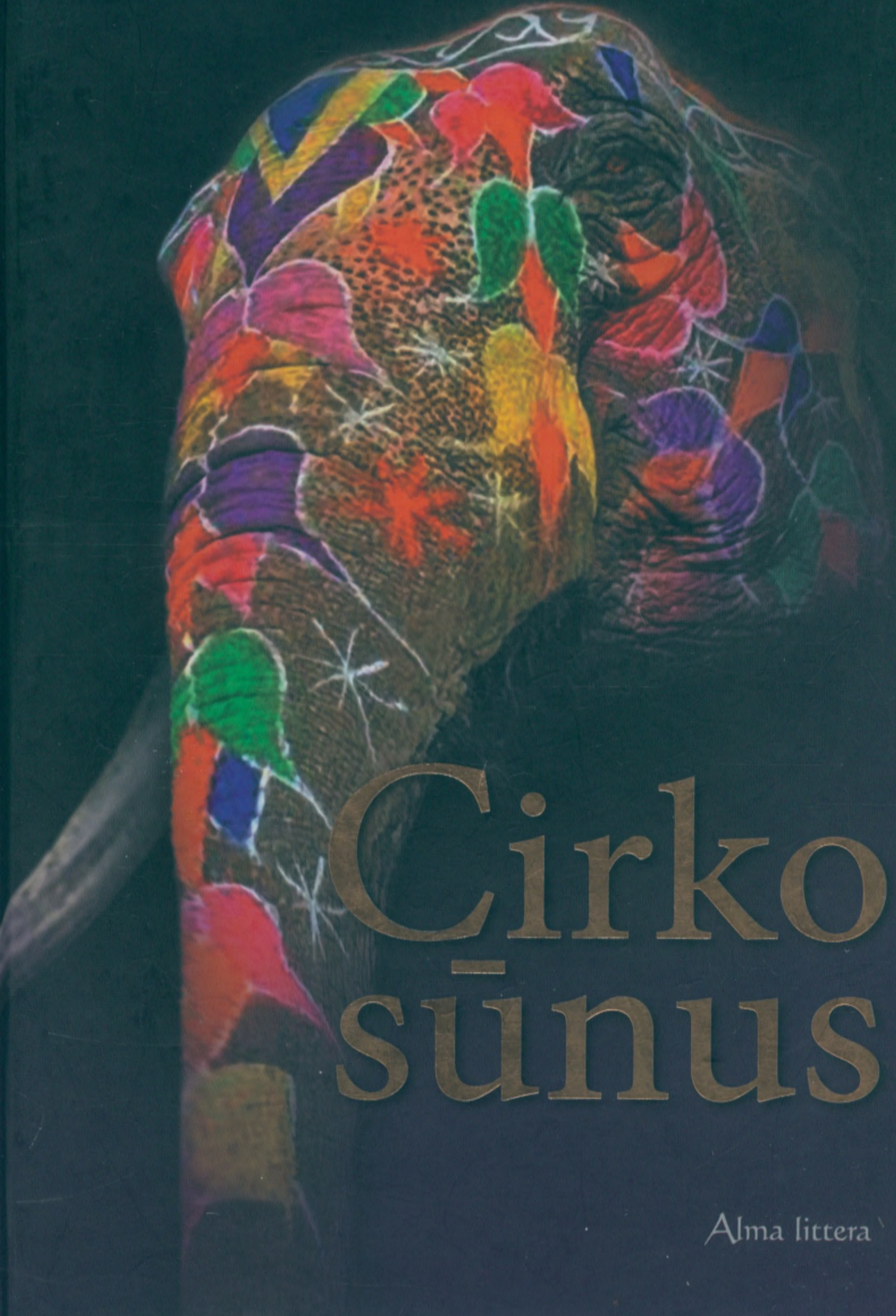
JOHN IRVING

Cirko sūnus

Alma littera

JOHN IRVING

Cirko sūnus

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
AURELIJA JUCYTĖ

Alma littera

UDK 820(73)-3
Ir32

Versta iš: John Irving
A SON OF THE CIRCUS
A Black Swan Book, London, 1995

ISBN 978-9955-38-540-0

Salmanui

1. VARNA ANT VENTILIATORIAUS PALUBĖJE

Žemaūgių kraujas

Ne kas kita, o žemaūgiai paprastai jį sugrąžindavo – atgal į cirką *ir* atgal į Indiją. Gydytojui buvo puikiai pažįstamas „paskutinio atsisveikinimo su Bombėjumi" jausmas: kone kaskart išvykdamas iš Indijos sau prisiekdavo niekada čia negrįšiąs. Paskui praslinkdavo keletas metų – ketveri penkeri, ne daugiau, – ir jis, pasiryžęs tolimai kelionei, Toronte vėl sėsdavo į lėktuvą. Ir anaiptol ne dėl to, kad buvo gimęs Bombėjuje, – bent pats sakydavo, esą priežastis visai ne ta. Tėvai jau buvo mirę, sesuo gyveno Londone, brolis Ciuriche. Gydytojo žmona buvo austrė, vaikai su vaikaičiais gyveno Anglijoje ir Kanadoje ir nėmaž nenorėjo keltis į Indiją, tik kartkartėmis ten nuvažiuodavo, nė vienas nebuvo ten gimęs. Tačiau gydytoją pati lemtis vis gindavo į Bombėjų, jam buvo tiesiog skirta nuolat grįžti ten – gal ir ne amžinai, tačiau bent jau tol, kol cirkuose bus žemaūgių.

Dauguma Indijos cirko klounų yra žemaūgiai dėl įgimto genetinio sutrikimo – achondroplazijos; jie vadinami cirko liliputais, bet iš tikrųjų nėra liliputai, tik žemaūgiai. Achondroplazija – dažniausia priežastis, lemianti trumpas galūnes ir gerokai mažesnį nei vidutinį ūgį. Sveiki tėvai gali susilaukti kūdikio su įgimta achondroplazija, bet tikimybė, kad žemaūgių atžala irgi bus žemaūgis, siekia penkiasdešimt procentų. Šio tipo žemaūgiškumo priežastis paprastai būna gana retas genetinis sutrikimas, spontaniška mutacija, bet žemaūgių vaikams pakitęs genas jau tampa dominantinis. Nėra nustatyta, koks geno pakitimas lemia šį apsigimimą, – ir šviesiausi genetikos protai nė nesivargina to geno ieškoti.

Gal tik vienintelis daktaras Farokas Daruvala puoselėjo tokį kažin ar įmanomą įgyvendinti sumanymą – nustatyti, koks geno pakitimas lemia šio tipo žemaūgiškumą. Tyrinėtojo aistros apimtas gydytojas uoliai rinko žemaūgių kraujo pavyzdžius. Plika akimi matei, kad ši jo veikla – tik keista užgaida: žemaūgių kraujo tyrimai niekaip nesusiję su ortopedija, o daktaras Daruvala buvo chirurgas ortopedas; genetika – tik vienas iš jo laisvalaikio pomėgių. Ir nors Farokas Bombėjuje būdavo nedažnai ir neužtrukdavo ilgai, niekas kitas visoje Indijoje nebuvo nuleidęs tiek daug žemaūgių kraujo – čia daktarui Daruvalai nebuvo lygių. Indijos cirkuose, užsukančiuose į Bombėjų ar rengiančiuose vaidinimus mažesniuose miesteliuose Gudžarate ir Maharaštroje, Farokas pelnė vampyro pravardę, bet šitaip jį vadindavo su meile.

Tai dar nereiškia, kad bet kuris kitas daktaro Daruvalos specializacijos gydytojas Indijoje nesusiduria su žemaūgiais, juk juos kamuoja daugybė ortopedinių bėdų – kelių ir čiurnų skausmai, ką jau kalbėti apie strėnų dieglius. Tokios negalios paprastai progresuoja priklausomai nuo amžiaus ir kūno masės: sendami žemaūgiai priauga svorio, ir skausmai pamažu persimeta į sėdmenis, pakinklius, blauzdas.

Toronto vaikų ligoninėje žemaūgių beveik nepasitaikydavo, užtat Bombėjaus luošų vaikų ligoninėje, kur daktarui Daruvalai buvo suteiktas garbės chirurgo konsultanto vardas ir kur jis būdamas Indijoje padirbėdavo, su žemaūgiais susidurdavo nuolat. Nors savo šeimos istorijas daktarui Daruvalai išpasakodavo smulkiai, duoti kraujo ligoniai anaiptol nesiveržsaid. Etikos principai neleido jam imti kraujo pavyzdžių prieš pačių žemaūgių valią, o tokios būtinybės nebuvo – nustatant ortopedinių sutrikimų, varginančių achondroplastinius žemaūgius, diagnozę, kraujo tyrimai neatliekami. Tad Farokas sąžiningai sakydavo ligoniams norįs šį tą nuveikti mokslo labui ir tiesiog paprašydavo duoti kraujo. Ir beveik visada gaudavo neigiamą atsakymą.

Panašiai buvo ir su bene artimiausiu daktaro Daruvalos pažįstamu Bombėjaus žemaūgiu; savotiška Faroko ir Vinodo draugystė truko jau gana ilgai, mat šis žmogus buvo vidinė jungtis, susieju-

si gydytoją su cirku – beje, Vinodas buvo pirmas žemaūgis, kurio daktaras Daruvala paprašė kraujo. Juodu susipažino luošų vaikų ligoninės priimamajame – kaip tik tuo metu vyko Divali, religinė šviesų šventė, ir ta proga į Bombėjų buvo atvykęs Didysis Mėlynojo Nilo cirkas, jis tradiciškai įsikūrė Kros Maidane. Tada žemaūgis cirko klounas Vinodas ir normalaus ūgio jo žmona Dipa atvedė į ligoninę savo žemaūgį sūnų Šivadžį, mat vaikui buvo įsimetusi kažkokia ausų liga. Vinodui ir į galvą neatėjo, kad luošų vaikų ligoninėje ausys negydomos, nes ausys – ne ta kūno dalis, kurią pažeidžia ortopedinės bėdos, bet jis pagrįstai nusprendė, kad visi žemaūgiai – luošiai.

Tačiau gydytojui taip ir nepavyko įtikinti Vinodo, kad tiek jis pats, tiek jo sūnus yra žemaūgiai dėl genetinių priežasčių. Abu Vinodo tėvai buvo normalaus ūgio, jis pats gimė žemaūgis, bet, jo manymu, to negalėjo lemti kažin kokia mutacija. Vinodas tvirtai tikėjo aiškinimu, girdėtu iš motinos: neva vos pastojusi ir rytą pažvelgusi pro langą ji pirmiausia išvydo žemaūgį. Tai, kad Vinodo žmona Dipa buvo normali moteris – „beveik graži“, pasak paties Vinodo, – nepadėjo tos pačios bėdos išvengti jų sūnui Šivadžiui – šis irgi gimė žemaūgis. Bet, Vinodo nuomone, dėl to nieku gyvu negalima kaltinti kažin kokio dominantinio geno. Jiems tiesiog atsitiko nelaimė, mat Dipai išgaravo iš galvos jo žodžiai. Vos pastojusi rytą Dipa pirmų pirmiausia pažvelgė į Vinodą – štai kodėl Šivadžis irgi gimė toks. Vinodas buvo perspėjęs Dipą rytą nežiūrėti į jį, bet ji užmiršo.

Dipa buvo „beveik graži“ (ar bent jau normali moteris), tačiau buvo priversta tekėti už žemaūgio, mat neturėjo jokio kraičio. Ją Didžiajam Mėlynojo Nilo cirkui pardavė motina. Dipa tapo akrobate, bet jos patirtis buvo dar visai menka, tad ir uždarbis – katino ašaros. „Tik žemaūgis ir galėjo ją vesti“, – paaiškino Vinodas.

Juodu susilaukė sūnaus Šivadžio, bet berniukas sirgdavo ausų ligomis – chroniški, vis pasikartojantys vidurinės ausies uždegimai vaikystėje dažnai vargina achondroplastinius žemaūgius maždaug iki aštuonerių ar dešimties metų amžiaus. Negydomos tokios infekcijos ilgainiui smarkiai pažeidžia klausą. Vinodas ir pats buvo

apykurtis. Tačiau Farokas greitai įsitikino: Vinodui nepavyks išaiškinti, kad tai, kaip ir kai kurie kiti dalykai, tiesiogiai susiję su genetiniais nukrypimais, lėmusiais tiek jo paties, tiek jo sūnaus Šivadžio tipo žemaūgiškumą; štai, tarkime, vadinamosios „trišakės" plaštakos – trumpi stori jo pirštai būdingai išsiklaipę. Daktaras Daruvala atkreipė dėmesį ir į trumpas plačias jo pėdas, alkūnių padėtį – žemaūgis negalėjo visiškai ištiesti rankų. Gydytojas mėgino priversti Vinodą pripažinti, kad jo, kaip ir sūnaus, pirštų galiukai vos siekia klubus, kad taip pat išsišovęs pilvas, o stuburas išsirietęs į priekį netgi gulint aukštielninkam. Dėl apatinės stuburo dalies įlinkio ties strėnomis iškrypsta dubuo, todėl visi tokie žemaūgiai vaikščiodami krypuoja.

– Visi žemaūgiai krypuoja, tokia jų natūrali eisena, – atrėžė Vinodas.

Jis užsispyręs laikėsi savo ir nė už ką nenorėjo sutikti, kad jam nuleistų bent vieną „Vacutainer" vakuuminį mėgintuvėlį kraujo. Sėdėjo ant apžiūros stalo ir purtė galvą klausydamasis daktaro Daruvalos teorijų apie žemaūgius.

Vinodo, kaip ir daugumos achondroplastinių žemaūgių, galva buvo nenormaliai didelė, veide nebūtum įžvelgęs nė menkiausio intelekto atošvaito – nebent įtaręs, kad ypatingą smegenų pajėgumą liudija atsikišusi kakta; veido vidurys – irgi labai būdingas achondroplazijos požymis – įdubęs. Plokščia viršunosė, neryškūs skruostikauliai, užtat nosies galiukas – riestas, mėsingas; dėl gerokai išsišovusio apatinio žandikaulio smakras itin masyvus. Nors Vinodo galva ir neliudijo ypatingos sveikos nuovokos, visa laikysena bylojo apie didelį ryžtą. Vinodas ir šiaip buvo gana agresyvios išvaizdos, šį įspūdį dar labiau sustiprino bruožas, būdingas kone visiems achondroplastiniams žemaūgiams: kadangi jų ilgieji kaulai trumpesni nei sveikų žmonių, kūno raumenų masė itin kompaktiška, tad jie iš pažiūros labai stiprūs. Vinodas lavino kūną visą gyvenimą, kūliavirsčiai ir kiti akrobatikos elementai buvo jo duona kasdienė, tad pečių raumenys buvo labai išvystyti, rankos stambios, su pūpsančiais bicepsais. Jis buvo patyręs cirko klounas, o atrodė lyg miniatiūrinis galvažudys. Farokas jo netgi prisibijojo.

– Kam tau prisireikė mano kraujo? – paklausė gydytojo žemaūgis klounas.

– Noriu rasti tą paslaptingą dalykėlį, dėl kurio tu gimei žemaūgis, – atsakė daktaras Daruvala.

– Kodėl aš gimiau žemaūgis – anokia paslaptis, – paprieštaravo Vinodas.

– Ieškočiau tavo kraujyje vienos tokios dalelės. Jeigu pavyktų rasti, galbūt tai padėtų kitiems žmonėms nesusilaukti žemaūgių palikuonių, – paaiškino gydytojas.

– O kodėl tu nori išnaikinti žemaūgius? – parūpo Vinodui.

– Duoti kraujo visai neskausminga, – ėmė įtikinėti daktaras Daruvala. – Kai įdursiu, nė trupučio neskaudės.

– Kai įduria – visada skauda, – nesutiko žemaūgis.

– Bene bijai adatų? – nustebo Farokas.

– Tiesiog kaip tik dabar visas mano kraujas reikalingas man pačiam, – užsispyrė Vinodas.

Beveik graži Dipa neleido gydytojui badyti adata ir žemaūgio jos vaiko, bet tiek ji, tiek Vinodas užsiminė, kad Didysis Mėlynojo Nilo cirkas Bombėjuje gastroliuos dar visą savaitę, o žemaūgių cirke apstu; galbūt kuris ir sutiks duoti kraujo daktarui Daruvalai. Vinodas iškart pareiškė su džiaugsmu supažindinsiąs gydytoją su kitais Mėlynojo Nilo klounais. Ir net nepagailėjo patarimo: daktaras Daruvala gali pamėginti papirkti klounus alkoholiu ar tabaku. Negana to, netgi pakišo mintį, kad gal nereikėtų iškart atskleisti, kam gydytojui prisireikė jų kraujo. „Sakyk jiems, kad kraujas reikalingas suteikti stiprybės mirštančiam žemaūgiui“, – pasiūlė Vinodas.

Taip ir prasidėjo žemaūgių kraujo tyrimų projektas. Jau penkiolika metų praslinko nuo anos dienos, kai daktaras Daruvala pirmąsyk nuvažiavo į Kros Maidane apsistojusį cirką. Jis atsivežė adatų, plastikinių laikiklių, stiklinių „Vacutainer“ firmos vakuuminių mėgintuvėlių. Ir dar kai ko žemaūgiams papirkti: dvi dėžes „Kingfisher lager“ alaus ir du blokus „Marlboro“ cigarečių (pasak Vinodo, kaip tik šias cigaretes jo kolegos klounai mėgsta labiausiai, mat juos žavi tasai „Marlboro“ vyrukas iš reklamos). Kaip paaiškėjo, ką jau ką, o alų Farokas verčiau būtų palikęs namie. Tykią karštą

pavakarę Didžiojo Mėlynojo Nilo klounai prisiragavo per daug: kai gydytojas ėmė kraują, du netgi nualpo – Vinodui tai tapo tik dar vienu įrodymu, kad reikia branginti kiekvieną kraujo lašą.

Net vargšė Dipa godžiai išgurkė buteliuką „Kingfisher"; prieš pat vaidinimą pasiskundė, kad šiek tiek svaigsta galva, – savijauta, aišku, nėmaž nepagerėjo, kai ji sulenkusi kojas žemyn galva pakibo ant trapecijos palubėje. Dipa mėgino pakeisti padėtį ir pakibti kone sėdomis, bet ją kvaitino karštis, susitelkęs palapinės viršuje, galva atrodė prasmegusi tokiame karštame ore, kad dar karštesnio tiesiog negali būti. Palengvėjo, ir tai vos trupučiuką, tik tada, kai abiem rankomis sugriebusi kartelę įsisiūbavo – vis smarkiau; jos numeris buvo vienas iš paprasčiausių oro akrobatų porinių triukų, bet Dipa vis dar nebuvo kaip reikiant įgudusi leisti gaudančiajam tiesiog sugriebti ją už riešų, užuot mėginusi įsistverti pirma. Dipai paprasčiausiai reikėjo paleisti skersinį tą akimirką, kai kūno padėtis lygiagreti žemei; tada atkraginus galvą pečiai atsiduria kiek žemiau pėdų, ir porininkas gali pastverti ją už čiurnų. Idealiu atveju partneriui ją pagaunant galvą nuo apsauginio tinklo skirdavo maždaug penkiasdešimt pėdų. Tačiau žemaūgio žmona vis dar buvo pradedančioji akrobatė, tad paleido trapecijos skersinį anksčiau, nei kūnas visiškai išsitiesė. Partneriui teko smarkiai pasvirti į priekį, kad išvis ją pasiektų, ir sugriebti pavyko tik vieną koją, deja, labai jau nesėkmingai – jos kūnas buvo pasisukęs netikusiu kampu. Dipai nuo trūktelėjimo išniro klubo sąnarys, ir ji taip šiurpiai suklykė, kad partneris nesumojo nieko geresnio, tik paleisti ją kristi į apsauginį tinklą – taip ir padarė. Tokio nerangaus dribtelėjimo daktaras Daruvala kaip gyvas dar nebuvo matęs.

Dipa – nedidukė, tamsaus gymio mergaitė, kilusi iš Maharaštros provincijos kaimelio, galėjo būti aštuoniolikos, nors gydytojui atrodė vos šešiolikos; jos žemaūgiam sūnui Šivadžiui dar nebuvo nė dvejų. Motina pardavė Dipą Didžiajam Mėlynajam Nilui vienuolikos ar dvylikos metų – tokio amžiaus, kai galėjo susigundyti parduoti mergaitę ir į viešnamį. Dipa suprato, kad pakliūti į cirką jai – didžiulė sėkmė. Ji buvo tokia laiba, kad iš pradžių cirko savininkai ketino ją išmokyti ypatingų akrobatikos triukų, tada ji

būtų tapusi „žmogumi be kaulų“, moterimi gyvate. Tačiau kai Dipa ūgtelėjo, paaiškėjo: ji ne tokia lanksti, kad tiktų moters gyvatės vaidmeniui. Tada ir tapo oro akrobate, netgi Vinodo nuomone – gerokai per vėlai; dauguma tokių akrobatų triukų aukštybėse pradeda mokytis ankstyvoje vaikystėje.

Žemaūgio klouno žmona iš tiesų gal ir nebuvo „beveik graži“, ir vis dėlto iš toliau atrodė visai daili. Tiesa, kakta buvo raupuota, kūnas subjaurotas rachito žymių: be gumburo kaktoje, ji dar turėjo „rachito rožinį“ (taip vadinamą dėl to, kad ties kiekviena šonkaulio ir kremzlės jungtimi buvo susiformavusi stiklinio rutuliuko dydžio atauga, primenanti rožinio karoliuką). Dipos krūtys buvo tokios mažos, kad krūtinė atrodė beveik plokščia, kaip vaikino, užtat klubai – gana platūs, moteriški. Galbūt dėl to apsauginiam tinklui įlinkus nuo jos svorio iš tolo atrodė, kad ji tyso tinkle kniūbsčia, dubenį atkišusi į viršų – tuščios siūbuojančios trapecijos link.

Savo akimis regėjęs jos krytį ir matydamas tinkle susmukusio kūno padėtį, Farokas iš karto spėjo, kad Dipa patyrė klubo traumą, o kaklas ir nugara veikiausiai nenukentėjo. Vis dėlto, kol ji niekieno neprilaikoma ritinėjosi siūruojančiame tinkle, gydytojas nesiryžo net artintis. Vinodas tučtuojau ir įropojo į tinklą. Farokas paliepė jam keliais suspausti Dipos galvą ir delnais prispausti pečius. Tik tada, kai žemaūgis jau tvirtai laikė žmoną – kai ši nebegalėjo pasukti kaklo ar nugaros, net kryptelėti pečių, – tik tada kelti koją į tinklą išdrįso ir daktaras Daruvala.

Visą tą laiką, kol Vinodas šliaužė tinklu, ir paskui, kol jis suspaudęs keliais tvirtai laikė žmonos galvą, o daktaras Daruvala – lėtai, nevikriai – rėpliojo dumbančiu tinklu jų link, šis nesiliovė siūbuoti, virš galvų savu ritmu švytavo trapecija.

Farokas iki tol kaip gyvas nebuvo atsidūręs apsauginiame tinkle. Sportininkas jis buvo visai nekoks, be to (net prieš penkiolika metų), jau pradėjęs pastebimai pilnėti, tad žygiui oro akrobatų tinklu jam prireikė didvyriškų pastangų; šiek tiek guodė nebent mintis, kad gali bent šitaip atsidėkoti už pirmuosius žemaūgių kraujo pavyzdžius. Ropodamas visomis keturiomis maskatuojančiu, dumbančiu tinklu ten, kur vargšė Dipa gulėjo savo žemaūgio vyro

gniaužtuose, daktaras Daruvala labai jau priminė nusipenėjusią pelę, atsargiai bandančią įveikti milžinišką voratinklį.

Nors ir visai nepagrįsta, bet Faroko nepaliekanti baimė, kad elastingas tinklas gali nuspriegti jį nežinia kur, bent jau nukreipė dėmesį nuo šurmulio apačioje – žiūrovai nekantravo, ragino gelbėtojus paskubėti. Iš garsiakalbio driokstelėjęs balsas pristatė gydytoją neramiai suošusiai miniai, bet tai nėmaž nepadėjo pasiruošti tokiam kvapą gniaužiančiam nuotykiui.

– O štai ir gydytojas! – pranešė per garsiakalbį cirko direktorius, beviltiškai stengdamasis sutramdyti įsisiūbavusią minią.

Tačiau gydytojas iki puolusios skraiduolės kapstėsi šitaip ilgai! Negana to, nuo Faroko svorio tinklas tik dar labiau įlinko; gydytojas atrodė lyg koks nevikrus įsimylėjėlis, slenkantis prie savo laimikio, gulinčio minkštoje, per vidurį įdubusioje lovoje.

Staiga visai netikėtai tinklas kone statmenai smuktelėjo žemyn, ir ne itin mitrus daktaras Daruvala netekęs pusiausvyros iš inercijos nulėkė į priekį. Jis dar bandė pirštais kabintis į tinklo akutes, o kadangi buvo basas (sandalus nusiavė iš pat pradžių), pamėgino įsikibti ir kojų pirštais, tarsi žvėris naguota letena. Kad ir kaip stengėsi pristabdyti slystantį kūną (dabar bent judėjo nuobodžiaujančią auditoriją tenkinančiu tempu), vis dėlto greitai įsitikino: prieš gravitaciją nepapūsi. Dar akimirka, ir daktaras Daruvala stačia galva rėžėsi į žibučiais išsiuvinėtu triko aptemptą Dipos pilvą.

Dipa iš tikrųjų nebuvo susižeidusi nei kaklo, nei nugaros – gydytojui, savo akimis regėjusiam, kaip ji krito, pavyko atspėti sužalojimo pobūdį. Išniro klubo sąnarys, tad kai Farokas užgriuvo jai ant pilvo, suskausti turėjo kaip reikiant. Gydytojas nusibrozdino kaktą į žvaigždę iš aštrių, rausvų ir ugniagesių automobilio raudonumo žvynelių ant jos pilvo ir pagaliau sustojo, smigęs nosimi tiesiog į gaktą.

Kitomis aplinkybėmis šitoks susidūrimas gal net būtų pasirodęs seksualiai jaudinantis – bet tik ne moteriai išnirusiu klubo sąnariu (ir dar tarp žemaūgio kelių suspausta galva). Užtat daktarui Daruvalai – kad ir koks buvo nukritusios akrobatės skausmas ir riksmai – nosies kontaktas su Dipos gaktikauliu amžiams įstrigs

atmintyje kaip vienintelis toks prisilytėjimas prie moters, kuri nebuvo jo žmona. Farokas nebegalės jo pamiršti.

Juk jis buvo pakviestas iš žiūrovų salės padėti nelaimės ištiktai žemaūgio žmonai. Ir še tau – baigėsi tuo, kad visos gana abejingos minios akivaizdoje lyg niekur nieko veidu nėrė į sužalotos moters tarpukojį! Argi verta stebėtis, kad vėliau nebegalėjo išmesti iš galvos nei pačios moters, nei jos sukeltų sumišų, prieštaringų jausmų?

Netgi dabar, nors daugel praslinko metų, Farokas pasijusdavo nesmagiai, bet drauge ir maloniai sudirgęs, net nukaisdavo pagalvojęs apie aną oro akrobatę: stangraus jos pilvo prisiminimas jį vis dar jaudino. Gydytojas dar juto prakaitą, išpylusį jos šlaunis ten, kur jis prigludo skruostu. Visą tą laiką girdėjo skausmų varstomos Dipos klyksmą (pats kepėstavo iš paskutiniųjų, stengdamasis nusiristi nuo jos), girdėjo, kaip trekštelėjo jo paties nosies kremzlė, mat moters gakta buvo kieta lyg alkūnė ar gurnelis. O paskui, kai įtraukė pilnus plaučius pavojingo jos aromato, daktaras Daruvala nutarė galų gale patyręs, kaip iš tikrųjų kvepia seksas: sumišusiais žemės, mirties ir gėlių kvapais.

Kaip tik ten, tame siūbuojančiame apsauginiame tinkle, Vinodas pirmą kartą tiesiai jį apkaltino.

– Tai atsitiko tik todėl, kad įsigeidei žemaūgių kraujo, – pareiškė.

Daktaro Daruvalos mąstymai apie ledi Dakvort krūtis

Per penkiolika metų Indijos muitininkai daktarą Daruvalą buvo sulaikę tik dusyk, ir abu kartus užkliuvo neva vienkartiniai švirkštai poodinėms injekcijoms – gydytojas jų gabenosi gerą šimtą. Teko aiškinti, kuo skiriasi švirkštai, skirti injekcijoms, nuo „Vacutainer“ vakuuminių mėgintuvėlių kraujui imti. „Vacutainer“ mėgintuvėlių sistema – išvis be stūmoklių, jų nėra nei pačiame stikliniame vamzdelyje, nei plastikiniame adatos laikiklyje. Tad gydytojas vežėsi anaiptol ne švirkštus vaistams leisti, o vakuuminius mėgintuvėlius kraujui imti.

– O kieno kraują imsite? – parūpo muitininkui.

Net į tokį klausimą atsakyti buvo lengviau nei sugalvoti, kaip išnarplioti gydytoją slegiančią problemą.

Daktaras Daruvala turėjo toli gražu nedžiuginančių žinių populiariam aktoriui neįtikėtinu Inspektoriaus Dharo vardu, ir neišvengiama būtinybė jas pranešti gerokai slėgė. Jis nenutuokė, ar audringai Dharas reaguos į naujienas, tad kaustomas baimės ketino viską iškloti kino žvaigždei kokioje nors viešoje vietoje. Inspektorius Dharas garsėjo gebėjimu viešumoje išlaikyti blaivų protą, ir Farokas vylėsi, kad aktoriaus savitvarda galima pasikliauti. Anaiptol ne visi Bombėjuje sutiktų, kad privatus klubas – pakankamai vieša vieta, bet, daktaro Daruvalos nuomone, tai bus aukso vidurys: ne per daug vieša, bet ir ne visai nuošalu – pats tas atgrumančiai krizei sutikti.

Tą rytą, kai atvažiavo į Dakvorto sporto klubą, aukštai padangėje virš golfo lauko daktaras Daruvala išvydo sklandantį grifą, bet tai jam nepasirodė reikšminga – gydytojui ir į galvą neatėjo svarstyti, ar tik maitėda paukštis nebus koks pragaištingas ženklas, susijęs su jo atvežtomis blogomis žiniomis. Klubas buvo įsikūręs Mahalakšmės rajone netoli Malabar Hilo, o Bombėjuje visi kas gyvas žino, kokia priežastis traukia grifus į Malabar Hilą. Kai į Tylos Bokštą užkeliami palaikai, grifai iš kažin kur užjunta gendančio kūno tvaiką ir sulekia iš visų Bombėjaus apylinkių, kitąsyk įveikę geras trisdešimt mylių.

Farokas gerai žinojo, kas yra Dongervadi. Vadinamieji Tylos Bokštai – septynios milžiniškos laidojimo piramidės Malabar Hile; ten parsai guldo nuogus savo mirusiuosius, kad maitėdos sudorotų kūną ir paliktų tik švarius kaulus. Daktaras Daruvala ir pats buvo parsas, kilęs iš Persijos zoroastrų, kurie septintame aštuntame amžiuose bėgdami nuo musulmonų persekiojimo atsikraustė į Indiją ir čia įsikūrė. Tačiau Faroko tėvas buvo toks nuožmus, toks tulžingas ateistas, kad gydytojas niekad nebuvo praktikuojantis zoroastras. Užtat atsivertė į krikščionybę – tai, be jokios abejonės, būtų pribaigę bedievį jo tėvą, jei šis nebūtų susipratęs numirti anksčiau: gydytojas priėmė krikštą būdamas jau beveik keturiasdešimties.

Kadangi daktaras Daruvala buvo krikščionis, jo mirtingam kūnui nelemta atsidurti Tylos Bokšto viršūnėje, atviroje visoms stichijoms. Vis dėlto Farokas, nepaisant karšto tėvo ateizmo, nuoširdžiai gerbė tautiečių parsų ir praktikuojančių zoroastrų papročius; jis ne tik nenustebo – jis *tikėjosi* išvysiąs nuo Ridž Roudo pusės atskrendančius ir vėl nuskrendančius grifus. Nenustebino gydytojo ir tai, kad virš Dakvorto golfo aikštyno sklandantis paukštis, regis, ne itin skubėjo į Tylos Bokštą; visas kapinynas buvo apraizgytas vijoklių, o apie kapų šulinius nederėjo šniukštinėti netgi parsams – nebent būtų negyvi.

Daktaras Daruvala nejautė jokio priešiškumo grifams. Iš kalkakmenio suręsti Tylos Bokštai dar labiau paspartindavo kaulų, netgi stambesniųjų, irimą, o tas parsų palaikų dalis, kurios likdavo nesuirusios, prasidėjus liūčių sezonui nuplaudavo lietūs. Gydytojo nuomone, parsai rado pasigėrėjimo vertą būdą susitvarkyti su mirusiųjų kūnais.

Vis dėlto kalbėsime apie gyvuosius. Daktaras Daruvala, kaip ir dažną rytą, šįkart pakilo anksti. Pirmiausia nuskubėjo į luošų vaikų ligoninę, kur jam buvo suteiktas garbės chirurgo konsultanto vardas; iškart ėmėsi operacijų – vieną ligonį vargino šleiva pėda, kitą – kreivakaklystė. Pastaroji negalia šiais laikais pasitaiko nedažnai; Farokas, tiesa, su pertraukomis, praktikuojantis Bombėjuje, tokių ligonių operuodavo vos vieną kitą – nors buvo chirurgas ortopedas, kreivakaklystė toli gražu nebuvo jo specializacija. Pagrindinė daktaro Daruvalos profesinė sritis buvo kaulų ir sąnarių infekcijos. Indijoje tai dažniausiai sužalojimų per avarijas ar daugybinių kaulų lūžių pasekmė. Kai lūžis atviras ir kaulo atšaiža perplėšia odą, pro žaizdą vidun patenka oro, tad praslinkus kokioms penkioms savaitėms po sužalojimo iš fistulės (paburkusios prorėžos) žaizdoje ima sunktis pūliai. Tokios infekcijos išsivysto į chroniškas, mat kaulas jau negyvas, o su negyvu kaulu organizmas kovoja kaip su svetimkūniu. Mirusi kaulo dalis vadinama sekvestru; Bombėjuje kolegos ortopedai pravardžiuodavo Faroką Mirusiu Kaulu Daruvala; o artimesni pažįstami pavadindavo Žemaūgių Kraujų Daruvala. Vis dėlto pašaipos pašaipomis, o kaulų ir sąnarių infekcijos toli gražu

nebuvo dar vienas gydytojo laisvalaikio pomėgis – kaip tik ši sritis buvo Faroko specializacija.

Kanadoje gydytojui atrodydavo, kad jo kaip chirurgo ortopedo paslaugų susižeidusiems sportininkams prireikia ne ką rečiau nei gimdymo traumą patyrusiems ar mėšlungio kamuojamiems kūdikiams. Vis dėlto ir Toronte jis pirmiausia buvo vaikų ortopedas, tik Bombėjuje jausdavosi kur kas reikalingesnis, be to, patirdavo ir didesnį pasitenkinimą. Indijoje knibždėte knibždėjo ortopedinių bėdų kamuojamų ligonių, vaikščiojančių su tvarsčiu, kitąsyk – paprasčiausia nosinaite ant kojos, tvarstis dengdavo negyjančią fistulę, iš kurios po truputį sunkdavosi pūliai – metų metus. Beje, Bombėjuje tiek ligoniai, tiek chirurgai kur kas greičiau ryžtasi amputuoti galūnę ir paskubomis pritaikyti paprasčiausią protezą; Toronte, kur daktaras Daruvala garsėjo naujoviškais kraujagyslių mikrochirurgijos metodais, tokių sprendimų priimti niekas neskuba.

Indijoje vienintelis įmanomas gydymo būdas tokiais atvejais – pašalinti negyvą kaulo dalį, neretai ir tai būdavo kebli užduotis, mat negyva dalis jau būdavo pernelyg didelė, ir ją pašalinus galūnė tiesiog nebepajėgtų išlaikyti kūno svorio. Kanadoje Farokas galėjo pasitelkti intraveninius ilgo vartojimo antibiotikus ir mirusios kaulo dalies pašalinimą derinti su tam tikra plastine operacija, per kurią į užkrato paveiktą zoną atvesdavo raumenį su visais kraujo indais. Bombėjuje apie šitokias operacijas galėjo net nesvajoti, nebent kaip pacientus rinktųsi tik itin turtingus asmenis tokiose ligoninėse kaip Džasloko. O luošų vaikų ligoninėje tekdavo griebtis bet kokio būdo kuo skubiau atkurti galūnės funkciją ir tiek – dažniausiai tai reikšdavo ne gydymą, o amputaciją ir protezą. Daktaro Daruvalos akimis, pūliuojančios fistulės Indijoje – toli gražu ne pati didžiausia bėda; Indijoje jis leisdavo pūliams sunktis.

Daktaras Daruvala – krikščionis, sąmoningai priėmęs krikščionybę, konfirmuotas anglikonų bažnyčioje (katalikai jam atrodė įtartini ir kartu kėlė pagarbią baimę) – buvo kupinas entuziazmo. Tad Kalėdos jam buvo jaudinantis laikotarpis – Bombėjuje ši šventė ne toks prašmatnus, tvaskantis komercinis renginys kaip kone visuose krikščioniškuose kraštuose. Šias Kalėdas gydytojas sutiko

su ypatingu džiugesiu: Kūčių vakarą dalyvavo katalikų mišiose, o Kalėdų dieną patraukė į pamaldas anglikonų bažnyčioje. Tiesa, labai uolus bažnyčios lankytojas jis nebuvo, užsukdavo nebent per didžiąsias šventes, tad dviguba pamaldų dozė atrodė sunkiai paaiškinama – žmona net sunerimo.

Gydytojo žmona Julija, mergautine pavarde Cilk, buvo iš Vienos (jokiais giminystės ryšiais nesusijusi su miesto meru tokia pat pavarde). Froilen Cilk buvo kilusi iš prakilnių aristokratų, praktikuojančių Romos katalikų, giminės. Kai Daruvalų šeima – nedažnai ir neilgam – atvažiuodavo į Bombėjų, vaikai paprastai lankydavo jėzuitų mokyklas, bet ne todėl, kad būtų auklėjami katalikiškai, o tik todėl, kad Farokas su tomis mokyklomis palaikė „šeimyninius ryšius" – kitaip į jas sunku būtų patekti. Tačiau Daruvalų vaikai buvo anglikonai ir Toronte mokėsi anglikonų mokykloje.

Nors Farokas buvo pasirinkęs protestantizmą, ne katalikybę, antrąją Kalėdų dieną paprastai susiruošdavo aplankyti keleto bičiulių jėzuitų – šie kur kas smagesni pašnekovai už jo pažįstamus Bombėjaus anglikonus. Kalėdų laikotarpis, suprantama, buvo džiaugsmingas metas, gydytojas tomis dienomis dažnai pajusdavo gerumo proveržį. Persiėmęs Kalėdų dvasia, Farokas beveik užmiršdavo, kad atsivertimo į krikščionybę poveikis, kurį išgyveno prieš dvidešimt metų, jau gerokai išsivadėjęs.

Grifas, sklandantis padangėje virš Dakvorto klubo golfo aikštyno, seniai išrūko daktarui Daruvalai iš galvos. Vienintelis debesis jo horizonte buvo neišvengiama būtinybė pranešti Inspektoriui Dharui anaiptol ne malonias žinias. Ko jau ko, o Dharo džiaugsmingas metas nelaukė. Tačiau iki tol, kol netikėtai paaiškėjo blogos naujienos, savaitė buvo visai pakenčiama.

Ėjo kaip tik paskutinė metų savaitė – tarp Kalėdų ir Naujųjų metų. Bombėjuje laikėsi neįprastai vėsūs ir sausi orai. Dakvorto sporto klubo tikrųjų narių skaičius pasiekė šešis tūkstančius. Kandidatų buvo visas ilgas sąrašas, laukti kitąsyk tekdavo ištisus dvidešimt dvejus metus, ir narių skaičius didėjo labai pamažu. Tą rytą kaip tik buvo šaukiamas klubo tarybos susirinkimas, jam pirmininkauti garbės svečio teisėmis pakviestas daktaras Daruvala.

Susirinkimo tikslas buvo nuspręsti, ar šešitūkstantojo nario priėmimą reikia kaip nors pažymėti. Sumanymų buvo įvairiausių: pakabinti lentelę biliardinėje (tarp ten išrikiuotų trofėjų buvo dar į valias laisvos vietos), surengti nedidelį priėmimą Damų sode (ten andai vešliai žydėjusios bugenvilijos dabar skurdo, apniktos kažkokio amaro), o gal paprasčiausiai mašinėle išspausdinti pranešimą ir smeigtuku prisegti prie laikinai išrinktųjų narių sąrašo.

Farokas ne kartą ir ne du bandė murmėti, koks netikęs sąrašo, kuris kabojo Dakvorto klubo vestibiulyje, rakinamame įstiklintame stende, pavadinimas. Esą „laikinai išrinktieji" – anokie išrinktieji, niekas jų nė nerinko, jie tik kandidatai; bet terminas buvo prigijęs nuo pat klubo įkūrimo laikų, tai yra gerus šimtą trisdešimt metų. Prie ne itin ilgo pavardžių sąrašo tupėjo voras – tupėjo taip ilgai, kad, visų nuomone, jau kadai buvo negyvas. O gal siekė tapti nuolatiniu klubo nariu. Taip kartą pajuokavo daktaras Daruvala, bet pokštas anaiptol nebuvo naujas; sklido gandai, kad šitaip bent po sykį yra sakę visi šeši tūkstančiai narių.

Apypiete visa taryba, susirinkusi kortų salėje, gurkšnojo gaiviuosius gėrimus – putojantį „Thums Up" ar apelsininį „Gold Spot"; tada daktaras Daruvala ir išsakė mintį, kad šios temos plėtoti nebeverta.

– Nebevargsta? – pasitikslino ponas Dua, kurčias viena ausimi dėl traumos, kurią patyrė žaisdamas tenisą. Jis niekada nepamirš, kaip tai atsitiko: dvejetų varžybose jo partneris dukart iš eilės suklydo servuodamas ir įpykęs šveitė raketę. Kadangi anuomet buvo tik „laikinai išrinktas", šitoks pritrenkiantis nevaldomos agresijos proveržis visiems laikams užkirto jam kelią tapti tikruoju arba „nuolatiniu" nariu.

– Siūlau, – dabar jau daktaras Daruvala užriko iš visų plaučių, – šešitūkstantąjį narį priimti išvis be jokių iškilmių!

Šį siūlymą parėmė ir kiti, tad sprendimas tuoj pat ir buvo priimtas: nereikėjo net paprasčiausio mašinėle spausdinto pranešimo. Daktaras Sorabdžis, Faroko kolega, irgi dirbąs luošų vaikų ligoninėje, pajuokavo, kad per visą narystės tarybos gyvavimo laikotarpį antro tokio išmintingo nutarimo dar reikėtų paieškoti. Nors iš ti-

krųjų, dingtelėjo daktarui Daruvalai, ko gero, niekas nenori rizikuoti išjudinti voro.

Kortų salėje tarybos nariai sėdėjo tylėdami, patenkinti galų gale sėkmingai priimtu nutarimu; palubėje sukosi ventiliatoriai, vos vos šnarindami kortų malkas, tvarkingai sudėtas ant stalų, aptrauktų žaliu veltiniu. Padavėjas, paėmęs tuščią „Thums Up“ butelį nuo tarybos stalo, stabtelėjo pataisyti išjudintos kortų malkos ir tik tada pasišalino, nors artimiausio ventiliatoriaus sukeltas vėjelis buvo trupučiuką stumtelėjęs tik dvi viršutines kortas.

Kaip tik tada į kortų salę užsuko ponas Banerdžis, jis ieškojo pono Lalo – savo nuolatinio golfo varžovo. Senasis ponas Lalas vėlinosi į sutartas varžybas – kaip visuomet devynių duobučių, tad pasinaudojęs proga ponas Banerdžis tarybos nariams su malonumu išklojo įdomius vakarykščio jųdviejų turnyro rezultatus. Ponas Lalas pirmavo vienu smūgiu, bet sugebėjo prakišti pačioje pabaigoje – taikydamas į devintąją duobutę nuskraidino kamuoliuką per pievą tiesiog į amaro apniktų bugenvilijų sąvašyną, kur paskui, netverdamas apmaudu, dar tuščiai bandė švaistytis lazda.

Tada, užuot grįžęs į klubo patalpas, ponas Lalas pakratė ranką ponui Banerdžiui ir įdūkęs nušniokštė tiesiog į bugenvilijų brūzgyną – ten ponas Banerdžis jį ir paliko. Ponas Lalas, regis, buvo pasiryžęs treniruotis iki nukritimo, kad kitąsyk, jeigu vėl įmaknotų į tokius pat spąstus, sugebėtų išsikapstyti. Kai ponas Banerdžis atsisveikino su draugu, tuojau pat į visas puses pažiro žiedlapiai; tą pat vakarą sodininkas (vyriausiasis mali, nei daugiau, nei mažiau) gerokai susikrimto išvydęs suniokotus vijoklius ir nudraskytus žiedus. Tačiau senasis ponas Lalas buvo vienas garbiausių Dakvorto klubo narių, tad jei užsikepė išmokti, kaip ištrūkti iš bugenvilijų žabangų, niekam nebūtų pakakę drąsos net mėginti jam priekaištauti. O štai dabar ponas Lalas vėlinosi. Daktaras Daruvala pakišo ponui Banerdžiui mintį, kad jo varžovas, ko gero, vis dar treniruojasi, ir pasiūlė paieškoti pradingėlio tarp nusiaubtų bugenvilijų.

Taigi taryba išsiskirstė, kaip dažniausiai – gana pakrikai, laidydama juokelius. Ponas Banerdžis patraukė į vyrų persirengimo kambarį ieškoti pono Lalo, daktaras Sorabdžis išskubėjo į ligoninę,

kur jo laukė pacientai, apykurtis ponas Dua, jau senokai tykojęs progos ištrūkti iš varginančio ir pernelyg triukšmingo susirinkimo, nuklydo į biliardinę – ten galėjo ramiai sau trankyti niekuo dėtus kamuolius beveik negirdėdamas bildesio. Kiti ir išvis niekur nėjo: ne šiaip sau jų laukė išdėliotos kortų malkos. Kai kurie patogiai išsipleikė vėsiuose odiniuose skaityklos krėsluose ir nutarė atsigaivinti „Kingfisher lager“ ar „London Diet“ alumi. Nors artėjo vidurdienis, visuotine nuomone, buvo dar per anksti užsisakyti džino su toniku ar šliūkštelėti lašelį romo į „Thums Up“ taurę.

Persirengimo kambariuose ir klubo bare jau rinkosi vyrai – jaunesnieji nariai ir rimtai sportuojantys asmenys, baigę teniso, badmintono ar skvošo partijas. Dauguma šiuo dienos metu gerdavo nebent arbatą. Grįžtantieji iš golfo aikštyno nesiliovė aimanavę dėl nubyrėjusių gėlių žiedlapių – šiais jau neva užnešta visa devintosios duobutės veja. (Golfininkai manė – žinoma, klydo, – kad bus pasidarbavęs amaras, tikriausiai kokia nors nauja, dar piktesnė jo atmaina.) Ponas Banerdžis dar kelis sykius papasakojo tą pačią istoriją, pono Lalo grumtynes su bugenvilijomis vaizduodamas vis stipresniais ir sūresniais žodeliais. Lengvapėdiška linksmybė įsiviešpatavo persirengimo kambaryje, pasklido ir po visą klubo pastatą. Golfui metas buvo jau per vėlyvas, bet ponas Banerdžis, regis, nesuko dėl to galvos.

Neįprastai vėsūs orai toli gražu nebuvo pakankama priežastis, kad Dakvorto klubo nariai pakeistų įpročius: golfą ir tenisą jie žaisdavo iki vienuoliktos valandos ryto arba pavakariais, po keturių. Vidurdienį visi paprastai gurkšnodavo ir užkandžiaudavo ar paprasčiausiai įsikurdavo po dūzgiančiais palubėje ventiliatoriais arba Damų sodo paunksmėje (tiesa, sode galėjai sutikti ne vien damų, netgi priešingai, reta moteris išvis keldavo ten koją, bent jau nūdien). Pavadinimas buvo likęs iš tų laikų, kai čia gyvavo purdos – moterų atskyrimo – tradicija: kai kurie musulmonai ir hinduistai griežtai laikėsi papročio slėpti moteris nuo bet kokių vyrų ar svetimų žmonių akių. Farokui tai atrodė keista, mat Dakvorto sporto klubo įkūrėjai buvo britai, čia iki šiol sutinkami išskėstomis rankomis, netgi tarp tikrųjų narių buvo būrelis britų. O purdos pa-

pročio, bent daktaro Daruvalos žiniomis, britai niekada niekur nesilaikė. Dakvorto pradininkai siekė įkurti klubą, kurio nariu galėtų tapti bet kuris Bombėjaus gyventojas – su sąlyga, jei bus kuo nors pasižymėjęs bendruomenės lyderis. Vis dėlto (tai galėjo paliudyti tiek Farokas, tiek bet kuris kitas asmuo iš narystės tarybos) „bendruomenės lyderis" – labai jau miglotas terminas, dėl jo reikšmės galima ginčytis ištisą lietingąjį sezoną, ir tai vargu ar užtektų laiko.

Tradiciškai Dakvorto klubo pirmininku tapdavo Maharaštros gubernatorius, bet pats lordas Dakvortas, kurio pavarde pavadintas klubas, niekad nebuvo gubernatorius. Tiesa, lordas D. (taip jį visi vadino) ilgai ir atkakliai siekė šių pareigų, tačiau pernelyg jau abejotina šlovė lydėjo ekscentriškumu pagarsėjusią jo žmoną. Ledi Dakvort, nepataisomą ekshibicionistę, ypač išgarsino pašėlęs įprotis apnuoginti krūtis. Nors dėl šito įjunkio dauguma klubo narių jautė ypatingą prielankumą tiek lordui, tiek ledi Dakvort, vis dėlto, visuotine nuomone, toks elgesys nebuvo itin deramas gubernatorienei.

Žvarbos smelkiamas daktaras Daruvala stovėjo tuščioje šokių salėje apžiūrinėdamas – tai darydavo dažnai – gausią įspūdingų trofėjų kolekciją, ypač jį kerėjo senos buvusių klubo narių nuotraukos. Farokas mėgaudavosi tokia galimybe pamatyti tėvą ir senelį, taip pat ir begalę garbių ponų, andainykščių tėvo bei senelio draugų, kurie kadaise jo atžvilgiu buvo nusiteikę labai jau globėjiškai, užtat dabar bendravimui jis jau galėjo vadovauti pats. Jam dingojosi, kad prisimena kiekvieną iš tų žmonių, bent kartą delnu palietusį petį ar patapšnojusį viršugalvį. Tos nuotraukos, tokios artimos ir atpažįstamos, gildė širdį lyg gyvas priekaištas, kad pats tiek nedaug iš savo penkiasdešimt devynerių nugyventų metų praleido Indijoje. Kaskart atvažiavęs į Bombėjų daktaras Daruvala aštriai jusdavo kiekvieną smulkiausią detalę, primenančią, kiek mažai žino apie šalį, kurioje yra gimęs, kaip menkai ją tesupranta. Kuo dažniau daktaras Daruvala lankydavosi jaukiame Dakvorto klubo prieglobstyje, tuo sėkmingiau galėjo puoselėti iliuziją, kad Indijoje jaučiasi kaip namie.

Tikruosiuose savo namuose – Toronte, kur gyveno didžiąją gyvenimo dalį, daktarą lydėjo „tikro, gerai Indiją pažįstančio indo"

šlovė, ypač tarp tų indų, kurie Indijoje išvis nebuvo lankęsi arba kartą išvykę niekad nebegrįžo; kai kas netgi laikė jį gana narsiu žmogumi. Šiaip ar taip, Farokas kas keletą metų vis išsiruošdavo į gimtinę, nepaisydamas, visų nuomone, itin primityvių sąlygų – ne juokas verstis medicina taip tirštai apgyventoje šalyje. Ką jau kalbėti apie įvairių patogumų lygį, nė iš tolo neprilygstantį kanadietiškajam.

Argi Indija nėra šalis, kurioje nuolat trūksta vandens, nepakanka duonos, gyventojams tenka normuoti aliejaus ir ryžių davinį, o kur dar įvairios priemaišos, dedamos į maisto produktus, ir dujų balionai, išsenkantys pačiu neparankiausiu metu, tarkime, gaminant pietus? Negana to, nuolat išgirsi žinių apie statybininkų darbo broką: pastatų konstrukcijos netvirtos, amžinai byra tinkas ir panašiai. Vis dėlto daktaras Daruvala retai kada skrisdavo į Bombėjų per liūčių sezoną, kai gyvenimo sąlygos iš tiesų „primityviausios". O kalbėdamas su savo draugais torontiečiais paprastai nutylėdavo, kad Indijoje neužsibūna ilgai.

Toronte gydytojas pasakodavo apie savo vaikystę Bombėjuje, bet vaizduodavo ją kur kas spalvingesnę, kur kas indiškesnę, nei buvo iš tikrųjų. Iš tiesų daktaras Daruvala buvo jėzuitų auklėtinis, mokėsi Šventojo Ignoto mokykloje Mazagaone, o laisvalaikiu galėjo mėgautis Dakvorto klubo siūlomais džiaugsmais – nuolat organizuojamais sporto turnyrais, šokių vakarais. Baigęs mokyklą, studijuoti Farokas buvo išsiųstas į Austriją, ir net per tuos aštuonerius Vienoje praleistus metus, kol mokėsi medicinos fakultete, neturėjo progos nutrūkti nuo grandinės: ir ten jis buvo suvaržytas, kontroliuojamas, nes visą laiką gyveno su vyresniuoju broliu.

Tik čia, Dakvorto klubo šokių salėje, supamas garbingos andainykščių klubo narių draugijos, daktaras Daruvala, tegul vos akimirksnį, galėjo pasijusti turįs šaknis, suvokti savo kilmę. Artėjant šešiasdešimtmečiui gydytojas (tiesa, tik pats sau) vis dažniau pripažindavo, kad Toronte *elgiasi* kaip tikresnis indas, nei yra iš tikrųjų. Nelygu su kuo tekdavo bendrauti, galėjo kalbėti su raiškiu hindi akcentu ir čia pat apsisukęs prašnekti gryniausia anglų kalba. Nebent tik kitas parsas būtų įtaręs, kad anglų kalba gydytojui gimtoji, o hindi jis turbūt išmokęs mokykloje. Tačiau Indijoje Farokas

lygiai taip pat nesmagiai jausdavosi dėl to, kad ima apsimetinėti grynakrauju europiečiu, o gal šiaurės amerikiečiu. Kai tik įkeldavo koją į Bombėjų, hindi akcentas kažkur paslaptingai išnykdavo; vos išgirdus gydytoją kalbant angliškai, niekam nekildavo nė menkiausios abejonės, kad jis kuo tikriausias kanadietis. Tiesą sakant, tik čia, Dakvorto klubo šokių salėje, senų nuotraukų draugėje, daktaras Daruvala galėjo pasijusti savimi.

Su ledi Dakvort daktaras Daruvala nebuvo pažįstamas, apie ją tik girdėjęs. Visose pribloškiančiose nuotraukose jos krūtys buvo pridengtos – jei ir ne itin kukliai, tai bent padoriai. Vis dėlto aukšta, įspūdingo dydžio krūtinė iškart krito į akis, net tose nuotraukose, kuriose ledi Dakvort įamžinta gerokai senstelėjusi; beje, įjunkis demonstruoti savo grožybes metams bėgant tik stiprėjo – pasak gandų, tos krūtys tebebuvo itin dailios formos (ir vertos parodyti) net jai įkopus į aštuntą dešimtį.

Jai buvo septyniasdešimt penkeri, kai sušvytavo nuogomis krūtimis įvažiuojamojo keliuko posūkyje kaip tik tuo metu, kai į klubo narių sūnų ir dukterų pobūvį atvyko pulkas jaunimo. Jos pasirodymas lėmė avariją, kurioje buvo aplamdyta bent keletas automobilių. Sklido gandai, kad kaip tik po šio įvykio buvo paaukštinti dirbtiniai kalneliai, verčiantys vairuotojus sumažinti greitį. Faroko manymu, šitaip ir visas Dakvorto klubas buvo amžiams pasmerktas gyventi tokiu greičiu, koks nurodytas ženkluose abiejuose kelio galuose: KUO LĖČIAU. Iš esmės jį tai tenkino, perspėjimas judėti kuo lėčiau anaiptol neatrodė koks nepagrįstas reikalavimas, ir vis dėlto daktaras Daruvala gailėjosi gimęs per vėlai, nesuskubęs bent akies kraštu dirstelėti į garsiąsias, seniai nebūtin nugrimzdusias ledi Dakvort krūtis. Kažin ar jos laikais klubo gyvenimas slinko taip lėtai.

Bene jau šimtąjį kartą daktaras Daruvala garsiai atsiduso tuščioje šokių salėje ir sukuždėjo pats sau: „Seni geri laikai.“ Bet tai buvo tik žodžiai, jis nesakė šito rimtai. Anie seni geri laikai jam buvo tokie pat nepažįstami kaip ir Kanada – šalta, svetima antroji tėvynė, – kaip ir Indija, kurioje jis tik bandė save įtikinti, kad jaučiasi kaip namie. Tiesa, Farokas šito nesakydavo ir nedūsavo taip garsiai, kad kas nors išgirstų.

Stovėdamas erdvioje, vėsioje salėje jis įsiklausė: išgirdo bruzdesį valgomajame, kur padavėjai ir patarnautojai dengė stalus pietums, išgirdo duslų biliardo kamuolių bumbčiojimą ir solidų ant stalo metamos kortos tekštelėjimą. Be to, nors buvo jau po vienuoliktos, pora užkietėjusių tenisininkų vis dar daužė kamuoliuką kortuose, bet šis kaukšėjo tingiai, lėtai; daktaras Daruvala nusprendė, kad užtrukusi dvikova ne itin įnirtinga.

Kai išgirdo įvažiuojamuoju keliu dardantį automobilį, nekilo jokių abejonių: tai sodininko sunkvežimis, mat lyg niekur nieko riedėjo nepaisydamas greičio ribojimo kalnelių ir kaskart smarkiai krestelėdamas, sulig kiekvienu smūgiu pasigirsdavo kauptukų, grėblių ir kastuvų žvangėjimas, jam tuojau paantrindavo keiksmų papliūpa – vyriausiasis mali buvo pusprotis.

Tarp daugybės nuotraukų viena Farokui itin patiko, į ją jis ir užsižiūrėjo, o paskui užsimerkė, kad dar ryškiau įsivaizduotų detales. Lordo Dakvorto veidas joje spinduliavo geraširdiškumu, pakantumu ir kantrybe, ir vis dėlto atsajus jo žvilgsnis atrodė tarytum koks apglumęs, lyg lordas būtų tik neseniai supratęs savo būties beprasmybę, bet jau spėjęs su ja susitaikyti. Nors lordas Dakvortas buvo plačių pečių ir galingos krūtinės, nors tvirtai laikė rankoje kardą, jo veide galėjai įžvelgti romaus puspročio rezignaciją: apie ją bylojo pasmukę akių kampučiai ir nukarę ūsai. Lordas buvo amžinas be penkių minučių Maharaštros gubernatorius, bet niekad – gubernatorius. O jo ranka, gulinti ant liauno, mergiško ledi Dakvort juosmens, atrodė tarytum besvorė, visiškai bejėgė, tarsi jis būtų tik padėjęs ranką, ne apglėbęs žmoną.

Lordas D. nusižudė Naujųjų metų išvakarėse, kaip tik šimtmečių sandūroje. Po jo mirties ledi Dakvort dar daug metų demonstruodavo krūtis, bet nors likusi našlė atidengdavo krūtinę net dar dažniau, visų nuomone – jau be jokio polėkio. Cinikai tvirtino, esą jei ledi D. būtų gyvenusi ilgiau, jei ir toliau būtų rodžiusi Indijai savo grožybes, Indija niekad nebūtų sulaukusi nepriklausomybės.

Nuotraukoje, kuri taip traukė daktaro Daruvalos akį, ledi Dakvort stovėjo nuleidusi smakrą, bet išdykėliškai pakėlusi akis, lyg netikėtai užklupta žvelgianti į įspūdingą savo iškirptę ir tuojau pat

nukreipusi žvilgsnį. Jos krūtinė buvo tarytum plati ir tvirta lentyna dailiam veideliui atremti. Net jei būdavo padoriai apsirengusi, nuo jos taip ir tvoksdavo kažkoks gaivališkumas; rankos kukliai nuleistos prie šonų, bet pirštai plačiai išskėsti, delnai atsukti į fotoaparatą, lyg ji būtų pasiruošusi nukryžiavimui, o iš šviesių, sukeltų aukštyn nuo grakštaus kaklo plaukų išsipešusi sruoga it gyvačiukė vaikiškai apsukta apie dailiausios pasaulyje formos ausytę.

Metams bėgant, šviesūs plaukai nusidažė sidabru, bet liko tokie pat vešlūs, neprarado ir blizgesio, o krūtys, nors nuolat apnuoginamos, – stangrios. Daktaras Daruvala, laimingai vedęs vyras, vis dėlto būtų prisipažinęs – net savo brangiajai žmonai, – kad buvo įsimylėjęs ledi Dakvort: jos nuotraukas ir dar vaikystėje girdėtą istoriją.

Tačiau jei užsibūdavo šokių salėje per ilgai, jei pernelyg užsižiūrėdavo į buvusių klubo narių nuotraukas, ilgainiui gydytoją tai nuteikdavo niūriai. Mat dauguma anuometinių narių jau buvo mirę; jie, kaip apie savo mirusiuosius sakydavo cirko artistai, krito be apsauginio tinklo. (Tas pat – tik atvirkščias – posakis tiko ir gyviesiems. Kai daktaras Daruvala pasiteiraudavo Vinodo, kaip sveikatėlė, – niekad neužmiršdavo paklausti ir kaip laikosi žmona, – žemaūgis visuomet atsakydavo: „Vis dar krintame į apsauginį tinklą.“)

Tad apie ledi Dakvort – bent jau žvelgdamas į nuotraukas – Farokas būtų drąsiai pasakęs, kad jos krūtys vis dar krinta į tinklą; galbūt tos krūtys išvis nemirtingos.

Ponas Lalas nepataikė nukristi į tinklą

Daktaro Daruvalos mąstymus apie ledi Dakvort krūtis netikėtai išblaškė, regis, menka, nereikšminga smulkmena. Kad tai prisimintų, gydytojui būtų tekę pasirausti pasąmonėje, mat tai, kas patraukė jo dėmesį, buvo beveik nejuntamas bruzdesys, atsklidęs iš valgomojo. Pro atvirą verandą vidun buvo įskridusi varna su kažin kokiu blizgučiu snape; paukštis šauniai nutūpė ant palubėje besisukančio ventiliatoriaus irklo pavidalo mentės. Ventiliatorius grėsmingai pakrypo, bet varnai tai buvo nė motais, ji suko ratą po rato drabs-

tydama išmatas – ant grindų, ant staltiesės, į salotų lėkštę, tik per plauką nepataikiusi ant šakutės. Padavėjas mostelėjo servetėle ir paukštis kimiai karkdamas vėl pakilo, ištrūko pro verandą laisvėn ir nuplasnojo virš golfo lauko, mirguliuojančio vidurdienio saulės kaitroje. Kad ir kas buvo varnos snape, dabar tas blizgutis jau buvo dingęs, galbūt paukštis jį prarijo. Padavėjai ir indų nurinkėjai suskato tvarkyti apterštą stalą, pakeitė staltiesę, padėjo naują lėkštę ir įrankius, nors pietų dar niekas nesirinko, buvo ankstoka; paskui valytojas kibo gremžti grindis.

Nuo pat labo ryto operavęs ligoninėje daktaras Daruvala ir pietauti atėjo anksčiau nei dauguma Dakvorto klubo narių. Su Inspektoriumi Dharu buvo sutaręs susitikti pusę pirmos. Gydytojas nužingsniavo į Damų sodą, ten tankioje lapijoje pastebėjo properšą, pro kurią buvo matyti sklypelis dangaus virš golfo aikštės; Farokas ir įsitaisė ten, lapinėje, rausvame pintame krėsle. Jau negalėjo visai nekreipti dėmesio į įspūdingos apimties pilvą, kurio dydis ypač išryškėjo atsisėdus, tad užsisakė „London Diet“ alaus, nors mielai būtų išgėręs „Kingfisher lager“.

Dabar daktaras Daruvala gerokai nustebo, vėl išvydęs virš golfo lauko grifą (galbūt netgi tą patį); paukštis suko ratus jau kur kas žemiau, tarsi skristų ne į Tylos Bokštus ar iš jų, o ketintų leistis kažkur čia pat. Žinodamas, kaip aršiai parsai sergsti savo laidojimo ritualus, Farokas kone šyptelėjo pagalvojęs, kad juos gali įžeisti bet koks trikdis, patraukęs grifo dėmesį ir nukreipęs nuo įprasto maršruto. Gal Mahalakšmės hipodromo take krito koks žirgas, gal Tardeo rajone kas nors nudobė šunį ir paliko voliotis maitą, o gal prie Hadži Ali kapo mečetės į krantą išmestas koks lavonas. Kad ir kokia buvo priežastis, grifas aiškiai nesiskubino atlikti savo šventos pareigos Tylos Bokštuose.

Daktaras Daruvala dirstelėjo į laikrodį. Žmogus, kurį pasikvietė papietauti, galėjo pasirodyti bet kurią akimirką; Farokas gurkšnojo „London Diet“ alų mėgindamas save įtikinti, kad tai „Kingfisher lager“, įsivaizdavo ir vėl esąs lieknas (iš tiesų jis niekada nebuvo lieknas). Žvilgsniu sekė grifą, besileidžiantį spirale, ir jam bežiūrint prie to paukščio prisidėjo antras, paskui – ir trečias. Da-

bar jau gydytojas nejučia nusipurtė. Farokui visai išgaravo iš galvos apsvarstyti, kaip pranešti bjaurią Inspektoriui Dharui žinią – tiesa, jokio patikimo būdo ją kaip nors pagardinti nė nebuvo. Gydytoją taip pakerėjo paukščiai, kad jis net nepastebėjo, kaip prisiartino jo patrauklus, gerokai jaunesnis draugas, – kaip visuomet minkštu, kone bauginamai grakščiu žingsniu.

Dharas uždėjo ranką daktarui Daruvalai ant peties ir tarė:

– Ten tikrai esama lavono, Farokai, gal žinai, kas numirė?

Tai išgirdęs naujasis padavėjas – tas pats, kuris nuvijo nuo ventiliatoriaus varną, – vos neišmetė iš rankų sriubinės ir samčio. Padavėjas atpažino Inspektorių Dharą, ir užvis labiausiai jį pribloškė tai, kad kino žvaigždė kalba angliškai be menkiausio hindi akcento. Tikriausiai indų žvangėjimas ir prišaukė poną Banerdžį – šis įpuolė į Damų sodą ir stvėrė už rankos tiek daktarą Daruvalą, tiek Inspektorių Dharą.

– Grifai tupia devintojoje aikštelėje! – sušuko. – Ar tik nebus ten mūsų vargšas ponas Lalas? Tikriausiai ir *numirė* tose bugenvilijose!

Daktaras Daruvala kažką sukuždėjo Inspektoriui Dharui į ausį. Jaunesniojo vyriškio veidas nėmaž nepasikeitė, kai Farokas jam tarė:

– Tai jau tavo sritis, Inspektoriau.

Tai buvo pokštas: gydytojas liko ištikimas sau ir nepraleido progos pajuokauti, bet Inspektorius Dharas nedvejodamas pirm visų patraukė taku. Jie jau matė bene dešimt maitėdų paukščių, plasnojančių sparnais, ne itin vikriai strapaliojančių po veją ir kapstančių velėną; ilgi jų kaklai tai iškildavo virš bugenvilijų šabakštyno, tai vėl nirdavo tankmėn, žvilgėjo lenkti, krauju aptiškę snapai.

Ponas Banerdžis nė kojos nekėlė į aikštelę, o maitos tvaikas, kuriuo trenkė grifai, tiesiog smogė į nosį to visai nesitikėjusiam daktarui Daruvalai – jis sustojo kaip įbestas prie vėliavėlės, ženklinančios devintąją duobutę. Užtat Inspektorius Dharas spyriais išblaškė paukščius ir nosies tiesumu nudrožė į bugenvilijų tankumyną. Aukštyn siūbtelėjo visas debesis grifų. Dievulėliau, galvojo Farokas, juk jis atrodo kaip tikrų tikriausias policijos inspektorius; nors iš tiesų yra tik aktorius, šitai jam dabar visai išrūko iš galvos!

Padavėjas, sėkmingai išvadavęs ventiliatorių nuo varnos ir jau ne taip sėkmingai grūmęsis su nepaklusnia sriubine bei samčiu, irgi galelį pasekė paskui susijaudinusius Dakvorto klubo narius į golfo aikštyną, bet išvydęs, kaip Inspektorius Dharas išblaško grifus, pasuko atgal į valgomąjį. Padavėjas buvo vienas iš pulko gerbėjų, mačiusių visus Inspektoriaus Dharo filmus (du ar tris žiūrėjo gal penkis šešis kartus), vadinasi, tikrai neapsiriktume priskirdami jį prie tų jaunuolių, kuriuos itin jaudina pigūs nuožmaus smurto ir upeliais liejamo kraujo vaizdai, ką jau kalbėti apie žavėjimąsi pavojingiausiu Bombėjaus gyventojų sluoksniu – žemiausio lygio padugnėmis, kurioms dosniai atseikėta dėmesio visuose Inspektoriaus Dharo filmuose. Tačiau vos išvydo pulką populiaraus aktoriaus pabaidytų grifų, padavėjas iškart sumojo, kad kažkur netoli devintosios vejos, ko gero, esama paties tikriausio lavono, ir ši mintis jį prislėgė. Nedelsdamas jis nuskubėjo atgal į klubą, kur jo jau spėjo pasigesti ne itin palankiai nusiteikęs senolis klubo vyresnysis patarnautojas ponas Setna – šios pareigos jam atiteko dar Faroko velionio tėvo pastangomis.

– Inspektorius Dharas šįsyk aptiko *tikrą* lavoną! – pranešė padavėjas senajam patarnautojui.

Ponas Setna į tai atsakė:

– Šiandien tau skirta aptarnauti Damų sodą. Gal malonėsi nesitraukti iš darbo vietos?

Senajam ponui Setnai labai nepatiko Inspektoriaus Dharo filmai. Iš esmės jam nepatiko niekas, jis buvo itin greitas smerkti bet ką, ir ši savybė, jo paties manymu, tik sutvirtino jo, Dakvorto klubo patarnautojo, pozicijas – ponas Setna paprastai elgdavosi taip, lyg būtų mažų mažiausia klubo sekretorius. Rūsčiais nepritariamais žvilgsniais iš padilbų ponas Setna valdė valgomąjį bei Damų sodą ilgiau, nei Inspektorius Dharas buvo klubo narys, – tačiau ir ponas Setna ne visada darbavosi dakvortiečiams. Anksčiau jis aptarnaudavo Ripono klubo narius – į šį klubą buvo priimami tiktai parsai, jame nė su žiburiu nerastum jokios sportinės veiklos. Ripono klube laisvalaikio pramogos buvo dvi – puikus maistas ir įdomūs pokalbiai. Nieko daugiau. Daktaras Daruvala buvo ir ano klubo narys.

Jis priklausė ir Ripono, ir Dakvorto klubams – tai puikiai atitiko dvilypę Faroko esybę: juk jis ir parsas, ir krikščionis, ir bombėjietis, ir torontietis, ir chirurgas ortopedas, ir žemaūgių kraujo siurbikas; tad vienu klubu jis niekaip negalėjo pasitenkinti.

O ponas Setna, kilęs iš ne taip seniai praturtėjusios parsų giminės, Ripono klube jautėsi kur kas labiau savas nei Dakvorto; vis dėlto tenykštės aplinkybės leido su kaupu pasireikšti jo viską smerkiančiai prigimčiai, dėl to galiausiai ir buvo atleistas iš darbo. Per tą viską smerkiančią prigimtį ponas Setna jau buvo spėjęs iššvaistyti ne tokį seną paveldėtą turtą, o padavėjo atlyginimą paleisti vėjais buvo ne taip lengva, mat tai buvo britų vyriausybės mokami angliški pinigai, bet jų ponas Setna nepakentė taip smarkiai, kad sugalvojo klastingiausių būdų atsikratyti. Mahalakšmės hipodrome jis praleido bene daugiau laiko, nei vidutiniškai trunka žmogaus gyvenimas, ir iš visų tų prasilažintų metų jam liko tik žirgų kanopų bildėjimo prisiminimas – tą dundėjimą meistriškai atkartodavo ilgais pirštais barbendamas į sidabrinį padėklą.

Ponas Setna tolimais giminystės ryšiais buvo susijęs su Guzdarais, nuo seno turtinga parsų šeima, išsaugojusia savo turtus. Guzdarai turėjo laivų statybos verslą, aprūpindavo britų laivyną. Nelaimė, kartą vienas jaunas Ripono klubo narys užgavo giminiškus pono Setnos jausmus, aprėpiančius labai jau plačią giminę. Rūstusis patarnautojas nugirdo kažkokią užgaulią užuominą, neva sukeliančią abejonių dėl vienos jaunos Guzdarų šeimos damos – kažkelintos eilės pono Setnos pusseserės – skaistybės. Kadangi jaunesniosios kartos nereligingi parsai nevengdavo ir sūresnių juokelių, buvo gana vulgariai užsiminta apie kosminę Spenta Mainju (zoroastrų gėrio dvasios) ir Angra Mainju (blogio dvasios) sampyną. O štai pono Setnos pusseserė iš Guzdarų giminės, pasak jų, labiausiai linkusi garbinti sekso dvasią.

Jaunas liežuvio nenulaikantis puošeiva buvo su peruku, o tokiai tuštybės apraiškai ponas Setna irgi niekaip negalėjo pritarti. Tad prisitaikęs šliūkštelėjo verdančios arbatos tiesiog tam džentelmenui ant galvos – šis stryktelėjo kaip įgeltas ir nusiplėšė peruką, taigi, ir pademonstravo plikę nustebusiems stalabendriams.

Nors pono Setnos išsišokimą tiek nuo seno turtingi, tiek neseniai praturtėję parsai palaikė itin garbingu poelgiu, vis dėlto buvo nutarta, kad padavėjui šitaip elgtis nedera, – ponas Setna buvo atleistas iš darbo, o atleidimo priežastis nurodyta tokia: „Karštos arbatos panaudojimas agresyviu ir smurtingu tikslu." Vis dėlto daktaro Daruvalos tėvas parašė padavėjui itin palankią rekomendaciją; vyresniojo Daruvalos pagyrimai ir lėmė, kad ponas Setna kaipmat buvo priimtas vyresniuoju patarnautoju į Dakvorto klubą. Faroko tėvo akimis, visas tas nutikimas su arbata buvo tikro didvyriškumo apraiška: jaunosios Guzdarų šeimos damos, kurios dorybe suabejota, reputacija iš tikrųjų – be dėmelės, ir ponas Setna pasielgęs visiškai teisingai, gindamas damos garbę nuo šmeižto. Padavėjas buvo toks fanatiškas zoroastras, kad pasitikėjimo savimi ir savo nuomone nestokojantis Faroko tėvas apibūdino jį kone kaip parsą, kadaise ant pečių išnešusį visus kitus parsus iš Persijos.

Visų, bent kartą pietų menėje ar Damų sode susilaukusių smerkiamo patarnautojo žvilgsnio iš po surauktų antakių, nuomone, senasis ponas Setna su malonumu išverstų puodelį verdančios arbatos ant galvos *bet kam*. Vyresnysis padavėjas buvo aukštas ir tiesiog perkaręs, lyg valgymą smerktų iš esmės, be to, apdovanotas kumpa, tiesiog spinduliuojančia panieką nosimi, tarsi savaime reiškiančia nepritarimą visiems kvapams. Senasis ponas Setna buvo labai šviesios odos – dauguma parsų yra šviesesnio gymio už daugumą indų, – tad jo rasinis nepakantumas irgi mažai kam keldavo abejonių.

Taigi ponui Setnai sambrūzdis golfo lauke sukėlė didelį nepasitenkinimą. Plonos jo lūpos buvo kietai suspaustos, smakras siauras, atsikišęs, apšepęs lyg ožio. Sporto ponas Setna nepakentė iš esmės, o labiausiai smerkė nedovanotiną sporto maišymą su kur kas tauresne veikla – valgymu ir aštriomis diskusijomis.

Golfo laukas vertėsi aukštyn kojom: čia maišėsi iš drabužinės išpuolę pusnuogiai vyrai – lyg jų sportinė apranga nekeltų pasibjaurėjimo net tada, kai jie apsirengę. Ponas Setna buvo parsas ir jautė ypatingą pagarbą teisingumui; jam atrodė kone amoralu, kad toks rimtas dalykas kaip mirtis gali ištikti šitokiomis gluminančiai lėkš-

tomis aplinkybėmis – golfo lauke. Tikratikiui senajam patarnautojui, kurio nuogas kūnas kada nors atguls Tylos Bokšto viršuje, tokia daugybė grifų buvo jaudinantis reginys, tad į juos ponas Setna nutarė nekreipti dėmesio, verčiau sutelkti visą panieką į žmonių keliamą sumaištį. Buvo iškviestas puskvaišis vyriausiasis sodininkas, jis kaip pakliuvo nutarškėjo savo išklerusiu sunkvežimiuku per golfo lauką, maitodamas visai neseniai padėjėjų sulygintą veją.

Inspektoriaus Dharo, prasmegusio bugenvilijų sąvašyne, ponas Setna nematė, bet nė neabejojo, kad storžievis kino žvaigždė atsidūręs pačiame įvykių epicentre; senasis patarnautojas net atsiduso – apie Inspektorių Dharą jam buvo šleikštu net pagalvoti.

Čia netikėtai pasigirdo ausį veriantis skimbėjimas – kažkas šakute tarškino į vandens stiklinę, o tai, kaip žinoma, pats nemandagiausias būdas kviesti padavėją. Ponas Setna atsigręžė į įžūlėlio staliuką ir pamatė antrąją ponią Dogar, ir kvietė ji anaiptol ne padavėją, o patį poną Setną. Jai girdint visi ją vadindavo gražiąja ponia Dogar, o už akių – antrąja ponia Dogar. Ponui Setnai ji neatrodė itin graži, be to, jis iš visos širdies nepritarė antrosioms santuokoms.

Reikia pasakyti, kad, daugumos klubo narių nuomone, ponios Dogar grožis buvo vulgarokas, o laikui bėgant ir gerokai apiblukęs. Kad ir koks pinigingas buvo ponas Dogaras, jokie turtai negalėjo užmaskuoti prasto jo naujosios žmonos skonio. Ir net tobulas, išpuoselėtas kūnas, kuriuo ponia Dogar be saiko didžiavosi, net nuo ne itin pastabaus stebėtojo akių negalėjo nuslėpti, kad jai jau mažų mažiausiai keturiasdešimt dveji. Ponas Setna, linkęs viską vertinti kur kas kritiškesniu žvilgsniu, neabejojo: jai beveik ar net jau ir visi penkiasdešimt, be to, jo nuomone, ji gerokai per aukšta. O daugumą dėl golfo pamišusių dakvortiečių gerokai užgavo jos neapdairiai lepteleti žodžiai, esą žaisti golfą – toli gražu nepakankamas fizinis krūvis tam, kuris siekia išsaugoti sveikatą.

Tądien ponia Dogar pietavo viena, o tokiam įpročiui ponas Setna irgi niekaip negalėjo pritarti. Jo manymu, joks padorus klubas neturėtų leisti moteriai sėsti prie stalo vienai.

Jie buvo susituokę dar pakankamai neseniai, kad ponas Dogaras dažnai palaikytų draugiją žmonai, bet ir pakankamai seniai, kad

susitarimą drauge papietauti staiga atšauktų pasipainiojus kokiam svarbesniam reikalui. Pastaruoju metu jis vis dažniau tik paskutinę minutę pranešdavo neateisiąs, tad poniai Dogar tiesiog nelikdavo laiko sugalvoti ką nors kita. Ponas Setna buvo jau ne kartą pastebėjęs, kad palikta viena naujoji ponia Dogar būna nerami ir irzli.

Kita vertus, patarnautojas jau buvo pastebėjęs, kad tarp jaunavedžių tvyro tam tikra įtampa ir tada, kai juodu pietauja drauge; ponia Dogar su gerokai vyresniu vyru kalbėdavo atžariai. Ponas Setna manė, kad tai kaip tik deramas atlygis ponui Dogarui, mat griežtai smerkė senus vyrus, vedančius jaunesnes moteris. Vis dėlto patarnautojas nutarė verčiau atsiliepti kad ir į tokį agresyvų kvietimą, mat dar vienas smūgis šakute galėjo sutrupinti stiklinę; pati šakutė atrodė stulbinančiai maža stambioje, gyslotoje moters rankoje.

– Mano brangusis pone Setna... – pragydo antroji ponia Dogar.

Ponas Setna atsiliepė:

– Kuo galėčiau patarnauti gražiajai poniai Dogar?

– Sakykite, dėl ko visa ta sumaištis? – paklausė ponia Dogar.

Ponas Setna atsakė lėtai, apgalvotai – taip jis piltų karštą arbatą.

– Nerimauti tikrai nėra dėl ko, – tarė senasis parsas. – Ten tik negyvas golfininkas.

2. NERIMĄ KELIANČIOS ŽINIOS

Vis dar dilgčioja

Prieš trisdešimt metų Indijoje buvo daugiau nei penkiasdešimt pusėtino lygio cirkų, šiandien vertų paminėti nesuskaičiuotume nė penkiolikos. Daugumos jų pavadinimai prasideda žodžiu „didysis“: didysis šis, didysis tas. Tarp daktaro Daruvalos mėgstamiausių buvo Didysis Bombėjaus cirkas, Džumbo, Didysis auksinis, Džemini, Didysis Reimanas, Puikusis, Didysis Rytų ir Radž Kamalas. Bet labiausiai Farokui patiko Didysis Karališkasis cirkas. Iki nepriklausomybės jis vadinosi tiesiog Karališkuoju. 1947-aisiais prie pavadinimo prisidūrė dar ir Didįjį. Iš pradžių cirkas turėjo dviejų stiebų palapinę, 1947-aisiais, jau Didysis Karališkasis, prasiplėtė iki keturių. Tačiau palankią Faroko nuomonę labiausiai lėmė pats cirko savininkas. Pratapas Valavalkaras buvo vėtytas ir mėtytas, pasaulio matęs žmogus, tad daktarui Daruvalai atrodė labiausiai išprusęs ir patyręs iš visų jam žinomų cirkų savininkų, o gal jį mėgo ir dėl kitos priežasties – Didžiojo Karališkojo savininkas netraukdavo gydytojo per dantį už domėjimąsi žemaūgių krauju.

Septintame dešimtmetyje Didysis Karališkasis beveik nuolat gastroliuodavo įvairiose šalyse. Egipte sekėsi visai nekaip, užvis geriausiai – Irane, neblogai Beirute ir Singapūre, pasakojo Pratapas Valavalkaras, o gražiausias iš visų cirko aplankytų kraštų – Balis. Tačiau pastaruoju metu keliauti tapo per brangu. Didysis Karališkasis turėjo šešis dramblius ir dvi dešimtis stambiųjų kačių, dar keliasdešimt arklių ir bene dešimt šimpanzių, tad retai išvykdavo toliau nei Maharaštros ir Gudžarato valstijos. Visas pulkas kakadu

ir kitų papūgų, kelios dešimtys šunų, o kur dar šimtas penkiasdešimt žmonių, iš kurių keliolika žemaūgiai – su tokia gyvąja manta Didysis Karališkasis iš Indijos išvis neišvykdavo.

Visa tai buvo tikra tikro cirko istorija, bet daktaro Daruvalos atmintyje šios detalės įstrigo apsiaustos ūkana, kaip kad daugumos mūsų vaikystės prisiminimai. Tikroji vaikystė Farokui nebuvo palikusi gilesnio įspūdžio, kur kas mielesni buvo istorijos epizodai ir atmintinos smulkmenos, kurių nemažai sukaupė būdamas žiūrovas iš užkulisių cirke. Tarkime, Pratapas Valavalkaras lyg tarp kitko mesteli: „Etiopijos liūtai rudakarčiai, bet jie tokie pat kaip ir visi kiti liūtai – neklausys tavęs, jei nevadinsi jų deramu vardu." Šią informacijos detalę Faroko atmintis sergėjo lyg vaikystėje prieš miegą girdėtos mėgstamiausios pasakos nuotrupą.

Dažną ankstyvą rytą važiuodamas į ligoninę operuoti (net ir Kanadoje) gydytojas prisimindavo didžiulius katilus, garuojančius virš dujų degiklių virėjo palapinėje. Puode kunkuliuodavo vanduo arbatai, o dviejuose katiluose kaisdavo pienas; tas, kuris užvirdavo pirma, būdavo skiriamas ne arbatai – juo virėjas užplikydavo avižinių dribsnių košės šimpanzėms. O karštos arbatos šimpanzės nemėgo – gerdavo vasarodrungnę. Prisimindavo Farokas ir duonos paplotėlių atsargas – drambliams: šie neatsisakydavo pasivaišinti roti duona. Tigrai gaudavo vitaminų – nuo jų pienas nusidažydavo rausvai. Daktarui Daruvalai kaip chirurgui ortopedui tos brangios detalės niekaip negalėjo praversti, bet jis tiesiog alsuodavo jomis lyg savo paties praeitimi.

Daktaro Daruvalos žmona brangenybių skrynelėje turėjo keletą išties vertingų papuošalų, kai kurie kadaise priklausė dar gydytojo motinai, bet jam sentimentų nežadindavo. Užtat jis galėjo iki menkiausios smulkmenos apibūdinti tigro nagų vėrinį, kurio ankstesnis savininkas buvo Pratapas Singas, Didžiojo Karališkojo cirko arenos administratorius ir žvėrių dresuotojas, – šiuo žmogumi Farokas žavėjosi. Kartą Pratapas Singas pasidalijo su gydytoju patirtimi, atskleidė, kokie vaistai itin veiksmingi nuo galvos svaigimo: aitriųjų paprikų ir sudegintų žmogaus plaukų užpilas. Nuo astmos esą labai padeda gvazdikėliai: juos reikia išmirkyti tigro

šlapime, paskui išdžiovinti ir sumalti, tada miltelių įkvėpti. Ir dar, perspėjo gydytoją žvėrių dresuotojas, nieku gyvu nevalia praryti tigro ūsų: žmogui tai esą mirtina.

Jei tokių receptų būtų aptikęs „The Times of India", kokio nors prietrankos skiltyje, Farokas būtinai būtų parašęs redakcijai itin dygų laišką. Tikrosios medicinos vardu daktaras Daruvala būtų su žemėmis sumaišęs tokią „holistinę paikystę" – taip jis įvardydavo visokiausias keistenybes, susijusias su vadinamuoju nemoksliniu, arba maginiu, mąstymu. Tačiau gydytis žmogaus plaukų ir aitriųjų paprikų užpilu siūlė ne kas kitas, o didysis Pratapas Singas, jis atskleidė ir gydomąsias tigro šlapimo savybes (ką jau kalbėti apie perspėjimą dėl grėsmingųjų tigro ūsų). Daktaro Daruvalos nuomone, arenos administratorius ir žvėrių dresuotojas – tai žmogus, kuris gerai žino, ką sako.

Šie išminties krislai, taip pat ir žemaūgių kraujas vis labiau stiprino Faroką apėmusį jausmą, kad nuo tada, kai bandė kapstytis siūbuojančiu tinklu ir galiausiai nudribo ant vargšės žemaūgio žmonos, pats tapo tarytum cirko įsūniu. Mat tekusi garbė išgelbėti Dipą, tegul ir ne itin elegantiškai, Farokui įstrigo ilgam. Kai tik *koks nors* cirkas gastroliuodavo Bombėjuje, daktarą Daruvalą visuomet galėdavai pamatyti pirmoje žiūrovų eilėje, jis sukiodavosi tarp akrobatų ir dresuotojų, o užvis labiausiai jam patikdavo stebėti repeticijas ir palapinės vidaus gyvenimą. Reginiai, kurių jis prisižiūrėjo iš visai arti, iš pagrindinės palapinės užkulisių, taip pat stambiu planu matyti trupės gyvenimo epizodai, žvėrių narvai – visa tai buvo privilegijos, dėl kurių Farokas tik dar stipriau jautėsi esąs cirko įsūnis. Būdavo, apninka lyg nuoskauda, kad nėra tikras cirko sūnus, o tik tarsi koks garbės svečias. Tačiau toji garbė, bent jam, nebuvo laikina.

Gyvenimo ironija: daktaro Daruvalos vaikai ir vaikaičiai buvo visiškai abejingi Indijos cirkui. Abi jaunesniosios kartos gimė ir augo Londone arba Toronte, ir matė kur kas didesnių, kur kas prašmatnesnių – ir švaresnių – cirkų. Gydytojas gerokai nusivylė supratęs, kad jo vaikai ir vaikaičiai šitaip raukosi dėl nešvaros; jiems akrobatų ir žvėrių dresuotojų palapinės atrodė aptriušusios, netgi

„apgailėtinos". Ir nors palapinės asla būdavo šluojama bent kelis kartus per dieną, gydytojo vaikams ir vaikaičiams vis tiek atrodė, kad ten tikras purvynas.

Gydytojui, priešingai, cirkas buvo tvarkinga, kruopščiai prižiūrima oazė, iš visų pusių apsupta ligų ir sumaišties apimto pasaulio. Jo vaikai ir vaikaičiai žemaūgius klounus regėjo tik kaip groteskiškas būtybes, į cirką priimtas vien žiūrovams juokinti. O Farokas manė, kad žemaūgiai klounai yra vertinami, galbūt net mylimi, juoba kad tai samdomi ir apmokami artistai. Gydytojo vaikams ir vaikaičiams atrodė, kad versti cirko artistais dirbti vaikus tiesiog nedovanotina dėl pernelyg didelės rizikos, savo ruožtu Farokas manė, kad jaunieji cirko akrobatai yra kaip tik tie vaikai, kuriems nusišypsojo sėkmė – jie buvo išgelbėti.

Daktaras Daruvala žinojo, kad daugumą akrobatais tapusių vaikų cirkui pardavė tėvai (kaip kad Dipą), nepajėgiantys jų išmaitinti. Kiti buvo našlaičiai, trupės iš tiesų įvaikinti. Jei neatliktų triukų cirke (kur buvo saugūs ir gaudavo sočiai pavalgyti), jiems tektų elgetauti. Būtų tiesiog valkatėlės, kokių už kelias rupijas stovinčių ant galvos ar demonstruojančių kitus paprastus triukus, apstu Bombėjaus gatvėse ar mažesniuose Gudžarato bei Maharaštros miesteliuose, kur dažnai gastroliuodavo netgi Didysis Karališkasis cirkas, – pastaruoju metu į Bombėjų cirkų užsukdavo vis mažiau. Per Divali, šviesų šventę, ir žiemos atostogas du trys cirkai vis dar rodydavo spektaklius mieste ar jo apylinkėse, bet televizija bei vaizdajuostės gerokai pakenkė cirko verslui – daug žmonių išsinuomodavo filmą ir nekeldavo kojos iš namų.

Aptarinėdami akrobatų, vaikystėje parduotų į cirką, lemtį, daktaro Daruvalos vaikai ir vaikaičiai laikėsi vieningos nuomonės: tai esąs tikras vaikų išnaudojimas, negana to, vaikai verčiami dirbti itin pavojingomis sąlygomis; jų pasibaisėtiną, sunkaus darbo kupiną egzistenciją, iš kurios net neįmanoma ištrūkti, esą galima lyginti su vergija. Vos pradėję treniruotis, pirmuosius šešis mėnesius vaikai išvis negaudavo jokio užmokesčio, vėliau jiems mokėdavo po tris rupijas per dieną – apgailėtinos devyniasdešimt rupijų per mėnesį, mažiau nei keturi doleriai! Tai daktaras Daruvala atremda-

vo argumentu, kad užtikrintas maistas ir stogas virš galvos – geriau nei nieko, tie vaikai gauna bent šiokį tokį šansą.

Cirko žmonės virindavo vandenį ir pieną. Patys pirkdavo maistą, patys jį ruošdavo. Patys išsikasdavo ir valydavo išvietės duobes. O patyręs akrobatas neretai uždirbdavo ir penkis šešis šimtus rupijų per mėnesį, tegul tai – vos dvidešimt penki doleriai. Žinoma, nors Didysis Karališkasis iš tiesų rūpindavosi savo vaikais, Farokas negalėjo tvirtinti, kad taip pat gerai su vaikais elgiamasi *visuose* Indijos cirkuose; kai kurių akrobatai atrodydavo išties apgailėtinai – ką jau kalbėti, kad būdavo neatsargūs ir stokodavo įgūdžių, – tad gydytojas visai pagrįstai spėjo, jog ir gyvenimas jų palapinėse kur kas skurdesnis.

Gyvenimas Didžiajame Mėlynajame Nile iš tiesų buvo varganas; tiesą sakant, iš visų tų ir anų „didžiųjų" Indijos cirkų Didysis Mėlynasis Nilas buvo pats skurdžiausias – ar bent mažiausiai vertas vadintis „didžiuoju". Dipa būtų su tuo sutikusi. Buvusiai „mergaitei be kaulų", vėliau tapusiai oro akrobate, stigo ir judesių tikslumo, ir sveikos nuovokos; anaiptol ne vien dėl išgerto alaus ji per anksti paleido skersinį.

Dipos trauma buvo gana sudėtinga, bet nepavojinga: jai ne tik išniro klubo sąnarys, bet dar ir plyšo skersinis raištis. Tad daktarui Daruvalai buvo lemta ne tik papuošti Dipos klubą įsimintinu randu, bet ir dar sykį išvysti Dipos gaktos plaukų juodumą – tai buvo dar vienas niaurus jos gaktikaulio ir jo nosies susidūrimo priminimas.

Kol lydėjo Dipą į ligoninę, nosį Farokui vis dar dilgčiojo; kaltės graužiamas jis ryžosi važiuoti kartu. Bet, vos pasiekus priimamąjį, gydytoją pakvietė viena iš ligoninės budėtojų: kol jie važiavo, kažkas paskambino iš cirko.

– Gal pažįstate kokį cirko klouną? – paklausė budėtoja.

– Tiesą sakant – taip, pažįstu, – prisipažino Farokas.

– *Žemaūgį* klouną? – pasitikslino budėtoja.

– Taip, ir ne vieną! Ką tik su jais susipažinau, – pridūrė gydytojas. Bet pasigėdijo prisipažinti ką tik dar ir nusiurbęs jų kraujo.

– Atrodo, kažkuris iš jų susižalojo tame cirke Kros Maidane, – pranešė budėtoja.

– Tik ne Vinodas! – išsprūdo daktarui Daruvalai.

– Taip, kaip tik jis, – patvirtino budėtoja. – Dėl to jie ir kviečia jus kuo greičiau grįžti į cirką.

– O kas Vinodui atsitiko? – paklausė daktaras Daruvala budėtojos, kuri kalbėjo su šiokia tokia panieka; ji, kaip būdinga ligoninės budėtojoms, buvo pritvinkusi sarkazmo.

– Iš pokalbio telefonu negali spręsti apie ligonio būklę, – atsakė ji. – Labai jau isteriškas pranešimas. Regis, jį sutrypė drambliai, o gal buvo peršautas iš pabūklo, o gal ir viena, ir kita. Žemaūgis vaduojasi mirtimi ir tvirtina, esą jo gydytojas – jūs.

Daktaras Daruvala nedelsdamas grįžo į Kros Maidaną, į cirką. Ir visą kelią atgal į labai jau nenusisekusį Didžiojo Mėlynojo Nilo spektaklį gydytojui dilgčiojo nosį.

Ištisus penkiolika metų Farokui užtekdavo prisiminti žemaūgio žmoną, kad ir vėl imtų dilgčioti nosį. O dabar, kai ponas Lalas nepataikė nukristi į tinklą (golfo lauke aptiktas kūnas iš tiesų buvo jau atšalęs), net tokia akistata su mirtimi daktarui Daruvalai priminė, kad Dipa ištvėrė ir krytį, ir visai nepageidautiną skausmingą susidūrimą su nevikriu gydytoju.

Populiarusis dvynys

Inspektoriaus Dharo pabaidyti grifai šiūstelėjo aukštyn, bet toli nesitraukė. Daktaras Daruvala juto, kad maitėdos vis dar suka ratus virš galvos, mat ore tebetvyrojo puvėsių tvaikas, o sparnuoti šešėliai šliaužiojo šen ir ten per devintąją veją bei bugenvilijų krūmyną, kur Dharas – tik kino žvaigždė, ekrano detektyvas, – stovėjo palinkęs prie nelaimėlio pono Lalo.

– Tiktai neliesk kūno! – perspėjo daktaras Daruvala.

– Pats žinau, – šaltai atsakė patyręs aktorius.

Ką gi, atrodo, jis ir šiaip be ūpo, galvojo Farokas. Neišmintinga dabar pat jam iškloti nieko gera nežadančią žinią. Gydytojas abejojo, ar išvis įmanoma tokia gera Dharo nuotaika, kad kilniadvasiškai sutiktų tą žinią – ir kas gali dėl to jį kaltinti? Mat viskas prasidėjo

nuo didžiulės neteisybės: Dharas buvo iš identiškų dvynių, atskirtas nuo brolio vos gimęs. Nors pačiam Dharui jo gimimo istorija buvo papasakota, antrasis dvynys nieko apie tai nenutuokė, net nežinojo, kad kažkur yra brolis. Ir štai dabar tasai Dharo dvynys turėjo atvykti į Bombėjų.

Daktarui Daruvalai atrodė, kad šitokia apgaulė anksčiau ar vėliau geruoju nesibaigs. Nors Dharas lyg ir susitaikė su tokia skaudžia, tyčia jam primesta situacija, neišvengiama kaina už tai buvo tam tikras atsiribojimas; Dharas, bent kiek žinojo Farokas, buvo iš tų žmonių, kurie bet kokius švelnius jausmus gniaužia savyje ir ryžtingai atstumia bet kokias žmonių prieraišumo apraiškas. Kas galėtų dėl to jį kaltinti, galvojo gydytojas. Dharas apsiprato su mintimi, kad kažkur gyvena jo motina ir tėvas, ir brolis dvynys – artimieji, kurių jis niekad nebuvo matęs; Dharas ištikimai laikėsi įkyrėjusios patarlės: bėdos verčiau nežadinti. Tačiau dabar užgriuvo naujiena, kurią galima apibūdinti kitu ne mažiau nuvalkiotu, bet vis dar plačiai vartojamu posakiu: paskutinis lašas, perpildęs taurę.

Daktaro Daruvalos nuomone, Dharo motina visada buvo pernelyg savanaudė, kad galėtų būti motina; keturiasdešimt metų po anos nelemties, kai pastojo, ta moteriškė ir vėl demonstravo besaikį egoizmą. Kadaise ji niekam nieko nesakiusi apsisprendė vieną iš dvynių auginti, o kitą pamesti likimo valiai, – vieno šitokio egoizmo proveržio lyg ir turėjo pakakti visam normalaus žmogaus gyvenimui; be to, ji dar nusprendė apsisaugoti nuo galimos rūsčios vyro reakcijos ir nuslėpė net patį faktą, kad gimė dvyniai, – ir tai buvo dar didesnio, dar šiurpesnio egoizmo apraiška; galiausiai tam sūnui, kurį pasirinko auginti, niekad nė žodeliu neprasitarė, kad šis turi brolį dvynį, – tai jau buvo ne tik akivaizdus egoizmo įrodymas, bet ir nusikalstamas nejautrumas tam dvyniui, kurį ji pametė... ir kuris viską žinojo.

Ką gi, galvojo gydytojas, Dharas žino viską... išskyrus tai, kad jo dvynys susiruošė važiuoti į Bombėjų, o motina meldė daktarą Daruvalą pasirūpinti, kad dvyniai nieku gyvu nesusitiktų!

Tokiomis aplinkybėmis daktaras Daruvala valandėlę net pasijuto dėkingas už galimybę nukreipti dėmesį kitur – į tikėtiną seno-

jo pono Lalo širdies smūgį. Kaip kitas pasinaudoja pasipainiojusia proga, taip Farokas niekad nepraleisdavo galimybės padelsti – žinoma, tik ne sėdęs valgyti. Išmetamųjų dujų srautas iš vyriausiojo sodininko sunkvežimiuko, apdraskęs suniokotas bugenvilijas, pažėrė visą debesį žiedlapių tiesiog daktarui Daruvalai ant kojų; gerokai nustebęs jis įsistebeilijo į savo šviesrudžius kojų pirštus tamsiai ruduose sandaluose, beveik visiškai nugrimzdusius rausvuose žiedlapiuose.

Vyriausiasis mali, palikęs sunkvežimiuko variklį įjungtą, atslinko į devintąją veją ir kvailai išsišiepęs prisigretino prie daktaro Daruvalos. Sodininką aiškiai labiau jaudino galimybė savo akimis išvysti, kaip veikia Inspektorius Dharas, nei glumino nelaimėlio pono Lalo mirtis. Kinktelėjęs galva į sceną bugenvilijų tankmėje, vyriausiasis mali kuštelėjo Farokui:

– Visai kaip kine!

Šių žodžių užteko, kad daktarą Daruvalą vėl užgriūtų mintys apie ištikusią krizę: atrodė, neįmanoma apsaugoti Dharo dvynio jei ne nuo įžymiojo brolio, tai bent nuo pačios jo egzistencijos – šiaip ar taip, net knibždančiame kino žvaigždžių mieste Bombėjuje Dharas buvo labiausiai atpažįstama žvaigždė.

Net jei populiarusis aktorius sutiktų tūnoti pasislėpęs, jo identišką brolį dvynį kas nors neišvengiamai supainiotų su pačiu Inspektoriumi Dharu. Daktaras Daruvala žavėjosi jėzuitų dvasios tvirtybe, bet dvyniui, dar tik scholastui, besirengiančiam tapti kunigu, prireiktų kur kas daugiau nei vien dvasios tvirtybės, kad ištvertų tapatybės painiojimą, ir dar šitokiu mastu. O iš to, ką buvo girdėjęs, Farokas galėjo pagrįstai spėti, kad pasitikėjimas savimi Dharo dvyniui nėra itin būdingas. Šiaip ar taip, ar dažnai sutiksi žmogų, kuris, beveik sulaukęs keturiasdešimties, dar tik kremta kunigystės mokslus, mąstė gydytojas. O Bombėjus Dharui puoselėja tokius jausmus, kad jo broliui, ko gero, net kiltų mirtinas pavojus! Nors pats buvo atsivertęs krikščionis, daktaras Daruvala menkai tikėjo spėjamai naivaus amerikiečio misionieriaus galimybe išgyventi susidūrus su nuožmia neapykanta, kuria Bombėjus liepsnojo Inspektoriui Dharui, – tikriausiai jis neįstengtų net jos suprasti.

Pavyzdžiui, Bombėjuje buvo įprasta niokoti Inspektoriaus Dharo filmų plakatus. Ir vien tik iš aukščiau įtaisytų afišų – tų milžiniškų reklaminių stendų, kurių buvo pilna visame mieste, – žiaurus gražuolio Inspektoriaus Dharo veidas žvelgdavo nenutepliotas, mat čia jo nepasiekdavo iš gatvės svaidomos atmatos. Bet net ten, kur nepasiekdavo žmogaus ranka, pažįstamas neapkenčiamo antiherojaus veidas negalėjo išvengti išniekinimo – tuo išradingai pasirūpindavo Bombėjaus paukščiai. Atrodė, kad miesto varnas ir skeltauodegius peslius traukte traukia tamsios, skvarbios Inspektoriaus akys ir garsiojo aktoriaus ištobulintas pašaipus vypsnys. Tad miesto afišose jo veidas buvo bent jau apdergtas paukščių. Tačiau net gausūs Dharo niekintojai negalėjo nepripažinti, kad tas vypsnys kone tobulas. Tai buvo šypsena žmogaus, kuris, pamesdamas mylimąją, dar ir iš širdies mėgaujasi jos sielvartu. Ir visas Bombėjus jautė aitrų kančios geluonį.

Visam likusiam pasauliui, netgi didžiajai Indijos daliai, neteko kęsti to pašaipaus vypsnio, su kuriuo Inspektorius Dharas žvelgė į Bombėjų. Nežinia kodėl neįtikėtinas Inspektoriaus Dharo filmų populiarumas neperžengė Maharaštros ribų, negana to, kiek žmonės garbino tuos filmus, tiek pat neapkentė Inspektoriaus Dharo – ne tik personažo, bet ir jį įkūnijančio aktoriaus. Jis buvo viena iš tų populiariosios kultūros pažibų, kurių publikai itin patinka neapkęsti. Savo ruožtu aktorius, regis, taip mėgavosi tuo aistringu savo paties įskeltu priešiškumu, kad niekad nė nesiėmė jokių kitų vaidmenų, nesivadino jokiu kitu vardu, jis *virto* Inspektoriumi Dharu. Būtent „Inspektorius Dharas“ buvo įrašyta net jo pase.

Tiesa, tik indiškame pase, kuris iš tiesų buvo klastotė. Mat Indijoje dviguba pilietybė draudžiama. Daktaras Daruvala žinojo, kad Dharas turi kitą, tikrą pasą – Šveicarijos; jis buvo Šveicarijos pilietis. Apsukrusis aktorius turėjo netgi šveicariškąjį *gyvenimą*, už kurį visuomet bus dėkingas Farokui. O Inspektoriaus Dharo filmų sėkmė bent iš dalies priklausė ir nuo to, kaip Dharui sekėsi saugoti nuo pašalinių akių asmeninį gyvenimą ir slėpti praeitį. Visokie žvaigždžių biografijų tyrinėtojai, o jų nemažai, nėrėsi iš kailio, bet apie paslaptingąjį aktorių niekam nepavyko atkapstyti daugiau, nei jis

pats leido, – Dharo autobiografija, lygiai kaip ir filmai, buvo akivaizdžiai išgalvota, dirbtinė, kartais išvis neįtikėtina. Inspektorius Dharas sukūrė pats save, negana to – absurdiškus, nepatikrinamus prasimanymus sugebėjo prakišti už tikrą pinigą, o tai, be abejo, dar vienas šliūksnis žibalo į tulžingos visuotinės neapykantos jam ugnį.

Tačiau žiniasklaidos įniršis tik sustiprino Dharo pozicijas. Kadangi gandus lasiojantiems žurnaliūgoms jis šykštėjo faktų, tie rašė iš piršto laužtas istorijas, o tokiam kaip Dharas nieko geriau nė nereikėjo: prasimanymai tik dar labiau pinkliojo jį gaubiančias paslaptis, tik dar labiau kurstė jo keliamą isteriją. Inspektoriaus Dharo filmai buvo neįtikėtinai populiarūs, taigi Dharas veikiausiai turėjo gerbėjų, gal buvo net tokių, kurie juo žavėjosi, bet žiūrovai prisiekinėjo jo neapkenčiantys. Jų tulžingumą didino ir visiškas Dharo abejingumas žiūrovams. Aktorius manė, kad net gerbėjai žiūri filmus dėl vienos priežasties – nori pamatyti, kaip jis galų gale susimaus; bet jų ištikimybė, nesvarbu, kad nulemta laukimo, kada jis tėkšis veidu į purvą, užtikrino Dharui komercinę sėkmę: kiekvienas naujas filmas užkopdavo į populiarumo viršūnę. Bombėjaus kine pusdievių iškildavo nemažai, garbinti herojus buvo įprasta. Neįprastas buvo tik Inspektorius Dharas, neapkenčiamas, bet vis tiek – viena ryškiausių žvaigždžių.

Beje, ironija slypėjo jau pačioje situacijoje: vos gimę išskirti dvyniai – itin populiari tema indų kine. Dvyniai dažniausiai išskiriami ligoninėje arba pasimeta per audrą ar per geležinkelio katastrofą. Paprastai vienas užauga tikras doruolis, o kitas nuklysta šunkeliais. Bet visuomet lieka kokia nors juos siejanti detalė, tarkime, perplėštas dviejų rupijų banknotas (ir abu sergsti savąją puselę). O paskui, kai juodu jau kimba kits kitam į gerklę, pusė banknoto išdavikiškai išplevena iš kurio nors kišenės. Šitaip vėl susitikę dvyniai išgiežia savo visuomet pateisinamą pyktį ant tikrojo nenaudėlio, neįtikėtino niekšo kailio (su tuo šunsnukiu publika paprastai būna paslaugiai supažindinama ankstesniame baltais siūlais siūtos istorijos epizode).

Kaip karštai Bombėjus neapkentė Inspektoriaus Dharo! Tačiau Dharas buvo *tikras* dvynys, *iš tiesų* vos gimęs atskirtas nuo brolio,

o tikroji jo istorija – dar labiau neįtikėtina, nei gebėtų suregzti kokio nors hindi kalba rašančio scenaristo vaizduotė. Bet tikrosios Dharo istorijos nežinojo beveik niekas – nei Bombėjuje, nei visoje Maharaštroje.

Gydytojas – įsislaptinęs scenaristas

Stovėdamas devintojoje vejoje, jausdamas, kaip pėdas glosto rausvi bugenvilijų žiedlapiai, daktaras Daruvala juste juto neapykantą, kuria Inspektoriui Dharui tryško pusprotis vyriausiasis mali. Tasai bukaprotis vis dar stoviniavo greta Faroko, aiškiai mėgaudamasis situacijos ironija: tik pamanykite, Dharui, kuris iki šiol tik apsimetinėdavo esąs policijos inspektorius, dabar tenka vaidinti tą pat vaidmenį prie tikro lavono. Čia pat daktaras Daruvala prisiminė ir savo paties pirmąją reakciją suvokus, kad nelaimėlis ponas Lalas tapo grifų grobiu – juk ir jis nepraleido progos pasigardžiuoti ironija! Ką jis sukuždėjo Dharui? Ogi štai ką: „O tai jau tavo sritis, Inspektoriau." Dabar net graužėsi nagus taip pasakęs.

Jei daktarą Daruvalą ir graužė šioks toks kaltės jausmas dėl to, kad taip menkai pažįsta tiek gimtąją, tiek ir naujaisiais namais tapusią šalį, ir jei jo pasitikėjimas savimi kiek kentėjo dėl nesugebėjimo visiškai pritapti nei Bombėjuje, nei Toronte, kur kas labiau ir aštriau gydytoją kamavo bet kokia savyje atrasta detalė, tapatinanti jį su masėmis: kokiu nors suskretėliu gatvėje, kokiu eiliniu prasčioku, kitaip tariant – paprasčiausiu žmogumi. Jei jis ir jautėsi nesmagiai suvokdamas, kad yra inertiškas tiek Kanados, tiek Indijos gyventojas, nors tą inerciją lėmė žinių bei patirties stoka, rimtai susigėsdavo tik sugavęs save galvojant lygiai taip pat kaip bet kas kitas. Gal jis ir buvo amžinas prašalaitis, bet – dar ir snobas. Ir štai dabar, pačios mirties akivaizdoje, daktaras Daruvala jautėsi pažemintas dėl šitokio originalumo stygiaus – nelauktai netikėtai paaiškėjo, kad jis yra tos pačios svorio kategorijos kaip ir tas bukas, kivirčnus sodininkas.

Gydytoją užgriuvo tokia gėda, kad kokią akimirką jis nukreipė dėmesį į susisielojusį pono Lalo golfo partnerį, poną Banerdžį, kuris sustojo prie devintu numeriu pažymėtos vėliavėlės, kadaruojančios ant laibo, į duobutę įsmeigto stiebo, ir nesiryžo prisiartinti.

Netikėtai prašneko Dharas – veikiau susidomėjęs nei nustebęs.

– Prie vienos ausies išvarvėję nemažai kraujo, – tarė.

– Tikriausiai grifai jau buvo įnikę jį kapoti, – atsiliepė daktaras Daruvala. Pats irgi arčiau nėjo; šiaip ar taip, jis ortopedas, ne patologas anatomas.

– Kažkodėl neatrodo, – paprieštaravo Inspektorius Dharas.

– Nagi, liaukis vaidinti policininką! – Farokui ėmė stigti kantrybės.

Dharas nudelbė jį rūsčiu, priekaištingu žvilgsniu, kurio gydytojas jautėsi visiškai nusipelnęs. Suglumęs pašiūravo kojas, bet keletas ryškiaspalvių bugenvilijų žiedlapių įstrigo tarpupirščiuose. Gydytoją trikdė labai jau aiškiai įžiūrimas žiaurumas nekantraujančio vyriausiojo mali veide, gėdijosi ir dėl savęs, nė nebandančio padėti gyviesiems – mat ponas Banerdžis buvo paliktas kentėti vienui vienas, o ponui Lalui gydytojas nebegalėjo padėti. Vargšui ponui Banerdžiui netgi galėjo pasirodyti, kad daktarui Daruvalai negyvėlis – nė motais! O tos nerimą keliančios žinios, kurios niekaip neįstengė prisiversti pranešti savo brangiajam jaunesniajam draugui, Farokas tiesiog bijojo.

Kaip neteisinga, kad būtent mane turėjo prislėgti ta našta – iškloti šitokią nemalonią naujieną! – galvojo daktaras Daruvala, valandėlę pamiršęs, kad Dharui tekusi neteisybė – dar didesnė. Nejaugi vargšui aktoriui dar nepakankamai kliuvo? Dharas ne tik išlaikė sveiką protą, akylai sergėdamas savo asmeninį gyvenimą, bet dar ir gerbė daktaro Daruvalos asmenines paslaptis, mat žinojo, kad kaip tik gydytojas parašė scenarijus visiems Inspektoriaus Dharo filmams – žinojo, kad kaip tik Farokas sugalvojo personažą, kuriuo Dharas dabar pasmerktas būti.

O juk tai turėjo būti dovana, priminė sau daktaras Daruvala; jis taip mylėjo tą vaikiną – kaip tikrą sūnų, ir vaidmenį sukūrė asmeniškai jam. Norėdamas išvengti priekaištingo Dharo žvilgs-

nio, Farokas pritūpė ir ėmėsi krapštyti bugenvilijų žiedlapius iš tarpupirščių.

Ak, mielas berniuk, ir į ką aš tave įklampinau, galvojo daktaras Daruvala. Nors Dharui buvo jau beveik keturiasdešimt, daktarui Daruvalai jis tebebuvo berniukas. Gydytojas ne tik sugalvojo tą prieštaringą personažą, policijos inspektorių, ne tik parašė scenarijus filmams, užleidusiems Maharaštrą tikra beprotybe – jis taip pat sukūrė ir absurdišką biografiją, kurią populiarusis aktorius bandė pateikti publikai kaip tikrą autobiografiją. Nieko nuostabaus, kad visuomenė nė neketino tikėti. Tačiau Farokas žinojo, kad tikrąja Dharo gyvenimo istorija irgi niekas nebūtų patikėjęs.

Pramanytoji Dharo biografija šokiravo ir kuteno jausmus ne ką mažiau nei jo filmų siužetai. Dharas tvirtino esąs nesantuokinis vaikas; jo motina neva esanti amerikietė, dabar jau buvusi Holivudo žvaigždė, o tėvas – tikras Bombėjaus policijos inspektorius, seniai pensininkas. Prieš keturiasdešimt metų (Inspektoriui Dharui suėjo trisdešimt devyneri) anuometinė Holivudo žvaigždė esą filmavosi Bombėjuje. Policijos inspektorius, vadovavęs jos apsaugai, pametė galvą dėl aktorės, slaptus pasimatymus juodu skirdavę „Tadž Mahalo“ viešbutyje. Kai pasijuto nėščia, kino žvaigždė sudariusi sutartį su policijos inspektoriumi.

Tuo metu, kai gimė Dharas, išlaikyti, tegul ir visą gyvenimą, Indijos policijos inspektorių Holivudo žvaigždei būtų prireikę maždaug tokios pat sumos, kokią ji išleisdavo kokosų aliejui, kurio pildavosi į vonią, – ar bent jau šitaip bylojo pramanytoji istorija. Nesantuokinis kūdikis, ir dar indo sūnus, būtų iš esmės pakenkęs jos karjerai. Pasak Dharo, motina sutiko mokėti policijos inspektoriui, jei šis prisiimtų visus kūdikio auginimo rūpesčius. Suma buvo pakankama, kad inspektorius galėtų tuoj pat eiti į atsargą; niekam nekėlė abejonių, kad jis perdavė sūnui sukauptas žinias apie policijos darbą, apie kyšius irgi. Filmuose Inspektorius Dharas nepaperkamas. O visi *tikri* Bombėjaus policijos inspektoriai tvirtino, kad jei tik žinotų, kas yra tasai Dharo tėvas, tuoj pat jį nudobtų. Visi tikri policininkai net nebandė slėpti, kad mielai nužudytų ir patį Inspektorių Dharą.

Daktaro Daruvalos gėdai, ši istorija buvo skylėta, pradedant anuo nežinomu filmu. Bombėjuje pastatoma daugiau filmų nei Holivude. Tačiau 1949-aisiais Maharaštroje amerikiečiai nefilmavo jokio filmo – ar bent jau joks nepasirodė ekranuose. Įtartinai atrodė ir tai, kad neliko jokių įrašų apie policijos pajėgas, pasiųstas saugoti užsieniečių filmavimo aikštelių, nors, pasklaidžius bet kurių kitų metų bylas, tokių duomenų galima rasti į valias. O tai savaime piršo išvadą, kad 1949-ųjų dokumentus kažkas patyliukais pasisavino, be jokios abejonės – pasiūlęs kyšį. Tik kam to reikėjo? Beje, ir pati neva buvusioji Holivudo žvaigždė: jei ji išties buvo amerikietė ir filmavosi Bombėjuje, čia ją ir būtų laikę tikra Holivudo žvaigžde – net jei būtų buvusi kokia niekam nežinoma aktoriukė, netgi trečiarūšė aktorė, net jei filmas niekad nebūtų pasiekęs ekranų.

Inspektorius Dharas geriausiu atveju sakydavo, kad jam nėmaž nerūpi išsiaiškinti, kas ji tokia. Sklido kalbos, neva Dharas išvis nė būt nebuvęs Jungtinėse Valstijose. Nors, pasak visažinių, angliškai jis kalbėjo laisvai, netgi be akcento, vis dėlto pats tvirtino kur kas mieliau kalbąs hindi, be to, susitikinėjąs tiktai su indėmis.

O blogiausiu atveju Dharas buvo prisipažinęs jaučiąs motinai, kad ir kas ji būtų, šiokią tokią panieką. Užtat tėvui skelbėsi esąs be atodairos, nepajudinamai atsidavęs, ir ta ištikimybė reiškėsi tvirtu pasiryžimu neatskleisti tėvo tapatybės. Netgi sklido gandai, esą juodu susitinka tik Europoje!

Vis dėlto nedera daktaro Daruvalos vien kaltinti: jo naudai byloja tai, kad neįtikėtini prasimanymai vis dėlto buvo paremti tikrove. Istorijos logiką ardė tik daugybė nutylėtų epizodų. Tarkime, Inspektorius Dharas pirmąsyk pasirodė ekrane pradėjęs trečią dešimtį, bet kur jis buvo vaikystėje? Šitoks patrauklus vyras Bombėjuje negalėjo likti nepastebėtas ir būdamas vaikas, ypač – paauglys. Negana to, jo oda gerokai per šviesi – tamsaus gymio vyru jis būtų pavadintas nebent Europoje ar Šiaurės Amerikoje. Plaukai buvo tamsiai kaštoniniai, beveik juodi, akys anglies pilkumo, taigi – irgi beveik juodos; bet jei jo tėvas ir iš tikrųjų indas, sūnuje vis tiek būtų sunku įžvelgti net ir labai šviesios odos indo pėdsaką.

Visi kalbėjo, neva Dharo motina veikiausiai buvusi šviesiaplaukė ir mėlynakė, o visas policijos inspektoriaus indėlis – rasės požymius naikinantis poveikis, taip pat – nenugalima trauka prie žmogžudysčių bylų. Šiaip ar taip, visas Bombėjus niurnėjo dėl to, kad masinį pamišimą sukeliančių filmų hindi kalba žvaigždė *atrodąs* pasauliui kaip šimtaprocentinis šiaurės amerikietis ar europietis. Niekas negalėjo pasiūlyti logiško argumento pernelyg šviesiam jo gymiui paaiškinti, ir tai kurstė gandus, neva Dharas – Faroko brolio, vedusio austrę, sūnus, o kadangi niekam nebuvo paslaptis, kad paties Faroko žmona irgi europietė, kai kas kuždėjosi, esą Dharas gali būti ir paties gydytojo vaikas.

Gydytojas, išgirdęs tokią nuomonę, neslėpdavo žiovulio, visai nepaisydamas fakto, kad iki šiol dar likę nemažai gyvų dakvortiečių, kurie neužmiršo retsykiais matydavę daktaro Daruvalos tėvą su kažkokiu šviesiaodžiu berniuku, pasirodančiu retai, tik per vasaros atostogas. Ir tasai įtartinai šviesaus gymio vaikas, anot šnekų, turėjęs būti vyresniojo Daruvalos vaikaitis! Vis dėlto Farokas žinojo: geriausias atsakas į tokius ar panašius kaltinimus – tiesmukas neigimas be jokių paaiškinimų.

Gerai žinoma, kad daugelis indų žavisi šviesia oda, o Dharas, be to, dar buvo apdovanotas ir atšiauriu grožiu. Tačiau Inspektorius Dharas viešumoje griežtai atsisakydavo kalbėti angliškai arba kalbėdavo su pabrėžiamu hindi akcentu – tai buvo laikoma kaprizingo būdo apraiška. Sklido kalbos, kad kai jis kalbėdavo angliškai privačioje aplinkoje, jokio akcento išvis nebūdavo justi, bet iš kur tie gandonešiai galėjo žinoti? Inspektorius Dharas interviu duodavo labai retai, be to, kalbėtis sutikdavo tik apie savo „meną“, griežtai laikydamasis nuostatos, kad asmeninis jo gyvenimas yra „draudžiama zona“. (O kaip tik Dharo „asmeninis gyvenimas“ ir buvo galinti ką nors sudominti tema.) Jei žiniasklaida užspeisdavo jį į kampą kokiame naktiniame klube, restorane ar per fotosesiją prieš eilinio filmo premjerą, aktorius pasitelkdavo savo garsųjį vypsnį. Nesvarbu, koks būdavo klausimas, jis atsakydavo arba juokais, arba rėždavo hindi kalba ar angliškai, su raišku apsimestiniu akcentu:

– Niekada nesu buvęs Jungtinėse Valstijose. Motina manęs nėmaž nedomina. O jei kada turėsiu vaikų, jie bus indai. Indai patys protingiausi.

Dharas įstengdavo atlaikyti į jį smingančius žvilgsnius, gebėjo apgauti ir bet kokios kameros akį. Buvo augalotas, bet pastaruoju metu ėmė stambėti, ir tai jau atrodė pavojinga. Iki kokių trisdešimt penkerių jo raumenys buvo aiškiai matomi, pilvas plokščias. Nežinia, ar čia kaltas artėjantis viduramžis, ar vis dėlto išlakus Dharo stotas neatitiko įprastų tipiško moterų numylėtinio kūno matmenų, o gal priežastis buvo pomėgis kilnoti svarmenis drauge su neslepiamu gebėjimu išsiurbti nemenką kiekį alaus – šiaip ar taip, aktoriaus apkūnumas baudėsi išklibinti jo – kieto vyruko – reputaciją. (Bombėjuje jis buvo laikomas gerai įmitusiu kietu vyruku.) Kritikai kitąsyk išvadindavo jį Alaus Pilvu, bet tik už akių; vis dėlto kaip vyras, sulaukęs beveik keturiasdešimties, Dharas buvo dar visai neblogos sportinės formos.

Apie daktaro Daruvalos scenarijus reikia pasakyti, kad jie skyrėsi nuo Indijoje įprasto vadinamojo masalos žanrų mišinio. Taip, Faroko siužetai buvo ir grubūs, ir neskoningi, bet vulgarumas – neabejotinai vakarietiško tipo: paties pagrindinio personažo nuožmumas buvo liaupsinamas kaip dorybė (Dharas paprastai elgdavosi bjauriau už daugumą filmo niekšų), o savotiškas sentimentalumas kone prilygo egzistencializmui (Dharo nekamavo vienatvė, nes jis, regis, pats visų šalinosi). Pasitaikydavo ir atpažįstamų detalių, savotiškų reveransų Indijos kinui, tačiau jas daktaras Daruvala pateikdavo su kreiva pašaliečio ironija: neretai dievai nužengdavo iš dausų (kad aprūpintų Inspektorių Dharą slapta informacija), o visus niekdarius būdavo apsėdęs nelabasis (tegul ir veltui). Niekšingumo įsikūnijimas paprastai būdavo nusikaltėliai ir didžiuma policijos pajėgų, o pergalės sekso fronte – rezervuotos Inspektoriui Dharui, kurio didvyriška veikla dažnai neišsitekdavo įstatymo apibrėžtuose rėmuose. Beje, moterims, su kuriomis mylėdavosi, Dharas paprastai likdavo visiškai abejingas, o tai jau buvo įtartinai europietiška.

Filmų muzika buvo įprastas indiškas derinys: aiksinčių, ūkčiojančių merginų chorai, kuriems pritaria triukšmingas gitarų, tabla

būgnelių, smuikų ir styginių vinų džeržgimas. Net pats Inspektorius Dharas, nors užkietėjęs cinikas, kartkartėmis imdavo judinti lūpas, pritardamas dainai. Nors žiopčiodamas ir nenusidainuodavo, žodžių verčiau nekartoti, mat tai paprastai būdavo maždaug tokio lygio posmai: *Baby, I guarantee it, you're gonna find me gratifying!** Indiškuose filmuose tokios dainelės atliekamos hindi kalba – ir tai buvo dar vienas pavyzdys, kaip Inspektoriaus Dharo filmai tyčia braukė prieš plauką tradicijai. Dharas kriokdavo angliškai, su visu nepakenčiamu hindi akcentu; net pagrindinė daina, atliekama mergaičių choro ir kartojama bent dusyk kiekviename Inspektoriaus Dharo filme – ir ta buvo angliška. Dainos, beje, visi irgi negalėjo pakęsti, tačiau ji buvo didžiulis hitas. Nors pats parašęs, daktaras Daruvala krūptelėdavo ją išgirdęs.

Sakai, Inspektorius Dharas –
Paprastas mirtingasis?
Tai tu sakai, taip tu sakai!
Mums jis panašus į dievą!

Sakai,
Krapnoja lietutis?
Tai tu sakai, taip tu sakai!
Mums panašiau į tikrą liūtį!

Nors Dharas ir pataikydavo žiopčioti dainos žodžius, bet nedemonstravo jokio entuziazmo tam menui, kuriam šitiek žmonių jautė pagiežą. Vienas kritikas net išvadino jį Tingialūpiu. Kitas prikaišiojo, esą Dharo niekas nebeišjudina – jam stingą entuziazmo viskam. Kaip aktorius, Dharas daugybei žmonių buvo itin patrauklus – galbūt kaip tik dėl to, kad atrodė nuolat prislėgtas, tarsi niekšybės būtų jį traukiantis magnetas, o galutinis triumfas prieš blogį – amžinas prakeiksmas. Dėl to kiekvienai aukai, kurią Inspektorius Dharas siekė išgelbėti ar už kurią atkeršyti, buvo priski-

* Mažute, užtikrinu, aš sugebėsiu tave patenkinti.

riama tam tikra melancholija, o kiekvieno piktadario laukė ne šiaip kokia, o vaizdingu smurtu pagardinta bausmė.

O sekso scenos buvo atmieštos geroka satyros doze. Jei personažai mylėdavosi, žiūrovas ekrane matydavo pakaitalą – siūbuojantį traukinį iš senos kino kronikos, ejakuliaciją reikšdavo tingiai krantą laižančios bangos. Nuogybes (kurias, be kita ko, draudė ir Indijos cenzūros įstatymas) sėkmingai pakeisdavo drėgmė: personažai, žinoma, padoriai apsirengę, glamonėdavosi gatvėje lietui lyjant – galėjai pamanyti, kad Inspektorius Dharas narplioja nusikaltimus tik lietinguoju sezonu. Gal per kiaurai permirkusį sarį kur ir šmėkštelėdavo spenelis, ar bent žiūrovas galėdavo įsivaizduoti jį pastebėjęs, bet tai būdavo veikiau švelnus dirginimas nei tikra erotika.

Panašiai maskuojamos, dažniausiai ir išvis nutylimos, buvo ir bet kokios socialinės ar ideologinės aktualijos. (Polinkio domėtis tokiais dalykais pats daktaras Daruvala nebuvo išsiugdęs nei Toronte, nei Bombėjuje.) Kokio nors pamokslavimo filmuose nebūtum radęs nė su žiburiu, jei neminėsime įprastų užuominų, kad policija – kiaurai korumpuota, kad joje veikia sudėtinga kyšių sistema. Graudžios smurtinės mirties scenos, lydimos ašaringų gedulo vaizdų, buvo kur kas svarbiau už bet kokius mėginimus žadinti tautinę savimonę.

Inspektoriaus Dharo personažas buvo nuožmus ir kerštingas, be to, absoliučiai nepaperkamas – nebent seksualiai. Filmų moterys būdavo paprastai, net primityviai padalytos į „gerietes" ir „blogieties", o Dharas be didesnių skrupulų naudojosi tiek vienų, tiek kitų paslaugomis, tiesą sakant, jam tiko visos. Na, *beveik* visos. Mat jis niekad neleisdavo sau jokių malonumų su vakarietėmis, o kiekviename Inspektoriaus Dharo filme pasipindavo bent viena moteris iš Vakarų, būtinai – itin šviesaus gymio, geidžianti patirti meilės nuotykį su Inspektoriumi Dharu. Ir jis visada su panieka ją atstumdavo – tai buvo tarsi koks jo parašas, lyg prekės ženklas, ir dėl šios kiekviename filme pasikartojančios detalės jį šitaip garbino Indijos moterys ir jaunos merginos. Galbūt šis Dharo charakterio bruožas atspindėjo jausmus motinai, o gal atstojo pramanytą liudijimą, lyg

ir patvirtinantį teiginį, esą visi jo vaikai būsią tik indai, – kas žino? Kas išvis žinojo apie Inspektorių Dharą ką nors tikra? Nebent tai, kad jo neapkenčia visi vyrai ir myli visos moterys (kurios irgi *skelbėsi* jo neapkenčiančios).

Netgi tos indės, su kuriomis jis susitikinėdavo, visos lig vienos uoliai sergėjo jo asmeninio gyvenimo slaptumą. Kartais prasitardavo: „Jis visai ne toks kaip filmuose." (Ir – jokių patikslinimų, jokių pavyzdžių.) Arba: „Jis labai senamadiškas, tikras džentelmenas." (Vėlgi – niekas net nebandė prašyti kokių nors įrodymų.) „Jis toks kuklus, iš tikrųjų, ir labai tylus", – viena kita pasakydavo ir taip.

Visi lengvai patikėjo, kad jis iš tikrųjų „tylus"; buvo įtarimų, esą jis išvis nė žodžio neprataria ne pagal scenarijų – šis su pasitenkinimu, nė nesusimąsčius paleistas gandas iš esmės prieštaravo kitam, bylojančiam, jog jis privačioje aplinkoje kalbąs angliškai be jokio akcento; bet kam tai rūpi? Vieni netikėjo išvis jokiomis paskalomis apie jį, savo ruožtu kiti buvo pasiryžę tikėti viskuo, ką tik išgirsdavo. Esą jis įsitaisęs dvi žmonas, viena iš jų – Europoje. Esą užtaisęs visą dešimtį vaikų: visi jie nesantuokiniai, jis nė vieno nepripažinęs. Ir pagaliau – neva jis gyvenąs Los Andžele, pas savo besarmatę motiną!

Apipintas gandais gandeliais, pats kurstantis prieštarą tarp dviejų kraštutinumų: neapsakomo filmų populiarumo ir neapsakomos neapykantos jo asmeniui dėl pašaipiojo vypsnio, – Dharas taip ir liko neperprantamas. Garsusis jo vypsnys gerokai trenkė ir sarkazmu; joks kitas stambaus sudėjimo pusamžis vyriškis negalėjo atrodyti šitoks šaltakraujis.

Dharas imdavosi tik vienos vienintelės rūšies labdaringos veiklos, bet taip karštai, taip įtikinamai siekė visuomenės paramos savo asmeninei kampanijai, kad publikos akyse prilygo bet kuriam kitam iš vos keleto žinomų Bombėjaus filantropų bei labdarių. Jis filmuodavosi socialinėse luošų vaikų ligoninės reklamose, kurias transliavo televizija. Tų filmukų, visada finansuojamų paties Dharo, poveikis buvo pribloškiantis. (Beje, scenarijus reklamoms irgi rašė daktaras Daruvala.)

Televizijos ekrane Inspektorius Dharas pasirodo apystambiu planu, jis vilki ilgus palaidus baltus marškinius be apykaklės – mandarinų stiliaus kurtą; jis žvelgia į žiūrovą nutaisęs ištobulintą pašaipų vypsnį, bet tik tol, kol, jo manymu, visiškai prikausto publikos dėmesį. O tada sako:

– Tikriausiai jums labai patinka manęs neapkęsti: aš uždirbu krūvą pinigų, bet nieko neduodu niekam – išskyrus šituos vaikus.

Paskui eina keletas filmuotų vaizdelių: Dharas su luošais vaikais ortopedijos klinikoje. Mergaičiukė išklaipytomis galūnėmis šliaužia prie Inspektoriaus Dharo, o šis tiesia jai rankas; Inspektorius Dharas, apsuptas spoksančių į jį vaikų invalido vežimėliuose; Inspektorius Dharas iškelia iš sūkurinės vonios berniuką, neša prie balto stalo, o ten dvi slaugės jam užsegioja kojų įtvarus – berniuko kojos laibesnės net už rankas.

Ir vis tiek Inspektoriaus Dharo visi neapkentė, būdavo, net užpuola. Vietiniai mušeikos norėdavo įsitikinti, ar jis tikrai toks kietas ir taip puikiai įvaldęs kovos būdus kaip jo įkūnijamas policijos inspektorius – ir įsitikindavo. Į priekabes žodžiu jis atsakydavo tik kiek santūresniu garsiojo vypsnio variantu. Taip išsišiepęs atrodydavo truputį išgėręs. Tačiau, iškilus fizinei grėsmei, nedvejodamas atsakydavo tuo pačiu; sykį vienam tokiam, užsimojusiam trenkti kėde, Dharas liuobė atgal stalu. Tad, visų nuomone, aktorius buvo toks pat grėsmingas kaip ir jo personažas. Kartą kitą buvo sutrupinęs priešininkui kaulus; gal todėl, kad nutuokė apie ortopediją, gebėjo kaip reikiant sužaloti užpuolikui sąnarius. Kitaip tariant, varžovą prireikus sudorodavo iš peties. Tačiau Dharas niekad nesiveldavo į peštynes pats, tiesiog kartą įveltas laimėdavo.

Menkaverčiai jo filmai būdavo sukami paskubomis, jis tik šmėkštelėdavo reklaminiuose renginiuose; sklido gandas, kad Bombėjuje Dharas išvis neužsibūna. Jo vairuotojas buvo toks paniurėlis žemaūgis, buvęs cirko klounas, kuriam gandus lasiojanti spauda be jokių skrupulų prilipdė galvažudžio etiketę. (Vinodas didžiavosi tokiais įtarimais.) Ir dar – be pulko moterų, su kuriomis susitikinėdavo, nebuvo žinoma, kad Dharas turėtų kokių nors draugų. Bene vienintelis nuo visuomenės neslepiamas jo pažįstamas buvo nedaž-

nai Bombėjuje apsilankantis gydytojas, luošų vaikų ligoninės garbės chirurgas konsultantas, kuris paprastai rūpindavosi ir užsienio parama ligoninei; tačiau su šia draugyste visiems teko susitaikyti kaip su ilgalaikiu ryšiu, atspariu žiniasklaidos antpuoliams. Daktaras Daruvala – įžymus Kanados gydytojas, šeimos žmogus, buvusio Bombėjaus luošų vaikų ligoninės vyriausiojo gydytojo (velionio daktaro Laudžio Daruvalos) sūnus – spaudos atstovams šykštėjo bet kokios informacijos. Paklaustas, kas jį sieja su Inspektoriumi Dharu ir kokie jų santykiai, daktaras Daruvala atsakydavo tik tiek: „Aš – gydytojas, ne liežuvautojas." Be to, abu vyrus, vyresnįjį ir jaunesnįjį, sutikti drauge buvo įmanoma tik Dakvorto klube. Žiniasklaidos landūnų ten niekas neįleisdavo, o patys klubo nariai svetimų pokalbių klausymąsi laikė itin smerktinu reiškiniu (išimtis buvo daroma tik senajam patarnautojui parsui).

Vis dėlto daug kam labai magėjo sužinoti, kaip čia atsitiko, kad Inspektorius Dharas išvis tapo Dakvorto klubo nariu. Kino žvaigždės ten irgi nebuvo pageidaujamos. Negana to, norinčiųjų patekti į klubą sąrašas buvo ilgas, tad laukti tekdavo ištisus dvidešimt dvejus metus, o aktorius tapo nariu vos dvidešimt šešerių – vadinasi, paraišką turėjo pateikti būdamas kokių ketverių! O gal kažkas padarė tai už jį. Ir dar, daugumai dakvortiečių vis dėlto anaiptol neatrodė, kad Inspektorius Dharas – pakankamai nusipelnęs „bendruomenės lyderis"; kai kurie nariai pabrėždavo jo nuopelnus luošų vaikų ligoninei, kiti ginčijo, esą Inspektoriaus Dharo filmai daro žalingą įtaką visam Bombėjui. Savaime suprantama, niekas nė nebandė užgniaužti tokių gandų ar nusiskundimų, sklandančių senajame klube.

Daktarą Daruvalą graužia abejonės savimi

Taip pat nesulaikomai pasklido ir jaudinanti žinia apie negyvą golfininką bugenvilijų tankumyne šalia devintosios vejos. Kaip tik ištikimas savajam personažui Inspektorius Dharas aptiko kūną. Be jokios abejonės, spauda tikėtųsi, kad Dharas ir išnarplios nusikaltimą. Tačiau neatrodė, kad čia būta kokio nors nusikaltimo,

nors dakvortiečiai tarpusavyje ir kuždėjosi, esą ponas Lalas golfo lauke perlenkdavęs lazdą ir jo veiksmuose galima įžvelgti nusikaltimo sudėties apraiškų, o šitoks siautėjimas nuniokotose bugenvilijose senajam džentelmenui nė negalėjęs baigtis geruoju. Kai čia pasidarbavo grifai, pirminio vaizdo nebebuvo įmanoma susidaryti, tačiau atrodė, kad poną Lalą bus pakirtęs jo paties itin nesėkmingas smūgis. Ponas Banerdžis, kone visą gyvenimą buvęs pono Lalo partneris, pasiguodė daktarui Daruvalai, esą jaučiasi tarytum pats nužudęs draugą.

– Devintoji duobutė jam visada būdavo lyg užkerėta! – sušuko. – Bet man nereikėjo dėl to jo erzinti!

Daktaras Daruvala pagalvojo, kad ir pats nepraleisdavo progos panašiai patraukti pono Lalo per dantį; iš tiesų sunku būdavo atsispirti pagundai pasišaipyti regint, kaip entuziastingai ponas Lalas neria į žaidimą, kuriam buvo apgailėtinai negabus. Tačiau dabar, kai tas žaidimas atėmė jam gyvybę, pono Lalo įkarštis žaisti golfą anaiptol neatrodė toks juokingas kaip anksčiau.

Farokas netikėtai užjuto lyg ir kokią miglotą analogiją, siejančią jo paties kūrybinį procesą, paleidusį pasaulin Inspektorių Dharą, ir pono Lalo golfą; ši nepageidaujama jungtis buvo staiga tvokstelėjusio dvoko pasekmė. Šis nebuvo toks stiprus kaip tik ką ankštoje patalpoje išsituštinusio žmogaus išmatų tvaikas, užtat kažkoks tuo pat metu lyg ir labiau pažįstamas, ir labiau atsietas, priminė gal saulėkaitoje pūvančių atliekų ar užsikimšusios kanalizacijos smarvę. Farokas pagalvojo apie kambarines gėles ir žmogaus šlapimą.

Gal tai smarkiai pritempta, bet pono Lalo mirtino įjunkio į golfą ir daktaro Daruvalos scenarijų rašymo palyginimas iš esmės buvo gana paprastas: Inspektoriaus Dharo filmai buvo pripažinti neturį išvis jokios meninės vertės, tačiau gydytojas, rašydamas scenarijus, įdėdavo išties daug triūso; pats Inspektorius Dharas daugeliui žiūrovų atrodė šiurkštus, negana to, buvo tokių, kurie išvis laikė jį siaubingu bjaurybe, tačiau gydytojas kūrė Dharą vien tik su meile; ir dar – gana gležna Faroko savigarba rėmėsi savęs kaip įsislaptinusio rašytojo suvokimu nė kiek ne mažiau nei gerbiamo chirurgo ortopedo reputacija, nors jis buvo netikras rašytojas, tik

scenaristas, ir netgi – dar blogiau – laikomas nevykėliu samdomu rašeiva, tikra už pinigus parsidavinėjančia šliundra, nedrįstančia savo kūrinių net pasirašyti. Kadangi aktorius, vaidinantis Inspektorių Dharą, pats virto (visuomenės akimis) savo įkūnijamu personažu, nėra ko stebėtis, kad ir scenarijų autorystė buvo priskiriama pačiam Dharui. Tikrą malonumą Farokui suteikdavo tik pats rašymo procesas; ir vis dėlto, nors rašydavo pasimėgaudamas, jo darbo rezultatai susilaukdavo tik pajuokos ir neapykantos.

Nelabai seniai Inspektorių Dharą pasiekė gana rimti grasinimai nužudyti, ir sunerimęs daktaras Daruvala ėmė svarstyti, ar nereikėtų to rašymo mesti; ketino pasidalyti šia mintimi su aktoriumi ir paklausti jo nuomonės. Jei aš neberašysiu, galvojo Farokas, ką darys Dharas? Jeigu neberašysiu, ką darysiu aš pats? Jis susimąstė ir apie tai, mat jau seniai įtarė: Dharas galbūt neprieštaraudamas sutiktų nusikratyti Dharo asmenybės, ypač dabar. Kęsti nuolatines „The Times of India" užgaules – vienas dalykas, tačiau grasinimai mirtimi – visai kas kita.

Štai dabar dar ta netikėta asociacija su pono Lalo meile golfui, ir dar neaiškios kilmės dvokas: įsaulyje pūvančios atmatos, gal tvaikas, sklindantis iš kažin kada užsikimšusios kanalizacijos, – o galbūt tiesiog kažkas nuolat šlapindavosi bugenvilijose? Tik tokių minčių jam betrūko. Daktaras Daruvala staiga išvydo save tokį pat kaip ir vargšas pasmerktas ponas Lalas; pagalvojo, kad pats yra toks pat prastas, tik liguisto potraukio kamuojamas rašytojas, koks ponas Lalas buvo golfininkas. Štai, tarkime, ne tik sukurpė dar vieną scenarijų – jau sumontuotas ir naujas filmas. Taip jau sutapo, kad ekranuose jis pasirodys prieš pat Dharo dvynio atvykimą į Bombėjų arba vos šiam atvykus. Tad ir pats Dharas buvo priverstas trintis čia: pagal sutartį turėjo duoti interviu, tegu vos keletą, ir dalyvauti naujojo filmo reklaminėje fotosesijoje. (Tokių priverstinių santykių su žiniasklaida niekad nebuvo įmanoma apriboti tiek, kad Dharas liktų patenkintas.) Žinoma, galima visiškai pagrįstai laukti, kad šis filmas sukels nė kiek ne mažiau triukšmo nei ankstesnis. Tad metas sustoti – kaip tik *dabar*, galvojo daktaras Daruvala. Kol nepradėjau rašyti dar vieno scenarijaus!

Vis dėlto – o kaip sustoti? Juk jam taip patinka rašyti! Kur pasisemti bent šiek tiek vilties patobulėti? Farokas ir iki šiol stengėsi rašyti kuo geriau; kaip ir nelaimėlis ponas Lalas, jis vis beviltiškai grįždavo į devintąją veją. Ir kaskart pažyra nudraskyti žiedlapiai, o baltasis kamuoliukas vis tiek įžūliai atsisako paklusti; lygiai taip pat ir jis, iki kelių įsibridęs į amaro apniktas bugenvilijas, it paklaikęs vis švaistysis lazda, taikydamas į baltąjį kamuoliuką. Kol ateis tokia diena, kai virš galvos susitelks grifai ir ims leistis.

Variantų, iš kurių gali rinktis, esama tik dviejų: arba kirsk lazda į kamuoliuką, užuot šienavęs žiedlapius, arba daugiau išvis nebežaisk. Daktaras Daruvala tai suprato, bet niekaip negalėjo apsispręsti – kaip negalėjo ir prisiversti pranešti Inspektoriui Dharui tos gluminančios žinios. Kad ir kaip būtų, galvojo gydytojas, ar išvis įmanoma viltis, jog kada nors pavyks iššokti aukščiau bambos? Kaip padaryti geriau, nei gali? Kita vertus, o kaip man tai mesti, jei „tai“ yra mano gyvenimo veikla?

Jam paprastai atlėgdavo, kai pagalvodavo apie cirką. Lyg vaikas, kuris didžiuojasi galėdamas išvardyti Kalėdų Senelio elnių ar septynių nykštukų vardus, Farokas pasitikrino, ar dar prisimena Didžiojo Karališkojo liūtų vardus: Ramas, Radža, Vaziras, Motina, Deimantas, Šankeras, Karūna, Maksas, Hondo, Didenybė, Lilė Mol, Leo bei Teksas. Ir dar jaunikliai: Sita, Gita, Džulė, Devė, Bimas ir Liusė. Liūtai būdavo pavojingiausi tarp pirmo ir antro šėrimo. Mėsgaliais išterliotos letenos slidinėdavo; slampinėdami po narvą ir laukdami antros porcijos, plėšrūnai dažnai paslysdavo ir griūdavo ar šonu rėždavosi į narvo grotas. Ir tik po antro šėrimo aprimdavo, tada švariai nusilaižydavo letenas. Susidūręs su liūtais, kai kuriais dalykais gali neabejoti. Liūtai visada yra liūtai, jie nebando būti kuo nors, kuo būti negali, kaip kad daktaras Daruvala vis bandė būti rašytoju... arba indu! – dingtelėjo jam.

Per penkiolika metų jam taip ir nepavyko aptikti jokio genetinio pakitimo, lemiančio achondroplastinį žemaūgiškumą, niekas jo ir neskatino tęsti projektą. Tačiau jis nenuleido rankų. Projektas dar nebuvo miręs, ir gydytojas nė neketino jo numarinti – bent jau kol kas.

Viskas dėl to, kad dramblys užmynė sūpuoklių lentą

Artėdamas prie šešiasdešimtmečio, daktaras Daruvala pokalbiuose jau džiugiai nebežarstydavo jokių savo atsivertimo į krikščionybę detalių, tarsi itin lėtas jo atsivertimo procesas būtų pagaliau pasibaigęs. Tačiau prieš penkiolika metų – tada, kai gydytojas važiavo į Kros Maidane įsikūrusį cirką, skubindamasis įvertinti sužaloto žemaūgio būklės, – Faroko tikėjimas dar tebebuvo gana šviežias, ir jis jau buvo spėjęs atskleisti Vinodui kai kurias stebuklingas detales. Jei žemaūgis iš tikrųjų vadavosi mirtimi, gydytojas galėjo bent trupučiuką pasiguosti prisiminimais apie aną religinio pobūdžio pokalbį – mat Vinodas buvo itin tikintis. Vėlesniais metais paguodos tikėjime Farokas rasdavo vis mažiau ir mažiau, kol atėjo tokia diena, kai jis, kalbėdamasis su Vinodu, ėmė išvis vengti religinių temų. Mat laikui bėgant žemaūgis gydytojui ėmė atrodyti tikras religinis fanatikas.

Tačiau anuomet, pakeliui į Mėlynąjį Nilą aiškintis, kokia pragaištis ištiko žemaūgį, daktarui Daruvalai kiek atlėgo prisiminus, kaip Vinodas džiaugėsi aptikęs paralelių, siejančių hinduizmo atšaką, kurią išpažino pats, su daktaro Daruvalos krikščionybe.

– Gali sakyti, kad trejybę turime ir mes! – tąsyk sušuko žemaūgis.

– Brahma, Šiva, Višnus – apie juos kalbi? – pasitikslino gydytojas.

– Visa, kas sukurta, valdo trys dievai, – paaiškino Vinodas.– Pirmasis – Brahma, Kūrėjas, – visoje Indijoje tėra viena vienintelė jo šventykla! Antrasis – Višnus, Išsaugojimo arba Būties dievas. Trečiasis – Šiva, Virsmo dievas.

– Virsmo? – nustebo Farokas. – Maniau, kad Šiva – Griovėjas, Naikinimo dievas.

– Ir kodėl visi taip sako! – pasipiktino žemaūgis. – Visa, kas sukurta, yra cikliška, nieko nėra baigtinio. Man kur kas labiau patinka laikyti Šivą Virsmo dievu. Kartais mirtis – irgi tik permaina.

– Suprantu, – atsakė daktaras Daruvala. – Galimas ir toks, pozityvus požiūris į ją.

– Tai ir yra mūsų trejybė – trimurtis, – kalbėjo žemaūgis. – Sukūrimas, Išsaugojimas, Virsmas.

– Tik aš, ko gero, nesuprantu *moteriškųjų* pavidalų, – narsiai prisipažino Farokas.

– Dievų galią išreiškia moteriškasis pradas, – paaiškino Vinodas. – Durga, moteriškasis Šivos pavidalas, yra Mirties ir Naikinimo deivė.

– Pats ką tik sakei, kad Šiva – Virsmo dievas, – pertraukė jį gydytojas.

– Bet jo moteriškasis pavidalas, Durga, yra Mirties ir Naikinimo deivė, – pakartojo žemaūgis.

– Suprantu, – pakartojo ir daktaras Daruvala; atrodė, kad atsakyti šitaip bus geriausia.

– Durga mane sergsti, aš jai meldžiuosi, – pridūrė Vinodas.

– Mirties ir Naikinimo deivė tave sergsti? – nustebo Farokas.

– Ji visada gina mane ir globoja, – primygtinai patikino žemaūgis.

– Suprantu, – dar sykį pakartojo daktaras Daruvala; jam pasirodė, kad Mirties ir Naikinimo deivės apsauga turėtų būti susijusi su karminiais dalykais.

Galų gale Farokas rado Vinodą, gulintį ant apšnerkštos žemės po žiūrovų tribūna; atrodė, kad žemaūgis bus nukritęs tarp medinių sąramų iš kokios ketvirtos ar penktos eilės. Cirko darbininkai prasklaidė minią, bet laisvas liko tik nedidelis žiūrovų tribūnos plotas – tas, kur po kėdėmis nejudėdamas gulėjo Vinodas. Kaip žemaūgis sugebėjo ten nugarmėti, kol kas nebuvo aišku. Galbūt kaip tik ketino rodyti kurį nors iš tų klounų triukų, kuriuose paprastai dalyvauja žiūrovai?

Kitoje arenos pusėje padrikas žemaūgių klounų pulkelis didvyriškai stengėsi patraukti žiūrovų minios dėmesį – rodė gana nuvalkiotą „Bezdančio klouno“ numerį: pro skylę plačių margaspalvių kelnių sėdynėje vienas žemaūgių nepailsdamas „pirsnojo“ talko miltelius kitiems žemaūgiams į veidą. Klounai anaiptol neatrodė išsekę ar negaluojantys, nors ir buvo paaukoję po „Vacutainer“ mėgintuvėlį kraujo – tam ryžtis juos begėdiškai įtiki-

no Vinodas, o daktaras Daruvala prisidėjo taip pat begėdiškai: primelavo, kaip Vinodas ir buvo pataręs. Žemaūgių kraujas neva būsiąs panaudotas įlieti šiek tiek jėgų vienam mirštančiam žemaūgiui; Vinodas šį melą dar labiau apsunkino surietęs kitiems klounams, neva pats jau leido gydytojui nusiurbti tiek jo kraujo, kiek tas pageidavo.

Laimė, bent šįsyk arenos administratorius nepaskelbė per garsiakalbius visiems susirinkusiems, kad atvyko gydytojas. Kadangi Vinodas gulėjo po tribūna, dauguma žiūrovų jo nė nematė. Farokas pritūpė ant apšnerkštos aslos, tarp žiūrovų primėtytų šiukšlių: riebaluotų popierinių pakuočių ir gaiviųjų gėrimų buteliukų, išaižytų žemės riešutų kevalų, išdrabstytų arekų riešutų gabalėlių. Iš apačios buvo gerai matyti ir baltos juostelės, išmarginusios medinės apkalos lenteles: paano* mėgėjai kalkėmis išteptus pirštus lyg niekur nieko nusišluostydavo į kėdės apačią.

– Manau, tai dar ne galas, – sukuždėjo Vinodas išvydęs gydytoją. – Aš tikriausiai nemirštu. Tik persimainau į kažką kita.

– Pasistenk nejudėti, – paliepė daktaras Daruvala. – Ir pasakyk, kur skauda.

– Aš nejudu. Ir nieko man neskauda, – atsakė žemaūgis. – Visai nejaučiu užpakalio.

Kaip ir dera giliai tikinčiam žmogui, žemaūgis gulėjo stojiškai kentėdamas, trišakius primenančias rankas sunėręs ant krūtinės. Tik vėliau pasiskundė, kad niekas taip ir neišdrįso prie jo artintis, niekas, išskyrus prekeivį, vadinamąjį čana-valą, ant krūtinės pasikabinusį prekydėžę su riešutais. Vinodas prekijui pasiskundė, esą nutirpęs užpakalis, štai kodėl arenos administratorius nutarė, kad žemaūgiui bus lūžęs koks kaklo ar nugarkaulio slankstelis. Vinodas manė, jog kam nors mažų mažiausia derėjo pasikalbėti su juo ar išklausyti jo gyvenimo istoriją, kas nors turėjo bent prilaikyti jam galvą ar pasiūlyti vandens, padėti sulaukti, kol prisistatys murzinais baltais dočiais vilkintys vyrai su neštuvais.

* Paanas – į betelio palmės lapą susukti arekų riešuto gabalėliai, kartais pridedama ir kokių nors priedų, taip pat kalkių, kurios šiek tiek sustiprina tonizuojamąjį poveikį. Paanas tradiciškai yra kramtomas. *(Čia ir toliau vertėjos pastabos.)*

– Tai Šiva – tai jo sritis, – pasakė žemaūgis daktarui Daruvalai. – Tai tiktai virsmas, ne mirtis, aš taip manau. O jei tai Durgos darbas, tada taip, aš mirštu. Vis dėlto manau, kad tik permaina.

– Tikėkimės, – atsakė daktaras Daruvala ir liepė Vinodui spustelėti jam pirštus. Paskui gydytojas palytėjo neūžaugos kojas iš nugaros pusės.

– Jaučiu, bet tik vos vos, – tarė žemaūgis.

– Aš ir liečiu tave tik vos vos, – pasakė Farokas.

– Vadinasi, vis dėlto nemirštu, – nusprendė žemaūgis. – Tiesiog sulaukiau dievų patarimo.

– Ir ką jie tau sako? – susidomėjo gydytojas.

– Sako, kad aš jau pasiruošęs palikti cirką, – atsakė Vinodas. – Ar bent jau *šitą* cirką.

Aplink juos vienas po kito išniro veidai – neskubėdami rinkosi Didžiojo Mėlynojo Nilo darbuotojai. Arenos administratorius, bekaulės mergaitės, lanksčiosios akrobatės – ir net liūtų tramdytojas, gniaužantis rankoje rimbą. Tačiau gydytojas neleido sanitarams kelti žemaūgio ant neštuvų tol, kol kas nors paaiškins, kaip tasai susižalojo. Vinodas manė, kad deramai nupasakoti įvykį gali tik kiti žemaūgiai, taigi „Bezdančio klouno" pasirodymą teko nutraukti. Tiesa, numeris jau buvo gerokai išvėsęs kaip visada: įžūlusis žemaūgis jau pirsčiojo talko miltelius į pirmąją žiūrovų eilę. Kadangi priekinėje eilėje visuomet spiesdavosi beveik vien vaikai, tokio bezdėjimo niekas nelaikė pernelyg užgauliu. Vis dėlto minia jau sklaidėsi: „Bezdančio klouno" triukas nebuvo toks juokingas, kad galėtų tęstis ilgai. Didysis Mėlynasis Nilas visą repertuarą išeikvojo stengdamasis sulaikyti publiką bent tol, kol atvyks gydytojas, – ir tai nelabai sėkmingai.

Susirinkę klounai papasakojo gydytojui, kad Vinodas jau buvo susižeidęs ir anksčiau. Kartą nukrito nuo arklio, kitąsyk jį vaikėsi šimpanzė ir pasivijusi įkando. Kartą, kai Mėlynasis Nilas dar laikė lokę, ši stumtelėjo Vinodą į kubilą, pilną atskiestų skutimosi putų, – visa tai buvo numatyta pagal scenarijų, bet lokė kumštelėjo Vinodą per stipriai, šiam užgniaužė kvapą, o paskui (štai ir pasekmė) jis įkvėpė ir prisirijo pamuilių. Bendradarbiai klounai sykį matė, kaip

Vinodas buvo sužeistas ir per „Dramblių kriketininkų“ vaidinimą. Kiek daktarui Daruvalai pavyko perprasti, vienas dramblys buvo žaidėjas, padavinėjantis sviedinį, kitas – atmušėjas; šis blokštą laikė ir mosavo, žinoma, straubliu. O kriketo kamuolys buvo Vinodas. Savaime aišku, žmogui *skaudėjo*, kai vienas dramblys jį išmesdavo į orą, o kitas užtvodavo blokštu, net jei šis buvo guminis.

Kaip Farokas sužinos vėliau, Didysis Karališkasis cirkas *savo* klounų niekada neversdavo šitaip rizikuoti, bet čia juk buvo Didysis Mėlynasis Nilas. Siaubinga nelaimė su sūpuoklių lenta, dėl kurios Vinodas atsidūrė tokioje nepavydėtinoje padėtyje po žiūrovų tribūna, atsitiko per dar vieną liūdnai pagarsėjusį spektaklį su drambliais. Atskiri pasirodymai Indijos cirkuose vadinami numeriais; kalbant apie tikslumą, „Dramblio ant sūpuoklių“ numeriui nereikėjo ruoštis taip kruopščiai kaip „Drambliams kriketininkams“, bet šiuo triuku žavėjosi vaikai, kuriems sūpuoklės buvo kur kas labiau pažįstamas dalykas nei kriketas.

„Dramblio ant sūpuoklių“ numeryje Vinodas atliko paniurėlio klouno vaidmenį – tokio sugižėlio, amžiais besigviešiančio sugadinti malonumą kitiems. Jis trukdė savo bičiuliams klounams suptis ant lentos. Kai tik šie susėsdavo ant abiejų sūpuoklių lentos galų, kad svoris pasiskirstytų vienodai, ant vieno ūmai stryktelėdavo Vinodas ir nudrėbdavo visus žemėn. Tada atsisėsdavo ant lentos galo nugara į kitus. Šie vienas po kito patyliukais ropšdavosi ant kito, kol nusverdavo nenaudėlį ir šis pakildavo; bet tuomet jis mitriai apsisukdavo, nučiuoždavo įžambia lenta žemyn, įsirėždavo į kitus ir vėl juos nublokšdavo. Šitaip klounai įtikindavo publiką, kad Vinodas – niekdarys, kuris negražiai elgiasi su draugais. Galiausiai šie palikdavo jį sėdintį nusisukusį ant lentos galo, o patys atsivesdavo dramblį.

Vienintelė detalė, kuria šis numeris galėtų sudominti suaugusiuosius, yra dramblio gebėjimų skaičiuoti – bent iki trijų – demonstracija. Žemaūgiai meilikaudami įkalbėdavo dramblį užkelti koją ant iškilusio sūpuoklių lentos galo, Vinodas tuo tarpu sėdėdavo ant kito, apatinio; tačiau dramblys buvo išmokytas užminti lentą tik iš trečio karto. Pirmus du kartus jis iškeldavo didžiulę koją virš

sūpuoklių lentos, bet jos *neužmindavo*: dukart paskutinę akimirką tik suvasnodavo ausimis ir nusigręždavo. To pakakdavo įtikinti žiūrovus, kad iš tikrųjų dramblys sūpuoklių nelies. Tad kai trečiąjį kartą dramblio koja vis dėlto nusileisdavo ant lentos, o Vinodas nušvilpdavo oru, minią visuomet pavykdavo apstulbinti.

Išsviestas aukštyn Vinodas turėjo skrieti tiesiog į susuktą apsauginį tinklą, kuris būdavo ištempiamas tik per oro akrobatų pasirodymus. Jis įsitverdavo į apatinę tinklo pusę ir pakibęs lyg šikšnosparnis paleisdavo gerklę reikalaudamas, kad kiti žemaūgiai jį nukabintų. Savaime suprantama, jie negalėdavo jo pasiekti, tad pagalbon tekdavo pasitelkti dramblį, kurio Vinodas neva paniškai bijojo. Tipiškas cirko farsas, ir vis dėlto buvo labai svarbi sūpuoklių padėtis – Vinodas turėjo skrieti tiesiai apsauginio tinklo link. Tačiau tą lemtingą, jo gyvenimą pakeitusį vakarą Vinodas (jau sėdėdamas ant sūpuoklių krašto) susizgribo nuo to jų galo nušvilpsiąs tiesiog į žiūrovus.

Galbūt kaltas buvo „Kingfisher lager“; alaus buteliai buvo dideli, ir jo prisisiurbę žemaūgiai gerokai apkvaito. Daktaras Daruvala pats sau prisiekė daugiau niekad nebemėginsiąs papirkti žemaūgių alumi. Taigi sūpuoklių pozicija, nelaimei, buvo ne tokia, kokios reikėjo, o Vinodas nepasirūpino suskaičiuoti, kiek kartų dramblys jau pakėlė koją – iki tol žemaūgis tai visada žinodavo nė nematydamas dramblio: pakakdavo suskaičiuoti, kiek kartų baimingai aikteli žiūrovai. Aišku, Vinodas galėjo atsisukti pasižiūrėti, kur yra stambi dramblio koja. Tačiau jis griežtai laikėsi tam tikrų nuostatų: jei atsisuktų ir pasižiūrėtų į dramblį, numeris būtų beviltiškai sugadintas.

Tad kai dramblys vis dėlto treptelėjo koja, Vinodas buvo nublokštas į ketvirtą žiūrovų eilę. Prisiminė, kaip karštai vylėsi, kad nepataikys plotis ant kokio vaiko, bet nuogąstavo be reikalo: minia iškriko anksčiau, nei jis rėžėsi į kėdes. Atsitrenkęs į ištuštėjusią medinės tribūnos eilę, įsmuko tarp medinių atramų ir dribo žemėn.

Gimę tokie dėl spontaniškos mutacijos, achondroplastiniai žemaūgiai priversti visą gyvenimą kęsti skausmą: jiems nuolat maudžia kelius, nuolat maudžia alkūnes – ką jau kalbėti apie tai, kad

galūnių sąnariai niekad kaip reikiant neišsitiesia. Jiems suka čiurnų sąnarius, maudžia nugarą, o kur dar degeneracinis artritas. Žinoma, esama ir kur kas sunkesnių apsigimimų, lemiančių žemaūgiškumą, tarkime, pseudoachondroplastiniai žemaūgiai kenčia nuo vadinamosios „vėjo supustytos" deformacijos: abi kojos iškrypusios per kelius, viena į vidų, kita – išorėn. Daktarui Daruvalai teko matyti ir tokių žemaūgių, kurie išvis negali paeiti. Taigi Vinodas buvo taip pripratęs prie nuolat varstančių skausmų, kad užtirpęs užpakalis jam buvo nė motais, galėjo būti netgi taip, kad žemaūgis jau daugelį metų nė nesijautė šitaip gerai – nepaisant netgi keturiasdešimties pėdų skrydžio lyg iš katapultos ir ne itin švelnaus nusileidimo stuburgaliu į medinę atramą.

Štai taip sužalotas žemaūgis tapo daktaro Daruvalos pacientu. Vinodui skilo viršutinė stuburgalio dalis, be to, jis pasitempė prie šio kaulo prisitvirtinusią išorinio sutraukiamojo raumens sausgyslę; kitaip tariant, beveik galėjo sakyti, kad jam tiesiogine prasme išspardytas pasturgalis. Taip pat plyšo kryžkaulio raiščiai, prisitvirtinę prie siaurų stuburgalio kraštų. O užpakalio nutirpimą – kuris veikiai atslūgo, ir Vinodui teko grįžti į įprastą kasdienių skausmų bei maudulių tikrovę – veikiausiai lėmė koks užspaustas kryžkaulio nervas. Tačiau ilgainiui Vinodas turėjo visiškai pasveikti, nors ir ne taip greitai, kaip Dipa. Vis dėlto žemaūgis tvirtino likęs luošas visam laikui. Tuo norėjo pasakyti, kad neteko drąsos.

Tad kai Didžiojo Mėlynojo Nilo klounai vėl įsigeisią mėginti skraidyti, tokius eksperimentus jau teksią atlikti be Vinodo – ar bent jau šitaip saikstėsi pats žemaūgis. Jei Šiva – iš tikrųjų Virsmo dievas, ne paprasčiausias griovėjas, tai virsmas, Viešpaties Šivos skirtas Vinodui, matyt, bus nemenkas karjeros posūkis. Tačiau patyręs klounas kaip buvo, taip ir liks žemaūgis, o Farokas rimtai įtarė, kad Vinodas tiesiog nesugebėtų dirbti jokio su cirku nesusijusio darbo.

Kai Didysis Mėlynasis Nilas baigė gastroles Bombėjuje, tiek Vinodas, tiek jo žmona vis dar sveiko po operacijų. Kol abu, ir Dipa, ir žemaūgis jos vyras, gulėjo ligoninėje, jų sūnumi Šivadžiu rūpinosi daktaras Daruvala su žmona; šiaip ar taip, kas nors turėjo pa-

sirūpinti žemaūgiu berniuku, o gydytojas vis dar jautėsi kaltas dėl ano nelemto kingfišerio. Buvo praslinkę bent keletas metų po to, kai Daruvalos patys turėjo suvaikyti dvimetį vaiką, o su *žemaūgiu* dvimečiu jiems ir išvis niekad neteko susidurti, bet Vinodui tas sveikimo laikotarpis galiausiai buvo net labai vaisingas.

Žemaūgis buvo įjunkęs sudarinėti sąrašus ir pasimėgaudamas rodydavo juos daktarui Daruvalai. Vienas sąrašas buvo gana ilgas, jame Vinodas buvo išvardijęs savo įgūdžius, įgytus cirke, užtat antras, kitų žemaūgio gebėjimų, sąrašas – gerokai trumpesnis, net apgailėtinai trumpas. Tame trumpajame sąraše daktaro Daruvalos akis užkliuvo už įrašo, bylojančio, kad žemaūgis moka vairuoti automobilį. Farokas net nesuabejojo, kad Vinodas pamelavo; šiaip ar taip, ar ne Vinodas sugalvojo pasakėlę, kurią pasekęs gydytojas įtikino Didžiojo Mėlynojo Nilo žemaūgius duoti kraujo?

– Ir kokį gi automobilį tu vairuoji, Vinodai? – paklausė gydytojas sveikstančio žemaūgio. – Argi tu kojomis pasieki pedalus?

Dabar jau Vinodas išdidžiai bakstelėjo į kitą žodį trumpajame sąraše. „Technika", – perskaitė Farokas; iš pradžių į šį žodį tiesiog neatkreipė dėmesio, į akis iškart krito „vairavimas". Daktaras Daruvala pamanė, kad „technika" – tai gebėjimas remontuoti vienračius bei kitus cirko žaislus, bet žemaūgis iš tiesų mėgėjiškai domėjosi ir automobilių technika, ir vienračiais, negana to, net sukūrė ir sumontavo automobilyje rankinius valdymo prietaisus. O įkvėpimo šaltiniu jam tapo vienas Didžiojo Mėlynojo Nilo žemaūgių numeris: iš vieno mažo automobiliuko turėjo pabirti dešimt klounų. Tačiau norint šį triuką atlikti pirmiausia buvo reikalingas žemaūgis, sugebantis vairuoti; tas žemaūgis ir buvo Vinodas. Sumontuoti rankinius valdymo prietaisus buvo sudėtinga, Vinodas nė nebandė to neigti. („Daugybė eksperimentų nenusiseka", – filosofiškai tarė jis.) Užtat vairuoti, pridūrė žemaūgis, ne taip jau ir sunku.

– Vadinasi, moki vairuoti automobilį, – ištarė daktaras Daruvala, tarytum pats sau.

– Ir greitai, ir lėtai! – pasigyrė Vinodas.

– Vadinasi, tavo automobiliui reikalinga automatinė pavarų dėžė, – padarė logišką išvadą Farokas.

– Sankabos nėra, tik stabdžių ir greitėjimo rankenos.

– Valdymo rankenos – dvi? – pasitikslino gydytojas.

– O kam reikia daugiau nei dviejų? – atrėmė žemaūgis.

– Taigi... kai mažini arba kai didini greitį, vairą laikai tik viena ranka, – susigaudė Farokas.

– O kas vairuoja abiem rankomis? – rado ką atsakyti Vinodas.

– Vadinasi, vairuoti automobilį tu moki, – pakartojo daktaras Daruvala.

Šituo patikėti kažkodėl buvo sunkiau nei drambliu ant sūpuoklių ar drambliais kriketininkais; Farokui netilpo galvoj, kad Vinodo gyvenimas galėtų būti ir koks nors kitoks. Gydytojui atrodė, kad žemaūgis tiesiog pasmerktas per amžius būti Didžiojo Mėlynojo Nilo klounas.

– Aš ir Dipą mokau vairuoti, – pridūrė Vinodas.

– Dipai juk nereikia rankinio valdymo įrangos, – tarė Farokas.

Žemaūgis tik gūžtelėjo pečiais.

– Mėlynajame Nile mes, savaime suprantama, vairuojame tą patį automobilį, – paaiškino.

Tad šitaip čia, luošų vaikų ligoninėje, žemaūgio palatoje, daktaras Daruvala susipažino su būsimuoju „vairavimo didvyriu“. Tuo metu Farokas negalėjo nė nujausti, kad po penkiolikos metų Bombėjuje sklandys tikra limuzinų legenda. Tiesa, Vinodui nepavyks tuojau pat ištrūkti iš cirko – kiekvienai legendai užgimti reikia laiko. O Dipa, žemaūgio žmona, taip niekad visiškai ir neišsivaduos iš cirko. O Šivadžiui, žemaūgio sūnui, niekad ir į galvą neateis iš jo bėgti. Bet iš tikrųjų visai tai nutiko tik todėl, kad daktarui Farokui Daruvalai prisireikė žemaūgių kraujo.

3. TIKRAS POLICININKAS

Ponia Dogar Farokui primena kažką kitą

Ištisus penkiolika metų daktaras Daruvala protarpiais leisdavo sau pasimėgauti prisiminimais apie Dipą, nugrimzdusią apsauginiame tinkle. Žinoma, jie buvo šiek tiek perdėti, toks perdėjimas neretai priversdavo gydytoją susimąstyti ir apie savo nuostabą dėl to, kad Vinodas tapo tikra Bombėjaus limuzinų legenda; juk net didžiausios sėkmės laikais Vinodas niekad nevairavo *limuzino*, o apie nuosavą limuzinų nuomos bendrovę nėra ko nė kalbėti. Geriausiu atveju Vinodas turėjo šešis automobilius, iš kurių nė vienas nebuvo mersedesas, įskaitant ir tuos du, su rankinio valdymo įranga, kuriuos žemaūgis vairavo pats.

Viskas, ką Vinodas sugebėjo pasiekti, ir tai nelabai ilgam, tebuvo kuklios pajamos iš privačių taksi verslo – „prabangių taksi", kaip jie vadinami Bombėjuje. Vinodo mašinos nebuvo prabangios, jis išvis niekad nebūtų įstengęs įsigyti privataus tegul ir gerokai padėvėtų automobilių parko, jei daktaras Daruvala nebūtų paskolinęs jam pinigų. Ir jeigu žemaūgis išties buvo šiokia tokia žaibu tvykstelėjusi legenda, tai anaiptol ne dėl automobilių skaičiaus ar kokybės: kas jau kas, o limuzinai jie tikrai nebuvo. Už tą legendos reputaciją žemaūgis turėjo būti dėkingas savo vienam vieninteliam įžymiam klientui, jau minėtam aktoriui neįtikėtinu Inspektoriaus Dharo vardu. Bet Dharas toli gražu nebuvo nuolatinis Bombėjaus gyventojas, geriausiu atveju tik trumpai čia sušmėžuodavo.

Be to, vargšui Vinodui taip ir nepavyko galutinai nutraukti ryšių su cirku. Šivadžis, žemaūgis žemaūgio sūnus, dabar jau buvo

paauglys, ir jį kaip visus paauglius draskė tvirtos, bet prieštaringos pažiūros. Jeigu Vinodas būtų tęsęs klouno karjerą Didžiajame Mėlynajame Nile, Šivadžis, be jokios abejonės, būtų sprukęs nuo cirko kuo toliau; atžagarus vaikinas veikiausiai būtų ėmęsis vairuoti taksi Bombėjuje – vien iš pasišlykštėjimo pačia *juokingo* žemaūgio idėja. Tačiau kadangi tėvas padėjo šitiek pastangų siekdamas įsitvirtinti taksi versle, be to, kaip įmanydamas stengėsi ištrūkti iš pavojingos Didžiojo Mėlynojo Nilo rutinos, Šivadžis, priešingai, tvirtai pasiryžo tapti klounu. Tad Dipa dažnai keliaudavo kartu su sūnumi, o kol Mėlynasis Nilas rengė pasirodymus Gudžarato ir Maharaštros miestuose bei miesteliuose, Vinodas visą dėmesį sutelkė į taksi verslą Bombėjuje.

Per penkiolika metų žemaūgiui taip ir nepavyko išmokyti žmonos vairuoti. Po ano lemtingo kritimo Dipa nebenorėjo nė žiūrėti į trapecijas, bet liko treniruoti Mėlynojo Nilo bekaulių vaikų ir už tai gaudavo algą; kol Šivadžis tobulino klouno įgūdžius, jo motina padėjo lavinti lankstumą mergaitėms gimnastėms. Vinodas kartais nebeištverdavo žmonos ir sūnaus ilgesio, tada ir pats grįždavo į Mėlynąjį Nilą. Tačiau dalyvauti pavojinguose žemaūgių klounų repertuaro numeriuose vengė, apsiribojo jaunesniųjų klounų, tarp kurių buvo ir jo paties sūnus, mokymu. Šiaip jau klounai dramblių svaidomi nuo sūpuoklių, vaikomi šimpanzių, stumdomi meškų, – ne kažin ko daugiau jie ir gali išmokti. Be triukų, kuriems reikia įgūdžių, taigi ir išlieti nemaža prakaito treniruotėse, – tarkime, kaip nesusižalojus nušokti nuo griūvančio vienračio ir panašiai, – išmokyti įmanoma tik grimo paslapčių, tikslaus veiksmų derinimo ir – kaip saugiai kristi. Vinodo nuomone, Didžiajame Mėlynajame Nile išmokti kristi ir buvo užvis svarbiausia.

Kai tik Vinodas išvykdavo iš Bombėjaus, jo taksi verslas neišvengiamai imdavo smukti, tad žemaūgis jausdavosi privaląs grįžti į miestą. Kadangi daktaras Daruvala Indijoje pasirodydavo tik retkarčiais, jam ne visada pasisekdavo suvaikyti, kur tuo metu yra Vinodas; šis, lyg įstrigęs nesibaigiančiame klounų numeryje, buvo priverstas nuolat judėti.

Dar vienas įsišaknijęs dalykas buvo Faroko įprotis leisti mintims nuklysti atgal, į aną tolimą vakarą, kai jis rėžėsi nosimi į Dipos gaktikaulį. Tiesa, tai buvo toli gražu ne vienintelis jį nuolatos sekiojantis cirko vaizdinys, bet tie aštrūs žvyneliai, kuriais buvo išsiuvinėtas aptemptas Dipos triko, o ką jau kalbėti apie sodrius, sumišusius nuo jos sklidusius kvapus... nenuostabu, kad būtent šis su cirku susijęs prisiminimas Faroko atmintyje įsirėžė giliausiai. O užvis labiausiai daktaras Daruvala užsisvajodavo apie cirką tada, kai nujausdavo artėjant kokius nors nemalonumus.

Nejučia Farokas susimąstė apie tai, kad per visus penkiolika metų Vinodas atkakliai atsisakinėjo paaukoti gydytojui bent vieną vienintelį „Vacutainer“ mėgintuvėlį kraujo. Daktaras Daruvala paėmė kone visų žemaūgių klounų iš kone visų Gudžarate ir Maharaštroje veikiančių cirkų kraujo, bet iš Vinodo negavo nė lašo. Tai Faroką gerokai pykdė, bet gydytojas verčiau linko mąstyti apie tai, nei sukti galvą dėl kur kas svarbesnio, netikėtai užgriuvusio rūpesčio, kurio negalėjo išvengti.

Daktaras Daruvala buvo bailys. Nors ponas Lalas nukrito į golfo lauką, virš kurio nebuvo ištemptas apsauginis tinklas, vis dėlto tai – dar anaiptol ne priežastis nepranešti Inspektoriui Dharui anos gluminančios žinios. Gydytojas paprasčiausiai nedrįso.

Daktarui Daruvalai buvo būdinga žarstyti vis tuos pačius nuvalkiotus juokelius, ypač tada, kai atsiskleisdavo kas nors ne itin malonaus apie save patį. Savo ruožtu Inspektorius Dharas, kaip buvo būdinga jam, beveik nepravėrė burnos – tiesa „būdinga“ tik tuo atveju, jei vienais gandais tikėsime, kitais – ne. Dharas žinojo, kad Farokas mėgo poną Lalą, žinojo ir kad gydytojas paprastai pasigalanda liežuvį tada, kai mėgina nukreipti mintis nuo kokių nors liūdnų dalykų. Tad kone per visus pietus Dakvorto klube Dharas kantriai klausėsi begalinių daktaro Daruvalos šnekų apie šią naują parsų nuoskaudą: esą koks nors vargšas neseniai miręs parsas likęs be dėmesio, nes visi grifai štai aptarnaują poną Lalą golfo lauke. Farokas prisivertė atkapstyti bent šį tą juokinga įsivaizduodamas, kaip pulkas aršiausių zoroastrų pakelsią vėją dėl to, kad kažkoks kojas pakratęs golfininkas sutrikdė grifų bendruomenės veiklą. Daktaras Daruvala netgi

sumąstė, kad reikėtų paklausti pono Setnos, ar nesijaučia įžeistas; per visus pietus senasis patarnautojas sugebėjo atrodyti ypatingai įsižeidęs, tik šio konkretaus jo pasipiktinimo priežastis buvo, regis, ne grifai, o antroji ponia Dogar. Plika akimi buvo matyti: ponas Setna smerkia ją, kad ir kokie būtų jos pageidavimai.

Ji tyčia įsitaisė prie stalo taip, kad galėtų netrukdoma spoksoti į Inspektorių Dharą, kuris savo ruožtu nė nedirstelėjo į ją. Daktaras Daruvala nutarė, jog ji – tik dar viena ne itin kukli moteriškė, siekianti Dharo dėmesio, – tuščiai, žinojo gydytojas. Jis kone gailestavo negalįs perspėti antrosios ponios Dogar, kokia atstumta netrukus pasijusianti, kai suvoksianti, kad aktorius nė nepastebi jos čia esant. Kokią valandėlę ji net sėdėjo kiek atstūmusi kėdę nuo stalo, kad tarp ryškiaspalvių sario klosčių būtų matyti jos gundanti bamba – bamba, nukreipta tiesiog į Dharą lyg kokia vieniša, bet skvarbi akis. Nors Inspektoriui Dharui ponios Dogar pastangos, regis, buvo nė motais, daktaras Daruvala neįstengė atplėšti nuo jos akių.

Gydytojo nuomone, toks elgesys buvo pernelyg begėdiškas ištekėjusiai vidutinio amžiaus damai – iš pažiūros daktaras Daruvala būtų davęs jai penkiasdešimt su trupučiu. Ir vis dėlto Farokui antroji ponia Dogar atrodė patraukli, nors ir šiek tiek grėsminga. Pats negalėjo suprasti, kuo jį traukia ta moteris ilgomis ir anaiptol ne grakščiai raumeningomis rankomis, liesu, aštrių bruožų, gana gražiu, bet kone vyriškai įžūliu veidu. Taip, žinoma, jos krūtinė dailios formos (tik gal nepakankamai putli), užpakalis – stangrus, riestas; toli gražu ne kiekviena jos amžiaus moteris gali tokiu pasigirti; savaime suprantama, grakštus liemuo ir jau minėtoji bamba tik dar labiau stiprino akiai malonų įspūdį, kokį ši moteris kėlė vilkėdama sarį. Vis dėlto ji buvo pernelyg aukšta, pernelyg stambių pečių, o plaštakos atrodė neįtikėtinai didelės, negana to – vis nerimstančios: paėmusi sidabrinį šaukštelį, vartaliojo tarp pirštų lyg nusinuobodžiavęs vaikas.

Be viso šito, Farokui prieš akis šmėkštelėjo ir ponios Dogar pėdos, tikriau, viena – basa – pėda. Tikriausiai batelius ji buvo nusispyrusi po stalu, bet daktaras Daruvala teišvydo gana nedailios formos pėdą; ant netikėtai stambios čiurnos laisvai kadaravo plonytė

auksinė grandinėlė, o vieną kojos pirštą, labiau primenantį žvėries nagą, juosė platus aukso žiedas.

Galbūt gydytoją ponia Dogar traukė tik todėl, kad priminė kažkokią kitą moterį, nors jis nesusigaudė, kas ji galėtų būti. Įtarė, galbūt kokia nors senų laikų kino žvaigždė. Paskui, kadangi buvo vaikų gydytojas, sumojo, kad, ko gero, galėjo būti pažįstamas su naująja ponia Dogar, kai ši buvo dar vaikas, bet ta mintis tik dar labiau suerzino, nes taip ir liko neaišku, kodėl tai priežastis žavėtis ja dabar. Be to, antroji ponia Dogar atrodė ne daugiau nei šešeriais septyneriais metais jaunesnė už daktarą Daruvalą, vadinasi, kai ji buvo maža mergaitė, jis ir pats buvo dar vaikas.

Dharas užklupo gydytoją iš netyčių, kai ėmė ir leptelėjo:

– Jei iš šalies pamatytum save, žiūrintį į tą moterį, Farokai, manau, pasijustum labai nesmagiai.

Gydytojas turėjo siutinantį įprotį, vos pasijutęs nesmagiai, keisti pokalbio temą.

– O tu? Pačiam reikėjo pažvelgti į save iš šalies! – rėžė daktaras Daruvala Inspektoriui Dharui. – Atrodei kaip koks suknistas policijos inspektorius – suknistas tikras faras!

Dharas visada suirzdavo, kai daktaras Daruvala prapliupdavo tokia absurdiškai nenatūralia anglų kalba, šįsyk netgi ne angliškai su ryškiu dainingu hindi akcentu – ir tokia kalbėsena daktaro Daruvalos lūpose skambėdavo dirbtinai. Šįsyk netgi dar blogiau, tai buvo pats blogiausias, visiškai gydytojui nebūdingas variantas – Indijoje vartojama gerokai britiškomis intonacijomis atmiešta anglų kalba, paplitusi tarp koledžo absolventų, dirbančių, tarkime, maisto ir gėrimų konsultantais „Taj“ tinklo viešbučiuose ar „Britannia Biscuits“ gamybos vadybininkais. Dharas žinojo, kad šitokia nenatūralia kalbėsena Farokas išsiduoda esąs sutrikęs – o Bombėjuje jam taip nutikdavo retai.

Inspektorius Dharas kreipėsi į sudirgusį bičiulį pusbalsiu, bet tobula anglų kalba be jokio akcento:

– Kokius gandus apie mane skatinsime šiandien? Gal reikėtų aprėkti tave hindi kalba? O gal diena kaip tik tinkama kalbėtis angliškai – tik ne kaip gimtąja kalba?

Kandi Dharo intonacija ir pašaipi grimasa užgavo daktarą Daruvalą, nors kaip tik šitokios manieros buvo tapusios paties daktaro Daruvalos sukurto personažo prekės ženklu – to paties personažo, kurio iš širdies neapkentė visas Bombėjus. Slaptąjį scenaristą graužė moralinės abejonės dėl savo kūrinio, bet jos niekaip netemdė šiltų gydytojo jausmų jaunesniajam bičiuliui; tiek viešumoje, tiek privačioje aplinkoje buvo justi tik daktaro Daruvalos meilė Dharui.

Pašaipos dyglys Dharo žodžiuose, be to, gildanti intonacija, kuria jie buvo ištarti, įskaudino daktarą Daruvalą, bet jis vis tiek su begaliniu prielankumu žvelgė į tą jau nebe visai tobulo grožio aktorių. Dharo vypsnys sušvelnėjo, virto šypsena. Su meile, kuri net išgąsdino artimiausią, kaip visuomet akylą ir ausylą, padavėją – tą patį nelaimėlį, kuriam per darbo dieną kliuvo ir išmatas drabstanti varna, ir neklusni sriubinė bei samtis, – gydytojas ištiesė ranką ir sugniaužė jaunesniojo vyro pirštus.

Nepriekaištinga anglų kalba daktaras Daruvala sukuždėjo jam:

– Man iš tikrųjų labai gaila, man taip tavęs gaila, mielas vaikeli.

– Liaukis, – atsakė Inspektorius Dharas, irgi pakuždomis. Šypsena užgeso, lūpas vėl perkreipė pašaipus vypsnys; jis tuojau pat ištraukė ranką iš vyresniojo vyro gniaužtų.

Dabar pat ir pasakyk jam, paliepė sau daktaras Daruvala, bet vis tiek neišdrįso – nežinojo, nuo ko pradėti.

Paskui jie sėdėjo tylėdami, gurkšnodami arbatą su saldainėliais, kol išvydo prie jų staliuko artėjantį *tikrą* policininką. Jau kiek anksčiau juos buvo apklausęs budintis pareigūnas iš Tardeo policijos nuovados, inspektorius toks ir toks, kažkoks ne itin įspūdingas žmogelis. Inspektorius atvažiavo su visa padėjėjų ir konsteblių grupe dviem džipais – kažin ar tokios pajėgos būtinos dėl mirties golfo lauke, dingtelėjo daktarui Daruvalai. Su Inspektoriumi Dharu tyrėjas iš Tardeo nuovados elgėsi meilikaujamai, bet kiek iš aukšto, su Faroku – kone vergiškai nuolankiai.

– Aš viliuosi, jūs man atleidžiate, daktare, – prašneko budintis pareigūnas; jis nėrėsi iš kailio, stengdamasis kalbėti angliškai kuo taisyklingiau. – Aš esu ypatingai atsiprašantis, kad gaišintas jūsų laikas, puone, – inspektorius atsisuko į Inspektorių Dharą.

Dharas atsakė jam hindi kalba.

– Jūs nebuvote apžiūrinėjantis kūną, daktare? – paklausė policininkas, atkakliai stengdamasis kalbėti angliškai.

– Žinoma, ne, – užtikrino daktaras Daruvala.

– Jūs nebuvote niekada paliečiantis kūną, puone? – paklausė pareigūnas garsiojo aktoriaus.

– Aš niekada nebuvau jo paliečiantis, – atsakė Dharas irgi angliškai, nepriekaištingai tiksliai mėgdžiodamas policininko hindi akcentą.

Paskui pareigūnas išvyko, bet, eidamas per Dakvorto klubo valgomąjį, kiek per garsiai sunkiais savo batais kaukšėjo į akmenines grindis, tad pasišalindamas – to tikriausiai ir reikėjo tikėtis – užsitraukė pono Setnos nemalonę. Savaime aišku, senajam patarnautojui neįtiko ir budinčio pareigūno uniformos būklė: jo rusvai žalsvos spalvos marškiniai buvo ištepliotí – priešpiečių pareigūnas, matyt, sudorojo porciją dalio ir apsidrėbė krūtinės kišenėlę lęšių ar pupelių koše, be to, ant pilkšvai gelsvos nevalyvo policininko apykaklės švietė ryškiaspalvė dėmė (nuo ciberžolės – su niekuo nesupainiojamas oranžinio atspalvio geltonumas).

Užtat antrasis policininkas, priėjęs prie jų staliuko Damų sode, buvo jau ne paprastas inspektorius – kur kas aukštesnio rango ir nepalyginti tvarkingesnis. Iš pažiūros – bent komisaro pavaduotojas. Remdamasis gausia surinkta medžiaga, – rašydamas Inspektoriaus Dharo filmų scenarijus, Farokas visuomet nuveikdavo didelį tiriamąjį darbą, tad visos detalės būdavo itin tikslios, nors ne visada estetiškos, – scenaristas nesunkiai suprato, kad tai kriminalinių nusikaltimų skyriaus, įsikūrusio šalia Kraufordo prekyvietės, komisaro pavaduotojas.

– Ir visa tai – vien dėl *golfo*? – paklausė Inspektorius Dharas, bet pakankamai tyliai, kad neišgirstų ateinantis detektyvas.

Neišmintingai pasirinkta, kokius žmones įžeisti

Naujausiame Inspektoriaus Dharo filme buvo paminėta, kad oficialus Bombėjaus policijos inspektoriaus atlyginimas siekia vos 2500–3000 rupijų per mėnesį – maždaug šimtą dolerių. Tam, kad pakliūtų dirbti į pelningesnę vietelę, kitaip tariant, į rajoną, kur didelis nusikalstamumas, inspektoriui tenka papirkti administracijos pareigūną. Už kyšį, siekiantį nuo 75 000 iki 200 000 rupijų (bet paprastai neviršijantį 7000 dolerių), inspektorius gali gauti postą, užtikrinantį nuo 300 000 iki 400 000 rupijų (dažniausiai – ne daugiau nei 15 000 dolerių) metinių pajamų. Naujausiame Inspektoriaus Dharo filme ir buvo bandoma klibinti klausimą: *kaip* policijos inspektorius, uždirbantis vos 3000 rupijų per mėnesį, sugeba sukrapštyti 100 000 rupijų kyšiui? Filme vienas itin korumpuotas ir veidmainis policijos inspektorius tikslą pasiekia dirbdamas antru etatu – sąvadautoju; be to, jis dar ir eunuchų transvestitų viešnamio Folklando kelyje savininkas.

Antrasis policininkas, artėjantis prie daktaro Daruvalos ir Inspektoriaus Dharo staliuko, išspaudė šypseną, bet joje galėjai aiškiai įžvelgti vieningą visų Bombėjaus policijos pajėgų įniršį. Prostitučių bendruomenė jautėsi ne mažiau įžeista, be to, prostitutės turėjo dar ir rimtą priežastį pykti. Mat pastarasis filmas, „Inspektorius Dharas ir narvinių žudikas“, regis, užtraukė patį tikriausią pavojų žemiausio lygio Bombėjaus prostitutėms, vadinamosioms narvinėms. Filme pasakojama apie serijinį žudiką, kuris žudo narvines prostitutes, o paskui ant nuogo negyvėlės pilvo nupiešia gašliai išsišiepusį dramblį; kai filmas pasirodė ekranuose, šį sumanymą pasisavino *tikras* žudikas. Tad dabar žudomos ir panašiu paveikslėliu papuošiamos buvo tikros prostitutės, tik štai tikrosios žmogžudystės taip ir nebuvo atskleistos. Nenuostabu, kad visa armija kekšių, sunkiai dirbančių raudonųjų žibintų rajone, Folklando kelyje ir Granto kelyje, taip pat daugybėje viešnamių, įsikūrusių klaidžiose Kamatipuros gatvelėse, net neslėpė troškimo sudoroti Inspektorių Dharą.

Ypač stipriu keršto geismu liepsnojo tam tikros rūšies prostitutės – eunuchai transvestitai. Filmo pabaigoje paaiškėja, kad

kaip tik eunuchas transvestitas ir yra serijinis žudikas, dramblių piešėjas. Eunuchams transvestitams tai pasirodė be galo užgaulu, mat toli gražu ne visi tokie verčiasi prostitucija, o kur girdėta, kad kas nors iš jų kada būtų nusiritęs iki serijinio žudiko? Tokie Indijoje laikomi „trečiąja lytimi" ir vadinami hidžromis – tai urdu kalbos vyriškosios giminės žodis, reiškiantis hermafroditą. Tačiau hidžros – ne hermafroditai, bent iš prigimties; tai iškastruoti asmenys, todėl tiksliau juos būtų vadinti eunuchais. Egzistuoja ir hidžrų kultas – pašvęsti Deivei Motinai Bahučarai Matai, būdamos nei vyrai, nei moterys, jos įgyja ypatingų galių laiminti arba prakeikti. Tradicinis hidžrų pragyvenimo šaltinis – elgetavimas, taip pat jos dainuoja ir šoka vestuvėse ar kitose šventėse, o dažniausiai laimina naujagimius (ypač vyriškosios lyties). Hidžros rengiasi moteriškais drabužiais, tad, ko gero, tiksliausia jas vadinti eunuchais transvestitais.

Hidžrų manieros paprastai būna itin moteriškos, bet kartu jos yra šiurkščios, nesidrovėdamos koketuoja, atkreipia į save dėmesį atvirai seksualiais judesiais – toks moterų elgesys Indijoje laikomas nederamu. Be kastravimo ir moteriškų drabužių, hidžros paprastai nesiima jokių priemonių dar labiau sumoteriškėti; dauguma vengia vartoti estrogenus, o kai kurios taip atsainiai pešioja želiančią barzdą, kad neretą gali sutikti apšepusią net ir kelių dienų šeriais. Jei hidžrą kas nors išdrįsta užgauti ar prie jos kabinėtis arba jei ji susiduria su indais, kurie, susivilioję vakarietiškomis vertybėmis, nebetiki „šventomis" hidžrų galiomis laiminti bei prakeikti, ji lyg niekur nieko gali įžūliai pasikelti suknelę ir viešai pademonstruoti sužalotus lyties organus.

Daktaras Daruvala, rašydamas „Inspektoriaus Dharo ir narvinių žudiko" scenarijų, anaiptol nesiekė tyčia įžeisti hidžrų – jų vien Bombėjuje gyvena geri penki tūkstančiai. Vis dėlto, kadangi Farokas pats buvo chirurgas, jų kastravimo metodas jam atrodė barbariškas. Indijoje tiek kastravimo, tiek lyties keitimo operacijos draudžiamos, tačiau hidžros „operaciją" (jai pavadinti jos vartoja anglišką žodį) atlieka kitos hidžros. Operuojamasis įdėmiai stebeilija į Deivės Motinos Bahučaros Matos paveikslą; jam patariama

sukąsti savo paties plaukus, mat nuskausminamųjų negauna jokių, nebent būna kiek apkvaitinamas alkoholiu ar opijumi. Chirurgas (kuris visai nėra chirurgas) virvele perriša penį ir sėklides, kad pjūvis būtų tikslus, mat ir penį, ir sėklides būtina pašalinti vienu vieninteliu pjūviu. Kraujavimas nestabdomas, nes manoma, kad vyriškumas – tai tam tikri nuodai, kuriuos organizmas išsivalo kraujuodamas. Jokių siūlių: didelė kruvina žaizda tiesiog prideginama įkaitintu aliejumi. Kai pradeda gyti, šlaplei užsitraukti neleidžia vis įkišamas vamzdelis. Galiausiai susidariusi rando raukšlė šiek tiek primena makštį.

Hidžros nėra šiaip mėgėjai rengtis priešingos lyties drabužiais; paprastus transvestitus (tuos, kurių vyriški lyties organai sveiki) jos itin niekina. Tokiems hidžroms apsimetėliams pavadinti yra net atskiras žodis – zenanos. Visur esama savos hierarchijos. Prostitučių sluoksniuose hidžrų paslaugos kainuoja brangiau nei tikrų moterų, tik daktaras Daruvala niekaip negalėjo suprasti kodėl. Po begalinių ginčų taip ir liko neaišku, ar prostitutės hidžros yra homoseksualios; vis dėlto žinoma, kad dauguma klientų vyrų pageidauja būtent tokios rūšies paslaugų, o tarp hidžrų paauglių, anot atlikto tyrimo, homoseksualūs santykiai gana paplitę dar net iki kastracijos. Vis dėlto Farokas įtarė, kad dauguma indų vyrų renkasi prostitutes hidžras todėl, kad jos atrodo moteriškesnės už tikras moteris, be to, neabejotinai begėdiškesnės už bet kokią moterį indę – o ir su savo lyg ir makštimi galaižin ką geba nuveikti.

Jei patys hidžros yra homoseksualios orientacijos, kam tada jiems kastruotis? Gydytojui atrodė tikėtina, kad nors daugelis hidžrų klientų viešnamiuose būtent homoseksualai, vis dėlto ne kiekvienas pageidauja vien analinės sueities. Kad ir kas būtų manoma ar kalbama apie hidžras, jos iš tikrųjų trečioji lytis – paprasčiausiai (nors gal ne taip jau paprastai) kitos lyties atstovės. Beje, Bombėjuje vis mažiau hidžrų įstengdavo pragyventi vien iš išmaldos ar kūdikių laiminimo – ir vis daugiau jų tapdavo prostitutėmis.

Tačiau kas galėjo šauti į galvą Farokui, kad naujausiam Inspektoriaus Dharo filmui žudiku maniaku ir piešėju jis pasirinko kaip tik hidžrą? Kai atsirado tikras žudikas, mėgdžiojantis pramanyto

personažo elgesį (policija prasitarė tik tiek, esą tikrojo žudiko piešiniai – „akivaizdi variacija filmo tema“), paaiškėjo, kad šįsyk daktaras Daruvala įklampino Inspektorių Dharą į išties rimtą bėdą. Šis filmas sužadino kai ką blogiau už paprastą neapykantą, mat prostitutės hidžros ne tik atvirai palaikė siūlymą nužudyti Dharą – troško pirma jį dar ir suluošinti.

– Jos nori nurėžti tau kotą ir kiaušus, mielas berniuk, – perspėjo Farokas savo jaunąjį numylėtinį. – Mieste turi būti itin atsargus!

Nutaisęs kuo abejingiausią išraišką, Dharas atsakė su tokiu pat sarkazmu, su kokiu būtų atsakęs ir jo garsusis personažas:

– Ir be tavęs žinau.

(Tai jis bent kartą pasakydavo kiekviename filme.)

Nors pastarasis Inspektoriaus Dharo filmas virto tikru sukrėtimu, tikro policininko pasirodymas tarp padorių dakvortiečių, priešingai, buvo visai neįspūdingas. Juk kiekvienam aišku, kad prostitutės hidžros nenužudė pono Lalo! Nebuvo jokių požymių, kad būtų mėginta žaloti aukos lyties organus, be to, net visiškai nukvakęs hidžra niekaip negalėjo supainioti senioko su Inspektoriumi Dharu. Dharas nežaisdavo golfo.

Dirba tikras detektyvas

Kaip ir spėjo daktaras Daruvala, detektyvas Patelis iš tiesų buvo policijos komisaro pavaduotojas, antras žmogus skyriuje po komisaro; oficialiai jo pareigos vadinosi D.C.P. (*deputy commissioner of police*). Detektyvas, kaip vėl teisingai perprato Farokas, tikrai atvyko iš kriminalinių nusikaltimų skyriaus, įsikūrusio šalia Kraufordo prekyvietės, ne iš artimiausios Tardeo policijos nuovados, mat kai kurios detalės, aptiktos apžiūrinėjant pono Lalo kūną, pastūmėjo golfo žaidėjo mirtį į visai kitą kategoriją – tą, kuria domėtis jau derėjo pačiam komisaro pavaduotojui.

Kokiai kategorijai buvo priskirtas šis atvejis, daktaras Daruvala ir Inspektorius Dharas iškart nė nesuprato, o komisaro pavaduotojas Patelis nesiskubino nieko aiškinti.

– Meldžiu man atleisti, daktare, priimkite nuoširdžiausius atsiprašymus, pone Dharai, – prašneko detektyvas, gal keturiasdešimties su trupučiu metų patrauklios išvaizdos vyriškis, tiesa, buvęs prakaulus smulkių bruožų veidas jau kiek apdribęs. Budrios jo akys ir apgalvota kalbėsena bylojo, kad komisaro pavaduotojas apdairus žmogus. – Kuris iš jūsų radote kūną? – paklausė detektyvas.

Daktarui Daruvalai ne visuomet pavykdavo atsispirti pagundai papokštauti.

– Man regis, pirmiausia kūną rado kažkuris grifas, – atsakė gydytojas.

– Ak taip, žinoma! – neprieštaravo komisaro pavaduotojas, pražysdamas kupina tolerancijos šypsena. Ir tuoj pat, nė nekviestas, prisėdo prie jų staliuko – ant kėdės, kuri buvo arčiausia Inspektoriaus Dharo.

– Po grifų, – kreipėsi į aktorių, – pirmas žmogus, radęs kūną, buvote jūs, ar ne?

– Kūno nejudinau ir net neliečiau, – iškart atsakė Dharas į klausimą, kurio detektyvas net nespėjo užduoti; Dharas tokio klausimo laukė – pats visuomet šito klausdavo filmuose.

– O, puiku, dėkoju, – dabar jau detektyvas Patelis sutelkė dėmesį į gydytoją. – O jūs, daktare, savaime suprantama, apžiūrėjote kūną? – paklausė.

– Aš, savaime suprantama, kūno neapžiūrėjau, – paprieštaravo daktaras Daruvala. – Aš ortopedas, ne patologas anatomas. Tiesiog konstatavau pono Lalo mirtį.

– Taip, žinoma! – pritarė Patelis. – Bet gal bent pagalvojote, kokia galėtų būti mirties priežastis?

– Golfas, – atsakė daktaras Daruvala; pats jis niekada nežaidė golfo, šlykštėjosi juo net per atstumą. Dharas šyptelėjo. – Dėl pono Lalo, – toliau kalbėjo gydytojas, – manau, galima tvirtinti, kad jį pražudė besaikės pastangos tobulėti. Beveik neabejoju, kad jį kamavo aukštas kraujospūdis – jo amžiaus žmogui nedera nuolat prarasti savitvardos, ir dar saulėkaitoje, per pačią kaitrą.

– Bet diena visai nekaršta, netgi, sakyčiau, gana vėsi, – pabrėžė komisaro pavaduotojas.

Inspektorius Dharas pasakė dar kai ką – taip, lyg būtų ilgai apie tai mąstęs:

– Nuo numirėlio nesklido joks kvapas. Grifai dvokė, o kūnas – ne.

Detektyvas Patelis, regis, nustebo išgirdęs šią žinią, Dharo pastabumas padarė jam įspūdį. Bet atsakė tik tiek:

– Būtent.

Daktaras Daruvala pristigo kantrybės.

– Brangusis komisaro pavaduotojau, kodėl jums pirmų pirmiausia neatskleidus, ką patys jau žinote?

– Ak, šitaip mes nieku gyvu negalime elgtis, – atsakė komisaro pavaduotojas kuo nuoširdžiausiai. – Ar ne? – paklausė Inspektoriaus Dharo.

– Aišku, negalime, – patvirtino Dharas. – O koks apytikris mirties laikas? Jau nustatėte? – pats paklausė detektyvo.

– Labai geras klausimas! – įvertino Patelis. – Mirties laikas – šįryt; kai radote kūną, auka buvo mirusi maždaug prieš dvi valandas, tikrai ne anksčiau.

Daktaras Daruvala apsvarstė, ką išgirdęs. Kol ponas Banerdžis savo senojo varžovo ir draugo ieškojo klubo patalpose, ponas Lalas spėjo nužingsniuoti iki bugenvilijų sąžalyno už devintosios vejos, norėdamas kiek pasitreniruoti, kad nebepasikartotų apmaudus vakarykščias pralaimėjimas. Ponas Lalas nepasivėlino prisistatyti sutartu laiku, priešingai – net pasiankstino, o gal tiesiog buvo per daug uolus žaidėjas.

– Vadinasi, grifai sulėkė pernelyg greitai, – padarė išvadą daktaras Daruvala. – Dar nebuvo jokio kvapo, jų negalėjo privilioti toks šviežias lavonas.

– Taip – bet tik tuo atveju, jei nebuvo pralieta daug kraujo, jei nebuvo atviros žaizdos... ir dar saulėkaitoje, – patikslino Inspektorius Dharas. Iš savo filmų, kad ir kokių prastų, jis sugebėjo išties nemaža pasimokyti; net detektyvas Patelis jau spėjo tai įvertinti.

– Visai teisingai, – sutiko detektyvas. – Kraujo kaip tik ir telkšojo visa bala.

– Lavonas buvo gerokai kruvinas, kai mes jį radome! – sušuko

daktaras Daruvala vis dar nesusigaudydamas. – Ypač palei akis ir burną... pamaniau, kad grifai jau bus pradėję darbą.

– Grifai ima kapoti snapais tik jau kraujuojančią žaizdą arba natūraliai drėgnas kūno vietas, – paaiškino detektyvas Patelis. Labai jau sklandžiai šneka angliškai tas policininkas, tegul ir komisaro pavaduotojas, dingtelėjo daktarui Daruvalai.

Gydytojas pats jautė, kaip kliuvinėja liežuvis kalbant hindi, suvokė, kad Dharas šneka hindi kur kas laisviau. Dėl šito daktaras Daruvala jautėsi trupučiuką nesmagiai; visus Inspektoriaus Dharo filmų dialogus, taip pat ir balso už kadro tekstą, jis rašydavo angliškai. Į hindi juos išsiversdavo pats Dharas; tas frazes, kurios jam ypač patikdavo, – tiesa, jų pasitaikydavo nedaug, – aktorius taip ir palikdavo angliškai. O čia štai vienas ne visai eilinis policininkas leidžia sau malonumą pasipuikuoti angliškai kreipdamasis į žmogų, kuris, kaip žino, yra *kanadietis*; tokį reiškinį daktaras Daruvala vadino „kanadietiškąja traktuote" – kai koks nors Bombėjaus gyventojas net nemėgindavo jo kalbinti hindi ar marathi kalbomis. Nors, kaip žinoma, beveik visi Dakvorto klubo nariai laisvai kalbėjo angliškai, Farokas ėmėsi naršyti kokios nors grakščios frazės hindi kalba, kad galėtų mestelėti detektyvui Pateliui, tačiau Dharas (nepriekaištinga anglų kalba) prašneko pirmas. Ir tik dabar gydytojas susizgribo, kad Dharas, šnekėdamasis su komisaro pavaduotoju, nė karto nepasitelkė ryškaus hindi akcento, prie kurio buvo pripratinęs visą pramogų pasaulį.

– Vienas paausys kraujavo gana smarkiai, – pasakė aktorius taip, lyg tai jau kažin kiek laiko neduotų jam ramybės.

– Puiku, kaip tik taip ir buvo! – entuziastingai patvirtino detektyvas. – Ponui Lalui buvo kirsta už ausies, o paskui, dar kartą – į smilkinį, galbūt jau pargriuvusiam.

– Kuo buvo kirsta? – prasižiojo daktaras Daruvala.

– *Kuo* – šitai mes žinome: jo paties ridenimo lazda! – atsakė detektyvas Patelis. – *Kas* tai padarė – štai ko nežinome.

Per visą šimto trisdešimties metų Dakvorto sporto klubo istoriją – net anais neramiais Nepriklausomybės kovų laikais, net visais tais atvejais, kai lengvabūdiška linksmybė galėjo lengvai virsti

smurtu (tarkime, anomis pašėlusiomis dienomis, kai kraują kaitinanti ledi Dakvort švytuodavo nuogomis krūtimis) – niekada, niekada čia nėra buvę žmogžudystės! Daktaras Daruvala jau susimąstė, kokiais žodžiais reikės paskelbti šią žinią Narystės tarybai.

Farokas nelinko manyti, kad kaip tik jo garbusis velionis tėvas ir buvo pirmoji žmogžudystės auka Bombėjuje per visą šimto trisdešimties metų Dakvorto klubo istoriją. Bene svarbiausia tokio neapsižiūrėjimo priežastis buvo ta, kad jis iš paskutiniųjų stengėsi išvis negalvoti apie tėvo nužudymą. Bet buvo ir kita, gal ne tokia reikšminga priežastis: gydytojas nenorėjo, kad smurtinė tėvo mirtis mestų šešėlį ant visais kitais atžvilgiais labai šiltų jausmų Dakvorto klubui, kuris, kaip jau minėta, buvo vienintelė vieta (be cirko), kur daktaras Daruvala galėjo pasijusti visiškai savas.

Be to, daktaro Daruvalos tėvas buvo nužudytas ne pačiame Dakvorto klube. Jo vairuojamas automobilis išlėkė į orą Tardeo, ne Mahalakšmėje, tai yra gretimame rajone. Vis dėlto niekam, net patiems dakvortiečiams, nekilo abejonių, kad bomba veikiausiai buvo pakišta būtent tada, kai Daruvalos vyresniojo automobilis stovėjo Dakvorto klubo automobilių aikštelėje. Dakvortiečiai anuomet suskubo pabrėžti, kad vienintelis kitas per tą nelaimę žuvęs žmogus su klubu niekaip nebuvo susijęs – toji vargšė moteris nebuvo net klubo darbuotoja. Dirbo ji statybose ir, kalbama, kaip tik nešė ant galvos pintinę, pilną akmenų, kai sprogusio automobilio priekinis dešinysis sparnas skriedamas nurėžė jai galvą.

Bet tai jau užpernykštis sniegas. O pirmasis dakvortietis, nužudytas pačioje Dakvorto klubo teritorijoje, buvo ponas Lalas.

– Ponas Lalas, – ėmė aiškinti detektyvas Patelis, – kaip tik buvo užsimojęs kirsti... na, man rodos, tai vadinama medine? O gal geležine? Kaip jūs ten vadinate tą lazdą, skirtą trumpam aukštam smūgiui į veją su duobute?..

Apie golfą nieko neišmanė nei daktaras Daruvala, nei Inspektorius Dharas; „medinė“ ir „geležinė“ abiem nuskambėjo gana kvailai.

– Tiek to, nesvarbu, – numojo detektyvas. – Vienu žodžiu, ponas Lalas kaip tik buvo atsivėdėjęs smūgiuoti viena lazda, kai jam

kažkas kirto kita – jo paties ridenimo lazda! Ją, kaip ir visą velionio krepšį su golfo lazdomis, radome bugenvilijų brūzgyne.

Inspektorius Dharas įsitaisė puikiai iš filmų atpažįstama poza – o gal paprasčiausiai mąstė: pakėlęs galvą glostinėjo smakrą, šitaip tik dar labiau išryškindamas pašaipųjį vypsnį. Tai, ką netrukus pasakė, tiek daktaras Daruvala, tiek komisaro pavaduotojas Patelis buvo girdėję jau daugybę kartų – Dharas sakydavo tai kiekviename filme.

– Atleiskite, jei nuskambės kaip nelabai pagrįsti samprotavimai, – tarė Inspektorius Dharas. Ši frazė buvo iš jo mėgstamųjų, filmuose Dharas dažniausiai tardavo ją angliškai, nors ne kartą pasakė ir hindi kalba. – Atrodo, – kalbėjo jis, – kad žudikui nebuvo itin svarbu, kas taps jo auka. Ponas Lalas nebuvo su niekuo sutaręs susitikti bugenvilijose prie devintosios vejos. Atsidūrė ten visai atsitiktinai – žudikas negalėjo iš anksto žinoti, kad jis ateis.

– Labai gerai, – įvertino Patelis. – Malonėkite tęsti.

– Kadangi žudikui, regis, nelabai rūpėjo, ką nužudyti, – pridūrė Inspektorius Dharas, – tikriausiai galime daryti išvadą, kad svarbu buvo viena: nužudyti kurį nors iš *mūsų*.

– Nori pasakyti – kurį nors iš narių? – sušuko daktaras Daruvala. – Nori pasakyti – kurį nors iš *Dakvorto klubo*?

– Tai tik prielaida, – pabrėžė Inspektorius Dharas. Dar viena daugybę sykių girdėta frazė – jis ir šitai pasakydavo kiekviename filme.

– Esama tam tikrų įkalčių, kurie patvirtina jūsų prielaidą, pone Dharai, – kone nerūpestingai tarė detektyvas Patelis.

Iš gurgždančių, baltutėlaičių marškinių, ant kurių nė su žiburiu nebūtum radęs jokio paskutinių pietų pėdsako, kišenėlės komisaro pavaduotojas išsitraukė saulės akinius, paskui pasirausė giliau, iškrapštė sulankstytą polietileno skiautelę – daugmaž tokio dydžio, kad pakaktų suvynioti svogūno ar pomidoro griežinėlį. Iš jos išlukšteno dviejų rupijų banknotą, kurį kažkas buvo įsukęs į rašomąją mašinėlę, mat toje pusėje, kur įspaustas serijos numeris, buvo didžiosiomis raidėmis atspausdintas ir perspėjimas: JEIGU DHARAS LIKS NARYS, ŽUS IR DAUGIAU NARIŲ.

– Atleiskite, pone Dharai, turiu užduoti savaime suprantamą klausimą, – tarė detektyvas Patelis.

– Taip, aš turiu priešų, – atsakė Dharas nė nelaukdamas klausimo. – Taip, esama tokių, kurie mielai mane nudobtų.

– Jį nužudyti trokšta visi! – sušuko daktaras Daruvala. Ir tuojau pat, palietęs jaunesniojo vyro ranką, atsiprašė: – Atleisk.

Komisaro pavaduotojas Patelis vėl įsidėjo dviejų rupijų banknotą į kišenę. Kai užsikabino ant nosies saulės akinius, daktaras Daruvala atkreipė dėmesį į pieštuko plonumo detektyvo ūsiukus – norint tokius nešioti, skustis tenka itin skrupulingai, pats gydytojas atsikratė to įpročio dar nesulaukęs nė trisdešimties. Šitokius ūsiukus tenka nuolat išskusti tiek po nosimi, tiek virš lūpos, tad ranka turi būti itin tvirta. Sulaukęs tokio amžiaus, komisaro pavaduotojas, reikia manyti, būna priverstas alkūne atsiremti į veidrodį, mat šitaip nusiskusti tėra vienintelis būdas: reikia išimti iš skustuvo peiliuką, jį laikyti pirštais ir vengti net menkiausio netikslaus judesio. Žmogui, įkopusiam į penktą dešimtį, – tikra tuštybė, ir dar suryjanti begalę laiko, įvertino Farokas; o gal komisaro pavaduotoją nuskuta kas nors kitas? Tarkime, kokia nors jauna moteris nedrebančia ranka?

– Trumpiau tariant, – kalbėjo detektyvas Dharui, – neatrodo, kad pažinotumėte *visus* savo priešus. – Atsakymo jis net nelaukė. – Manau, pirmiausia galime įtarti *visas* prostitutes – ne vien tik hidžras – ir daugumą policininkų.

– Aš pirmiausia įtarčiau būtent hidžras, – įsiterpė Farokas; jis vėl mąstė kaip scenaristas.

– O aš ne, – paprieštaravo detektyvas Patelis. – Nejaugi hidžroms gali rūpėti, ar Dharas – šito klubo narys, ar ne? Joms terūpi nurėžti jam penį ir sėklides.

– Ir be tavęs žinau, – vėl pasitelkė įprastą frazę Inspektorius Dharas.

– Labai abejoju, ar žudikas gali būti klubo narys, – tarė daktaras Daruvala.

– Nevalia atmesti ir tokios tikimybės, – paprieštaravo Dharas.

– Ir neketinu, – patikino detektyvas Patelis. Paskui padavė savo vizitinę kortelę ir daktarui Daruvalai, ir Inspektoriui Dharui.

– Jei skambinsite, – pasakė Dharui, – verčiau skambinkite man į namus; jumis dėtas, kriminalinių nusikaltimų skyriuje jokių ži-

nučių nepalikčiau. Juk gerai žinote, kad mumis, policininkais, negalima pasitikėti.

– Taip, – sutiko aktorius. – Žinau.

– Atleiskite, detektyve Pateli, – įsikišo daktaras Daruvala. – Sakykite, kur radote tą dviejų rupijų banknotą?

– Buvo įgrūstas ponui Lalui į burną, – atsakė detektyvas.

Kai komisaro pavaduotojas pasišalino, abu draugai dar kurį laiką sėdėjo, klausydamiesi vėlyvos popietės garsų. Klausėsi taip susitelkę, kad nė nepastebėjo išeinančios antrosios ponios Dogar, nors ši gaišavo kaip įmanydama. Pakilo nuo staliuko, bet čia pat sustojo ir pažvelgė per petį į atkakliai nereaguojantį Inspektorių Dharą, tada žengė porą žingsnių, vėl sustojo, vėl atsisuko, dar galiuką paėjėjo ir atsisuko *dar kartą*.

Įdėmiai ją stebėjęs ponas Setna nutarė, kad ji kuoktelėjusi. Ponas Setna matė kiekvieną painaus antrosios ponios Dogar pasitraukimo iš Damų sodo bei klubo valgomojo etapą, tačiau Inspektorius Dharas, regis, net nepastebėjo, kad tos moters išvis esama. Senąjį patarnautoją sudomino tai, kad ponios Dogar žvilgsnis smigo vien tik į Dharą – nė kartelio net neslystelėjo prie daktaro Daruvalos, ji net nedirstelėjo ir į policininką – kita vertus, detektyvas Patelis sėdėjo nugara į ją.

Ponas Setna stebėjo ir komisaro pavaduotoją, kuris kažkam skambino iš telefono automato kabinos vestibiulyje. Trumpą valandėlę detektyvo dėmesį patraukė ponia Dogar ir jaudri jos būsena; kai moteriškė nudrožė prie įvažiavimo keliuko ir paliepė automobilių aikštelės patarnautojui atvaryti mašiną, policininkas, regis, spėjo užfiksuoti jos grožį, skubrumą ir kažką panašaus į niršulio išraišką veide. Galbūt komisaro pavaduotojas svarstė, ar ta moteris panaši į žudikę, visai neseniai mirtinai užtvojusią senioką golfo lazda; tiesą sakant, pagalvojo ponas Setna, antroji ponia Dogar atrodo taip, lyg dar tik *trokštų* kai ką užmušti. Tačiau į ponią Dogar detektyvas Patelis dirstelėjo tik probėgšmais, jį labiau domino pokalbis telefonu.

Vis dėlto pokalbis pasirodė toks šeimyniškas, kad nenusipelnė net pono Setnos susidomėjimo – šis klausėsi ausis pastatęs, bet tik

tol, kol įsitikino, kad Patelis skambina ne policijos reikalais. Ponui Setnai neliko abejonių: detektyvas kalbėjosi su žmona.

– Ne, mieloji, – tarė detektyvas, paskui ilgokai kantriai klausėsi. – Ne, juk būčiau tau pasakęs, brangioji. – Dar valandėlę klausėsi. – Taip, mieloji, žinoma, prižadu, – tarė galiausiai.

Dabar jau komisaro pavaduotojas užsimerkė, klausydamasis balso ragelyje; jį stebėdamas, ponas Setna pajuto neapsakomą pasitenkinimą, kad taip ir liko nevedęs.

– Juk aš *neatmetu* tavo teorijų! – staiga sušuko detektyvas Patelis į ragelį. – Ne, aišku, kad nepykstu, – tuojau pridūrė su rezignacija balse. – Atleisk, jei *nuskambėjo* piktai, brangioji.

Netgi toks užkietėjęs šniukštinėtojas kaip ponas Setna šito jau nebegalėjo ištverti, tad nutarė palikti policininką aiškintis asmeninių santykių be liudininkų. Poną Setną šiek tiek nustebino tik tai, kad detektyvas Patelis su žmona kalbasi angliškai. Tad štai kodėl to detektyvo anglų kalba visai pakenčiama, nutarė senasis patarnautojas, – jis nuolat miklina liežuvį! Tačiau kokią žeminančią kainą už tai tenka mokėti! Ponas Setna grįžo į valgomojo kertę arčiausiai Damų sodo ir vėl užsižiūrėjo į daktarą Daruvalą bei Inspektorių Dharą. Tuodu tebesėdėjo visiškai pasinėrę į vėlyvos popietės garsus. Stebėti juos – ne kažin kokia pramoga, bet tuodu – bent jau ne sutuoktinių pora.

Vėl sukaukšėjo teniso kamuoliukai, skaitykloje kažkas užknarkė, virtuvės patarnautojai, kaip įprasta, tarškindami lėkštėmis nurinko po pietų indus – išskyrus tą stalą, prie kurio pasistatę po stiklinę šaltos arbatos sėdėjo gydytojas ir aktorius. (Saldainėlius iki paskutinio sušlavė detektyvas Patelis.) Visi Dakvorto klubo garsai buvo lengvai atpažįstami: gurgždus naujintėlės kortų malkos šnarėjimas, į kits kitą atsitrenkiančių biliardo kamuolių bilsnojimas, šluotų skrebenimas šokių salėje – ši buvo valoma kiekvieną popietę tuo pačiu metu, nors šiokiadieniais šokių beveik niekad nebūdavo. Atsklido ir iš proto varantis nenutrūkstamas apavo cypčiojimas ir tapnojimas į badmintono aikštelės glotnią kietmedžio dangą – palyginti su šiuo karštligišku batų gurgždėjimu, duslūs raketės smūgiai į plunksninuką aidėjo slopiai, lyg kas pliauškyne muštų muses.

Daktarui Daruvalai atrodė, kad kaip tik dabar – pati netinkamiausia akimirka užgriozti Inspektorių Dharą dar viena bloga žinia. Žmogžudystė ir ne visai įprastas grasinimas mirtimi – šito vienai popietei gana net su kaupu.

– Ko gero, vakarieniauti verčiau grįžtum į namus, – tarė daktaras Daruvala draugui.

– Taip, Farokai, neatsisakyčiau, – sutiko Dharas. Kitu atveju tikrai būtų mestelėjęs kokią kandžią pastabą dėl daktaro Daruvalos žodžio „vakarieniauti". Dharui nepatiko pernelyg laisvas „vakarienės" termino vartojimas: įnoringo aktoriaus nuomone, „vakariene" dera vadinti tik lengvą ankstyvo vakaro užkandį arba valgymą, tarkime, po dienos filmavimo aikštelėje. Dharo nuomone, šiaurės amerikiečiai šį žodį vartojo taip, tarsi „vakarienė" ir „pietūs" būtų sinonimai; savo ruožtu Farokas manė, kad „vakarienę" iš tiesų galima vadinti „pietumis" ir atvirkščiai.

Kai daktaras Daruvala susiruošė išsakyti Dharui šiokį tokį priekaištą, jo balse nuskambėjo tėviška gaidelė. Jis tarė aktoriui:

– Tau lyg ir nebūdinga šnekėtis švaria anglų kalba be jokio akcento su visiškai nepažįstamu žmogumi.

– Policininkas jau savaime nėra man visiškai nepažįstamas, – atsakė Dharas. – Policininkai kalbasi tarpusavyje, bet niekad – su žiniasklaida.

– O, man ir išgaravo, kad policijos įpročius tu pažįsti kaip savo penkis pirštus! – sarkastiškai drėbė Farokas. Bet Dharas jau buvo vėl pasinėręs į įprastą vaidmenį; ką jau ką, o tylėti jis mokėjo idealiai. Daktaras Daruvala jau gailėjosi leptelėtų žodžių. Reikėjo pasakyti visai ką kita: „Ak, mano mielas berniuk, tau visai nebūtina tapti *šito* siužeto pagrindiniu personažu!" O dabar norėjo sakyti maždaug štai ką: „Mielas berniuk, juk yra ir tokių, kurie tave myli, – *aš* tave myliu. Juk tu tai žinai!"

Tačiau, užuot pasakęs, ką norėjo sakyti, daktaras Daruvala tarė:

– Kaip Narystės tarybos pirmininkas svečio teisėmis, manau, privalau apie šį grasinimą pranešti kitiems klubo nariams. Aišku, mes balsuosime, bet nuojauta kužda, kad dauguma pasisakys už tai, kad žinią dera paskelbti visiems.

– Aišku, visi turėtų žinoti, – atsakė Inspektorius Dharas. – O man reikėtų atsisakyti klubo narystės, – pridūrė.

Daktarui Daruvalai tiesiog netilpo galvoj, kad tai įmanoma: nejaugi kažkoks nusikaltėlis, žmogžudys, gali šitaip greitai ir veiksmingai sunaikinti užvis labiausiai puoselėjamą (gydytojo akimis) Dakvorto klubo vertybę – giluminį asmeninės erdvės, kone atsiribojimo pajautimą, lyg dakvortiečiams būtų suteikta prabanga iš tikrųjų nė negyventi Bombėjuje?

– Mielas berniuk, – paklausė gydytojas, – ką dabar darysi?

Dharo atsakymas pribloškė daktarą Daruvalą, nors neturėjo smarkiai nustebinti; gydytojas jau daug kartų buvo jį girdėjęs – kiekviename Inspektoriaus Dharo filme. Farokas juk pats tą atsakymą ir *parašė*!

– Ką dabar darysiu? – pakartojo Dharas, lyg mąstydamas balsu. – Išsiaiškinsiu, kieno tai darbas, ir jį pričiupsiu!

– Nekalbėk su manim personažo žodžiais! – aštriai kirto daktaras Daruvala. – Dabar mes ne filme!

– Aš visada filme, – atšovė Dharas. – Aš *gimęs* filme! O paskui beveik išsyk buvau permestas į kitą filmą, ar ne taip?

Kadangi daktaras Daruvala ir jo žmona manė esantys vienintеliai asmenys Bombėjuje, žinantys viską apie Dharą ir jo kilmę, gydytojui liko tik patylėti. Širdies gilumoje, mąstė daktaras Daruvala, privalome puoselėti šlakelį gailesčio tiems, kurie visuomet jautėsi atkirsti nuo užvis labiausiai jiems pažįstamos aplinkos, tiems, kurie arba yra svetimšaliai, arba dėl savito požiūrio į kai kuriuos dalykus *jaučiasi* esą svetimšaliai – net savo gimtajame krašte. Tačiau Farokas žinojo, jog širdies gilumoje taip pat rusena ir šioks toks įtarimas, kad tokie žmonės jaučia *poreikį* jaustis atkirsti nuo visuomenės. Vis dėlto tie, kurie patys puoselėja savo vienatvę, ne mažiau vieniši už tuos, kuriuos vienatvė užklumpa netikėtai, be to, jie lygiai taip pat nusipelno ir mūsų gailesčio – tai daktarui Daruvalai nekėlė abejonių. Vis dėlto pats dorai nesuprato, kurį iš jųdviejų turi omeny – Dharą ar save patį.

Netikėtai Farokas susizgribo likęs prie staliuko vienas: Dharas išnyko taip pat nepastebimai, kaip ir buvo atėjęs. Daktaro Daru-

valos akis užkliuvo už blyksnio – tai buvo pono Setnos sidabrinio padėklo mestas atšvaitas, priminęs gydytojui kažin kokį žibantį daikčiuką, kurį trumpą valandėlę snape laikė varna.

Senasis patarnautojas sugavo daktaro Daruvalos žvilgsnį ir tuoj pat prisistatė lyg pakviestas.

– Prašyčiau vieną „Kingfisher", – tarė gydytojas.

Kaip nuklajojo gydytojo mintys

Vėlyvą pavakarę į Damų sodą tįso vis ilgesni šešėliai; daktaras Daruvala paniuręs pastebėjo, kad ryškiai rausvi bugenvilijų žiedai patamsėję, dabar jie atrodė kone kraujo raudonumo, nors toks įspūdis buvo gerokai perdėtas – nenuostabu, Inspektoriaus Dharo kūrėjas buvo linkęs viską perdėti. Iš tikrųjų bugenvilijos tebebuvo tokios pat rausvos (ir tokios pat baltos) kaip anksčiau.

Praslinko kiek laiko, ir ponas Setna sunerimo: gydytojas taip ir nepalietė savo mėgstamo alaus.

– Kas nors negerai? – pasiteiravo senasis patarnautojas, ilgu pirštu rodydamas „Kingfisher lager" bokalą.

– Ne ne, alus niekuo dėtas, – patikino Farokas ir gurkštelėjo, tik alaus gurkšnis ne kažin kiek jį paguodė. – Alus puikus, – pridūrė.

Senasis ponas Setna linktelėjo, lyg puikiausiai žinodamas, kas slegia daktarą Daruvalą; ponas Setna visuomet įsivaizduodavo žinąs tokius dalykus.

– Žinau žinau, – sumurmėjo senasis parsas. – Kur pražuvo anie laikai... viskas nebe taip, kaip anksčiau.

Daktarą Daruvalą užvis labiausiai ir erzino pono Setnos įjunkis rimtu veidu dėstyti nuvalkiotas tiesas. Žiūrėk, nė mirktelėti nespėsi, pagalvojo Farokas, o tas nuoboda senas krienas jau ims porinti, esą aš – ne toks, koks buvo garbusis mano velionis tėvas. Ir iš tikrųjų – senasis patarnautojas buvo besižiojąs dar kažko pridurti, bet čia iš valgomojo atsklido nemalonus ausiai garsas; poną Setną ir daktarą Daruvalą Damų sode jis pasiekė tarytum koks šiurkštus signalas atkreipti dėmesį – panašiai sureaguotum į žmogų, traškinantį krumplius.

Ponas Setna tuojau pat nuskubėjo pasižiūrėti, kas ten dedasi. Farokas, net nepakilęs nuo kėdės, jau perprato, kas tą traškesį sukėlė. Ventiliatorius, įtaisytas palubėje, – tas pats, ant kurio buvo nutūpusi varna lyg ant specialios aikštelės išmatoms drabstyti. Galbūt paukštis kiek įlenkė vieną mentę, o gal išklibino kokį varžtą; jei ventiliatorių suko rutulinių guolių sistema, vienas guolis galėjo išsprūsti, o jeigu jis buvo pritvirtintas lankstu, galbūt šį reikėjo sutepti. Atrodė, kad sukdamasis ventiliatorius už kažko kliūva, mat sulig kiekvienu apsisukimu vis trakštelėdavo. Galiausiai ėmė strigti, kol beveik visai sustojo, bet tik beveik – vis dar sukosi. Ir vis pokštelėdavo sulig kiekvienu ratu, – atrodė, leisgyvis mechanizmas tuojau išleis paskutinį kvapą.

Ponas Setna sustojo po ventiliatoriumi ir atkraginęs galvą bukai įsistebeilijo į jį. Tikriausiai nė nebeprisimena tos kakojančios varnos, dingtelėjo daktarui Daruvalai. Gydytojas jau telkė energiją pats ko nors imtis, bet erzinantis garsas netikėtai išnyko. Ventiliatorius vėl lyg niekur nieko sukosi nekliuvinėdamas. Ponas Setna apsidairė, lyg pats nebesusigaudytų, kas jį atnešė į būtent šį valgomojo tašką. Paskui patarnautojo žvilgsnis nuklydo atgal į Damų sodą, kur prie staliuko tebesėdėjo Farokas. Visai ne toks žmogus, koks buvo jo tėvas, pagalvojo senasis parsas.

4. SENI LAIKAI

Nepraustaburnis

Daktaras Laudžis Daruvala domėjosi aplinkybėmis, lemiančiomis vaikų luošumą. Jam pačiam vaikystėje buvo įsimetusi stuburo tuberkuliozė. Ir nors pasveiko pakankamai, kad taptų garsiausias iš Indijos ortopedinės chirurgijos pradininkų, visuomet sakydavo, kad būtent liūdna asmeninė patirtis, ką reiškia iškrypęs stuburas – nuolatos kamuojantis skausmas bei nuovargis, – lėmė šitokį nepajudinamą ir ilgalaikį atsidavimą darbui. „Asmeninė skriauda – galingesnis motyvas už bet kokį įgimtą polinkį ar filantropines paskatas", – tvirtindavo Laudžis. Jam išvis buvo būdinga kalbėti tokiais pareiškimais. Suaugusį jį visada atpažindavo pagal ypatingą skiriamąjį bruožą – dėl Poto ligos susiformavusią kuprą. Laudžis visą gyvenimą buvo kuprotas lyg koks nedidelis dvikojis kupranugaris.

Argi verta stebėtis, kad regėdamas šitokį tėvo atsidavimą Laudžio sūnus Farokas nuolat jautėsi menkesnis? Taip, jis ėjo tėvo pėdomis, bet buvo tik sekėjas, taip, jis neužmiršdavo atiduoti duoklės Indijai, bet čia visada jausdavosi kaip svečias. Net išsilavinimas ir kelionės kartais gali būti žeminanti patirtis; jaunesnysis Daruvala jautėsi esąs intelektualiai antrarūšis, ir tas jausmas buvo kone prigimtinis. Galbūt Farokas ir pernelyg viską supaprastino, savo susvetimėjimą siedamas su vieninteliu įsitikinimu jo gyvenime, tokiu pat paralyžiuojančiu kaip ir atsivertimas į krikščionybę, – įsitikinimu, kad jam visai neduotas „savos vietos" jausmas, kad jis žmogus be tėvynės, kad nesvarbu, kur atsidurtų, niekad nepasijus esąs ten, kur jam ir dera būti, – niekur, išskyrus cirką ir Dakvorto klubą.

Tačiau ką galima pasakyti apie žmogų, linkusį visus savo poreikius ir įkyriai lendančias mintis pasilaikyti sau? Kai žmogus išsako, ko bijo, jo baimės, jo troškimai, daugybę kartų peržiūrėti, tarytum apsitrina – draugai, artimieji irgi savaip keičia išgirstą medžiagą, – ir neilgai trukus vadinamieji troškimai bei baimės, gerokai nudėvėti, tampa beveik patogūs. Tačiau daktaras Daruvala jausmus gniaužė savyje. Netgi žmona nežinojo, koks svetimas gydytojas jaučiasi Bombėjuje – o iš kur galėjo žinoti, jei jis nepasisakė? Kadangi Julija buvo vienietė, žiniomis apie Indiją negalėjo lygintis su vyru, kad ir kaip menkai ją pažino jis pats. „Namuose“, Toronte, Farokas leido vadovauti Julijai – ten vyriausioji valdžia buvo ji. Gydytojui nebuvo sunku suteikti tokią privilegiją žmonai, mat ji neabejojo: Bombėjuje atsakomybė už viską tenka vyrui. Ir jam jau daugybę metų sekėsi išlaikyti tokį jos įsitikinimą.

Savaime aišku, žmona žinojo apie scenarijus, bet žinojo tik tiek, kad jis juos rašė, – apie tai, kaip savo kūrybą vertina, ką jaučia, ji net nenutuokė. Nepamiršdamas atsargumo, Farokas su Julija apie juos kalbėdavo kuo nerūpestingiau. Sugebėdavo pats įtikinamai savo kūrinius pašiepti; šiaip ar taip, visiems jie buvo pajuokos objektas, tad Farokui nebuvo sunku įtikinti žmoną, kad Inspektoriaus Dharo filmai ir jam pačiam – tik laisvalaikio pramoga, nieko rimta. Kas svarbiau – Julija žinojo, kiek daug Farokui reiškia pats Dharas (brangusis berniukas). Tad kas čia tokio, jeigu ji taip ir nesužinos, kad tie scenarijai jam irgi nepaprastai svarbūs? Tokius ir panašius dalykus daktaras Daruvala slėpė taip giliai savyje, kad jie tapo jam kur kas reikšmingesni, nei iš tiesų buvo verti.

Jeigu Farokas jautėsi „dūšia be vietos“, tai apie jo tėvą šito jokiu būdu nebuvo galima pasakyti. Senasis Laudžis mėgo paburnoti, peikdamas įvairiausias Indijos ydas, tik jo nusiskundimai dažnai būdavo naivoki. Kolegos medikai nevengdavo patraukti jo per dantį dėl pernelyg drąsios Indijos kritikos, sakydavo: ligoniams iš tiesų pasisekė, kad operuodamas jis darbuojasi rankomis kur kas tiksliau – ir apdairiau – nei liežuviu. Vis dėlto jei Laudžis ir garsėjo ekscentriškais pasisakymais apie savo šalį, tai bent jau iš tikrųjų buvo jo šalis, galvojo Farokas.

Bombėjaus luošų vaikų ligoninės įkūrėjas, pirmosios Indijoje kūdikių paralyžiaus komisijos pirmininkas, vyresnysis Daruvala išleido pluoštą monografijų apie poliomielitą bei įvairias kaulų ligas – anuomet tai buvo geriausi šios srities moksliniai darbai. Tikras chirurgijos meistras, jis ištobulino tokių apsigimimų, kaip šleivapėdystė, stuburo iškrypimai, kreivakaklystė, korekcijos metodus. Būdamas poliglotas, Litlo darbus jis skaitė angliškai, Štromejerio – vokiškai, Gereno ir Buvjė – prancūziškai. Nors nė nebandė slėpti esąs aršus ateistas, Laudžis Daruvala vis dėlto sugebėjo įtikinti jėzuitus Bombėjuje ir Punoje atidaryti klinikas, kur buvo tyrinėjama ir gydoma skoliozė, gimdymo traumų sukeltas paralyžius, poliomielitas. Daugiausia iš musulmonų surinktais pinigais jis apmokėdavo vizituojančio gydytojo paslaugas luošų vaikų ligoninėje, turtingus hinduistus įkalbėjo aukoti jo paties inicijuotoms artrito tyrinėjimų bei gydymo programoms. Laudžis netgi parašė užuojautos laišką JAV prezidentui Franklinui D. Ruzveltui, Episkopalinės bažnyčios nariui, kartu užsimindamas, kiek Indijos žmonių vargina tokia pat negalia kaip ir prezidentą; netrukus jis gavo mandagų atsakymą ir asmeninį čekį.

Ypač Laudžis išgarsėjo dalyvaudamas trumpai gyvavusiame sąjūdyje, vadintame „Katastrofų medicina", ypač per demonstracijas prieš Nepriklausomybės paskelbimą ir kruvinus maištus prieš bei po Padalijimo. Iki pat šių dienų savanoriai „Katastrofų medicinos" entuziastai mėgina atgaivinti sąjūdį cituodami anuomet paplitusį jo patarimą: „Laikykitės eiliškumo pagal svarbą: pirmiausia – būtinos skubios amputacijos, nutrauktos ar sunkiai sužalotos galūnės, tik paskui lūžiai ir plėštinės žaizdos. Visus galvos sužalojimus verčiau palikti specialistams, jei tokių pasitaikys." Sakydamas „jei tokių pasitaikys" jis turėjo omeny specialistus, ne galvos sužalojimus, nes pastarųjų pasitaikydavo visada. (Privačiuose pokalbiuose žlugusį sąjūdį jis vadino „Maištų medicina"; „Šito Indijai reikės visada", – tvirtino senasis Laudžis.)

Indijoje jis pirmas atsiliepė į perversmą, po kurio imta naujaip vertinti strėnų skausmų priežastis, bet pats visus nuopelnus priskyrė Džozefui Setonui Barui iš Harvardo. Reikia pripažinti, kad

Dakvorto sporto klube garbusis Faroko tėvas labiausiai buvo prisimenamas dėl ledo kompresų vadinamosios „tenisininko alkūnės“ skausmams malšinti ir dėl įpročio prie gėrimo taurės iškoneveikti padavėjus už netikusią laikyseną. („Pažvelkite į mane! Aš kuprotas – ir tai laikausi tiesiau nei jūs!“) Iš pagarbos didžiajam daktarui Laudžiui Daruvalai senasis patarnautojas parsas ponas Setna įsitaisė griežtą įprotį visuomet stovėti ar sėdėti tik itin tiesia nugara.

Tai kodėl daktaras Daruvala jaunesnysis nejautė deramos pagarbos savo velioniui tėvui?

Juk ne todėl, kad buvo antras sūnus – ir pats jauniausias iš trijų Laudžio vaikų; jis niekada nesijautė ignoruojamas. Faroko vyresnysis brolis Džamšedas, paskui kurį Farokas išvažiavo į Vieną ir kuris dabar dirbo vaikų psichiatru Ciuriche, taip pat įpiršo ir mintį vesti europietę. Bet senasis Laudžis niekad nebuvo nusiteikęs prieš mišrias santuokas – nei iš principo, žinoma, nei konkrečiu atveju, kai Džamšedas parsivežė nuotaką vienietę, kurios jaunesnioji sesuo vėliau ištekėjo už Faroko. Julija greitai tapo šešuro numylėtine, jos draugiją senasis Laudžis mėgo netgi labiau nei londoniškio gydytojo otologo, vedusio Faroko seserį, – o Laudžis Daruvala buvo užkietėjęs anglofilas. Net po Nepriklausomybės paskelbimo Laudžis toliau žavėjosi ir stengėsi puoselėti tai, kas Indijoje išliko angliška.

Tačiau senojo Laudžio „angliškumas“ irgi nebuvo Faroko pagarbos įžymiajam tėvui stygiaus priežastis. Per daugelį metų, išgyventų Kanadoje, jaunesnysis Daruvala ir pats tapo šiokiu tokiu anglofilu, kad ir ne tokiu karštu kaip tėvas. (Žinoma, nedera užmiršti, kad angliškumas Kanadoje ir angliškumas Indijoje – du skirtingi dalykai: pirmojoje jis nesuterštas jokia politine dėme, priimtinas ir visuomenei; Kanadoje daug kas mėgsta britus.)

Farokas nesikrimto ir dėl to, kad senasis Laudžis tiesmukai rėždavo į akis kam pakliuvo apie savo panieką Mohandui K. Gandžiui. Priešingai, sykiais per kviestinius pietus, ypač Toronte, nedalyvaujant kitiems indams, Daruvala jaunesnysis mėgaudavosi cituodamas velionio tėvo žodžius apie velionį Mahatmą – klausytojai tiesiog žado netekdavo.

– Jis buvo suknistas verpėjas, tik savo čarką sukti išmanęs, pamanykite, mokslinčius brahmanas su strėnraiščiu! – anuomet burnodavo Daruvala vyresnysis. – Pirmiausia religija atmiešė savo politinę veiklą, paskui pačią politiką pavertė religija!

Seniokas niekad nesibaimino atvirai dėstyti savo pažiūrų ir Indijoje – ir ne vien saugiame Dakvorto klubo uoste.

– Sukrušti hinduistai... sukrušti sikhai... sukrušti musulmonai, – drėbdavo lyg niekur nieko. – Ir sukrušti parsai, ir tie ne kitokie! – pridurdavo, jei koks karštesnis zoroastrizmo išpažinėjas imdavo jį mygti, kad pademonstruotų nors šiokį tokį lojalumą parsams. – Sukrušti katalikai, – suniurnėdavo po nosimi tomis retomis progomis, kai nukakdavo į Šventojo Ignoto vidurinę mokyklą pasižiūrėti kokio pasibaisėtino mokyklinio spektaklio, kuriame vienas ar kitas jo sūnus atlikdavo nedidelį vaidmenį.

Senasis Laudžis skelbė, esą dharma – „tik paprasčiausias pasitenkinimas, nieko neveikimo pateisinimas“. Jis bylojo, kad visa kastų sistema ir siekis išsaugoti neliečiamųjų kastą yra „ne kas kita, tik nesibaigiantis šūdo garbinimas – jeigu jau garbinate šūdą, savaime aišku, privalote primesti tam tikriems žmonėms pareigą tą šūdą iškuopti!“ Mat Laudžis tikėjo – ne itin pagrįstai, jei ne absurdiškai, – kad jam leistina taškytis tokiais ir panašiais užgauliais pareiškimais vien todėl, kad kaip niekas kitas yra atsidavęs luošiems vaikams.

Jis koneveikdavo Indiją: tai esanti šalis be jokios ideologijos. „Religija ir nacionalizmas – štai kokius menkus pakaitalus turime vietoj konstruktyvių idėjų, – bambėdavo jis. – Meditacija – individo atžvilgiu toks pat destruktyvus reiškinys kaip ir kastos, nes kas tai iš tikrųjų yra, jei ne savo esybės menkinimas? Užuot vadovavęsi kiekvienas savo idėja, indai buriasi į grupes: mes įsikibę laikomės ritualų ir draudimų, nors galėtume formuluoti visuomeninių permainų tikslus – siekti tobulinti savo visuomenę! Išsituštinti dera prieš pusryčius, ne po jų! Bet kam tai rūpi? Tegul moterys dėvi šydą! Tai kas? Užtat – jokių taisyklių, kurios padėtų kovoti su purvu, su chaosu!“

Šitokioje jaudrioje, greitai įsižeisti linkusioje šalyje drabstytis tokiais akiplėšiškais pareiškimais iš tiesų kvaila. Žvelgdamas retro-

spektyviai, daktaras Daruvala jaunesnysis suprato, kad tėvas pats prisiprašė tos bombos. Niekas – net gydytojas, visiškai atsidavęs luošiems vaikams, – negali lyg niekur nieko vaikštinėti aiškindamas, esą „karma – tai mėšlo krūva, dėl jos Indija vis dar yra atsilikusi šalis". Galbūt teoriją, skelbiančią, esą dabartinis gyvenimas, kad ir koks nepakeliamas būtų, tėra deramas atlygis už ankstesnįjį, ir galima laikyti iš piršto laužtu argumentu, pateisinančiu visišką nenorą bent šiek tiek pajudėti savęs tobulinimo kryptimi, bet tokio įsitikinimo tikrai neverta išvadinti „mėšlo krūva". Netgi kaip parsas ir atsivertęs krikščionis – Farokas niekada nė nebuvo hinduistas – jaunesnysis Daruvala suvokė, kaip neišmintingai elgėsi tėvas, įžūliai žerdamas kitiems į akis savo nepagrįstus įsitikinimus.

Vis dėlto, jei senasis Laudžis paskutiniais žodžiais viešai dergė hinduizmą, tai dar nereiškė, kad bent kiek palankiau vertino kitas religijas, tarkime, islamą; „Kiekvienam musulmonui Kalėdoms reikėtų pasiųsti keptą paršelį!" – ragino jis, o jo pasiūlymai, kaip derėtų elgtis su Romos katalikų bažnyčios atstovais, buvo tiesiog nuožmūs. Jis ragino išvyti katalikus iš Goa, visus iki vieno, o dar geriau – visus viešai nubausti mirties bausme: jų pačių vykdytų persekiojimų bei deginimų ant laužo atminimui. Siūlė „išvis neįsileisti į Indiją to pasibjaurėtino žiaurumo, vaizduojamo Nukryžiuotojo figūra" – jis turėjo omeny patį nukryžiuoto Kristaus atvaizdą, kurį vadino „vakarietiškos pornografijos apraiška". Negana to, jis skelbė, esą visi protestantai – užsimaskavę kalvinistai, o pats Kalvinas – užsimaskavęs hinduistas! Tuo Laudžis norėjo pasakyti nepakenčiąs visko, kas bent iš tolo primena raginimą susitaikyti su apgailėtinu žmogaus būviu, ir jau be jokios abejonės – dieviškosios valios siųstu likimu, kurį pats Laudžis vadino „krikščioniškąja dharma". Jis labai mėgo cituoti Martiną Liuterį, kuris sykį pasakęs: „Nejaugi bloga meluoti dėl kilnios priežasties, kai netgi grynas melas gali pasitarnauti krikščioniškosios bažnyčios pažangai?" Tuo Laudžis norėjo pasakyti tikįs laisva valia ir vadinamaisiais gerais darbais – ir netikįs „anei vienu suknistu Dievu".

Kai sprogo Laudžio automobilis, Dakvorto klube pasklido gandai, neva ta bomba – tai jungtinių hinduistų-musulmonų-

krikščionių pastangų rezultatas (ko gero, šis sąmokslas – vienintelis tokio vieningo jų bendradarbiavimo pavyzdys), bet daktaras Daruvala jaunesnysis numanė, kad iš įtariamų žudikų sąrašo nederėtų išbraukti ir parsų, nors šie paprastai nelinkę smurtauti. Nors senasis Laudžis pats buvo parsas, iš zoroastrizmo išpažinėjų jis šaipėsi taip pat negailestingai kaip ir iš kitų nuoširdžiai tikinčiųjų. Vienintelis asmuo, kuriam jis kažkodėl nejautė paniekos, buvo ponas Setna, savo ruožtu ir ponas Setna ypač gerbė Laudžį – šis buvo vienintelis ateistas šiame pasaulyje, išvengęs uoliojo tikratikio patarnautojo pasmerkimo. Galbūt anas nutikimas su karšta arbata susiejo juos taip stipriai, kad nebesvarbūs tapo net religiniai skirtumai.

Galų gale dar liko pati dharmos koncepcija – ji Laudžiui kliuvo užvis labiausiai. „Jei esate gimę išvietėje, verčiau ir mirti išvietėje, užuot ieškojus gyvenime kokios maloniau kvepiančios vietos! Nagi, sakykite, ar tai – ne visiška nesąmonė?“ Vis dėlto Farokas manė, kad tėvas, ko gero, buvo trenktas – arba vos prasižiojęs apie ką kita nei ortopedija senasis kuprius galbūt tiesiog pats nežinodavo, ką šneka. Juk į geresnį gyvenimą veržiasi net elgetos, ar ne? Galima tik įsivaizduoti, kaip į druzgus subyrėdavo palaiminga Dakvorto klubo ramybė, kai senasis Laudžis prapliupdavo visiems – įskaitant ydingos laikysenos padavėjus – skelbti, esą kastiniai prietarai yra viso Indijoje įsišaknijusio blogio pagrindas, nors, tiesą sakant, dauguma dakvortiečių patyliukais laikėsi tokios pat nuomonės.

Tačiau labiausiai Farokas piktinosi tėvu dėl to, kad senasis vaidingasis ateistas atėmė iš jo ir religiją, ir tėvynę. Net nemėgindamas kaip nors tramdyti begalinės neapykantos bet kokiam nacionalizmui, daktaras Laudžis Daruvala visiškai sunaikino savo vaikų tautinę savimonę, tautos sąvoka jiems prarado prasmę – ir ne tik intelektualiai. Negana to, jis tiesiog išgujo vaikus iš Bombėjaus. Norėdamas, kad šie įgytų kuo geresnį išsilavinimą, o kartu ir apsitrintų tarp vakariečių, vienintelę dukterį jis išsiuntė į Londoną, o abu sūnus – į Vieną. O paskui jam dar užteko įžūlumo nusivilti, kai nė vienas iš jų trijų nepanoro grįžti gyventi į Indiją.

– Imigrantas – visą gyvenimą imigrantas! – rėžė Laudžis Daruvala. Tai buvo tik dar vienas iš daugelio jo pareiškimų, bet šiame slypėjo geluonis – ir nuo gylio perštėjo dar ilgai.

Austriškoji interliudija

1947-ųjų liepą Farokas atvyko į Austriją ruoštis bakalauro studijoms Vienos universitete, tad Nepriklausomybę jis pražiopsojo. (Vėliau pagalvojo, kad nebuvęs namie kaip tik tada, kai tai buvo svarbu, tad ar jam išvis dar gali būti koks nors „namie“?) Juk tai buvo kaip tik tas metas, kai kiekvienam indui derėjo gyventi Indijoje! Tačiau Farokas, užuot buvęs ten, kaip tik tuo metu pirmąsyk ragavo vėliau pamėgtąjį desertą *Sachertorte mit Schlag** ir pažindinosi su kitais Amerlingo pensiono Princo Eugenijaus gatvėje gyventojais – ta gatvė buvo sovietų okupuotame sektoriuje. Anuomet Viena buvo padalyta į keturias zonas. Amerikiečiai ir britai pasičiupo rinktinius gyvenamuosius kvartalus, prancūzai priglobė geriausius prekybinius rajonus. Rusai buvo realistai: įsitaisė atokesniuose, darbininkų gyvenamuose priemiesčiuose, kur buvo sutelkta didžioji dalis pramonės, taip pat užtūpė kai kuriuos kvartalus miesto centre – šalia ambasadų ir vyriausybės pastatų.

Aukšti Amerlingo pensiono langai su aprūdijusiais geležiniais gėlių vazonėliais ir pageltusiomis užuolaidomis žvelgė į karo nuolaužomis užverstą Princo Eugenijaus gatvę, pro juos buvo matyti Belvederio sodo kaštonai. Pro savo kambario trečiame aukšte langą jaunasis Farokas įžiūrėjo, kad mūrinė siena, skirianti aukštutinę ir žemutinę Belvederio rūmų dalis, visa raupuota automatų kulkų žymėmis. Už kampo Švindo gatvėje įsikūrusią Bulgarijos ambasadą buvo užėmę rusai. Lenkų skaitykloje nežinia dėl ko ištisą parą budėjo ginkluota apsauga. Iš *Schnitzler* kavinės Švindo ir Argentinos

* *Sachertorte mit Schlag* – šokoladinis tortas su plakta grietinėle. Visame pasaulyje išgarsėjusį *Sachertorte* 1832-aisiais sukūrė Vienos konditeris Francas Zacheris (Franz Sacher). Originalus tortas iki šiol gaminamas tik Vienoje ir Zalcburge.

gatvių kampe sovietai kartkartėmis išprašydavo visus lankytojus ir imdavo ieškoti bombų. Šešiolikoje iš dvidešimt vienos apygardos policijos štabo viršininkas buvo komunistas.

Broliai Daruvalos net neabejojo, kad juodu – vieninteliai parsai okupuotame mieste, galbūt netgi vieninteliai indai. Vienos gyventojai iš pažiūros gal net nebūtų palaikę jų indais dėl nepakankamai tamsaus gymio. Farokas nebuvo tokios šviesios odos kaip Džamšedas, bet gymį abu broliai buvo paveldėję iš tolimų protėvių persų, tad kai kuriems austrams turbūt atrodė panašiausi į iraniečius ar turkus. Daugumai europiečių broliai Daruvalos veikiausiai atrodytų esą imigrantai iš Vidurio Rytų, ne iš Indijos; ir nors Farokas bei Džamšedas nebuvo tokios tamsios odos kaip dauguma indų, vis dėlto buvo tamsesnio gymio už daugumą Vidurio Rytų atstovų, tarkime, Izraelio ar Egipto gyventojus, arba sirus, libius, libaniečius ir taip toliau.

Vienoje jaunasis Farokas pirmąsyk susidūrė su rasinio nepakantumo apraiškomis tada, kai mėsininkas palaikė jį Vengrijos čigonu. Kadangi Austrija yra Austrija, Farokas ne kartą ir ne du susilaukė girtuoklių patyčių *Gasthof** – šie, aišku, išvadino jį žydu. O dar kiek anksčiau, kol Farokas nebuvo atvykęs į Vieną, Džamšedas savo kailiu įsitikino, kad būstą lengviausia susirasti rusų sektoriuje: niekas nesiveržė ten apsigyventi, ir diskriminacija pensionuose nebuvo taip justi. Iki tol Džamšedas mėgino išsinuomoti butą *Mariahilfer* gatvėje, bet šeimininkė jam atsakė – neva kai gaminsiąs valgį, sklisią nemalonūs kvapai.

Tik įkopęs į šeštą dešimtį daktaras Daruvala sugebėjo įvertinti likimo ironiją: iš namų jis buvo išsiųstas kaip tik tuo metu, kai Indija tapo nepriklausoma, o pats buvo priverstas ištisus aštuonerius metus gyventi karo nusiaubtame mieste, užimtame keturių užsienio valstybių. O kai grįžo į Indiją 1955-ųjų rugsėjį, kaip tik sugebėjo pražiopsoti Vėliavos dienos iškilmes Vienoje. Spalio mėnesį miestas šventė oficialią okupacijos pabaigą – Austrija irgi tapo nepriklausoma valstybe. Daktaras Daruvala nedalyvavo ir šiame istoriniame įvykyje – vos kelios dienos anksčiau ir vėl sugebėjo išvykti.

* *Gasthof* – svečių namai, pensionas (*vok.*).

Vis dėlto broliai Daruvalos šiek tiek prisidėjo prie Vienos metraščių – tegul pastabėle smulkiausiu šriftu paraštėje. Jaunatviškas entuziazmas mokytis kalbų lėmė, kad jų paslaugos pravertė per Sąjungininkų Tarybos posėdžius, kuriuos reikėdavo protokoluoti; broliai skrebendavo nenuilsdami, bet privalėjo būti nebylūs lyg grindinio akmenys. Britų atstovas užginčijo siūlymą perkelti juos į aukštesnes ir kur kas geidžiamesnes vertėjo pareigas motyvuodamas tuo, esą broliai – dar tik universiteto studentai. (Tai buvo šiokia tokia rasinė paguoda – bent jau britai tikrai žinojo, kad juodu indai.)

Nors per posėdžius buvo ne ką svarbesni nei musė ant sienos, broliai Daruvalos vis dėlto iš pirmų lūpų girdėjo daugybę nusiskundimų dėl okupacinių kariuomenių veiklos senajame mieste. Pavyzdžiui, abu, ir Farokas, ir Džamšedas, dalyvavo garsiosios Beno Blumo gaujos nusikaltimų tyrime. Beno Blumo gauja vertėsi cigarečių kontrabanda, be to, kaip manoma, tiekė į juodąją rinką anuomet itin paklausias nailonines kojines. Kad galėtų nekliudomi veikti sovietų sektoriuje, Beno Blumo galvažudžiai pašalindavo politiškai nepageidaujamus asmenis. Aišku, rusai tai kategoriškai neigė. Užtat įtariamieji Beno Blumo parankiniai nė nebandė kabinėtis nei prie Faroko, nei prie Džamšedo; beje, pats Benas Blumas niekada nebuvo sulaikytas, nebuvo netgi nustatyta jo tapatybė. Savo ruožtu ir sovietai, kurių sektoriuje broliai gyveno ne vienus metus, irgi nebandė drumsti jiems ramybės.

Per Sąjungininkų Tarybos susirinkimus bene bjauriausiai su jaunuoju Faroku kartą pasielgė ne kas kitas, o britų vertėjas. Perrašinėdamas atnaujintos Anos Helain išprievartavimo ir nužudymo bylos protokolus, Farokas aptiko vertimo klaidą ir nedelsdamas parodė vertėjui.

Ana Helain buvo dvidešimt devynerių metų socialinė darbuotoja iš Vienos; ją Šteirego tilto patikros poste prie demarkacinės linijos, skiriančios sovietų ir Jungtinių Valstijų zonas, rusų sargybinis išvilko iš traukinio; ten ji buvo išprievartauta, nužudyta ir palikta ant bėgių – traukinys paskui nurėžė jai galvą. Įvykio liudininkė, namų šeimininkė iš Vienos, anot protokole užfiksuotų parodymų,

apie tai, ką matė, niekam nepranešė, mat buvo tvirtai įsitikinusi, kad *Fräulein* Helain – žirafa.

– Atleiskite, pone, – jaunasis Farokas užkalbino britų vertėją, – čia įsivėlusi šiokia tokia klaida. Liudininkė nemanė, kad *Fräulein* Helain – žirafa.

– Bet liudininkė sakė būtent šitaip, dranguži, – patikino vertėjas. Ir dar pridūrė: – Tik to betrūko, kad kažkoks suknistas indpalaikis taisytų mano anglų kalbą!

– Tai ne anglų kalbos klaida, pone, – paprieštaravo Farokas. – Vokiečių.

– Tas žodis skamba taip pat ir vokiškai, ir angliškai, drauguži, – paaiškino britų vertėjas. – Toji *Hausfrau* pavadino ją sukrušta *žirafa*!

– *Nur Umgangssprache*, – tarė Farokas Daruvala. – Tai šnekamosios kalbos žodis; berlyniečių žargonu *žirafa* reiškia prostitutę. Liudininkė pamanė, kad *Fräulein* Helain – šliundra.

Faroką šiek tiek guodė tai, kad užsipuolęs vertėjas buvo britas ir išvadino jį „suknistu indpalaikiu“ – tegul nuskambėjo užgauliai, užtat rasine prasme bent buvo teisinga. Be jokios abejonės, būtų kur kas labiau suirzęs, *antrąkart* išvadintas Vengrijos čigonu. O šiuo drąsiu įsikišimu jaunasis Daruvala išgelbėjo Sąjungininkų Tarybą nuo klaidos, dėl kurios tikrai būtų tekę raudonuoti; tik jo dėka oficialiame bylos protokole taip ir neatsirado įrašas, esą *Fräulein* Helain išprievartavimo, nužudymo ir galvos nurėžimo liudininkė palaikiusi auką žirafa. Žuvusioji ir šiaip užtektinai prisikentėjo, tik tokio paskutinio pasityčiojimo ir betrūko, – tačiau bent nuo jo buvo išgelbėta.

Bet kai jaunasis Farokas Daruvala 1955-ųjų rudenį grįžo į Indiją, šis nutikimas jau buvo tik dalelė istorijos, kokia jautėsi ir jis pats; Farokas grįžo anaiptol ne kupinas pasitikėjimo savimi. Tiesa, negalima sakyti, kad ištisus aštuonerius metus jis nebuvo nė kojos įkėlęs į Indiją, bet kai trumpai lankėsi ten įpusėjęs bakalauro studijas (1949-ųjų vasarą), tas apsilankymas toli gražu negalėjo padėti pasiruošti tokiai sumaiščiai, į kokią buvo įmestas po šešerių metų, kai sugrįžo „namo“ į Indiją, kurioje nuo tol jau visuomet jausis svetimšalis.

Jis buvo įpratęs jaustis svetimšaliu – to jį išmokė Viena. O keleto labai malonių kelionių į Londoną aplankyti sesers įspūdį gerokai apkartino viena vienintelė – ta, kuri sutapo su tėvo viešnage ten pat: Laudžis Daruvala buvo pakviestas skaityti paskaitos Karališkojoje chirurgų kolegijoje – tai didžiulė garbė. Indijos – kaip ir bet kurios kitos buvusios britų kolonijos – specialistai veržte veržėsi tapti Karališkosios chirurgų kolegijos nariais, – senasis Laudžis neapsakomai didžiavosi savo naryste, „N“, kaip tai buvo populiariai vadinama. Jaunesniajam Daruvalai toji „N“ reikš jau kur kas mažiau, nors jis irgi taps KChK nariu, tik Kanados. Per aną paskaitą Londone, kurios nuėjo pasiklausyti Farokas, senasis Laudžis išsakė pagarbą vienam Britų ortopedijos asociacijos įkūrėjų, amerikiečių garsenybei daktarui Robertui Beiliui Osgudui, – ir vienam iš vos keleto amerikiečių, kuriais ši britų institucija žavėjosi. Kaip tik per Laudžio pranešimą (kalbėdamas toliau šis plėtojo kūdikių paralyžiaus problemų Indijoje temą) jaunasis Farokas ir nugirdo itin nepagarbią pastabą. Būtent dėl tų panieka persunktų žodžių jis visiems laikams atmetė net mintį apie galimybę apsigyventi Londone.

– Jie tikri beždžionės, – pareiškė vienas rausvažandis ortopedas britas kitam tokiam pat. – Kur dar surastum tokių įžūlių mėgdžiotojų? Paspokso į mus kokias penkias minutes ir jau mano, kad patys tai gali.

Po to jaunasis Farokas sėdėjo lyg paralyžiuotas salėje tarp žmonių, pakerėtų kaulų ir sąnarių ligų; jis neįstengė nė krustelėti, nė žodžio pratarti. Čia tau ne prostitutę su žirafa supainioti – viskas ne taip paprasta. Pats buvo ką tik pradėjęs medicinos studijas; jis nelabai susigaudė, ką galėtų reikšti tasai „tai“. Farokas taip nepasitikėjo savimi, kad iš pradžių pamanė, jog „tai“ turėtų būti kas nors iš medicinos srities, kokios nors konkrečios žinios, bet tėvui dar net nebaigus paskaitos jau suprato. „Tai“ – tiesiog angliškumas, „tai“ – tiesiog *būti jais*. Netgi susibūrime tų, kuriuos tėvas ne be pasididžiavimo vadino „kolegomis profesionalais“, „tai“ ir buvo visa, ką jie sugebėjo pastebėti: vien kokios jų angliškumo apraiškos buvo sėkmingai ar nesėkmingai nukopijuotos. Ir visą likusį laiką, kol

senasis Laudžis analizavo kūdikių paralyžių, Faroką svilino gėda, mat savo ambicingąjį tėvą regėjo lygiai tokį pat, kokį jį matė britai: savimi patenkintą beždžionę, gana sėkmingai mėgdžiojančią *juos*. Tąsyk Farokas pirmąsyk suvokė, kad įmanoma tuo pat metu mėgti viską, kas angliška, ir nepakęsti pačių anglų.

Taigi dar prieš išbraukdamas Indiją iš sąrašo šalių, kuriose galėtų gyventi, jis jau buvo atmetęs mintį apsigyventi Anglijoje. O 1949-ųjų vasarą, kai buvo parvažiavęs paviešėti į namus, į Bombėjų, jaunasis Farokas Daruvala patyrė dar kai ką, kas (jam) tapo svaria priežastimi nė nesvarstyti ir Jungtinių Valstijų varianto. Tą vasarą jam atsiskleidė dar viena trikdanti tėvo silpnybė. Farokas visai nepaisė nuolatinių nepatogumų, kuriuos tėvui teko kęsti dėl iškrypusio stuburo: šito nieku gyvu nebuvo galima priskirti silpnybių kategorijai, netgi priešingai, kupra Laudžiui buvo įkvėpimo šaltinis. Tačiau dabar, be nesiliaujančių pernelyg aštrių postringavimų religinėmis bei politinėmis temomis, paviršiun išniro ir Daruvalos vyresniojo potraukis prie romantiškų filmų. Farokas jau ir anksčiau žinojo apie nežabotą tėvo aistrą „Vaterlo tiltui“ – Laudžio akys sudrėkdavo, vos paminėjus Vivjenos Li pavardę, negana to, jokia kita, tegul ir tragiška, siužetinė linija negalėjo priblokšti senojo Laudžio taip, kaip tie negailestingo likimo vingiai, privertę dorą ir tyrą moterį nusiristi į prostitucijos liūną.

Vis dėlto 1949-ųjų vasarą jaunasis Farokas buvo visiškai nepasiruošęs tam, ką rado: tėvą, beviltiškai pametusį galvą, pasidavusį kuo banaliausiai kuriamo filmo isterijai. Kas dar blogiau, tai buvo Holivudo filmas, ničniekuo neypatingas, nebent neišsemiamomis galimybėmis susikompromituoti – tai buvo svarbiausia, ką filmo kūrėjai sugebėjo pasiūlyti. Farokas negalėjo atitokti regėdamas, kaip tėvas šliaužioja keturpėsčias prieš kiekvieną, bent šiek tiek susijusį su filmavimu.

Gal ir nevertėtų stebėtis, kad Laudžis buvo toks neatsparus kino žmonėms, kaip neturėtų stebinti ir tai, kad numanomą pokarinio Holivudo spindesį gerokai stiprino nemenkas Bombėjų nuo jo skiriantis atstumas. Tie padugnės, kurie plūdo statyti filmų į Maharaštrą, toli gražu negalėjo pasigirti nepriekaištinga

reputacija, priešingai, juos lydėjo visai nekokia šlovė, netgi Holivude, kur jokia gėdos dėmė neprilimpa ilgam, – bet iš kur Daruvala vyresnysis galėjo tai žinoti? Kaip ir daugelis šio pasaulio gydytojų, Laudžis įsivaizdavo galėjęs tapti didžiu rašytoju – jei pirmiau nebūtų paviliojusi medicina – ir netgi puoselėjo iliuziją, esą antrosios karjeros galimybė jam vis dar prieš akis, galbūt galėsiąs jos imtis išėjęs į pensiją. Jis net neabejojo, kad jei tik turėtų kiek daugiau laiko, jam neprireiktų daug pastangų parašyti romanui, o jau parašyti scenarijų filmui išvis būtų vieni juokai. Žinoma, manydamas, kad sukurti scenarijų paprasčiau nei romaną, jis neklydo, bet net ir tokia užduotis senajam Laudžiui pasirodė neįkandama; vargu ar jo chirurgo įžvalgumą ir lengvą ranką lėmė vien tik vaizduotės galia.

Deja, talentą gydyti ir lengvinti kūno kančią neretai lydi ir įgimta arogancija. Garsenybė Bombėjuje – ir už laimėjimus Indijoje vertinamas netgi užsienyje, – daktaras Laudžis Daruvala vis dėlto karštai troško prisiliesti prie vadinamojo kūrybinio proceso. 1949-ųjų vasarą Daruvala vyresnysis galiausiai gavo tai, ko šitaip geidė, o itin principingas jaunesnysis jo sūnus tapo įvykio liudininku.

Nepaaiškinama beplaukystė

Kai įžvalgus, tvirto būdo žmogus pakliūva tarp neprincipingų ir bailių vidutinybių, neretai pasipina koks nors tarpininkas, koks smulkus niekšelis, apsimetęs geranorišku pagalbininku, padedančiu užmegzti reikalingus ryšius, – įgudęs šunuodegiavimu pelnyti prielankumą, kad išpeštų tegul nedidelę, bet širdį glostančią naudą. Šiuo atveju tai buvo tokia dama iš Malabar Hilo rajono – įspūdingų turtų ir mažne tokios pat įspūdingos laikysenos savininkė; nors pati nė už ką nebūtų priskyrusi savęs „senmergių tetulių“ kategorijai, kaip tik tokia ir buvo savo niekam tikusiems sūnėnams – dviem nenaudėliams nuskurdusio brolio sūnums. Jos gyvenimo istorija paženklinta ir tragiškų epizodų: dukart bandė tekėti už to paties

žmogaus, o tas vestuvių dieną dukart pasipustė padus – dėl to daktaras Laudžis Daruvala už akių vadindavo ją „dukartine Bombėjaus panele Havišam“*.

Ji buvo vardu Promila Rai; tai ji klastingai suvedė Laudžį su kino parazitais, nors iki tol jos santykiai su Daruvalų šeima buvo gana atšiaurūs. Kadaise ji kreipėsi į Daruvalą vyresnįjį patarimo, mat dėl kažkokių neaiškių priežasčių jaunesniajam iš jos dviejų nepakenčiamų sūnėnų, keistokam vaikiščiui, vardu Rahulas Rai, visai nežėlė kūno plaukai. Iš pradžių Laudžis atsisakė vaiką priimti motyvuodamas tuo, kad yra ortopedas, bet paskui vis dėlto nusileido; Rahului anuomet buvo gal aštuoneri ar dešimt metų. Gydytojui jo „nuplikimas“ visai nepasirodė nepaaiškinamas. Neželiantys kūno plaukai nebuvo itin retas reiškinys, juo labiau kad vaikinukas galėjo pasigirti vešliais antakiais ir visai pakenčiama šukuosena. Tačiau panelei Promilai Rai senojo Laudžio tyrimai pasitikėjimo nesukėlė. „Ką gi, šiaip ar taip, jūs – tik *sąnarių* gydytojas“, – atlaidžiai tarstelėjo ji, tuo, aišku, gerokai suerzindama ortopedą.

Tačiau dabar Rahului Rai buvo jau dvylika ar trylika, ir rusva beplaukė jo oda jau kur kas labiau badė akis. Farokas Daruvala, kuriam 1949-ųjų vasarą buvo devyniolika, niekad per daug to vaikiščio nemėgo: toks saldaininis berniukas, nežinia kur krypstančios seksualinės orientacijos, – galbūt jam įtaką darė vyresnysis brolis Subodas, šokėjas ir šioks toks aktorius, retsykiais gaunantis kokį vaidmenį pirmuosiuose filmuose hindi kalba. Tačiau Subodas kur kas labiau garsėjo savo ryškiaspalviu homoseksualumu nei vaidybos talentu.

Farokas grįžta iš Vienos ir aptinka tėvą besibičiuliaujant su Promila Rai ir jos įtartinos seksualinės orientacijos sūnėnais... na, galima įsivaizduoti. Pirmaisiais studijų metais jaunasis Farokas buvo pritvinkęs tam tikrų intelektualinių bei literatūrinių pretenzijų, kurias labai jau smarkiai žeidė tie Holivudo padugnės, sugebėję prisitrinti prie jo nors garsaus, bet visai neatsparaus tėvo.

* Charleso Dickenso romano „Didieji lūkesčiai“ pagrindinė veikėja – turtinga senmergė, kurios jaunikis pabėgo vestuvių dieną.

Viskas buvo gana paprasta: Promila Rai įsigeidė, kad jos sūnėnas aktorius Subodas gautų vaidmenį filme, o brandos dar nesulaukusį Rahulą ji siekė įtaisyti tiesiog tos kūrybinės žaidimų aikštelės žaisliuku. Visiškai neapžėlęs, neaiškios seksualinės orientacijos berniukėlis greitai tapo kaliforniečių numylėtiniu; jie naudojosi jo kaip vertėjo paslaugomis, jis mielai tarnavo jiems ir pasiuntinuku. O kokio atlygio iš Promilos Rai pageidavo holivudininkai už tai, kad taip kūrybingai pritaikė jos sūnėnų gebėjimus? Ogi galimybės pakliūti į privatų klubą – į Dakvorto sporto klubą, apie kurį itin palankiai atsiliepdavo netgi tie žemiausieji visuomenės sluoksniai, kuriuose jie sukosi, – ir dar galimybės naudotis gydytojo paslaugomis, kad išvaduotų nuo visokiausių ligų. Ar veikiau – nuo baimės pasigauti kokią nors baisią Indijos ligą, mat vos atvykę sveikata jie tikrai nesiskundė.

Jaunasis Farokas buvo stačiai pritrenktas, kai grįžęs namo aptiko tėvą taip netikėtai nusiritusį; motina savo ruožtu jautėsi skaudžiai užgauta ir tėvo polinkio rinktis tokių storžievių draugiją, ir dar to, ką be užuolankų vadino begėdiškomis Promilos Rai manipuliacijomis. Leisdamas tiems Amerikos kino atmatoms lankytis klube kada nori ir kiek nori, senasis Laudžis (kuris buvo Įstatų tarybos pirmininkas) nepaisė pačių švenčiausių dakvortiečių taisyklių. Anksčiau klubo narių svečiai buvo įleidžiami į klubą tik drauge su pačiu nariu – ir būti klube galėjo tik tiek, kiek ten būdavo pats narys. Tačiau Daruvala vyresnysis buvo taip pametęs galvą dėl savo naujųjų draugų, kad specialiai jiems suteikė ypatingų privilegijų. Negana to, scenaristas, iš kurio Laudžis vylėsi išmoksiąs daugiausia, buvo nepageidaujamas asmuo filmavimo aikštelėje, tad tasai jautrus, paniekintas menininkas tiesiog apsigyveno Dakvorto klube – ir tapo nuolatinių Faroko tėvų niautynių neišsenkančiu šaltiniu.

Sutuoktinių porų, ganėtinai gerbiamų visuomenėje ir vertinančių viešąją nuomonę, vedybiniai santykiai kitąsyk būna apgaulingai šilti – toks atradimas neretai priverčia raudonuoti. Faroko motina Mehera niekad nevengė viešumoje flirtuoti su jo tėvu. Kadangi darė tai jokiu būdu ne vulgariai ir tik su savo vyru, dakvortiečiai

Meherą Daruvalą laikė itin atsidavusia žmona; tad paliovusi flirtuoti su Laudžiu ji juo labiau atkreipė į save viso Dakvorto klubo dėmesį. Visiems iškart tapo aišku: Mehera ir Laudžis nesutaria. Didžiai jaunojo Faroko gėdai, visas Dakvorto klubas akis pakabinęs stebėjo, į ką išvirs ta įtampa, akivaizdžiai sukausčiusi darnią Daruvalų šeimą.

Faroko tos vasaros planuose nemenka vieta teko tam tikriems paruošiamiesiems darbams: ketino pradėti pratinti tėvus prie minties, kad abu jų sūnūs užmezgė itin romantiškus ryšius su nuostabiosiomis sesutėmis Cilk – „Vienos girios mergelėmis", kaip jas vadino Džamšedas. Farokas suprato, jog tėvų santuokos būklė dabar tokia, kad bet kokioms šnekoms apie meilę terpė ne pati palankiausia – ką jau kalbėti apie tai, kad tėvai, ko gero, bet kuriuo atveju raukytųsi išgirdę apie vienintelių sūnų ketinimus vesti Romos katalikes iš Vienos.

Tai buvo tipiškas sėkmingų Džamšedo manipuliacijų jaunesniuoju broliu pavyzdys: būtent Farokui tą vasarą teko užduotis važiuoti namo paklibinti šios temos su tėvais. Farokas tėvui buvo mažesnė intelektualinė ašaka gerklėj nei Džamšedas, be to, Farokas – šeimos mažylis, vadinasi, ir mylimas labiausiai, be jokių išlygų. Ir dar, Faroko sprendimas sekti tėvo pėdomis ir gilintis į ortopediją, reikia manyti, paglostė seniokui širdį, taigi ir galbūt nelabai džiugias žinias jis kur kas maloningiau išklausysiąs iš Faroko, ne iš Džamšedo lūpų. Pastarojo susidomėjimas psichiatrija, kurią senasis Laudžis ne itin pagarbiai vadino „netiksliu mokslu" (žinoma, turėjo omeny – palyginti su chirurgine ortopedija), jau ir šiaip buvo virtęs pleištu tarp tėvo ir vyresniojo sūnaus.

Kad ir kaip būtų, Farokas sumojo, kad metas šnekoms apie *Fräuleins* Žozefiną ir Juliją Cilk – visai netinkamas; su pagyromis jų grožiui bei dorybėms teks dar palūkėti. Pasakojimą apie narsiąją jų motiną, kuri, likusi našlė, iš paskutiniųjų stengėsi išleisti dukteris į mokslus, irgi verčiau atidėti geresniems laikams. Košmariškasis amerikiečių filmas bejėgiams Faroko tėvams užgožė bet ką kita. Tėvo dėmesio nesusilaukė netgi jaunuolio intelektualiniai pomėgiai.

Tarkime, kai Farokas prisipažino, kad Džamšedo aistra Froidui nesvetima ir jam pačiam, tėvas išsakė susirūpinimą: ar tik nebus pradėjęs silpti Faroko atsidavimas kur kas tikslesniam – chirurginės ortopedijos – mokslui? Be jokios abejonės, sumanymas mėginti įtikinti tėvą dėl to nenuogąstauti pasitelkus ilgą citatą iš Froido „Bendrųjų pastabų apie isterijos priepuolius“ buvo visiškai netikęs; tezė „isterijos priepuolis prilygsta lytiniam aktui“ – anaiptol ne ta informacijos detalė, kurią senasis Laudžis lengvai suvirškintų. Negana to, Faroko tėvas kategoriškai atmetė netgi prielaidą, kad isterijos simptomai atitinka tam tikras lytinio pasitenkinimo formas. Išgirdęs teoriją apie vadinamąjį daugybinį seksualinį susitapatinimą – tarkime, ligonė bando nusiplėšti suknelę viena ranka (toji jos ranka pavadinta *vyro* ranka), bet tuo pat metu karštligiškai spaudžia suknelę prie savęs antrąja (savąja *moters* ranka) – senasis Laudžis Daruvala stačiai pašėlo iš pykčio.

– Tai šitokios yra europinio išsilavinimo pasekmės? – užbaubė jis. – Mėginti išgliaudyti bet kokią prasmę iš to, ką galvoja moteris nusirenginėdama, – juk tai tikra beprotybė!

Daruvala vyresnysis nenorėjo girdėti nė sakinio, kuriame būtų minima Froido pavardė. Tai, kad tėvas kategoriškai atmeta Froidą su visomis jo teorijomis, Farokui buvo tik dar vienas įrodymas, jog senojo tirono mąstymas sustabarėjęs, o įsitikinimai beviltiškai pasenę. Siekdamas „nusodinti“ Froidą, Laudžis pasitelkė garsaus Kanados gydytojo sero Viljamo Oslerio aforizmo parafrazę. Farokas irgi itin vertino Oslerį – neprilygstamą gydytoją praktiką, taip pat ir talentingą eseistą. Laudžis smarkiai prašovė mėgindamas sudirbti Froidą būtent sero Viljamo citata – tas senas kietakaktis turėjo omeny plačiai žinomą Oslerio perspėjimą, esą nevalia studijuoti medicinos be vadovėlių – tai tas pat, kas išplaukti į jūrą be jūrlapio. Farokas bandė ginčytis: esą šitaip sakydamas tėvas pademonstruoja tik pusiau suprantantis Oslerį, o Froido – nė tiek; argi seras Viljamas nesakęs ir to, kad studijuoti mediciną be ligonių – tas pat, kas iš viso neišplaukti į jūrą? Froidas, šiaip ar taip, ligonius tikrai tyrinėjo. Tačiau Laudžis užsispyrė, nors kuolą ant galvos tašyk.

Farokas pajuto pasibjaurėjimą tėvu. Vaikinas išvyko iš namų būdamas žalias septyniolikmetis, bet dabar jam jau devyniolika, jis apsiskaitęs ir regėjęs pasaulio. Senasis Laudžis jam ne tik nebebuvo išminties ir taurumo įsikūnijimas – dabar tėvas veikiau priminė juokdarį. Sykį Farokas neapdairiai pakišo tėvui paskaityti knygą. Tai buvo Grehemo Grino „Galybė ir šlovė" – šiuolaikinis romanas, ar bent jau Laudžiui jis tikrai turėjo būti visai naujas. Be to, romanas nagrinėjo religines temas, o tai, Laudžio atveju, buvo maždaug tas pat, kas mosuoti raudona skraiste buliui prieš nosį. Farokas pasiūlė romaną tėvui, tam, kad tikrai sugundytų perskaityti, dar pridūrė, neva knygoje užsipuolama Romos katalikų bažnyčia. Jaukas suveikė; seniokas ypač pradžiugo sužinojęs, kad knygą pasmerkė Prancūzijos vyskupai. Dėl galaižin kokių priežasčių, kurių niekada nesivargino aiškinti, Laudžis nemėgo prancūzų. O dėl priežasčių, kurias aiškindavo netgi per dažnai, Laudžiui visos religijos buvo „gryniausias išsigimimas".

Be abejo, tik jaunystės idealizmas įžiebė Farokui viltį, kad galbūt įmanoma įtraukti nuožmų, senamadį tėvą į savo dar neseniai pažintą europietišką jausmų pasaulį – ir dar tokia paprasčiausia priemone kaip mėgstamas romanas. Farokas naiviai tikėjosi, kad pokalbį apie juos abu sužavėjusį Grino romaną bus galima nesunkiai pakreipti reikiama tema: apie dvi išsilavinusias seseris Cilk, kurioms, nors pačios yra katalikės, „Galybė ir šlovė" toli gražu nesukėlė tokio siaubo kaip visai Romos katalikų bažnyčiai. O jau paskui veikiausiai iškiltų ir klausimas, kas gi tokios yra tos plačių pažiūrų seserys Cilk, ir taip toliau, ir panašiai.

Tačiau Farokas smarkiai prašovė: senajam Laudžiui romanas pasirodė vertas nebent paniekos. Iškart pasmerkė jį kaip morališkai prieštaringą, jo paties žodžiais tariant, „siaubinga painiava, kurioje gėris ir blogis suplakti į krūvą". Visu pirma, argumentavo Laudžis, leitenantas, kuris nužudo kunigą, vaizduojamas kaip principingas, aukštus idealus puoselėjantis žmogus. Savo ruožtu kunigas – kiaurai pergedęs: ištvirkėlis ir girtuoklis, visiškai nesirūpinantis savo nesantuokine dukterimi.

– Tas nenauda tikrai buvo nusipelnęs mirties! – šaukė Daruvala vyresnysis. – Tik visai ne todėl, kad buvo kunigas!

Faroką skaudžiai nuvylė kietakaktiška tėvo reakcija į romaną, kuris jam pačiam taip patiko, kad jau buvo spėjęs perskaityti bene penkis kartus. Tad tyčia įliejo alyvos į ugnį pareikšdamas tėvui, esą šis knygą pasmerkęs kone tais pačiais žodžiais kaip ir Katalikų bažnyčia.

Šitaip prasidėjo 1949-ųjų vasara, o kartu ir lietingasis sezonas.

Įklimpęs praeityje

Dabar paviršiun išnyra ir tie personažai, kuriuos tiksliausia įvardyti kaip kino kirminus, Holivudo padugnes, filmų gliaumą, – žodžiu, tai tie patys minėtieji „neprincipingi ir bailūs vidutinybės“. Laimė, visai nereikšmingi personažai, ir vis dėlto – tokie pasibjaurėtini, kad pažintį su jais stengtasi atidėti tiek, kiek buvo įmanoma. Be to, praeitis ir šiaip jau nepageidautinai įsibrovė į šį pasakojimą; daktaras Daruvala jaunesnysis, kurį be jo paties valios ir gana ilgam praeitis įsiurbdavo ne taip retai, visą tą laiką sėdėjo Dakvorto klubo Damų sode. Praeities niūruma prislėgė jį tokiu svoriu, kad Farokas net nepalietė savojo „Kingfisher lager“, kuris jau spėjo taip sušilti, kad gerti jį, šiaip ar taip, būtų šlykštu.

Gydytojas žino, kad turėtų bent jau atsistoti ir nueiti paskambinti žmonai. Julijai reikėtų tučtuojau papasakoti apie vargšą poną Lalą ir pasakyti apie grėsmę, iškilusią jų mylimam Dharui: JEIGU DHARAS LIKS NARYS, ŽUS IR DAUGIAU NARIŲ. Dar Farokas privalėjo perspėti ją, kad Dharas pareina vakarieniauti namo, be to, derėtų pasiaiškinti žmonai ir dėl savo bailumo – be jokios abejonės, ji pamanys, kad tik bailumas trukdo jam pranešti Dharui aną trikdančią žinią: juk daktaras Daruvala labai gerai žino, kad Dharo dvynio bet kurią dieną galima laukti Bombėjuje. Tačiau jis neįstengia net gurkštelėti alaus ar atsiplėšti nuo kėdės, tarsi būtų dar vienas nelaimėlis, užtvotas ta pačia ridenimo lazda, kuri suskaldė kaukolę vargšui ponui Lalui.

Visą tą laiką ponas Setna nenuleido nuo jo akių. Ponas Setna nuogąstauja dėl gydytojo – kaip gyvas nėra matęs, kad šis neišgertų

savo kingfišerio. Pagalbiniai virtuvės darbininkai kuždasi tarpusavyje: jiems reikia iš naujo padengti Damų sodo stalus. Mat vakarienei skirtos kroko spalvos staltiesės gerokai skiriasi nuo tų, cinoberio atspalvio, kurios tiesiamos per pietus dieną. Tačiau ponas Setna nė už ką neleisiąs jiems trikdyti daktaro Daruvalos ramybės. Tiesa, ponas Setna supranta: daktaras Daruvala – ne toks žmogus, koks buvo velionis jo tėvas; bet pono Setnos ištikimybė Laudžiui siekia toliau šio kapo – galioja ne tik Laudžio vaikams, bet net ir tam paslaptingajam šviesiaodžiam vaikinui, kurį – ponas Setna girdėjo savo ausimis – Laudžis yra pavadinęs „savo vaikaičiu", ir net ne vieną kartą.

Ponas Setna taip ištikimai gina Daruvalų pavardę, kad ir virtuvėje nepakenčia jokių apkalbų. Tarkime, vienas senas virėjas saikstosi, kad anas neva vaikaitis esąs tas pats pernelyg šviesaus gymio aktorius, nuolat švytruojantis prieš akis prisidengęs Inspektoriaus Dharo vardu. Tiesa, ponas Setna patyliukais, ko gero, ir pats su tuo sutiktų, bet kitiems primygtinai tvirtina, kad tai niekaip negali būti tiesa. Jei Daruvala jaunesnysis pasakė, kad Dharas nėra nei jo sūnėnas, nei sūnus, – o tokias šnekas jis yra nedviprasmiškai paneigęs, – jo žodžio ponui Setnai pakanka į valias. Ir jis įtaigiai praneša virtuvės personalui, taip pat visiems padavėjams ir visiems pagalbiniams darbininkams:

– Tasai berniukas, kurį matydavome su senuoju Laudžiu, – visai kitas žmogus.

Tad dabar šeši pagalbiniai darbininkai šmaižioja po tirštėjančią apyblandą Damų sode, o ponas Setna tylomis vadovauja jiems – skvarbių akių žvilgsniu ir išraiškingais rankų mostais. Liko vos kelios lėkštelės ir peleninė, dar gėlių vaza ir sušilęs alus ant daktaro Daruvalos stalo. Kiekvienas iš patarnautojų tiksliai žino savo užduotį: vienas stveria peleninę, kitas nutraukia staltiesę, iškart po to, kai ponas Setna nukelia užmirštą alų. Trys tarp jų įsisukę vaikinukai vietoj anos kroko spalvos staltiesės žaibiškai užtiesia kitą, cinoberio atspalvio, tučtuojau ant stalo grįžta ir ta pati gėlių vaza, bet peleninė – jau kita. Daktaras Daruvala iškart nė nepastebėjo, kad ponas Setna sušilusį kingfišerį pakeitė atšaldytu.

Tik kai jie visi pasitraukia, daktaras Daruvala ima pastebėti, kaip prietemoje blausiasi tiek rausvų, tiek ir baltų Damų sodo bugenvilijų žiedai, atkreipia dėmesį ir į sklidiną kingfišerio bokalą, nusagstytą dar šviežutėliais susikondensavusios drėgmės lašelyčiais; pats bokalas toks šlapias ir šaltas, kad, regis, traukte pritraukia ranką. Alus ledinis, net sugelia dantis; Farokas pasimėgaudamas lėtai nuryja gurkšnį, paskui dar vieną, dar ir dar. Geria, kol ištuština visą bokalą, bet taip ir lieka sėdėti prie staliuko Damų sode tarsi ko laukdamas – nors žino, kad namie jo paties laukia žmona.

Valandėlę gydytojas užmiršta įsipilti dar, paskui įsipila. Butelis – dvidešimt vienos uncijos* talpos – gerokai per didelė dozė žemaūgiams, prisimena Farokas. Paskui jo veidą aptemdo šešėlis – toks, koks, kaip visuomet viliesi, turėtų tuojau ir nuslinkti. Bet gydytojo veido išraiška nesikeičia, jis taip ir lieka aptemdytas šešėlio, atslinkusio iš tolumos ir jį užklojusio – ir kupino tokio pat kartėlio, koks liko galugerklyje po alaus. Ponas Setna pažįsta tokią gydytojo veido išraišką: supranta, kad daktaras Daruvala bus ir vėl nugrimzdęs į praeities prisiminimus, o aiškiai įžiūrimas kartėlis ponui Setnai pakužda, kokie prisiminimai jį apniko. Ir vėl tie kino žmonės, žino ponas Setna. Jie ir vėl sugrįžo.

5. PARAZITAI

Kino verslo pradžiamokslis

Režisierius Gordonas Hatavėjus pasitiks lemtį Santa Monikos greitkelyje, tačiau 1949-ųjų vasarą jis vis dar buvo pasikinkęs šiokią tokią šlovę ir kaip įmanydamas stengėsi pasinaudoti blėstančia filmo apie privatų seklį sėkme. Kad ir visai nepagrįstai, ši abejotina sėkmė įskėlė jam seniai snūduriavusio troškimo kibirkštį sukurti, kaip sako kino žmonės, „aukščiausios prabos“ filmą. Bet toks jam neišėjo. Tiesa, nufilmuoti jį režisieriui pavyko, nors ir teko atremti aršų pasipriešinimą, bet filmas taip ir nepasirodė ekranuose. Po tokio nevykusio eksperimento su „aukščiausia praba“ Hatavėjus ėmėsi gana drungno ir dar kukliau sėkmingo keršto grįždamas prie vadinamojo „privačių seklių“ žanro. Septintame dešimtmetyje jis smuko dar žemiau – perėjo į televiziją, ten patyliukais ir sulaukė karjeros pabaigos, kurios niekas nepastebėjo.

Gordono Hatavėjaus asmenybė nepasižymėjo kokiais nors išskirtiniais bruožais. Jis visus aktorius bei aktores vadino vardais, netgi tuos, kurių išvis nepažinojo, o tokių buvo daugiausia, ir atsisveikindamas įsegdavo po „šlapią“ bučinį į abu skruostus tiek vyrams, tiek moterims – taip pat ir tiems, su kuriais buvo vos spėjęs susipažinti. Vedęs jis buvo keturis kartus, ir jam pakako kvailumo su kiekviena žmona prisidaryti palikuonių, o tie, nesulaukę net paauglystės, imdavo dergti jį paskutiniais žodžiais. Visais atvejais (nenuostabu) niekšas likdavo Gordonas, o keturios motinos (jo buvusios žmonos) pasirodydavo kaip smarkiai susikompromitavusios, bet apdovanotos šventumo aureole. Sykį Hatavėjus prasitarė,

kad nelemtis jam skyrusi „užtaisyti" tiktai dukteris. Sūnūs, tvirtino jis, būtų palaikę jo pusę, jo paties žodžiais tariant – „bent vieną iš keturių suknistų kartų".

Pernelyg ekscentriškais apdarais jis negarsėjo, bet sendamas – ir, matyt, vis labiau susitaikydamas su tobulos vidutinybės karjera – ėmė rengtis kur kas išrankiau, tarsi drabužiai būtų tapę svarbiausia jo kūrybiškumo išraiška. Kartais vilkėdavo moterišką palaidinę, atlapą iki pat juosmens, o plaukus susirišdavo į ilgą žilą „arklio uodegą" – tai buvo tarsi koks jo skiriamasis bruožas, kaip tik tai, ko apgailėtinai trūko daugybei jo filmų ir kriminalinių televizijos serialų: juose nė su žiburiu nerastum nieko, ką galėtum pavadinti išskirtiniu būtent jo braižo ženklu. Ir dar jis niekad nepailsdavo plūsti „kostiumų" – šitaip vadino prodiuserius, – tų „sukruštų trijų dalių protelių", kurie, pasak Hatavėjaus, „laikė sukruštai užsmaugę visus Holivudo talentus".

Kaltinimas skambėjo keistokai, mat ilga ir gana kukliai pelninga Gordono Hatavėjaus karjera praslinko žingsniuojant koja kojon su tais pačiais „kostiumais". Prodiuseriai, tiesą sakant, jį *mylėjo*. Tačiau nė viena iš šių išvardytų detalių nėra nei itin originali, nei verta prisiminti.

Užtat Bombėjuje pirmą kartą atsiskleidė vienas išties ryškus Gordono Hatavėjaus charakterio bruožas: jis taip paniškai bijojo indiško maisto – ir kone iki isterijos aiškiai suvokė, kad šiurpios indiškos ligos neišvengiamai sumaitos jo virškinamąjį traktą, – kad nevalgė nieko, išskyrus į viešbučio numerį atnešamą maistą, kurį savomis rankomis dar nuplaudavo vonioje. „Tadž Mahalo" viešbutis prie tokio užsieniečių elgesio buvo pripratęs, tačiau iki kraštutinumo apribojęs jam neva tinkamus valgyti maisto produktus Hatavėjus įsitaisė hemorojų, jį nuolat vargino užkietėję viduriai.

Negana to, karštas ir drėgnas Bombėjaus klimatas dar labiau susilpnino ir šiaip menką jo atsparumą įvairioms grybelinėms infekcijoms. Hatavėjus prisikimšdavo kojų tarpupirščius vatos gumulėlių – daktaras Laudžis Daruvala iki tol nebuvo susidūręs su šitaip gydymui nepasiduodančiu pėdų grybeliu. Be to, grybelinis užkratas įsimetė ir į ausis, nesustabdomas kaip duonos pelėsis. Se-

nasis Laudžis netgi manė, kad režisierius panorėjęs galėtų nuimti neblogą nuosavų grybų derlių. Gordonas Hatavėjus nuo ausų niežulio tiesiog kraustydavosi iš proto, negana to, buvo beveik kurčias tiek nuo paties grybelio, tiek nuo priešgrybelinių lašų – ką jau kalbėti apie vatos tamponėlius, kuriais nuolat užsikimšdavo ausis, – tad bendravimas filmavimo aikštelėje kitąsyk virsdavo tikra nesusipratimų komedija.

Beje, ausų lašai, kuriais gydėsi, buvo melsvųjų gencijonų tinktūra: ir vaistai, ir nenuplaunami violetiniai dažai. Taigi Hatavėjaus marškinių apykaklė ir pečiai nuolat būdavo išmarginti violetinėmis dėmėmis, mat vatos kištukai amžiais iškrisdavo iš ausų, o kitąsyk, būdavo, neapsikentęs beviltiško kurtumo Hatavėjus ir pats juos išsitraukia. Režisierius iš prigimties buvo užkietėjęs šiukšlintojas, tad visur, kur eidavo, paskui save palikdavo ryškiaspalvį ausų kištukų pėdsaką. Kartais violetinė tinktūra nuvarvėdavo ir veidu, tada Hatavėjus atrodydavo lyg išsidažęs tyčia – tarsi kokio religinio kulto narys, o gal niekam nežinomos genties atstovas. Lygiai tokiu pat ryškiu gencijono violetu švietė ir Gordono Hatavėjaus pirštų galiukai, mat buvo įjunkęs krapštytis ausis.

Tačiau Laudžiui, nepaisant nieko, nepaprastą įspūdį darė legendinis menininko temperamentas, kuriuo trykšte tryško pirmasis (ir vienintelis) jo pažįstamas Holivudo režisierius. Daruvala vyresnysis papasakojo Meherai (o ši – Farokui), kaip esą „žavu“, kad Hatavėjus dėl hemorojaus ir chroniško grybelio niekad nekaltina nei „vonios dietos“, nei Bombėjaus klimato. Užtat visus šunis korė ant „amžino sukrušto streso“, kurį turėjo kęsti, priverstas be paliovos taikstytis su kompromisais bendraudamas su tuo lėkštu žmogėnu filmo prodiuseriu, tuo sudergtu „kostiumu“, kuris (visai atsitiktinai) dar buvo ir ambicingosios Gordono sesers sutuoktinis.

„Ak tas vargo rūra!“ – neretai pratrūkdavo Gordonas. Jei kinematografijos dirvonuose Gordonas Hatavėjus ir nesugebėjo pademonstruoti ničnieko originalaus, tai bent jau šitos vulgarybės autorystė (pasak gandų) tikrai priskirtina jam. „Aš sukruštai pralenkęs laiką“, – šitaip jis sakydavo apie save; jei tą pat vertinimą taikysime jo sukurptai frazei, tai, ko gero, netgi bus tiesa.

Tiek Mehera, tiek Farokas tiesiog puldavo į neviltį girdėdami, kaip Laudžis iš paskutiniųjų gina Gordono Hatavėjaus vulgarumą, aiškindamas, neva tai – „tikro menininko temperamento“ proveržiai. Niekad taip ir nepaaiškėjo, ar Gordonas kitąsyk pasiduodavo lėkštojo prodiuserio spaudimui dėl to, kad norėdavo pamaloninti patį „kostiumą“, ar vis dėlto spaudimas būdavo ne tiek prodiuserio, kiek Gordono sesers, ir pačios dažnai palydimos „v... r...“ komplimentu. Neaišku buvo ir kuris kurį „laiko už pautų“ (pasak Gordono) arba (kitas variantas, irgi pasak Gordono) kuris kurį „timpčioja už virvučių“.

Laudžio – naujoko, maloningai įsileisto dalyvauti kūrybiniame procese – šitokia terminologija nėmaž neatbaidė; jis troško išgauti iš Gordono Hatavėjaus tuos tariamus estetinius principus, kurie režisieriui atstojo kelrodžius šio filmo kūrimo karštligėje. Net ir visiškai žalias kino pradinukas galėjo pajusti beprotišką skubrą, su kuria buvo sukamas filmas, net Laudžio neišlavintas menines jusles suvirpindavo įtampa, kiekvieną mielą vakarą tvyrodavusi Dakvorto klubo valgomajame, kur filmo kūrėjai vis taisydavo ir perrašinėdavo scenarijų.

– Man sukruštas instinktas kužda, kaip turi klostytis istorija, visada galiu juo pasikliauti, bičiuli, – Gordonas Hatavėjus patikėjo profesinę paslaptį Daruvalai vyresniajam, kuris šitaip entuziastingai klojo pamatus savo būsimajai pensininko karjerai. – Tas yra sukrušta vinis visam kam, štai taip.

Farokas ir vargšė jo motina degdavo iš gėdos matydami, kaip per pietus Laudžis užsirašinėja pastabas.

O scenaristas, kurio „aukščiausios prabos“ filmo vizija, patekusi kitiems į nagus, kas vakarą pražūtingai kaitaliojosi tiesiog jam po nosimi, buvo alkoholikas, ir jo sąskaita Dakvorto klubo bare išaugo iki tokių aukštumų, kad ėmė kelti grėsmę Daruvalų šeimos ištekliams; jo per gerklę praleidžiamos sumos privertė net pinigais aptekusią Promilą Rai priverti savo bedugnę piniginę. Scenaristas buvo Denis Milzas, o pradinis scenarijaus siužetas – istorija apie sutuoktinių porą, kuri išsiruošia į Indiją, nes žmona miršta nuo vėžio, o juodu buvo kits kitam pasižadėję „kada nors“ aplankyti

Indiją. Pirminis pavadinimas irgi skambėjo nepriekaištingai tiesmukai: „Kada nors mes aplankysime Indiją"; kiek vėliau Gordonas Hatavėjus jį pakoregavo: „Kada nors mes aplankysime Indiją, brangioji". Nuo tokios visai nereikšmingos pataisos prasidėjo ir pačios istorijos perrašinėjimas, o kuo labiau keitėsi scenarijus, tuo giliau Denis Milzas grimzdo į alkoholines ūkanas.

Deniui Milzui tai buvo rimtas žingsnis aukštyn – parašyti scenarijų nuo pat sumanymo užuomazgos. Visas siužetas – deja, tik iš pradžių – buvo jo vieno sukurta istorija. Karjerą jis pradėjo nuo žemiausio etatinių scenaristų luomo; pirmas jo darbas „Universal" studijoje atnešdavo jam šimtą dolerių per savaitę, o visa, ką jis gaudavo daryti, tai šiek tiek prikišti nagus prie scenarijų, jau parašytų kieno nors kito. Jei Denio Milzo pavardė ir pakliūdavo į filmo titrus, tai kur kas dažniau kaip „papildomų dialogų" rašytojo nei kaip „scenarijaus bendraautorio", o filmai, kurių scenarijus jis kūrė vienas pats (tokių buvo tik du), visiškai žlugo, subliūško kaip burbulas. Pastaruoju metu jis išdidžiai tituluodavo save „nepriklausomu scenaristu", bet tai reiškė tik tiek, kad neturi sutarties su jokia studija, – vien todėl, jog studijos laiko jį nepatikimu: ne tik dėl girtuoklystės, bet juo labiau dėl vienišiaus reputacijos. Denis išties nepakentė kolektyvinio darbo, o ypač kivirčnus tapdavo tais atvejais, kai į jo rankas patekdavo scenarijai, kuriems savo kūrybinį genijų iki jo jau buvo aukoję kokie šeši ar daugiau kitų autorių. Nors Denį ir smarkiai slėgė prievolė perrašinėti scenarijų pagal pareikalavimą, kitaip tariant – pagal naktinius Gordono Hatavėjaus įgeidžius, jis bent jau triūsė prie siužeto, kurį pats buvo sugalvojęs, o taip jam beveik niekad nenutikdavo. Kaip tik dėl šios priežasties Gordonas Hatavėjus manė, kad Deniui tikrai nedera niurzgėti.

Žinoma, Denis nė žodeliu nebuvo prisidėjęs prie „Didžiojo miego" ar bent „Moters kobros", jis ničniekuo nebuvo susijęs su „Metų moterimi" ar bent „Šviežiu kroviniu", ne jis rašė „Virvės" ar „Dujų šviesos" scenarijų, nepridėjo nė vieno kablelio prie „Drakulos sūnaus", nė vieno neištrynė iš „Frisko uostomosios druskos"; kurį laiką sklido kalbos, esą jis – į filmo titrus nepakliuvęs „Kai tuokiasi nepažįstami" scenaristas, bet netgi tai, kaip paaiškėjo,

buvo netiesa. Denis paprasčiausiai niekada nežaidė aukščiausioje Holivudo lygoje; visuotine nuomone, jo gebėjimų viršūnė buvo nebent „papildomų dialogų" rašymas, tad į Bombėjų jis atvyko kur kas labiau įgudęs tvarkyti kitų rašytojų jaukalą nei kurti savą. Be jokios abejonės, Deniui buvo apmaudu, kad Gordonas Hatavėjus išvis nelaiko jo „rašytoju". Gordonas Denį Milzą vadino „taisytoju", nors iš tikrųjų „Kada nors mes aplankysime Indiją, brangioji" scenarijų taisyti reikėjo kur kas labiau po to, kai prie jo nagus prikišo pats Hatavėjus.

Denio įsivaizduojamas filmas turėjo būti meilės istorija su „užlenkimu", „užlenkimas" – tai žmonos mirtis. Pagal pirminę scenarijaus versiją, sutuoktinių pora – kai žmona jau merdėja – pakliūva į apsimetėlio gyvačių guru klastingas pinkles; iš šio šarlatano ir jo demoniškųjų gyvačių garbintojų gaujos nagų juos išvaduoja *tikras* guru. Užuot apsimetinėjęs, kad gali žmoną išgydyti, tikrasis guru moko ją, kaip oriai numirti. Pasak lėkštojo prodiuserio – o gal jo žmonos, visur savo trigrašį kaišiojančios Gordono Hatavėjaus v... r... sesers, – šiai siužeto daliai trūko ir veiksmo, ir įtampos.

– Tegul ta suknista žmona ir jaučiasi laiminga, bet vis tiek pakrato kojas, ar ne? – pabrėžė Gordonas.

Taigi, nepaisydamas šiek tiek geriau išlavintų Denio Milzo instinktų, Gordonas Hatavėjus siužetą pakeitė. Gordonui pasirodė, kad gyvačių guru nepakankamai niekšingas, tad visą gyvačių garbintojų šutvę dar labiau „pasūdė". Pagal naująją versiją gyvačių guru pagrobia žmoną iš „Tadž Mahalo" viešbučio ir įkalina savo hareme kartu su kitomis, nuolat narkotikais apkvaišintomis moterimis; ten jis moko jas meditacijos metodo, kuris baigiasi visada vienodai – seksu arba su gyvatėmis, arba su juo pačiu. Tai, savaime suprantama, tikras blogio ašramas. Kone pakvaišusį iš sielvarto vyrą priglobia jėzuitų misionierius – ne itin subtilus tikrojo guru pakaitalas; drauge jie aptinka žmonos pėdsaką ir galiausiai išgelbsti nuo lemties, reikia suprasti – dar baisesnės už lauktą mirtį nuo vėžio. Galų gale mirštanti žmona puola į krikščionybės glėbį ir – ar verta stebėtis? – taip vis dėlto ir nenumiršta.

Gordonas Hatavėjus nustebusiam Laudžiui Daruvalai paaiškino šitaip:

– Vėžys – na, jis tiesiog lyg ir pasitraukia. Suknistai sudžiūsta ir pasitraukia. Juk šitaip kartais atsitinka, ar ne?

– Na, negalima tvirtinti, kad vėžys „sudžiūsta", bet – taip, kartais pasitaiko netikėtų remisijos atvejų, – kiek neryžtingai atsakė daktaras Daruvala vyresnysis, o Farokui ir Meherai jau norėjosi skradžiai žemę prasmegti.

– O kas tai yra? – paklausė Gordonas Hatavėjus. Tiesa, jis žinojo, kas yra remisija, tik paprasčiausiai negirdėjo, ką gydytojas pasakė, mat ausys buvo užkimštos grybelio, gencijonų tinktūros ir vatos gumuliukų.

– Taip! Kartais pasitaiko, kad vėžys lyg ir atsitraukia! – užbaubė senasis Laudžis.

– Na štai, taip ir maniau – taip ir žinojau! – pareiškė Gordonas Hatavėjus.

Vis labiau gėdydamasis dėl tėvo, Farokas jautėsi jau taip nesmagiai, kad pamėgino pakeisti temą – nukreipti kalbą apie pačią Indiją. Nepriklausomybės paskelbimas, šalies padalijimas: laikotarpio būta sudėtingo, milijonas hinduistų ir musulmonų padėjo galvas, bene dvylika milijonų buvo priversti bėgti iš gimtųjų namų, – visa tai juk turėjo nors *trupučiuką* dominti užsieniečius.

– Paklausyk, vaike, – tarė Gordonas Hatavėjus, – kol krušiesi su sušiktu filmu, niekas kita tavęs nedomina.

Visi, sėdintieji prie pietų stalo, širdingai jam pritarė; Farokui pasirodė, kad savo tylėjimu jam priekaištauja netgi tėvas, paprastai nesidrovintis rėžti į akis savo nuomonę. Regis, vienintelis Denis susidomėjo tema su vietiniu koloritu; tasai pats Denis atrodė jau ir gerai įmetęs.

Nors Denis Milzas religiją ir politiką laikė itin nuobodžiais „vietinio kolorito" aspektais, vis dėlto jautėsi gerokai nusivylęs, kad „Kada nors mes aplankysime Indiją, brangioji" apgailėtinai stokoja indiškų detalių. Denis jau buvo spėjęs pasiūlyti, kad Padalijimo laikotarpiu vyravusios religinio smurto nuotaikos galėtų bent trupučiuką pasireikšti kur nors pagrindinio pasakojimo fone.

– Politika – tik suknista ekspozicija, – tada pareiškė Gordonas Hatavėjus, tuoj pat ir atmetęs sumanymą. – Vis tiek baigtųsi tuo, kad tą šūdliavą išmesčiau vėliau, montuodamas.

Užtat dabar Denis Milzas sureagavo į šiokį tokį režisieriaus ir Faroko susikirtimą ir dar sykį išsakė pageidavimą, kad filme bent probėgšmais atsispindėtų įtampa, vyravusi tarp musulmonų ir hinduistų; tada Gordonas Hatavėjus tiesmukai paragino Faroką papasakoti apie kokį nors musulmonų ir hinduistų tarpusavio „skaudulį“, kuris, parodytas filme, nesukeltų žiovulio. Kadangi kaip tik tais metais grupė hinduistų prasmuko į Babri mečetę ir pristatė ten savo dievo – princo Ramos atvaizdų, Farokas manė galįs papasakoti kaip tik tinkamą istoriją. Hinduistai tvirtino, esą kaip tik toje vietoje, kur stovi mečetė, kadaise gimęs Rama, bet istorinėje mečetėje hinduistų pastatyti stabai anaiptol nesužavėjo musulmonų – šie nepakenčia bet kokių stabų. Musulmonai išvis nepripažįsta jokio Dievo atvaizdo, ką ir kalbėti apie daugybę dievų, o hinduistai visąlaik meldžiasi atvaizdams (ir daugybei dievų). Siekdama išvengti tolesnio kraujo praliejimo ir nenorėdama aštrinti hinduistų ir musulmonų konflikto, šalies vyriausybė Babri mečetę uždarė.*

– Gal pirmiausia reikėjo išgabenti iš ten Ramos atvaizdus, – paaiškino Farokas. Musulmonai niršo dėl to, kad jų mečetėje prisiveisė hinduistų stabų. Savo ruožtu hinduistai ne tik siekė, kad atvaizdai ten liktų, – jie toje vietoje norėjo statyti Ramos šventyklą.

Tiek Farokas ir spėjo papasakoti – Gordonas Hatavėjus jį pertraukė ir vėl išsakė savo nemeilę ekspozicijoms.

– Tu niekad nerašysi kinui, vaike, – štai ką pareiškė Gordonas. – Rašydamas scenarijų, turi išsyk stverti jautį už ragų, užuot iki begalybės tempęs įžangą.

– Nemanau, kad galėtume tuo pasinaudoti, – susimąstęs atsiliepė Denis Milzas. – Bet istorija man pasirodė įdomi.

– Ačiū, – padėkojo Farokas.

* 1949 m. prasidėjęs konfliktas tuo nesibaigė. 1992 m. 150 000 hinduistų minia mečetę sugriovė.

Vargšė Mehera, ne pirmą kartą nustumta į šalį ponia Daruvala, pasijuto soti viso šito iki kaklo ir ryžosi pakeisti temą. Ji atkreipė visų dėmesį, kaip maloniai gaivina staiga sukilęs vakaro vėjas. Kaip šnara indinio nimbamedžio, augančio Damų sode, lapai. Mehera mielai būtų šį tą pridūrusi apie nimbamedžio privalumus, bet pati pastebėjo, kad svetimšalių susidomėjimas – ir šiaip ne itin karštas – beveik visai išsivadėjo.

Gordonas Hatavėjus laikė sugniaužęs saujoje keletą violetinių vatos gumulėlių, kuriuos buvo išsitraukęs iš ausų, ir purtė juos lyg žaidimo kauliukus.

– O kas yra tas sušiktas nimbamedis? – paklausė suirzęs, tarsi pats medis jį pykdytų.

– Jų pilna visame mieste, – atsakė Denis Milzas. – Man rodos, kažkokie atogrąžų medžiai.

– Nė kiek neabejoju, esate jų matęs, – tarė Farokas režisieriui.

– Klausyk, vaike, – atsakė Gordonas Hatavėjus. – Kai krušies su filmu, nėr kada dairytis į suknistus medžius.

Mehera, reikia manyti, pasijuto užgauta išvydusi vyro veido išraišką: plika akimi buvo matyti, kad ši pastaba Laudžiui pasirodė nepaprastai išmintinga. Tuo tarpu Gordonas Hatavėjus leido suprasti, kad pokalbis baigtas, mat sutelkė dėmesį į dailią jaunutę mergaitę prie gretimo staliuko. Tad Farokas dabar matė arogantišką režisieriaus profilį ir gana šiurpiai atrodančią, amžiams violetiniu atspalviu nudažytą ausies ertmę. Tiesą sakant, ausies vidus švietė kone visomis vaivorykštės spalvomis, nuo ryškiai raudonos iki violetinės – beveik tokia pat gluminančia spalvų gama kaip mandrilo babuino snukis.

Vėliau, kai spalvingasis režisierius jau buvo grįžęs į „Tadž Mahalą“, – kur prieš guldamas veikiausiai vonioje nusiplovė šiokios tokios užkandos, – Farokas buvo priverstas stebėti, kaip tėvas stengiasi įsiteikti nusilesusiam Deniui Milzui.

– Tikriausiai nelengva nuolat perrašinėti scenarijų šitokiomis aplinkybėmis, – ryžosi prasižioti Laudžis.

– Turite omeny – panakčiais? Per vakarienę? Ir dar išgėrus? – pasitikslino Denis.

– Turiu omeny – ką nors keisti pagal akimirksnio įgeidį, – paaiškino Laudžis. – Argi nebūtų išmintingiau tiesiog nufilmuoti siužetą, kurį jau užrašėte?

– Aišku, taip būtų protingiau, – sutiko sugniužęs Denis. – Bet jie niekada taip nedaro.

– Vadinasi, jiems patinka spontaniškumas, – spėjo Laudžis.

– Tiesiog jiems neatrodo, kad užrašytas scenarijus – labai svarbu, – atsakė Denis Milzas.

– Scenarijus – *nesvarbu*? – sušuko Laudžis.

– Jiems tai niekada nesvarbu, – patikino Denis.

Vargšui Laudžiui niekada ir į galvą neatėjo susimąstyti, koks nereikšmingas gali būti filmo scenaristas. Netgi Farokas su užuojauta pažvelgė į Denį Milzą, tą švelnų, sentimentalų žmogelį, visada maloniai besielgiantį ir mielu savo veidu patraukiantį moteris – bet tik tol, kol artimiau su juo susipažindavo. Tada jos arba pasibjaurėdavo jo vidiniu sukiužimu, arba imdavo naudotis. Alkoholis, savaime aišku, buvo jo problema, bet – veikiau nevykėlio simptomas nei nesėkmių priežastis. Denio kišenėse amžiais švilpavo vėjai, o tiesioginė to pasekmė buvo nesugebėjimas užbaigti jokio kūrinio iki galo – ir mėginti jį parduoti tik tada, kai jau įmanoma bent šiek tiek diktuoti sąlygas pačiam. Tad paprastai parduodavo tik sumanymą arba užrašytą kokią siužeto užuomazgą, tik fragmentą, pačią istorijos pradžią, – ir šitaip prarasdavo galimybę kontroliuoti savo kūrinio lemtį, kad ir koks tas būtų.

Denis taip ir neužbaigė nė vieno romano, nors pradėjęs buvo bent kelis; kai verkiant prireikdavo pinigų, romaną atidėdavo į šalį ir kibdavo į scenarijų, bet ir šį parduodavo neužbaigtą, tik žaliavą. Tai jam jau tapo dėsniu. O kai galiausiai vėl rasdavo progą prisėsti prie romano, nuo šio jį jau skirdavo pakankamas nuotolis, kad Denis pats įžvelgtų, koks tai prastas kūrinys.

Tačiau nemėgti Denio taip, kaip nemėgo Gordono Hatavėjaus, Farokas tiesiog negalėjo. Be to, numanė, kad Deniui patinka Laudžis. Denis netgi nepagailėjo pastangų, siekdamas apsaugoti Faroko tėvą, kad šis netaptų dar labiau apgailėtinu pajuokos objektu.

– Štai kaip viskas būna, – ėmė dėstyti Denis Laudžiui. Jis pasukiojo taurę, jos dugne sutarškėjo ledukai; prieš pat lietingąjį sezoną tvyrojo šutra lyg degimo krosnyje, tad ledukai gėrime tirpdavo greitai, bet nepakankamai greitai, kad Denis nesuspėtų išlenkti džino. – Jeigu parduosi ką nors nepabaigtą, žinok: tu susimovei, – aiškino Denis Milzas Daruvalai vyresniajam. – Niekam netgi *nerodyk*, ką rašai, kol nebūsi užbaigęs. Tiesiog sėdėk ir dirbk. O kai savo kūriniu pats būsi patenkintas, tik tada duok paskaityti kam nors, sukūrusiam bent vieną tokį filmą, kuris tau būtų patikęs.

– Pavyzdžiui, režisieriui? – paklausė Laudžis, kuris vis dar viską užsirašinėjo.

– Aišku, režisieriui, – patvirtino Denis Milzas. – Tiktai ne studijai.

– Vadinasi, parodai scenarijų kam nors, kas tau patinka, kokiam nors režisieriui – ir tada gauni pinigus? – paklausė Daruvala vyresnysis.

– Ne, – papurtė galvą Denis Milzas. – Nė nesiliesk prie jokių pinigų, kol neaptartos visos sutarties sąlygos. Tą pat akimirką, kai paimsi pinigus, būsi susimovęs.

– Tai kada gi galima paimti pinigus? – nesuprato Laudžis.

– Kai bus pasirašytos sutartys su tais aktoriais, kurių nori tu, kai bus pakviestas tavo pageidaujamas režisierius – ir kai prodiuseriai įteiks jam galutinį scenarijaus variantą. Kai scenarijus visiems baisiausiai patiks, galėsi būti tikras: niekas nedrįs pakeisti nė žodžio, o jeigu kyla kokių abejonių – reikalauk, kad studija aprobuotų galutinį scenarijaus variantą. O jau tada būk pasiruošęs pasitraukti.

– Jūs kaip tik šitaip ir elgiatės? – paklausė Laudžis.

– Aš – ne, – prisipažino Denis. – Aš imu pinigus avansu, tiek, kiek pavyksta išpešti. O paskui jie mane dulkina.

– O kas daro taip, kaip, sakėte, reikėtų daryti? – paklausė Laudžis; buvo toks suglumęs, kad net nustojo užsirašinėti.

– Iš mano pažįstamų – niekas, – atsakė Denis Milzas. – Visus, kuriuos pažįstu, galiausiai išdulkina.

– Vadinasi, pats nėjote pas Gordoną Hatavėjų – ne jūs jį pasirinkote? – dar paklausė Laudžis.

– Tik studija ir galėjo pasirinkti Gordoną, – atsakė Denis.

Jo oda buvo nepaprastai glotni; tai būdinga kai kuriems alkoholikams, ir jų veidai atrodo išties pribloškiančiai; galėjai pamanyti, kad tokia kūdikiška Denio veido oda – tiesioginis nuolatinio apdorojimo alkoholiu rezultatas, regis, net barzda žėlė su pertrūkiais, panašiai kaip strigo ir kalba. Pažiūrėti atrodė, kad Deniui tenka skustis ne dažniau nei kartą per savaitę, nors buvo jau beveik trisdešimt penkerių.

– Papasakosiu jums apie Gordoną, – porino Denis. – Tai Gordono sumanymas – išplėtoti gyvačių guru vaidmenį; Gordono išmanymu, pats blogio įsikūnijimas turėtų būti ašramas su gyvatėmis. Papasakosiu, papasakosiu jums apie Gordoną, – kalbėjo Denis Milzas, nes nei Laudžis, nei Farokas jo nepertraukė. – Gordonas kaip gyvas nėra *sutikęs* jokio guru, nei su gyvatėmis, nei be gyvačių. Gordonas nė akyse nėra *matęs* nė vieno ašramo, netgi Kalifornijoje.

– Būtų visiškai nesunku suorganizuoti susitikimą su guru, – tarė Laudžis. – Būtų visiškai nesunku aplankyti kokį nors ašramą.

– Neabejoju: patys žinote, ką į tokį pasiūlymą atsakytų Gordonas, – pareiškė Denis Milzas; tačiau žiūrėjo prisiliuobęs scenaristas tik į Faroką.

Farokas kiek sugebėdamas mėgino pamėgdžioti Gordoną Hatavėjų.

– Aš užsikrušęs su tuo sušiktu filmu, – pareiškė. – Kada man susitikinėti su kažkokiu suknistu guru ar trenktis į suknistą ašramą, jei esu iki ausų užsikrušęs su tuo sušiktu filmu?

– Sumanus vaikis, – įvertino Denis Milzas. O senajam Laudžiui pridūrė: – Jūsų sūnus perpratęs kino verslą.

Nors Denis Milzas atrodo visiškai žlugęs žmogus, sunku jo nemėgti, pagalvojo Farokas. O paskui jo žvilgsnis nukrypo žemyn, į alaus bokalą – ir čia jis išvydo plaukiojančius du ryškiai violetinius vatos gumulėlius iš Gordono Hatavėjaus ausų. Kaip šitie atsidūrė mano aluje, suglumo Farokas. Jam prireikė ledų šaukštelio, tik šitaip pavyko išžvejoti juos, visus varvančius, iš alaus bokalo. Farokas numetė įmirkusius Gordono Hatavėjaus ausų kamštukus į arbatos lėkštelę svarstydamas, kiek laiko šie mirko ir kiek jis spėjo išgerti,

kol vatos gniužulėliai siurbė jo alų, pasislėpę bokalo dugne. Denis Milzas taip užsikvatojo, kad nebepajėgė nė žodžio išspausti. O Laudžis puikiausiai perprato, ką galvoja jo kritiškai nusiteikęs sūnus.

– Juk tai nesąmonė, Farokai! – patikino jį tėvas. – Nė kiek neabejoju, kad taip atsitiko netyčia.

Tai išgirdęs, Denis Milzas užsikvatojo dar garsiau ir niekaip negalėjo liautis, kol pagaliau patraukė pono Setnos dėmesį – senasis patarnautojas atskubėjo prie jų staliuko ir smerkiamai įsistebeilijo į lėkštelę su dviem aluje išmirkusiais, bet vis tiek ryškiai violetiniais vatos gumulėliais. Faroko bokale likęs alus irgi buvo nusidažęs violetine spalva. Ponas Setna galvojo: gerai bent tiek, kad metas jau gana vėlyvas ir ponia Daruvala išvykusi namo.

Farokas padėjo tėvui įtaisyti Denį Milzą užpakalinėje automobilio sėdynėje. Žinojo: Denis netrukus įmigs kaip akmuo – kažin, ar jie spės įveikti visą atstumą Dakvorto klubo keliuku, o kai išvažiuos iš Mahalakšmės – tai tikrai. Jeigu negrįždavo namo anksčiau, scenaristas visada smigdavo tokiu metu; kai jie nuvažiuos į „Tadž Mahalą“, Faroko tėvas kaip visuomet pakiš pinigą kuriam nors iš aukštaūgių durininkų sikhų, kad užverstų Denį ant bagažo vežimėlio ir nuridentų iki kambario.

Tą vakarą – Farokas sėdėjo keleivio sėdynėje, tėvas prie vairo, o Denis Milzas šnarpštė užpakalinėje – vos jiems įvažiavus į Tardeo, tėvas ėmė ir tarė:

– Tu nuolat užsimaukšlinęs tą pačią veido išraišką, bet žinok – ko gero, būtų išmintingiau, jei taip prikišamai nedemonstruotum savo pasibjaurėjimo šitais žmonėmis. Žinau, pats manai esąs labai išprusęs ir rafinuotas, o jie – parazitai, neverti net tavo paniekos, bet štai ką tau pasakysiu: šitaip atvirai rodyti savo jausmus – anaiptol ne rafinuoto žmogaus bruožas.

Farokui tai įstrigo, mat šito priekaišto geluonis giliai įsismelkė jam į širdį, bet jis nepratarė nė žodžio, tylomis kunkuliavo pykčiu tėvui, kuris vis dėlto nebuvo toks kvailas, kokiu jį laikė jaunėlis sūnus. Farokas negalės to užmiršti dar ir dėl to, kad automobilis tuo metu riedėjo kaip tik per tą Tardeo rajono vietą, kur po dvidešimties metų tėvas bus sprogmeniu ištaškytas į skutus.

– Reikėtų tau verčiau pasiklausyti, ką tie žmonės šneka, Farokai, – bylojo tėvas. – Norint iš jų šio to išmokti, visai nebūtina, kad jie prilygtų tau moralumu.

Šiuose žodžiuose slypėjo nemenka likimo ironija, kurios Farokas irgi neužmirš. Nors sumanymas buvo tėvo, galiausiai kaip tik sūnus kai ko iš sumautų svetimšalių pasimokė; galų gale būtent Farokas bus tas, kas pasinaudos Denio patarimu.

Bet ar jis tikrai išmoko ko nors, ką vertėtų mokėti?

Dabar Farokui jau nebe devyniolika, jam suėjo penkiasdešimt devyneri. Apyblanda Dakvorto klube visai sutirštėjo, bet gydytojas vis dar sėdėjo išsipleikęs prie staliuko Damų sode. Daktaro Daruvalos veide išsklido išraiška, paprastai siejama su visiška nesėkme; tiesa, niekas neturėjo teisės kišti nagų prie jo „Inspektoriaus Dharo“ scenarijų, jis visuomet pasirūpindavo „aprobuotu paskutiniu scenarijaus variantu“, tik kas iš to? Visa, ką jis sugebėjo parašyti, buvo mėšlo krūva. Štai kokia ironija: filmai pagal jo scenarijus susilaukdavo milžiniškos sėkmės, nors nėmaž nebuvo geresni už „Kada nors mes aplankysime Indiją, brangioji“.

Daktaras Daruvala susimąstė, ar kiti mėšlo prirašę scenaristai irgi kaip jis svajojo kada nors parašyti scenarijų „aukščiausios prabos“ filmui. Faroko istorija „aukščiausios prabos“ filmui visada prasidėdavo vienodai – bėda ta, kad toliau pradžios jam taip ir nepavykdavo nusikapstyti.

Įžanginis planas: Viktorijos geležinkelio stotis – gotikinis pastatas su vitražiniais langais, frizai, arkiniai kontraforsai ir nuo ištapyto kupolo praeivius įdėmiai stebinčios chimeros; Faroko nuomone, tai buvo pati Bombėjaus širdis. Aidžioje salėje šurmuliuoja pusmilijoninė minia: kasdieniai keleiviai ir nuolatos atplūstantys atvykėliai – pastarieji tempiasi visą savo gerą, pradedant vaikais ir baigiant vištomis.

Vos išėjus iš milžiniško terminalo, prieš akis veriasi neaprėpiama Kraufordo prekyvietė: begalė prekystalių, nukrautų įvairiausiomis

prekėmis, ką jau kalbėti apie gyvūnų turgų – čia gali gauti ko panorėjęs: papūgų, piranijų, beždžionių. O tarp visų nešikų ir pardavėjų, visų elgetų, atvykėlių ir kišenvagių kamera (tarsi nejučia) surastų ir pagrindinį personažą, nors jis – tik vaikas, ir dar luošas. O kokį kitą pagrindinį personažą galėtų sugalvoti chirurgas ortopedas? Tuo metu turėtų suveikti kino magija (filmuose kartais taip pasitaiko): iš berniuko veido (parodyto stambiu planu) mes iškart suprastume, kad pasirinkta – iš milijonų istorijų – būtent *jo* istorija, ir tą pat akimirką berniuko balsas už kadro praneštų mums jo vardą.

Farokas net pernelyg mėgo tą senamadišką „balso už kadro“ metodą, nuolat naudodavo jį Inspektoriaus Dharo filmuose. Štai, tarkime, vienas prasideda šitaip: kamera seka per Kraufordo prekyvietę skubančią dailią merginą. Ji nerimauja lyg nujausdama, kad ją kažkas seka, tad skubindamasi užkliudo krūvą ananasų ant vaisių prekystalio – pažirę ananasai ją tarsi stumteli, ji pasileidžia tekina, tačiau bėgdama slysteli nepastebėjusi kažkokių pūvančių nuograužų po kojomis ir rėžiasi į kioską su naminiais gyvūnais, kur viena karingai nusiteikusi kakadu įgnybia snapu jai ranką. Čia mes pirmąsyk išvystame Inspektorių Dharą. Mergina bėga, o Dharas ramiausiai žingsniuoja jai iš paskos. Stabteli prie egzotiškų paukščių narvų, tiesa, tik tam, kad skiausčia plaštaka kepštelėtų kakadu.

Tada prabyla jo balsas už kadro:

– Persekiojau ją jau trečią kartą, bet jai vis tiek neužteko protelio suvokti: ne taip lengva priversti mane pamesti pėdsaką.

Dharas vėl stabteli, o skubanti mergina atsitrenkia į didžiulę mango vaisių kaugę. Dharas kaip tikras džentelmenas palūkėja, kol pardavėjas nurinks vaisius bent jau nuo tako, bet kai vėl pasiveja merginą, ji jau tyso negyva. Per patį vidurį tarp plačiai atmerktų jos akių žioji kulkos praurbinta skylė; Dharas paslaugiai užmerkia jai akis.

Jo balsas už kadro tuojau ir pakomentuoja:

– Gaila, regis, ne aš vienas ją persekiojau. Bet atsikratyti kito persekiotojo jai irgi nepavyko.

Vis žvilgčiodamas į daktarą Daruvalą jaunesnįjį, užsisėdėjusį Damų sode, senasis ponas Setna net neabejoja žinąs, kas įžiebė

neapykantą, kurią jis įžvelgė gydytojo akyse; patarnautojas manė tikrai žinąs, apie kokį senų laikų kirminą užsigalvojo gydytojas. Tačiau ponui Setnai buvo visiškai nepažįstami tokie jausmai kaip nepasitikėjimas ir pasibjaurėjimas savimi. Senajam parsui niekad ir į galvą nebūtų atėję, kad šįsyk daktaras Daruvala mąsto apie save.

Farokas iš paskutiniųjų mygo save palikti ramybėj tą neįgalų vaikinuką Viktorijos stotyje, kur jis išlipo iš traukinio; kaip tik Viktorijos stotyje prasideda šitiek daug Bombėjaus istorijų, tačiau daktaras Daruvala, kad ir kiek suko galvą, niekaip neįstengė sukurti bent kokios nors to pamesto vaiko istorijos. Gydytojas vis dar svarstė, kas tam vaikui galėtų nutikti jau atvykus į Bombėjų. Žinoma, atsitikti galėjo viskas ir bet kas, ką jau ką, o tai Farokas gerai žinojo; tačiau, užuot ką nors sugalvojęs tam luošam vaikui, scenaristas stačia galva nėrė į Inspektoriaus Dharo siužetus, nors „kietam vaikinui" būdingai Dharo kalbai originalumo stigo taip pat kaip ir pačiam Dharui.

Daktaras Daruvala mėgino gelbėtis – sugalvoti kokią nors istoriją, persmelktą tokio pat tyrumo ir nekaltybės, kokie supo jo mėgstamiausius Didžiojo Karališkojo cirko vaidinimus, bet Farokui taip ir nepavyko sukurpti siužeto, kuris prilygtų kad ir patiems paprasčiausiems iš jo taip mėgstamų cirko numerių. Ką ten, jam nepasisekė sugalvoti netgi tokios istorijos, kuri būtų bent perpus tokia įdomi kaip kasdienė cirko dienotvarkė. Cirko diena trukdavo ilgai – prasidėdavo šeštos valandos ryto arbata – ir per visą dieną niekas neiššvaistydavo vėjais nė valandėlės. Artistai vaikai ir kiti akrobatai iš pat ryto kibdavo treniruotis, lavindavo raumenų jėgą bei lankstumą, ruošdavo naujus numerius; pratybos trukdavo iki devintos ar dešimtos ryto, tada visi, užkandę lengvų pusryčių, kuopdavo savo palapines; paskui, orui vis labiau kaistant, siuvinėdavo kostiumus blizgančiais žvyneliais ar imdavosi kokių kitų darbų, kuriuos galima atlikti beveik nejudant. Įdienojus pasibaigdavo ir gyvūnų pratybos: stambiosioms katėms būdavo per karšta, o arkliai ir drambliai būtų kėlę pernelyg daug dulkių.

Vidurdienį tigrai ir liūtai tysodavo narvuose, iškišę pro virbus uodegas, letenas, netgi ausis, lyg viltųsi, kad bet kurią nors truputį

atsikišusią kūno dalį gali pasiekti tegul ir menkiausias vėjelis; švytruodavo tik uodegos, tarytum vadovautų musių orkestrui. Arkliai paprastai likdavo stovėti – atsigulus tik dar labiau kamuotų kaitra, o pora berniukų pasikeisdami purtydavo dulkes nuo dramblių šonų, mosuodami perplėštais drobiniais maišais, kuriuose kadaise laikytos bulvės ar svogūnai. Dar vienas vaikinas gumine žarna laistydavo pagrindinės palapinės grindis, bet vidurdienio karštybėje dulkės sudrėkdavo ir nusėsdavo neilgam. Visuotinis stingulys paveikdavo netgi šimpanzes, jos paliaudavo suptis narvuose, tik protarpiais suklykdavo – ir, žinoma, šokinėdavo, kaip visada. O koks šuo jei suinkšdavo, retsykiais – net kiauktelėdavo, tai nebent kieno nors paspirtas.

Vidurdienį žvėrių dresuotojai ir akrobatai sočiai pietaudavo, tada guldavo pasnausti pokaičio – pirmas dienos spektaklis visada prasidėdavo po trijų. Paprastai vis dar tvyrodavo kvaitinantis karštis, o sukilusios dulkės žaižaruodavo lyg žvaigždelės saulės spindulių pluoštuose, įkypai krintančiuose pro pagrindinės palapinės angas, tose akinančios šviesos juostose dulkės, atrodydavo, spiečiasi tirštai it musės. Per pertraukėles tarp muzikinių numerių orkestrantai perdavinėdavo kits kitam drėgną skudurą, juo apsišluostydavo pučiamuosius instrumentus, bet dar dažniau – veidus.

Į dieninį, pusės keturių, spektaklį žiūrovų paprastai susirinkdavo nedaug. O ir tie patys – keistokas derinys: senukai, pernelyg garbaus amžiaus, kad dirbtų visą darbo dieną, ir ikimokyklinio amžiaus vaikai; nei vieniems, nei kitiems per daug nerūpėjo akrobatų ar gyvūnų darbo kokybė, be to, ir šiaip ribotą jų gebėjimą sutelkti dėmesį dar labiau silpnino tvyrantis karštis ir dulkės. Tačiau per daugelį metų daktaras Daruvala nė karto nepastebėjo, kad per pusės keturių spektaklį vangūs būtų patys artistai: tiek akrobatai, tiek žvėrių dresuotojai ir net patys žvėrys triūsdavo iš peties. Tik publika būdavo trupučiuką apsnūdusi.

Dėl šios priežasties Farokui kur kas labiau patikdavo vakariniai vaidinimai. Pažiūrėti cirko ateidavo visa šeima: jauni, dirbantys vyrai ir moterys su vaikais, pakankamai dideliais, kad galėtų žiūrėti atidžiai, o blėstanti gęstančios dienos šviesa atrodydavo tolima, net-

gi švelni, joje jau nebūdavo matyti sūkuriuojančių dulkelyčių. Vakarop drauge su pasitraukusia pliskinančia saulėkaita, regis, dingdavo ir musės, o uodams metas dar buvo per ankstyvas. Per pusės septynių spektaklius palapinė dažniausiai būdavo sausakimša.

Pirmas numeris vadinosi „Moteris gyvatė“, jį atlikdavo bekaulė mergaitė, vardu Lakšmė (laimės ir meilės deivė). Ji buvo išties daili akrobatė, rachito – nė ženklo. Lakšmei buvo tik keturiolika, bet dėl kaulėto, aštrių bruožų veido atrodė vyresnė. Ji vilkėdavo ryškų oranžinį bikinį, gausiai nusagstytą geltonais ir raudonais žvyneliais, kurie žaižaravo blyksinčioje prožektorių šviesoje; Lakšmė priminė žuvį, kurios žvynai taško povandeninės šviesos atspindžius. Pagrindinėje palapinėje būdavo pakankamai tamsu, kad blyksintis nuolat besimainančių spalvų stroboskopo spindulys sukurtų įspūdingą reginį, bet, kita vertus, vidun smelkėsi ir pakankamai žemyn krypstančios saulės šviesos, kad įžiūrėtum spektaklį stebinčių vaikų veidus. Daktaras Daruvala vis pagalvodavo, kad tie, kurie tvirtina, esą cirko vaidinimai skirti tik vaikams, teisūs nebent iš dalies – cirko spektakliai, be jokios abejonės, skirti ir suaugusiesiems, bent jau tiems, kurie džiaugiasi regėdami šitaip pakerėtus vaikus.

Kodėl gi aš šito negaliu, svarstė gydytojas, prisimindamas tokį paprastą, bet tobulą bekaulės mergaitės, vardu Lakšmė, pasirodymą, galvodamas ir apie luošą berniuką, pamestą Viktorijos stotyje – ten, kur daktaro Daruvalos vaizduotė, vos įsižiebusi, tuoj pat ir įstrigo. Užuot sukūręs ką nors, kas būtų tyra, kas kerėtų ir jaudintų kaip cirkas, jis nukreipė vaizduotės galias į tyčinį kūno žalojimą ir žmogžudystes – visa tai, ką įkūnijo Inspektorius Dharas.

Senasis ponas Setna apsiriko, mėgindamas atspėti liūdesio, aiškiai įžvelgiamo daktaro Daruvalos veide, priežastį – iš tiesų tai buvo tik beribis gydytojo nusivylimas savimi. Užjaučiamai linktelėjęs gydytojui, kuris toks vienišas, toks apleistas sėdėjo Damų sode, patarnautojas parsas leido sau – tai pasitaikydavo itin retai – trumpą familiarumo valandėlę su skubančiu pro šalį padavėju.

– Džiaugiuosi, kad toji žiurkė, apie kurią jis dabar galvoja, – ne *aš*, – pareiškė ponas Setna.

Karis niekuo dėtas

Savaime aišku, Denio Milzo alkoholizmas buvo dar ne didžiausia „Kada nors mes aplankysime Indiją, brangioji“ bėda, galbūt buvo galima atleisti netgi tai, kad jis pernelyg nesidrovėdamas „nukirto“ „Tamsiosios pergalės“ siužetą; kur kas labiau viską kreivomis vėžėmis stūmė absurdiškos Gordono Hatavėjaus pataisos, kuriomis jis lyg niekur nieko nuniokojo „originalųjį“ Denio scenarijų, taip pat vis labiau aštrėjantis režisieriaus hemorojus bei grybelinė infekcija. Tačiau pati didžiausia nelaimė buvo pagrindinio mirštančios, bet išgelbėtos žmonos vaidmens atlikėja – gražuolė be lašo talento, nuolatinė žiniasklaidos „aukštuomenės gandų“ skyrelio viešnia Veronika Rouz. Draugai ir kolegos vadino ją Vera, bet anuomet, kai gimė Brukline, ji dar buvo vardu Hermiona Rouzen, be to, ji dar buvo ir Gordono Hatavėjaus seserėčia (v... r... duktė). Pasaulis, kaip tąsyk sužinojo Farokas, iš tiesų mažas.

Prodiuseriui Haroldui Rouzenui vieną dieną atsivers akys ir jis supras, kad jo duktė – iš tiesų tokia jokio skonio neturinti nuoboda, kokią pasaulis ją išvydo iš pat pirmo žvilgsnio; vis dėlto Haroldą žmona (Gordono Hatavėjaus v... r... sesuo) sudorodavo lyg šiltą vilną, kaip ir patį Gordoną. Tad Haroldas leidosi žmonos įtikinamas, neva Hermiona Rouzen, paversta Veronika Rouz, kada nors taptų žvaigžde. Bet Veros tiek talento, tiek proto stygius tapo nemaža kliūtimi siekiant šio tikslo, be to, ji jautė tokį potraukį viešai demonstruoti apnuogintas krūtis, kad būtų papiktinusi net ledi Dakvort.

Tačiau 1949-ųjų vasarą Dakvorto klube sklandė gandas, esą Veros artimiausioje ateityje laukia milžiniška sėkmė. Ką galėjo Bombėjus žinoti, kas dedasi Holivude? Bent Laudžis Daruvala žinojo tik tiek, kad Vera patvirtinta mirštančios, bet išgyvenančios žmonos vaidmeniui. Farokas anaiptol ne iš karto išsiaiškino, jog Denis Milzas aršiai priešinosi, nė už ką nesutikdamas, kad šis vaidmuo tektų Verai, bet tik tol, kol ji sugundė jį ir net privertė patikėti, kad esąs beprotiškai ją įsimylėjęs. Paskui jis jau visur sekiojo jai iš paskos lyg šunytis. Denis tikėjo, kad tik įtampa kuriant šitokį

vaidmenį atvėsino trumpą Veros aistrą jam – Vera „Tadž Mahalo“ viešbutyje turėjo atskirą kambarį ir nebeįsileisdavo Denio į savo lovą nuo pat pirmos filmavimo dienos, – nors iš tikrųjų ji, savaime aišku, užmezgė romaną su pagrindinio vyro vaidmens atlikėju. Deniui, tiesa, tai anaiptol nebuvo savaime aišku, mat kiekvieną vakarą jis negyvai nusilesdavo, o paskui miegodavo iki pietų.

Pagrindinio vyro vaidmens atlikėjas buvo toksai biseksualas Nevilas Edenas. Nevilas buvo grynakraujis anglas; jeigu jo aktorinis talentas ir netryško per kraštus iš prigimties, jis bent jau buvo įgijęs atitinkamą išsilavinimą; bet kai persikraustė į Los Andželą, šis manevras jam gerokai apkarto, vos ėmė suvokti, kad visus jam siūlomus vaidmenis pernelyg lengva mauti ant vieno kurpalio. Paprastai iš anksto galėdavo numatyti, kokį vaidmenį gaus, – jam tekdavo vaidinti vien stereotipiškus britus. Vaidmenys dažnai būdavo skirti britams pajuokti: kartą Nevilas vaidino tokį užkietėjusį anglą, kuris tarp kur kas energingesnių ir ne tokių išsilavinusių amerikiečių atrodė gerokai apgailėtinas, kitą kartą – rafinuotą anglų džentelmeną, kurį įsimyli greita pasiduoti įspūdžiams amerikietė, bet suvokusi savo klaidą kaipmat atiduoda pirmenybę tegul nuobodžiam, užtat abiem kojom tvirtai ant žemės stovinčiam patinui amerikiečiui. Buvo dar viena vaidmenų rūšis: koks nors į svečius atvykęs pusbrolis anglas – kitąsyk tai galėjo būti karo laikų bičiulis, – kuris iki ašarų prijuokindavo žiūrovą, demonstruodamas nesugebėjimą jodinėti ar vairuoti dešiniosios pusės eismo keliuose, ar pasirodydamas tikras liurbis pliektynėse kokiame žemiausios kategorijos bare. Vaidindamas visus šiuos vėplas britus, Nevilas ilgainiui ėmė jausti, kad pats perša publikai idiotišką įsitikinimą, esą tikrą vyriškumą atspindi tik vyrams amerikiečiams būdingos savybės. Šis nemalonus atradimas jį gerokai suerzino, be to, aišku, dar labiau pakurstė tai, ką jis vadino savo „homoseksualiąja asmenybės dalimi“.

Filmą „Kada nors mes aplankysime Indiją, brangioji“ Nevilas vertino filosofiškai: čia jis bent jau gavo pagrindinį vaidmenį, kuris, be kita ko, dar ir šiek tiek skyrėsi nuo ano kiek migloto britiškojo tipažo, kokį jam iki šiol teko vaizduoti; čia jis pagal scenarijų

būsiąs laimingai vedęs anglas, kurio amerikietė žmona vaduojasi mirtimi. Tačiau pavydėtina nevykėlių šutvė: Denis Milzas, Gordonas Hatavėjus ir Veronika Rouz – galėjo išgąsdinti net tokį kaip Nevilas Edenas. Nevilas iš patirties žinojo: kai tenka galynėtis su sudarkytu scenarijumi, antrarūšiu režisieriumi ir dar paleistuve partnere, mandagumo atsargos išsenka bežiūrint. Nevilui į Verą buvo nusispjaut, bet ši nusprendė, kad jau pats metas jį įsimylėti; vis dėlto glamžytis su ja jam buvo ir malonesnė, ir labiau įkvepianti veikla nei su ja vaidinti, be to, jautėsi galįs alkūnes nusigraužti iš nuobodulio.

Beje, Nevilas buvo vedęs – Vera tai žinojo ir siaubingai kankinosi, ją net užpuolė chroniška nemiga. Užtat, savaime aišku, nežinojo, kad jis biseksualus, – atskleisti tai buvo bene patikimiausias būdas, kurį Nevilas dažnai pasitelkdavo prireikus nutraukti kokį vienadienį romaniuką. Metodas buvo stulbinančiai veiksmingas: pakakdavo kokiai vienkartinei ištvirkusiai mergužėlei prisipažinti, esą ji yra pirma *moteris*, sugebėjusi šitaip giliai užvaldyti jo širdį ir dėmesį, bet jo homoseksualioji prigimtis neva stipresnė už juos abu. Šitai visuomet suveikdavo akimoju – merginos atšokdavo it nuplikytos. Visos, išskyrus žmoną.

Savo ruožtu Gordonas Hatavėjus buvo prasmegęs rūpesčiuose iki kaklo; hemorojus ir grybelis – dar smulkmena, palyginti su neabejotina katastrofa, su kuria netikėtai teko susidurti akis į akį. Mat Veronika Rouz įsigeidė išgrūsti Denį Milzą namo – kad galėtų apgaubti Nevilą Edeną dar dosnesniu dėmesiu. Gordonas Hatavėjus Veros pageidavimą patenkino tik iš dalies: uždraudė Deniui kelti koją į filmavimo aikštelę. Rašytojo dalyvavimas filmavime, paskelbė Gordonas, „sukruštai trikdo" aktorius. Tačiau seserėčios reikalavimui išvis išsiųsti Denį Milzą namo Gordonas negalėjo paklusti: Denis jam buvo reikalingas kiekvieną mielą vakarą – nuolatos keičiamam scenarijui taisyti. Nieko nuostabaus, kad Denis Milzas siekė grąžinti pirminį scenarijaus variantą, kuris – tą patvirtino Nevilas Edenas – buvo kur kas geresnis už dabartinį. Denis Nevilą laikė visai pakenčiamu vyruku, bet jeigu būtų sužinojęs, kad tasai dulkina Verą, tikriausiai būtų galutinai sugniužęs. Pati Vera nieko

kito taip netroško, kaip pagaliau išsimiegoti, ir daktaras Laudžis Daruvala jau smarkiai nuogąstavo dėl nesiliaujančių jos reikalavimų aprūpinti migdomaisiais. Vis dėlto, beviltiškai pakvaišęs dėl filmų, jis netgi ją laikė „kerinčia".

Jo sūnaus Faroko Veronika Rouz taip smarkiai nekerėjo, ir vis dėlto net jis nebuvo visiškai atsparus jos grožybėms. Neilgai trukus dar gana žalią devyniolikmetį ėmė draskyti prieštaringos emocijos. Vera, be abejonės, buvo vulgari jauna moteris, tai devyniolikmečius neretai gundo, ypač kai ta moteris juolab įdomi, nes šiek tiek vyresnė, – Verai buvo dvidešimt penkeri. Ir dar – nors ničnieko nenutuokė apie Veros įjunkį protarpiais viešai apnuoginti krūtis, Farokas įžvelgė nuostabų aktorės panašumą į ledi Dakvort tose senose nuotraukose, kurios jį taip traukė.

Buvo toks vakaras tuščioje šokių salėje, kai netgi storos akmeninės sienos ir iš paskutiniųjų besisukantys ventiliatoriai palubėje neįstengė nors trupučiuką atvėsinti troškaus, drėgno nakties oro, kuris, tirštas it rūkas, plūdo į Dakvorto klubą nuo Arabijos jūros. Tokiu oru net užkietėję ateistai, pavyzdžiui, Laudžis, ima melsti, kad greičiau prasidėtų liūčių sezonas. Po vakarienės, kai tik pakilo nuo stalo, Farokas nusivedė Verą į šokių salę – tiktai ne šokti, o parodyti ledi Dakvort nuotraukų.

– Jūs man labai kai ką primenate, – pasakė jaunuolis aktorei. – Prašom eiti su manim, parodysiu.

Tai taręs, jis nusišypsojo savo motinai, Meherai, kurią, regis, ne itin džiugino draugija – iš kairės sėdintis niūrus ir pasipūtęs Nevilas Edenas ir nusitašęs Denis Milzas iš dešinės, nuleidęs galvą ant lėkštėje sunertų rankų.

– Aha! – sušuko seserėčiai Gordonas Hatavėjus. – Tau tikrai reikėtų pamatyti tos mergšės nuotraukas, Vera! Ji irgi demonstruodavo savo papus kiekvienam sutiktam!

Farokas lyg ir turėjo suklusti išgirdęs tą „irgi", bet pamanė, kad Gordonas norėjo pasakyti, jog ledi Dakvort, be kitų įpročių, dar mėgdavo ir apsinuoginti.

Veronika Rouz vilkėjo berankovę muslininę suknelę, kuri, sudrėkusi nuo prakaito, prilipo prie nugaros toje vietoje, kur rėmėsi

į kėdės atlošą; iki pat pečių apnuogintos jos rankos neapsakomai papiktino dakvortiečius, o ypač – naująjį klubo patarnautoją parsą, poną Setną, kuris manė, kad moteris, pasirodžiusi viešoje vietoje nuogomis rankomis, yra itin skandalingas spjūvis į bet kokį padorumą – žiūrėk, ta šliundra dar sumanys pademonstruoti ir krūtis!

Išvydusi ledi Dakvort nuotraukas, Vera pasijuto pamaloninta; suėmusi drėgnus šviesius plaukus, kilstelėjo juos nuo prakaitu įmirkusio liauno kaklo ir atsigręžė į jaunąjį Faroką, kurį nuo erotinio jaudulio net išpylė raudonis, kai išvydo prakaito lašelį, riedantį žemyn Verai daugmaž iš pažasties.

– Galbūt ir man reikėtų tokios pat šukuosenos kaip jos, – tarė Vera ir paleido plaukus, šie vėl pažiro ant pečių.

Sliūkindamas paskui ją atgal į valgomąjį Farokas tiesiog negalėjo nepastebėti – mat suknelės nugara buvo permerkta prakaito, – kad Vera be liemenėlės.

– Na ką, patiko ta sukrušta ekshibicionistė? – paklausė jos dėdė, kai jie vėl susėdo prie stalo.

Ir čia Vera atsisagstė baltos muslininės suknelės priekį ir parodė krūtis – jiems visiems: ir daktarui Laudžiui Daruvalai, ir poniai Daruvalai taip pat. Lalų pora, vakarieniaujanti drauge su Banerdžiais prie gretimo staliuko, pamatė Veronikos Rouz krūtis, netgi labai aiškiai. O ponas Setna, dar ką tik išspirtas iš Ripono klubo už aną išpuolį, kai vieną nemandagų klubo narį apipylė karšta arbata, sugniaužė sidabrinį padėklą, lyg jau gvieštųsi taip tvoti juo tai Holivudo mergšei, kad nebeatsikeltų.

– Na, ir ką manote? – paklausė Vera apstulbusių žiūrovų. – Nenuraukiu, ar ji tikrai buvo ekshibicionistė, manau, tiesiog suknistai perkaito!

Ir čia pat pridūrė norinti tuojau pat grįžti į „Tadž Mahalą“, kur nuo jūros pučiąs bent šioks toks vėjelis. Nors iš tikrųjų jai magėjo traukti pašerti žiurkių, kurios būriuodavosi pakrantėje po Indijos vartais; žiurkės nesibaimino žmonių, o Vera mėgo erzinti jas brangių patiekalų likučiais – panašiai kaip kiti mėgsta lesinti balandžius ar antis. O jau paskui ji trauksianti tiesiai į numerį pas Nevilą ir jodysianti jį tol, kol kotas pamėlynuos.

Tačiau rytą Verai teko kentėti ne vien nemigos sukeltas kančias – ją dar ir supykino. Tą rytinį šleikštulį ji tvėrė ištisą savaitę, kol galiausiai ryžosi pasitarti su daktaru Laudžiu Daruvala, kuris, nors ortopedas, be didesnio vargo nustatė diagnozę: aktorė buvo nėščia.

– Tai šūdas, – išsiplūdo Vera. – O aš maniau, kad kaltas tas sukruštas karis.

Nelabai ir suklydo, tačiau kaltas buvo vien „sukruštas“, ne karis. Tėvas galėjo būti tiek Denis Milzas, tiek Nevilas Edenas. Vera vylėsi, kad vis dėlto Nevilas, – jis, šiaip ar taip, patrauklesnis. Ir dar suraitė teoriją, kad toks alkoholizmas kaip Denio gali būti užkoduotas genuose.

– Dievulėliau, *turėtų* būti Nevilas! – pareiškė Vera Rouz. – Denis toks išmirkęs marinate, kad jo kareivukai tikriausiai negyvybingi.

Daktarą Laudžį Daruvalą, kaip ir reikėjo tikėtis, pribloškė šitoks gražuolės kino žvaigždės vulgarumas – kino žvaigždės, kuri nebuvo jokia žvaigždė ir kuri staiga pabūgo, kad dėdė, filmo režisierius, sužinos apie jos nėštumą ir atims vaidmenį. Senasis Laudžis atkreipė panelės Rouz dėmesį, kad filmuotis jai, šiaip ar taip, liko mažiau nei trys savaitės, o nėštumas išryškėsiąs po kokių trijų mėnesių, jei ne daugiau.

Tada panelę Rouz apsėdo klausimas: kažin, ar Nevilas Edenas sutiks skirtis su žmona ir vesti ją? Daktaras Laudžis Daruvala manė, kad šito tikrai nebus, bet, užuot rėžęs tiesiai, pamėgino sušvelninti smūgį netiesioginiu atsakymu.

– Manau, ponas Denis Milzas tikrai neatsisakytų jus vesti, – mandagiai tarė Daruvala vyresnysis, bet toks teisingas atsakymas tik dar labiau užgavo Veroniką Rouz, ir ji apsipylė ašaromis. Beje, ašarų upeliai luošų vaikų ligoninėje – anaiptol ne toks kasdienis reiškinys, kaip būtų galima pamanyti. Daktaras Laudžis Daruvala išleido raudančią aktorę iš kabineto ir nulydėjo per priimamąjį, kur knibždėte knibždėjo ligotų vaikų: luošų, apsigimusių, susižalojusių; visi jie su gailesčiu žvelgė į verkiančią šviesiaplaukę ponią nėmaž neabejodami, kad ji ką tik išgirdo kokią nors šiurpią žinią apie savo vaiką. Tam tikra prasme taip ir buvo.

Lūšnyno užgimimas

Iš pat pradžių žinia apie Veros nėštumą plačiai nepasklido. Laudžis pasakė Meherai, Mehera – Farokui. Bet niekas daugiau nežinojo, o ypač šią naujieną jie stengėsi slėpti nuo Laudžio sekretoriaus, jauno ir itin galvoto vaikino iš pietų Indijos, iš Madraso. Sekretorius, vardu Randžitas, irgi puoselėjo viltį kada nors tapti scenaristu. Randžitas buvo vos keleriais metais vyresnis už Faroką, angliškai kalbėjo nepriekaištingai, tačiau jo rašymo praktika kol kas apsiribojo tik tobulai aprašytomis daktaro Daruvalos vyresniojo pacientų ligos istorijomis, taip pat išsamiomis, Laudžiui skirtomis santraukomis straipsnių, kuriuos būdavo perskaitęs ortopedijos žurnaluose. Šias santraukas Randžitas rašydavo anaiptol ne todėl, kad būtų norėjęs įsiteikti senajam Laudžiui, o tik todėl, kad užsiėmęs gydytojas galėtų peržvelgti, kas naujo pasirodė profesinėje spaudoje, ir jei sudomintų, paskaityti pats.

Nors pats buvo kilęs iš aukščiausios, brahmanų, kastos, iš griežto vegetarizmo tradicijų besilaikančios hinduistų šeimos, Randžitas – atėjęs pokalbio dėl darbo – pasisakė Laudžiui esąs visiškai netikintis, o kastos, jo nuomone, „iš esmės tik būdas visus suvaržyti". Laudžis, tai išgirdęs, jaunuolį įdarbino tą pat akimirksnį.

Bet nuo anos dienos praslinko jau penkeri metai. Tiesa, Randžitas pasirodė esąs puikus sekretorius, ir Daruvala vyresnysis jo paslaugomis buvo labai patenkintas, be to, nepraleisdavo progos praplauti jaunuoliui smegenų, kad stumtelėtų jį dar tolėliau ateizmo kryptimi, tačiau Randžitas susidūrė su netikėtu keblumu: nors nuolat siuntinėjo skelbimus į „The Times of India" vedybinių pažinčių skyrelį, jam vis nesisekė patraukti kokios nors tinkamos būsimosios nuotakos – ar veikiau tinkamo būsimojo uošvio – dėmesio. Mat jis nutylėdavo esąs brahmanų kastos ir griežtas vegetaras; jei tokie dalykai ir neatrodė reikšmingi jam pačiam, tai, be jokios abejonės, itin rūpėjo potencialiems būsimiesiems uošviams; paprastai į tokius skelbimus atsiliepdavo būtent būsimieji uošviai, ne būsimosios nuotakos, – jei išvis kas nors atsiliepdavo.

Tad štai dabar tarp senojo Laudžio ir jaunojo Randžito įsiplieskė barnis, mat Randžitas galiausiai pasidavė. Į paskutinį skelbimą, pasirodžiusį „The Times of India", atsiliepė daugiau nei šimtas galimų kandidatų – mat šįsyk Randžitas pasisakė paisąs kastų ir dar laikąsis griežto vegetarizmo reikalavimų. Šiaip ar taip, pasiteisino jis Laudžiui, vaikystėje buvęs priverstas viso to laikytis – ir nuo to nenumiręs.

– Jeigu tai padės man sukurti šeimą, – pridūrė, – galiu viešai atlikti pudžą ir gauti palaiminimą – nuo šito nenumirsiu ir dabar.

Laudžį pribloškė šitokia išdavystė; iki tol Randžitas jam buvo kone trečias sūnus ir dar bendramintis ateistas. Negana to, nuolatinis susirašinėjimas (su daugiau nei šimtu potencialių uošvių) neišvengiamai ėmė trukdyti tiesioginiam Randžito darbui: jaunuolis visąlaik jautėsi išsekęs, ir nenuostabu – argi įmanoma galvoti apie ką nors kita, kai tenka vertinti šimtą būsimųjų nuotakų ir mintys sukasi vien apie jas?

Vis dėlto, nors galvą kvaršino visai kitais dalykais, Randžitas dar ir kaip atkreipė dėmesį į Holivudo deivės Veronikos Rouz apsilankymą gydytojo kabinete. O kadangi jo darbas buvo sutvarkyti senojo Laudžio paskrebentas pastabas ir iš jų sukurpti oficialų ortopedinės apžiūros protokolą, Randžitas – kai ašaromis apsipylusi Vera pasišalino iš kabineto – gerokai nustebo išvydęs, kad Laudžis į sekso simbolio ligos istoriją įrašė tik tiek: „sąnarių liga". Be to, buvo labai jau neįprasta, kad Daruvala vyresnysis imtųsi lydėti kokį nors pacientą namo – ypač jei šis atėjo paprasčiausios konsultacijos, o priėmimo pas gydytoją laukia dar visa virtinė ligonių. Lyg viso to dar būtų maža, senasis daktaras Daruvala paskambino į *savo* namus ir perspėjo *savo* žmoną parsivežąs panelę Rouz. Ir visa tai – vien dėl kažkokios sąnarių ligos? Randžitui tai pasirodė tiesiog nenormalu.

Laimė, nesibaigiantis susirašinėjimas ir atsakinėjimas į begalę įvairiausių klausimų – štai kas nutinka, kai vedybinis skelbimas susilaukia netikėtos sėkmės, – sutrukdė Randžitui skirti kiek daugiau laiko ar energijos apmąstymams apie Veros „sąnarių ligas". Jo susidomėjimas prasidėjo ir baigėsi klausimu Daruvalai vyresniajam,

kokia gi sąnarių liga užklupusi aktorę; Randžitas tiesiog nebuvo pratęs ligos istorijoje rašyti šitokių neišsamių apžiūros rezultatų.

– Na, tiesą sakant, – atsakė Laudžis, – nukreipiau ją pas kitą gydytoją.

– Vadinasi, vis dėlto ne sąnarių liga? – pasitikslino Randžitas. Jam nerūpėjo niekas kita, tik neprivelti klaidų ligos istorijoje.

– Gali būti, kad tai ginekologinė bėda, – atsargiai atsakė Laudžis.

– O kokiu sąnarių negalavimu skundėsi ji pati? – neatlyžo Randžitas vis labiau stebėdamasis.

– Kažkas su keliais, – aptakiai numykė Laudžis ir dar numojo ranka. – Bet paaiškėjo, kad sutrikimas – psichosomatinio pobūdžio.

– Ar jos ginekologinės bėdos – irgi psichosomatinio pobūdžio? – paklausė Randžitas jau nujausdamas, kad surašyti ligos istoriją šįsyk nebus lengva.

– Gali būti, – patvirtino Laudžis.

– O kokiais ginekologiniais sutrikimais ji skundžiasi? – toliau mygo Randžitas. Būdamas tokio amžiaus ir dar puoselėdamas ambicijas tapti scenaristu, jis jau neabejojo, kad aktorė bus susigavusi venerinę ligą.

– Niežuliu, – atsakė Daruvala vyresnysis ir, siekdamas pagaliau nutraukti kamantinėjimą, išmintingai pridūrė: – Makšties niežuliu.

Jis nepažinojo tokio jauno vyro, kuris būtų linkęs gilintis į šitai. Tad tuo Veros ligų tema ir buvo išsemta. Randžitas per visą likusį gyvenimą nebeparašys nieko, kas būtų panašiau į scenarijų nei šis Veronikos Rouz ortopedinės apžiūros protokolas (po daugelio metų daktaras Daruvala jaunesnysis ne sykį su malonumu vis iš naujo skaitys tą aprašą – kaskart, kai tik panorės prisiliesti prie senųjų laikų).

Ligonę suklaidino jutimai keliuose. Jai atrodo, kad nejaučia jokio niežulio makštyje, nors iš tikrųjų ten niežti, ir kartu jaučia skausmą keliuose, nors iš tikrųjų kelių jai neskauda. Savaime suprantama, pacientei patarta pasikonsultuoti su ginekologu.

Ir dar *koks* ginekologas buvo pasirinktas šiai konsultacijai! Kažin, ar atsirastų ligonis, kuris imtų tvirtinti pajutęs pasitikėjimo

antplūdį, sykį pakliuvęs į rankas visai sukriošusiam, nuolat visokių nelaimingų atsitikimų lydimam daktarui Tatai. Bet Laudžis ir pasirinko jį kaip tik todėl, kad buvo visai nukaršęs ir kamuojamas senatvinės silpnaprotystės, vadinasi – ir patikimas paslapties sergėtojas; jo atminties pajėgumų likučių jau nebūtų užtekę gandams paskleisti. Deja, lygiai taip pat daktaras Tata stokojo privalumų akušerijos srityje.

Vis dėlto Laudžiui pakako sveikos nuovokos patikėti žmonai rūpintis psichologine Veronikos Rouz gerove. Mehera paguldė nėščią gražuolę į svečių lovą Daruvalų namuose senajame Ridž Roude. Mehera popino Verą kaip mažą mergaitę, ką tik ištvėrusią migdolų pašalinimo operaciją. Bet tas motiniškas rūpestis, jei ir galėjo Verą apraminti, jos problemos tikrai negalėjo išspręsti, ne kažin kiek ją guodė ir Meheros tvirtinimas, esą ji pati net neprisimenanti visų gimdymo skausmų ir kraujo. Laikui bėgant, įtikinėjo Mehera sugniužusią aktorę, atmintyje liko tik malonūs šios patirties prisiminimai.

Tačiau kalbėdama su Laudžiu Mehera toli gražu netryško tokiu optimizmu.

– Tu mus įklampinai į labai keistą ir nedėkingą padėtį, – tiesiai rėžė ji vyrui.

O paskui padėtis dar labiau pablogėjo.

Kitą dieną iš filmavimo aikštelės lūšnynų kvartale daktarui Daruvalai vyresniajam paskambino Gordonas Hatavėjus ir pranešė nieko gera nežadančią žinią – esą Veronika Rouz susmuko tarp dviejų dublių. Bet iš tikrųjų nutiko ne visai taip. Veros vadinamasis priepuolis ničniekuo nebuvo susijęs su nepageidaujamu nėštumu; ji tiesiog nualpo – dėl to, kad ją palaižė, o paskui dar ir apčiaudėjo karvė. Negali sakyti, kad Verai dėl to visai nebuvo ko nuogąstauti, bet dar blogiau, kad šį įvykį – kaip ir daugybę kitų kasdienių tikro lūšnyno nutikimų – tuojau pasičiupo aplinkui susitelkusi žioplių minia: kas ką matė, kas nematė, kas ne taip suprato, o ko nesuprato – prigalvojo, žodžiu, žinios pasklido gerokai iškraipytos.

Farokas nebegalėjo prisiminti, ar 1949-ųjų vasarą Sofijos Zuber gatvėje jau buvo pradėjusios dygti lūšnos; prisiminė tik tiek,

kad tose apylinkėse gyveno ir musulmonai, ir hinduistai, mat ne taip toli, Mazagaone, buvo Šventojo Ignoto mokykla, kurią jis lankė. Galbūt viena kita kiužena ten riogsojo jau anuomet. Užtat dabar Sofijos Zuber gatvės rajone driekiasi ištisas lūšnynų kvartalas – gana didelis ir gaubiamas ne kažin kokios šlovės.

Vis dėlto reikia pripažinti, kad Gordono Hatavėjaus filmas Sofijos Zuber gatvės lūšnynui atnešė bent šiek tiek naudos: ten buvo įrengta filmavimo aikštelė ir paskubomis suręsti laužai, nūnai laikomi visai pakenčiamais būstais. Savaime suprantama, tarp statistų, pasamdytų vaidinti lūšnyno įnamius, buvo ir tikrų Bombėjaus gyventojų, ieškančių tikros pastogės, kur galėtų iš tiesų įsikurti. O kartą įsikūrę, jie ėmė reikšti nepasitenkinimą filmavimo grupe, kuri nuolat brovėsi į jų asmeninę erdvę. Gana greitai filmavimo aikštelės lūšnynas virto *jų* lūšnynu.

Dar viena detalė, kurią būtina paminėti, buvo išvietė. Visa armija filmavimo grupės juodadarbių, apsiginklavę kasimo įrankiais, išrausė išvietės duobę. Nėra ko net tikėtis, kad įrengus naują vietą tuštintis žmonės neims naudotis ja pagal paskirtį. Čia, kaip ir visur, galioja universalioji šikimo taisyklė: jeigu kur nors kas nors šika, netrukus ten šiks ir kiti. Toks dėsnis. O Indijos kakotojų išradingumas beribis. Jeigu įrengiama nauja išvietė, nė mirktelėti nespėsi, ir ji jau bus nebenauja. Dar nederėtų pamiršti, kad prieš pat lietingąjį sezoną karštis svilina ypač nuožmiai, o vos jam prasidėjus neišvengiami potvyniai; šie veiksniai, prisidėję prie neįtikėtinai išaugusio žmogaus išmatų kiekio, aišku, smarkiai sustiprino Veros rytinį šleikštulį, ką jau kalbėti apie jos polinkį alpti, ypač tą dieną, kai ją aplaižė ir tuojau pat apčiaudėjo karvė.

Gordonas Hatavėjus su grupe filmavo sceną, kaip pagrobėjai neša mirštančią žmoną (Verą) į gyvačių guru ašramą, o pakeliui jiems tenka kirsti lūšnyną. Tai kaip tik tas epizodas, kai vienas idealistiškai nusiteikęs misionierius jėzuitas, triūsiantis lūšnyne iš visiškai nesavanaudiškų paskatų, netikėtai išvysta gražią ir neabejotinai šviesiaplaukę moterį, kurią Sofijos Zuber gatve tempia gauja galvažudžių, akivaizdžiai netinkamų būti jos palydovais. Paskui pasirodo ir nuklaikęs sutuoktinis (Nevilas), ir dar tradiciškai bukas

policininkas, aišku, per žioplumą pametęs pėdsaką. Tai – pirmas sutuoktinio ir jėzuito susitikimas, bet anaiptol ne pirmą kartą susitiko Nevilas ir arogantiškasis indų aktorius Subodas Rai, vaidinantis misionierių, tik visai vaidmeniui nederamai spinduliuojantis pasaulietišką patrauklumą bei klastą.

Daugybė naujojo lūšnyno naujų įnamių tą dieną buvo iškrapštyti iš „savo“ būstų, kad Gordonas Hatavėjus galėtų nufilmuoti šią sceną. O aplink naująjį lūšnyną spietėsi dar gausesnė minia būsimų jo gyventojų, pasigviešusių tučtuojau įsikurti kokiame atsilaisvinusiame kampe. Jeigu kuris nors iš pulko žiopsotojų nebūtų pakabinęs akių į Veroniką Rouz, būtų galėjęs stebėti, kaip, išjungus kamerą, Subodas flirtuoja su Nevilu; juodu kaip tik žaismingai žnaibė ir kuteno vienas kitą, kai Vera nelauktai netikėtai atsidūrė akis į akį su karve.

Karvės – Vera buvo apie tai girdėjusi – čia laikomos šventomis; tiesa, šventos jos buvo toli gražu ne kiekvienam iš grūstynės žioplių, nes dauguma jų jautieną valgė, mat buvo musulmonai. Tačiau Verą taip pribloškė *šita* konkreti karvė, netikėtai išnirusi tiesiog priešais, o paskui dar ir žengusi artyn, kad aktorė sugaišo gerą valandėlę apmąstymams, kokios veiksmų taktikos reikėtų imtis. Tuo metu jos iškirptę jau pasiekė drėgnas ir šiltas karvės kvėpsnis; kadangi Verą pagrobė iš „Tadž Mahalo“ (filme) tiesiog iš lovos su naktiniais marškiniais, iškirptė buvo gili ir ne kažin ką slepianti. O karvė buvo išpuošta gėlių vainiku, ant ausų maskatavo odiniai dirželiai su ryškiaspalviais karoliukais. Regis, nei karvė, nei Vera skubiai nesumetė, ką dabar daryti, tačiau Vera buvo tvirtai įsitikinusi, kad nieku gyvu nevalia užgauti kieno nors religinių jausmų, tai yra šiukštu negalima daryti nieko, kas gali būti palaikyta agresyviu elgesiu karvės atžvilgiu.

– O, kokios gražios gėlės! – ryžosi prasižioti ji. – Ak, kokia *miela* karvutė! – kreipėsi į gyvulį. (Veronikos Rouz repertuare draugiškų, neužgaulių frazių buvo apverktinai maža.)

Vera nuoširdžiai nemanė, kad derėtų abiem rankomis apglėbti karvei kaklą ir išbučiuoti ilgą, liūdną snukį, ji netgi abejojo, ar išvis galima karvę liesti. Tačiau iniciatyvos ėmėsi karvė. Ji papras-

čiausiai ramiai sau kažkur traukė savais reikalais, bet čia staiga jai kelią pastojo visa filmavimo grupė su šita kvaila moteriške priešakyje – tad karvė pamažėle vėl žengė pirmyn ir netyčia užmynė basą Veros pėdą. Vera buvo ką tik pagrobta (filme), taigi dar nespėjusi apsiauti.

Nors ir perverta klaikaus skausmo, Vera taip bijojo religinių fanatikų, kad net neišdrįso suklykti tiesiog karvei į snukį, kuris drėgnomis šnervėmis prigludo jai prie krūtinės. Ne vien dėl troškaus oro – taip pat ir iš baimės, ir iš skausmo Verą pylė prakaitas; nežinia, ar tai lėmė paprasčiausia druska ant šviesios jos odos, ar gundantis aromatas – mat Vera, be jokios abejonės, kvepėjo nepalyginti maloniau nei bet kuris kitas Sofijos Zuber gatvės gyventojas, – kaip tik tuo metu karvė ją lyžtelėjo. Tiek liežuvio ilgis, tiek prisilytėjimas buvo tokie įspūdžiai, kokių Verai kaip gyvai neteko patirti; čia pat ji susmuko be sąmonės, kai karvė smarkiai sučiaudėjo tiesiai jai į veidą. Tada karvė palenkė galvą ir ėmė laižyti Verai krūtinę bei pečius.

Niekas aiškiai nematė, kas dėjosi po to. Kažkas pastėro iš siaubo dėl panelės Rouz gerovės, o tarp žiūrovų kilo sambrūzdis, mat atsirado nemažai tokių, kuriuos uždūkino tai, ką matė, nors ką matė, riaušininkai nė patys gerai nežinojo. Vera vėliau padarys išvadą, kad maištas minioje įsiplieskė dėl šventosios karvės. O Nevilas Edenas ir Subodas Rai netgi apmąstė prielaidą, ar Vera nebus nualpusi dėl to, kad pastebėjo jųdviejų abipusį seksualinį susidomėjimą.

Kol Daruvalos galiausiai prisiyrė iki vagonėlio, kuris panelei Rouz atstojo persirengimo kambarį ir pirmosios pagalbos punktą, vienas bidi rūkalų krautuvėlės savininkas musulmonas spėjo per visą Sofijos Zuber gatvę paskleisti žinią, neva šviesiaplaukė amerikietė kino žvaigždė, apsinuoginusi iki juosmens, palaižė karvę ir tokiu elgesiu taip smarkiai užgavo jautrius hinduistus, kad šie sukėlė riaušes. Nors iš tikrųjų nieko nė nereikėjo papiktinti – riaušės gali įsiplieksti ir be jokios priežasties. O jeigu šių kokia nors priežastis ir buvo, tai veikiausiai ta, kad pernelyg daug bepastogių troško kuo greičiau apsigyventi filmavimo aikštelės lūšnyne ir jiems tiesiog nepakako kantrybės palaukti, kol bus baigtas filmavimas, – įsikurti

jie norėjo tuojau pat. Tačiau Vera – o kaipgi kitaip – visuomet manys, kad vienintelė šių įvykių priežastis buvo ji ir karvė.

Atskubėję gelbėti visai nekukliai nėščios panelės Rouz, tėvas, motina ir sūnus Daruvalos pakliuvo į patį sumaišties epicentrą. Veros dvasinės būsenos, karvė, žinoma, nepagerino, tačiau įvertinęs sveikatos būklę daktaras Daruvala vyresnysis nustatė tik tiek, kad panelei Rouz sumušta ir sutinusi dešinė pėda, be to, ji kaip buvo, taip ir liko nėščia.

– Jei Nevilas manęs neims, – pareiškė Vera, – atiduosiu tą kūdikį įvaikinti. Bet *jums* teks visa tai organizuoti čia, – pridūrė ji Laudžiui, Meherai ir Farokui. Mat jai atrodė, kad jos „gerbėjai amerikiečiai“ nebūtų sužavėti, jei staiga pasklistų žinia, kad ji laukiasi nesantuokinio vaiko; o dar svarbiau – dėdė nebekviestų jos vaidinti kitame filme (jei žinotų), o dar blogiau – Denis Milzas, girto jausmingumo apimtas, užsimanytų įsivaikinti kūdikį pats (jei žinotų). – Tai būtiniausiai turi likti tik tarp mūsų! – primygtinai pareiškė panelė Rouz bejėgiams Daruvaloms. – Suraskite man kokį sukruštą turtuolį, kuris panorėtų baltojo kūdikio!

Įkaitęs vagonėlis virto tikra pirtimi; Daruvalos net sunerimo, ar Veros nekamuoja dehidratacija. Reikia pripažinti, Laudžis ir Mehera nesijautė pakankamai susipažinę su vakariečių moraline logika, tad šiokių tokių nuorodų ta tema net kreipėsi į savo sūnų, bent jau įgijusį europinį išsilavinimą. Tačiau netgi Farokui tai pasirodė keista ir abejotina dovana – įbrukti Indijai *dar vieną* kūdikį. Jaunasis Farokas mandagiai išsakė mintį, esą kūdikis veikiausiai kur kas mieliau būtų įvaikintas kur nors Europoje ar Amerikoje, bet panelė Rouz siekė trūks plyš išsaugoti paslaptį, tarytum visa tai, kad ir ko būtų pridariusi Indijoje, kad ir ką čia palikusi, bent jau morališkai savaime turėtų praslinkti be pasekmių ar, mažų mažiausia, niekad neatsisukti prieš ją antru galu.

– Galėtumėte pasidaryti abortą, – pasiūlė daktaras Daruvala vyresnysis.

– Nedrįskite man girdint tarti net to žodžio! – įsižeidė Veronika Rouz. – Aš ne tokia! Man nuo vaikystės įskiepytos tam tikros moralinės vertybės!

Kol suglumę Daruvalos bandė perprasti, kokios galėtų būti tos Veros „moralinės vertybės“, įsisiautėjusi vyrų ir vaikinų minia pašėlo smarkiai siūbuoti vagonėlį. Nuo lentynėlių nusirito lūpdažis ir blakstienų tušas, iš paskos pažiro pudros dėžutės, drėkinamojo kremo indeliai, dažai veidui parausvinti. Ištiško distiliuoto vandens butelis, paskui – dar vienas, su alkoholiu; Farokas suskubo sučiupti krintančią marlinių tamponų pakuotę, pastvėrė „Band-Aid“ pleistro dėžutę, o jo tėvas tuo metu šiaip taip nusikapstė iki slankiųjų durų. Veronika Rouz plyšojo visa gerkle, klykė taip garsiai, kad nė negirdėjo, ką senasis Laudžis suriko vyrams lauke, negirdėjo ji ir duslių smūgių, kai keletas galvažudžių iš filmavimo grupės juodadarbių ėmė vanoti minią tais pačiais įnagiais, kuriais neseniai kasė jau nebe tokią ir naują išvietę. Panelė Rouz išsitiesė aukštielninka, abiem rankomis įsistvėrusi tirtančios lovelės kraštų, o ant jos vis dar byrėjo, tiesa, nėmaž nesužeisdami, mažyčiai įvairiaspalviai šio ar to indeliai.

– O, kaip aš neapkenčiu šitos šalies! – suspiegė ji.

– Tai tik paprasčiausios riaušės, jos tuojau išvės, – bandė raminti ją Mehera.

– Neapkenčiu, neapkenčiu, neapkenčiu! – sriūbavo Vera. – Tai pati klaikiausia šalis šiam pasauly – negaliu jos pakęsti!

Jaunajam Farokui knietėjo aktorės paklausti, kodėl, jeigu jau taip, ji pageidauja palikti čia, Bombėjuje, savo kūdikį, bet nutarė, jog pernelyg menkai supranta panelės Rouz ir savo kultūrinius skirtumus, kad galėtų leisti sau būti labai kritiškas. Farokas visai ir nepageidavo aiškintis, kuo pats skiriasi nuo visos šitos kino gamybos šutvės. Devyniolikmečiams išvis gana būdingi plataus masto apibendrinimai. Priskirti atsakomybę dėl buvusios Hermionos Rouzen elgesio visoms Jungtinėms Valstijoms – vertinimas gal kiek per griežtas, ir vis dėlto šito pakako, kad perspektyva kada nors apsigyventi Jungtinėse Valstijose Farokui pasirodytų ne tokia jau masinanti.

Trumpiau tariant, nuo Veronikos Rouz Faroką ėmė pykinti. Juk ta moteriškė turėtų prisiimti bent dalį atsakomybės už savo pačios nėštumą! Negana to, ji suteršė šventą ledi Dakvort ekshibicionizmo

atminimą. Legendinis ledi Dakvort pomėgis apsinuoginti iš pasakojimų visuomet atrodė elegantiškas, užtat net nedvelkė bandymu gundyti. Faroko sąmonėje atidengtos ledi Dakvort krūtys buvo ne daugiau nei simbolinis savęs demonstravimas. O dabar jo atmintyje įsispaudė kur kas materialesnis ir kur kas nešvankesnis styrančių Veros spenelių reginys – toks absoliučiai, nuoširdžiai kūniškas nuogų krūtų pateikimas.

Žmogus su kamparu

Turbūt neverta stebėtis, kad, atkapstęs praeityje šitiek šiukšlių, Farokas *vis dar* sėdėjo prie stalo tirštėjančiose Dakvorto klubo Damų sodo sutemose. Kol daktaras Daruvala jaunesnysis narstė visus šiuos prisiminimus, ponas Setna spėjo atnešti jam dar vieną šalto „Kingfisher" bokalą. Tačiau Farokas alaus net nepalietė. Į niekąnenukreiptos daktaro Daruvalos akys buvo pasimiglojusios, jų žvilgsnis kone priminė tą šaltą mirties žvilgsnį, kurį pats gydytojas visai neseniai matė pono Lalo akyse, nors (kaip jau sakyta) spėjus pasidarbuoti grifams sunku buvo susidaryti tikslų įspūdį.

Didžiajame Karališkajame cirke, likus maždaug valandai iki vakarinio spektaklio, taku tarp trupės palapinių lėtai pereidavo toks pakumpęs žmogelis, nešinas gore su smilkstančiomis žarijomis; žioruojančios anglys rūkdavo, o kamparu prakvipęs dūmas ringuodavo į akrobatų ir žvėrių dresuotojų palapines. Žmogus su kamparu sustodavo prie kiekvienos, norėdamas užtikrinti, kad pakankamai dūmų įsismelks vidun. Be kamparui priskiriamų gydomųjų savybių – jis dažnai būdavo naudojamas užkratui naikinti ar niežams gydyti, – prietaringi cirko artistai tikėjo ir stebuklingomis jo galiomis. Esą įkvėpti kamparo dūmai padeda apsiginti nuo nužiūrėjimo, be to, sergsti nuo profesinių pavojų, tarkime, žvėrių antpuolio ar kritimo.

Kai ponas Setna išvydo, kaip daktaras Daruvala užsimerkęs atsilošė ir pilna krūtine įkvėpė gėlių aromato prisisunkusio Damų sodo oro, senasis patarnautojas parsas neabejojo žinąs priežastį –

bet suklydo. Pamanė, kad Farokas pajuto vakaro vėjelio dvelksmą ir tiesiog mėgaujasi staiga siūbtelėjusiu svaigiu aplinkui žydinčių bugenvilijų kvapu. Bet iš tikrųjų buvo visai ne taip. Daktaras Daruvala uodė žmogaus su kamparu dūmus, lyg norėdamas prisiminimus ne tik dezinfekuoti, bet ir suteikti jiems palaiminimą.

6. ATĖJĘS Į PASAULĮ PIRMAS

Išskirti nuo gimimo

Pačių niekingiausių Veros poelgių jaunajam Farokui neteko matyti savo akimis; jis jau buvo grįžęs į Vieną mokytis, kai Veronika Rouz pagimdė dvynius ir apsisprendė vieną palikti mieste, kurio taip neapkentė, o antrąjį vis dėlto išsivežė. Tokia jos užmačia buvo išties pribloškianti, bet Faroko pernelyg nenustebino; Vera buvo linkusi į staigius, nepamatuotus sprendimus, o Farokas turėjo galimybę stebėti ją nėštumo laikotarpiu per visus lietingojo sezono mėnesius, tad žinojo, kokia akmenširdė ji kartais sugeba būti. Bombėjuje musoninės liūtys prasideda birželio viduryje ir trunka iki rugsėjo. Daugumai bombėjiečių lietingasis sezonas – tikra atgaja po alinančių karščių, jų nebaugina net nuolat paplūstanti kanalizacija. Atėjo ir liepa, kol galiausiai buvo baigti to klaikaus nesusipratimo filmavimo darbai ir tuntas kino nevykėlių išsinešdino iš Bombėjaus, – deja, palikę čia Verą visam lietingajam sezonui ir dar ilgiau.

„Dvasinės paieškos“ – tokią apsisprendimo užsibūti Indijoje priežastį ji pakišo kitiems. Nevilui Edenui buvo visiškai nė motais, ar ji važiuos, ar pasiliks; pats jis priglobė Subodą Rai ir drauge su šiuo išdūmė į Italiją – makaronų dieta, kaip gardžiuodamasis paaiškino Nevilas jaunajam Farokui, įliejanti gyvybinės energijos kaip reikiant mėgautis vyriškos meilės džiaugsmais. Gordonas Hatavėjus kiurksojo Los Andžele ir kaip įmanydamas stengėsi sumontuoti „Kada nors mes aplankysime Indiją, brangioji“, bet nors ir pakeitė pavadinimą į „Mirštanti žmona“, jokios montažo vingrybės nega-

lėjo filmo išgelbėti. Kiekvieną mielą dieną Gordonas paskutiniais žodžiais plūdo visą savo giminę už tai, kad užkorė jam ant sprando tokią užsispyrusią ir netalentingą dukterėčią kaip Vera.

Denis Milzas „džiovinosi" privačioje reabilitacijos ligoninėje Laguna Biče, Kalifornijoje; klinika tam tikra prasme buvo pralenkusi laiką – čia taikyti modernūs gydymo metodai: intensyvi mankšta derinama su greipfrutų ir avokadų dieta. Kaip tik tada viena limuzinų nuomos bendrovė patraukė Denį į teismą, mat filmo prodiuseris Haroldas Rouzenas atsisakė toliau apmokėti vadinamąsias Denio „dalykines keliones". (Kai tik pajusdavo klinikoje nebeištversiąs nė sekundės, Denis išsikviesdavo limuziną, kad nuvežtų jį į Los Andželą ir palauktų, kol jis sudoros sočius daugmaž jautienos kepsnio pakraipos pietus, pagardintus dviem trim buteliais gero raudonojo vyno; paskui limuzinas parveždavo jį į Laguna Bičą, kur Denis prisistatydavo prikimštu skrandžiu, bet jo liežuvis spalva ir forma labai jau primindavo žalias vištos kepenis. Kaskart, kai tik mėgindavo „džiūti", būtent raudonojo vyno Denis geisdavo užvis labiausiai.) Denis kasdien rašydavo Verai – sukrečiančius, uždaryto žmogaus ilgesiu persunktus meilės laiškus, kitąsyk išsiplėsdamas iki gerų dvidešimties spausdintų puslapių. Pagrindinė šių laiškų mintis visuomet buvo ta pati ir visai lengvai suprantama: jis, Denis, išsyk „pasikeistų", jeigu Vera sutiktų už jo tekėti.

Savo ruožtu Vera irgi susidėliojo ateities planus, nėmaž neabejodama, kad Daruvalos padarys viską, kad ir ko ji prašytų. Ji pasislėpsianti: saugiai tūnosianti daktaro Laudžio namuose su jo šeima, kol gimsiąs kūdikis. Per visą nėštumą ją prižiūrėsiąs ir gimdymą priimsiąs tasai nukvakęs daktaro Daruvalos vyresniojo draugas, nukaršęs, polinkio į nelaimingus atsitikimus kamuojamas daktaras Tata. Šiaip jau daktaras Tata niekad nevykdavo pas ligonį į namus, bet šįsyk sutiko pakeisti įpročius, mat nuo seno bičiuliavosi su Daruvalų šeima, be to, tarėsi suprantąs ir neva ypatingą į hipochondriją linkusios kino žvaigždės jautrumą. Ir gerai, nusprendė Mehera, mat Veronikai Rouz tikrai nebūtų sukėlusi pasitikėjimo labai jau neeilinė, didžiosiomis raidėmis surašyta iškaba ant pastato, kur buvo daktaro Tatos kabinetas, sienos:

DAKTARO TATOS
GERIAUSIA IR POPULIARIAUSIA
GINEKOLOGIJOS IR MOTINYSTĖS KLINIKA

Be abejo, buvo išmintinga tarti, jog Vera kuo puikiausiai gali apsieiti be informacijos, kad daktaras Tata jaučia būtinybę reklamuoti savo paslaugas kaip „geriausias" ir „populiariausias", – antraip ji, žinoma, būtų kaipmat nusprendusi, kad daktaras Tata nepatikimas. Taigi daktaras Tata ėmė nuolat lankytis gerbiamojo Daruvalos namuose Ridž Roude, o kadangi buvo jau per senas, kad pajėgtų saugiai vairuoti, jo atvykimus ir išvykimus paprastai ženklino taksi automobilis Daruvalų įvažiavimo keliuke – išskyrus tą vieną kartą, kai Farokas pastebėjo daktarą Tatą, besiropščiantį prie jų namų durų iš kažkieno asmeninio automobilio užpakalinės sėdynės. Tai nė nebūtų patraukę jaunuolio dėmesio, jei ne viena aplinkybė: prie vairo sėdėjo Promila Rai, o šalia jos, keleivio sėdynėje, – tasai neva nuplikęs jos sūnėnas Rahulas, tas pats vaikiščias, dėl kurio seksualinio dvilypumo Farokas, jį regėdamas, jautėsi labai nesmagiai.

Dėl to iškilo grėsmė slaptumo šydui, kuriuo visi Daruvalos buvo apgaubę Verą ir jos būsimą kūdikį; bet, vos išleidę daktarą Tatą įvažiavimo keliuke, Promila ir tasai bauginantis jos sūnėnas tučtuojau nuvažiavo sau, o daktaras Tata patikino Laudžį esąs visiškai tikras, kad jam pavyko nukreipti Promilą „klaidingu pėdsaku". Pasakęs jai, neva esąs iškviestas pas Meherą. Mehera pasijuto užgauta: dabar toji nepakenčiama persona, Promila Rai, galėsianti įsivaizduoti visas įmanomas intymaus pobūdžio jos moteriškos nuotekų sistemos bėdas. Netgi kai daktaras Tata išvyko, atlyžo ji dar negreitai, bet aprimusi susizgribo paklausti Laudžio ir Faroko, ko Promilai ir Rahului Rai išvis galėjo prireikti iš daktaro Tatos. Prieš atsakydamas, Laudžis apmąstė klausimą, tarsi pačiam jis ir į galvą nebūtų atėjęs.

– Tikriausiai ji pati lankėsi jo kabinete, o paskui jis nepraleido progos paprašyti, kad pavėžėtų, – išdėstė savo versiją Farokas.

– Juk ji jau tokio amžiaus, kad gimdyti tikrai nebegali, – kaipmat nušvito Mehera. – Vadinasi, jei lankėsi pas gydytoją, ją užklu-

po kokios nors ginekologinės bėdos. Bet jei važiavo pasikonsultuoti dėl tokių reikalų, kuriems galams drauge vežėsi sūnėną?

Laudžis atsakė:

– Galbūt kaip tik dėl *sūnėno* bėdų ir važiavo pasikonsultuoti pas gydytoją – tai gali būti susiję su ta jo beplaukyste!

– Pažįstu tą Promilą Rai kaip nuluptą, – pareiškė Mehera. – Ji nė už ką nepatikės, kad daktaras Tata važiavo čionai iškviestas pas mane.

O paskui, vieną vakarą, po kažkokio Dakvorto klubo renginio ir begalinių kalbų, Promila Rai prisigretino prie daktaro Laudžio Daruvalos ir tiesiai rėžė:

– Viską žinau apie tą šviesbruvį kūdikį – aš jį paimsiu.

Daktaras Daruvala vyresnysis atsargiai pasitikslino:

– Kokį kūdikį? – Bet tuojau pat pridūrė: – Jokios garantijos, kad jis bus šviesiaplaukis!

– Aišku, bus šviesiaplaukis, – užtikrino Promila Rai. – Tokius dalykus aš išmanau. Mažų mažiausiai bus šviesios odos.

Laudžis linko sutikti, kad kūdikis išties bus šviesios odos; vis dėlto tiek Denis Milzas, tiek Nevilas Edenas buvo tamsiaplaukiai, tad gydytojas nuoširdžiai abejojo, ar kūdikis paveldės tokius pat šviesius plaukus, kaip Veronikos Rouz.

Mehera vien iš principo kaip įmanydama priešinosi Promilos Rai kaip įmotės kandidatūrai. Visų pirma Promila jau įkopusi į šeštą dešimtį, be to, ne tik senmergė – dar ir pagiežinga, atstumianti boba.

– Ta pikta, nuožmi ragana! – nerimo Mehera. – Motina ji būtų tiesiog klaiki!

– Reikia manyti, ji turi pulką tarnų, – atsakė Laudžis, bet Mehera čia pat apkaltino jį užmiršus, kaip sykį Promila Rai įžeidusi jį patį.

Kadangi pati gyveno Malabar Hilo rajone, Promila andai ėmėsi vadovauti protesto prieš Tylos Bokštus kampanijai. Ir tuo smarkiai papiktino visą parsų bendruomenę, neišskiriant nė senojo Laudžio. Promila tvirtino, kad grifai, be jokios abejonės, primėtą žmogienos mėsgalių į gyventojų sodus, netgi terasas. Kad būtų paveikiau,

netgi pridūrė kartą mačiusi piršto galiuką, plūduriuojantį paukščių prausykloje balkone. Daktaras Daruvala į tai atsakė piktu laišku: išaiškino Promilai, kad grifai neskraido padangėmis su lavono rankų ar kojų pirštais snapuose, visus gardžius kąsnelius jie sulesa nutūpę ant žemės – ir tai žino kiekvienas, bent trupučiuką nusimanantis apie grifus.

– O dabar tu nori, kad Promila Rai būtų *motina*! – sušuko Mehera.

– Nei aš noriu, nei ką, – atrėmė daktaras Daruvala vyresnysis. – Tik nepastebėjau išsirikiavusios eilės turtingų matronų, panorusių įsivaikinti amerikietės kino žvaigždės nepageidaujamą kūdikį!

– Negana to, – neatlyžo Mehera, – Promila Rai neapkenčia vyrų. O kas, jeigu tas vargšas kūdikis bus berniukas?

Laudžis taip ir nesiryžo persakyti Meherai, ką dar jam buvo sakiusi Promila Rai. Ji buvo tvirtai įsitikinusi ne tik tuo, kad kūdikis bus šviesiaplaukis, bet ir kad gims mergaitė.

– Aš tokius dalykus išmanau, – tvirtino jam Promila. – O tu – tik gydytojas, ir tai sąnarių, ne kūdikių!

Daktaras Daruvala vyresnysis net neužsiminė, kad Veronika Rouz ir Promila Rai kūdikio perėmimo klausimus galėtų derinti pačios; užuot siūlęs ką nors panašaus jis, priešingai, kaip įmanydamas stengėsi, kad šios temos būtų išvengta, o tiedvi moterys, šiaip ar taip, ne itin viena kita domėjosi. Verai – bent taip atrodė – rūpėjo tik tai, kad Promila aptekusi turtais. Savo ruožtu Promilai buvo užvis svarbiausia, kad Vera sveika. Promila gerokai baiminosi narkotikų; kaip tik narkotikai – šitai jai nekėlė nė menkiausios abejonės – apnuodijo smegenis jos jaunikiui, kaip tik jie buvo priežastis, privertusi jį apsigalvoti dėl vestuvių, netgi dusyk. Juk jei nebūtų buvęs apkvaišęs nuo narkotikų, jei būtų buvęs sveikos nuovokos, kodėl gi nebūtų galėjęs jos vesti – bent jau vieną kartą?

Laudžis drąsiai galėjo užtikrinti Promilą, kad Vera nevartoja jokių narkotikų. Dabar, kai tiek Nevilas, tiek Denis jau buvo išvykę iš Bombėjaus, o Verai nebereikėjo kasdien vaidinti aktorės, ji puikiausiai išsiversdavo ir be migdomųjų; tiesą sakant, ir be jų kone visą laiką miegojo.

Kone visiems buvo iš karto aišku, kur link visa tai krypsta, gaila – tik ne Laudžiui. Jo žmonos nuomone, nusikalstama buvo netgi svarstyti galimybę atiduoti vos gimusį kūdikį Promilai Rai į nagus; savo ruožtu Promila Rai, aišku, nedvejodama atstumtų vaiką, jei tai būtų berniukas ar netgi tamsokų plaukų mergaitė. O paskui Laudžis iš daktaro Tatos išgirdo pačią blogiausią žinią: pasirodo, Veronika Rouz – anaiptol ne natūrali blondinė.

– Aš mačiau ten, kur tu nematei, – pasakė jam senasis daktaras Tata. – Jos plaukai juodi, juodut juodutėliai, patys juodžiausi, kokius man kada nors teko regėti. Netgi Indijoje!

Farokui rodėsi, kad gali nesunkiai nuspėti, kuo ši melodrama pasibaigs. Verai gims berniukas – ir, žinoma, juodaplaukis; Promila Rai jo tikrai nepageidaus, o Mehera bet kuriuo atveju nenorės, kad kūdikis atitektų Promilai. Vadinasi, galų gale neišvengiamai atsitiks taip, kad Veros kūdikį įsivaikins patys Daruvalos. Tačiau kai ko Farokas vis dėlto nesugebėjo numatyti: Veronika Rouz nebuvo tokia visiškai beviltiška aktorė, kaip atrodė – ji iškart kaip tik Daruvalas pasirinko savo būsimo kūdikio įtėviais. Vera ketino vos pagimdžiusi suvaidinti nervinę krizę, o pokalbiais su Promila nesidomėjo tik dėl to, kad iš anksto buvo nutarusi atmesti bet kokią kitą potencialios įmotės kandidatūrą – ne tik Promilos. Ji nuspėjo, kad dėl vaiko Daruvalos gali lengvai ištirpti – ir nesuklydo.

Tačiau kai ko iš anksto nenumatė niekas, o būtent – kad gims ne vienas juodaplaukis berniukas, o *du* identiški dvyniai dailiais migdolo formos veidukais ir juodut juodutėliais plaukais! Promila Rai į juos nenorės net žiūrėti, ir ne tik todėl, kad jie – tamsiaplaukiai berniukai; ji tuojau pat pareikš, kad jei moteris pagimdo dvynius, tai patikimas ženklas, jog ji vartojusi narkotikus.

Vis dėlto patį netikėčiausią įvykių posūkį lėmė srautu paplūdę Denio Milzo meilės laiškai Veronikai Rouz ir Nevilo Edeno mirtis – jis žuvo per automobilio avariją Italijoje, ši nelaimė padarė galą ir prašmatniam Subodo Rai gyvenimui. Kol nebuvo pasiekusi žinia apie katastrofą, Vera dar puoselėjo jokia logika neparemtą viltį, kad Nevilas galbūt dar grįš pas ją; kai sužinojo naujieną, nusprendė, jog toji tragiškai pasibaigusi avarija – tai paties Dievo bausmė Nevilui

už tai, kad išmainė ją į Subodą. Vėlesniais metais ji šią mintį netgi išplėtojo, pavyzdžiui, įtikėjo, esą AIDS yra siųstas Dievo, ir net su geriausiais ketinimais – siekiant atkurti natūralią visatos sanklodą; kaip ir dauguma bukagalvių, Vera tikėjo, kad tai – Dievo rykštė homoseksualams bausti. Iš tiesų stulbinantis mąstymo pavyzdys moters, kuriai net nepakako vaizduotės tikėti Dievą.

Verai buvo visiškai aišku: jei Nevilas kada ir panorėtų grįžti pas ją, tikrai nepageidautų jos, apsikrovusios vaikais. Tačiau kai Nevilas taip staiga paliko šį pasaulį, Veros mintys nukrypo į Denį. Ar Denis *vis dar* norėtų ją vesti, jeigu ji parvežtų jam lauktuvių tokią staigmenėlę? Vera net nesuabejojo – norėtų.

„Mielasis, – parašė Vera Deniui, – nenorėčiau, kad pamanytum, jog noriu išmėginti, kaip karštai mane myli, bet žinok: visą šį laiką nešiojau *mūsų* kūdikį.“ (Per kelis mėnesius, praleistus su Laudžiu ir Mehera, Veros anglų kalba gerokai patobulėjo.) Savaime aišku, vos išvydusi gimusius dvynius, Vera iškart paskelbė, kad jie Nevilo; berniukai, pasak jos, pernelyg dailučiai, kad įtartum tėvą esant Denį.

Šitaip keistokai įpainiotas Denis Milzas iki tol net nebuvo svarstęs galimybės turėti vaikų. Jo tėvai, malonūs, bet gyvenimo išvarginti žmonės, dar iki Denio buvo prisigimdę pernelyg daug vaikų, tad Deniui buvo absoliučiai abejingi, jei nesakysim, kad išvis jo nepaisė. Denis atsiuntė mylimajai Verai atsargų laišką, rašė esąs labai sujaudintas žinios, kad ji nešiojanti *jųdviejų* kūdikį; žinoma, susilaukti vaiko – puiki mintis, bet jis vis dėlto viliasi, kad ji neįsigeisianti gausinti šeimos itin dideliais tempais.

Dvyniai, tai žino kiekvienas kvailys, jau savaime yra „gausi šeima“, tad problema bus išspręsta taip, kaip ir buvo galima numatyti: vieną sūnų Vera pasiims su savimi, o kitą paliks Daruvaloms. Paprasčiau tariant, Vera nenorėjo iš karto pereikvoti ir šiaip gana riboto Denio entuziazmo būti tėvu.

Iš visos gausybės Laudžio tykojusių staigmenų ne pačia menkiausia taps patarimas, kurio jam nepagailės nukaršęs bičiulis daktaras Tata: „Kai gimsta dvyniai, drąsiai gali statyti už tą, kuris į šį pasaulį atėjo pirmas.“ Daktaras Daruvala vyresnysis, tai išgirdęs,

buvo priblokštas, bet kadangi buvo ortopedas, ne akušeris, nutarė, kad galbūt verta pasinaudoti daktaro Tatos rekomendacija. Vis dėlto dvynių gimimą lydėjo tokia sumaištis, visi buvo taip susijaudinę, kad pribuvėjos nė nesuko galvos, kuris berniukas gimė pirmas, o pats senasis daktaras Tata vėliau nebeįstengė prisiminti.

Dėl tokių ir panašių dalykų daktaras Tata ir pagarsėjo „polinkiu į nelaimingus atsitikimus"; jis guodėsi, kad, lankydamas nėščiąją namuose, tokioje neprofesionalioje aplinkoje negalėjęs normaliai dirbti – kaip tik aplinką ir apkaltino dėl to, jog taip nė karto ir neišgirdo dviejų širdučių plakimo, kai pridėdavo stetoskopą prie išsipūtusio Veros pilvo; kabinete, kur sukurtos deramos sąlygos, tvirtino jis, be jokios abejonės, būtų anksti išgirdęs, kad širdutės plaka dvi. Deja, namuose nuolat kas nors trukdė – tai muzika, kurios klausėsi Mehera, tai nesiliaujantis keleto namus tvarkančių tarnų bruzdesys – dėl to senasis daktaras Tata manė, kad Veros kūdikio širdutė plaka tiesiog neįprastai stipriai ir energingai. Ne kartą ir ne du jis sakė jai:

– Man regis, jūsų kūdikis – ką tik po mankštos.

– Tai ir pati galėjau pasakyti, – Veros atsakymas visada būdavo toks pat.

Tad tik tada, kai prasidėjo sąrėmiai ir kūdikio širdies plakimo teko klausytis nuolat, atsiskleidė netikėta tiesa.

– Ak, ponia, kaip jums pasisekė! – pranešė daktaras Tata Verai Rouz. – Turėsite ne vieną, o iškart du!

Talentas užgauti žmones

1949-ųjų vasarą, kai Bombėjų merkė musoninės liūtys, ši melodrama, pritvinkusi, bet dar nematoma, laukė jaunojo Faroko Daruvalos ateityje – tarytum rūkas, susitelkęs viršum Indijos vandenyno, bet kol kas nepasiekęs Arabijos jūros. Naujienos jį pasieks tik Vienoje, kur abu su Džamšedu kaip pridera, nesiskubindami vis dar mergino seseris Cilk.

– Ne vienas, o du!

Tačiau Vera išsivežė tik vieną.

Farokui ir Džamšedui tėvai atrodė jau gerokai sensteléję. Laudžis su Mehera netgi patys būtų sutikę, kad tasai metas, kai buvo kupini energijos auginti mažus vaikus, jau likęs praeityje; tiesa, juodu kaip įmanydami rūpinosi berniuku, bet kai Džamšedas vedė Žozefiną Cilk, atrodė lyg ir savaime suprantama, kad šią priedermę turėtų prisiimti jaunesnė pora. Jųdviejų santuoka, šiaip ar taip, buvo mišri, o Ciurichas, kur nutarė įsikurti, – daugiatautis miestas, tad tamsiaplaukis, bet grynakraujis baltasis vaikas ten turėjo puikiausiai pritapti. Tuo metu berniukas jau laisvai kalbėjo ne tik angliškai, bet ir hindi, Ciuriche išmoks dar ir vokiškai, nors Džamšedas su Žozefina leis jį į anglišką mokyklą. Praslinko kiek laiko, ir vyresniuosius Daruvalas vaikas ėmė laikyti savo seneliais, nors Laudžis jį vos gimusį buvo oficialiai įsisūnijęs.

Paskui, kai Džamšedas su Žozefina susilaukė savų vaikų, o ūgtelėjęs paliktasis dvynys pasiekė neišvengiamą nelengvą paauglystės etapą, kada viskas pykdo ir erzina, ir stengėsi atsiriboti nuo jų visų – tada, kone savaime, atėjo eilė ir Farokui, kuris vaikinui tapo tarsi vyresniuoju broliu. Vis dėlto juos skyrė dvidešimties metų tarpas, tad Farokas paaugliui atstojo ir dar vieną tėvą. Tuo metu Farokas jau buvo vedęs Juliją, buvusią Cilk, juodu kūrė savo šeimos lizdelį. Kad ir kurioje šeimoje atsidurdavo, įsūnytasis berniukas visur jausdavosi kaip namie, bet Farokas su Julija jam buvo artimiausi.

Iš tiesų visai nereikėtų gailėtis Veros pamestojo vaiko. Jis visuomet turėjo šeimą, netgi didelę šeimą, tik šiek tiek trikdė daugybė geografinių perversmų jaunystėje (jam teko nuolat blaškytis tarp Toronto, Ciuricho ir Bombėjaus), be to, nuo pat vaikystės išryškėjo polinkis į vienumą. Vėliau tam tikras atsajumas pasireiškė ir jo kalbėsenoje: nesvarbu, ar jis šnekėdavo vokiškai, ar angliškai, ar hindi, jo žodžiai skambėdavo keistokai, nors kalbos yda to veikiausiai nebuvo galima vadinti. Nors nemikčiojo, kalbėdavo jis labai lėtai, tarsi mintyse dėliotų sakinį raštu, su visais skyrybos ženklais. Jeigu jam šnekant ir buvo justi koks akcentas, tai visai nežymus – to išvengti padėjo stebėtinai puiki, pabrėžtinai taisyklinga dikcija, tarsi jis būtų pratęs šnekučiuotis su vaikais ar sakyti kalbas minioms.

Beje, atsakyti į visus itin dominantį klausimą, kieno gi jis atžala: Nevilo Edeno ar vis dėlto Denio Milzo – nebuvo taip paprasta. Medicininėje filmo „Kada nors mes aplankysime Indiją, brangioji“ dokumentacijoje, – kuri, tiesą sakant, tapo vieninteliu iki šių dienų užsilikusiu raštišku liudijimu, kad toks filmas išvis buvo sukamas, – buvo užfiksuota, kad Nevilo ir Denio kraujo grupė ta pati, tokia pat buvo ir abiejų dvynių.

Kone visi Daruvalų klano nariai tvirtino, esą *jų* dvynys – pernelyg dailios išvaizdos ir pernelyg nelinkęs ragauti stipriųjų gėrimų, kad įtartum prie jo atsiradimo prisidėjus Denį. Negana to, berniukas visai nesidomėjo skaitymu, ką jau kalbėti apie rašymą – nerašė netgi dienoraščio, – užtat jau pradžios mokykloje pasirodė kaip gabus ir drausmingas aktorius. (Akivaizdi sąsaja su velioniu Nevilu.) Bet, aišku, Daruvalos beveik nieko nežinojo apie *antrąjį* dvynį. Jeigu kas yra nutaręs gailėtis kurio nors iš dvynių, tokius jausmus verčiau pataupytų tam, kurio Vera neišsižadėjo.

Svarbiausias rūpestis pirmosiomis Indijoje palikto mažylio gyvenimo dienomis buvo išrinkti jam vardą. Pavardę jis, žinoma, jau turėjo – Daruvalos, – o štai vardą, kadangi buvo akivaizdžiai šviesaus gymio, visi vieningai sutarė rinkti anglišką. Daug ginčų nekilo: tegul berniukas bus Džonas, šiaip ar taip, toks buvo ir paties lordo Dakvorto vardas, ir netgi Laudžis nebandė prieštarauti, kad būtent Dakvorto klube įsižiebė ta pirma kibirkštis, vėliau išaugusi į atsakomybę už Veronikos Rouz pamestą vaiką. Turbūt neverta sakyti, kad niekam nepakako kvailumo net užsiminti, kad berniuką galbūt reikėtų vadinti *Dakvortu* Daruvala. Kita vertus, Džonas Daruvala skambėjo maloniausiai – šiek tiek angliškai, šiek tiek indiškai.

Be to, šį vardą bet kas sugebės daugmaž teisingai ištarti. Indams sąskambis „dž“ – ne pirmiena, ir netgi vokiškai kalbantys šveicarai vardo Džonas pernelyg nesudarko, tiesa, paprastai taria labiau prancūziškai – „Žanas“, o pavardė Daruvala tariama daugmaž taip pat kaip rašoma, tai pasitaiko ne taip dažnai, tik angliškąjį „w“ (angliškai jo pavardė rašoma Daruwalla) Šveicarijos vokiečiai taria „v“; taigi Ciuriche jaunuolis buvo vadinamas Žanu Daruvala – be-

veik visai taisyklingai. Šveicariškame jo pase buvo įrašyta John Daruwalla – Džonas Daruvala: derinys ir visai paprastas, ir drauge išskirtinis.

Ištisus trisdešimt devynerius gyvenimo metus Farokas nejuto savy nė menkiausio kūrybinio proveržio – senasis Laudžis, apie tai svajojęs, taip niekada jo ir nepatyrė. O dabar, kai nuo Veros dvynių gimimo praslinko beveik keturiasdešimt metų, Farokas nejučia susimąstė, kad būtų geriau, jeigu ir jo kūrybinės galios niekad nebūtų prabudusios. Mat tik dėl to, kad Farokas leido įsisiūbuoti vaizduotei, mažylis Džonas Daruvala virto Inspektoriumi Dharu – žmogumi, kurio neapkęsti Bombėjui patiko užvis labiausiai. O aistringai neapkęsti Bombėjus tikrai mokėjo.

Tada, kai sugalvojo Inspektorių Dharą, Farokas vylėsi sukursiąs siužetą, persmelktą satyros dvasia, – ir tai turėjo būti *gera* satyra. Kažin kodėl tokia daugybė žmonių šitaip lengvai įsižeidžia? Kodėl jie reagavo į Inspektorių Dharą be lašelio humoro? Nejaugi visiškai nesugeba įvertinti komedijos? Tiktai dabar, sulaukęs beveik šešiasdešimties, Farokas netikėtai suprato šia prasme esąs netoli nuo obels nuriedėjęs obuolys: jis, kaip ir tėvas, turėjo įgimtą talentą užsiutinti žmones – ir šis gebėjimas galiausiai išniro paviršiun. Jei Laudžis ilgai buvo laikomas žmogumi, virš kurio galvos tvenkiasi anksčiau ar vėliau neišvengiama žmogžudystė, kaip Farokas galėjo neįžvelgti, kad tokia pat liūdna lemtis gali laukti ir Inspektoriaus Dharo? O jis visąlaik manė esąs toks atsargus!

Pirmąjį scenarijų jis rašė lėtai, kruopščiai apgalvodamas detales. Šitokį dėmesį smulkmenoms, reikia manyti, lėmė chirurgo patirtis: tikrai ne Denis Milzas išmokė jį apdairumo ar būtinybės paisyti autentikos, tokių žinių jis sėmėsi ir ne apšepusiuose Bombėjaus centro kino teatruose – seansai ten trukdavo tris valandas, o patys pastatai buvo *art deco* stiliaus rūmų griuvenos, kurių oro kondicionavimo sistemos amžiais „remontuojamos“, o išvietės – neretai patvinusios šlapimu.

Kur kas įdėmiau nei pačius filmus jis stebėdavo užkandžiaujančią publiką. Šeštame ir septintame dešimtmečiuose itin išpopuliarėjo pagal vieną kurpalį „kepami“ vadinamojo masalos žanro

filmai: jie paplito ne tik Bombėjuje, bet ir visoje Pietų ir Pietryčių Azijoje bei Artimuosiuose Rytuose, pasiekė net Sovietų Sąjungą. Tai buvo muzikos ir žudynių mišinys, graudžios istorijos, pagardintos farso detalėmis ir kruvinais vaizdais, atmieštos verksmingu sentimentalumu, o užvis svarbiausia – pilnos tokio smurto, kuris leidžia žiūrovui pajusti pasitenkinimą, tokio, kuris pasireiškia kaskart, kai tik gėrio jėgos susiremia su blogio jėgomis ir galiausiai jas nubaudžia. Tuose filmuose dalyvaudavo ir dievai – jie suskubdavo į pagalbą herojams. Tačiau daktaras Daruvala įprastais dievais netikėjo; kai pradėjo rašyti, buvo neseniai atsivertęs į krikščionybę. Tad į tą hindi šiupinį, koks tuo metu buvo Bombėjaus kinas, gydytojas įmaišė dar kai ko – kieto vyruko balsą už kadro ir labai jau antiherojišką pašaipųjį Dharo vypsnį. Savo naujai atrasto krikščioniškojo tikėjimo Farokas išmintingai nė nebandė brukti į filmus.

Jis atsižvelgė į Denio Milzo rekomendacijas ir laikėsi jų paraidžiui. Pasirinko patinkantį režisierių. Balradžas Gupta buvo dar jaunas ir ne toks valdingas kaip dauguma – netgi linkęs šiek tiek pasišaipyti iš savęs, – o kas dar svarbiau, kol kas nebuvo toks garsus režisierius, kad daktaras Daruvala negalėtų truputį jo paspausti. Farokas galiausiai net išsireikalavo tokią sutartį, kokia, pasak Denio Milzo, ir turėtų būti sutartis – įskaitant ir scenarijaus autoriaus pasirinktą pagrindinio, Inspektoriaus Dharo, vaidmens atlikėją, jauną, niekam nežinomą aktorių. Džonui Daruvalai anuomet buvo dvidešimt dveji.

Iš pat pradžių Faroko tvirtinimas, kad jaunuolis esąs mišrios anglų ir indų kilmės, Balradžo Guptos anaiptol neįtikino.

– Man jis atrodo kaip gryniausias europietis, – nusiskundė režisierius, – nors reikia pripažinti, kad hindi, ko gero, tikrai jo gimtoji kalba.

Tačiau po triuškinamos jau pirmojo Inspektoriaus Dharo filmo sėkmės Balradžas Gupta niekad nė nebebandė ginčytis su ortopedu (iš Kanados!), padovanojusiu Bombėjui labiausiai neapkenčiamą antiherojų.

Pirmasis filmas vadinosi „Inspektorius Dharas ir pakartas mali“. Maždaug dvidešimt metų prieš pasirodant filmui Malabar Hilo ra-

jone, senajame Ridž Roude, buvo aptiktas *tikras* sodininkas, kadaruojantis kilpoje ant nimbamedžio šakos – išties prašmatni miesto dalis kam nors pakarti. Tasai mali buvo musulmonas, dirbęs sodininku bent keliems Malabar Hilo gyventojams, bet prieš pat mirtį atleistas iš darbo – buvo apkaltintas vagiliavimu, tik šito niekada niekas neįrodė, pasigirdo ir tokių balsų, kurie tvirtino, neva tikrasis sodininkas buvo atleistas vien dėl savo ekstremistinių pažiūrų. Mali esą labai smarkiai niršo dėl Babri mečetės uždarymo.

Nors Farokas šios nelabai garsios sodininko bylos faktus panaudojo scenarijui praslinkus daugiau nei dvidešimt metų po tikrojo įvykio, „Inspektoriaus Dharo ir pakarto mali" niekas nevertino kaip vien ano laikotarpio dramos. Visų pirma, dėl XVI amžiaus Babri mečetės tebevirė ginčai. Hinduistai vis dar siekė, kad jų dievybės liktų mečetėje – Ramos gimimo vietai paženklinti. Musulmonai vis dar stengėsi iškrapštyti hinduistų simbolius lauk. Septinto dešimtmečio pabaigoje musulmonai, vartodami anuo laikotarpiu itin paplitusią leksiką, tvirtino norį Babri mečetę „išlaisvinti"; savo ruožtu hinduistai ginčijo – tai esanti Ramos gimimo vieta, kurią nori išlaisvinti *jie*.

Filme Inspektorius Dharas kaip įmanydamas stengėsi išsaugoti taiką. Bet tai, aišku, buvo neįmanoma. „Inspektoriaus Dharo" filme svarbiausia buvo tai, kad žiūrovas galėtų neabejoti: aplinkui jį sproginės smurtas. Viena pirmųjų aukų tapo netgi paties Inspektoriaus Dharo žmona! Taip taip – pirmajame filme jis buvo vedęs, tiesa, neilgai; jo žmona žuvo sprogus automobiliui, ir veikiausiai kaip tik jos mirtimi galima paaiškinti Dharo seksualinį palaidumą likusioje filmo dalyje – ir visuose kituose, vėlesniuose, Inspektoriaus Dharo filmuose. Ir visi turėjo patikėti, kad šitas grynakraujis baltaodis Dharas iš tiesų yra hinduistas. Žiūrovai matė jį, uždegantį žmonos laidotuvių laužą, matė dėvintį tradicinį dotį, tradiciškai nusiskutusį galvą. Per pirmąjį filmą jo plaukai pamažu atauga. Kitoms moterims labai knieti šiaušti trumpą jo vilną, tarsi šitaip išreikštų giliausią pagarbą velionei jo žmonai. Kaip tik dėl to, kad yra našlys, Dharas pelno itin daug užuojautos – ir ypatingo daugybės moterų dėmesio: labai jau vakarietiška samprata, ir labai užgauli.

Pirmų pirmiausia įžeisti filmo pasijuto tiek hinduistai, tiek musulmonai. Įsižeidė ir našliai, ką jau kalbėti apie našles ir sodininkus. Ir jau pats pirmas Inspektoriaus Dharo filmas itin skaudžiai užgavo policininkus. Tikrojo pakaruoklio mali istorija realiame gyvenime niekad nebuvo išaiškinta. Nusikaltimas – jei išties *būta* nusikaltimo, jei sodininkas nepasikorė pats – taip ir nebuvo atskleistas.

Filmo žiūrovams buvo pateiktos trys galimos nusikaltimo versijos, ir visos – absoliučiai įtikėtinos ir nepriekaištingai išaiškintos. Taigi, nelaimėlis mali buvo pakartas tris kartus – ir kiekvienas variantas įžeidė kurią nors žiūrovų grupę. Musulmonai supyko dėl to, kad dėl sodininko nužudymo buvo apkaltinti islamo fanatikai. Hinduistai siuto, nes pagal kitą versiją hinduistų fundamentalistai buvo kaltinami pakorę sodininką. O sikhai uždūko dėl to, kad sodininko pakorimu buvo apkaltinti sikhų ekstremistai – jiems tai buvęs patogus būdas sukiršinti musulmonus su hinduistais. Sikhus papiktino dar ir tai, kad kaskart, kai filme pasirodydavo taksi, jį lyg koks laukinis agresyviai ir patrakusiai vairuodavo koks nors tipas, suprask – trenktas sikhas.

Tačiau filmas juk buvo siaubingai *juokingas*! Bent taip manė daktaras Daruvala.

Tačiau sėdėdamas tirštėjančiose Damų sodo sutemose Farokas pakeitė nuomonę. „Inspektorius Dharas ir pakartas mali" galėjo išties būti siaubingai juokingas – *kanadiečiams*, sumojo jis, išskyrus, savaime aišku, kanadiečius sodininkus. Tačiau kanadiečiai filmo taip ir nepamatė, išskyrus tuos torontiečius, kurie kadaise patys išvyko iš Bombėjaus; jie „Inspektoriaus Dharo" filmus žiūrėjo visus, įrašytus vaizdo kasetėse, – ir netgi *jie* pasijuto įžeisti. Pačiam Inspektoriui Dharui jo filmai irgi niekad neatrodė labai juokingi. O kai daktaras Daruvala galiausiai paklausė Balradžo Guptos, ar šis įžvelgiąs Inspektoriaus Dharo filmų komiškumą (bent jau satyrą), režisieriaus atsakymas pribloškė atsainumu.

– Jie uždirba šimtus tūkstančių rupijų! – štai ką pareiškė jis. – O tai išties juokinga!

Užtat Farokui jau anaiptol nebebuvo juokinga.

O kas, jeigu ponia Dogar – hidžra?

Tirštėjant pirmosioms vakaro sutemoms dakvortiečiai su mažais vaikais ėmė rinktis prie stalų Damų sode – vaikams patikdavo valgyti po atviru dangumi. Tačiau net spigūs, džiaugsmingi jų balseliai nesutrikdė Faroko kelionės į praeitį. Ponas Setna mažų vaikų nemėgo – ypač nepakentė jų prie stalo, – bet laikė savo pareiga stebėti Damų sode užsisėdėjusio daktaro Daruvalos dvasinę būseną.

Ponas Setna kiek anksčiau matė, kaip Dharas išvyko su žemaūgiu, bet paskui Vinodas grįžo į Dakvorto klubą (senasis patarnautojas pamanė: nuožmios išvaizdos trumpulis vėl prisistatė dėl to, kad taksi paslaugų prireikė ir daktarui Daruvalai) ir ne nukrypavo per vestibiulį kaip paprastai, o pasuko į sporto prekių krautuvėlę: Vinodas bičiuliavosi su teniso kamuoliukų padavinėtojais ir rakečių taisytojais. Vinodas buvo jų numylėtinis atliekų medžiotojas. Ponas Setna smerkė atliekų rankiojimą ir nemėgo žemaūgių, senajam patarnautojui žemaūgiai atrodė šlykštūs. O teniso kamuoliukų padavinėtojai ir rakečių taisytojai manė, kad Vinodas net labai mielas.

Jei kino spauda iš pradžių vien su pajuoka vadino Vinodą „žemaūgiu Inspektoriaus Dharo asmens sargybiniu" – kitąsyk išvadindavo ir „galvažudžiu Dharo vairuotoju", – tai pats Vinodas tokią savo reputaciją vertino net labai rimtai. Jis visuomet būdavo gerai ginkluotas, o jo mėgstamiausi ginklai buvo ir visiškai legalūs, ir lengvai paslepiami taksi automobilyje. Dakvorto sporto prekių krautuvėlėje dirbantys rakečių taisytojai aprūpindavo Vinodą skvošo rakečių kotais. Jei atsitikdavo taip, kad nulūždavo raketės galva, meistras ją išvis nupjaudavo, o likusį kotą šlifuodavo švitriniu popieriumi, kol tapdavo visiškai glotnus, – toks paruoštas skvošo raketės kotas buvo kaip tik tinkamo ilgio bei svorio žemaūgiui, o jo mediena – itin kieta. Vinodas pageidaudavo tiktai medinių rakečių kotų, o tokių pasitaikydavo vis rečiau. Tačiau žemaūgis buvo sukaupęs atsargų, o naudodavo jas taip, kad lūždavo nedažnai. Jis kirsdavo ar smeigdavo tik vienu raketės kotu – taikydavosi į kiaušus arba į kelius, arba į viena ir kita, o

antrąjį laikydavo kitoje rankoje, nepasiekiamą. Užpultasis, aišku, stverdavo už jam kertančio raketės koto, tada Vinodas žiebdavo antruoju jam per riešą.

Tai buvo neįveikiama taktika. Išprovokuok priešą griebti vieną raketės kotą, tada sutrupink jam riešą kitu. Galai nematė jo galvos – priešininko galvos Vinodas, šiaip ar taip, dažniausiai nė nepasiekdavo. Tačiau visai pakakdavo sutrupinti riešą – tuo pliektynės dažniausiai ir baigdavosi; o jeigu koks kvailys panūsdavo muštis toliau, tokiam tekdavo grumtis viena ranka prieš du skvošo rakečių kotus. Tai, kad žiniasklaida prilipdė Vinodui asmens sargybinio ir galvažudžio etiketes, žemaūgiui buvo nė motais. Jis buvo nusiteikęs trūks plyš apginti Inspektorių Dharą.

Ponas Setna smerkė šitokį smurtą, juo labiau – sporto reikmenų krautuvėlės meistrus, kurie su džiaugsmu gausino Vinodo skvošo rakečių kotų arsenalą. Savo ruožtu teniso kamuoliukų padavinėtojai aprūpino žemaūgį krūva nebetinkamų žaisti kamuoliukų. Toks jau tas vairuotojo amatas – pasak paties Vinodo, jam dažnai tekdavo „tiesiog laukti" automobilyje. Tačiau buvęs klounas ir cirko akrobatas nemėgo sėdėti rankas sudėjęs. Maigydamas sukiužusius kamuoliukus, Vinodas stiprindavo plaštakų raumenis, be to – bent šitaip tvirtino pats, – nuo tokios mankštos šiek tiek atlėgdavo ir artrito skausmas, nors daktaras Daruvala manė, kad skausmą tikriausiai apmalšina aspirinas.

Ponui Setnai dingtelėjo, kad ilgalaikiai daktaro Daruvalos santykiai su Vinodu veikiausiai buvo priežastis, kodėl gydytojas nevairavo pats; tiesą sakant, Farokas jau daug metų Bombėjuje net neturėjo automobilio. Žemaūgio – Inspektoriaus Dharo vairuotojo – šlovė daugeliui stebėtojų visiškai nustelbė tai, kad Vinodas vežioja dar ir daktarą Daruvalą. Poną Setną net kiek baugino šitoks gydytojo ir žemaūgio ryšys: atrodė, kad vienas puikiausiai žino, kur yra antras, nors žemaūgis krovė į automobilį skvošo rakečių kotus ir suzmekusius teniso kamuoliukus, o gydytojas lyg niekur nieko toliau sėdėjo sau Damų sode. Galėjai pamanyti, kad Farokas visuomet žino: Vinodas yra čia pat, jo paslaugoms, – tarsi žemaūgis nuolat lauktų vien jo. Na, jo arba Dharo.

Galiausiai poną Setną aplankė mintis, kad daktaras Daruvala veikiausiai ir per pietus liks sėdėti prie to paties staliuko, prie kurio užkandžiavo dieną; galbūt jis laukė kokių nors svečių ir nutarė, jog bus paprasčiausia tiesiog laikyti staliuką užimtą. Bet kai senasis patarnautojas pasiteiravo daktaro Daruvalos, keliems asmenims dengti stalą, gydytojas jam atsakė „vakarienės" važiuosiąs namo. Tuojau pat, lyg būtų pažadintas iš miego, Farokas ir pakilo.

Ponas Setna pastebėjo, kad gydytojas sustojo prie telefono automato vestibiulyje ir, žinoma, pasiklausė jo pokalbio su žmona.

– *Nein, Liebchen*, – kalbėjo daktaras Daruvala. – Aš jam nepasakiau – tiesiog nepasitaikė tinkama proga.

Paskui ponas Setna klausėsi, ką daktaras Daruvala pasakoja apie pono Lalo nužudymą. Vadinasi, iš tikrųjų žmogžudystė, pagalvojo ponas Setna. Užmuštas nuosava ridenimo lazda! O kai išgirdo apie dviejų rupijų banknotą, sugrūstą ponui Lalui į burną, ir ypač apie tą nepaprastai įdomų grasinimą, susijusį su Inspektoriumi Dharu: JEIGU DHARAS LIKS NARYS, ŽUS IR DAUGIAU NARIŲ, – ponas Setna pajuto, kad už visą vargą slapčiomis klausytis jam atlyginta su kaupu, bent jau šiai dienai.

O paskui nutiko šiokia tokia keistenybė. Daktaras Daruvala pakabino ragelį ir pasuko į vestibiulį nė nesidairydamas, ir čia netikėtai įsirėžė – ne į ką kitą, o į antrąją ponią Dogar. Tiesą sakant, atsitrenkė taip smarkiai, kad ponas Setna kone nutirpo spėjęs pagalvoti, bene toji vulgari moteriškė drėbsis kaip ilga. Tačiau griuvo ne ji, o Farokas. Negana to, susidūrimo nubloškta atgal, ponia Dogar trenkėsi į einantį iš paskos poną Dogarą, tas irgi neišsilaikė ant kojų. Tai bent kvailys – ir sumanyk tu vesti gerokai jaunesnę ir tvirtesnę moteriškę! – dingtelėjo ponui Setnai. Toliau – įprastas linkčiojimų ir atsiprašinėjimų etapas, visi vienas kitą kaip įmanydami įtikinėjo nėmaž nenukentėję. Kartais ponas Setna kone plyšdavo juokais regėdamas iki absurdo perdėtas geras manieras, taip gausiai demonstruojamas Dakvorto klube.

Galų gale Farokas ištrūko iš senojo padavėjo visa matančios akies regėjimo lauko. Bet laukdamas, kol Vinodas atvarys automobilį, – ir jau nebestebimas pono Setnos, – daktaras Daruvala vogčia

pasičiupinėjo maudžiančius šonkaulius (mėlynė garantuota) ir su nuostaba pagalvojo, koks vis dėlto stangrus, koks kietas tos antrosios ponios Dogar kūnas. Tarytum būtų rėžęsis į mūro sieną!

Netikėtai gydytojui šmėkštelėjo mintis: o juk toji ponia Dogar pakankamai vyriška, kad įtartum ją esant hidžrą – aišku, ne hidžrą prostitutę, o *paprastą* eunuchą transvestitą. O jeigu šitaip, tai galėjo būti ir taip, kad ponia Dogar varstė žvilgsniais Inspektorių Dharą anaiptol ne siekdama jį sugundyti, – galbūt, priešingai, ji svajojo jį *iškastruoti*!

Farokas net susigėdo susizgribęs, kad ir vėl mąsto kaip scenaristas. Kažin, kiek kingfišerio bokalų ištuštinau? – pagalvojo; jam šiek tiek palengvėjo, kai visą atsakomybę už tokias neįtikėtinas fantazijas pavyko suversti alui. Iš tiesų jis nieko nežinojo apie ponią Dogar – ničnieko nenutuokė apie jos kilmę, – tačiau hidžrų visuomeninė padėtis Indijoje niekad nebūna labai reikšminga, be to, gydytojas žinojo, kad dauguma jų – iš žemiausiųjų visuomenės sluoksnių. O antroji ponia Dogar, kad ir kas būtų, – neabejotinai iš aukštesnės klasės. Taip pat ir *ponas* Dogaras – tegul ir senas pirdyla, bent jau Faroko nuomone, – buvo ne koks netikėtai pralobęs prasisiekėlis, o Malabar Hilo rajono senbuvis, kilęs iš turtingos, netgi labai turtingos šeimos. Pagaliau nebuvo ponas Dogaras ir *toks* bukas, kad neatskirtų tikros moters makšties nuo surandėjusios angos, likusios po garsiojo hidžrų gydymo įkaitintu aliejumi.

Laukdamas Vinodo, daktaras Daruvala stebėjo, kaip antroji ponia Dogar padeda ponui Dogarui įsiropšti į automobilį. Ji buvo gerokai aukštesnė už vargšą automobilių aikštelės patarnautoją, kuris su kvailoka išraiška veide atidarė jai dureles vairuotojo pusėje. Farokas nelabai tenustebo pamatęs, kad Dogarų šeimoje vairuotojas – ji. Buvo girdėjęs apie jos kūno rengybos mankštą, žinojo, kad ji mėgsta kilnoti svarmenis, imasi ir kitokių moteriai lyg ir nelabai tinkamų pratimų. Galbūt net vartoja testosteroną, įsifantazavo gydytojas, mat antroji ponia Dogar atrodė taip, tarsi ją kamuotų nuolatinė lytinių hormonų audra – ko gero, jos *vyriškų* lytinių hormonų, spėjo daktaras Daruvala. Buvo girdėjęs, kad šitokioms mo-

terims kitąsyk klitoris išsivysto sulig pirštu – tampa mažne tokio ilgio kaip berniuko penis!

Nežinia, ar kiek per didelė kingfišerio koncentracija kraujyje, ar vis dėlto pernelyg įsišėlusi vaizduotė nunešė daktaro Daruvalos mintis šitokia kryptimi, bet dabar gydytojas džiaugėsi esąs viso labo chirurgas ortopedas. Apie tas kitas medicinos sritis jis nuoširdžiai nieko daugiau nenorėjo žinoti. Ir vis dėlto Farokui teko valios pastangomis nusipurtyti tokias mintis, mat nejučia susizgribo svarstąs, kas būtų blogiau: antrosios ponios Dogar kėslai atimti Inspektoriui Dharui vyriškumą ar vis dėlto siekis suvilioti patrauklų aktorių, ypač jei jos klitoris ir iš tiesų nenormalaus dydžio.

Šitokių minčių apniktas daktaras Daruvala buvo toks apdujęs, kad nė nepastebėjo Vinodo, kuris, vairuodamas viena ranka, įsuko į žiedinį Dakvorto klubo įvažiavimo keliuką ir kiek pavėlavęs kita suskato mygti stabdžius. Žemaūgis tik per plauką neparbloškė gydytojo. Tačiau tai bent jau padėjo daktarui Daruvalai atsikratyti minčių apie antrąją ponią Dogar. Tegul tik valandėlei, bet Farokas sėkmingai ją užmiršo.

Apkrautas dviratis

Geresnysis iš dviejų žemaūgio taksi automobilių – tų dviejų, kuriuose buvo rankinio valdymo įranga, – buvo nuvarytas į remonto dirbtuves.

– Reikia pakrapštyti karbiuratorių, – paaiškino Vinodas.

Kadangi daktaras Daruvala nenutuokė, kaip „krapštomas“ karbiuratorius, smulkiau žemaūgio nė nekamantinėjo. Jie išvažiavo iš Dakvorto klubo suklerusiu balkšvu Vinodo „Ambasadoriumi“ – gerokai papilkėjusių dantų atspalvio, dingtelėjo Farokui. Be to, automobilio rankinis greičio svertas kartais užsiožiuodavo ir imdavo strigti.

Daktaras Daruvala vis tiek ūmai paprašė žemaūgio pravežti jį pro buvusiuosius tėvų namus Ridž Roude, Malabar Hilo rajone, – reikia manyti, dėl to, kad Faroko galvoje įkyriai sukosi mintys apie

tėvą ir Malabar Hilą. Farokas ir Džamšedas pardavė namą netrukus po tėvo žūties – kai Mehera nutarė likusias jai dienas nugyventi drauge su vaikais ir vaikaičiais, kurie visi jau buvo apsisprendę *negyventi* Indijoje. Daktaro Daruvalos motina mirė Toronte, gydytojo namų svečių kambaryje. Visą tą naktį, kai ji tykiai užgeso miegodama, smarkiai snigo; Meheros mirtis buvo tokia pat rami, kokia automobilyje susprogdinto senojo Laudžio žūtis – kraugeriška.

Farokas jau ne pirmą kartą prašė Vinodo pravažiuoti pro senuosius namus Malabar Hile. Patį namą iš riedančio taksi sunku buvo net įžiūrėti. Buvusioji Daruvalų šeimos valda kaskart primindavo gydytojui, kaip smarkiai sutrūkinėję jo saitai su gimtine ir gimtosiomis vietomis, mat Malabar Hile Farokas buvo jau visiškai svetimas. Atvykęs į Bombėjų vien kaip svečias, daktaras Daruvala apsigyvendavo viename tų bjaurių daugiabučių Jūros bulvare; pro langus vėrėsi lygiai toks pat Arabijos jūros vaizdas, koks matyti iš bene keliasdešimties panašių butų. Už būstą, kurio plotas nesiekė nė 1200 kvadratinių pėdų ir kuriame jis beveik negyveno, juk Indijoje lankydavosi taip retai, jis paklojo šešis milijonus rupijų (maždaug 250 000 dolerių). Daktarui Daruvalai buvo gėda, kad visą tą laiką, kol negyveno ten pats, buto niekam nenuomodavo. Tačiau žinojo, kad kam nors išnuomodamas pasielgtų kvailai: Bombėjuje nuomos įstatymai palankūs nuomininkams. Tad jei Farokas įsileistų laikinų gyventojų, jau niekad jų neiškrapštytų lauk. Be to, Inspektoriaus Dharo filmai uždirbo daktarui Daruvalai tiek milijonų, kad, jo manymu, netgi derėjo šiek tiek jų išleisti Bombėjuje. Sąskaita Šveicarijos banke darė stebuklus, pagelbėjo ir apsukraus finansininko gudrybės – taip Dharui pavyko didžiąją uždarbio dalį perpumpuoti iš Indijos į užsienį. Dėl šito daktarui Daruvalai irgi buvo gėda.

Vinodas, regis, uoste užuosdavo, kada daktaras Daruvala itin neatsparus kokiems nors labdaros prašymams. Žemaūgiui rūpėjo jo paties labdaringa veikla, į kurią buvo pasinėręs išties aistringai ir nėmaž nesigėdydavo prašyti gydytojo paramos.

Vinodas su Dipa buvo užsibrėžę tikslą pasitaikius progai gelbėti Bombėjaus lūšnynų vaikus; trumpiau tariant, jie iš gatvių rankio-

jo jaunus benamius ir įdarbindavo cirke. Ieškojo lanksčių, tinkamo akrobatikai sudėjimo elgetėlių, vaikų, atkreipiančių dėmesį puikia judesių koordinacija, – o paskui Vinodas dėjo nemaža pastangų, mėgindamas nukreipti tuos talentingus beglobius į cirkus, galinčius pasigirti didesniais privalumais nei Didysis Mėlynasis Nilas. Dipa itin stengėsi gelbėti mažametes prostitutes ar būsimąsias mažametes prostitutes, bet tos mergaitės retai atitikdavo cirko akrobatėms keliamus reikalavimus. Kiek buvo žinoma daktarui Daruvalai, vienintelis cirkas, smukęs tiek, kad priglaustų ką nors iš Vinodo ir Dipos atradimų, buvo ne toks jau ir didysis Mėlynasis Nilas.

Farokui nemaža nerimo kėlė tai, kad dauguma tų mergaičių iš tiesų buvo pono Gargo „atradimai", tai yra į šio rankas patekdavo gerokai anksčiau, nei jas surasdavo Vinodas ir Dipa. Ponas Gargas buvo „Šlapiojo kabareto" savininkas ir vadybininkas, o kabarete vešėjo tam tikras kiek užmaskuotas vulgarumas. Striptizo klubai, ką jau kalbėti apie sekso šou, Bombėjuje draudžiami – ar bent neleidžiamas toks atviras nuogo kūno demonstravimas, kokio į valias gali aptikti Europoje ar Šiaurės Amerikoje. Indijoje nebūna nuogybių, užtat apstu „šlapumos", tai reiškia – šlapių, prilipusių prie kūno, beveik perregimų drabužių, o gašlūs, seksualiai provokuojantys judesiai – bene svarbiausia vadinamųjų egzotiškų šokių atlikėjų pasirodymų detalė tokiose nutriušusiose skylėse kaip pono Gargo naktinis klubas. Iš visų tokių neaiškios reputacijos užeigų, įskaitant netgi Bombėjaus Eroto rūmus, „Šlapiasis kabaretas" buvo bene pati prasčiausia, bet žemaūgis ir jo žmona vis tiek primygtinai tvirtino daktarui Daruvalai, neva ponas Gargas – tikras Kamatipuros gerasis samarietis. Tarp daugybės rajono skersgatviuose ar Folklando kelio ir Granto kelio raudonųjų žibintų kvartaluose įsikūrusių viešnamių „Šlapiąjį kabaretą" esą galima laikyti tikru rojumi.

Gal ir rojus, bet tik lyginant su tikru viešnamiu, manė Farokas. Nesvarbu, kaip pavadinsi Gargo merginas, striptizo ar tik „egzotiškų šokių" šokėjomis, dauguma jų vis dėlto nebuvo kekšės. Tačiau dauguma jų pas poną Gargą prisiglaudė pabėgusios iš Kamatipuros, Folklando kelio ar Granto kelio viešnamių. Ten tų mergaičių skaistybė buvo vertinama, tik, deja, neilgai – tol, kol „madam" nu-

spręsdavo, kad jos jau pakankamai suaugusios, arba kol kas nors pažadėdavo pakankamai dosniai sumokėti. Tačiau daugelis mergaičių, pasprukusių iš viešnamių ir atsidūrusių pas poną Gargą, buvo gerokai per jaunos tam darbui, kurį joms galėjo pasiūlyti „Šlapiasis kabaretas“; kad ir kaip ironiška, jos buvo ne per jaunos dirbti prostitutėmis, bet per jaunos šokti egzotiškus šokius.

Pasak Vinodo, dauguma vyrų, trokštančių paganyti akis į moteris, nori, kad moterys ir *atrodytų* kaip moterys; matyt, tai ne tie patys vyrai, kurie geidžia sekso su mažametėmis, nors, kaip tvirtino Vinodas, netgi tie nebūtinai nori į visai jaunas mergaites *žiūrėti*. Taigi jų paslaugų „Šlapiajame kabarete“ ponui Gargui nereikėjo, nors Farokas įtarė, kad ponas Gargas randa kur jas pritaikyti – kokiais nors asmeniniais tikslais, apie kuriuos vengia kalbėti.

Pagal dikensišką daktaro Daruvalos teoriją ponas Gargas tiesiog turėjo būti iškrypėlis vien dėl savo išvaizdos. Farokui kūnas pagaugais nueidavo vien prisiminus tą žmogų. Pernelyg jau ryškiai ponas Gargas įsirėžė daktaro Daruvalos atmintyje, nors juodu buvo susitikę vos kartą, kai Vinodas juos supažindino. Verslusis žemaūgis buvo ir pono Gargo vairuotojas.

Patsai ponas Gargas buvo aukštas, nuolatos kariškai pasitempęs, bet kažkokios pernelyg balkšvos odos – Faroko nuomone, tokia oda būna žmonių, beveik niekad neišlendančių į dienos šviesą. Nesveikai išgeltusi Gargo veido oda blizgėjo it vaškinė, be to, atrodė pernelyg tampriai aptempusi kaulus, lyg lavono. Negyvėlio įspūdį dar labiau sustiprino nenatūraliai glebni burna, lūpos – visuomet kiek prasiskyrusios kaip žmogaus, kuris užmigo sėdėdamas, akiduobės šešėliuotos, papurtusios, lyg prisitvenkusios užsistovėjusio kraujo. Dar blogiau – pačios akys buvo geltonos, sūdrios tarytum liūto – ir tokios pat neišskaitomos, galvojo daktaras Daruvala. Tačiau užvis baisiausiai atrodė nudegimo paliktas randas. Kadaise kažkas šliūkštelėjo ponui Gargui į veidą rūgšties – jis, tiesa, spėjo pasisukti, tad rūgštis nuplikė ausį ir paliko išilgai žandikaulio išdegintą ruožą, kuris driekėsi žemyn ir kaklu, kol galiausiai bjauriai raudona drūže nėrė po marškinių apykakle. Netgi Vinodas nežinojo nei kas šliūkštelėjo rūgšties, nei kodėl.

Daktaro Daruvalos paslaugos buvo reikalingos štai dėl ko: koks nors patikimas gydytojas turėjo cirkams patvirtinti, kad pono Gargo mergaitės yra nepriekaištingos sveikatos. Tačiau ką Farokas galėjo pasakyti apie mergaičių iš viešnamių sveikatą? Kai kurios jų viešnamiuose buvo *gimusios*, o kai kurie įgimto sifilio požymiai matomi plika akimi. Negana to, šiais laikais gydytojas negalėjo rekomenduoti jų cirkui, neatlikęs tyrimų dėl AIDS; vargu ar koks nors cirkas – netgi Didysis Mėlynasis Nilas – sutiktų priimti mergaitę, jei paaiškėtų, kad ji – ŽIV nešiotoja. Dauguma tų mergaičių buvo užsikrėtusios viena ar kita lytiškai plintančia liga, o gydyti nuo kirmėlių reikėjo mažne kiekvieną. Tad cirkai priglausdavo nedaugelį – netgi Didysis Mėlynasis Nilas.

Jeigu mergaitę atstumdavo cirkai, kas jos laukdavo tada? („Mes bent jau stengiamės", – atsakydavo Vinodas.) Ar ponas Gargas grąžindavo mergaites į viešnamius, ar laukdavo, kol jos pakankamai subręs, kad tiktų „Šlapiajam kabaretui"? Faroką pribloškė tai, kad pagal Kamatipuros vertinimo kriterijus ponas Gargas buvo laikomas gėrio įsikūnijimu; vis dėlto daktaras Daruvala ir pats negalėjo pasakyti apie poną Gargą nieko bloga, neturėjo jokių įrodymų, išskyrus nebent tradicinę informaciją, kad Gargas papirkinėjo policiją, protarpiais surengiančią vieną kitą reidą į „Šlapiąjį kabaretą".

Kartą gydytojas net buvo sumanęs panaudoti poną Gargą kaip personažą viename iš Inspektoriaus Dharo filmų. Pirmajame „Inspektoriaus Dharo ir narvinių žudiko" variante daktaras Daruvala buvo parašęs epizodinį vaidmenį tamtyč ponui Gargui – sukūrė tokį vaikų tvirkintoją, pravarde Žmogus Rūgštis. Bet paskui Farokas persigalvojo. Vis dėlto ponas Gargas Bombėjuje buvo pernelyg žinomas asmuo. Grėsė pavojus, kad įsikištų įstatymo sargai, o kur dar rizika užgauti Vinodą ir Dipą – to daktaras Daruvala jokiu būdu nenorėjo. Gal Gargas iš tiesų buvo anoks ten gerasis samarietis, bet abejoti žemaūgiu ir jo žmona gydytojas neturėjo jokio pagrindo: Vinodas ir Dipa tiems vaikams buvo tikri šventieji – ar bent bandė tokie būti. Paties Vinodo žodžiais tariant, jie „bent jau stengėsi".

Balkšvas Vinodo „Ambasadorius" jau artėjo prie Jūros bulvaro, kai gydytojas galų gale neatsilaikė žemaūgio graužiamas.

– Gerai jau, gerai, apžiūrėsiu ją, – pažadėjo daktaras Daruvala Vinodui. – Kas ta mergaitė šįkart? Ką gali apie ją papasakoti?

– Ji dar nekalta, – paaiškino žemaūgis. – Dipa tvirtina, kad ji jau dabar neįtikėtinai lanksti, truputis pastangų – ir bus tikra mergaitė be kaulų!

– O kas pasakė, kad ji dar nekalta? – pasidomėjo gydytojas.

– Ji pati taip sako, – tarė Vinodas. – Gargas sako Dipai, kad mergaitė iš viešnamio pabėgo anksčiau, nei kas nors spėjo ją paliesti.

– Aha, vadinasi, *Gargas* sako, kad ji dar nekalta? – pasitikslino Farokas.

– Na, galbūt – beveik nekalta ar panašiai, – atsakė žemaūgis. – Be to, man atrodo, kad ji anksčiau buvo ir žemaūgė, – pridūrė. – O gal ji tokia – iš dalies žemaūgė. Man tikrai beveik taip ir atrodo.

– Tai neįmanoma, Vinodai, – paprieštaravo daktaras Daruvala.

Žemaūgis tik gūžtelėjo pečiais, o „Ambasadorius“ įšvilpė į žiedinį kelią; posūkyje keli išsprūdę teniso kamuoliukai nuriedėjo Farokui per kojas, gydytojas išgirdo ir skvošo rakečių kotų, sukrautų po pakelta Vinodo sėdyne, tarškėjimą. Žemaūgis jau kadai buvo išaiškinęs daktarui Daruvalai, kad badmintono raketės jam netinka – pernelyg plonos ir lengvos, greitai lūžta, o teniso raketės – priešingai, per sunkios, jomis neįmanoma pakankamai mitriai užsimoti. Užtat skvošo rakečių kotai – pats tas.

Vien dėl to, kad iš anksto žinojo ją ten esant, Farokas įžiūrėjo afišų lentą, pritvirtintą prie laivo, nuleidusio inkarą Arabijos jūroje atokiau nuo kranto; lenta plūduriavo vandens paviršiuje. „TIK-TOK“ SERVETĖLĖS – ir šįvakar bylojo reklama.

Taip pat šį, kaip ir bet kurį kitą vakarą, metalinės plokštelės ant žibintų stulpų žadėjo, kad su „APOLLO“ PADANGOMIS važiuoti bus vienas malonumas. Piko valandos spūstys Jūros bulvare seniai buvo išsisklaidžiusios; dirstelėjęs į šviesas savo buto languose gydytojas suprato, kad Dharas jau atvykęs – balkone irgi tvieskė šviesa, o Julija viena ten niekad nesėdėdavo. Tikriausiai jie drauge palydėjo saulę, dingtelėjo gydytojui; jis puikiausiai suvokė ir tai, kad saulė seniai nusileidusi. Abu bus kaip reikiant ant manęs užsiutę, pagalvojo Farokas.

Gydytojas pažadėjo Vinodui rytą apžiūrėsiąs aną „jau dabar beveik bekaulę“ mergaitę – beveik nekaltą mergaitę, vos neišsprūdo daktarui Daruvalai. Pusiau žemaūgę arba buvusią žemaūgę, pabandė įsivaizduoti gydytojas. Pono Gargo mergaitę! – niauriai pridūrė pats sau mintyse.

Įžengus į tuščią daugiabučio vestibiulį, Farokui kokią sekundę pasirodė, kad galėtų būti kone bet kuriame civilizuoto pasaulio mieste. Bet, vos atsivėrė lifto durys, jį pasitiko pažįstamas skelbimas, kurio gydytojas negalėjo pakęsti.

TARNAMS NAUDOTIS LIFTU DRAUDŽIAMA.
NEBENT KARTU VAŽIUOTŲ VAIKAI

Ta kažkaip visai čia nederanti iškaba rėžė akį, ją išvydęs gydytojas pasijuto apdujęs lyg nuo smūgio kumščiu. Tai buvo dar viena iš erzinančios indiškosios gyvensenos apraiškų: ne tik taikstytis su diskriminacija, kaip įprasta visame pasaulyje, bet dar ir pripažinti, kad šitaip viskas sutvarkyta dieviškąja valia, – kaip tik tokie dalykai, Laudžio Daruvalos nuomone, buvo siutinančiai indiški, nors iš tiesų daugiausia, ko gero – kolonijinio Britanijos valdymo palikimas.

Farokas kadaise mėgino įkalbėti gyventojų bendriją nukabinti tą užgaulų perspėjimą, bet taisyklės, apibrėžiančios tarnams deramą elgesį, toli gražu nebuvo lanksčios. Daktaras Daruvala vienintelis iš namo gyventojų piktinosi dėl to, kad tarnai verčiami kopti laiptais. Be to, gyventojų bendrija išvis nepaisė Faroko nuomonės remdamasi oficialiu gydytojo statusu: indas, nuolat negyvenantis Indijoje (*Non-Resident Indian* – NRI) – šiai kategorijai jį priskyrė šalies vyriausybė. Ši nesantarvė dėl naudojimosi liftu senajam Laudžiui būtų buvusi tokia problema, dėl kurios įmanytų paguldyti galvą, o daktaras Daruvala jaunesnysis perdėtai savikritiškai vertino savo pralaimėjimą gyventojų bendrijai: manė, kad tai tipiška jo politinio nevykėliškumo, o ir bendro nesugebėjimo pritapti prie pasaulio apraiška.

Lipdamas iš lifto Farokas tarė sau: juk aš net negaliu savęs vadinti tikru, indišką gyvenseną suprantančiu indu. Anądien kažkas

Dakvorto klube putojo iš pykčio dėl to, kad vienas politikas Naujajame Delyje savo rinkimų kampaniją grindė „karvių problema“; daktaras Daruvala net negalėjo išsakyti savo nuomonės, mat dorai nė nenutuokė, *kokia ta* karvių problema. Tiesa, žinojo esant grupuočių, pasiryžusių ginti karves, ir manė, kad jos radosi sulig hinduizmo atgaivinimo banga, panašiai kaip hinduistų šovinistų šventieji, besiskelbiantys esą pačių dievų įsikūnijimas žemėje ir reikalaujantys, kad juos ir garbintų kaip dievus. Farokas žinojo, kad iki šiol nenurimusios ir hinduistų niautynės su musulmonais dėl Babri mečetės – ta pati nesantarvė, kurią jis panaudojo pirmojo Inspektoriaus Dharo filmo fonui ir kuri anuomet jam atrodė tokia juokinga. Užtat dabar jau pašventinta tūkstančiai plytų su įspaudu SHRI RAMA, tai reiškia – „garbusis Rama“, jau pakloti ir pamatai Ramos šventyklai – vos per du šimtus pėdų nuo Babri mečetės. Ir dabar net daktarui Daruvalai nebeatrodė, kad keturiasdešimt metų trukusių rietenų dėl Babri mečetės pasekmės galėtų būti „juokingos“.

Na štai, ir vėl jis leidosi apninkamas to apgailėtino „dūšios be vietos“ jausmo. Jis žinojo, kad esama sikhų teroristų, bet nė vieno nepažinojo asmeniškai. Užtat Dakvorto klube nuoširdžiai bičiuliavosi su ponu Bakši – sikhų rašytoju ir įdomiu pašnekovu, puikiai nusimanančiu apie klasikinius amerikiečių filmus; apie sikhų teroristus juodu niekad nesikalbėjo. Farokas buvo girdėjęs ir apie Šiv Seną – Šivos armiją, ir apie „Dalitų panteras“, ir apie „Tamilų tigrus“, bet tai buvo abstrakčios žinios, niekaip nesusijusios su juo *asmeniškai*. Indijoje gyveno daugiau nei šeši šimtai milijonų hinduistų, maždaug šimtas milijonų musulmonų, dar nežinia kiek milijonų sikhų ir krikščionių. O parsų kažin ar priskaičiuotume bent aštuoniasdešimt tūkstančių, pagalvojo Farokas. Tačiau jam pačiam priklausančioje mažytėje Indijos dalelėje – jo bjauriame daugiabutyje Jūros bulvare – visi tie tarpusavyje besivaidijantys milijonai gydytojo sąmonėje susitraukė iki vienos detalės, kurią jis vadino lifto problema. Galaižin kodėl, bet dėl kažkokio kvailo lifto visos tos nuolat kovojančios grupuotės ėmė ir susivienijo – nesutarė tiktai su *juo*. Tegul tarnai kopia laiptais.

Farokas neseniai buvo skaitęs apie žmogų, kuris buvo nužudytas tik dėl to, kad jo ūsai „neatitiko kastos reikalavimų“: matyt, buvo sutepti pomada, kad užsiriestų, nors turėjo būti nukarę. Daktaras Daruvala apsisprendė: Inspektoriui Dharui reikia nedelsiant išvažiuoti iš Indijos ir niekada nebegrįžti. Ir aš pats turėčiau išvažiuoti iš Indijos ir niekada nebegrįžti! – pagalvojo jis. Kas iš to, jei jis palengvino keleto luošų Bombėjaus vaikų dalią? Ir koks nelabasis sugundė išgalvoti „juokingą“ siužetą apie tokią šalį? Juk jis – ne rašytojas. O kuriems galams jam prireikė to žemaūgių kraujo? Juk jis – ir ne genetikas.

Šitaip – tai jam buvo būdinga – galutinai netekęs pasitikėjimo savimi, daktaras Daruvala priėjo savo buto duris, ruošdamasis sutikti audrą, kurios neabejojo sulauksiąs. Jis pasivėlino pranešti mylimai žmonai, kad pakvietė mylimą Džoną Daruvalą vakarienės, negana to, gydytojas privertė juos abu jo laukti. Ir dar – jam taip ir nepakako drąsos iškloti Inspektoriui Dharui gluminančias naujienas.

Farokas pasijuto įklimpęs į savo paties sukurtą cirko numerį, į užburtą delsimo ratą, iš kurio nepajėgė išsiveržti. Tai jam priminė vieną Didžiojo Karališkojo cirko numerį – anksčiau triukas kone žavėdavo jį kažkokia kerinčia beprotybe, tačiau dabar gydytojas manė, kad išprotėtų pats, jei būtų priverstas dar kartą jį stebėti. Numeris perteikė absoliučiai beprasmį, bet neįveikiamą pamišimą, jį lydėjo ir įkyriai pasikartojanti muzika; daktaro Daruvalos sąmonėje šis triukas simbolizavo kvaitinančią monotoniją, kuri bet kam protarpiais apnuodija gyvenimą. Numeris vadinosi „Apkrautas dviratis“ ir buvo puikus pavyzdys, iki kokių idiotiškų kraštutinumų kitąsyk galima išplėtoti kažką visai paprasta.

Numeryje dalyvavo du dviračiai, juos mynė dvi tvirto sudėjimo, pažiūrėti – labai stiprios moterys. Juodvi vinguriuodavo viena paskui kitą po cirko areną. Paskui prie jų prisidėdavo ir daugiau moterų, stambokų, tamsiaodžių, – jos visais įmanomais būdais ropšdavosi ant riedančių dviračių. Kai kurios įsitaisydavo ant neilgų strypelių, kyšančių abipus tiek priekinio, tiek užpakalinio rato stebulės lyg kokie jos tęsiniai, kitos nutūpdavo ant vairo ir, rizikin-

gai virtuliuodamos, kybodavo ten, dar kitos siūbuodavo įsikibusios užpakalinio purvasaugio. Kad ir kiek moteriškių apkibtų dviračius, dvi pirmosios, stiprios ir raumeningos, nesiliaudavo minti pedalų. O paskui į areną pabirdavo mažos mergaitės, jos užsikerėblindavo moterims ant pečių, atsistodavo joms ant galvų – visoms, įskaitant ir tvirtąsias, atkakliai tebesiplūkiančias mynėjas, – kol galiausiai ant dviračių išaugdavo dvi knibždančios, siūbuojančios moterų *piramidės*, o dviračiai nesustodami sukdavo arenoje ratus.

Numerį lydinti muzika buvo ištisinė beprotybė, primenanti vieną kankano fragmentą, kartojamą ir kartojamą be galo, o visų tamsiaodžių moterų – ir vyresnių, putliųjų, ir mažųjų mergaičių – veidai būdavo padengti pernelyg storu pudros sluoksniu, tad jos atrodydavo kažkokios nerealios, lyg senoviniai menestreliai. Visos dėvėdavo blyškiai violetinius klostytinius sijonėlius ir visos šypsodavosi, šypsodavosi, šypsodavosi, svirduliuodamos arenoje vieną ratą po kito, vieną po kito, vieną po kito. Kai gydytojas žiūrėjo šį numerį pastarąjį kartą, jam jau atrodė, kad tai niekada nesibaigs.

Galbūt kiekvieno žmogaus gyvenime pasitaiko štai toks apkrautas dviratis, galvojo daktaras Daruvala. Farokas stabtelėjo prie savo buto durų ir staiga pajuto, kad jam, ko gero, kaip tik šiandien pasitaikė tokia apkrauto dviračio diena. Daktarui Daruvalai ausyse vėl sugriaudėjo kankanas, pasidingojo, kad jį tuojau pat pasitiks pulkelis tamsiaodžių mergaičių su blyškiai violetiniais klostytiniais sijonėliais, visos baltutėliais veidais ir visos – judančios nenutrūkstamu, beprotišku ritmu.

7. DAKTARAS DARUVALA SLEPIASI MIEGAMAJAME

Dabar drambliai supyks

Tačiau praeitis – tikras labirintas. Kaip iš jo išsiveržti? Vos įžengus į prieškambarį, kur vis dėlto nebuvo jokių tamsiaodžių, baltaveidžių moterų su klostytiniais sijonėliais, gydytoją sustabdė aiškus, nors atsklindantis iš tolo žmonos balsas. Faroką jis pasiekė iš pat balkono: matyt, Julija norėjo pamaloninti Inspektorių Dharą jo taip mėgstamu Jūros bulvaro reginiu. Kartkartėmis Dharas tame balkone netgi nakvodavo – kai užsibūdavo iki vėlumos ir nebenorėdavo niekur judintis arba vos atvykęs į Bombėjų, kai reikėdavo iš naujo priprasti prie miesto kvapo.

Dharas tikino, kad tai ir yra paslaptis, kaip jam pavyksta beveik akimoju prisitaikyti prie Indijos. Galėdavo būti ką tik atvažiavęs iš Europos, tiesiai iš gaivaus Šveicarijos oro – kuris Ciuriche, tiesa, nebuvo toks jau tyras, su restoranų kvapų ir automobilių išmetamųjų dujų priemaišomis, su deginamų anglių dūmais ir vos juntamu kanalizacijos tvaiku, – bet praleidus Bombėjuje kokias dvi ar tris dienas, kaip tvirtino pats Dharas, jam jau nė motais buvo miesto smogas ar kokie du trys milijonai lauželių, nuolat kūrenamų lūšnynuose maistui ruošti, ar salzganas pūvančių atliekų kvapas, ar netgi sunkiai įsivaizduojamas išmatų košmaras, mat kokie keturi penki milijonai žmonių išsituštinti pritupia tiesiog ant šaligatvio arba miestą supančios jūros paplūdimiuose. Taigi bent pusės iš devynių milijonų miesto gyventojų šūdo tvaikas buvo justi Bombėjaus ore. Pačiam daktarui Daruvalai prireikdavo gerų dviejų trijų savaičių, kol priprasdavo prie sodraus ore tvyrančio dvoko.

Prieškambaryje, kur tvyrojo ne išmatų, o pelėsių kvapas, gydytojas patyliukais nusispyrė sandalus, pasidėjo rankinę ir seną tamsiai rudą lagaminėlį su gydytojo reikmenimis. Pastebėjo, kad skėčiai stove nenaudoti taip seniai, kad spėjo apdulkėti – liūčių sezonas čia baigėsi prieš gerus tris mėnesius. Netgi pro uždarytas virtuvės duris smelkėsi troškinamos avienos ir dalio garnyro kvapai; tai štai ką valgysime vakarienės, – ir vėl, dingtelėjo gydytojui, bet netgi maisto aromatas nepajėgė išsklaidyti stiprios nostalgijos, apnikusios daktarą Daruvalą, kai tik išgirdo žmoną kalbant vokiškai – būtent vokiškai ji šnekučiuodavosi su Dharu vienudu.

Farokas stovėjo ir klausėsi vokiškų žodžių, pagardintų austriška Julijos tarsena – vien tik „iš", niekada „ik", – ir nejučia išvydo žmoną jauną, aštuoniolikos ar devyniolikos metų, kokia buvo anais laikais, kai jis dar rėžė apie ją sparną ir lankydavosi senuose, geltonai dažytuose jos motinos namuose Grincinge. Namuose buvo apstu bydermejerio stiliaus daiktų. Vestibiulyje, šalia kabyklos, stovėjo Franco Grilparcerio* biustas. Svetainės sienos nukabinėtos kažkokio portretisto, maniakiškai tapiusio nekaltybe spinduliuojančius vaikų veidus, paveikslais, bet jaukumo atmosferą kūrė veikiau gausybė figūrėlių – porcelianinių paukščiukų ir sidabrinių antilopių. Farokui atmintyje įstrigo ana popietė, kai jis, pakėlęs cukrinę, neapdairiai nervingai mostelėjo ranka ir sukūlė įvairiaspalvio stiklo lempos gaubtą.

Kambaryje būta dviejų laikrodžių. Vienas jų, užuot mušęs pusvalandžius, užgrodavo Lanerio valso fragmentą, o sulig valandomis – kiek ilgėlesnę Štrauso valso ištrauką; kitas atitinkamai atiduodavo pagarbos duoklę Bethovenui ir Šubertui – ir šis, nenuostabu, buvo nustatytas taip, kad lygiai minute atsiliktų nuo pirmojo. Farokas prisiminė, kad, kol Julija ir jos motina rinko jo sudaužyto gaubto šukes, pirmiausia nuskambėjo Štrauso melodija, paskui Šuberto.

Kaskart, vos prisiminęs daugybę popiečių, kai drauge gerdavo arbatą, Farokas įsivaizduodavo, kaip turėjo atrodyti jo žmona, kai buvo dar paauglė. Pati ponia Dakvort būtų susižavėjusi jos apran-

* *Franz Grillparzer* (1791–1872) – austrų poetas, gimęs Vienoje.

ga. Julija mėgo vilkėti kreminės spalvos palaidinę kiek pūstomis rankovėmis ir aukšta, raukta apykakle. Kalbėdavosi jie vokiškai, mat Julijos motina gana prastai mokėjo anglų kalbą. Dar ir dabar Farokas ir Julija retsykiais šnekėdavosi vokiškai. Vokiečių tebebuvo jų meilės kalba – ta, kuria jie kuždėdavosi tamsoje. Kaip tik ta kalba Julija kadaise prisipažino jam: „Tu man labai patrauklus." Nors buvo ištisus dvejus metus ją merginęs, Farokas pajuto, kad šįsyk iniciatyva – jos; jam užgniaužė žadą. Jis iš paskutiniųjų graibėsi žodžių, kuriais galėtų suformuluoti klausimą, ar jos neglumina gerokai tamsesnė jo odos spalva, bet čia ji ėmė ir pridūrė pati: „Ypač tavo oda. Tavo ir mano odos derinys – toks žavus paveikslas." (*Das Bild* – „paveikslas, reginys".)

Kai kas nors tvirtina, esą vokiečių ar kuri kita kalba yra romantiška, galvojo daktaras Daruvala, tai reiškia tik tiek, kad yra patyręs itin malonių su ta kalba susijusių akimirkų. Tam tikrą intymumą jis jautė netgi klausydamasis, kaip Julija kalbasi vokiškai su Dharu, kurį visuomet vadindavo Džonu D. Būtent šitokį vardo variantą jam prilipdė tarnai, iš kurių Julija jį ir perėmė – kaip, beje, abu su daktaru Daruvala „perėmė" ir pačius tarnus.

Tai buvo jau gerokai nukaršusių senukų pora, Nalinas ir Svarupa – ją daktaro Daruvalos vaikai ir Džonas D. vadino Rupa, – vis dėlto pergyvenusi tiek Laudžį, tiek Meherą, kuriems tarnavo anksčiau. Dabar jie dirbo pas Faroką su Julija, bet tas darbas bemaž prilygo pensijai – juk gydytojas su žmona taip retai atvykdavo į Bombėjų. Visą likusį laiką Nalinas ir Rupa tiesiog gyveno jų bute, jį prižiūrėjo. Jeigu daktaras Daruvala butą parduotų, kur reikėtų dingti senukų porai? Tad abu su Julija ir nutarė: butą mėginsią parduoti, bet tik po senųjų tarnų mirties. Nors Farokas kartais ir grįždavo į Indiją, Bombėjuje beveik niekad neužsibūdavo taip ilgai, kad negalėtų leisti sau apsistoti kokiame nors padoriame viešbutyje. Kadaise, kai vienas iš kolegų kanadiečių patraukė gydytoją per dantį, neva šis daugeliu atžvilgių – užkietėjęs konservatorius, Julija į tai atrėžė: „Farokas – anaiptol ne konservatyvus, priešingai, jis itin ekstravagantiškas! Jis iki šiol išlaiko butą Bombėjuje, kad buvę jo tėvų tarnai turėtų kur gyventi!"

Kaip tik tuo metu gydytojas nugirdo, kad Julija kažką sako apie Karalienės Vėrinį – šitaip vietiniai vadino išsidriekusią Jūros bulvaro šviesų virtinę. Pavadinimas prilipo tada, kai žibintai dar švietė baltai; dabar smogą prasklaidančių lempų šviesa buvo geltona. Pasak Julijos, geltonos spalvos vėrinys visiškai netiko karalienei.

Kokia ji liko europietiška! – pagalvojo daktaras Daruvala. Jis nepaprastai žavėjosi, kaip jo žmona sugeba prisitaikyti prie gyvenimo Kanadoje ir prie retų apsilankymų Indijoje, niekad neprarasdama senajam pasauliui būdingo jautrumo, aiškiai juntamo tiek jos balse, tiek įprotyje „apsirengti" vakarienei – netgi Bombėjuje. Ir dabar daktaras Daruvala nesistengė nugirsti, apie ką šneka Julija, – nebandė slapčia paklausyti svetimo pokalbio. Jis tenorėjo pasiklausyti jos vokiečių kalbos – tikslios sakinių frazuotės ir minkštos tarties. Vis dėlto staiga jam dingtelėjo: jei jau Julija kalba apie Karalienės Vėrinį, vadinasi, tiesiog neįmanoma, kad būtų išklojusi Dharui trikdančias žinias; gydytojui nupuolė ūpas – tik dabar susizgribo, kaip karštai vylėsi, kad apie tai brangiajam berniukui bus pasakiusi žmona.

Paskui prabilo Džonas D. Klausantis, kaip vokiškai kalba Julija, gydytojui atlėgdavo širdis, o Inspektoriaus Dharo vokiečių kalba gerokai glumino. Kai jis šnekėdavo vokiškai, Farokas nejučia suabejodavo, ar tai tikrai tas pats, puikiai pažįstamas Džonas D.; daktaras Daruvala kaskart sunerimdavo išgirdęs, kad vokiškai Dharas kalba nepalyginti energingiau nei angliškai. Gydytojui tai tarytum ženklino juodu atskyrusį atstumą. Kita vertus, Dharas juk mokėsi Ciuricho universitete, be to, ir didžiąją gyvenimo dalį praleido Šveicarijoje. O ir rimtu (tegul ne taip plačiai pagarsėjusiu) savo teatro aktoriaus darbu – jis vaidino Ciuricho „Schauspielhaus", dramos teatre, – Džonas Daruvala didžiavosi kur kas labiau nei neįtikėtinos komercinės sėkmės susilaukusiu Inspektoriaus Dharo vaidmeniu. Tad argi ne savaime suprantama, kad jis nepriekaištingai kalba vokiškai?

Be to, kalbantis su Julija Dharo balse nebuvo justi nė šlakelio sarkazmo. Farokas pajuto, kaip vėl krusteli jo esybės gelmėse nuolat tūnantis pavydas. Džonas D. Juliją myli labiau nei mane, pagalvojo

daktaras Daruvala. Nepaisant viso to, ką jo labui esu nuveikęs! Ši mintis tvokstelėjo labai jau tėvišku kartėliu, ir gydytojas susigėdo.

Jis tylutėliai smuko į virtuvę, kur, regis, niekad nesibaigsiančio pasiruošimo vakarienei sambrūzdis užgožė išlavintą aktoriaus balsą. Be to, iš pat pradžių Farokas (klaidingai) pamanė, kad Dharas tiesiog kažką atsakė į Julijos žodžius apie Karalienės Vėrinį. Bet paskui daktaras Daruvala išgirdo minimą savo vardą – Dharas pasakojo aną seną istoriją, „kaip Farokas nusivedė mane pasižiūrėti dramblių jūroje". Nieko daugiau gydytojas nebenorėjo girdėti, mat baiminosi priekaištingos intonacijos, kuri buvo justi Džono D. balse ir, matyt, siejosi su ano įvykio prisiminimais. Brangusis berniukas, atrodo, bus prisiminęs laikus, kai per Ganešo šventę – Čaturti – kartą mirtinai persigando; tądien atrodė, kad bene pusė miesto suplūdo į Čaupačio paplūdimį ir panardino į vandenį drambliagalvio dievo Ganešo stabus. Farokas nebuvo iš anksto paruošęs vaiko tai orgazmą primenančiai ekstazei, kuri per šventę apima minią, juo labiau nebuvo perspėjęs dėl dramblio galvų dydžio – kai kurios buvo netgi didesnės už tikro dramblio galvą. Šią iškylą Farokas įsiminė kaip pirmą ir vienintelį kartą, kai matė Džoną D. ištiktą isterijos. Brangusis berniukas spiegė: „Jie skandina dramblius! Dabar drambliai supyks!"

Tik pamanykite, o juk Farokas priekaištavo senajam Laudžiui, kam pernelyg sergsti vaiką, augina šiltnamio sąlygomis. „Jeigu niekur jo nesivesi, nebent į Dakvorto klubą, – nepatenkintas kalbėjo Farokas tėvui, – ką užaugęs jis žinos apie Indiją?" Koks, pasirodo, buvau veidmainis! – dabar pagalvojo daktaras Daruvala, mat visame Bombėjuje nepažinojo kito žmogaus, kuris nuo Indijos būtų pasislėpęs taip sėkmingai, kaip jis pats, nulindęs į Dakvorto klubą – ir šitaip daugelį metų.

Tada jis buvo nusivedęs aštuonerių metų vaiką į Čaupačio paplūdimį pasižiūrėti minios: šimtai tūkstančių žmonių nardino savojo drambliagalvio dievo stabus į jūrą. Kažin, ko jis tada tikėjosi iš vaiko, kaip, jo manymu, visa tai turėjo pasirodyti berniukui? Buvo tikrai ne tinkamiausias metas aiškinti britų draudimą „būriuotis" – tą siutinantį bet kokių bandymų susitelkti draugėn suvaržymą. Isterijos

ištiktas aštuonmetis buvo dar per mažas, kad suprastų šią simbolinę išraiškos laisvės demonstraciją. Paėmęs vaiką ant rankų, Farokas dar bandė irtis per minią prieš srovę, bet vis daugiau Viešpaties Ganešo stabų grūdosi priešinga kryptimi, stumdami juos atgal prie jūros.

– Tai tik šventė, – kuždėjo Farokas vaikui į ausį. – Tai ne maištas.

Jautė, kaip berniukas visas dreba jo glėbyje. Tąsyk gydytoją visu svoriu prislėgė suvokimas, kaip menkai jis nutuokia ne tik apie Indiją, bet ir apie tai, kokie jautrūs yra vaikai.

O dabar jam parūpo, ar tik Džonas D. nesako Julijai: „Toks yra mano pirmasis prisiminimas apie Faroką.“ Juk aš ir šiandien klampinu brangųjį berniuką į bėdą, dingtelėjo daktarui Daruvalai.

Gydytojas pabandė prasiblaškyti kyštelėjęs nosį į didžiulį dalio katilą. Rupa jau kažin kada buvo sudėjusi į puodą avieną, tad papriekaištavo už vėlavimą – netiesiogiai, esą kokia laimė, kad pervirusi aviena vis tiek skani.

– Tik ryžiai sukietėjo, – liūdnai pridūrė.

Niekad neprarandantis optimizmo senasis Nalinas pamėgino praskaidrinti gydytojui nuotaiką. Kliūvančiu liežuviu išdrožė angliškai:

– Užtat alaus daug!

Daktaras Daruvala pasijuto kaltas ir dėl to, kad namuose visuomet pilna alaus; gydytojo pajėgumas siurbti alų jau kėlė nerimą jam pačiam, o ir Dharas, regis, galėjo maukti be saiko. Kadangi apsipirkti visuomet eidavo Nalinas su Rupa, daktaras Daruvala ir vėl pasijuto kaltas pagalvojęs apie du senukus, tempiančius šitiek sunkių butelių. O dar tas nelemtas liftas: tarnams, taigi ir Nalinui su Rupa, nevalia kilti viršun liftu. Net apsikrovę alaus buteliais, garbaus amžiaus tarnai buvo priversti rabždintis laiptais.

– Žinučių irgi daug! – pridūrė Nalinas.

Senukas nepaprastai žavėjosi naujuoju automatiniu atsakikliu. Julija primygtinai reikalavo įsitaisyti atsakiklį, mat, jei prireikdavo perduoti kokią žinią, tuodu buvo tiesiog beviltiški – nesugebėdavo tiksliai užrašyti telefono numerių, rašydami pavardes priveldavo klaidų. Tad dabar, kai atsiliepdavo aparatas, senukas klausydavosi užgniaužęs kvapą, nes jo nebeslėgė jokia atsakomybė.

Farokas pasiėmė butelį alaus. Butas staiga pasirodė toks ankštas. Toronte Daruvalai priklausė didžiulis namas. O Bombėjuje, norėdamas patekti į miegamąjį ir vonią, gydytojas turėjo pirštų galais sėlinti per svetainę, kuri drauge buvo ir valgomasis. Tačiau Dharas ir Julija vis dar šnekučiavosi balkone – Faroko jie nepastebėjo. Džonas D. kaip tik pasakojo patį svarbiausią istorijos epizodą; Juliją jis visada prajuokindavo.

– Jie skandina dramblius! – proverksmiais suriko Džonas D. – Dabar drambliai supyks!

Daktaras Daruvala nė manyt nebūtų pamanęs, kad vokiškai šitai skamba visai natūraliai.

Jeigu paleisiu vandenį į vonią, mąstė Farokas, jie išgirs ir supras, kad aš namie. Verčiau skubomis apsiprausiu kriauklėje, nutarė gydytojas. Jis išskleidė ant lovos švarius baltus marškinius. Pasirinko savo stiliui nebūdingą rėksmingų spalvų kaklaraištį su ryškia žalia papūga – kadaise per Kalėdas jį gydytojui padovanojo Džonas D.; eidamas į viešumą Farokas nė už ką tokio nepasirištų. Pats nesuvokė, kaip šis kaklaraištis bent jau pagyvina jo tamsiai mėlyną kostiumą. Bombėjuje tokia apranga – tikras absurdas, ypač vakarieniaujant namie, bet Julija yra Julija.

Nusiprausęs gydytojas skersomis dirstelėjo į automatinį atsakiklį – šio lemputė žybčiojo. Farokas nesivargino skaičiuoti, kiek pranešimų jo laukia. Tiktai nesumanyk klausytis jų dabar, perspėjo pats save. Tačiau įjunkis delsti jau buvo įsišaknijęs giliai; kai jis prisidės prie Džono D. ir Julijos, pokalbis anksčiau ar vėliau neišvengiamai pasuks nemalonia linkme – apie Džono D. dvynį. Vis dar stengdamasis atitolinti tą akimirką, Farokas apsidairė, ir žvilgsnis užkliuvo už laiškų krūvelės ant rašomojo stalo. Tikriausiai Dharas bus apsilankęs studijoje ir parsinešęs gerbėjų laiškus, kurių dauguma iš tiesų buvo nekentėjų laiškai.

Jųdviejų seniai buvo sutarta, kad užduotis atplėšti ir perskaityti korespondenciją teks daktarui Daruvalai. Nors laiškai būdavo adresuoti Inspektoriui Dharui, jų turinys dažniausiai su pačiu Dharu nebūdavo susijęs; užuot išsakę nuomonę apie jo vaidybą ar gebėjimą pataikyti žiopčioti pagal tekstą, gerbėjai narstydavo per-

sonažą arba taršydavo kurį nors konkretų filmo epizodą. Kadangi, visų nuomone, filmų scenaristas buvo pats Dharas, kartu jis – ir savojo personažo kūrėjas, būtent autoriui ir kliuvo pats karščiausias laiškų rašytojų įniršis; antpuoliai buvo nukreipti į žmogų, kuris visa šitai sugalvojo.

Anksčiau, kol dar nebuvo pasipylę grasinimai mirtimi, o ypač – kol kažkas realiame gyvenime nebuvo pradėjęs skersti tikrų prostitučių, daktaras Daruvala pernelyg nesiskubindavo skaityti tokios korespondencijos. Tačiau kai plačiai pasklido gandas, esą serijinis narvinių žudikas mėgdžioja žmogžudystes, matytas filme, Inspektoriaus Dharo gerbėjų laiškų tonas pasikeitė, ir anaiptol ne į gera. Tad dabar, prisimindamas dar ir pono Lalo nužudymą, daktaras Daruvala jautėsi privaląs peržiūrėti laiškus, ar neaptiksiąs kokių nors grasinimų. Užmetė akį į nemenką pluoštą ir susimąstė, ar, atsižvelgus į aplinkybes, nederėtų paprašyti Dharo ir Julijos pagalbos visus juos perskaityti. Tarytum ir be to bendras jų vakaras nežadėtų būti gana nelengvas! Gal vėliau, nutarė Farokas, jeigu pokalbis savaime pakryps ta linkme.

Vis dėlto rengdamasis gydytojas tiesiog negalėjo visai nepaisyti įkyraus atsakiklio lemputės mirkčiojimo. Ką gi, pagalvojo rišdamasis kaklaraištį, juk nebūtina tuojau pat kam nors ir atskambinti ir taip sugaišti dar daugiau laiko. Juk nieko bloga nenutiks, jeigu jis paprasčiausiai išklausysiąs, kas ką norėjo jam pasakyti, – dabar galėtų tik skubomis užsirašyti, kas skambino, o pats paskambinti vėliau. Farokas suskato ieškoti popieriaus lapelių ir tušinuko, bet juos surasti nesukeliant triukšmo buvo anaiptol ne lengva užduotis, nes mažytis miegamasis buvo grūste prigrūstas jo paveldėtų trapių, skimbčiojančių Viktorijos epochos niekučių, parsigabentų iš buvusių Laudžio namų Ridž Roude. Tiesa, pasiėmė tik tai, ko širdis neleido atiduoti į aukcioną, bet vis tiek net rašomasis stalas buvo apkrautas vaikystės smulkmenomis, o kur dar trijų dukterų nuotraukos; visos trys buvo ištekėjusios, tad ant stalo teko sutalpinti ir jų vestuvių nuotraukas, ir dar pulkelio vaikaičių portretus. Buvo ten ir kelios labiausiai jam patinkančios Džono D. nuotraukos: Džonas D., skriejantis slidėmis nuo kalno Vengene ir Klosterse, šliuožian-

tis Pontrezinoje, iškylaujantis Cermate, – taip pat keletas įrėmintų Ciuricho „Schauspielhaus“ spektaklių, kuriuose Džonas Daruvala atliko pagrindinį ar antraplanį vaidmenį, programėlių. Jis vaidino Žaną Strindbergo „Fräulein Julie“, Kristoferį Mahoną Džono Milingtono Singo „Ein wahrer Held“, Achilą Heinricho fon Kleisto „Penthesilea“, Fernandą Gėtės „Stella“, Ivaną Čechovo „Onkel Vanja“, Antonijų Šekspyro „Der Kaufmann von Venecia“ – anksčiau tame pačiame spektaklyje vaidino Basanijų. Šekspyras vokiškai Farokui skambėjo itin keistai. Gydytoją gerokai prislėgė mintis, kad yra visai praradęs ryšį su savo romantiškųjų metų kalba.

Galų gale jis rado tušinuką. Tada pastebėjo ir lapelių pluoštą, prispaustą sidabrine Ganešo, dar kūdikio, statulėle; mažytis dievas su dramblio galva sėdėjo ant motinos, žmonių padermės moters Parvatės, kelių – atrodė toks mielas. Deja, dėl groteskiškos reakcijos į „Inspektorių Dharą ir narvinių žudiką“ Farokui darėsi bloga vos pagalvojus apie dramblius. Tačiau dėl to bjaurėtis šiuo dievu buvo neteisinga: juk Ganešo tik galva buvo dramblio, užtat keturios rankos – visai žmogiškos, su žmogiškomis plaštakomis, taip pat ir dvi kojos – su žmogiškomis pėdomis. Be to, Viešpats Ganešas turėjo tik vieną iltį; tiesa, antrą, nulaužtąją, dievas kartais laikydavo kurioje nors iš keturių rankų.

Ganešas iš tikrųjų visiškai nebuvo panašus į tą nederamai linksmą dramblį, serijinio žudiko skiriamąjį ženklą naujausiame Inspektoriaus Dharo filme – lyg ir labai jau netinkamą piešinėlį, kurį filmo žmogžudys nutepliodavo paskerstoms prostitutėms ant pilvo. Tasai dramblys nebuvo joks dievas. Be to, *tasai* dramblys turėjo abi sveikutėles iltis. Tačiau daktarą Daruvalą vis tiek tiesiog purtė nuo dramblių, kad ir kokie šie būtų. Gydytojas apgailestavo taip ir nesusizgribęs paklausti komisaro pavaduotojo Patelio apie paveikslėlius, kuriuos piešė *tikras* žudikas, mat žiniasklaidai policija atskleidė tik tiek, kad tikrojo nusikaltėlio ir serijinio piešėjo menas – „akivaizdi variacija filmo tema“. Ką tai galėjo reikšti?

Šis nerimastingas klausimas smelkė daktarą Daruvalą iki širdies gelmių; jis net sudrebėdavo prisiminęs, kas įžiebė mintį sukurti žudiką piešėją. Įkvėpimo gydytojas sėmėsi ne iš kur kitur,

o iš tikro panašaus atvejo – *tikro* piešinio ant *tikros* žmogžudystės aukos pilvo. Prieš gerus dvidešimt metų daktarui Daruvalai teko atlikti patologo anatomo pareigas nusikaltimo vietoje – nusikaltimo, kuris taip ir nebuvo atskleistas. O štai policija tvirtino, neva žudikas piešėjas „pasiskolino" išsišiepusį dramblį iš filmo, bet filmo scenaristas juk žinojo, iš kur šį sumanymą „pasiskolino" pats. Farokas nugvelbė dramblį iš žudiko, ką žinosi – galbūt *to paties* žudiko. O jei taip, nusikaltėlis juk negali nežinoti, kad naujausias Inspektoriaus Dharo filmas pamėgdžioja *jį*, ar ne?

Visa tai netelpa galvoj, kaip visada, nusprendė daktaras Daruvala. Ir dar nutarė, kad šia informacija reikėtų pasidalyti su detektyvu Pateliu, – nors menkai tikėtina, bet gali būti, kad komisaro pavaduotojas pats to dar neišsniukštinėjo. Vis dėlto... o iš kur jam žinoti? – čia pat paprieštaravo sau Farokas. Polinkis ginčytis su savimi buvo kone antrasis gydytojo prigimimas. Dakvorto klube komisaro pavaduotojo šaltakraujiškumas daktarui Daruvalai padarė įspūdį, negana to, gydytojas niekaip negalėjo išsklaidyti nuojautos, kad detektyvas Patelis kažką nuslėpė.

Visas šias nemalonias mintis Farokas nuvijo taip pat staigiai, kaip jos buvo jį apnikusios. Atsisėdęs prie pat atsakiklio, prisuko garsą, tada spustelėjo mygtuką. Vis dar tūnodamas pasislėpęs, slaptasis scenaristas ėmė klausytis pranešimų.

Pirmo aukšto šunys

Vos išgirdęs verksmingą Randžito balsą, daktaras Daruvala pasigailėjo net ir vienos Dharo bei Julijos draugijos minutės, paaukotos atsakikliui išklausyti. Nors buvo keleriais metais vyresnis už gydytoją, Randžitas iki šiol puoselėjo nepagrįstus lūkesčius, be to, neprarado ir jaunatviško polinkio viskuo piktintis; nepamatuotų lūkesčių išraiška buvo nesiliaujantis pažinčių skelbimų siuntinėjimas, o tokia veikla, bent daktaro Daruvalos nuomone, visiškai nederėjo mediko sekretoriui, įkopusiam į septintą dešimtį. Randžito „jaunatviškas polinkis piktintis" labiausiai atsiskleisdavo at-

sakymuose toms moterims, kurios, sykį su juo susitikusios, nedelsdamos atstumdavo. Aišku, Randžitas nuolat netyrinėjo vedybinių skelbimų nuo pat tų laikų, kai ėmėsi šitaip ieškoti nuotakos dar senojo Laudžio laikais. Anuomet, po nesuskaičiuojamų sekinančių pokalbių, jis vis dėlto rado ko ieškojęs ir sėkmingai vedė – netgi gerokai iki Laudžio žūties, tad daktaras Daruvala vyresnysis dar spėjo pasidžiaugti ankstesniuoju, „priešskelbiminiu" sekretoriaus stropumu.

Tačiau Randžito žmona neseniai pasimirė, o jam pačiam liko vos keletas metų iki pensijos. Jis vis dar dirbo luošų vaikų ligoninės chirurgijos skyriuje, be to, visuomet talkindavo Farokui, kai kanadietis atvykdavo į Bombėjų padirbėti garbės chirurgu konsultantu ir jam reikėdavo sekretoriaus. Taigi dabar Randžitas nusprendė, kad jau atėjo metas vesti antrą kartą. Delsti, jo manymu, nieku gyvu nebuvo galima, mat jis darė kur kas jaunesnio vyro įspūdį prisistatydamas dirbančiu mediko sekretoriumi, užuot buvęs priverstas prisipažinti esąs jau išėjęs į pensiją; siekdamas apsidrausti pastarojo meto vedybiniuose skelbimuose jis stengėsi pabrėžti ir savo pareigas, *ir* artėjančią pensiją, tvirtindamas kol kas „neblogai uždirbąs" *ir* „turįs vilčių anksti išeiti į pensiją ir pasinerti į itin aktyvų gyvenimą".

Būtent tokios formuluotės kaip „pasinerti į itin aktyvų gyvenimą" pastarojo meto Randžito vedybiniuose skelbimuose, daktaro Daruvalos nuomone, skambėjo tiesiog nepadoriai, negana to, Randžitas dar ir melavo išsijuosęs. Mat dėl strategijos, kurios laikėsi „The Times of India", – būsimieji jaunikiai ir nuotakos, skelbimų autoriai, turėjo teisę neatskleisti savo tapatybės, kad išsaugotų šiokį tokį konfidencialumą, – Randžitui atsivėrė galimybė išspausdinti gerus penkis šešis skelbimus to paties sekmadieninio numerio pažinčių skyrelyje. Randžitas suuodė, kad šiais laikais populiaru tvirtinti, esą „kasta – ne kliūtis", bet vis dar populiaru ir prisistatyti brahmanų kastos hinduistu – „paisančiu kastų ir religingu; būsimųjų jaunavedžių suderinamumas pagal horoskopą – būtinas". Tad Randžitas lyg niekur nieko vienu metu pateikdavo bent kelis savo paties variantus. O Farokui pasiaiškino ieškąs pačios geriau-

sios žmonos, nesvarbu, paisančios kastų ar ne, religingos ar ne. Tad kodėl nepasinaudojus proga susipažinti su visomis įmanomomis kandidatėmis?

Taip negailestingai įtrauktas į Randžito piršlybų reikalus, daktaras Daruvala jautėsi nesmagiai. Kiekvieną mielą sekmadienį Farokas ir Julija uoliai perskaitydavo „The Times of India" vedybinių skelbimų puslapius. Juodu rungdavosi, katram pavyks išgliaudyti visus Randžito skelbimus. Bet šis, atsakiklyje paliktas, Randžito pranešimas su vedybomis nebuvo susijęs. Jau nebe pirmą kartą senstelėjęs sekretorius skambino norėdamas pasiskųsti „žemaūgio žmona". Šitaip, su aitria panieka, jis vadino Dipą, kurią smerkė iš visos širdies, – tokius jo jausmus suprastų nebent ponas Setna. Daktaras Daruvala net susimąstė, bene visiems medikų sekretoriams būdingas toks žiaurumas ir atsainumas kiekvienam, siekiančiam gydytojo dėmesio. O gal šitokį priešiškumą sukeldavo tik nuoširdus rūpestis dėl gydytojų, kad šie nešvaistytų vėjais savo brangaus laiko?

Tiesa, Randžito nė negalima pernelyg kaltinti. Dipa iš tikrųjų gaišino daktaro Daruvalos laiką. Paskambino norėdama susitarti dėl pabėgusios mažametės prostitutės apžiūros iš pat ryto – paskambino dargi anksčiau, nei Vinodas įkalbėjo gydytoją išvis priimti tą naujausią pono Gargo gatvinių mergelių pulko priedėlį. Randžitas pacientę apibūdino kaip „asmenį, neva neturintį kaulų", mat Dipa kalbėdama su juo, be jokios abejonės, pavartojo cirko terminą „bekaulė". Randžitas nesidrovėdamas išklojo visą panieką, kurią jautė žemaūgio žmonos žodynui. Kiek sugebėjęs suprasti iš Dipos nusakymo, toji mažametė prostitutė neva gali būti iš gryno plastiko – „dar vienas medicininis stebuklas, be to, ji, aišku, dar ir nekalta", – užbaigė Randžitas pašaipų pranešimą.

Kitas pranešimas buvo jau nebešviežias, jį paliko Vinodas. Žemaūgis skambino veikiausiai tuomet, kai Farokas tebesėdėjo Dakvorto klubo Damų sode. Ir žinia iš tikrųjų buvo skirta ne gydytojui, o Inspektoriui Dharui.

„Mūsų mylimas inspektorius man sako, kad šiąnakt pernakvoja jūsų balkone, – kalbėjo žemaūgis. – Bet jeigu persigalvoja, aš

dabar tiesiog važinėjuos, na, žinai, stumiu laiką. Jeigu inspektorius manęs pageidauja, jis juk pažįsta „Tadž Mahalo“ ir „Oberojaus“ durininkus, na, supranti, reiškiu, kad gali palikti jiems žinutę. Aš turiu tokį žmogų paimti vėlyvą naktį iš „Šlapiojo kabareto“, – prisipažino Vinodas, – bet taip turi įvykti, kai tu miegi. Rytą atvažiuoju tavęs paimti kaip visada. Beje, dabar skaitau žurnalą, kuriame esu ir aš!“ – užbaigė žemaūgis.

Vieninteliai žurnalai, kuriuos skaitydavo Vinodas, buvo kino leidiniai – ten jis garsenybių nuotraukose retsykiais išvysdavo ir save, tarkime, atidarantį kurio nors iš savo „Ambasadorių“ dureles Inspektoriui Dharui. Ant durelių puikuodavosi didžioji „T“ raudoname apskritime – taksi ženklas, ir žemaūgio bendrovės pavadinimas, tiesa, dažniausiai bent iš dalies užstotas:

VINODO „MĖLYNASIS NILAS“, LTD

Kaip priešingybė „didžiajam“, pagalvojo Farokas.

Dharas buvo vienintelė kino žvaigždė, važinėjanti Vinodo taksi; žemaūgis labai džiaugdavosi kartkartėmis pakliūdamas į kino paskalų žurnalų puslapius drauge su savo „mylimu inspektoriumi“. Vinodas vis dar puoselėjo viltį, kad Dharo pavyzdžiu paseks ir kitos kino žvaigždės, bet Dimpla Kapadija ir Džaja Prada, Pudža Bedi ir Pudža Bhat – ką jau kalbėti apie Čankį Pandėjų ir Sanį Deolą, Madhuri Diksit ir Mun Mun Sen, taip pat ir daugybę kitų, visų nesuminėsi, – visi kaip vienas nenorėjo naudotis žemaūgio „prabangiųjų“ taksi paslaugomis. Galbūt manė, kad jei kas pamatys juos Dharo galvažudžio draugijoje, tai pakenks jų reputacijai.

O dėl „pasivažinėjimo“ pirmyn atgal tarp „Oberojaus“ ir „Tadž Mahalo“ viešbučių – tai tiesiog buvo paranki teritorija, kur Vinodas mėgo papildomai uždarbiauti. Visi durininkai atpažindavo žemaūgį ir mandagiai su juo elgdavosi, mat Dharas, kai tik atvykdavo į Bombėjų, apsistodavo *ir* „Oberojuje“, *ir* „Tadž Mahale“. Užsisakęs apartamentus abiejuose viešbučiuose, Dharas užsitikrindavo nepriekaištingą aptarnavimą; kol „Oberojus“ ir „Tadž Mahalas“ žinojo esą konkurentai, tiek vienas, tiek kitas viešbutis nėrėsi iš kailio,

kad niekas neįkištų nosies į asmeninį Dharo gyvenimą. Viešbučių samdyti sekliai be ceremonijų nugindavo autografų prašinėtojus ar kitus įžymybių medžiotojus, o tiek vieno, tiek kito viešbučio registratūroje, jei nežinodavai slaptažodžio, kuris dar ir nuolat keisdavosi, sulaukdavai atsakymo, kad kino žvaigždė čia negyvena.

Sakydamas, kad „stumia laiką", Vinodas turėjo omeny, jog bando papildomai pasipinigauti. Akylas žemaūgis kaipmat pastebėdavo nelaimėlius turistus tiek vieno, tiek kito viešbučio fojė – tuojau ir pasisiūlydavo nuvežti svetimšalius į kokį gerą restoraną ar bet kur kitur, kur tik pageidausią. Be to, Vinodas buvo apdovanotas gebėjimu uoste užuosti tokius turistus, kuriems jau teko važiuoti taksi ir prisiminimai liko, švelniai tariant, ne patys geriausi – tokie paprastai sunkiai atsispirdavo pagundai sėsti į „prabangų" taksi.

Daktaras Daruvala suprato, kad žemaūgis vargiai prasimaitintų vežiodamas vien tiktai jį ir Dharą. Kitas nuolatinis klientas, ponas Gargas, net dar dažniau naudojosi Vinodo taksi paslaugomis. Be to, Farokas žinojo apie žemaūgio įjunkį „palikti žinutę" – pasinaudojęs garsiu Inspektoriaus Dharo vardu ir įžymybės statusu, Vinodas nepraleido progos užmegzti draugiškų ryšių su „Oberojaus" ir „Tadž Mahalo" durininkais. Tai buvo vienintelis Vinodui prieinamas būdas, tegu ne itin patogus, dirbti „pagal iškvietimą". Mobiliųjų telefonų Bombėjuje dar nebuvo, automobilių telefonai – irgi negirdėtas dalykas: privačių taksi versle tai buvo išties nemaža kliautis, dėl kurios Vinodas nepailsdavo skųstis. Tiesa, egzistavo radijo ryšiu veikiantys pranešimų gavikliai ir vadinamieji „pypliai", bet jais naudotis žemaūgis nenorėjo.

– Aš jau verčiau kaip nors išsilaikysiu, – tvirtino Vinodas, suprask, jis verčiau sulauksiąs tos dienos, kai mobilieji telefonai kilstelės jo taksi verslą į dar neregėtas aukštumas.

Taigi jei Farokas ar Džonas D. pageidavo žemaūgio taksi, palikdavo jam skirtą žinutę „Tadž Mahalo" ir „Oberojaus" durininkams. Tačiau Vinodas skambino ir dėl kitos priežasties. Jis itin nemėgo atvažiuoti prie daktaro Daruvalos namų nepranešęs: vestibiulyje telefono nebuvo, o Vinodas nesutiko laikyti savęs „tarnu" – tai yra nė už ką nesutiko kopti laiptais. Kai prireikdavo kopti laiptais,

žemaūgiškumas staiga tapdavo rimta kliūtimi. Daktaras Daruvala Vinodo labui išsakė savo nepasitenkinimą gyventojų bendrijai. Iš pradžių Farokas bandė remtis argumentu, esą žemaūgis yra luošys, o neįgaliųjų nedera versti kopti laiptais. Į tai gyventojų bendrija atsakė, kad neįgalieji neturėtų būti tarnai. Daktaras Daruvala paprieštaravo, esą Vinodas – nepriklausomas verslininkas, neturi jokio viršininko ir niekam netarnauja. Šiaip ar taip, jis buvo netgi privačios taksi bendrovės savininkas. Vairuotojas yra tarnas – toks buvo gyventojų bendrijos nuosprendis.

Nepaisydamas tos absurdiškos taisyklės, Farokas jau kadai buvo pasakęs Vinodui: jei šiam kada nors prireiktų užsukti į Daruvalų butą šeštame aukšte, tegul keliasi tuo draudžiamuoju gyventojų liftu. Bet, kai tik Vinodas vestibiulyje laukdavo lifto, jį – kad ir koks vėlyvas būtų metas – kaipmat suuosdavo pirmo aukšto šunys. Kažkodėl pirmo aukšto gyventojai laikė neįtikėtiną gausybę šunų – čia jų buvo daugiau nei bet kuriame kitame aukšte. Nors gydytojas nelabai norėjo tikėti Vinodo versija – esą visi šunys neapkenčia visų žemaūgių, – vis dėlto pats taip ir nesugebėjo rasti jokio moksliškai pagrįsto paaiškinimo, kodėl visi pirmo aukšto šunys staiga nubusdavo ir pasiusdavo skalyti, kai tik Vinodas laukdavo draudžiamojo lifto.

Taigi kad ir kokia tai būtų varginanti užduotis, Vinodui būtinai reikėjo sutarti tikslų laiką, kada paimsiąs Faroką ar Džoną D., – tada žemaūgis galėdavo laukti savo „Ambasadoriuje" gatvėje prie durų arba artimiausiame skersgatvyje, nė kojos nekeldamas į daugiabučio vestibiulį. Be to, vėlyvas ir gana triukšmingas pirmo aukšto šunų dėmesys Vinodui gerokai trikdė trapią daugiabučio ekosistemą, o Faroko santykiai su gyventojų bendrija ir šiaip jau buvo pakankamai įtempti – prieštaraudamas visuotinei nuomonei dėl „lifto problemos", jis gerokai užmynė ant nuospaudos kitiems namo gyventojams.

Gydytojas buvo visiems žinomo didžio žmogaus sūnus, negana to, dar ir didžio žmogaus – visiems žinomos žmogžudystės aukos – sūnus, ir tai tik įliejo alyvos į nepalankumo daktarui Daruvalai ugnį. O tai, kad jis gyveno užsienyje ir vis tiek įstengė išlaikyti butą,

kuriame buvo įsikūrę jo tarnai, pats ten nepasirodydamas kitąsyk ištisus metus ar kelerius, populiarumo jam tikrai nepridėjo – jei nepasakius, kad kaimynai jo tiesiog atvirai neapkentė.

Atrodė, kad šunis išties drąsiai galima kaltinti žemaūgių diskriminavimu, bet tai buvo ne vienintelė priežastis, dėl kurios daktaras Daruvala jų nepakentė. Beprotiškas jų skalijimas labiausiai trikdė gydytoją todėl, kad buvo visiškai iracionalus, o bet koks iracionalumas Farokui skaudžiai primindavo viską, ko jis taip ir neįstengė suprasti apie Indiją.

Dar tą pat rytą vos išėjęs į balkoną gydytojas išgirdo, kaip kaimynas iš penkto aukšto, daktaras Malikas Abdulas Azizas – pavyzdinis „Aukščiausiojo tarnas“ – meldžiasi savajame balkone, aukštu žemiau. Kai nakvodavo balkone, Dharas rytais neretai prisipažindavo Farokui, esą pasijunta paguostas ir nuramintas, kai pabudęs pirmiausia išgirsta daktaro Azizo maldą.

– Tegul bus pašlovintas Alachas, pasaulio Viešpats, – tiek daktaras Daruvala netgi suprato.

Toliau ėjo kažkokia frazė apie „teisingą kelią“. Tai buvo tyra, nuoširdi malda – Farokui ji patiko, jis seniai žavėjosi ir daktaru Azizu dėl tokio tvirto tikėjimo. Bet daktaro Daruvalos mintys nuo religijos netikėtai pasisuko politikos kryptimi, mat čia pat jis prisiminė tuos agresyvius skelbimus, kurių matė gausiai prikabinėta mieste. Skelbimų turinys buvo iš esmės priešiškas, nors iš pažiūros grynai religinis.

ISLAMAS – VIENINTELIS
TEISINGAS KELIAS VISAI ŽMONIJAI

Ir tai – ne pats blogiausias variantas, dar labiau šiurpino Šivos armijos šūkiai, griaudėjantys po visą Bombėjų. (MAHARAŠTRA – MAHARAŠTRIEČIAMS. Arba: SKELBK IŠDIDŽIAI: AŠ – HINDUISTAS.)

Kažkokia bjaurastis sudrumstė maldos tyrumą. Netgi tokį garbų vienumoje besimeldžiantį žmogų kaip daktaras Azizas, kuris maldos kilimėlį pasitiesdavo savo balkone, tarytum suteršė kažkie-

no pastangos atversti visus į savo tikėjimą, jo grynumą sumaitojo politika. Jei ši beprotybė turėtų garsinę išraišką, Farokas žinojo, koks tas garsas būtų – niekuo nepagrįstas šunų skalijimas.

Neoperuotinas

Visame daugiabutyje kaip tik daktaras Daruvala ir daktaras Azizas dažniausiai keldavosi anksčiau už visus; abiejų laukdavo operacijos (daktaras Azizas buvo urologas). Jis kiekvieną rytą meldžiasi, pagalvojo Farokas, ir man derėtų daryti tą pat. Tą rytą jis mandagiai palaukė, kol musulmonas baigs. Galiausiai sučežėjo daktaro Azizo šlepetės, jis suvyniojo maldos kilimėlį, o daktaras Daruvala tuo metu sklaidė anglikonų maldyną „Book of Common Prayer". Farokas ieškojo ko nors tinkamo ar bent atpažįstamo. Jam buvo gėda, kad krikščioniškasis jo įkarštis, rodės, traukiasi į praeitį, o gal baigė užgesti net pats tikėjimas. Šiaip ar taip, atsiversti į krikščionybę kadaise jį paakino ne toks jau reikšmingas stebuklas, tad dabar gal reikėtų dar kokio stebukliuko, iš kurio Farokas galėtų pasisemti įkvėpimo? Daktaras Daruvala sumojo, kad dauguma krikščionių tiki be jokio stebuklingo akstino, – ir šis suvokimas neišvengiamai sutrukdė ieškoti tinkamos maldos. Pastaruoju metu jį ėmė graužti abejonės, ar tik nesąs ir kokia krikščionio klastotė.

Toronte Farokas buvo taip ir nesugebėjęs asimiliuotis kanadietis, o drauge ir indas, vengiantis indų bendruomenės. Bombėjuje jam nuolat tekdavo patirti, kaip menkai pažįsta Indiją – ir koks nepanašus į indą atrodo pats sau. Iš tikrųjų daktaras Daruvala buvo ortopedas ir dakvortietis, iš esmės abiem atvejais – tiesiog privataus klubo narys. Net jo atsivertime į krikščionybę dabar buvo justi kažkokia netiesa; jis buvo iš tų, kurie bažnyčioje apsilanko tik per didžiąsias šventes, Kalėdas ir Velykas, – ir jau nė pats nebegalėjo prisiminti, kada melsdamasis patyrė tikrą vidinę palaimą.

Nors tai visai trumputis tekstas, negana to, visa istorija, kuria jis lyg ir turi tikėti, tik suspausta į kelis žodžius, daktaras Daruvala bandymą pradėjo nuo Apaštalų tikėjimo išpažinimo, arba tiesiog

standartinės tikėjimo išpažinimo maldos: „Tikiu Dievą Tėvą visagalį, dangaus ir žemės Sutvėrėją..." Farokas springdamas bėrė žodžius, bet nuo teksto didžiosiomis raidėmis dėmesys išsiblaškė, ir jis liovėsi nebaigęs.

Vėliau, jau žengdamas į liftą, daktaras Daruvala pagalvojo, kaip lengvai jam praėjo bet koks ūpas melstis. Nusprendė, pirmai progai pasitaikius, išsakysiąs daktarui Azizui susižavėjimą tokiu drausmingu šio pamaldumu. Bet kai penktame aukšte daktaras Azizas įlipo į tą patį liftą, Farokas beviltiškai sutriko. Ir sugebėjo išspausti tik tiek:

– Labas rytas, daktare... puikiai atrodote!

– O, dėkoju, jūs taip pat, daktare! – atsakė daktaras Azizas. Atrodė kažkoks paslaptingas, lyg rengtų kokį sąmokslą. Kai tik lifto durys užsivėrė ir jie liko kabinoje vienudu, daktaras Azizas paklausė: – Girdėjote apie daktarą Devą?

Kurį daktarą Devą, nesusigaudė Farokas. Vienas daktaras Devas buvo kardiologas, dar buvo daktaras Devas anesteziologas – visas pulkas tų Devų, dingtelėjo jam. Netgi daktaras Azizas medikų bendruomenėje buvo žinomas kaip urologas Azizas – iš tiesų pats logiškiausias būdas nesupainioti jo su kokiais šešiais kitais daktarais Azizais.

– Daktarą Devą? – atsargiai pakartojo Farokas.

– Gastroenterologą Devą, – patikslino urologas Azizas.

– Ak taip, *šitą* daktarą Devą, – pagaliau suprato Farokas.

– Tai ar girdėjote? – nerimo daktaras Azizas. – Jis serga AIDS – užsikrėtė nuo pacientės. Tiesa, visai nenoriu pasakyti, kad turėjo su ja lytinių santykių.

– Nejaugi užsikrėtė *apžiūrinėdamas* pacientę? – nepatikėjo daktaras Daruvala.

– Manding, per kolonoskopinį tyrimą, – atsakė daktaras Azizas. – Ji buvo prostitutė.

– Užsikrėtė per kolonoskopiją?.. Bet *kaip*? – niekaip negalėjo suprasti daktaras Daruvala.

– Reikia manyti, mažiausiai keturiasdešimt procentų prostitučių yra užsikrėtusios, – pasakė daktaras Azizas. – Tų mano

pacientų, kurie lankosi pas prostitutes, teigiamas ŽIV mėginys siekia dvidešimt procentų – visada šitaip!

– Bet – per kolonoskopiją? Vis tiek nesuprantu *kaip*, – laikėsi savo Farokas, tačiau susijaudinęs daktaras Azizas jo nesiklausė.

– Tarp mano pacientų yra ir tokių, kurie tikina *mane* – urologą! – neva išsigydę AIDS gerdami savo pačių šlapimą! – pranešė daktaras Azizas.

– Na taip, gydymasis šlapimu, – sutiko daktaras Daruvala. – Labai populiarus metodas, bet...

– Bet štai kur visa bėda! – sušuko daktaras Azizas traukdamas iš kišenės sulankstytą popiergalį; lapelyje buvo ranka pakeverzoti keli žodžiai. – Žinote, ką byloja „Kamasutra"? – paklausė daktaras Azizas Faroko.

Še tau – musulmonas klausia parso (be to, dar ir atsivertusio į krikščionybę) apie hinduistų patarimų rinkinį, nagrinėjantį seksualinės sueities pozas – kai kas pavadintų tai „meile". Daktaras Daruvala nutarė, kad atsargumas gėdos nedaro, ir verčiau nutylėjo.

Apie gydymosi šlapimu metodą nuomonės irgi geriau nereikšti. Tarkime, buvęs ministras pirmininkas Morardžis Desai pats praktikavo šlapimo terapiją, be to, argi Farokas nėra girdėjęs apie kažkokį „Gyvybės vandens" fondą? Apie tai irgi verčiau patylėti, nusprendė. Be to, urologas Azizas, regis, norėjo perskaityti ištrauką iš „Kamasutros". Tad kodėl nepasiklausius?

– Tarp *daugybės* situacijų, kai svetimavimas leistinas, – tarė daktaras Azizas, – yra ir tokia, štai, paklausykite: „Tada, kai šitokie slapti santykiai yra saugus ir patikimas būdas užsidirbti pinigų." – Daktaras Azizas vėl sulankstė lankstytą perlankstytą popiergalį ir įsidėjo įkaltį atgal į kišenę. – Na, dabar suprantate? – tarė.

– Ką visa tai reiškia? – vis tiek nesuprato Farokas.

– Juk čia ir slypi problema – tai akivaizdu! – pareiškė daktaras Azizas.

Kol Farokas dar bandė perprasti, kaip įmanoma susigriebti AIDS atliekant kolonoskopinį tyrimą, daktaras Azizas spėjo išsakyti išvadą, esą šitokį grėsmingą AIDS paplitimą tarp prostitučių tiesiogiai lėmė netikę „Kamasutroje" surašyti patarimai. (Farokas

abejojo, ar daug pavyktų rasti prostitučių, kurios išvis moka skaityti.) Tai buvo dar viena pirmo aukšto šunų apraiška – jie ir vėl skalija. Daktaras Daruvala nervingai šypsojosi visą kelią iki pat skersgatvio galo, kur urologas Azizas buvo pasistatęs automobilį.

Valandėlę kilo sumaištis, nes Vinodo „Ambasadorius" buvo užtvėręs skersgatvį, bet netrukus daktaras Azizas jau galėjo pravažiuoti. Farokas palūkėjo skersgatvyje, kol žemaūgis apgręžė automobilį. Skersgatvis buvo siauras, ankštas, prisisunkęs sūrstelėjusio kvapo, nes netoliese tyvuliavo jūra, čia amžiais tvyrojo garų pritvinkusi šutra lyg kokiame užsikimšusiame kanalizacijos vamzdyje. Tikras rojus elgetoms, šniukštinėjantiems apie Jūros bulvaro viešbutėlius. Daktaro Daruvalos manymu, šitie elgetos labiausiai domėjosi viešbučių svečiais arabais, mat arabai neva dosniausiai dalija išmaldą. Tačiau elgeta, netikėtai išniręs iš skersgatvio, buvo ne iš tokių.

Tai buvo šlubas vaikinukas, retsykiais jį buvo galima pamatyti stovintį ant galvos Čaupačio paplūdimyje. Gydytojas žinojo, jog šitokio akrobatinio triuko toli gražu nepakanka, kad Vinodas su Dipa pasiūlytų beglobiam vaikiščiui cirko pastogę. Vaikinukas akivaizdžiai nakvojo paplūdimyje – plaukai vis dar buvo prisivėlę smėlio, – bet pirmieji saulės spinduliai jį išginė iš pajūrio, ir jis nulindo į skersgatvį dar keletą valandų numigti. Tačiau du automobiliai, atvažiavęs ir išvažiuojantis, tikriausiai patraukė jo dėmesį. Kai Vinodas įvairavo „Ambasadorių" atbulą į skersgatvį, elgetėlė užtvėrė gydytojui kelią prie mašinos. Stovėjo abi rankas atkišęs delnais aukštyn; jo akys buvo traiškanotos, lūpų kampučiuose prikibę kažkokie balzgani gurvuoliai.

Bet chirurgo ortopedo akį labiausiai patraukė vaikinuko šlubavimas. Dešinė elgetos pėda buvo persukta stačiu kampu, atrodė be jokio sąnario suaugusi su čiurna – tokia deformacija, vadinama ankiloze, arba sąnario nejudrumu, daktarui Daruvalai buvo gerai žinoma, ji būdinga dauguma dažnai pasitaikančios įgimtos šleivapėdystės atvejų. Tačiau tiek pati pėda, tiek čiurna buvo neįprastai suplotos – veikiausiai trauma, spėjo gydytojas, koja sutraiškyta per kokį nelaimingą atsitikimą, – tad vaikinukas rėmėsi į žemę tiktai

kulnu, kuris ir laikė visą kūno svorį. Be to, luošoji pėda buvo pastebimai mažesnė už sveikąją, tai gydytojui piršo prielaidą, kad per sužalojimą buvo pažeistos epifizinės plokštelės – kaip tik ten vyksta kaulo augimo procesas. Taigi berniukui pėda ir čiurna ne tik nejudriai suaugo stačiu kampu, bet pėda dar ir nustojo augti. Farokas buvo tikras, kad elgetėlės operuoti nebūtų jokios prasmės.

Kaip tik tuo metu Vinodas atidarė dureles vairuotojo pusėje. Elgeta sergėjosi žemaūgio, bet Vinodas šįsyk net neišsitraukė skvošo rakečių kotų. Vis dėlto žemaūgis buvo tvirtai pasiryžęs atidaryti užpakalines dureles daktarui Daruvalai, kuris išsyk atkreipė dėmesį, kad elgetėlė už Vinodą aukštesnis, bet kur kas smulkesnis, – Vinodas paprasčiausiai pastūmė vaikiščią į šalį. Farokas pastebėjo, kad vaikinukas kluptelėjo – sutrupinta jo pėda buvo visiškai nejudri. Įsėdęs į „Ambasadorių“ gydytojas truputį nuleido langelį – tik tiek, kad vaikiščias jį išgirstų.

– *Maaf karo*, – ištarė daktaras Daruvala švelniai. Jis visada tai sakydavo elgetoms: „Atleisk man.“

Vaikinukas, pasirodo, mokėjo angliškai.

– Neatleidžiu, – pareiškė.

Farokas, irgi angliškai, uždavė jam parūpusį klausimą:

– Kas atsitiko tavo kojai?

– Dramblys numynė, – atsakė luošys.

Taip, šitokia trauma galėjo lemti tokią būklę, pagalvojo gydytojas, nors paaiškinimu neketino tikėti: elgetos – užkietėję melagiai.

– Ar tai buvo cirko dramblys? – susidomėjo Vinodas.

– Tai buvo pats paprasčiausias dramblys, jis išlipo iš traukinio, – paaiškino žemaūgiui vaikinukas. – Aš buvau dar kūdikis, tėvas paliko mane paguldęs perone ir nuėjo į bidi krautuvėlę.

– Tave užmynė dramblys, kol tėvas pirko cigaretes? – paklausė Farokas. Šitai jau tikrai skambėjo kaip pasakėlė, bet luošas vaikiščias apatiškai linktelėjo.

– Tikriausiai tu ir vardu Ganešas, ar ne? Drambliagalvio dievo garbei, – spėjo daktaras Daruvala.

Luošys, regis, nė nepajuto gydytojo sarkazmo ir dar kartą linktelėjo.

– Netikęs man tas vardas, – pridūrė vaikinukas.

Vinodas, rodos, patikėjo viskuo, ką pasakojo elgeta.

– Tasai yra gydytojas, – tarė žemaūgis, rodydamas į Faroką. – Jis tave galės sugydyti... galbūt, – pridūrė dabar jau rodydamas į berniuką. Bet šis jau šlubčiojo tolyn nuo automobilio.

– Ką padaro dramblys, to nepataisysi, – pasakė Ganešas.

Gydytojas ir pats netikėjo, kad sugebėtų atitaisyti tai, ko pridarė dramblys.

– *Maaf karo*, – pakartojo daktaras Daruvala. Luošys nė nesustojo, nesivargino ir atsigręžti, išvis niekaip nebeatsiliepė į Faroko įprastą frazę.

Paskui žemaūgis nuvežė daktarą Daruvalą į ligoninę, kur šio laukė dvi operacijos: vienas ligonis su šleiva pėda, kitas kamuojamas kreivakaklystės. Farokas stengėsi prasiblaškyti, galvodamas apie stuburo operaciją – laminektomiją su sinteze. Paskui daktaras Daruvala įsisvajojo apie kitą, dar sudėtingesnę: kaip įstatytų Haringtono implantus esant sunkiai tarpslankstelinei infekcijai su slankstelio suirimu. Tačiau net ruošdamasis šleivos pėdos ir kreivakaklystės koreguojamosioms operacijoms neįstengė nuginti minčių, kaip galbūt dar būtų įmanoma operuoti elgetos koją.

Juk galėtų perpjauti skaidulinį audinį ir sunykusias, susitraukusias sausgysles – ištempti sausgysles įmanoma, čia praverstų plastinė chirurgija, bet didžiausias kliuvinys esant tokiam sužalojimui – kaulinės sąaugos, daktarui Daruvalai reikėtų pjauti ir kaulą. O jei pažeistų pėdos kraujagysles, veikiausiai sutrikdytų audinių aprūpinimą krauju, tada jau grėstų gangrena. Žinoma, visada lieka išeitis – amputacija ir protezo pritaikymas, tačiau vaikinukas tokios operacijos veikiausiai atsisakytų. Tėvas – Farokas tuo nėmaž neabejojo – išvis atsisakytų operuoti; Laudžis chirurgas šventai laikėsi senovinio priesako: *primum non nocere*, pirmiausia – nepakenk.

Pamiršk tą vaikigalį, sudraudė save Farokas. Ir sėkmingai atliko šleivos pėdos bei kreivakaklystės koregavimo operacijas, paskui dalyvavo Narystės tarybos susirinkime Dakvorto klube, ten pat ir papietavo su Inspektoriumi Dharu, tik pietus gerokai sutrikdė

pono Lalo mirtis, o kur dar nejaukus pokalbis su detektyvu Pateliu. (Dienelė daktarui Daruvalai kliuvo kaip reikiant.)

O štai dabar, klausydamasis atsakiklyje įrašytų žinučių, Farokas bandė kuo tiksliau įsivaizduoti laiką, kada ponui Lalui buvo smogta bugenvilijose prie devintosios vejos. Gal tada, kai daktaras Daruvala dar buvo operacinėje, gal netgi anksčiau, kai jis lifte susidūrė su daktaru Azizu, o gal kai pirmą ar antrą kartą tarė *Maaf karo* luošam elgetėlei, kuris stulbinančiai sklandžiai kalbėjo angliškai.

Be jokios abejonės, vaikinukas buvo iš versliųjų elgetų, veikiausiai už pinigus siūlydavosi gidu užsienio turistams. Luošiai visada būna itin apsukrūs – tą Farokas žinojo. Daug jų būdavo susižaloję patys, kai kuriuos tyčia suluošindavo tėvai – mat luošumas yra elgetos privalumas, neįgalieji elgetauja kur kas sėkmingiau. Šios mintys apie sužeidimus, ypač tyčinį savęs žalojimą, atgaivino mintis apie hidžras. Paskui gydytojas vėl užsigalvojo apie žmogžudystę golfo lauke.

Tik dabar, pažvelgęs į įvykius iš šiokios tokios perspektyvos, daktaras Daruvala nusistebėjo: kaip kažkas sugebėjo prisėlinti prie pono Lalo taip, kad galėtų smogti senajam golfo žaidėjui jo paties ridenimo lazda? Kaip nematomis prisigretinsi prie žmogaus, kuris vidur gėlyno pats švaistosi lazda? Reikia manyti, jis be paliovos sukiojosi, tai pasilenkdavo, tai vėl išsitiesdavo mėgindamas priversti nenaudėlį kamuoliuką paklusti. Kur tuo metu turėjo būti krepšys su lazdomis? Aišku – kažkur netoliese. Tad kaip kažkam pavyko pritykinti prie pono Lalo krepšio, pasiimti ridenimo lazdą ir dar atsivėdėjus trenkti senukui per galvą – taip, kad jis nė akimi nemirktelėtų? Na jau ne, Farokas žinojo: tokia veiksmų seka nieko neįtikintų net filme – netgi Inspektoriaus Dharo filme.

Tik tada gydytojui dingtelėjo, kad žudiką ponas Lalas veikiausiai pažinojo, bet jei tai buvo kuris nors kitas golfo žaidėjas, – reikia manyti, turįs nuosavą lazdų krepšį, – kodėl žmogžudystės įrankiu pasirinko pono Lalo ridenimo lazdą? O koks nelabasis prie devintosios vejos galėjo atnešti su golfu nesusijusį žmogų, ir dar taip, kad nesukeltų ponui Lalui jokių įtarimų, – atsakyti į šį klausimą Inspektoriaus Dharo kūrėjui, bent kol kas, nepakako vaizduotės.

Farokas susimąstė, kokie šunys galėjo skalyti žudiko galvoje. Įnirtę, nutarė daktaras Daruvala, mat žudiko sąmonę buvo užvaldžiusi absoliučiai nelogiška beprasmybė – palyginti su ja, net daktaro Azizo samprotavimai pasirodytų gana racionalūs. Tačiau Faroko apmąstymus šia tema nutraukė trečias pranešimas. Atsakiklis buvo išties negailestingas.

– Dėl Dievo meilės! – šaukė nepažįstamas balsas. Skambėjo pašėlusiai gyvybingai, tad daktaras Daruvala nusprendė, kad tikriausiai nepažįsta ne tik balso, bet ir jo savininko.

8. PERNELYG DAUG PRANEŠIMŲ

Bent kartą jėzuitai žino ne viską

Farokas tik iš pradžių neatpažino, kas skambino: iš tiesų mažne isteriškas entuziazmas buvo netgi labai būdingas užkietėjusio optimisto tėvo Cecilijaus balsui; tėvui Cecilijui jau sukako septyniasdešimt dveji, taigi nenuostabu, kad susidūręs su tokia nelengva užduotimi – ramiai ir aiškiai išdėstyti į atsakiklį, ką nori pasakyti, – tuojau puolė į paniką. Tėvas Cecilijus buvo vyresnysis Šventojo Ignoto bažnyčios kunigas, indas jėzuitas, niekada neprarandantis džiugios nuotaikos; dėl šios priežasties toks pritrenkiantis buvo jo derinys su tėvu rektoriumi Julijonu – šis buvo anglas, šešiasdešimt aštuonerių metų, vienas iš intelektualiųjų jėzuitų ir dar garsėjantis dygiu būdu. Tėvas Julijonas buvo taip pritvinkęs sarkazmo, kad išsyk tapo versme, atgaivinusia sumišusius daktaro Daruvalos jausmus katalikams: pagarbią baimę, atmieštą nemenka dalimi įtarumo. Tačiau žinutę atsakiklyje paliko tėvas Cecilijus – vadinasi, kokio nors kandumo nevertėjo nė tikėtis.

– Dėl Dievo meilės! – pirmiausia sušuko tėvas Cecilijus, lyg išreikšdamas požiūrį į aplinkinį pasaulį.

O kas toliau, spėjo pagalvoti daktaras Daruvala. Kaip vienas labiausiai pasižymėjusių iš buvusiųjų Šventojo Ignoto mokyklos auklėtinių, Farokas dažnai buvo kviečiamas sakyti įkvepiančių kalbų dabartiniams mokiniams; prieš keletą metų jam tekdavo skaityti paskaitas ir Jaunųjų moterų krikščionių asociacijoje. Kadaise jis netgi buvo beveik aktyvus katalikų ir anglikonų bendrijos „Už krikščionių vienybę“ ir vadinamosios „Gyvosios vilties“ komite-

to narys. Tačiau dabar panašaus pobūdžio veikla jo nebedomino. Daktaras Daruvala nuoširdžiai vylėsi, jog tėvas Cecilijus skambino ne dėl to, kad vėl pakviestų gydytoją *dar sykį* papasakoti apie jaudinančius atsivertimo į krikščionybę potyrius.

Šiaip ar taip, nors anksčiau bandė šį tą nuveikti katalikų ir anglikonų vienybės labui, daktaras Daruvala iš tiesų buvo anglikonas; jis jautėsi ne itin jaukiai atsidūręs kai kurių pernelyg uolių Šventojo Ignoto bažnyčios parapijiečių akivaizdoje, nors jų ir nebuvo daug. Ne taip seniai Farokas atsisakė kvietimo tarti žodį katalikiškame charizmininkų informacijos centre; siūloma tema buvo „Charizminis atsinaujinimas Indijoje". Gydytojas savo atsisakymą motyvavo tuo, kad jo patirto *menko* nutikimo – iš tiesų visiškai tykaus, *nežymaus* jo atsivertimo stebukliuko – nesą ko nė lyginti su ekstatiškais religiniais išgyvenimais (tokiais kaip staiga pasipilantis žodžių srautas nesuprantama kalba, spontaniškas išgijimas ar panašiai).

– Tačiau stebuklas yra stebuklas! – tada pareiškė tėvas Cecilijus.

Tačiau tėvas Julijonas, nemenkai Faroko nuostabai, stojo jo pusėn.

– Iš esmės sutinku su daktaru Daruvala, – pasakė tėvas Julijonas. – Vargu ar jo patirtą išgyvenimą išvis dera vadinti stebuklu.

Tai išgirdęs daktaras Daruvala įsižeidė. Jis ir pats nėmaž neprieštaraudamas apibūdindavo savojo atsivertimo aplinkybes kaip nereikšmingą stebuklą, visada būdavo kuklus pasakodamas šią istoriją. Jo kūne neliko jokių žymių, kurios bent iš tolo primintų nukryžiuoto Kristaus žaizdas. Jam nebuvo atsivėrusios stigmos. Nebuvo jis vienas iš tų, kuriems staiga be jokios priežasties pasipila kraujas! Tačiau ta klebono pastaba, esą jo patirtas nutikimas *išvis* nevertas vadinti stebuklu... daktarui Daruvalai buvo išties apmaudu tai išgirsti. Šis įžeidimas tik įliejo alyvos į ugnį: Farokas dar labiau suabejojo, ar tikrai jėzuitų išsilavinimas toks patikimas ir pranašesnis už kitus. Jie, pasirodo, ne tik šventesni už tave, bet netgi *žino* daugiau negu tu! Tačiau atsakiklyje laukiantis pranešimas buvo ne apie gydytojo atsivertimą, o apie Dharo dvynį.

Na žinoma! Juk Dharo brolis dvynys – pirmas iš pačios Amerikos atvykstantis misionierius per visą garbingą 125 metų Šventojo

Ignoto bažnyčios istoriją; iki šiol nei bažnyčia, nei mokykla nebuvo sulaukusi tokios malonės – misionieriaus amerikiečio. Dharo dvynys, jėzuitų terminu, buvo scholastas, o tai, kaip jau suprato daktaras Daruvala, reiškė, kad jis jau įveikęs didžiąją religinių bei filosofinių studijų dalį ir jau yra davęs pirmuosius, paprastus, įžadus. Vis dėlto, kaip žinojo gydytojas, Dharo dvyniui dar teks palūkėti keletą metų, kol bus įšventintas kunigu. Tie keleri metai, numanė daktaras Daruvala, yra tam tikras dvasinių ieškojimų laikotarpis – paskutinė galimybė įsitikinti, ar žmogus, duodamas įžadus, nesuklydo.

Nuo pačių įžadų Faroką krėtė šiurpas. Neturtas, skaistybė, klusnumas – ne tokie jau jie „paprasti“. Sunku buvo įsivaizduoti tokio žmogaus kaip Holivudo scenaristas Denis Milzas palikuonį savanoriškai pasirenkant neturtą; dar sunkiau įsivaizduoti Veronikos Rouz atžalą, susitaikiusią su skaistybe visam gyvenimui. O jėzuitų išvedžiojimai apie klusnumą buvo pernelyg painūs, daktaras Daruvala suvokė pats ne kažin ką apie tai išmanąs. Vis dėlto įtarė: jei kuris nors iš tų miklialiežuvių jėzuitų pamėgintų išaiškinti jam, kas iš tiesų yra tasai „klusnumas“, pats aiškinimas virstų tikru kalbėjimo dviprasmybėmis šedevru, neįtikėtinai subtilios mąstysenos pavyzdžiu, – ir galų gale Farokas klusnumo įžadą liktų supratęs ne ką geriau nei prieš paaiškinimą. Daktaro Daruvalos nuomone, jėzuitai pasižymėjo gudriu, suktu intelektu. Kaip tik šitai įsivaizduoti gydytojui buvo užvis sunkiausia: Denio Milzo ir Veronikos Rouz sūnus – gudrus ir suktas intelektualas? Netgi Dharas, įgijęs padorų europietišką išsilavinimą, toli gražu nebuvo intelektualas.

Kita vertus, priminė sau daktaras Daruvala, nereikėtų užmiršti, kad Dharas ir jo brolis dvynys – galbūt genetiniai Nevilo Edeno kūriniai. O štai Nevilas Farokui visuomet atrodė gudrus ir suktas. Nieko sau galvosūkis! Kažin, ką sau mano beveik keturiasdešimties sulaukęs vyras, tapdamas – tegul dar tik mėgindamas tapti – kunigu? Kokios nesėkmės privedė jį prie šito? Faroko nuomone, tik paklydimai ar itin skaudūs nusivylimai gali paakinti žmogų duoti šitokius iš pagrindų suvaržančius įžadus.

O štai dabar tėvo Cecilijaus balsas iš atsakiklio kalbėjo, neva „jaunasis Martinas“ laiške užsiminęs, kad daktaras Daruvala –

„senas šeimos draugas". Vadinasi, jis vardu Martinas – Martinas Milzas. Farokas tik dabar prisiminė, kad tai *savo* laiške jam jau minėjo Vera. Beje, „jaunasis Martinas" jau anaiptol nebe toks jaunas, tai daktaras Daruvala puikiausiai žinojo, – jaunu jį galėjo vadinti nebent tėvas Cecilijus, kuriam pačiam jau sukako septyniasdešimt dveji. Tačiau tai, dėl ko tėvas Cecilijus skambino iš tikrųjų, daktarą Daruvalą gerokai nustebino – šito jis nesitikėjo.

– Gal žinai tikslią jo atvykimo datą? – paklausė tėvas Cecilijus.

Kaip šitai suprasti – gal *aš* žinau? – nesusigaudė Farokas. Kodėl gi jis pats nežino? Tačiau nei tėvas Julijonas, nei tėvas Cecilijus negalėjo prisiminti, kada tiksliai turi atvykti Martinas Milzas, – ir dėl to kaltino brolį Gabrielių, mat šis pametęs amerikiečio laišką.

Brolis Gabrielius į Bombėjų ir į Šventojo Ignoto bažnyčią atsibastė iškart po Ispanijos pilietinio karo, kur kovėsi už komunistus; pirmiausia, ką jis nuveikė Šventojo Ignoto bažnyčios labui, – tai surinko rusiškų ir bizantiškųjų ikonų kolekciją: misijos koplyčia ir jos ikonų menė netruko pagarsėti. Be to, brolis Gabrielius buvo atsakingas už bažnyčios korespondenciją.

Kai dešimtmetis, gal dvylikametis Farokas mokėsi Šventojo Ignoto mokykloje, broliui Gabrieliui galėjo būti dvidešimt šešeri ar aštuoneri; daktaras Daruvala dar prisiminė, kad anuomet brolis Gabrielius vis dar laužė liežuvį mokydamasis hindi ir marathi kalbų, o angliškai kalbėjo melodingai, su ispanišku akcentu. Gydytojo atmintyje išliko anuometinis kresnas, tvirtas vyrukas su juoda sutana, raginantis pulką šlavėjų energingiau kelti debesis dulkių nuo akmeninių grindų. Farokas neužmiršo, kad, be korespondencijos, broliui Gabrieliui dar teko atsakomybė prižiūrėti tarnus, sodą, virtuvę ir net patalynę. Tačiau tikroji jo aistra buvo ikonos. Brolis Gabrielius buvo draugiškas, gyvybingas žmogus, užtat nei intelektualas, nei kunigas; daktaro Daruvalos skaičiavimu, dabar jam turėjo būti maždaug septyniasdešimt penkeri. Nenuostabu, kad jam jau pasitaiko pamesti laiškus, dingtelėjo Farokui.

Vadinasi, niekas iš tikrųjų nežino, kada atvažiuoja Dharo brolis dvynys! Tėvas Cecilijus dar pridūrė, kad amerikietis turėtų pradėti vesti pamokas mažne iš karto, vos atvykęs. Šventojo Ignoto mokyk-

la laikotarpio tarp Kalėdų ir Naujųjų metų nelaikė švenčių savaite ir nepaleisdavo mokinių atostogų, buvo tik dvi švenčių dienos – Kalėdos ir Naujieji metai, – dėl to visuomet būdavo labai apmaudu, Farokas puikiai prisiminė tai dar iš savo paties mokyklinių metų. Gydytojas spėjo, kad mokykla jautriai sureagavo į daugelio tėvų nekrikščionių skundus, esą Kalėdų šventės pernelyg sureikšminamos.

Gali būti ir taip, išsakė prielaidą tėvas Cecilijus, kad jaunasis Martinas mėgins susisiekti su daktaru Daruvala anksčiau, nei užmegs ryšį su kuo nors iš Šventojo Ignoto misijos. O gal gydytojas jau sulaukęs kokių nors žinių iš amerikiečio? Gal jau sulaukiau žinių, pagalvojo daktaras Daruvala apimtas panikos.

Na štai, Dharo dvynys gali prisistatyti čionai bet kurią dieną, o Dharas iki šiol dar nieko apie tai nežino! O tasai naivuolis amerikietis išlips iš lėktuvo Saharo oro uoste kokią antrą ar trečią valandą nakties – visi lėktuvai, atskrendantys iš Europos ir Šiaurės Amerikos, leidžiasi daugmaž tokiu metu. (Daktaras Daruvala manė, kad *visi* amerikiečiai, atvykstantys į Indiją, neišvengiamai yra „naivūs".) Tokią vėlyvą valandą, pačioj nakties aky, Šventojo Ignoto misija bus uždaryta tiesiogine žodžio prasme – panašiai kaip pilis, kaip kareivinės, kaip kokia aptverta gamyklos teritorija ar pagaliau vienuolynas, kaip ir buvo iš tikrųjų. Jei kunigai ir vienuoliai nežino, kada Martinas Milzas turi atvažiuoti, niekas nepaliks degančio žiburio ar atrakintų durų – niekas nepasitiks jo ir oro uoste. Tad gali atsitikti, kad sutrikęs misionierius važiuos tiesiai pas daktarą Daruvalą; žiūrėk, ims ir išdygs ant slenksčio kokią trečią ketvirtą valandą ryto. (Daktaras Daruvala manė, kad *visi* į Indiją atvykstantys misionieriai neišvengiamai yra „sutrikę".)

Farokas nebeprisiminė, ką rašęs Verai. Ar tai baisuoklei moteriškei jis davė namų adresą, ar vis dėlto – luošų vaikų ligoninės? Savo ruožtu ji – to ir reikėjo tikėtis – parašė jam Dakvorto klubo adresu. Galimas dalykas, kad iš viso Bombėjaus, iš visos Indijos, tik Dakvorto klubas ir užsiliko jos atmintyje. (Be jokios abejonės, ji užgniaužė bet kokius prisiminimus apie karvę.)

– Velniai rautų kitų žmonių prisivirtą košę! – daktaras Daruvala nesusilaikė neburbtelėjęs balsu.

Jis buvo chirurgas, tad itin kruopštus ir tvarkingas žmogus. Todėl susivėlę kitų žmonių santykiai jį tiesiog priblokšdavo – ypač tie, kuriais, tais kitais žmonėmis dėtas, jis ypač rūpintųsi ir jaustų ypatingą atsakomybę. Brolio santykiai su seserimi, brolio su broliu, vaiko su tėvais, tėvų su vaikais. Kas atsitiko tiems žmonėms, jei patys svarbiausi, pamatiniai jų santykiai subyrėjo į šipulius?

Daktaras Daruvala visai nenorėjo slėpti Dharo nuo jo dvynio. Tiesa, nenorėjo ir užgauti Denio – pernelyg žiaurus būtų įrodymas, ko pridarė, kaip jam primelavo žmona, – bet pačiam atrodė, kad padėdamas išsaugoti paslaptį iš esmės dangsto Verą. O Dharui viskas, ką buvo girdėjęs apie motiną, kėlė tokį pasibjaurėjimą, kad, sulaukęs dvidešimties, visiškai nustojo ja domėtis; niekad nebuvo išsakęs nė menkiausio pageidavimo su ja bendrauti, netgi susipažinti. Tiesa, reikia pripažinti, kad tėvo asmuo kurstė jo smalsumą ir įkopus į ketvirtą dešimtį, bet pastaruoju metu Dharas, regis, susitaikė su mintimi, kad pažinti tėvo jam nelemta. Galbūt vis dėlto tiksliau būtų sakyti ne „susitaikė su mintimi“, o „užkietėjo širdis“.

Sulaukęs trisdešimt devynerių Džonas D. buvo jau tiesiog pripratęs nepažinoti nei tėvo, nei motinos. Bet argi kas nenorėtų susipažinti, bent susitikti su broliu dvyniu? Tad kodėl paprasčiausiai nesupažindinus prietrankos misionieriaus su jo broliu? – paklausė savęs gydytojas. „Martinai, tai tavo brolis dvynys – verčiau iškart pratinkis prie tos minties.“ (Daktaro Daruvalos nuomone, visi misionieriai vienaip ar kitaip „trenkti“.) Jeigu iškločiau Dharo dvyniui visą tiesą, pagalvojo Farokas, galėčiau drąsiai tvirtinti: taip tai Verai ir reikia. Galbūt tai netgi priverstų Martiną Milzą suabejoti ketinimu įsispraustí į šitokius rėmus – tapti kunigu. Tikriausiai dėl to, kad buvo anglikonas, daktaras Daruvala nelinko net svarstyti skaistybės įžado – tai jam atrodė nedovanotinas savęs ribojimas.

Farokas neužmiršo, kad kivirčnusis jo tėvas turėdavo ką pasakyti ir apie skaistybę. Šiai temai iliustruoti Laudžis pasitelkdavo Gandžio pavyzdį. Sulaukęs trylikos Mahatma buvo apvesdintas, o kai davė seksualinio susilaikymo įžadus, buvo jau trisdešimt septynerių.

– Mano skaičiavimais, – kadaise aiškino Laudžis, – tai reiškia dvidešimt ketverius mėgavimosi seksu metus. Daugybei žmonių šitiek nekliūva per visą gyvenimą. Taigi Mahatma pasirinko seksualinį susilaikymą po dvidešimt ketverių nuolatinio seksualinio aktyvumo metų. Jis buvo suknistas mergišius, amžinai apspistas pulko Marijų Magdalenų!

Kaip ir kitos jo prakalbos, ši buvo išsakyta tvirtu, jokių prieštaravimų nepripažįstančiu balsu, ataidinčiu iki Faroko net iš tolimos praeities, mat senasis Laudžis viską skelbdavo šitaip – rėksmingai ir ugningai, kaip tikras kurstytojas; jis šaipydavosi, jis dergdavo visus iš eilės, jis provokuodavo, jis žarstydavo patarimus. Nesvarbu, ar nepašykštėdavo gero patarimo (paprastai – iš medicinos srities), ar klodavo kad ir visai nepagrįstą nepalankią išankstinę nuomonę, ar, būdamas ištikimas sau ekscentrikas, pernelyg viską supaprastindavo, – Laudžis visuomet kalbėdavo intonacija, nepaliekančia jokios abejonės: jis – neprilygstamas visų sričių specialistas. Kad ir su kuo kalbėtų, kad ir kokia tema, visuomet – pastatytu balsu, tuo pačiu, kuris pelnė jam šlovę anomis Nepriklausomybės bei Padalijimo dienomis, kai jis taip svariai išdėstė „Katastrofų medicinos“ pagrindus: „Laikykitės eiliškumo pagal svarbą: pirmiausia būtinos skubios amputacijos, nutrauktos ar sunkiai sužalotos galūnės, tik paskui – lūžiai ir plėštinės žaizdos. Visus galvos sužalojimus verčiau palikti specialistams, jei tokių pasitaikys.“ Gaila, aišku, kad šitoks išmintingas patarimas buvo iššvaistytas visai trumpai gyvavusiam judėjimui, nors pastarojo meto šios srities savanoriai vis dar kalbėjo apie „Katastrofų mediciną“ kaip apie dėmesio vertą judėjimą.

Prisiminęs dar ir šitai, daktaras Farokas Daruvala pabandė skubiai kapanotis iš praeities. Prisivertė susimąstyti apie Dharo dvynio melodramą, tarė sau, kad būtent ši krizė dabar pati svarbiausia. Galvoje kiek praskaidrėjo, ir atitokęs jis neįprastai aiškiai suvokė, kad tik pats Dharas turėtų spręsti, sužinoti ar nesužinoti nelaimėliui Martinui Milzui, jog turi brolį dvynį. Martinas Milzas buvo ne tas dvynys, kurį gydytojas pažinojo ir mylėjo. Vadinasi, dėmesio verta tik tai, ko nori gydytojo mylimas Džonas D.: susipažinti su

broliu ar vis dėlto ne. O Denį ir Verą tenujoja velniai su visu jų trūnėsiais virtusiu gyvenimu, ypač Verą. Jai jau turėtų būti šešiasdešimt penkeri, sumojo Farokas, o Denis – dar beveik dešimčia metų vyresnis; vadinasi, abu pakankamai subrendę, kad šitokius likimo pokštus sutiktų kaip suaugę žmonės.

Tačiau tokius protingus daktaro Daruvalos svarstymus čia pat šluote nušlavė kitas pranešimas; palyginti su juo, visa tai, kas buvo susiję su Dharu ir jo broliu dvyniu, nugarmėjo į antrą planą, virto paprasčiausiu paskalų lygio niekalu.

– Kalba Patelis, – prašneko balsas, iškart sukėlęs tokį moralinio nešališkumo įspūdį, kokio Farokas dar nebuvo patyręs. Kuris – anesteziologas Patelis? Rentgenologas Patelis? Pavardė paplitusi Gudžarato valstijoje – Bombėjuje Patelių sutiksi ne tiek daug. O paskui – Faroką iškart persmelkė šaltis, beveik toks pat žvarbus kaip ir tasai iš atsakiklio sklindantis balsas – gydytojas susigaudė, kas skambinęs. Komisaro pavaduotojas Patelis – *tikras* policininkas. Bene vienintelis gudžaratietis Bombėjaus policijos pajėgose, dingtelėjo Farokui, juk didžiąją dalį vietos policijos, reikia manyti, sudarė maharaštriečiai.

– Daktare, – tarė detektyvas, – mudviem reikia pasikalbėti dar apie kai ką, tik prašyčiau, kad Dharas nedalyvautų. Noriu pasišnekėti su jumis akis į akį.

Kaip staigiai išbėrė žodžius, taip pat staigiai Patelis ir numetė ragelį.

Jei dėl to skambučio nebūtų taip sudirgęs, daktaras Daruvala gal ir būtų pajutęs šiokį tokį pasididžiavimą savąja scenaristo įžvalga, mat filmuose Inspektorius Dharas jo valia telefonu visuomet kalbėdavo taip pat glaustai, ypač jei prireikdavo palikti žinutę atsakiklyje. Tačiau didžiuotis personažą charakterizuojančių detalių tikslumu nebuvo kada, mat Faroką apniko neįveikiamas smalsumas, kas galėtų būti tasai „kai kas", apie ką su juo nori pasikalbėti Patelis, juo labiau – kodėl detektyvas nelinkęs apie tai kalbėtis dalyvaujant Dharui. Bet kartu daktaras Daruvala smarkiai nuogąstavo dėl to, ką komisaro pavaduotojas dar gali žinoti apie pono Lalo nužudymą.

Galbūt esama dar kokių įkalčių? Gal atsiskleidė kokia nors nauja grėsmė Dharui? O gal tasai „dar kai kas“ yra apie narvinių merguželių žudymą – tikrų prostitučių, ne tų, kurios buvo parodytos filme?

Tačiau narstyti šių mįslių gydytojas neturėjo laiko. Atsakiklyje pasigirdo *kitas* pranešimas, ir daktarą Daruvalą vėl įsiurbė praeitis.

Seniai pažįstamas išgąstis – visai nauja grėsmė

Žinia buvo nenauja: gydytojas protarpiais išgirsdavo ją jau gerus dvidešimt metų. Jam skambindavo ir į Torontą, ir į Bombėjų, tiek į namus, tiek į darbą. Jis ne kartą prašė atsekti skambučius, bet niekada nieko nepešė, nes paslaptingasis kažkas skambindavo iš telefono automatų: iš pašto, iš viešbučio vestibiulio, iš oro uosto, iš ligoninės. Nors Farokas jau kone atmintinai žinojo, ką išgirsiąs, neapykanta, paakinusi kažką skambinti, visuomet priversdavo jį įdėmiai išklausyti.

Balsas, tiesiog tvoskiantis pagiežinga pašaipa, pirmiausia pacitavo senojo Laudžio patarimą „Katastrofų medicinos“ savanoriams.

– „...pirmiausia būtinos skubios amputacijos, nutrauktos ar sunkiai sužalotos galūnės“, – išrėžė balsas. Paskui, nutraukdamas pats save, prapliupo iš naujo: – Beje, jei jau prakalbome apie amputacijas, tavo tėvui buvo nurėžta galva, visiškai nurėžta, nulėkė nuo pečių! Mačiau ją riogsančią ant keleivio sėdynės, kol liepsnos dar nebuvo apsiautusios automobilio. O jei jau paminėjome „sunkiai sužalotas galūnes“ – ką gi, jis gniaužė vairą ir negalėjo paleisti, nors pirštai jau gruzdėjo! Spėjau pamatyti susvilusius plaštakų plaukelius, kol dar nebuvo susirinkusi minia, – tada jau man teko nešdintis. O dar tavo tėvas pasakė: „Visus galvos sužalojimus verčiau palikti specialistams“ – ką gi, *aš* ir esu „galvos sužalojimų“ specialistas! Aš tai padariau. Aš ištaškiau jam galvą. Aš žiūrėjau, kaip jis dega. Ir aš sakau tau: taip jam ir reikėjo. Visa jūsų šeimyna šito nusipelnė.

Išgąstis buvo senas, gerai pažįstamas – Farokas šiuos žodžius protarpiais išgirsdavo jau dvidešimt metų, tačiau jų poveikis nėmaž ne-

silpo. Dabar jis sėdėjo miegamajame drebėdamas visu kūnu – lygiai taip pat, kaip jau yra kokį šimtą kartų sėdėjęs ir drebėjęs. Londone gyvenanti jo sesuo tokių skambučių niekada nesulaukdavo. Farokas manė, jog ją ši bėda aplenkė tik todėl, kad ji ištekėjusi ir skambinantysis tiesiog nežino jos naujosios pavardės. Užtat broliui, Džamšedui, į Ciurichą nepažįstamasis skambinėdavo. Skambučių abiem broliams turinys buvo ne sykį įrašytas: į bent keletą atsakiklių, taip pat ir policijos duotose juostose. Kartą Ciuriche broliai Daruvalos su žmonomis klausėsi vieno iš tų įrašų – leido vis iš naujo ir iš naujo. Nė vienas neatpažino skambinančiojo balso, bet, nemenkai Faroko ir Džamšedo nuostabai, abiejų žmonos tvirtai pareiškė, esą skambino moteris. Savo ruožtu broliams visuomet atrodė, kad balsas įraše, be jokios abejonės, vyro. Būdamos seserys, Julija ir Žozefina tvirtai tikėjo mistiniu teisingumu visko, dėl ko jųdviejų nuomonės sutampa. Skambintojas – moteris, dėl to jos buvo visiškai tikros.

Ginčas vis dar kunkuliavo, kai pas Džamšedą ir Žozefiną pietų atvyko Džonas D. Dabar jau visų nuomonė buvo vieninga: ginčo baigmę lems Inspektoriaus Dharo žodis. Šiaip ar taip, paties aktoriaus balsas išlavintas, be to, jis gebėjo įsiklausyti į svetimą balsą ir jį pamėgdžioti. Džonas D. įrašą išklausė tik kartą.

– Tai vyras, mėginantis apsimesti moterimi, – tarė.

Daktaras Daruvala įdūko – ne tiek dėl pačios nuomonės, kuri gydytojui pasirodė nei šiokia, nei tokia, kiek dėl to, kad Džonas D. prašneko siutinančiai autoritetingai. Juk tai kalba aktorius – gydytojas nėmaž neabejojo – aktorius, įsijautęs į detektyvo vaidmenį. Štai iš kur ta arogantiška, begaliniu pasitikėjimu savimi trykštanti elgsena – iš *pramano*!

Su Dharo išsakyta nuomone niekas nesutiko, tad aktorius atsuko juostelę į pradžią ir pasiklausė įrašo dar kartą, tiksliau, netgi dar du kartus. Staiga jo laikysena, kurią daktaras Daruvala siejo tik su Inspektoriumi Dharu, išnyko be pėdsako – žmogus, kuris prašneko vėl, jau buvo kuo rimčiausiai nusiteikęs Džonas D., pasirengęs netgi atsiprašyti.

– Atleiskite, suklydau, – tarė Džonas D. – Iš tikrųjų tai moteris, bandanti apsimesti vyru.

Kadangi šįsyk įsitikinimas balse nuskambėjo jau visai kitaip, be to, ir intonacija gerokai skyrėsi nuo tos, kuria tai būtų pareiškęs Inspektorius Dharas, daktaras Daruvala pasiūlė:

– Atsuk juostą į pradžią ir dar kartą paleisk iš naujo.

Šįsyk jau Džono D. nuomonei pritarė visi. Skambino iš tiesų moteris, tik bandė apsimesti vyru. Tačiau balsas nebuvo girdėtas nė vienam iš jų – dėl šito irgi visi vieningai sutarė. Angliškai ji kalbėjo beveik tobulai – Britanijai būdinga anglų kalba, netgi labai taisyklinga. Hindi akcentas buvo justi tik vos vos.

– Aš tai padariau. Aš ištaškiau jam galvą. Aš žiūrėjau, kaip jis dega. Ir aš sakau tau: taip jam ir reikėjo. Visa jūsų šeimyna šito nusipelnė, – moteris sakė tą pat jau dvidešimt metų, spėjo pakartoti kokį šimtą sykių. Bet kas gi ji? Iš kur šitokia neapykanta? Ir ar tikrai sprogimas – jos rankų darbas?

Neapykanta galėjo būti netgi dar stipresnė, jei prie sprogimo ji vis dėlto neprikišo nagų. Bet kodėl tada prisiima atsakomybę, neįstengė suprasti gydytojas. Ir kaip kas nors galėjo *šitaip* nuožmiai neapkęsti Laudžio? Farokas žinojo: jo tėvas per gyvenimą prišnekėjo pakankamai, kad užgautų visus, bet, kiek numanė, *asmeniškai* ant nuospaudos tėvas niekam nebuvo užmynęs. Indijoje nepaprastai lengva patikėti prielaida, esą bet kokio smurto protrūkio priežastis – arba politinis įniršis, arba religinis įžeidimas. O kai toks visiems žinomas ir toks tiesmukas žmogus kaip Laudžis ištaškomas nuosavame automobilyje, nenuostabu, kad šis nužudymas automatiškai priskiriamas teroro aktų kategorijai. Tačiau Farokas nejučia vis imdavosi svarstyti kitą versiją: ar gali būti, kad tėvas vis dėlto kažkam įžiebė asmeninį pyktį ir kad tasai sprogimas galbūt nebuvo tik paprasčiausia sena gera žmogžudystė.

Farokui buvo sunku įsivaizduoti bet ką, o ypač – moterį, jaučiantį asmeninę nuoskaudą dėl Laudžio kaltės. Bet paskui jis pagalvojo apie tą itin asmeninę neapykantą Inspektoriui Dharui, kuria, reikia manyti, liepsnojo pono Lalo žudikas. (JEIGU DHARAS LIKS NARYS, ŽUS IR DAUGIAU NARIŲ.) Staiga daktarui Daruvalai dingtelėjo, kad galbūt visi jie pasiskubino su išvada, esą šitokį nuožmų įniršį kažkam įskėlė Inspektorius Dharas – filmo persona-

žas. O kas, jei daktaro Daruvalos brangusis berniukas – mylimas Džonas D. – įklimpo į kokią nors *asmeninę* bėdą? Galbūt kokie nors jo asmeniniai santykiai galiausiai virto kraugeriška neapykanta? Daktarą Daruvalą ūmai užplūdo gėda: juk asmeniniu Dharo gyvenimu jis domėjosi itin menkai. Gydytojas pabūgo galėjęs Džonui D. sudaryti įspūdį, kad šio rūpesčiai už filmavimo aikštelės ribų jam nė motais.

Aišku, Bombėjuje Džonas D. vengdavo bet kokių meilės nuotykių – ar bent pats šitaip tvirtino. Žinoma, protarpiais jis pasirodydavo viešumoje su viena ar kita ekrano žvaigždute – tokių apie šlovę svajojančių merguželių kino studijose sukiojasi ištisi spiečiai, – bet tokie „nuotykiai“ būdavo tyčia surežisuoti pageidaujamam skandalui įžiebti: paskui abi pusės kategoriškai paneigdavo bet kokius tarpusavio santykius. Iš tiesų tai nė nebuvo „romanai“ – tik „reklama“.

Inspektoriaus Dharo filmus į populiarumo viršūnę iškėlė būtent užgaulės, o Indijoje toks metodas visuomet pavojingas. Tačiau pono Lalo nužudymas buvo absoliučiai beprasmiškas, ir tai jau bylojo apie kur kas žiauresnę neapykantą, nei daktaras Daruvala suuosdavo įprastose publikos reakcijose į Dharą. Ir čia, lyg būtų gavęs ženklą, lyg tyčia, tarsi būtų pakakę vien pagalvoti apie įžeidimus, kitas skambutis buvo ne kieno kito, o visų Inspektoriaus Dharo filmų režisieriaus. Balradžas Gupta vis nedavė daktarui Daruvalai ramybės viena itin keblia tema – *kada* išleisti į ekranus naująjį Inspektoriaus Dharo filmą. Kadangi po „Inspektoriaus Dharo ir narvinių žudiko“ kažkas iš tiesų paskerdė keletą prostitučių, ką jau kalbėti apie siūbtelėjusią nepasitenkinimo bangą, Gupta atidėjo premjerą, bet jo kantrybė vis labiau seko.

Daktaras Daruvala pats sau pripažino nenoręs, kad naująjį Inspektoriaus Dharo filmą išvis kada nors kas nors pamatytų, bet žinojo – filmas neišvengiamai pasirodys ekranuose, tam sutrukdyti jis niekaip negalėjo. Negalėjo ir iki begalybės kurstyti gana menkai išvystyto Balradžo Guptos atsakomybės visuomenei jausmo. Jei dėl tų tikrų prostitučių žūties Guptos širdyje ir krustelėjo kokie neaiškūs jausmai, tai tikrai ne ilgalaikiai.

– Čia Gupta! – prapliupo režisierius. – Nagi, pamėgink pažvelgti tokiu rakursu. Naujasis filmas – drauge ir naujas įžeidimas. Kad ir kas galabija tas narvines, galbūt atsisakys savo užmačių ir imsis skersti ką nors kitą. Pakišime publikai šį tą naujo, dėl ko galėtų siautėti ir kraustytis iš proto, o prostitutėms tik padarysime paslaugą!

Balradžas Gupta buvo apdovanotas tikro politiko logika; gydytojas nėmaž neabejojo, kad naujasis Inspektoriaus Dharo filmas privers jau visai kitą žiūrovų grupę „siautėti ir kraustytis iš proto".

Naujasis filmas vadinosi „Inspektorius Dharas ir Tylos Bokštai"; jau vien pavadinimas buvo užgaulus visai parsų bendruomenei, mat Tylos Bokštuose parsai laidoja savo mirusiuosius. Tylos Bokštų viršūnėje bet kuriuo metu galėjai aptikti keletą nuogų parsų lavonų – kaip tik dėl to, išvydęs pirmąjį grifą virš Dakvorto klubo golfo lauko, daktaras Daruvala ir pamanė, kad maitėdos dėmesį patraukė būtent *jie*. Parsai – nieko nuostabaus – buvo pasiryžę trūks plyš apginti savo Tylos Bokštus; daktaras Daruvala, pats būdamas parsas, net labai gerai tai žinojo. Ir vis tiek naujajame Inspektoriaus Dharo filme kažkas žudo iš Vakarų atsibasčiusius hipius ir *jų* kūnus įkelia būtent į Tylos Bokštus. Daugeliui indų Europos ar Amerikos hipiai savaime buvo vaikščiojanti užgaulė – dar *gyvi*. O *Doongarwadi** įsišakniję Bombėjaus kultūrinėje terpėje. Taigi mažų mažiausiai parsus filmas neabejotinai papiktins. Be to, visi iki vieno bombėjiečiai jau įžanginę filmo premisą apšauks absurdiška. Niekas, niekas negali nė prisiartinti prie Tylos Bokštų – netgi kiti parsai! (Išskyrus, žinoma, mirusius parsus.) Bet, išdidžiai pagalvojo daktaras Daruvala, kaip tik čia ir slypi visas filmo žavesys: juk scenaristui reikėjo sugalvoti kokį nors vinklų ir logišką būdą, *kaip* kūnai buvo užkelti į Bokštus – ir *kaip* bebaimis Inspektorius Dharas išgliaudė šią mįslę.

Daktarui Daruvalai neliko nieko kita, tik susitaikyti su tikrove: dar ilgiau uždelsti „Inspektoriaus Dharo ir Tylos Bokštų" pa-

* Taip Tylos Bokštai (*Dakhma*) pradėti vadinti Indijoje, kai vienas jų buvo pastatytas ant kalvos tokiu pavadinimu.

sirodymo ekranuose jis niekaip negalės; užtat bent galėjo pagreitintai persukti juostelę su likusiais Balradžo Guptos argumentais, kodėl filmą reikėtų pradėti rodyti tučtuojau. Be to, iškraipytas, spigus Balradžo Guptos balsas, kniauksintis iš pagreitintai leidžiamos juostos, gydytojui patiko kur kas labiau nei tikras, šnekantis suprantamai.

Šitaip kiek praskaidrinęs sau nuotaiką, gydytojas atsikapstė iki paskutinio atsakiklyje įrašyto pranešimo. Skambino moteris. Iš pradžių Farokui pasirodė – nepažįstama. „Čia daktaras?" – pirmiausia pasitikslino ji. Balse buvo justi neapsakomas nuovargis, lyg kalbėtų mirtinai prislėgtas žmogus. Galėjai pamanyti, kad jos burna pernelyg plačiai pražiota, o apatinis žandikaulis nebepataisomai atkragęs. Balsas skambėjo vangiai, neišraiškingai, tarytum pats savaime bylodamas – man nusišvilpt, užtat tarsena monotoniška, aiški, neabejotinas Šiaurės Amerikos akcentas; bet daktaras Daruvala (turįs jautrią ausį tokiems dalykams) manė galįs įspėti ir dar tiksliau – Jungtinių Valstijų vidurio vakarai arba Kanados prerijos. Omaha arba Su Sitis, Redžaina arba Saskatūnas.

– Čia daktaras? – pasitikslino ji. – Žinau, kas tu toks iš tikrųjų, žinau, ką iš tikrųjų darai, – toliau varė moteris. – Pasakyk komisaro pavaduotojui – *tikram* policininkui. Pasakyk jam, kas tu toks. Pasakyk, ką tu darai.

Tai tarusi ji metė ragelį, bet kažkaip negrabiai, lyg būtų norėjusi tėkšti iš visų jėgų, bet, tramdomo įsiūčio krečiama, išsyk nepataikiusi ant šakutės.

Farokas visas drebėdamas sėdėjo miegamajame. Iš svetainės atsklido garsai: Rupa jau baigė dengti stalą stikliniu stalviršiu. Dar minutė kita – ir ji praneš Dharui su Julija, kad gydytojas grįžęs, o neįprastai vėluojanti vakarienė – jau patiekta. Julijai parūps, kodėl Farokas smuko tiesiai į miegamąjį lyg koks vagis. Tiesą sakant, jis ir jautėsi lyg vagis, nors pats nenutuokė nei ką galėjo pavogti, nei iš ko.

Daktaras Daruvala atsuko juostą atgal ir dar sykį išklausė paskutinįjį pranešimą. Tai buvo jau visai nauja grėsmė; o gydytojas, visą dėmesį sutelkęs į pranešimo turinį, vos nepražiopsojo svar-

biausios detalės – pačios skambintojos asmenybės. Farokas visą-laik nujautė: vieną gražią dieną *kas nors* neišvengiamai suuos, kad Inspektoriaus Dharo kūrėjas – jis, tad ši pranešimo dalis nebuvo baisi staigmena. Bet kodėl tai turėtų rūpėti *tikram* policininkui? Kodėl kažkam šovė į galvą, kad komisaro pavaduotojas Patelis turėtų tai žinoti?

„Žinau, kas tu toks iš tikrųjų, žinau, ką iš tikrųjų darai." Na ir kas, nesusigaudė scenaristas. „Pasakyk jam, kas tu toks. Pasakyk, ką tu darai." Kodėl gi, niekaip negalėjo suprasti Farokas. O paskui gydytojas nejučia įsiklausė į patį pirmą moters ištartą sakinį – tą, kurį mažne praleido pro ausis. „Čia daktaras?" Kartą įsiklausęs, paleido įrašą iš naujo, pasiklausė dar sykį, paskui dar ir dar, kol rankos ėmė taip nevaldomai tirtėti, kad jis nebesugebėjo sustabdyti juostos ir atsuko įrašą iki pat Balradžo Guptos iškloto sąrašo priežasčių, dėl kurių naująjį Inspektoriaus Dharo filmą reikėtų išleisti į ekranus tuojau pat.

„Čia daktaras?"

Daktaras Daruvala taip ir nutirpo, regis, iki šiol širdis dar niekad nebuvo šitaip apmirusi. Negali būti, kad tai *ji*, šmėkštelėjo mintis. Bet tai išties buvo *ji* – Farokui nebeliko jokių abejonių. Praėjo šitiek metų – ne, *negali* būti! Ir vis dėlto – gali, suvokė jis, aišku, kad tai ji, ir ji iš tikrųjų gali žinoti; tik trupučiukas įžvalgos, logiškas spėjimas – ir viską perprato.

Kaip tik tą akimirksnį į miegamąjį įsiveržė žmona.

– Farokai! – šūktelėjo Julija. – O aš ir nenutuokiau, kad tu jau namie!

Bet aš nesu „namie", pagalvojo Farokas. Aš – kažkur, labai labai tolimoje svečioje šalyje.

– *Liebchen*, – ištarė tylutėliai. Kai šį meilų žodelį sakydavo vokiškai, Julija iškart suprasdavo: jį apėmė švelnumas – arba jis įklimpo į bėdą.

– Kas nutiko, *Liebchen*? – paklausė ji. Jis ištiesė ranką, ir ji priėjo artyn, atsisėdo šalia, prigludo ir pajuto, kad jis visas dreba. Tada apkabino abiem rankomis.

– Pasiklausyk, – tarė Farokas. – *Bitte*.

Kai Julija klausėsi pirmą kartą, Farokas iš jos veido suprato, kad žmona daro tą pačią klaidą kaip ir jis: klausosi, visą dėmesį sutelkusi į pranešimo turinį.

– Ką ji sako – nesvarbu, – perspėjo daktaras Daruvala. – Klausykis balso, galvok – kieno jis.

Tiktai po trečio karto Farokas išvydo, kaip pasikeitė Julijos veido išraiška.

– Juk tai *ji*, ar ne? – paklausė jis žmonos.

– Tai kur kas vyresnė moteris, – pasiskubino atsakyti Julija.

– Praėjo dvidešimt metų, Julija! – sušuko daktaras Daruvala. – Ji ir *turėtų būti* kur kas vyresnė moteris! Ji ir *yra* kur kas vyresnė moteris!

Juodu dar keliskart išklausė įrašą. Galiausiai Julija pripažino:

– Taip, manau, tai iš tikrųjų ji. Bet kaip ji gali būti susijusi su tuo, kas vyksta dabar?

Šaltame miegamajame – su gedulingu tamsiai mėlynu kostiumu ir juokingai kontrastingu kaklaraiščiu su ryškiaspalve žalia papūga – daktaras Daruvala būgštavo žinąs, kas gali sieti viena ir kita.

Vaikščiojimas dangumi

Praeitis supo jį tartum minios veidai. Tarp jų visų vienas buvo jam pažįstamas, bet kieno tai veidas? Kaip ir visuomet, kelrodžiu švyturiu jam tapo kai kas iš Didžiojo Karališkojo cirko. Arenos administratorius Pratapas Singas buvo vedęs tokią mielą moteriškutę, vardu Sumitra – visi vadino ją Sumi. Jai buvo trisdešimt keleri, o gal ir visi keturiasdešimt metų, ir ji ne tik atstojo motiną daugeliui artistų vaikų, bet buvo dar ir talentinga akrobatė. Sumi drauge su savo moša Suman atlikdavo numerį su dviračiais, jų pasirodymas taip ir vadinosi – „Dvigubas dviratis“. Suman buvo netekėjusi Pratapo įseserė, anuomet, kai daktaras Daruvala matė ją paskutinį kartą, – beveik trisdešimties, o gal jau ir perkopusi trisdešimt, nedidukė raumeninga gražuolė ir geriausia Pratapo trupės akrobatė. Jos vardo reikšmė – „rožės žiedas“, o gal „rožės

žiedo aromatas"? O gal išvis bet kokių gėlių aromatas? Šito Farokas niekad nė nežinojo, kaip nežinojo ir pačios Suman istorijos: nei kas ją įsidukrino, nei kada.

Tai ir nebuvo svarbu. Užtat Suman ir Sumi dviračių duetą publika nepaprastai mėgo. Su dviračiais jos išdarinėdavo ką panorėjusios: gebėjo važiuoti atbulos arba gulomis, mindamos rankomis, važiuodavo ant vieno rato lyg vienračiu, mindavo atsisėdusios ant vairo. Galbūt tai buvo kokia ypatinga Faroko silpnybė, bet jis patirdavo nenusakomą malonumą, stebėdamas dvi dailias moteris, stulbinančiai grakščiai atliekančias šį numerį. Tačiau Suman išties buvo tikra žvaigždė, o jos „Vaikščiojimo dangumi" numeris – tikras Didžiojo Karališkojo cirko pasididžiavimas.

Vaikščioti dangumi Suman išmokė Pratapas Singas – kartą pamatęs šį numerį per televiziją; Faroko manymu, pirmąsyk jį parodė kažkoks Europos cirkas. (Arenos administratorius negalėjo atsispirti pagundai miklinti visus iš eilės, ne vien liūtus.) Trupės šeimyninės palapinės pastogėje jis pritvirtino įtaisą, panašų į kopėčias; skersinius atstojo virvinės kilpos, o pačios kopėčios horizontaliai driekėsi palei stogą. Suman pakibdavo galva žemyn, pėdas įkišusi į kilpas. Šitaip kabodama įsisiūbuodavo, kilpos brūžindavo pėdų keltį – įtemptas pėdas ji laikydavo stačiu kampu blauzdai. Kai įsisiūbuodavo tiek, kad pirmyn ją galėdavo nešti inercijos jėga, ji žemyn galva „nužingsniuodavo" nuo vieno kopėčių galo iki kito – tiesiog ištraukdama koją iš kilpos ir įkišdama į kitą, nesiliaudama siūbuoti. Kai ji treniravosi, šitaip vaikštinėdama trupės gyvenamosios palapinės pastoge, galvą nuo aslos skyrė vos keli coliai. Pratapas Singas nesitraukdavo nė per žingsnį, pasiruošęs ją sugauti, jeigu kristų.

Tačiau kai Suman vaikščiodavo dangumi pagrindinėje cirko palapinėje, atstumas iki žemės siekė aštuoniasdešimt pėdų, o apsauginio tinklo ji visada atsisakydavo. Jeigu Pratapas Singas mėgintų ją gaudyti – *jeigu* Suman kristų, užsimuštų abu. Jei arenos administratorius, pabandęs įspėti, kur ji nukris, visu kūnu mestųsi po ja, smūgį jai gal kiek ir sušvelnintų – tada žūtų tik jis.

Kopėčių kilpų buvo aštuoniolika. Publika tyliai skaičiuodavo Suman žingsnius. Tačiau pati Suman jų niekada neskaičiuodavo;

pasak jos, kur kas geriau „tiesiog žingsniuoti“. Pratapas buvo ją įspėjęs, kad dirsčioti žemyn – visai prastas sumanymas. Tarp palapinės lubų ir tolybėje apačioje likusių grindų nebuvo nieko – vien apversti žiūrovų veidai ir spoksančios akys. Žiūrovų, laukiančių, kad ji kristų.

Tai štai kaip atrodo praeitis, pagalvojo daktaras Daruvala – visi tie siūbuojantys apversti veidai. Žiūrėti į juos – prastas sumanymas, jis tai žinojo.

9. ANTRASIS MEDAUS MĖNUO

Farokas prieš atsivertimą šaiposi iš tikinčiųjų

Prieš dvidešimt metų, kai epikūriškas kiaulienos ilgesys atginė jį į Goa – bet kur kitur Indijoje nė nesvajok lengvai gauti kiaulienos, užtat Goa valstijoje ji yra bene pagrindinis vietinės virtuvės produktas, – daktaras Daruvala netikėtai tapo krikščioniu, o jo atsivertimą lėmė dešinės kojos nykštys. Apie tai, kaip priėmė krikščionybę, jis kalbėdavo su nuoširdžiausiu nuolankumu. Ta aplinkybė, kad buvo neseniai aplankęs stebuklingai išsilaikiusią šventojo Pranciškaus Ksavero mumiją, toli gražu *nebuvo* gydytojo atsivertimo priežastis; kol dar nebuvo savo kailiu patyręs dieviškosios galios veikimo, daktaras Daruvala netgi pasišaipydavo iš šventojo relikvijų, laikomų po stiklu Senojo Goa mieste, *Bom Jesus*, arba Gerojo Jėzaus, bazilikoje.

Farokas pats manė iš misionieriaus palaikų pasijuokęs tik todėl, kad jam amžiais magėdavo patraukti žmoną per dantį dėl jos religijos, nors Julija nė nebuvo praktikuojanti katalikė ir kitąkart tiesiai pasakydavo, jog labai džiaugiasi ištrūkusi iš katalikybės pančių, varžiusių jos vaikystę Vienoje. Vis dėlto prieš vestuves Farokas neprieštaraudamas išklausė tegul ir labai nuobodžius Vienos katalikų kunigo pamokymus. Gydytojas ir pats suprato demonstruojąs tam tikrą teologinį pasyvumą vien tam, kad įsiteiktų Julijos motinai; bet vėlgi – norėdamas paerzinti Juliją, Farokas primygtinai reikalavo žiedų pašventinimo ceremoniją pervadinti „žiedų mazgojimo ritualu“ ir dar apsimetė, kad ši katalikiška gudragalvystė papiktino jį labiau, nei buvo iš tikrųjų. Tiesą sakant, jis netgi su malonumu

pasisakė kunigui, nors esąs nekrikštytas ir niekad nebuvęs praktikuojantis zoroastras, vis dėlto visuomet tikėjęs „kažkuo“, – anuomet jis išvis niekuo netikėjo. Nė akimi nemirktelėjęs Farokas pamelavo ir kunigui, ir Julijos motinai nėmaž neprieštaraująs, kad būsimieji vaikai būtų pakrikštyti ir auklėjami katalikiškai. Abu su Julija patyliukais sutarė, jog tokia apgavystė gal ir nėra visiškai nekalta, tačiau jos imtis verta – vėlgi kad nesisielotų Julijos motina.

Farokas buvo įsitikinęs, kad krikštas jo dukterims nepakenkė. Kol Julijos motina dar buvo gyva, jie dalyvaudavo šventosiose mišiose ir ne taip jau sunkiai jas ištverdavo – tiesa, tik tada, kai ji nuvykdavo aplankyti dukters, žento ir dukraičių į Torontą arba kai visa Daruvalų šeima atvažiuodavo pas ją į Vieną. Farokas ir Julija paaiškino savo mažosioms mergaitėms, esą šitaip jos pradžiugins senelę. Tai buvo priimtina, netgi garbinga krikščioniškoji bažnyčios lankymo tradicija: atlikti visus privalomus garbinimo ritualus dėl paties nenuolaidžiausio šeimos nario, iš tiesų nuoširdžiai tikinčio. Niekas nevengė protarpiais suvaidinti tokį tikėjimą, nors šis, atvirai kalbant, buvo gana svetimas visiems, ko gero, neišskiriant nė Julijos motinos. Kartais Farokas susimąstydavo, ar tik ji pati garbinimo ritualus atlieka ne vien tam, kad įtiktų *jiems*.

Viskas susiklostė taip, kaip Daruvalos ir numatė: po Julijos motinos mirties jų ir šiaip vos smilkusi katalikybė visai išvėso, lankyti bažnyčią jie išvis liovėsi. Dabar žvelgdamas į praeitį daktaras Daruvala priėjo išvadą, kad jo dukterys buvo tarytum iš anksto užprogramuotos manyti, jog religija iš esmės yra ne kas kita, o tik tam tikri garbinimo ritualai, skirti pamaloninti kam nors iš artimųjų. Po gydytojo atsivertimo jos juk ne dėl ko kito, o tik norėdamos jį pradžiuginti sutiko priimti santuokos sakramentą, atliko visas būtinas apeigas pagal Kanados anglikonų bažnyčios reikalavimus. Gal tai ir buvo priežastis, dėl kurios tėvas Julijonas nenorėjo pripažinti stebuklo, lėmusio Faroko atsivertimą į krikščionybę. Tėvo rektoriaus nuomone, stebuklas turėjęs būti visai menkas, jei jo pakakę tik anglikonų tikėjimui priimti. Kitais žodžiais tariant, stebuklas buvo nepakankamas, kad priverstų gydytoją tapti Romos kataliku.

Anuomet Farokas manė, kad metas keliauti į Goa pats tinkamiausias. „Ta kelionė – lyg koks antrasis medaus mėnuo Julijai“, – paaiškino jis tėvui.

– Koks gali būti medaus mėnuo, jei drauge tempiesi vaikus? – paprieštaravo Laudžis; juodu su Mehera buvo labai nepatenkinti, kad trys dukraitės nelieka pasisvečiuoti pas juos.

Tačiau Farokas gerai žinojo, kad mergaitės, kurioms anuomet buvo vienuolika, trylika ir penkiolika, su tuo nė už ką nesutiktų; plačiai pagarsėję Goa valstijos paplūdimiai traukė jas kur kas labiau nei perspektyva kiurksoti pas senelius. Be to, mergaitės buvo tvirtai pasiryžusios važiuoti atostogauti į pajūrį ir dėl kitos priežasties: ten turėjo būti ir Džonas D. Jokia auklė niekad gyvenime nebūtų sugebėjusi išsireikalauti šitokio jų klusnumo; visos trys buvo iki ausų įsimylėjusios vyresnįjį įbrolį.

1969-ųjų birželį Džonas D. buvo devyniolikmetis ir – ypač daktaro Daruvalos dukterų akimis – nepaprastai patrauklus europietis. Julija su Faroku ir patys žavėjosi dailiu vaikinu, bet ne tiek dėl gražios išvaizdos, kiek dėl to, kad stulbinančiai tolerantiškai bendravo su vaikais; anaiptol ne kiekvienas devyniolikmetis įstengtų ištverti trijų meile svaigstančių paauglių mergiočių jausmų proveržius, o Džonas D. su jomis elgėsi nuostabiai kantriai, netgi žavingai. Kadangi mokėsi Šveicarijoje, jo veikiausiai neturėjo išgąsdinti ir Goa apnikę „nenormalai“ – bent šitaip manė Farokas. 1969-aisiais Europos ir Amerikos hipius dažnas išvadindavo „nenormalais“, ypač Indijoje.

– Nieko sau antrasis medaus mėnuo, brangioji, – tada pareiškė senasis Laudžis Julijai. – Jis sugalvojo vežtis tave ir vaikus į pajūrį, kur prišnerkštuose paplūdimiuose ištvirkauja tie nenormalai, – ir visa tai vien dėl jo potraukio prie *kiaulienos*!

Su šitokiu palaiminimu Daruvalų jaunesniųjų šeima ir išvažiavo į buvusį Portugalijos anklavą. Farokas papasakojo Julijai ir Džonui D., ir trims savo dukterims, kurioms tai buvo nė motais, kad Goa valstijos bažnyčios bei katedros laikomos bene prašmatniausiomis iš visų Indijos krikščioniškųjų kulto pastatų. Daktaras Daruvala buvo Goa valstijos architektūros žinovas: jam patiko

pastatų monumentalumas ir masyvumas, žavėjo tas besaikis, detalėmis perkrautas stilius – toks gydytojo skonis atsispindėjo ir jo mitybos įpročiuose.

Šventosios Kotrynos katedra ir Pranciškonų bažnyčios fasadas jam patiko kur kas labiau nei gana neįspūdinga Stebuklingojo Kryžiaus bažnyčia; vis dėlto užvis labiausiai jį traukė Gerojo Jėzaus bazilika, tik architektūrinis gydytojo snobizmas dėl to niekuo dėtas: Farokas smagindavosi išsijuosęs, stebėdamas kvailumą piligrimų, – netgi hinduistų! – pulkais plūstančių į baziliką pasižiūrėti mumija virtusių šv. Pranciškaus palaikų.

Indijoje gaji nuomonė, ypač paplitusi tarp nekrikščionių, kad šv. Pranciškus Ksaveras prie Goa krikšto gerokai labiau prisidėjo jau po mirties, nei sugebėjo būdamas gyvas, – šiaip ar taip, jėzuitas praleido čia vos kelis mėnesius. Jis mirė ir buvo palaidotas Kinijai priklausančioje saloje netoli dabartinio Gvangdžou pakrantės, bet vėliau, kai mirusiojo ramybė buvo sudrumsta ir kapas atkastas, visų nuostabai, paaiškėjo, kad kūnas nėmaž nesuiręs. Galiausiai tas stebuklingai nesugedęs kūnas buvo pargabentas į Goa – ir čia tie neįtikėtini palaikai ėmė traukte traukti minias apkvaitusių piligrimų. Iš visos tos šventojo istorijos Farokui labiausiai patiko pasakojimas apie moterį, kuri, tikėjimo įkarščio apimta, nukando įstabiojo lavono kojos nykštį. Beje, netrukus vargšui Ksaverui buvo lemta netekti ir dar vienos kūno dalies: Šventasis Sostas pareikalavo nurėžti dešinę ranką ir persiųsti į Romą – be šio įrodymo Pranciškus Ksaveras, ko gero, niekad nebūtų buvęs paskelbtas šventuoju.

Kaip daktarą Daruvalą žavėjo ši istorija! Kaip godžiai jis apžiūrinėjo išdžiūvusius palaikus, susuptus į prabangius bažnytinius drabužius, su įbrukta į rankas auksine lazda, nusagstyta smaragdais. Gydytojas spėjo, bene negyvėlis laikomas po stiklo gaubtu ir dar užkeltas ant gruoblėtos pakylos tik dėl to, kad kitiems atsidavusiems piligrimams nešautų į galvą dar ko nors nukąsti, idant visiems pademonstruotų savo karštą tikėjimą. Nutaisęs kuo pagarbiausią veido išraišką, bet viduje patyliukais kikendamas, daktaras Daruvala žvalgėsi po mauzoliejų vos tramdydamas juoką. Visur,

netgi ant paties karsto, puikavosi gausybė paveikslų, vaizduojančių didžius misionieriškus Ksavero darbus; tačiau nei kvapą gniaužiantys šventojo žygdarbiai, ką jau kalbėti apie aplinkui žaižaruojančius sidabrą, krištolą, alebastrą, jaspius ir netgi puikų raudonąjį marmurą, Farokui nedarė tokio įspūdžio kaip anas nukamžlotas šventojo Pranciškaus kojos nykštys.

– Štai kur tikras stebuklas! – sakydavo jis. – Jei būčiau matęs tai savo akimis, gal netgi pats būčiau tapęs krikščioniu!

Kai būdavo nusiteikęs ne taip žaismingai, Farokas kitąsyk išūždavo Julijai ausis pagiežingais pasakojimais apie Šventosios inkvizicijos darbus Goa, mat portugalus atlydėjęs misionieriškas uolumas reiškėsi prievartiniu atvertimu į krikščionybę grasinant mirtimi, hinduistų nuosavybės nusavinimu, hinduistų šventyklų deginimu, o kur dar deginami ant laužo eretikai ar pompastiškos apeigos. Senasis Laudžis būtų išties džiūgavęs girdėdamas, kaip sūnus tęsia jo darbą burnodamas apie tikėjimą. O Juliją erzino tai, kad Farokas šiuo atžvilgiu pernelyg priminė tėvą. Kai tik pakvipdavo užgaulėmis kam nors, kas bent iš tolo susiję su religija, Julija tapdavo prietaringa ir imdavo prieštarauti.

– Iš tavo netikėjimo aš nesišaipau, – pareiškė gydytojui žmona. – Tad nekaltink manęs dėl to, ko pridirbo inkvizicija, ir nesišaipyk iš šventojo Pranciškaus vargšo kojos nykščio.

Kas gydytojui sužadino aistras

Farokas ir Julija aršiai bardavosi itin retai, užtat dažnai smagindavosi traukdami kits kitą per dantį. Dėl dramatiškai perspaustų kivirčų, apsižodžiavimų, kurių jie nė neketino varžytis viešose vietose, kai kas juos palaikydavo vaidinga pora, ypač mėgėjai klausytis svetimų pokalbių – viešbučių tarnautojai, padavėjai ar kokia nusmurgusi porelė prie gretimo staliuko, neturinti apie ką kalbėtis. Anais laikais, dar septintame dešimtmetyje, kai Daruvalos keliaudavo *en famille*, tėvų niautynėms antrindavo dar ir isteriškas trijų dukterų klegesys. Dėl šios priežasties, susiruošę atostogų 1969-ųjų

birželį, Daruvalos atmetė keletą kvietimų apsistoti vienoje ar kitoje prašmatnesnėje Senojo Goa viloje.

Dėl to, kad buvo tokia triukšminga šeimynėlė, o dar ir dėl to, kad daktaras Daruvala bet kuriuo dienos ar nakties metu galėjo įsigeisti užkąsti, jie nutarė būsiant kur kas išmintingiau, o ir diplomatiškiau – bent jau kol ūgtelės vaikai – nesisvečiuoti jokiame kitos šeimos vasarnamyje, prigrūstame dužių portugališkų keramikos indų ir tvaskančių palisandro baldų. Tad Daruvalos įsikurdavo kuriame nors iš pajūrio viešbutukų, netgi anuomet jau regėjusių geresnių laikų, – užtat jų nepajėgia nusiaubti vaikai, be to, ten nieko neįžeidžia besaikis daktaro Daruvalos apetitas. Farokas su Julija galėjo į valias smaigstytis dygiais žodeliais – tai buvo visiškai nė motais nei nusmurgusiems „Bardezo" viešbučio darbuotojams, nei juo labiau gyvenimu nusivylusiems kitiems viešbučio įnamiams. Maisto čia buvo į valias, netgi šviežio, jei ir ne itin žadinančio apetitą, o kambariai beveik švarūs. Šiaip ar taip, svarbiausia buvo paplūdimys.

„Bardezą" daktarui Daruvalai rekomendavo kažkuris iš jaunesniųjų Dakvorto klubo narių. Gydytojas apgailestavo nebegalįs prisiminti, kas gyrė šį viešbutį ir kodėl, atmintyje užsiliko tik atskiros rekomendacijų nuotrupos. Dauguma svečių čia buvo europiečiai, ir Farokas manė, kad Julijai tai pasirodys patrauklu, o jaunasis Džonas D. galės jaustis labiau atsipalaidavęs. Julija neiškentė nepasišaipiusi dėl to jo „Džonas D. jausis labiau atsipalaidavęs"; pasak jos, absurdiška net mėginti įsivaizduoti vaikiną atsipalaidavusį labiau nei paprastai. O ir patys viešbučio gyventojai europiečiai buvo anaiptol ne tokie, su kuriais Julijai norėtųsi megzti pažintis – nieko verta publika netgi pagal Džono D. vertinimo standartus. Anais laikais, kai dar mokėsi Ciuricho universitete, Džonas D. veikiausiai buvo lygiai toks pat morališkai nesuvaržytas kaip ir kiti ano meto jaunuoliai – ar bent šitaip manė daktaras Daruvala.

Džonas D., savaime aišku, ryškiai išsiskyrė iš visos Daruvalų šeimos: laikėsi oriai ir ramiai, buvo toks pat tykus, kokios Daruvalų dukterys – triukšmadarės. Mergaites žavėjo ir kiti „Bardezo" viešbučio gyventojai, juo nesimpatingesni – juo labiau, ir vis dėlto jos

nesitraukdavo nuo Džono D.: jis buvo jų globėjas ir užtarėjas, jei tik per daug priartėdavo kokios nors svetimos merginos ar vaikinai, tiek vieni, tiek kiti – su ypatingo siaurumo bikiniais. Vis dėlto tie jaunuoliai, tiek merginos, *tiek ir* vaikinai, sukiodavosi apie Daruvalų šeimą, regis, vien tik tam, kad galėtų iš arčiau paspoksoti į Džoną D., kuris dėl savo kvapą gniaužiančio grožio pernelyg krito į akis tarp visų vyrų apskritai – ir tarp devyniolikmečių jaunuolių konkrečiai.

Farokas, net ir tas, kitąsyk susizgribdavo besigėrintis Džonu D.; Džamšedas ir Žozefina buvo ne sykį sakę jam, kad vaikino nedomina niekas, išskyrus vaidybos meną, tačiau aktorystei jis esąs pernelyg drovus. Vis dėlto, galvojo Farokas, pakanka į vaikiną pažvelgti, kad įsitikintum: brolio ir brolienės nuogąstavimai nepagrįsti. Kaip tik Julija pirmoji išsakė mintį, esą Džonas D. atrodo kaip tikra kino žvaigždė; paskui pridūrė – tuo norėjusi pasakyti, kad jis traukte traukia žvilgsnį: į jį maga žiūrėti netgi tada, kai jis, regis, nieko neveikia ir nieko negalvoja. Negana to, pabrėžė daktaro Daruvalos žmona, Džonas D. iš pažiūros tokio nenusakomo amžiaus. Kai švariai nusiskusdavo, oda būdavo tokia lygi ir švelni, kad jis atrodydavo gerokai jaunesnis nei devyniolikos, gal net nesulaukęs brandos. Užtat kai leisdavo barzdai augti – pakakdavo vos vienos dienos apšepimo, – iškart virsdavo suaugusiu vyru, mažų mažiausia artėjančiu prie trisdešimtmečio: tuomet jis atrodydavo nuovokus, visiškai savimi pasitikintis, netgi pavojingas.

– Ar kaip tik tokia, tavo manymu, ir turėtų būti kino žvaigždė? – paklausė Farokas.

– Šitokie smarkiai traukia moteris, – atvirai atsakė Julija. – Tasai vaikinas tuo pat metu ir vyras, *ir* berniukas.

Vis dėlto kelias pirmąsias atostogų dienas pernelyg daug kas blaškė daktaro Daruvalos dėmesį, tad jis nė neturėjo progos susimąstyti apie Džono D. galimybes tapti kino žvaigžde. Viena Julijos mestelėta frazė Faroką gerokai sunervino, jis ėmė rimtai svarstyti, ar tikrai vertėjo pasikliauti Dakvorto klube nugirsta rekomendacija ir apsistoti būtent „Bardezo“ viešbutyje. Žinoma, stebėti visokius neaiškius europiečius bei įdomius vietinius Goa gyventojus – sma-

gu, bet... O kas, jei „Bardezo“ viešbutyje yra apsistoję ir daugiau *dakvortiečių*? Būtų tas pat, lyg nė nebūtume išvažiavę iš Bombėjaus, pasakė Julija.

Tad gydytojas sudirgęs dairėsi po „Bardezo“ viešbutį, ar kur nepasirodys koks priklydęs dakvortietis; baiminosi, kad viešbučio restorane gali staiga lyg iš po žemių išdygti Sorabdžių šeima, o gal iš Arabijos jūros vieną dieną ims ir išplauks Banerdžiai, o gal Lalai iškrės jam staigmeną, ūmai iššokdami iš arekų palmių tankmės. Farokas netroško nieko kita, tik šiek tiek dvasios ramybės, kad galėtų netrikdomas apsvarstyti vis stiprėjančias paskatas griebtis kūrybinės veiklos.

Daktaras Daruvala nusivylė suvokęs, kad nebegali taip godžiai ryti knygų kaip kadaise. Žiūrėti filmus buvo kur kas lengviau; jam pačiam atrodė, kad jį sugundė galimybė tiesiog tingiai drybsoti įsmeigus akis į mirgantį ekraną. Farokas didžiavosi savimi bent jau dėl to, kad sugebėjo nenusmukti iki masalos žanro lygio – iki viso to Bombėjaus kino studijų kurpiamo šlamšto, to dainų ir smurto kratinio hindi kalba. Tačiau Farokas neįstengė atsispirti net pačiai pigiausiai Europos ar Amerikos produkcijai – jį nepaprastai masino „kieto“ detektyvo žanras; kitaip sakant, gydytoją traukė baltaodžių sukamas šlamštas ir baltieji kieti vaikinai.

Gydytojo kinematografinis skonis iš esmės skyrėsi nuo žmonos literatūrinio skonio. Šįkart atostogoms ji atsivežė Entonio Trolopo autobiografiją, kurios klausytis Faroko nėmaž netraukė. Julija mėgdavo skaityti jam balsu ištisas pastraipas, kurios jai pasirodydavo ypač grakščiai parašytos, ypač įdomios ar jaudinančios; tačiau Faroko išankstinė ir itin nepalanki nuomonė apie Dikensą metė šešėlį ir ant Trolopo – jam taip ir nepavyko iki galo perskaityti nė vieno šio autoriaus romano, o skaityti autobiografijos niekad nebūtų šovę į galvą. Julija šiaip jau labiau mėgo skaityti romanus, bet Farokas manė, kad romanisto autobiografiją irgi beveik galima priskirti romano žanrui – juk rašytojas, žinoma, neatsispirs pagundai prasimanyti savo paties biografiją.

Tokios mintys nejučia įklampino jį į svajones apie savo vis dar neatsiskleidusias kūrybines galias. Kadangi beveik išvis nebeskaitė

knygų, ėmė svarstyti, ar neišmėginus rankos ir nepabandžius ko nors parašyti pačiam. Tačiau autobiografija – jau spėjusiųjų išgarsėti valdos; nebent, mąstė Farokas, rašyti autobiografiją imtųsi kas nors, nugyvenęs itin nuotykingą gyvenimą. Tik štai nebuvo jis jokia įžymybė, nedalyvavo, bent savo paties nuomone, ir kažin kokiuose ypatinguose įvykiuose, todėl nutarė, kad autobiografijos žanras – ne jam. Ir vis dėlto, pagalvojo, reikėtų nors akį užmesti į tą Trolopo autobiografiją – kai Julija nematys. Tiesiog kad išsiaiškintų, ar pavyktų iš knygos pasisemti bent šiokio tokio įkvėpimo. Pats smarkiai abejojo, ar pavyktų.

Deja, nieko kita skaityti žmona nebuvo pasiėmusi, išskyrus kažkokį romaną, kuris sukėlė Farokui šiokį tokį nerimą. Nutykojęs progą, kai Julija nematė, gydytojas jau buvo kyštelėjęs nosį į knygą, ir jam pasirodė, kad siužetas – perdėm seksualinis, seksas negailestingai stelbė bet ką kita; negana to, ir knygos autorius daktarui Daruvalai buvo visiškai nežinomas, ir tai gydytoją baugino ne mažiau nei pernelyg atvira romano erotika. Tai buvo vienas iš tų meistriškai parašytų romanų su aiškiu siužetu ir rafinuota kalba – tiek Farokas spėjo perprasti, ir tai jį irgi gąsdino.

Daktaras Daruvala bet kurį romaną pradėdavo skaityti sudirgęs, apimtas nekantros. Julija skaitydavo lėtai, tarsi skonėdamasi žodžiais, o Farokas karštligiškai irdavosi pirmyn kaupdamas visokiausius smulkius priekaištus autoriui, kol galiausiai aptikdavo *ką nors*, kas jį įtikindavo, jog romanas tikrai vertas dėmesio, – arba susidurdavo su *kuo nors*, kas pasirodydavo pernelyg supinkliota painiava arba beviltiška nuobodybė; kurios nors iš šių dviejų kliaučių paprastai pakakdavo, kad jam prapultų ūpas perskaityti dar bent žodį. Kaskart, kai nurašydavo kokį romaną kaip niekam tikusį šlamštą, Farokas bambėdavo ant Julijos, kuri tą pačią knygą skaitydavo su akivaizdžiu pasimėgavimu. Žmona buvo užkietėjusi skaitytoja, domėjosi įvairiomis sritimis ir paprastai beveik kiekvieną pradėtą knygą perskaitydavo iki galo; šitoks jos literatūrinis apetitas daktarą Daruvalą irgi baugino.

Tad štai jis, atvažiavęs čionai pasimėgauti antruoju medaus mėnesiu – tiesa, „medaus mėnesio" sąvoką šiuo atveju taikė la-

bai jau laisvai, mat nuo pat atvažiavimo į Goa su žmona nebent tik flirtavo, ne daugiau, – jau baugiai dairosi, ar kur nepasirodys koks dakvortietis, pasigviešęs apnuodyti jam visas atostogas. Lyg to būtų maža, gydytoją labai jau nemaloniai nuteikė žmonos skaitoma knyga, kuri, be kita ko, dar ir sužadino geismą. Ar bent jau Farokas *manė*, kad žmona tą knygą skaito, – galbūt ji dar netgi nebuvo pradėjusi. O jeigu iš tiesų jau skaitė, tai jam nė karto nepasiūlė pasiklausyti vienos ar kitos pastraipos – žinoma, kai per ištisus puslapius viena ramiai, bet su polėkiu ir visomis smulkmenomis aprašyta sekso scena keičia kitą, Julijai veikiausiai būtų pernelyg nesmagu šitokius dalykus skaityti jam balsu. O gal sutriktų ne ji, o aš, dingtelėjo mintis.

Romanas pasirodė toks įtraukiantis, kad Faroko toli gražu nebepatenkino tie keli vogčiomis mesti žvilgsniai; jis įjunko slėpti knygą įlenkęs į laikraštį ar žurnalą ir patyliukais išsinešęs drauge su ja įsitaisyti hamake. Neatrodė, kad Julija būtų jos pasigedusi; galbūt ji vis dar skaitė Trolopą.

Pirmoji scena, patraukusi Faroko dėmesį, buvo pačioje pradžioje – pirmo skyriaus gal antrame ar trečiame puslapyje. Pasakotojas Prancūzijoje važiavo traukiniu. „Priešais mane sėdinti mergina užmigo. Jos lūpos buvo siauros, kampučiai nusvirę, tarsi žemyn juos temptų pažinimo kartėlis." Daktaras Daruvala išsyk užuodė neblogą knygą, bet įtarė, kad istorija baigsis liūdnai. Gydytojui niekad ir į galvą neatėjo, kad tasai akmenėlis, už kurio jis vis kliūdavo, vos pamėginęs artintis prie rimtosios literatūros, buvo ne kas kita kaip jo nemeilė liūdnoms pabaigoms. Farokui visai išrūko iš atminties, kad būdamas jaunesnis ir kur kas uolesnis skaitytojas nelaimingas pabaigas kaip tik mėgo.

Ir tik sulig penktu skyriumi daktarą Daruvalą pradėjo trikdyti pirmuoju asmeniu pasakojančio knygos pagrindinio personažo pernelyg aiškus polinkis į vujarizmą, mat tai pažadino ir paties gydytojo polinkį į vujarizmą, keliantį jam šiokį tokį nerimą. „Kai pamatau ją einančią, pakerta kojas. Tokia siūbuojanti, moteriška eisena. Aptakūs klubai. Liaunas liemuo." Farokas, ištikimas kaip visada, iškart pagalvojo apie Juliją. „Kai megztinis vos vos prasi-

skiria, ant krūtinės blyksteli siaurutis baltas ruoželis. Mano akys be mano paties valios skubriais žvilgsniais bejėgiškai šaudo ten link." Negi Julijai tokie dalykai tikrai *patinka*, susimąstė Farokas. O paskui, aštuntame skyriuje, daktaro Daruvalos laukė toks siužeto posūkis, kad gydytojas visai sugniužo, apimtas pavydo ir geismo. Nieko sau antrasis medaus mėnuo, tarė jis sau. „Ji stovi nusisukusi. Vienu judesiu išsineria iš megztinio, tada iš pažiūros nevikriai atkišusi alkūnę sugraibo liemenėlės sąsagą už nugaros, atsisega. Jis lėtai atgręžia ją veidu į save."

Daktarui Daruvalai pasirodė gerokai įtartinas tasai pasakotojas – knygos personažas, pasakojantis pirmuoju asmeniu, neįtikėtinai kruopščiai, su menkiausiomis smulkmenomis aprašantis jauno po užsienius keliaujančio amerikiečio seksualinius tyrinėjimus su kaimietuke prancūze – aštuoniolikamete Ana Mari. Farokas taip ir nesuprato, kad be gluminančio pasakotojo asmeninio dalyvavimo skaitytojas nepajustų pavydo ir geidulio, kuriuos išgyvena nuolatinis stebėtojas, – kaip tik tokie jausmai ir apniko gydytoją, ir vertė skaityti toliau, puslapį po puslapio. „Kitą rytą jie visa tai pakartojo. Pilkšva apyblanda, dar labai anksti. Iš jos burnos sklinda nemalonus kvapas."

Kaip tik tada daktaras Daruvala sumojo, kad vienam iš meilužių skirta mirti; nemalonus kvapas, sklindantis jai iš burnos, buvo baugi užuomina, primenanti, jog esame mirtingi. Farokas norėjo liautis skaityti, bet nepajėgė. Nutarė, kad tasai amerikietis jaunuolis jam nepatinka – tėvo išlaikomas, netgi niekur nedirbantis plevėsa, – bet maudė širdį dėl prancūzaitės, kurios tyrumas buvo amžiams suterštas. Gydytojui ir į galvą neatėjo, kad būtent tokius jausmus skaitytojui ir siekė sukelti autorius. Jis taip ir nesugebėjo suprasti, apie ką iš tikrųjų ta knyga.

Galbūt dėl to, kad dirbdamas gydytoju jis iš esmės darydavo vien tai, kas gera, Farokas menkai tepažinojo realųjį pasaulį. Dažniausiai jam tekdavo regėti vaikų apsigimimus, luošumą, sužalojimus; jis stengėsi atkurti išklypusius sąnarius, kad būtų tobuli, kaip numatyta gamtos. Tuo tarpu realusis pasaulis neturėjo tokio aiškaus, konkrečiais žodžiais įvardijamo tikslo.

Perskaitysiu dar vieną skyrių, tik vieną, pažadėjo sau daktaras Daruvala. Jau buvo įveikęs devynis. Jis tysojo hamake paplūdimyje, bet atokiau nuo vandens; aplinkui tvyrojo vidurdienio kaitra, arekų ir kokosų palmių šakelės virš galvos nė nevirpčiojo. Į sumišusius kokosų, žuvies, druskos kvapus protarpiais prasismelkdavo hašišo dūmelis, iš kažkur atvinguriuojąs pakrante. Ten, kur paplūdimio ruožas baigėsi užleisdamas vietą vešlios, susipynusios atogrąžų augalijos žalumai, mažyčiame trikampiame šešėlio užklotame plotelyje dėl pavėsio varžėsi prekystalis, nukrautas šviežiais cukranendrių stiebais, ir vežimėlis, kur galėjai nusipirkti pieno kokteilį su mangų sultimis. Tirpstantis ledas drėkino smėlį.

Daruvalų šeima buvo užsisakiusi keletą kambarių, iš tikrųjų – visą „Bardezo" viešbučio aukštą; jiems priklausė ir gana erdvus uždaras balkonas, bet balkone buvo tik vienas miegamasis hamakas, ir jį iškart nusičiupo jaunasis Džonas D. Tačiau daktaras Daruvala, tysodamas paplūdimio hamake, jautėsi taip patogiai, kad nutarė iškrapštysiąs Džoną D. iš hamako balkone – vylėsi, kad pavyks įkalbėti vaikiną užleisti šį guolį bent vienai nakčiai; šiaip ar taip, Džonas D. turėjo atskirą kambarį su lova, o Farokas ir Julija vieną naktį galėjo ištverti atskirai – tai reiškė, kad gydytojas ir jo žmona neketino mylėtis kiekvieną naktį, galbūt netgi rečiau nei dukart per savaitę. Štai tau ir antrasis medaus mėnuo, dar sykį tarė sau Farokas. Ir atsiduso.

Jam išties derėjo pasilikti dešimtą skyrių kitam kartui, bet nė pats nepajuto, kaip vėl įniko skaityti; kaip ir bet kuris geras romanas, knyga įtraukė jį, užliūliavo, nugramzdino į pusiau sąmoningą ramybės būseną, o tada staigiai krestelėjo – Farokas tam buvo visiškai nepasiruošęs. „Tada paskubomis, lyg ūmai apsigalvojęs, jis nusimeta drabužius ir šmurkšteli į guolį šalia jos. Aktas, keliantis grėsmę mums visiems. Juos supantis miestelis toks tykus. Pieno baltumo laikrodžių ciferblatuose minučių rodyklės visos vienu metu peršoka ant kitos padalos. Traukiniai neatsilieka nuo grafiko. Tuščias gatves protarpiais nutvieskia geltona vienišo automobilio žibintų šviesa, varpai skaičiuoja valandas, pusvalandžius, ketvirčius. Lengvai, tarytum gėlės žiedlapio prisilytėjimu, ji glosto jo

pimpalo, jau giliai suvaryto į ją, pagrindą, liečia kiaušus, o paskui pradeda lėtai rangytis po juo, tarytum maištaudama, bet vis tiek nuolanki, o jis, tarsi neatsipeikėdamas iš sapno, trupučiuką kilsteli, pirštu braukia drėgną jos mižės kraštą, ir tuo metu išlieja sėklą, gausiai, lyg bulius. Paskui juodu dar ilgai guli apsikabinę, vis dar nesikalbėdami. Šitie juos saistantys apsikeitimai – štai kas yra baisiausia. Ir tos kraugerystės stumia juos meilės linkui."

Tuo skyrius dar nesibaigė, bet daktaras Daruvala toliau skaityti nebegalėjo. Buvo priblokštas, negana to, pajuto erekciją, kurią bandė paslėpti, užvoždamas tarpukojį apversta knyga lyg palapine. Nelauktai netikėtai šitokioje skaidrioje prozoje, elegantiškai glaustame tekste, ima ir išnyra „pimpalas", „kiaušai", netgi „mižė" („drėgnu kraštu"), o įsimylėjėlių meilės aktas, pasirodo, „kraugerystė". Farokas užsimerkė. Ar Julija jau perskaitė *šitą* pastraipą? Paprastai gydytojas likdavo visiškai abejingas ištraukoms, kurias žmona su tokiu pasimėgavimu skaitydavo balsu; ji mėgdavo aptarinėti, kaip vienas ar kitas epizodas ją paveikęs, – Farokas dažniausiai nepajusdavo išvis jokio poveikio. Užtat dabar daktaras Daruvala jautė stulbinantį poreikį aptarti su žmona šitos pastraipos įspūdžius, o mintis apie pokalbį su Julija tokiomis temomis ir sukėlė gydytojui erekciją; jis jautė, kaip styrančio jo mieto galas liečia tą pribloškiančią knygą.

Gydytojas susiduria su įsibėgėjusiu lyties keitimo procesu

Kai vėl atsimerkė, pirmiausia gydytojui šovė mintis, ar tik nebus staiga numiręs ir atsipeikėjęs toje erdvėje, kurią krikščionys vadina pragaru, mat šalia hamako, spigindami į jį, stovėjo du dakvortiečiai, ir anaiptol ne iš tų, su kuriais jis mėgo bendrauti.

– Iš tikrųjų skaitai tą knygą ar vien tam, kad padėtų užmigti? – paklausė Promila Rai.

Greta stypsojo vienintelis gyvas likęs jos sūnėnas, tasai bjaurus, andai buvęs beplaukis vaikiščias Rahulas Rai. Bet gydytojui išsyk krito į akis, kad su tuo Rahulu ne viskas gerai. Rahulas dabar labiau

priminė moterį. Bent jau pūpsančios moteriškos krūtys tikrai buvo matyti – be jokios abejonės, tai jau nebuvo vyras.

Nieko nuostabaus, kad daktaras Daruvala neteko amo.

– Vis dar miegi? – paklausė Promila Rai. Ji pakreipė galvą, kad galėtų perskaityti autoriaus pavardę ir romano pavadinimą, – Farokas knygą vis dar laikė apverstą, ja lyg palapine pridengęs savo erekciją: savaime suprantama, jis nenorėjo, kad ką nors pastebėtų Promila ar juo labiau tas jos šiurpusis sūnėnas su krūtimis.

Niekieno neprašoma Promila garsiai perskaitė pavadinimą.

– „Pramoga ir tuštybė". Niekada tokios negirdėjau, – pareiškė.

– Puiki knyga, – užtikrino Farokas.

Promila įtariai perskaitė ir autoriaus pavardę.

– Džeimsas Salteris. O jis kas toks? – paklausė.

– Nuostabus rašytojas, – atsakė Farokas.

– Ir apie ką gi ta puikioji knyga? – nerimo Promila.

– Apie Prancūziją, – atsakė gydytojas. – Apie tikrąją Prancūziją. – Šią frazę jis įsiminė iš paties romano.

Daktaras Daruvala sumojo, kad Promilą jau apėmė nuobodulys. Gydytojas nebuvo matęs jos jau gerus keletą metų, bet jo motina Mehera pasakojo apie dažnas Promilos keliones į užsienį ir toli gražu ne patenkinamus plastinių operacijų rezultatus. Žvelgdamas į Promilą iš gulimos pozicijos, iš apačios aukštyn, Farokas matė, kokia nenatūraliai įtempta paakių oda – pastarosios operacijos pasekmė. Tačiau patempti odą jai reikėjo daug kur – ir netgi labiau. Promila buvo stulbinančiai bjauri, priminė kažin kokį retą naminį paukštį su nežinia kiek pagurklių. Farokas nesistebėjo, kad tasai pats vyriškis ją dukart paliko, sprukęs tiesiog nuo altoriaus, užtat jį stulbino, kad tasai pats vyras kadaise išvis buvo pasiryžęs antrąkart artintis prie Promilos, – mat ji atrodė, senojo Laudžio žodžiais, „dukartinė panelė Havišam" anaiptol ne viena prasme. Jai visko teko dvigubai: ne tik dukart pabėgo jaunikis, bet ir pačiai dvigubai įkrėsta kerštingumo, ji dvigubai pavojinga, be to, sprendžiant iš to grėsmingojo sūnėno su krūtimis, – dar ir dviguba slapukautoja.

– Juk tu prisimeni Rahulą, – tarė Promila ir, norėdama užsitikrinti visą Faroko dėmesį, ilgais gyslotais pirštais pabarbeno į kny-

gos, vis dar slepiančios susigūžusią gydytojo erekciją, nugarėlę. Užteko vieno žvilgsnio į Rahulą, kad daktaras Daruvala pajustų, kaip kietas jo kotas ūmai suglebo.

– Taip, žinoma, Rahulas! – ištarė gydytojas.

Farokas buvo girdėjęs gandų, bet nė neįsivaizdavo, kad vyriokas būtų sumąstęs ką nors dar baisiau nei pamėgdžioti akį rėžiantį savo velionio brolio homoseksualumą, galbūt – tiesiog pagerbdamas Subodo atminimą. Kaip tik aną siaubingą 1949-ųjų lietingąjį sezoną Nevilas Edenas tyčia pribloškė Faroką pareikšdamas išsivežąs Subodą Rai į Italiją, mat makaronų dieta esą įlieja gyvybinės energijos kaip reikiant mėgautis vyriškos meilės džiaugsmais. Ten abu ir žuvo per automobilio avariją. Daktaras Daruvala neabejojo, kad jaunajam Rahului brolio žūtis turėjo būti skaudus smūgis su liūdnomis pasekmėmis, bet tikrai nesitikėjo, kad su *šitokiomis* liūdnomis!

– Rahulas šiek tiek pakeitė lytį, – pranešė Promila Rai; tokį vulgarumą visokie nepatikimi, savo vietos nerandantys nenusisekėliai paprastai pateikia kaip aukščiausio lygio rafinuotumo pavyzdį.

Rahulas pataisė tetą; jo balse buvo aiškiai justi konfliktuojančių hormonų srautų pasekmė.

– Procesas vis dar vyksta, tetule, – tarstelėjo. – Aš dar nevisiškai užbaigta moteris, – pabrėžtinai pridūrė, kreipdamasis į daktarą Daruvalą.

– Supratau, – atsakė gydytojas, nors iš tikrųjų nieko nesuprato: net neįsivaizdavo, kokie yra tie pokyčiai, kuriuos Rahulas jau patyrė, o juo labiau – ko dar reikia, kad jis taptų „užbaigta moterimi“.

Jo krūtys buvo gana nedidelės, bet stangrios ir išties gražios formos, lūpos pilnesnės ir putlesnės, nei Farokas prisiminė, o makiažas, paryškinantis akis, gana saikingas. Jeigu Rahului 1949-aisiais buvo dvylika ar trylika – ir ne daugiau nei aštuoneri ar dešimt, kai Laudžis jį tyrė dėl, pasak tetos, nepaaiškinamos beplaukystės, – vadinasi, suskaičiavo Farokas, dabar jau turėtų būti kokie trisdešimt dveji ar treji. Gydytojas žvelgė į jį aukštielninkas gulėdamas hamake, tad matė tik iki juosmens, o šis buvo liaunas ir grakštus lyg jaunos mergaitės.

Plika akimi buvo matyti, kad tasai neaiškios lyties padaras vartoja estrogenus; sprendžiant iš susiformavusių krūtų ir neprie-

kaištingai lygios odos, gydymas jais buvo sėkmingas, bet balsas dar nebuvo galutinai pasikeitęs, neįmanoma suprasti, kas kalba, vyras ar moteris, nes Rahulo balsą kol kas galima buvo priskirti tiek vienam, tiek kitam. Nejaugi Rahulas buvo iškastruotas? Bet ar dera tokių dalykų klausti? Atrodė moteriškiau nei dauguma hidžrų. Tačiau kodėl žmogus turėtų ryžtis penio šalinimo operacijai, jei jau ketina tapti visaverte „užbaigta moterimi" – juk tai reiškia, kad medikai turėtų jam chirurginiu būdu suformuoti makštį, o argi makštis tokiais atvejais formuojama ne iš išversto penio? Laimė, aš – tik ortopedas, su palengvėjimu pagalvojo daktaras Daruvala. O Rahulo paklausė tik tiek:

– Ketini pasikeisti ir vardą?

Rahulas nusišiepė gydytojui įžūliai, kone flirtuodamas, o kai prašneko, vėl buvo aiškiai justi, kaip vyriškas jo balsas grumiasi su – irgi jo – moterišku.

– Ne, kol nebūsiu visai tikras pinigas, neskubėsiu keisti, – atsakė Rahulas.

– Supratau, – pakartojo gydytojas ir pamėgino pats nusišypsoti Rahului, na, bent nutaisyti pakantumo kupiną veido išraišką. Promila dar kartą privertė gydytoją krūptelėti vėl pabarbendama pirštais į jo tvirtai laikomos knygos nugarėlę.

– Atvažiavai su visa šeima? – paklausė Promila. „Visa šeima" jos lūpose nuskambėjo lyg koks groteskiškas elementas, tarsi ji būtų turėjusi omeny ištisą nevaldomą armiją.

– Taip, – atsakė daktaras Daruvala.

– Viliuosi, čia yra ir tas gražuolis vaikinas, – noriu, kad Rahulas jį pamatytų! – pareiškė Promila.

– Jam turėtų būti aštuoniolika... ne, jau devyniolika, – svajingai sumurkė Rahulas.

– Taip, devyniolika, – patvirtino gydytojas kiek įsitempęs.

– Tik tegul niekas man jo neparodo, – pareikalavo Rahulas. – Noriu įsitikinti, ar sugebėsiu pats atpažinti jį minioje.

Tai taręs Rahulas apsisuko ir nužingsniavo per paplūdimį prie vandens. Daktarui Daruvalai dingtelėjo, jog Rahulas pasišalino būtent ta kryptimi tyčia – kad gydytojas, vis dar tysantis hamake,

galėtų deramai apžiūrėti jo apvalainus moteriškus klubus. Prigludęs prie kūno sarongas išryškino sėdmenis, o aptempta viršutinė maudymosi kostiumėlio dalis pabrėžė krūtis. Ir vis dėlto, įvertino Farokas, lydėdamas jį kritišku žvilgsniu, plaštakos per stambios, per platūs pečiai, pernelyg pūpsantys žasto raumenys... per ilgos pėdos, pernelyg masyvios čiurnos. Rahulas nebuvo nei tobulas, nei „užbaigtas".

– Argi ji ne žavinga? – sukuždėjo Promila gydytojui į ausį. Ji pasilenkė virš hamako, ir Farokas pajuto, kaip jam į krūtinę dunkstelėjo sunkus sidabrinis pakabutis – stambiausia jos vėrinio detalė. Vadinasi, Rahulas Promilos sąmonėje jau buvo neabejotina „ji".

– Ji atrodo tokia... moteriška, – pasakė daktaras Daruvala dukterėčia besididžiuojančiai tetai.

– Ji ir yra moteriška, – atsakė Promila Rai.

– Na... taip, – sutiko gydytojas.

Vis dar gulėjo hamake ir jautėsi rimtai įkliuvęs į spąstus, mat Promila linksojo prie jo lyg koks plėšrusis paukštis – lyg koks plėšrus *naminis* paukštis. Nuo jos kvapo tiesiog rietė nosį: trenkė santalo ir balzamavimo skysčio mišiniu, šiek tiek primenančiu svogūnų, bet drauge ir samanų kvapą. Daktaras Daruvala vos laikėsi nesužiaukčiojęs. Pajuto, kaip Promila trūktelėjo Džeimso Salterio romaną savo pusėn, ir skubriai stvėrė knygą abiem rankomis.

– Jei ta knyga tikrai tokia nuostabi, – abejodama tarė ji, – viliuosi, paskolinsi ją man.

– Kai baigsiu, ją dar skaitys Mehera, – pasakė jis, nors turėjo omeny visai ne Meherą, savo motiną, – kalbėjo apie Juliją, savo žmoną.

– Mehera irgi čia? – skubiai paklausė Promila.

– Ne ne, turėjau galvoj – Julija, – suglumęs pasakė Farokas.

Pašaipus Promilos vypsnys aiškiau negu žodžiai bylojo, kaip ji jį vertina: veikiausiai jo seksualinis gyvenimas toks nuobodus, kad jam net painiojasi motina ir žmona, nors jis dar nesulaukęs nė keturiasdešimties! Farokas susigėdo, bet kartu ir užkunkuliavo pykčiu. Tai, dėl ko jis sunerimo vos paėmęs į rankas „Pramogą ir tuštybę", paskui jį sužavėjo; jautėsi nepaprastai įsiaudrinęs, tačiau be jokios kaltės, be jokio pornografijos šešėlio. Jausmas buvo tuo

pat metu ir kilnus, ir erotiškas – Farokas troško pasidalyti juo su Julija. Štai šitaip, visai paprastai, ir įvyko stebuklas: dėl to romano jis ir vėl pasijuto jaunas.

Tiek Rahulas, tiek Promila daktarui Daruvalai atrodė seksualiniu požiūriu gerokai nukrypę nuo normos. Jie aptemdė jam nuotaiką, metė šešėlį viskam, kas buvo taip seksualiai ir nuoširdžiai parašyta, vien dėl to, kad buvo tokie nenatūralūs, tikri iškrypėliai. Farokui šmėkštelėjo mintis, kad reikėtų tuojau pat perspėti Juliją apie čia pat slampinėjančius Promilą Rai ir jos sūnėną su krūtimis. Daruvaloms, ko gero, dar teksią aiškinti paauglėms dukterims, kodėl tasai Rahulas atrodo kažkoks nenormalus. Džonui D. reikia pasakyti bet kuriuo atveju, nusprendė Farokas. Gydytojui visiškai nepatiko, kad Rahulas kone varvino seilę sakydamas bandysiąs „atpažinti jį minioje".

Promila, be jokios abejonės, savo didžiakrūčiam sūnėnui jau išūžė galvą, brukdama nuomonę, esą Džonas D. pernelyg gražus, tad niekaip negali būti Denio Milzo vaikas. Daktarui Daruvalai atrodė: būsimasis transseksualas patraukė ieškoti Džono D. vien dėl to, kad vylėsi daktaro brangiajame berniuke įžvelgti Nevilo Edeno bruožų!

Promila jau nusisuko, tarsi žvilgsniu skvarbytų paplūdimį, ieškodama savo „žavingosios" Rahulo. Daktaras Daruvala pasinaudojo proga dirstelėti į jos sprandą. Ir tuojau pasigailėjo, mat iš ten, įsispraudęs tarp pablukusių raukšlių, į jį dėbsojo navikinis darinys su melanomos požymiais; Farokas taip ir neprisivertė pasiūlyti Promilai nedelsiant pasirodyti gydytojui. Šiaip ar taip, navikai – ne ortopedo sritis, be to, Farokas dar neužmiršo, kaip tulžingai reagavo Promila, kai Laudžis nesusidomėjo Rahulo beplaukyste. Prisiminęs Rahulą, daktaras Daruvala susimąstė, ar tik jo tėvas nebus paskubėjęs, nustatydamas diagnozę; galbūt plaukuotumo stoka buvo pirmas ženklas, kad reikėtų pasirūpinti seksualine berniuko raida.

Gydytojas suko galvą, stengdamasis prisiminti vieną neatsakytą klausimą, susijusį su daktaru Tata. Prisiminė aną dieną, kai Promila ir Rahulas atvežė vargšą iškaršėlį į Daruvalų namus: regis, kažkas buvo kalbama apie tai, kuriam iš jų prireikė daktaro

Tatos paslaugų: Promilai ar vis dėlto Rahului. Sunku patikėti, kad DAKTARO TATOS GERIAUSIOJE IR POPULIARIAUSIOJE GINEKOLOGIJOS IR MOTINYSTĖS KLINIKOJE būtų gydžiusis Promila – kas jau kas, o ji kažin ar rizikuotų patikėti vertingiausias savo kūno dalis gydytojui su „prastesnio už vidutinį" reputacija. Tąsyk kaip tik Laudžis išsakė prielaidą, kad daktaro Tatos pacientas galbūt visai ne Promila, o Rahulas. „Tai gali būti susiję su ta jo beplaukyste!" – regis, šitaip ir pasakė Daruvala vyresnysis, ar ne?

Dabar senasis daktaras Tata buvo jau miręs. Derindamasis prie kur kas mažiau į pompastiką linkusių laikų, jo sūnus, irgi akušeris ginekologas, pasirūpino nauja iškaba, jau be „geriausia ir populiariausia", o gydytojas jis buvo toks pat „gerokai žemesnio už vidutinį" lygio kaip ir tėvas; Bombėjaus medikų bendruomenė jo kitaip nė nevadino, tik Tata Du. Vis dėlto galėjo būti taip, kad Tata Du išsaugojo tėvo archyvus. Farokas pagalvojo: būtų visai pravartu daugiau sužinoti apie Rahulo plaukuotumo bėdas.

Daktaras Daruvala kone pralinksmėjo nuo minties, kad Promila ir Rahulas, ko gero, buvo taip užsikepę suveikti Rahului lyties keitimo operaciją, kad net pamanė, jog tokiu atveju reikia kreiptis į ginekologą. Juk neprotinga ieškoti pagalbos pas gydytoją, išmanantį kūno dalis, kurių *nori*, verčiau pasirodyti specialistui, nutuokiančiam apie tas, kurias jau *turi*! Vadinasi, Rahului reikėjo kreiptis į urologą. Daktaras Daruvala spėjo, kad be psichiatro konsultacijos irgi neįmanoma apsieiti; aišku, joks bent kiek atsakomybę jaučiantis medikas nesiims atlikti lyties keitimo operacijos tiesiog paciento prašymu.

Paskui Farokas prisiminė, kad legaliai lyties keitimo operacijos Indijoje išvis neatliekamos, tiesa, hidžroms šis draudimas nėmaž netrukdė kastruotis; kastracija buvo tarytum hidžrų kastos prievolė. Tačiau Rahulo pečių jokia panaši „prievolė" neslėgė, jis turėjo kitokių motyvų keisti lytį – siekė tapti ne eunuchu transvestitu, izoliuotos trečiosios lyties atstovu, o „visiška" moterimi. Tikra, normali moteris – štai kas norėjo būti Rahulas, spėjo daktaras Daruvala.

– Ar tik ne jaunasis Sidva rekomendavo jums „Bardezo" viešbutį? – ramiai paklausė Promila, ir daktaras Daruvala galiausiai

prisiminė tokį sunkiai tikėtiną informacijos šaltinį. Sidva buvo dar jaunas vyras, Farokui jis atrodė pernelyg linkęs vaikytis visko, kas madinga ir modernu. Apie „Bardezo“ viešbutį Sidva kalbėjo netramdydamas entuziazmo – ir gana žodingai.

– Taip, iš tiesų Sidva, – patvirtino gydytojas. – Turbūt bus prigyręs šį viešbutį ir tau, ar ne?

Promila Rai iš viršaus perliejo žvilgsniu vis dar gulintį hamake gydytoją. Jos veide pasirodė lyg ir maloningumas, bet šaltas, kažkoks ropliškas; žvilgsnyje nebuvo nė menkiausios užuojautos kibirkštėlės, nebent tai, ką palaikytume nekantrumu akyse driežo, nusižiūrėjusio musę.

– Tai aš jam pasakiau, – paprieštaravo Promila. – „Bardezas“ – *mano* viešbutis. Daugybę metų atvažiuoju čia atostogauti.

Tai bent sėkmingai pasirinkau, dingtelėjo daktarui Daruvalai. Bet Promila juo jau pasisotino – bent šiam kartui. Ir paprasčiausiai nuėjo, nepasivarginusi atsisveikinti net kokiu mostu, kurį nors iš tolo galėtum sieti su paprasčiausiu mandagumu, nors, be jokios abejonės, puikiai žinojo, kas yra geros manieros, ir panorėjusi galėjo netgi perviršpaisyti etiketo reikalavimų.

Vadinasi, Julijai teks pranešti blogą žinią, galvojo Farokas: du patys šlykščiausi dakvortiečiai atsibastė į „Bardezą“, kuris, pasirodo, yra jų pamėgtas viešbutis. Tačiau buvo ir gera žinia – Džeimso Salterio „Pramoga ir tuštybė“: Farokui buvo trisdešimt devyneri, ir jau labai seniai jokia knyga nebuvo taip užvaldžiusi jo kūno ir sielos.

Daktaras Daruvala geidė savo žmonos – staigiai plūstelėjęs geismas, gluminantis, be jokios gėdos, – geidė jos stipriai kaip niekad ir nejučia žavėjosi pono Salterio prozos galia tiek suteikti estetinį pasitenkinimą, tiek įskelti jam šį tą daugiau nei paprasčiausia erekcija. Romanas jam atrodė lyg koks galingas gundymo įrankis, sužadinęs visus gydytojo pojūčius.

Jis jautė, kaip vėsta paplūdimio smėlis; vidurdienį buvo toks svilinančiai karštas, kad Farokas juo žengti galėjo tik apsiavęs, o dabar ramiai ėjo basas, padais jusdamas malonią šilumą – temperatūra atrodė ideali. Jis pasižadėjo kurį nors rytą atsikelsiąs labai anksti, kad patirtų, koks būna smėlis pats vėsiausias po nakties, bet

ta priesaika netrukus išrūks iš galvos. Vis dėlto kažkas jame tikrai atgijo, dabar jis išties jautėsi atvažiavęs čionai praleisti antrojo medaus mėnesio. Parašysiu ponui Džeimsui Salteriui laišką, nutarė jis. Vėliau daktaras Daruvala visą gyvenimą krimsis taip ir neparašęs to laiško, tačiau aną birželio dieną 1969-aisiais Goa, Bagos paplūdimyje, gydytojas trumpai pasijuto visai nauju žmogumi. Tada Faroką vos viena diena teskyrė nuo susitikimo su nepažįstamąja, kurios balsas telefono atsakiklyje net po dvidešimties metų nebus praradęs galios surakinti jį siaubu.

– Ar tai jis? Ar tai daktaras? – paklaus ji.

Kai Farokas pirmąsyk išgirdo šiuos klausimus, nė galvot nepagalvojo, į kokį pasaulį visai netrukus jam teks žengti.

10. KELIAI SUSIKERTA

Tyrimai sifiliui nustatyti

„Bardezo“ viešbučio registratūros darbuotojai pranešė daktarui Daruvalai, kad jūros pakrante šlubčiodama buvo atsivilkusi kažkokia mergina, – sukorė visą kelią iš Andžunoje įsikūrusios hipių stovyklos: ji ėjo per viešbučius ieškodama gydytojo. „Gal čia yra koks daktaras?“ – paklausė. Viešbučio darbuotojai didžiavosi susipratę merginą nuginti, bet perspėjo gydytoją, kad anksčiau ar vėliau ji neišvengiamai trauksianti atgal, mat Kalanguto paplūdimyje nerasianti nieko, kas pasirūpintų jos koja, o jei nusikapstysianti iki Aguados, niekas ten nesileis į kalbas. Kas nors vien pažvelgęs į ją, žiūrėk, dar iškvies policiją.

Parsai garsėjo sąžiningumu ir socialiniu teisingumu, ir Farokas visai netroško teršti tokios jų reputacijos; be jokios abejonės, jis visuomet pasiruošęs padėti luošiams bei sužalotiesiems, o šlubuojančią merginą, bent iš pirmo žvilgsnio, galima priskirti tai kategorijai pacientų, su kurių bėdomis ortopedas turėtų būti pažįstamas. Štai jeigu kas įsigeistų jo paslaugų Rahulo virsmo moterimi procesui užbaigti, tai būtų visai ne tas pats. Vis dėlto Farokas negalėjo pykti ant „Bardezo“ viešbučio tarnautojų. Raišą merginą jie nuginė šalin tik iš pagarbos daktarui Daruvalai ir jo asmeninei erdvei; visa, ko jie siekė, – tai tik apsaugoti gydytoją nuo įkyrių trikdytojų, bet, reikia manyti, išgrūdo šlubę lauk be gailesčio ir dar tikriausiai palydėjo ne itin maloniais žodeliais: mergina akivaizdžiai buvo iš anų, „nenormalų“. Vietiniai Goa valstijos gyventojai, ypač septinto dešimtmečio pabaigoje, itin nepalankiai vertino Europos ir

Amerikos hipius, užplūdusius paplūdimius; hipiai niekad neišlaidaudavo – kai kurie, priešingai, net vagiliaudavo, – tad turtingesni turistai, tiek vakariečiai, tiek indai, laikė juos nepageidaujamu kliuviniu, o kaip tik anų, turtingesniųjų, vietos gyventojai ir stengėsi pritraukti kuo daugiau. Taigi, nė nemanydamas smerkti „Bardezo" viešbučio darbuotojų, daktaras Daruvala visgi mandagiai pasakė jiems, kad jei šluboji hipė grįš, mielai ją apžiūrėsiąs.

Gydytojo sprendimas, regis, itin nuvylė nukaršusį arbatos išnešiotoją, kuris nesustodamas šliūrino pirmyn atgal nuo „Bardezo" viešbučio prie pulkeliais susispietusių pavėsinių: šiuos statinius sudarė keturi į smėlį įbesti stulpai ir sudžiovintų kokosų palmės lapų stogas, paplūdimys buvo tiesiog nusėtas tokiomis stoginėmis. Arbatos išnešiotojas bent keliskart atsliūkino prie daktaro Daruvalos, gulinčio hamake po palmėmis, o Farokas senį stebėjo itin įdėmiai, tiesa, tik iš smalsumo, įsigeidęs patikslinti įtariamą diagnozę. Senis buvo vardu Ali Achmedas ir sakėsi esąs vos šešiasdešimties metų amžiaus, nors atrodė aštuoniasdešimties; vos į jį pažvelgus krito į akis keletas ryškesnių ir lengviausiai atpažįstamų įgimto sifilio požymių. Kai jis atnešė arbatos pirmą kartą, gydytojas pastebėjo neabejotinus Ali Achmedo „Hačinsono dantis" – tipiškus pleišto formos kandžius. Arbatos išnešiotojo kurtumas, taip pat būdingas akies ragenos drumstumas patvirtino daktaro Daruvalos diagnozę.

Tačiau Farokui dar rūpėjo kaip nors išprovokuoti Ali Achmedą atsistoti taip, kad ryto saulė pliekstų tiesiog senajam arbatos išnešiotojui į veidą. Daktarui Daruvalai magėjo įžvelgti ir ketvirtąjį požymį, kuris įgimto sifilio atveju pasitaiko retai – Argilo Robertsono vyzdys labiau būdingas sifilitikams, ligą susigriebusiems kada nors vėliau. Tad gydytojas sumąstė gudrų būdą, kaip patikrinti senio akis taip, kad šis nė nesuuostų.

Gulėdamas hamake, kur jam ir atnešė arbatos, Farokas buvo veidu atsigręžęs į Arabijos jūrą. Jam už nugaros, krašto gilumoje, virš kaimo tvieskė mirguliuojantis rytmečio saulės žėrėjimas; iš tos pačios pusės sklido rūgstančių kokosų kvapas ir skleidėsi paplūdimyje. Žvelgdamas tiesiai į ūkanotas Ali Achmedo akis Farokas kuo nekalčiausiai pasiteiravo:

– Koks tai kvapas, Ali? Iš kur jis sklinda?

Tam, kad senis tikrai jį išgirstų, Farokui teko pakelti balsą.

Arbatos išnešiotojas tuo metu kaip tik tiesė gydytojui arbatos stiklinę ir visą dėmesį buvo sutelkęs į ją; vyzdžiai buvo susiaurėję prisitaikydami aiškiai įžiūrėti artimą objektą – tą pačią arbatos stiklinę. Tačiau kai gydytojas paklausė, iš kur sklinda tasai stiprus kvapas, Ali Achmedas nejučia pažvelgė kaimelio pusėn; vyzdžiai iškart išsiplėtė (šįsyk – prisitaikydami aiškiai matyti tolimas kokosų ir arekų palmių viršūnes), bet nors dabar saulės spinduliai tvykstelėjo tiesiai į veidą, vyzdžiai nesusitraukė, kitaip tariant – visai nereagavo į ryškią šviesą. Tipiškas Argilo Robertsono vyzdys, nutarė daktaras Daruvala.

Farokas prisiminė savo bene mėgstamiausią, infekcinių ligų, dėstytoją, *Herr Doktor* Fricą Maitnerį; daktaras Maitneris nevengdavo savo studentams patarti, esą patogiausias būdas įsiminti, kaip veikia Argilo Robertsono vyzdys, – pagalvoti apie prostitutę: ji prisitaiko, bet nereaguoja. Tai buvo vien vyriška studentų grupė, ir visi plyšo juokais, bet Farokas nė nesuprato, ar jam tikrai taip jau juokinga. Jis niekada nesinaudojo prostitučių paslaugomis, nors šios buvo populiarios tiek Vienoje, tiek Bombėjuje.

– Feni, – atsakė arbatos išnešiotojas, paaiškindamas kvapo kilmę.

Tačiau atsakymą daktaras Daruvala žinojo ir pats – lygiai kaip dabar jau žinojo, kad kai kurių sifilitikų vyzdžiai nereaguoja į šviesą.

Literatūrinio gundymo scena

Kaime – nors galėjo būti ir taip, kad kvapas atsklido iš paties Pandžimo, – iš kokosų riešutų buvo varomas vietinis stiprus alkoholinis gėrimas, vadinamas feni; tirštas, kokčiai salzganas alkoholio smarsas pasiekė ir Bagos paplūdimyje įsikūrusius retus turistus bei atostogaujančias šeimas.

Daktaras Daruvala su šeima jau buvo spėję tapti nedidelio viešbutuko darbuotojų numylėtiniais; juos nepaprastai maloniai priimdavo ir priestate įsikūrusiame restoranėlyje, ir paplūdimio

tavernoje, kur Daruvalos mėgdavo užsukti. Gydytojas paprastai nešykštėdavo arbatpinigių, jo žmona buvo klasikinė europietiško stiliaus gražuolė (tikra tų apsileidėlių nusmurgusių hipių priešingybė), dukterys – linksmos, gyvybingos ir tokios dailutės, ir dar neišaugusios iš nekaltybės amžiaus, o akį traukiančios išvaizdos Džonas D. vienodai kerėjo tiek indus, tiek užsieniečius. Tik šitokioms visų pamėgtoms šeimoms – jų pasitaikydavo itin retai – „Bardezo" viešbučio darbuotojai teisindavosi dėl feni tvaiko.

Tokiu metų laiku, gegužės ir birželio mėnesiais, prieš pat lietingąjį sezoną, nuovokūs užsieniečiai, taip pat ir indai stengiasi nė kojos nekelti į Goa pajūrio kurortus: čia būna pernelyg karšta. Kita vertus, tai kaip tik tas metas, kai čia gimę ir užaugę, bet vėliau kitur persikraustę žmonės parvažiuoja aplankyti artimųjų ir draugų. Mokiniams jau būdavo prasidėjusios atostogos. Žvejai ištraukdavo gausybę krevečių, omarų, žuvies, kaip tik prisirpdavo patys gardžiausi mangai (daktarui Daruvalai tįsdavo seilė, vos pagalvojus apie mangus). Taikydamasi prie atostogų dvasios, o ir stengdamasi patraukti savo pusėn visus krikščionis, Katalikų bažnyčia organizuodavo begalę religinių švenčių; gydytojas, nors anuomet dar nebuvo tikintis, toli gražu nesipurtė galimybės dalyvauti viename kitame pobūvyje.

Katalikai Goa valstijoje jau nebesudarė daugumos – atvykėliai geležies rūdos kasyklų darbininkai, atsikraustę čionai dar šimtmečio pradžioje, buvo hinduistai, – tačiau Farokas, kaip ir jo tėvas, atkakliai laikėsi nuomonės, kad kraštą tebėra apkėtę „romiečiai". Monumentaliojoje architektūroje, kuria taip žavėjosi daktaras Daruvala, vis dar buvo ryškūs portugališkosios įtakos ženklai; juo labiau portugališka tradicija buvo justi vietinės virtuvės patiekaluose, kurių daktaras Daruvala galėjo kirsti be saiko. O neretas žvejys krikščionis savo valtį vis dar pavadindavo „Kristaus Karaliaus" vardu. Anuomet Bombėjuje jau reiškėsi nauja, tiesa, dar nelabai paplitusi, automobilinių lipdukų mada – tiek komiškų, tiek religinio turinio. Gydytojas nepraleido progos įgelti, esą krikščionių žvejų laivelių pavadinimai – Goa stiliaus automobilių lipdukai. Julijai tas Faroko juokelis visai nepasirodė sąmojingas, kaip ir jo įjunkis pajuokti sudarkytus šventojo Pranciškaus palaikus.

– Net nenutuokiu, kokiais faktais privalu remtis, kad asmenį būtų galima skelbti šventuoju, – porino daktaras Daruvala Džonui D., pirmiausia todėl, kad Julija panašių vyro kalbų nebenorėjo klausytis, bet ir dėl to, kad jaunuolis universitete klausėsi ir teologijos kurso. Ciuriche – vadinasi, veikiausiai protestantų teologijos, spėjo Farokas. – Tu tik įsivaizduok! – postringavo jis. – Kažkokia smurtautoja nugurkia Ksavero kojos nykštį, o paskui jam dar nurėžia ranką ir išsiunčia į Romą!

Džonas D. ramiai pusryčiavo ir tylomis šypsojosi. Daruvalų dukterys tiesiog neįstengė nesišypsoti dirsčiodamos į Džoną D. Farokas pažvelgė į žmoną ir gerokai nustebo išvydęs, kad ji irgi žiūri į jį – ir taip pat šypsosi. Akivaizdu: iš jo šnekų ji sugebėjo neišgirsti nė žodelio. Gydytojas nukaito. Julijos šypsenoje nebuvo nė šlakelio cinizmo, priešingai, žmonos veidas spinduliavo nuoširdžia meile, ir Farokui staiga neliko abejonių: ji pasiryžusi priminti jam, kokį malonumą juodu patyrė praėjusią naktį, – nepaisydama netgi Džono D. ir vaikų! Sprendžiant iš drauge praleistos nakties ir akivaizdžiai gašlaus jos minčių pobūdžio kitą rytą, atostogos galų gale vis dėlto tapo antruoju medaus mėnesiu.

Skaitymas lovoje jau niekad nebeatrodys tokia nekalta veikla, nors prasidėjo viskas kuo nekalčiausiai. Julija skaitė Trolopą, o Farokas – išvis nieko: jis dar tik telkė drąsą atsiversti „Pramogą ir tuštybę“ žmonos akivaizdoje. Tad tiesiog drybsojo aukštielninkas, sunėręs pirštus ant gurguliuojančio pilvo, – ko gero, bus padauginęs tos kiaulienos, o gal nuotaiką sujaukė pokalbis per vakarienę. Prie stalo, kai šeima susėdo vakarieniauti, Farokas bandė išaiškinti, kokį jaučia poreikį griebtis kūrybiškesnės veiklos, kaip jam norisi ką nors parašyti, bet dukterims buvo nė motais, o Julija ne taip suprato – pasiūlė mėginti rašyti į medicininių patarimų skiltį: jei ne į „The Times of India“, tai bent į „The Globe and Mail“. Džonas D. pakišo mintį rašyti dienoraštį; prasitarė kadaise bandęs pats ir jam visai patikę, bet paskui dienoraštį nudžiovusi jo mergina, ir tai visam laikui atgrasinę jį nuo šio įpročio. Tada pokalbis visai išklypo iš vėžių, mat Daruvalų dukterys priskreto kamantinėti Džono D., kiek tų merginų jis turėjęs.

Šiaip ar taip, buvo pati septinto dešimtmečio pabaiga ir net visai jaunos nekaltos mergaitės kalbėdavo taip, lyg viską išmanytų apie seksą. Farokui ne itin patiko klausytis, kaip dukterys kone tiesiai prašo Džono D. įvardyti skaičių moterų, su kuriomis miegojęs. Bet tuojau pat daktarui Daruvalai akmuo nuo širdies nusirito: Džonas D. kaip visuomet grakščiai ir meistriškai išsisuko nuo atsakymo. O gydytojo neprasiskleidusio kūrybingumo tema taip ir liko užmiršta ar bent nesusilaukė dėmesio.

Vis dėlto Julija jos, pasirodo, nepraleido negirdom. Po vakarienės, jau lovoje, apsikamšiusi pagalvėlėmis – Farokas tuo metu gulėjo išsitiesęs aukštielninkas – žmona užgriuvo jį su savo Trolopu.

– Tu tik paklausyk, *Liebchen*, – prašneko Julija. – „Būdamas dar visai jaunas, gal penkiolikos, įjunkau į pavojingą veiklą – rašyti dienoraštį; šio įpročio neatsikračiau ištisus dešimt metų. Prirašytus tomus išsaugojau iki 1870-ųjų taip niekad ir neatsivertęs, net nepažvelgęs į juos, bet paskui pasklaidžiau, vis kaisdamas iš gėdos, ir nedelsdamas sudeginau. Dienoraščiai kaltino mane buvus kvailai kaprizingą, nemokšą, stokojus takto, linkus į tinginystę, ekstravaganciją ir puikybę. Vis dėlto jų dėka įgudau naudotis plunksna ir rašalu, išlavinau ranką, išmokau sklandžiai reikšti mintis.“

– Nei aš noriu, nei manau, kad man reikia rašyti dienoraštį, – pertraukė ją Farokas. – Be to, aš jau dabar sugebu sklandžiai dėstyti mintis.

– Kodėl tu iškart puoli gintis? – atrėmė Julija. – Tiesiog pamaniau, kad tau galbūt bus įdomu.

– Norėčiau ką nors *sukurti*, – pareiškė daktaras Daruvala. – Man visiškai neįdomu fiksuoti pilkos kasdienybės smulkmenas.

– Net nežinojau, kad mūsų kasdienybė tokia jau pilka, – atsakė Julija.

Gydytojas, supratęs savo klaidą, tuoj pat pamėgino pasitaisyti:

– Aišku, ne. Turėjau omeny – norėčiau leisti pasireikšti vaizduotei, pamėginti užrašyti ką nors sugalvota.

– Kalbi apie beletristiką? – paklausė žmona.

– Taip, – patvirtino Farokas. – Labiausiai norėčiau parašyti romaną, bet abejoju, ar sugebėčiau sukurti tikrai gerą.

– Visokių juk pasitaiko romanų, – paslaugiai tarė Julija.

Šitaip padrąsintas, daktaras Daruvala iš slaptavietės, tai yra iš po laikraščio, numesto ant grindų prie lovos, išsitraukė Džeimso Salterio „Pramogą ir tuštybę“. Paėmė romaną į rankas atsargiai, tarsi tai būtų pavojingas ginklas – toks netrukus ir paaiškėjo esąs.

– Tarkim, – pasakė Farokas, – nemanau, kad man kada nors pavyktų parašyti tokį gerą romaną kaip šis.

Julija skubriai dirstelėjo į Salterio knygą ir vėl nukreipė žvilgsnį į Trolopo puslapį.

– Aš irgi nemanau, – tarė.

Aha, dingtelėjo gydytojui. Vis dėlto – skaitė! Bet paklausė jis kaip įmanydamas atsainiau:

– Tai tu skaitei Salterį?

– O taip, – atsakė žmona nepakeldama akių nuo Trolopo. – Tiesą sakant, atsivežiau paskaityti dar kartą.

Farokui prireikė nemaža pastangų išlikti abejingam, bet jis bent stengėsi.

– Vadinasi, tau patiko? – paklausė.

– O taip, netgi labai, – patvirtino Julija. Ir reikšmingai patylėjusi paklausė: – O tau?

– Taip, romanas man atrodo visai neblogas, – pripažino gydytojas. – Vis dėlto manau, – pridūrė, – kad kai kuriuos skaitytojus tam tikros pastraipos, ko gero, priblokštų. Galbūt net papiktintų.

– Tai jau taip, – sutiko Julija. Galiausiai ji užvertė Trolopo knygą ir pažvelgė į vyrą. – O kokias pastraipas turi omeny?

Viskas susiklostė ne visai taip, kaip jis įsivaizdavo, užtat būtent taip, kaip norėjo. Kadangi Julija buvo apsikamšiusi beveik visomis pagalvėmis, Farokas apsivertė ant pilvo ir pasikėlė remdamasis alkūnėmis. Iš pradžių buvo atsargus, pasirinko gana neutralią pastraipą.

– „Galų gale jis stabteli, – Farokas ėmė skaityti balsu. – Pasilenkia arčiau, norėdamas ja pasigrožėti, ji jo nemato. Plaukai draikosi jai ant skruosto. Oda atrodo labai balta. Jis bučiuoja ją į šoną, tada ne per daug smarkiai, panašiai kaip kitas ragintų mylimą kumelę, vėl pradeda judėti. Ji atgyja, išleidžia tykų, slopų garselį kaip paskutinę akimirką išgelbėtas skenduolis.“

Julija irgi apsivertė kniūbsčia, pagalves susiglobė po krūtine.

– Sunkoka įsivaizduoti, kad ką nors galėtų priblokšti ar net papiktinti *šita* pastraipa, – pareiškė.

Daktaras Daruvala atsikrenkštė. Palubėje besisukantis ventiliatorius šiaušė pūkelius Julijai ant sprando; vešlūs jos plaukai apkrito veidą ir paslėpė akis. Sulaikęs kvapą, Farokas išgirdo kvėpuojant ją.

– „Jos neįmanoma pasotinti, – jis ėmė skaityti toliau; Julija veidu įsikniaubė į sunertas rankas. – Ji neatstoja. Nusimeta drabužius, kviečia jį. Kartą tą naktį ir dukart kitą rytą jis paklūsta, o per postovius guli būdraudamas tamsoje; tik Dižono žiburių atšvaitas ant lubų, bulvarai apmirę. Naktis darganota. Vis nupurškia lietaus šuorai. Stambūs lašai teška į nutekamąjį griovelį kaip tik po jų langu, bet jie karvelidėje, jie – balandžiai pakraigėje. Aplink juos iš visų pusių šniokščia lietus. O jie guli giliai įsirausę plunksnose, tykiai alsuodami. Jo sperma lėtai srovena į ją ir sunkiasi laukan jai tarp kojų."

– Taip, jau geriau, – įvertino Julija. Dirstelėjęs į ją Farokas išvydo, kad ji jau atsigręžusi, žiūri į jį; geltona mirganti žibalinių lempų šviesa buvo ne tokia šmėkliškai blyški kaip mėnesiena, kritusi ant jos veido per jų *pirmąjį* medaus mėnesį, bet net ir toks dulsvas atšvaitas nepaslėpė jos ryžto juo pasitikėti. Tuokėsi jie Austrijoje, žiemą, ir pirmąją povestuvinę naktį praleido viename tų mažyčių sniege prasmegusių Alpių miestelių; traukinys iš Vienos atvyko taip vėlai, kad juos tik vargais negalais įleido į „Gasthof", nors kambarį buvo užsisakę iš anksto. Tikriausiai jau buvo kokia antra valanda nakties, kai jie pagaliau nusirengė, išsimaudė ir smuko į pūkų patalą, tokį pat baltą kaip sniegu užkloti kalnų šlaitai, nuo kurių atsispindinti mėnesiena praamžiu švytėjimu sruvo pro langą vidun.

Užtat per *antrąjį* medaus mėnesį buvo iškilusi visai rimta grėsmė: Farokas tik per plauką neišsklaidė tvyrančios nuotaikos, išsakęs tegul ir labai švelnų priekaištą Salteriui.

– Kažin, ar tikrai galima pasakyti, kad sperma srovena lėtai, – tarė jis. – O jei laikysimės terminologinio tikslumo, teks pripažinti, kad jai tarp kojų sunkėsi *sėkla*, o ne sperma.

– Dėl Dievo meilės, Farokai, – pasišiaušė žmona. – Duok šen knygą.

Ji be vargo rado puslapį, kurio ieškojo, nors knygoje nieko nebuvo pasibraukusi. Farokas pasisuko ant šono ir stebėjo žmoną, skaitančią jam balsu.

– „Kai jis pakiša pagalvę po jos blizgančiu pilvu, ji jau tiek sudrėkusi, kad jis įeina į ją vienu ilgu, kvapą gniaužiančiu judesiu. Pradeda jie lėtai. Kai jis pajunta, kad tuojau išsilies, ištraukia kotą, lukteli, kol atvės. Tada pradeda iš naujo, prilaikydamas viena ranka nukreipia savo daiktą, skverbiasi lyg leisdamas grimzlę. Ji ima vizginti klubus, rikteli. Tai šiek tiek primena pamišėlio tramdymą. Galiausiai jis vėl ištraukia savo strypą. Ir laukia, tyčia, visai ramiai, o žvilgsnis nejučia vis slysta prie spintelės, kur stovi kvepalų buteliukai, jos veido kremas. Visi tie daiktai jį išblaško. Kažkoks bauginantis atrodo jų buvimas čia, tarsi jie būtų kokie liudytojai. Paskui jie dar sykį pradeda iš naujo, ir dabar jau nesiliauja, kol ji sušunka, o jis pasilieja trūksmingais pliūpsniais, jam rodosi, kad jo strypo galas remiasi į kaulą."

Julija grąžino knygą vyrui.

– Tavo eilė, – ištarė.

Dabar ji irgi jau gulėjo ant šono žiūrėdama į jį, bet kai jis pradėjo skaityti, užsimerkė; jis matė jos veidą pagalvės fone beveik lygiai taip pat, kaip aną rytą Alpėse. Sent Antonas – taip vadinosi miestelis, o rytą jį pažadino suplūkto sniego gurgždėjimas po sunkiais slidininkų batais; atrodė, kad ištisa slidininkų armija žygiuoja per miestelį prie keltuvo. Juodu su Julija buvo vieninteliai, atvykę *ne* slidinėti. Mes atvažiavome kruštis, pagalvojo Farokas, žvelgdamas į miegančios žmonos veidą. Šitaip jie ir praleido visą savaitę, tik protarpiais išlįsdami į snieguotas miestelio gatves, o paskui vėl skubiai smukdami į pūkų patalus. Vakarais abu jausdavosi išbadėję – nė kiek ne mažiau nei slidininkai. Skaitydamas Julijai balsu ir dirsčiodamas į ją, Farokas prisiminė kiekvieną Sent Antone praleistą dieną ir naktį.

– „Jis galvoja apie kazino padavėjus, apie žiūrovus kino teatro salėje, apie tamsius viešbučius, o ji guli kniūbsčia, ir jis įsmunka į ją, lengvai, nerūpestingai, lyg sėstųsi prie prašmatniai padengto stalo – ne daugiau. Jie pasisuka ant šono. Jis stengiasi nejudėti. Tiktai švelnūs, beveik nejuntami trūkčiojimai, lyg žuvyčių baksnojimas nosimis."

Kol Farokas ieškojo kitos tinkamos pastraipos, Julija atsimerkė.

– Skaityk, skaityk, – ištarė.

Pagaliau daktaras Daruvala rado, ko ieškojęs – vos porą visai paprastų sakinių.

– „Jos krūtys stangrios, – perskaitė žmonai. – Jos mižė įmirkusi, net varvanti.“

Gydytojas patylėjo.

– Va šitai kai kuriuos skaitytojus tikrai gali priblokšti ar papiktinti, – pridūrė.

– Tik ne mane, – atsakė žmona.

Jis užvertė knygą ir padėjo atgal ant grindų, šalia laikraščio. Kai vėl atsirito prie Julijos, ji gulėjo susibrukusi pagalves po klubais, laukdama jo. Pirmiausia jis palietė jos krūtis.

– Tavo krūtys stangrios, – ištarė.

– Visai ne, – paprieštaravo ji. – Mano krūtys senos ir suglebusios.

– Man kaip tik labiau patinka minkštesnės, – pasakė jis.

Julija pabučiavo jį ir ištarė:

– Mano mižė įmirkusi.

– Visai ne! – nejučia išsprūdo jam, bet kai ji, sugriebusi jo ranką, palietė ten jo pirštais, jis įsitikino, kad taip ir yra.

Rytą pro siauručius žaliuzių plyšelius besismelkianti saulės šviesa horizontaliomis juostelėmis suliniavo pliką baltintos kavos spalvos sieną. Ant grindų numestą laikraštį sučeženo driežiukas gekonas – tik jo snukutis kyščiojo tarp puslapių; kai daktaras Daruvala pasilenkė pakelti „Pramogos ir tuštybės“, gekonas nėrė po lova. Įmirkusi! – pagalvojo sau gydytojas. Manydamas, kad žmona tebemiega, jis kuo tyliau atsivertė knygą.

– Ir toliau skaityk balsu, – sumurkė Julija.

Pietūs ir popietinis slogutis

Gerokai atgaivinęs seksualinę savikliovą, rytą Farokas įvertino padėtį kitomis akimis. Rahulas Rai surado progą užmegzti pokalbį su Džonu D., bet nors toji neaiškios lyties būtybė net pagal gydytojo

vertinimo kriterijus su bikiniu atrodė gana gundanti, vis dėlto išdavikiškas kauburys, pūpsantis „jos“ bikinio kelnaitėse, tapo pakankama priežastimi, leidusia daktarui Daruvalai išgelbėti Džoną D. nuo galimos akistatos. Julija su dukterimis liko sėdėti paplūdimyje, o gydytojas ir Džonas D. patraukė pasivaikščioti pakrante ir nevaržomi pasikalbėti kaip vyras su vyru.

– Tau reikėtų kai ką žinoti apie Rahulą, – pradėjo Farokas.

– Toks jos vardas? – paklausė Džonas D.

– *Jis* vardu Rahulas, – paaiškino Farokas. – Jei pažiūrėtum, kas yra *jo* kelnaitėse, neabejotinai aptiktum penį ir porą kiaušinių, tik visai mažyčių.

Juodu žingsniavo toliau palei pat vandenį; atrodė, kad Džonas D. visą dėmesį sutelkęs į glotnius, plokščius, jūros nugludintus akmenėlius ir sutrupėjusių kriauklelių šukes.

Galiausiai Džonas D. tarė:

– Krūtys atrodo visai tikros.

– Bet yra tikrai dirbtinės, užaugintos hormonų injekcijomis, – patikino daktaras Daruvala.

Paskui gydytojas ėmė aiškinti, kaip veikia estrogenai... kaip dėl jų vystosi krūtys, apvalėja klubai, kaip subliūškęs penis tampa ne didesnis nei vaiko. Sėklidės taip sumažėja, kad primena išorinius moters lyties organus. Susitraukęs penis būna panašus į kiek per stambų klitorį. Paskui gydytojas papasakojo ir visa kita, ką pats žinojo apie lyties keitimo operaciją.

– Įdomu, – tarstelėjo Džonas D.

Juodu aptarė, kas Rahulą galėtų traukti labiau, vyrai ar moterys. Kadangi jis troško būti moteris, daktaro Daruvalos nuomone, seksualiai Rahulą veikiausiai domino vyrai.

– Sunku pasakyti, – suabejojo Džonas D.

Ir tik pamanykite: kai jie parėjo ten, kur po palmių lapų stogine buvo įsitaisiusios Daruvalų moterys, aptiko Rahulą Rai, įsitraukusį į pokalbį su Julija!

Vėliau Julija pasakė:

– Man regis, jį traukia vaikinai, bet vis dėlto manau, kad prireikus tiktų ir merginos.

Tiktų, susimąstė daktaras Daruvala. Promila Farokui prasitarė, esą „vargšui Rahului“ dabar sunkus metas. Regis, iš Bombėjaus juodu atvažiavo ne kartu: Promila susitiko su sūnėnu jau „Bardezo“ viešbutyje, iki tol Rahulas gerą savaitę bastėsi po apylinkes vienas. Jis turėjo „bičiulių hipių“ kažkur netoli Andžunos – taip sakė Promila, – bet kažkas ten nesusiklostė taip, kaip jis vylėsi. Farokas visiškai nepageidavo sužinoti daugiau, tačiau Promila brukte bruko jam savo apmąstymus.

– Spėju, kad galėjo įklimpti į kokią nors seksualinę painiavą, – pareiškė ji daktarui Daruvalai.

– Taip, tikriausiai, – sutiko gydytojas.

Šiaip jau panašios temos Faroką būtų gerokai suerzinusios, bet tik ne dabar, kai dar nebuvo galutinai išsivadėję su Julija patirtos seksualinės palaimos atbalsiai. Nors visa su Rahulu susijusi „seksualinė painiava“ daktarą Daruvalą nebent seksualiai glumino, jis neprarado apetito net tvyrant nepakeliamam karščiui.

Patį vidurdienį svilino išties negailestingai, nebuvo justi nė menkiausio vėjelio. Pakrantėje augančių arekų ir kokosų palmių lapai nė nevirpčiojo, atokiau nuo jūros, pritilusiuose kaimuose ir miesteliuose, nejudėdami stūksojo ir didžiuliai seni kišju riešutmedžiai bei mangai. Netgi triračiu su kiauru duslintuvu pradardėjęs rikša nepriverte bent amtelėti nors vieno šunėko. Jeigu ne tirštas rūgstančio feni tvaikas, daktaras Daruvala turbūt būtų pamanęs, kad oras išvis nejuda.

Tačiau net karštis nenuslopino gydytojo ūpo kaip reikiant papietauti. Pirmiausia jis užsisakė austrių ir troškintų krevečių su jogurto ir garstyčių padažu, paskui paragavo žuvies guliašo su aštriu užpilu – šis buvo toks aitrus, kad gydytojui kaipmat nutirpo viršutinė lūpa ir išpylė prakaitas. Maistą jis užgėrė atšaldytu imbieriniu feni – tiesą sakant, išmaukė net dvi stiklines, paskui dar sudorojo ir desertą – tradicinį Goa pudingą – bebinką. Savo ruožtu jo žmona puikiausiai pasisotino šakuti troškiniu, kurio užsisakė sau ir mergaitėms; patiekalas buvo tiesiog deginantis, bet jį gerokai švelnino kokosų pienas su gvazdikėliais ir muskatais. Dukterys dar paskanavo ir šaldytų mangų deserto; daktaras Daruvala irgi nurijo kąs-

nelį, bet niekas nebegalėjo numalšinti tarytum išplikytos gerklės peršulio. Gydytojas griebėsi paskutinio šiaudo – užsisakė alaus. Ir dar papriekaištavo Julijai, kam ši leidžianti mergaitėms gerti šitiek cukranendrių sulčių.

– Tokiame karštyje padauginus cukraus pasidarys bloga, – paaiškino Farokas žmonai.

– Juokiasi puodas, kad katilas juodas! – neliko skolinga Julija.

Farokas paniuro. Alaus rūšis jam buvo nežinoma, vėliau jis nė nebegalės jos prisiminti. Užtat labai gerai prisimins kitą įrašą etiketėje: ALKOHOLIS PRAŽŪTINGAS ŠALIAI, ŠEIMAI IR GYVYBEI.

Nors sėdęs prie stalo daktaras Daruvala visuomet būdavo tikras kiauras maišas, taigi ir gerokai nusipenėjęs, vis dėlto jo negalėjai vadinti nepatraukliu; niekada, beje, toks ir netaps. Putlumas jam netgi tiko. Jis buvo nedidukas, smulkių kaulų – ypač aiškiai tai buvo matyti iš dailios formos plaštakų ir taisyklingų apskrito, vaikiško ir draugingo veido bruožų; rankos ir kojos buvo plonos, gyslotos, neišpleręs ir užpakalis. Netgi atsikišęs pilvas tik dar labiau pabrėžė jo smulkų sudėjimą, dailumą ir valyvumą. Jis augino kruopščiai prižiūrimą barzdelę, mat uoliai skusdavosi: kaklas ir skruostai visada būdavo švariai nuskusti. Būdavo, užsiželdina ūsiukus, taip pat tvarkingus, siauručius. Jo oda buvo gana šviesi, ne ką tamsesnė už migdolo riešutą, plaukai juodi, bet jau vis labiau sidabruojantys. Tačiau nuplikti jis niekad nenupliks: plaukai augo vešlūs, vos vos banguoti; ant viršugalvio jis palikdavo juos ilgesnius, bet kruopščiai pakirpdavo ant sprando ir virš ausų – irgi smulkių ir nėmaž neatlėpusių. Akys buvo tamsiai rudos, tokios tamsios, kad kone visai juodos, ir gal dėl to, kad veido bruožai tokie smulkūs, jos atrodė didžiulės – galbūt ir iš tikrųjų buvo didelės. O jeigu tikrai taip, tuomet tik tos jo akys ir buvo išorinė besotystės išraiška. Ir vien tas, kuris turėjo progą palyginti jį su Džonu D., nebūtų pavadinęs daktaro Daruvalos gražiu vyru – nediduku, bet gražiu. Jis nebuvo nutukęs, tiktai putnus – nedidukas pilvotas vyriškis.

Kol gydytojas kamavosi, stengdamasis suvirškinti skrandį užkimšusį maistą, jį galėjo aplankyti mintis, kad kiti, ko gero, elgiasi

išmintingiau. Džonas D., sakytum demonstruodamas savidrausmę ir susilaikymo prie stalo dorybę – to ateities kino žvaigždėms iš jo derėtų pasimokyti, – vidurdienį, per pačią kaitrą, išvis vengdavo valgyti. Tą dienos metą jis paprastai skirdavo ilgiems pasivaikščiojimams paplūdimiu; protarpiais nirdavo į jūrą išsimaudyti, bet plaukiodavo neskubriai, tingiai – vien tam, kad kiek atvėstų. Iš visiškai apatiškos laikysenos sunku buvo atspėti, ar jis vaikštinėja norėdamas paganyti akis į merginas paplūdimy, ar tiesiog dovanoja joms progą paspoksoti į jį.

Visiškai vangus ir mieguistas po pietų, daktaras Daruvala beveik nė nepastebėjo, kad niekur nematyti Rahulo Rai. Farokas net nebandė slėpti, koks akmuo nuo širdies nusirito, kai pamatė, kad būsimasis transseksualas neprikibo prie Džono D.; tiesa, jam draugiją palaikyti panūdo Promila Rai, bet drauge paėjėjo pakrante tik galiuką – galbūt vaikinas atsikratė jos pareiškęs, esą ketina žingsniuoti iki gretimo kaimo, o paskui – ir iki dar kito. Promila, užsivožusi skrybėlę absurdiškai plačiais kraštais – ar ne per vėlu saugoti nuo saulės spindulių odą, jeigu vėžys jau vystosi? – grįžo viena, įsitaisė palmių lapų stoginės pavėsyje ir, regis, ėmė teptis įvairiausiais aliejais bei apsauginiais kremais.

Daruvalų dukterys, nuo kaitrios saulės taip pat pasislėpusios po stoginėmis, irgi tepėsi kremais bei aliejais savo nepalyginti jaunesnius ir dailesnius kūnus; paskui jos ryžosi prisidėti prie bebaimių poilsiautojų, kurie lyg niekur nieko tysojo pačiame įsaulyje – daugiausia europiečių, nors jų šiuo metų laiku buvo ne tiek daug. Daruvalų mergaitėms buvo užginta minti ant kulnų Džonui D., kai šis išsiruošdavo į popietinius pasivaikščiojimus; tiek Julija, tiek Farokas laikėsi nuomonės, kad vaikinas nusipelnęs bent šiek tiek laiko apsieiti be jų draugijos.

Vis dėlto užvis protingiausiai vidurdienio valandas visuomet leisdavo gydytojo žmona. Julija grįžo vidun, į savo kambarius antrame aukšte, kur buvo bent šiek tiek vėsiau. Ten buvo ir dengtas balkonas, o jame Džono D. miegamasis hamakas ir gultas – pati patogiausia vietelė paskaityti ar nusnausti.

Kam jau kam, o daktarui Daruvalai tikrai atėjo metas pasnaus-

ti: jis abejojo, ar įstengtų užsiropšti bent į antrą viešbučio aukštą. Iš tavernos matė savo numerio balkoną ir ilgesingai žvalgėsi į jį. Pagalvojo, kaip jauku būtų įsitaisyti hamake, ir tuojau pat nusprendė išbandysiąs nakvynę ten jau šiąnakt; jeigu tinklelis nuo vabzdžių patikimas, miegoti būtų net labai patogu, be to, visą naktį tiesiog į ausį šniokštų Arabijos jūra. Juo ilgiau jis leis miegoti hamake Džonui D., juo tvirčiau vaikinas įtikės, kad balkono hamakas – teisėtai jam asmeniškai priklausantis guolis. Vis dėlto atgijęs seksualinis potraukis Julijai privertė Faroką kiek atidėti miegamojo hamako užgrobimo planus; jis dar nespėjo aptarti su žmona visų „Pramogos ir tuštybės“ skyrių.

Daktarui Daruvalai magėjo sužinoti, ką dar yra parašęs ponas Džeimsas Salteris. Vis dėlto, kad ir koks pakylėjantis buvo šis netikėtas stimulas, atgaivinęs jo santuokinį gyvenimą, Farokas jautėsi kiek prislėgtas. Pono Salterio tekstas pernelyg akivaizdžiai pranoko bet ką, ką daktaras Daruvala galėjo viltis sugalvosiąs, juo labiau – įgyvendinsiąs. Gydytojas spėjo teisingai: vienas iš įsimylėjėlių miršta, ir tai prikišamai perša išvadą, kad šitokia visa ką nušluojanti aistra negali trukti ilgai. Negana to, romanas baigėsi kaip tik tokia gaida, kuri daktarui Daruvalai buvo kone fiziškai skausminga. Farokui netgi pasirodė, kad knygos pabaiga pašiepia jo bendrą gyvenimą su Julija – gyvenimą, kurį jis taip puoselėjo. Bet ar tikrai?

Apie prancūzaitę Aną Mari – tą iš įsimylėjėlių, kuri liko gyva, – pabaigoje pasakyta tik tiek: „Ji ištekėjusi. Manau, turi ir vaikų. Sekmadieniais visa šeima eina pasivaikščioti, juos skalauja saulės šviesa. Jie traukia į svečius pas draugus, šnekučiuojasi, vakare grįžta namo, giliai panirę į tokį gyvenimą, kokio visi mes turėtume karštai trokšti.“ Nejaugi šioje pastraipoje neslypi užmaskuotas žiaurumas? Juk šitokio gyvenimo mes ir „turėtume karštai trokšti“, ar ne? – pagalvojo daktaras Daruvala. Tačiau kas galėtų tikėtis, kad šeimyninis gyvenimas deginančia aistros liepsna kada nors prilygs trumpalaikiam nesantuokinės meilės nuotykiui?

Gydytoją labiausiai trikdė tai, kad perskaitęs romaną iki galo pasijuto pernelyg daug ko neišmanantis ar mažų mažiausiai nepatyręs. Be to, Farokas net neabejojo – ir dėl to jautėsi tik dar labiau

pažemintas, – kad Julija sugebėtų paaiškinti pabaigą taip, kad jis suprastų. Viskas priklausė nuo intonacijos: galbūt autoriaus balsas skambėjo tiktai ironiškai, tačiau be sarkazmo. Pono Salterio kalba buvo skaidri it krištolas, tad jei kas nors liko neaišku, nesugebėjimą suvokti derėjo priskirti skaitytojui.

Tačiau ponas Džeimsas Salteris, kaip, beje, ir bet kuris kitas patyręs romanistas, pranoko daktarą Daruvalą kai kuo daugiau nei vien virtuoziška rašymo technika. Ponas Salteris ir kiti tokie kaip jis rašė remdamiesi vaizduote; ką nors sugalvoję jie įtikėdavo savo tiesa, ir toji tvirto įsitikinimo aistra bent iš dalies lemdavo jų romanų vertę. Savo ruožtu daktaras Daruvala buvo tikras tik dėl to, kad norėtų kokios nors kūrybiškesnės veiklos, kad jam patiktų ką nors suregzti. Tiesa, ir šitokių rašytojų buvo daug, o Farokui nelabai norėjosi papildyti jų gretas – šitaip tik apsijuoktų. Galiausiai nutarė, kad jam visai tiktų ir ne toks garbingas pramoginis žanras. Jei jau nesugebėtų parašyti romano, gal pavyktų scenarijus? Šiaip ar taip, rašyti scenarijų filmui – ne toks atsakingas darbas kaip kurti romaną, be to, scenarijai paprastai būna kur kas trumpesni. Daktaras Daruvala vylėsi, kad vaizduotės stoka neturėtų sutrukdyti jam siekti scenaristo šlovės.

Vis dėlto ši išvada jį prislėgė. Ieškodamas būdo realizuoti savo nepanaudotą kūrybiškumą, gydytojas iškart susitaikė su kompromisu – dar nieko dorai net nepradėjęs! Ši nelinksma mintis įpiršo kitą: jis ėmė svarstyti, ar nereikėtų paieškoti paguodos žmonos glėbyje. Bet kad ir kiek dairėsi į tolimą balkoną, žvilgsniai nėmaž nepadėjo priartėti prie Julijos, be to, daktaras Daruvala smarkiai abejojo, ar prisisiurbus feni ir alaus tikrai pats tinkamiausias metas meilės nuotykiui, ypač tokiame negailestingame karštyje. Mirguliuojančioje vidurdienio kaitroje daktarui Daruvalai tarytum sušmėžavo dar kai kas, ką parašė ponas Salteris: „Kuo aiškiau regi pasaulį, tuo labiau esi priverstas apsimesti, kad jo nėra." Vis labiau ilgėja sąrašas dalykų, kurių aš nežinau, dingtelėjo gydytojui.

Tarkime, jis nežinojo, kaip vadinasi tasai storas vijoklis, nuo pat žemės užsiropštęs aukštyn ir apraizgęs „Bardezo" viešbučio antro ir trečio aukštų balkonus. Vijokliu naudojosi smulkios dry-

žuotos voveraitės – be paliovos šmirinėjo aukštyn žemyn; naktimis jos užleisdavo vietą gekonams, kurie šmaižiojo vijokliu vikriau ir sparčiau už bet kokią voveraitę. Kai šią viešbučio sieną apšviesdavo saulė, vijoklis sužydėdavo – išskleisdavo mažytėlaičius, blyškiai rausvus žiedelius. Tačiau daktaras Daruvala nežinojo, kad ne tos gėlytės traukia prie vijoklio kikilius. Kikiliai minta sėkliukėmis, bet gydytojas nežinojo ir to, kaip nežinojo, kad ant vijoklio tupinti žalia papūga laikosi įsikibusi šakutės aštuoniais nageliais, po keturis ant kiekvienos kojos: du nukreipti pirmyn, du – atgal. Visas šias detales jis tiesiog pražiopsojo, ir jos vis labiau ilgino jam nežinomų dalykų sąrašą. Štai koks jis buvo, pilkas eilinis žmogelis: trupučiuką sutrikęs, trupučiuką suklaidintas (ar paprasčiausiai neišmanantis) – ir toks buvo beveik visada, beveik visur, nesvarbu, kur atsidurtų. Ir vis dėlto, nepaisant neįveikiamo potraukio apsiryti, gydytojas neabejotinai buvo patrauklus vyras. Anaiptol ne kiekvienas pilkas žmogelis būna patrauklus.

Nevala hipė

Daktaras Daruvala jau knapsėjo nosimi prie apšnerkšto stalo, tad kažkuris iš „Bardezo" aptarnaujančiojo personalo vaikinukų pasiūlė persikraustyti į naujutėlį hamaką, ištemptą arekų ir kokosų palmių paunksnėje. Gydytojas nusiskundė nuogąstaująs, kad hamakas pernelyg arti pagrindinio paplūdimio, tad ramybę gali drumsti smėlio blusos, bet vis dėlto ryžosi išbandyti; Farokas toli gražu nebuvo tikras, kad hamakas išlaikys jo svorį. Tačiau išlaikė. Greitosiomis apsidairęs gydytojas nepastebėjo ir smėlio blusų. Tad derėjo duoti vaikiščiui arbatpinigių.

Tasai berniokas, Punkadžas, regis, buvo įdarbintas vien tam, kad galėtų pasipinigauti, mat nuolat suriesdavo kokią nors žinią, būtiną nunešti į „Bardezo" viešbutį ar priestate įsikūrusį restoraną bei taverną; kadangi žinias dažniausiai sugalvodavo pats, jos būdavo visiškai bevertės. Tarkime, Punkadžas daktarui Daruvalai pasiūlė nubėgsiąs į viešbutį ir pasakysiąs „poniai daktarienei", kad

gydytojas prigulęs nusnūsti hamake greta paplūdimio. Daktaras Daruvala paslaugos atsisakė. Tačiau po valandėlės Punkadžas vėl išdygo prie hamako. Ir pranešė:

– Ponia daktarienė skaito, man rodos, knygą.

– Eik sau, Punkadžai, – vijo jį šalin daktaras Daruvala, bet vis tiek davė tam netikusiam vaikiščiui pinigėlį. O paskui, išsitiesęs hamake, susimąstė: kažin, ar Julija skaito Trolopą, ar – jau ne pirmą kartą – Salterį?

Po to, kai šitiek prisirijo per pietus, Farokui dar pasisekė, kad išvis galėjo užsnūsti. Virškinimo sistemai krūvis teko pernelyg didelis, tad kietai įmigti buvo tiesiog neįmanoma, bet, nepaisant nuolatinio urzgimo bei gurgėjimo skrandyje, protarpiais užpuolančio žagsulio ar raugėjimo, gydytojas vis dėlto sugebėjo nugrimzti į snaudulį, jam net kažkas prisisapnavo, ir jis staiga pašoko iš miego susirūpinęs, ar dukterys nebus nuskendusios, ar jų neištiko saulės smūgis, ar neužpuolė koks prievartautojas. Paskui jis vėl užsnūdo.

Kol Farokas šitaip snūduriavo, tai įmigdamas, tai vėl išsiblaškydamas, į galvą vis lindo Rahulo Rai lyties keitimo proceso vaizdiniai – tai sušmėžuodavo, tai vėl išsisklaidydavo, išplaukdami į sąmonės paviršių ir vėl nugrimzdami lyg distiliuojamo feni garai. Šitoks nukrypimas nuo normos pernelyg aštriai kirtosi su gana paprastais Faroko idealais – dukterų skaistumo vertinimu, ištikimybe žmonai. Gal Džoną D. daktaras Daruvala vaizdavosi šiek tiek ne taip kasdieniškai – gydytojas tiesiog troško išvysti vaikiną, pakylantį aukščiau už visas pasibjaurėtinas jo atsiradimo šiame pasaulyje aplinkybes, kai gimė nelaukiamas ir buvo tuoj pat motinos pamestas. Jei taip atsitiktų, jei aš sugebėčiau kaip nors prie to prisidėti, svajojo daktaras Daruvala, vieną gražią dieną gal pats tapčiau toks pat kūrybingas kaip ponas Džeimsas Salteris.

Tačiau bent kol kas vienintelės išskirtinės savybės, kuriomis, regis, pasižymėjo Džonas D., buvo išorinės ir neilgalaikės; vaikinas buvo pritrenkiančiai gražus, negana to – kupinas nepalaužiamo pasitikėjimo savimi, bet tokia savitvarda ir šaltakraujiška laikysena tik slėpė kitų privalumų stoką: kad ir kaip būtų liūdna, gydytojas

manė, jog daugiau nieko ypatinga Džonui D. ir neduota. Vis dėlto Farokas pats suvokė, kad šitaip galbūt mano be reikalo, galbūt pernelyg pasikliauja brolio nuomone, kurią patvirtino ir brolienė, mat tiek Džamšedas, tiek Žozefina smarkiai nerimavo dėl vaikino perspektyvų. Į studijas, pasak jų, jis „žiūrįs pro pirštus“. Ir vis dėlto, ar negali būti taip, kad visa tai – pirmieji požymiai, liudijantys aktoriaus atsiribojimą nuo pasaulio?

Iš tiesų – kodėl gi ne? Džonas D. tikrai galėtų tapti kino žvaigžde, nusprendė daktaras Daruvala, visai užmiršęs, kad šią mintį jam pakišo žmona. Nelauktai netikėtai gydytojas pasijuto tvirtai žinąs, kad Džonui D. *lemta* būti kino žvaigžde – kitaip jis bus niekas. Tada Farokas pirmą kartą patyrė, jog kitąsyk pakanka net ir menkiausios nevilties kibirkštėlės, kad pratrūktų kūrybinių syvų srovė. Reikia manyti, kaip tik šie syvai, atmiešti moksliškai kur kas labiau tikėtinomis uoliai virškinančio skrandžio sultimis, galiausiai ir išjudino gydytojo vaizduotę.

Kaip tik tuomet jis smarkiai atsirūgo – net išsigando tokio trikdančio garso, iškart nė nesusivokė, kad raugėjo pats, – ir vaizduotės polėkis iškart nutrūko; daktaras Daruvala pasisuko hamake, norėdamas įsitikinti, ar jo dukterys sveikos gyvos, nenukentėjusios nei nuo gamtos jėgų, nei nuo žmogaus rankos. Ir tuojau užmigo prasižiojęs, viena ranka nusviro, išskėsti pirštai lietė smėlį.

Vidurdienis praslinko, jokie sapnai gydytojo nebeaplankė. Oras ėmė vėsti. Sukilo vėjelis, hamakas, kuriame gulėjo ir virškino pietus daktaras Daruvala, pradėjo trupučiuką siūbuoti. Nuo kažko galugerklyje liko nemalonus raugo prieskonis – nuo žuvies guliašo, įtarė gydytojas, arba nuo alaus – ir ėmė pūsti pilvą. Farokas praplėšė akis pažiūrėti, ar kas nesitrainioja netoliese, – tada bezdėti būtų labai nemandagu, – ir išvydo čia pat stypsantį tą nenaudą Punkadžą, niekam tikusį viešbučio pasiuntinuką.

– Ji sugrįžusi, – pranešė Punkadžas.

– Atstok, Punkadžai, – numykė daktaras Daruvala.

– Ji ieško jūsų, ta hipė su sužeista koja, – neatlyžo vaikiščias. Jis ištarė „hypy“, tad daktaras Daruvala, vis dar apkvaitęs nuo varginančio virškinimo, taip ir nesuprato.

– Atstok, Punkadžai! – pakartojo gydytojas. Ir tuojau pat išvydo artyn klibikščiuojančią moterį.

– *Ar tai jis? Ar tai daktaras?* – paklausė ji Punkadžo.

– Tu lauki ten! Pirmas daktaro paklausiu *aš*! – riktelėjo jai berniokas.

Iš pirmo žvilgsnio hipei galėjai duoti ir aštuoniolika, ir dvidešimt penkerius. Tai buvo stambių kaulų mergina, plačių pečių ir plačių klubų, didžiakrūtė. Stambios buvo ir čiurnos, plaštakos iš pažiūros – labai stiprios: ji pastvėrė vaikiščią už marškinių krūtinės, nesunkiai atplėšė nuo žemės ir bloškė aukštielninką į smėlį.

– Užsikrušk, – palinkėjo.

Punkadžas pašoko ir pasipustė padus viešbučio linkui. Farokas nuleido kojas žemėn ir nelabai tvirtai atsistojo sutikti atvykėlės. Padais palietęs smėlį pats nustebo: vėlyvos popietės vėjelis buvo gerokai jį atvėsinęs. Ne mažiau Faroką nustebino ir tai, kad mergina kone visa galva už jį aukštesnė. Paskubomis pasilenkė apsiauti sandalų – ir tik dabar pastebėjo, kad hipė basa ir kad viena jos pėda sutinusi – bemaž dvigubai didesnė už kitą. Kol gydytojas buvo priklaupęs ant vieno kelio, mergina pasuko sutinusią pėdą ir parodė purviną, paraudusį nuo uždegimo padą.

– Užmyniau stiklo šukę, – lėtai paaiškino. – Maniau, ištraukiau visą, bet, matyt, ne.

Farokas suėmė jos pėdą; mergina kone visu svoriu užgriuvo jam ant peties, kad išlaikytų pusiausvyrą. Padas buvo subraižytas, žaizdelės, nors apgijusios, raudonos ir paburkusios nuo infekcijos, o ant kulno pūpsojo išsipūtęs tynis dydžio sulig kiaušiniu, jo viduryje – gal colio ilgumo gili žaizda, vis dar šlapiuojanti, nors užsitraukusi šašu.

Daktaras Daruvala pakėlęs akis pažvelgė į ją, bet ji nežiūrėjo į jį, jos žvilgsnis slydo kažkur į tolį; gydytoją pribloškė ne tik jos stotas, bet ir kažkoks masyvumas. Ji buvo stambi, moteriškų formų, raumeninga lyg prie sunkaus fizinio darbo pratusi valstietė; ant purvinų neskustų kojų žėlė auksaspalviai plaukeliai, o nubrizgę, iki kelių patrumpinti džinsai buvo įplyšę ties užtrauktuku, pro plyšį įžūliai styrojo kuokštas tokių pat auksaspalvių gaktos plaukų. Ji vilkėjo juo-

dus berankovius marškinėlius su sidabrine aplikacija – kaukole ir sukryžiuotais kaulais, jos glebnios, liemenėlės neprilaikomos krūtys karojo Farokui prieš nosį lyg koks įspėjimas. Atsitiesęs jis pažvelgė jai į veidą ir tik dabar suprato, kad merginai vargu ar gali būti daugiau nei aštuoniolika. Jos skruostai buvo putlūs, apskriti, strazdanoti, saulės nusvilintos lūpos suskeldėjusios. Nosis nedidelė lyg vaiko, irgi nudegusi, nusilupusi, o šviesūs išblukę, beveik visai balti plaukai – susivėlę į kaltūną, purvini, prisisunkę galaižin kokio aliejaus, kuriuo ji, matyt, tepdavosi veidą, kad bent kiek apsisaugotų nuo saulės.

Jos akys išgąsdino daktarą Daruvalą, ir ne vien dėl to, kad buvo blyškiai melzganos, ledo atspalvio, bet dar ir todėl, kad priminė pusiaumigio, ne itin budraus gyvūno akis. Kai tik mergina sumojo, kad gydytojas žiūri į ją, vyzdžiai susiaurėjo, akys taip ir smigo į jį – irgi visai kaip gyvūno. Dabar jau ji buvo budri, įtempusi visas jusles. Gydytojas neištvėrė tokio skvarbaus jos žvilgsnio ir pats nukreipė akis į šalį.

– Manau, man reikėtų antibiotikų, – pareiškė mergina.

– Taip, prasidėjo uždegimas, – sutiko daktaras Daruvala. – Tą patinimą turėsiu prapjauti. Ten kažkas yra, teks iškrapštyti.

Užkratas iš tiesų buvo jau gerokai išplitęs, gydytojas pastebėjo ir raudonus ruožus, liudijančius limfagyslių bei limfmazgių uždegimą.

Mergina gūžtelėjo pečiais, veikiau tik vos vos juos trūktelėjo, bet to užteko, kad Farokas užuostų jos kvapą. Ne tik aitrų pažastų dvoką, bet ir specifinį šlapimo kvapą, ir dar kažkokį, sodrų, aštrų – tarytum puvinio ar trūnėsio.

– Kai prapjausiu patinimą, labai svarbu, kad būtum švari, – perspėjo ją daktaras Daruvala.

Įdėmiau pažvelgė į jos rankas – jam pasirodė, kad panagėse mato prikepusių sukrešėjusio kraujo likučių. Mergina dar kartą gūžtelėjo pečiais, ir daktaras Daruvala atatupstas žingtelėjo toliau nuo jos.

– Taigi... o kur galėtumėte tai padaryti? – apsidairiusi paklausė ji.

Iš tavernos juos stebėjo barmenas. Prie viešbučio prigludusiame restorane užimtas buvo tik vienas staliukas. Prie jo trejetas vyrų gurkšnojo feni; tačiau netgi tie apkvaitę gėrovai spoksojo į merginą.

– Mūsų viešbutyje yra vonia, – tarė gydytojas. – Mano žmona tau padės.

– Aš pati moku išsimaudyti vonioje, – atsakė mergina.

Farokas negalėjo patikėti, kad su šitokia koja ji būtų pajėgusi atkėblinti iš toli. Kai sliūkino tarp viešbučio ir tavernos, raišavimas net labai krito į akis, o lipdama laiptais į gydytojo numerį iš visų jėgų laikėsi įsikibusi į turėklą.

– Juk neatėjai pėsčia viso kelio iš pačios Andžunos, ar ne? – paklausė jos Farokas.

– Aš iš Ajovos, – atsakė ji. Kokią akimirką daktaras Daruvala nesuprato – stengėsi prisiminti kokią nors Ajovą Goa valstijoje. Paskui nusijuokė. Mergina – ne.

– Norėjau paklausti: kur tu apsistojusi Goa? – patikslino jis.

– Niekur, – atsakė ji. – Neketinu čia užsibūti, plauksiu keltu į Bombėjų – kai tik galėsiu normaliai paeiti.

– O kur persirėžei koją?

– Užmyniau kažkokią šukę, – atsakė ji. – Kažkur netoli Andžunos.

Nuo šio pokalbio ir dar priverstas stebėti, kaip ji kopia laiptais, daktaras Daruvala pasijuto išsekęs. Pirma jos užlipo į numerį, norėjo perspėti Juliją paplūdimyje suradęs pacientę – ar veikiau kad paplūdimyje pacientė susiradusi jį.

Farokas su Julija laukė balkone, kol mergina išsimaudys. Laukti teko ilgai; juodu beveik nepersimetė nė žodžiu, nužiūrinėdami drobinę šilto ir šalto mačiusią merginos kuprinę, kurią ji paliko balkone. Matyt, persirengti neketino, o gal drabužiai kuprinėje buvo dar nešvaresni už tuos, kuriuos vilkėjo, nors tai buvo sunkoka net įsivaizduoti. Kuprinė buvo išvien apsiūta medžiaginiais lopais – laiko ženklas, pagalvojo daktaras Daruvala. Jis atpažino taikos simbolį, mėlžolės žiedus, triušį Bagsį iš animacinio filmuko, JAV vėliavą su kiaulės knysle per vidurį, dar vieną sidabrinę kaukolę su sukryžiuotais kaulais. Užtat neatpažino piešto grėsmingos išvaizdos juodo ir geltono paukščio – Farokas smarkiai abejojo, ar jį galima laikyti amerikietiškojo erelio variantu. Savaime aišku, gydytojas negalėjo žinoti, kad tasai ereliokas yra Herkis Hokas –

Herky the Hawk – nuožmusis Ajovos universiteto sporto komandų simbolis. Pažiūrėjęs iš arčiau Farokas perskaitė ir šūkį, užrašytą po tuo juodu ir geltonu paukščiu: GO, HAWKEYES!

– Tikriausiai ji – kokio nors keisto klubo narė, – išsakė žmonai prielaidą gydytojas.

Julija tik atsiduso. Šitaip bandė apsimesti abejinga, nors iš tikrųjų vis dar neįstengė atsitokėti: Juliją gerokai pribloškė pati jaunoji milžinė, ką jau kalbėti apie vešlius šviesių plaukų kuokštus, sužėlusius jos pažastyse.

Tuo tarpu mergina jau dukart spėjo prisileisti vonią vandens ir vėl išleisti. Prisipylusi vandens pirmą sykį, nusiskuto kojas, bet pažastų nė nepalietė – tą augmeniją laikė vertinga maišto apraiška; pažastų, taip pat ir gaktos plaukus ji vadino savo „kailiu". Pasinaudojo daktaro Daruvalos skustuvu; iš pradžių dar svarstė, ar nevertėtų jo nudžiauti, bet paskui prisiminė palikusi kuprinę balkone. Prisiminimai išblaškė dėmesį, ji tik gūžtelėjo pečiais ir padėjo skustuvą kur radusi. Tada prisipylė vonią antrą kartą, bet, vos pasinėrusi, užsnūdo, tokia buvo nusivariusi; tačiau kai vanduo ėmė semti burną, iškart pabudo. Mergina išsimuilino, išsitrinko galvą su šampūnu, nusiplovė putas. Paskui išleido vandenį ir vėl paleido iš naujo, jau trečią kartą; tysojo laukdama, kol apsems visą kūną.

Žmogžudystės ją labiausiai glumino dėl to, kad, narstydama savo jausmus, taip ir neaptiko nė lašo graužaties. Dėl žmogžudysčių ji nebuvo kalta, blogiausiu atveju jai galima priskirti nebent netiesioginę atsakomybę. Mergina tiesiog neprisileido kaltės jausmo, nes ir norėdama nebūtų galėjusi ničnieko padaryti, kad išgelbėtų aukas. Prašmėžavo tik miglota mintis, kad ji nė nebandė užbėgti žmogžudystėms už akių. Galų gale nutarė ir pati esanti auka, o pripažinusi save auka pajuto, kad viršum jos tarytum pakibo visų kalčių atleidimas, toks pat aiškiai įžiūrimas kaip iš vonios kylantys garai.

Ji suaimanavo; vanduo bėgo toks karštas, kad vos galėjo ištverti. Net nenorėjo tikėti savo akimis, regėdama nešvarumų sluoksnį, plūduriuojantį paviršiuje. Jau triskart keitė vandenį ir vis dar nenuskalavo nuo savęs viso purvo.

11. FALO IMITACIJA

Nebūna kelionės be priežasties

Dėl visko kalti tėvai, nutarė ji. Mergina, vardu Nensė, užaugo Ajovoje, kiaulių fermoje. Jos tėvai buvo vokiečių kilmės, o ji buvo tokia gera mergaitė, kol mokėsi mažo Ajovos miestelio vidurinėje mokykloje; paskui išvažiavo į Ajova Sitį, į universitetą. Kadangi buvo ryški blondinė, ir dar tokia krūtininga, iškart tapo populiaria rungtynių šokėjų grupės kandidate, tačiau dėl nesusiformavusios asmenybės galiausiai nebuvo išrinkta; vis dėlto, bendraudama su šokėjomis, per jas susipažino su gausybe amerikietiškojo futbolo žaidėjų. Ji blaškėsi iš vieno vakarėlio į kitą, nors prie tokių studentiškų linksmybių nebuvo pratusi, pirmą kartą paragavo ir kūniškos meilės malonumų: ne tik išvis pirmą kartą permiegojo su vaikinu, bet dar pirmąsyk permiegojo su juodaodžiu, pirmąsyk – su havajiečiu, permiegojo ir su vaikinu iš Naujosios Anglijos, iš Meino, o gal Masačusetso – pirmu, kurį pažino iš tų kraštų.

Iš Ajovos universiteto ji išlėkė net nebaigusi pirmojo semestro; kai grįžo į mažą miestelį, kuriame užaugo, Nensė buvo nėščia. Ji vis dar manė esanti gera mergaitė, mat neprieštaraudama pakluso tėvų valiai: jie patarė gimdyti, o kūdikį iškart atiduoti įvaikinti ir susirasti darbą. Įsidarbino dar būdama nėščia, vietinėje krautuvėje, pašaro bei grūdų skyriuje; tačiau neilgai trukus ėmė smarkiai abejoti, ar tėvų patarimas tikrai buvo išmintingas, mat net besilaukiančiai jai jau ėmė siūlytis vyrai – jos tėvo amžiaus.

Pagimdė ji Teksase, – kūdikį priėmęs gydytojas net neparodė jai naujagimio, seselės net nepasakė, kas gimė, sūnus ar duktė, – o

kai grįžo namo, tėvai ją pasisodino ir ėmėsi pamokslauti: esą mano, kad „pamoką" ji deramai išmokusi, esą viliasi, kad nuo šiol ji elgsis „padoriai". Motina dar pridūrė, neva visąlaik meldžiasi, kad miestelyje atsirastų koks doras ir geranoriškas vyriškis, kuris vieną dieną sutiktų paimti ją į žmonas. Tėvas užbaigė pareikšdamas, kad Dievas jai buvęs maloningas, ir leido suprasti, kad Jis nelinkęs atleisti už tą pačią nuodėmę dukart.

Kurį laiką Nensė dar bandė su visu tuo taikstytis, bet pernelyg jau daug miestelio vyrų bandė ją sugundyti – manė, kad ji lengvai pasiekiama, – o moterys buvo dar labiau nepakenčiamos; šiaip ar taip, visi manė, kad ji miega su kuo pakliuvo. Šitokia nepakeliama padėtis Nensę paveikė keistai: ji anaiptol neprakeikė futbolininkų, nemažai prisidėjusių prie jos nuosmukio, o labiausiai, kad ir kaip būtų keista, bjaurėjosi savo pačios nekaltybe. Nensė griežtai atsisakė tikėti esanti palaidūnė. Ją smukdė tai, kad jautėsi visiška kvaiša. Šį jausmą lydėjo įniršis, su kokiu ji nebuvo pažįstama, tasai pyktis atrodė jai lyg svetimas, lyg kažkieno kito, nors iš tikrųjų buvo jos – ji nešiojosi jį lygiai taip pat, kaip andai vaisių, kurio taip ir negavo išvysti.

Nensė susitvarkė dokumentus pasui gauti. Kai jau turėjo jį rankose, apvogė krautuvę, kurioje dirbo, ypač – pašaro ir grūdų skyrių, iššlavė viską, ką rado, iki paskutinio cento. Žinojo, kad jos protėviai buvo vokiečiai, tad į Vokietiją ir nutarė keliausianti. Pigiausias skrydis (iš Čikagos) buvo į Frankfurtą; jeigu gyvenimas Ajova Sityje Nensei pasirodė pernelyg sudėtingas, tai juo labiau ji nebuvo pasiruošusi susidurti su apsukriais vokietukais, kurie mėgo trintis centrinės geležinkelio stoties ir Kaizerio gatvės rajone. Ten ji beveik iškart sutiko aukštaūgį, tamsaus gymio narkotikų prekeivą, vardu Diteris. Vyrukas sukosi verslaudamas ne itin stambiu mastu ir sugebėjo likti neįmerkęs uodegos.

Pirmoji kraują kaitinanti, tegul ir smulki, nusikalstama veikla, į kurią Nensę įklampino Diteris, buvo tokia: apsimetusi prostitute, ji šlaistydavosi Kaizerio gatvės rajone, šlykščiose šalutinėse gatvelėse – tose, pavadintose Vokietijos upių vardais. Ji užsiprašydavo tokios sumos, kad tik patys turtingiausi ir patys kvailiausi

turistai ar verslininkai sutikdavo eiti su ja į skurdų kambarėlį kur nors Elbės ar Mozelio gatvelėje; Diteris jau laukdavo jų ten. Nensė pareikalaudavo, kad auka susimokėtų iš anksto, tik tada atrakindavo kambariūkščio duris; kai tik jie įkeldavo koją vidun, Nensė sulaukdavo neva staigmenos: Diteris pašokęs stverdavo ją ir blokšdavo ant lovos plūsdamasis, keikdamas už neištikimybę ir apgaulę, grasindamas nudėti – tuo tarpu su pinigais atsisveikinęs klientas nedelsdamas pasipustydavo padus. Nė vienas iš tų už paslaugas susimokėjusių vyrų net nemėgino jos užstoti. Nensė mėgavosi šitaip išnaudodama jų geidulius, džiugino ir tasai toks vienodas visų bailumas. Nensė įsivaizdavo šitaip atsilyginanti visiems tiems vyrams, kurie pavertė jos gyvenimą pragaru tarp pašarų ir grūdų.

Diteris buvo susikūręs teoriją, neva visi vokiečiai seksualiniu požiūriu gėdijasi patys savęs. Dėl šios priežasties jam kur kas labiau patiko Indija: dosnesnė tiek dvasinio, tiek juslinio peno šalis. Tuo jis norėjo pasakyti, kad už grašius ten gali įpirkti bet ką. O šitai jam, be indiškųjų kanapių, gandžos, ir jų produkto bango, dar reiškė moteris ir jaunas mergaites, tačiau Nensei jis kalbėjo tik apie hašišo kokybę – ir dar apie tai, už kiek jo galima įsigyti ten ir kiek už tą patį kiekį gauti Vokietijoje. Viso plano Diteris jai neatskleidė, tarkime, nutylėjo, kad būtent jos amerikietiškas pasas ir dar kaimietiška išvaizda ypač tinka gabenti prekei per Vokietijos muitinę. Taip pat būtent Nensė, pagal jo sumanymą, turėjo pergabenti vokiškas markes į Indiją pačioje Indijos muitininkų panosėje taip, kad nė šuo nesulotų. (Į Indiją jis veždavo vokiškas markes, o atgal – hašišą.) Diteris jau buvo išbandęs šį maršrutą su amerikietėmis, prireikus pasitelkdavo ir kanadietes – šių pasai sukeldavo netgi dar mažiau įtarimų.

Tiek su amerikietėmis, tiek su kanadietėmis Diteris veikdavo tuo pačiu paprastu metodu: niekad neskrisdavo su jomis tuo pačiu lėktuvu; pirmiausia įsitikindavo, kad jos sėkmingai nuskrido ir perėjo muitinę, tik tada pats lipdavo į Bombėjaus lėktuvą. Pasakydavo merginoms neva norįs, kad jos kaip reikiant pailsėtų ištaigingame „Tadž Mahalo“ viešbučio kambaryje, atsipeikėtų nuo kvaitulio, neišvengiamo kirtus bent kelias laiko juostas, – kadangi kai atvyksiąs

jis, teksią imtis „rimtesnės veiklos“; tai reikėjo suprasti maždaug šitaip: paskui jie turėsią tenkintis ne tokiu išskirtiniu būstu, be to, Diteris gerai žinojo, kad kelionė autobusu iš Bombėjaus į Goa gali būti ne pati maloniausia. Žinoma, apsirūpinti preke Diteris galėjo ir Bombėjuje, bet galiausiai kas nors, paprastai koks draugo draugas, jį įtikindavo pirkti kaip tik Goa. Ten hašišas būdavo brangesnis, nes iš Europos ir Amerikos plūstelėję hipiai šluodavo jį ne mažesniais kiekiais nei į butelius supilstytą vandenį, užtat kur kas labiau galėjai pasikliauti kokybe. Ne kas kita, o kokybė lėmė prekės kainą Frankfurte.

Kai ateidavo metas grįžti į Vokietiją, Diteris išskrisdavo diena anksčiau nei jo bendrininkė; jei Vokietijos muitinėje ji įstrigtų, Diteriui tai būtų patikimas ženklas, kad jos pasitikti nereikia. Tačiau jis buvo susikūręs ištisą veiksmingą sistemą, ir nė viena iš jo merginų dar nė karto neįkliuvo – nei viename, nei kitame gale.

Diteris merginas aprūpindavo sučiurusiais kelionių vadovais ir suskaitytais romanais minkštais viršeliais: visai tai turėjo liudyti neabejotiną keliautojos rimtumą bei nuoširdumą. Kelionių vadovai buvo užlankstytais kampučiais, prirašinėti paraštėse, kad atkreiptų pareigūnų dėmesį į kultūriškai ar istoriškai svarbias vietas, tokias beviltiškai nuobodžias, kad dominti jos galėjo nebent atitinkamos srities studentus. O Hermano Hesės ar Lorenso Darelo romanai minkštais viršeliais sėkmingai bruko mintį apie skaitytojos polinkį į misticizmą ir poeziją; muitinės pareigūnai tokios rūšies interesus paprastai priskirdavo jaunoms romantiškoms ir pinigų nesigviešiančioms merginoms. O tos, kurios nesiekia pasipelnyti, juk nesiims gabenti narkotikų.

Vis dėlto net tokioms merginoms ne visada pavykdavo išvengti įtarimų: ką žinosi, galbūt protarpiais jos pačios vartoja narkotikus. Tad jų daiktus muitininkai paprastai uoliai iškrėsdavo ieškodami tegul vienos kitos, asmeniniam vartojimui skirtos dozės. Tačiau iki šiol jiems nepavyko aptikti nė menkiausio kontrabandos pėdsako. Diteris, be jokios abejonės, buvo sumanus ir nemažą prekės kiekį išradingai paslėpdavo tokioje pakuotėje, kokioje šunys negalėdavo užuosti, o žmonėms buvo nesmagu ieškoti.

Žvelgdama iš šiokios tokios perspektyvos, vargšė Nensė būtų sutikusi, kad visus kitus Diterio gebėjimus maitinantis kuras buvo vergystė ištvirkėliškiems potroškiams. Ganėtinai saugiai įsitaisiusi Daruvalų numerio vonioje „Bardezo“ viešbutyje, Nensė susimąstė apie tai ir nutarė su Diteriu susidėjusi vien tik dėl sekso. Ankstesnieji jos bičiuliai, futbolininkai, buvo draugiški mulkiai, leisdama laiką su jais, ji beveik niekad nenustodavo gurkšnoti alaus. Užtat su Diteriu rūkydavo hašišą ar marihuaną tiksliai apskaičiuotomis dozėmis – Diteris toli gražu nebuvo mulkis. Nors liesas, net perkaręs, atrodė visai neblogai, tarsi ką tik ištrūkęs iš mirtinos ligos žabangų. Ir jeigu jis nebūtų buvęs nužudytas, neabejotinai ilgainiui būtų tapęs vienu tų vyrų, kurie, nuolat keisdami moteris, renkasi vis jaunesnes, vis naivesnes, o jo seksualinį apetitą galiausiai būtų atmiešęs troškimas supažindinti nekaltas mergeles su vis labiau žeminančiais potyriais. Mat, vos šiek tiek padrąsinęs Nensę dėl jos seksualinių galimybių, tuojau pat ir sutrypė tuos dar visai menkus jos savigarbos daigus, privertė ją abejoti savimi ir neapkęsti savęs dėl tokių dalykų, kokie anksčiau jai net nebūtų atrodę įmanomi.

Iš pat pradžių Diteris jos lyg niekur nieko paklausė:

– Kokia seksualinė patirtis iki šiol tau atrodė pati patikimiausia?

Nensė jam neatsakė, tik pati sau pagalvojo, kad masturbacija buvo išvis vienintelė jos seksualinė patirtis, kurią galėtų pavadinti patikima. Bet jis atspėjo pats:

– Masturbacija, tiesa?

– Taip, – tyliai patvirtino Nensė.

Diteris buvo jai labai švelnus. Pirmiausia jie vien tik kalbėjosi apie tai.

– Visi mes skirtingi, – filosofiškai pareiškė Diteris. – Tau tereikia išsiaiškinti, kas labiausiai patinka.

Paskui, norėdamas, kad ji atsipalaiduotų, jis papasakojo keletą istorijų. Sykį, būdamas dar paauglys, iš savo geriausio draugo motinos baltinių stalčiaus pavogė kelnaites.

– Kai visiškai išsivadėjo jų kvapas, padėjau atgal į stalčių ir nudžioviau kitas, – pasakojo Diteris. – Vis dėlto masturbuotis man kai

kas visada kliudė: amžiais bijodavau, kad mane užklups. Pažinojau merginą, kuriai suveikdavo tik tada, kai tai darydavo stovėdama.

Tuomet Nensė prisipažino:

– O man būtinai reikia atsigulti.

Jau vien šis pokalbis dvelkė didesniu intymumu už bet ką, ką Nensei teko patirti iki šiol. Atrodė, jam taip lengvai, taip natūraliai pavyko priprašyti ją parodyti, kaip ji masturbuojasi. Ji įsitempusi gulėdavo aukštielninka, kaire ranka gniauždama kairį sėdmenį; pačios svarbiausios vietelės neliesdavo (jei prisiliesdavo, nieko nebeišeidavo). Maigydavo šiek tiek aukščiau, trimis dešinės rankos pirštais, nykštį ir mažylį išskėtusi lyg sparnus. Ji gulėdavo ant nugaros, bet galvą pasukusi į šoną, o Diteris išsitiesęs šalia bučiuodavo tol, kol jai tekdavo nusigręžti, kad neuždustų. Kai ji baigdavo darbuotis pati, jis įeidavo į ją – tuo metu ji visuomet būdavo jau pakankamai susijaudinusi.

Kartą, kai ji užbaigė, jis tarė:

– O dabar apsiversk ant pilvo. Ir palūkėk. Turiu paruošęs tau tokią staigmeną.

Grįžęs į lovą jis susirangė greta jos ir ėmė bučiuoti nesustodamas, šlapiais bučiniais, darbuodamasis liežuviu, tuo pat metu viena ranka slydo po ja, kol palietė pirštais tarpukojį, lygiai taip, kaip liesdavo pati. Tą pirmąjį kartą ji netgi nepamatė dirbtinio falo, vadinamojo dildo.

Lėtai, lėtai kita ranka Diteris ėmė skverbtis įnagiu į ją; iš pradžių Nensė kaip įmanydama prisispaudė prie jo pirštų, lyg stengdamasi atsitraukti nuo vidun lendančio daikto, bet paskui kilstelėjo, kad jam būtų lengviau. Dildo buvo milžiniškas, bet Diteris labai stengėsi nėmaž jos neužgauti, o paskui, kai ji tiek įkaito, kad nebegalėjo jo bučiuoti, nes iš gerklės veržėsi riksmas, Diteris ištraukė įnagį ir įėjo pats, iš užnugario, nesiliaudamas pirštais glostyti jos tarpukojo. (Palyginti su falo imitacija, pats Diteris ją šiek tiek nuvylė.)

Tėvai kartą buvo perspėję Nensę, kad nuo „seksualinių eksperimentų“ galima išprotėti, bet Diterio sužadintas pamišimas jai neatrodė pavojingas. Ir vis dėlto ne tai buvo svarbiausia priežastis, pastūmėjusi keliauti į Indiją.

Neužmirštamas atvykimas

Iškilo šiokių tokių keblumų, kai reikėjo gauti vizą, be to, Nensė nuogąstavo, kad nebūtų praleidusi kokio nors skiepo, mat būtini skiepai buvo surašyti vokiškai, ir ji anaiptol ne viską suprato. Nensei atrodė, kad prisirijo pernelyg daug piliulių nuo maliarijos; Diteris savo ruožtu negalėjo jai patarti, kiek tų tablečių reikėtų gerti, mat pačiam visos ligos buvo nė motais. Kur kas labiau jam rūpėjo, kad Indijos muitininkai nekonfiskuotų dildo, bet šitaip, tvirtino Diteris, gali atsitikti tik tuomet, jeigu Nensė persistengsianti jį slėpdama. Diteris primygtinai siūlė neštis daikčiuką lyg niekur nieko, drauge su kitais tualeto reikmenimis tiesiog rankinėje. Tačiau įnagis buvo milžiniškas. Dar blogiau – šiurpiai rausvas, kone natūralios odos spalvos, o jo galas, sumodeliuotas kaip apipjaustyto penio galvutė, – melzganas; tarsi tas pimpalas būtų gerokai nušalęs, dingtelėjo Nensei. Atsmauktos dirbtinės apyvarpės odos raukšlėse užsiliko truputis lubrikanto – jo niekad nepavykdavo visiškai švariai išgremžti.

Įnagį Nensė įbruko į seną baltą sportinę kojinę – iš tų ilgųjų, dengiančių blauzdas. Ji patyliukais meldėsi, kad indų muitinės pareigūnai priskirtų dirbtiniam faliui kokią neminėtiną medicininę funkciją – bet kokią, svarbu, kad tik ne pačią akivaizdžiausią, kam daiktas iš tiesų ir buvo skirtas. Savaime suprantama, ji norėjo, kad Diteris įnagį pasiimtų pats, į *savo* lėktuvą, tačiau jis pabrėžė, kad muitininkai visai logiškai pamanytų, jog jis homoseksualus, o prie homoseksualų, kaip žinoma, bet kokios šalies pasienio sergėtojai kabinėjasi kaip išmanydami. Taip pat Diteris prisuokė Nensei, esą diduma nelegaliai vežamų Vokietijos markių keliauja drauge su juo, jo lėktuvu, štai dėl ko jis nepageidaująs, kad ji skristų drauge: nenorįs, kad koks įtarimų šešėlis kristų ir ant jos, jeigu įkliūtų jis.

Mirkdama „Bardezo“ viešbučio vonioje, Nensė nebegalėjo suprasti, kodėl juo patikėjo; žvelgiant į praeitį iš šiokios tokios perspektyvos, panašios klaidos atrodė aiškios kaip dieną. Dabar Nensei atrodė, kad Diteriui buvo visai nesunku įkalbėti ją vežtis į Bombėjų tą dirbtinį falą, dildo. Tai buvo jau ne pirmas kartas,

dildo ir iki šiol lengvai pakliūdavo į Indiją, bet būtent šis įnagis kėlė begalę keblumų.

Nensė nebuvo lankiusis Rytuose, tad pirmoji pažintis su Rytais įvyko Bombėjaus oro uoste maždaug antrą valandą nakties. Ji kaip gyva nebuvo regėjusi tokios maišaties, klegesio, veltui švaistomos energijos, nebuvo mačiusi, kaip tokiame chaose sumenksta, susiplaka ir pasikeičia žmonės; be paliovos judantys, agresyviai smalsūs, jie priminė jai šmižinėjančias žiurkes. Daugelis jų buvo basi. Nensė mėgino sutelkti dėmesį į muitinės pareigūną, kuriam talkino du policininkai – šie bent jau nebuvo basi. Tačiau policininkai – pora konsteblių su mėlynais marškiniais ir plačiais mėlynais šortais – mūvėjo kažkokius absurdiškus šiltus antblauzdžius, kokių jai dar neteko matyti, ir dar tokiu karštu oru. Nebuvo mačiusi ir policininkų, galvas prisidengusių Neru stiliaus kepuraitėmis.

Frankfurte Diteris buvo nuvedęs Nensę pas gydytoją, kad tas parinktų tinkamo dydžio gaubtuką apsisaugoti nuo nepageidaujamo nėštumo, bet gydytojas, vos įsitikinęs, kad ji jau gimdžiusi, verčiau panaudojo tiesiog į gimdą įkišamą priemonę. Nensė to nenorėjo. Bet dabar, kai muitininkas ėmė knaisiotis po jos tualeto reikmenis, o vienas iš jam padedančių policininkų atidarė drėkinamojo kremo indelį, pirštu pakabino kremo ir pakišo kitam pauostyti, liko tik džiaugtis, kad tarp daiktų jų pramogai nėra dar ir gaubtuko bei spermicidinio tepalo. Intrauterinės priemonės konstebliai negalėjo nei pamatyti, nei pačiupinėti, nei užuosti.

Tačiau tarp daiktų, žinoma, buvo dildo, kuris nepaliestas slėpėsi ilgoje sportinėje kojinėje, kol policininkai ir muitininkas rausėsi jos kuprinėje, naršė drabužius, išvertė ir kelionkrepšį, kuris iš tiesų buvo tik didelė dirbtinės odos rankinė. Vienas policininkų pakėlė knygą – sučiurusią, minkštais viršeliais Lorenso Darelo „Klėją", „Aleksandrijos kvarteto" ketvirtąjį romaną; pats Diteris buvo skaitęs tik pirmąjį, „Džastiną". Nensė nebuvo skaičiusi nė vieno, bet šios knygos puslapio kampelis buvo užlenktas – neva toje vietoje, kur sustojęs skaitytojas. Kaip tik šį paženklintą puslapį konsteblis ir atsivertė, ir žvilgsnis kaipmat nukrypo į pastraipą, kurią Diteris buvo pabraukęs pieštuku – tamtyč tokiam atvejui. Tiesą sakant, šis

„Klėjos“ egzempliorius jau dukart keliavo į Indiją ir grįžo atgal į Vokietiją – su dviem kitomis Diterio merginomis, iš kurių nė viena nebuvo skaičiusi ne tik romano, bet net Diterio pabrauktos ištraukos. Jis tokią pastraipą parinko neatsitiktinai: bet kurios šalies muitinės vyresnybei tokia citata turėjo įbrukti išvadą, kad knygos skaitytoja – visiškai negrėsminga kvaiša.

Policininką tekstas taip suglumino, kad jis tuoj pat perdavė knygą antrajam konstebliui, o šis, priblokštas taip, lyg būtų paprašytas išgliaudyti sudėtingiausią šifrą, nedelsdamas atkišo knygą trečiajam pareigūnui. Muitininkui neliko kas darą: galiausiai jis ir perskaitė pastraipą. Nensė stebėjo nevalingai judančias pareigūno lūpas: visas žandikaulis nevikriai krusčiojo, lyg žmogus kramtytų alyvuogę ir burnoje mėgintų atskirti kauliuką. Neilgai trukus iš jo burnos ėmė skverbtis kažkas bent panašaus į žodžius, tik Nensė nieko nesuprato. Ji net nenutuokė, kaip visa tai turi atrodyti pačiam muitininkui ir dviem konstebliams.

– „Visas kvartalas snūduriavo paskendęs tirštėjančių violetinių vakaro sutemų ūksmėje, – skaitė muitinės pareigūnas. – Dangus driekėsi lyg virpanti veliūro drapiruotė, skrodžiama aštrios tūkstančių plikų elektros lempučių šviesos. Tą vakarą jis gobė Tatvigo gatvę lyg aksominė žievelė.“

Muitininkas liovėsi skaityti; atrodė lyg žmogus, ką tik perkandęs kažką lyg ir ne visai valgoma. Vienas policininkų piktai dėbsojo į knygą, it gviešdamasis čia pat ją konfiskuoti, galbūt net sunaikinti, antrasis, išsiblaškęs, labiau priminė nusinuobodžiavusį vaiką. Jis paėmė sportinę kojinę su dildo ir ištraukė įspūdingų gabaritų penį, kaip kitas ištraukia iš makštų kardą. Kojinė susmuko jo kairėje rankoje, o dešiniojoje atsidūrė didžiulis pimpalas – policininkas laikė jį sugniaužęs už prikibdytų poros kietų lyg akmuo dirbtinių kiaušų.

Staiga susizgribęs, ką laiko rankoje, policininkas paskubomis atkišo dildo antrajam konstebliui, tas paėmė įnagį už galvutės su atsmaukta oda – ir tik tada pats sumojo, kad tai begėdiškai didelis vyriškas organas; policininkas nieko nebelaukdamas įbruko tą daiktą muitininkui. Šis, vis dar su „Klėja“ kairėje rankoje, sugriebė dildo už kapšelio, bet tuojau pat bloškė knygą šalin ir išplėšė iš pir-

mojo, bukai dėbsančio, policininko rankų kojinę. Vis dėlto sugrūsti įspūdingąjį pimpalą atgal į įmautę pasirodė kur kas sunkiau nei ištraukti; skubėdamas muitininkas įkišo jį dar ir ne tuo galu. Kiaušai įstrigo kojinės kulne ir liko styroti lyg koks apmaigytas gumbas – dėklas toli gražu nebuvo pritaikytas tokio dydžio daiktui, – o melzganas įnagio galas (apipjaustyta galvutė) vis dar barkšojo atvirame kojinės gale. Milžino pimpio gale žiojinti skylutė, regis, nužiūrinėjo konsteblius ir muitininką tarsi garsioji pikta akis.

– Kur apsistosite? – paklausė vienas policininkų Nensės. Jis niršiai trynė delną į antblauzdį – veikiausiai išsiterliojo lubrikanto likučiais.

– Kelionkrepšį visada neškitės pati, – patarė antrasis konsteblis.

– Susitarkite su taksi-vala dėl kelionės kainos dar prieš sėsdama į automobilį, – pridūrė pirmasis policininkas.

Muitinės pareigūnas net nedirstelėjo į ją. Nensė manė, kad bus gerokai blogiau; juk šitas dirbtinis falas tikrai turėtų išprovokuoti geidulingus žvilgsnius ar mažų mažiausiai ne itin mandagų, iškalbingą juoką – šitaip ji manė. Vis dėlto Nensė guodėsi atsidūrusi Šivos simbolio lingo šalyje. Argi falas nėra čia tiesiog garbinamas? Nensė tarytum ir prisiminė kažkur skaičiusi, neva Viešpaties Šivos simbolis ir yra penis. Galbūt tasai daiktas, kurį Nensė nešėsi kelionkrepšyje, yra ne kas kita, o tiesiog neregėtai tikroviškas lingas (tegul ir smarkokai padidintas). Galbūt ji kaip nors paniekino ar suteršė šį simbolį, panaudodama ne visai pagal šventą paskirtį, ir dėl to tie vyrai nenori su ja prasidėti? Tačiau konstebliai ir muitinės pareigūnas nė galvot negalvojo nei apie lingus, nei apie Viešpatį Šivą; juos tiesiog pribloškė tasai nešiojamas pimpalas.

Vargšė Nensė buvo palikta likimo valiai, jai teko pačiai išsikapstyti iš oro uosto pastato, o vos išėjusi laukan pakliuvo į visa gerkle plyšojančių taksistų apsuptį. Begalinė taksi virtinė driekėsi kiek akys užmatė, kol išnyko pragariškoje šio nuošalaus Bombėjaus priemiesčio tamsoje; išskyrus vienintelę ryškiai šviečiančią salelę – tą patį oro uostą, – Santa Kruso rajone nespingsojo nė žiburėlis, o Saharo tarptautinis oro uostas 1969-aisiais dar nebuvo pastatytas. Buvo maždaug trečia valanda nakties.

Nensei teko įnirtingai derėtis su taksistu dėl mokesčio už kelionę iki Bombėjaus. Ir net kai galiausiai susitarė dėl išankstinio apmokėjimo, su vairuotoju vis tiek buvo vienas vargas: šis buvo tamilas, matyt, neseniai atsikraustęs į Bombėjų. Tvirtino nesuprantąs nei hindi, nei marathi kalbų; Nensė pati girdėjo, kaip jis laužyta anglų kalba bando išklausti kitų taksistų nuorodų į „Tadž Mahalo" viešbutį.

– Ponia, jūs visai nenorite su juo važiuoti, – tarė jai kažkuris iš taksistų, bet Nensė jau buvo susimokėjusi už kelionę, jau sėdėjo automobilio užpakalinėje sėdynėje.

Kol riedėjo miesto pusėn, taksistas tamilas įsileido į pokalbį su kitu vairuotoju tamilu, kurio taksi laikėsi grėsmingai arti jų automobilio; keletą mylių jie taip ir važiavo – vienas šalia kito, per neaprėpiamoje priešaušrio tamsoje nugrimzdusius neapšviestus lūšnynus, kuriuose gyvenimą liudijo tik išmatų tvaikas ir išblėsę ar baigiantys blėsti laužai. (Kažin ką vietiniai degino? Šiukšles?) Kai jie priartėjo prie miesto, kur prasidėjo pirmieji, bet vis dar neapšviesti šaligatviai, abu tamilai vis dar švilpė visai greta kits kito, net per beprotiškas kelio žiedų karuseles, o jų pokalbis vis labiau kaito: iš paprasto ginčo virto rietynėmis su grasinimais, – Nensei, net tamilų kalba, tai skambėjo gana grėsmingai.

Antrojo tamilo taksi keleiviai, kuriems vairuotojų žodinės kautynės, regis, nė kiek nerūpėjo, buvo keturiasdešimtmečių ar kiek vyresnių padoriai apsirengusių britų pora. Nensė spėjo, kad tuodu veikiausiai irgi važiuoja į „Tadž Mahalą", ir kaip tik šis sutapimas tapo dviejų tamilų nesutarimų priežastimi. (Diteris buvo iš anksto ją perspėjęs, kad šitaip atsitinka dažnai: du vairuotojai su dviem keleiviais važiuoja į tą pačią vietą. Nenuostabu, kad vienas vairuotojų bando įtikinti kitą priglausti savo automobilyje ir jo keleivius.)

Sankryžoje įsižiebė raudonas šviesoforo signalas, ir čia du sustojusius taksi staiga apipuolė šunys, jie pasiuto skalyti – išbadėję, veikiausiai valkataujantys, nirčiai šiepiantys dantis savo gentainiams. Nensei dingtelėjo, kad jei kuris šoktų ant jos pro atvirą automobilio langą, ji galėtų užtvoti jam dirbtiniu pimpalu. Ši šmėstelėjusi mintis, ko gero, parengė Nensę tam, kas atsitiko prie kitos

sankryžos, kur vėl plykstelėjo raudona šviesoforo akis ir jiems vėl teko sustoti. Kol laukė, juos apspito jau nebe šunys – iš visų pusių ėmė lėtai artintis elgetos. Gerklojantys tamilai priviliojo benamius, miegojusius tiesiog ant šaligatvio; šiuos net buvo galima blausiai įžiūrėti: kūnų, pridengtų šviesiais palaikiais skarmalais, kauburiai šiek tiek išsiskyrė tamsių gatvių bei pastatų fone. Pirmiausia kažkoks žmogėnas su purvinu, nubrizgusiu dočiu kyštelėjo ranką pro Nensės langą. Nensė atkreipė dėmesį, kad tvarkingieji britai – veikiausiai ne iš baimės, o tiesiog iš atkaklumo – uždarė langus, nepaisydami net drėgmės pritvinkusios šutros. Nensei atrodė, kad jei uždarytų langą, čia pat uždustų.

Tad ji tik aštriai tarstelėjo vairuotojui:

– Važiuok!

Šiaip ar taip, jiems jau degė žalias šviesoforo signalas. Tačiau jos tamilas taip įsitraukė į niautynes su savo tautiečiu, kad nebeturėjo kada paisyti šviesoforo. Taksistas nekreipė į Nensę jokio dėmesio, o tarsi šito dar būtų maža, antrasis tamilas suerzino dar labiau, mat iškrapštė savo keleivius britus tiesiai į gatvę ir suskato mostais aiškinti, neva jie privalą sėsti į taksi pas Nensę – visai taip, kaip buvo išpranašavęs Diteris.

Nensė užriko ant savojo vairuotojo, tas tik atsigręžė ir gūžtelėjo pečiais, pro langą ji apšaukė ir antrąjį tamilą, šis savo ruožtu pratrūko kažką plyšoti jai. Tada Nensė suriko britų porai, esą šie neturėtų leisti, kad jais šitaip pasinaudotų; jie privalą reikalauti, kad vairuotojas nuvežtų į sutartą vietą, ypač kai už kelionę dar ir iš anksto sumokėta.

– Neleiskit šitiems nenaudoms krušti jums smegenų! – šaukė Nensė. Ir tik tada susizgribo mojuojanti jiems įspūdinguoju pimpalu, tiesa, šis tebebuvo įkištas į kojinę, tad anglai negalėjo atspėti, jog tai dirbtinis falas, nebent galėjo pamanyti, kad ji – kažkokia isterikė, grasinanti užvožti jiems kojine.

Nensė pasislinko į sėdynės kraštą.

– Prašom, lipkite, – pakvietė britų porą, bet vos šie atidarė dureles, Nensės vairuotojas kaipmat pasišiaušė. Pasipiktinęs net trūktelėjo automobilį į priekį. Nensė patapšnojo pimpalu jam per

petį – tiesa, įnagis tebebuvo įkištas į kojinę. Vairuotojas apsimetė, kad jam į viską nusispjaut, o antrasis jau krovė anglų poros bagažą į varžovo automobilio bagažinę. Anglai susispraudė į automobilį šalia Nensės.

Įsigrūdę jie prispaudė Nensę prie durelių, ir kaip tik tuo metu kažkokia elgeta kyštelėjo pro langą kūdikį – pakišo Nensei tiesiog po nosimi; vaikas nejudėjo ir neapsakomai dvokė, veidukas buvo be jokios išraiškos – atrodė leisgyvis, gal net negyvas. Nensė kilstelėjo dildo, bet ką galėjo padaryti? Kam trenkti? Tad pasitenkino aprėkusi moteriškę, ta pasipiktino ir išsitraukė kūdikį pro langą. Tikriausiai tas kūdikis visai ne jos, nutarė Nensė. Galbūt vargšas mažylis eina iš rankų į rankas, naudojamas elgetauti. O gal tai net ne tikras kūdikis.

Tiesiog priešais du jauni vyrukai, prilaikydami iš abiejų pusių, vedėsi trečiąjį – visiškai girtą, o gal nukeipusį nuo narkotikų. Vidury gatvės jie staiga sustojo, lyg sudvejoję, ar automobilis tikrai nejuda. Tačiau taksi stovėjo, o Nensė galutinai uždūko, mat jos vairuotojas vis dar riejosi su antruoju tamilu. Ji pasilenkė, prisitaikiusi tvoti dildo vairuotojui per sprandą. Kaip tik tą akimirksnį kojinė nusmuko ir nulėkė šalin. Vairuotojas atsigręžė – ir Nensė iš visos sveikatos liuobė jam įspūdingu pimpalu per nosį.

– Važiuok! – užstaugė.

Milžiniškas penis padarė tamilui deramą įspūdį, ir taksi trūktelėjo pirmyn, nors jau spėjo vėl užsidegti raudonas šviesoforo signalas. Laimė, sankryžoje nepasipainiojo joks kitas automobilis. Nelaimė, kaip tik priešais taksi svirduliavo pora jaunikaičių ir jų nusilesęs bičiulis. Iš pradžių Nensei pasirodė, kad automobilis partrenkė visus tris. Bet vėliau ji aiškiai prisiminė, kad du iš jų pasipustė padus, nors ir negalėjo tvirtinti, kad susidūrimą matė savo akimis – tikriausiai spėjo užsimerkti.

Anglai padėjo vairuotojui įkelti kūną į taksi, ant priekinės sėdynės, ir Nensė tik tada atpažino, kad partrenktas jaunuolis – tas pats, kuris atrodė girtas ar apkvaišęs. Jai net nedingtelėjo, kad jis galėjo būti jau miręs, kai jį parbloškė automobilis. Tačiau kaip tik apie tai su tamilu vairuotoju kalbėjosi anglai: ar tą vyruką drauge-

liai tyčia stumtelėjo po taksi ratais, ar jis bent buvo sąmoningas, kai mašina jį partrenkė?

– *Atrodė* negyvas, – vis kartojo anglas.

– Taip, jis miršta anksčiau! – šaukė tamilas. – Aš jo nežudau!

– Jis nebegyvas? – tyliai paklausė Nensė.

– Be jokios abejonės, – patvirtino anglas. Jis, kaip ir anas muitinės pareigūnas, stengėsi nežiūrėti į Nensę, užtat į ją spigino jo žmona – Nensė tebegniaužė rankoje grėsmingąjį dildo. Vis dar nukreipęs žvilgsnį į šalį, anglas padavė jai kojinę. Nensė paslėpė ginklą joje ir įsidėjo į kelionkrepšį.

– Pirmą kartą Indijoje? – paklausė Nensės anglė; tuo tarpu paklaikęs tamilas vis smarkiau mynė greičio pedalą ir skraidino juos gatvėmis, vis labiau užlietomis palaiminga elektros šviesa; visur aplinkui buvo matyti kirbinės ant šaligatvių miegančių benamių. – Gera pusė Bombėjaus gyventojų nakvoja tiesiog gatvėse, bet iš tikrųjų čia pakankamai saugu, – patikino ją anglė.

Rūgšti Nensės veido išraiška anglų porai pakišo mintį, kad ji dar nepažįstama nei su miestu, nei su jo kvapais. Bet iš tikrųjų Nensė raukėsi dėl nosį užgulusios, vis dar neišsivadėjusios kūdikio smarvės – jai netilpo galvoj, kaip šitoks mažas padarėlis gali taip stipriai dvokti.

Ant priekinės sėdynės sudribęs kūnas leido aiškiai suprasti esąs negyvų negyviausias. Galva bejėgiškai maskatavo, šiurpiai pasmuko pečiai. Kai tik tamilas pristabdydavo ar sukdavo, kūnas reaguodavo inertiškai, lyg koks smėlio maišas. Nensė džiaugėsi bent tuo, kad nemato jaunuolio veido, kuris prisiplojo prie priekinio automobilio stiklo ir kakta dusliai dunksėjo į jį – tol, kol tamilas įveikė dar vieną posūkį ir vėl padidino greitį.

Vis dar nežiūrėdamas į Nensę, anglas pratarė:

– Nekreipk dėmesio į tą lavoną, brangioji. – Vis dėlto taip ir liko neaišku, kam buvo skirti tie žodžiai: Nensei ar žmonai.

– Man jis nekliūva, – atsakė jam žmona.

Jūros bulvarą buvo užklojusi tiršto smogo skraistė, lyg kokia šilta vilnonė marška; rūkas slėpė ir Arabijos jūrą, bet anglė dūrė pirštu ten, kur turėjo būti pakrantė.

– Ten – jau vandenynas, – paaiškino ji Nensei, kuri pradėjo žiaukčioti. Neperregimame smoge neįžiūrimi buvo net reklaminiai stendai, pritvirtinti ant žibintų stulpų virš galvos. Vadinasi, Jūros bulvaro apšvietimo lempos nebuvo rūko žibintai: švietė baltai, ne geltonai.

Anglas virtuliuojančiame taksi mostelėjo pro langą į smogo šydą.

– Tai Karalienės Vėrinys, – tarė Nensei.

Taksi lyg niekur nieko švilpė pirmyn ir jis pridūrė – labiau norėdamas įtikinti žmoną ir pats save, ne paguosti Nensę:

– Ką gi, beveik atvykome.

– Tuojau vemsiu, – pasiguodė Nensė.

– Jei negalvosi, kaip tave pykina, mieloji, ir nevemsi, – atsiliepė anglė.

Taksi iššuko iš Jūros bulvaro į siauresnes, vingiuotas gatveles; trys gyvi keleiviai įsispraudė į kampus, užtat negyvėlis priekinėje sėdynėje, regis, atgijo. Trinktelėjęs galvą į šoninį langą atšoko ir kniūbtelėjo pirmyn, prisiplojo veidu prie priekinio stiklo ir ėmė slysti ant vairuotojo tamilo, tas gerai vožtelėjęs alkūne nustūmė kūną toliau nuo savęs. Paskui vaikino rankos šoktelėjo aukštyn, tarytum jis ketintų griebtis už galvos prisiminęs kažką svarbaus. Ir tuojau pat kūnas vėl, atrodė, viską užmiršo.

Nuskardėjo švilpukai, aštrūs ir veriantys – šitaip augaloti durininkai sikhai reguliavo eismą „Tadž Mahalo“ viešbučio prieigose, tačiau Nensė dairėsi policijos. Lyg ir išvydo kažkokį policijos sambrūzdį netoliese, prie stūksančių masyvių Indijos vartų: ten blykčiojo šviesos, kažkas isteriškai rėkavo, užvirė kažkokia maišatis. Iš pat pradžių manyta, kad sujudimą sukėlė keletas elgetaujančių gatvės vaikėzų: jiems neva nepavykę išpešti nė rupijos iš jaunų švedų poros, fotografuojančios Indijos vartus, – užsieniečiai prikišamai demonstravo prašmatnią profesionalų įrangą, naudojosi akinančiai baltomis blykstėmis bei reflektoriais. Įsižeidę vaikiščiai neva apšlapino Indijos vartus, kad sugadintų reginį, tačiau deramo dėmesio taip ir nesulaukė, mat švedus tai net sudomino, jie palaikę tai kažkokiu simboliniu aktu. Tada jau vaikėzai neva pasigviešę apšlapinti užsieniečių įrangą, tai ir buvusi sambrūzdžio priežastis.

Vis dėlto netrukus paaiškėjo, kad viskas buvo ne taip. Švedai patys sumokėjo valkatėlėms, kad nusišlapintų ant Indijos vartų, tik ne kažin ką pešė – Indijos vartai, šiaip ar taip, buvo apdergti. Gatvės vaikiščiai net nebandė apšlapinti fotografų įrangos – tam jiems nebūtų pakakę drąsos; jie paprasčiausiai pratrūko balsingai skųstis, esą už apmyžtus Indijos vartus gavę per menką atlygį. Štai kokia buvo tikroji sumaišties priežastis.

Savo ruožtu negyvėlis taksi galėjo ir palaukti. „Tadž Mahalo" prieigose vairuotoją tamilą ištiko kone isterijos priepuolis: juk negyvėlį kažkas bloškė po jo ratais, vadinasi, automobilis kur nors veikiausiai įlenktas. Britų pora atskleidė policininkui, kad tamilas įvažiavo į sankryžą degant raudonam šviesoforo signalui (bet tik po to, kai gavo smūgį į veidą su dildo). Policininkas buvo tas pats iš vėžių išmuštas konsteblis, ką tik ne be vargo ištrūkęs iš apšlapintų Indijos vartų nusikaltimo tyrimo. Nensė taip ir liko dorai nesupratusi, ar anglų pora dėl nelaimingo atsitikimo kaltina ją, netgi nepaaiškėjo, ar išvis būta nelaimingo atsitikimo. Šiaip ar taip, tamilas ir abu anglai vienu balsu tvirtino, esą jaunuolis pažiūrėti buvo negyvas anksčiau, nei jį parbloškė taksi. Tačiau Nensei buvo visiškai aišku, kad policininkas nežino, kas yra dildo.

– Tai vyriškas lyties organas, ir gana didelis, – paaiškino konstebliui anglas.

– *Ji?* – išsižiojo policininkas, rodydamas į Nensę. – Ji trenkia taksi-valai su *kuo*?

– Turėsi jam parodyti, brangioji, – pareiškė anglė Nensei.

– Nieko aš jam nerodysiu, – atkirto Nensė.

Mūsų bičiulis, tikras policininkas

Praslinko visa valanda, kol Nensę pagaliau paleido ir ji galėjo užsiregistruoti viešbutyje. Dar po pusvalandžio – ji kaip tik spėjo išmirkti karštoje vonioje – į jos kambarį atėjo kitas policininkas. Šitas buvo ne konsteblis – jokių mėlynų jardo platumo šortų, jokių kvailų šiltų antblauzdžių. Toli gražu ne koks eilinis vėpla su Neru

stiliaus kepuraite – šio galvą dengė pareigūno kepurė su Maharaštros policijos skiriamuoju ženklu, jis vilkėjo rusvai žalsvus marškinius, mūvėjo ilgas tokios pat spalvos kelnes, avėjo juodus batus ir net turėjo prie šono revolverį. Jis buvo budintysis pareigūnas iš Kolabos policijos nuovados, kurios jurisdikcijai priklausė „Tadž Mahalas". Dar be nudribusio pagurklio, bet jau su siauručiais, lyg pieštuku užbrėžtais ūseliais ir dvidešimt metų anksčiau, nei paklius į Dakvorto klubą apklausti daktaro Daruvalos ir Inspektoriaus Dharo, – jau anuomet jaunasis inspektorius Patelis gebėjo sukelti itin palankų pirmą įspūdį. Dėl ramios, šaltakraujiškos jaunojo policininko laikysenos jau tada buvo galima įžvelgti būsimąjį policijos komisaro pavaduotoją.

Inspektorius Patelis buvo agresyvus, bet mandagus, ir nors dar nesulaukęs nė trisdešimties, jau gana bauginantis detektyvas, mat klausinėdamas sugebėdavo sugluminti pašnekovą. Visa jo elgsena paprastai įtikindavo, kad į daugelį užduodamų klausimų jis, šiaip ar taip, žino atsakymus, nors iš tikrųjų nežinodavo; taip jis išprovokuodavo liudytojus ar įtariamuosius sakyti tiesą: juk nemeluosi tam, kuris iš anksto žino, kaip yra iš tikrųjų. Negana to, inspektoriaus Patelio klausinėjimo metodas bruko nuojautą, esą iš atsakymų jis geba išgliaudyti apklausiamojo moralines nuostatas.

Šitokios būklės Nensė niekaip negalėjo atsispirti tokiam neįprastai padoriam ir dar patrauklios išvaizdos jaunam pareigūnui. Atsidūrusią tokioje padėtyje, ją, ko gero, galima suprasti, net užjausti: inspektorius Patelis toli gražu nekėlė įspūdžio žmogaus, kuriam mergina, net jei būtų visiška begėdė ar ypač savimi pasitikinti, ryžtųsi savo valia rodyti dirbtinį falą. Be to, buvo kokia penkta valanda ryto. Galbūt tarp viešbučio svečių buvo ir tokių ankstyvo ryto entuziastų, kurie keldavosi su brėkšma pasitikti tekančios saulės, kuri, Indijos vartų arkos įrėminta, nutiesdavo vandens paviršiumi žaižaruojantį taką, sakytum prikeldama anuos tuščiagarbiškumo kupinus laikus, kai Indiją dar valdė britai, – bet vargšė Nensė tikrai nebuvo viena iš jų. Negana to, pro savo numerio langus ir iš mažyčio balkonėlio jūros ji nė nematė. Diteris pasirūpino įkurdinti ją viename iš pigiausių kambarių.

Apačioje, pilkšvai murkšlinoje prietemoje, kaip įprasta, telkėsi elgetos, daugiausia – gatvės artistai vaikai. Tiems atvykėliams iš svetur, kurie dar nespėjo atsitokėti nuo svaigulio kirtus kelias laiko juostas, šitie ankstyvieji vaikiščiai ir bus pirmasis Indijos reginys dienos šviesoje.

Nensė, apsisiautusi chalatu, sėdėjo lovos kojūgalyje. Inspektorius įsitaisė ant vienintelės kėdės, neapskleistos jos drabužiais ar krepšiais. Abu girdėjo, kaip gurguliuoja iš vonios išbėgantis vanduo. Matomiausioje vietoje, kaip ir patarė Diteris, mėtėsi gerokai sučiuręs, nors nė karto neatsiverstas kelionių vadovas ir neskaitytas Lorenso Darelo romanas.

Inspektorius pasakė Nensei, kad anokia čia retenybė, jei žmogžudystės aukos kūnas dar ir pakišamas po riedančiu automobiliu. Šiuo atveju neįprasta nebent tai, kad apgavystė – tokia akivaizdi.

– Man – ne, – atsakė Nensė. Ir paaiškino paties smūgio išvis nemačiusi, jai pasirodę, kad partrenkti visi trys jaunuoliai – tikriausiai dėl to, kad ji, ko gero, spėjusi užsimerkti.

Anglė irgi nemačiusi, kaip automobilis parbloškė tą nelaimėlį, pranešė Nensei inspektorius Patelis.

– Užuot žvalgiusis į gatvę, ji žiūrėjo į tave, – paaiškino.

– Aa... aišku, – atsiliepė Nensė.

Anglas buvęs tvirtai įsitikinęs, kad po atvažiuojančio automobilio ratais buvo pakištas jau negyvas kūnas ar, mažų mažiausiai, žmogus be sąmonės.

– Tačiau taksi-vala pats nelabai žino, ką matė, – pasakė inspektorius Patelis. – Tasai tamilas vis kaitalioja parodymus.

Nensė tebežiūrėjo į jį nieko nesuprasdama, tad policininkas pridūrė:

– Vairuotojas tvirtina, kad kai kas išblaškė jo dėmesį.

– O kas? – paklausė Nensė, nors gerai žinojo kas.

– Tai, kuo tu jam užvožei, – atsakė inspektorius Patelis.

Stojo šiokia tokia nelabai jauki pauzė; policininko žvilgsnis slydo nuo vienos kėdės prie kitos, skvarbydamas jos iškraustytus krepšius, dvi knygas, drabužius. Nensė pamanė, kad pareigūnas turėtų būti kokiais penkeriais metais vyresnis už ją, nors atrodė

jaunesnis. Nestokodamas pasitikėjimo savimi, jis atrodė stebėtinai subrendęs ir vis dėlto nedemonstravo policininkams būdingo pasipūtimo. Inspektorius Patelis nė nemanė riesti nosies; suvokdamas esąs teisus, gerai žinodamas tikslą, jis elgėsi gana santūriai. Nensei jis pasirodė labai geras žmogus, ir tai išsyk prikaustė dėmesį. Jo balintos kavos spalvos oda jai pasirodė nuostabiai gražaus atspalvio, plaukai buvo juodut juodutėliai, o ūsiukai tokie siauručiai, taip tobulai suformuoti, kad Nensė panūdo juos paliesti.

Tvarkinga, mažne dabitiška jaunojo policininko išvaizda visai nederėjo su tuo atsainumu išorei, koks paprastai priskiriamas laimingai vedusiems ir nuo tokios tuštybės išsivadavusiems vyrams. Čia, „Tadž Mahalo“ viešbutyje, tokios kūningos blondinės su chalatu draugijoje, net labai krito į akis, kad inspektorius Patelis tikrai nevedęs; jis budriai sekė kiekvieną savo elgsenos detalę ir lygiai taip pat akylai stebėjo kiekvieną Nensės kūno centimetrą, jo žvilgsnis naršė kambarį nieko nepraleisdamas. Nensė net nesusigaudė, kad jis dairosi dildo.

– Gal galėčiau pamatyti tą daiktą, kuriuo smogei taksi-valai? – galiausiai paklausė inspektorius.

Vienas Dievas žino, kaip jį apibūdino tasai pusprotis tamilas. Nensė, nutarusi laikyti įnagį drauge su kitais tualeto reikmenimis, nuėjo į vonią jo atnešti. Vienas Dievas žino, ko inspektoriui prišnekėjo anoji anglų pora. Jei inspektorius jau kalbėjosi su jais, jie, be jokios abejonės, pasakė, kad ji – netašyta jauna merga, mosuojanti didžiuliu pimpalu.

Nensė padavė dildo inspektoriui Pateliui ir vėl atsisėdo lovos kojūgalyje. Jaunasis policininkas mandagiai grąžino įnagį, nė nepažvelgęs į ją.

– Atleisk, bet būtinai turėjau jį pamatyti, – tarė inspektorius Patelis. – Sunkoka buvo jį *įsivaizduoti,* – paaiškino.

– Abiem vairuotojams už paslaugas buvo sumokėta dar oro uoste, – pasakė Nensė. – Nemėgstu, kai mane mulkina, – pridūrė.

– Šioje šalyje moteriai keliauti vienai nėra taip paprasta, – pasakė inspektorius ir skubriai dirstelėjo į ją. Iš to žvilgsnio Nensė suprato, jog tai – klausimas.

– Aš susitarusi susitikti su draugais, – paaiškino Nensė. – Čia tiesiog laukiu jų skambučio.

(Sakyti šitaip jai patarė Diteris; kiekvienas, vos užmetęs akį į jos studentiškus drabužius ir pigius kelionkrepšius, iškart suprastų, kad ilgėliau gyventi „Tadž Mahale“ – ne jos kišenei.)

– Su draugais kur nors keliausite ar viešėsite Bombėjuje? – paklausė inspektorius.

Nensė sumojo įgijusi šiokį tokį pranašumą. Kol laiko rankose tą dirbtinį falą, jaunajam policininkui nejauku žiūrėti jai į akis.

– Kartu ir nuspręsime, ką veiksime, – atsainiai mestelėjo ji. Pimpalą buvo pasidėjusi ant kelių; netikėtai atkreipė dėmesį, kad, vos krustelėjus riešą, apipjaustyta jo galvutė tapšnoja jai į nuogą kelį. Tačiau inspektoriaus Patelio žvilgsnį, regis, prikaustė jos basos pėdos: galbūt akinantis jų baltumas, o gal stulbinantis dydis. Nensės pėda, net be apavo, buvo stambesnė už inspektoriaus pėdą su visu batu.

Nensė be jokio gailesčio stebeilijo į jį. Jai patiko prakaulus, aštrių bruožų jo veidas su išsišovusiais skruostikauliais; žvelgdama į tą veidą nė už ką nebūtų galėjusi įsivaizduoti jo – tegul ir po dvidešimties metų – su nukarusiu pagurkliu. Jai atrodė, kad dar niekad nebuvo mačiusi tokių juodų akių ir tokių ilgų blakstienų.

Vis dar žiūrėdamas į Nensės kojas inspektorius Patelis be didesnės vilties paklausė:

– Turbūt negali palikti man kokio nors telefono numerio ar adreso, kur galėčiau tave rasti?

Nensei pasirodė, kad puikiai suprato, kuo jis taip traukia. Taip, ji labai stengėsi prarasti nekaltybę Ajovoje, bet futbolininkai nesugebėjo jos atimti. Tikrąją savo nekaltybę ji suteršė Vokietijoje, su Diteriu, su juo neteko jos visiems laikams. Bet štai dabar su ja buvo vyras, vis dar nepraradęs nekaltybės. Tikriausiai ir gąsdinu jį, ir traukiu – jei tik jis pats tai supranta, pagalvojo Nensė.

– Norėtum dar sykį mane pamatyti? – paklausė ji. Vylėsi, kad klausimas pakankamai dviprasmiškas, tačiau policininkas vis dar neatitraukė žvilgsnio nuo jos pėdų: žiūrėjo ir ilgesingai, ir su siaubu, įsivaizdavo ji.

– Juk tu neatpažintum anų dviejų vyrukų, net jei mums ir pavyktų juos rasti, – tarė inspektorius Patelis.

– Užtat atpažinčiau antrojo taksi vairuotoją, – atsakė Nensė.

– Jį mes jau žinome, – patikino ją inspektorius.

Nensė pakilo ir nunešė dirbtinį falą į vonią. Kai grįžo, inspektorius Patelis jau stovėjo prie lango ir stebėjo elgetas. Nensė nebenorėjo jokios persvaros. Galbūt įsivaizdavo, kad inspektorius beviltiškai ją įsimylėjo ir, jei ji partiestų jį į lovą, jei užgriūtų ant jo, jis nuo šiol ją garbintų ir amžiais būtų jos vergas. O gal iš tikrųjų Nensė troško net ne *jo*, galbūt ją traukė akivaizdus jo padorumas, kadangi savo prigimtinį gerumą jautėsi atidavusi ir žinojo niekad nebesusigrąžinsianti.

Netikėtai ji pastebėjo, kad jos pėdos policininko nebedomina, dabar jis įdėmiai žvelgė į jos *rankas*. Nors dildo ji ir išnešė, jis vengė žiūrėti jai į akis.

– Norėtum dar sykį mane pamatyti? – pakartojo ji. Klausimas jau nebebuvo dviprasmiškas. Nensė priėjo prie jo, arčiau, nei buvo būtina, bet inspektorius nuleido klausimą negirdomis ir parodė į elgetaujančius artistus vaikus, surengusius spektaklį gatvėje apačioje.

– Amžiais tie patys triukai – niekad nesugalvoja nieko nauja, – pasakė inspektorius Patelis. Nensė nė neketino dairytis į elgetas – įbedė žvilgsnį į inspektorių Patelį.

– Jei duotum savo telefono numerį, – tarė, – galėčiau tau paskambinti.

– O kodėl turėtum man skambinti? – nesuprato inspektorius. Jis vis dar stebėjo elgetas. Nensė nusisuko ir sudribo ant lovos. Išsitiesė ant pilvo, tampriau apsisiautė chalatu. Pagalvojo apie šviesius savo plaukus, kaip gražiai jie turėtų atrodyti išsidraikę ant pagalvės; bet ji nenumanė, ar inspektorius Patelis žiūri į ją. Užtat žinojo, jog įsikniaubus į pagalvę balsas prislops, todėl policininkui teks prieiti arčiau, kad išgirstų, ką ji sako.

– O kas, jeigu man tavęs prireiks? – paklausė. – Kas, jei pakliūsiu į kokią bėdą ir man reikės policijos pagalbos?

– Tasai jaunuolis buvo pasmaugtas, – pranešė jai inspektorius Patelis; iš balso skambesio ji suprato, kad jis vis dėlto prisiartino.

Nensė vis dar gulėjo, visu veidu įsiraususi į pagalvę, bet ištiesė rankas ir įsikibo lovos kraštų. Dar neseniai ji manė niekada nieko nesužinosianti apie žuvusįjį – net ar tai buvo žmogžudystė, smurtinis, neapykantos paskatintas veiksmas, ar tiesiog nelaimė, netyčinis nužudymas. Dabar jau žinojo – juk jo negalėjo pasmaugti netyčia.

– *Aš* jo nepasmaugiau, – tarė Nensė.

– Žinau, – atsakė inspektorius Patelis. Jis palietė jai ranką, Nensė net nekrustelėjo, bet prisilietimas truko vos akimirką. Tuojau pat ji išgirdo jį bruzdant vonioje. Atrodė, kad leidžia į vonią vandenį.

– Tavo rankos stambios, – jis pakėlė balsą; Nensė vis dar nejudėjo. – O vaikiną pasmaugė kažkas, kieno rankos nedidelės. Galbūt kitas vaikinas, bet gali būti ir taip, kad moteris.

– Įtarei *mane*, – pareiškė Nensė; nebuvo tikra, kad per vandens čiurlenimą jis išgirdo. – Sakau, įtarei *mane* – tol, kol pamatei mano rankas! – sušuko ji.

Jis užsuko čiaupą. Pilnos vonios neprileido, susiprato Nensė.

– Aš įtariu visus, – atsakė inspektorius Patelis. – Bet dėl vaikino nužudymo tavęs tikrai neįtariau.

Nebeištvėrusi gnybiančio smalsumo, Nensė nusiropštė nuo lovos ir nuėjo į vonią. Inspektorius Patelis sėdėjo ant vonios krašto ir stebėjo vandenyje plūduriuojantį dildo – įnagis plaukiojo šen ir ten lyg koks žaislinis laivas.

– Taip ir maniau – neskęsta, – tarė policininkas. Paskui panardino įnagį ir laikė po vandeniu gerą minutę, nė akimirką neatitraukdamas žvilgsnio. – Ir jokių burbuliukų, – pridūrė. – Jis plūduriuoja, nes yra tuščiaviduris, – paaiškino inspektorius Nensei. – Bet jeigu būtų išardomas, jeigu jį būtų galima kaip nors atidaryti, paviršiun kiltų burbuliukai. Maniau, kad jis vis dėlto išardomas.

Inspektorius Patelis išleido vandenį iš vonios, sausai nušluostė dildo rankšluosčiu.

– Kai tik užsiregistravai, paskambino vienas tavo draugų, – pranešė jis Nensei. – Bet nepageidavo su tavim pasikalbėti – tiktai norėjo sužinoti, ar atvykai į viešbutį. – Nensė stūksojo vonios tarpduryje, inspektorius palūkėjo, kol ji pasitrauks iš kelio. – O tai

paprastai reiškia, kad kažkas domisi, ar saugiai perėjai muitinę. Tad štai ir pamaniau, kad tu galbūt kažką įvežei į šalį. Bet juk neįvežei, tiesa?

– Ne, – pralemeno Nensė.

– Ką gi, tai išeidamas pasakysiu viešbučio darbuotojams, kad žinutes perduotų tiesiogiai tau, – tarė inspektorius.

– Ačiū, – padėkojo Nensė.

Jau atidaręs duris į koridorių, jis vis dėlto atkišo jai savo kortelę.

– Iš tiesų, būtinai paskambink, jeigu ištiks kokia bėda, – pasiūlė.

Nensė įsistebeilijo į kortelę – žiūrėti į ją buvo vis geriau, nei lydėti akimis jį išeinantį. Kortelėje buvo įspausta keletas telefono numerių, vienas – apvestas tušinuku, greta išspausdinta jo vardas, pavardė ir pareigos.

VIDŽAJAS PATELIS
POLICIJOS INSPEKTORIUS
KOLABOS NUOVADA

Nensė net nenutuokė, kaip toli nuo namų atsidūręs Vidžajas Patelis. Kai visa jo šeima iš Gudžarato išvyko į Keniją, Vidžajas persikraustė į Bombėjų. Žmogui iš Gudžarato padaryti karjerą Maharaštros policijos pajėgose – nemenkas laimėjimas, bet Vidžajo artimieji, Patelių giminė iš Gudžarato, buvo pirkliai, tad Vidžajo laimėjimų jie nebūtų deramai įvertinę. Vidžajas nuo jų buvo visiškai atitrūkęs – jie suko verslą Nairobyje, – panašiai kaip Nensė jau buvo visiškai atitrūkusi nuo Ajovos.

Nežinia kiek kartų perskaičiusi policininko kortelę, Nensė išėjo į balkoną ir valandėlę stebėjo elgetas. Vaikiščiai buvo sumanūs atlikėjai, o jų monotoniški triukai veikė raminamai. Kaip ir daugumai užsieniečių, Nensei didžiulį įspūdį padarė bekaulių akrobatų pasirodymai.

Protarpiais vienas ar kitas iš viešbučio svečių numesdavo jauniesiems artistams kokį apelsiną ar bananą, kai kurie nepagailėdavo ir monetos. Nensei pasirodė labai žiauru, kad vieną tų vaikiščių – vie-

nakojį luošį su ramentu – kiti vaikai nuolat aplenkdavo, kai jis mėgindavo pirmas nušokčioti ar nukrypuoti prie nukritusio vaisiaus ar pinigo. Jai ir į galvą neatėjo, kad luošys atlieka iš anksto numatytą vaidmenį – jis iš tikrųjų ir buvo pagrindinis artistas. Be to, dar ir vyriausias iš viso elgetėlių būrio, jų visų vadas; prireikus galėjo kitus vaikus ir apkulti, tiesą sakant, taip kartais ir padarydavo.

Tačiau Nensė apie tokius tyčinius mėginimus sukelti gailestį nieko neišmanė, tad ėmė dairytis ko nors, ką galėtų numesti bekojam vaikui. Rado tik dešimties rupijų banknotą. Tai buvo gerokai per didelė suma atiduoti elgetai, bet iš kur ji galėjo žinoti? Kad banknotas būtų bent kiek sunkesnis, prisegė porą plaukų segtukų ir, iškėlusi pinigą virš galvos, lūkuriavo balkone tol, kol luošys atkreipė į ją dėmesį.

– Ei, ponia! – sušuko jis.

Kai kurie jaunieji atlikėjai taip ir sustingo stovėdami ant rankų ar vidur akrobatinio judesio, o Nensė paleido dešimties rupijų banknotą. Pinigas suplazdėjo, šiltos oro srovės pagautas šoktelėjo aukštyn ir tik tada nupleveno į apačią. Vaikai pažiro į šalis, puldinėdami į visas puses, kad atsidurtų patogesnėje vietoje pastverti banknotą. Atrodė, kad luošys linkęs leisti kuriam nors kitam vaikui pasičiupti pinigą.

– Ne, ne, tai – *tau*! – sušuko jam Nensė, bet vaikiščias praleido pro ausis. Kažkokia ūgtelėjusi mergaitė, viena iš bekaulių, sučiupo dešimties rupijų banknotą; išvydusi nominalą ji taip apstulbo, kad nesusizgribo tuojau pat atiduoti pinigo luošajam vaikiščiui, ir šis užtvojo jai ramentu per strėnas – smūgis buvo toks stiprus, kad parbloškė mergaitę ant visų keturių. Tada luošys ištraukė pinigą mergaitei iš rankos ir nuklibikščiavo sau. Mergaitė pravirko.

Tik tada Nensė susiprato sutrikdžiusi įprastą vaidinimą; kažin kaip dėl to kalta buvo *ji*. Elgetėlės iškriko į visas puses, o vienas iš aukštaūgių durininkų sikhų pripuolė prie verkiančios mergaitės. Jis nešėsi ilgą medinį stiebą su žvilgančiu žalvariniu kabliu viename gale – tai buvo specialus mietas, skirtas atidaryti ir uždaryti viršulangiams, įtaisytiems virš aukštų durų. Mietu durininkas pasinaudojo neįprastai – kilstelėjo mergaitei sudriskusios, purvinos

suknelės palaikį sijonėlį. Begėdiškai ją apnuogino, anksčiau, nei ji suskubo suspausti suknelę kojomis ir šitaip prisidengti. Paskui jis bakstelėjo mergaitei į krūtinę žalvariniu kabliu, o kai ji pamėgino atsistoti, smarkiai kirto per strėnas – kaip tik ten, kur luošys smogė ramentu. Mergaitė suriko. Ir keturiomis nukurnėjo šalin. Sikhas ją persekiojo lyg įgudęs medžioklis, vis pastumdamas ir baksnodamas aštriu mieto galu. Galiausiai ji vis dėlto atsistojo ir pasipustė padus.

Sikhas buvo užsiželdinęs vešlią, jau gerokai pasidabravusią barzdą, jo galvą dengė tamsiai raudonas turbanas; užsimetęs baslį ant peties lyg šautuvą, jis skersomis dėbtelėjo į Nensę balkone. Ji nedelsdama smuko atgal į kambarį: neabejojo, kad jo žvilgsnis nuslydo po jos chalatu iki pat tarpukojo – šiaip ar taip, sikhas buvo tiesiai po ja. Bet šito negalėjo būti – reginį jam užstojo balkonas. Nensė leido pernelyg įsisiūbuoti vaizduotei.

Savaime aišku, čia galioja tam tikros taisyklės, pagalvojo Nensė. Elgetoms valia prašyti išmaldos, bet ne verkti – dar pernelyg ankstyvas rytas, ir verksmas gali pažadinti vargais negalais įmigusius viešbučio svečius. Nensė peržvelgė kambaryje esantį valgiaraštį ir tuoj pat užsisakė patį amerikietiškiausią patiekalą, kokį tik rado – plaktos kiaušinienės su skrebučiais. Kai patarnautojas atnešė padėklą, ji išvydo ir du užklijuotus vokus, atremtus tarp stiklo apelsinų sulčių ir arbatos puodelio. Jai suspurdėjo širdis – vylėsi vokuose rasianti inspektoriaus Patelio amžinos meilės prisipažinimą. Tačiau vienas laiškas buvo ana inspektoriaus perimtoji Diterio žinutė – paprastas pranešimas, kad Diteris skambinęs. Jis džiaugiasi, kad ji saugiai atvykusi, ir jie netrukus susitiksią. Antrasis, spausdintas, laiškas buvo nuo viešbučio administracijos: prašymas kitąkart susilaikyti ir nemėtyti pro numerio langą jokių daiktų.

Nensei žarna žarną rijo, o prisikirtusi iškart apsnūdo. Užsitraukė užuolaidas, kad vidun nesrūtų dienos šviesa, lubų ventiliatorių įjungė visu galingumu. Valandėlę dar neužmigo, gulėjo ir svajojo apie inspektorių Patelį. Net leido sau pasimėgauti mintimi, kad Diteris dar gali įkliūti muitinėje su pinigais. Nensė tebebuvo pakankamai naivi ir tikėjo, jog Vokietijos markės į šalį atkeliaus drauge su Diteriu. Jai ir į galvą neatėjo, kad pinigai jau čia – ir juos atvežė ji.

Kurjerė, nežinojusi, kad yra kurjerė

Nensei atrodė, kad išmiegojo bent kelias dienas. Kai pabudo, buvo tamsu. Nensė taip ir nesusigaudė, ar tai kito, ar dar kito ryto priešaušrio tamsa. Pažadino ją kažkoks sambrūzdis koridoriuje, kaip tik už jos kambario durų; kažkas lyg ir brovėsi vidun, bet ji užsirakindama buvo dukart pasukusi raktą spynoje, be to, užsikabinusi ir grandinėle. Nensė išsiropštė iš lovos. Koridoriuje nenustygo Diteris; su nešiku jis elgėsi gana šiurkščiai ir net nedavė arbatpinigių. Vos įpuolęs į kambarį – tiesa, vėl dukart pasukęs raktą spynoje ir užkabinęs apsauginę grandinėlę – iškart paklausė, kur yra dildo. Kažkodėl jis ne itin galantiškas, dingtelėjo Nensei, bet, dar kaip reikiant nepabudusi, pamanė, kad tai tik agresyvi jo meilės apraiška. Ji dūrė pirštu į vonios kambarį.

Tada praskleidė chalatą, šis nuslydo jai nuo pečių ir nukrito ant grindų; Nensė stovėjo vonios tarpduryje ir laukė, kad Diteris ją pabučiuotų ar bent pažvelgtų jos pusėn. Bet šis pirmiausia stvėrė dirbtinį falą: laikydamas virš praustuvės, regis, ėmėsi kaitinti įspūdingą pimpalo galvutę žiebtuvėlio liepsnele. Nensė tuojau atitoko. Pakėlė chalatą, vėl apsivilko, paskui kiek atsitraukė nuo vonios durų, bet taip, kad galėtų ir toliau stebėti Diterį. Šis triūsė atsargiai, kad kaitinamas dildo nepajuostų, liepsnos liežuvėlį laikė nukreipęs ne į patį galiuką, o į atsmauktą dirbtinės odos klostę. Nensei pasirodė, kad Diteris pamažėle tirpdo tą falą, paskui ji sumojo, kad į praustuvę varva kažkokia medžiaga, panaši į išsilydžiusį vašką. Ties ta vieta, kur buvo atsmaukta netikra oda, pasirodė plonytė linija, žiedu juosianti visą penio galvutę. Išlydęs visą vaškinį tarpiklį, kuriuo buvo užsandarintas plyšys, Diteris pakišo apipjaustytą didžiojo pimpalo galvutę po šaltu vandeniu, tada užtiesęs rankšluosčiu sugniaužė. Jam prireikė nemaža pastangų atsukti dildo, kuris, kaip atspėjo inspektorius Patelis, buvo tuščiaviduris. Tačiau izoliacinis vaško sluoksnis neleido prasiskverbti orui, štai kodėl dildo panardinus nepradėjo kilti burbuliukai. Inspektorius Patelis beveik nesuklydo: ieškojo ten, kur ir reikėjo ieškoti, bet ne taip, kaip reikėjo, – tik tokia ir buvo jaunojo policininko klaida.

Dildo viduje buvo sugrūsta daugybė nepaprastai standžiais ritinėliais susuktų banknotų – tūkstančiai Vokietijos markių. Grįžtant į Vokietiją į šitokį didelį pimpalą bus galima sukimšti nemažą kiekį geriausios kokybės hašišo, o izoliacinis vaško sluoksnis turėjo suklaidinti vokiečių muitininkų šunis, kad neužuostų indiškųjų kanapių.

Nensė sėdėjo lovos kojūgalyje ir žiūrėjo, kaip Diteris, išėmęs iš slėptuvės banknotų ritinėlį, ant delno ištiesina pinigus. Paskui susidėjo markes į pinigų diržą, kuriuo buvo apsijuosęs po marškiniais, užtraukė dėklo užtrauktuką. Kelis gana storus markių ritinėlius paliko pimpalo viduje, o šį vėl uždarė: tvirtai užsuko gaubtelį, tik jau nebesivargino sandarinti plyšio vašku. Šiaip ar taip, plauko siaurumo plyšelio beveik negalėjai įžiūrėti, jį iš dalies slėpė ir atsmaukta dirbtinė oda. Baigęs tvarkyti tai, kas jam rūpėjo labiausiai, Diteris nusirengė ir paleido vandenį į vonią. Ir tik tada, kai jis pasinėrė, Nensė pagaliau prašneko.

– O kas būtų nutikę, jei mane būtų sučiupę? – paklausė.

– Jie negalėjo tavęs sučiupti, mažute, – patikino Diteris. Tą „mažute“, pasak jo paties, pasiskolinęs iš amerikietiškų filmų.

– Nejaugi negalėjai man pasakyti? – nerimo Nensė.

– Būtum pradėjusi nervintis, – atsakė Diteris. – Štai tada jie *būtų* tave sučiupę.

Išsimaudęs jis paruošė kvaišalų suktinę, abu pakaitomis ją sutraukė; Nensė stengėsi pasisaugoti, bet apkvaito labiau, nei pati norėjo, šiek tiek sutriko ir orientacija. Narkotikas buvo stiprus; Diteris užtikrino, kad tai dar anaiptol ne geriausias kvaišalas, šiaip žolytė, kurios pasitaikė nusipirkti pakeliui iš oro uosto.

– Buvau trupučiuką pasukęs į šalį, – paaiškino jis.

Visai apdujusi Nensė nesusizgribo paklausti, kur jis sumąstė šlaistytis antrą ar trečią valandą nakties; savo ruožtu jis neįžvelgė būtinybės pasakoti jai, kad buvo užsukęs į vieną Kamatipuros viešnamį. Narkotikų jis nusipirko iš madam, o jei jau atsidūrė ten, tai ir išdulkino trylikametę prostitutę vos už penkias rupijas. Jam buvo pasakyta, kad ji vienintelė su klientu neužsiėmusi mergaitė, tad Diteris patvarkė ją stačiomis, kažkokiame koridoriuje, nes visos lovos ir visi kambarėliai buvo užimti – bent šitaip tvirtino madam.

Kai abu pasikeisdami sutraukė suktinę, Diteriui pavyko įkalbėti Nensę pasimasturbuoti; jai atrodė, kad šįsyk užtruko labai ilgai, kol įkaito, be to, ji niekaip neprisiminė, kad Diteris būtų išlipęs iš lovos atsinešti dirbtinio falo. Vėliau, kai jis jau buvo kietai įmigęs, ji vis dar gulėjo nesudėdama bluosto ir kurį laiką galvojo apie tūkstančius Vokietijos markių, sukimštų į tą įnagį, kuris ką tik buvo joje. Nensė nutarė neprasitarsianti Diteriui apie nužudytą vaikinuką ar inspektorių Patelį. Išlipo iš lovos, įsitikino, kad inspektoriaus vizitinė kortelė patikimai paslėpta tarp drabužių. Iškart į lovą negrįžo; brėkštant rytui, kai ėmė rinktis pirmieji elgetėlės, stovėjo balkone. Neilgai trukus tie patys jaunieji akrobatai vėl visi buvo čia, tiksliai savo vietose, lyg figūrėlės, nupieštos pačios vis plačiau sklindančios šviesos, – atsirado net anas luošas vaikiščias su savo ramentu. Jis pamojo Nensei. Buvo dar labai anksti, tad garsiai rėkauti jis negalėjo, bet Nensė kuo puikiausiai išgirdo:

– Ei, ponia!

Išvydus tą vaikigalį, akys pasruvo ašaromis. Nensė grįžo į kambarį ir užsižiūrėjo į miegantį Diterį. Vėl pagalvojo apie tūkstančius Vokietijos markių; staiga panūdo sviesti jas visas pro langą jauniesiems artistams, bet pati pabūgo įsivaizduodama, kokią klaikią sceną sukeltų. Nensė nuėjo į vonios kambarį ir pamėgino atsukti dildo dangtelį, norėdama suskaičiuoti, kiek slėptuvėje liko tų markių, bet Diteris jį buvo užsukęs itin kietai. Tikriausiai tyčia, dingtelėjo Nensei; ką gi, pagaliau jai atsivėrė akys.

Nensė panaršė Diterio drabužius ieškodama pinigų diržo – manė, bent suskaičiuosianti, kokią sumą jis įsidėjo ten, – bet rasti taip ir nepavyko. Kilstelėjusi antklodę įsitikino, kad Diteris miega nuogas – tik su pinigų diržu. Nensė sunerimo: nebeprisiminė, kaip užmigusi, neprisiminė ir kad Diteris būtų atsikėlęs susijuosti diržu. Nuo šiol reikės labiau pasisergėti, nutarė ji. Nensė po truputį pradėjo suvokti Diterio kėslų naudotis ja mastus, baugino tik tai, kad buvo vis sunkiau atsispirti pavojingam smalsumui sužinoti, kiek toli jis eitų.

Netikėtai Nensė patyrė, kaip ją ramina mintys apie inspektorių Patelį. Leido sau pasiguosti įsisvajodama, kad jei prireiktų pagal-

bos – jeigu įklimptų į tikrai rimtą bėdą, – visada galėtų kreiptis į jį. Nors rytas išaušo nepaprastai skaistus, Nensė neužtraukė užuolaidų; dienos šviesoje buvo lengviau patikėti, kad palikti Diterį visai nebūtų sudėtinga, reikėtų tik tinkamai pasirinkti laiką. O jei jau atsitiktų kas nors labai negera, patikino save Nensė, juk visada galima surinkti telefono numerį ir paprašyti pakviesti Vidžają Patelį – policijos inspektorių iš Kolabos nuovados.

Vis dėlto Nensė dar niekad nebuvo buvusi Rytuose. Ji nežinojo, kur atsidūrusi. Net nenutuokė.

12. ŽIURKĖS

Ketvirtą kartą prileista vonia

Bombėjuje daktaras Daruvala drebulio krečiamas sėdėjo savo miegamajame, Julijos glėbyje; dauguma iš atsakiklio išklausytų pranešimų, regis, piršo neišsprendžiamas problemas, ir tai jį slėgė: gižlūs Randžito skundai dėl žemaūgio žmonos, Dipos lūkesčiai ir viltis iš mažametės prostitutės padaryti tikrą bekaulę cirko artistę, Vinodo pirmo aukšto šunų baimė, tėvo Cecilijaus siaubas dėl to, kad nė vienas jėzuitas iš Šventojo Ignoto misijos negalėjo tiksliai pasakyti, kada turi atvažiuoti Dharo dvynys, godulio padiktuotas Balradžo Guptos noras kuo greičiau išleisti į ekranus naująjį Inspektoriaus Dharo filmą, nepaisant tų žmogžudysčių, kurias įkvėpė ankstesnis Inspektoriaus Dharo filmas. Be jokios abejonės, į šitą chorą dar įsiliejo ir moters, bandančios apsimesti vyru, balsas – moters, kuri pasiskonėdama pasakodavo smulkiausias Laudžio žūties sprogusiame automobilyje detales; ryžtingumo pastarajam pranešimui, aišku, nestigo, tik jį gerokai nuzulino begalinis kartojimas. Tiesa, ramus detektyvo Patelio pranešimas, esą norįs pasikalbėti su gydytoju akis į akį, neatrodė tokia jau „neišsprendžiama problema“; nors daktaras Daruvala ir nežinojo, ką visa tai reiškia, komisaro pavaduotojas, regis, buvo susidaręs net labai konkrečią nuomonę. Tačiau visa šitai buvo vienas malonumas, palyginti su Faroko prisiminimais apie augalotąją blondinę ir jos žaizdotą koją.

– *Liebchen*, – sukuždėjo vyrui Julija. – Nedera taip ilgai palikti Džono D. vieno. Apie hipę pagalvosi kitą kartą.

Norėdama išblaškyti Faroką sukausčiusią būseną ir fiziškai priminti, kaip jį myli, Julija tvirtai suspaudė jį glėbyje. Apkabino daugmaž ties apatine krūtinkaulio dalimi – arba kiek aukštėliau alaus pilvo. Ir gerokai nustebo, mat gydytojas krūptelėjo iš skausmo. Aštrus dūris šone – reikia manyti, nudiegė šonkaulį – tučtuojau priminė daktarui Daruvalai, kaip Dakvorto klubo vestibiulyje jis kaktomuša susidūrė su antrąja ponia Dogar. Farokas tuojau ir papasakojo apie tai žmonai, pasakė, kad tos vulgarios moteriškės kūnas kietas kaip mūro siena.

– Juk pats sakei, kad pargriuvai, – paprieštaravo Julija. – Tikriausiai ir susimušei ne į ką kita, o į akmenines grindis.

– Ne! Į pačią tą nelemtą moteriškę, jos kūnas – gryniausias akmuo! – laikėsi savo daktaras Daruvala. – Ji sugebėjo parblokšti net poną Dogarą! Ir tik pati išsilaikė ant kojų!

– Girdėjau, kad ji iki nukvankimo stengiasi palaikyti sportinę formą, – pareiškė Julija.

– Tikra sunkumų kilnotoja! – vis neatlyžo Farokas. Staiga jam dingtelėjo, kad antroji ponia Dogar jam kažką priminė – matyt, kokią nors senų laikų kino žvaigždę, nutarė. Pagalvojo, kad vieną gražų vakarą, žiūrėdamas kokią vaizdajuostę, ją pamatys ir atpažins; ir Bombėjuje, ir Toronte gydytojas turėjo milžinišką senų filmų įrašų kolekciją. Sunku buvo net įsivaizduoti, kaip jis gyveno anuomet, kol dar nebuvo išrastas vaizdo leistuvas.

Farokas atsiduso, o užgautas šonkaulis atsiliepė skausmingu dilgtelėjimu.

– Leisk, patrinsiu skystu tepalu, *Liebchen*, – pasiūlė Julija.

– Skystas tepalas skirtas raumenims, o ji man užgavo šonkaulį, – pasiskundė gydytojas.

Nors Julija vis dar laikėsi savosios versijos, kad vyrą kamuojančio skausmo priežastis – smūgis į akmenines grindis, vis dėlto nutarė verčiau nusileisti.

– O kuo toji ponia Dogar į tave atsitrenkė: petimi ar alkūne? – paklausė.

– Tau tikriausiai pasirodys juokinga, bet, prisiekiu, rėžiausi tiesiai jai į krūtinę, – prisipažino Julijai Farokas.

– Tai visai nenuostabu, kad užsigavai, *Liebchen*, – atsakė Julija. Jos nuomone, antrosios ponios Dogar krūtinė buvo tokia, kad neverta nė minėti.

Daktaras Daruvala jautė, kad žmona nekantrauja – jai rūpėjo Džonas D.: bet ne tiek tai, kad Inspektorius Dharas paliktas vienas, kiek tai, kad brangiojo berniuko niekas neperspėjo dėl neišvengiamai artėjančio brolio dvynio atvykimo. Vis dėlto net šis rūpestis gydytojui pasirodė vieni niekai – toks pat nevertas net minėti kaip ir antrosios ponios Dogar krūtinė, – palyginti su ana augalota blondine, andai mirkusia „Bardezo" viešbučio vonioje. Net prabėgę dvidešimt metų nesušvelnino tada patirto smūgio pasekmių, mat tai, kas nutiko anuomet, pakeitė daktarą Daruvalą labiau nei bet kas kita per visą gyvenimą, o seni, bet gajūs prisiminimai nėmaž neblėso, nors gydytojas daugiau niekad nebevažiavo į Goa. Nemaloni asociacija jam suteršė ir visus kitus pajūrio kurortus.

Julija atpažino šitokią vyro veido išraišką. Suprato, kaip toli jis atsidūrė, ir net tiksliai žinojo *kur*. Nors jai labai magėjo eiti pas Džoną D. pasakyti, kad gydytojas tuojau pat prisidėsiąs prie jų, vis dėlto palikti vyrą vieną dabar būtų buvę pernelyg žiauru, tad ji pareigingai liko sėdėti greta jo. Kartais jai dingtelėdavo, jog reikėtų jam pasakyti, kad tik paties smalsumas ir įklampino jį į bėdą. Tačiau šitoks kaltinimas nebūtų visiškai teisingas, tad ji vis taip pat pareigingai nė nepravėrė burnos. Net jos pačios prisiminimai, nors nekamavo su visomis smulkmenomis, gadinančiomis nuotaiką gydytojui, nedilo iš atminties, priešingai, tebebuvo stebėtinai ryškūs. Ji vis dar matė Faroką „Bardezo" viešbučio balkone, nuobodžiaujantį, netveriantį savame kailyje lyg mažas vaikas.

– Kiek toji hipė gali maudytis? – andai neapsikentęs tarė gydytojas žmonai.

– Pažiūrėti atrodė, kad jai neprošal kaip reikiant išmirkti vonioje, *Liebchen*, – atsakė jam Julija.

O tada Farokas prisitraukė arčiau viešnios kuprinę ir dirstelėjo vidun, mat nebuvo deramai užsegta.

– Nagi, neapžiūrinėk jos daiktų! – subarė jį Julija.

– Tai tik knyga, – ėmė gintis Farokas ir ištraukė ant pat viršaus gulinčią „Klėją“. – Man tiesiog smalsu, ką ji skaito.

– Padėk atgal, – paliepė Julija.

– Ir padėsiu! – atkirto gydytojas, jau spėjęs atsiversti knygą ir įnikęs į pabrauktąją pastraipą – tą pačią, apie „violetinių sutemų ūksmę“ ir „dangų lyg aksominę žievelę“, kuri jau spėjo pakerėti vieną muitinės pareigūną ir du policininkus. – O ji, regis, nusimano apie poetiškus dalykus, – pareiškė daktaras Daruvala.

– Štai tuo man tikrai sunku patikėti, – nesutiko Julija. – Padėk tą knygą į vietą!

Tačiau padėti knygą į vietą gydytojui pasirodė gana keblu: kažkas kliuvo.

– Nesiknisk po jos daiktus! – pasipiktino Julija.

– Ta prakeikta knyga nebetelpa! – pasiskundė Farokas. – O po jos daiktus aš visai nesiknisu.

Kuprinė trenkė pelėsiais, tarytum iš gilumos būtų iškvėpusi suplėkusį gūsį tiesiai gydytojui į veidą. Hipės drabužiai palietus pasirodė pradrėkę. Daktaras Daruvala buvo vedęs vyras, trijų dukterų tėvas, tad ypač jautrus nešvarių apatinių gausai tarp bet kokios moters skalbinių. Ranka, kai bandė ištraukti, įsipainiojo sumaigytoje liemenėlėje, o „Klėja“ vis dar nenorėjo tvarkingai atgulti kuprinėje viršum kitų daiktų – už kažko kliuvo. Kas gi čia, velniai rautų, suirzo gydytojas. O tada Julija išgirdo jį aiktelint, išvydo, kaip jis atšoko nuo kuprinės – lyg koks žvėrelis būtų suleidęs dantis jam į ranką.

– Kas gi ten? – sušuko ji.

– Nežinau! – suaimanavo gydytojas. Nusverdėjo prie balkono turėklo, įsikibo į tankų, susiraizgiusį vijoklį. Iš žiedų tirštumos siūbtelėjo keletas ryškiai geltonų kikilių, barstydami sėkliukes iš snapų, nuo šakelės arčiausiai dešinės gydytojo rankos dryktelėjo gekonas ir skubiai įsirangė į atvirą lietvamzdžio galą. O daktaras Daruvala persisvėrė per balkono turėklą ir išsivėmė į verandą apačioje. Dar laimė, kad tuo metu niekas ten negėrė popiečio arbatos. Verandoje išvis nebuvo nė gyvos dvasios, išskyrus vieną viešbučio valytojų, kuris ramiai pūtė į akį, susirangęs didžiulio gėlės vazono šešėlyje. Iš viršaus krintantys vėmalai jo nepažadino.

– *Liebchen!* – suspiegė Julija.

– Nieko, nieko, viskas gerai, – suskubo tikinti Farokas. – Iš tikrųjų, nieko baisaus, tai tik... na... pietūs.

Julija įsistebeilijo į hipės kuprinę, tarsi lauktų, kad iš po „Klėjos“ štai tuojau išropos koks gyvis.

– Kas ten buvo? Ką tu pamatei? – ėmė kamantinėti ji.

– Pats gerai nežinau, – atsakė Farokas, bet Julija buvo jau kaip reikiant įpykusi.

– Pats nežinai, neaišku kas, iš tikrųjų – visai nieko, tik kažkodėl nuo to nieko tave supykino! – rėžė ji ir ištiesė ranką prie kuprinės. – Ką gi, jei nepasakysi, man teks pasižiūrėti pačiai.

– Ne! Nežiūrėk! – suriko gydytojas.

– Tada pasakyk, – pareikalavo Julija.

– Pamačiau ten vyrišką organą, – galiausiai tarė Farokas.

Dabar jau ir Julija nebesusizgribo, ką sakyti.

– Na, nepamanyk, kad ten – tikras vyriškas organas, – pridūrė jis. – Neturėjau omeny, kad ten kažkieno nurėžtas organas ar kokia panaši šlykštybė.

– Tai ką turėjai omeny? – neatlyžo Julija.

– Norėjau pasakyti, tai labai panašus į tikrą, pagamintas su visomis detalėmis ir labai *didelis* vyriškas organas – milžiniškas pimpalas, dar ir su kiaušais! – paaiškino daktaras Daruvala.

– Kitaip tariant, dildo? – pasitikslino Julija.

Faroką pribloškė tai, kad ji išvis žino tokį žodį – pats bene tik kartą buvo su juo susidūręs. Toks kolega chirurgas Toronte savo ligoninės spintelėje laikė pornografinių žurnalų kolekciją, viename jų daktarui Daruvalai ir teko matyti dildo; tačiau reklaminėje nuotraukoje tasai įnagis toli gražu neatrodė toks tikroviškas ir keliantis siaubą kaip tikras daiktas hipės kuprinėje.

– Taip, manau, išties dildo, – patvirtino Farokas.

– Parodyk ir man, – tarė Julija ir pamėgino prasibrauti pro vyrą prie kuprinės.

– Ne, Julija! Prašau! – sušuko Farokas.

– Juk tu jį matei – ir aš noriu pamatyti, – laikėsi savo Julija.

– Kažin ar tikrai nori, – dar bandė prieštarauti gydytojas.

– Dėl Dievo meilės, Farokai, – pasipiktino Julija.

Suglumęs jis pasitraukė jai iš kelio ir nervingai dirstelėjo į vonios kambario duris, už kurių milžinė hipė niekaip nebaigė maudytis.

– Paskubėk, Julija, ir neištaršyk jos daiktų, – perspėjo daktaras Daruvala.

– Nepasakyčiau, kad viskas čia būtų itin tvarkingai sudėta... o, tegul mane plynios! – šūktelėjo Julija.

– Na štai, jau pamatei. O dabar pasitrauk! – paragino daktaras Daruvala šiek tiek nustebęs, kad žmona neatšlijo pasibjaurėjusi.

– Kaip manai, ar jis veikia su baterijomis? – paklausė Julija; ji vis dar apžiūrinėjo tą daiktą.

– Su baterijomis! – pakartojo Farokas. – Dievaži, Julija, traukis nuo jo kuo toliau!

Mintis, kad šitoks įnagis gali veikti maitinamas baterijomis, ištisus dvidešimt metų nuodys gydytojo sapnus. Be jokios abejonės, toks vaizdinys nėmaž nepalengvino kankynės laukti, kol hipė pagaliau išsimaudys.

Pabūgęs, ar ta nuokvaka mergiščia nebus nuskendusi, daktaras Daruvala nedrąsiai prisiartino prie vonios durų, iš už kurių nesklido jokie garsai: niekas neniūniavo, nepliauškėjo vanduo, tarytum vonioje išvis nebūtų nė gyvos dvasios. Tačiau pabelsti gydytojas taip ir nespėjo – vonioje mirkstanti hipė nustebino jį paslaptingomis galiomis: regis, užjuto, kad kažkas trypčioja palei duris.

– Ei! – nedaugiažodžiavo mergina. – Gal galėtumėte paduoti kuprinę? Užmiršau pasiimti.

Daktaras Daruvala atnešė kuprinę; nors nelabai didelė, ji buvo stebėtinai sunki. Tikriausiai prikrauta baterijų, nusprendė Farokas. Jis atsargiai pravėrė vonios kambario duris, vos vos, tik per plyšelį, tik tiek, kad galėtų įkišti ranką su kuprine. Į jį siūbtelėjo garai, pritvinkę begalės sumišusių, tarpusavyje nederančių kvapų. Mergina pratarė:

– Ačiū. Tiesiog numeskit ją.

Gydytojas ištraukė ranką ir uždarė duris; jį nustebino lyg metalo žvangtelėjimas, pasigirdęs, kai kuprinė nukrito ant grindų. Gal-

būt mačetė, o gal net kulkosvaidis, bruko variantus Faroko vaizduotė. Jis nė nenorėjo žinoti.

Julija balkone paruošė tvirtą stalą, užtiesė jį švaria balta paklode. Net vakarėjant apšvietimas operacijai lauke buvo geresnis nei patalpoje. Daktaras Daruvala susirinko reikalingus instrumentus, pasiruošė anestetikų.

Nensė sugebėjo pasiekti kuprinę taip ir neišlipusi iš vonios ir ėmėsi raustis joje, ieškodama kokių nors drabužių, nors truputį švaresnių už tuos, kuriuos vilkėjo ateidama. Tiesa, ji tegalėjo pakeisti vieną purviną aprangą kita, tokia pat purvina, bet norėjo apsivilkti medvilninius marškinėlius ilgomis rankovėmis, užsisegti liemenėlę, apsimauti ilgas kelnes; taip pat ketino nuplauti dildo ir – jei tik pakaks jėgų – atsukti dangtelį ir suskaičiuoti, kiek liko pinigų. Pimpalą buvo šlykštu net paliesti, bet ji sugebėjo ištraukti įnagį iš kuprinės, sužnybusi vieną kiaušą dešinės rankos nykščiu ir smiliumi. Nensė nudrėbė dildo į vonią: jis (na, žinoma) plūduriavo vandenyje; kiaušai šiek tiek panirę, apipjaustyta galvutė iškilusi paviršiun – beveik kaip koks sutrikęs vienišas plaukikas. Vienintelė pikta jo akis dėbsojo tiesiai į ją.

Daktaras Daruvala su žmona laukė vis labiau nerimaudami, jų nė kiek nenuramino pasigirdę abejonių nekeliantys garsai: vanduo gurgėdamas bėgo iš vonios, o paskui sušniokštė bėgdamas iš čiaupo. Hipė panūdo prisileisti vonią jau *ketvirtą* kartą.

Nėmaž neverta stebėtis, kad Farokas ir Julija neteisingai išsiaiškino tuojau po to atsklidusius garsus: Nensė pūkštė ir aimanavo iš paskutiniųjų stengdamasi atsukti nelemtojo pimpalo dangtelį, kad galėtų suskaičiuoti viduje paslėptas Vokietijos markes. Šiaip ar taip, nors dar visai neseniai buvo sėkmingai pakurstę aistros ugnį (už šį malonumą bent iš dalies turėjo būti dėkingi ponui Džeimsui Salteriui), Daruvalos seksualiniu požiūriu buvo gana vangūs. Atsižvelgus į pribloškiančio dydžio įnagį, kurį jie matė hipės kuprinėje, ir fizinę įstangą liudijančius garsus, sklindančius iš vonios, atrodys visiškai atleistina, kad Farokas ir Julija leido įsisiūbuoti vaizduotei. Iš kur Daruvalos galėjo žinoti, kad Nensė urzgė ir plūdosi tik iš nevilties, niekaip neįstengdama atsukti dildo? Be to, kad ir kur

Daruvalas būtų nunešusi įsišėlusi vaizduotė, jie nė galvot nebūtų pagalvoję apie tai, kas iš tikrųjų nutiko Nensei.

Tačiau net ir keturiskart iš naujo švaraus vandens prileista vonia negalėjo išskalauti to, kas jai iš tiesų atsitiko.

Su Diteriu

Nuo pat tos akimirkos, kai jie Diterio valia išsikraustė iš „Tadž Mahalo“, Nensei viskas ėmė klostytis tik blogyn ir blogyn. Abu įsikūrė nedideliuose „Jūros žalumos“ svečių namuose Jūros bulvare – viešbutėlis, kaip pastebėjo Nensė, buvo neaiškios balkšvos spalvos, o gal, kadangi skendėjo nuolat tvyrančiame smoge, melzganai pilkas. Diteris pareiškė, kad ta vietelė jam patinkanti, mat čia mėgsta apsistoti arabai, o arabai – saugi publika. Nensė taip ir neišvydo daugybės arabų, bet, kaip pati įtarė, galėjo tiesiog neatpažinti, kurie iš viešbučio svečių arabai. Ji nesuprato ir ką Diteris norėjo pasakyti apibūdindamas juos kaip saugius – o jis turėjo omeny tik tai, kad arabai nekreipia dėmesio į tokią smulkią narkotikų prekybą.

„Jūros žalumos“ svečių namuose Nensei teko susipažinti su viena įprastų veiklos rūšių, tiesiogiai susijusių su ketinimais nusipirkti aukščiausios kokybės narkotikų, – laukimu. Diteris keliskart kažkam paskambino, o paskui juodu tiesiog sėdėjo ir laukė. Pasak Diterio, patys geriausi sandoriai visuomet pasiūlomi netiesiogiai. Gali kiek nori nertis iš kailio, mėgindamas susitarti asmeniškai, be tarpininkų, ir atlikti visa tai Bombėjuje, bet galiausiai vis tiek atsiduri Goa ir tenka tvarkyti reikalus su draugo draugu. O laukti esą tenka visada.

Šįsyk apie draugo draugą buvo žinoma, neva jis – dažnas svečias Bombėjaus viešnamių rajone, bet gatvėse sklido gandas, esą vyrukas jau išvykęs į Goa, tad Diteriui teksią susirasti jį ten. Susirasti irgi reikėjo tam tikru būdu: išsinuomoti vasarnamį tam tikrame pajūrio kurorte, tada laukti. Klausinėti, kur jis galėtų būti, niekas nedraudžia, bet šitaip niekada jo nerasi – jis tave susiranda pats. Šįsyk reikiamas asmuo buvo vardu Rahulas. Rahulas, ir tiek – var-

das visuomet būdavo pakankamai paplitęs, pavardės niekad nesužinodavai. Raudonųjų žibintų rajonuose vyrukas buvo vadinamas Gražuoliuko pravarde.

– Keistoka pravardė vaikinui, – įvertino Nensė.

– Tikriausiai jis vienas tų – mergelių su pimpeliais, – atsakė Diteris. Tokio termino Nensė dar nebuvo girdėjusi ir abejojo, ar Diteris galėjo jį pasiskolinti iš amerikietiškų filmų.

Diteris mėgino paaiškinti Nensei, kas yra vietiniai transvestitai, bet ir pats dorai nesuprato, kad hidžros iš tiesų yra eunuchai, kad jos – tikrai iškastruoti vyrai. Hidžras jis painiojo su zenanomis – paprastais, nesužalotais transvestitais. Sykį viena hidžra apsinuogino Diterio akivaizdoje, bet Diteris suklydo palaikęs randą makštimi – pamanė, kad hidžra yra tikra moteris. Savo ruožtu zenanas, vadinamas mergelėmis su pimpeliais, Diteris dar pavadindavo berniukais su papukais. Nensei jis paaiškino, kad visi tokie yra pidarai, tik apsiriję estrogenų, kad išsipūstų papai, bet dėl tos pačios priežasties subliūkšta jų pimpiai – tampa menki kaip mažų berniukų.

Be visokiausių su seksu susijusių dalykų, Diteriui mažai kas rūpėjo; nors ir nedaug buvo vilties rasti Rahulą Bombėjuje, naudodamasis šiuo pretekstu jis vis tempdavosi Nensę į raudonųjų žibintų rajoną. Ji anaiptol nesiveržė ten eiti; tačiau Diteris, regis, buvo pačios lemties pasmerktas įkūnyti seną posakį, esą degradacijos nebūna be šiokio tokio tikrumo. Smukimui būdinga tam tikra specifika. Ištvirkavimas, šiaip ar taip, susijęs su kažkuo tiksliu ir apčiuopiamu – kaip tik tai Diteriui veikiausiai buvo lyg ir paguoda, palyginti su visiškai miglotomis Rahulo paieškomis.

Nensei drėgmės prisisunkusį Bombėjaus karštį ir sodrų tvaiką tik dar labiau sustiprino Folklando kelio narvinių merguželių artumas.

– Juk jos pritrenkiančios, ką? – paklausė jos Diteris.

Tačiau Nensė neįstengė suprasti, kuo gi jos tokios „pritrenkiančios“. Senų medinių trobesių pirmame aukšte buvo įrengti narvus primenantys kambarėliai, juose įsikūrusios merginos mojo praeiviams, kviesdamos užeiti. Ant šių narvų buvo užrioglinti dar trys

ar keturi pastato aukštai, ne daugiau, ten klientų laukė kitos merginos, įsitaisiusios ant palangių. Kai kurių kambarėlių užuolaidos buvo užtrauktos – tai reiškė, kad prostitutė turi svečią.

Nensė su Diteriu gėrė arbatą „Olimpijoje" Folklando kelyje; tai buvo sena kavinė su daugybe veidrodžių, čia nuolat užsukdavo gatvinės prostitutės ir jų suteneriai, kai kuriuos jų Diteris, regis, pažinojo. Tačiau ir šios pažintys nepadėjo nė per žingsnį pasistūmėti pirmyn ieškant Rahulo: niekas nieko negalėjo, o gal nenorėjo pasakyti, vietiniai nelinko net kalbėti apie Rahulą, nebent užsimindavo, esą jis – iš transvestitų padermės, o jie su tais nenorį turėti jokių reikalų.

– Sakiau tau, jis – iš tų mergelių su pimpeliais, – pasakė Diteris Nensei.

Išėjus iš kavinės, jau temo, ir narvinės merguželės vis agresyviau domėjosi Nense, kai juodu su Diteriu ėjo pro šalį. Kai kurios pasikeldavo sijoną ir imdavo rodyti nepadorius gestus, viena kita net apmėtė atliekomis, būdavo, pulkelis vyrų ima ir apsupa ją tiesiog gatvėje, bet juos Diteris kone atsainiai nuvydavo. Atrodė, kad toks dėmesys jam patinka: kuo vulgaresnis, tuo Diteriui smagiau.

Nensė buvo pernelyg apdujusi, kad suabejotų Diteriu, o tai, kaip pati suprato (vis labiau semiama vandens daktaro Daruvalos vonioje), tapo tam tikru kaustančiu elgesio įpročiu, bet jai vis dėlto pavyko jį sutraukyti. Ji panardino dildo glausdama prie pilvo. Kadangi plyšys nebuvo užsandarintas vaško sluoksniu, paviršiun ėmė kilti burbuliukai. Pabūgusi, kad gali sušlapti viduje paslėptos markės, Nensė metė žaidusi su tuo įnagiu. Užtat pagalvojo apie kuprinėje įkištą kastuvėlį; gydytojas, aišku, girdėjo, kaip jis žvangtelėjo į grindis.

Diteris nusipirko jį Bombėjuje, karinių reikmenų krautuvėlėje. Įnagis buvo pilkšvai žalsvos spalvos kastuvėlis su dviejų pėdų ilgumo rankena, kurią per geležinį lankstą buvo galima sulenkti; kastuvo galva irgi lankstėsi, ją galėjai užfiksuoti stačiu kampu su kotu, tada kastuvėlis virsdavo kažkuo panašiu į pėdos ilgio kaplį. Diteris, jei būtų gyvas, be jokios abejonės, sutiktų, kad šitą įrankį įmanoma panaudoti kaip tomahauką. Nensei jis buvo sakęs, kad kastuvėlis

praversiąs Goa: ir apsiginti nuo ginkluotų užpuolikų, vadinamųjų dakaìčių – ten banditai kartais puldinėdavo hipius, – ir prireikus paskubomis išsirausti išvietės duobę. Dabar Nensė pagalvojo, kad įrankį galima pritaikyti ir kitoms reikmėms, ir gailiai šyptelėjo. Tarkime, jis net labai tiko iškasti Diteriui kapą.

Užsimerkusi, vis giliau grimzdama į vonią, ji vis dar jautė ant liežuvio saldžios garuojančios arbatos, kurios gėrė „Olimpijoje", skonį; prisiminė ir sausą, karstelėjusį prieskonį, užsiliekantį galugerklyje, kai arbata jau išgerta. Vis dar nepraplėšdama akių, jusdama semiančio šilto vandens glamonę, ji prisiminė, kaip kaitaliojosi jos atspindžio išraiška rauplėtuose „Olimpijos" veidrodžiuose. Nuo arbatos jai svaigo galva. Ji neatpažino, kad raudoni skrepliai, kurių buvo gausiai pritaškyta visur aplinkui, yra betelio kramtytojų spjaudalai, ir net kavinėje iš muzikinio automato sklindančių filmų hindi kalba dainų bei *qawwali* stiliaus ritualinės muzikos nepakako, kad ji pasiruoštų atremti triukšmą Folklando kelyje. Kažkoks vos paslenkantis girtuoklis nusekė Nensei iš paskos ir pastvėrė už plaukų, bet Diteris vienu smūgiu partiesė jį žemėn ir dar įspyrė.

– Geresnieji viešnamiai – ten, virš narvų, – nusimanančio žmogaus tonu paaiškino Diteris. Į Nensę rėžėsi kažkoks vaikiščias, nešinas ožkena, pilna vandens, ji net neabejojo, kad jis gviešėsi užminti jai ant kojos. Kažkas įgnybo jai krūtį, bet ji net nepamatė kas: vyras, moteris ar vaikas.

Diteris įsitempė ją į bidi – rūkalų – krautuvėlę, kur buvo prekiaujama dar ir laiškiniu popieriumi, sidabriniais niekučiais bei pypkutėmis, skirtomis marihuanai, čia vadinamai gandža, rūkyti.

– Sveiki, pone gandža, mistari bang-vala! – pasveikino Diterį savininkas. Ir džiugiai nusišypsojo Nensei rodydamas į Diterį. – Jis – mistaris kanapės meistras, ar tau bango, ar gandžos – jis pats geriausias! – dar įvertino.

Nensė sukiojo tarp pirštų gana neįprastą tušinuką – sidabrinį, su išilgai išvedžiotu įrašu *Made in India*. Pats tušinukas skelbė: *Made in*, o dangtelis – *India*; jei abi užrašo dalys idealiai nesutapdavo, dangtelis sandariai neužsispausdavo. Nensei toks trūkumas pasirodė kvailas. Ir tai dar ne viskas: jei tuo tušinuku imtumeis ra-

šyti, žodžiai išsidėliotų nei šiokia, nei tokia tvarka: *in Made India*; *in Made*, be kita ko, dar ir aukštyn kojom.

– Labai pačios geriausios kokybės, – patikino ją krautuvėlės savininkas. – Pagamintas Anglijoje!

– Bet parašyta, kad pagamintas Indijoje, – paprieštaravo Nensė.

– Taip, Indijoje irgi gamina! – nesiginčijo prekeivis.

– Tu – šušiktas melagis, – drėbė jam Diteris, bet vis tiek nupirko Nensei tą tušinuką.

Nensė pagalvojo, kaip smagu būtų įsitaisyti kokioje vėsioje vietelėje ir užrašyti keletą atvirukų. Ajovoje visi griūtų iš padų sužinoję, kur ji nusibeldė. Išgraužk, tuoj pat atklydo ir kita mintis. Jie niekad nebesulauks iš manęs jokios žinios. Bombėjus ją baugino, bet drauge ir pagyvino; miestas jai buvo visiškai svetimas, iš pirmo žvilgsnio čia negaliojo jokie įstatymai, vadinasi, ji, Nensė, čia galėtų būti bet kas, kas tik panorėtų būti. Jai trūks plyš reikėjo pradėti iš pradžių, reikėjo švaraus lapo, o kažkur sąmonės pakraštėlyje, taip atkakliai, lyg būtų kažin kas pastovaus, kirbėjo tasai neįmanomas tyrumo siekis – tyrumo, kokiu ją taip patraukė inspektorius Patelis.

Kaip ir daugelis puolusių merginų, Nensė savo padėtį vertino gerokai sutirštindama spalvas; jai atrodė, kad atviri liko tik du keliai: arba ji smuks dar labiau, iki paties dugno, kol taps visiškai abejinga tam purvui, kuriuo pati buvo sutepta, – arba jai teks imtis visuomeninės sąžinės padiktuotų veiksmų ir aukotis, pamiršus save nuveikti ką nors tokio didingo, kad galėtų jaustis susigrąžinusi nekaltybę ir atpirkusi visas nuodėmes. Pasaulyje, į kurį nugrimzdo, variantai rinktis tebuvo du: likti su Diteriu arba šlietis prie inspektoriaus Patelio. Bet ką gi ji galėtų duoti Vidžajui Pateliui? Nensė baiminosi nebeturinti nieko, ko gerasis policininkas galbūt panorėtų.

Šiek tiek vėliau transvestitų viešnamio tarpduryje išdygęs hidžra staiga apsinuogino – taip įžūliai, taip ūmiai, kad Nensė nesuskubo nusigręžti. Net Diteris buvo priverstas pripažinti: penio žmogysta neturėjo, jokio, net paties mažiausio. Nensė taip ir nesuprato, kas iš tiesų buvo hidžros tarpukojyje ten, kur lyg ir derėjo būti vyriškam organui. Diteris nutarė, kad Rahulas galįs būti vienas iš tokių, pasak jo, „radikaliųjų eunuchų“.

Diteris bandė klausinėti apie Rahulą, bet sulaukė gana piktos ar net priešiškos reakcijos. Vienintelis hidžra, įsileidęs juos į narvą, buvo nervingas pusamžis transvestitas, kuris sėdėjo priešais veidrodį ir taisėsi peruką, vis labiau nusivildamas. Tame pačiame mažyčiame kambarėlyje buvo dar vienas, jaunesnis, hidžra, jis iš kūdikio buteliuko pilkšvu, vandeningu pienu žindė naujagimį ožiuką.

Apie Rahulą jaunesnysis pasakė tik tiek:

– Jis neyra iš mūsų.

Vyresnysis dar pridūrė, kad Rahulas išvažiavęs į Goa. Nė vienas iš hidžrų net nesileido į kalbas, kai Diteris pasiteiravo apie jį, pavadindamas pravarde. Vos paminėjus Gražuoliuką, tasai, kuris žindė ožiuką, ištraukė čiulptuką gyvūnėliui iš snukučio; čiulptukas pliaukštelėjo, ožiukas net subliuvo iš nuostabos. Jaunesnysis hidžra dūrė buteliuku Nensės pusėn ir parodė nepagarbų gestą. Nensė nusprendė, kad šitoks mostas buteliuku veikiausiai reiškia, neva ji – ne tokia graži kaip Rahulas. Ji lengviau atsikvėpė įsitikinusi, kad peštis Diteris, regis, nenusiteikęs, nors supykti – tikrai supyko. Tegul ir nebuvo itin galantiškas, nepuolė ginti damos garbės – tačiau bent supyko!

Kai vėl atsidūrė gatvėje, Nensė panūdo užtikrinti Diterį nurijusi įžeidimą ir filosofiškai vertinanti tai, kad palyginimas su Rahulu buvęs ne jos naudai. Ji pasakė žodžius, kurie, vylėsi, turėjo nuskambėti tolerantiškai, maždaug „gyvenk ir leisk gyventi kitiems“ gaida.

– Ką gi, – tarė, – gal jie ir nelabai mandagūs. Bet gražu žiūrėti, kaip rūpinasi ožiuku.

– Nebūk kvaiša, – subarė ją Diteris. – Vieni kruša mergas, kiti kruša eunuchus moteriškais drabužiais, dar kiti kruša ožkas.

Nuo šios siaubingos žinios ją vėl sužnybo nerimas; Nensė suprato tik apsigaudinėjusi manydama, kad jau galbūt nustojo ristis žemyn.

Kamatipuros viešnamiai buvo kiek kitokie. Lauke, prie apšepusio pastato su mažyčių kambarėlių sangrūda, ant virvinės lovos, paramstytos apelsinų dėžėmis, sukryžiavusi kojas sėdėjo storulė su rausvai raudonu sariu ir vos vos siūbavo, tik nežinia – pati judėjo

ar lova suposi. Storulė buvo madam ir vadovavo aukštesnės kategorijos prostitutėms nei tos, kurios savo paslaugas siūlo Folklando ar Granto keliuose. Aišku, Diteris nepasisakė Nensei šitame viešnamyje tvarkęs trylikametę mergaitę vos už penkias rupijas, mat tai daryti buvęs priverstas stovėdamas.

Nensei pasirodė, kad Diteris pažįstamas su kūningąja madam, bet jų pokalbio ji nesuprato. Dvi narsiausios prostitutės išlindo iš viešnamio paspoksoti į ją iš arčiau.

Dar viena, gal dvylikos ar trylikos metų mergaitė, ypač netvėrė smalsumu – ji prisiminė praėjusią naktį aptarnautą Diterį. Nensė pastebėjo melzganą tatuiruotę ant mergaitės žasto; Diteris vėliau jai paaiškino, kad tai – tik prostitutės vardas. Nensė niekaip negalėjo žinoti, ar kitos jos kūno puošmenos – kokie nors religiniai simboliai, ar paprasti dekoratyviniai piešinėliai. Jos bindi – ne tradicinis, tik kosmetinis taškas ant kaktos – buvo ryškiai geltonas, apkraštuotas auksu, kairėje šnervėje blykčiojo auksinis žiedelis.

Nensė nepajėgė ištverti įkyraus mergaitės smalsumo ir nusisuko; Diteris tuo tarpu vis dar šnekėjosi su madam. Jų pokalbis kaito: aiškumo stoka Diterį siutino, o apie Rahulą labai miglotai kalbėjo *visi*.

– Tu važiuoji į Goa, – patarė jam nutukėlė madam. – Tu sakai, kad jo ieškai. Tada jis tave susiranda.

Vis dėlto Nensei buvo plika akimi matyti: Diteris pageidavo kur kas labiau valdyti situaciją.

Taip pat gerai ji žinojo, kas turi įvykti vėliau. Kai jie sugrįžo į „Jūros žalumos“ svečių namus, Diteris netvėrė geiduliu – pyktis dažnai jį šitaip paveikdavo. Pirmiausia jis privertė Nensę masturbuotis, paskui išdulkino ją su dildo, gana šiurkščiai. Nors pajuto tik menką jaudulio šešėlį, Nensė ir dėl to nustebo. Tačiau Diterio siutas taip ir neišsivadėjo. Kol juodu laukė naktinio autobuso į Goa, Nensė bene pirmąsyk įsisvajojo, kaip jį paliksianti. Vis dėlto ši šalis buvo pernelyg bauginanti; Nensė net neįsivaizdavo, kaip reikėtų nuo jo pasprukti, jei negalėtų prisišlieti prie ko nors kito.

Autobuse jie išvydo smulkutę mergaitę amerikietę; jai ramybę drumstė bent keletas indų. Nensė tarė:

– Bene tu bailys, Diteri? Kodėl nepasakai tiems stuobriams, kad atsiknistų nuo mergaitės? Kodėl nepakvieti jos sėstis šalia mūsų?

Nensė pasiligoja

Prisiminusi tą lemtingą jųdviejų su Diteriu santykių posūkį, Nensė, vis dar užsidariusi vonios kambaryje „Bardezo“ viešbutyje, pajuto šviežią pasitikėjimo savimi pliūpsnį. Jeigu jai ir nepavyks atsukti dildo, nieko baisaus. Juk būtinai surasianti ką nors, kieno rankos bus stipresnės... arba kas turės reples. Pasiguodusi tokia mintimi, Nensė sviedė dirbtinį falą per visą vonios kambarį. Įnagis atsitrenkė į mėlynomis plytelėmis išklijuotą sieną ir atšoko atgal prie vonios. Tada Nensė ištraukė kištuką, balsingai sugurguliavo vamzdžiai, kai vanduo ėmė tekėti iš vonios, o daktaras Daruvala protekine pasišalino nuo vonios durų.

Nuskubėjęs į balkoną pas žmoną tarė:

– Man regis, ji pagaliau baigė. Kaip kažin ką, tėškė tą pimpalą į sieną... bent jau kažką tikrai tėškė.

– Tai dildo, – pataisė jį Julija. – Man nepatinka, kai vadini tą daiktą pimpalu.

– Kad ir kaip pavadinsi, ji sviedė tai į sieną, – pareiškė Farokas.

Juodu sukluso: vonioje vis dar gurgėjo išbėgantis vanduo. Apačioje, verandoje, pagaliau nubudo valytojas, pūtęs į akį dekoratyvinio augalo paunksnėje; Daruvalos išgirdo, kaip jis su jaunuoju patarnautoju Punkadžu aptarinėja gydytojo vėmalų balą. Punkadžo nuomone, kaltininkas buvo šuo.

Tik tada, kai atsistojo vonioje nusišluostyti, pėdą pervėręs skausmas priminė Nensei, kur ir ko atsidūrusi. Ji nėmaž nesibaimino laukiančios nedidelės operacijos šukei ištraukti – buvo jauna mergina, įklimpusi į tokią padėtį, kai šioks toks, juolab numatytas iš anksto, skausmas atrodo kone apvalantis.

– Bene tu bailys, Diteri? – sukuždėjo Nensė pati sau – vien tam, kad dar sykį išgirstų šiuos pačios ištartus žodžius; malonu buvo juos girdėti.

Toji nedidukė mergaitė autobuse, kaip paaiškėjo, kilusi iš Sietlo, pasirodė esanti ašramų entuziastė; ji keliavo po visą subkontinentą, nuolat kaitaliodama religijas. Pasipasakojo, kad ją išgrūdę iš Pandžabo už tai, kad kažkuo įžeidusi sikhus, nors ji taip ir nesuprato, ką bloga padarė ir ką užgaulaus jie įžvelgė jos elgesyje. Mergaitė vilkėjo berankovius aptemptus marškinėlius su gilia iškirpte ir – buvo aiškiai matyti – nesegėjo liemenėlės. Kažkur buvo įsigijusi keletą sidabrinių apyrankių, kurias dabar mūvėjo ant riešų, – neva iš kažkieno kraičio, ar bent jau šitaip jai sakę. (Tokių merginos kraityje paprastai nė su žiburiu nerastum.)

Ji buvo vardu Betė. Potraukis prie budizmo jai išgaravo, kai vienas aukštas bodisatva pamėgino sugundyti ją čangu; Nensė manė, kad tai kažkoks rūkyti skirtas kvaišalas, bet Diteris paaiškino, jog čangas yra tibetietiškas ryžių alus, nuo kurio vakariečiams esą susuka vidurius.

Atvykusi į Maharaštros valstiją, ji nuvažiavo į Puną, bet vien tik tam, kad pademonstruotų panieką savo tautiečiams iš Amerikos, medituojantiems Radžnišo ašrame. Susižavėjimas, pasak jos pačios, „kalifornietiškomis meditacijomis“ irgi greitai išvėso. Joks „nukvakęs eksportinis guru“ nebeapsuksiąs jos apie pirštą.

Dabar Betė ėmėsi hinduizmo – „moksliniu požiūriu“. Betė neketino užsikrauti ant sprando jokio mokytojo, kad galėtų studijuoti Vedas – senovinius dvasinius tekstus, tradicinius hinduistų šventraščius. Verčiau nutarė pradėsianti nuo Upanišadų, kurias kaip tik skaitė, ir pasitenkinsianti savomis interpretacijomis. Ji parodė Nensei ir Diteriui nedidelę dvasinių traktatų knygelę; tai buvo viena tų plonyčių knygučių, kuriose įžanga ir vertimo pastabos užima tiek pat vietos, kiek ir pats tekstas.

Betei visai neatrodė keista važiuoti studijuoti hinduizmo būtent į Goa valstiją, tradiciškai labiau nei bet kokius kitokius piligrimus traukiančią krikščionis; ji pripažino, kad ją suvilioję paplūdimiai ir galimybė pabendrauti su tokiais pat žmonėmis kaip ir ji. Be to, neilgai trukus visoje Indijoje prasidės liūčių laikotarpis, ir tuo metu ji jau ketinanti būti Radžastane – ežerai lietinguoju sezonu būna tiesiog nuostabūs, ji girdėjusi ir apie ašramą tiesiog ežero pakran-

tėje. O kol kas jautėsi išties dėkinga už pasiūlytą draugiją; Indijoje moteriai keliauti vienai – ne juokas, užtikrino ji.

Jos kaklą juosė žaliaminės odos dirželis, ant šio kabojo nugludintas moters lytinių organų formos akmuo. Betė paaiškino, esą tai – josios jonė, garbinimo objektas Šivos šventyklose. Falo pavidalo lingas, simbolizuojantis Viešpaties Šivos penį, paprastai įkišamas į moteriškąją jonę, savo ruožtu simbolizuojančią Šivos žmonos Parvatės makštį. Šventikai aplieja abu simbolius apeiginiu vynu, o nutekėję lašai garbintojams atstoja tarytum ir komuniją.

Išdėsčiusi šitokį gana gluminantį savo neįprasto pakabučio paaiškinimą, Betė pasijuto visiškai išsekusi; ji susirangė sėdynėje greta Nensės ir tuojau užmigo, padėjusi galvą Nensei ant kelių. Diteris irgi jau miegojo įsitaisęs kitapus tarpo, bet prieš tai dar spėjęs leptelėti Nensei, kad, jo manymu, būtų baisiausiai smagu parodyti Betei dildo. „Tegul susikiša *šitą* lingą į savo kvailą jonę“, – drėbė šiurkščiai. Nensė sėdėjo nesudėdama bluosto, pritvinkusi neapykantos Diteriui, o autobusas riedėjo per Maharaštrą.

Tamsoje viešpatavo tyla, tik muzika sroveno iš vairuotojo grotuvo – vien tiktai apeiginė, *qawwali* stiliaus; vairuotojas buvo prisukęs grotuvo garsą, ir Nensę tos religinės giesmės veikė raminamai. Aišku, ji nežinojo, kad tos melodijos yra musulmonų giesmės, o jei ir būtų žinojusi, tai jai būtų buvę nė motais. Betė alsavo tykiai, ritmingai, pūsdama kvapą jai į šlaunį, ir Nensė nejučia susimąstė, kada ji pastarąjį kartą turėjo draugą – tiesiog draugą.

Brėško, apyaušrio šviesos spalva Goa buvo smėlio spalvos. Nensė neatsistebėjo, kokia vaikiška atrodo mieganti Betė; abiem smulkiais kumštukais klajūnė gniaužė akmeninę vaginą, tarsi vien šitos jonės galios turėtų pakakti apsaugoti ją nuo bet kokio subkontinente tvyrančio blogio – net nuo Diterio ir Nensės.

Mapusoje teko persėsti į kitą autobusą, kadangi tas, į kurį sėdo Bombėjuje, toliau važiavo į Pandžimą. Visą ilgą dieną jie praleido Kalangute; Diteris ėmėsi savų reikalų, kitaip tariant, autobusų stotyje visiems iš eilės lindo į akis su begaliniais klausimais apie Rahulą. Jie perėjo ir Baga kelią, užsukdami į barus, į viešbučius, nepraleisdami nė vieno gaiviųjų gėrimų kiosko – visur Diteris įsi-

šnekėdavo su kuo nors akis į akį, o Betė ir Nensė laukdavo. Visi, ko jis teiravosi, tvirtino girdėję apie Rahulą, bet niekas nė akyse nebuvo jo matęs.

Diteris išnuomojo trobelę netoli paplūdimio. Tiesa, vonia čia buvo tik viena, o vandenį teko nešiotis iš lauko šulinio kibirais – tiek nupilti tualete, tiek prisipilti voniai, užtat kambaryje stovėjo dvi plačios, pažiūrėti net gana švarios lovos ir medinių pinučių pertvara – ją iš mandagumo netgi galėjai pavadinti siena, skiriančia vidaus erdvę į dvi gana uždaras patalpas. Vandeniui šildyti buvo dujinė viryklė. Palubėje net kabėjo ventiliatorius, tik nejudėjo – matyt, jį čia įtaisė užkietėjęs optimistas, puoselėjantis viltį, jog kada nors bus įvesta elektra. Langų ir durų kiaurymės žiojėjo atviros, be jokio tinklelio nuo vabzdžių, užtat abi lovas tinkleliai gaubė, ir net nesuplyšę. Lauke stovėjo gėlo (jei ir nelabai švaraus) vandens rezervuaras; vanduo, kurio jie atsinešdavo iš šulinio nupilti tualete ir kuriame maudydavosi, buvo sūrstelėjęs. Šalia vandens rezervuaro glaudėsi iš palmių lapų suręsta palapinė; lapus nuolat drėkinant, sodos vanduo, sultys ir švieži vaisiai palapinėje išlikdavo visai vėsūs. Betę nuvylė nebent tai, kad nuo paplūdimio juos skyrė galiukas kelio. Nors Arabijos jūros šniokštimas buvo aiškiai girdėti, ypač naktį, norint užkelti koją ant smėlio ar bent pamatyti vandenį, reikėjo perklampoti pūvančiais palmių lapais nuklotą plotą.

Tačiau Nensei visa gūžtos prabanga ir visi nepatogumai buvo nė motais; vos atvažiavusią, ją pakirto liga. Nensė išsivėmė, o viduriavimas taip nualino, kad Betei net teko nešioti jai vandenį nupilti tualete. Nensė karščiavo, ją kamavo šaltkrėtis, upeliais tekėjo prakaitas, tad ji nesikėlė iš lovos nei dieną, nei naktį, išskyrus trumpas valandėles, kai Betė nuvilkdavo patalynę ir atiduodavo ją dobiui, atėjusiam paimti nešvarių skalbinių.

Diteris ja pasišlykštėjo; jis toliau bastėsi po apylinkes, ieškodamas Rahulo. Betė paruošdavo Nensei arbatos, atnešdavo šviežių bananų; kai Nensė pasijusdavo stipriau, išvirdavo ryžių. Karščiuodama Nensė ištisą naktį vartydavosi ir blaškydavosi, tad Diteris atsisakė miegoti su ja. Šalia Nensės ant lovos kraštelio įsitaisydavo

Betė, o Diteris – kitoje lovoje, už pinučių pertvaros, vienas. Nensė bandė save įtikinti: kai tik pasveiksianti, keliausianti į Radžastaną drauge su Bete. Vylėsi, kad dėl ligos netapo Betei pernelyg pasibjaurėtina.

O paskui, vieną vakarą, netikėtai pabudusi Nensė pasijuto geréliau. Jai pasirodė, kad karštis atslūgo, mat galvoje buvo giedra; manė, kad bus praėję ir šleikštulys bei viduriavimas, nes jautėsi išbadėjusi. Diterio ir Betės troboje nebuvo – juodu patraukė į diskoteką, į Kalangutą. Kažkokioje užeigoje kvailu pavadinimu, lyg ir „Kokosiniai bananai", Diteris visus sutiktus iki užkimimo kamantinėjo apie Rahulą. Buvo pareiškęs, esą atrodysiąs kur kas kiečiau, jei brauksiąs ten su mergina – verčiau jau nepasirodyti kaip nupiepusiam nevykėliui, kokiu neabejotinai visi palaikytų, jei nueitų vienas.

Trobesyje nebuvo nieko valgomo, išskyrus bananus, tad Nensė sudorojo tris, užsiplikė ir arbatos. Paskui sukorė kelis reisus į lauką ir atgal, kol prisisėmė vandens voniai. Pati nustebo, kad kol prisinešė pakankamai vandens, visiškai neteko jėgų; dabar, kai karštis atslūgo, vonia jai pasirodė net vėsi.

Išsimaudžiusi Nensė nusliūkino į palmių lapais dengtą šaldytuvą, atsigėrė iš butelio cukranendrių sulčių – vylėsi, kad dabar jau viduriavimo pavyks išvengti. Nusitverti nebuvo ko – tik laukti, kol sugrįš Diteris su Bete. Nensė mėgino skaityti Upanišadas, bet net tuomet, kai karščiuojančiai balsu jas skaitė Betė, įstengė užčiuopti tekstuose daugiau prasmės. Be to, sumaniusi paskaityti, Nensė užsižiebė žibalinę lempą, ir per akimirką ją apspito debesys uodų. Skaitydama Katha Upanišadą, ji priėjo skyrių, kuriame lyg koks priedainis įkyriai kartojosi erzinanti frazė: „Iš tiesų tai – Tas." Nensei net pasirodė, kad tuojau kuoktelės, jei perskaitys ją dar bent vieną kartą. Ji užpūtė žibalinę lempą ir nėrė atgal į lovą po tinkleliu nuo vabzdžių.

Guldama ji pasidėjo šalia kastuvėlį, mat naktį trobelėje vienai buvo baugu. Bijojo ne tik banditų, dakaičių, gaujos antpuolio; trobesyje buvo dar ir įnamis – gekonas, įsikūręs vonioje už veidrodžio. Maudydamasi Nensė dažnai pastebėdavo driežiuką, šmižinėjantį

vonios kambario sienomis bei lubomis. Bet tą vakarą ji gekono nematė. Norėjosi žinoti, kur jis tūno nulindęs.

Kol kamavo karštinė, Nensė dažnai su nuostaba stebėdavo šešėlius, metamus kažkokių keistų gorgonių, sutūpusių ant pinučių pertvaros; tiesa, vieną naktį jos kažkur dingo, kitą vėl atsirado, bet tik viena. Dabar, kai karštis atslūgo, Nensė sumojo, kad „gorgonės" be paliovos juda – tai buvo žiurkės. Nuo pertvaros viršaus buvo labai patogu dairytis į abi lovas, jos tuo ir naudojosi. Nensė stebėjo gyvius, kol užsnūdo.

Ji jau po truputį ėmė suprasti atsidūrusi labai toli nuo Bombėjaus, o tai reiškia – labai toli nuo visut visko. Čia jai padėti negalėjo niekas, netgi jaunasis Vidžajas Patelis, policijos inspektorius iš Kolabos nuovados.

13. TAI NE SAPNAS

Gražioji nepažįstamoji

Kai Nensei vėl ėmė kilti temperatūra, išpylęs prakaitas jos nepažadino, užtat šaltkrėtis tuojau išblaškė miegus. Ji kaipmat susigaudė kliedinti, mat iš tikrųjų niekaip, niekaip negalėjo būti, kad ant lovos, laikydama Nensę už rankos, sėdėtų nepažįstama graži moteris su sariu. Gal trisdešimt vienų ar dvejų moteris, kurios grožis jau prasiskleidęs, bet dar nepradėjęs vysti, o nuo jos sklindantis švelnus jazminų aromatas lyg ir turėjo paliudyti Nensei, kad ta gražioji nepažįstamoji – ne kokia karštinės sukurpta šmėkla. Šitaip maloniai kvepiančios moters nesusapnuosi. O kai ji prašneko, Nensei pakako sveiko proto suabejoti, ar ją tikrai lanko haliucinacijos.

– Tu – ta, kuri apsirgo, tiesa? – paklausė Nensės moteris. – Ir jie paliko tave vieną, ar ne?

– Taip, – išspaudė Nensė; ją smarkiai krėtė drebulys, taip smarkiai, kad ji nevaldomai kaleno dantimis. Nors abiem rankomis gniaužė kastuvėlį, anaiptol nebuvo tikra, kad įstengtų jį bent pakelti.

O paskui, kaip dažnai nutinka sapnuose, nebuvo jokios tarpinės grandies, tik visiškai nelogiška įvykių seka: gražioji moteris lyg niekur nieko praskleidė sarį ir čia pat liko visiškai nuoga. Net pamėkliškai blyškioje mėnesienoje buvo matyti, kad jos oda – arbatos atspalvio, rankos ir kojos – glotnios, lyg ištekintos iš aukščiausios rūšies medienos, galbūt vyšnios. Krūtys – gal tik vos vos didesnės nei Betės, bet stangrios, stačios. Nepažįstamoji šmurkštelėjo po tinkleliu nuo uodų ir įsmuko į lovą šalia Nensės; Nensė paleido kastuvėlį ir nesipriešino, kai gražioji moteris ją apkabino.

– Jiems nederėjo palikti tavęs vienos, ar ne? – paklausė moteris Nensės.

– Ne, – sušnibždėjo Nensė; dantys jau nebetarškėjo, gražiosios moters netikėtai stipriomis rankomis glėbyje nebekrėtė ir drebulys. Iš pradžių juodvi gulėjo veidu viena į kitą, susipynusiomis kojomis; kietos moters krūtys rėmėsi į gerokai minkštesnę Nensės krūtinę. Paskui Nensė persivertė ant kito šono, moteris prisispaudė jai prie nugaros; dabar moters krūtys lietė Nensės mentes, o iškvepiamas oras vos vos taršė plaukus. Nensė negalėjo atsistebėti, koks elastingas moters ilgas, laibas liemuo: jis be vargo išsirietė ir patogiai prigludo prie plačių Nensės klubų ir apvalaus užpakalio. Dar keisčiau pasirodė tai, kad moters plaštakos, švelniai apgniaužusios sunkias Nensės krūtis, buvo dar stambesnės nei pačios Nensės.

– Juk dabar geriau, tiesa? – sukuždėjo moteris.

– Taip, – sušnibždėjo Nensė, bet pačiai balsas nuskambėjo lyg svetimas, kažkoks pernelyg kimus, tarsi atsklindantis iš tolo. Moters glėbyje ji ėmė grimzti į neįveikiamą snaudulį, o gal prasidėjo naujas karštinės etapas, žadantis miegą, kietesnį už tą, kai lanko sapnai.

Nensei dar niekada neteko užmigti su įremtomis į nugarą moters krūtimis – tiesiog nuostabu, kaip raminamai tai veikė; Nensei šmėkštelėjo mintis, ar tik ne taip jaučiasi vyrai, kai šitokia poza užmiega vienoje lovoje su moterimi. Iki šiol užsnūstančią Nensę paprastai lydėdavo kitas pojūtis: užpakaliu jusdavo suglebusį, nejudrų vyro penį. Atsidūrusi pačiame miego paribyje ir prisiminusi šį atpažįstamą prisilietimą, Nensė dar sugebėjo suvokti, kokia neįprasta ši situacija, kurioje atsidūrė dabar: be jokios abejonės, ją derėjo priskirti karščiuojančių smegenų vaizdiniams, o gal sapnui, galbūt tai buvo ir viena, ir kita. Mat ji – tuo pat metu! – labai aiškiai jautė ir moters krūtis, prisispaudusias prie nugaros, ir nugeibusį vyro penį, prigludusį prie užpakalio. Dar vienas aukštos temperatūros įbruktas sapnas, nutarė Nensė.

– Kai sugrįš, jie tikriausiai labai nustebs, ar ne? – paklausė jos gražioji moteris, tačiau Nensė jau buvo per giliai nugrimzdusi į nesąmoningą būseną, tad neįstengė atsakyti.

Nensė – liudininkė

Pabudusi Nensė susizgribo gulinti viena, užlieta mėnesienos; ji užuodė gandžos dūmą, išgirdo Diterio ir Betės balsus – tuodu kuždėjosi kitapus pinučių pertvaros. Ant šios atbrailos įsitaisiusios žiurkės tupėjo nekrustelėdamos, atrodė, irgi klausosi. O gal jos sustingo apkvaitusios nuo Diterio ir Betės išpučiamų dūmų.

Nensė girdėjo, kaip Diteris paklausė Betės:

– Kokia seksualinė patirtis iki šiol tau atrodė pati patikimiausia?

Nensė tyloje vyptelėjo pati sau; be jokios abejonės, žinojo, ką Betė galvoja. Galiausiai Diteris paklausė:

– Masturbacija, tiesa?

Nensė išgirdo Betės kuždesį:

– Taip.

– Visi mes skirtingi, – filosofiškai pareiškė Diteris. – Tau tereikia išsiaiškinti, kas labiausiai patinka.

Nensė gulėjo įsmeigusi žvilgsnį į žiurkes ir klausėsi, ką šneka Diteris. Jam nesunkiai pavyko pasiekti, kad Betė atsipalaiduotų, nors šiai užteko padorumo paklausti, tiesa, tik kartą:

– O kaipgi Nensė?

– Nensė miega, – nuramino Diteris. – Be to, ji ir neprieštarautų.

– Man reikia kniūbsčiomis, dūblį primygti, – pasakė Betė Diteriui, kuris nebuvo tiek įkirtęs angliškų tarmybių, kad suprastų, ką reiškia „dūblį primygti".

Nensė girdėjo, kaip Betė apsivertė kniūbsčia. Kurį laiką buvo visiškai tylu, o paskui Betė ėmė šniokštuoti, Diteris patyliukais ją ragino. Jie sučepsėjo, matyt, bučiavosi, tada Betė pradėjo švogžti lyg dusdama ir galiausiai suriko tokiu keistu balsu, kad išgąsdintos žiurkės nuvirvėjo pinučių pertvaros briauna, o Nensė didelėmis rankomis nejučia siektelėjo kastuvėlio.

Betė vis dar gulėjo aimanuodama, o Diteris tarė jai:

– O dabar palūkėk. Turiu paruošęs tau tokią staigmeną.

Staigmena laukė ir Nensės: kastuvėlis buvo išnykęs be pėdsako, nors ji nėmaž neabejojo pasiėmusi jį į lovą. Jai pasiutusiai magėjo užvažiuoti jam įrankiu, sutrupinti blauzdas, kad susmuktų ant

kelių ir klūpodamas išklausytų, ką ji apie jį mano. Betei paliksianti dar vieną šansą. Kol graibėsi po tinkleliu nuo uodų palei lovą, ieškodama kastuvėlio, Nensė vis dar vylėsi, kad juodvi su Bete galėsiančios išvažiuoti į Radžastaną drauge.

Tačiau pirštai užčiuopė anaiptol ne kastuvėlį – o jazminais prakvipusį sarį, kurį vilkėjo ana gražioji moteris iš sapno. Nensė pakėlė drabužį, pasiėmė į lovą, giliai įtraukė jo kvapo, o kvapas pažadino ir atmintį: ji ryškiai prisiminė tą moterį – jos neįprastai dideles ir stiprias rankas... jos neįprastai stačias ir kietas krūtis. Galiausiai prisiminė ir kai ką jau visai neįprasta: moters penį, kuris, susirangęs lyg sraigė, glaudėsi prie Nensės užpakalio, kai ši grimzdo į miegą.

– Diteri?.. – bandė sukuždėti Nensė, bet iš burnos neišsprūdo nė garselio. Atsitiko kaip tik taip, kaip Diteriui buvo pasakyta dar Bombėjuje: į Goa tenka važiuoti ne tam, kad surastum Rahulą, o tam, kad leistum jam surasti tave. Tačiau dėl vieno dalyko Diteris neklydo: mergelės su pimpeliais iš tikrųjų egzistuoja. Rahulas vis dėlto – ne hidžra, o zenana.

Nensė girdėjo, kaip Diteris bruzda vonioje – jis prietemoje ieškojo dildo. Paskui išgirdo, kaip sudžeržgėjo dūžtantis stiklas – ant akmeninių grindų ištiško butelis. Diteris, matyt, buvo neatsargiai pastatęs jį ant paties vonios krašto: į vonios kambarį prasismelkė ne kažin kiek mėnesienos, tad Diteriui prireikė abiejų rankų grabaliotis dildo. Jis trumpai keiktelėjo, tikriausiai vokiškai, nes Nensė žodžio nesuprato.

Betė nebeištylėjo, veikiausiai jai visai išrūko iš galvos, kad už pertvaros lyg ir turėtų miegoti Nensė.

– Bene sudaužei savo koką, Diteri? – sušuko Betė; klausimo pabaigą nustelbė paikas kikenimas. Diteris buvo tikras kokakolos maniakas.

– Šššš! – sušnypštė iš vonios Diteris.

– Šššš! – klusniai pakartojo Betė; jai niekaip nesisekė užgniaužti juoko.

Kitas Nensės ausis pasiekęs garsas buvo kaip tik toks, kokio ji baiminosi, tačiau balsas atsisakė paklusti – jai taip ir nepavyko perspėti Diterio, kad patalpoje esama kai ko svetimo. Nensė išgirdo

žvangtelėjimą; galėjo prisiekti, kad žino, kas tai: aštrūs kastuvėlio ašmenys rėžėsi Diteriui veikiausiai į sprandą, po pat kaukolės pamatu. Po smūgio pasigirdo metalinio žvangesio aidas, užtat sudribo Diteris stebėtinai tyliai. Tada – dar vienas smūgis; garsas maždaug toks, lyg kas iš visų jėgų būtų kastuvu ar gremėzdišku semtuvu liuobęs į medžio kamieną. Nensė sumojo, kad Betė triukšmo negirdėjo, mat pati triukšmingai papsėjo gandžos pypkutę, tarsi žarijėlė galvutėje būtų užgesusi ir Betė mėgintų iš naujo ją įplieksti.

Nensė gulėjo nekrustelėdama, tylut tylutėliai, glausdama prie savęs jazminais prakvipusį sarį. Pro pat Nensės lovą be garso praslinko blausi pamėklė su nedidelėmis stačiomis krūtimis ir mažo berniuko peniu. Nenuostabu, kad Rahulas vadinamas Gražuoliuku, dingtelėjo Nensei.

– Bete! – pamėgino šūktelėti Nensė, bet balsas vėl įstrigo gerklėje.

Iš kitapus pertvaros pro pinučių skyles staiga plykstelėjo lopiniuota šviesa; ant lubų krito išgąsdintų žiurkių šešėliai. Pro pinučių kiauraraštį Nensė įžiūrėjo, kas dedasi kitoje pusėje. Betė buvo atitraukusi tinklelį nuo vabzdžių ir užsižiebusi žibalinę lempelę; ji kaip tik ieškojo gandžos, panorusi prisikimšti dar vieną pypkę, – ir čia šalia lovos išdygo nuoga figūra arbatos atspalvio oda. Savo stambiomis rankomis Rahulas gniaužė kastuvėlį: kotas puikiausiai tilpo strėnų įdubime, kastuvo galva slėpėsi tarp menčių.

– Labas, – tarė Rahulas Betei.

– Labas. O kas tu tokia? – atsiliepė Betė. Ir dar sugebėjo aiktelėti lyg prismaugta – Nensę tas garsas privertė nukreipti žvilgsnį nuo pinučių kiauraraščio. Ji išsitiesė aukštielninka, jazminais iškvėpintu sariu užsiklojo veidą; nenorėjo žiūrėti ir į lubas, mat žinojo, kad ten šmaižioja žiurkių šešėliai.

– Ei, o tu – kas toks iš tikrųjų? – vėl išgirdo Betės balsą. – Berniukas ar mergaitė?

– Juk aš graži, ką? – tarė Rahulas.

– Šiaip ar taip, tu, aišku... kitoks, – atsakė Betė.

Tuojau pasigirdęs smūgio kastuvėliu garsas paliudijo, jog Rahului nepatiko, kad jį pavadino kitokiu. Kur kas mieliau jis vadindavosi Gražuoliuku. Nensė atsargiai išmetė jazminais prakvipusį

sarį iš lovos, išstūmė anapus tinklelio nuo vabzdžių. Vylėsi, kad drabužis atsidūrė ant grindų daugmaž toje pat vietoje, kur jį buvo palikęs Rahulas. O paskui tiesiog gulėjo plačiai atmerktomis akimis, stebeilydama į lubas, kur šen ir ten šmirinėjo žiurkių šešėliai; galėjai pamanyti, kad antrąjį ir trečiąjį kirtį kastuvėliu žiurkės palaikė tam tikru starto signalu.

Kiek palaukusi, Nensė kuo atsargiausiai pasivertė ant šono, kad pro pertvaros pinučius galėtų pažiūrėti, ką veikia Rahulas; iš pirmo žvilgsnio jai pasirodė, kad jis sumanė operuoti Betei skrandį, bet tuojau įsitikino: Rahulas kažką piešia Betei ant pilvo. Nensė kietai užsimerkė ir ėmė melsti, kad vėl pakiltų karštis; dabar, nors ir nekarščiavo, buvo taip išsigandusi, kad ją vėl ėmė krėsti drebulys. Kaip tik tas drebulys ją ir išgelbėjo. Kai Rahulas galiausiai grįžo pas ją, Nensė, kaip ir anksčiau, nevaldomai kaleno dantimis. Iškart pajuto, kad seksualiai jo visiškai nedomina – jis iš jos šaipėsi, o gal jam tiesiog buvo smalsu.

– Vėl vargina ta sena bjauri karštinė? – paklausė Rahulas.

– Vis tie sapnai, – atsakė Nensė.

– Na žinoma, brangioji, sapnai, – sutiko Rahulas.

– Taip stengiuosi užmigti, bet vis ką nors susapnuoju, – paaiškino Nensė.

– O sapnai baisūs? – paklausė Rahulas.

– Dar ir kokie baisūs, tikri košmarai, – atsakė Nensė.

– Gal nori papasakoti, mieloji? – pasiūlė Rahulas.

– Ne, noriu tiktai miego, – atsakė Nensė.

Nemenkai jos nuostabai, Rahulas nė netrukdė jai migti. Praskyrė tinklelį nuo vabzdžių, atsisėdo ant lovos krašto greta jos ir kibo masažuoti jai tarp menčių. Drebulys atlėgo, ir Nensė jau galėjo apsimesti kietai įmigusi: ėmė kvėpuoti giliai, lygiai, net šiek tiek prasižiojo ir pabandė įsivaizduoti jau esanti negyva. Rahulas lūpomis palietė jai smilkinį, paskui – nosies galiuką. Ir pagaliau Nensė pajuto, kad jis pakilo: lovos nebeslėgė jo svoris. Pajuto ir kaip Rahulas atsargiai įbruko jai į rankas kastuvėlį. Nors ir negirdėjo, kad būtų atsivėrusios ar užsivėrusios durys, Nensė suprato, jog Rahulas

lindo netgi po tinkleliu nuo vabzdžių, viena kita nutapseno per jos lovą, tarsi būtų tvirtai įsitikinusios, kad lavonai kambaryje – ne du, o trys. Tada Nensė ir sumojo, kad gali ramiai keltis – pavojus praslinko. Jei Rahulas būtų viduje, žiurkės tai, aišku, žinotų.

Apyaušrio brėkšmoje Nensė įžiūrėjo, kad Rahulas išgražino Betei pilvą naudodamasis dobio plunksna ir nenuplaunamu dobio rašalu. Rašiklis, skirtas skalbiniams ženklinti, tebuvo paprasčiausias medinis kotelis su plačia metaline plunksna; rašalas – juodas. Rašalo buteliuką ir dobio plunksną Rahulas paliko ant Nensės pagalvės. Nensė prisiminė kilnojusi ir vieną, ir kitą daiktą, paskui vėl padėjusi ant lovos; daugybė jos pirštų atspaudų liko ir ant kastuvėlio koto.

Susirgo ji vos atvažiavusi, tad nespėjo nė apsidairyti, ir vis dėlto Nensei susidarė įspūdis, kad atsidūrė kažkokiame užkaboryje, gal kaime. Ji smarkiai abejojo, ar pavyktų įtikinti vietos policiją, kad Diterį ir Betę nužudė graži moteris su mažo berniuko pimpaliuku. Rahului pakako sveiko proto neištuštinti Diterio pinigų diržo – pinigus jis pasiėmė su visu diržu. Neliko jokių įkalčių, kad galėtum įtarti čia apsilankius plėšikus. Betės papuošalų Rahulas nelietė, paliko net šiek tiek pinigų Diterio piniginėje; pasai irgi nebuvo pavogti. Nensė žinojo, kad diduma pinigų vis dar paslėpta dirbtiniame fale, bet atsukti dangtelio nė nebandė: dildo aptiško Diterio krauju ir buvo lipnus. Nensė nušluostė jį šlapiu rankšluosčiu ir įsidėjo į kuprinę prie kitų savo daiktų.

Ji vylėsi, kad inspektorius Patelis ja patikėtų – su sąlyga, jei ji suskubtų nukakti į Bombėjų anksčiau, nei ją pristvertų vietos policija. Iš pirmo žvilgsnio, nutarė Nensė, visiems pasirodys, kad tai – nusikaltimas iš aistros: keistas meilės trikampis ir nelauktai pašliję tarpusavio santykiai. O piešinėlis ant Betės pilvo įpirš tyrėjams mintį, kad čia neapsieita be kažkokio velniško ritualo ar mažų mažiausiai geros dozės sarkazmo. Drambliukas buvo visai mažas, be jokių įmantrybių – vaizdas iš priekio. Galva labiau ištempta į plotį nei į aukštį, akys nevienodo dydžio, viena – primerkta; tarsi dėbsotų iš po suraukto antakių, dingtelėjo Nensei. Suglebęs dramblio straublys kadaravo nuleistas tiesiog žemyn, o iš jo galo piešėjas

buvo nubrėžęs kelias prasiskleidusias lyg vėduoklė linijas – šitaip vaikas vaizduotų dramblį, purškiantį iš straublio vandenį, panašiai kaip vanduo trykšta iš dušo ar laistymo žarnos. Linijos tęsėsi iki Betės gaktos plaukų. Visas piešinėlis buvo nedidelis, ne itin stambus delnas jį uždengtų.

Nensė ne iš karto suprato, kodėl piešinėlis nutepliotas ne ties pačiu pilvo viduriu ir kodėl viena akis atrodo taip, lyg dramblys dėbsotų iš padilbų. Ta akis iš tiesų buvo Betės bamba, apvesta dobio rašalu, užtat antroji – tik ne itin vykusi bambos imitacija. Kadangi bamba buvo tikras įdubimas, akys atrodė skirtingos – dramblys tarytum merkė viena akimi. Toji, kuria merkė, ir buvo bamba. Linksmą – o gal pašaipią? – dramblio išraišką papildė ir iltys: viena styrojo kaip įprasta, bet antroji – nukreipta aukštyn, lyg dramblys panorėjęs gebėtų kilstelėti iltį, kaip žmogus kilsteli antakį. Tai buvo mažas, ironiškas dramblys – dramblys, apdovanotas, žinoma, jam visiškai nederamu humoro jausmu.

Pabėgimas

Nensė užtempė Betei tuos pačius berankovius marškinėlius, kuriuos Betė vilkėjo tada, kai juodvi susipažino; drabužis paslėpė bent jau piešinį. Šventosios jonės Nensė nelietė, paliko kaboti Betei ant kaklo – galbūt kitame pasaulyje šis talismanas veiks sėkmingiau, jeigu jau negalėjo apsaugoti šiame.

Patekėjusi saulė dar buvo neaukštai, priešingoje nuo jūros pusėje, ir gelzgana šviesa atrodė prislopinta, mat saulės spinduliams teko prasismelkti per arekų bei kokosų palmių lapus, todėl beveik visas paplūdimys skendėjo šešėlyje. Tai buvo tikras išsigelbėjimas Nensei, kuri ištisą valandą mosavo kastuvėliu, bet, kad ir kiek plūkėsi, išrausė tik visai seklią duobę netoli žymos, ženklinančios ribą, iki kur atplūsta potvynio vandenys. Kai ji atvilko į pakrantę Diterio kūną ir įrideno į duobę, ši jau buvo artipilnė vandens. Tik tada, kai atitempė Betę ir pamėgino sutalpinti šalia pirmojo lavono, Nensė pastebėjo mėlynuosius krabus, kuriuos kasdama, matyt, išrausė

paviršiun; gyviai iškriko į visas šalis ir suskato skubiai knistis atgal į smėlį. Pasirodo, ji pasirinko ypač minkšto smėlio ruožą – tiesiog artimiausią, netoli jų trobelės; buvo jau šaukštai popiet, kai Nensė susivokė, kodėl smėlis toks minkštas. Per potvynį čia atitekėdavo vanduo, susidarydavo tarsi nedidelė įlankėlė, kurios galas siekė džiunglių brūzgynus; duobę ji iškasė pernelyg arti tos įlankėlės. Nensė suprato, kad kūnai po žeme išbus labai neilgai.

O dar blogiau, kad, skubindamasi sušluoti sudaužyto kokakolos butelio šukes vonioje, ji netyčia užmynė ant dantytos dugno nuoskalos; keletas smulkių atskilusių stikliukų taip ir liko susmigę pėdoje. Nensė manė išrankiojusi visas šukes, bet suklydo, šiaip ar taip, traukė jas paskubomis. Iš sužeistos kojos ant vonios kilimėlio prilašėjo tiek kraujo, kad jai teko suvynioti kilimėlį ir su visomis šukėmis užkasti kape; ten pat ji palaidojo ir visus likusius Diterio ir Betės daiktus, įskaitant Betės sidabrines apyrankes, kurios Nensei buvo gerokai per siauros, taip pat Betės suskaitytas Upanišadas, kurios pačios Nensės nėmaž nedomino.

Nensė gerokai nustebo įsitikinusi, kad iškasti kapą – sunkesnis darbas nei atitempti į paplūdimį Diterio kūną; Diteris, nors buvo aukštas, svėrė kur kas mažiau, nei ji manė. Nensei dingtelėjo mintis, kad palikti jį būtų galėjusi kada tik įsigeidusi – būtų galėjusi tiesiog pakelti jį ir blokšti į sieną. Jautėsi neįtikėtinai stipri, bet, vos spėjo užpilti kapą, pajuto, kokia yra išsekusi.

Nensė vos nepasidavė akimirksnio panikai, kai niekur neberado Diterio padovanotojo sidabrinio tušinuko dangtelio – to paties tušinuko su įrašu *Made in India*. Įrašas ant paties tušinuko skelbė *Made in,* o *India* liko ant pražuvusio dangtelio. Nensė jau spėjo įsitikinti, koks tas rašiklis netobulas: jei abi įrašo dalys bent truputį nesutapdavo, jis sandariai neužsispausdavo, dangtelis amžiais makaluodavosi palaidas ir gviešdavosi nukristi. Nensė išnaršė visą trobelę ieškodama dingusio dangtelio: negalėjo patikėti, kad jį būtų priglobęs Rahulas – juk dangteliu net rašyti neįmanoma. Rašyti skirta tušinuko dalis liko Nensei, tad ji nutarė daikčiuką pasilaikyti; kadangi buvo visai mažas, ramiai galėjo keliauti į kuprinės dugną. Šiaip ar taip, juk iš tikro sidabro.

Nensė suvokė, jog karštinė iš tiesų atsitraukė, mat galva prašviesėjo pakankamai, kad ji susiprastų paimti Diterio ir Betės pasus; susiprato ir priminti sau, kad kūnai neišvengiamai bus greitai surasti. O tas, kas išnuomojo Diteriui vasarnamį, kad ir kas jis būtų, juk žino, kad poilsiautojų – trys. Ji numanė, kad policija tikėsis, jog ji mėgins nešdintis arba autobusu iš Kalanguto, arba keltu iš Pandžimo. Nensės planas buvo nuostabiai blaivus: Diterio ir Nensės pasus ji numesianti kur nors Kalanguto autobusų stotyje, kad kristų į akis, o pati išplauksianti į Bombėjų keltu iš Pandžimo. Jei tik nenusigręš sėkmė, tuo metu, kai ji sėdės kelte, policija naršys autobusų stotis.

Sėkmė nuo Nensės ne tik nenusigręžė – jai pasisekė net dar labiau, nei vylėsi. Kai lavonai buvo surasti, vasarnamio šeimininkas, bendravęs tik su Diteriu, prisipažino Betę ir Nensę matęs tik iš tolo. Kadangi Diteris buvo vokietis, šeimininkas visai logiškai pamanė, kad abu jo draugai – irgi vokiečiai, negana to, Nensę jis palaikė vyru. Šiaip ar taip, Nensė buvo išlakaus stoto mergina, o šalia Betės atrodė ypač augalota. Tad trobelės savininkas policijai pasakė, kad ieškoti reikėtų vokiečio hipio – vyro. Kai Kalangute atsirado žuvusiųjų pasai, policijai paaiškėjo, kad Betė buvo amerikietė, bet tai nepakeitė įsitikinimo, kad žudikas – vyras, vokietis, keliaujantis autobusu.

Kapas bus surastas toli gražu ne iš karto; potvynių vandenys smėlėtus įlankėlės krantus ardė lėtai. Taip ir liks neaišku, kas pirmiau: maitėdos paukščiai ar sulaukėję šunys – užuodė lavonus, bet tuo metu Nensės ir pėdos buvo ataušusios.

Ji palūkėjo tik tol, kol saulė pakilo virš palmių viršūnių ir užliejo paplūdimį akinančia balta šviesa; drėgnas paplūdimio smėlis saulėkaitoje išdžiūvo vos per kelias minutes. Nensė susikurpė šluotelę iš palmių šakų ir kaip įmanydama užžarstė smėlyje likusią drūžę, vedančią į džiungles ir prie trobelės; tada nušlubčiojo savais keliais. Kai iškeliavo iš Andžunos, buvo dar gana ankstyvas rytas. Išvydusi paplūdimį nugulusius ir jūroje plaukiojančius nuogalius, pamanė užėjusi izoliuotą, tokiems keistuoliams skirtą ruožą, nors iš tikrųjų šis reiškinys nieko nebestebino visame regione. Tik iš kur ji galėjo žinoti? Juk gulėjo ligos patale.

Pirmąją dieną sužeista koja pernelyg nevargino, bet Nensei teko sukarti visą kelią iki Kalanguto, kur reikėjo numesti pasus. Ji pasiteiravo gydytojo „Minoje“ ir „Varmoje“, bet nieko nepešė. Kažkas pasakė jai, kad angliškai kalbantis gydytojas yra apsistojęs „Končos“ viešbutyje, bet, kai ji ten nusikapstė, sužinojo, kad gydytojas jau išvykęs. Vis dėlto „Končoje“ kažkas užsiminė, kad angliškai kalbantį gydytoją galima rasti Bagoje, „Bardezo“ viešbutyje. Ten ji nukėblino jau kitą dieną, bet ją nuvijo nuo durų; tuo metu į žaizdą jau buvo įsimetusi infekcija.

Galų gale baigusi begalines maudynes daktaro Daruvalos vonioje, Nensė sumojo nebeprisimenanti, kada įvykdytos žmogžudystės: prieš dvi ar prieš tris dienas? Užtat puikiai prisiminė ką tik nedovanotinai susimovusi. Ji jau spėjo daktarui Daruvalai prasitarti plauksianti keltu į Bombėjų, o šitaip laidyti liežuvį tikrai nebuvo protinga. Padėdami jai užsiropšti ant stalo balkone gydytojas su žmona manė, kad ji neprataria nė žodžio, nes graužia nerimas dėl būsimos smulkios operacijos, bet taip manydami klydo – iš tiesų Nensė suko galvą, kaip atitaisyti savo klaidą. Kol daktaras Daruvala leido nuskausminamųjų, Nensė nė nemirktelėjo, o kai jis ėmėsi ieškoti kojoje susmigusios šukės, visiškai ramiai prašneko:

– Žinote ką? Aš apsigalvojau. Nebevažiuosiu į Bombėjų. Verčiau jau trauksiu į pietus. Iš Kalanguto autobusu pasieksiu Pandžimą, tada persėsiu į kitą autobusą – į Margao. Norėčiau aplankyti Misorą, kur gamina smilkalus – žinote? Paskui tikriausiai dar užsuksiu į Keralą. Ką pasakytumėte?

Gydytojo nuomonės paklausė tyčia – norėjo, kad šį iš piršto laužtą maršrutą jis prisimintų.

– Pasakyčiau, kad jūs – užkietėjusi keliautoja! – atsakė daktaras Daruvala.

Iš jos kojos jis ištraukė stulbinančiai didelę pusmėnulio formos stiklo šukę; panašu į kokakolos butelio storo stiklo dugno nuoskalą, pasakė Nensei gydytojas. Išrankiojęs smulkesnius stikliukus, jis dezinfekavo įbrėžimus, o ant didžiosios žaizdos uždėjo marlės su jodoforu tvarstį. Paskui daktaras Daruvala davė Nensei išgerti antibiotikų, kurių buvo atsivežęs dėl viso pikto, jeigu prireiktų vaikams.

Po kelių dienų būtina pasirodyti gydytojui, perspėjo ją, – net ir anksčiau, jei žaizdos kraštai paraustų arba pakiltų temperatūra.

Nensė nesiklausė, ją graužė naujas rūpestis: kaip reikės jam atsilyginti? Tikrai neatrodė, kad derėtų prašyti gydytojo atsukti dildo, be to, nutarė Nensė, jam veikiausiai ir nepakaktų jėgos. Faroką savo ruožtu irgi blaškė mintys apie dildo.

– Negalėsiu jums kažin kiek sumokėti, – tarė Nensė gydytojui.

– Išvis neprašau sumokėti! – patikino ją daktaras Daruvala. Paskui davė jai savo vizitinę kortelę – tai buvo įprotis.

Nensė užmetė akį į kortelę ir tarė:

– Juk jau sakiau – aš nebevažiuoju į Bombėjų.

– Na taip, bet jei pradėsite karščiuoti ar infekcija plis toliau, paskambinkite man – iš ten, kur tuo metu būsite. Arba jei nueisite pasirodyti gydytojui, su kuriuo negalėsite susišnekėti, tegul jis man paskambina, – pasakė Farokas.

– Ačiū, – padėkojo Nensė.

– Vaikščiokite tik tiek, kiek būtina, pėdos geriau nepriminti, – dar perspėjo gydytojas.

– Juk aš sėdėsiu *autobuse*, – primygtinai tarė Nensė.

Klibikščiuodama laiptų linkui, ji susidūrė su Džonu D.; gydytojas juos supažindino. Nensė buvo visiškai nenusiteikusi pažinčiai su tokiu patraukliu vaikinu; nors jis elgėsi labai mandagiai, net pasisiūlė padėsiąs nulipti laiptais, ji jautė, kaip sunku atsispirti jo europietiškajai viršenybei. Neatrodė, kad ji bent menkiausią trupinėlį jį jaudintų ar trauktų, ir tai gildė labiau nei skaudama koja. Vis dėlto Nensė atsisveikino su daktaru Daruvala ir leido Džonui D. nunešti ją laiptais žemyn; žinojo esanti sunki, kita vertus, jis iš pažiūros lyg ir turėjo būti stiprus. Nensė taip įsigeidė jį priblokšti, kad neįstengė susilaikyti. Negana to, vaikino rankos tikrai turėjo būti pakankamai tvirtos atsukti dildo.

– Jeigu ne per daug vargo, – tarė ji Džonui D. viešbučio vestibiulyje, – galėtumėte padaryti man didžiulę paslaugą. – Ji parodė jam dirbtinį falą, neištraukdama iš kuprinės viso. – Galas atsisuka, – paaiškino, žiūrėdama tiesiai jam į akis. – Bet aš atsukti negaliu, neužtenka jėgų.

Ji nė akimirką neatitraukė žvilgsnio nuo Džono D. veido, kai jis abiem rankomis sugniaužė didįjį pimpalą. Jo savitvarda stulbino – dėl to Nensė ir nebegalės jo pamiršti.

Kai tik dangtelis pradėjo suktis, Nensė sulaikė Džoną D.

– To visiškai pakanka, – pasakė; nenorėjo, kad jis pamatytų pinigus. Atrodė, kad Džono D. priblokšti tiesiog neįmanoma, ir tai kiek nuvylė, bet Nensė vis dar neprarado vilties. Nutarė spiginsianti jam į akis tol, kol jis neištvėręs nukreips žvilgsnį į šalį. – Verčiau patausosiu jūsų jausmus, – tarė ji. – Kažin ar jums būtų malonu sužinoti, kas yra šito daikto viduje.

Ji ilgam įsimins tą nejučia jo lūpas perkreipusį vypsnį – Džonas D. buvo aktorius gerokai anksčiau, nei tapo Inspektoriumi Dharu. Jo vypsnys giliai įstrigs jai atmintyje – tas pats vypsnys, kuriuo vėliau Inspektorius Dharas kaitins visą Bombėjų. Ne Džonui D. – Nensei teko pirmai nukreipti akis; tą ji irgi prisimins.

Kalangute ji nė nesiartino prie autobusų stoties; Pandžimą ketino pasiekti kokiu nors pakeleivingu automobiliu, net jei tai reikštų, kad nemenką kelio galą teks sukarti pėsčiomis – net jei tai reikštų, kad prireiks gintis kareivišku kastuvėliu. Nensė vylėsi, kad dar kokią dieną ar dvi lavonų niekas nesuras. Tačiau dar nė nespėjusi rasti kelio, vedančio į Pandžimą, kai ką prisiminė: nemenką stiklo šukę, kurią gydytojas ištraukė iš jos pėdos. Parodęs stikliuką jai, daktaras Daruvala numetė jį į peleninę, stovinčią ant staliuko šalia hamako; paskui, tikėjosi ji, galbūt išmetė lauk. Bet... o kas, jeigu jis išgirs apie šukes, surastas hipių kape – neilgai trukus jos išrausta duobė bus praminta hipių kapu. O kas, jeigu jam šaus į galvą mintis, kad šukė iš jos kojos – ko gero, to paties butelio dužena?

Buvo jau vėlyvas vakaras, kai Nensė parslinko atgal į „Bardezo“ viešbutį. Vestibiulio durys buvo užrakintos, o berniokas, kuris miegodavo vestibiulyje ant vikšrių kilimėlio, vis dar šnekučiavosi su šunimi, leidžiančiu naktis drauge su juo, – kaip tik dėl šios priežasties šuo ir neišgirdo jokio bruzdesio, kai Nensė vijokliais sliuogė į Daruvalų antro aukšto balkoną. Prokaino injekcijos poveikis spėjo išsivadėti, tad pėda skausmingai tvinkčiojo, tačiau, net jeigu

Nensė būtų rėkusi iš skausmo ar kliuvinėjusi už baldų, vis tiek nebūtų pažadinusi daktaro Daruvalos.

Gydytojo pietus jau aprašėme gana smulkiai. Nėra jokio reikalo taip pat detaliai vardinti visko, ką jis valgė vakarienės, užteks pasakyti, kad vindalu būdu paruoštą kiaulieną išmainė į žuvį, bet leido sau pasimėgauti kiaulienos troškiniu, vadinamuoju *sorpotel* arba *sarapatel*, – tai yra kiauliena, į kurią dedama ir kiaulės kepenų, ir viskas gausiai apšlakstoma actu. Vis dėlto, sunkiai alsuodamas, jis skleidė užvis tirščiausią vytintos antienos su tamarindais kvapą, o su kiekvienu knarktelėjimu gaižiai užkvipdavo jaunu raudonuoju vynu – dėl šio rytą gydytojui teks smarkiai gailėtis. Jei jau pradėjo gerti alų, jį reikėjo gerti ir toliau, nemaišyti su vynu. Julijai liko tik džiaugtis, kad daktaras Daruvala apsisprendė šiąnakt miegoti balkono hamake, kur švilpiančio, triukšmingo jo knarkimo bus priversta klausytis nebent Arabijos jūra – ir dar driežai bei naktį susitelkę legionai vabzdžių. Be to, Julija troško atokvėpio nuo visų aistrų, kurias sužadino paveikus pono Džeimso Salterio tekstas. Asmeniniai apmąstymai apie iškeliavusios hipės dirbtinį falą bent šiam kartui gerokai atvėsino Julijos seksualinį įkarštį.

Beje, visokia vabzdžių bei driežų padermės gyvastis lipte aplipo tinklelį, gaubiantį hamake palaimingai miegantį gydytoją. Galėjai pamanyti, kad gekonus ir mašalus tiesiog keri jo skleidžiami garsai bei kvapai. Prieš eidamas gulti, Farokas išsimaudė ir visą savo tuklų, blyškiai rusvą kūną nupudravo „Cuticura" talku: nuo kaklo iki kojų tarpupirščių. Švariai nuskustą kaklą bei skruostus nešykštėdamas apšlakstė aitriai citrinomis kvepiančiu gaivinamuoju skysčiu po skutimosi. Gydytojas nusigremžė net ūsus, paliko tik vos įžiūrimą barzdelės kuokštą ant smakro; jo veidas dabar buvo lygus, glotnus – beveik kaip kūdikio. Daktaras Daruvala buvo toks švarus ir toks kvapus, kad Nensei pasirodė: jei ne išganingasis apsauginis tinklelis, gekonai ir vabzdžiai jį tiesiog surytų.

Farokas buvo taip giliai įmigęs, kad jam dingojosi, jog yra jau miręs, guli palaidotas kažkur Kinijoje; gydytojas sapnavo, kad patys uoliausi jo garbintojai kibo atkasti kūno – siekdami kažką įrodyti. Farokas nenorėjo, kad jį judintų, kad drumstų jam ramybę, – jautė-

si atsipalaidavęs, visiškai suglebęs, nors iš tikrųjų jį priveikė apsirijimo stingulys, ką jau kalbėti apie vyno poveikį; gydytojas kone be sąmonės drybsojo hamake. Sapnas, neva tapęs duobkasių grobiu, be jokios abejonės, bylojo apie besaikį piktnaudžiavimą.

Tegul sau būna tas mano kūnas stebuklingas, sapnavo jis, vis tiek nekiškit prie jo nagų!

Nensė tuo tarpu rado, ko ieškojusi: peleninėje, šalia beveik neįžiūrimos sudžiūvusio kraujo dėmelės, gulėjo pusmėnulio formos stiklo šukė. Vos suėmusi ją pirštais, Nensė išgirdo daktaro Daruvalos šūksnį: „Palikit mane Kinijoje!" Gydytojas staiga pašėlo spardytis, ir Nensė išvydo, kaip viena daili kiaušinio lukšto rudumo pėda išniro pro tinklelį nuo vabzdžių ir net išsikišo per hamako kraštą – dabar jau niekas nebesaugojo jos nuo nakties siaubų. Sambrūzdžio išgąsdinti gekonai nėrė į visas puses, siūbtelėję aukštyn mašalai susimetė zvimbiančiais spiečiais.

Ką gi, pagalvojo Nensė, juk daktaras padarė man paslaugą, ar ne? Ji stovėjo nutirpusi, beveik nekvėpuodama, kol įsitikino, kad gydytojas miega kaip užmuštas; visiškai nenorėjo jo pažadinti, bet negalėjo ir palikti šitaip, iškišusio dailią pėdą naktinių gyvių vaišėms. Nensė susimąstė, kaip galėtų saugiai pakišti Faroko koją atgal po tinkleliu nuo vabzdžių, bet neseniai pabudusi sveika nuovoka greitai įtikino ją verčiau nerizikuoti. Iš balkono ji nusliuogė vijokliais atgal į terasą – tam prireikė abiejų rankų, tad stiklo šukę ji sukando dantimis – kaip įmanydama atsargiau, kad nesusipjaustytų liežuvio ar lūpų. Tada sutemų gaubiamu keliu nuklibikščiavo Kalanguto pusėn, pakeliui ir išmetė šukę. Stikliukas nukrito į tankią palmių giraitę, išnyko be garselio, nepastebėtas nė vieno žmogaus akies, kaip ir prarastoji Nensės nekaltybė.

Ne tos kojos pirštas

Nensei nepaprastai pasisekė, kad būtent tuo metu, nė kiek ne vėliau, išsinešdino iš „Bardezo" viešbučio. Ji taip ir nesužinojo, kad tame viešbutyje buvo apsistojęs Rahulas, o Rahulas nesužinojo,

kad daktaras Daruvala gydė Nensę. Ją iš tiesų lydėjo neįtikėtina sėkmė – mat Rahulas lygiai taip pat kaip ji vijokliu užkopė į Daruvalų antro aukšto balkoną, ir netgi tą pačią naktį. Nensė pasirodė ir vėl išnyko, bet kai į balkoną įlipo Rahulas, vargšė daktaro Daruvalos pėda vis dar styrojo atkišta naktiniams grobuonims.

Rahulas ir pats prisistatė kaip grobuonis. Mat naivuolės daktaro Daruvalos dukterys išplepėjo jam, kad Džonas D. paprastai miegąs hamake balkone. Tad Rahulas ir įsiropštė į balkoną gundyti Džono D. Smalsuoliams, kuriems seksu pramušta galva, gal ir būtų įdomu pasvarstyti, ar Rahului būtų pavykę suvilioti išvaizdųjį vaikiną, bet Džonas D. tokio išbandymo sėkmingai išvengė, kadangi aną neramią naktį hamake miegojo ne jis, o daktaras Daruvala.

Tamsoje – ir dar geidulingos nekantros akinamas – Rahulas suglumo. Miegančiojo po tinkleliu nuo vabzdžių kvapas, aišku, masino. Galbūt mėnesiena buvo kalta, kad odos atspalvis atrodė ne visai toks, koks turėtų būti? Galbūt tik mėnesienos ir šešėlių žaismas trikdė regėjimą? Mat Rahului vaidenosi, kad Džonas D. netikėtai užsiželdinęs šiokį tokį barzdos kuokštą. O kyšančios iš po tinklo kojos pirštai buvo nedidukai, visai beplaukiai, pati pėda – ne ką didesnė nei jaunos mergaitės. Rahulas išvydo, kad kulnas – patraukliai minkštas ir mėsingas, padas jam pasirodė kone nekukliai rausvas ir ryškiai skyrėsi nuo liaunos rusvos čiurnos.

Rahulas pritūpė prie tos smulkios kyšančios pėdos, ėmė glostyti savo didele ranka, pasitrynė skruostu į iškvepintus kojos pirštus. Savaime aišku, būtų kaip reikiant išsigandęs, jei daktaras Daruvala būtų surikęs: „Bet aš visai *nenoriu* būti stebuklas!"

Gydytojas sapnavo, kad jis – Pranciškus Ksaveras, iškeltas iš kapo ir prieš savo valią pergabentas į Goa, į Gerojo Jėzaus baziliką. Tiksliau sakant, jis sapnavo esąs negyvas, bet stebuklingai nesuiręs Pranciškaus Ksavero *kūnas*, ir to kūno laukė nelengvi išbandymai – irgi prieš jo paties valią. Vis dėlto, kad ir kaip gniuždė siaubas dėl viso to, kas su juo vyko, sapne Farokas negalėjo balsu išrėkti savo baimių – apdujęs nuo maisto pertekliaus ir vyno, buvo priverstas kentėti tylomis, nors ir žinojo, ko laukti: netrukus viena kuoktelė-

jusi maldininkė suės jo kojos pirštą. Kas jau kas, o ta istorija jam buvo gerai žinoma.

Rahulas lyžtelėjo kvapų gydytojo padą. Pajuto stiprų „Cuticura" talko ir visai silpną česnako skonį. Kadangi toji pėda buvo vienintelė kūno dalis, neapsaugota tinkleliu nuo vabzdžių, Rahulas neįveikiamą potraukį saldžiajam Džonui D. galėjo išreikšti vien tik šilta burna apžiodamas dešinės – kaip manė, Džono D. – kojos nykštį. Rahulas suskato pirštą čiulpti, ir dar taip stipriai, kad daktaras Daruvala suaimanavo. Iš pradžių Rahulas dar stengėsi pažaboti troškimą kąsti, bet ilgai netvėrė, pasidavė ir neskubėdamas suleido dantis į trūkčiojantį kojos nykštį; paskui šį neįveikiamą impulsą užgniaužė, bet neišlaikęs ir vėl kando, smarkiau. Rahului buvo tikra kankynė tvardytis, kad nenueitų per toli – jis geidė suryti miegantįjį, nesvarbu, visą iš karto ar dalimis. Kai pagaliau paleido gydytojo koją, abu, ir Rahulas, ir daktaras Daruvala, sunkiai gaudė kvapą. Gydytojas sapne nėmaž neabejojo, kad ta maniakė moteriškė jau nudirbo savo juodą darbą; ji nukando šventąją relikviją, jo kojos pirštą, ir dabar jo stebuklingojo kūno liko apverktinai mažiau, nei buvo palaidota.

Kol Rahulas nusimetė drabužius, daktaras Daruvala ištraukė sužalotą koją iš tokio pavojingo pasaulio; jis susirangė į kamuoliuką hamake po tinkleliu nuo vabzdžių, mat sapnuodamas pabūgo, kad jau artėja Šventojo Sosto pasiuntiniai – gabenti į Romą jo rankos. Farokas iš paskutiniųjų stengėsi išrėkti amputacijos baimę, o Rahulas suko galvą, kaip išgliaudyti tinklelio nuo uodų paslaptis.

Rahulas manė, kad bus geriausia, jei Džonas D. pabudęs susivoks, jog visu veidu tvirtai glaudžiasi prie jo krūtų, mat šiuos vėlyvuosius kūno papildinius nedvejotinai reikėjo priskirti prie tobuliausių Rahulo kūno dalių. Bet kadangi Rahulas pamanė, jog vaikinas susijaudino dėl tokios keistenybės – pajutęs, kad kažkas čiulpia ir kandžioja kojos nykštį, – ėmė lįsti mintis, kad galbūt sėkmė nusišypsotų, net jeigu ryžtųsi drąsesniam žingsniui. Rahulas kone puolė į neviltį suvokęs, kad, kol nesuras būdo įsirabždinti į tinklelį nuo vabzdžių, daryti negalės išvis nieko; dėl to jam buvo pasiutusiai apmaudu. Kaip tik tuo kritišku metu, kai Rahulas nėrėsi

iš kailio ieškodamas būdo toliau gundyti, Farokas galų gale atgavo žadą ir išrėkė savo siaubą. Rahulas aiškiai išgirdo žodžius: „Nenoriu būti joks šventasis! Man ta ranka reikalinga – puiki ranka!" – ir išsyk atpažino daktaro Daruvalos balsą.

Vestibiulyje iškart trumpai suskalijo budinčio bernioko šuo; vaikiščias vėl ėmė kalbinti savo gyvulį. Rahulas daktaro Daruvalos neapkentė taip pat aistringai, kaip geidė Džono D. Jį apėmė siaubas pagalvojus, kad glamonėjo gydytojo pėdą; Rahulo vos nesupykino – juk tai gydytojo kojos nykštį jis čiulpė ir kandžiojo! Kamuojamas dar ir gėdos, skubiai apsirengė. Jis ėmė sliuogti vijokliais žemyn, į terasą, jusdamas, kaip liežuvį graužia „Cuticura" talko kartumas; šuo vestibiulyje išgirdo, kaip jis nusispjovė, ir vėl sulojo. Šįsyk berniokas jau atrakino laukujes viešbučio duris ir nerimastingai nužvelgė pasimiglojusį paplūdimį.

Vaikas išgirdo daktaro Daruvalos rėkalojimus balkone: „Kanibalai! Maniakai katalikai!" Net nepatyrusiam berniokui hinduistui šitoks derinys pasirodė gerokai bauginantis. O paskui prie vestibiulio durų balsingai užskalijo šuo. Tiek berniokas, tiek šuo gerokai nustebo, kai priešais juos netikėtai išdygo Rahulas.

– Palauk, neužsirakink, nepalik manęs lauke, – tarė Rahulas.

Vaikinukas įleido jį vidun, padavė kambario raktą. Rahulas segėjo ilgą platų sijoną – tokį, kad būtų lengva prireikus nusimesti ir vėl apsivilkti, – ir vilkėjo ryškiai geltoną palaidinukę, tokią aptemptą, kad drovus vaikinuko žvilgsnis nejučia krypo į tobulos formos Rahulo krūtis. Kitomis aplinkybėmis Rahulas būtų nedelsdamas abiem rankomis sugriebęs bernioką už galvos, prisitraukęs ir panardinęs jo veidą į savo krūtinę; paskui gal kiek pamaigęs mažytį berniuko pimpaliuką, o gal išbučiavęs jį, jei taip – įkišęs liežuvį taip giliai vaikui į gerklę, kad tas tikriausiai būtų sužiaukčiojęs. Bet ne dabar. Dabar Rahulas tam visai neturėjo ūpo.

Jis užlipo viršun į savo kambarį; išsivalė dantis – brūžino, kol visiškai nebeliko daktaro Daruvalos „Cuticura" talko skonio. Paskui nusirengė ir išsitiesė lovoje – gulėdamas galėjo žvelgti į savo atspindį veidrodyje. Nebuvo nusiteikęs net masturbuotis. Pakraigliojo keletą piešinėlių, bet nepadėjo ir tai. Rahulas siuto ant dak-

taro Daruvalos, kam užėmė Džono D. hamaką; niršo taip smarkiai, kad neįstengė net susijaudinti. Gretimame kambaryje knarkė tetulė Promila.

Apačioje, vestibiulyje, berniokas stengėsi numaldyti savo šunį. Iš tiesų buvo keista, kad gyvulys šitaip įsiaudrino; moterys jo paprastai išvis nepaveikdavo. Šuo reaguodavo tik į vyrus, net kailis pasišiaušdavo; kitąsyk imdavo neramiai bindzinėti aplinkui pastirusiomis letenomis, uostinėdamas kiekvieną pakampę, kur tiktai būta vyrų. Berniokas niekaip negalėjo suprasti, kodėl šuo taip sutiko Rahulą. Be to, vaikinukui dar reikėjo apsiraminti ir pačiam, mat į Rahulą sureagavo ir jis – į Rahulo krūtis; vaikinukas taip susijaudino, kad dabar jį vargino galinga erekcija, ar bent jau galinga pagal amžių. Jis gerai žinojo, kad „Bardezo" viešbučio vestibiulis – toli gražu ne tinkama vieta leistis nunešamam vaizduotės. Vaikinukui visai nebuvo kas darą. Jis vėl įsitaisė ant savo vikšrių čiužinio, galiausiai prisikalbino greta susirangyti ir šunį. Ir vėl, kaip ir anksčiau, ėmė kažką jam pasakoti.

Faroko atsivertimas

Kėblindama Pandžimo keliu Nensė sulaukė aušros, ir čia jai nusišypsojo sėkmė: pastebėjęs, kaip šlubčioja, jos pagailėjo kažkoks motociklininkas. Motociklas, tiesa, buvo ne kažin koks, bet vis geriau negu nieko: 250 kubinių centimetrų „Yezdi" su raudono plastiko spurgais, kadaruojančiais ant vairo rankenų, su uždažytu juodu tašku ant priekinio žibinto ir su apsauginiu gaubtu ant kairio užpakalinio rato, kad neįsiveltų keleivio drabužis. Nensė mūvėjo džinsus, tad lyg niekur nieko apsižergė sėdynę liesam jaunikliui vairuotojui už nugaros. Netarusi nė žodžio, apglėbė vaikinuką per juosmenį; žinojo: jis neišspaus tokio greičio, kad ją išgąsdintų.

Abipus motociklo stirksojo nuo smūgių saugantys skydai, primenantys oro pasipriešinimą mažinantį aptaką. Daktaro Daruvalos aplinkoje šie skydai profesiniu žargonu buvo vadinami kaulų laužymo skydais, mat juos lydėjo prasta šlovė – skydai dažnai su-

traiškydavo motociklininkams blauzdikaulius. Ir visa tai – tik dėl to, kad neduokdie nebūtų įlenktas degalų bakas.

Nensės svoris iš pradžių sutrikdė jaunąjį vairuotoją, mat sukant smarkiai didino motociklo inerciją, tad vaikinukas stengėsi važiuoti kuo lėčiausiai.

– Ar šitas kledaras negali judėti kiek greičiau? – paklausė ji.

Jis daugmaž susigaudė, ką ji sako, o gal pats jos balsas, tiesiai į ausį tariami žodžiai vaikinuką sujaudino; juk galėjo būti ir taip, kad, pastebėjęs ją kelyje, atkreipė dėmesį visai ne į raišavimą, o į aptemptus džinsus, į šviesius plaukus, į siūbavimą krūtų, kurios dabar rėmėsi jam į nugarą.

– Na štai, jau geriau, – tarė Nensė, kai jis ryžosi smarkiau spustelėti greičio paminą. Švilpiantis vėjas purtė ant vairo rankenų pritvirtintus plastikinius spurgus, atrodė, jie moja Nensei kviesdami greičiau lėkti į garlaivio prieplauką ir į Bombėjų – sutikti pasirinktos lemties.

Andai ji puolė į glėbį blogiui – ir įsitikino, kad jis netenkina jos. Ji buvo nusidėjėlė, ieškanti neįmanomo išganymo; manė, kad atkurti prigimtinį jos gerumą galėtų nebent sąžiningas, nepaperkamas policininkas. Nensė pati suvokė, kad, galvodama apie inspektorių Patelį, neišvengia tam tikros prieštaros. Tikėjo, kad jis – doras ir garbingas, bet drauge vylėsi gebėsianti jį sugundyti; pagal Nensės logiką šiek tiek jo dorybingumo ir garbingumo turėjo persiduoti ir jai. Šitokios iliuzijos – anaiptol ne retenybė, ir būdingos ne vien moterims. Senas kaip pasaulis įsitikinimas: keletą seksualinių paklydimų galima ištaisyti – net ir visai ištrinti – vienu vieninteliu teisingu seksualiniu pasirinkimu. Niekas neturėtų smerkti Nensės už tai, kad bandė to siekti.

Kol Nensė važiavo apsižergusi „Yezdi“ į keltą, o kartu ir pasitikti lemties, ne itin stiprus, bet įkyrus dešinės kojos nykščio skausmas galiausiai pažadino daktarą Daruvalą – pagaliau baigėsi beprotiškų sapnų ir sutrikusio virškinimo naktis. Išniręs iš po tinklelio nuo vabzdžių, gydytojas nuleido kojas per hamako kraštą, bet vos pabandė priminti dešinę, nykštį pervėrė aštrus skausmas. Kokią akimirką Farokas manė vis dar sapnuojąs, kad jis – šventojo Pranciš-

kaus lavonas. Blausiai ruzganoje ankstyvo ryto šviesoje – beveik tokios pat spalvos kaip daktaro Daruvalos oda – jis apžiūrėjo maudžiantį pirštą. Oda nebuvo įdrėksta, bet nykštį margino tamsraudonės, beveik violetinės kraujosruvų dėmelės – aiškių aiškiausios įkandimo žymės. Daktaras Daruvala suriko.

– Julija! Man įkando šmėkla! – šaukė gydytojas.

Žmona tekina atbėgo pas jį.

– Kas atsitiko, *Liebchen*? – paklausė.

– Tu tik pažvelk į mano kojos nykštį! – pareikalavo gydytojas.

– Bene pats save kandžiojai? – Julija net nebandė slėpti pasibjaurėjimo.

– Tai *stebuklas*! – užriko daktaras Daruvala. – Man įkando šmėkla tos pačios trenktos moteriškės, kuri nukando nykštį šventajam Pranciškui! – pridūrė.

– Na jau, nepiktžodžiauk, – sudraudė jį Julija.

– Aš pradedu įtikėti, o ne piktžodžiauju! – gerklojo gydytojas. Dar sykį pamėgino visu svoriu atsiremti dešine koja, bet nykštį nutvilkė toks skausmas, kad Farokas rėkdamas susmuko ant kelių.

– Nutilk – pažadinsi vaikus, visus išversi iš lovos! – subarė jį Julija.

– Tebus pagarbintas Viešpats, – sušnibždėjo Farokas, keturiomis ropodamas atgal prie hamako. – Aš tikiu, Dieve, tik meldžiu, nebekankink! – Jis griuvo į hamaką ir abiem rankomis apsiglėbė krūtinę. – O kas, jei jie pasigvieš ir mano rankos? – paklausė žmonos.

Julijai visa tai pasirodė šlykštu.

– Tikriausiai suvalgei ką nors, kas nepatiko skrandžiui, – pareiškė ji. – O gal prisisapnavo dildo?

– Ar tik ne tau pačiai sapnavosi tas dildo? – pasišiaušė Farokas. – Juk aš išgyvenu kažką panašaus į *atsivertimą*, o tu galvoji apie storą pimpalą!

– Galvoju tik apie tai, kad labai jau keistai elgiesi, – paaiškino jam Julija.

– Patyriau tam tikrą religinį *išgyvenimą*! – atkakliai laikėsi savo Farokas.

– Neįžvelgiu nieko, kas būtų bent truputį susiję su religija, – nenusileido ir Julija.

– O tu pažiūrėk į mano kojos nykštį! – sušuko gydytojas.

– Gal įsikandai miegodamas? – pakišo mintį žmona.

– Julija! – neištvėrė Farokas. – O aš maniau, kad tu – jau krikščionė!

– Na ir kas? Nei aš apie tai rėkauju, nei dėl to aimanuoju, – atšovė Julija.

Į balkoną atslinko Džonas D., kuriam nė negalėjo ateiti į galvą, kad tai, ką patyrė daktaras Daruvala, buvo skirta patirti jam, tik tai jau būtų anaiptol ne religinis, o visai kitokios rūšies išgyvenimas.

– Kas čia dedasi? – paklausė vaikinas.

– Atrodo, kad balkone miegoti nesaugu, – paaiškino jam Julija. – Kažkas įkando Farokui. Kažkoks gyvūnas.

– Tai *žmogaus* dantų žymės! – kategoriškai pareiškė gydytojas.

Džonas D. įkąstą pirštą apžiūrėjo atsainiai, kaip jam buvo būdinga.

– Gal beždžionė? – bandė spėti.

Daktaras Daruvala susirietė į kamuolį hamake, nutaręs bent jau kol kas atsitverti nuo žmonos ir mylimo vaikino tylos siena. Julija ir Džonas D. drauge su Daruvalų mergaitėmis papusryčiavo terasoje po balkonu; retsykiais jie pakeldavo galvas ir akimis nuslysdavo vijokliu aukštyn – ten, kur, jų manymu, hamake niūrojo Farokas. Bet jie klydo: jis ne niūrojo, o meldėsi. Kadangi jam stigo patirties, malda veikiau priminė vidinį monologą, panašų į gana standartinę išpažintį – ypač tokią, kokią neretai paakina sunkios pagirios.

O Dieve! – meldėsi daktaras Daruvala. – *Prašau, neatimk iš manęs rankos – kojos pirštas mane visiškai įtikino. Jokių svaresnių argumentų man nebereikia. Mane paveikti tau pavyko iš pirmo karto, Dieve.* – Gydytojas valandėlę patylėjo. – *Prašau, tik neliesk rankos,* – pridūrė.

Šiek tiek vėliau sifilitikui arbatos padavėjui „Bardezo“ viešbučio vestibiulyje lyg ir pasigirdo balsai iš Daruvalų antro aukšto balkono. Kadangi Ali Achmedas buvo beveik visiškai kurčias, nie-

kam nekilo abejonių, kad „balsai“ skamba jo paties galvoje. Bet iš tikrųjų Ali Achmedas išgirdo daktarą Daruvalą meldžiantis – mat įdienojus gydytojas jau burbleno maldas balsu, ir dar kaip tik tuo registru, kurio garsus girdėdavo net sifilitikas arbatos padavėjas.

– Iš visos širdies atsiprašau, jei Tave įžeidžiau, Dieve! – tratėjo daktaras Daruvala. – Nuoširdžiai atsiprašau, labai prašau man atleisti, iš tikrųjų! Niekad nė nenorėjau iš ko nors tyčiotis – tiesiog juokavau, – prisipažino jis. – Šventasis Pranciškau, tu... na, tu irgi man atleisk!

Apylinkėse skalijo neįprastai daug šunų, nes to registro, kuriame išsiteko daktaro Daruvalos balsas, garsus girdėjo ir šunys.

– Juk aš – chirurgas, Dieve, – suaimanavo gydytojas. – Ranka man reikalinga – man reikalingos *abi* rankos!

Taigi, daktaras Daruvala nė už ką nesutiko ropštis iš hamako, kuriame įvyko stebuklingasis atsivertimas, o Julija ir Džonas D. bene visą rytą kūrė planus, kaip sutrukdyti gydytojui dar vienai nakčiai įsikurti balkone.

Tą pačią dieną, kai pagirių kankynė šiek tiek atlėgo, Farokas vėl pajuto šiokį tokį pasitikėjimą savimi. Ir pasisakė Julijai manąs, kad, ko gero, jam visiškai užteksią tapti krikščionimi; turėjo omeny, kad tapti dar ir kataliku galbūt nebūtina. Ką apie tai mananti Julija? Jeigu jis tapsiąs protestantu – gal to ir pakaks? Tarkime, įsilietų į Anglikonų bažnyčią. Tačiau Julijai jau rūpėjo visai kas kita: ją išgąsdino ant vyro kojos nykščio likusių įkandimo žymių spalva ir gylis; tiesa, oda niekur nebuvo pažeista, bet Julija baiminosi pasiutligės.

– Julija! Aš štai galvoju apie savo mirtingą sielą, o tu man kvaršini galvą kažkokia pasiutlige! – nusiskundė Farokas.

– Daugybė beždžionių užsikrėtusios pasiutlige, – vėl įkišo trigrašį Džonas D.

– Kokios dar beždžionės? – užriko daktaras Daruvala. – Nematau čia jokių beždžionių! Ar jūs matėt bent vieną?

Įsitraukę į ginčą jie nė nepastebėjo Promilos Rai ir jos sūnėno su krūtimis, kurie kaip tik išsiregistravo iš viešbučio. Tuodu susiruošė grįžti į Bombėjų, bet dar ne šiąnakt; Nensės sėkmė neišdavė ir šįsyk – *jos* keltu Rahulas neplauks. Promila žinojo, kad

Rahulas nusivylęs atostogomis, tad abiejų vardu priėmė kvietimą vieną vakarą pasisvečiuoti kažkieno viloje Senojo Goa mieste – ten buvo rengiama kažkas panašaus į kaukių balių ir Rahului galbūt būsią smagu.

Vis dėlto Rahulas nevisiškai nusivylė atostogomis. Tetulė jam nešykštėjo pinigų, bet tikėjosi, kad ir jis pats pasirūpins lėšų daugybę kartų aptarinėtai kelionei į Londoną. Be jokios abejonės, Promila finansiškai remsianti Rahulą, ir vis dėlto pageidavo, kad bent šiek tiek pinigų jis prasimanytų pats. Diterio pinigų dirže buvo keli tūkstančiai Vokietijos markių, bet Rahulas tikėjosi daugiau – turėdamas galvoje, kokį kiekį ir kokios kokybės hašišo Diteris visiems skelbėsi pirksiąs. Žinoma, pinigų ir buvo daugiau, net daug daugiau – paslėpta dirbtiniame fale.

Promila manė, kad jos sūnėną domina Londono meno mokykla. Taip pat žinojo, kad jis nori visiškai pasikeisti lytį, o lyties keitimo operacijos brangios; pagarsėjusi vyrų niekintoja Promila džiūgavo dėl tokio sūnėno sprendimo – tapti dukterėčia, – bet apsigaudinėjo tikindama save, neva svarbiausias motyvas, genantis Rahulą į Londoną, yra meno mokykla.

Jei kambarinė, tvarkiusi Rahulo kambarį, būtų atidžiau pažvelgusi į piešinius šiukšliadėžėje, būtų galėjusi pasakyti Promilai, kad visas Rahulo piešėjo talentas – vien tik iš pornografijos skyrelio, o dauguma meno mokyklų vengia skatinti tokius dalykus. Ypač kambarinę būtų sutrikdę jo autoportretai, tačiau jai tie išmesti piešiniai buvo ne kas kita, tik sugniaužyti popieriaus gumulėliai, ji nė nesivargino įdėmiau jų apžiūrinėti.

Pakeliui į Senąjį Goa Promila užmetė akį į Rahulo rankinę ir išvydo naują, labai keistą pinigų spaustuką; ar bent jau Rahulas naudojo tą daiktą kaip pinigų spaustuką, mat iš tiesų tai buvo ne kas kita, kaip sidabrinis tušinuko dangtelis.

– Brangioji, tu išties baisi ekscentrikė! – pareiškė Promila. – Kodėl neįsigyji tikro pinigų spaustuko, jei jau patinka tokie dalykėliai?

– Paklausyk, tetule, – kantriai ėmėsi aiškinti Rahulas. – Tikrieji pinigų spaustukai nesuveržia pinigų kaip reikiant, būna pernelyg

laisvi, jei nesinešioji storo banknotų pluošto. O man patinka turėti vos kelis smulkius pinigus, neįdėtus į piniginę. Labai patogu, jei reikia mokėti už taksi ar duoti kam arbatpinigių. – Jis parodė jai, koks stiprus, tvirtai prie dangtelio priglundantis spaustukas, skirtas rašikliui prie švarko ar marškinių kišenėlės prisegti. Šitoks spaustukas iš tiesų tiko keliems rupijų banknotams suspausti.

– Be to, juk tai tikras sidabras, – pridūrė Rahulas.

Promila apžiūrinėjo daikčiuką, laikydama gyslotame delne.

– Ką gi, iš tiesų, mieloji, – sutiko. Ir garsiai perskaitė vieną žodį, išgraviruotą dangtelyje: – *India*. Argi ne žavu?

– Ir man taip atrodo, – nesiginčijo Rahulas vėl slėpdamas ekscentriškąjį niekutį rankinėje.

Tuo tarpu daktarą Daruvalą vis labiau kamavo alkis, kartu jis kiek atsipalaidavo, meldėsi nebe taip įtemptai; galiausiai pabandė atsargiai pakurstyti išblėsusį humoro jausmą. Pavalgęs jau beveik galėjo netgi pokštauti apie savo atsivertimą.

– Kažin, kokią dar užduotį man atsiųs Viešpats? – tarė jis Julijai, o ši dar sykį perspėjo vyrą verčiau nepiktžodžiauti.

Kita užduotis daktarui Daruvalai taps tokiu naujojo tikėjimo išbandymu, kuris Farokui sukels nemaža nerimo. Lygiai taip pat, kaip gydytoją rado Nensė, surado ir policija. Pareigūnai aptiko tai, ką dabar jau visi vadino hipių kapu, tad jiems būtinai reikėjo gydytojo, kad bent apytikriai nustatytų kraupiųjų kapo įnamių mirties priežastį. Jie iškart ėmėsi ieškoti atostogaujančio gydytojo. Mat koks nors *vietinis* gydytojas paleistų liežuvį ir išplepėtų per daug nusikaltimo detalių – bent jau šitaip policija aiškino daktarui Daruvalai.

– Juk aš išvis nedarau skrodimų! – bandė ginčytis daktaras Daruvala, bet vis tiek išvyko į Andžuną apžiūrėti lavonų.

Visuotine nuomone, ne kas kitas, o mėlynieji krabai taip sudorojo kūnus, kad reginys išties buvo nemalonus akiai. Tiesa, sūrus jūros vanduo veikė kaip silpnas konservantas, bet tvaiko jis anaiptol neišskalavo. Farokas be vargo išsiaiškino, kad abi aukos buvo pribaigtos keliais smūgiais į galvą, bet moters kūnas sumaitotas labiau: dilbiai ir viršutinė plaštakų dalis nusėta sumušimais – tokie

sužalojimai piršo išvadą, kad ji dar bandė gintis. Vyriškis, akivaizdu, nesuprato nei kas, nei kada jam smogė.

Vienas dalykas giliai įstrigo Farokui į atmintį – dramblio piešinėlis. Nužudytos merginos bamba virtusi primerkta dramblio akimi, viena iltis lengvapėdiškai pakelta – lyg kokios įsivaizduojamos skrybėlės kraštelis. Trumpomis, tarsi vaiko nubrėžtomis linijomis pavaizduota, kad dramblys iš straublio purškia vandenį, o vandens čiurkšlės drėkina žuvusiosios gaktos plaukus. Šios tyčinės pajuokos daktaras Daruvala neužmirš ištisus dvidešimt metų, piešinėlį jis prisimins net pernelyg ryškiai.

Kai išvydo stiklo šukes, Farokas kokią sekundę pasijuto kiek nejaukiai, bet tasai jausmas tuoj pat ir išvėso. Grįžęs į „Bardezo" viešbutį jis niekur neberado šukės, kurią išėmė iš merginos pėdos. O kas, jei anas stikliukas ir šukės kape – to paties butelio duženos? – sunerimo. Kita vertus, tokių gaiviųjų gėrimų buteliukų gali rasti ant kiekvieno kampo. Be to, policija jau buvo pasakiusi jam, kad įtariamasis žudikas – vyras, vokietis.

Farokas pagalvojo, kad ši versija net labai atitinka išankstines vietos policijos nuostatas – esą tik europietis ar šiaurės amerikietis hipis gali ryžtis nudėti du žmones, o paskui dar sumenkinti žudynes piešinėliu lyg iš animacinio filmuko. Kad ir kaip ironiškai skambėtų, tuodvi žmogžudystės ir dar piešinėlis įžiebė prigesusį daktaro Daruvalos poreikį imtis kūrybinės veiklos. Nejučia jis ėmė įsivaizduoti pats esąs detektyvas.

Sėkmingai darbuodamasis kaip ortopedas, daktaras Daruvala užsitikrino tam tikras komercines perspektyvas; ši aplinkybė, be abejo, prisidėjo prie to, kad gydytojas vėl ėmė svarstyti galimybę tapti scenaristu. Staiga plykstelėjusio Faroko nepasotinamo kūrybingumo jau nebetenkino *vienas* filmas, kad ir koks būtų; dabar apmaldyti kūrybinę aistrą galėjo nebent visas filmų, kuriuos vienytų tas pats personažas detektyvas, ciklas. Štai kaip visa tai atsitiko. Grįždamas iš atostogų, kelte, plaukiančiame į Bombėjų, daktaras Daruvala sugalvojo Inspektorių Dharą.

Farokas matė, kaip keltu plaukiančios merginos negali atplėšti akių nuo gražuolio Džono D. Nelauktai netikėtai daktarui Daruva-

lai vaizduotė pakišo personažą, kokį visos tos merginos veikiausiai įsivaizduoja, spoksodamos į šitokį jaunuolį. Pono Džeimso Salterio pavyzdžio sužadintas jaudulys jau grimzdo į seksualinę praeitį, tapo akimirksniu iš antrojo medaus mėnesio, kurį daktaras Daruvala paliko už nugaros. Dabar žudynės ir korupcija gydytojui atrodė kur kas reikšmingiau nei menas. Be to, kai pagalvoji – kokios karjeros galimybės atsivertų Džonui D.!

Farokas nė manyt nenumanė, kad mergina, kuprinėje turėjusi didįjį dildo, matė tas pačias žmogžudystės aukas kaip ir jis. Tačiau, po dvidešimties metų išvydus, tegul ir filme, piešinėlio ant Betės pilvo variantą, Nensei iškart suskambo pavojaus varpai. Nejaugi įmanomas šitoks atsitiktinis sutapimas: negyvėlės bamba, virtusi primerkta dramblio akimi, viena iškelta iltis? Filme, žinoma, gaktos plaukų nebuvo matyti, bet tarytum vaiko ranka brūkštelėtos linijos įtikino Nensę, kad dramblys vis dar purškia iš straublio vandenį – panašiai kaip vanduo trykšta iš dušo ar laistymo žarnos.

Nensė neužmiršo ir to žavaus, nesutrikdomo vaikino, su kuriuo ją supažindino daktaras Daruvala. Pažiūrėjusi pirmąjį Inspektoriaus Dharo filmą, ji iškart prisiminė, kada pirmąsyk matė tą supratingą, pašaipų vypsnį. Andai dar tik būsimas aktorius tarytum be jokių pastangų nunešė ją laiptais žemyn; būsimoji kino žvaigždė nepristigo savitvardos, lyg niekur nieko atsuko visus gąsdinančio dildo dangtelį – ir nė akimi nemirktelėjo.

Apie tai ir galvojo Nensė, palikdama žinutę daktaro Daruvalos atsakiklyje. „Žinau, kas tu toks iš tikrųjų, žinau, ką iš tikrųjų darai, – pranešė Nensė gydytojui. – Pasakyk komisaro pavaduotojui – *tikram* policininkui. Pasakyk jam, kas tu toks. Pasakyk, ką tu darai“, – dėstė nurodymus slaptajam scenaristui, mat perprato, kas iš tikrųjų yra Inspektoriaus Dharo kūrėjas.

Nensė gerai žinojo: tas, kas pritaikė filmui piešinėlį ant Betės pilvo, nieku gyvu negalėjo sugalvoti jo pats; Inspektoriaus Dharo autorius privalėjo būti savo akimis matęs tai, ką matė ir ji. O žavusis Džonas D., tas pats, kuris dabar prisistatydavo tiesiog Inspektoriumi Dharu, to negalėjo matyti – vaikino niekas nebūtų kvietęs apžiūrėti žmogžudystės aukų. Vienintelis tokiam darbui tinkamas

kandidatas – gydytojas. Taigi, Nensė perprato, kad Dharas ne pats save išgalvojo; Inspektorius Dharas – to paties gydytojo kūrinys.

Daktaras Daruvala sutriko. Jis prisiminė supažindinęs Nensę su Džonu D., prisiminė, kaip galantiškai vaikinas nunešė stambią merginą laiptais žemyn. Ar gali būti, kad Nensė matė kurį nors Inspektoriaus Dharo filmą, o gal net visus? Ar gali būti, kad atpažino kur kas labiau subrendusį Džoną D.? Tarkime, gali; bet kokiu minties šuoliu ji sugebėjo susieti Dharą su gydytoju, atspėti, kad būtent gydytojas yra jo kūrėjas? Ir iš kur ji žino apie „*tikrą* policininką", kaip pati jį pavadino? Daktarui Daruvalai liko tik spėti, kad Nensė kalbėjo apie komisaro pavaduotoją Patelį. Aišku, gydytojas nenutuokė, kad Nensė detektyvą Patelį pažįsta jau dvidešimt metų, tuo labiau kad yra jo žmona.

Gydytojas ir jo pacientė vėl susitinka

Galbūt reikėtų priminti, kad visą tą laiką daktaras Daruvala sėdėjo savo miegamajame Bombėjuje. Gydytojas vėl buvo vienas – Julija galų gale paliko jį sėdėti, o pati nuėjo atsiprašyti Džono D., kartu ir patikrinti, ar vakarienė dar neataušo tiek, kad nebeįmanoma valgyti. Daktaras Daruvala pats suvokė, kaip nemandagiai elgiasi versdamas savo mylimą jaunuolį laukti, bet, išklausęs Nensės žinutę, pajuto tiesiog privaląs tučtuojau pasikalbėti su detektyvu Pateliu. Komisaro pavaduotojas norėjo kažką aptarti su gydytoju akis į akį, bet tai buvo net ne svarbiausias akstinas skambinti; Faroką kur kas labiau domino, kur dabar yra Nensė ir iš kur ji pažįsta „*tikrą* policininką".

Kadangi metas buvo jau gana vėlyvas, daktaras Daruvala paskambino detektyvui Pateliui į namus. Laukdamas, kol kas nors atsilieps, Farokas galvojo, kad Patelių yra devynios galybės, išsibarsčiusių po visą Gudžaratą; gana daug ir Afrikoje. Daktaras Daruvala žinojo, kad Nairobyje yra „Patel" viešbučių tinklas ir „Patel" universalinė parduotuvė. Dar spėjo pagalvoti žinąs vos vieną vienintelį policininką Patelį, ir čia – tokia jau jo laimė – ragelį pakėlė

Nensė. „Klausau!“ – tiek ji teištarė, bet Farokui pakako ir to vieno žodžio, kad atpažintų balsą. Daktaras Daruvala taip sutriko, kad prarado amą, bet Nensei nereikėjo nė žodžio, kad atpažintų, kas skambina, – pakako tylos.

– Čia daktaras? – kaip jau įprasta, paklausė.

Daktaras Daruvala suvokė, kaip kvaila būtų mesti ragelį, bet kokią akimirką nesugalvojo, ką dabar daryti. Šitiek metų laimingai pragyvenęs santuokoje su Julija, Farokas žinojo tik tiek, kad iš tiesų neįmanoma perprasti, kas du žmones traukia vieną prie kito, kas padeda jiems likti drauge. Jei gydytojas būtų numanęs, kad Nensės ir detektyvo Patelio ryšys itin glaudžiai susijęs su dildo, būtų turėjęs pripažinti, kad apie seksualinę trauką ir suderinamumą nutuokia net dar mažiau, nei pačiam atrodė. Gydytojas įtarė, kad neapsieita be tam tikro abipusio susidomėjimo svetima rase – Farokas ir Julija patyrė tai savo kailiu. Galvodamas apie intriguojantį Nensės ir komisaro pavaduotojo Patelio atvejį daktaras Daruvala spėjo, kad Nensės blogos mergaitės išorė slepia geros mergaitės širdį; gydytojui nebuvo sunku įsivaizduoti, kad Nensė iš tikrųjų *geidė* policininko. Kita vertus, svarstydamas, kas galėjo patraukti komisaro pavaduotoją prie Nensės, Farokas, ko gero, pervertino šviesų gymį: pats Farokas negalėjo atsižavėti šviesia Julijos oda, o juk Julija net nebuvo blondinė. Nors prieš imdamasis rašyti Inspektoriaus Dharo scenarijus gydytojas nuveikė nemenką parengiamąjį darbą ir nemažai tyrinėjo policijos veiklą, vieno dalyko jis taip ir nesugebėjo atskleisti – savybės, būdingos daugeliui policininkų: jie ypač mėgo prisipažinimus. Vargšui Vidžajui Pateliui ši silpnybė irgi nebuvo svetima – jam patiko klausytis prisipažinimų dėl įvykdyto nusikaltimo, o Nensė ničnieko nenuslėpė. Pirmiausia atidavė jam dirbtinį falą.

– Tu neklydai, – tarė jam. – Šitas daikčiukas iš tikrųjų atsisuka. Tik buvo užsandarintas vašku. Nežinojau, kad jį galima išardyti. Nežinojau, kas jame paslėpta. Bet štai, pažvelk, ką aš įvežiau į šalį, – kalbėjo ji. Inspektorius Patelis skaičiavo Vokietijos markes, o Nensė pasakojo toliau: – Buvo ir daugiau, bet Diteris dalį išleido, o likusias žudikas pavogė. – Akimirką patylėjusi dar pridūrė: – Žmogžudystės aukos buvo dvi, bet piešinėlis – tik vienas.

O paskui ji išklojo jam viską – pradėjo nuo futbolininkų. Yra buvę, kad žmonės įsimylėjo ir dėl dar keistesnių priežasčių.

Dabar, pridėjusi ragelį prie ausies ir vis dar laukdama, kad gydytojas ką nors pasakytų, Nensė ėmė nekantrauti.

– Klausau! – šūktelėjo dar kartą. – Kas skambina? *Ar čia daktaras?* – pakartojo.

Iš prigimties linkęs nepraleisti progos ką nors užvilkinti, daktaras Daruvala žinojo, kad šįsyk išvengti pokalbio su Nense nepavyks; vis dėlto jis nemėgo būti remiamas prie sienos. Įsislaptinusiam scenaristui galvoje sukirbėjo visa virtinė kvailiausių replikų, tokių gudragalviškų, pasipūtusių kietų vyrukų laidomų juokelių – senuose Inspektoriaus Dharo filmuose jų paprastai gausiai pažerdavo balsas už kadro. („Visokių baisybių yra atsitikę, tai, kas vyksta dabar – dar blogiau.“ „Vertėjo imti tą moteriškę – šiaip ar taip, ji gali ką nors žinoti.“ „Pats metas kloti kortas ant stalo.“) Išmiklinęs ranką tokioms ir panašioms frazėms kurpti, daktaras Daruvala nebesumojo, ką pasakyti Nensei. Po dvidešimties metų nelengva mestelėti ką nors, kas nuskambėtų nerūpestingai, bet gydytojas bent pamėgino – kliūvančiu liežuviu.

– O, tai *tu*! – ištarė.

Nensė kitame laido gale laukė. Galėjai pamanyti, kad tikisi visiško prisipažinimo. Farokui pasirodė, kad šitaip su juo elgtis – mažų mažiausiai nesąžininga. Kodėl Nensė nori, kad jis pasijustų kaltas? Daktaras Daruvala lyg ir turėjo žinoti, kad Nensės humoro jausmo nerastum nė su žiburiu, bet kaip koks kvailys dar pabandė ieškoti.

– Nagi, kaip pėda? – paklausė. – Nebeskauda?

14. DVIDEŠIMT METŲ

Moteris kaip moteris, tik neapkenčianti moterų

Paikas gydytojo juokelis buvo visiškai tuščias – ir prasmego į tuštumą; ragelis prie jo ausies alsavo tyla, nes Nensė tiesiog nieko nesakė, jos tyla gaūdė, lyg būtų skambinta į kitą šalį. Galiausiai daktaras Daruvala išgirdo, kaip Nensė tarstelėjo kažkam kitam:

– Tai jis.

Balsas nuskambėjo slopiai, nors ji, regis, ne itin stengėsi užspausti ragelio mikrofoną delnu. Farokas negalėjo žinoti, kaip pastarieji dvidešimt metų nuolatinio trankymosi į akliną sieną išgaišino jos entuziazmą.

Vis dėlto prieš dvidešimt metų ji nepaprastai ryžtingai užgriuvo jaunąjį inspektorių Patelį: ne tik atidavė jam dirbtinį falą, ne tik išklojo visas niekingas Diterio nusikaltimų smulkmenas, bet prie pasakojimo dar pridūrė ir žinią apie savo ketinimus keistis į gera. Nensė pareiškė norinti tokio gyvenimo, kurį gyvendama galėtų atitaisyti tai, kas sugadinta, o susižavėjimą jaunuoju Pateliu išpažino tokiais vaizdingais žodžiais, kad dorasis policininkas net suglumo. Be to, kaip ir tikėjosi, Nensė įžiebė inspektoriui svilinančią aistrą, tik šis vis dėlto sugebėjo jai atsispirti ir nesiėmė jokių veiksmų, mat buvo ir tikras detektyvas profesionalas, ir dar džentelmenas – nei koks stačiokas futbolininkas, nei atbukęs europietis. Jei tasai abipusis fizinis potraukis ir galėjo išaugti iki veiksmų, Nensė žinojo, kad pirmąjį žingsnį teks žengti jai.

Nors ji tvirtai tikėjo anksčiau ar vėliau ištekėsianti už to idealisto detektyvo, vis dėlto tam tikros nuo jos nepriklausančios aplin-

kybės privertė Nensę šį rūpestį atidėti geresniems laikams. Visų pirma nuotaiką gerokai sugadino tai, kad Rahulas prapuolė kaip į vandenį. Šviežutėlė ir dėl to ypač uoli teisybės ieškotoja Nensė smarkiai nusivylė įsitikinusi, kad Rahulo niekur neįmanoma rasti. Žmogžudyste įtariama zenana, apie kurią, tiesa, visai trumpai, sklandė legendos Bombėjaus viešnamių rajone, be pėdsako išgaravo iš Folklando kelio, iš Granto kelio ir iš Kamatipuros. Negana to, inspektorius Patelis išsiaiškino, kad transvestitas, žinomas Gražuoliuko pravarde, raudonųjų žibintų rajonuose visada buvo pašalietis; hidžros – tos kelios, kurios pažinojo, – jo neapkentė, bet lygiai taip pat jo neapkentė ir kiti zenanos.

Rahulas paslaugas siūlydavo neregėtai brangiai, nors nepardavinėjo nieko kita, vien tik savo išvaizdą. Pasižymintis ryškiu moteriškumu, bet kartu ir tvirtu, augalotu kūnu bei fizine jėga, Rahulas atrodė išties pribloškiamai ir galėjo būti puikus reklaminis eksponatas bet kuriam transvestitų viešnamiui. Bet jei klientas, pavarvinęs seilę į Rahulą, susiviliodavo užeiti vidun, seksualinių paslaugų galėjo tikėtis tik iš kitų transvestitų – zenanų ar hidžrų. Tad Rahului prilipdytą Gražuoliuko pravardę buvo galima vertinti dvejopai: ji liudijo ir nuoširdų jo išvaizdos bei gebėjimo patraukti pripažinimą, ir priekaištą dėl jo paties būdo, mat atsisakymas daryti ką nors daugiau nei vien demonstruoti save reiškė ypatingą pasipūtimą, įžeidžiantį kitus transvestitus prostitutes.

Plika akimi buvo matyti, kad jam visiškai nė motais, jog yra gyva užgaulė kitiems; be to, jis buvo tokio tvirto sudėjimo, toks stiprus ir kupinas pasitikėjimo savimi, kad niekas ir nesiryžtų jam grasinti. Hidžros neapkentė jo, nes jis buvo zenana, kiti zenanos neapkentė jo dėl to, kad buvo pasisakęs ketinąs tapti „visaverte" moterimi. Tačiau *visi* transvestitai prostitutės vieningai neapkentė Rahulo dėl to, kad jis išvis nebuvo prostitutė.

Apie Rahulą galėjai išgirsti ir išvis šiurpių gandų, bet paskalos ir liko paskalomis – jokių tvirtų įrodymų inspektoriui Pateliui nepavyko rasti. Kai kurie transvestitai prostitutės tvirtino, esą Rahulas lankydavosi moterų viešnamyje Kamatipuroje; transvestitus siutino dar ir tai, kad, jų manymu, Rahulas, demonstruodamas save

jų viešnamiuose Folklando ir Granto keliuose, tik linksminosi, ne daugiau. Netrūko ir pasibjaurėjimą keliančių pasakojimų apie tai, kaip Rahulas elgdavosi su Kamatipuros prostitutėmis; esą iš merginų jam nereikėdavę jokio sekso, jis tik prilupdavo jas. Minėta ir lanksti guminė policininko lazda. Jeigu šie gandai ir buvo pagrįsti, tai sumuštų merginų skausmą galėjo liudyti nebent paviršiniai raudoni rumbai, marginantys kūną, o šitokios žymės greitai išnyksta, be to, niekas jų ir nelaiko rimtais sužalojimais, palyginti su sulaužytais kaulais ar gerokai gilesnėmis, tamsesnėmis kraujosruvomis, liekančiomis nuo kirčių kietesniu daiktu. Šitaip pridaužytoms merginoms apie kokią nors teisinę pagalbą nebuvo ko nė svajoti; kad ir kas buvo Rahulas, sumanumo jam tikrai netrūko. Nužudęs Diterį ir Betę, jis nedelsdamas išvyko iš šalies.

Inspektorius Patelis įtarė, kad Rahulas išsinešdino iš Indijos. Tai nėmaž nepaguodė Nensės: atsižadėjusi blogio ir pasiryžusi siekti gėrio, ji tikėjosi kokio nors rezultato. Labai apmaudu, kad turėjo praeiti visi dvidešimt metų, kol Nensė sulaukė paprasto, bet informatyvaus pokalbio su daktaru Daruvala – pokalbio, atskleidusio jiems abiem, kad juodu pažinojo *tą patį* Rahulą. Vis dėlto nebuvo ko nė tikėtis, kad kas nors, netgi toks atkaklus detektyvas kaip Patelis, atspės, jog žudiką, pasikeitusį lytį, galima užtikti Dakvorto klube. Tuo labiau kad ištisus penkiolika metų Rahulo ir nebuvo galima ten aptikti – bent jau nedažnai. Gerokai daugiau laiko jis praleisdavo Londone, kur po ilgo ir skausmingo laikotarpio jam galiausiai buvo atlikta visiško lyties pakeitimo operacija, o jau tada jis galėjo kur kas labiau susitelkti ir daugiau energijos skirti savo, kaip pats vadino, menui. Deja... kad ir kaip būtų susitelkęs, kad ir kiek energijos skyręs, tai nei pridėjo jam talento, nei padėjo išplėsti žanro ribas: kaip ir anksčiau, jis apsiribojo animacinių filmukų stiliaus piešinėliais ant pilvo. Jis nė per žingsnį nenutolo nuo pomėgio piešti akivaizdžiai seksualinio turinio karikatūras.

Rahulas liko ištikimas pamėgtai temai: nederamai linksmas dramblys, iškėlęs vieną iltį, merkiantis viena akimi, purškiantis vandenį iš nuleisto straublio. Aukų bambų dydis ir forma atverdavo menininkui galimybę primerktąją akį kurti skirtingai, gaktos

plaukų spalva ir kiekis irgi siūlė šiokią tokią įvairovę. Tačiau vandens čiurkšlė iš dramblio straublio niekada nesikeitė – dramblys, regis, visiškai abejingai vandenį liejo visoms vienodai. Dauguma nužudytųjų prostitučių gaktos plaukus skusdavosi, bet dramblys to, regis, nepastebėdavo, o gal jam nerūpėjo.

Tačiau iškrypusi buvo ne tik Rahulo vaizduotė; jo sieloje siautė pats tikriausias nuožmus karas dėl seksualinės tapatybės, kurios, jo didžiai nuostabai, netgi sėkminga ir taip ilgai laukta lyties keitimo operacija nepadėjo deramai išryškinti. Dabar Rahulas, bent jau išoriškai, buvo visavertė moteris, tiesa, negalėjo gimdyti vaikų, bet juk tapti moterimi jis šitaip geidė anaiptol ne dėl to, kad galėtų išnešioti kūdikį. Rahulas ilgai puoselėjo iliuziją, kad, įgijęs naują seksualinę tapatybę, galiausiai ras ir ilgalaikę dvasios ramybę.

Rahulas niekada nenorėjo būti vyras. Atsidūręs homoseksualų draugijoje, niekad nesijausdavo esąs vienas iš jų. Tačiau tarp kitų transvestitų irgi niekada nebuvo savas; hidžrų ir zenanų terpėje jausdavosi ir kitoks nei jie, ir pranašesnis už juos. Rahului ir į galvą neatėjo, kad jie visiškai patenkinti būdami tuo, kas yra, – jis pats niekad nebuvo patenkintas būdamas savimi. Esama ne vieno trečiosios lyties varianto, bet Rahulo išskirtinumas buvo tiesiogiai susijęs su pagiežingumu, nukreiptu į visus, taip pat ir į kitus transvestitus.

Hidžras ir zenanas jis niekino už pernelyg moterišką elgseną, būdingą daugumai jų, manė, kad žaisminga, išdykėliška jų apranga byloja apie pernelyg moterišką lengvabūdiškumą. Rahulas nėmaž netikėjo, kad hidžros iš tiesų apdovanotos tradiciškai joms priskiriamomis galiomis laiminti bei prakeikti, jis manė, kad hidžros tiesiog siekia pasirodyti – nuobodžių, patenkintų savimi heteroseksualų pramogai ar norėdamos paerzinti įprastesnių polinkių homoseksualus. Homoseksualų bendruomenėje bent jau buvo keletas tokių, tarkime, Subodas, velionis Rahulo brolis, kurie išsiskirdavo ypatingu įžūlumu; jie viešai demonstruodavo savo seksualinę orientaciją ne tam, kad palinksmintų droviuosius, o tam, kad nepakantieji pasijustų nepatogiai. Vis dėlto Rahului atrodė, kad net narsiausieji iš homoseksualų, tokie kaip Subodas, vis dėlto tapdavo

pernelyg pažeidžiami, kai imdavo vergiškai siekti kitų homoseksualų palankumo. Rahulas andai negalėjo pakęsti, kaip Subodas kone mergaitiškai leidosi valdomas Nevilo Edeno.

Rahulas įsivaizdavo, kad, tik tapęs moterimi, būdamas *ji* galės valdyti tiek vyrus, tiek moteris. Taip pat įsivaizdavo, kad, tapęs moterimi, nebepavydės kitoms moterims, ar bent nebepavydės taip smarkiai; net vylėsi, kad tuomet kaip nors *išdils* jo nenumaldomas potraukis žaloti ir žeminti moteris. Tad buvo visiškai nepasiruošęs tam, kad ir toliau jas niekins, jų neapkęs ir trokš daryti joms bloga; ypač jį piktino prostitutės ir kitos, jo nuomone, laisvo elgesio moterys – iš dalies dėl to, kad jos nė nesuko galvos dėl savo seksualinių galimybių, dėl to, kad lyčiai būdingos kūno dalys joms buvo savaime suprantamos, o Rahului, norint jas įgyti, prireikė šitiek ištvermės, teko iškęsti tiek skausmo.

Rahulas pats pasmerkė save kančioms ir negandoms, tvirtai tikėdamas, jog tai būtina, jei nori tapti laimingas, tačiau kunkuliuojantis įniršis neatslūgo. Kaip ir kai kurios (laimė, tokių nedaug) *tikros* moterys, Rahulas niekino tuos vyrus, kurie siekė jo dėmesio, užtat nepakeliamai karštai geidė tų, kurie liko abejingi jo akinančiam žavesiui. Bet tai dar buvo tiktai pusė bėdos; kita pusė buvo ta, kad poreikis žudyti tam tikras moteris (jo paties nuostabai) nėmaž nenuslopo. O pasmaugęs arba vėzdu uždaužęs auką – pastarasis žudymo būdas jam buvo mieliausias – negalėdavo atsispirti potroškiui palikti parašu tapusį piešinėlį ant glebnaus pilvo; minkštas negyvos moters pilvas buvo Rahulo mėgstamiausia, rinktinė drobė.

Betė jam buvo pirmoji; Rahulas net neįsiminė nužudęs dar ir Diterį. Tačiau spontaniškas Betę pakirtęs smūgis ir visiškai į prisilietimus dobio plunksna nereaguojantis jos pilvas buvo tokie galingi stimulai, kad Rahulas vėliau jų nė nemėgindavo užgniaužti.

Taigi galima sakyti, kad jo tragedija tik dar pagilėjo, mat net pakeitęs lytį Rahulas vis tiek nesugebėjo laikyti kitų moterų draugystei tinkamomis žmogiškomis būtybėmis. Kadangi moterų neapkentė kaip ir anksčiau, Rahulas suvokė, kad jam nė nepavyko tapti moterimi. Londone į dar didesnę izoliaciją jį stūmė ta aplinkybė, kad jis negalėjo pakęsti net minties apie kitų transseksualų

draugiją. Prieš operaciją jam teko ištverti nesuskaičiuojamą gausybę pokalbių su psichologais; ir vis dėlto tos apklausos, matyt, buvo gana paviršutiniškos, nes Rahulas sugebėjo įtikinti specialistus nepuoselėjąs nė lašelio seksualinio pykčio. Jis atkreipė dėmesį, kad draugiškumas, kurį pats laikė impulsu, sužadinančiu šleikštulį keliančią užuojautą, deramai paveikė psichiatrą ir seksologą, turėjusius paskelbti tyrimų išvadas.

Buvo rengiama ir begalės susitikimų su kitais būsimaisiais transseksualais: ir tais, kurie dar tik buvo padavę prašymą operuotis, ir labiau pažengusiais; pastarieji buvo pasiekę aukštesnį „mokymų" etapą ruošdamiesi būti ta moterimi, kuria visai netrukus, po operacijos, tapsią. Į šiuos kankinančius susitikimus ateidavo ir „užbaigtų" transseksualų. Buvo manoma, kad draugiškas bendravimas su „užbaigtais" transseksualais turėtų padrąsinti kitus, nes tai – proga pamatyti, kokios tikros moterys jie dabar yra. Rahulą nuo viso šito pykino; jis neapsikęsdavo, kai kas nors drįsdavo duoti suprasti esąs toks ar tokia pat kaip jis; Rahulas gerai žinojo nesąs „toks kaip" kas nors kitas.

Labiausiai Rahulą pribloškė tai, kad „užbaigti" transseksualai netgi keisdavosi tarpusavyje savo buvusių vaikinų telefono numeriais bei vardais. Šitie vyrai, tvirtino jie, nejaučia pasišlykštėjimo tokiomis moterimis „kaip mes" – galbūt tuos įdomius vyrukus šitokios moterys netgi traukia! Nieko sau požiūris, neatsistebėjo Rahulas. Jis siekė tapti moterimi toli gražu ne tam, kad jį kaip tikrąjį narį priimtų į kokį transseksualų *klubą*; jeigu operacija visiškai pavyks, nė viena gyva dvasia pasaulyje nežinos, kad Rahulas gimė ne moterimi.

Vis dėlto buvo vienas asmuo, kuris žinojo – tetulė Promila. Ji visuomet kaip įmanydama jį palaikė. Bet ilgainiui Rahului ėmė visiškai nebepatikti jos siekis jį valdyti. Teta ir toliau negailėjo pinigų jo išlaikymui Londone, bet rėmė jį finansiškai su viena sąlyga: jeigu jis pažadėsiąs jos nepamiršti, jei protarpiais neatsisakysiąs skirti jai šiek tiek dėmesio. Rahulas pernelyg nesispyriodamas retsykiais grįždavo į Bombėjų, bet jį siutino tai, kad ji pati įvairiomis manipuliacijomis spręsdavo, kada jis turįs atvažiuoti jos aplankyti ir

kokiu dažnumu. Kuo labiau ji seno, tuo labiau augo jos poreikiai; ji begėdiškai ir anaiptol ne retai užsimindavo apie ypatingą Rahulo padėtį tarp visų paminėtųjų jos testamente.

Nepaisant gana didelės Promilos įtakos, nepaisant netgi kyšių, Rahului teko gerokai užgaišti, kol įteisino kitą, moterišką, savo vardą – pasikeisti vardą truko netgi ilgiau nei pasikeisti lytį. Ir nors buvo nemaža moteriškų vardų, kurie jam patiko labiau, apdairumo nestokojantis Rahulas diplomatiškai išsirinko Promilą. Šitaip didžiai pamaloninęs tetulę jis užsitikrino nemenką dalį jos taip dažnai minimame testamente. Vis dėlto, net laikydamas rankose naująjį pasą su naujuoju vardu, Rahulas jautėsi nevisavertis. Gal jam atrodė, kad niekaip negalįs būti Promila Rai, kol dar gyva jo teta Promila Rai. Kadangi Promila buvo vienintelis žmogus šioje žemėje, kurį Rahulas mylėjo, jį ėmė graužti dar ir kaltės jausmas, mat juo toliau, juo labiau nekantravo, ar ilgai dar teks laukti, kol ji pagaliau numirs.

Tetulę Promilą prisimenant

Jam tada buvo gal penkeri ar šešeri, o gal vos ketveri; šito Rahulas nebegalėjo prisiminti. Užtat puikiai prisiminė anuomet manęs esąs jau pakankamai didelis vienas vaikščioti į vyrų tualetą. Bet teta Promila vesdavosi jį į moterų tualetą – net į kabiną. Jis pasakė jai, kad vyrų tualete yra pisuarai ir kad vyrai šlapinasi stovėdami.

– Aš žinau geresnį būdą pasiusioti, – tvirtino ji.

Dakvorto klubo moterų tualetas buvo be saiko išgražintas dramblio motyvais; vyrų tualete tigrų medžioklės vaizdai ne taip rėžė akį. Tarkime, moterų tualeto kabinose ant vidinės durų pusės buvo pritvirtinta atlenkiama lentynėlė – pati papraščiausia; nenaudojamą ją buvo galima užlenkti ir ji prisispausdavo prie durų plokštumos. Norint ją atlenkti, reikėjo patraukti už rankenos; ant lentynėlės dama galėdavo pasidėti rankinę ar bet ką kita, ką įsinešdavo į tualeto kabiną. Rankena buvo žiedo formos – žiedo, įverto dramblio straublyje.

Promila pasikeldavo sijoną, nusismaukdavo kelnaites ir sėsdavosi ant tupyklos, o Rahulas, nusileidęs ir kelnes, ir apatines kelnaites, įsitaisydavo jai ant kelių.

– Trūktelėk tą dramblį, mielasis, – paliepdavo tetulė Promila, ir Rahulas lenkdavosi į priekį tol, kol pasiekdavo žiedą straublyje. Ilčių dramblys neturėjo, ir išvis Rahului atrodė pernelyg netikroviškas, pavyzdžiui, straublio gale nebuvo angos.

Pirmiausia nusišlapindavo Promila, paskui – Rahulas. Jis sėdėdavo jai ant kelių ir klausydavosi čiurlenimo. Kai ji šluostydavosi, jis jusdavo, kaip plaštakos viršumi liečia jo nuogą užpakalį. Paskui teta įkišdavo ranką jam tarp kojų ir nulenkdavo penį į unitazą. Sėdint jai ant kelių, šlapintis Rahului toli gražu nebuvo lengva.

– Tik nepračiurkšk pro šalį, – kuždėdavo ji į ausį. – Tikiuosi, saugaisi?

Rahulas stengdavosi šlapintis kaip įmanydamas atsargiau. Kai pagaliau nusišlapindavo, tetulė Promila apšluostydavo jo penį tualetinio popieriaus skiaute. Paskui dar apčiupinėdavo nuoga ranka.

– Reikia įsitikinti, kad neliko nė lašelio, mielasis, – sakydavo jam Promila. Ir nepaleisdavo penio tol, kol šis sukietėdavo.

– Koks tu jau didelis berniukas, – sukuždėdavo.

Paskui abu drauge plaudavosi rankas.

– Karštas vanduo – pernelyg karštas, nusiplikysi, – perspėdavo tetulė Promila. Juodu stovėdavo greta prie neskoningai išgražintos plautuvės. Čiaupas buvo tik vienas – dramblio galvos pavidalo. Vanduo plačia srove tekėdavo iš dramblio straublio. Pakėlus aukštyn vieną iltį bėgdavo karštas vanduo, kitą – šaltas.

– Leisk tik šaltą vandenį, mielasis, – liepdavo tetulė Promila.

Jis atsukdavo ir užsukdavo vandenį jiems abiem – pakeldavo vieną iltį, paleisdavo šaltą vandenį, vėl nuleisdavo iltį; visada tik tą vieną iltį.

– Niekada neužmiršk nusiplauti rankų, mielasis, – kartodavo tetulė Promila.

– Gerai, tetule, – atsakydavo Rahulas. Jo galva, šalto vandens pomėgis atspindėjo tetulės amžių; reikia manyti, ji dar prisiminė laikus, kai karšto vandens išvis nebuvo.

Kai jis sulaukė aštuonerių ar devynerių, o gal ir visų dešimties, Promila nusiuntė jį pasirodyti daktarui Laudžiui Daruvalai. Jai kėlė nerimą, jos žodžiais tariant, nepaaiškinama Rahulo beplaukystė. Bent jau šitaip ji tvirtino gydytojui. Prisimindamas tai iš šiokios tokios laiko perspektyvos, Rahulas suvokė nuvylęs tetą – ir ne kartą. Suprato Rahulas ir tai, kad nusivylimo būta seksualinio; vadinamoji jo beplaukystė – niekuo dėta. Tačiau Promila Rai juk negalėjo skųstis pernelyg menkais pernelyg trumpam sustandėjančio sūnėno penio gabaritais – tik jau ne daktarui Laudžiui Daruvalai! Tad atsakymo į klausimą, ar Rahulas – tikrai impotentas, teko palaukti, kol jam suėjo dvylika ar trylika; vaikiną tuomet jau tyrė senasis daktaras Tata.

Vertindamas anuometinius įvykius iš tos pačios laiko perspektyvos, Rahulas suprato, kad tetulei užvis labiausiai rūpėjo sužinoti, ar jis – išties impotentas, ar jam tiesiog nesistoja su *ja*. Aišku, daktarui Tatai ji nė puse lūpų neprasitarė pati su Rahulu ne kartą patyrusi seksualinį nusivylimą. Leido suprasti, neva sunerimęs pats Rahulas, nes kartą, sugulęs su prostitute, nesugebėjo išlaikyti erekcijos. Tačiau daktaro Tatos atsakymas tetulę Promilą irgi nuvylė.

– Gal ne tą prostitutę pasirinko, – pasakė senasis daktaras Tata.

Po daugelio metų, vos pagalvojęs apie tetulę Promilą, Rahulas prisimindavo būtent tai. Gal ir tikrai prostitutė buvo ne ta, sakydavo jis sau. Galbūt jis iš tikrųjų niekada nė nebuvo impotentas. Kad ir kaip būtų, dabar jis – moteris, tad argi svarbu? Jis nuoširdžiai mylėjo tetulę Promilą. O plaudamasis rankas Rahulas visada prisimindavo dramblį su viena pakelta iltimi. Tačiau pats mieliau mazgodavosi rankas karštu vandeniu.

Bevaikė pora ieško Rahulo

Tegul ir pavėluotas toks įvertinimas, bet reikia pripažinti: įspūdinga, kaip komisaro pavaduotojas Patelis išgliaudė Rahulo sąsajas su šeimos pinigais Indijoje. Detektyvas numanė, kad nedažnus, bet periodiškus žudiko apsilankymus Bombėjuje galima paaiškinti kokio nors pasiturinčio giminaičio buvimu. Ištisus penkiolika metų

visos aukos, papuoštos akį merkiančiu drambliu, buvo prostitutės iš Kamatipuros arba Granto kelio bei Folklando kelio viešnamių. Žudikas visada darbuodavosi cikliškai: per dvi ar tris savaites nugalabydavo dvi ar tris prostitutes, paskui – devynių mėnesių ar net visų metų pertrauka. Karščiausiais mėnesiais žmogžudysčių neužfiksuota, taip pat lietinguoju laikotarpiu ir prieš pat jį; žudikas rinkdavosi tokį metų laiką, kai laikosi patys nuosaikiausi orai. Tik pirmosios dvi aukos, Goa, krito per pačius karščius.

Detektyvas Patelis ieškojo, bet jokiame kitame Indijos mieste nerado net užuominų apie žmogžudysčių aukas su drambliu ant pilvo; ši aplinkybė pakišo jam išvadą, kad žudikas veikiausiai gyvenąs užsienyje. Nebuvo sunku išsiaiškinti, kad panašių žmogžudysčių, tiesa, nedaug, užregistruota Londone; žudikas neapsiribojo vien indų bendruomene, bet aukos ir ten visuomet būdavo prostitutės – arba studentės, bet paprastai su meniniu polėkiu, mėgstančios bohemišką ar šiaip laisvą gyvenimo būdą. Kuo geriau komisaro pavaduotojas pažino žudiko asmenybę ir kuo karščiau mylėjo Nensę, tuo labiau suvokė, kaip jai pasisekė, kad liko gyva.

Savo ruožtu Nensė, laikui bėgant, vis mažiau priminė sėkmės lydimą moterį. Dirbtiniame fale paslėptos Vokietijos markės – ir dar tokia įspūdinga suma, kad iš pat pradžių tiek Nensė, tiek jaunasis inspektorius Patelis pasijuto gana laisvai, – buvo pirmoji kliautis, dėl kurios abu, ir Nensė, ir Patelis – pradėjo jaustis susitepę. Tas lobis beveik nesumenko, kai Nensė paėmė mažytę dalelę – tiek, kiek kadaise buvo pavogusi iš parduotuvės, – ir nusiuntė tėvams, prašydama grąžinti skolą. Tai, jos manymu, buvo pats geriausias būdas ištrinti praeitį. Tačiau ketinimų tyrumą aptemdė neseniai užgimęs poreikis trūks plyš siekti teisybės. Taip, pinigai buvo skirti grąžinti parduotuvės savininkui, bet Nensė neatsispyrė pagundai drauge su jais pasiųsti tėvams ir sąrašą vyrų (iš pašaro ir grūdų skyriaus), kurie vertė ją jaustis paskutine pašlemėke. Jei tėvai panorėsią atlyginti parduotuvei nuostolius net ir žinodami, kas ten nutiko jų dukteriai, tai būsiąs *jų* sprendimas.

Šitaip ji tėvams ant pečių užvertė moralinę dilemą, ir šio gesto poveikis buvo visai ne toks, kokio pageidavo Nensė. Net-

gi priešingas. Ištrinti praeities Nensei nepavyko, užtat atgaivino ją tėvams: ištisus dvidešimt metų (iki pat savo mirties) tėvai pareigingai aprašinėjo jai savo kančias Ajovoje ir visąlaik meldė ją grįžti „namo", bet patys kategoriškai atsisakydavo atvažiuoti jos aplankyti. Nensė taip niekad ir nesužinojo, kaip jie pasielgė su jos nusiųstais pinigais.

Savo ruožtu inspektorius Patelis ir pats atsignybo trupinėlį – pasėmė tokį pat menką lašą iš Diterio Vokietijos markių jūros; iki tol toks doras policininkas pirmą ir paskutinį kartą gyvenime ryžosi duoti kyšį. Tai buvo įprasta ir neišvengiama suma, norint sulaukti paaukštinimo, norint, kad paskirtų į pelningesnes pareigas, be to, dar reikėtų nepamiršti, kad Vidžajas Patelis nebuvo maharaštrietis. O išeiviui iš Gudžarato buvo būtina „sutepti ratus", jeigu norėjo sėkmingai pervažiuoti iš Kolabos nuovados į kriminalinių nusikaltimų skyrių šalia Kraufordo prekyvietės ir iš inspektoriaus pareigų peršokti į komisaro pavaduotojo kėdę. Bet metams bėgant, ir dar dėl to, kad taip ir nepavyko aptikti Rahulo, šitas kyšis tapo tikra rakštimi, giliai įsiskverbusia į trapią komisaro pavaduotojo savigarbą. Negelbėjo net tai, kad suma buvo gana kukli, tikrai ne krūva pinigų, be to, priešingai nei visokiuose siutinančiuose pramanuose, pavyzdžiui, Inspektoriaus Dharo filmuose, Bombėjaus policijos pajėgose negalėjai nė svajoti kiek daugiau palypėti karjeros laiptais, šiek tiek nepatepęs reikiamų asmenų.

Taigi, nors Nensė ir detektyvas išgyveno gražią meilės istoriją, laimingi nebuvo. Ir ne vien dėl to, kad anaiptol ne visada malonus tarnavimas teisingumui tapo darbu, ir ne vien dėl to, kad Rahulas išnešė kudašių nenubaustas. Ponas ir ponia Pateliai buvo tvirtai įsitikinę, kad juos pačius baudžia galingesnės jėgos iš aukščiau – mat Nensė buvo nevaisinga, ir jie ištisą dešimtmetį aiškinosi to priežastį, o dar vieną dešimtmetį iš pradžių mėgino įsivaikinti kūdikį, bet galiausiai po ilgų svarstymų atsisakė to sumanymo.

Tuos pirmuosius dešimt metų, kol darė viską, kas įmanoma, kad Nensė pastotų, tiek Nensė, tiek jaunasis Patelis (ji vadino jį vardu, Vidžaju) tikėjo esą baudžiami už tai, kad prikišo nagus prie nelemtųjų Vokietijos markių. Nensei visiškai išrūko iš galvos, kad,

vos grįžus į Bombėjų su visu dirbtiniu falu, ją kurį laiką kamavo kažkoks neaiškus negalavimas. Ne itin stiprus peršulys šlaplėje, protarpiais makšties išskyromis sutepti apatiniai – tai buvo priežastys, dėl kurių Nensė vengė pradėti lytinius santykius su Vidžaju Pateliu. Simptomai nebuvo labai ryškūs, be to, juos šiek tiek užgožė panašūs cistito (šlapimo pūslės uždegimo) ir šlapimo takų infekcijos požymiai. Nensė nenorėjo net pagalvoti, kad Diteris galėjo apdovanoti ją kokia venerine liga, bet nejučia prisimindavo viešnamį Kamatipuroje, prisimindavo ir kaip familiariai Diteris šnekučiavosi su madam, o tai buvo pakankama priežastis sunerimti.

Negana to, tuo metu Nensei buvo jau visiškai aišku, kad jųdviejų su jaunuoju Pateliu ryšys virsta meile; taigi, savaime suprantama, ji negalėjo prašyti *jo* rekomenduoti tinkamą gydytoją. Užtat sučiurusiame kelionių vadove, kurį Nensė ištikimai saugojo, pavyko aptikti apsiplovimo receptą, jei bėda ištiktų kelyje; bet ji apsiriko skaičiuodama proporcijas ir šliūkštelėjo per daug acto, tad baigėsi tuo, kad silpnas peršėjimas virto beveik nepakeliamu. Gerą savaitę kelnaitės susitepdavo dar ryškesne geltona dėme, bet Nensė manė, kad dėl to reikėtų kaltinti negrabiai sukurptą naminį preparatą. Prieš pat mėnesines pilvo apačią ėmė raižyti stiprūs skausmai, o pačios mėnesinės buvo kaip niekad gausios; pilvo dieglius buvo sunku ištverti, kartais ją netgi krėsdavo šaltis. Nensė pagalvojo, kad galbūt kūnas bando atsikratyti gimdoje esančios priemonės nuo nėštumo. Bet paskui ji visiškai pasveiko ir prisiminė apie tai tik po dešimties metų, kai drauge su vyru sėdėjo madingo privataus venerologo kabinete ir su Vidžajo pagalba pildė smulkią anketą; tai buvo nevaisingumo tyrimų dalis.

Štai kas iš tikrųjų atsitiko. Diteris perdavė jai gonorėjos užkratą, kurį pats pasigavo stačiomis patvarkydamas trylikametę prostitutę ano Kamatipuros viešnamio koridoriuje. Madam tada jam aiškino, esą nelikę nė vieno laisvo kambarėlio su čiužiniu ar lova, bet tai buvo netiesa; iš tikrųjų jaunoji prostitutė dulkintis stovėdama pageidavo pati, mat jai gonorėja komplikavosi ir uždegimas apėmė dubens organus. Išsivystė vadinamasis sietyno simptomas, tai reiškė, kad, gimdos kakleliui judant aukštyn ir žemyn, skausmas

persimeta į kiaušides bei kiaušintakius; trumpiau tariant, pilvą mygiantis vyro svoris sukeldavo jai nežmonišką skausmą. Dulkintis stovint buvo lengviau.

Diteris, kaip tikras jaunas ir itin pedantiškas vokietis, dar prieš išeidamas iš viešnamio susileido penicilino dozę; bičiulis medicinos studentas kadaise buvo jam sakęs, kad šitai patikimai sunaikina sifilio užkratą inkubaciniu periodu. Deja, injekcija buvo visiškai neveiksminga kovojant su *Neisseria gonorrhea* – bakterija, dėl gaminamo fermento visiškai atsparia penicilinui. Niekas nebuvo Diterio perspėjęs, kad ši bakterijų padermė ypač paplitusi atogrąžose. Nepraėjus nė savaitei po kontakto su prostitute, Diteris buvo nužudytas; jis spėjo pajusti tik pačius pirmuosius, silpnus ligos požymius.

Nensė itin aštrių ligos simptomų irgi nejuto, o paskui savaime pasveiko, bet vis dėlto užkratas iš gimdos kaklelio spėjo išplisti į kiaušintakius bei gimdos gleivinę ir ši surandėjo. Kai venerologas ponui ir poniai Pateliams paaiškino, kad tai ir esanti Nensės nevaisingumo priežastis, pritrenkti sutuoktiniai tiesiog neteko galvos. Jie iškart tvirtai įtikėjo, kad bjauri Diterio liga – pasiekusi netgi iš hipių kapo – yra lemiamas iš aukščiau jiems skirtos bausmės įrodymas. Jiems nė už ką nereikėję imti nė pfenigio iš tų dirbtiniame fale paslėptų juodų Vokietijos markių.

Vėliau jie mėgino įsivaikinti kūdikį ir patyrė visus vargus, kurių neišvengia daugelis būsimųjų įtėvių. Geresnės įvaikinimo agentūros, tos, kurios saugojo visus įrašus apie nėštumą ir biologinės motinos sveikatos būklės duomenis, buvo nusiteikusios ne itin palankiai dėl mišrios jų santuokos. Savaime tai veikiausiai nebūtų atbaidę Patelių nuo įvaikinimo, bet žeminančių apklausų laikotarpis gerokai pailgėjo, ir šiaip jau klampus visokiausių pažymų pažymėlių liūnas pagilėjo. Taigi, kol laukė nesulaukė leidimo, abu – iš pradžių Nensė, o paskui ir Vidžajas – prasitarė apie šiokias tokias abejones: abu baiminosi nusivilsią, priėmę į šeimą svetimą vaiką, tuo labiau kad taip ilgai tikėjosi susilauksią savų. Jei būtų turėję galimybę pasiimti kūdikį greitai, tikriausiai būtų pamilę jį anksčiau, nei išvešėjo abejonės, bet laukti teko nežmoniškai ilgai, ir galiau-

siai jie tiesiog pabūgo. Tiesa, net neabejojo, kad ir įvaikintą kūdikį karštai mylėtų, bet išsigando, kad juos lydintis prakeiksmas kris ir ant vaiko, pasmerks jį kokiai nors siaubingai lemčiai.

Juodu nedovanotinai suklydo. Ir dabar tenka už klaidą mokėti. Tik to betrūko, kad už jų klaidą reikėtų mokėti dar ir vaikui – šito jie negalėjo leisti. Taigi galiausiai Pateliai susitaikė su tuo, kad niekad neturės vaikų. Kadangi beveik penkiolika metų tikėjosi susilauksią kūdikio, šis susitaikymas nepraėjo be pasekmių. Sąmoningą nuolankumą likimui atspindėjo smulkmenos: jųdviejų eisena, pastebimai apatiški judesiai, kai keldavo prie lūpų vieną iš daugybės arbatos puodelių ar stiklinių. Daugmaž tuo metu Nensė pradėjo dirbti: iš pradžių vienoje iš anų taip uoliai ją kamantinėjusių įvaikinimo agentūrų, o paskui įsidarbino savanore našlaičių prieglaudoje. Bet tokiame darbe ji negalėjo ištverti ilgai – pernelyg skausmingai prisimindavo kūdikį, kurį pametė Teksase.

Ir dar maždaug po tų pačių penkiolikos metų detektyvui Pateliui pradėjo atrodyti, kad Rahulas, ko gero, bus grįžęs į Bombėjų, šįsyk – jau visam laikui. Dabar žmogžudystės pasiskirstė maždaug vienodai per visus kalendorinius metus, užtat Londone tokių nebepasitaikydavo. O atsitiko štai kas: Rahulo teta Promila galų gale numirė, ir jos valda senajame Ridž Roude – neminint įspūdingo piniginio palikimo, kurį ji užrašė savo vienintelei *dukterėčiai*, – atiteko jos bendravardei, kuri andai vadinosi Rahulu. Jis buvo Promilos paveldėtojas – arba, jei laikysimės anatominio tikslumo, *ji* buvo Promilos *paveldėtoja*. Be to, *naujajai* Promilai neteko ilgai laukti kvietimo tapti tikrąja Dakvorto klubo nare: apdairi tetulė kadai buvo parašiusi prašymą dukterėčios vardu – netgi anksčiau, nei oficialiai įsitaisė dukterėčią.

Toji dukterėčia į visuomenės sluoksnius, kuriuos jai atvėrė Dakvorto klubas, žengė lėtai, atsargiai; ji nesiskubino pasirodyti visiems. Kai kuriems su ja susidūrusiems dakvortiečiams padarė šiek tiek netašytos įspūdį – ir kone visi dakvortiečiai sutarė, kad, nors jaunystėje, reikia manyti, buvusi pribloškianti gražuolė, dabar ji jau gerokai įžengusi į tą amžių, kuris vadinamas vidutiniu... ypač atsižvelgiant į tai, kad niekada nebuvo ištekėjusi. Tai kone vi-

siems pasirodė keista, bet deramai išnarstyti keistenybės klubo nariai nespėjo: *naujoji* Promila Rai ėmė ir susižadėjo – svaiginančiu greičiu, ypač jei prisiminsime, kad niekas jos beveik nepažinojo. Laimingasis jaunikis irgi buvo Dakvorto klubo narys, senstelėjęs džentelmenas, ir dar toks turtingas, kad sklido paskalos, jog greta jo dvaro senajame Ridž Roude velionės Promilos būstas atrodytų kaip kokio prasčioko troba. Nenuostabu, kad vestuvės buvo iškeltos Dakvorto klube, tik labai gaila, kad daktaras Daruvala tuo metu buvo Toronte, mat jis – o jeigu ir ne jis, tai Julija tikrai – būtų atpažinęs šitą *naująją* Promilą, kuri visiškai sėkmingai prisistatė esanti *senosios* Promilos dukterėčia.

Kai Daruvalos ir Inspektorius Dharas vėl atvyko į Bombėjų, naujoji Promila Rai jau buvo vadinama tik vyro pavarde – tiksliau, turėjo dar ir pravardę, bet į akis šitaip niekas jos nevadindavo. Rahulas, pavirtęs Promila, pastaruoju metu tapo dar ir gražiąja ponia Dogar, kaip į ją paprastai kreipdavosi senasis ponas Setna.

Na taip, žinoma, ankstesnysis Rahulas dabar buvo ne kas kitas kaip antroji ponia Dogar, o daktaras Daruvala kaskart, kai tik skausmas perverdavo šonkaulius, kur ji įsirėžė į jį Dakvorto klubo vestibiulyje, imdavosi bergždžiai naršyti užmaršias savo smegenis, ieškodamas kadai užgesusios kino žvaigždės, kurią būtų matęs kažkurioje iš daugybę kartų peržiūrėtų vaizdajuosčių su mėgstamiausių filmų įrašais. Tačiau ten Farokas jos niekada neras. Rahulas nelindėjo pasislėpęs senuose filmuose.

Policija žino, kad filmas nekaltas

Vos komisaro pavaduotojas Patelis spėjo nuspręsti, kad rasti Rahulo jam nelemta, Bombėjaus kino teatruose pasirodė naujas ir, kaip reikėjo tikėtis, klaikus Inspektoriaus Dharo filmas. Tikras policininkas nėmaž netroško kęsti naujų įžeidimų, bet, vos išgirdęs, apie ką tasai „Inspektorius Dharas ir narvinių žudikas“, komisaro pavaduotojas skubiai pažiūrėjo filmą, netgi du kartus – antrąsyk drauge su Nense. Negalėjo būti nė menkiausios abejonės, iš kur

filmo kūrėjas traukė tą dramblio piešinėlį. Nensė buvo tvirtai įsitikinusi, kad žino, kas sugalvojo tą nerūpestingą dramblį panaudoti filme. Neįmanoma, kad *du* skirtingi protai įsivaizduotų negyvos moters bambą kaip primerktą akį, ir netgi dramblys filme buvo iškėlęs vieną iltį – beje, visada tą pačią. O dar vanduo, trykštantis iš straublio, – kam šitoks dalykas gali šauti į galvą? Į šitą klausimą Nensė ieškojo atsakymo ištisus dvidešimt metų. Tokį dalyką galėtų sugalvoti nebent vaikas, kartą pasakė jai komisaro pavaduotojas.

Žiniasklaidai apie tokias detales policija niekad nė neužsiminė; pareigūnai nelabai mėgo viešinti tiriamų bylų smulkmenas, taigi visuomenė net nežinojo, kad išvis esama tokio serijinio žudiko – piešėjo. Prostitutės žudomos gana dažnai. Tad kuriems galams išskirti vieną nedorėlį ir leisti spaudai sukurti iš jo sensaciją? Taigi policija, o ypač detektyvas Patelis, kuo puikiausiai žinojo, kad žudikas, paliekantis piešinukus ant aukų pilvų, pasirodė gerokai anksčiau, nei į ekranus išėjo kažin kieno išgalvotas „Inspektorius Dharas ir narvinių žudikas“. Filmas tik atkreipė visuomenės dėmesį į tikras žmogžudystes. O žiniasklaida nedelsdama klaidingai suvertė filmui visą kaltę.

Būtent komisaro pavaduotojo Patelio siūlymu ši klaidinga informacija nebuvo paneigta; komisaro pavaduotojui magėjo sužinoti, ar, pažiūrėjęs filmą, Rahulas neužsiliepsnos pavydu. Detektyvas laikėsi nuomonės, kad jeigu jau žmona atpažino Inspektoriaus Dharo įkvėpimo šaltinį, tai tikrasis žudikas jį irgi atpažins. Pono Lalo nužudymas ir ypač tas nepaprastai įdomus dviejų rupijų banknotas jo burnoje aiškiai bylojo, kad komisaro pavaduotojas nesuklydo. Rahulas, reikia manyti, matė filmą – žinoma, jei atmesime tikimybę, kad Rahulas galėjo ir parašyti scenarijų.

Detektyvą suglumino kitkas: kodėl raštelis skelbė, kad JEIGU DHARAS LIKS NARYS, ŽUS IR DAUGIAU NARIŲ? Jeigu jau Nensei užteko proto susigaudyti, kad apžiūrėti išgražintą Betės kūną galėjo tiktai gydytojas, tai Rahulas tikrai turėjo susiprotėti, kad savo akimis jo meno kūrinį matė anaiptol ne pats Dharas. Vienintelis įmanomas kandidatas ir buvo gydytojas, dažnai bendraujantis su Dharu.

Tai, apie ką detektyvas Patelis ketino pasikalbėti su daktaru Daruvala be liudininkų, buvo gana paprasta – detektyvas norėjo, kad gydytojas patvirtintų Nensės versiją: tikrasis Dharo kūrėjas esąs jis, be to, jis savo akimis matęs piešinėlį ant Betės pilvo. Tačiau komisaro pavaduotojas norėjo daktarą Daruvalą dar ir perspėti. ...ŽUS IR DAUGIAU NARIŲ... Juk tai gali reikšti, kad kitas Rahulo taikinys būsiąs pats gydytojas. Detektyvo Patelio ir Nensės nuomonė sutapo: labiau tikėtina, kad pavojus gresia Farokui, o ne pačiam Dharui.

Tokias sudėtingas žinias, ir dar telefonu, policininkui ilgai truko iškloti, o gydytojui – suvokti. Kadangi Nensė perdavė ragelį vyrui, detektyvas Patelis, kalbėdamasis su Faroku, net neužsiminė, kad tikrasis žudikas yra transvestitas ar netgi beveik tikra *moteris*. Deja, nebuvo paminėtas ir Rahulo vardas. Vyrai tik susitarė, kad daktaras Daruvala užsuksiąs į kriminalinių nusikaltimų skyrių ir komisaro pavaduotojas parodysiąs jam ant nužudytų moterų pilvų nupieštų dramblių nuotraukas – policijai reikią patvirtinimo. Ir dar detektyvas Patelis perspėjo gydytoją, kad tiek jam, tiek Dharui reikėtų laikytis ypatingo atsargumo. Regis, „Inspektorius Dharas ir narvinių žudikas“ išties bus išprovokavęs tikrąjį žudiką – tiesa, ne visai taip, kaip manė visuomenė ir armija įsiutusių prostitučių.

Žvilgsnis į dvi sutuoktinių poras tą valandą, kai jos labiausiai pažeidžiamos

Vos padėjęs ragelį, daktaras Daruvala, vis dar baisiausiai susijaudinęs, nuskubėjo prie pietų stalo. Rupa nedelsdama atsiprašė dėl beviltiškai suvirusios avienos – toks buvo jos būdas pranešti, kad dėl ištižusių mėsgalių, plūduriuojančių jos mėgstamajame dalio garnyre, kaltas vien gydytojas, ir tai, žinoma, buvo tiesa. Paskui Dharas pasiteiravo gydytojo, ar jau perskaitęs paskutinius gerbėjų – nekentėjų laiškus; Farokas jų net neperžvelgė. Gaila, tarė Džonas D., juk tikriausiai tai jau paskutinė porcija neapykantos laiškų, rašytų persiutusių prostitučių. Mat Balradžas Gupta, filmų režisierius, pranešęs Džonui D., kad naujasis Inspektoriaus Dharo filmas

(„Inspektorius Dharas ir Tylos Bokštai") į ekranus išeinąs jau rytoj. Paskui Džonas D. ironiškai pridūrė, kad dabar reikėsią laukti šūsnies neapykantos pritvinkusių laiškų iš visų įžeistų parsų.

– Jau rytoj! – sušuko daktaras Daruvala.

– Na, tiesą sakant, jau šiąnakt, tuojau po vidurnakčio, – patikslino Dharas.

Daktarui Daruvalai tai neturėjo būti naujiena. Kai tik jam paskambindavo Balradžas Gupta ir pasakydavo norįs pasitarti dėl to, ką ketinąs daryti, visada reikšdavo, kad režisierius tai jau padaręs.

– Pakaks tų niekų! – tarė Farokas žmonai ir Džonui D. Paskui giliai įkvėpė ir išklojo viską, ką jam sakė komisaro pavaduotojas Patelis.

Julija paklausė tik tiek:

– Kiek šitas žudikas sugebėjo apžioti... kiek iš viso yra aukų?

– Šešiasdešimt devynios, – atsakė daktaras Daruvala, ir Julijos aiktelėjimas nustebino kur kas mažiau nei tokiomis aplinkybėmis visai nederama Džono D. ramybė.

– Ar ponas Lalas priskaičiuotas? – paklausė Dharas.

– Ponas Lalas būtų septyniasdešimtas – *jei* tik jis iš tikrųjų kuo nors susijęs, – atsakė Farokas.

– Aišku, kad susijęs, – užtikrino Inspektorius Dharas ir tuo kaip paprastai suerzino daktarą Daruvalą. Na štai, ir vėl jo pramanytas personažas kalba solidžiai, autoritetingai. Tačiau Farokas taip ir nesuvokė, kad Džonas D. – patyręs ir net talentingas aktorius. Dharas sąžiningai rengėsi vaidmeniui, analizavo personažo charakterį ir nemaža detalių perėmė pats; apdovanotas įgimta nuojauta, jis tapo visai neblogu detektyvu – daktaras Daruvala tik sukūrė asmenybės bruožus. Farokui jo personažas Dharas buvo išgalvotas nuo pradžios iki galo, jis beveik neprisiminė, kokius policijos darbo aspektus tyrinėjo rašydamas vieną ar kitą scenarijų. Dharas, kita vertus, retai kada užmiršdavo tiek tokias subtilybes, tiek ne itin originalias replikas, tariamas personažo lūpomis. Daktaras Daruvala kaip scenaristas geriausiu atveju buvo gabus mėgėjas, tačiau Inspektorius Dharas buvo kur kas panašesnis į tikrą pinigą, nei numanė pats ar jo kūrėjas.

– Gal ir aš galėsiu eiti su tavim pasižiūrėti tų nuotraukų? – paklausė Dharas savo autoriaus.

– Man regis, komisaro pavaduotojas norėjo parodyti jas man vienam, – atsakė gydytojas.

– Norėčiau jas pamatyti, Farokai, – neatlyžo Džonas D.

– Jeigu jis nori – tegul ir pasižiūri! – neištvėrė Julija.

– Nežinau, ar policija jam leistų... – dar prasižiojo daktaras Daruvala, bet Inspektorius Dharas tik atsainiai mostelėjo ranka – toks iki skausmo pažįstamas judesys, tobula paniekos išraiška. Farokas pajuto, kaip iš visų pusių artyn šliaužia nuovargis – tarsi kokie seni draugai ir šeimos nariai, besitelkiantys aplink jį, gulintį įsivaizduojamame ligos patale.

Kai Džonas D. nuėjo į balkoną miegoti, Julija kaipmat pakeitė temą – Farokas net nespėjo apsivilkti pižamos.

– Taip ir nepasakei jam! – užsipuolė vyrą.

– Ak, tik nepradėk vėl taršyti visos tos dvynių kebeknės, – pasišiaušė jis. – Kodėl manai, kad tai visų svarbiausia? Ypač dabar?

– Manau, Džonui D. brolio dvynio pasirodymas iš tiesų gali būti svarbiausia, – ryžtingai atrėžė Julija. Palikusi vyrą miegamajame vieną, nudrožė į vonią. Paskui, kai pats išlindo iš vonios, Farokas išvydo, kad Julija jau miega – ar bent apsimeta mieganti.

Pirmiausia jis mėgino įsitaisyti ant šono – paprastai miegoti ant šono jam būdavo patogiausia. Bet šįsyk atsigulęs taip, kaip įpratęs, pernelyg juto maudžiančius šonkaulius; kai apsivertė kniūbsčias, skausmas tik dar labiau sustiprėjo. Išsitiesęs ant nugaros – nors mėginti šitaip užmigti buvo bergždžios pastangos, be to, aukštielninkas jis knarkdavo – Farokas suskato raustis įjaudrintose smegenyse ieškodamas tikslaus vaizdinio – kino aktorės veido: nėmaž neabejojo, kad ponia Dogar, į kurią taip begėdiškai spoksojo, primena jam kažkokią aktorę. Vis dėlto jis ėmė snūsti. Nuo lūpų vienas po kito sprūdo aktorių vardai. Jis regėjo putnias Nilam lūpas, paskui – dailią Rekhos burną, pagalvojo apie Šridevi, apie išdykėlišką jos šypseną, apmąstė ir kiekvieną Sonu Valijos išvaizdos detalę. Paskui pusiaumiga tarė sau: ne, ne... Aktorė – tikrai ne nūdienos, gal net ne indė. Galbūt Dženifer Džouns? Ida Lupino? Rita Moreno? Do-

rotė Lamur? Ne, ne... ir kas jam lenda į galvą? Tos, kurią jis bando prisiminti, grožis kažkoks nuožmus, ne toks saldus kaip visų šitų. Nedaug trūko, ir šis atradimas būtų jį pažadinęs. Jeigu tuo pat metu iš miego jį būtų bloškęs ir iškalbingas šonkaulio dūris, tikriausiai būtų prisiminęs. Bet, nors ir tokiu vėlyvu metu, sužinoti gydytojui buvo dar per anksti.

Tą pačią vėlyvą valandą kitų dviejų sutuoktinių – pono ir ponios Patelių – lovoje kalbama buvo daugiau. Nensė verkė; kaip dažnai atsitikdavo, liejo sielvarto ir nusivylimo ašaras. Komisaro pavaduotojas – taip irgi būdavo dažnai – mėgino ją guosti.

Nensė staiga prisiminė, kas jai atsitiko praėjus maždaug dviem savaitėms po to, kai išnyko paskutiniai gonorėjos simptomai. Ją visą išbėrė siaubingais raudonais, nepakenčiamai niežinčiais spuogais. Nensė išsyk pamanė, kad tai naujas etapas kažkokios venerinės bjaurasties, kuria ją apdovanojo Diteris. Negana to, *šitos* bėdos ji jau niekaip negalėjo nuslėpti nuo savo mylimo policininko; jaunasis inspektorius Patelis nieko nelaukdamas nuvežė ją pas gydytoją. Šis ir pasakė, esą ji prisigėrusi per daug piliulių nuo maliarijos ir jos sukėlusios alerginę reakciją. Bet kaip ji anuomet buvo išsigandusi! Ir tik dabar prisiminė ožkas.

Visus tuos metus ji vis pagalvodavo apie viešnamių ožkas, bet nebeprisiminė iš pat pradžių bijojusi, kad galbūt nuo kokio nors ožkų užkrato ją išbėrė tokiais siaubingais spuogais ir šitaip kamuoja nepakenčiamas niežulys. Iš visų jos baimių ši buvo pati kraupiausia. O paskui, nors ištisus dvidešimt metų galvojo apie tuos viešnamius, apie ten išžudytas moteris, vyrai jai išrūko iš galvos – vyrai, kuriuos minėjo Diteris, tie patys, kurie tvarkydavo ožkas. Galbūt ir Diteris patvarkė kokią ožką? Nenuostabu, kad ji bent jau *stengėsi* tai užmiršti.

– Juk niekas tų ožkų netvarko, – ką tik pasakė jai Vidžajas.

– Ką? – žioptelėjo Nensė.

– Na, negaliu pasakyti, kaip yra Jungtinėse Valstijose, net nežinau, kas dedasi kai kurių Indijos regionų kaimuose, bet Bombėjuje ožkų tikrai niekas nedulkina, – užtikrino ją vyras.

– Ką? – pakartojo Nensė. – Diteris man *sakė*, kad jie dulkina ožkas.

– Ką gi, tai netiesa, – atsakė detektyvas. – Tos ožkos – tiesiog numylėtinės, naminiai gyvuliukai. Žinoma, kai kurios melžiamos. Bet pienas – tarytum koks priedas, manau, vaikams. Šiaip jos laikomos kaip gyvuliukai, tiesiog gyvuliukai.

– Ak, Vidžajau! – Nensė vėl apsipylė ašaromis. Jam teko ją tvirtai apkabinti. – Ak, Diteris man pamelavo! – sriūbavo ji. – Primelavo, ir tiek... o aš šitiek metų tuo *tikėjau*! O, tasai *nuokruša*!

Šį žodį ji išrėkė taip aštriai, kad net šuo, knaisiojantis atliekas apačioje, skersgatvyje, pakėlė snukį nuo žemės ir kiauktelėjo. Ventiliatorius virš galvų bergždžiai bandė maišyti tvankų orą, regis, amžinai prisisunkusį užsikimšusių kanalizacijos vamzdžių tvaiko ir jūros kvapo, tiesa, jūra jų rajone buvo ne itin švari, tad ir jos kvapas ne itin gaivus.

– Vadinasi, irgi melas! – suspiegė Nensė.

Vidžajas nepaleido jos iš glėbio, nors apsikabinusius abu greitai išpildavo prakaitas. Ten, kur jie gyveno, oras net nejudėjo.

Tos ožkos – tiesiog numylėtiniai gyvuliukai. Ir vis dėlto tai, ką leptelėjo Diteris, kamavo ją ištisus dvidešimt metų, kamavo taip smarkiai, kad kartais imdavo fiziškai pykinti. Karštis, nuolatinis kanalizacijos tvaikas ir dar faktas, kad Rahulas, nesvarbu, kas toks būtų, vis išlipa sausas iš balos, – su visu tuo Nensė susitaikė, bet susitaikė taip pat kaip ir su faktu, kad niekad neturės vaikų. O su šituo ji susitaikė labai lėtai, po kankinamai ilgo laikotarpio, kurį išgyveno kaip užsitęsusį, beviltišką pralaimėjimą.

Ką pamato žemaūgis

Buvo vėlu. Tuo metu, kai Nensė išsiverkusi pagaliau užmigo, o daktaras Daruvala prisnūdo taip ir nesumojęs, kad antroji ir gražioji ponia Dogar jam primena Rahulą, Vinodas namo iš „Šlapiojo kabareto“ vežė pono Gargo egzotiškų šokių šokėją.

Ji buvo pusamžė maharaštrietė anglišku Miurielės vardu – tai nebuvo tikras jos vardas, tik sceninis slapyvardis. Miurielė buvo nusiminusi, nes į ją šokančią vienas iš nuolatinių „Šlapiojo kaba-

reto" lankytojų sviedęs apelsiną. „Šlapiajame kabarete" renkasi visokie šlykštynės, nutarė Miurielė. Bet, mąstė ji, ponas Gargas – vis tiek džentelmenas. Gargas išsyk perprato, kaip ji susikrimto dėl to sviesto apelsino, ir asmeniškai iškvietė Vinodo „prabangųjį" taksi parvežti Miurielės namo.

Nors Vinodas ir šlovino kilniaširdiškas pono Gargo pastangas gelbėti iš viešnamių pabėgusias mažametes prostitutes, džentelmenu žemaūgis tikrai nebūtų jo pavadinęs. Gal su ne pirmos jaunystės damomis Gargas ir elgdavosi džentelmeniškai. Bet su merginomis – kažin; Vinodas tuo smarkiai abejojo. Gal žemaūgis ir nevisiškai sutiko su daktaro Daruvalos įtarimais, bet tiek Vinodui, tiek Dipai kartą kitą teko susidurti su mažametėmis prostitutėmis, kurias, regis, reikėjo gelbėti nuo paties Gargo. Gelbėkite tą vargšą vaiką, sakydavo ponas Gargas; išgelbėkite ją nuo *manęs*, galėjo reikšti tie jo žodžiai.

Vinodo ir Dipos vaikų gelbėjimo operacijos tik nukentėtų, jei daktaras Daruvala imtų atvirai elgtis su Gargu kaip su nusikaltėliu. Dabar didžiausias rūpestis buvo ta naujoji pabėgėlė, galbūt būsimoji bekaulė mergaitė ar cirko akrobatė. Atrodė, kad su ponu Gargu ją siejo kur kas asmeniškesni santykiai, nei derėtų, ir ši aplinkybė toli gražu nebuvo palanki einant pasirodyti daktarui Daruvalai; gydytojas privalėjo paskelbti ją esant visiškai sveiką – kitaip Didysis Mėlynasis Nilas jos neims.

Vinodas pastebėjo, kad pusamžė moteris sceniniu Miurielės slapyvardžiu spėjo užsnūsti; miegojo ji su kažkokia rūgščia išraiška, negražiai prasižiojusi, rankos ilsėjosi ant sultingų krūtų. Žemaūgiui šmėstelėjo mintis, kad, užuot žiūrėjęs į ją šokančią, tikrai verčiau jau sviestum apelsiną. Vis dėlto filantropiniai jo polinkiai siekė ir peržydėjusias striptizo šokėjas; jis sumažino greitį, nes gatvės buvo duobėtos – nėra ko žadinti vargšės moters, tegul pamiega iki namų. Miegodama Miurielė staiga susigūžė. Tikriausiai bando išsisukti nuo atlekiančių apelsinų, nusprendė žemaūgis.

Kai išlaipino Miurielę, Vinodui buvo jau per vėlu kur nors važiuoti, nebent atgal į viešnamių kvartalą; visame Bombėjuje tik raudonųjų žibintų rajone kam nors galėjo prireikti taksi antrą va-

landą nakties. Neilgai trukus į „Oberojų" ir „Tadž Mahalą" iš oro uosto pradės važiuoti užsienio svečiai, tačiau joks Europos ar Šiaurės Amerikos keliautojas, ką tik išlipęs iš lėktuvo, neturės nė menkiausio ūpo dar sukiotis po miestą.

Vinodas nutarė palauksiąs, kol baigsis paskutinis numeris „Šlapiajame kabarete" – galbūt dar kuri nors iš pono Gargo šokėjų panorės saugiai parvažiuoti namo. Vinodą stulbino tai, kad „Šlapiasis kabaretas" buvo pono Gargo namai – šis gyveno tame pačiame pastate. Žemaūgiui netilpo galvoj, kaip ten galima nakvoti. Jis numanė, kad kambarių esama antrame aukšte – virš tvaskančio baro, virš lipnių stalų ir nuolaidžios scenos. Vinodą net nupurtė pagalvojus apie blausiai apšviestą barą ir ryškiai apšviestą sceną, apie prietemoje skendinčius staliukus, kur sėdėdavo vyrai – kai kurie masturbuodavosi, bet visus kitus „Šlapiajame kabarete" tvyrančius kvapus stelbė šlapimo tvaikas. Kaip Gargas gali miegoti šitokioje skylėje, tegul ir viršum jos?

Nors Vinodui nebuvo itin malonu trainiotis po viešnamių kvartalą – kas nors galėjo pamanyti, kad jis veža užpakalinėje sėdynėje įsitaisiusį potencialų klientą, – žemaūgis nusprendė kol kas galįs apsieiti be miego. Vinodą žavėjo ta valanda, kai dauguma viešnamių „persijungdavo": Kamatipuroje, Folklando kelyje ir Granto kelyje ateidavo toks paryčio metas, kai diduma viešnamių nebeįsileisdavo kitų klientų, tik – visai nakčiai. Žemaūgio nuomone, tie vyrai turėjo būti kažkokie kitokie, galbūt puolę į neviltį. Kas kitas norėtų praleisti *visą naktį* su prostitute?

Tą valandą Vinodas tapdavo dirglus ir itin budrus, tarytum baimindamasis – ypač klaidžiuose Kamatipuros skersgatviuose – išvysiąs kokią nors ne visai žmogišką būtybę žmogaus pavidalu. Kai pavargdavo, žemaūgis nusnūsdavo automobilyje; automobilis jam buvo labiau namai nei tikrieji namai, bent jau kai Dipa būdavo išvažiavusi su cirku. O kai užgraužsaid nuobodulys, Vinodas lėtai važinėdavosi palei transvestitų viešnamius Folklando kelyje ir Granto kelyje. Vinodui patiko hidžros, tokios įžūliai begėdiškos, tokios užgaulios. Savo ruožtu hidžroms, regis, patiko žemaūgiai. Galbūt jos manė, kad tai žemaūgiai – gyva užgaulė.

Vinodas žinojo, kad kai kurios hidžros jo vis dėlto nemėgsta – tos, kurios žino, kad žemaūgis yra Inspektoriaus Dharo vairuotojas, tos, kurios griežė dantį ant Inspektoriaus Dharo už „Inspektorių Dharą ir narvinių žudiką". Pastaruoju metu Vinodui, įkėlus koją į viešnamių kvartalą, tekdavo kiek pasisaugoti; pasklidus gandui apie prostitučių žudynes, Dharo *ir* Dharo žemaūgio populiarumas čia dideliu greičiu smigo žemyn. Tad tą valandą, kai viešnamiai „persijungė", Vinodo dirglumas ir budrumas išaštrėjo labiau nei paprastai.

Važinėdamas žemaūgis tapo vienu iš pirmųjų, kurie išvydo permainą Bombėjuje; pokytis vyko tiesiog Vinodo akivaizdoje. Kažkur išgaravo jo paties garsiausio kliento filmo plakatai – tie milžiniški Inspektoriaus Dharo portretai, prie kurių tiek Vinodas, tiek visas Bombėjus spėjo priprasti, – kurie pritvirtinti prie didžiulių skelbimų lentų virš galvos reklamavo „Inspektorių Dharą ir narvinių žudiką". Gražus Dharo veidas, tiesa, trupučiuką kruvinas, perplėšti balti marškiniai, apnuoginantys raumeningą Dharo krūtinę, daili, bet subjaurota mergina, kurią jis laiko užsimetęs ant galingo peties, ir – kaip visada – melzganai pilkas pusiau automatinis pistoletas tvirtoje dešinėje Dharo rankoje. Tačiau dabar visame Bombėjuje vietoj šių kabojo nauji plakatai. Vinodas manė, kad tik pusiau automatinis pistoletas Dharo rankoje liko tas pats, nors pašaipusis Inspektoriaus vypsnys irgi buvo atpažįstamas iš tolo. „Inspektorius Dharas ir Tylos Bokštai". Šįsyk mergina, kurią Dharas nešė užsimetęs ant peties, akivaizdžiai buvo negyva; dar labiau krito į akis, kad ji – vakarietė hipė.

Naktis, pats įmygis, – vienintelis paros metas, kai klijuoti afišas saugu; jei miestas nemiegotų, afišas klijuojantys darbininkai kaip reikiant gautų į kailį. Ano filmo plakatai viešnamių rajone kažin kada suniokoti, bet šiąnakt prostitutės veikiausiai nelietė afišų klijuotojų, galbūt netgi džiaugėsi, kad „Inspektorių Dharą ir narvinių žudiką" keičia nauja užgaulė, tik šįsyk įžeidimas papiktins ką nors kitą.

Vis dėlto, apžiūrėjęs įdėmiau, Vinodas įsitikino, kad naujoji afiša ne taip smarkiai skiriasi nuo ankstesniosios, kaip jam pasirodė iš pirmo žvilgsnio. Merginos, kurią, gyvą ar negyvą, Dharas nešė už-

simetęs ant peties, kūno padėtis buvo tokia pat, o gražus, nuožmus Inspektoriaus Dharo veidas vėl buvo šiek tiek kruvinas, gal tiktai nuobrozda nevisiškai toje pat vietoje. Kuo ilgiau Vinodas apžiūrinėjo naująjį plakatą, tuo daugiau rado panašumų su ankstesniuoju; galiausiai žemaūgiui net pasirodė, kad Dharas vilki tuos pačius perplėštus marškinius. Tikriausiai tuo ir galima paaiškinti, kodėl žemaūgis, daugiau nei dvi valandas važinėjęs po Bombėjų, tik dabar pastebėjo, kad pasaulio šviesą turi išvysti naujas Inspektoriaus Dharo filmas. Vinodas netvėrė nekantrumu jį pažiūrėti.

Aplink jį virė, kunkuliavo nenusakomas raudonųjų žibintų rajono gyvenimas: derybos ir išdavystės, kažkas kažką apmovė, kažkas kažką be gailesčio prilupo, tik niekas to nematė - tokius ir panašius vaizdus piešė įaudrinta žemaūgio vaizduotė. Apie visą Bombėjaus viešnamių rajoną galima pasakyti vieną vienintelį dalyką, teikiantį šiokios tokios vilties: čia niekas - iš tikrųjų niekas - nedulkino ožkos.

15. DHARO BROLIS DVYNYS

Trys sensteléję misionieriai įminga

Tą savaitę tarp Kalėdų ir Naujųjų metų, kai į Mazagaone įsikūrusią Šventojo Ignoto misiją turėjo atvykti pirmasis misionierius amerikietis, vietiniai misionieriai jėzuitai ruošėsi iškilmingai sutikti 1990-uosius. Šventojo Ignoto misija buvo tarytum kokia Bombėjaus krikščionybės gairė: skaičiuojanti 125-uosius metus ir visą tą laiką sėkmingai tvarkiusi savo tiek bažnytinius, tiek pasaulietinius reikalus be jokio amerikiečio pagalbos. Šventojo Ignoto misijai vadovavo atsakingasis vyresniųjų kunigų trejetas, kuris tvarkėsi mažne taip pat sėkmingai, kaip pati Švenčiausioji Trejybė. Tėvas rektorius (tėvas Julijonas, šešiasdešimt aštuonerių metų anglas), vyresnysis kunigas (tėvas Cecilijus, septyniasdešimt dvejų metų indas) ir brolis Gabrielius (maždaug septyniasdešimt penkerių, pasitraukęs iš Ispanijos po pilietinio karo) buvo valdžios triumviratas, kurio sprendimais retas abejodavo, o atmesti negalėjo išvis niekas. Taip pat vieningai jie sutarė ir dėl to, kad Šventojo Ignoto misija galėtų toliau ištikimai tarnauti žmonijai bei dangaus karalystei pati – jai nereikalingas *joks* amerikietis. Tačiau vieną jiems vis dėlto įsiūlė. Savaime aišku, jėzuitai mieliau būtų priglaudę dar vieną indą ar bent europietį, bet, kadangi šių trijų išmintingų vyrų amžiaus vidurkis jau buvo garbūs septyniasdešimt vieni metai ir aštuoni mėnesiai, juos „jaunasis" scholastas (kaip patys jį vadino) bent vienu atžvilgiu sudomino. Trisdešimt devynerių metų Martinas Milzas buvo jau anaiptol nebe vaikiščias. Nebent tik daktaro Daruvalos nuomone, „jaunasis" Martinas buvo pernelyg solidaus

amžiaus dar tik mokytis kunigu. Užtat tėvą Julijoną, tėvą Cecilijų ir brolį Gabrielių net šiek tiek guodė tai, kad vadinamajam scholastui jau ir keturiasdešimtmetis į nugarą dunksi; tiesa, visi trys vieningai laikėsi nuomonės, kad misijos 125-ųjų metinių iškilmes užtemdys būtinybė deramai sutikti buvusį kalifornietį, neva garsėjantį potraukiu dėvėti havajietiškus marškinius.

Apie šią juokingą keistenybę jie sužinojo iš visais kitais atžvilgiais įspūdingos Martino Milzo bylos, rekomendaciniai laiškai irgi tryško pagyromis. Vis dėlto, įspėjo tėvas rektorius, kai susiduri su amerikiečiais, būtina išskaityti, kas parašyta tarp eilučių. Štai, tarkime, pabrėžė tėvas Julijonas, Martinas Milzas akivaizdžiai vengia gimtosios Kalifornijos, nors byloje apie tai neužsiminta nė žodeliu. Mokėsi jis kituose Jungtinių Valstijų miestuose, paskui mokytojavo Bostone, o Bostonas, kaip žinoma, kitoje žemyno pusėje, kuo toliausiai nuo Kalifornijos. Tai akivaizdžiai byloja, tvirtino tėvas Julijonas, kad tasai Martinas Milzas kilęs iš abejotinos šeimos. Galbūt ir vengia jis ne pačios Kalifornijos, o savo motinos ar tėvo.

Be nepaaiškinamo jaunojo Martino potraukio blizgučiams (tai, pasak tėvo Julijono, ir esanti pamatinė priežastis, lėmusi minėtą scholasto pomėgį vilkėti havajietiškus marškinius), byloje buvo minima sėkminga Martino Milzo apaštališkoji veikla, ypač su jaunimu, nors pats dar tebuvo novicijus. Bombėjaus Šventojo Ignoto mokykla buvo gera, o Martinas Milzas, kaip tikimasi, geras mokytojas; bet dauguma mokinių nebuvo katalikai, daugelis net nebuvo krikščionys.

– Nieko gero nebus, jei tarp mūsų mokinių įsisuks koks kuoktelėjęs amerikietis naujakrikščių medžiotojas, – perspėjo tėvas rektorius, nors byloje nerado nė žodelio apie tai, kad Martinas galėtų būti „kuoktelėjęs" ar „naujakrikščių medžiotojas".

Byloje buvo rašoma, kad Martinas per noviciatą vyko į šešių savaičių piligriminę kelionę ir visiškai apsiėjo be pinigų – neišleido nė varioko. Gebėdavo susirasti, kur priglausti galvą, ir už pragyvenimą atlygindavo darbu; šitaip jis triūsė valgyklose, maitinančiose benamius sriuba, neįgalių vaikų ligoninėse, senelių prieglaudose, sergančiųjų AIDS globos namuose ir klinikoje kūdikiams, kenčiantiems nuo įgimto alkoholizmo sindromo, indėnų rezervate.

Brolis Gabrielius ir tėvas Cecilijus linko vertinti Martino Milzo bylą palankiai. Savo ruožtu tėvas Julijonas pasitelkė Tomo Kempiečio „Kristaus sekimo“ citatą: „Venk leisti laiką su jaunimu ir nepažįstamais.“ Tėvas rektorius Martino Milzo bylą skaitė lyg kokį koduotą pranešimą, kurį jam skirta iššifruoti. Dirbti Šventojo Ignoto mokykloje ir kitaip tarnauti misijai buvo viena iš tradicinės trejų metų tarnystės, pasirengimo tapti kunigu laikotarpio, prievolių; šis laikotarpis vadinamas regentyste, po jo laukia dar treji teologijos studijų metai. Tada – įšventinimas; Martinas Milzas turėjo baigti ketvirtuosius teologijos studijų metus jau įšventintas.

Dvejų metų jėzuitų noviciatą jis baigė Šventojo Aloyzo vienuolyno mokykloje Masačusetse; pasak tėvo Julijono, šią mokyklą galėjo rinktis tik į kraštutinumus itin linkęs asmuo, kadangi Masačusetsas garsėjąs nepaprastai atšiauriomis žiemomis. O tai piršo išvadą, kad Martinas Milzas gali būti vienas iš tų, praktikuojančių saviplaką ir kitokias kūno bausmes, galbūt net griežtą pasninką; jėzuitai griežtam pasninkavimui nepritarė, skatino tiktai nuosaikų pasninką. Bet tėvas rektorius, regis, sklaidė Martino Milzo bylą ieškodamas kokių nors užmaskuotų užuominų apie ydingą scholasto būdą. Brolis Gabrielius ir tėvas Cecilijus atkreipė tėvo Julijono dėmesį į tai, kad Martinas mokytojaudamas Bostone įsiliejo į Naujosios Anglijos arkivyskupijos Jėzaus draugiją. Arkivyskupijos noviciatas ir esąs Masačusetse, tad savaime suprantama, kad Martinas Milzas buvo Šventojo Aloyzo vienuolyno novicijus – iš tiesų jam nereikėjo net „rinktis“.

O kodėl jis ištisus dešimt metų mokytojavo anoje prastos šlovės Bostono parapinėje mokykloje? Reikia pripažinti, kad byloje mokykla nebuvo apibūdinta kaip „prastos šlovės“, buvo tik paminėta, kad ji neakredituota. Iš tikrųjų tai buvo savotiški pataisos namai – mokykla jauniesiems nusikaltėliams, kur šie buvo visaip skatinami atsižadėti klystkelių. Kiek suprato tėvas rektorius, šio tikslo mokykla siekė vietoj nusikalstamos veiklos jauniesiems padaužoms siūlydama teatrą. Martinas Milzas režisuodavo *spektaklius*, o vaidmenis atlikdavo visokie, tiesa, jau buvę, nusikaltėliai, piktadariai ir galvažudžiai! Kaip tik šitokioje aplinkoje Martinas Milzas pirmą-

syk ir pajutęs savo pašaukimą – pajutęs savyje Kristų, kviečiantį kunigystei. Kažin kodėl tam prireikė ištisų dešimties metų, neatlyžo tėvas Julijonas. Baigęs noviciatą, Martinas Milzas buvo išsiųstas į Bostono universitetą studijuoti filosofijos – ši aplinkybė sulaukė tėvo rektoriaus pritarimo. Bet paskui, tai tau, vos įpusėjęs regentystę, jaunasis Martinas ima ir paprašo trijų mėnesių „išbandymo" Indijoje. Ar tai reiškia, kad scholastą ėmė kamuoti abejonės dėl pašaukimo, sunerimo tėvas Julijonas.

– Ką gi, netrukus paaiškės, – tarė tėvas Cecilijus. – Man jis atrodo visiškai padorus.

Kad kiek, tėvas Cecilijus net būtų pasakęs, neva Martinas Milzas esąs tikras Lojolos įsikūnijimas, bet tuoj pat apsigalvojo ir prikando liežuvį, mat žinojo, kaip tėvas rektorius nepasitiki tais jėzuitais, kurie pernelyg sąmoningai visu elgesiu stengiasi mėgdžioti šventojo Ignoto Lojolos – jėzuitų ordino, Jėzaus draugijos, įkūrėjo – gyvenseną.

Net piligriminė kelionė gali būti kvailio žygis – jei į jį traukia kvailys. Šventojo Ignoto Lojolos „Dvasinės pratybos" – parankinė rekolekcijų vadovo, o ne eilinio dalyvio knyga; ji niekada nebuvo skirta spaudai, juo labiau jos neprivalo atmintinai iškalti būsimieji kunigai, – tiesa, jokia Martino Milzo bylos detalė ir nepiršo išvados, kad jis būtų iki tokių kraštutinumų laikęsis „Dvasinių pratybų" priesakų. Tėvas rektorius įtarė Martiną Milzą perdėtu pamaldumu tik dėl to, kad taip kuždėjo jo paties nuojauta. Tėvas Julijonas visus amerikiečius įtarė neslopstančiu fanatizmu, kurį, tėvo rektoriaus manymu, kurstė bauginantis pasitikėjimas „savamoksliškumu", arba, pasak tėvo Julijono, „skaitymu negyvenamoje saloje" – šitaip jis vadino visą Amerikos švietimo sistemą. Kita vertus, tėvas Cecilijus buvo palankiai nusiteikęs žmogus, jis laikėsi nuomonės, kad Martinui Milzui reikėtų suteikti progą įrodyti, ko esąs vertas.

Vyresnysis kunigas papriekaištavo tėvui rektoriui dėl cinizmo.

– Juk negali tikrai žinoti, kad mūsų Martinas pageidavo noviciato Šventojo Aloyzo vienuolyne vien tam, kad savo kailiu patirtų Naujosios Anglijos žiemos rūstį.

Tėvas Cecilijus kalbėjo toliau: tėvas Julijonas tik spėjąs, kad Martinas Milzas veržėsi į Šventojo Aloyzo vienuolyną, pasiryžęs ten kūno kančiomis išpirkti kaltes. Beje, tėvas Julijonas ir iš tikrųjų klydo. Jei būtų sužinojęs *tikrąją* priežastį, dėl kurios Martinas Milzas noviciato laikotarpį norėjo praleisti būtent Šventojo Aloyzo vienuolyne, štai tada tėvas rektorius būtų *išties* sunerimęs. Martinas Milzas nenorėjo būti jokio kito, tik Šventojo Aloyzo, vienuolyno novicijumi tik todėl, kad tapatinosi su šventuoju Aloyzu Gonzaga, tuo ypač uoliu italu, kuris taip karštai sergėjo skaistybę, kad, davęs amžinuosius įžadus, atsisakė žiūrėti į veidą net savo tikrai motinai.

Martinui Milzui tai buvo užvis labiausiai sektinas pavyzdys to „jutimų pažabojimo“, kurio turėtų siekti kiekvienas jėzuitas. Martinas manė, kad pasigėrėjimo verta vien pati idėja niekada nebepamatyti savo motinos. Šiaip ar taip, jo motina buvo Veronika Rouz, tad, jei jis neleis sau net paskutinį kartą, atsisveikindamas, pažvelgti į *ją*, tai neabejotinai turėtų priartinti jį prie tradicinio jėzuitų tikslo suvaldyti savo balsą, kūną ir smalsumą. Martino Milzo savitvarda buvo išties nepriekaištinga, o jo maldingi ketinimai ir pats juos kurstantis gyvenimas buvo ataustі tokiu fanatišku uolumu, koks tėvui Julijonui nė nesisapnavo.

Bet atsitik tu man – brolis Gabrielius, septyniasdešimt penkerių metų ikonų kolekcininkas, ėmė ir pametė scholasto laišką. O jeigu jie nežino, kada atskrenda naujasis misionierius, kaipgi pasitiks jį oro uoste?

– Šiaip ar taip, – pareiškė tėvas Julijonas, – atrodo, mūsų Martinas *mėgsta* iššūkius.

Tėvas Cecilijus pagalvojo, kad taip sakyti pernelyg žiauru. Tik pamanykit, juk Martinas Milzas atvyks į Bombėjų pačioj nakties aky – Saharo oro uoste tokiu metu leidžiasi visi tarptautiniais maršrutais skraidantys lėktuvai – ir dar bus priverstas pats ieškotis kelio į misiją, kuri savo ruožtu bus aklinai uždaryta, tikra neįžengiama tvirtovė, iki pat ankstyvųjų mišių... Tai kur kas rimtesnis išbandymas už bet ką, ką misionieriui teko patirti ankstesnėse piligriminėse kelionėse.

– Šiaip ar taip, – pakartojo tėvas Julijonas su įprasta sarkazmo gaidele, – šventasis Ignotas Lojola sugebėjo pats rasti kelią į Jeruzalę. Jo niekas nepasitiko oro uoste.

O tai jau iš tikrųjų neteisinga, pagalvojo tėvas Cecilijus ir paskambino daktarui Daruvalai paklausti, galbūt šis žinąs, kada turi atskristi Martinas Milzas. Bet vyresnysis kunigas nieko nepešė: atsiliepė tik automatinis gydytojo atsakiklis, o pats daktaras Daruvala jam taip ir neatskambino. Tad tėvas Cecilijus nusprendė bent pasimelsti už Martiną Milzą. Ypač jis prašė Dievo, kad naujojo misionieriaus pernelyg smarkiai nepribloškštų pirmasis susidūrimas su Bombėjumi.

Brolis Gabrielius irgi meldėsi už Martiną Milzą – bendrai, o konkrečiai prašė Dievą galimybės dar surasti pradangintąjį scholasto laišką. Bet laiškas taip ir neatsirado. Gerokai anksčiau, nei daktaras Daruvala nugrimzdo į snaudulį, beviltiškai naršydamas atmintyje, kurią kino žvaigždę jam taip primena antroji ponia Dogar, brolis Gabrielius neteko vilties rasti laišką, tad liovėsi ieškojęs, griuvo į lovą ir užmigo. Kai Vinodas vežė namo Miurielę – kaip tik tuo metu, kai žemaūgis ir egzotiškų šokių šokėja aptarinėjo „Šlapiojo kabareto“ lankytojų šlykštumą, – tėvas Cecilijus baigė melstis, jis taip pat užmigo. O netrukus po to, kai Vinodas išvydo, kad miegantį ir nieko nenutuokiantį miestą netrukus užgrius „Inspektorius Dharas ir Tylos Bokštai“, tėvas Julijonas užrakino vienuolyno vartus, paskui – vartus, pro kuriuos įvažiuodavo mokyklos autobusas, ir galiausiai – Šventojo Ignoto bažnyčios vartus. Neilgai trukus ir tėvas rektorius jau kietai miegojo.

Ankstyvieji dviejų skirtingų žmonių painiojimo požymiai

Maždaug antrą valandą nakties – kaip tik tuo metu, kai afišų klijuotojai visame Bombėjuje kabino naujojo Inspektoriaus Dharo filmo reklaminius plakatus, o Vinodas sukiojosi tarp Kamatipuros viešnamių, – tarptautiniame Saharo oro uoste laimingai nusileido

lėktuvas, kuriuo atskrido Dharo brolis dvynys. Pats Dharas tuo metu ramiai miegojo daktaro Daruvalos balkone.

Tačiau muitinės pareigūnas, kažin kelintą kartą žvilgčiojantis tai į įtampos kupiną naujojo misionieriaus veidą, tai į bereikšmę Martino Milzo išraišką paso nuotraukoje, jau nėmaž neabejojo akis į akį susidūręs su pačiu Inspektoriumi Dharu. Šiek tiek stebino hàvajietiški marškinėliai – muitininkas nesuprato, kodėl Dharas bando maskuotis apsimesdamas turistu; lygiai tokios pat apverktinos pastangos užsimaskuoti buvo ir nusiskusti Dharo skiriamuoju ženklu tapusius ūsus: apnuoginus viršutinę lūpą, garsusis neprilygstamas Dharo vypsnys tik dar labiau išryškėjo.

Pasas buvo išduotas Jungtinėse Valstijose (gudriai sumanyta! – dingtelėjo muitininkui), bet įrašas pase išdavė, kad tasai neva Martinas Milzas gimęs Bombėjuje. Muitinės pareigūnas pabaksnojo į šį iškalbingą įkaltį pase ir pamerkė misionieriui, leisdamas Inspektoriui Dharui suprasti, kad *šitas* muitininkas – ne pirštu penėtas.

Martinas Milzas buvo labai pavargęs: per visą ilgą skrydį bandė įsiminti kai kurias hindi kalbos frazes ir kuo daugiau sužinoti apie vietos gyventojų elgesio ypatumus. Pavyzdžiui, žinojo apie „salaam" pasisveikinimą, bet muitinės pareigūnas jam nepasakė nieko panašaus į „salaam", užtat akivaizdžiai *pamerkė akį* – Martinas Milzas, skaitydamas apie vietinių elgesį, neaptiko jokios informacijos, ką toks mirktelėjimas galėtų reikšti. Vis dėlto misionierius nenorėjo pasirodyti nemandagus, tad ir pats mirktelėjo pareigūnui, bet dėl viso pikto dar burbtelėjo ir „salaam".

Muitininkas liko didžiai patenkintas savimi. Kaip žmogus merkia akį, jis buvo matęs naujausiame filme su Čarlzu Bronsonu, bet nebuvo tvirtai įsitikinęs, kad tikrai pasirodysiąs kietai, mirktelėdamas Inspektoriui Dharui. O susidūręs su Inspektoriumi Dharu muitininkas labiau už viską ir troško pasirodyti kietas. Priešingai nei dauguma bombėjiečių ir *visi* Bombėjaus policininkai, šitas muitinės pareigūnas garbino Inspektoriaus Dharo filmus. Iki šiol dar nepasitaikė nė vieno Inspektoriaus Dharo filmo, kuriame nenaudėlis personažas būtų muitininkas, taigi, muitininkų klanas dar nebuvo įžeistas. O šis muitininkas anksčiau bandė įsidarbinti

policijoje, bet jo nepriėmė, tada jis ir atėjo dirbti į muitinę; dėl šios priežasties jis mėgavosi nuolatinėmis patyčiomis iš policijos – kažin ar rastum tokį Inspektoriaus Dharo filmą, kuriame nebūtų pašieptas policijos pajėgose plačiai paplitęs kyšininkavimas.

Vis dėlto įvažiuoti į šalį prisidengus svetimu vardu, švelniai tariant, neteisėta; tad muitininkas norėjo, kad Dharas žinotų: jis, muitinės pareigūnas, kiaurai permatęs jo maskuotę, bet nė nemėginsiąs sulaikyti priešais jį stovinčio kūrybinio genijaus. Tuo labiau kad Dharas atrodė pasiligojęs. Veido spalva kažkokia nesveika – oda papilkėjusi, išberta spuogais; pats atrodė netekęs gana daug svorio.

– Ar po gimimo pirmąsyk atvykstate į Bombėjų? – paklausė muitininkas Martino Milzo. Ir dar kartą pamerkęs akį nusišypsojo.

Martinas Milzas irgi nusišypsojo ir atsakė mirktelėjimu.

– Taip, – patvirtino. – Bet ketinu viešėti čia mažiausiai tris mėnesius.

Muitinės pareigūnui šie žodžiai nuskambėjo kaip visiškas absurdas, bet jis buvo tvirtai pasiryžęs ir toliau laikytis kietai. Jis atkreipė dėmesį, kad misionieriaus viza – „su sąlyga“: ją buvo galima trims mėnesiams pratęsti. Vizos patikra neapsiėjo be dar vieno kito mirktelėjimo. Be to, į muitininko pareigas įėjo keleivio bagažo apžiūra. Trijų mėnesių viešnagei scholastas atsivežė tik vieną lagaminą, tiesa, didelį ir sunkų, tame gremėzde muitininko laukė keletas staigmenų, tarkime, juodi marškiniai su balta prisegama apykakle – nors Martinas Milzas dar nebuvo įšventintas kunigu, turėjo teisę vilkėti tokį bažnytinį drabužį. Lagamine dar buvo suglamžytas juodas kostiumas ir gal šešeri havajietiški marškiniai, o paskui prasidėjo įdomybės: *culpa* karoliukai ir pėdos ilgio rimbas su pintais dirželiais, o ką jau kalbėti apie geležinę kojos grandinę, skirtą nešioti ant šlaunies, su metaliniais virbais vidinėje pusėje, kad smigtų į kūną. Vis dėlto muitininkas išliko visai ramus; jis šypsojosi ir vis merkė akį, nors tais savęs kankinimo įnagiais išties pasibaisėjo.

Tėvas rektorius, tėvas Julijonas, irgi būtų pasibaisėjęs, išvydęs tokius senovinius kūno marinimo padargus – tai buvo ankstesniųjų laikų reliktai; net tėvas Cecilijus – ir tas būtų išsigandęs, o gal, priešingai, tai būtų jį pralinksminę. Mat rimbai ir kojų grandinės

niekad nebuvo jėzuitų vertinami pagalbininkai „kelyje į tobulėjimą“. Net *culpa* karoliukai buvo pakankamai iškalbingas ženklas, kad Martinas Milzas, ko gero, stokoja tikro jėzuito pašaukimo.

Užtat muitinės pareigūnas, pakilnojęs scholasto knygas, nusprendė, kad tai tik dar viena Inspektoriaus Dharo maskuotės detalė, skirta autentiškumui sukurti, – muitininkas nėmaž neabejojo, kad visas lagamine esantis turtas – tik gerai apgalvota aktoriaus butaforija. Na taip, žinoma, Dharas ruošiasi kurti dar vieną įdomų vaidmenį. Nejaugi šįsyk jis vaidins *kunigą*, parūpo muitinės pareigūnui. Jis peržiūrėjo knygas, vis dar išsišiepęs ir pritariamai merkdamas akį, o suglumęs misionierius atsakinėjo jam tokia pat šypsena ir mirkčiojimu. Čia buvo „Katalikų almanacho“ 1988 metų leidimas, pluoštas lankstinukų su antrašte „Dvasingos jėzuitiškos studijos“, taip pat – „Kišeninis katalikų katekizmas“ ir „Trumpas Biblijos žodynėlis“, Biblija ir Evangelijų skaitinių knyga, dar – jėzuito Antonijo de Melo „Sadhana: kelias pas Dievą“, taip pat „Šventojo Ignoto Lojolos autobiografija“, „Dvasinės pratybos“ ir dar visa kaugė knygų. Tiesą sakant, knygų buvo net daugiau nei havajietiškų marškinių ir bažnytinių apykaklių, kartu sudėtų.

– O kur jūs apsistosite tuos tris mėnesius? – pasiteiravo muitinės pareigūnas Martino Milzo, kuriam kairė akis jau įskaudo nuo begalinio markstymosi.

– Šventojo Ignoto misijoje, Mazagaone, – atsakė jėzuitas.

– Ak taip, žinoma! – susiprotėjo muitinės pareigūnas. – Aš nepaprastai žaviuosi jūsų darbais! – pridūrė pakuždomis. Ir paskutinį kartą pamerkė akį nustebusiam jėzuitui – atsisveikindamas.

Imi ir sutinki brolį krikščionį ten, kur mažiausiai tikiesi, pagalvojo naujasis misionierius.

Deja, visas tas markstymasis ne tik nesupažindino vargšo Martino Milzo su Bombėjaus gyventojų elgsena, bet dar ir suklaidino, mat dauguma bombėjiečių laikosi nuomonės, kad merkti akį yra itin agresyvus, dviprasmiškas ir nemandagus poelgis. Bet nutiko taip, kaip nutiko, ir scholastas iš muitinės išniro į mėšlo tvaiko prisisunkusią naktį – vis tikėdamasis, kad štai tuojau jį draugiškai pasveikins kas nors iš brolių jėzuitų.

Tai kurgi jie, negalėjo suprasti naujasis misionierius. Įstrigo transporto spūstyje? Šalia oro uosto sumaišties buvo daug, užtat transporto – ne kažin kiek. Tiesa, netrūko stovinčių taksi, visi – išrikiuoti neaprėpiamos tamsos paribyje, tarytum oro uostas būtų ne didžiulis, gyvybe kunkuliuojantis knibždėlynas (kaip iš pradžių pasirodė Martinui Milzui), o tik menkas sargybos postas tyrlaukiuose – pakraštyje neaprėpiamos dykumos, kur jau blėso nematomi laužai, o nematomi gyventojai, niekieno netrukdomi, ramiai kakojo naktyje.

Ir čia staiga lyg musių debesis jį apspito taksistai; jie pešiojo jo drabužius, timpčiojo lagaminą, kurio, nors buvo siaubingai sunkus, misionierius nepaleido iš rankų.

– Ne, ačiū, mane pasitiks, – pratarė jis. Staiga susizgribo, kad hindi kalbos žodžiai išgaravo iš galvos; tiesa, anoks ir nuostolis, šiaip ar taip, Martinas mokėjo vos kelias frazes. Nuvargęs misionierius įtarė, kad jį apniko paranoja, sakoma, būdinga daugeliui pirmąsyk atvykusiųjų į Rytus, mat juo toliau, juo nejaukiau jautėsi, varstomas taksistų žvilgsnių. Kai kurie iš jų atrodė žado netekę iš pagarbios baimės, kiti, regis, mielai būtų čia pat jį pribaigę. Visi jie, aišku, palaikė jį Inspektoriumi Dharu ir, nors sulėkė kaip musės, o tada irgi kaip musės nuzvimbė šalin, atrodė gerokai pavojingesni nei paprastos musės.

Po valandos Martinas Milzas tebestovėjo ten pat, mėgindamas atremti kitas, ką tik prisistačiusias muses; ankstesniosios tuo tarpu būriavosi atokiau, vis dar jį stebėdamos, bet nebelįsdamos į akis. Misionierius buvo toks pavargęs, kad jam jau ėmė vaidentis, jog taksistai – kažkokie hienoms giminingi gyvūnai, tik ir laukiantys, kol jis neberodys jokių gyvybės ženklų, o jau tada apipulsiantys iš visų pusių. Malda suvirpėjo lūpose, bet, pernelyg išsekęs, jis nebepajėgė net melstis. Galvojo, kad kiti misionieriai, ko gero, jau per seni važiuoti į oro uostą jo pasitikti, mat apie garbų jų amžių jam buvo pranešta. Be to, jis žinojo ir apie artėjantį jubiliejinį minėjimą; savaime suprantama, deramai paminėti 125 metų tarnystės Dievui ir žmonėms sukaktį kur kas svarbiau nei pasitikti atvykėlį oro uoste. Trumpai tariant, toks jau buvo tasai

Martinas Milzas: savęs smerkimą jis praktikavo tokiu lygiu, kad tai virto tuštybės apraiška.

Lagaminą jis perimdavo tai į vieną ranką, tai į kitą, bet niekad nenuleisdavo ant žemės; ir ne tik todėl, kad toks silpnumo požymis veikiausiai vėl pritrauktų lūkuriuojančius taksistus, bet dar ir todėl, kad įspūdingas lagamino svoris ilgainiui tapo pageidautina kūno kančia. Martinas Milzas nutampytų rankų skausmui priskyrė tam tikrą konkrečią paskirtį, tad dabar turėjo į ką sutelkti dėmesį, atrado jį tenkinantį tikslą. Skausmas nebuvo pernelyg aštrus, nebuvo ir begalinis, kokį kelia tinkamai šlaunį sukausčiusi grandinė, nebuvo ir toks staigus, kad net užgniaužia kvapą, kaip tas, kuris nusmelkia, kai rimbas perlieja apnuogintą nugarą. Jis su malonumu kentė ranką tempiančio lagamino keliamą skausmą, o pats lagaminas priminė visą gyvenimą trunkančią užduotį formuoti savo charakterį, įsiklausyti į Dievo valią, ugdyti pasiaukojimą: senoje odoje buvo įspaustas lotyniškas žodis *Nostris* (mūsų), kas reiškė „mus, jėzuitus", o tai savo ruožtu reiškė „Gyvenimą" (kaip buvo vadinama) Jėzaus draugijoje.

Pats lagaminas Martinui priminė ir tuos dvejus metus Šventojo Aloyzo noviciate; jo celėje tebuvo stalas, kėdė stačiu atlošu, lova ir medinis poros colių aukščio klauptas. Be garso, vien lūpomis tardamas žodį *Nostris*, iš atminties gelmių prisišaukė varpelio tilindžiavimą, skelbiantį, kad atėjo metas *flagellatio* – nusiplakti rimbu; prisiminė ir trisdešimt dienų pirmojo atsiskyrimo be teisės pratarti bent žodį. Iš tų dvejų metų Martinas Milzas iki šiol sėmėsi stiprybės: malda, skutimasis, darbas, tylėjimas, mokymasis, malda. Jo dievobaimingumas buvo ne kokia vienkartinė, trumpalaikė užgaida, o nuolatinis nuolankumas priesakams: neturtas, skaistybė, paklusnumas. Paklusnumas religinei vyresnybei – taip, bet dar svarbiau – paklusnumas ir bendruomenės gyvenimui. Laikydamasis šių priesakų jis jautėsi laisvas. Vis dėlto, kalbant apie paklusnumą, Martinas Milzas negalėjo užmiršti, kaip ankstesnysis dvasinis vadovas kartą papriekaištavo: jo manymu, Martinas labiau tikęs stoti į vienuolių – ir kur kas griežtesnį – ordiną, tarkime, kartūzų. Mat jėzuitų paskirtis – eiti į pasaulį (tiesa, tai dar nereiškia – atsiduoti pasaulietiškiems malonumams), be to, jėzuitai – net ne vienuoliai.

– Aš – *ne* vienuolis, – balsu ištarė Martinas Milzas. Netoliese besitrainiojantys taksistai suprato tai kaip kvietimą ir vėl apspito jį visu būriu. – Venk pasaulietiškų malonumų, – perspėjo save Martinas ir pakančiai nusišypsojo šurmuliuojantiems taksistams. Virš jo lovos Šventojo Aloyzo noviciate kabojo lotyniškas perspėjimas, netiesioginis priminimas, kad kiekvienas turėtų pasikloti lovą pats – *etiam si sacerdotes sint* („net jeigu jie yra kunigai"). Taigi, galiausiai Martinas Milzas nutarė: važiuosiąs į Bombėjų savomis jėgomis.

Ne tas taksistas

Iš visų taksistų tik vienas pažiūrėti atrodė pakankamai stiprus susidoroti su lagaminu. Aukštas, barzdotas, tamsaus gymio, itin smailia, karingai atsikišusia nosimi.

– Šventojo Ignoto misija, Mazagaonas, – tarė Martinas šiam taksistui; misionieriui pasirodė, kad jis galėtų būti universiteto studentas, priverstas uždarbiauti naktimis, toks pasigėrėjimo vertas jaunuolis, tikriausiai dirbantis taksistu tam, kad išgalėtų susimokėti už mokslus.

Nudelbęs jį nuožmiu žvilgsniu, jaunuolis paėmė lagaminą ir bloškė į savo automobilį. Visi taksistai net neabejojo, kad tuojau pasirodys „Ambasadorius" su žemaūgiu galvažudžiu prie vairo; nė vienas netikėjo, kad Inspektorius Dharas nusižemintų tiek, jog sėstų į kokį kitą taksi. Inspektoriaus Dharo filmuose personažų taksistų buvo į valias, ir visi – tikri nutrūktgalviai, be to, kvanktelėję.

Taksistas, kuris pastvėrė misionieriaus lagaminą ir palydėjo žvilgsniu patį misionierių, sėdantį ant užpakalinės sėdynės, buvo toks ūmaus būdo, tūžmingas vyrukas, vardu Bahaduras. Dar neseniai jis ruošėsi tapti viešbučio vadybininku, bet buvo išmestas iš universiteto už sukčiavimą per maisto tiekimo egzaminą – jis nusirašė atsakymą į visai paprastą klausimą apie viešąjį maitinimą. („Bahadur" reiškia „drąsus".) Negana to, į oro uostą jis atvažiavo ką tik, iš Bombėjaus, taigi jau spėjo pamatyti „Inspektoriaus Dharo ir Tylos Bokštų" reklaminius plakatus – tie smarkiai įžeidė

jo ištikimybės jausmą. Nors vairuoti taksi nebuvo tas amatas, apie kurį Bahaduras būtų svajojęs, jis jautėsi dėkingas savo dabartiniam darbdaviui, ponui Mirzai. O ponas Mirza buvo parsas; be jokios abejonės, „Inspektorius Dharas ir Tylos Bokštai" bus kupinas užgaulių ponui Mirzai. Bahaduras manė, kad garbė reikalauja išreikšti jausmus už darbdavį.

Neturėtų stebinti žinia, kad Bahaduras negalėjo pakęsti ir visų ankstesniųjų Inspektoriaus Dharo filmų. Kol šis naujasis įžeidimas dar nebuvo pasirodęs ekranuose, Bahaduras vylėsi, kad Inspektorių Dharą užmuš įžeisti hidžros arba įžeistos prostitutės – tikros moterys. Bahaduras iš esmės pritarė nuostatai, kad įžymybes reikia žudyti, mat, jo nuomone, daugybę negarsių žmonių smarkiai užgauna tai, kad tik nedaugelis yra garsūs. Negana to, jo manymu, taksisto darbas buvo jam per menkas; jis, vertas kur kas geresnės tarnybos, vairavo taksi tik tam, kad įrodytų turtingam dėdei gebąs „susilieti su masėmis". Bahaduras vylėsi, kad tasai dėdė netrukus išleisiąs jį mokytis į kitą universitetą. Dabartinio laikotarpio sėkmingu nepavadinsi, bet tai tik laikini nesklandumai, be to, darbas pas poną Mirzą – dar anaiptol ne blogiausia išeitis; ponas Mirza, kaip ir Vinodas, buvo privačios taksi bendrovės savininkas. Laisvalaikiu Bahaduras stengėsi tobulinti anglų kalbos žinias, grūsdamas į galvą visokias vulgarybes ir šventvagiškas frazes. Jei kada tektų susidurti su kokia įžymybe, Bahaduras norėjo, kad tuomet netektų ieškoti kokio sūresnio žodelio kišenėje.

Visokių garsenybių šlovė – tik dirbtinai išpūstas muilo burbulas, tą Bahaduras tvirtai žinojo. Jis buvo prisiklausęs, koks kietas vyrukas esąs tasai Inspektorius Dharas, neva jis – net sunkumų kilnotojas! Aišku, dar vienas melas – pakanka dirstelėti į liaunas jo rankas, taigi plika akimi matyti, koks jis galiūnas! Reklaminis triukas, ne daugiau, tarė sau Bahaduras. Jis mėgdavo pasisukioti apie kino studijas, vildamasis, gal teks pavėžėti kokią aktorę. Tačiau joks bent kiek žymesnis asmuo niekada neįsėdo į jo taksi. Tarsi šito dar būtų maža, prie „Asha Pictures" studijos – ir prie „Rajkamal" studijos, ir prie „Famous", ir prie „Central" – prisikniso farai, kaltindami jį nusikalstamu stoviniavimu ir priekabia-

vimu viešoje vietoje! Tegul juos šikančius sutraukia, tuos filmininkus! – palinkėjo Bahaduras.

– Tikiuosi, žinote, kur yra Šventojo Ignoto misija, – nervingai pratarė Martinas Milzas, kai automobilis trūktelėjo iš vietos. – Tai jėzuitų misija su bažnyčia ir mokykla, – pridūrė mėgindamas iš niršaus taksisto žvilgsnio perprasti, ar tas susigaudė, kas tai yra. Vos pastebėjęs, kad jaunasis vyrukas žvilgčioja į jo atspindį galinio vaizdo veidrodėlyje, scholastas padarė tai, ką taksistas turėjo palaikyti draugiškumo apraiška – bent jau Martinas Milzas manė, kad tai būdingas vietos gyventojų elgsenos elementas. Jis pamerkė akį.

Viskas, tai jau paskutinis lašas! – nutarė Bahaduras. Visiškai nesvarbu, ar tasai mirktelėjimas – maloningumo ženklas, ar homoseksualo gašlaus pasiūlymo užuomina: Bahaduras jau buvo apsisprendęs. Nevalia leisti Inspektoriui Dharui lyg niekur nieko išnešti sveiką kailį, taip ir nesumokėjus už tą smurto kupiną farsą, kokiu jis vaizdavo Bombėjaus gyvenimą. Tik pamanykit, vidury nakties Inspektorius Dharas ima ir užsimano važiuoti į Šventojo Ignoto misiją! Įdomu, ką jis ketina ten veikti? Melstis?

Bahaduras ir šiaip jau spėjo įsitikinti, kad Inspektorius Dharas – kiaura klastotė, o čia dar, pasirodo, jis ir netikras hinduistas! Inspektorius Dharas – suknistas krikščionis!

– Lyg ir turėtum būti hinduistas, – tarė Bahaduras jėzuitui.

Martinas Milzas susijaudino. Štai ir pirmasis susidūrimas jo misionieriškame kelyje – pirmasis hinduistas! Martinas žinojo, kad hinduizmas čia – vyraujanti religija.

– Nagi... nagi... – linksmai atsiliepė jis. – Visi žmonės turi būti broliai, nesvarbu, koks jų tikėjimas.

– Užsikrušk su savo Jėzumi ir užsikrušk pats, – šaltai pasiūlė jam Bahaduras.

– Nagi... nagi, – pakartojo Martinas. Vis dėlto, dingtelėjo jam, ko gero, kartais akį merkti dera, o kartais – ne.

Naujakrikščių medžioklė tarp prostitučių

Taksi krivuliavo per tirštų dūmų prirūkusią, dvokiančią tamsą, bet tamsa Martino Milzo niekada nebaugino. Minioje jis kartais pasijusdavo sudirgęs, bet nakties juodybė jam neatrodė grėsminga. Misionieriui nekėlė nerimo ir pavojus tapti vienokio ar kitokio smurto auka. Jis mąstė apie neišsipildžiusią viduramžių svajonę atkovoti Jeruzalę Kristui. Galvojo apie šventojo Ignoto piligriminę kelionę į Jeruzalę – kelionę, kupiną nesiliaujančių pavojų ir nelaimingų atsitikimų. Ignoto siekis atkovoti Šventąją Žemę baigėsi nesėkme, mat jis buvo išsiųstas atgal, tačiau šventojo troškimas gelbėti pasmerktas sielas išliko toks pat karštas. Ignotas visuomet siekė vieno tikslo – paklusti Dievo valiai. Anaiptol ne atsitiktinumas, kad siekdamas šio tikslo ir savo „Dvasines pratybas" šventasis Ignotas pradėjo būtent nuo išraiškingai vaizduojamų pragaro siaubų. Dievo baimė apvalo sielą – Martinas Milzas jau kadai galėjo tai paliudyti. Tam, kad ir išvystum pragaro liepsnas, ir patirtum mistinę vienovės su Dievu ekstazę, pakanka vadovautis „Dvasinėmis pratybomis" ir pasitelkti „vaizduotės akį" – nuoširdžiu misionieriaus įsitikinimu, ši buvo užvis aiškiausiai reginti akis.

– Triūsas ir valia, – ištarė Martinas Milzas. Tai buvo jo gyvenimo priesakas.

– Jau sakiau tau: užsikrušk su savo Jėzumi ir užsikrušk pats, – pakartojo taksistas.

– Būk palaimintas, – atsakė jam Martinas. – Netgi tu ir visa, ką tu gali man padaryti, – visa tai vyksta Dievo valia, nors tu ir nežinai, ką darai.

Užvis labiausiai Martinas žavėjosi pasakojimu apie garsųjį Ignoto Lojolos susitikimą su mauru, raitu ant mulo, ir jųdviejų ginčą apie Švenčiausiąją Mergelę. Mauras pripažino dar galįs patikėti, kad Viešpaties Motina pastojusi be vyro, bet nė už ką nepatikėsiąs, kad ji išliko skaisti ir pagimdžiusi. Kai mauras nujojęs savais keliais, jaunajam Ignotui šovę į galvą, kad reikėtų skubiai vytis musulmoną ir užmušti. Jam atrodę, kad ginti Mergelės Marijos garbę – jo pareiga. Šitoks jos makšties būklės po gimdymo šmeižimas – storžie-

viškas, vulgarus elgesys, su kokiu taikstytis nevalia. Ignotas, kaip ir visuomet, pasikliovė Dievo valia. Prijojęs kryžkelę, atleido savojo mulo vadeles: jei gyvulys pats nuseksiąs paskui maurą, Ignotas užmušiąs netikėlį. Tačiau jo mulas pasirinko kitą kelią.

– Užsikrušk ir su savo šventuoju Ignotu! – užriko taksistas.

– Į Šventojo Ignoto misiją ir norėčiau pakliūti, – lyg niekur nieko atsakė Martinas. – Bet gali vežti mane ten, kur nori pats.

Kad ir kur tektų važiuoti, neabejojo misionierius, tokia bus Dievo valia. Martinas Milzas – tik paprastas keleivis.

Jis prisiminė garsiąją velionio tėvo de Melo knygą „Sadhana: kelias pas Dievą (rytietiškos krikščioniškosios pratybos)"; daugelis nurodytų pratimų yra padėję. Tarkime, buvo vienas, skirtas „gydyti nuo skausmingų prisiminimų". Kai tik Martiną Milzą užgraužsaid gėda, kurią jam užtraukė tėvai, ar dėl jo paties tariamo nesugebėjimo tėvus mylėti, jiems atleisti ir juos gerbti, jis nuosekliai atlikdavo tėvo de Melo pratimą. „Mintimis grįžkite prie kokio nors nemalonaus įvykio"; prisiminti nemalonius įvykius nesunku, jų buvo į valias, užtat pasirinkti, kurį iš daugelio siaubų išgyventi iš naujo, – štai kam prireikdavo daugiausia pastangų. „O dabar stokite priešais Nukryžiuotąjį" – šio patarimo galią jis visada pajusdavo. Prieš šitokią kančią nublankdavo net Veronikos Rouz ištvirkavimai, nebe tokia skausminga atrodydavo ir Denio Milzo savigriova. „Be paliovos gretinkite nemalonų įvykį ir Kristaus nukryžiavimo sceną"; Martinas Milzas daugelį metų nuolatos stengdavosi savo skaudulius šitaip užgožti Nukryžiuotojo vaizdu. Tėvas de Melo jam buvo didvyris. Gimęs Bombėjuje, iki pat mirties vadovavęs Sadhanos ganytojiškų psichologinių konsultacijų institutui netoli Punos, būtent tėvas de Melo ir įkvėpė Martinui Milzui pasiryžimą važiuoti į Indiją.

Dabar, kai jie artėjo prie Bombėjaus, kai neperregimą tamsą praskiedė miesto žiburių pašvaistė, išryškėjo ir tiesiog ant šaligatvių miegančių benamių kaugės. Sublykčiojo mėnesienos atspindžiai Mahimo įlankoje. Martinas nespėjo užuosti arklių tvaiko, kai taksi prašvilpė pro Mahalakšmės hipodromą, bet įžiūrėjo tamsų Hadži Ali kapo mečetės siluetą: liauni minaretai aiškiai išsiskyrė žuvies

žvynų spalva blizgančios Arabijos jūros fone. Paskui taksi pasuko gilyn į miestą, toliau nuo mėnulio šviesos užlieto vandenyno, ir misionierius išvydo, kaip miegantis miestas atgyja ir prasideda šurmuliuojantis gyvenimas – jei tik niekad nesiliaujančią Kamatipuros seksualinę veiklą galima iš tikrųjų vadinti gyvenimu. Šitokio gyvenimo Martinas Milzas niekada nepažino, ką ten, ničnieko panašaus negalėjo net įsivaizduoti, tad dabar ėmė karštai melstis, kad trumpai priešais akis šmėkštelėjęs musulmonų mauzoliejus nebūtų paskutinis šventas statinys, kurį jam dar buvo lemta išvysti per šioje žemėje gyventi atseikėtą laiką.

Jis išvydo viešnamius, gožiančius siaurus, ankštus skersgatvius. Matė apdujusių nuo geismo vyrų veidus – tai laukan išsprūdę „Šlapiojo kabareto" lankytojai; paskutinis pasirodymas jau baigėsi, tad tie klientai, kurių kojos dar nenešė namo, tiesiog dūlinėjo aplinkui. Ir kaip tik tuo metu, kai Martinas Milzas spėjo pagalvoti susidūręs su netgi baisesne pragaištimi, nei šventasis Ignotas Lojola regėjo Romos gatvėse, taksistas prasiyrė per minią ir pasuko į dar tamsesnį pragarą. Dabar priešais juos nusidriekė Folklando kelio narvų su viduj tūnančiomis prostitutėmis eilės.

– O, narvinės bus tiesiog sužavėtos, galėdamos pažvelgti į tave! – suriko Bahaduras, kuris save jau laikė pačios lemties Inspektoriui Dharui siųstu baudėju.

Martinas Milzas prisiminė, kaip šventasis Ignotas rinko pinigus iš pasiturinčių romiečių ir už aukas įsteigė prieglaudą puolusioms moterims. Būtent Romoje šventasis paskelbė, esą nepagailėtų gyvybės, jei tai sulaikytų vieną vienintelę prostitutę nuo vienos vienintelės nakties nuodėmių.

– Dėkoju, kad atvežei mane čionai, – tarė misionierius taksistui, kuris staigiai spustelėjo stabdžius, net padangos sucypė, ir sustabdė automobilį kaip tik priešais narvuose besistaipančius, dėmesį prikaustančius eunuchus transvestitus. Bahaduro manymu, prostitutės hidžros turėjo užvis labiausiai siusti ant Inspektoriaus Dharo. Tačiau, nemenkai taksisto nuostabai, Martinas Milzas energingai atidarė užpakalines automobilio dureles ir džiugaus, ryžtingo jaudulio kupinu veidu išlipo į Folklando kelią. Jis pats ištempė iš

bagažinės savo nepakeliamą lagaminą, o kai taksistas sviedė jam po kojų pinigus, sumokėtus už kelionę, ir dar nusispjovė ant jų – mat keleivis susimokėjo iš anksto, dar oro uoste, – Martinas surinko sudrėkusius banknotus ir vėl įteikė Bahadurui.

– Ne, ne, savo darbą tu padarei. Atsidūriau kaip tik ten, kur man ir dera būti, – tarė misionierius. Scholastą neskubėdami glaudžiu ratu jau supo kišenvagiai, gatvės prostitutės ir suteneriai, tačiau Bahaduras siekė, kad savo mirtiną priešą būtinai pamatytų hidžros, tad bandė sulaikyti vis labiau artėjančią minią.

– Dharas – Inspektorius *Dharas*! Dharas! Dharas! – plyšojo taksistas. Bet šito visiškai nereikėjo: žinia, kad Folklando kelyje pasirodė Dharas, gerokai pralenkė taksisto riksmus. Martinas Milzas pats gana nesunkiai skynėsi kelią per minios tirštumą; tos į patį dugną nusiritusios moterys narvuose – štai į ką jis norėjo kreiptis. (Aišku, jam nė nedingtelėjo, kad iš tiesų tai net ne moterys.)

– Prašau, išklausyk, ką pasakysiu, – užkalbino jis narve tūnantį transvestitą. Iš pat pradžių dauguma hidžrų buvo pernelyg pritrenktos, kad pajėgtų pulti neapkenčiamą aktorių. – Savaime aišku, jūs žinote apie kai kurias nūdienos ligas – apie garantuotą mirtį, kuriai puolate tiesiog į nasrus! Bet, sakau jums, jeigu norite išsigelbėti, tik tiek ir tereikia – *norėti* išsigelbėti.

Pora kišenvagių ir keletas sutenerių jau susiniovė dėl pinigų, kuriuos Martinas mėgino vėl įbrukti taksistui. Minia negaišdama skalbė kailį pačiam Bahadurui: parblokštas jis jau klūpojo ant visų keturių, o kelios gatvės prostitutės vis dar vaišino jį spyriais kur pasiekdamos. Tačiau Martinui Milzui buvo nė motais, kas dedasi už nugaros. Prieš jį narvuose lindėjo tos neva moterys, ir jis kalbėjo joms vienoms.

– Šventojo Ignoto misija, – bylojo. – Mazagaone. Juk žinote, kas tai, ar ne? Ten mane visada rasite. Jums tereikia ateiti.

Būtų išties smalsu, kaip į šitokį kilnų kvietimą būtų sureagavę tėvas Julijonas ir tėvas Cecilijus; be jokios abejonės, misijos 125-ųjų metinių iškilmės būtų nepalyginti spalvingesnės, jeigu jose dalyvautų dar ir keletas eunuchų transvestitų prostitučių, panūdusių siekti išganymo. Deja, tėvo rektoriaus ir vyresniojo kunigo čia

nebuvo, tad jie ir negalėjo išgirsti ypatingojo Martino Milzo pasiūlymo. O gal Martinas tikėjosi, kad, jei prostitutės prisistatytų į Šventojo Ignoto misiją tuo metu, kai vyksta pamokos, mokinius neabejotinai teigiamai paveiktų galimybė savo akimis pamatyti tokį akivaizdų šių puolusių moterų atsivertimą?

– Jeigu nors trupučiuką gailitės, privalote suvokti tai kaip ženklą, kad dar galite sulaukti išganymo, – bylojo scholastas.

Pirma jam smogė ne hidžra, o kažkuri iš gatvės prostitučių; matyt, pasijuto nesulaukusi deramo dėmesio. Ji stipriai stumtelėjo Martiną, taikydama į strėnas, ir šis suklupo ant vieno kelio, o suteneriai ir kišenvagiai išplėšė iš rankos lagaminą. Tada jau sukruto ir hidžros. Šiaip ar taip, Dharas kreipėsi į *juos*, ir jie visiškai nepageidavo, kad kas nors keltų koją į jų teritoriją ar gvieštųsi į jų kerštą, o ypač tos paprasčiausios gatvės padugnės. Prostitutės transvestitai be didesnio vargo atmušė gatvės prostitučių ir jų sąvadautojų antpuolį; net kišenvagiai – ir tie neįstengė pasprukti su visu sunkiu lagaminu: šį hidžros atidarė ir suskato naršyti patys.

Jie nelietė suglamžyto juodo kostiumo nei juodųjų marškinių ir dvasininko apykaklių – tokie dalykai jų nedomino, – užtat havajietiški marškiniai pasirodė net labai gundantys ir beregint išgaravo iš lagamino. Paskui vienas pasisavino ir tuos, kuriuos Martinas Milzas vilkėjo – pasistengė nurengti jį atsargiai, kad nesuplėšytų drabužio. Kai misionierius liko nuogas iki juosmens, kažkuris hidžrų aptiko rimbą su pintais dirželiais – šitokiai pagundai buvo neįmanoma atsispirti. Jau pirmas tvilkantis rimbo kirtis partiesė Martiną kniūbsčią, jis tuojau pat susirietė į kamuolį. Bet prisidengti galvos negalėjo, mat buvo pernelyg svarbu suglausti delnus maldai; tai jam padėjo išsaugoti tvirtą įsitikinimą, kad netgi šitokia pyla yra *ad majorem Dei Gloriam* („dar labiau Dievui pašlovinti").

Prostitutės transvestitai pagarbiai elgėsi su visais lagamine buvusiais daiktais, liudijančiais savininko išsilavinimą; net netverdami savame kailyje greičiau stverti rimbą – auką jie pliekė paeiliui – neįplėšė, net nesulamdė nė vienos knygos nė vieno lapo. Vis dėlto kojos grandinės paskirtį jos suprato neteisingai, kaip ir *culpa* karoliukų; viena prostitučių transvestitų net mėgino jų paragauti, pas-

kui bloškė šalin. Nežinodamos, kad kojos grandine dera sukaustyti šlaunį, o gal nutarusios, kad kur kas veiksmingiau bus apsukti ją apie Inspektoriaus Dharo kaklą, jos kaip tik taip ir padarė. Tiesa, smarkiai suveržti grandine gerklės nepavyko, bet metaliniai smaigai apdraskė misionieriui veidą, mat hidžros nekantraudamos užmovė pančius tiesiog per galvą, o dabar jie smigo į kaklą – įpjovos nebuvo gilios, užtat gausios. Visas misionieriaus kūnas raudonavo kruvinais dryžiais.

Martinas ryžtingai bandė stotis. Ir stodamasis atkišo veidą atšvilpiančiam rimbui. Transvestitai atšlijo, mat jis elgėsi visai ne taip, kaip jie tikėjosi. Nebandė priešintis, nemaldavo ir pasigailėti.

– Man rūpite tik jūs, jūs ir dar tai, kas gali jums nutikti! – sušuko Martinas Milzas. – Nors jūs mane užgauliojate, aš esu niekas, vieno tenoriu: kad jūs susiprastumėt gelbėtis! Galiu net jums parodyti, kaip gelbėtis, bet tik jeigu man leisite!

Hidžros vis dar perdavinėjo rimbą viena kitai, bet jų entuziazmas pastebimai slūgo. Kai rimbas pakliūdavo į rankas vienai, ši, nė nešmaukštelėjusi, skubindavosi įbrukti jį kitai. Apnuogintas Martino kūnas buvo išmargintas raudonais rumbais, ypač šiurpiai atrodė rimbu kliudytas veidas, o kraujas iš po kojos grandinės, suveržtos ne ten, kur reikia, sroveno per krūtinę. Tačiau jis stengėsi ne gintis, o išgelbėti knygas! Skubėjo užvožti lagamino dangtį, kad apsaugotų savo žinių lobyną, ir *vis dar* meldė prostitutes eiti su juo.

– Vežkite mane į Mazagaoną, – kalbėjo joms. – Nuvežkite mane į Šventojo Ignoto misiją, ir jus ten taip pat priims išskėstomis rankomis.

Toms kelioms, kurios suprato, ką jis sako, siūlymas pasirodė pernelyg absurdiškas. Hidžras šitas žmogus gerokai nustebino: fiziškai silpnas, regis, buvo apdovanotas neprilygstama narsa, o šitokios tvirtybės niekas iš jo nesitikėjo. Staiga visoms išgaravo bet koks ūpas jį kankinti. Hidžros jo neapkentė, bet jis vis tiek sugebėjo jas sugėdinti.

Tačiau dar liko gatvės prostitutės ir jų sąvadautojai, ir kišenvagiai – visa šita publika, vos sulaukusi, kada pasisotins hidžros, būtų mikliai jį sudorojusi. Bet kaip tik tuo metu gatvėje vėl pasirodė

balzganas „Ambasadorius“ – tas pats, kuris ištisą naktį suko ratus po Kamatipurą ir Granto kelią bei Folklando kelią. Pro vairuotojo pusės automobilio langelį ramiai žvelgė vairuotojas, kurį visi laikė žemaūgiu Dharo galvažudžiu.

Galima nebent įsivaizduoti, kaip apstulbo Vinodas, išvydęs savo garsųjį klientą pusnuogį – išrengtą ir sukruvintą. Šitos suskretusios padugnės netgi nuskuto Inspektoriui Dharui ūsus! O šitoks pažeminimas – dar baisiau už fizinį skausmą, kurį mylimai kino žvaigždei akivaizdžiai tenka kęsti! Ir kokį dar nežmonišką kankinimo įnagį tos pašvinkusios prostitutės užmaukšlino aktoriui ant kaklo? Pažiūrėti kiek priminė šuns antkaklį, tik vidinė pusė buvo nusagstyta dygliais. Lyg viso to būtų maža, vargšas Dharas buvo dar ir išblyškęs it lavonas, atrodė mažne perkaręs. Galėjai pamanyti, kad įžymusis Vinodo klientas neteko svorio – bene gerų dvidešimties svarų!

Kažkoks pašlemėkas, sugniaužęs rankoje didelį žalvarinį žiedą su raktais, perbrėžė per „Ambasadoriaus“ vairuotojo pusės dureles – ramiausiai spigindamas tiesiai Vinodui į akis. Jis nė nepastebėjo, kaip Vinodas įbruko ranką po savo specialios konstrukcijos sėdyne – į slėptuvę, kur žemaūgis vairuotojas laikė visą arsenalą paruoštų skvošo rakečių kotų. Taip ir liko ne visai aišku, kas atsitiko paskui. Kai kurie liudininkai tvirtino, neva žemaūgio taksi kryptelėjo į šoną ir tyčia pervažiavo suteneriui pėdą; kiti aiškino, esą „Ambasadorius“ užšokęs ant šaligatvio ir panikos pagauta minia pastūmusi sąvadautoją; kad ir kaip būtų, automobilio ratas jam iš tiesų sutraiškė pėdą. Dėl vieno dalyko sutarė visi: Vinodą buvo sunku įžiūrėti minioje, juk jis bene dviem galvom žemesnis už visus kitus. Vis dėlto apdairesnieji matė jei ir ne jį patį, tai jo pėdsaką: kur jis prasisukdavo, žmonės griūdavo it pakirsti ir susigriebę už kelių ar riešų likdavo raitytis ant apšnerkšto šaligatvio. Vinodas švaistėsi skvošo rakečių kotais maždaug vidutinio ūgio žmogaus kelių aukštyje. Nukentėjusiųjų riksmai maišėsi su Folklando kelio narvinių gerklojimu: šios nenutildamos skelbė savo prekę.

Kai tik Martinas Milzas išvydo niaurų veidą žemaūgio, kuris rakečių kotais skynėsi kelią jo link, scholastui neliko abejonių: jo va-

landa išmušė. Tad tik ištarė tai, ką Jėzus sakė Pilotui (Jono 18, 36): „Mano karalystė – ne šio pasaulio“, ir atsigręžė į nenumaldomai artėjantį žemaūgį.

– Aš tau atleidžiu, – pasakė Martinas ir nulenkė galvą, lyg laukdamas budelio smūgio. Jam nė nedingtelėjo, kad jei nenuleistų galvos pats, Vinodas niekaip nepasiektų užtvoti per ją skvošo rakečių kotais.

Tačiau Vinodas tik įsikibo užpakalinės jo kelnių kišenės ir tempte nusitempė į taksi. Išgelbėtas – tai yra saugiai paslėgtas po savo paties lagaminu ant užpakalinės taksi sėdynės, Martinas pašėlo spurdėti, kvailai – tiesa, ir neilgai – verždamasis grįžti į Folklando kelią.

– Palauk! – suriko. – Mano rimbas! Tas rimbas – *mano*!

Vinodas jau buvo mostelėjęs raketės kotu ir sutrupinęs riešą nelaimėliui hidžrai, kuriam nelemtis skyrė sugriebti rimbą paskutiniam. Žemaūgis be didesnio vargo atgavo Martino Milzo savplakos instrumentą ir grąžino savininkui.

– Būk palaimintas, – sušvogždė scholastas.

Tuojau pat be ceremonijų trinktelėjo „Ambasadoriaus“ durelės; automobilis taip trūktelėjo iš vietos, kad misionierius visu kūnu prisiplojo prie sėdynės.

– Šventas Ignotas... – tarstelėjo jis savo ne itin mandagiam vairuotojui.

Tačiau Vinodas nesuprato: pamanė, kad Dharas šaukiasi šventojo pagalbos. Žemaūgis gerokai sunerimo: ir manyt nebūtų pamanęs, kad Dharas gali būti religingas.

Folklando kelio ir Granto kelio sankryžoje kažkoks vaikiščias, viename iš viešnamių nešiojantis arbatą, paleido stiklinę į pralekiantį taksi. Vinodas jo nepaisė, lėkė toliau, bet gumbuotais pirštais vis dėlto pagraibė po sėdyne – norėjo įsitikinti, kad prireikus skvošo rakečių kotai bus po ranka.

Prieš sukdamas į Jūros bulvarą Vinodas sustabdė automobilį ir atidarė užpakalinius langus: žinojo, kad Dharui patinka pasimėgauti jūros kvapu.

– Apmulkini mane, – pareiškė žemaūgis savo apipešiotam klientui. – O aš manau, tu visą naktį miegi Daruvalų balkone!

Tačiau misionierius iš tiesų miegojo. Vinodas pažvelgė į jį galinio vaizdo veidrodėlyje ir jam užgniaužė kvapą. Žemaūgį pribloškė ne kirčių žymės sutinusiame veide ir net ne kruvinai sučaižyta viršutinė kūno dalis, o dygliuota kojos grandinė, apsukta apie kaklą; žemaūgis buvo matęs tų pasibaisėtinų paveikslų, kuriuos garbina krikščionys - kruvinų nukryžiuoto Jėzaus atvaizdų, - ir Vinodui pasirodė, kad Inspektorius Dharas ėmėsi Kristaus vaidmens. Tačiau erškėčių vainikas nusmuko jam nuo galvos - tasai kraupus kankinimo įnagis dabar veržė garsiojo aktoriaus gerklę.

Visi kartu - viename ankštame bute

Kur tuo metu buvo Dharas - *tikrasis* Dharas? Kiaušinio baltymo konsistencijos ir spalvos smogas sėmė daktaro Daruvalos balkoną, kur aktorius ramiausiai pūtė į akį. Net jeigu būtų pabudęs ir apsidairęs, per tą tirštą pliurę nieko nebūtų pamatęs, tuo labiau apyaušrio prietėmyje nebūtų įžiūrėjęs, kas dedasi ant šaligatvio šešiais aukštais žemiau. O ten Vinodas galynėjosi su apdujusiu, bemaž nesąmoningu kino žvaigždės broliu dvyniu. Negirdėjo Dharas ir nuspėjamo pirmo aukšto šunų proveržio. Vinodas nesipriešino, kai misionierius užgriuvo jį kone visu svoriu, negana to, žemaūgis dar tempė ir lagaminą su visu Martino Milzo mokslų lobynu - per vestibiulį, tiesiai prie uždraustojo lifto. Vieno iš pirmo aukšto butų savininkas, gyventojų bendrijos narys, suskubo dirstelėti pro plyšį ir pamatyti galvažudį vairuotoją bei sumaigytą jo klientą akimirką anksčiau, nei užsivėrė lifto durys.

Martinas Milzas, nors ir priluptas, nors ir nesusivokiantis, kur pakliuvęs, vis dėlto sugebėjo nustebti atsidūręs lifte - ir dar tokiame šiuolaikiškame daugiabutyje: jis juk žinojo, kad misijos mokykla ir bažnyčia jau sulaukė garbaus 125 metų amžiaus. Beprotiškas šunų skalijimas, regis, irgi nederėjo prie aplinkos.

- Šventasis Ignotas? - paklausė misionierius to trumpulio gerojo samariečio.

– Tau nereikalingas šventasis, tau reikalingas daktaras, – atsakė jam žemaūgis.

– Tiesą sakant, aš *žinau* Bombėjuje vieną gydytoją. Jis – mano motinos ir tėvo draugas, toksai daktaras Daruvala, – pareiškė Martinas Milzas.

Dabar jau Vinodas išsigando kaip reikiant. Nors jo nelaimėlis klientas buvo negailestingai nuplaktas, žaizdos neatrodė labai gilios, net apie kaklą apjuosta grandinė iš pažiūros tik subraižė odą rimtai nesužalodama; tačiau neaiškus marmaliavimas apie daktarą Daruvalą Vinodui pakišo mintį, kad kino žvaigždę ištiko kažkokios rūšies atminties sutrikimas. Bene bus patyręs sunkią galvos traumą?

– Aišku, kad tu pažįstisi su daktaru Daruvala! – suriko Vinodas. – Mes ir einame pamatyti daktarą Daruvalą!

– Ką, tu *irgi* jį pažįsti? – apstulbo scholastas.

– Pasistengi nejudini galvos, – perspėjo sunerimęs žemaūgis.

Turėdamas omeny skalijančius šunis (Vinodui ir į galvą neatėjo, kad tai šunys pakišo jam tokią mintį) Martinas Milzas tarė:

– Atrodo, pakliuvome pas veterinarą. O aš maniau, kad jis – ortopedas.

– Tai aišku, kad jis yra ortopedas! – kone suspiegė Vinodas. Pasistiebęs ant pirštų galų, žemaūgis mėgino dirstelėti į Martino ausį, lyg tikėdamasis išvysti ten liulant kokį atplyšusį smegenų gniutulą. Tačiau Vinodui nepakako ūgio.

Daktarą Daruvalą pažadino iš apačios sklindantis šunų choras. Net šeštame aukšte jų kiauksėjimas ir staugimas, nors gerokai prislopęs, buvo su niekuo nesupainiojamas; gydytojui nekilo nė menkiausios abejonės, kas bus sukėlęs tą beprotišką triukšmą.

– Nelemtas trumpulis! – keiktelėjo jis balsu, bet Julija nereagavo – buvo prisiklausiusi dar ne tokių vyro kalbų per miegus. Bet vos Farokas išsiropštė iš lovos ir užsimetė chalatą, žmona akimoju pabudo.

– Vėl Vinodas? – paklausė.

– Atrodo, – atsakė daktaras Daruvala.

Buvo beveik penkta ryto, kai gydytojas ant pirštų galiukų nustypčiojo palei uždarytas slankiąsias stiklines balkono duris;

balkonas buvo visiškai apsemtas kone įkapes primenančio rūko. Miesto smogas susimaišė su tiršta nuo jūros plūstančia migla. Gydytojas neįžiūrėjo Dharo guolio, neįžiūrėjo net apsauginio vėžlio šarvo raštu austo tinklelio, kuriuo aktorius apsisupdavo visada, kai tik nakvodavo balkone. Vestibiulyje Farokas pasičiupo sudulkėjusį skėtį – ketino gerai pagąsdinti Vinodą. Galiausiai gydytojas atidarė buto duris. Kaip tik tuo metu žemaūgis ir misionierius lipo iš lifto; vos pažvelgęs į Martiną Milzą, daktaras Daruvala persigando: bene visų taip keikiamas aktorius, kokio šėlo apimtas, bus nusiskutęs ūsus tokiame rūke – būtų aišku, iš kur begalė įpjovų ant kaklo, – o paskui, be jokios abejonės, susigraužė ir liuoktelėjo iš šešto aukšto balkono?

Savo ruožtu misionierius net atšlijo, išvydęs vyriškį juodu chalatu ir dar su juodu skėčiu rankoje – reginys buvo gana grėsmingas. Užtat Vinodui skėtis nerūpėjo – jis prislinko prie daktaro Daruvalos ir sušnibždėjo:

– Randu jį pamokslauja prostitutėms transvestitams. Hidžros jį beveik nužudo!

Farokas susigaudė, ko sulaukęs, vos misionierius prašneko:

– Man regis, jūs pažįstamas su mano tėvu ir motina. Aš – Martinas, Martinas Milzas.

– Prašom, užeikite, laukiau jūsų, – atsakė daktaras Daruvala suspausdamas sumušto vyro alkūnę.

– *Laukėte?* – nustebo Martinas Milzas.

– Čia yra sužalotos smegenys! – sukuždėjo Vinodas gydytojui.

Daktaras Daruvala nusivedė vos ant kojų pastovintį misionierių į vonią ir liepė nusirengti nuogai. Gydytojas paruošė jam Epsomo druskų tirpalo. Kol į vonią bėgo vanduo, Farokas pasikvietė iš lovos Juliją ir paprašė iškrapštyti iš namų Vinodą.

– Kas tokiu metu sugalvojo maudytis? – paklausė ji vyro.

– Džono D. brolis dvynys, – atsakė daktaras Daruvala.

Laisva valia

Julija suspėjo atsivilioti Vinodą tik iki koridoriaus, ir čia suskambėjo telefonas. Ji skubiai stvėrė ragelį. Vinodas puikiausiai girdėjo visą pokalbį, nes vyras kitame laido gale rėkė visa gerkle. Skambino ponas Munimas – gyventojų bendrijos narys iš pirmo aukšto.

– Mačiau, kaip jis įlipo į liftą! Jis pažadino visus šunis! Mačiau jį – jūsų nykštuką! – plyšojo ponas Munimas.

Julija jam atsakė:

– Atleiskite, bet mes neturime jokio nykštuko.

– Nepūskit man miglos į akis! – užbaubė ponas Munimas. – Tas kino žvaigždės nykštukas, apie jį kalbu!

– Kad mes neturime ir kino žvaigždės, – atsakė Julija.

– Jūs nesilaikote užrašytos taisyklės! – sukriokė ponas Munimas.

– Nesuprantu, apie ką šnekate. Tikriausiai jums galvoj negera, – atsakė Julija.

– Taksistas kėlėsi liftu! Tasai neūžauga galvažudys! – riaumojo ponas Munimas.

– Dar žodis – ir kviečiu policiją, – pareiškė Julija ir padėjo ragelį.

– Aš lipu laiptais, bet laiptais aš šlubuoju – visus šešis aukštus, – nusiskundė Vinodas. Jam keistai tinka kankinio vaidmuo, pagalvojo Julija, ir tuoj pat jai dingtelėjo, kad žemaūgis ne šiaip sau lūkuriuoja koridoriuje.

– Jūsų stove yra stovi *penki* skėčiai, – pareiškė jis.

– Norėtum vieną pasiskolinti, Vinodai? – paklausė Julija.

– Tik kad man padeda, kai lipu laiptais, – paaiškino Vinodas. – Aš esu reikalingas lazdelė.

Visus skvošo rakečių kotus jis buvo palikęs taksi; jeigu pakeliui tektų susidurti su kokiu pirmo aukšto šunimi ar ponu Munimu, Vinodas nenorėjo būti beginklis. Tad pasiėmė bent skėtį. Julija išleido jį pro virtuvės duris, tiesiai į tarnybinę laiptinę.

– Galbūt jūs jau niekad manęs nebepamatote, – tarė jai Vinodas. Kai žemaūgis nužvelgė laiptinę, Julija atkreipė dėmesį, kad jis šiek tiek žemesnis už išsirinktą skėtį – Vinodas pasičiupo patį didžiausią.

Tuo tarpu vonioje mirkstantis Martinas Milzas, regis, kone mėgavosi raudonų, išburkusių rumbų peršuliu; jis nė kartelio nekrūptelėjo, kai daktaras Daruvala kempine šluostė begalę įbrėžimų nuo siaubingosios grandinės dyglių; gydytojui net pasirodė, kad misionierius pasigenda nuimtų pančių, be to, jis bent dusyk išsakė susirūpinimą dėl narsiojo žemaūgio automobilyje palikto rimbo.

– Neabejoju, kad Vinodas jį tau grąžins, – tarė daktaras Daruvala.

Misionieriaus papasakota istorija gydytojo nepribloškė taip, kaip pribloškė patį misionierių; kadangi Martinas Milzas buvo supainiotas toli gražu ne su bet kuo, daktaras Daruvala labiau stebėjosi, kad jis išvis dar gyvas, negana to, net nesužalotas, tik apdaužytas ir apibraižytas. Misionierius nesustodamas malė liežuviu apie tai, ką jam teko patirti, ir kuo daugiau vapaliojo, tuo menkiau Farokui atrodė panašus į savo nešnekų dvynį. Dharas niekada nepratrūkdavo begalinėmis šnekomis.

– Na, noriu pasakyti, aš juk *žinojau* atsidūręs tarp nekrikštų, – bylojo Martinas Milzas. – Bet tikrai nesitikėjau tokio aršaus priešiškumo krikščionybei, su kokiu susidūriau.

– Nagi, tavim dėtas, nesiskubinčiau skelbti *šitokios* išvados, – įspėjo daktaras Daruvala įsijaudrinusį scholastą. – Vis dėlto žmonės kartais jautriai reaguoja, primygtinai raginami atsiversti... į bet kokį tikėjimą.

– Gelbėti sielas – ne tas pat, kas raginti atsiversti, – ėmė gintis Martinas Milzas.

– Ką gi, kaip pats sakei, buvai atsidūręs ne visai krikščioniškoje aplinkoje, – atsakė daktaras Daruvala.

– Ar daug tų prostitučių yra ŽIV nešiotojos? – paklausė Martinas.

– Aš ortopedas, – priminė jam daktaras Daruvala. – Tačiau žinovai sako: apie keturiasdešimt procentų. Kiti tvirtina – šešiasdešimt.

– Kad ir kaip būtų, tai krikščionybės sritis, – pareiškė Martinas Milzas.

Farokui pirmą kartą šmėkštelėjo mintis, kad šitas pamišėlis pats sukuria sau tokią grėsmę, kuri, ko gero, užgoš net tiesioginį pavojų, keliamą stulbinančio panašumo į Inspektorių Dharą.

– Maniau, tu – anglų kalbos mokytojas, – prisipažino daktaras Daruvala. – Aš pats ten mokiausi, tad galiu užtikrinti: Šventojo Ignoto misija pirmų pirmiausia yra *mokykla*.

Farokas pažinojo tėvą rektorių; gydytojas galėjo prisiekti, kad būtent tai tėvas Julijonas pasakytų, sužinojęs apie Martino polėkį gelbėti prostitučių sielas. Tačiau žiūrėdamas, kaip Martinas nuogas lipa iš vonios, kaip, nepaisydamas žaizdų, energingai trinasi visą kūną rankšluosčiu, gydytojas vis labiau abejojo, ar tėvui rektoriui ir visiems kitiems senstelėjusiems Šventojo Ignoto misijos tikėjimo sergėtojams pavyks įtikinti šitokį uolų scholastą, kad jo pareigos tėra aukštesniųjų klasių moksleivių anglų kalbos žinių tobulinimas. Mat be galo brūžindamas rankšluosčiu rimbo paliktas žymes ant veido ir kūno, kol randai užsitvieskė tokiu raudoniu, lyg jis būtų nuplaktas ką tik, Martinas Milzas įnirtingai rezgė atsakymą. Kaip tikras galvotas jėzuitas, atsakymą jis pradėjo klausimu.

– Argi jūs pats – ne krikščionis? – pasiteiravo misionierius. – Tėvas, rodos, sakė, kad atsivertėte į krikščionybę, bet kataliku netapote.

– Taip, tiesa, – atsargiai atsakė daktaras Daruvala. Jis davė Martinui Milzui švarią šilkinę pižamą, bene geriausią, kokią turėjo, tačiau scholastui labiau patiko stypsoti nuogam.

– Galbūt jūs susipažinęs su kalvinistų ir jansenistų požiūriu į laisvą valią? – paklausė Martinas Faroko. – Be abejo, aš viską labai supaprastinu, bet štai kokia yra esmė ginčo, kurį įplieskė Liuteris ir tie reformacijos teologai protestantai. Jų teigimu, mes dėl prigimtinės nuodėmės esame pasmerkti, ir vienintelė viltis sulaukti išganymo yra dieviškoji malonė. Liuteris neigė, kad išganymą galime pelnyti, darydami gerus darbus. Kalvinas nuėjo dar toliau: neigė, kad mus gali išgelbėti tikėjimas. Pasak Kalvino, mums visiems nulemta iš anksto: būsime išganyti ar ne. Tikite tuo?

Perpratęs, kur link krypsta jėzuito logika, Farokas nusprendė, kad tuo, matyt, tikėti *nereikėtų*, tad atsakė:

– Na, ne... bent ne visai.

– Labai gerai, vadinasi, jūs – ne jansenistas, – įvertino scholastas. – Jie iš esmės stengėsi užgniaužti bet kokias paskatas ko nors imtis; jų doktrina skelbė dieviškosios malonės viršenybę prieš laisvą valią – tiesą sakant, tai tikra pralaimėtojų doktrina. Jie visiems mums stengėsi primesti mintį, esą absoliučiai nieko negalime padaryti, kad būtume išganyti. Trumpiau tariant, kam vargintis ir daryti gerus darbus? Arba: o kas, jeigu ir nusidėsime?

– Vis dar smarkiai viską supaprastini? – paklausė daktaras Daruvala. Jėzuitas nužvelgė gydytoją su šiokia tokia slapta pagarba, be to, pasinaudojęs proga, kad jį pertraukė, greitai apsivilko gydytojo šilkinę pižamą.

– Jei norite pasakyti, kad beveik neįmanoma suderinti laisvos valios koncepcijos su mūsų tikėjimu visagalį ir visa žinantį Dievą, aš priverstas sutikti: taip, tai iš tikrųjų sunku, – vėl prašneko Martinas. – Klausimas, koks yra žmogiškosios valios ir dieviškosios visagalybės santykis... ar tai jums rūpi sužinoti?

Daktaras Daruvala sumetė, kad tai jam ir *derėtų* norėti sužinoti, tad atsakė:

– Na, taip... maždaug.

– Ką gi, klausimas iš tikrųjų įdomus, – kalbėjo jėzuitas. – Tik aš negaliu pakęsti, kai žmonės bando menkinti dvasinį pasaulį, tempdami ant grynai mechaninių teorijų kurpalio – tarkime, kad ir tie bihevioristai. Kam gali rūpėti Loebo augalų utėlių teorijos ar Pavlovo šuo?

Daktaras Daruvala sulinksėjo, bet neprasižiojo; kaip gyvas nebuvo girdėjęs apie augalų utėles. Apie Pavlovo šunį, aišku, žinojo, netgi prisiminė, dėl ko šuniui išsiskirdavo seilės ir ką jos reiškė.

– Mes tikriausiai jums atrodome perdėtai griežti: turiu galvoj, mes, katalikai, jums, protestantams, – kalbėjo Martinas. Daktaras Daruvala papurtė galvą. – O, be jokios abejonės, jums kaip tik taip ir atrodo! – laikėsi savo misionierius. – Mūsų teologija paremta apdovanojimais ir bausmėmis, kurių atseikėjama pomirtiniame gyvenime. Palyginti su jumis, mes kur kas daugiau dėmesio skiriame

nuodėmei. Vis dėlto mes, jėzuitai, paprastai siekiame kuo mažiau nusidėti mintimis.

– Mintimis, bet ne veiksmais, – įsiterpė daktaras Daruvala, mat, nors to sakyti visiškai nereikėjo, tai buvo savaime suprantama, gydytoją apniko nuojauta, kad tik kvailys visai nerastų, ką pridurti, o jis iki šiol nieko nepasakė.

– Mums, turiu galvoj, mums, katalikams, kartais atrodo, kad jūs, protestantai, pernelyg pabrėžiate žmogaus palinkimą į blogį...

Misionierius nutilo, tarsi laukdamas atsako, bet daktaras Daruvala nebesusigaudė, ar šįsyk derėtų linktelėti, ar papurtyti galvą, tad tik kvailai stebeilijo į ištekančio iš vonios vandens verpetą, lyg tas į kanalizaciją bėgantis vanduo būtų jo paties kažin kur ištekančios mintys.

– Leibnicą žinote? – netikėtai paklausė jo jėzuitas.

– Na... mokėmės universitete... bet prieš daugelį metų, – atsakė gydytojas.

– Leibnicas išsakė prielaidą, esą žmogaus nuopuolis neatėmė jo laisvės, ir dėl to Leibnicą mes galime laikyti savo bendraminčiu – turiu omeny, mes, jėzuitai, – bylojo Martinas. – Kai kurių Leibnico minčių niekada nepamiršiu, tarkime, kad ir tokios: „Nors paskatų ir pagalbos sulaukiame iš Dievo, jas visąlaik lydi tam tikra paties žmogaus veikla; jei ne, mes negalėtume tvirtinti, kad išvis ką nors veikėme." Juk sutinkate, tiesa?

– Taip, žinoma, – patvirtino daktaras Daruvala.

– Taigi, kaip suprantate, dėl šios priežasties aš niekaip negaliu būti *vien tik* anglų kalbos mokytojas, – pareiškė jėzuitas. – Savaime suprantama, aš iš visų jėgų stengsiuos, kad vaikai kuo geriau išmoktų anglų kalbą. Bet kadangi man skirta laisva valia veikti, „nors paskatų ir pagalbos sulaukiu iš Dievo", žinoma, privalau daryti viską, ką galiu, rūpintis ne tik savosios sielos išganymu, bet taip pat stengtis gelbėti ir kitų.

– Suprantu, – pratarė daktaras Daruvala, po truputį pradėdamas suprasti dar ir tai, kodėl įtūžę transvestitai prostitutės neįstengė palikti gilesnių randų nei Martino Milzo kūne, nei nepalenkiamoje valioje.

O paskui gydytojas netikėtai susizgribo stovįs svetainėje ir stebįs, kaip Martinas gulasi ant sofos, nors niekaip nebegalėjo prisiminti, kaip išėjo iš vonios kambario. Tada misionierius ir padavė kojos grandinę gydytojui, šis paėmė įnagį labai jau nenoriai.

– Dabar suprantu, kad čia man šitos nereikės, – pareiškė scholastas. – Ir be jos teks iškęsti pakankamai vargo. Šventasis Ignotas Lojola po kurio laiko irgi pakeitė nuomonę apie tokius kūno marinimo įrankius.

– Tikrai? – tarstelėjo Farokas.

– Manau, jis šiek tiek persistengė juos naudodamas, bet vien tik nuoširdžiai bjaurėdamasis savo jaunystės nuodėmėmis, – paaiškino jėzuitas. – Tiesą sakant, vėlesniame „Dvasinių pratybų" variante šventasis Ignotas ragina atsisakyti saviplakos, nesiūlo ir laikytis itin griežto pasninko.

– Aš tam irgi nepritariu, – atsakė daktaras Daruvala nesumodamas, ką reikės veikti su tuo žiauraus kankinimo įnagiu.

– Prašom tiesiog išmesti, – pasiūlė Martinas. – Ir dar, gal būsite toks malonus ir pasakysite žemaūgiui, kad rimbą gali pasilaikyti sau? Man nebereikės ir jo.

Daktaras Daruvala puikiausiai žinojo apie Vinodo skvošo rakečių kotų arsenalą; pagalvojus, kaip žemaūgis panaudos rimbą pagal paskirtį, kraujas stingo gyslose. Staiga gydytojas pastebėjo, kad Martinas Milzas užmigęs. Pirštus sunėręs ant krūtinės, su tobulos palaimos išraiška misionierius priminė kankinį, esantį pakeliui į dangaus karalystę.

Farokas pasikvietė į svetainę Juliją pažvelgti į svečią. Ji iš pat pradžių nežengė nė žingsnio toliau staliuko stikliniu stalviršiu, dėbsojo į miegantįjį lyg į kokį užkrato pagraužtą lavoną, bet gydytojas paskatino ją užmesti akį iš arčiau. Kuo labiau Julija artėjo prie Martino, tuo labiau atsipalaidavo. Galėjai pamanyti, kad Martinas – bent jau miegantis Martinas – veikia aplinkinius kažkaip raminamai. Galiausiai Julija net prisėdo ant grindų šalia sofos. Vėliau ji pasakys, kad Martinas primenąs jai Džoną D. – tik gerokai jaunesnį ir nerūpestingesnį. Tačiau Farokas laikysis nuomonės, kad Martino Milzo išvaizdos skirtumus lėmė tiek fizinio krūvio, tiek alaus stoka – jis neužsiaugino raumenų, bet neužsiaugino ir pilvo.

Gydytojas atitoko sėdįs ant grindų šalia žmonos, nors ir nebeprisiminė, kaip atsisėdo. Abu taip ir sėdėjo, tarsi pakerėti miegančiojo, kol iš balkono vidun įsmuko Dharas – nusiprausti duše ir išsivalyti dantų; pamačius juos tokiu kampu, Dharui galėjo pasirodyti, kad Farokas ir Julija meldžiasi. Paskui kino žvaigždė išvydo ir numirėlį – bent jau Dharui susidarė įspūdis, kad tas žmogus negyvas, – ir, nė nedirstelėjęs įdėmiau, paklausė:

– Kas čia toks?

Farokas ir Julija buvo priblokšti, kad Džonas D., vos išvydęs, tą pat akimirksnį neatpažino brolio dvynio; kas jau kas, o aktorius itin gerai žino savo veido bruožus, net jeigu veidas neatpažįstamai nugrimuotas ar, tarkime, smarkiai pasendintas, – tačiau šitokios išraiškos savo veide Dharas niekada nebuvo matęs. Abejotina, ar Dharo veide kada nors atsispindėjo palaima: net miegodamas, net sapne, Inspektorius Dharas neišgyvendavo dangiškosios laimės. Dharo išraiškų yra buvę visokiausių, bet šventojo – niekad.

Galų gale aktorius sukuždėjo:

– Ką gi, taip, matau, *kas* jis, bet ką jis čia veikia? Ar jis miršta?

– Jis bando būti kunigas, – sukuždėjo Farokas.

– Jėzau Kristau! – išsprūdo Džonui D.

Galbūt jam reikėjo pritildyti balsą, o gal vardas, kurį jis ištarė, būtų pasiekęs Martino Milzo ausis bet kokiomis aplinkybėmis; šiaip ar taip, miegančio misionieriaus veidą nušvietė tokia begalinio dėkingumo šypsena, kad Dharas ir Daruvalos staiga susigėdo. Nepersimetę nė žodeliu, visi trys sutartinai pirštų galais nustypčiojo į virtuvę, tarytum visi pasijutę vienodai nesmagiai, kam spoksojo į miegantį žmogų. Nors iš tikrųjų juos suglumino ir netgi privertė pasijusti įropojus į svetimą teritoriją kaip tik tas absoliutus žmogaus, akimirką visiškai susitaikiusio su savo siela, pasitenkinimas – tiesa, nė vienas taip ir nesuvokė, kad nesmagumo priežastis būtent ta.

– Kas jam atsitiko? – paklausė Dharas.

– Nieko bloga jam neatsitiko! – užtikrino daktaras Daruvala ir pats nustebo: kodėl jis šitai sako apie žmogų, kuris įtikinėdamas transvestitus prostitutes atsiversti gavo lupti ir buvo pašventintas

rimbu? – Turėjau tau pasakyti, kad jis atvažiuoja... – pridūrė gydytojas sutrikęs. Tai išgirdęs, Džonas D. tik užvertė akis; jis retai leisdavo pykčiui prasiveržti. Jam iš paskos akis užvertė ir Julija.

– Jei tau įdomi mano nuomonė, – tarė Farokas Džonui D., – manau, tau vienam spręsti: ar jam reikėtų sužinoti, kad tu išvis egzistuoji, ar vis dėlto ne. Nors, tiesą sakant, dabar, ko gero, ne pats tinkamiausias metas jam tai pranešti.

– Užmiršk tą dabar, – atsakė Dharas. – Verčiau papasakok, koks jis.

Daktaras Daruvala skubomis nurijo žodį, kuris jau sprūdo nuo liežuvio galo: kuoktelėjęs. Antrąsyk prasižiojęs, jis vos nepasakė štai ko: toks pat kaip *tu*, tik *jis* kalba. Bet jau pati frazė skambėtų pernelyg prieštaringai – vien mintis apie pernelyg daug kalbantį Dharą jam gali pasirodyti užgauli.

– Klausiu, koks jis, – pakartojo Džonas D.

– Aš jį mačiau tik miegantį, – tarė Džonui D. Julija. Abu įbedė akis į Faroką, kuris karštligiškai suko galvą, koks gi tasai Martinas Milzas yra, bet toje galvoje buvo visiškai tuščia. Sąmonėje neiškilo joks vaizdinys, nors misionierius ginčijosi su juo, bandė pamokslauti ir net jį apšviesti – ir dar beveik visą tą laiką būdamas nuogas.

– Na, jis gana uolus, – atsargiai ištarė gydytojas.

– Uolus? – pakartojo Dharas.

– *Liebchen*, ar tik tiek ir gali pasakyti? – neiškentė Julija. – Girdėjau, kaip jis kalbėjo vonioje – kalbėjo ir kalbėjo! Juk bent ko nors, reikia manyti, prikalbėjo?

– Vonioje? – pasitikslino Džonas D.

– Jis labai ryžtingas, – leptelėjo Farokas.

– Na taip, jei jau žmogus uolus, turėtų būti ir ryžtingas, – rėžė Inspektorius Dharas taip sarkastiškai, kaip tik sugebėjo.

Daktarą Daruvalą ėmė erzinti, kad tuodu tikisi smulkios jėzuito charakterio išklotinės vos po vieno gana neįprasto susitikimo.

Gydytojas nežinojo kito uolaus kataliko istorijos – bene paties karščiausio šešiolikto amžiaus fanatiko, šventojo Ignoto Lojolos, tapusio Martinui Milzui tikra įkvėpimo versme. Kai Ignotas mirė,

taip ir neleidęs nutapyti nė vieno vienintelio jo atvaizdo, kiti ordino broliai sumanė užsakyti bent jo mirusio portretą. Pasikvietė garsų tapytoją, bet tam nieko neišėjo. Šventojo sekėjai paskelbė, esą pomirtinė kaukė, kurios autorystę nežinia kam priskirti, irgi nėra tikrasis jėzuitų tėvo atvaizdas. Dar trys dailininkai mėgino įamžinti šventąjį popieriuje, bet kaip modelį jie turėjo tiktai pomirtinę kaukę ir nė vienas nesugebėjo deramai atkurti jo bruožų. Galų gale buvo nuspręsta, jog Dievas nenori, kad Jo ištikimojo tarno Ignoto Lojolos portretas išvis būtų nutapytas. Daktaras Daruvala, aišku, negalėjo žinoti, kaip Martinas Milzas žavėjosi šia istorija, bet pats naujasis misionierius būtų labai patenkintas regėdamas, kaip gydytojas neriasi iš kailio nesėkmingai bandydamas apsakyti netgi tokį dar neapsiplunksnavusį Dievo tarną kaip jis – paprasčiausią scholastą. Farokas juto jam reikalingą žodį, kirbantį ant liežuvio galo, bet jis išnyko taip ir neištartas.

– Na... jis labai išsilavinęs, – pralemeno Farokas. Dabar jau ir Džonui D., ir Julijai ištrūko aimana. – Po galais, jį *sunku perprasti*! – sušuko daktaras Daruvala. – Dar per anksti mėginti pasakyti, koks jis yra!

– Šššššš! Pažadinsi jį, – sudraudė Faroką Julija.

– Jeigu dar per anksti pasakyti, koks jis, – tarė Džonas D., – tai per anksti ir man suprasti, ar norėčiau su juo susipažinti.

Daktaras Daruvala suirzo: šitokia frazė pernelyg būdinga Inspektoriui Dharui.

Julija perprato, ką galvoja jos vyras.

– Verčiau prikąstum liežuvį, – tarstelėjo jam. Ir paruošė kavos sau ir Džonui D., Farokui užplikė puodelį arbatos. Paskui Daruvalos drauge palydėjo žvilgsniu savo mylimą kino žvaigždę, išeinančią pro virtuvės duris. Dharas mėgdavo išsmukti tarnybiniais laiptais, o ankstyvas rytas (dar nebuvo šešių) buvo toks retas metas, kai jis galėjo nužingsniuoti Jūros bulvaru iki „Tadž Mahalo“ neatpažintas ir neapsuptas minios. Tokį ryto metą prie jo kabinėjosi tik elgetos, kurie vienodai kabinėdavosi prie visų. Jiems nėmaž nerūpėjo, kad šitas žmogus – Inspektorius Dharas; daugelis elgetų žiūrėdavo filmus, bet argi kino žvaigždė jiems ką nors reiškė?

Stovėti ir nekrustelėti – mankšta

Lygiai šeštą valandą ryto, kai Farokas ir Julija drauge maudėsi vonioje – ji trynė jam nugarą, jis muilino jai krūtis, bet tokiomis nekaltomis išdaigomis jie ir apsiribojo, – Martiną Milzą pažadino dievobaimingojo urologo daktaro Azizo malda. „Šlovė Alachui, pasaulio Viešpačiui", – daktaro Azizo progiesmiu tariamos ritualinės frazės, atsklindančios iš penkto aukšto balkono, kaipmat bloškė naująjį misionierių iš patalo. Nors pamiegojęs mažiau nei valandą, jėzuitas jautėsi atsigavęs ir pailsėjęs, kaip kitas jaustųsi išmiegojęs visą naktį; visiškai gyvybingas jis iššoko į daktaro Daruvalos balkoną, iš kur galėjo stebėti rytinį urologo Azizo ritualą ant maldų kilimėlio. Iš Daruvalų balkono šeštame aukšte vėrėsi kvapą gniaužiantis Bako įlankos vaizdas. Martinas Milzas matė Malabar Hilą ir verslo rajoną, išsistiebusį Narimano kyšulyje; tolumoj, Čaupačio paplūdimyje, jau buvo žmonių. Tačiau jėzuitas atkeliavo į Bombėjų ne grožėtis vaizdais. Nepaprastai susitelkęs jis klausėsi daktaro Azizo maldų. Norėdamas visuomet rasi ko pasimokyti iš kitų šventumo.

Martinas Milzas niekada nenuvertindavo maldos. Žinojo, kad malda – ne tas pat, kas mąstymas, ir ne išsigelbėjimas nuo mąstymo. Melstis – anaiptol ne tas pat, kas prašyti. Malda – nuorodų siekis, mat žinoti Dievo valią buvo karščiausias Martino troškimas, o norint pasiekti tokį tobulybės būvį – susiliejimo su Dievu mistinę ekstazę – reikėjo apsišarvuoti lavono kantrybe.

Stebėdamas, kaip urologas Azizas suvynioja maldų kilimėlį, Martinas Milzas sumojo, kad dabar – pats tinkamiausias metas atlikti dar vieną tėvo de Melo siūlomą mankštos pratimą iš „Rytietiškų krikščioniškųjų pratybų" – „sustingimą". Dauguma žmonių net nesuvokia, kaip sunku, kitąsyk net ir skausminga yra stovėti visiškai sustingus, net nekrustelint, bet Martinas buvo įgudęs. Jis stovėjo taip ramiai, kad po kokių dešimties minučių pro šalį skrendantis skeltauodegis peslys vos nenusileido jam ant galvos. Tik paskutinę akimirką pasibaidęs paukštis metėsi į šoną, bet ne todėl, kad misionierius būtų bent mirktelėjęs, – peslį išgąsdino staigus šviesos atspindys misionieriaus akyje.

Tuo tarpu daktaras Daruvala ėmėsi atplėšinėti pagiežinguosius gerbėjų laiškus ir viename voke rado nerimą keliantį dviejų rupijų banknotą. Laiškas buvo siųstas į kino studiją ir adresuotas Inspektoriui Dharui, o ant banknoto, toje pat pusėje kaip ir serijos numeris, didžiosiomis raidėmis atspausdintas perspėjimas: TU – LAVONAS KAIP IR LALAS. Farokas, aišku, parodysiąs šį grasinimą komisaro pavaduotojui Pateliui, bet jam nereikėjo jokio detektyvo patvirtinimo dėl to, ką žinojo pats: čia nagus prikišęs tas pats pamišėlis, kuris sugrūdo banknotą su rašteliu į velionio pono Lalo burną.

Į miegamąjį įpuolė Julija. Ji užmetė akį į svetainę norėdama įsitikinti, kad Martinas Milzas vis dar ramiai miega, bet ant sofos jo nebebuvo. Slankiosios stiklinės balkono durys buvo praviros, bet Julija nepamatė misionieriaus ir ten – šis stovėjo taip tobulai sustingęs, kad jos žvilgsnis praslydo jo nekliudęs. Daktaras Daruvala įsikišo dviejų rupijų banknotą kišenėn ir nuskubėjo į balkoną.

Kol gydytojas atsidūrė ten, misionierius spėjo imtis kito maldos pratimo – vieno iš tėvo de Melo mankštos būdų, šįsyk iš „kūno pojūčių“ ir „minčių valdymo“ srities. Martinas pakėlė dešinę koją, ištiesė pirmyn, nuleido. Paskui – kairiąją. Ir su kiekvienu žingsniu progiesmiu kartojo: „Pakeliu... pakeliu... pakeliu... – paskui (o kaipgi kitaip): – ištiesiu... ištiesiu... ištiesiu... – ir pagaliau: – nuleidžiu... nuleidžiu... nuleidžiu...“ Trumpiau tariant, jis žingsniais matavo balkoną, tik nepaprastai lėtai ir kaskart garsiai įvardydamas tikslų judesį. Daktarui Daruvalai Martinas Milzas priminė ligonį, sveikstantį po, tarkime, insulto, priverstą lankyti fizioterapijos seansus ir mankštintis. Mat misionierius, regis, iš naujo mokėsi kalbėti ir tuo pat metu – vaikščioti, tik pasiekimai kol kas buvo gana kuklūs.

Farokas pirštų galais nustypčiojo atgal į miegamąjį pas Juliją.

– Tikriausiai jis sužalotas labiau, nei man pasirodė, – pasakė gydytojas žmonai. – Reikės būtinai nusivežti jį į ligoninę patikrinti. Ir bent kurį laiką verčiau nenuleisti nuo jo akių.

Tačiau kai Daruvalos pagaliau ryžosi atsargiai pakalbinti jėzuitą, aptiko šį apsirengusį kunigo drabužiais. Jis peržiūrinėjo savo daiktus lagamine.

– Jie pasiėmė tik mano *culpa* karoliukus ir kasdienius pasaulietiškus drabužius, – pranešė Martinas. – Man teks nusipirkti kokių nors pigių vietinių rūbų... būtų pernelyg pretenzinga, jei pasirodyčiau Šventojo Ignoto misijoje apsirengęs šitaip! – Tai taręs jis nusijuokė ir dviem pirštais peštelėjo akinamai baltą apykaklę.

Aišku, nepaleisi jo taip apsirengusio vaikštinėti po Bombėjų, pagalvojo daktaras Daruvala. Svarbiausia – įtaisyti tam bepročiui tokių drabužių, kad kuo labiau susilietų su minia. Galbūt pavyktų įkalbėti jį dar ir plikai nusiskusti galvą, dingtelėjo gydytojui. Julija mažne be amo tiktai dėbsojo į Martiną Milzą, bet kai tik jis (dar kartą!) ėmėsi pasakoti apie savo pirmąją pažintį su miestu, iškart visiškai ją pakerėjo; Julija čia vylingai šypsodavosi, čia susidrovėdavo lyg kokia mokinukė. Ką gi, galvojo daktaras Daruvala, nepaisant visų skaistybės įžadų, šitas jėzuitas moterų visai nesivaržo – bent jau vienos vyresnio amžiaus moters.

Laukianti visokių keblumų kupina diena daktarą Daruvalą baugino nė kiek ne mažiau už įsivaizduojamas dvylika valandų su misionieriaus išmesta kojos grandine. Netgi įsivaizduoti, kad jį persekioja įtūžęs Vinodas, pliaukšintis misionieriaus rimbu, – ir tai gydytojui pasirodė nė kiek ne baisiau už būsimą dieną.

Delsti nebuvo kada. Kol Julija ruošė Martinui puodelį kavos, Farokas paskubomis peržvelgė biblioteką jėzuito lagamine. Ypač įdėmaus jo žvilgsnio nusipelnė tėvo de Melo „Sadhana: kelias pas Dievą“, mat čia Farokas aptiko puslapį užlenktu kampučiu, o jame – pabrauktą sakinį: „Vienas didžiausių maldos priešų yra nervinė įtampa.“ Štai kas, ko gero, man pačiam trukdo melstis, pagalvojo daktaras Daruvala.

Gydytojas ir misionierius taip ir neprasmuko per vestibiulį nepastebėti gyventojų bendrijos nario iš pirmo aukšto – kaktomuša susidūrė su kraujo ištroškusiu ponu Munimu.

– Aha! Štai ir jūsų kino žvaigždė! O liliputas kur? – užbaubė ponas Munimas.

– Nekreipk dėmesio į šitą žmogų, – perspėjo Farokas Martiną. – Jis pamišėlis.

– Liliputas paslėptas lagamine! – suspiegė ponas Munimas. Ir nedelsdamas spyrė į scholasto lagaminą, bet tai buvo visai nekoks

sumanymas, mat ponas Munimas avėjo tik lengvus, minkštus sandalus. Sprendžiant iš skausmo grimasos, tuoj pat perkreipusios pono Munimo veidą, jis veikiausiai pataikė į kurį nors Martino Milzo bibliotekos tomą kietais viršeliais. Galbūt – į „Trumpą Biblijos žodynėlį"; šis gal ir buvo trumpas, tik jokiu būdu ne minkštas.

– Užtikrinu jus, pone, šiame lagamine nėra jokio liliputo, – ėmėsi porinti Martinas Milzas, bet daktaras Daruvala be ceremonijų išsitempė jį lauk. Gydytojas jau spėjo perprasti, kad naujasis misionierius negali atsispirti potraukiui kalbėtis su pirmu sutiktu.

Skersgatvyje jie aptiko „Ambasadorių" ir jame miegantį Vinodą; žemaūgis buvo užsirakinęs dureles. O atsišliejęs į automobilį iš vairuotojo pusės stypsojo kaip tik toks „pirmas sutiktas", kokio daktaras Daruvala bijojo užvis labiausiai. Gydytojas numanė, kad niekas pasaulyje negali įplieksti misionieriškojo įkarščio labiau nei neįgalus vaikas... nebent pasipainiotų koks kitas vaikas, visiškas luošys, išvis be abiejų rankų ir kojų. Scholasto akys išsyk užsidegė jauduliu – tai Farokui buvo akivaizdus įrodymas, kad tokio įkvėpimo šaltinio kaip berniukas sužalota koja Martinui Milzui pakako į valias.

Vaikiščias Paukščiašūdis

Tai buvo vakarykščias elgetėlė – tasai pats vaikiščias, kuris stovėjo ant galvos Čaupačio paplūdimyje, tasai pats, kuris miegojo smėlyje. Sumaitota dešinė vaiko pėda vėl papiktino gydytoją, pratusį chirurginėmis priemonėmis atitaisyti panašius sužalojimus, bet Martino Milzo dėmesį lemtingai patraukė traiškanos, aplipusios elgetėlės akis: misionieriui atrodė, kad tasai gyvenimo sutremptas vaikas jau beveik tiesia rankas į Nukryžiuotąjį. Scholastas vos akimirką nukreipė žvilgsnį nuo bernioko – kad galėtų pažvelgti į dangų, – bet gatvės vaikiščiui ir tos akimirkos su kaupu pakako iškrėsti Martinui liūdnai pagarsėjusį Bombėjaus elgetėlių „paukščiašūdžio" triuką.

Kiek daktarui Daruvalai teko patirti, triukas paprastai būdavo atliekamas šitaip: viena ranka mažasis nenaudėlis staiga mostelėdavo į dangų – rodydamas neva praskrendantį paukštį, – o kita tuo metu mitriai apdergdavo aukos batą arba kelnes. „Paukščio išmatoms“ švirkšti vaikiščiai naudodavo kokį nors įnagį, dažniausiai virėjo vamzdelį su balionėliu, skirtą taukams šlakstyti, nors iš tikrųjų tikdavo bet koks balionėlis su švirkšto tipo purkštuku. Į jį prisipildavo kokio nors balzgano skysčio, tarkime, rūgusio pieno ar skystos miltų ir vandens pliurės, kuris ant bato ar kelnių atrodydavo visai kaip paukščio išmatos. Kai, taip ir nepamatęs paukščio, nuleidi akis, rūbas jau apdergtas, vis dėlto kliuvo! – o pasalūnas elgetėlė jau trina „paukščio išmatas“ nuo bato ar kelnių lyg tamtyč po ranka pasipainiojusiu skudurėliu. Už paslaugą jam tekdavo atsilyginti – mažiausiai rupija ar dviem.

Tačiau Martinas Milzas nė nesuprato, kad vaikiščiui reikia atsilyginti. Akis į dangų jis pakėlė savo ruožtu – berniokui nė neprireikė rodyti: elgetėlė tik pasinaudojo proga išsitraukti švirkštą ir pliurptelėti „paukščio mėšlo“ ant jėzuito juodo, numinto bato. Luošys išsitraukė įnagį taip mitriai, tokiu plika akimi nepastebimu judesiu vėl pasikišo jį po marškiniais, kad daktaras Daruvala nė nesužiūrėjo, kaip jis apšvirkštė auką, spėjo tik pamatyti, kad vikriai kažką vėl paslėpė drabužiuose. Martinas Milzas patikėjo, kad paukštis begėdiškai apdirbo jo batą, o šitas siaubingai sužalotas vaikas štai trina paukščiašūdį audeklo skivytu, atplėštu nuo plačių sudriskusių šortų. Misionieriui, savaime aišku, tasai luošas berniukas pasirodė paties dangaus siųstas.

Nėmaž tuo neabejodamas, scholastas ten pat, skersgatvyje, puolė ant kelių, o tai toli gražu nebuvo įprasta reakcija į ištiestą elgetos ranką. Misionierius apkabino vaikiščią, tuo gerokai jį išgąsdino.

– O Dieve, ačiū tau! – sušuko Martinas Milzas, o berniokas įbedė akis į daktarą Daruvalą, žvilgsniu melsdamas pagalbos. – Šiandien tau laiminga diena, – paskelbė misionierius galutinai sugluмusiam elgetėlei. – Štai šis vyras – *gydytojas*, – pridūrė Martinas Milzas. – Jis gali išgydyti tau koją.

– Išgydyti kojos aš negaliu! – suriko ir daktaras Daruvala. – Nesakyk jam šitaip!

– Ką gi, bet padaryti ką nors, kad atrodytų geriau nei dabar, tikrai galite, – laikėsi savo Martinas. Luošas vaikiščias gūžėsi lyg į kampą užspeistas žvėrelis, jo akys šmaižiojo nuo vieno vyro prie kito.

– Tik nemanyk, kad pats nepagalvojau apie tai, – suskato gintis Farokas. – Bet sulipdyti jam kojos, kad būtų kaip sveika, tikrai negaliu. Negi manai, kad šitokiam berniokui nors truputį rūpi, kaip ta pėda atrodo? Jis vis tiek šlubuos kaip šlubavęs!

– Negi tikrai nenorėtum, kad tavo pėda atrodytų *gražiau*? – paklausė Martinas Milzas luošio. – Negi tikrai nenorėtum, kad ji nebebūtų tokia panaši į kauptuką ar vėzdą? – Kalbėdamas jis delnu apglėbė kaulinę sąaugą, jungiančią čiurną su visa nepatogiai kulnu į žemę atremta pėda. Pažvelgęs iš arčiau, gydytojas įsitikino neklydęs ir iš pirmo žvilgsnio: operuojant reikėtų perpjauti kaulą. Sėkmės tikimybė būtų visai menka, rizika – kur kas didesnė.

– *Primum non nocere*, – tarė Farokas Martinui Milzui. – Tikiuosi, supranti lotyniškai.

– „Pirmiausia – nepakenk“, – atsakė jėzuitas.

– Koją jam užmynė dramblys, – paaiškino daktaras Daruvala.

Čia pat prisiminė, ką buvo sakęs patsai elgetėlė. Farokas pakartojo jo žodžius misionieriui, bet kalbėdamas žiūrėjo į vaikigalį:

– Ką dramblys padaro, to nepataisysi.

Vaikinukas linktelėjo, tiesa, atsargiai.

– Mamą ar tėvą turi? – paklausė jėzuitas.

Elgetėlė papurtė galvą.

– Ar kas nors tavimi rūpinasi? – paklausė Martinas.

Luošas vaikas dar sykį papurtė galvą. Daktaras Daruvala žinojo: neįmanoma atspėti, kiek tas vaikiščias supranta, ko klausinėjamas, bet gydytojas dar neužmiršo, kad anglų kalbą elgetėlė moka geriau, nei išsiduoda, – nekvailas berniokas.

– Jis iš Čaupačio paplūdimio gaujos, – bandė aiškinti gydytojas misionieriui. – Jie lasioja išmaldą, laikydamiesi tam tikros tvarkos.

Tačiau Martinas Milzas jo nesiklausė. Nors uolusis Dievo tarnas skelbė „žvilgsnio kuklumą“, skatinamą jėzuitų, vis dėlto į traiškano-

tas luošo vaiko akis žiūrėjo net labai įdėmiai, tiesiog įsisiurbęs žvilgsniu. Daktaras Daruvala sumojo, kad berniokas tiesiog pakerėtas.

– Bet *kai kas* tavimi vis dėlto rūpinasi, – tarė misionierius elgetėlei.

Šlubas vaikas lėtai linktelėjo.

– Ar, be šitų, turi dar kokių nors drabužių? – paklausė Martinas Milzas.

– Nėra drabužių, – tuojau pat išpyškino vaikiščias. Veikiausiai jis buvo menkesnio ūgio, nei derėtų pagal amžių, bet gatvės gyvenimo užgrūdintas. Berniokui galėjo būti aštuoneri, gal dešimt.

– O kada tu paskutinį kartą valgei? Kada paskutinį kartą prisivalgei *iki soties*? – kamantinėjo misionierius.

– Seniai, – atsakė elgetėlė. Daugių daugiausia jam galėjo būti kokie dvylika.

– Martinai, nereikėtų taip elgtis, – perspėjo Farokas atvykėlį. – Bombėjuje tokių vaikų yra tiek, kad nesutilptų į visą Šventojo Ignoto misiją. Visi jie netilptų net mokykloje, bažnyčioje ir vienuolyne, užkimštum visą mokyklos kiemą, visą automobilių aikštelę, ir vis tiek nesutalpintum visų! Tokių berniukų kaip jis – tiesiog per daug, negali nuo pat pirmosios dienos imtis visų jų *globoti*!

– Ne visus juos, tik šitą vieną, – atsakė misionierius. – Šventasis Ignotas sakė, kad nepagailėtų gyvybės, jei tai sulaikytų vieną vienintelę prostitutę nuo vienos vienintelės nakties nuodėmių.

– O, dabar man aišku, – pareiškė daktaras Daruvala. – Kaip suprantu, *šitai* jau išbandei!

– Iš tiesų viskas labai paprasta, – kalbėjo Martinas Milzas. – Šiaip ar taip, ketinau pirkti drabužių: sau nusipirksiu perpus mažiau, kiti bus jam. Šiek tiek vėliau man reikės ir pavalgyti. Taigi, iš to, kiek paprastai suvalgau, šįsyk suvalgysiu tik pusę...

– Toliau gali ir nesakyti – kita pusė atiteks *jam*! – piktai drėbė daktaras Daruvala. – Oi, tiesiog nuostabu. Ir kaip aš pats nepagalvojau apie tai dar prieš daugelį metų?

– Viską reikia nuo ko nors pradėti, – lyg niekur nieko atsakė jėzuitas. – Niekas nepasirodys per sunku, jei imsies po truputį, po žingsnelį.

Stodamasis jis pakėlė ant rankų ir vaiką, rūpintis lagaminu palikęs daktarui Daruvalai. Ir su visu bernioku glėbyje ėmė žingsniuoti aplink Vinodo taksi, kuriame žemaūgis vis dar pūtė į akį.

– Pakeliu... pakeliu... pakeliu... – užtraukė Martinas Milzas. – Ištiesiu... ištiesiu... ištiesiu... – kartojo tą pačią giesmelę. – Nuleidžiu... nuleidžiu... nuleidžiu... – pabaigė, kaip ir derėjo.

Vaikiokui pasirodė, kad tai kažkoks žaidimas, ir jis nusijuokė.

– Na, matote? Jis laimingas, – paskelbė Martinas Milzas. – Pirmiausia drabužiai, paskui maistas, o tada – jei jau neįmanoma išgydyti jam kojos, tikriausiai galite kaip nors padėti jo akims?

– Aš ne akių gydytojas, – atsakė daktaras Daruvala. – Akių ligos čia itin paplitusios. Galėčiau nukreipti jį pas kokį kitą gydytoją...

– Na štai, visai nebloga pradžia, ar ne? – įvertino Martinas. – Nuo šito tu ir *pradėsi*, – pasakė jis luošiui.

Daktaras Daruvala ėmė kumščiu trankyti automobilio langą vairuotojo pusėje, ir persigandęs Vinodas kaipmat pašoko iš miego. Pirmiausia žemaūgis trumpais išskleiptais pirštais suskato graibytis skvošo rakečių kotų, bet tuojau atpažino gydytoją. Jei dienos šviesoje Vinodas ir įžiūrėjo, kad Martinas Milzas vis dėlto nėra visiškai tiksli įžymiojo brolio dvynio kopija, tai bent jau neišsakė jokių įtarimų. Regis, žemaūgio nebeglumino net dvasininko apykaklė. Jeigu Dharas Vinodui ir atrodė pasikeitęs, žemaūgis nusprendė, kad nieko kita ir negalima laukti iš žmogaus, kurį prilupo tie paleistuvės transvestitai. Savo ruožtu Farokas tūžmingai įvertė to nevispročio lagaminą į bagažinę.

Gaišti tikrai nebuvo kada. Gydytojas sumojo privaląs kuo greičiau pristatyti Martiną Milzą į Šventojo Ignoto misiją. Tėvas Julijonas ir kiti jau ras, kur jį nukišti ir užrakinti. Martinas privalės jiems paklusti – šiaip ar taip, argi ne tą reiškia jo duotas paklusnumo įžadas? Gydytojas nepagailėsiąs tėvui rektoriui paprasto patarimo: žiūrėk, kad Martinas Milzas neiškeltų kojos arba iš pačios misijos, arba iš mokyklos. Nieku gyvu neišleisk jo bastytis po Bombėjų! Kokią sumaištį jis ten gali sukelti, sunku net įsivaizduoti!

Kai Vinodas išvairavo „Ambasadorių“ atbulą iš skersgatvio, daktaras Daruvala išvydo, kad abu: ir scholastas, ir luošas vaikas –

šypsosi. Kaip tik tą akimirką Farokas sumojo, koks žodis kirbėjo ant liežuvio galo – pavėluotas atsakymas į Džono D. klausimą, koks esąs Martinas Milzas. Tasai žodis buvo „pavojingas". Gydytojas neištvėrė jo neištaręs.

– Žinai, koks tu esi? – paklausė misionieriaus daktaras Daruvala. – Tu *pavojingas*.

– Ačiū, – atsakė jėzuitas.

Daugiau jie ir nesikalbėjo, kol atvažiavo į Kros Maidano dykrą, ten judriame ruože netoli Bombėjaus sporto aikštyno, Gymkhanos, žemaūgiui teko nemenkai pavargti, kol rado tarpelį automobiliui įsprausti. Vesdamasis Martiną Milzą ir luošąjį vaikiščią į Mados gatvę, kur galima nusipirkti pačių pigiausių medvilninių drabužių – išbrokuotų likučių iš fabriko, su nedideliais trūkumais, – daktaras Daruvala staiga pastebėjo netikro paukščiašūdžio gurvuolį, prikibusį ant dešinio sandalo dirželio ir jau spėjusį sukietėti; Farokas pajuto, kad šiek tiek paukščio išmatų pridžiūvo ir basnirčia apautos kojos tarpupirščiuose. Tikriausiai vaikigalis bus apipurškęs ir daktarą Daruvalą, kol šis ginčijosi su scholastu, nors, gydytojo manymu, buvo nedidelė tikimybė, kad šitas paukščio kakulis tikras.

– Kuo tu vardu? – paklausė misionierius elgetėlės.

– Ganešas, – atsakė vaikinukas.

– Tai drambliagalvio dievo vardas – paties populiariausio dievo visoje Maharaštroje, – paaiškino daktaras Daruvala Martinui Milzui. Čaupačio paplūdimyje tokiu vardu vadinosi bene kas antras berniūkštis.

– Ganešai, gal aš galiu tave vadinti Vaikiščiu Paukščiašūdžiu? – paklausė Farokas elgetėlės. Tačiau iš juodutėlių akių, plykstelėjusių tame laukinio žvėrelio snukutį primenančiame veide, nieko nebuvo įmanoma išskaityti. Ganešas arba nesuprato, arba nutarė, kad kaip tik dabar pravartu patylėti, – protingas vaikiščias.

– Jokiu būdu neturėtumėte vadinti jo Paukščiašūdžiu! – pasipiktino misionierius.

– Ganešai, – tarė daktaras Daruvala, – manau, tu irgi pavojingas, Ganešai.

Juodos vaikiščio akys kryptelėjo į Martiną Milzą, paskui vėl smigo į Faroką.

– Ačiū, – atsakė Ganešas.

Paskutinį žodį tarė Vinodas; žemaūgis, priešingai nei misionierius, nemanė, kad luošių savaime reikia gailėtis.

– Klausyk, tu, Paukščiašūdi, – pasakė vaikiščiui žemaūgis. – O tu ir iš tikrųjų pavojingas.

16. PONO GARGO MERGAITĖ

Kažkokia venerinė bėdelė

Dipa naktiniu traukiniu važiavo į Bombėjų iš kažkokio Gudžarato miestelio, kuriame tuo metu gastroliavo Didysis Mėlynasis Nilas. Ji buvo sutarusi su daktaru Daruvala, kad atvesianti mažametę bėglę prostitutę į jo kabinetą luošų vaikų ligoninėje; pati ketino palydėti mergaitę ir pagloboti per apžiūrą, mat mergaitė iki šiol dar niekad nesilankė pas gydytoją. Dipa vylėsi, kad gydytojas didelių sutrikimų neras ir ji galėsianti iš karto išsivežti vaiką į Didįjį Mėlynąjį Nilą. Tiesa, mergaitė iš tikrųjų buvo pabėgusi iš viešnamio, bet, pasak pono Gargo, suskubo pasprukti iš ten būdama dar nekalta. Tik štai daktaras Daruvala nenorėjo tuo tikėti.

Ji buvo vardu Madu, tai reiškia „medus". Mergaitės plaštakos ir pėdos buvo silpnos, išglebusios ir gerokai per stambios menkam kūneliui: ji priminė mažą šunytį didelėmis letenomis, tokį, į kurį vos pažvelgus būna aišku: iš jo išaugs didžiulis šuo. Tačiau Madu atveju tai buvo prastos mitybos ankstyvoje vaikystėje pasekmė: visas kūnas nespėjo vystytis proporcingai su pėdomis ir plaštakomis. Užtat Madu galva nebuvo tokia didelė, kaip atrodė iš pirmo žvilgsnio. Tiesiog jos ištįsęs, pailgas veidelis nederėjo prie smulkučio kūno. Išsprogusios, gelsvai rusvos lyg liūto akys žvelgė abejingu, nesutelktu žvilgsniu. Tik lūpos buvo putlios, moteriškos, prisirpusios – jos visiškai netiko prie nesusiformavusių, dar visai vaikiškų bruožų veido.

Tikriausiai kaip tik šitokia moters-vaiko išvaizda ir lėmė ypatingą Madu populiarumą tame viešnamyje, iš kurio ji pabėgo: kai

kuriuos klientus tokie dalykai ypač traukia. Šitokia susirūpinti verčianti prieštara buvo būdinga ir visam trapiam jos kūnui. Klubų ji išvis neturėjo, kitaip tariant, jos klubai buvo lyg berniuko, užtat krūtys, tiesa, neįtikėtinai mažos, buvo prisirpusios, visai susiformavusios, tokios pat moteriškos kaip ir gundančios lūpos. Nors ponas Gargas tikino Dipą, esą mergaitė dar nesulaukusi lytinės brandos, daktaras Daruvala spėjo, kad menstruacijos jai neprasidėjusios tik todėl, kad Madu nuolatos persidirbdavusi ir niekada negavusi iki soties pavalgyti. Negana to, jai nežėlė plaukai pažastyse ir ant gaktos, tik ne todėl, kad nė nebūtų pradėję dygti, o todėl, kad kažkas įgudusia ranka juos nuskuto. Farokas paragino Dipą pačiupinėti Madu pažastis – pirštų galiukus aiškiai daigstė ataugantys plaukeliai.

Gydytojui pačiomis netikėčiausiomis akimirkomis kartais imdavo ir išnirdavo prisiminimas apie netyčinį susilietimą su Dipos lyties organais. Vos išvydo, kaip žemaūgio žmona prisilietė prie mergaitės pažastų, staiga pagaugai perbėgo nugara. Užvis giliausiai Farokui įstrigo stulbinanti buvusios oro akrobatės gyslotos rankos jėga. Jis puikiai prisiminė, kaip stengėsi pakelti galvą, trūks plyš patraukti nosį nuo jos gaktikaulio, – ir kaip ji, sugriebusi už smakro, staigiu trūktelėjimu išplėšė jo galvą iš savo tarpukojo. Jis niekaip negalėjo atgauti pusiausvyros, kakta įsirėmęs į jos pilvą, į aštrius žvynelius, puošiančius jos triko, tad slėgė Dipą kone visu kūno svoriu, bet ji vis tiek įstengė viena ranka trūktelėti jį už smakro ir atkelti nuo savęs. Dipa buvo oro akrobatė, įgudusi sūpuotis ant trapecijų palubėje, tad jos rankos buvo tvirtos. Ir dabar, kai tik išvydo gyslotus jos pirštus, liečiančius mergaitės pažastį, Farokui nuo to reginio teko nusigręžti – ne nuo apsinuoginusios mergaitės, o nuo Dipos.

Farokas suvokė, kad Dipa, ko gero, išsaugojo daugiau nekaltybės nei Madu – jei apie šios nekaltybę išvis dar vertėjo kalbėti; šiaip ar taip, žemaūgio žmona niekad nebuvo prostitutė. Prieš pirminę gydytojo apžiūrą mergaitė išsirengė abejingai, nėmaž nesivaržydama – tai daktarui Daruvalai sukėlė įtarimų, kad ji galbūt netgi *patyrusi* prostitutė. Farokas gerai žinojo, kaip keblu būna išsirengti

daugumai Madu amžiaus mergaičių. Juk jis buvo ne tik gydytojas, bet ir trijų dukterų tėvas.

Madu nepravėrė burnos; galbūt nė nesuprato, kam ta apžiūra reikalinga, o gal gėdijosi. Kai viena ranka prisidengė krūtis, o kitą pakėlė prie burnos, atrodė kaip aštuonmetė mergaitė. Tačiau, daktaro Daruvalos nuomone, jai galėjo būti visi trylika ar keturiolika.

– Neabejoju: ją apskuto kažkas kitas, ne ji pati, – pasakė Farokas Dipai. Ruošdamasis rašyti „Inspektoriaus Dharo ir narvinių žudiko“ scenarijų, gydytojas nuveikė tam tikrą tiriamąjį darbą, tad apie viešnamius šį tą išmanė. Tarkime, žinojo, kad viešnamiuose „nekaltybė“ yra terminas prekei pristatyti, toli gražu nebūtinai tiksliai nusakantis fiziologinę būklę. Galbūt ir plaukus reikėdavo nuskusti tam, kad mergaitė atrodytų kaip nekalta. Bet, gydytojo žiniomis, dauguma vyresnių prostitučių irgi skusdavosi. Mat gaktos, kaip ir pažastų, plaukai – tikra utėlių perykla.

Žemaūgio žmona nusivylė: tikėjosi, kad daktaras Daruvala bus pirmas ir paskutinis gydytojas, kuriam turės pasirodyti Madu. Tačiau daktaras Daruvala laikėsi kitokios nuomonės. Madu jam pasirodė gluminančiai subrendusi. Kad ir kaip būtų norėjęs pamaloninti Dipą, jis niekaip negalėjo išrašyti pažymos, esą Madu sveika; pirmiau ją trūks plyš reikėjo parodyti ginekologui Tatai, kitaip tariant, Tatai Du – pravarde šis buvo kur kas labiau žinomas.

Daktaras Tata nebuvo pats geriausias Bombėjaus akušeris-ginekologas, bet (kaip andai ir jo tėvas) kito gydytojo atsiųstą pacientę apžiūrėdavo nedelsdamas. Daktaras Daruvala jau kažin kada įtarė, kad iš tokių apžiūrėti atsiųstų pacienčių Tata Du ir vertėsi. Farokas smarkiai abejojo, ar daug atsirastų moterų, kurios, kartą apsilankiusios pas Tatą Du, vėliau ryžtųsi ir antram vizitui. Nors iš klinikos pavadinimo išnyko tokie skambūs žodžiai kaip „geriausia“ ir „populiariausia“ (dabar ji vadinosi tiesiog DAKTARO TATOS GINEKOLOGIJOS IR MOTINYSTĖS KLINIKA), ji buvo nepajudinamai įsitvirtinusi vidutiniškų miesto klinikų sąraše. Jei kuriai nors ortopedinių bėdų turinčiai pacientei prireiktų dar ir akušerio-ginekologo pagalbos, daktaras Daruvala jos niekada nesiųstų pas Tatą Du. Tačiau eilinei apžiūrai – prireikus sveikatos pažymos

ar pasitikrinti dėl venerinių ligų – Tata Du buvo pats tas, be to, ir apsisukdavo mikliai.

Šiuo atveju jis buvo netgi itin greitas. O kol Vinodas vežė Dipą ir Madu pas daktarą Tatą (kur šioms teks palaukti vos trumpą valandėlę), Farokas iš paskutiniųjų stengėsi pažaboti Martiną Milzą, kad su jau įprastu uolumu ir įkarščiu stačia galva nepultų į tą veiklą, kuri žemaūgiui ir jo žmonai atstojo religiją. Savo akimis matęs, kaip scholastas užjautė tą drambliakojį valkatėlę, Vinodas ilgai netruko sumąstyti, kokių paslaugų galima išpešti iš garsiojo Inspektoriaus Dharo. Deja, buvo visiškai neįmanoma nuo misionieriaus nuslėpti, kad vienintelis *ne*luošas vaikas daktaro Daruvalos priimamajame yra – tegul ir buvusi – mažametė prostitutė.

Daktaras Daruvala nespėjo net baigti Madu apžiūros, o nelaimė jau buvo įvykusi: Martinas Milzas visiškai persiėmė beprotiška Vinodo ir Dipos idėja, neva visos Bombėjaus viešnamių bėglės galėtų tapti cirko akrobatėmis. Martino akimis žiūrint, išsiųsti mažametę prostitutę į cirką reiškė žengti pirmąjį žingsnį jos sielos išganymo linkui. Faroką iš anksto baugino tai, ko reikėjo laukti vėliau – kai tik Martinui tokia mintis šaus į galvą. Anksčiau ar vėliau misionierius būtinai sumanys, kad drambliakojis bernaitis Ganešas irgi galėtų išgelbėti savo sielą cirke. Užtat daktaras Daruvala gerai žinojo, kad visiems vaikams, kuriuos jėzuitas pasišaus išgelbėti, cirkų tikrai neužteks.

Paskambino daktaras Tata, pranešė Madu tyrimo rezultatus.

– Taip, ji tikrai gyvena lytinį gyvenimą – partnerių turėjusi tiek, kad nesuskaičiuosi! Ir taip, ji turi kažkokią venerinę bėdelę, – pasakė Tata Du. – Bet esamomis aplinkybėmis galėjo būti ir kur kas blogiau.

– Atlikote jai ŽIV testą? Ne teigiamas?

– Mėginį paėmėme, tikriname – pranešiu, – pažadėjo daktaras Tata.

– O kokia ta bėda, kurią aptikote? – paklausė Farokas. – Gonorėja?

– Ne, tik šioks toks gimdos kaklelio uždegimas, yra ir šiek tiek išskyrų, – ėmėsi aiškinti daktaras Tata. – Šlaplės skausmais ji nesi-

skundžia, uždegimas ten toks nestiprus, kad gali ir nejusti. Spėju, kad jį sukėlė chlamidijos. Išrašysiu jai tetraciklino kursą. Tačiau chlamidiozę tiksliai diagnozuoti sunku, kaip žinote, chlamidijų bakterijų per mikroskopą neįžiūrėsi.

– Taip, taip, – nekantriai patvirtino daktaras Daruvala; apie chlamidijas jis šito nežinojo, bet ir nenorėjo žinoti. Šiandien pas-kaitų jautėsi sotus iki kaklo: jam jau teko išklausyti variaciją pro-testantų reformacijos tema ir pamokslą apie jėzuitų požiūrį į laisvą valią. Jis tenorėjo sužinoti, ar Madu gyvena aktyvų lytinį gyvenimą, nieko daugiau. Nebent – ar įmanoma rasti kokios venerinės ligos užkratą, dėl kurio jis galėtų pričiupti rūgštimi apiplikytąjį, randuo-tąjį poną Gargą. Visi ankstesnieji pono Gargo „radiniai“ nešiojo vienokių ar kitokių venerinių ligų sukėlėjų; Farokas mielai būtų suvertęs kaltę dėl to pačiam Gargui. Gydytojas tiesiog netikėjo, kad lytiškai plintančių ligų užkratą kiekviena mergaitė pasigaudavo bū-tent viešnamyje, iš kurio būdavo pabėgusi. Užvis labiausiai – nors pats nebūtų galėjęs paaiškinti kodėl – daktarui Daruvalai norėjo-si pakeisti pernelyg jau palankią Dipos ir Vinodo nuomonę apie poną Gargą. Nejaugi žemaūgis ir jo žmona neįžvelgia, koks tasai ponas Gargas pasibaisėtinas šlykštūnas?

– Taigi, jei ŽIV testo rezultatas bus neigiamas, galėsime tvirtin-ti, kad ji sveika? – paklausė Farokas Tatos Du.

– Taip, kai ji suvartos skirtąjį tetraciklino kursą, ir dar su sąlyga, jeigu niekas neleis jai grįžti į viešnamį, – atsakė daktaras Tata.

Ir dar su sąlyga, jei Dipa neatiduos mergaitės atgal į „Šlapiąjį kabaretą“ ar ponui Gargui, pagalvojo Farokas. Daktaras Daruvala suprato, kad Dipai reikės grįžti į Didįjį Mėlynąjį Nilą anksčiau, nei jis sužinosiąs ŽIV testo rezultatą. Tad mergaite teksią pasirūpinti Vinodui, tai yra nieku gyvu neprileisti jos prie pono Gargo; su že-maūgiu Madu būsianti saugi.

Gydytojas atkreipė dėmesį, kad moralinis Martino Milzo porei-kis kišti nosį visur, kur niekas neprašo, tuokart buvo apslopęs, mat misionierių pakerėjo Faroko mėgstamiausia nuotrauka iš cirko – gydytojas ją visuomet laikė savo kabinete ant stalo. Nuotraukoje buvo įamžinta Pratapo Singo įseserė Suman, Didžiojo Karališkojo

cirko žvaigždė. Suman vilkėjo „Povų šokio“ kostiumą; pagrindinės palapinės užkulisiuose ji kaip tik talkino dviem mažoms mergaitėms apsivilkti povų drabužius. Povus visada vaidindavo mažos mergaitės. Nuotraukoje Suman maukšlino joms povų galvas, kamšė plaukus po melsvai žaliomis ilgo povo kaklo plunksnomis.

„Povų šokis“ atliekamas kiekviename Indijos cirke. (Povas – Indijos nacionalinis paukštis.) Didžiajame Karališkajame Suman vaidindavo legendinę mergelę, kurios mylimąjį piktoji kerėtoja užbūrė, kad ją pamirštų. Ji šoka mėnesienoje su dviem povais, ant riešų ir čiurnų skimbčioja varpeliai.

Tasai „Povų šokis“ nėjo daktarui Daruvalai iš galvos, bet ne dėl Suman grožio ar mergaičiukių su povų kostiumais. Jam kažkodėl visada atrodydavo, kad tiedvi mergaitės povai turi mirti. Šokio muzika buvo švelni, slėpininga, fone girdėdavosi liūtų urzgimas. Tamsoje anapus arenos kaip tik tuo metu liūtai būdavo vedami iš narvų į uždarą tunelį – ilgą vamzdžio pavidalo narvą, vedantį į areną. Liūtai to tunelio negalėjo pakęsti. Ten tuojau pat imdavo niautis, mat tunelis jiems buvo pernelyg ankštas ir žemas; žvėrys nebegalėdavo nei grįžti atgal į narvus, nei išbėgti į areną. Farokas amžiais baimindavosi, kad koks liūtas gali ištrūkti. Baigusios šokį mergaitės povai bėgdavo į trupės palapinę, ir Farokas įsivaizduodavo, kaip tasai ištrūkęs liūtas sudrasko jas tamsoje.

Iškart po „Povų šokio“ pagalbiniai darbininkai imdavosi montuoti arenoje narvus liūtų numeriui. Kol trukdavo šis nuobodus darbas, kol jie sustatydavo ugnies lankus, reikėdavo kuo nors užimti publiką – tam buvo skirtas motociklininkų numeris atvirame pagrindinės palapinės priestate. Motociklai sukeldavo tokį pragarišką triukšmą, kad jei koks ištrūkęs liūtas būtų užpuolęs mergaites povus, niekas nė nebūtų išgirdęs jų klyksmo. Motociklininkai skriedavo priešingomis kryptimis didžiuliame plieninio tinklo rutulyje – šis buvo vadinamas Mirties rutuliu, mat, *jei* motociklai susidurtų, abu motociklininkai veikiausiai žūtų. Tačiau daktarui Daruvalai atrodė, jog numeris šitaip vadinamas dėl to, kad motociklų riaumojimas turi užgožti priešmirtinį mergaičių povų riksmą.

Kai jis pirmą kartą išvydo Suman, ji kaip tik padėjo mergaitėms apsivilkti povų kostiumus; elgėsi su jomis lyg tikra motina, nors savų vaikų neturėjo. Tačiau Farokui atrodė, kad ji rengia mergaites paskutinį kartą. Jos išbėgs iš arenos, užkrioks Mirties rutulio motociklai, o tamsoje tarp trupių palapinių mergaičių jau tykos pabėgęs liūtas.

Galbūt, jei paaiškės, kad nėra ŽIV nešiotoja, Madu galės tapti viena iš Didžiojo Mėlynojo Nilo mergaičių povų. Vis dėlto, kad ir kaip būtų, jei paaiškėtų, kad jos ŽIV testas teigiamas, ar jei ji taptų mergaite povu, Madu ateities perspektyvos, daktaro Daruvalos nuomone, buvo gana miglotos. Gargo mergaitėms paprastai reikėdavo kai ko daugiau nei vien tetraciklino dozės.

Abejotinas būdas pasinaudoti Martinu Liuteriu

Martinas Milzas primygtinai prašė leisti jam stebėti kasdienį gydytojo darbą, mat, dar net nepamatęs nė vieno daktaro Daruvalos paciento, uolusis jėzuitas jau pareiškė, esą gydytojas atliekąs „paties Viešpaties skirtus darbus“. Šiaip ar taip, argi gali būti artimesnė Jėzui veikla nei luošų vaikų gydymas? Beveik toks pat aukštas lygis kaip ir gelbėti jų sielas, dingtelėjo Farokui. Daktaras Daruvala leido misionieriui sekioti iš paskos lyg kokiam šešėliui – bet tik todėl, kad norėjo įsitikinti, jog sumušimas tikrai praeis be rimtesnių padarinių. Ypač atidžiai gydytojas stebėjo, ar nepasireikš kokie sunkios galvos traumos požymiai, tačiau tokią tikimybę Martinas Milzas lėtai, bet atkakliai trupino. Jis išties atrodė kuoktelėjęs, bet pamišimą lėmė anaiptol ne galvos sužalojimas – veikiau tai buvo aklų įsitikinimų bei sistemingai įsikaltų žinių pasekmė. O po to, ką teko patirti Mados gatvėje, daktaras Daruvala tuo labiau neketino paleisti Martino Milzo laisvai klajoti po Bombėjų. Deja, gydytojas kol kas taip ir nerado laiko pristatyti pamišėlio į, jo nuomone, saugią vietą – Šventojo Ignoto misiją.

Mados gatvėje Martinas Milzas sugebėjo neatkreipti dėmesio į milžinišką Inspektoriaus Dharo portretą, vakarykščiai priklijuo-

tą kaip tik virš drabužių prekyvietės prekystalių. Užtat pastebėjo reklaminį kito filmo plakatą: šalia „Inspektoriaus Dharo ir Tylos Bokštų“ buvo pritvirtinta „Mirties troškimo“ afiša su tokio pat dydžio Čarlzo Bronsono atvaizdu.

– Šitas labai jau panašus į Čarlzą Bronsoną! – pareiškė jėzuitas.

– Tai ir yra Čarlzas Bronsonas, – atsakė jam Farokas.

Tačiau Inspektoriaus Dharo veide Martinas Milzas neįžvelgė jokio panašumo į save patį. Savo ruožtu drabužių prekeiviai varstė jėzuitą grėsmingais žvilgsniais. Vienas netgi atsisakė ką nors jam parduoti; scholastas tai suprato, kaip norėjo: esą prekeivis neturi nieko jam tinkamo dydžio. Kitas pardavėjas paleido gerklę: esą šito pasirodymas Mados gatvėje – ne kas kita, kaip pigus reklaminis triukas naujo filmo pasirodymo proga. Tokio protrūkio priežastis galėjo būti ta, kad misionierius atkakliai nešė ant rankų elgetėlę. Kaltinimus prekeivis išdėjo marathi kalba, o drambliakojis vaikiščias dar šliūkštelėjo alyvos į ugnį nusispjaudamas ant parduodamų drabužių krūvos.

– Nagi, nagi, – sudraudė luošį Martinas Milzas. – Tegul sau jie tave užgaulioja, tu vis tiek šypsokis. Būk jiems gailestingas.

Jėzuitas, reikia manyti, net neabejojo, kad prekeivis sukėlė triukšmą būtent dėl Ganešo ir jo sutraiškytos kojos.

Tikras stebuklas, kad jiems pavyko išnešti iš Mados gatvės sveiką kailį; negana to, daktarui Daruvalai netgi pasisekė įkalbėti Martiną Milzą nusikirpti plaukus. Tiesa, šie ir šiaip buvo trumpi, bet gydytojas nesidrovėdamas kažko priskiedė apie vis labiau karštėjančius orus ir dar apie tai, kad dauguma Indijos asketų bei šventikų skutasi plikai. Farokas susitarė su vienu kirpėjų, kurie, susibūrę tiesiog ant šaligatvio Mados gatvės gale, siūlo savo paslaugas už tris rupijas, ir šis pasistengė nurėžti misionieriui plaukus taip, kad viršugalvis beveik nesiskyrė nuo nuskusto plikai. Vis dėlto net ir „skustagalvio“ Martino Milzo povyzoje išliko pernelyg daug Inspektoriaus Dharo agresyvumo. Juodu buvo panašūs toli gražu ne vien abiem būdingu polinkiu kreivai šypsotis.

Džonas D. prasižiodavo retai, bet tikrai nestokojo netgi perdėto pasitikėjimo savimi, o vaidindamas niekada neužmiršdavo teksto.

Savo ruožtu Martinas Milzas niekada neužsičiaupdavo, bet galbūt jis, be paliovos plepėdamas, irgi berdavo iškaltus scenarijaus žodžius? Galbūt tai – tiesiog kitokio amplua aktoriaus tekstas, nuolat įsiterpiančio tikratikio žodžiai? Ar tik nėra taip, kad *abu* dvyniai apdovanoti perdėtu pasitikėjimu savimi? Be jokios abejonės, abu buvo tikri užsispyrėliai.

Gydytojas gerokai nustebo įsitikinęs, kad, ko gero, net ne didžioji bombėjiečių dauguma, išvydę Martiną Milzą, palaikydavo jį Inspektoriumi Dharu; mažne pusė jų išvis neįžvelgė panašumo. Vinodas, gerai pažįstantis Dharą, buvo tvirtai įsitikinęs, kad Martinas ir yra Dharas. Dipa Dharą irgi pažinojo, bet kino žvaigždės šlovei buvo visiškai abejinga; ji nematė nė vieno Inspektoriaus Dharo filmo, tad ir pats personažas jai buvo niekas. Kai susidūrė su Martinu Milzu daktaro Daruvalos priimamajame, Dipa iškart palaikė jį tuo, kas jis ir buvo iš tikrųjų: geradariu amerikiečiu. Tačiau jau nuo seno ji taip pat vertino ir Dharą. Inspektoriaus Dharo filmų žemaūgio žmona nebuvo mačiusi – užtat buvo mačiusi Dharą reklaminėje televizijos laidoje apie luošų vaikų ligoninę. Dipai Dharas visada buvo geradaris – ir ne indas. Kita vertus, Randžito apmulkinti nepavyko. Gydytojo sekretoriui skriauznas misionierius pasirodė tik vos vos panašus į Dharą. Randžitui ir į galvą neatėjo, kad tuodu gali būti dvyniai; jis tik šnipštelėjo daktarui Daruvalai į ausį nė nežinojęs, kad Dharas turi brolį. Kadangi Martinas Milzas po visų nuotykių buvo ne kažin kokios būklės, nenuostabu, kad Randžitas palaikė jį *vyresniuoju* Dharo broliu.

Visų labiausiai daktarui Daruvalai rūpėjo išsaugoti paslaptį – Martinas Milzas nieko neturėjo sužinoti; o kai galiausiai pavyksią pristatyti jį į Šventojo Ignoto misiją, išnyks ir šita grėsmė – ar bent taip vylėsi gydytojas. Farokas ketino palikti Džonui D. spręsti pačiam, ar jis norįs susipažinti su savo dvyniu, ar ne. Tačiau gydytojo kabinete ir laukiamajame neprileisti Vinodo ir Dipos prie Martino Milzo – gana kebli užduotis. Daktaras Daruvala nebenumanė nei ką daryti, nei kaip išlaikyti juos kuo atokiau vienus nuo kitų – nebent tiesiai išklotų žemaūgiui ir jo žmonai, kad misionierius – Dharo brolis dvynys, bet to daryti visai nenorėjo.

Vinodo iniciatyva jie supažindino Ganešą su Madu – galima pamanyti, kad trylikametė prostitutė ir dešimtmetis elgetėlė, kuriam koją neva numynęs dramblys, savaime iškart turėtų rasti bendrą kalbą. Vis dėlto, nemenkai daktaro Daruvalos nuostabai, taip ir atsitiko. Madu apsidžiaugė sužinojusi, kad bent jau bjauriai traiškanotas Ganešo akis dar galima išgydyti, net jeigu su bjauria jo koja ir nieko nebeįmanoma padaryti. Ganešas savo ruožtu užsisvajojo, kad ir jam būtų visai neprošal pakliūti į cirką.

– Su tokia koja? – paprieštaravo Farokas. – Ką gi tu veiktum cirke su šitokia koja?

– Juk cirke atsirastų ir tokių darbų, kuriuos galima dirbti rankomis, – tuoj pat atsiliepė Martinas Milzas. Daktaras Daruvala pabūgo, kad jėzuitas, matyt, išmokytas triuškinti bet kokius pesimistinius argumentus.

– Vinodai, – Farokas jau kone meldė jį paremti, – negi šitaip šlubuojantis berniukas susidorotų bent su pagalbinio darbininko užduotimis? Ar gali įsivaizduoti, kad jam kas nors leistų kuopti dramblių mėšlą? Nebent galėtų šlubčioti paskui vienratį...

– Klounai visi šlubuoja, – atšovė Vinodas. – *Aš pats* šlubuoju, – pridūrė žemaūgis.

– Nori pasakyti, jis gali šlubuoti kaip koks klounas, kad iš jo visi juoktųsi? – neatlyžo daktaras Daruvala.

– Tarkime, virėjo palapinėje darbų visada pakanka, – atkakliai laikėsi savo Vinodas. – Jis galėtų minkyti ir kočioti tešlą čapati duonai. Arba smulkinti česnakus ir svogūnus daliui.

– Bet kodėl jie turėtų priimti būtent *jį*, nors tokiems darbams yra begalė vaikinų, turinčių dvi sveikas kojas? – prieštaravo ir daktaras Daruvala. Jis nenuleido akių nuo to vaikiščio Paukščiašūdžio: nutuokė, kad išsakydamas argumentus „prieš“ gali susilaukti elgetėlės rūstybės, o kartu – ir atitinkamos paukščių išmatų porcijos.

– Galėtume pasakyti cirko savininkams, kad juos abu reikia priimti drauge! – sušuko Martinas. – Madu ir Ganešas: galėtume pristatyti juos kaip brolį ir seserį, pasakytume, kad juodu vienas kitu rūpinasi!

– Kitais žodžiais tariant, galime ir pameluoti, – įgėlė daktaras Daruvala.

– Šitų vaikų labui *aš* galiu ir pameluoti! – pareiškė misionierius.

– Na žinoma, kurgi ne! – išsprūdo Farokui.

Jį ėmė neviltis, nes niekaip negalėjo prisiminti tikslios Martino Liuterio citatos, kurią taip mėgo jo tėvas, mat ja remdamasis galėjo sėkmingai sudirbti Liuterį su visu jo tikėjimu. Ką ten senasis Laudžis sakydavo, neva Liuteris pateisina melą? Farokui labai magėjo pritrenkti scholastą itin, kiek prisiminė, šiuo atveju tinkama citata, bet atsitiko atvirkščiai: Martinas Milzas nustebino jį patį.

– Juk jūs – protestantas, tiesa? – tarė jėzuitas gydytojui. – Jums išties derėtų įsiklausyti į jūsų seno draugo Liuterio žodžius: „Nejaugi bloga meluoti dėl kilnios priežasties?..“

– Nei tasai Liuteris man draugas, nei ką! – nesusilaikė nerikteléjęs daktaras Daruvala. Martinas Milzas kažką iš tos citatos praleido, tik Farokas niekaip neįstengė prisiminti ką. Jėzuitas apdairiai nutylėjo štai ką: pasak Liuterio, meluoti nėra bloga ne tik dėl kilnios priežasties, bet dar ir tada, „kai netgi grynas melas gali pasitarnauti krikščioniškosios bažnyčios raidai“. Farokas suvokė, kad jį apmulkino, bet atsikirsti negalėjo pristigęs žinių, tad verčiau užsipuolė Vinodą.

– O tu, regis, nori mane įtikinti, kad šitoji Madu – tiesiog antra Mažylė, tiesa? – rėžė Farokas žemaūgiui.

Žinojo, kad tai sakydamas mina ant nuospaudos. Kadangi Vinodas ir Dipa buvo Didžiojo Mėlynojo Nilo artistai, nenuostabu, kad ne itin džiaugėsi, jog daktaras Daruvala kur kas labiau vertina Didįjį Karališkąjį. Didžiajame Karališkajame cirke buvo mergaičiukė Mažylė – tikra cirko žvaigždė. Didysis Karališkasis įsigijo ją vos trejų ar ketverių. Treniravo ją pats Pratapas Singas su žmona Sumi. Sulaukusi septynerių ar aštuonerių, Mažylė jau gebėjo išlaikyti pusiausvyrą aukštyn kojomis, kakta atsirėmusi į dešimties pėdų aukščio bambuko stiebą; stiebas, beje, apatiniu galu remdavosi į kaktą augesnei mergaitei, kuri savo ruožtu stovėdavo dar vienai mergaitei ant pečių... Stebėdami šį numerį, žiūrovai tiesiog negalėdavo patikėti savo akimis. Jam atlikti reikėjo išties ypatingos

mergaitės, apdovanotos tokiu pusiausvyros pojūčiu, koks tenka gal vienai iš milijono. Nors nei Dipa, nei Vinodas niekada nevaidino Didžiajame Karališkajame, abu gerai žinojo, kokie cirkai laikomi aukšto lygio – ar bent jau aukštesnio nei Didysis Mėlynasis Nilas. Bet vis tiek Dipa tempė daktarui Daruvalai tas nukamuotas mažametes Kamatipuros prostitutes – ir tvirtino, neva jos tinkamos cirkui. Deja, net geriausiu atveju jos galėjo tikti nebent Didžiajam Mėlynajam Nilui.

– Ar Madu bent moka stovėti ant galvos? – paklausė Farokas Dipos. – Arba vaikščioti ant rankų?

Žemaūgio žmona į tai atsakė, kad vaikui dar nevėlu visko išmokti. Šiaip ar taip, pačią Dipą Didysis Mėlynasis Nilas kadaise pirko tam, kad padarytų iš jos bekaulę mergaitę gyvatę. Tačiau baigėsi tuo, kad ji tapo oro akrobate – išmoko skraidyti ant palubėje kybančių trapecijų.

– Vis dėlto nukritai, – priminė Dipai gydytojas.

– Ji nukrito į tinklą! – sušuko Vinodas.

– Toli gražu ne visada būna ištemptas tinklas, į kurį galėtum kristi, – atkirto daktaras Daruvala. – Argi tu pats nukritai į tinklą? – paklausė žemaūgio.

– Užtat man sekasi kitose srityse, – nenusileido Vinodas. – Madu neteks dirbti su klounais... ar su drambliais, – pridūrė žemaūgis.

Tačiau Farokui nuojauta kuždėjo, kad Madu – visai nemitri, ji *atrodė* nemitri, o ką ir kalbėti apie abejotiną to raišo būsimojo česnakų bei svogūnų smulkintojo, ką tik Madu įgyto naujojo brolio, judesių koordinaciją. Farokas net neabejojo, kad tasai drambliakojis vaikiščias būtinai susirastų kokį kitą dramblį, kuris dar sykį jį užmintų. Daktaras Daruvala įsivaizdavo, kad Didysis Mėlynasis Nilas, ko gero, sugalvotų kokį nors pretekstą viešai demonstruoti sumaitotą luošio pėdą; Ganešas taptų kokio nors nereikšmingo numerio atlikėju – berniukas drambliukas, štai kaip jis būtų pramintas.

Tada misionierius, remdamasis savąja mažiau nei paros patirtimi Bombėjuje, pareiškė daktarui Daruvalai:

– Kad ir kokie pavojai tykotų cirke, tai vis geriau už dabartinę jų padėtį. Visi puikiai žinome, kokia alternatyva jų laukia, jei nepatektų į cirką.

Vinodas pasakė „Inspektoriui Dharui", kad šis atrodo stulbinančiai atsigavęs po visų košmariškų naktinių nuotykių Folklando kelyje. (Faroko nuomone, misionierius atrodė klaikiai.) Norėdamas sutrukdyti žemaūgiui ir misionieriui įsileisti į tolesnį pokalbį, kuris, kaip daktaras Daruvala gerai žinojo, pernelyg sutrikdytų juos abu, gydytojas timptelėjo Vinodą į šalį ir pakuždėjo, esą šis turėtų kiek įmanoma taikstytis su Dharo keistenybėmis ir „jokiu būdu jam neprieštarauti", mat, žemaūgis, vertindamas kino žvaigždės sveikatos būklę, nėmaž neapsirikęs. Dharas iš tiesų patyręs smegenų traumą, kol kas sunku pasakyti, ar labai sunkią.

– Ar tau tenka ir utėles jam naikinti? – kuždomis paklausė Vinodas Faroko. Žemaūgis manė, kad dėl to scholastui taip siaubingai nurėžti plaukai. Daktaras Daruvala rimtu veidu patvirtino. Taip, jį apnikusios utėlės ir dar sutrenkta galva.

– Tos yra nevalos utėlėtos prostitutės, – paaiškino Vinodas.

Nieko sau rytas išaušo, pagalvojo daktaras Daruvala. Galiausiai jam pavyko atsikratyti Vinodu ir Dipa – išsiuntė juos drauge su Madu pas daktarą Tatą. Daktaras Daruvala visai nesitikėjo, kad Tada Du užlaikys juos taip neilgai. Farokas vos spėjo išspirti lauk Martiną Milzą – nieku gyvu nenorėjo, kad šis trintųsi kabinete ar priimamajame, kai grįš Vinodas, Dipa ir Madu. Be to, daktaras Daruvala troško pabūti vienas, o kriminalinių nusikaltimų skyriuje jo dar laukė komisaro pavaduotojas. Be abejonės, peržiūrėjęs nužudytų prostitučių nuotraukas, gydytojas bus pasiruošęs nušluoti net bendrą visų trijų: jėzuito, žemaūgio ir jo žmonos – optimizmą. Bet, prieš išsprukdamas į Kraufordo prekyvietę, kur turėjo susitikti su komisaro pavaduotoju Pateliu, gydytojas dar turėjo sumąstyti kokią nors užduotį Martinui Milzui; tegul vos valandai ar dviem, bet misionierių būtinai reikėjo išgrūsti į kokią nors misiją.

Dar vienas perspėjimas

Tasai drambliakojis vaikiščias buvo gyva bėda. Ganešas toli gražu nesublizgėjo geru elgesiu pratybų aikštelėje, kur daugybė luošų vaikų po operacijų mankštinosi darydami įvairiausius fizioterapijos pratimus. Ganešas pasinaudojo proga apšvirkšti keletą silpnesnių vaikų dirbtinėmis paukščių išmatomis. Kai pastebėjęs tai Randžitas atėmė iš agresyvaus vaikiščio purkštuvą, Ganešas suleido dantis ištikimajam daktaro Daruvalos sekretoriui į ranką. Randžitas įsižeidė dėl to, kad jam įkando elgeta; ne tam jis mokėsi medicinos sekretoriumi, kad galynėtųsi su visokiomis palaidomis balomis kaip tasai dramblio numintas berniokas.

Diena dar tik prasidėjo, o daktaras Daruvala jautėsi visiškai nusivaręs. Vis dėlto gydytojas skubiai ir sumaniai pasinaudojo Ganešo įjunkiu kandžiotis. Jei jau Martinas Milzas taip tvirtai įsitikinęs, kad tasai vaikigalis Paukščiašūdis pajėgus susidoroti su kasdieniais cirko darbais, galbūt misionierių galima įtikinti, kad turėtų jaustis už elgetėlę atsakingas. Martinas Milzas net labai noriai ėmėsi atsakomybės už drambliakojį vaiką; tikriausiai tas maniakas prisiimtų atsakomybę už viso pasaulio luošius, dingtelėjo Farokui. Tad daktaras Daruvala nedelsdamas ir skyrė Martinui Milzui užduotį nuvežti Ganešą į Parsų bendrosios praktikos ligoninę; gydytojas norėjo, kad šlubąjį elgetėlę apžiūrėtų akių, ausų, nosies ir gerklės specialistas Džidžibojus – A-LOR Džidžibojus, kaip jį visi vadino. Daktaras Džidžibojus specializavosi gydyti akių ligas, itin paplitusias Indijoje.

Nors Ganešo akys smarkiai traiškanojo, o rytais, pasak jo paties, vokai būdavo taip sulipę, kad vos įstengdavo praplėšti, vis dėlto akių obuoliai dar nebuvo suminkštėję. Tai, daktaro Daruvalos manymu, reikštų paskutinę „baltų" akių stadiją, kai akies ragena susidrumsčia, tampa neperregima, ir ligonis apanka. Kad ir kas būtų įsimetę Ganešui į akis, Farokas vylėsi, kad tai dar ankstyvoji ligos stadija. Vinodas pripažino, kad vaikinuko, pasmerkto apakti, nepriimtų joks cirkas, netgi Didysis Mėlynasis Nilas.

Vis dėlto dar anksčiau, nei Farokas spėjo išguiti drambliakojį vaikinuką ir jėzuitą į Parsų ligoninę, kuri buvo netoli, Martinas

Milzas spontaniškai puolė padėti vienai moteriai laukiamajame. Ji buvo vieno iš luošų vaikų motina. Misionierius parklupo ant kelių prie jos kojų – šis uoliojo kataliko įjunkis Faroką jau gerokai siutino. Moteris, nenuostabu, išsigando. Be to, jai nė nereikėjo jokios pagalbos, mat jos lūpos ir dantenos anaiptol nekraujavo, kaip pasirodė scholastui. Ji tik kramtė betelio lapą su areko riešutu, kurio jėzuitas kaip gyvas nebuvo matęs.

Daktaras Daruvala atsitempė Martiną iš laukiamojo į savo kabinetą, kur, bent šitaip vylėsi gydytojas, misionierius turėjo mažiau galimybių prisidaryti bėdos. Daktaras Daruvala primygtinai pareikalavo, kad Ganešas eitų drauge su jais, mat baiminosi, kad pavojingasis elgetėlė, žiūrėk, ims ir krimstelės dar ką nors. Kabinete Farokas pasisodino Martiną Milzą ir kaip įmanydamas ramiau išaiškino, kas yra paanas – vietinė betelio rūšis. Areko riešutas suvyniojamas į betelio lapą. Pridedama ir kitokių priedų, bene įprasčiausi – rožių sirupas, anyžių sėklos, kalkių tyrė... nors iš tikrųjų į betelių lapus vyniojama bet kas, kitąsyk net kokainas. Užkietėjusį betelių vartotoją paprastai atpažinsi iš raudonomis dėmelėmis išmuštų lūpų, dantų, dantenų. Moteris, kurią išgąsdino misionierius, nesruvo krauju – ji paprasčiausiai kramtė paaną.

Galų gale Farokui pavyko išsivaduoti nuo Martino Milzo. Daktaras Daruvala vylėsi, kad A-LOR Džidžibojus užtruks kokią amžinybę, kol patikrins Ganešo akis.

Dar nė rytas nesibaigė, o tos dienos sumaištis jau įsisuko beprotišku tempu. Farokas jau suspėjo prisiminti anas baltaveides, tamsiaodes mergaites su violetiniais klostytais sijonėliais; tai buvo viena iš tų „Apkrauto dviračio" kategorijos dienų, tarsi visi kas gyvas gydytojo kabinete ir laukiamajame mintų dviračius pašėlusio kankano ritmu. Tarsi koks chaoso šauklys į kabinetą nė nepasibeldęs įpuolė Randžitas; sekretorius buvo ką tik perskaitęs daktaro Daruvalos korespondenciją. Nors laiškas, kurį Randžitas padavė gydytojui, ir buvo adresuotas daktarui Daruvalai, ne Inspektoriui Dharui, vis dėlto šaltas spausdinto teksto neutralumas iškart tvokstelėjo kažkuo atpažįstamu; dar nė nepažvelgęs, kas voko viduje, dar neišvydęs dviejų rupijų banknoto, gydytojas jau žinojo, ką ras. Ir

vis tiek Farokas pasijuto priblokštas perskaitęs tekstą, atspausdintą didžiosiomis raidėmis ant tos pačios pinigo pusės kaip ir serijos numeris. Šįsyk perspėjimas skambėjo taip: TU – LAVONAS KAIP IR DHARAS.

Madu kyšteli liežuvį

Tarsi būtų maža sumaišties, dar labiau viską suvėlė telefono skambutis; priblokštas, įbaugintas Randžitas apsiriko. Sekretorius pamanė, kad skambina rentgenologas Patelis – mat skambinantysis paklausė, kada daktaras Daruvala ateisiąs pažiūrėti nuotraukų. Randžitas nusprendė, kad nuotraukos – tai rentgeno nuotraukos, ir nesusimąstęs leptelėjo, esą gydytojas dabar užsiėmęs, o kai galėsiąs atsakyti, jie paskambinsią: pats gydytojas arba Randžitas. Bet, vos padėjęs ragelį, sekretorius susigaudė, kad skambino anaiptol ne rentgenologas Patelis. Komisaro pavaduotojas Patelis, žinoma.

– Jums skambino... Patelis, – atsainiu tonu pranešė Randžitas Farokui. – Klausė, kada ateisite pažiūrėti nuotraukų.

Ką gi, o daktaro Daruvalos kišenėje jau buvo *du* dviejų rupijų banknotai: grasinimas Dharui (TU – LAVONAS KAIP IR LALAS) ir grasinimas gydytojui (TU – LAVONAS KAIP IR DHARAS). Farokas neabejojo, kad dėl šitų perspėjimų nuotraukos, kurias jam parodys komisaro pavaduotojas, atrodys dar niūriau.

Farokas žinojo, kad Džonas D., mokantis slėpti pyktį, jau dabar pyksta, kam gydytojas iš anksto neperspėjęs, jog atvyksta įkyruolis aktoriaus brolis dvynys. Dharas užsius dar labiau, jei daktaras Daruvala be jo apžiūrėsiąs tas dramblių, nupieštų ant nužudytų prostitučių kūnų, nuotraukas, bet gydytojas nemanė, kad būtų protinga vestis Dharą į kriminalinių nusikaltimų skyrių – ir juo labiau nepatartina pasirodyti ten su Martinu Milzu. Nuovada, kur jo laukė komisaro pavaduotojas, buvo netoli Šventojo Ksavero mokyklos – tai dar viena jėzuitų institucija, tik mišri, o Šventojo Ignoto mokykla priimdavo vien berniukus. Kaip kažin ką, Martinas Milzas nepraleistų progos bent pamėginti įpiršti Madu jėzuitams, jei ji vis

dėlto nepatektų į cirką. Žiūrėk, tasai pamišėlis dar ims ir užsinorės, kad Šventojo Ksavero mokykla skirtų stipendiją kiekvienai pasitaikiusiai mažametei prostitutei! Scholastas jau apsiskelbė mėginsiąs pasikalbėti su Šventojo Ignoto misijos tėvu rektoriumi dėl Ganešo. Daktaras Daruvala nekantravo išgirsti, ką pasakys tėvas Julijonas, sulaukęs siūlymo į Šventojo Ignoto mokyklą priimti luošą elgetą iš Čaupačio paplūdimio!

Kol gydytojas narstė tokias ir panašias mintis, tuo pat metu skubindamasis apžiūrėti likusius šios dienos pacientus, grįžo Vinodas ir Dipa – su Madu ir tetraciklinu. Dar prieš ištrūkdamas į policijos nuovadą Farokas sumanė paspęsti spąstus ponui Gargui – jautėsi privaląs tai padaryti. Gydytojas paliepė Dipai pasakyti Gargui, esą Madu gydoma nuo lytiškai plintančios ligos – pakankamai abstrakti informacija. Jei ponas Gargas prikišęs nagus prie to vaiko, bus priverstas skambinti daktarui Daruvalai ir aiškintis, kokia tai liga – kad sužinotų, kokių reikia vaistų.

– Dar pasakyk jam, kad atliekame tyrimus, ar ji nėra ŽIV nešiotoja, – pridūrė Farokas. *Šita* žinia tą šunsnukį tikrai privers susigūžti, pagalvojo daktaras Daruvala.

Gydytojas norėjo, kad Dipa ir Vinodas gerai suprastų: Madu nieku gyvu nevalia grįžti į „Šlapiąjį kabaretą" ar dar kada susitikti su Gargu. Žemaūgis nuvešiąs žmoną į geležinkelio stotį, mat Dipa privalėjo nedelsdama važiuoti atgal į Didįjį Mėlynąjį Nilą, bet Madu būtinai turinti likti su juo.

– Ir dar, neužmiršk: ji nebus sveika, kol neišgers viso skirto tetraciklino kurso, – įspėjo gydytojas žemaūgį.

– Aš prisimenu, – patikino Vinodas.

Paskui žemaūgis suskato kamantinėti apie Dharą. Kur jis? Ar gerai jaučiasi? Nejaugi Dharui nereikia jo ištikimojo vairuotojo paslaugų? Daktaras Daruvala Vinodui paaiškino, kad Dharas dar ne visai pasveikęs, jį kamuoja po galvos traumos dažnai pasitaikanti haliucinacija, esą jis – kažkas kitas.

– O kas jis dabar yra? – parūpo žemaūgiui.

– Jėzuitų misionierius, kuris rengiasi tapti kunigu, – atsakė gydytojas.

Dėl šitokios haliucinacijos Vinodas išsyk pajuto Dharui užuojautą. Vadinasi, aktorius patyrė net sunkesnę galvos traumą, nei žemaūgis įtarė iš pirmo žvilgsnio! Štai ką svarbiausia apie tai žinoti, paaiškino gydytojas: vieną minutę jis gali būti vienas asmuo, o kitą – jau kitas. Žemaūgis oriai linktelėjo savo didelę galvą.

Paskui Dipa atsisveikindama pabučiavo gydytoją. Jos lūpos visuomet būdavo vos vos lipnios, saldžiai prakvipusios citrininiais ledinukais, kuriuos ji taip mėgo. Nuo bet kokio fizinio susilietimo su žemaūgio žmona daktarui Daruvalai kraujas siūbtelėdavo į veidą.

Farokas pats jautė, kaip kraujas suplūdo į veidą, bet kaip visada nenutuokė, ar jo nuoraudis matyti plika akimi. Žinojo kaip parsas esąs gana tamsios odos, bet gerokai šviesesnis už daugumą kitų indų, ypač – kilusių iš Goa ar Pietų Indijos. Kanadoje, savaime suprantama, gydytojas dažniausiai buvo laikomas „spalvotuoju", bet jei atsitikdavo nurausti, pats niekad nežinodavo, ar kiti tai pastebi, ar vis dėlto ne. Žinoma, sutrikimą išduodavo ir kiti požymiai, nesusiję su veido spalva – tokie, apie kuriuos jis pats nė nenumanė. Tarkime, kai Dipa jį pabučiavo, jis iškart nukreipė akis į šalį, bet lūpos liko vos vos prasiskyrusios, tarsi būtų užmiršęs, ką ketino sakyti. Taigi, juo labiau buvo užkluptas iš netyčių, kai paskui Dipą jį pabučiavo ir Madu.

Farokas norėjo tikėti, kad mergaitė tik pasekė žemaūgio žmonos pavyzdžiu, bet jos bučinys buvo pernelyg sodrus, pernelyg viliokiškas – Dipa, šiaip ar taip, nekišo liežuvio jam į burną. Užtat Madu liežuvį Farokas pajuto: staigiai kyštelėjęs mergaitės liežuvėlis akimirką prisilietė prie jo liežuvio. Ir iš burnos jai sklido aromatingas kažkokių aitrių prieskonių kvapas: nieko panašaus į citrininius ledinukus, veikiau kardamonas ar gvazdikėliai. Atšlijusi nuo jo, Madu pirmąsyk šyptelėjo, ir daktaras Daruvala pastebėjo kraujo raudonumo ruožą ant dantenų, iškart virš dantų. Jei Faroką kiek ir nustebino atradimas, kad mažametė prostitutė – užkietėjusi betelių lapų kramtytoja, tai labai jau menkai; tai išvydus jam net mažne palengvėjo. Gydytojas įtarė, kad įjunkis kramsnoti paaną – dar pati menkiausia iš Madu problemų.

Susitikimas kriminalinių nusikaltimų skyriuje

Po tokio nederamai gašlaus sąlyčio su Madu daktaras Daruvala buvo visai nenusiteikęs tolerantiškai vertinti nuotraukose užfiksuotą Rahulo meną – piešinėlius ant nužudytų kekšių pilvų. Menininko gebėjimai, tiesa, vis dar tebebuvo tokie pat riboti kaip ir tada, prieš dvidešimt metų, kai gydytojas matė pirmąjį pavyzdį ant Betės pilvo, per tiek metų piešėjas nėmaž nepatobulino ir stiliaus. Amžinai linksmas dramblys kaip visuomet merkė akį, iškėlęs vieną iltį. Ir vis dar švirkštė vandenį – iš straublio trykštanti srovelė ir toliau laistė negyvų moterų gaktos plaukus, tiesa, dažniausiai išskustą plotą, kur turėtų želti gaktos plaukai. Net visų tų praėjusių metų, ką jau kalbėti apie tokios daugybės žmogžudysčių siaubą, nepakako įkvėpti Rahulą ką nors pakeisti, vaizduotės jam pakako tik tam vieninteliam, visada vienodam piešiniui – aukos bamba visada virsdavo primerkta akimi. Nuotraukų buvo visas pluoštas, bet viena nuo kitos jos skyrėsi tik tiek, kiek skyrėsi žuvusių moterų bambos. Detektyvas Patelis prasitarė, kad tiek piešinėliai, tiek pačios žmogžudystės suteikia naują prasmę tai senai, nusibodusiai sąvokai „riboto mąstymo individas". Daktaras Daruvala, priblokštas taip, kad nebeįstengė nė žodžio pratarti, tik linktelėjo galvą.

Farokas parodė komisaro pavaduotojui tuos dviejų rupijų banknotus su grasinimais, bet Patelio jie nėmaž nenustebino; detektyvas tikėjosi, kad tokių įspėjimų būsią ir daugiau. Komisaro pavaduotojas žinojo, kad banknotas pono Lalo burnoje – tik pradžia; per visą detektyvo darbo praktiką nepasitaikė tokio žudiko, kuris būtų pasitenkinęs pagrasindamas būsimai aukai vos vieną kartą. Žudikai paprastai išvis neperspėja – arba perspėjimai kartojasi. Vis dėlto *šitas* žudikas ištisus dvidešimt metų nei ką perspėdavo, nei kam grasindavo; tiktai dabar, pradedant nuo pono Lalo, išryškėjo tarsi ir keršto Inspektoriui Dharui bei daktarui Daruvalai planas. Komisaro pavaduotojui atrodė neįtikėtina, kad vienintelis akstinas, lėmęs tokią Rahulo permainą, galėjo būti paprasčiausias kvailas filmas. Rahulą siutino kažkas, kas buvo susiję su Daruvalos ir Dharo ryšiu – siutino asmeniškai *ir* veikiausiai jau labai seniai. Komisaro

pavaduotojas įtarė, kad „Inspektorius Dharas ir narvinių žudikas“ veikiausiai buvo tik kibirkštis, tas paskutinis lašas, privertęs ilgai smilkusią Rahulo neapykantą prasiveržti.

– Sakykite, man tiesiog smalsu, – paklausė daktaro Daruvalos detektyvas Patelis, – gal pažįstate kokią nors hidžrą... turiu omeny, *asmeniškai*? – Pastebėjęs, kad gydytojas susimąstė – atsakyti iškart negalėjo, – detektyvas pridūrė: – Jūsų filme būtent hidžra yra žudikė. Kas jums pakišo tokią mintį? Iš patirties galiu tvirtinti, kad tos hidžros, kurias pažįstu aš, nėra labai agresyvios, bent neperžengė sveiko proto ribų. Dauguma jų – net gana malonūs žmonės. Galbūt hidžros prostitutės ir aršesnės už paprastas prostitutes moteris, bet tikrai nevadinčiau jų pavojingomis. Vis dėlto jums galbūt teko susidurti ir su kokia kitokia... ne itin malonia asmenybe. Klausiu vien iš smalsumo.

– Na... kas nors juk turėjo būti žudikas, – bandė gintis daktaras Daruvala. – Iš tiesų nieko asmeniško.

– Pamėginsiu sukonkretinti klausimą, – tarė komisaro pavaduotojas. Ši frazė iškart prikaustė daktaro Daruvalos dėmesį, mat tokius žodžius jis dažnai įdėdavo į Inspektoriaus Dharo lūpas. – Galbūt jums teko pažinoti ką nors su moters krūtimis ir berniuko peniu? Penis iš tikrųjų visai nedidelis, tai užfiksuota visose ataskaitose, – pridūrė detektyvas. – Kalbu ne apie hidžrą. Kalbu apie zenaną – transvestitą, kuris tebeturi penį, bet turi ir krūtis.

Vos tai išgirdęs, Farokas pajuto skausmingą dilgčiojimą širdies plote. Atsiliepė jo sumuštas šonkaulis – jis labai stengėsi priminti apie Rahulą. Šonkaulis šaukte šaukė, kad Rahulas yra antroji ponia Dogar, bet gydytojas nesuprato – pamanė, kad iš tikrųjų sudiegė širdį. Širdis primygtinai tvirtino: *Rahulas!* Bet daktaras Daruvala kol kas taip ir nesumojo susieti Rahulo su ponia Dogar.

– Taip... na, galbūt ir taip. Noriu pasakyti, kadaise pažinojau vyrą, kuris mėgino tapti moterimi, – atsakė Farokas. – Jis vartojo estrogenus, tai neabejotina, galbūt net turėjo chirurginiu būdu įdėtus implantus, šiaip ar taip, tikrai buvo su moteriškomis krūtimis. Vis dėlto, ar buvo iškastruotas, ar jam daryta dar kokia nors operacija – šito negaliu pasakyti. Tai yra, manau, kad anuomet tebeturėjo

ir penį, mat domėjosi, kaip tapti *tikra* moterimi... svarstė visiško lyties pakeitimo galimybes.

– Ar tokia operacija jam atlikta? – paklausė komisaro pavaduotojas.

– Šito niekaip negaliu žinoti, – atsakė gydytojas. – Jo... ar jos nė akyse nemačiau ištisus dvidešimt metų.

– Kaip tik toks laikotarpis mus ir domina, ar ne? – pratarė detektyvas. Farokui ir vėl nusmelkė šonkaulį, bet jis pamanė, kad atsiliepė sudirgusi širdis.

– Jis lyg ir ketino važiuoti į Londoną, tikėjosi operuotis ten, – paaiškino Farokas. – Anais laikais atlikti visiško lyties pakeitimo operaciją Indijoje būtų buvę pernelyg sudėtinga. Legaliai čia tai neįmanoma ir šiandien.

– Turiu pagrindo manyti, kad mūsų žudikas irgi išvyko į Londoną, – pasakė gydytojui Patelis. – Atrodo, dabar jis – ar ji – sugrįžo, beje, visai neseniai.

– Tasai asmuo, kurį pažinojau aš, rodos, taikėsi į kažkokią menų mokyklą... Londone, – sumurmėjo Farokas stingstančiu liežuviu. Vaizduotėje jis vis ryškiau matė nuotraukose užfiksuotus piešinėlius ant nužudytų prostitučių pilvų, nors nuotraukos ant komisaro pavaduotojo stalo buvo užverstos. Patelis vieną jų paėmė, atvertė, įsižiūrėjo.

– Manding, jokia padoresnė menų mokykla jo nebūtų priėmusi, – tarė detektyvas.

Jis niekada neuždarydavo į balkoną vedančių kabineto durų – į tą patį balkoną buvo galima patekti iš dar bent dvylikos kabinetų, ir komisaro pavaduotojo nurodymu niekas neužsidarydavo durų – nebent per lietingąjį sezoną, ir tai tik tuomet, kai vėjas pasisukdavo iš tos pusės. Dėl to, kad durys visuomet būdavo atviros, niekas, apklaustas policijoje, vėliau negalėjo skųstis buvęs sumuštas. Be to, komisaro pavaduotojui patiko policijos sekretorių, spausdinančių pareigūnų ataskaitas, mašinėlių kaukšėjimas; rašomųjų mašinėlių kakofonija reiškė stropumą ir tvarką. Detektyvas Patelis gerai žinojo, kad dauguma jo bendradarbių policininkų – beviltiški tinginiai, o jų sekretorės – nerūpestingos ir aplaidžios; spausdintos ataskaitos

retai kada būdavo tokios tvarkingos kaip klavišų kaukšėjimas. Ant komisaro pavaduotojo Patelio stalo jau dabar gulėjo trys ataskaitos, kurias reikėjo perrašyti, ir dar viena, kurios neišgelbėtų net perrašymas, bet detektyvas visas keturias pastūmė į šalį, kad turėtų kur išdėlioti nužudytų kekšių pilvų nuotraukas. Tie dramblio piešinėliai buvo jau taip giliai įsigraužę į sąmonę, kad paskleisti prieš akis mažne ramino; Patelis nenorėjo, kad gydytojas užjustų jo nekantrą.

– Galbūt tasai jūsų pažįstamas buvo kokiu nors visai įprastu vardu, tarkime, Rahulas? – paklausė detektyvas. Paklausė taip atsainiai, kad toks nenuoširdumas nebūtų padaręs gėdos net pačiam Inspektoriui Dharui.

– Rahulas Rai, – atsakė daktaras Daruvala – beveik pakuždomis, bet tai nėmaž neaptemdė vis labiau augančio komisaro pavaduotojo džiaugsmo.

– O gal tasai Rahulas Rai kada nors buvo nuvažiavęs į Goa... tarkime, pasimėgauti paplūdimiais... tarkime, maždaug tuo metu, kai buvo nužudyti vokietis ir amerikietė – kaip tik jų kūnus jums ir teko apžiūrėti? – toliau klausinėjo Patelis.

Gydytojas sudribo kėdėje, tarsi suriestas kokio staigaus virškinimo sutrikimo.

– Jis gyveno tame pačiame viešbutyje kaip ir aš... „Bardeze“, – atsakė Farokas. – Buvo atvykęs su teta. Ir štai dar kas... Jeigu Rahulas dabar Bombėjuje – jis, be jokios abejonės, daug žino apie Dakvorto klubą. Jo teta buvo narė!

– *Buvo?* – pasitikslino detektyvas.

– Ji mirusi, – paaiškino daktaras Daruvala. – Manau, Rahulas, nesvarbu, jis ar ji, yra vienintelis jos paveldėtojas.

Komisaro pavaduotojas Patelis pridėjo pirštą prie iškeltos dramblio ilties vienoje nuotraukoje, paskui suglobė visas nuotraukas į vieną tvarkingą krūvelę. Jis jau seniai numanė, kad žudikas susijęs su šeimos kapitalu Indijoje, bet žinia apie Dakvorto klubą jam buvo staigmena. Ištisus dvidešimt metų detektyvą klaidino tai, kad Rahulas trumpai, bet ryškiai švystelėjo transvestitų viešnamiuose Folklando kelyje ir Granto kelyje; vargu ar tikėtumeisi sutikti ten kokį dakvortietį.

– Be abejo, žinau, kad pažįstate mano žmoną, – tarė detektyvas. – Judviem būtinai reikėtų susitikti. Ji irgi pažinojo tą jūsų Rahulą, ir man labai praverstų, jei jūs susėstumėt ir, kaip sakoma, sulygintumėt užrašus.

– Galėtume papietauti klube, – pasiūlė Farokas. – Gali būti ir taip, kad ten kas nors žino apie Rahulą ir daugiau.

– Tik nemėginkite ko nors klausinėti! – netikėtai užriko komisaro pavaduotojas.

Daktaras Daruvala nebuvo pratęs, kad jį šitaip aprėktų, ir įsižeidė, bet detektyvas tuojau susitvardė – jei ir neatlyžo, bent jau vėl prašneko mandagiai.

– Juk nenorėtume Rahulo perspėti, tiesa? – pasakė lyg vaikui.

Iš kiemo kylančios dulkės buvo storu sluoksniu aplipusios nimbamedžių lapus, apdulkėjęs buvo ir balkono turėklas. Detektyvo kabineto palubėje apatiškai sukosi žalvarinis ventiliatorius, bergždžiai mėginantis nublokšti smulkias dulkelytes pro atviras duris atgal. Komisaro pavaduotojo stalu retsykiais nuslysdavo šmaižiojančių skeltauodegių peslių šešėliai. Atrodė, kad atmerkta dramblio akis viršutinėje nuotraukoje pastebi visus šiuos dalykus, kurių gydytojas žinojo niekada nebeužmiršiąs.

– Susitinkame papietauti *šiandien*? – pasiūlė detektyvas.

– Man būtų geriau rytoj, – atsakė daktaras Daruvala. Neišvengiama pareiga perduoti Martiną Milzą į Šventojo Ignoto misijos jėzuitų rankas dabar atrodė lyg kokia maloni permaina; be to, gydytojui reikėjo pasikalbėti su Julija, reikėjo dar ir šiek tiek laiko pasakyti apie tai Dharui – jis būtinai turėtų dalyvauti per pietus su ana sužalota hipe. Farokas žinojo, kokia puiki Džono D. atmintis, galbūt jis prisimins ir Rahulą.

– Tebūnie rytoj, – nesiginčijo komisaro pavaduotojas, nors nė nebandė slėpti nusivylimo. Žodžiai, kuriais Rahulą kadaise apibūdino jo žmona, nėmaž neišdilo iš atminties. Neužmiršo jis ir didelių Rahulo rankų, gniaužusių sunkias jo žmonos krūtis, taip pat ir itin stačių tobulos formos Rahulo krūtų, kurias Nensė juto įremtas į nugarą, taip pat ir mažyčio lyg vaiko, suglebusio penio, kuris lietė jo žmonos sėdmenis. Nensė anuomet jam sakė, kad Rahulas išdi-

džiai maloningas, pašaipus, priekabus, be jokios abejonės, rafinuotas, galbūt žiaurus.

Kadangi daktaras Daruvala dar ką tik kibo į nelengvą darbą kurpti rašytinius parodymus apie Rahulą Rai, detektyvas negalėjo palikti jo ramybėje.

– Pasakykite man vieną žodį, apibūdinantį Rahulą, – paprašė Patelis Faroko. – Patį pirmą, kuris ateis į galvą, man tiesiog smalsu, – pridūrė detektyvas.

– Arogantiškas, – atsakė gydytojas. Po visko, ką teko išgyventi per dvidešimt metų, detektyvo veide buvo aiškiai matyti, kad šitai jo netenkina.

– Prašom pamėginti dar kartą, – tarė detektyvas Patelis.

– Jis jaučiasi pranašesnis už kitus, – pabandė daktaras Daruvala.

– Jau geriau, – įvertino Patelis.

– Rahulas mėgsta erzinti, – ėmėsi aiškinti Farokas. – Jis neva maloningai nusileidžia iki tavo lygio, jis iš tavęs tyčiojasi, jis priekabiauja – rafinuotai, neslėpdamas pasitenkinimo savimi. Kaip ir velionė jo teta, rafinuotumą jis pasitelkia kaip ginklą. Manau, iš esmės jis – žiaurus žmogus.

Gydytojas nutilo nebaigęs apibūdinimo, nes detektyvas užsimerkė ir šypsodamasis atsilošė. Visą tą laiką komisaro pavaduotojas Patelis pirštais bilsnojo į stalą, tarytum pats spausdindamas kokią ataskaitą, bet jo pirštai barbeno ne rašomosios mašinėlės klavišus – detektyvas vėl buvo paskleidęs nuotraukas ant viso stalo ir pirštais barbeno daugybės pašaipūnų dramblių galvas, jo pirštai neklysdami pataikydavo į nužudytųjų prostitučių bambas... tas amžinai merkiančias akis.

Pro atviras kažkurio kito detektyvo kabineto duris į balkoną sklido vyriškio riksmas – šis primygtinai šaukė sakąs tiesą. Policininkas jam ramiai prieštaravo: kone kaip kontrapunktas kartojosi žodis „meluoji“. Jiems antrino triukšmas iš kieme įrengtos šunidės – ten skalijo policijos šunys.

Galų gale baigęs rašyti, ką žinąs apie Rahulą, daktaras Daruvala išėjo į balkoną pasižvalgyti į šunis; šie jau buvo išsišėlę ir nurimę.

Vėlyvo rytmečio saulė dabar pliskino tiesiai į kiemą; policijos šunys, visi dobermanai, buvo sumigę vieninteliame ūksmingame šunidės kampe, kurį Farokui užstojo nimbamedžių guotas. Tačiau pačiame balkone buvo nedidelis narvas su laikraščiu užtiestomis grindimis, o jame mažytis šuniukas, dobermanų pinčerių jauniklis – gydytojas pasilenkė pašnekinti mažylio, nešiojamos areštinės belaisvio. Šuniūkštis, sulaukęs Faroko dėmesio, ėmė rangytis ir inkšti. Prakišo blizgantį juodą snukutį pro tinklelio kiaurymę, palaižė gydytojui ranką, adatos aštrumo dantukais grybštelėjo pirštus.

– Tu – geras šuo? – paklausė Farokas mažylio.

Žvitrios šuniūkščio akys buvo apvestos veislei būdingais rūdžių spalvos ratilais – kaip tik šios veislės šunis labiausiai mėgsta Bombėjaus policija, mat trumpakailiai dobermanai itin tinkami darbui per karščius. Šie šunys stambūs, tvirti ir greiti, jie apdovanoti terjero nasrais ir jėga, nors ir ne tokie nuovokūs kaip vokiečių aviganiai.

Iš kabineto, kuriame kaleno mažiausiai trys rašomosios mašinėlės, į balkoną išniro jaunesnysis inspektorius, žemo rango pareigūnas; tasai jaunas, nurodinėti mėgstantis policininkas agresyviai užsipuolė daktarą Daruvalą... prapliupo aiškinti, kad „išlepintas" dobermanų jauniklis bus netinkamas dresuoti policijai, kad nevalia su būsimu policijos šunimi elgtis kaip su kokiu šeimos numylėtiniu. Kai kas nors taip staigiai kreipdavosi į jį hindi kalba, Farokui tiesiog liežuvis prikepdavo prie gomurio – jis pats jau nebegalėdavo atsakyti hindi kalba taip pat sklandžiai.

– Atsiprašau, – pralemeno daktaras Daruvala angliškai.

– Na jau ne, *jums* nėra ko atsiprašinėti! – sustūgo kažkas. Komisaro pavaduotojas Patelis iššoko iš kabineto į balkoną ir sustojo, gniauždamas rankose Faroko prirašytus lapus. – Galite sau žaisti su šuneliu, kiek širdis geidžia! – suriko komisaro pavaduotojas.

Jaunesnysis inspektorius iškart suprato savo klaidą ir nedelsdamas atsiprašė daktaro Daruvalos.

– Atleiskite, saare, – numykė.

Bet šmurkštelėti atgal į kabinetą ir saugiai atsitverti rašomųjų mašinėlių kaukšėjimu nespėjo – jį pasivijo detektyvo Patelio kirtis.

– O tu dar pasigailėsi, kad užkalbinai *mano* liudytoją! – užbaubė komisaro pavaduotojas.

Vadinasi, dabar aš – liudytojas, sumojo Farokas. Šaipydamasis iš policijos jis susikrovė turtus, o štai dabar turėjo pripažinti nieko nenutuokiąs apie jos darbą, net apie tokias smulkmenas kaip policijos vidaus hierarchija.

– Galite sau žaisti su šuneliu, kiek širdis geidžia! – pakartojo Patelis, tad gydytojas vėl pritūpė prie dobermanų jauniklio. Šunytis ant laikraščio, patiesto ant narvo grindų, kaip tik pliurptelėjo stebėtinai stambų kakulį, tad daktaro Daruvalos žvilgsnis nejučia nukrypo į jį. Tik tada gydytojas pastebėjo, kad laikraštis – šiandieninis „The Times of India" numeris, o mažojo dobermano išmatos pataikė kaip tik ant „Inspektoriaus Dharo ir Tylos Bokštų" recenzijos. Recenzija buvo nepalanki, net priešiška; šiurkštų jos toną, regis, tik dar labiau pabrėžė šuns šūdo dvokas.

Tiesa, Farokas galėjo perskaityti tik mėšlo krūvelės neuždengtą recenzijos dalį, bet ir tiek užteko į valias jam supykdyti. Dharui kliuvo netgi dėl esą pernelyg išryškėjusios antsvorio problemos, nors šitoks kaltinimas buvo visai nepagrįstas. Recenzentas tvirtino, neva Inspektorius Dharas užsiauginęs gana įspūdingą alaus pilvą tik tam, kad patvirtintų kino studijos pareiškimą, esą Dharas – Bombėjaus Čarlzas Bronsonas.

Išgirdęs čia pat šiugždant popieriaus lapus, daktaras Daruvala sumojo, kad komisaro pavaduotojas baigė skaityti jo sukurptus parodymus. Detektyvas stovėjo pakankamai arti šunyčio narvo, kad pastebėtų, ką Farokas skaito; kaip tik detektyvas Patelis ir buvo patiesęs ten tą laikraštį.

– Atrodo, recenzija nelabai palanki, – tarė komisaro pavaduotojas.

– Kitokių ir nebūna, – atsakė Farokas. Jis nusekė paskui Patelį atgal į kabinetą. Nuojauta daktarui Daruvalai kuždėjo, kad detektyvas jo rašytiniais parodymais ne itin patenkintas.

– Sėskitės, – paragino detektyvas Patelis, bet, kai gydytojas žingtelėjo prie kėdės, ant kurios sėdėjo anksčiau, detektyvas sugriebė jį už alkūnės ir nusivedė kitapus stalo.

– Ne, ne, sėskitės ten, kur paprastai sėdžiu *aš*!

Farokas ir atsisėdo į komisaro pavaduotojo krėslą. Šis buvo aukštesnis už aną, kuriame gydytojas sėdėjo pirmiau; iš čia buvo lengviau apžvelgti nužudytų prostitučių nuotraukas, kitaip tariant, sunkiau nekreipti į jas dėmesio. Gydytojas prisiminė aną dieną Čaupačio paplūdimyje, kai Džoną D., dar vaiką, mirtinai išgąsdino šventinė minia, nešanti dramblių galvas panardinti į jūrą.

– Jie skandina dramblius! – andai klykė berniukas. – Dabar drambliai supyks!

Farokas parašė manąs, kad būtent Rahulas buvo tas asmuo, kuris skambindavo telefonu ir pagiežingai pasakodavo apie jo tėvo nužudymą; šiaip ar taip, balsas skambėdavo lyg moters, mėginančios apsimesti vyru, o šitoks apibūdinimas tikriausiai galėjo tikti Rahulo balsui, kad ir koks tas galiausiai būtų. Prieš dvidešimt metų Rahulo balsas dar nebuvo susiformavęs, tai yra iš balso nebuvo įmanoma atspėti kalbančiojo lyties. Detektyvui Pateliui šie samprotavimai pasirodė įdomūs, bet jį sutrikdė daktaro Daruvalos išvada: esą Rahulas ir nužudęs senąjį Laudžį. Šitoks spėjimas – pernelyg drąsus, gydytojui nevertėtų taip skubintis su išvadomis ir per daug pasikliauti vaizduote. Dėl šitokių spėlionių ir visi gydytojo parodymai atrodantys nepatikimi, komisaro pavaduotojo nuomone, tiktai „mėgėjiški".

– Jūsų tėvą susprogdino profesionalai, – patikino Faroką detektyvas Patelis. – Aš anuomet dirbau Kolabos nuovadoje, buvau dar tik paprastas inspektorius, budintis pareigūnas. Pranešimas apie įvykį pasiekė Tardeo policijos nuovadą. Man nebuvo leista apžiūrėti nusikaltimo vietos, o paskui visą tyrimą perėmė vyriausybė. Tačiau tikrai žinau, kad Laudžį Daruvalą susprogdino daugiau nei vienas žudikas. Kurį laiką girdėjau sklandant gandus, neva tyrėjai manė, kad prie nusikaltimo gali būti prisidėjęs vyriausiasis mali.

– Dakvorto klubo sodininkas? – sušuko daktaras Daruvala; vyriausiojo mali jis niekada nemėgo, nors nė pats nežinojo kodėl.

– Anuomet klube dirbo kitas vyriausiasis mali – turėtumėte prisiminti, – tarė detektyvas.

– O... – išsprūdo Farokui. Jis pasijuto išties esąs tiktai beviltiškas mėgėjas – ir tas jausmas vis stiprėjo.

– Žinoma, gali būti ir taip, kad jums skambinėja išties Rahulas: toks variantas tiek pat tikėtinas, kiek ir bet kuris kitas, – pasakė Patelis. – Bet jis tikrai nėra sprogmenų ar automobilių sprogdinimo specialistas.

Prislėgtas gydytojas valandėlę sėdėjo nejudėdamas, žvelgdamas į nuotraukose užfiksuotą nužudytų moterų istoriją.

– Bet kodėl Rahulas turėtų neapkęsti manęs – arba Dharo? – galiausiai paklausė daktaras Daruvala.

– O tai kaip tik tas klausimas, į kurį jūs neatsakėte, kurio net neiškėlėte savo parodymuose, – pastebėjo Patelis. – Iš tikrųjų – kodėl?

Abu vyrai išsiskyrė taip ir neatsakę į šį klausimą: daktaras Daruvala sėdo į taksi ir išvažiavo susitikti su Martinu Milzu, o detektyvas Patelis vėl įsitaisė savo krėsle prie stalo. Komisaro pavaduotojas vėl užsižiūrėjo į akį merkiančius dramblius ant žiauriai nužudytų moterų sustingusių pilvų.

Jokio motyvo

Komisaro pavaduotojas linko manyti, kad Rahulo neapykantos paslapties, ko gero, taip ir nepavyks įminti. Spėlioti galima be galo, bet kažin, ar kada nors pavyks rasti patenkinamų atsakymų į šitą klausimą. Niekad nepaaiškės, kokie motyvai kurstė Rahulo neapykantą. Kaip tik dėl to tokie neįtikimi buvo visi Inspektoriaus Dharo filmai: juose *visos* žmogžudystės buvo konkrečiai motyvuotos; vienokios ar kitokios neapykantos, lėmusios vieną ar kitą smurto proveržį, priežastys – aiškios kaip dieną. Detektyvui Pateliui liko tik apgailestauti, kad Rahulas Rai – ne filmo personažas.

Komisaro pavaduotojas nepasitenkino daktaro Daruvalos rašytiniais parodymais, jis dar paprašė gydytojo parašyti ir laišką, mat pro jo akis neprasprūdo, kad daktaras Daruvala – Dakvorto klubo narystės tarybos pirmininkas svečio teisėmis. Komisaro pavaduotojo Patelio vardu Dakvorto klubo buvo prašoma pateikti visų

naujų klubo narių pavardes; šiuo atveju „naujų“ reiškė „įstojusių per pastaruosius dvidešimt metų“. Komisaro pavaduotojas išsiuntė į Dakvorto klubą jaunesnįjį inspektorių su oficialios užklausos laišku ir prigrasino pavaldinį nesitraukti iš Dakvorto klubo tol, kol negausiąs sąrašo. Detektyvas Patelis abejojo, ar jam prireiksią peržiūrėti visų šešių tūkstančių narių pavardes; jeigu sėkmė nenusigręš, naujas klubo narys – velionės Promilos Rai giminaitis – iškart turėtų kristi į akis. Komisaro pavaduotojas netvėrė savo kailyje laukdamas, kol jaunesnysis inspektorius grįš su sąrašu.

Detektyvas Patelis sėdėjo prie savo stalo tarp dulkelyčių, šokdinamų ventiliatoriaus – šis sukosi palubėje be garso, tik ne todėl, kad būtų veikęs visai tyliai, o todėl, kad ventiliatoriaus ūžesį ir girgždėjimą visiškai nustelbė sekretorių griausmingai kaukšinčių rašomųjų mašinėlių orkestras. Iš pat pradžių informacija, gauta iš daktaro Daruvalos, komisaro pavaduotoją nepaprastai pradžiugino. Iki šiol detektyvas dar niekada nebuvo taip priartėjęs prie Rahulo; jam jau atrodė, kad žudikas neišvengiamai bus sulaikytas, kad arešto net neteks ilgai laukti. Vis dėlto detektyvas Patelis negalėjo prisiversti pasidalyti pakilia nuotaika su žmona; pernelyg skaudu būtų išvysti jos nusivylimą, jeigu kas nors taip ir liktų neatskleista. O kaip tik taip visada ir būna, kas nors lieka neaišku – tą detektyvas gerai žinojo.

„Bet kodėl Rahulas turėtų neapkęsti manęs – arba Dharo?“ – paklausė daktaras Daruvala. Komisaro pavaduotojui tai atrodė visiškai tuščias klausimas, toks būdingas Inspektoriaus Dharo kūrėjui; ir vis dėlto detektyvas – *tikras* detektyvas – skatino gydytoją be paliovos kvaršinti sau galvą vis tuo pačiu beprasmišku klausimu.

Detektyvas Patelis pernelyg ilgai gyveno su tomis nuotraukomis; tasai dramblys su įžūliai užriesta iltimi ir šelmiškai primerkta akimi įsigraužė į pačią jo esybę, o ką jau kalbėti apie nužudytas moteris ir sustingusius jų pilvus. Nėra, tiesiog negali būti tokio stipraus motyvo, kuris įpliekstų šitokią neapykantą; komisaro pavaduotojas manė, jog *tikrasis* Rahulo nusikaltimas yra tas, kad negalėjo būti jokios pakankamai svarios priežasties, lėmusios jo veiksmus. Jiems niekada nepavyks iki galo perprasti Rahulo, kažkas taip ir liks ne-

aišku; didžiausias šitokių žmogžudysčių siaubas ir yra tas, kad jos niekad nebūna pakankamai motyvuotos. Tad detektyvui Pateliui iš anksto dingojosi, kad žmona pasmerkta nusivilti; dėl to jis ir nenorėjo jai skambinti, kad nesužadintų vilčių. Bet, kaip ir reikėjo tikėtis, Nensė paskambino pati.

– Ne, mieloji, – atsakė detektyvas.

Kaukšėjimas gretimame kabinete susyk nutilo, paskui mašinėlės klavišai nurimo ir dar kitame, ir dar tolimesniame – kol karštligiškas stuksenimas liovėsi visuose kabinetuose iki pat balkono galo.

– Ne, juk būčiau tau pasakęs, brangioji, – tarė komisaro pavaduotojas.

Ištisus dvidešimt metų Nensė skambindavo jam kone kiekvieną mielą dieną. Ir kaskart klausdavo, ar jau sugavo Betės žudiką.

– Taip, mieloji, žinoma, prižadu, – pasakė detektyvas.

Apačioje, kieme, stambieji dobermanai vis dar miegojo, o policijos mechanikas, laimė, liovėsi kriokinti patrulių motociklus. Reguliuoti jų prieštvaninius variklius tekdavo taip dažnai, kad pragariškas riaumojimas net nebepažadindavo šunų. Tačiau nutilo netgi šis triukšmas, lyg mechanikas, nors be paliovos maigė droselių vožtuvus, didindamas ir mažindamas oro padavimą, vis tiek būtų kažkaip išgirdęs, kad nurimo klavišų klapsėjimas. Motociklų mechanikas irgi prisidėjo prie bebalsių rašomųjų mašinėlių.

– Taip, parodžiau daktarui nuotraukas, – tarė Patelis Nensei. – Taip, žinoma, tu sakei tiesą, – kalbėjo komisaro pavaduotojas žmonai.

Dabar detektyvo Patelio kabinete sudūzgė dar kažkas; detektyvas apsidairė stengdamasis įspėti, iš kur tas garsas sklinda. Ne iš karto suvokė, kad nebegirdėti klavišų kaukšėjimo. Galiausiai komisaro pavaduotojas pakėlė galvą, pažvelgė į palubėje orą malantį ventiliatorių ir pagaliau suprato girdįs jo dūzgimą ir spragsėjimą. Garsas buvo toks silpnas, kad detektyvas puikiai girdėjo per jį prasimušantį surūdijusių geležinių ratų cypčiojimą – pasiuntinukai daktaro Dadabajaus Navrodžio keliu stūmė vežimaičius su karštais priešpiečiais, skirtais biurų darbuotojams rytinėje miesto dalyje.

Komisaro pavaduotojas Patelis žinojo, kad visi jo bendradarbiai policininkai ir jų sekretorės klausosi jo pokalbio, gaudyte gaudo kiekvieną žodį, tad ėmė kalbėti į ragelį pakuždomis.

– Mieloji, – sušnibždėjo kuo tyliausiai, – viskas yra trupučiuką geriau, nei tu manei. Daktaras ne tik pats matė lavonus, jis dar ir pažįsta Rahulą. Abu: ir Daruvala, ir Dharas – žino, kas jis... arba ji... yra... bent jau kas buvo. – Patelis valandėlę patylėjo ir vėl sušnibždėjo: – Ne, brangioji, jie jo... arba jos... nematė. Nematė jau dvidešimt metų.

Paskui detektyvas vėl kurį laiką klausėsi, ką kalba žmona – ir palubės ventiliatoriaus dūzgimo, ir kažin kur nutolusių priešpiečių vežimaičių ratų džeržgesio.

Kai vėl prasižiojo, jau nebekuždėjo – komisaro pavaduotojas tiesiog pratrūko.

– Juk aš niekada ir neatmečiau tavo teorijų! – staiga sušuko į ragelį.

Paskui Patelio balse pasigirdo iki skausmo pažįstamos rezignacijos gaidelės; jo bendradarbiams policininkams girdėti jas buvo tikra kančia, mat visi juo žavėjosi, tik niekaip negalėjo suprasti, kokie *motyvai* kursto tokią beribę detektyvo Patelio meilę žmonai – kaip niekas negalėjo suprasti, kokie motyvai slypi po nesuvokiama Rahulo neapykanta. Tiesiog neįmanoma apibrėžti, iš ko užgimsta šitokio stiprumo jausmas, nesvarbu, ar tai būtų meilė, ar neapykanta; nei policininkai, nei sekretorės nepajėgė atsispirti pagundai klausytis – pernelyg juos masino ta paslaptis. Visiems, kieno kabinetų durys vėrėsi į balkoną, užgniaužė žadą, girdint žodžius, kupinus tokios, jų manymu, nepagrįstos ir neprotingos meilės.

– Ne, aišku, kad nepykstu, – patikino Patelis Nensę. – Atleisk, jei *nuskambėjo* piktai, brangioji.

Sprendžiant iš balso, detektyvas jautėsi visiškai išsunktas; kiti pareigūnai ir jų sekretorės netroško nieko kita, tik kaip nors jam padėti. Klausėsi jie anaiptol ne todėl, kad būtų magėję iššniukštinėti kokios nors informacijos, susijusios su išžudytomis prostitutėmis; visi ir šiaip žinojo, kad tų moterų likimo liudijimai niekad nuo komisaro pavaduotojo nenukeliauja toli, nebent iki viršutinio

rašomojo stalo stalčiaus. Vien dėl graudžiai aidinčios detektyvo Patelio meilės apgailėtinai žmonai motociklų mechanikas patraukė ranką nuo droselio.

Patelis savo kabinete kruopščiai dėjo nuotraukas atgal į stalčių: dėdavo visada po vieną, kiekvieną įdėmiai nužvelgdamas, būtinai iš eilės, tokia tvarka, kokia lavonai buvo aptikti.

– Aš *irgi* tave myliu, brangioji, – ištarė detektyvas žmonai.

Jis visada laukdavo, kad Nensė padėtų ragelį pirma. Paskui staigiu judesiu užtrenkė viršutinį stalčių ir išpuolė į balkoną. Užklupo kolegas policininkus ir jų sekretores iš netyčių: nė vienas nebuvo toks mitrus, kad suskubtų užbarškinti klavišais anksčiau, nei jis paleido gerklę.

– Gal jums jau nebeliko, ką aprašyti? – užstaugė Patelis. – O gal jums pirštai nutrūko? – suspiegė. – Galbūt jau niekas nieko nebežudo? Gal visi nusikaltimai – praeities atgyvena? O gal visiems jums prasidėjo atostogos? Ar tikrai nebeturite ką veikti, jei taip parūpo klausytis *mano* pokalbio?

Klavišai karštligiškai sutarškėjo, nors detektyvas Patelis puikiai žinojo, kad bent keletas pirmųjų spausdintų žodžių bus visiškai beprasmiai. Apačioje, kieme, pašėlo skalyti dobermanai pinčeriai; detektyvas matė, kaip jie blaškosi po aptvarą. Ten pat, kieme, policijos mechanikas užšoko ant artimiausio motociklo ir kibo koja minkyti starterio pedalą, tik be jokios naudos. Variklis sausai kostelėjo, lyg springdamas, tarytum strektė kabintųsi už reketo veleno.

– Nuleisk oro iš karbiuratoriaus – per daug oro! – suriko Patelis mechanikui ir tas tučtuojau suskato krapštyti karbiuratorių, jo nenuilstanti koja tuo tarpu minkė starterio paminą. Motociklas pagaliau užsivedė, mechanikas atleido droselį ir variklis užgriaudėjo taip kurtinamai, kad nustelbė net dobermanų lojimą; tada komisaro pavaduotojas galiausiai grįžo į kabinetą, atsisėdo prie stalo ir užsimerkė. Pamažėle ėmė kinksėti galvą, lyg tarp policijos sekretorių rašomųjų mašinėlių *staccato* papliūpų būtų pagavęs jeigu ir ne melodiją, tai tinkamą ritmą.

Anaiptol ne dėl to, kad būtų aplaidžiai užmiršęs, jis nepasakė Nensei apie rytdienos pietus Dakvorto klube su daktaru Daruvala

ir galbūt Inspektoriumi Dharu. Nutylėjo šią naujieną tyčia. Žinojo, kad ji tuojau sunerimtų arba paplūstų ašaromis – ar mažų mažiausiai jos lauktų dar viena ilga bemiegė naktis, kupina bejėgiško sielvarto. Nensė nemėgo rodytis viešumoje. Negana to, ji išsiugdė lyg ir niekuo nepagrįstą antipatiją tiek Inspektoriaus Dharo kūrėjui, tiek pačiam Inspektoriui Dharui. Detektyvas Patelis suvokė, kad ši jos antipatija tokia pat nelogiška kaip ir jos įprotis kaltinti abu vyrus už tai, kad taip ir nesugebėjo suprasti, kokią stiprią traumą ji patyrė Goa. Detektyvas numanė, kad – irgi taip pat nelogiškai – Nensė nežinotų, kur dėtis iš gėdos, atsidūrusi tiek Daruvalos, tiek Dharo draugijoje; jai buvo nepakeliama vien mintis apie susitikimą su bet kuo, kas pažinojo ją *tada*.

Apie sutartus pietus Dakvorto klube pasakysiąs jai iš ryto, nusprendė detektyvas; taip dar galima tikėtis, kad naktį žmona kaip reikiant išsimiegos. Be to, kai peržvelgsiąs naujų klubo narių sąrašą, galbūt – šito komisaro pavaduotojas karštai vylėsi – sužinosiąs, kas Rahulas yra dabar ar veikiau kas apsimeta esąs – ar esanti.

Patelio bendradarbiai policininkai ir jų sekretorės neatsipalaidavo tol, kol išgirdo, kaip į monotonišką jų kaukšėjimą įsiliejo ir jo rašomosios mašinėlės melodija. Ilgai lauktas, pageidaujamas nuobodulys, mat, išgirdę lygų, vienodą klavišų klapsėjimą iš komisaro pavaduotojo kabineto, bendradarbiai lengviau atsikvėpė: jei Patelio ir neaplankė dvasios ramybė, bent bus atgavęs sveiką nuovoką. Jaunesniuosius pareigūnus ramino netgi ta mintis, kad Patelis perrašinėja nevykusias jų ataskaitas. Žinojo jie ir tai, kad popiet veikiausiai aptiks ant rašomųjų stalų Patelio sugrąžintus savo pranešimus – pataisytus ir su kūrybingai sunarstytais prierašais iš tulžingų įžeidimų dėl gyvo galo netikslumų, mat, detektyvo Patelio nuomone, nė vienas iš pavaldinių nenutuokė, kaip parašyti padorią ataskaitą. O sekretorėms jis dar ištrinks galvą už begalę korektūros klaidų. Komisaro pavaduotojas taip stipriai niekino sekretores, kad visus savo raštus spausdindavo pats.

Martiną Milzą supykina, vos paminėjus jo motiną

Trachoma – chlamidijų sukeltas junginės uždegimas ir viena dažniausių aklumo priežasčių pasaulyje – nesunkiai išgydoma, jei stadija ankstyva. Ganešui ragenoje dar nebuvo surandėjimų. A-LOR Džidžibojus išrašė tris savaites gerti tetraciklino tabletes ir drauge tepti akis tetraciklino tepalu. Kartais, pasak A-LOR Džidžibojaus, gydymo kursą tenka kartoti, bet galiausiai traiškanotos drambliakojo vaikiščio akys turėtų išsivalyti.

– Na, matote? – tarė Martinas Milzas daktarui Daruvalai. – Šiek tiek tam berniukui jau padėjome. Ir visai nebuvo sunku, ar ne?

Juodu važiavo taksi, bet ne Vinodo vairuojamu, ir tai gydytojui atrodė lyg kokia išdavystė; iš tiesų tai buvo netgi ne žemaūgio taksi parko automobilis. Be to, kelionė galėjo būti pavojinga, kadangi nukaršęs vairuotojas perspėjo juos beveik visai nepažįstąs Bombėjaus. Prieš sukdami į misiją Mazagaone, jie išleido elgetėlę Čaupačio paplūdimyje – ten vaikiščias pats pageidavo atsidurti. Daktaras Daruvala neiškentė nedrėbęs Martinui Milzui, kad mažasis luošys veikiausiai nekantrauja parduoti drabužius, įsigytus Mados gatvėje.

– Jūs toks cinikas, – atsakė jam scholastas.

– Tikriausiai jis parduos ir tetracikliną, – pridūrė Farokas. – Gali būti, kad jis apaks anksčiau, nei turės galimybę išvysti cirką.

Lydėdamas misionierių į Šventojo Ignoto misiją, Farokas buvo jau toks sutriuškintas, kad jautėsi pasiekęs skausmingų sprendimų etapą. Daktaras Daruvala pasižadėjo daugiau niekad neberašysiąs nė vieno scenarijaus Inspektoriaus Dharo filmams, negana to, gydytojas nusprendė surengsiąs spaudos konferenciją ir viešai paskelbsiąs, kad visa atsakomybė už Dharo sukūrimą tenka jam vienam.

Šitaip išsiblaškęs, be to, įdirgęs, kaip visada, kai tekdavo važiuoti taksi Bombėjuje, – netgi tuomet, kai prie vairo sėdėdavo Vinodas, o žemaūgis buvo visai neblogas vairuotojas, – daktaras Daruvala krūptelėjo išvydęs, kad taksi tik per plauką neparbloškė pėsčiojo. Tačiau vos neįvykusi avarija nėmaž nesutrikdė Martino Milzo, kuris ekspromtu jau dėstė paskaitą apie džainizmą.

– Tai ikibudistinė hinduizmo atšaka, – paskelbė Martinas.

Džainistai buvo visiškai nesuteršti, aiškino misionierius, nevalgydavo ne tik mėsos, bet ir kiaušinių, jiems buvo draudžiama bet ką žudyti, netgi muses, privalu kiekvieną rytą maudytis. Norėčiau sutikti kokį džainistą, pareiškė Martinas. Visa rytinė sumaištis nutekėjo nuo jo lyg vanduo nuo žąsies, o gal jis ir visai ją pamiršo.

Nei iš šio, nei iš to misionierius ėmėsi kitos nusibodusios temos – apie Gandį. Farokas susimąstė, kaip galėtų šį pokalbį išmušti iš tiesios vėžės; galbūt reikėtų pasakyti, kad jam kur kas labiau nei Gandis patinkąs karys Šivadžis – jam tikrai nepakiši viso to „reikia atsukti kitą skruostą" pirsnojimo. Tačiau, panoręs prigesinti scholasto įkarštį dėl Gandžio, gydytojas nespėjo net prasižioti – Martinas Milzas dar kartą pakeitė temą.

– Bet mane asmeniškai labiau domina Širdi Sai Baba*, – ėmė ir pareiškė.

– Ak, taip, Maharaštros Jėzus, – nerūpestingai, mažne juokais atsakė Farokas. Sai Baba buvo šventasis, daugelio cirkų artistų globėjas; akrobatai nešiojo pasikabinę po kaklu mažyčius Širdi Sai Babos medalionus – tarsi kokius hinduistų šventojo Kristoforo medalionų atitikmenis. Didžiojo Karališkojo ir Didžiojo Mėlynojo Nilo trupės palapinėse buvo pakabinti kalendoriai su Širdi Sai Babos atvaizdu. Jo šventykla įsikūrusi Maharaštroje.

– Bandymai gretinti jį su Jėzumi visai suprantami, – užsivedė Martinas Milzas. – Vis dėlto Sai Baba išgarsėjo dar paauglystėje, o mirė sulaukęs žilos senatvės, daugiau nei aštuoniasdešimties metų... man rodos, 1918-aisiais.

– Esu matęs jo nuotraukų, ir man jis visada atrodydavo truputį panašus į Li Marviną**... Li Marvinas iš Maharaštros, – tarė Farokas.

– Li Marvinas! Na ne, Širdi Sai Baba – tikrai *ne* Li Marvinas! – pasipiktino misionierius.

Nujausdamas grėsmingai artėjančią uoliojo tikratikio prakalbą apie krikščionybės ir Sai Babos garbinimo kulto paraleles

* Širdi Sai Baba, arba Sai Baba iš Širdi (1835(?)–1918) – indų guru, sekėjų laikomas dievo Šivos įsikūnijimu.

** Li Marvinas (Lee Marvin, 1924–1987) – amerikiečių aktorius.

gydytojas pasiskubino pradėti pasakojimą apie pragaištingąsias sūpuokles, nubloškusias Vinodą lyg kokį sviedinį tiesiog į nustebusius ne tokio jau ir didžio Mėlynojo Nilo žiūrovus. Daktaras Daruvala leido Martinui aiškiai suprasti, kad cirke šitokie nerūpestingi dramblių patrepsenimai – ne retenybė, ir kad panaši nelaimė bet kada gali nutikti ne tokiai jau ir tyrai Madu bei drambliakojui Ganešui. Vis dėlto net toks prikišamas gydytojo pesimizmas nepaakino misionieriaus pakartoti, esą cirke – bet kokiame cirke – gresiantys pavojai gerokai nublanksta, palyginti su Bombėjaus prostitutės ar elgetos vargais. Taip pat ūmiai, kaip pirmiau išmainė Gandį į Sai Babą, dabar Martinas Milzas metė ir Maharaštros Jėzaus temą.

Misionieriaus dėmesį jau patraukė kai kas kita – skelbimų lenta, pro kurią jie kaip tik važiavo, su „Close-Up" dantų pastos reklama.

AR IŠSIVALIUS DANTIS SU PASTA DAR REIKIA SKALAVIMO SKYSČIO?

– Jūs tik pažvelkite! – sušuko Martinas Milzas. Išsigandęs jų taksistas per plaukelį išsilenkė vietinę „Thums Up" kokakolą gabenančio sunkvežimio – didžiulis ir raudonas it ugniagesių automobilis gremėzdas kad kiek būtų įsirėžęs jiems į šoną. – Anglų kalba yra nepaprastai svarbi, – paskelbė scholastas. – Iš tiesų man labai neramu dėl to, kad cirke visai sumenks tų vaikų anglų kalbos žinios. Galbūt reikėtų primygtinai paprašyti, kad kas nors iš cirko imtųsi juos mokyti!

– Kaip, dirbant cirke, jiems gali praversti anglų kalba? – nustebo Farokas. Žinojo, kokia nesąmonė būtų manyti, jog Madu angliškai moka pakankamai, kad jos žinios dar galėtų net „sumenkti". Daktarui Daruvalai vis dar buvo paslaptis, kur taip gerai angliškai išmoko dramblio numintasis berniokas: jis ir kalbėjo beveik nekliuvinėdamas, ir, regis, suprasdavo viską, kas jam sakoma. Galbūt kas nors jį jau mokė? Žiūrėk, misionieriui dar ims ir šaus į galvą, kad būtent Ganešas galėtų mokyti anglų kalbos Madu! Tačiau Martinas Milzas nelaukė, kol gydytojas smulkiau paaiškins savo prie-

laidą, esą iš anglų kalbos tie vaikai neišpeš jokios naudos, bent jau cirke – tikrai ne.

– Anglų kalbos žinios dar niekam nepakenkė, – pareiškė anglų kalbos mokytojas. – Vieną gražią dieną angliškai kalbės visas pasaulis.

– *Prasta* anglų kalba jau dabar kalba visas pasaulis, – atsakė daktaras Daruvala, ne juokais puolęs į neviltį. Cirke vaikus gali sutrypti drambliai, bet tai misionieriui nė motais, tam puspročiui kur kas labiau rūpi, kad vaikai išmoktų susikalbėti angliškai!

Kai jie važiavo pro daktaro Voros ginekologijos ir motinystės ligoninę, Farokas susigaudė, kad iškaršėlis jų vairuotojas beviltiškai paklydo; nevykėlis taksistas staigiai pasuko, ir jų vos nenunešė virtuliuojantis gelsvai žalias furgonas, priklausantis Indijos sergančiųjų spazminiu paralyžiumi draugijai. Vos po akimirkos – nors taip tik atrodė, iš tiesų truko kiek ilgiau – gydytojas susizgribo, kad galva apsisuko jam pačiam: jie jau važiavo pro „The Times of India" redakcijos pastatą, ir čia Martinas Milzas nepraleido progos pasidalyti nauju sumanymu:

– Galėtume užprenumeruoti vaikams „The Times of India" ir pasirūpinti, kad laikraštį siųstų jiems į cirką. Savaime aišku, turėtume pareikalauti, kad laikraščiui jie skirtų bent po valandą kasdien.

– Na žinoma... – pralemeno daktaras Daruvala. Jam atrodė, kad tuojau nualps iš nevilties, mat sutrikęs jų vairuotojas sėkmingai pralėkė sankryžą, kur turėjo pasukti į Sero Dž. Dž. kelią.

– Aš ir pats ketinu kasdien skaityti laikraštį, – nesiliovė misionierius. – Kai esi užsienietis, niekas kita taip nepadeda susigaudyti, kaip vietos laikraštis.

Vos pagalvojęs apie žmogų, kaip orientyrą pasirinkusį „The Times of India", Farokas pajuto, kad verčiau jau sutiktų kaktomuša rėžtis į grėsmingai artėjantį dviaukštį autobusą, nei toliau klausytis nesibaigiančių scholasto pliurpalų. Ir staiga – jie kaip tik įvažiavo į Mazagaoną, iki Šventojo Ignoto misijos liko vos keli žingsniai – be jokios logiškos priežasties gydytojas paprašė vairuotojo padaryti nedidelį lankstą per Sofijos Zuber kelio lūšnyną.

– Kadaise šito lūšnyno dalis buvo filmavimo aikštelė, – paaiškino daktaras Daruvala Martinui Milzui. – Šitame pačiame lūšnyne

tavo motina nualpo, kai ją apčiaudėjo, o paskui dar ir palaižė karvė. Tuo metu ji jau laukėsi tavęs – neabejoju, esi girdėjęs tą istoriją...

– Prašyčiau sustoti! – staiga gaiktelėjo misionierius.

Vairuotojas nuspaudė stabdžių paminą, bet automobilis net nespėjo visai sustoti: Martinas Milzas atidarė užpakalines dureles ir nusivėmė ant šliaužiančios po ratais gatvės. Kadangi lūšnynuose niekas nepraeina nepastebėta, šis įvykis patraukė keleto vietinių įnamių dėmesį ir jie nedelsdami atrisnojo prie lėtėjančio automobilio. Išsigandęs vairuotojas kaipmat padidino greitį ir atsiplėšė nuo jų.

– Kai tavo motina nualpo, kilo šioks toks šurmulys, – toliau pasakojo Farokas. – Atrodo, įsiplieskė ginčai, kas iš tikrųjų ką palaižė: karvė tavo motiną ar tavo motina – karvę...

– Ak, nustokit... ne, sustokit – nustokit... Prašau, neminėkite mano motinos, – sulemeno Martinas.

– Atleisk, – tučtuojau atsiprašė daktaras Daruvala, slėpdamas pasitenkinimą. Galų gale Farokui pavyko aptikti bent šį tą, kuo galėjo paguldyti Martiną Milzą ant menčių.

Kokios šešios kobros

Komisaro pavaduotojui Pateliui ši diena bus tokia pat ilga kaip ir daktarui Daruvalai, bet detektyvui kliuvo bent trupučiuką lengviau ištveriama sumaištis. Komisaro pavaduotojas be didesnio vargo ištaisė pirmąją iš jo dėmesio laukiančių skylėtų ataskaitų – apie įtariamą žmogžudystę Subos pensione. Paaiškėjo, kad tai savižudybė. Ataskaitą teko perrašyti, nes budintis pareigūnas suklydo, palaikęs jaunojo savižudžio atsisveikinimo laišką rašteliu, paliktu numanomo žudiko. Vėliau žuvusiojo motina atpažino sūnaus rašyseną. Komisaro pavaduotojas pernelyg nepyko dėl budinčio pareigūno klaidos, nes popiergalio turinys išties nelabai priminė atsisveikinimo laišką:

Pasidulkinau su moterimi, kuri trenkė mėsa.
Ne itin skaisčia.

Perrašyti teko ir antrąją ataskaitą, tik šįsyk komisaro pavaduotojas jau kur kas mažiau linko atjausti jaunesnįjį inspektorių, kuris buvo iškviestas į angliškąją Aleksandrijos mergaičių mokyklą. Tualete buvo aptikta viena moksleivių – neva išprievartauta ir nužudyta. Tačiau nuvykęs į mokyklą jaunesnysis inspektorius mergaitę rado net labai gyvą; nužudytoji pakilo iš savo pačios mirties guolio sveikutėlė ir didžiai pasipiktino išgirdusi, neva buvusi išprievartauta. Paaiškėjo, kad jai prasidėjo pirmosios mėnesinės ir ji nuskubėjo į tualetą pasižiūrėti, kas nutiko, – ten ir nualpo, išvydusi savo kraują. Ją radusią mokytoją ištiko isterijos priepuolis: pamanė, kad kraujas – pats tikriausias nekaltos mergaitės išprievartavimo įrodymas. Ta pati mokytoja nusprendė, kad moksleivė nebegyva.

Priežastis, dėl kurios ataskaitą teko perrašyti, buvo štai kokia: jaunesnysis inspektorius niekaip negalėjo prisiversti parašyti, kad vargšei mergaitei prasidėjo „mėnesinės"; klausinėjamas jis prisipažino, kad doroviniai įsitikinimai neleidžia jam to žodžio rašyti, tai tiesiog neįmanoma, kaip neįmanoma rašyti ir žodžio „menstruacijos" – tokių žodžių, pridūrė jis, doroviniai įsitikinimai jam neleidžią net ištarti. Tad klaidingas pranešimas apie išprievartavimą ir nužudymą ataskaitoje virto „pirmo moteriško kraujavimo atveju". Detektyvui Pateliui teko sau priminti, kad per dvidešimt gyvenimo su Nense metų išmoko nesunkiai atpažinti daugelio bendradarbių moralines dvejones, tad jis susilaikė nuo pernelyg griežto jaunesniojo inspektoriaus darbo vertinimo.

Trečioji ataskaita, kuri irgi prašėsi perrašoma, buvo susijusi su Dharu; tiesa, iš pranešimo netgi nebuvo aišku, ar tikrai įvykdytas nusikaltimas. Neva Folklando kelyje paryčiais kilęs kažkoks neaiškus sąmyšis. Žemaūgis Dharo asmens sargybinis – tasai įžūlus galvažudys! – pritalžęs šešis hidžras. Du iki šiol ligoninėje, o vienas iš keturių išleistų gydytis į namus – su gipso įtvaru ant sulaužyto riešo. Du iš prostitučių transvestitų pavyko įtikinti susilaikyti nepateikus kaltinimų Dharo žemaūgiui, kurį įvykį tiriantis pareigūnas įvardijo policijos Vinodui prilipdyta pravarde (daugelis tik taip jį ir vadino) – „pusiniu asmens sargybiniu". Vis dėlto raportas buvo parašytas kvailai, mat apie tai, kad pats Inspektorius Dharas

buvęs užpultas, o Vinodas šokęs jo gelbėti, vos užsiminta, apie tai, ką Dharas veikęs tame rajone tokiu metu – ir išvis nė žodžio; tokio pabiro, nebaigto pranešimo detektyvas negalėjo net užregistruoti.

Komisaro pavaduotojas pasižymėjo, jog reikėtų Dharo paklausti, kas aktorių apsėdo, kad sumąstė pats lįsti į hidžrų prostitučių valdas. Jei jau tam kvailiui panižo išdulkinti prostitutę, kas jam trukdė pasinaudoti tegul ir gerokai brangesnėmis telefonu iškviečiamos merguželės paslaugomis? Juk susimokėti tokiai, aišku, išgalėtų, be to, būtų kur kas saugiau. Garsusis aktorius visuomet buvo itin apdairus, tad šitoks nuotykis jam būtų pernelyg nebūdingas. Būtų išties juokinga, pagalvojo komisaro pavaduotojas, jei paaiškėtų, kad Inspektorius Dharas homoseksualus.

Vis dėlto komisaro pavaduotojui dieną praskaidrino ir šiokia tokia linksmesnė prošvaistė. Ketvirtasis pranešimas kriminalinių nusikaltimų skyrių pasiekė iš Tardeo policijos nuovados. Netoli Mahalakšmės šventyklos laisvėn ištrūko mažų mažiausiai šešios gyvatės, tiesa, apie įkandimus nepranešama, tai reiškia – kol kas nepranešama. Budintis Tardeo nuovados pareigūnas nufotografavo įvykio vietą. Detektyvas Patelis atpažino plačius laiptus, vedančius į Mahalakšmės šventyklą. Šių viršuje prie pačios šventyklos šliejosi erdvi palapinė, kur garbintojai pirkdavo aukoms skirtus kokosus ir gėles; ten pat jie palikdavo ir sandalus ar batus. Tačiau nuotraukose komisaro pavaduotojas įžiūrėjo, kad gausybė sandalų ir batų išblaškyta ant visų laiptų, o tai neabejotinai bylojo, jog panikos apimta minia visai neseniai siūbtelėjo laiptais aukštyn arba žemyn. Po bet kokių riaušių ant žemės lieka voliotis begalė pamestų batų ir sandalų: žmonės bėgdami juos tiesiog nusispiria, o kai kurie apavo netenka, kai bėgantieji iš paskos užmina ant kulnų.

Ant šventyklos laiptų paprastai šurmuliuodavo minia, bet dabar nebuvo matyti nė gyvos dvasios, ištuštėję net kokosų kioskeliai ir gėlių prekystaliai. Neliko nieko, tiktai baisybė išblaškytų batų ir sandalų! Apačioje prie laiptų detektyvas Patelis pastebėjo keletą aukštų pintų krepšių, kokiuose paprastai laikomos kobros; krepšiai buvo apversti ir veikiausiai tušti. Gyvačių kerėtojai bus išsilakstę drauge su visais kitais. Bet kur nušliaužė pačios gyvatės?

Reginys turėjo būti žodžio vertas, pagalvojo komisaro pavaduotojas. Maldininkai klykdami skuta į visas puses, gyvatės šliaužia savais keliais. Detektyvas Patelis manė, kad dauguma gyvačių kerėtojų savo kobroms išpjauna nuodų liaukas, tačiau įgelti gyvatės vis tiek galėjo.

Šios nuotraukos uždavė mįslę: ko gi paveikslui trūksta? Kokio čia būta nusikaltimo? Galbūt vienas gyvačių kerėtojas sviedė savo kobrą į kitą gyvačių kerėtoją? O gal koks turistas užkliuvo už pintinės su gyvatėmis ir ją apvertė? Per akimirką gyvatės iššliaužė iš krepšio, o dar po sekundės žmonės tekini žiro į visas puses, spardydami šalin batus? O kur pats nusikaltimas?

Komisaro pavaduotojas Patelis išsiuntė pranešimą apie gyvates atgal į Tardeo policijos nuovadą. Pabėgusios kobros – jų pačių rūpestis. Galbūt tos kobros ir iš tikrųjų nenuodingos; jei jos priklauso gyvačių kerėtojams, mažų mažiausiai turėtų būti prijaukintos. Detektyvas gerai žinojo, kad kelios po Mahalakšmės šventyklą šliaužiojančios kobros grėsmingumu nė iš tolo negali lygintis su Rahulu.

Misijoje Faroką aplanko įkvėpimas

Farokas negalėjo atsistebėti regėdamas, koks nugesęs tas misionierius, kurį jis galiausiai pristatė Šventojo Ignoto misijos jėzuitams. Vos įkėlęs koją į vienuolyną, Martinas Milzas ėmė demonstruoti gerai išdresuoto šuns paklusnumą; „žvilgsnio kuklumas“, kuriuo kadaise taip žavėjosi, dabar tapo nuolatine jo veido išraiška – Martinas priminė veikiau vienuolį nei jėzuitą. Gydytojas negalėjo žinoti, kad tėvas rektorius, tėvas Cecilijus ir brolis Gabrielius tikėjosi išvysią triukšmingą juokdarį ryškiaspalviais havajietiškais marškinėliais; tad daktaras Daruvala gerokai nusivylė, kad svečią jėzuitai sutiko kone pagarbiai. Vilkintis suglamžytais, ką tik Mados gatvėje pirktais marškiniais – ką jau kalbėti apie sudubusį, apibraižytą veidą ir koncentracijos stovyklos kalinio šukuoseną – naujasis misionierius padarė pribloškiantį pirmą įspūdį.

Daktaras Daruvala lyg ir be jokios rimtos priežasties užsibuvo misijoje. Pats Farokas manė, kad galbūt dėl to, jog norėjo nutykoti progą perspėti tėvą Julijoną, kad Martinas Milzas – tikras beprotis; vis dėlto gydytojas toli gražu nebuvo tvirtai nusprendęs, ar jam verta dar labiau veltis į atvykėlio reikalus. Negana to, Farokas greitai įsitikino, kad pasikalbėti su tėvu rektoriumi akis į akį tiesiog neįmanoma. Atvyko jie kaip tik tuo metu, kai mokiniai baigė pietauti. Tėvas Cecilijus ir brolis Gabrielius – per abu jau sulaukę garbaus šimto keturiasdešimt penkerių metų amžiaus – nesileido į kalbas ir patys ėmėsi priedermės nunešti scholasto lagaminą, tad tėvui Julijonui teko pareiga surengti Martinui pirmąją apžvalginę ekskursiją po Šventojo Ignoto misiją. Daktaras Daruvala vilkosi jiems iš paskos.

Nuo anų laikų, kai čia mokėsi pats, Farokas užsukdavo į misiją tik retkarčiais. Su šiokiu tokiu smalsumu, gana abejingai nužvelgė buvusių abiturientų sąrašus, iškabintus vestibiulyje. Įteiktas Indijos vidurinio išsilavinimo atestatas (I.C.S.E.) reiškė, kad mokinys yra baigęs pagrindinės mokyklos kursą. 1973 metų abiturientų laidos mokslo baigimo vinjetėje Šventojo Ignoto misija nepraleido progos priminti ir savo sąsajų su Ispanija, paminėdama Pikaso mirties dieną – veikiausiai tai buvo brolio Gabrieliaus sumanymas. Menininko nuotrauka buvo įdėta tarp tų metų abiturientų portretų, tarsi Pikasas drauge su jais būtų laikęs baigiamuosius egzaminus, buvo ir įrašas, vos pora žodžių: MIRĖ PIKASAS. Drauge su 1975-ųjų abiturientų laida prisimintos 300-osios Šivadžio karūnavimo metinės, su 1976-ųjų paminėtos Monrealio olimpinės žaidynės; 1977-aisiais skelbtas gedulas dėl Čarlio Čaplino ir Elvio Preslio netekčių – šiųdviejų portretai irgi puikavosi tarp mokinių, tais metais baigusių mokyklą, nuotraukų. Tokia sentimentalumu atmiešta klasių vinječių paroda čia buvo suderinta ir su religiniu bei nacionaliniu užsidegimu. Centrinė vestibiulio figūra buvo Mergelės Marijos, stovinčios ant gyvatės su obuoliu nasruose galvos, skulptūra, tarsi šitaip ji būtų aplenkusi ar pakeitusi Senąjį Testamentą. O virš durų vienas šalia kito kabojo du portretai: vienas dabartinio popiežiaus ir kitas – dar jauno Neru.

Apimtas nostalgijos, o dar labiau sutrikęs dėl tos kultūros, kuri niekad netapo jo savastimi, Farokas pajuto, kad ir šiaip klibantis jo ryžtas baigia visai išsigaruoti. Kodėl jis turėtų perspėti tėvą rektorių dėl Martino Milzo? Kam mėginti perspėti bet kurį iš jų? Visa ši misija, kuri įkvėpimo sėmėsi, ko gero, iš paties šventojo Ignoto Lojolos, savaime bylojo apie gebėjimą išgyventi, ką jau kalbėti apie nuolankų atgailos instinktą. Jėzuitus Bombėjuje, o ir visoje Indijoje, lydėjo sėkmė; Faroko manymu, Indijoje paplitęs motinos garbinimas suteikė katalikams tam tikrą pranašumą. Juk Mergelės Marijos kultas – tokia pat motinos garbinimo apraiška, ar ne? Netgi vien berniukų mokykloje būtent Švenčiausiosios Motinos statula buvo pati didingiausia.

Abiturientų vinjetėse pasitaikydavo vos viena kita angliška pavardė, bet gebėjimas susikalbėti angliškai buvo būtina sąlyga, norint išvis patekti į Šventojo Ignoto misijos mokyklą, o ją baigusieji angliškai turėjo kalbėti laisvai; anglų kalba čia vykdavo visos pamokos, rašoma buvo tik angliškai.

Mokinių valgykloje kieme kabojo nuotrauka iš pastarosios žemesniųjų klasių moksleivių išvykos; berniukai vilkėjo uniforminius baltus marškinius su tamsiai mėlynais kaklaraiščiais, mūvėjo tokias pat mėlynas trumpkelnes, kojines iki kelių, avėjo juodus batus. Užrašas prie nuotraukos skelbė: MŪSŲ PRADINUKAI, T. P. MŪSŲ MAŽIUKAI IR MŪSŲ MAŽYLIUKAI. (Daktaras Daruvala negalėjo pakęsti santrumpų.)

Pirmosios pagalbos kabinete lovelėje susirietęs gulėjo berniukas – jam skaudėjo pilvą. Virš lovelės buvo prisegta nuotrauka: Hadži Ali mauzoliejus stereotipinio saulėlydžio fone. Ir užrašas prie nuotraukos – nei į tvorą, nei į mietą, lyg kokia Martino Milzo lepteleta frazė: GYVENI TIK VIENĄ KARTĄ, BET JEI GYVENI TEISINGAI, TO VIENO IR PAKANKA.

Toliau jie patraukė į muzikos kabinetą, kur kažkas negrabiai kliunkino pianino klavišus; daktarą Daruvalą pribloškė ir toks grojimas, ir ausį rėžiantis nevykusios muzikos mokytojos dainavimas: gydytojas net ne iš karto atpažino nuzulintą graudulingą spiričiuelą *Swing Low, Sweet Chariot*. Dainininkė iš tiesų buvo anglų kalbos

mokytoja, kažkokia panelė Tanudža; Farokas nugirdo, kaip tėvas Julijonas aiškina Martinui Milzui, esą toks laiko patikrintas kalbos mokymo metodas – mokytis populiarių dainų tekstų – iki šiol labai mėgstamas aukštesniųjų klasių moksleivių. Vis dėlto, kadangi tik nedaugelis mokinių antrino panelės Tanudžos bliovimui, ir tie patys – nelabai aiškiu murmesiu, šiuo tėvo rektoriaus teiginiu Farokas suabejojo. Tiesa, galbūt metodas niekuo dėtas, visa bėda veikiausiai – pati panelė Tanudža.

Daktarui Daruvalai ji pasirodė esanti viena tų indžių, kurių prigimties nėmaž neužmaskuoja vakarietiški drabužiai, o šiuos panelė Tanudža dar ir vilkėjo itin negrabiai, pasirinkusi kaip reta nevykusiai. Galbūt ir vaikai nepajėgė dainuoti *Swing Low, Sweet Chariot* tik dėl to, kad jų dėmesį blaškė beviltiškai palaida bala, kurią reikėjo laikyti panelės Tanudžos apranga. Gydytojas atkreipė dėmesį, kad, ją išvydęs, suglumo net Martinas Milzas. Farokas negailestingai nutarė, kad panelė Tanudža tiesiog siekia trūks plyš ištekėti. Ji buvo apskritaveidė, ne itin tamsios, pieninio šokolado atspalvio odos, ant nosies buvo pasikabinusi akinius itin aštriai kampuotais rėmeliais – iš tų pailgintais ir viršun užriestais viršutiniais kampučiais, dar ir inkrustuotais mažyčiais žaižaruojančiais akmenėliais. Galbūt panelei Tanudžai atrodė, kad tokie akiniai sukuria akiai malonų kontrastą su jos apskritu, švelnių bruožų veidu.

Jos putli, jaunatviška figūra iš tolo švietė kūnišku, mergaitišku geidulingumu, bet ji segėjo tamsų, itin klubus aptempiantį sijoną, visai netinkamo jai ilgio. Apskritutė panelė Tanudža buvo nedidelio ūgio ir sijonas tarytum nurėžė jos kojas per pusę blauzdų; daktarui Daruvalai net pasidingojo, kad storos jos čiurnos iš tiesų yra riešai, o mažos putlios pėdos – plaštakos. Ji vilkėjo besimainančių žalių ir mėlynų atspalvių blizgios, atšvaitus taškančios medžiagos palaidinę, kuri atrodė lyg apdrėbta iš mauruoto tvenkinio išžvejotais dumbliais. Be to, nors panelė Tanudža buvo žavi nebent moteriškais kūno iškilumais ir linkiais, ji sugebėjo dar ir nevykusiai pasirinkti liemenėlę, gerokai kenkiančią kūno formoms. Apie liemenėles daktaras Daruvala nutuokė ne kažin ką, ir vis dėlto spėjo, kad ši būsianti seno modelio, su smailėjančiais kaušeliais – ji

veikiau priminė pakietintą viršutinę fechtuotojos aprangos dalį, skirtą saugoti nuo sužeidimų, nei normalią liemenėlę, padedančią išryškinti natūralią krūtinės formą. O tarp tų nenormaliai pakeltų ir atkištų į priekį krūtų dar kabojo ir Nukryžiuotasis, tarsi Kristus ant panelės Tanudžos kryželio, be visų kitų kančių, dar būtų pasmerktas tverti ir nuolatinį šokčiojimą ant mokytojos putlios, bet atkištos pirmyn lyg iečių antgaliai, krūtinės.

– Panelė Tanudža jau daugelį metų dirba pas mus, – sušnibždėjo tėvas Julijonas.

– Suprantu, – atsakė daktaras Daruvala, bet Martinas Milzas tik stebeilijo akis išpūtęs.

Paskui jie praėjo 1–3 klasę, kur mokėsi mažesnieji. Vaikai snūduriavo nuleidę galvas ant suolų – „mažiukai" arba „mažyliukai", spėjo Farokas.

– Gal pats moki skambinti pianinu? – klausė tėvas rektorius naujojo misionieriaus.

– Visada norėjau išmokti, – atsakė Martinas. Galbūt tas pamišėlis galėtų miklinti pirštus barškindamas pianinu per pertraukas tarp pažintinių „The Times of India" skaitymo priepuolių, pagalvojo daktaras Daruvala.

Norėdamas nukreipti kalbą į šalį nuo menkų savo muzikinių sugebėjimų, scholastas paklausė tėvo Julijono apie valytojus, mat misijoje jų buvo gausu, tiek vyrų, tiek moterų – jie kuopdavo ir tualetus. Tad naujasis misionierius nutarė, kad jie veikiausiai priklauso neliečiamųjų kastai.

Tėvas rektorius pavartojo žodžius *bhangee* ir *maitrani*, tačiau Martinas Milzas savo misiją atlikti buvo nusiteikęs ryžtingiau, nei tėvas Julijonas galėjo pamanyti. Martinas tiesiai paklausė tėvo rektoriaus:

– O *jų* vaikai mokosi šitoje mokykloje?

Nelauktai netikėtai daktaras Daruvala pajuto, kad šitas nuokvaka jam pradeda patikti.

– Na... ne, suprask, tai nebūtų visai tinkama, – ėmėsi aiškinti tėvas Julijonas, bet Martinas Milzas tėvą rektorių pertraukė, ir dar taip mitriai, kad Farokas žado neteko. Scholastas lyg niekur nie-

ko peršoko prie jam rūpimos temos ir ėmėsi detaliai pasakoti apie luošo elgetos ir mažametės prostitutės „išgelbėjimą". Dėstydamas savąjį „žingsnis po žingsnio" metodą, Martinas tėvui rektoriui tuoj pat išaiškino, kokios turėtų būti tolesnės pakopos ir kas laukia užkopus į patį viršų. Taigi, pirmoji pakopa – cirkas vietoj elgetavimo ar viešnamio. Paskui – anglų kalbos žinios, „tiesiog būtinos, siekiant tapti civilizuotu žmogumi", ir jau *tada* – „sąmoningas atsivertimas"; Martinas Milzas šitai dar pavadino „kompetentingu gyvenimu Kristuje".

Aukštesniųjų klasių moksleiviams buvo pertrauka ir jie kieme surengė tylias, bet įnirtingas imtynes; daktaras Daruvala liko kone sužavėtas regėdamas, kad jėzuitams šitokia gana menko smurto apraiška – nė motais; jie kalbėjosi ir klausėsi vienas kito, susitelkę lyg sėlinantis prie grobio liūtas.

– Nė kiek neabejoju, Martinai, kad neketini *sau* prisiimti nuopelnų dėl šių vaikų atsivertimo, ar aš klystu? – perėjo į puolimą tėvas Julijonas. – Tai yra, jei jie išvis kada nors atsivers.

– Na ne, neketinu... nesuprantu, ką turite omeny, – atsiliepė Martinas.

– Tik tiek, kad anaiptol nesu tikras, jog *man* yra pavykę ką nors atversti į tikrąjį tikėjimą, – paaiškino tėvas rektorius. – Net jei ir atsitiktų taip, kad tie vaikai taptų krikščionimis, negi galėtum tvirtinti, kad tai įvyko tavo dėka? Atsargiai, nepasikelk į šitokią puikybę. Jei šitaip atsitiks – tai tik Dievo valia. Ne tavo.

– Na žinoma, ne mano! – sušuko Martinas Milzas. – Jei taip atsitiks – aišku, tik Dievo valia!

Ar tai ir yra tasai „paklusnumas"? – parūpo daktarui Daruvalai.

Kai tėvas Julijonas nulydėjo Martiną į jam skirtą celę (daktaras Daruvala taip ir įsivaizdavo ankštą kalėjimo kamerą su sienose įmontuotais įnagiais plaktis ir kitaip kūnui marinti), gydytojas vienas leidosi klaidžioti po mokyklą. Norėjo dar sykį užmesti akį į miegančius vaikus, mat pasidėjusio galvą ant suolo ir įmigusio vaiko vaizdinys jam pasirodė patrauklesnis už bet ką kita, ką jis prisiminė iš mokslo metų, praleistų Šventojo Ignoto mokykloje, – tiesa, tai buvo jau taip seniai. Bet kai jis vėl pažvelgė į 1–3 klasę,

išvydo mokytoją, kurio anksčiau nebuvo pastebėjęs; mokytojas rūsčiu žvilgsniu nudelbė gydytoją, tarsi šis, stypsodamas tarpduryje, galėtų pažadinti vaikus. Šįsyk gydytojas pastebėjo ir nuogus laidus, nuvestus iki dienos šviesos lempų – dabar išjungtų – ir ventiliatoriaus, kuris buvo įjungtas. Virš klasės lentos tarsi marionetė, pakibusi ant susiraizgiusių, nejudančių virvelių, kabojo dar viena Mergelės Marijos statulėlė. Kadangi Farokas kartais mąstydavo kaip kanadietis, ši Dievo Motina jam pasirodė apšerkšnijusi, o gal šiek tiek apsnigta, nors iš tikrųjų ją dengė tik nuo lentos nuolat kylančių kreidos dulkelyčių sluoksnis.

Daktaras Daruvala smaginosi skaitydamas visus spausdintus pranešimus ir skelbimus, kiek tik pavyko rasti. Tarkime, Visuomeninės rūpybos grupės prašymas „padėti vargingesniems broliams ir seserims“. Maldos už skaistykloje kenčiančias sielas. Faroko akį patraukė smagus sugretinimas: „Minimax“ gesintuvas kabojo ant sienos kaip tik šalia Kristaus su sergančiu vaiku skulptūros, tad trumpa spausdinta instrukcija, kaip naudotis gesintuvu, atsidūrė šalia liniuoto sąsiuvinio puslapio, kuriame vaiko ranka buvo išvedžiota: „Dėkojame Kūdikėliui Jėzui ir Švenčiausiajai Mergelei už nuolatinę pagalbą.“

Vis dėlto Farokas pasijuto ramiau, išvydęs būtent gesintuvą. Didžiulis akmeninis misijos pastatas buvo sumūrytas 1865-aisiais; užtat dienos šviesos lempos, ventiliatoriai palubėje, visas elektros laidų knibždėlynas – visa tai atsirado vėliau. Gydytojas nuogąstavo, kad gaisro dėl trumpojo elektros jungimo pavojus visiškai realus.

Farokas pasistengė sužinoti apie visus susitikimus bei renginius, kuriuos turėtų lankyti uolus krikščionis. Buvo skelbiamas liturginių skaitymų susitikimas, taip pat Kryžiaus narių susitikimas: „padedame parapijiečiams siekti didesnio politinio sąmoningumo“. Siūloma tema pokalbiui pagal Suaugusių katalikų švietimo programą tokia: „Krikščionybė šiandien nekrikščioniškųjų religijų pasaulyje“. Šį mėnesį Gyvosios vilties centrui vadovauja daktaras Jusufas Merčantas. Daktarui Daruvalai žnybtelėjo smalsumas, ką šiuo atveju galėtų reikšti „vadovauja“. Dar buvo skelbimas, kviečiantis altoriaus patarnautojus į susipažinimo vakarėlį; niūrokas bus susiėjimas, dingtelėjo Farokui.

Gydytojo žvilgsnis užkliuvo už vitražo po antro aukšto balkono arka: Faroką pribloškė netvarkingai sudėlioti spalvoto stiklo gabalėliai, paveikslas atrodė nebaigtas – tarytum pati Dievo samprata čia būtų tokia subyrėjusi, tokia netobula. Užėjęs į ikonų koplyčią, gydytojas staigiai užvertė giesmyną, netyčia užkliuvęs už giesmės „Atnešk man aliejaus". Paskui jis perskaitė, kas užrašyta ant žymeklio, kurį išėmė iš giesmyno, – žymeklis buvo skirtas artėjantiems jubiliejiniams Šventojo Ignoto parapijos metams: „Triūsiame su meile jau 125 metus ugdydami jaunuomenę." Dar buvo žodžiai „iškilmingas pažadas pasauliui", bet ką šitai galėtų reikšti, daktaras Daruvala net nenutuokė. Farokas dar sykį užmetė akį į giesmyną, bet jį užgavo jau vien knygos pavadinimas – „Charizmatinio Indijos atsinaujinimo giesmių knyga". O jis net nenumanė, kad išvis esama kažkokio „charizmatinio atsinaujinimo"! Tad padėjęs giesmyną paėmė maldyną, bet į valias pasisotino perskaitęs pačios pirmos maldos pirmąją eilutę: „Sergėk mus, Viešpatie, kaip savo akies vyzdį."

Paskui daktaras Daruvala dar aptiko Šventojo Tėvo intencijas 1990-iesiems. Sausio mėnesį patariama toliau plėtoti dialogą tarp katalikų ir anglikonų bendruomenių, siekiant visų krikščionių vienybės. Vasario mėnuo turėtų būti skirtas maldoms už tuos katalikus, kurie daugelyje pasaulio kampelių vis dar persekiojami: fiziškai ar žodžiais. Kovo mėnesį parapijiečiai raginami uoliau padėti skurstantiesiems ir ištikimiau laikytis Evangelijoje skelbiamų neturto priesakų. Toliau kovo daktaras Daruvala nė nebeskaitė, įstrigo prie „Evangelijoje skelbiamų neturto priesakų". Farokas staiga pasijuto apsuptas begalės dalykų, kurie jam atrodė beprasmiai.

Netgi taip skrupulingai brolio Gabrieliaus surinkta ikonų kolekcija gydytojui nebedarė įspūdžio, nors Šventojo Ignoto misijos ikonų menė garsėjo visame Bombėjuje. Farokui tie piešiniai pasirodė niūrūs ir migloti. Čia buvo šešiolikto amžiaus ukrainietiškosios mokyklos „Trijų karalių apsilankymas", penkiolikto amžiaus Šiaurės Centro mokyklos „Jono Krikštytojo nukirsdinimas". „Mūsų Viešpaties pasijų" kategorijai čia priklausė „Paskutinė vakarienė", „Nukryžiavimas", „Nuėmimas nuo kryžiaus", „Palaidojimas",

„Prisikėlimas“, „Dangun žengimas“; visos ikonos buvo keturiolikto–aštuonioliko amžių, įvairių mokyklų: Novgorodo, Bizantijos, Maskvos... ir taip toliau. Viena vadinosi „Dievo Motinos užmigimas“ – čia daktaras Daruvala ir sustojo, mat nė nenutuokė, kas galėtų būti Dievo Motinos „užmigimas“.

Iš ikonų menės gydytojas nuklydo iki tėvo rektoriaus kabineto; ant uždarytų durų čia buvo pritvirtinta lenta, panaši į kribidžo lentą, kurioje tėvas Julijonas skylučių ir kaištelių deriniais pranešdavo, kur esąs: „greitai grįšiu“, „netrukdyti“, „tual.“, „grįšiu vėlai“, „grįšiu vakarienės“, „išvykęs iš Bombėjaus“. Čia daktarą Daruvalą aplankė mintis, kad tai *jis* turėtų būti „išvykęs iš Bombėjaus“ – tai, kad yra čia gimęs, dar nereiškia, kad čia jo namai.

Tiktai išgirdęs pamokų pabaigą skelbiantį varpelį Farokas susizgribo, kad jau trečia valanda popiet. Jis stovėjo antro aukšto balkone ir stebėjo į dulkėtą kiemą pasipylusius mokinius. Tuojau jie sės į automobilius ar autobusus ir važiuos namo; motinos arba auklės tarnaitės, aijos, atvažiuos jų pasitikti. Žvelgdamas iš balkono, daktaras Daruvala nusprendė, kad šitie vaikai – labiausiai nusipenėję iš visų, kokius jam teko matyti Indijoje. Vis dėlto taip manyti buvo pernelyg užgaulu: nė pusė Šventojo Ignoto mokinių putlumu nė iš tolo negalėjo prilygti pačiam Farokui. Vis dėlto gydytojas žinojo net nebemėginsiąs tramdyti naujojo misionieriaus įkarščio: būtų kone tas pat, jei sumąstytų šokti iš balkono ir išsitėkšti po tų niekuo dėtų vaikų kojomis.

Farokas žinojo dar vieną dalyką: niekas iš misijos vyresnybės nepalaikys Martino Milzo Inspektoriumi Dharu. Jėzuitai anaiptol negarsėjo meile vadinamajam Bolivudui, hindi kalba sukamo kino šlamšto kalvei. Jų nedomino merginos su permirkusiais sariais. Nei superherojai ir žiaurūs, klastingi piktadariai, smurtas ir nešvankybės, rėkiantis neskoningumas ir nuvalkioti juokeliai... ir protarpiais pasitaikantis dievo nužengimas iš dangaus, kai reikia sutvarkyti apgailėtinus kasdienius žmogeliukų reikalus... Šventojo Ignoto misijoje Inspektorius Dharas nebuvo įžymybė. Tiesa, vienas kitas iš Martino Milzo mokinių panašumą pastebėti gali. Tarp moksleivių Inspektorius Dharas buvo populiarus.

Daktaras Daruvala vis dar stoviniavo balkone. Darbų turėjo į valias, bet neįstengė prisiversti išsijudinti. Nė pats nežinojo, kad šitaip stovėdamas jis *rašo* – iki šiol nė vieno kūrinio nebuvo pradėjęs taip. Kai vaikai išsiskirstė, jis užsuko į Šventojo Ignoto bažnyčią – bet ne melstis. Virš stalo altoriaus centre kabojo didžiulis sietynas – ratas su žvakėmis, jos dabar nedegė. Stalas priminė paprastą valgyklos stalą, bet tiktai forma, iš tiesų tai buvo sulankstomas staliukas, labiau pritaikytas buities darbams, tarkime, skalbiniams rūšiuoti. Sakykloje, esančioje į dešinę nuo šio stalo (iš Faroko, stovinčio veidu į altorių, vietos), buvo įtaisytas mažne nepadoriai žvilgantis mikrofonas. Ant sakyklos atbrailos gulėjo atversta Evangelijos skaitinių knyga – iš jos, gydytojo manymu, ir skaitysiąs pamokslininkas, galbūt per vakarines mišias. Daktaras Daruvala neiškentė neįkišęs nosies. Knyga buvo atversta ties Antruoju apaštalo Pauliaus laišku korintiečiams.

„Štai kodėl, iš Dievo gailestingumo turėdami šią tarnystę, nenuleidžiame rankų“ (2 Kor 4, 1), – rašė atsivertęs krikščionis. Užmetęs akį toliau, gydytojas perskaitė: „Mes visaip slegiami, bet nesugniuždyti; mes svyruojame, bet neprarandame vilties. Mes persekiojami, bet neapleisti; mes parblokšti, bet nežuvę. Mes visuomet nešiojame savo kūne Jėzaus merdėjimą, kad ir Jėzaus gyvybė apsireikštų mūsų kūne.“ (2 Kor, 4, 8–10)

Daktaras Daruvala pasijuto visai menkas. Ryžosi atsisėsti vienos iš šoninių navų klaupte, tarsi dėl silpno savo tikėjimo būtų nepakankamai reikšmingas ir neturėtų teisės sėstis centrinėje eilėje. Jo paties atsivertimas dabar atrodė toks smulkus, likęs tokioje tolimoje praeityje, o kasdienėse mintyse jam beveik visiškai nelikdavo vietos; gal ir iš tikrųjų man įkando beždžionė? – atklydo ir tokia mintis. Farokas atkreipė dėmesį, kad bažnyčioje nėra vargonų, užtat į kairę nuo sulankstomo staliuko stovėjo pianinas, galbūt toks pat išderintas kaip ir muzikos kabinete. Ant pianino švietė taip pat nepadoriai blizgantis mikrofonas.

Kažkur toli, už bažnyčios sienų, be paliovos švilpė mopedai – gydytojas girdėjo jų keliamą triukšmą: mažalitražių variklių kriokimą, nenutrūkstamą, mažne pragarišką ančių balsus primenančių

garso signalų kvaksėjimą. Daktaro Daruvalos žvilgsnį patraukė aukštai iškeltos altoriaus skulptūros: Kristus ant kryžiaus ir dvi gerai žinomos susisielojusios moterys abipus jo. Dievo Motina Marija ir Marija Magdalietė, atpažino Farokas. Žmogaus dydžio šventųjų figūros stovėjo ant kolonų tarp centrinės bei šoninių navų. Trys masyvios atramos, ant kiekvienos – po šventąjį, o prie šventųjų kojų buvo įžambiai pritvirtintos žemyn nukreiptos siūbuojančios vėduoklės – skirtos tikintiesiems atvėsinti.

Gal ir šventvagystė, bet daktaras Daruvala tiesiog negalėjo nepastebėti, kad viena iš akmeninių šventųjų buvo atitrūkusi nuo savo kolonos; dabar šventosios kaklas buvo užveržtas stora grandine, o šios galas prispaustas prie kolonos įspūdingo dydžio plieniniu žiedu. Gydytojas apgailestavo nežinąs, kuri tai šventoji; jo nuomone, visos šventosios buvo pernelyg panašios į Mergelę Mariją – jei ne jos pačios, tai jų skulptūros. Kad ir kuri ji buvo, atrodė taip, lyg kažkas būtų sumanęs skulptūrą pakarti, bet be kaklą veržiančios grandinės galėjo griūti tiesiai ant klauptų. Daktaras Daruvala neabejojo, jog akmeninė šventoji pakankamai masyvi, kad mirtinai sutraiškytų visą tikinčiųjų eilę.

Galų gale Farokas atsisveikino su Martinu Milzu ir kitais jėzuitais. Scholastas netikėtai ėmė maldauti, kad gydytojas smulkiai papasakotų apie savo atsivertimą. Daktaras Daruvala įtarė, kad tėvas Julijonas tą istoriją jau bus papasakojęs – savą variantą, kupiną sarkazmo ir klastingų nutylėjimų.

– Et, nieko tokio neatsitiko, – pasikuklino Farokas. Tikriausiai tai atitiko tėvo rektoriaus versiją.

– Bet aš tikrai norėčiau apie tai išgirsti! – sušuko Martinas.

– Jei papasakosi jam savo istoriją, neabejoju, jis tau papasakos *savąją*, – bandė gundyti Faroką tėvas Julijonas.

– Gal kitą kartą, – daktaras Daruvala kaip įmanydamas kratėsi tos priedermės. Dar niekad taip karštai netroško kuo greičiau sprukti. Teko prižadėti, kad būtinai ateisiąs pasiklausyti Martino paskaitos Jaunųjų moterų krikščionių asociacijoje, nors net neketino to daryti; verčiau jau sutiktų gyvas graban gulti, nei dalyvauti ten. Martino Milzo paskaitų jis jau spėjo prisiklausyti iki soties!

– Tai ta asociacija, žinai, prie „Cooperage" futbolo stadiono, – paaiškino jam tėvas Cecilijus.

Daktaras Daruvala jautriai reaguodavo, kai koks nors bombėjietis leisdavo suprasti manąs, kad jis sunkiai susigaudo mieste, tad atrėžė gana aštriai:

– Žinau, kur ji yra!

Staiga lyg iš po žemių išdygo mergaičiukė. Mergaitė plūdo ašaromis: atvažiavusi į Šventojo Ignoto mokyklą su mama pasiimti po pamokų brolio, bet kažkaip nutiko, kad jie išvažiavę be jos. Į automobilį susėdo ir daugiau vaikų. Anokia bėda, nusprendė jėzuitai. Motina juk susigaudys, kad pametė vaiką, ir grįš į mokyklą. O kol kas tereikia paguosti mergaitę ir dar kas nors turėtų paskambinti motinai: tegul nelekia kaip akis išdegusi ir nesibaimina – nepražuvo jos dukrelė. Bet buvo dar viena bėda: mergaitė jiems prisipažino norinti siusiuko. Brolis Gabrielius daktarui Daruvalai pareiškė, kad Šventojo Ignoto misijoje nesą „oficialios vietos, skirtos siusioti mergaitėms".

– Kur tuomet eina pasiusioti panelė Tanudža? – paklausė Martinas Milzas.

Tai šaunuolis, dingtelėjo daktarui Daruvalai. Kaip kažin ką, jis visus juos išvarys iš proto.

– Be to, pats mačiau, čia dirba valytojos moterys, – nenurimo Martinas.

– Be to, ir tarp mokytojų yra kokios trys ar keturios moterys, tiesa? – kuo nekalčiausiai įkišo savo trigrašį daktaras Daruvala.

Savaime aišku, moterų tualetas čia turi būti! Tik tie seni kelmai nežino kur.

– Kas nors galėtų pažiūrėti, ar vyrų tualetas laisvas, – pasiūlė tėvas Cecilijus.

– O tada kuris nors iš mūsų pabudėtume prie durų, – pridūrė tėvas Julijonas.

Farokas galiausiai patraukė savais keliais, palikęs juos toliau aptarinėti nejaukios būtinybės apeiti taisykles. Gydytojas numanė, kad mergaitė vis dar kenčia nepasiusiojusi.

Tetraciklinas

Važiuodamas atgal į luošų vaikų ligoninę, daktaras Daruvala netikėtai sumojo pradėjęs kurti naują scenarijų. Jau žinojo, kad šįsyk Inspektoriui Dharui vietos neatsiras. Vaizduotės akimis jis jau regėjo elgetėlę, prašinėjantį išmaldos palei arabų viešbučius Jūros bulvare... matė naktį įsižiebiančius Karalienės Vėrinio žibintus... geltonų, smogą prasklaidančių žiburių virtinę... išgirdo ir Julijos balsą, sakantį, esą geltonos spalvos vėrinys netinka karalienei. Pirmą kartą Farokas pajuto, kad pavyko pagauti istorijos pradžią – personažų charakterius ir elgseną lėmė ateityje jų laukiantis likimas. Pačioje pirmoje scenoje bent iš dalies buvo užkoduota viso siužeto pabaiga.

Jautėsi visiškai nusivaręs, o dar reikėjo tiek daug ką aptarti su Julija, laukė pokalbis ir su Džonu D. Daktaras Daruvala su žmona turėjo gana anksti vakarieniauti Ripono klube. O paskui gydytojas ketino prisėsti pasirašyti bent juodraštį kalbos, kurią jam netrukus reikės sakyti: jis pakviestas tarti žodį Luošų vaikų reabilitacijos bendrijos susirinkime; šiaip ar taip, ši bendrija – viena ištikimiausių ligoninės rėmėjų. Tačiau dabar jau žinojo ne šiaip prisėsiąs paskrebenti kelių sakinių – rašysiąs visą naktį, ir anaiptol ne kalbos juodraštį. Pagaliau, pagaliau, mąstė jis, galvoje klostosi scenarijus, kurio siužetą iš tiesų verta papasakoti. Vaizduotės akimis jis regėjo savo personažus Viktorijos stotyje, tik dabar jau žinojo, kur ir ko jie važiuoja. Pats nebūtų pasakęs, ar dar kada buvo šitaip susijaudinęs.

Nuo vaizduotėje besiklostančios istorijos daktarą Daruvalą atitraukė pažįstama figūra laukiamajame: vienintelis aukštas vyras tarp vaikų išsyk krito į akis. Nors jis sėdėjo, kareiviškai tiesi laikysena kaipmat prikaustė daktaro Daruvalos žvilgsnį. Įtempta, išgeltusi oda, glebnios lūpos, geltonos lyg liūto akys; surukusi, rūgšties nuėsta ausis, ryškiai raudona rando drūžė, juosianti žandikaulį, nusidriekianti kaklu žemyn ir galiausiai nyranti po pono Gargo marškinių apykakle, – visa tai irgi neliko gydytojo nepastebėta.

Pakako vieno žvilgsnio į nervingai trūkčiojančius sunertų pono Gargo rankų pirštus, kad išsisklaidytų paskutinės abejonės. Gydy-

tojas galėjo galvą guldyti: Gargas netveria savame kailyje sužinoti, kokią konkrečiai „lytiškai plintančią ligą“ susigriebė Madu. Tačiau tikro džiaugsmo daktaras Daruvala nepajuto, jo triumfas buvo kažkoks tuščias. Išvysti Gargą tokį – prasikaltusį, pasiruošusį šliaužti pilvu, nuolankiai laukiantį savo eilės kartu su luošais vaikais – štai tiek to gydytojo pergalės džiaugsmo. Mat daktaras Daruvala jau dabar žinojo, kad šis tas daugiau nei vien profesinė priedermė išsaugoti ligonio paslaptis neleis jam atskleisti Gargo kaltės Dipai ir Vinodui. Be to, argi gali būti, kad žemaūgis ir jo žmona iki šiol nežino, kad Gargas tvarko jaunas mergaites? Galbūt kaip tik kaltės jausmas ir vertė Gargą leisti Dipai su Vinodu gelbėti tiek daug mergaičių, mėginti įdarbinti jas cirke. Savaime aišku, žemaūgis ir jo žmona seniai žinojo tai, kas Farokui pradėjo skleistis tik dabar: dauguma tų mažamečių prostitučių su mielu noru sutikdavo likti pas Gargą. Panašiai kaip ir cirkas, tebūnie nors Didysis Mėlynasis Nilas, pono Gargo įstaiga tikriausiai – vis geriau nei viešnamis.

Ponas Gargas atsistojo ir žengė pasitikti Faroko. Visų daktaro Daruvalos priimamajame laukiančių luošų vaikų akys taip ir smigo į rūgšties išėstą randą, bet gydytojas žiūrėjo tik į geltonus it nuo geltos Gargo akių obuolius ir tamsesnes, gelsvai rudas lyg liūto akių raineles, ryškiai kontrastuojančias su juodais vyzdžiais. Gargo akys buvo lygiai tokios pat kaip Madu. Gydytojui net šmėkštelėjo mintis, ar tųdviejų negali sieti giminystės ryšiai.

– Aš atėjau čionai pirmas – anksčiau už juos visus, – sušnibždėjo ponas Gargas.

– Kaip kažin ką, taip ir buvo, – atsakė daktaras Daruvala.

Jei liūtiškose Gargo akyse ir sušmėžavo kaltės jausmas, jis, regis, tuojau pat išsisklaidė. Drovi šypsenėlė ištempė paprastai suglebusias lūpas, o balse pasigirdo mažne sąmokslininko gaidelė.

– Taigi... tikriausiai žinote apie Madu ir mane, – tarė ponas Gargas.

Ir ką šitokiam pasakysi, pagalvojo daktaras Daruvala. Gydytojas staiga sumojo, kad teisūs buvo Dipa ir Vinodas, net Martinas Milzas: tegul *visos* šitokios mergaitės tampa cirko akrobatėmis, kad ir Didžiojo Mėlynojo Nilo, net jeigu joms būtų lemta nukristi ir už-

simušti. Tegul jas visas suėda liūtai! Nes tiesa tokia: Madu iš tikrųjų buvo ir vaikas, ir prostitutė, blogiau – ji buvo pono Gargo mergaitė. Šitokiam žmogėnui išties nėra ką pasakyti. Daktarui Daruvalai į galvą atėjo tik vienas, grynai profesinis klausimas, kurį jis tiesiai ir išrėžė Gargui:

– Ar jūs nealergiškas tetraciklinui?

17. KEISTI PAPROČIAI

Pietų Kalifornija

Dėl to, kad svetimuose miegamuosiuose jam jau teko patirti tokių dalykų, kokių verčiau neprisiminti, Martinas Milzas negalėjo sumerkti akių ir Šventojo Ignoto misijos celėje. Iš pradžių jis bandė pasinaudoti šventosios Teresės Avilietės patarimu – išmėginti jos mėgtas dvasines pratybas, padėdavusias išgyventi Kristaus meilę, – bet netgi šis vaistas nepadėjo naujajam misionieriui užmigti. Šventoji siūlė įsivaizduoti, kad Kristus regi tave. *Mira que te mira*, – sakė šventoji Teresė. „Pastebėk, kad Jis žvelgia į tave." Bet kad ir kiek stengėsi ką nors panašaus pastebėti, paguodos Martinas Milzas nesulaukė: miegas neėmė, nors tu ką.

Jį purtė vien nuo prisiminimų apie daugybę miegamųjų, kuriuose kadaise jį guldydavo siaubūnė motina ir apgailėtinas tėvas. Taip atsitikdavo dėl to, kad Denis Milzas permokėjo už namą Vestvude, netoli Los Andželo Kalifornijos universiteto miestelio: šeima retai kada galėdavo leisti sau tame name įsikurti – jis nuolat būdavo išnuomotas, o nuompinigius Denis ir Vera skirdavo pragyvenimui. Ši aplinkybė buvo pravarti ir girgždančiai jų santuokai, nes suteikdavo daugybę progų pagyventi atskirai. Vaikystėje Martinas Milzas nuolat pasigesdavo tai kokio drabužio, tai žaislo, kurie nežinia kaip tapdavo laikina laikinų namo Vestvude gyventojų nuosavybe – apie tą namą Martinui neišliko beveik jokių prisiminimų.

Kur kas geriau jis įsiminė Kalifornijos universiteto studentę, savo auklę, kuri, pastvėrusi už rankos, protekine tempdavo jį per Vilširo bulvarą, paprastai nepaisydama jokių pėsčiųjų perėjų.

Ji draugavo su vaikinu, kuris nuolatos treniruodavosi universiteto stadiono bėgimo take, tad ji ir vesdavosi Martiną į stadioną, o ten juodu visą amžinybę žiūrėdavo, kaip tas vaikinas suka vieną ratą po kito. Auklė taip stipriai spausdavo Martinui ranką, kad jam paskausdavo pirštus. O jeigu eismas Vilširo bulvaru būdavo toks gyvas, kad į kitą pusę tekdavo bėgti strimgalviais, paskui jam mausdavo visą ranką iki pat peties.

Kai tik Denis su Vera vakare susiruošdavo kur nors išeiti, Vera reikalaudavo, kad Martinas liktų nakvoti pas auklę, vienoje iš dviejų sustumtų lovų; jos būste dar tilpo mažytėlaitė virtuvėlė ir daugiau nieko – tokia pusryčiauti skirta kišenė, kur ant baro stalo grūdosi nespalvotas televizorius ir skrudintuvas. Auklė sėdėdavo ant vienos iš dviejų aukštų baro kėdžių, nes normalioms kėdėms ir stalui tiesiog nebuvo vietos.

Gulėdamas lovoje greta auklės, Martinas Milzas dažnai girdėdavo ją masturbuojantis; kadangi bute nuolat veikė oro kondicionierius ir nebuvo galima atsidaryti lango, dar dažniau jis įsitikindavo, kad ji masturbavosi, pabudęs rytą – apie tai bylodavo ant dešinės rankos pirštų užsilikęs kvapas, kurį Martinas aiškiai užuosdavo, kai auklė paglostydavo jam veidą sakydama, kad jau metas keltis ir valytis dantis. Tada ji veždavo jį į mokyklą – lėkdavo automobiliu taip pat beatodairiškai, kaip ir skersai Vilširo bulvarą, paskui save tempdamasi Martiną. Ties išvažiavimu iš San Diego greitkelio auklei kažkodėl užgniauždavo kvapą – ji dramatiškai aiktelėdavo, ir garsas būdavo visai toks pat, kokį Martinas Milzas girdėdavo jai masturbuojantis. Prieš pat šį išvažiavimą iš greitkelio jis visada suskubdavo užsimerkti.

Mokykla, kurią jis lankė, buvo gera – Lojolos Merimaunto universiteto padalinys, kur visus dalykus pagal sustiprintą programą dėstė jėzuitai, bet nuo Vestvudo ją skyrė nemenkas kelio galas. Vis dėlto, nors kelionė į mokyklą ir atgal buvo gana pavojinga, ta aplinkybė, kad pirmoji mokslo įstaiga, kurią Martinas Milzas lankė, buvo įsikūrusi ir universiteto studentų naudojamose patalpose, berniuką, regis, smarkiai paveikė ir pastūmėjo asketiškumo link. Anuomet kaip tik buvo vykdomas ankstyvojo ugdymo eksperi-

mentas – tiesa, programa po keleto metų nutraukta, – o tai reiškė, kad net kėdės buvo pritaikytos suaugusiems žmonėms, ne mažiems vaikams, be to, klasėse nebuvo prikabinėta spalvotais pieštukais vaikų pieštų piešinių ar paveikslėlių, skirtų abėcėlei mokytis, kuriuose kiekvieną raidę atitinka koks nors gyvūnas. Netgi tualetuose, kuriais naudojosi ir tie talentingi vaikai, mažesniesiems berniukams, norint nusišlapinti, tekdavo pasilypėti ant kėdutės – anais laikais dar nebuvo įrengti pisuarai neįgaliesiems, tokiame aukštyje, kad jais naudotis būtų patogu sėdinčiajam vežimėlyje. Taigi, ir tie kone virš galvos pritvirtinti pisuarai, ir plikos, be jokių žaismingų puošmenų klasių sienos tarytum siūlė ypatingiesiems vaikams progą peršokti savo pačių vaikystę. Tačiau klasės ir tualetai bylodami apie mokslų rimtumą drauge buvo ir visiškai beveidžiai, beasmeniai – kaip ir daugybė Martino jaunų dienų miegamųjų.

Kai tik tekdavo išnuomoti namą Vestvude, Denis su Vera prarasdavo ir auklę – Kalifornijos universiteto studentę. Tada jau iš kokio nors kito, nepažįstamo, miesto rajono ne kam kitam, o Deniui tekdavo lakdinti Martiną Milzą krimsti sustiprintų mokslų Lojolos Merimaunte. Važiuoti į mokyklą su Deniu buvo nė kiek ne mažiau pavojinga nei su Kalifornijos universiteto studente aukle – iš Vestvudo ir atgal. Ankstyvą rytą Denis geriausiu atveju būdavo pagiringas, kartais – nė nespėjęs išsiblaivyti, o kai ateidavo metas pasiimti Martiną iš mokyklos, Denis jau būdavo pradėjęs tos dienos išgertuves. Savo ruožtu Vera neturėjo vairuotojo pažymėjimo. Buvusioji Hermiona Rouzen niekad nė nesimokė vairuoti – tai nereta tarp tų, kurie paauglystės metais gyveno Brukline ar Manhatane. Jos tėvas, prodiuseris Haroldas Rouzenas, vairuoti irgi nemokėjo, užtat dažnai samdydavo limuziną su vairuotoju, o vienu metu, bent kelis mėnesius, kol Denis Milzas buvo netekęs vairuotojo pažymėjimo dėl to, kad įkliuvo prie vairo neblaivus, Haroldas atsiųsdavo limuziną vežioti Martino Milzo į mokyklą.

Savo ruožtu Veros dėdė, režisierius Gordonas Hatavėjus, buvo užkietėjęs greičio mėgėjas, tikras lakstymo keliais veteranas; dėl šito potraukio važinėti beprotišku greičiu, taip pat ir dėl amžiais įraudusių ausų (tai lėmė nuolat kintantis kurtumo laipsnis) jam

reguliariai atimdavo vairuotojo pažymėjimą. Gordonas niekad neužleisdavo kelio ugniagesių, greitosios pagalbos ar policijos automobiliams, be to, kadangi garso signalo ir negalėjo girdėti, savojo niekada nenaudodavo ir nė nesuvokdavo, kai kiti automobiliai pypindavo it pašėlę. Dangaus karalystės vartai jam atsivėrė Santa Monikos greitkelyje, kai jis rėžėsi į galą veno, prisigrūdusio banglentininkų. Gordonas padėjo šaukštą akimirksniu – jį nudaužė banglentė; taip ir liko neaišku, ar ji atsipalaidavusi atlėkė nuo stogo bagažinės, ar išskriejo pro atsilapojusias galines duris, bet kad ir kaip būtų, smigo tiesiog į priekinį Gordono automobilio stiklą. Tuo įvykis nesibaigė: iš viso susidūrė aštuoni automobiliai ir vienas motociklas, užblokuodami keturias eismo juostas abiem kryptimis, bet auka buvo tik viena – Gordonas. Režisieriui buvo atseikėta sekundė ar dvi suskubti pamatyti atlekiančią mirtį, bet, kaip per laidotuvių apeigas pareiškė jo garsioji v... r... sesutė, Haroldo Rouzeno žmona ir Veros motina, Gordoną kurtumas bent jau apsaugojo nuo jo paties mirties *triukšmo*, mat niekam nekilo abejonių, kad devynių transporto priemonių susidūrimas turėjo girdėtis kažin kur.

Šiaip ar taip, Martinas Milzas sėkmingai išnešė sveiką kailį iš visų šiurpiųjų kelionių į Lojolos Merimaunto sustiprintąją mokyklą ir atgal; tačiau jį pribaigė miegamieji – jų nuolatinė kaita ir svetimumas, jo paties nesugebėjimas jų prisijaukinti. Kartą nusišypsojus neįtikėtinai sėkmei, Denis paskubomis nusipirko namą Vestvude – mat gavo avansu pinigų sudaręs sutartį, kuria įsipareigojo parašyti tris scenarijus. Deja, tuo metu, kai susižėrė pinigus, nė vienas tų scenarijų dar nebuvo parašytas – ir galiausiai nė pagal vieną jų nebus pastatytas joks filmas. Paskui, kaip visada, buvo ir daugiau sutarčių, tokių pat bandymų parduoti nebaigtus darbus. Namą Vestvude Deniui teko išnuomoti. Jis pasijuto baisiai prislėgtas ir pasibjaurėjimą savimi mėgino skandinti taurelėje. Susiklosčius tokioms aplinkybėms, šeimai nuolat tekdavo apsigyventi kitų žmonių namuose, dažniausiai – prodiuserių, režisierių ar aktorių, kuriems Denis būdavo skolingas scenarijų. Kadangi tos filantropiškai nusiteikusios sielos negalėjo pakęsti nei neviltin puolusio nevykėlio rašytojo reginio, nei draugijos, dažniausiai laikinai palikdavo

namus ir išnešdavo kudašių į Niujorką ar Europą. Kartais, kaip vėliau sužinojo Martinas Milzas, drauge su jais išdumdavo ir Vera.

Rašyti scenarijų su šitokia įtampos kilpa ant kaklo buvo procesas, kurį Denis Milzas vadino „kiaušų traiškymu" – beje, net šitą frazę sugalvojo ne pats, tai jau kažin kada buvo mėgstamas Gordono Hatavėjaus posakis. Nemigos kamuojamas savo celėje Šventojo Ignoto misijoje, Martinas Milzas nejučia prisiminė daugybę tų namų, priklausiusių svetimiems žmonėms, kurie visi galėjo kaip panorėję maigyti bejėgį jo tėvą.

Vienas tokių buvo kažkokio režisieriaus namas Beverli Hilse, Franklino Tarpeklio kelyje; Denis neteko teisės ten gyventi tik dėl to, kad įvažiavimo į teritoriją keliukas buvęs pernelyg status – šitaip tvirtino pats Denis. Nors iš tikrųjų priežastis buvo štai kokia: Denis parvažiavo girtas ir paliko režisieriaus automobilį su įjungta neutralios padėties pavara, bet neužtraukęs rankinio stabdžio, o garažo vartus – atlapotus. Tad automobilis nuriedėjo žemyn, užkliudė greipfruto medį ir pūkštelėjo į baseiną. Gal tai ir nebūtų buvusi kažin kokia bėda, jei Vera tuo metu nebūtų užmezgusi romano su režisieriaus kambarine, o ši kitą rytą nebūtų nuoga nėrusi į baseiną, atsitrenkusi į panirusio automobilio priekinį stiklą ir susilaužiusi žandikaulio bei raktikaulio. Tai atsitiko kaip tik tuo metu, kai Denis skambino į policiją pranešti, kad pavogtas automobilis. Kambarinė, aišku, padavė režisierių į teismą už tai, kad baseine laiko automobilius. O filmas pagal scenarijų, kurį anuomet kurpė Denis, niekad nebuvo pastatytas – ne pirmas ir ne paskutinis kartas, kai Denio „kiaušų traiškymas" baigėsi šitaip.

Gal anoji kambarinė Martinui Milzui ir nepatiko, užtat patiko namas. Dabar, kai galėjo pažvelgti iš šiokios tokios perspektyvos, Martinui liko tik apgailestauti, kad motinos potraukis jaunoms merginoms greitai išvėso, mat jos seksualinis apetitas jauniems vyrukams pridarydavo kur kas daugiau bjaurasties. Beje, Martino miegamasis aname Franklino Tarpeklio kelio name buvo jaukesnis už visus kitus. Tai buvo kampinis kambarys, vėdinti jį buvo galima natūraliai, tad naktį Martinas apsieidavo be oro kondicionieriaus; todėl jis ir girdėjo, kaip nuskendo automobilis: pirmiausia pūkš-

telėjimą, paskui – ir burbuliavimą. Tačiau net nelipo iš lovos pažiūrėti, mat pamanė, kad į baseiną šoko girtas tėvas. Sprendžiant iš garsų, netgi ne vienas; Martinas įtarė, kad į baseiną sugriuvo gal dešimt prisišniojusių vyrų, o paskui, jo manymu, kapstėsi vandenyje bezdėdami ir raugėdami. Vaikui net nedingtelėjo, kad baseine galėjo atsidurti *automobilis*.

Rytą, pakilęs (kaip visuomet) anksti, Martinas tik šiek tiek nustebo, išvydęs automobilį, riogsantį ant baseino dugno giliajame gale. Bet pamažėle atsliūkino mintis, kad įstrigęs automobilyje po vandeniu galėjo likti ir tėvas. Nuogas, apsipylęs ašaromis, Martinas nukurnėjo laiptais žemyn ir tekinas puolė prie baseino, o ten aptiko tokią pat nuogą kambarinę, skęstančią po nardymo lenta. Niekas ir niekada nepriskirs Martinui nuopelnų už jos išgelbėjimą. Jis stvėrė ilgą mietą su gale pritvirtintu tinkleliu – įnagis buvo skirtas varlėms bei salamandroms iš baseino žvejoti – ir atkišo jį smulkiai, rudaodei, gana kraupiai atrodančiai meksikiečių kilmės moteriškutei, kuri negalėjo nė žodžio pratarti (mat jai lūžo žandikaulis), negalėjo ir išsiropšti iš baseino (nes lūžo dar ir raktikaulis). Ji sugriebė mieto galą ir Martinas nuvilko ją iki baseino krašto, į tą ji ir įsikibo. Kambarinė įsistebeilijo į jį maldaujamu žvilgsniu, o Martinas Milzas suglumęs ėmė dangstytis rankomis tarpukojį. Nuskendęs automobilis iš baseino gelmių purptelėjo dar vieną oro burbulą.

Kaip tik tada iš kambarinės namelio, prigludusio prie pašiūrės, skirtos baseino reikmenims laikyti, išėjo Martino motina. Pati susisupusi į rankšluostį, Vera išvydo nuogutėlį Martiną, stypsantį prie baseino giliojo galo, bet nė nepastebėjo vandenyje besikepurnėjančios savo praėjusios nakties meilužės.

– Martinai, gerai žinai, ką aš manau apie maudymąsi išsirengus nuogai, – apibarė berniuką Vera. – Bėk, apsimauk trumpikes, kol dar Marija nepamatė. – Marija, aišku, mirko vandenyje irgi nuogutėlė.

Kol rengėsi, Martinas Milzas suvokė bent vieną priežasčių, kodėl jam taip nepatinka nuolatos įsikurti kieno nors kito kambaryje. Mat stalčiuose visuomet būdavo sudėti *jų* drabužiai – geriausiu atveju šeimininkai atituštindavo Martinui vieną, apatinį; *jų* dra-

bužiai kabodavo ir spintose: suglebę, be gyvybės, bet tvarkingi ir gražūs. Žaislų dėžė būdavo prikrauta senų jų žaislų, jų kūdikystės nuotraukos puošdavo sienas. Kartais matomiausioje vietoje stovėdavo ir teniso turnyrų prizai, plazdėdavo žirgų lenktynių kaspinai. Būdavo, jis randa kokį sergstimą niekutį, primenantį pirmąjį jų numylėtinį, šunį ar katę, veikiausiai seniai nugaišusį: kokį stiklinį indelį su šuns nago nuokarpa ar kuokšteliu katės uodegos kailio. O kai Martinas parsinešdavo „namo" iš mokyklos kokių nors savo nedidelių laimėjimų įrodymų – A įvertintų rašomųjų darbų ar kokių kitų sustiprinto mokslo liudijimų, – šių jam niekas neleisdavo pasikabinti ant *jų* sienų.

Paskui buvo namai Los Andžele, iš esmės negyvenamas vieno aktoriaus namas Pietų Lotaringijos bulvare – milžiniškas, didingas dvaras su daugybe mažyčių priplėkusių kambarėlių, ir visuose – devynios galybės išdidintų, neryškių kažin kokių nepažįstamų vaikų nuotraukų; krito į akis, kad jie beveik vienodo amžiaus. Martinui atrodė, kad tuose namuose augę vaikai mirdavo, vos sulaukę šešerių ar aštuonerių, o gal tiesiog maždaug tokio amžiaus tapdavo nebeįdomūs fotografui; tikroji priežastis buvo kur kas paprastesnė – skyrybos. Tame name, regis, buvo sustojęs pats laikas ir Martinui ten siaubingai nepatiko, bet Denis galiausiai prisiprašė išspiriamas ir iš ten, kai užmigo ant sofos priešais televizorių su smilkstančia cigarete rankoje. Tiesa, suveikė dūmų detektorius, ir signalizacija jį pažadino, bet Denis buvo girtas ir, užuot skambinęs ugniagesiams, paskambino į policiją; kol visi pagaliau išsiaiškino, kas ir kaip, svetainę spėjo apsiausti liepsnos. Denis nusivedė Martiną prie baseino ir paleido plaukioti ant pripučiamo antino Donaldo pavidalo plausto – dar vienas tų amžinai šešiamečio ir aštuonmečio vaikų palikimas.

Pats Denis braidė pirmyn atgal sekliajame baseino gale, nors vilkėjo anaiptol ne maudymosi kostiumą, o glamžytus marškinius ir ilgas kelnes; prie krūtinės jis spaudė popieriaus lapus su rašomu ir niekaip neužbaigiamu scenarijumi: akivaizdžiai saugojo popierius, kad nesušlaptų. Abu: tėvas ir sūnus – drauge stebėjo, kaip ugniagesiai malšina liepsnas.

Aktorius, beje, beveik garsus, kurio svetainę nuniokojo gaisras, grįžo namo gerokai vėliau – ugnis buvo jau nuslopinta, ugniagesiai išvykę. O Denis ir Martinas Milzai vis dar šėliojo baseine.

– Palaukime mamytės, galėsi papasakoti jai apie gaisrą, – buvo pasiūlęs Denis.

– O kur mamytė? – parūpo Martinui.

– Išėjusi, – atsakęs jam Denis.

„Išėjusi“ ji buvo kartu su aktoriumi. Kai Vera ir aktorius grįžo drauge, Martinui pasirodė, kad tėvas jaučia šiokį tokį pasitenkinimą, žvelgdamas į rūkstančius griuvėsius, kuriais jis pavertė namų svetainę. Scenarijus klostėsi ne itin sėkmingai; tai turėjo būti proga aktoriui nuveikti ką nors „savalaikiška“ – siužetas sukosi apie jauną vyrą, susidėjusį su vyresne moterimi. Turėtų būti kas nors „karčiai saldaus“ – malonu ir drauge liūdna, siūlė aktorius. Vera vylėsi gausianti tos vyresnės moters vaidmenį. Tačiau ir šiam scenarijui nebuvo lemta virsti filmu. Martinui Milzui nėmaž nebuvo gaila atsisveikinti su tais amžinai šešerių ir aštuonerių metų vaikais Pietų Lotaringijos bulvare.

Savo neįmantrioje celėje Šventojo Ignoto misijoje Mazagaone misionierius suskato raustis „Kišeninio katalikų katekizmo“ – vylėsi, galbūt tikėjimo pagrindai padės jam išsivaduoti nuo paeiliui užplūstančių prisiminimų apie visus miegamuosius, kuriuose jam teko nakvoti Kalifornijoje. Tačiau jis taip ir nerado tos išganingos mažos knygelės minkštais viršeliais; galiausiai susizgribo, kad ją tikriausiai bus palikęs pas daktarą Daruvalą, ant staliuko stikliniu stalviršiu – iš tikrųjų taip ir buvo. Negana to, daktaras Daruvala jau spėjo katekizmą ir atsiversti. Farokas perskaitė apie Ligonių patepimą ir Paskutiniojo patepimo sakramentą, mat šios žinios labai pritiko prie naujojo scenarijaus, kurį gydytojas taip nekantravo pradėti; permetė akimis ir skyrelį apie nukryžiavimą – vylėsi galėsiąs kaip nors vinkliai pasinaudoti ir tuo. Gydytojas netvėrė savame kailyje, o vakaro valandos šliaužė, regis, nepakeliamai lėtai, mat Faroko niekas nebedomino, norėjosi tik kuo greičiau pulti rašyti tekstą, kuris staiga jam tapo svarbiau už bet ką kita. Jei Martinas Milzas būtų žinojęs, kad daktaras Daruvala ketina remdamasis jo asmeniu

kurti romantinės komedijos personažą, nelaimėlis misionierius, ko gero, būtų tik džiaugęsis galėdamas prasiblaškyti, nugrimzdęs į vaikystės klajonių po Los Andželą prisiminimus.

Dar vienas namas Los Andžele – dar vienas laikinas būstas, šįsyk Kings Roude; šį Martinas atsargiai bandė pamėgti. Čia buvo tvenkinys su žuvytėmis, be to, prodiuseris, namo savininkas, laikė keletą retų paukščių – deja, būtent Deniui teko atsakomybė juos prižiūrėti, kol gyveno ir rašė tuose namuose. Jau pačią pirmą dieną Denis pastebėjo, kad čia nėra tinklelių nuo vabzdžių. O retieji paukščiai nebuvo uždaryti narvuose, tik grandinėlėmis prirakinti prie laktų. Vieną vakarą, kai į kviestinę vakarienę susirinko svečių, vidun kažin kaip įskrido vanagas, paskui – dar vienas; nemenkam vakarieniautojų išgąsčiui, šitie plėšrūs neprašyti svečiai puolė retuosius paukščius. Paukščiai dar bandė klykti nesavais balsais neišvengiamos mirties akivaizdoje, tačiau Denis buvo toks girtas, kad lyg niekur nieko atkakliai tęsė pasakojimą, kaip buvo iškeldintas iš pamėgto dviejų butų namo pačioje vakarų Los Andželo pakrantėje, Venecijos rajone. Kad ir kiek sykių būtų girdėjęs pasakojant tą istoriją, Martinui akys kaskart pasrūdavo ašaromis, mat istorija buvo apie tai, kaip nugaišo pirmas ir vienintelis jo turėtas šuo. Vanagai suko ratus, protarpiais vis krisdami ant bejėgių retųjų paukščių, kapodami ir žudydami, o svečiai (iš pradžių tik moterys) suskato slėpti galvas po stalu. Tik Deniui buvo nė motais, jis įsijautęs pasakojo toliau.

Anuomet jaunajam Martinui dar nebuvo atėję į galvą, kad, tėvo scenaristo karjerai ritantis žemyn ir vis menkstant uždarbiui, jiems bent protarpiais teks įsikurti ir varganuose, pigiai nuomojamuose būstuose. Nors iš tiesų tai buvo žingsnis žemyn nuo nemokamos pastogės pakankamai prašmatniuose režisierių, prodiuserių ar beveik garsių aktorių namuose, pigūs nuomojami butai bent jau nebūdavo prigrūsti svetimų drabužių bei žaislų, tad šiuo požiūriu Martinui tai atrodė žingsnis *aukštyn*. Bet tik ne anas butas su vaizdu į paplūdimį vakariniame Los Andželo rajone, Venecijoje. Anuomet jaunasis Martinas nesuprato ir dar vieno dalyko: Denis ir Vera paprasčiausiai laukė, kol sūnus ūgtelės pakankamai, kad

jį būtų galima suvis išsiųsti iš namų ir apgyvendinti kokios nors mokslo įstaigos bendrabutyje. Juodu manė, kad bent šitai apsaugos vaiką nuo nuolatinės gėdos dėl tėvų gyvenimo būdo, jų iš esmės niekuo tarpusavyje nesusijusių egzistencijų, nors ir po vienu stogu, jų pastangų pakęsti nesibaigiantį Veros ištvirkavimą ir Denio girtuoklystę. Tačiau Venecija Verai buvo per žemas lygis. Tad ji verčiau leido dienas Niujorke, o Denis tuo tarpu tarškino nešiojamos rašomosios mašinėlės klavišus ir rizikavo savo bei sūnaus gyvybe, kasdien lakstydamas automobiliu į Lojolos Merimaunto mokyklą ir atgal. Venecijoje juodu įsikūrė dviejų butų namo, nudažyto pribloškiančia rožine spalva, apatiniame aukšte, prie pat paplūdimio.

– Pati geriausia vietelė, kokioje kada nors teko gyventi, ten viskas buvo taip suknistai tikra! – porino Denis po stalu sulindusiems svečiams. – Tiesa, Marti?

Bet jaunasis Martinas tylėjo: jo dėmesį prikaustė priešmirtiniai traukuliai maino, žmonių balsus pamėgdžiojančio Azijos varnėno; paukščiukas merdėjo vanago naguose svetainėje, prie pat kavos staliuko, vis dar apkrauto neliestais užkandžiais.

Martinas pagalvojo, kad jam, tiesą sakant, Venecijoje viskas atrodė kaip tik netikra, lyg būtų išklibęs realybės jausmas. Pietų Venecijos bulvaru šlitiniuodavo apsipūtę hipiai; Martinui tokia aplinka kėlė siaubą, bet Denis sugebėjo jį nustebinti, net sujaudinti, įteikdamas išankstinę Kalėdų dovaną – šunį. Tai buvo daugmaž skaliko dydžio mišrūnas, paimtas iš benamių gyvūnų aptvaro – „išgelbėtas nuo garantuotos mirties!“, kaip paskelbė Denis. Pavadino jį Viskiu – dėl atitinkamos kailio spalvos; Martino bandymai ginčytis tėvui buvo nė motais. Galbūt toks alkoholinis vardas ir nulėmė graudžią šunelio dalią.

Viskis miegodavo su Martinu, o Martinas pagaliau įgijo teisę ką panorėjęs kabinti ant amžinai nuo vandenyno artumo pradrėkusių sienų. Kai grįždavo iš mokyklos „namo“, palūkėdavo, kol pasibaigs paplūdimio gelbėtojų pamaina, tik tada išsivesdavo Viskį pasivaikščioti pakrante; tuomet Martinas pirmąsyk gyvenime leido sau įsivaizduoti, kaip jam pavydi vaikai, kokių pulką aptiksi bet kurioje viešoje žaidimų aikštelėje, šiuo atveju – laukiančių eilės nučiuožti

Venecijos paplūdimio šliuožyne. Be jokios abejonės, bet kuris iš jų norėtų turėti šunį ir išsivesti jį pasivaikščioti smėlėtu pajūriu.

Per Kalėdas pasirodė Vera, tiesa, tik sušmėžavo, visai trumpai. Apsistoti Venecijoje ji griežtai atsisakė. Pareikalavo numerio paprastame, bet švariame viešbutyje Santa Monikoje, Vandenyno aveniu. Ten Martinas ir nuvažiavo pas ją Kalėdų pusryčių: tai buvo pirmas iš daugelio kartų, kai jie valgė vieni; Martinas prisimins daugybę vienišų pasisėdėjimų prie stalo su motina, kurios prabangos supratimas prasidėjo ir baigėsi tikros žinovės pagyromis aptarnaujančiam personalui. Veronika Rouz nepailsdavo kartoti, kad jaustųsi kur kas laimingesnė gyvendama ten, kur būstą aptarnauja samdomi darbuotojai, nei nuosavame name – tuomet galėtų nesukdama galvos mesti rankšluosčius tiesiog ant grindų, palikti indus lovoje ir panašiai. Kalėdų proga ji padovanojo sūnui šuns pavadėlį, ir Martinas nepaprastai susijaudino, mat jis neprisiminė tokio stebuklo, kad tėvas su motina būtų dėl ko nors taręsi. Tačiau šiuo išskirtiniu atveju Denis, reikia manyti, kalbėjosi su Vera – mažų mažiausiai pasisakė jai padovanojęs Martinui šunį.

Tačiau Naujųjų metų išvakarėse toksai riedutininkas, gyvenantis kaimynystėje, žalsvai melsva spalva dažytame dvibutyje, sušėrė šuniui didelę lėkštę lazanijos su marihuana. Kai Denis su Martinu po vidurnakčio išvedė Viskį pasivaikščioti, apkvaitęs nuogaiša beatodairiškai puolė tokio gremėzdo rotveilerį. Tam pakako kartą kaukštelėti nasrais ir krestelėti užpuoliką – Viskis kaipmat išleido paskutinį kvapą.

Rotveilerio šeimininkas buvo tikras raumenų kalnas su berankoviais marškinėliais ir sportinėmis kelnaitėmis, bet gailestingos širdies; Denis atnešė kastuvą, o atgailaujantis sunkiaatletis išrausė įspūdingo gylio duobę visai prie pat vaikų šliuožynės. Tačiau laidoti padvėsusius šunis Venecijos paplūdimyje buvo draudžiama visiems be išimties, ir kažkoks pilietine atsakomybe trykštantis individas paskambino į policiją. Ankstyvą Naujųjų metų rytą, kai Denis buvo pernelyg pagiringas, kad galėtum tikėtis iš jo kokios nors pagalbos, o raumeningojo gremėzdo tiesiog nebuvo po ranka, Martiną pažadino du farai. Martinas vienas iškasė Viskį ir šiaip ne

taip įrito į šiukšlių maišą, tada vienas policininkų įkėlė gaišeną į policijos automobilio bagažinę, o antrasis įteikė Martinui baudos kvitą ir pasiteiravo, kokią mokyklą berniukas lankąs.

– Mokausi pagal sustiprintą programą mokykloje prie Lojolos Merimaunto universiteto, – išpyškino Martinas Milzas.

Tačiau net toks Martino išskirtinumas nesuminkštino širdies šeimininkui, tas nedelsdamas išspyrė Denį ir Martiną iš buto, nes nepageidavo daugiau bėdų su policija. Tuo metu, kai išsikraustė, Martinas Milzas jau buvo iš esmės pakeitęs nuomonę apie šį būstą. Beveik kasdien jis susidurdavo su raumeninguoju sunkiaatlečiu ir žudiku jo rotveileriu, o lazanijos su marihuana mėgėjas riedutininkas irgi niekur neišnyko: berniukas vis matydavo jį išeinantį ar pareinantį į gretimą, mėlynai žalsvą dvibutį. Martinas ir šį gyvenamąjį būstą paliko be jokio širdasopio.

Tačiau Deniui ta istorija be proto patiko. Prodiuserio namuose Kings Roude jis, regis, kiek įmanydamas tęsė pasakojimą, tarytum iš lėto gaištantys paukščiai būtų koks fonas, pabrėžiantis staigią ir netikėtą Viskio žūtį.

– Toks sušiktai jėginis rajonas buvo! – gerklojo Denis susirinkusiems svečiams. Dabar jau visi, ne tik moterys, bet ir vyrai, tūnojo susirietę, pakišę galvas po stalu. Visi baiminosi, kad iš viršaus krintantys vanagai gali ir juos palaikyti kokiais nors retais paukščiais.

– Tėti, į namą priskrido *vanagų*! – spiegė Martinas. – Tėti, tėti, retieji *paukščiai*!

– Juk čia Holivudas, Marti, – atsakė jam tėvas. – Nesuk galvos dėl tų paukščių – paukščiai nieko nereiškia. Čia Holivudas. Čia svarbu tiktai gera *istorija*!

Ten rašytas scenarijus irgi netapo kūnu, tai yra filmu, – šitai virto tarsi kokiu nuolat pasikartojančiu priedainiu, lydinčiu Denį Milzą iš vieno būsto į kitą. O sąskaita už negyvus retuosius paukščius vėl privers Milzus atnaujinti pažintį su pigių butų nuoma.

Pasiekęs šią prisiminimų vietą, Martinas Milzas ėmė iš paskutiniųjų vyti šalin bet kokius prisiminimus. Mat su tėvo trūkumais jaunasis Martinas susipažino dar gerokai *prieš* persikraustydamas

gyventi į mokyklos bendrabutį, o su motinos abejingumu bet kokioms moralės normoms jam labiau teko susidurti jau *po to*, kai apsigyveno pensione – ir Veros moralinis pakrikimas jam pasirodė šlykštesnis už visas Denio ydas kartu sudėtas.

Vienas gulėdamas savo celėje Mazagaone, naujasis misionierius karštligiškai ieškojo *bet kokio* būdo užtvenkti prisiminimų srautą – nebenorėjo atgaivinti jokios detalės apie motiną. Martinas pagalvojo apie jėzuitą tėvą Džozefą Moriartį, savo auklėtoją Lojolos Merimaunto universitetinėje mokykloje; vėliau, kai Martinas buvo išsiųstas į Masačusetsą – tik anaiptol ne į jėzuitų, netgi ne į katalikišką mokyklą, – būtent su tėvu Džo jis susirašinėjo, ir jėzuitas visuomet atsakydavo į vaikinui rūpimus su religija susijusius klausimus. Paskui Martinas Milzas pagalvojo apie brolį Brenaną ir brolį La Bombardą – noviciato metų Šventojo Aloyzo vienuolyne *coadjutores*, kitaip sakant, darbo draugus. Prisiminė netgi kaip brolis Flinas kartą paklausė, ar „leidžiami“ naktiniai spermos išsiliejimai – argi tai nėra neįmanoma? Tai yra, nejaugi įmanomas seksas be nuodėmės? Tėvas Tolandas, o gal tėvas Finis atsakė, esą naktiniai išsiliejimai – veikiausiai nesąmoningo masturbavimosi akto pasekmė. Martinas nėmaž neabejojo, kad tai buvo arba brolis Monahanas, arba brolis Dulis, kuris paklausė, ar masturbavimosi aktas vis tiek draudžiamas, nors atliekamas nesąmoningai?

– Žinoma, visada, – pareiškė tėvas Ganonas. Tėvas Ganonas, aišku, buvo kuoktelėjęs. Nė vienas sveiko proto kunigas savaiminio naktinio spermos išsiliejimo nepavadintų masturbavimosi aktu; tai, kas įvyksta nesąmoningai, niekaip negali būti nuodėmė, kadangi nuodėmė savaime reiškia veiksmą, atliktą sąmoningu sprendimu. Tėvas Ganonas vieną gražią dieną bus fiziškai išgrūstas iš Šventojo Aloyzo mokyklos klasės, kadangi bus nutarta, esą savo kliedesiais jis skatina tikėti tais devyniolikto amžiaus antipopiežininkų pamfletais, kuriuose vienuolynai buvo vaizduojami kaip kunigų viešnamiai.

Tačiau Martinas Milzas tėvo Ganono atsakymą suprato savaip: tai štai kas skiria vyrą nuo berniuko, pagalvojo jis. Griežtai nusistatęs taisyklę, Martinas sugebėjo jos laikytis: jokių naktinių išsilieji-

mų, nei nesąmoningų, nei kokių kitokių. Jis niekada nė nemėgino pats savęs patenkinti.

Vis dėlto Martinas Milzas žinojo: netgi mintis apie triumfą prieš masturbaciją neišvengiamai pakiš mintį apie motiną, tad pasistengė susimąstyti apie ką nors kita – *bet ką* kita. Mintyse jis šimtą sykių pakartojo: 1534-ųjų rugpjūčio penkioliktoji – tą dieną šventasis Ignotas Lojola Paryžiaus koplyčioje davė įžadą nukeliauti į Jeruzalę. Paskui geras penkiolika minučių, sutelkęs visą dėmesį, Martinas Milzas stengėsi kuo taisyklingiau ištarti: Monmartras. Tačiau nesuveikė ir tai; susizgribęs, kad tiesiog prieš akis regi, kaip motina šukuojasi prieš guldama, Martinas atsivertė Bibliją, Pradžios knygos devynioliktą skirsnį, nes pasakojimas apie tai, kaip Viešpats sunaikino Sodomą ir Gomorą, jį visada suramindavo, be to, istorijoje apie Dievo rūstybę buvo vinkliai įpinta ir paklusnumo pamoka, kuria Martinas Milzas karštai žavėjosi. Loto žmona pasielgė taip žmogiškai... kai atsigręžė, nors Viešpaties buvo visiems prisakyta: „Neatsigręžkite atgal"... bet vis tiek buvo paversta druskos stulpu – už nepaklusnumą. Gavo, ko nusipelniusi, pagalvojo Martinas Milzas. Tačiau netgi tas džiaugsmas, kurį patyrė skaitydamas, kaip Viešpats sunaikino ydomis bei ištvirkavimu besipuikaujančius miestus, neišgelbėjo misionieriaus nuo įkyriai lendančių prisiminimų apie išvykimą ir gyvenimą mokykloje.

Turkija ir kalakutiena

Veronika Rouz ir Denis Milzas sutarė dėl vieno: neeiliniais gabumais apdovanotas jų sūnus turėtų mokytis kokioje nors Naujosios Anglijos parengiamojoje mokykloje, bet Vera nebenorėjo ilgiau delsti, kol jaunasis Martinas sulauks baigiamosioms vidurinės mokyklos klasėms tinkamo amžiaus. Veros nuomone, berniukas pradėjo pernelyg linkti į religiją. Lyg nebūtų gana vien to, kad jį auklėjo jėzuitai, jie dar sugebėjo įpiršti jam mintį, jog sekmadieniais dera dalyvauti šventosiose mišiose ir eiti išpažinties. „Įdomu, kokias nuodėmes šitas vaikas gali išpažinti?" – ne kartą ir ne du

klausė Vera Denio. Turėjo omeny, kad jaunasis Martinas, palyginti su kitais, normaliais, bendraamžiais, ir šiaip pernelyg gerai elgiasi. Savo ruožtu mišios, pasak pačios Veros, „suknisa visą savaitgalį", tad į bažnyčią Martiną lydėdavo Denis. Kadangi pagirių kamuojamam Deniui laisvi sekmadienių rytai, šiaip ar taip, būdavo prarastas metas, jis visas kančias lygiai taip pat galėdavo iškęsti ir sėdėdamas ar klūpodamas bažnyčioje.

Pirmiausia tėvai išsiuntė jaunąjį Martiną į Pesendeno mokyklą Masačusetse; mokykla nebuvo religinė, bet tvarka joje – griežta, o Verai patiko dar ir dėl to, kad buvo netoli Bostono. Atvažiavusi aplankyti Martino, ji galėdavo apsistoti „Ritz-Carlton" viešbutyje, užuot švinkusi kokiame pasibaisėtiname motelyje ar pretenzingoje, neva originalioje kaimo užeigoje. Martinas pradėjo mokslus Pesendeno mokykloje nuo šeštos klasės ir mokėsi iki devintos – šioje mokykloje tai buvo baigiamoji klasė. Pernelyg smarkiai gailėtis savęs jam neteko – tarp mokinių, gyvenančių mokyklos pensione, buvo net jaunesnių už jį, tiesa, dauguma čia praleisdavo penkias dienas per savaitę, o savaitgaliais važiuodavo namo. Iš likusiųjų, tokių kaip Martinas, gyvenančių bendrabutyje visą laiką, diduma buvo užsieniečiai arba amerikiečių, dirbančių užsienio atstovybėse nedraugiškose šalyse, vaikai. Kai kurie užsieniečiai, tarp jų ir Martino kambario draugas, buvo vaikai diplomatų, reziduojančių Vašingtone arba Niujorke.

Nors gyvenamąja erdve teko dalytis su dar vienu vaikinu – Martinas Milzas mieliau būtų apsigyvenęs vienas, – jaunajam Martinui visgi patiko jų ankštas, visokio gero prigrūstas kambarėlis. Čia jis galėjo ką panorėjęs kabinti ant sienų, su sąlyga, kad nesuniokos pačių sienų ir neapsikarstys nešvankybėmis. Kabinti kokių nors nepadoraus turinio plakatų Martinui Milzui ir į galvą nebūtų atėję, bet tokie dalykai gundė jo kambario draugą.

Šis, vardu Arifas Koma, buvo turkas, jo tėvas dirbo Turkijos konsulate Niujorke. Arifas lovoje, po čiužiniu, ant spyruoklių, slėpė kalendorių su pusnuogių, vien maudymosi kostiumėliais vilkinčių merginų nuotraukomis. Arifas nesiūlė Martinui užmesti akį į kalendorių; turkas palūkėdavo, kol Martinas, jo manymu, už-

migdavo, ir jau tada kibdavo masturbuotis visų dvylikos merginų garbei. Neretai praeidavo geras pusvalandis po to, kai miegamuosiuose užgesdavo šviesos, bet anksčiau ar vėliau Martinas būtinai išvysdavo Arifo žibintuvėlio atšvaitą, vos vos spingsantį iš po visų patalų, iš ten pat atsklisdavo ir Arifo lovos spyruoklių girgždėjimas. Martinas patyliukais pasklaidė tą kalendorių – kai Arifas buvo duše ar kur kitur išnykęs iš kambario – ir nutarė (spręsdamas pagal tai, kurie puslapiai apšnerkšti daugiausia), kad Arifui iš visų merginų labiausiai patinka kovas ir rugpjūtis, tik Martinas niekaip nesumojo kodėl. Vis dėlto kalendoriaus jis netyrinėjo nei itin atidžiai, nei pernelyg ilgai: kambarėlis, kuriame jis gyveno su Arifu, buvo be durų, angą dengė tiktai užuolaida, o jei kas nors iš auklėtojų užkluptų jį su maudymosi kostiumėlių kalendoriumi rankose, visas tas merginas (visus dvylika jų mėnesių) nedelsdami konfiskuotų. O tai, tvirtu Martino įsitikinimu, būtų nesąžininga Arifo atžvilgiu.

Galbūt ne tiek stiprėjanti draugystė, kiek kažkokia tyli abipusė pagarba lėmė, kad abu vaikinai taip ir gyveno viename kambaryje visus tuos metus, kol mokėsi Pesendene. Mokykla laikėsi nuostatos, kad jei kambario draugu nesiskundi, vadinasi, su juo sutari. Be to, vaikinukai ir vasaras praleisdavo drauge, toje pačioje stovykloje. Pirmųjų mokslo metų Pesendene pavasarį, kai Martinas nuoširdžiai ilgėjosi tėvo ir nekantriai laukė, kada galės pamatyti, kokius gyvenamojo būsto košmarus Los Andžele šis pasiūlysiąs vasaros mėnesiams, Vera ėmė ir atsiuntė jam reklaminį vasaros stovyklos lankstinuką. Štai kur jis praleisiąs vasarą; tai buvo jau nuspręsta, Martino nuomonės niekas neklausė. Martinas pasklaidė lankstinuką, Arifas savo ruožtu irgi užmetė akį į nuotraukas.

– Galbūt ir man reikėtų ten važiuoti, – tarė turkas Martinui. – Šiaip ar taip, juk turėsiu *kur nors* dėtis.

Vis dėlto juodu siejo dar vienas dalykas. Nė vienas nebuvo itin raumeningas, nė vienas nesidomėjo sportu; nei vienas, nei kitas niekada nebandė įrodyti antrajam savo fizinio pranašumo. Tokioje mokykloje kaip Pesendenas, kur fizinės pratybos buvo privalomos, o bet kuris iš mokinių su įkarščiu stengėsi nurungti visus kitus,

Arifas ir Martinas, absoliučiai abejingi tokiai konkurencijai, savo nesidomėjimą sportu galėjo apginti tik laikydamiesi išvien, viename kambaryje. Tarpusavyje jie juokaudavo apie tai, kad užvis nuožmiausiai nekenčiami Pesendeno mokyklos priešininkai sporto varžybose – kitos dvi mokyklos, Pėjus ir Penas. Juodviem atrodė išties juokinga, kad visų mokyklų pavadinimai prasideda būtent P raide, tarsi pati raidė P reikštų kažkokį sportinį sąmokslą – „pašėlusią" varžybų dvasią. Įsitikinę, kad šiuo klausimu jųdviejų nuomonės sutampa, kambario draugai susigalvojo jiems vieniems suprantamą būdą išreikšti panieką pernelyg maniakiškai Pesendeno sportinei karštinei; Arifas ir Martinas nusprendė ne tik kiek įmanoma ignoruoti bet kokį sportą, bet ir įvardyti P raide prasidedančiais žodžiais viską, kas mokykloje jiems kėlė šleikštulį.

Pavyzdžiui, mokytojo mėgstamus marškinius, dažniausiai – rausvų ir geltonų atspalvių, su sagutėmis apykaklės kampuose, jie vadino „pamaiviškais". Nedailiai mokytojo žmonai prilipo „pasibaisėtinai patrauklios pupytės" pravardė. Mokyklos nuostatą, kad, pasirišus kaklaraištį, viršutinė marškinių saga būtinai turi būti užsegta, jie apibūdino kaip „pernelyg pedantišką". Tarp kitų mėgstamų žodelių, tinkamų apibūdinti mokytojus bei bendramokslius, buvo ir tokių: „padrebaila", „prišiktkelnis", „pusprotis", „pataikūnas", „prietranka", „pirdolius", „pragariškas", „patrakęs", „piktdžiugiškas", „pavėpęs", „pasipūtęs", „perkaršęs", „paikas", „pakaruokliškas", „prasmirdęs", „prarūgėlis", „pakaušęs", „perdėtas", „prašmatnybė".

Bičiuliai smaginosi iš peties, lipindami tokius iškalbingus vieno žodžio apibūdinimus; Martinas ir Arifas, kaip neretai nutinka kambario draugams, tapo lyg ir kokia slapta dviejų asmenų draugija. Savaime aišku, kiti vaikinai neliko skolingi – nepraleisdavo progos išvadinti juos „pidarais", „pizdukais", „pora kaip tvora", „pisuokliais", „pedalais". Tačiau tai buvo netiesa: vienintelė seksualinio pobūdžio veikla bendrame jų kambarėlyje buvo kasvakarinė Arifo masturbacija. Kai pasiekė baigiamąją, devintą, klasę, vaikinams netgi buvo skirtas kambarys su durimis. Tada jau Arifui nebereikėjo taip kamuotis ir stengtis trūks plyš slėpti žibintuvėlį.

Prisiminęs tai, trisdešimt devynerių metų misionierius, visiškai vienas ir nėmaž nemieguistas savo celėje Šventojo Ignoto misijoje, staiga suprato, kokia klasta slypi masturbacijos temoje. Beviltiškai stengdamasis išsiblaškyti ir neleisti mintims nukrypti ten, kur link jas neišvengiamai kreipė ši vylinga tema, kitaip tariant, iš paskutiniųjų kratydamasis bet kokių prisiminimų apie motiną, Martinas Milzas staigiai atsisėdo lovoje, užsižiebė šviesą ir, atsivertęs kur pakliuvo, įniko skaityti „The Times of India". Jo rankose atsidūrė net ne visai šviežias laikraščio numeris – gerų dviejų savaičių senumo; laikraštis buvo susuktas į ritinį ir pakištas palovin, kad būtų po ranka, prireikus nudaužti kokį tarakoną ar uodą. Taip jau atsitiko, kad naujasis misionierius ėmėsi kaip tik tų pratybų, kurios, jo paties manymu, turėjo padėti susigaudyti Bombėjuje. Kur kas svarbesnis klausimas – ar „The Times of India" rašė ką nors, kas padėtų Martinui išblaškyti prisiminimus apie motiną ir jos sąsajas su nemalonia masturbacijos tema, – tam kartui liko neatsakytas.

Tokia jau buvo ta Martino laimė: pirmiausia jo žvilgsnis užkliuvo už vedybinių skelbimų. Jis sužinojo, kad trisdešimt dvejų metų valstybinės mokyklos mokytojas ieško nuotakos ir prisipažįsta trupučiuką žvairuojąs viena akimi; valstybės tarnautojas (turintis nuosavą namą) neslėpė, kad jo „kojos šiek tiek išklypusios", bet vaikščioti tvirtino galįs visiškai normaliai, be to, neprieštarautų, jei ir būsimoji nuotaka turėtų kokį nedidelį fizinį trūkumą. Dar vienas skelbimas bylojo apie „šešiasdešimtmetį perkopusį našlį, neturintį vaikų, kviečių spalvos odos", ieškantį „lieknos, gražios, šeimyniškos, kviečių spalvos odos, nerūkančios, negeriančios vegetarės iki keturiasdešimties metų, ryškių veido bruožų"; kita vertus, našlys tolerantiškai pridūrė, esą kasta, kalba, visuomeninė padėtis ir išsilavinimas jam – „ne kliūtis" (tai, savaime aišku, buvo vienas iš Randžito skelbimų). Nuotaka, ieškanti jaunikio, skelbėsi esanti „patraukli, turinti siuvinėjimo diplomą"; dar viena „liekna, graži, šeimyniška mergina", ketinanti, kaip tvirtino, studijuoti kompiuterius, ieškojo nepriklausomo vaikino, kuris būtų „pakankamai išsilavinęs, kad neturėtų įprastų pretenzijų dėl šviesios odos, kastos ir kraičio".

Iš visų šitų savireklamos ir pageidavimų skelbimų Martinas Milzas sugebėjo išlukštenti tik tiek, kad „šeimyniška" veikiausiai reiškė „mokanti visus namų ruošos darbus", o „kviečių spalvos odą" turbūt reikėjo suprasti kaip gana šviesų odos atspalvį, tarkime, blyškiai rusvą, kaip daktaro Daruvalos. Martinui ir į galvą nebūtų atėję, kad tasai „šešiasdešimtmetį perkopęs našlys, neturintis vaikų, kviečių spalvos odos" galėtų būti Randžitas; jis jau buvo susidūręs su Randžitu, kuris buvo gana tamsios odos – tikrai ne „kviečių spalvos". Misionieriui bet koks vedybinis skelbimas – bet koks žodžiais išreikštas siekis susirasti antrąją pusę – atrodė tiesiog beviltiškai ir liūdnai. Martinas išsiropštė iš lovos ir uždegė dar vieną specialią dūminę virvelę nuo uodų – ne todėl, kad būtų pastebėjęs kokį uodą, o todėl, kad anksčiau tokią virvelę jam buvo uždegęs brolis Gabrielius, dabar Martinas norėjo užsidegti pats.

Jis susimąstė, ar andai buvęs jo kambario draugas Arifas Koma galėtų būti „kviečių spalvos" odos. Ne, čia pat nutarė, Arifo gymis – kur kas tamsesnis nei kviečių spalva; jis gerai prisiminė, koks švarus buvo turkiuko veidas. O jokių odos bėdų nekamuojamas paauglio veidas akį traukia labiau nei bet koks odos atspalvis. Devintoje klasėje Arifui jau reikėjo kasdien skustis, dėl to iš veido atrodė kur kas labiau subrendęs nei kiti devintokai, bet jo kūnas nebuvo apžėlęs – dar visai vaikiškas: beplaukė krūtinė, glotnios kojos, kone mergaitiškai stangrus užpakalis be jokio plaukelio... tokie apibūdinimai paprastai taikomi išpuoselėtam moters kūnui. Nors buvo pragyvenę drauge ištisus trejus metus, Martinas tik devintoje klasėje pradėjo pastebėti, kad Arifas gražus. Dar vėliau sumojo, kad jau iš pat pradžių Arifo grožio suvokimą jam bus įpiršusi Vera. „Kaip laikosi tavo žavusis kambario draugas, tasai gražus berniukas?" – klausdavo Martino motina kaskart, kai tik užsukdavo jo aplankyti.

Pensionuose buvo įprasta, kad atvažiavę į svečius tėvai vestųsi vaiką kur nors papietauti, neretai drauge pasikviesdavo ir jo kambario draugą. Nieko nuostabaus, kad Martino Milzo tėvai niekad neatvažiuodavo abu drauge; Vera ir Denis lankydavosi atskirai lyg išsiskyrusi pora, nors ir nebuvo išsiskyrę. Denis dažniausiai pasiro-

dydavo per Padėkos dienos šventę ir išsiveždavo Martiną su Arifu į užeigos namus Naujajame Hampšyre. Vera paprastai atvažiuodavo tik vienam vakarui.

Devintoje klasėje per Padėkos dienos šventę Arifui su Martinu nuskilo ir viešnagė Naujojo Hampšyro užeigos namuose su Deniu, *ir* vakaras su Vera – kaip tik ilgojo savaitgalio šeštadienio vakaras. Denis parvežė vaikinus į Bostoną, o Vera jau laukė jų „Ritz" viešbutyje. Buvo užsisakiusi numerį su dviem miegamaisiais. Jos kambarys buvo gana ištaigingas, su karališko dydžio lova ir prašmatnia vonia; vaikinams atiteko mažesnysis miegamasis su dviem lovomis ir dušo bei tualeto patalpa.

Martinas puikiai leido laiką Naujojo Hampšyro užeigos namuose. Ten numerio planas buvo panašus, bet kambarius jie pasiskirstė kitaip: Arifui atiteko vienvietis kambarys su vonia, o Denis pasirinko dvivietį, kartu su sūnumi. Dėl tokios priverstinės izoliacijos Denis Arifo net atsiprašė.

– Tu su juo ir šiaip visą laiką gyveni viename kambaryje, – pasiaiškino turkui.

– Žinoma, aš viską suprantu, – patikino Arifas. Kad ir kaip būtų, Turkijoje įprasta tarpusavio santykius grįsti pagarba ir klusnumu vyresniesiems. – Aš pratęs gerbti vyresniuosius, – mandagiai pridūrė Arifas.

Deja, Denis per daug išgėrė; vos padėjęs galvą ant pagalvės, beveik iškart užmigo, netgi užknarkė. Martinas nusivylė tiek ir tegavęs pasikalbėti su tėvu. Vis dėlto, dar prieš nusmigdamas, kai abu jau gulėjo tamsoje, tėvas suspėjo pasakyti sūnui:

– Tikiuosi, kad tu laimingas. Tikiuosi, prisipažintum man, jei kada nors jaustumeis nelaimingas. Arba šiaip pasakyk, apie ką mąstai.

Tačiau Martinas taip ir nesuskubo suregzti, ką atsakyti, – išgirdo tėvą šnarpščiant. Vis dėlto buvo dėkingas Deniui bent už gerus ketinimus. O rytą, regėdamas Denio meilę ir pasididžiavimą savo vaiku, bet kas būtų pamanęs, kad tėvas ir sūnus iš širdies pasikalbėjo.

Šeštadienio vakarą Bostone Vera nepageidavo traukti niekur toliau, ją visiškai tenkino viešbučio restoranas. Pagal jos sampratą,

rojus buvo geras viešbutis, ir kaip tik ten ji buvo. Tačiau „Ritz" viešbučio restoranas laikėsi aprangos kodo, dar griežtesnio nei Pesendeno mokykla. Metrdotelis sulaikė juos, nes Martinas, kuris avėjo nevarstomus batus, buvo apsimovęs baltas sportines kojines. Vera pasakė tik tiek:

– Ketinau užsiminti tau apie tai, mielasis, bet už mane tai padarė kai kas kitas.

Ji padavė jam kambario raktą ir paliepė persimauti kojines, o pati liko laukti su Arifu. Martinui teko pasiskolinti juodas trikotažines Arifo puskojines. Dėl šio nutikimo Vera atkreipė dėmesį, kad Arifas kur kas labiau įgudęs „deramai" apsirengti. Tačiau ji sulaukė, kol į restoraną ateis Martinas, ir tik tada išsakė savo pastebėjimą.

– Tikriausiai daug ko išmoksti, nuolat bendraudamas su diplomatais, – pareiškė Martino motina turkui. – Spėju, kad Turkijos ambasadoje nuolat pasitaiko įvairiausių progų, kai reikia tinkamai pasipuošti.

– Turkijos konsulate, – pataisė ją Arifas – nebe pirmą ir nebe antrą kartą.

– Ak, aš pasibaisėtinai neatidi detalėms, – pareiškė Vera vaikinui. – Ar priimsi iššūkį paaiškinti, kuo ambasada skiriasi nuo konsulato, taip, kad man būtų įdomu? Duodu vieną minutę.

Martinas pasijuto baisiai nepatogiai: jam atrodė, kad motina visai neseniai išmoko taip kalbėti. Jaunystėje ji kalbėdavo kaip visiška prasčiokė, ir nuo pat anų palaidūniškų dienų neragavo jokio padoresnio išsilavinimo. Vis dėlto, nesulaukdama, kol jai kas nors pasiūlys kokį vaidmenį, išmoko mėgdžioti aukštesnės klasės, išsilavinusių žmonių kalbėseną. Verai pakako proto suvokti, kad jauna prasčiokė gal ir gali būti patraukli, bet vyresnei moteriai vulgarumas žavesio neprideda. Martinas kaito iš gėdos dėl motinos pasirinktų žodžių, prieveiksmio „pasibaisėtinai" ir pretenzingos frazės „ar priimsi iššūkį", mat gerai žinojo, iš kur Vera traukė šias įmantrybes.

Holivude trynėsi toks nežinia ką apie save manantis britas, eilinis būsimasis režisierius, kurio statomas filmas žlugo dorai nė nepradėtas, nes Denis susimovė rašydamas scenarijų. Tam, kad nors

kiek pasiguostų, britas susuko keletą drėkinamojo kremo reklamų; šios buvo skirtos vyresnei moteriai, besistengiančiai trūks plyš išsaugoti lygią odą. Vaidinti reklamoje britas pakvietė Verą.

Ir štai jo motina su puošnia, mažai ką slepiančia liemenėle begėdiškai įsitaisiusi priešais kosmetinio staliuko veidrodį, kurio rėmuose įtaisytos mažos, ryškiai šviečiančios lemputės. Titrai skelbė: VERONIKA ROUZ, HOLIVUDO AKTORĖ. (Kiek žinojo Martinas, ši reklama buvo pirmasis jo motinos vaidmuo per daugelį metų.)

– Sausa oda – tiesiog pasibaisėtina, – sako Vera veidrodžiui (ir filmavimo kamerai). – Šiame mieste klesti tiktai jaunystė.

Kamera priartėja prie lūpų kampučių; dailus pirštas tepa drėkinamąjį kremą. Ar tai, ką matome – iš tiesų amžių išduodančios raukšlės? Atrodo, ties pačiu kampučiu prie viršutinės lūpos susimeta raukšlė, bet po akimirkos ji stebuklingai išsilygina – o gal visa tai mums pakišo vaizduotė?

– Kas priims iššūkį pasakyti man, kad senstu? – taria lūpos.

Martinas nėmaž neabejojo, kad tai tik filmavimo triukas. Iš pradžių moteris ekrane iš tiesų buvo jo motina, bet stambiu planu rodomos lūpos – nepažįstamos; visai kitos ir, kaip spėjo Martinas, gerokai *jaunesnės* merginos lūpos.

Pesendeno devintokai nepaprastai mėgo šitą televizijos reklamą; kai retsykiais susibėgdavo į kurio nors auklėtojo butą pažiūrėti televizoriaus, vaikinai iš anksto būdavo pasiruošę atsakyti į klausimą, kurį, kaip žinodavo, ištars stambiu planu rodomos lūpos: „Kas priims iššūkį pasakyti man, kad senstu?“

– Tu *jau* pasenusi! – sutartinai atsakydavo vaikinai. Tiktai du iš jų žinojo, kad Holivudo aktorė Veronika Rouz – Martino motina. Pats Martinas nė už ką nebūtų apie tai prasitaręs, o Arifas Koma buvo tikras kambario draugas, ne koks išdavikas.

Arifas visuomet įterpdavo savo trigrašį:

– O *man* ji atrodo pakankamai jauna.

Tad Martiną „Ritz“ viešbučio restorane prislėgė dviguba gėda, kai motina lyg niekur nieko pareiškė Arifui: „Ak, aš pasibaisėtinai neatidi detalėms. Ar priimsi iššūkį paaiškinti, kuo ambasada

skiriasi nuo konsulato, taip, kad man būtų įdomu? Duodu vieną minutę." Martinui nekilo abejonių, kad Arifas iš karto perpras, iš kur tasai „pasibaisėtinai" ir „ar priimsi iššūkį" – iš drėkinamojo kremo reklamos.

Martinas Milzas staiga ištarė: „Pasibaisėtinai", – slaptąja kambario draugų kalba. Vylėsi, kad Arifas supras, jog Martinas jam sako: jo paties motina priskirtina prie visų tų dalykų iš P raidės kategorijos. Tačiau Arifas buvo nusiteikęs atsakyti Verai kuo rimčiausiai.

– Ambasadai būna patikėta vyriausybinė misija, jai vadovauja ambasadorius, – ėmė aiškinti turkas. – Konsulatas – oficialios valdos konsulo, kuris yra tiesiog pareigūnas, paskirtas vienos šalies rūpintis jos komerciniais interesais ir jos piliečių gerove kitoje šalyje. Mano tėtis yra generalinis Turkijos konsulas Niujorke, nes Niujorkas – svarbus komercijos centras. Generalinis konsulas yra aukščiausio rango konsulato pareigūnas, jis vadovauja žemesnio rango konsuliniams įgaliotiniams.

– Jis sugaišo tik trisdešimt sekundžių, – pranešė Martinas Milzas motinai, bet Vera į laiką nekreipė jokio dėmesio.

– Papasakok man apie Turkiją, – paliepė ji Arifui. – Turi trisdešimt sekundžių.

– Daugiau nei devyniasdešimties procentų gyventojų gimtoji kalba – turkų, mūsų daugiau nei devyniasdešimt devyni procentai – musulmonai. – Arifas Koma akimirką patylėjo, nes Vera nusipurtė – ji sudrebėdavo kaskart, vos išgirdusi žodį „musulmonas". – Etniniu požiūriu mes – tikras katilas, – toliau kalbėjo vaikinas. – Turkas gali būti šviesiaplaukis mėlynomis akimis, gali būti Alpių gyventojo tipo – apskrita galva, tamsiaplaukis, tamsiomis akimis. Galime būti ir Viduržemio jūros tipo – tamsaus gymio, bet pailga galva. Ir mongoloidai – su išsišovusiais skruostikauliais.

– O koks esi tu? – pertraukė Vera.

– Tik dvidešimt sekundžių, – bandė atkreipti jų dėmesį Martinas, bet bergždžiai – galėjai pamanyti, kad jo prie stalo nė būt nėra; kalbėjosi tik tuodu.

– Manau, mane reikėtų priskirti Viduržemio jūros tipui, – bandė spėti Arifas. – Bet skruostikauliai – gal šiek tiek mongoloido.

– Man taip neatrodo, – pareiškė Vera. – O tavo blakstienos – iš kur?

– Paveldėjau iš mamos, – susidrovėjęs atsakė Arifas.

– Pasisekė tavo mamai, – tarė Veronika Rouz.

– Ką valgysite? – paklausė Martinas Milzas; jis vienas vartė valgiaraštį. – Aš tikriausiai užsisakysiu kalakutienos.

– Tikriausiai jūsų šalyje esama visokių keistų papročių, – kalbėjo Vera Arifui. – Papasakok man apie kokį nors keistą paprotį, tarkime, susijusį su seksu.

– Kartais leidžiama tuoktis artimiems giminaičiams – laikantis islamo kraujomaišos įstatymo, – atsakė Arifas.

– Pagalvok apie ką nors dar keisčiau, – pareikalavo Vera.

– Sulaukę nuo šešerių iki dvylikos metų berniukai apipjaustomi – bet kada šiame amžiaus tarpsnyje, – atsakė Arifas; jis jau nudelbė tamsias akis, ėmė naršyti valgiaraštį.

– O kiek metų buvo tau? – paklausė Vera.

– Tai vieša ceremonija, – pralemeno vaikinas. – Man buvo dešimt.

– Vadinasi, viską gerai prisimeni, – pareiškė Vera.

– Aš turbūt irgi užsisakysiu kalakuto, – tarė Arifas Martinui.

– Tai ką gi tu prisimeni iš apipjaustymo ceremonijos, Arifai? – neatlyžo Vera.

– Nuo to, kaip elgiesi per operaciją, priklauso visos šeimos reputacija, – kalbėdamas Arifas žvelgė į kambario draugą, ne į jo motiną.

– O kaip elgeisi tu? – nesiliovė Vera.

– Aš neverkiau – šeimai tai būtų negarbė, – atsakė vaikinas. – Užsisakysiu kalakutienos, – pakartojo.

– Kalakuto judu jau valgėte, vos prieš dvi dienas, tiesa? – paklausė Vera. – Nejaugi *vėl* užsisakysite kalakutienos? Kokia nuobodybė! Išsirinkite ką nors kita!

– Gerai, aš valgysiu omarą, – nusileido Arifas.

– Puikus pasirinkimas, aš irgi noriu omaro, – įvertino Vera. – O tu, Martinai?

– O aš valgysiu kalakutą, – atrėžė Martinas Milzas. Šitoks ne-

tikėtas valios tvirtumas nustebino jį patį; galbūt jau anuomet pasireiškė pirmieji jėzuitiškos dvasios stiprybės daigai.

Būtent šis prisiminimas įpūtė misionieriui jėgų vėl sutelkti dėmesį į „The Times of India“ – jis perskaitė straipsnelį apie keturiolikos asmenų šeimą: jie sudegė gyvi, kai konkuruojančios šeimos nariai padegė jų namą. Martinas Milzas susimąstė, ką galėtų reikšti „konkuruojanti šeima“, o paskui sukalbėjo maldą už keturiolikos sudegintųjų gyvų sielas.

Brolis Gabrielius, kurį pažadino peryklos ieškančių balandžių burkavimas, pastebėjo šviesos ruoželį, sklindantį pro Martino celės durų apačią. Be milijono visokiausių kitokių pareigų Šventojo Ignoto misijoje, broliui Gabrieliui priklausė dar ir vaikyti balandžius, įsigeidusius čia perėti; senasis ispanas net per miegus išgirsdavo gūžtas kraunančių balandžių burkavimą. Antro aukšto balkono atramų išsikišusios atbrailos buvo tiesiog neribotos erdvės balandžiams perėti. Brolis Gabrielius kiekvieną jų atitvėrė viela. Išvaikęs suskridusius balandžius, paliko kopėtėles atremtas į koloną, kad žinotų, kurią atbrailą rytą reikės iš naujo apraizgyti.

Kai brolis Gabrielius traukdamas atgal į lovą vėl ėjo pro Martino Milzo celę, šviesa naujojo misionieriaus kambarėlyje tebedegė. Brolis Gabrielius sustojo prie durų ir įsiklausė: pabūgo, ar nebus „jaunasis“ Martinas susirgęs. Bet netrukus akmuo nuo širdies nusirito, tiesa, teko ir gerokai nustebti: brolis Gabrielius išgirdo, kad Martinas Milzas meldžiasi. Tokiu vėlyvu metu kalbamos litanijos įtikino brolį Gabrielių, kad naujasis misionierius nepaprastai atsidavęs Dievo valiai, ir vis dėlto ispanas nutarė, kad bus ne taip išgirdęs ar supratęs atvykėlio maldos žodžius. Tikriausiai kalta amerikietiška tartis, pagalvojo senasis brolis Gabrielius, mat balso intonacija ir frazių pasikartojimai buvo kaip tik tokie, kokie ir turi būti žmogui meldžiantis, bet patys Martino maldos žodžiai senajam vienuoliui pasirodė nei į tvorą, nei į mietą.

Norėdamas priminti sau dvasios tvirtybę, kuri neabejotinai buvo jame pasireiškiančios Dievo valios liudijimas, Martinas Milzas nepaliaujamai kartojo aną senų laikų savosios narsos įrodymą.

– Aš valgysiu kalakutą, – tarė misionierius. – Aš valgysiu kalakutą, – pakartojo. Jis klūpojo ant akmeninių grindų šalia lovos, abiem rankomis gniauždamas susuktą „The Times of India“ numerį.

Prostitutė bandė paragauti jo *culpa* karoliukų, o paskui tiesiog bloškė juos žemėn; rimbas atiteko žemaūgiui; pats Martinas pernelyg skubotai paprašė daktaro Daruvalos atsikratyti jo kojos grandine. Tad dabar šiek tiek užtruks, kol nuo klūpojimo ant akmeninių grindų kaip reikiant paskaus keliai, bet Martinas Milzas neabejojo to skausmo sulauksiąs, dar blogiau – žinojo nekantriai jo lauksiąs.

– Aš valgysiu kalakutą, – meldėsi jis.

Jis nepaprastai aiškiai išvydo, kaip Arifas Koma tiesiog neįstengė pakelti tamsių akių ir susidurti žvilgsniais su Vera, kuri lyg niekur nieko stebeilijosi į apipjaustytą turką.

– Turėjo pasibaisėtinai skaudėti, – vis dar laikėsi savo Vera. – Ir tu tikrai neverkei, garbės žodis?

– Šeimai tai būtų negarbė, – dar sykį pakartojo Arifas. Martinui Milzui buvo visiškai aišku, kad jo kambario draugas tuojau pravirks – buvo matęs Arifą verkiantį. Vera dėl to irgi nėmaž neabejojo.

– Užtat dabar verkti – galima, – pasakė ji vaikinui. Arifas papurtė galvą, bet akys pasruvo ašaromis. Vera išsitraukė nosinaitę, nušluostė Arifui akis. Šis valandėlei užsidengė jos nosine visą veidą. Veros nosinaitė buvo be saiko iškvėpinta, tą Martinas Milzas gerai žinojo. Kartais nuo motinos kvepalų jis imdavo žiaukčioti.

– Aš valgysiu kalakutą, aš valgysiu kalakutą, aš valgysiu kalakutą, – meldėsi misionierius. Malda skambėjo taip monotoniškai, taip ritmingai, kad broliui Gabrieliui net pasirodė kažkaip keistai panaši į maniakišką perėti susiruošusių balandžių burkavimą.

Du skirtingi vyrai, nė vienas nemiega

Daktaras Daruvala skaitė kitą „The Times of India“ numerį – tos dienos. Martinui Milzui tos nakties nemiga prilygo pragaro kančioms, o daktaras Daruvala tik džiaugėsi, kad jaučiasi toks žvalus. Farokas skaitinėjo „The Times of India“, kurio iš tikrųjų negalė-

jo pakęsti, vien tik tam, kad dar labiau įsielektrintų. Niekas kita neįkraudavo jo tokiu galingu pasibjaurėjimo užtaisu, kaip naujo Inspektoriaus Dharo filmo recenzijų skaitymas. INSPEKTORIUS DHARAS – TOKS PAT, KAIP VISADA, – bylojo antraštė. Paprastai jau vien šitai Faroką uždūkindavo. Recenzentas buvo tarytum koks kultūros komisaras, niekad nesmunkantis tiek, kad parašytų bent vieną palankų žodelį apie kurį nors Inspektoriaus Dharo filmą. Tas šunšūdis buvo tikra palaima – daktarui Daruvalai užteko užmesti akį į recenziją, nereikėjo skaityti jos nuosekliai; gydytojui tai būtų tarsi kokia kvailo savęs baudimo forma – imti ir perskaityti visą straipsnį. Į valias pakako jau paties pirmo sakinio: „Didžiausia Inspektoriaus Dharo bėda ta, kad jį iki šiol tvirtai lyg bambagyslė sieja ryšys su pirmaisiais kūriniais." Nuojauta Farokui kuždėjo, kad šis vienintelis sakinys įplieskė jam tiek tūžmasties, jog parako pakaks rašyti visą naktį.

– Bambagyslė! – šūktelėjo daktaras Daruvala, bet tuojau pat susizgribo prikąsti liežuvį: dar ims ir pažadins Juliją. Žmona ir šiaip jau buvo ant jo supykusi. Daktaras Daruvala rado dar vieną būdą panaudoti „The Times of India": paklojo po rašomąja mašinėle, kad pernelyg skambiai nebildėtų į stiklinį stalviršį. Mat vietelę kūrybai jis įsitaisė svetainėje. Gydytojo rašomasis stalas stovėjo miegamajame, bet kad tokį vėlų metą sėstų dirbti prie jo – apie tai negalėjo būti net kalbos.

Rašyti svetainėje iki šiol dar niekad nebuvo bandęs. Staliukas stikliniu viršumi buvo pernelyg žemas. Kaip pietų stalas – visai niekam tikęs, praverčia nebent kaip kavos stalelis: norint prie jo valgyti, tenka sėstis ant pagalvėlių, tiesiog ant grindų. Dabar, stengdamasis įsikurti kuo patogiau, Farokas po savimi pasikišo *dvi* pagalvėles, o alkūnėmis atsirėmė į stalviršį abipus rašomosios mašinėlės. Daktaras Daruvala buvo ortopedas, tad gerai suprato, kad nugarai šitokia poza – anaiptol ne pati sveikiausia, be to, skaidrus stalviršis blaškė dėmesį: žvilgsnis nejučia vis krypo į sukryžiuotas kojas ir basas pėdas po stalu. Gerą valandėlę gydytojo mintis jaukė ir dar kai kas: Julija ant jo supyko, tačiau, Faroko nuomone, visai nepagrįstai.

Vakarieniavo jie Ripono klube, tačiau paskubomis, nusiteikę buvo kivirčniai. Diena buvo pernelyg prikimšta įvykių, ne taip paprasta iškloti viską apie juos keliais žodžiais, o Julija laikėsi nuomonės, kad pačius įdomiausius dalykus jis nusako pernelyg glaustai. Pati buvo pasirengusi ištisą vakarą narstyti Rahulo Rai – serijinio žudiko – temą. Negana to, dar užsigavo, kai Farokas pareiškė, esą jai „nederėtų" rytoj eiti į Dakvorto klubą susitikti su detektyvu Pateliu ir Nense – argi negana, kad dalyvausiąs Džonas D.?

– Norėčiau, kad jis ateitų, nes turi puikią atmintį, – bandė aiškintis daktaras Daruvala.

– Vadinasi, aš – užkietėjusi užuomarša, – atkirto Julija.

Farokas galutinai suirzo, kai niekaip nepavyko pagauti Džono D. Paliko krūvą žinučių tiek „Tadž Mahale", tiek „Oberojuje", vis užsimindamas apie svarbų susitikimą per pietus Dakvorto klube, tačiau Dharas nesiteikė jam atskambinti. Galbūt aktorius vis dar įsižeidęs dėl to, kad niekas jam nepranešė apie atvykstantį brolį dvynį, bet argi jis malonės prisipažinti?

Žmonai užkliuvo ir gydytojo pastangos išsiųsti vargšę Madu ir drambliakojį Ganešą į Didįjį Mėlynąjį Nilą; Julija negalėjo suprasti, kodėl Farokas ėmė ir įsivėlė; jai neatrodė, kad šitoks, pasak jos, „dramatiškas įsikišimas" – itin protingas sumanymas. Julija balsu svarstė, kodėl jis iki šiol tiesiogiai nesiėmė tokių gana abejotinų gelbėjimo darbų – įdarbinti luošus elgetėles ir mažametes prostitutes cirke. Daktaras Daruvala susinervino, nes tokie nuogąstavimai graužė ir jį patį. Pagaliau Julija ištrinko jam galvą dar ir dėl scenarijaus, kurį gydytojas taip nekantravo pradėti rašyti: ji išties nustebo, kad šitokiomis aplinkybėmis Farokas gali būti toks savanaudis – juk išties egoistiška visas mintis sutelkti į kažin kokį būsimą kūrinį, kai kitų gyvenimus griauna šiurpios traumos ir smurto proveržiai.

Jie apsižodžiavo net dėl radijo. Julija vakarais mėgo klausytis tų kanalų, kurie transliuodavo migdančią muziką, jos mėgstamiausi buvo, tarkime „įvairios dainos" arba „regioninė lengvoji muzika". Tačiau daktaras Daruvala netyčia užkliuvo už įpusėjusio interviu su kažkokiu pasipiktinusiu rašytoju, verkšlenančiu dėl to, kad Indijoje esą visiškai nesilaikoma principo „pabaik darbą iki

galo". „Visi galai taip ir lieka kadaruoti palaidi! – skundėsi rašytojas. – Niekad nesugebame prisikapstyti iki dugno! – plyšojo toliau. – Tik prikišame nagus prie ko nors įdomaus, tuoj pat ir atšokame lyg nuplikyti!" Rašytojo įsiūtis sudomino Faroką, bet Julija čia pat surado kitą kanalą, transliuojantį „instrumentinę muziką". Kol daktaras Daruvala vėl susirado aną tulžį liejantį rašytoją, šis jau buvo nukreipęs įniršį konkrečia kryptimi – į kažin kokį įvykį, apie kurį tądien girdėjęs per žinias. Esą buvę pranešta apie išprievartavimą ir žmogžudystę angliškojoje Aleksandrijos mergaičių mokykloje. Žinia, kurią girdėjęs rašytojas, skambėjo maždaug šitaip: „Šiandien angliškojoje Aleksandrijos mergaičių mokykloje nebuvo jokio išprievartavimo ir jokios žmogžudystės, kaip klaidingai pranešta anksčiau." Nuo tokių ir panašių dalykų rašytojui ir temo protas iš įsiūčio; Farokas spėjo, kad tai jis ir turėjo omeny tvirtindamas, esą „niekas nepadaroma iki galo".

– Kažkoks nesusipratimas klausytis tokių kvailysčių, – pareiškė Julija, tad gydytojas daugiau ir nebesigviešė užsukti jos „instrumentinės muzikos".

Dabar visas mintis apie tai daktaras Daruvala nustūmė į šalį. Susimąstė apie šlubavimą – įvairias jo rūšis, su kokiomis teko susidurti. Nusprendė nesinaudosiąs Madu vardu – mergaitę scenarijuje pavadinsiąs Mažyle, kadangi tikroji Mažylė buvo ir tikra žvaigždė. Be to, ji bus daug jaunesnė už Madu; tada ir joks seksualinis tvirkinimas jai negrės – bent jau toje istorijoje, kurią užrašyti ruošėsi daktaras Daruvala.

Užtat Ganešas – berniukui kaip tik tinkamas vardas, tik filmo berniukas bus vyresnis už mergaitę. Farokas tiesiog sukeisiąs vietomis *tikrųjų* vaikų amžių. *Jo* Ganešas irgi bus raišas, tik ne taip baisiai sumaitota pėda kaip tikrasis; rasti šitaip sužalotą vaiką aktorių toli gražu nebūtų lengva. Be to, vaikai turės motiną, kadangi scenaristas jau sugalvojo, kaip tą motiną iš jų atimti. Istorijos kūrimas – tokia veikla, kad tenka pamiršti gailestį.

Daktarui Daruvalai prašmėžavo mintis, kad šalies, kurioje gimė, jam nepavyko ne tik perprasti – nepavyko ir jos pamilti. Jis suvokė, kad siekia sukurti Indiją tokią, kokią sugebėtų ir suprasti,

ir mylėti – supaprastintą Indijos variantą. Tačiau ši abejonė savimi tik dilgtelėjo ir išsisklaidė, kaip ir dera visoms abejonėms savimi, jei nori pradėti rašyti istoriją.

Iš tiesų tai istorija, kurią, Faroko manymu, išjudino Mergelė Marija. Jis turėjo omeny akmeninę bevardės šventosios statulą Šventojo Ignoto bažnyčioje – tą pačią, kurią teko sukaustyti grandine ir plieniniu žiedu. Iš tikrųjų tai nebuvo Palaimintoji Motina, bet daktarui Daruvalai vis tiek tapo Skaisčiausiąja Mergele Marija. Frazė jam taip patiko, kad ryžosi net užrašyti: „Istorija, kurią išjudino Mergelė Marija." Gaila, kad filmo pavadinimui ji netiks. Teks sugalvoti kokį nors trumpesnį; bet, nuolat kartodamas šią frazę, pajuto jau galįs pradėti. Užsirašė ją dar kartą, paskui ir dar: „Istorija, kurią išjudino Mergelė Marija." Tada perbraukė, užtepliojo taip, kad nė pats nebegalėtų perskaityti. Užtat ištarė ją balsu – ir ne vieną sykį.

Taigi, pačioj nakties aky, kai mažne penki milijonai Bombėjaus gyventojų kietai miegojo susirangę ant miesto šaligatvių, du skirtingi vyrai būdravo – ir abu murmėjo po nosimi. Vienas kalbėjosi tik pats su savimi: „Istorija, kurią išjudino Mergelė Marija" – ir tai įkvėpė jį pradėti rašyti. Kitas kalbėjosi ne vien su savimi, bet dar ir su Dievu, taigi, suprantama, ir niurnėjo šiek tiek garsiau. Jis sakė frazę: „Aš valgysiu kalakutą" – ir jos kartojimas, kaip vylėsi pats, turėjo apsaugoti jį nuo praeities, kad ši, nors apsupusi iš visų pusių, jo neprarytų. Ne kas kita – praeitis išugdė tvirtą jo valią, kuri, jis tikėjo, iš tiesų buvo Dievo valios pasireiškimas jame; ir vis dėlto jis neapsakomai bijojo praeities.

– Aš valgysiu kalakutą, – kartojo Martinas Milzas. Keliuose jau tvinkčiojo skausmas. – Aš valgysiu kalakutą. Aš valgysiu kalakutą. Aš valgysiu kalakutą.

18. ISTORIJA, KURIĄ IŠJUDINO MERGELĖ MARIJA

Limuzinų ruletė

Rytą Julija aptiko Faroką užsikniaubusį ant staliuko, lyg būtų užmigęs žvelgdamas pro stiklinį stalviršį į dešinės kojos nykštį. Julija žinojo, kad tai tas pats pirštas, kurį kadaise įkando beždžionė ir dėl kurio šeimą ištiko šioks toks religinis sukrėtimas; liko tik džiaugtis, kad beždžionės įkandimo pasekmės nei virto fanatišku tikėjimu, nei truko pernelyg ilgai. Vis dėlto išvydusi vyrą tokia poza, lyg melstųsi tam pačiam pirštui, Julija mažumą sunerimo.

Ji lengviau atsiduso pastebėjusi popieriaus lapus su pradėtu scenarijumi – į juos ir turėjo smigti tiriamas Faroko žvilgsnis, ne į kojos nykštį. Rašomoji mašinėlė buvo pastumta į šoną, o ant stalo paskleisti spausdinti lapai primarginti taisymų pieštuku – šį gydytojas netgi tebelaikė dešinėje rankoje. Julijai atrodė, kad rašymas ranka paveikė jos vyrą kaip migdomieji. Spėjo, kad prieš jos akis štai gimsta dar viena Inspektoriaus Dharo katastrofa, bet, vos užmetusi akį, įsitikino, kad Dharo tarp personažų nėra, kaip ir jo balso už kadro. Perskaičiusi pirmuosius penkis puslapius suabejojo, ar Dharas išvis pasirodys šiame filme. Keista, dingtelėjo jai. Iš viso puslapių buvo gal dvidešimt penki. Julija susiglobė visus ir nusinešė į virtuvę, ten užsiplikė sau kavos, o Farokui – arbatos.

Šįsyk filmo pasakotojas, kurio balsas skambėjo už kadro, buvo dvylikametis vaikiščias, kadaise sužalotas dramblio ir likęs luošas. O ne, pagalvojo Julija, juk tai *Ganešas*! Elgetėlę ji pažinojo. Kai tik kur nors išeidavo iš namų, jis jau laukdavo ir sekdavo iš paskos lyg už virvutės; neretai ji tai šį, tai tą jam nupirkdavo, tiesa,

paskui dovanas jis dažniausiai parduodavo. Vis dėlto savo neįprastai sklandžia anglų kalba vaikinukas ją pakerėjo. Kitaip nei daktaras Daruvala, Julija žinojo, *kodėl* Ganešas taip gerai kalba angliškai.

Kadaise, kai jis prašė išmaldos prie „Tadž Mahalo", jį pastebėjo viena anglų pora. Keliavo jie su sūnumi, droviu ir vienišu berniuku, šiek tiek jaunesniu už Ganešą; tasai vaikas ir paprašė, kad jie surastų ką nors, su kuo jis galėtų žaisti. Drauge su jais buvo dar ir auklė, ir Ganešas su šia šeima gyveno daugiau nei mėnesį. Anglai maitino jį ir rengė, užlaikė neįprastai švariai – netgi nuvedė pas gydytoją patikrinti, ar jis neužsikrėtęs kokiomis bjauriomis ligomis, – ir visa tai vien tam, kad vienišas jų vaikas turėtų žaidimų draugą. Auklė bent kelias valandas per dieną mokė Ganešą anglų kalbos, mat į jos pareigas įėjo ir anglų kalbos pamokos šeimininkų vaikui. O kai šeimai atėjo metas grįžti į Angliją, Ganešą jie paprasčiausiai paliko ten, kur radę – prašyti išmaldos prie „Tadž Mahalo". Jis greitai išpardavė nereikalingus jam drabužius. Ir dar kurį laiką, pasak jo paties, ilgėjosi auklės. Ši istorija sujaudino Juliją. Bet kartu pasirodė ir visai neįtikėtina. Tačiau kuriems galams elgetėlei tai prasimanyti? O dabar štai jos vyras bruka vargšą luošį į filmą!

Farokas įtaisė Ganešui ir seserį – šešerių metų mergaitę, vadinamą Mažyle; ji buvo talentinga gatvės akrobatė, mažutė elgetėlė, atliekanti įvairiausius triukus tiesiog ant šaligatvio. Bet Juliją apmulkinti buvo ne taip lengva. Ji pažinojo tikrąją Mažylę – mergaitė buvo cirko žvaigždė. Lygiai taip pat badė akis, kad dar vienas šaltinis, įkvėpęs Faroką išgalvoti Mažylę, buvo Madu – naujausioji Dipos ir Vinodo mažametė prostitutė; Faroko scenarijuje Mažylė buvo dar visiškai nekalta. Tie pramanyti vaikai dar nebuvo tokie bedaliai – turėjo motiną. (Tiesa, neilgai.)

Vaikų motina – Šventojo Ignoto misijos valytoja; jėzuitai ją ne tik įdarbino, bet dar ir įtikino apsikrikštyti. Tačiau jos vaikai buvo hinduistai, griežti vegetarai, ir dėl motinos atsivertimo jie pašiurpo; ypač jie bjaurėjosi pačia Šventosios Komunijos samprata. Jeigu, kaip teigiama, vynas *iš tikrųjų* tampa Kristaus krauju, o duona *tikrai* yra jo kūnas... ką gi, nenuostabu, kad vien nuo tokios minties mažuosius vegetarus turėjo pykinti.

Juliją pribloškė tai, kad jos vyras be jokios gėdos ir sąžinės savo kūriniui skolinasi tikro gyvenimo faktus bei įvykius. Ji iškart suprato, kad Farokas lyg niekur nieko pasisavino kažkokios vienuolės prisiminimus – jam seniai patiko ši šiurpi istorija, o dar anksčiau ja iš peties mėgaudavosi Laudžis. Vienuolė kantriai triūsė, stengdamasi į tikrąjį tikėjimą atversti buvusių kanibalų gentį. Toli gražu nebuvo lengva jiems išaiškinti Jėzaus kūno ir kraujo Eucharistijoje idėją. Kadangi buvusių kanibalų gentyje tebebuvo nemaža tokių, kurie prisiminė žmogienos skonį, teologinė Šventosios Komunijos traktuotė pastūmėjo juos prisiminti praeitį.

Julija įsitikino, kad vyras vėl įniko piktžodžiauti, kaip kadaise. Bet kurgi Inspektorius Dharas?

Julija mažne tikėjosi, kad jis netrukus prisistatys gelbėti vaikų, bet siužetas klostėsi toliau, o Dharo vis dar nebuvo nė kvapo. Vaikų motina miršta – žūsta, klūpodama Šventojo Ignoto bažnyčioje. Ją sutraiško nuo pjedestalo griūnanti Mergelės Marijos statula. Čia pat jai suteikiamas ir Paskutinis patepimas. Ganešas ne itin sielojasi dėl netekties.

– Ji bent jau galėjo jaustis laiminga, – sako jo balsas už kadro. – Argi tai nebūtų didžiulė laimė bet kuriam krikščioniui – kristi užmuštam Palaimintosios Mergelės?

Jei Dharas iš tiesų turi atskubėti pagalbon, dabar – pats metas, pagalvojo Julija. Bet Dharas taip ir nepasirodė.

Užtat elgetėlės įninka į žaidimą, vadinamą limuzinų rulete. Visi Bombėjaus gatvės vaikai žino, kad po miestą važinėja du ypatingi limuzinai. Viename – cirko talentų ieškotojas, žemaūgis, vardu Vinodas, – o kaip kitaip. Žemaūgis – buvęs cirko klounas, jis dairosi talentingų akrobatų. Mažylė nepaprastai talentinga, tad luošys Ganešas tikisi, kad Vinodas galbūt paims į cirką ir jį, *kartu* su Mažyle – kad jis galėtų sesute rūpintis. Visa bėda, kad limuzinai yra du. Antruoju važinėja toks žmogynas, kuris vagia vaikus išsigimėlių cirkui. Tasai žmogynas vadinamas Žmogumi Rūgštimi, nes vis taikosi šliūkštelėti rūgšties. O rūgštis taip subjauroja veidą, kad tikra motina nebeatpažintų. Tokiu aptaškytu nelaimėliu nebepasirūpins niekas, tik išsigimėlių cirkas.

Vadinasi, Farokui vėl panižo nagai pristverti poną Gargą, pagalvojo Julija. Na ir klaiki istorija! Nors ir be Inspektoriaus Dharo, viskas dažyta tik dviem spalvomis: šitie – geriečiai, o šitie – blogiečiai. Kuris talentų ieškotojas aptiks vaikus pirmas? Gerasis samarietis žemaūgis ar pabaisūnas Žmogus Rūgštis?

Limuzinai važinėja po miestą naktį. Matome prašvilpiant tvaskantį automobilį, paskui jį bėga vaikai. Žybteli raudonos stabdžių šviesos, bet tuojau tamsus automobilis rieda toliau, jį tekini vejasi jau kiti vaikai. Matome, kaip limuzinas sustoja prie šaligatvio, bet vairuotojas variklio neišjungia; vaikai atsargiai artinasi. Vairuotojo pusės langelis vos vos prasiveria, ir ant stiklo briaunos išvystame gumbuotus pirštus, panašius į žvėries nagus. Paskui langas atsidaro plačiau, išlenda didelė žemaūgio galva. Taip, tai tas limuzinas, į kurį visi nori patekti, prie vairo – Vinodas.

Bet gali pasitaikyti ir pragaištingasis limuzinas. Atsiveria užpakalinės durelės, pro jas laukan siūbteli žvarba. Atrodo, kondicionierius pernelyg atšaldė orą viduje, pavertė automobilį tikru šaldytuvu mėsai gabenti. Galbūt tokioje temperatūroje reikia laikyti rūgštį, o gal šaltis būtinas pačiam Žmogui Rūgščiai, kad nesupūtų.

Matyt, vargšams vaikams nė nereikėtų žaisti limuzinų ruletės, jei Mergelė Marija nebūtų nuvirtusi nuo savo pjedestalo ir sutraiškiusi jų motinos. Ir ką jis sau mano, parūpo Julijai. Ji visada skaitydavo Faroko kūrinių juodraščius, net ir visai žalius pirmuosius variantus. Ir niekad nesijausdavo kišanti nosį į asmeninę vyro erdvę, mat jis pats ją supažindindavo su tegul vos pradėtu darbu. Bet dabar Julija sunerimo. Negalėjo atsikratyti įspūdžio, kad šito scenarijaus jis niekada jai nerodytų. Tekstas trenkė kažkokiu beviltiškumu. Galbūt pradėtas scenarijus nukentėjo dėl potencialaus nusivylimo mėginimu kurti meną – Inspektoriaus Dharo scenarijams toks nusivylimas niekada negrėsė, nes nebuvo ir jokių pretenzijų į meną. Julijai dingtelėjo, kad į šitą kūrinį Farokas, ko gero, bus įdėjęs pernelyg daug širdies.

Tokios mintys ir paakino ją padėti rankraštį ten, kur radusi – ant stiklinio staliuko, daugmaž tarp rašomosios mašinėlės ir

miegančio vyro galvos. Farokas dar nebuvo pabudęs, bet šypsena, tokia plati, kokią gali išvysti nebent apsiseilėjusio idioto veide, bylojo, kad jis sapnuoja, be to, per sapną jis dar ir kažin ką niūniavo, tik melodijos nebuvo įmanoma atpažinti. Įsitaisęs tokia nepatogia poza, nusvarinęs galvą ant stiklinio stalviršio, gydytojas galėjo įsivaizduoti vėl esąs vaikas, snūduriuojantis pasidėjęs galvą ant suolo Šventojo Ignoto mokyklos 1–3 klasėje.

Staiga Farokas knarktelėjo per miegus. Julija suprato, kad jis tuojau pabus, bet pati išsigando, kai jis pašoko rėkdamas. Žmona pamanė, kad jį apniko košmaras, bet priežastis buvo kita: dešinę pėdą sutraukė mėšlungis. Gydytojas atrodė toks susitaršęs, kad Julija net susigėdo į jį žiūrėdama. Bet tuojau pat vėl įsižiebė pyktis... dėl to, kad, jo manymu, jai „nederėtų" eiti pietauti su komisaro pavaduotoju ir ana šlubuojančia hipe iš dvidešimties metų praeities. Dar blogiau, Farokas gerdamas arbatą nė puse lūpų neužsiminė pradėjęs naują scenarijų, netgi mėgino jį nuslėpti skubiai sugrūsdamas primargintus lapus į gydytojo reikmenų krepšį.

Julija laikėsi abejingai, kai jis atsisveikindamas ją pabučiavo, bet nesitraukė nuo atvirų buto durų: stovėjo tarpduryje ir laukė, kol jis paspaus lifto iškvietimo mygtuką. Jeigu jam kalasi pirmieji „menininko sielos" daigai, Julija manė, kad juos reikėtų nugnybti, kol nespėjo prasiskleisti. Tad palūkėjo, kol lifto durys atsidarys, ir tik tada šūktelėjo vyrui pavymui:

– Jei tai kada nors taps filmu ir išeis į ekranus, ponas Gargas paduos tave į teismą.

Daktaras Daruvala taip ir sustingo žado netekęs, o lifto durys užsivėrė, bet nesandariai, nes sutrukdė kaip tik tarpduryje atsidūręs jo krepšys. Durys vėl atsivėrė ir vėl užsivėrė, suspausdamos kliuvinį, tad atsivėrė vėl – taip ir varstėsi, o Farokas, apstulbęs ir pasipiktinęs, spitrijo į žmoną. Julija pasiuntė jam oro bučinį – tyčia, kad dar labiau supykdytų. Niekaip dorai neužsidarančios lifto durys visai pašėlo, gydytojui teko brautis į kabiną. Atsakyti žmonai taip ir nespėjo: galų gale užsidariusi lifto kabina smuktelėjo žemyn. Farokui niekada nepavykdavo išsaugoti paslapties taip, kad neiššniukštinėtų žmona. Negana to, Julija pataikė kaip pirštu į akį: Gar-

gas iš tikrųjų paduotų jį į teismą! Daktaras Daruvala net susimąstė, ar kūrybinis procesas nebus aptemdęs jam sveiko proto.

Vos išėjus į skersgatvį, jo sveiko proto laukė dar vienas išbandymas. Kai Vinodas atidarė jam „Ambasadoriaus“ dureles, gydytojas išvydo drambliakojį elgetėlę, miegantį ant užpakalinės sėdynės. Madu buvo įsitaisiusi priekyje, šalia žemaūgio vairuotojo. Neminint traiškanų, aplipusių blakstienas, luobo, miegantis berniukas atrodė lyg tikras angeliukas. Sumaitotą koją slėpė vienas tų skarmalų, kuriuos jis nuolat nešiodavosi dirbtinėms paukščių išmatoms valyti; netgi miegodamas Ganešas sugebėjo pridengti akis badantį kūno defektą. Tai jau buvo ne tas Ganešas, koks jis galbūt norėdavo pasirodyti, o tikras vaikas; ir vis dėlto Farokas pasijuto žvelgiąs į luošį tarsi į savo kūrinį, kuriuo gali didžiuotis. Gydytojas vis dar mintyse narstė savo išgalvotą istoriją, tikėdamas, kad viską, kas Ganešo laukia ateityje, lems ne kas kita, tik scenaristo vaizduotė. Tačiau *tikrasis* elgetėlė jau dabar buvo susiradęs geradarį; kol jo dar nepriglaudė cirkas, tiks ir užpakalinė „Ambasadoriaus“ sėdynė – vis nepalyginti geriau už viską, prie ko jis buvo pripratęs.

– Labas rytas, Ganešai, – pasisveikino gydytojas. Berniūkštis akimoju pabudo, žvitrus it voverė.

– Ką šiandien veikiame? – paklausė elgetėlė.

– Kad man daugiau jokių pokštų su paukščių išmatomis, – perspėjo gydytojas.

Elgetėlė įtemptu šypsniu parodė supratęs, o paskui pakartojo klausimą:

– Ką šiandien veikiame?

– Pirmiausia važiuojame į ligoninę, į mano kabinetą, – atsakė daktaras Daruvala. – Ten laukiame Madu tyrimų rezultatų, tik tada galvojame, ką darome toliau. O tu šįryt būsi toks malonus ir netaškysi dirbtiniu paukščių mėšlu tų operuotų vaikų, kurie mankštinasi kieme.

Juodos vaikiščio akys šmaižiojo į šalis lydėdamos kiekvieną pravažiuojantį automobilį. Gydytojas matė Madu veido atspindį galinio vaizdo veidrodėlyje; mergaitė niekaip nereagavo, nedirstelėjo į veidrodėlį net tada, kai buvo paminėtas jos vardas.

– Beje, kai pagalvoju apie *cirką*... – ištarė daktaras Daruvala ir tyčia nutilo. Žodis „cirkas“, kurį dar labiau pabrėžė reikšminga pauzė, iškart prikaustė Ganešo dėmesį. Bet ne Madu.

– Geriausiai galiu ką nors daryti rankomis, mano rankos geros, labai stiprios. Galėčiau jodinėti poniu. Kai rankos tokios stiprios kaip mano, kojų nė nereikia, – iškart pasiūlė Ganešas. – Galėčiau atlikti daugybę triukų, pavyzdžiui, laikytis rankomis pakibęs ant dramblio straublio. Arba gal joti raitas ant liūto.

– Štai ką aš manau: niekas neleis tau rodyti triukų – išvis jokių triukų, – atsakė daktaras Daruvala. – Tau pakiš visus juodžiausius darbus, pačius sunkiausius. Triūsti teks iš tikrųjų sunkiai. Tarkime, kuopti dramblių mėšlą, o ne kadaruoti pasikabinus ant straublio.

– Turėsiu parodyti jiems, ką sugebu, – nenustygo Ganešas. – Tik ką reikia daryti, norint priversti liūtus tupėti ant tų mažų kėdučių?

– *Tavo* darbas bus plauti liūtų sysalus nuo tų kėdučių, – pasakė jam Farokas.

– O ką cirke daro su tigrais? – paklausė Ganešas.

– *Tu* su tigrais darysi štai ką: valysi jų narvus, kabinsi tigrų šūdus, – atsakė daktaras Daruvala.

– Reikės parodyti jiems, ką sugebu, – pakartojo vaikiščias. – Galbūt teks sugalvoti, ką galima daryti su uodegomis – tigrų uodegos juk ilgos.

Žemaūgis įsuko į žiedinę sankryžą, kurios gydytojas negalėjo pakęsti. Čia būdavo pernelyg daug neatidžių vairuotojų, kurie amžiais užsižiopsodavo į jūrą ir minias maldininkų, klampojančių po dumblyną aplink Hadži Ali kapo mečetę; žiedas buvo netoli Tardeo, kur automobilinė bomba į druzgus ištaškė Faroko tėvą. O dabar vidur žiedo visam transporto srautui teko staigiai sukti į šoną, kad nesusidurtų su kuoktelėjusiu luošiu – kažkoks bekojis, kėpsantis improvizuotame rankiniu svertu varomame invalido vežimėlyje, sumanė irtis žiedu prieš srovę. Gydytojas pasekė klaidžiojantį Ganešo žvilgsnį; juodos vaikinuko akys tyčia ar netyčia nė nekliudė pamišėlio vežimėlyje. Galbūt mažasis elgeta tebegalvojo apie tigrus.

Daktaras Daruvala kol kas nežinojo, kokia turėtų būti scenarijaus pabaiga, tik miglotai nutuokė, kas turėtų nutikti *jo* Mažylei, *jo* Ganešui. Ir tik dabar, įstrigęs žiedinėje sankryžoje, gydytojas sumojo, kad tikrojo Ganešo, kaip ir Madu, lemtis nuo jo visiškai nepriklauso. Tačiau neabejojo: atsakomybė už *jų* istorijos pradžią tenka jam – lygiai taip pat, kaip už pradžią tos istorijos, kurią ėmėsi užrašyti.

Galinio vaizdo veidrodėlyje daktaras Daruvala matė, kad liūto geltonumo Madu akys seka kiekvieną bekojo pamišėlio krustelėjimą. Žemaūgiui teko staigiai spausti stabdžius; taksi visiškai sustojo, kad nenublokštų kvanktelėjusio luošio, atkakliai riedančio vežimėliu prieš eismą. Ant invalido vežimėlio buvo priklijuotas lipdukas, raginantis nemygti garso signalų:

KANTRYBĖ – DORYBĖ

Prie bepročio vežimėlio grėsmingai artinosi naftovežis; persiutęs šio vairuotojas nepaliaudamas mygo garso signalą. Didžiulis sunkvežimio cilindras iš tolo švietė pėdos aukščio ugniaspalvėmis raidėmis:

„GULF“ VARIKLIŲ ALYVA – NĖRA
LYGIŲ PASAULYJE!

Naftovežis irgi buvo papuoštas lipduku, tiesa, beveik neįskaitomu, mat visas buvo aptekęs gudronu ir ištiškusių vabzdžių liekanomis:

GESINTUVĄ LAIKYK KABINOS DĖTUVĖJE

Daktaras Daruvala žinojo, kad Vinodas gesintuvo išvis neturi.

Tarsi dar nepakankamai visus erzintų trukdydamas eismui, luošys vežimėlyje dar ir bandė kaulyti išmaldos iš sustojusių automobilių vairuotojų. Gremėzdiškas vežimėlis užkliudė užpakalines „Ambasadoriaus“ dureles. Farokas išties užsiuto pamatęs, kad Ganešas pravėrė langelį, į kurį ratuotasis pamišėlis jau tiesė ranką.

– Tiktai nesumanyk ko nors tam psichui duoti! – užriko Farokas, tačiau jis neįvertino to Paukščiašūdžio vaikiščio judesių miklumo. Daktaras Daruvala taip ir neišvydo jokio purkštuvo – tiktai nuostabą trenkto luošio veide. Bekojis tučtuojau atitraukė ranką – delnas, riešas ir net visas dilbis iki pat alkūnės net varvėjo paukščių šūdais. Vinodas džiaugsmingai sukrykštė.

– Pakliuvai, – pareiškė Ganešas.

Pravažiuojantis sunkvežimis su dažais vos nenušlavė bepročio vežimėlio nuo žemės paviršiaus. Vinodas džiugiu šūksniu pasveikino ir sunkvežimio vairuotoją.

ŠVĘSKITE SU AZIJOS DAŽAIS

Kai sunkvežimis su dažais pravažiavo, visa įstrigusių automobilių kolona vėl pajudėjo iš vietos, žemaūgio taksi – pirmas. Gydytojas prisiminė, kad Vinodo „Ambasadorius" irgi papuoštas lipduku:

EI TU, KO ŽLIBINI PIKTAI?
KAD TAU AKYS IŠVARVĖTŲ!

– Juk sakiau: kad man daugiau jokių triukų su paukščių išmatomis, Ganešai, – priminė Farokas vaikigaliui. Daktaras Daruvala galinio vaizdo veidrodėlyje matė, kad Madu stebi jį; kai žvilgsniai susidūrė, mergaitė nusigręžė. Pro atvirą langą vidun veržėsi sausas ir karštas oras, bet sėdėti važiuojančiame automobilyje berniokui buvo naujas, dar nepatirtas malonumas, užtat Madu, regis, jau nebe naujiena. Gydytojas baiminosi, kad jai, ko gero, jau niekas nebebus naujiena. Tačiau mažajam elgetėlei, jei ir ne Madu, visa šitai – nuotykio pradžia.

– O kur tas cirkas yra? – paklausė Ganešas. – Toli?

Kiek žinojo Farokas, Didysis Mėlynasis Nilas galėjo būti bet kurioje Gudžarato vietoje. Daktarui Daruvalai buvo nė motais, kur cirkas yra, jam rūpėjo, ar cirke bus saugu.

Transporto srautas priekyje vėl sulėtėjo; tikriausiai gatvę užkimšo pėstieji, pagalvojo Farokas, galbūt iš netoliese įsikūrusios

prekyvietės pasipylė pirkėjų minia. O paskui nutekamajame griovyje gydytojas pastebėjo pasliką žmogų, jo kojos tysojo važiuojamojoje dalyje. Visi automobiliai grūdosi į vieną eismo juostą, nes nė vienas vairuotojas nenorėjo pervažiuoti negyvėlio kojų. Aplinkui sparčiai tirštėjo minia, neilgai trukus čia užvirs įprasta maišatis. Kol kas negyvėlis susilaukė tik tiek išskirtinio dėmesio, kad niekas jo nepervažiavo.

– Ar cirkas *toli*? – dar kartą paklausė Ganešas.

– Taip, toli, kitame pasaulio krašte, – atsakė daktaras Daruvala. Vylėsi, kad tai išties bus „kitas pasaulio kraštas“ berniūkščiui, kurio žvitrios juodos akys užkliudė negyvėlį šalikelėje. Ganešas tuojau pat nusisuko. Žemaūgio taksi vėžlio greičiu praslinko pro lavoną; Vinodas vėl atsidūrė transporto kolonos priešakyje.

– Matei? – paklausė Farokas Ganešo.

– Ką mačiau? – klausimu atsakė luošys.

– Ten toks žmogus yra negyvas, – paaiškino Vinodas.

– Jie yra niekas, – tarė Ganešas. – Jums atrodo, kad juos matote, bet jų iš tikrųjų ten nėra.

O Dieve, sergėk šitą vaiką, kad netaptų niekuo, nejučia ėmė melsti daktaras Daruvala. Ūmai širdį sugniaužusi baimė nustebino jį patį; jis nesiryžo pažvelgti į viltingą vaikiščio veidą. Madu vėl stebėjo gydytoją galinio vaizdo veidrodėlyje. Nuo jos abejingumo viskam tiesiog kraujas stingo gyslose. Praėjo jau nemažai laiko nuo tada, kai daktaras Daruvala pastarąjį kartą meldėsi, bet dabar vėl pradėjo.

Indija – ne limuzinų ruletė. Nėra čia nei gerųjų, nei blogųjų cirko talentų medžiotojų, nėra ir išsigimėlių cirko. Nėra ir dviejų paprastų variantų rinktis: nelygu į kurį limuziną pataikysi, į gerąjį ar į pragaištingąjį. Šitiems vaikams ruletė įsisuks tik tada, kai jie pagaliau paklius į cirką – *jei* išvis kada nors ten paklius. Cirke jų neišgelbės joks žemaūgis gerasis samarietis. O Žmogus Rūgštis, tiesiog iš komiksų knygelės nužengęs niekšas, Didžiajame Mėlynajame Nile nepavojingas.

Motina Marija

Naujojo misionieriaus celėje paskutinė nuo uodų ginanti virvelė susmilko prieš pat aušrą. Uodų vidun priskrido su pirmąja palša brėkšma, o išnyko jie, kai ėmė svilinti dienos karštis – išnyko visi, išskyrus tą vieną, kurį Martinas Milzas pritrėškė prie baltos sienos virš savo lovos. Priplojo jį susuktu „The Times of India" numeriu, jau prisisiurbusį kraujo, ir dabar kraujo tiškalas ant sienos labai jau krito į akis, be to, buvo vos keliais coliais žemiau nei ant tos pačios sienos pakabintas Nukryžiuotasis, tad Martinas negalėjo atsikratyti gana šiurpaus įspūdžio, kad sieną sutepė nuvarvėjęs lašas Kristaus kraujo.

Stokodamas patirties, Martinas uždegė paskutinę nuo uodų sergstinčią virvelę pernelyg arti lovos. O paskui, kai ranka netikėtai nusviro, pirštai tikriausiai išmaišė pelenus. Tada, miegodamas, tegul neilgai ir neramiai, jis turbūt lietė pirštais veidą. Kaip kitaip paaiškinsi, kodėl veido atspindys rauplėtame veidrodyje virš praustuvės atrodė taip keistai, visas nučiupinėtas pelenuotais pirštais, lyg Martinui būtų šovę į galvą parodijuoti Pelenų dieną? O gal į celę buvo įsisukusi kokia šmėkla ir peleniniai pirštų atspaudai ant jo veido – jos? Tos žymės jam pasirodė tarytum koks sarkastiškas palaiminimas, kita vertus, jis tapo panašus į nenuoširdžiai atgailaujantį nusidėjėlį.

Jis prisipylė praustuvę ir sudrėkino veidą, ruošdamasis skustis; skustuvą laikė dešinėje rankoje, o kairiąja siekė gabalėlio muilo. Šis buvo rantytas, mirguliuojantis besimainančiais žalsvais ir melsvais atspalviais, toks ryškus, kad net atsispindėjo sidabrinėje muilinėje. Paaiškėjo, kad tai – driežas; gyvis dryktelėjo Martinui į plaukus anksčiau, nei šis spėjo jį paliesti. Misionierių nugąsdino roplio prisilietimas, nelabai malonu buvo justi jį, skutantį per viršugalvį. Nuo Martino galvos driežas driuoktelėjo ant Nukryžiuotojo virš lovos, o paskui nuo Kristaus veido – į plyšį tarp langą dengiančių žaliuzių juostelių, pro kurį vidun smelkėsi įžambus dar neaukštai pakilusios saulės spindulių pluoštas.

Driežas Martiną Milzą išgąsdino; skubėdamas nubraukti gyvį nuo galvos Martinas skustuvu persirėžė nosį. Beveik nejuntamas

vėjelis pašiaušė susmilkusių virvelių pelenus, o misionierius stovėjo ir žiūrėjo, kaip jo paties kraujo lašai kapsi į vandenį praustuvėje. Skutimosi putų jis kažin kada buvo atsisakęs, puikiausiai tiko ir paprastas muilas. Bet kadangi muilo nebuvo, teko pasitenkinti šaltu kruvinu vandeniu.

Buvo dar tik šešta valanda ryto. Vadinasi, iki mišių Martinui Milzui teks ištverti visą valandą. Jis pagalvojo, kad bus geriausia, jei nueis į Šventojo Ignoto bažnyčią iš anksto; jei rasiąs neužrakintą, galėsiąs ramiai pasėdėti klaupte – dažniausiai tai padėdavo. Tačiau nelemta nosis vis dar kraujavo, o jam visai nesinorėjo pritaškyti kraujo bažnyčioje. Martinas užmiršo įsidėti nosinių – ką gi, teks nusipirkti, – o kol kas pabandė pasinaudoti pora juodų kojinių. Tiesa, jos buvo iš plonos, prastai skystį sugeriančios medžiagos, bet ant jų bent jau nesimatys kraujo dėmių. Martinas prisipylė į praustuvę švaraus šalto vandens, pamirkė kojines ir gerai išgręžė, kad liktų vos drėgnos. Paskui abiejose saujose sugniaužė po kojinę ir pakaitomis laikė prispaudęs prie žaizdos.

Jei kas nors būtų stebėjęs, kaip Martinas Milzas rengiasi, tikriausiai būtų pamanęs, kad misionierius – gilaus transo būsenos; ne toks jautrus stebėtojas būtų, ko gero, išvis nutaręs, kad uolusis tikratikis – šiek tiek protiškai atsilikęs, mat jis niekaip nenorėjo paleisti iš rankų kojinių. Kelnes užsitempė labai nevikriai, o kol užsirišo batus, kojines bent jau palaikė įsikandęs; paskui dar reikėjo apsivilkti trumparankovius marškinius, dar ir užsisegioti... visos šios kasdieniškos ir visiškai paprastos užduotys staiga tapo nemenkų pastangų ir kone puikios sportinės formos reikalaujančiu darbu, visus veiksmus jis atlikdavo ne tik labai jau atgrubnagiškai, bet dar ir nuolat stabčiodamas, mat vis šluostėsi kraujuojančią nosį. Antroje nuo viršaus marškinių kilpelėje Martinas Milzas lyg atvarto smeigtuką įsisegė sidabrinį kryželį; drauge su šia puošmena ant marškinių liko ir kruvinas nykščio atspaudas, mat nuo kraujo prisisunkusių kojinių jau susitepė rankos.

Šventojo Ignoto bažnyčia buvo neužrakinta. Tėvas rektorius duris kasryt atrakindavo lygiai šeštą, taigi Martinas Milzas vis dėlto turėjo kur saugiai įsitaisyti laukti mišių. Valandėlę tiesiog ste-

bėjo prie altoriaus patarnaujančius berniukus, dėstančius žvakes. Atsisėdo į klauptą vidurinėje eilėje; protarpiais meldėsi, protarpiais šluostėsi kraujuojančią nosį. Martinas atkreipė dėmesį, kad klūpoti skirtas pakojis čia atlošiamas. Atlošiamos klauptų lentelės jam nepatiko, nes priminė protestantišką mokyklą, į kurią Denis su Vera išsiuntė jį po Pesendeno.

Šventojo Luko mokykla buvo episkopalinė, vadinasi, bent Martino požiūriu, vargu ar išvis vadintina religine. Rytais net nebūdavo mišių: pakakdavo sugiedoti giesmę, sukalbėti maldą ir pagalvoti, ką gero tądien esi pasiryžęs nuveikti. Paskui būdavo palaiminimas, kažkoks labai jau pasaulietiškas, nėmaž nepanašus į bažnytinį: mokiniai sulaukdavo išmintingo patarimo uoliai mokytis ir niekad nenusirašinėti. Sekmadieniais lankytis bažnyčioje buvo privalu, bet mišios Šventojo Luko koplyčioje buvo tokios menkos episkopalinės dvasios, kad melsdamiesi niekas net nesiklaupdavo. Mokiniai tiesiog riogsodavo sudribę klauptuose, jų episkopalinis nuoširdumas kėlė rimtų abejonių. Kai tik Martinas Milzas pamėgindavo nuleisti atlošiamą klaupto pakojį, kad melsdamasis galėtų prideramai atsiklaupti, toje pačioje eilėje sėdintys bendramoksliai prispausdavo atlošiamą klaupto dalį, kad nenusileistų. Negana to, klūpoti skirta lentele jie atkakliai naudodavosi kojoms pasidėti. Kai Martinas dėl šito pasiskundė mokyklos viršininkui, pastorius Rikas Atlis pirmamečiam mokyklos auklėtiniui išaiškino, esą tik *vyresniesiems* katalikams ir *vyresniesiems* žydams valia rinktis, kokioje bažnyčioje ar sinagogoje norį dalyvauti mišiose; savo ruožtu Martinui, dar tik pradėjusiam krimsti mokslus čia, teks pasitenkinti Šventojo Luko koplyčia, kitaip tariant, nė nesvajok melsdamasis atsiklaupti.

Šventojo Ignoto bažnyčioje Martinas Milzas nuleido atlenkiamą pakojį ir meldėsi klūpodamas. Klaupte buvo lentynėlė giesmynams bei maldaknygėms sudėti; kai tik Martino kraujo lašas nutikšdavo ant artimiausio giesmyno, jis perbraukdavo nosį viena kojine, o giesmyną kita. Martinas meldė stiprybės mylėti savo tėvą, mat neatrodė, kad pakaktų vien tik jo gailėtis. Žinojo, kad užduotis mylėti motiną – ne jo pečiams, bet meldė suteikti jam gailestingumo jai atleisti. Ir dar jis pasimeldė už Arifo Komos sielą. Martinas jau

seniai atleido Arifui, bet kas rytą meldėsi Skaisčiausiajai Mergelei, kad ši irgi jam atleistų. Šį prašymą misionierius visada pradėdavo tais pačiais žodžiais.

– O, Motina Marija, juk tai *aš* kaltas, – meldėsi Martinas. Tam tikra prasme naujojo misionieriaus istoriją irgi išjudino Mergelė Marija – bent jau ta, kad Dievo Motiną Martinas gerbė kur kas labiau nei savąją. Jeigu griūvanti Skaisčiausiosios Mergelės statula būtų sutraiškiusi Verą – ypač jei toks laimingas atsitikimas būtų nutikęs tada, kai būsimas uolusis katalikas dar buvo visai jaunas, dar nesusiformavusi asmenybė, – Martinas veikiausiai niekad nebūtų tapęs jėzuitu.

Iš žaizdos nosyje vis dar sunkėsi kraujas. Dar vienas lašas nuvarvėjo ant giesmyno. Misionierius vėl nusišluostė nosį, bet giesmyno – jau nebe; šį paliko kruviną pamanęs, kad kraujo dėmės giesmių knygai tik pridės svarumo. Galų gale juk visa jo religija išmirkusi kraujyje: pirmiausia – Kristaus, paskui – šventųjų ir kankinių. Būtų išties šlovinga tapti kankiniu, dingtelėjo Martinui. Jis pažiūrėjo į laikrodį. Liko vos pusvalandis – jei ištvers dar pusvalandį, jį, tuo nėmaž neabejojo, išgelbės šventosios mišios.

Ar yra koks nors tai lemiantis genas, kad ir kas būtų „tai“?

Dabar jau rimtai stengdamasis išgelbėti Madu nuo pono Gargo daktaras Daruvala paskambino daktarui Tatai Du. Tačiau akušerio-ginekologo sekretorius Farokui pranešė, kad daktaras Tata jau operacinėje. Vargšė ligonė, kad ir kas ji būtų, šmėstelėjo daktarui Daruvalai. Farokas nebūtų norėjęs, kad kokia nors pažįstama moteris atsidurtų po kažin ar labai patikimu Tatos Du skalpeliu, mat (nežinia, pagrįstai ar ne) Farokas manė, kad antrojo daktaro Tatos chirurginės paslaugos geriausiu atveju – irgi antrarūšės. Tuoj pat daktaras Daruvala įsitikino dar ir tuo, kad Tatos Du sekretorius kaip kirvis kotą atitinka darbdavį – regis, jo paslaugų kokybė tokia pat vidutiniška kaip ir paties gydytojo. Daktaras Daruvala paprašė

kuo greičiau gauti Madu ŽIV testo rezultatus, bet sulaukė gana įtarios reakcijos; galėjai pamanyti, kad sekretorius daro jam malonę. Beje, iškart ir prisistatė, gana arogantiškai – *misteriu* Subašu.

– Jūs norite rezultatų kuo skubiau? – paklausė misteris Subašas daktaro Daruvalos. – Ar jūs esate žinantis, kad už tai ir mokate daugiau?

– Aišku, žinau, – patvirtino Farokas.

– Kaip paprastai, tai kainuoja keturis šimtus rupijų, – pranešė daktarui Daruvalai misteris Subašas. – Skubus darbas jums yra kainuojantis tūkstantį rupijų. O gal moka pati pacientė?

– Ne, moku aš. Ir tyrimų rezultatų noriu kaip įmanoma greičiau.

– Kaip paprastai, tai užtrunka nuo dešimties dienų iki dviejų savaičių, – aiškino misteris Subašas. – Yra patogiausia, kai tai yra daroma *siuntomis*. Kaip paprastai, mes laukiame, kol mes turime keturiasdešimt mėginių.

– Šiuo atveju norėčiau, kad nelauktumėte, – atsakė daktaras Daruvala. – Kaip tik dėl to ir skambinu. Žinau, kaip tai daroma įprastai.

– Jei yra gaunamas teigiamas ELISA analizės rezultatas, mes, kaip paprastai, siunčiame mėginius ištirti „Western Blot" metodu. Nes atlikus ELISA tyrimą, kaip žinote, yra pasitaikančių daug klaidingai teigiamų rezultatų, – aiškino misteris Subašas.

– Taip, taip, žinau, – užtikrino daktaras Daruvala. – Jei ELISA analizės rezultatą gausite teigiamą, prašom siųsti patikrinti „Western Blot" metodu.

– Tada, kol patvirtinsime teigiamą rezultatą, užtruks dar ilgiau, – dėstė misteris Subašas.

– Taip, *žinau*, – patikino daktaras Daruvala.

– Jeigu tyrimo rezultatas yra neigiamas, atsakymą jūs gaunate per dvi dienas, – aiškino misteris Subašas. – Savaime aišku, jeigu tyrimo rezultatas yra teigiamas...

– Tada užtrunka ilgiau – taip, *žinau*! – užriko daktaras Daruvala. – Prašom siųsti mėginį tirti tučtuojau! Dėl to aš ir skambinu.

– Tyrimą gali užsakyti tiktai daktaras Tata, – pareiškė misteris Subašas. – Bet aš, aišku, pasakau jam, ko jūs norite.

– Ačiū, – padėkojo daktaras Daruvala.

– Ar yra dar kas nors, ko jūs norite? – pasiteiravo misteris Subašas.

Farokas iš tiesų norėjo paklausti daktaro Tatos dar kažko, bet nebegalėjo prisiminti ko. Žinoma, anksčiau ar vėliau vėl pokštelės į galvą.

– Prašom tiesiog perduoti daktarui Tatai, kad man paskambintų, – pasakė Farokas.

– O koks yra tas klausimas, kurį jūs esate norintis aptarti su daktaru Tata? – paklausė misteris Subašas.

– Tai toks klausimas, kurį gali aptarti tik gydytojai, tarpusavyje, – nesusilaikė daktaras Daruvala.

– Aš jam pasakau, – suirzęs pažadėjo misteris Subašas.

Daktaras Daruvala prisiekė sau kaip gyvas nebesiskųsiąs dėl visos tos nevisprotiškos Randžito vedybinės veiklos. Randžitas buvo kompetentingas, negana to, ir mandagus. Ir dar, daktaro Daruvalos sekretorius niekada nepristigo entuziazmo remti Faroko sumanytą projektą tirti žemaūgių kraują. Daugiau niekas niekad neskatino gydytojo tęsti tų genetinių tyrimų, o patys žemaūgiai – ir užvis mažiausiai. Daktarui Daruvalai teko pripažinti, kad vėsta netgi jo paties įkarštis.

ELISA testas ŽI virusui nustatyti buvo dar gana paprastas, palyginti su Faroko genetiniais tyrimais, mat pastariesiems atlikti reikėjo ląstelių (o ne serumo). Vadinasi, tirti į laboratoriją reikėjo atiduoti paties kraujo pavyzdžius – nesukrešėjusį kraują būtina pergabenti kambario temperatūros sąlygomis. Kraujo pavyzdžiai gali keliauti per valstybines sienas, tačiau tam reikia viso kalno leidimų; mėginiai paprastai pervežami sauso ledo pakuotėse, kad nesuirtų baltymai. Tačiau siųsti tirti žemaūgių kraują iš Bombėjaus į Torontą buvo rizikinga: grėsė pernelyg didelis pavojus, kad ląstelės žus, dar nepasiekusios Kanados.

Šią problemą daktarui Daruvalai pavyko įveikti – jam pagelbėjo Bombėjaus medicinos institutas; gydytojas atiduodavo pavyzdžius tirti į vietos laboratoriją, ten pat jam paruošdavo diapozityvus. Laboratorija atiduodavo Farokui baigtus chromosomų nuotraukų

rinkinius, o persiųsti į Torontą nuotraukas jau visai nebuvo sudėtinga. Bet štai čia žemaūgių kraujo tyrimų projektas ir įstrigo. Per artimą draugą ir bendradarbį – kolegą chirurgą ortopedą iš Toronto vaikų ligoninės – Farokas susipažino su vienu genetiku iš universiteto. Tačiau netgi ši pažintis pasirodė bevaisė, nes genetikas atkakliai tvirtino, jog atpažinti genetinių pokyčių, lemiančių šios rūšies žemaūgiškumą, visiškai neįmanoma.

Toronto universiteto genetikas gana kategoriškai išsakė Farokui savo požiūrį: nebent tas, kuris turi pernelyg lakią vaizduotę, gali svajoti aptikti genetinį pokytį, lemiantį šį autosominį dominantinį bruožą – achondroplazija paveldima, bet ją pernešąs vienas vienintelis autosominis dominantinis genas. Šio tipo žemaūgiškumas – spontaniškos mutacijos rezultatas. O spontaniškos mutacijos atveju, jei abu žemaūgio vaiko tėvai yra sveiki, rizika jiems susilaukti dar vieno žemaūgio kūdikio – beveik nulinė. Toks pavojus negresia ir sveikiems achondroplastinio žemaūgio vaiko broliams bei seserims – jie veikiausiai irgi nesusilauks žemaūgio palikuonio. Kita vertus, tikimybė, kad šį bruožą patys žemaūgiai perduos savo vaikams, – labai didelė, maždaug pusė visų jų vaikų irgi bus žemaūgiai. Taigi, šią negalią lemia dominantinis genas, tačiau aptikti konkretaus jo pakitimo neįmanoma.

Daktaras Daruvala abejojo savo genetikos žiniomis, tad ginčytis su tikru genetiku nesiryžo. Bet toliau rinko žemaūgių kraujo pavyzdžius ir toliau siuntė chromosomų nuotraukas į Torontą. Toronto universiteto genetikas, nors ir neskatino tęsti tyrimų, vis dėlto buvo gana draugiškas, jei ir ne supratingas. Be to, jis dar buvo vieno Faroko bičiulio ir kolegos iš Toronto vaikų ligoninės – „Ligoniukų“, kaip vadino jie patys, – gyvenimo draugas. Faroko bičiulis ir genetikas buvo gėjai.

Daktaras Gordonas Makferleinas, tokio pat amžiaus kaip ir daktaras Daruvala, ir dirbti į Toronto vaikų ligoninę atėjo tais pačiais metais kaip ir Farokas; net jųdviejų kabinetai buvo greta. Farokas, kadangi labai nemėgo vairuoti, neretai važiuodavo į darbą ir atgal kartu su Makferleinu – juodu abu gyveno Forest Hile. Draugystės pradžioje ne kartą ir ne du visi buvo įklimpę į gana

komišką situaciją, kai Julija su Faroku mėgindavo pripiršti Makui kokią netekėjusią ar išsiskyrusią moterį. Galų gale Makferleinas atskleidė savo seksualinę orientaciją, o vėliau jau ateidavo vakarienės su širdies draugu.

Daktaras Dankanas Frazeris, gėjus genetikas, garsėjo ypatingais tyrimais – jis mėgino nustatyti vadinamąsias (ir nežinia, ar iš tikrųjų egzistuojančias) „homoseksualumo chromosomas"; Frazeris jau spėjo ir įprasti, kad dėl šių tyrimų jį visi, kas netingi, traukia per dantį. Biologinės homoseksualumo studijos paprastai erzina visus iš eilės. Amžini ginčai, ar homoseksualumas – įgimta, ar įgyta savybė, visuomet būna susiję su politika. Konservatoriai iškart atmeta mokslininkų prielaidas, kad seksualinę orientaciją gali lemti biologiniai veiksniai; savo ruožtu liberalai nuogąstauja, kad genetinis homoseksualumo rodiklis gali būti netikusiai naudojamas medicinoje – jeigu tik tokį geną kam nors pavyks aptikti. Tačiau visi tyrimai galiausiai paakino daktarą Frazerį suformuluoti tik vieną, gana atsargią ir pakankamai nuosaikią išvadą. Egzistuoja tik dvi žmonėms būdingos „įgimtos" seksualinės orientacijos: vienos atstovai sudaro daugumą, kitos – mažumą. Jokie homoseksualumo tyrimai, niekas iš viso to, ką jam asmeniškai teko patirti ar jausti, neįtikino daktaro Frazerio, kad homoseksualumas arba heteroseksualumas gali būti sąmoningai pasirenkami. Seksualinė orientacija, pasak jo, ne „gyvenimo būdas".

– Geismą, kad ir koks jis būtų, atsinešame gimdami, – mėgdavo sakyti Frazeris.

Farokui ši tema atrodė įdomi. Vis dėlto, jeigu jau daktaras Frazeris taip užsidegęs ieškojo homoseksualumą lemiančio geno, kodėl jam tokios beviltiškos atrodo pastangos net mėginti surasti geną, lemiantį Vinodo žemaūgiškumą? Šitai gerokai prigesino daktaro Daruvalos entuziazmą. Kartais Farokas net leisdavo sau pagalvoti, kad žemaūgiai Frazerio tiesiog nedomina, nes jis niekaip nesusijęs su jais asmeniškai, tuo tarpu gėjams kliūva visas genetiko dėmesys. Vis dėlto Faroko ir Makferleino draugystė išliko tvirta; neilgai trukus Farokas net prisipažino draugui, kaip jam nepatinka, kad anglų kalbos žodis *gay*, kadaise reiškęs tiesiog „linksmas", šiais

laikais vartojamas visai kita reikšme – homoseksualistui pavadinti. Nemenkai daktaro Daruvalos nuostabai, Makas jam pritarė; prisipažino apgailestaująs, kad pavadinti tokiam jam svarbiam dalykui kaip jo seksualinė orientacija nesama kokio nors savarankiško žodžio, tai yra tokio, kuris neturėtų kitos reikšmės.

– Gėjus – *gay* – kažkoks nerimtas žodis, skamba labai jau lengvabūdiškai, – sakė Makferleinas.

Daktaras Daruvala šio žodžio vartojimo tokia šiuolaikine reikšme nemėgo ne dėl kokių nors prietarų, o tiesiog dėl to, kad buvo savo kartos atstovas – bent jau pats šitaip manė. Kaip tik šį žodį nepaprastai mėgo jo motina Mehera – ir kaišiojo visur, reikia nereikia. „Kaip smagiai praleidome laiką, – sakydavo ji. – Buvo toks šaunus vakaras, net tavo tėvas buvo linksmai nusiteikęs." „Smagiai", „šaunus", „linksmai" – visus šiuos žodžius jai atstojo vienintelis *gay*.

Daktarą Daruvalą liūdino tai, kad šitas senamadiškas būdvardis, tokių žodžių kaip „linksmas", „smagus", „džiugus", „išdykėliškas" ar „džiaugsmingas" sinonimas, ėmė ir įgijo kur kas rimtesnę reikšmę.

– Kai pagalvoji, žodis *straight*, kuriuo anglakalbiai vadina heteroseksualų asmenį, irgi ne itin originalus – turi daugybę kitų reikšmių, – tada atsakė Farokas.

Makferleinas nusijuokė, tačiau jo ilgalaikis gyvenimo draugas atsakė su šiokia tokia pagieža:

– Ar nori pasakyti, Farokai, kad gėjai tau nekliūva, kai pernelyg nesiviešina, tarsi mums iki pat šiol tektų slapstytis, ir dar nė nebando vadinti savęs „gėjais", nes tai tau skamba užgauliai? Šitai ir norėjai pasakyti?

Farokas, aišku, visai ne tai turėjo omeny.

– Nereiškiu jokios nuomonės apie jūsų orientaciją, – atsakė jam daktaras Daruvala. – Man tik nepatinka žodis, kuriuo ji vadinama.

Daktaras Frazeris visa savo laikysena leido suprasti, kad toliau šios temos plėtoti neverta; šis nebylus priekaištas daktarui Daruvalai priminė, kaip genetikas atmetė net prielaidą, kad Farokui galbūt pavyktų aptikti genetinį pokytį, lemiantį dažniausiai pasitaikančio tipo žemaūgiškumą.

Kai pastarąjį kartą daktaras Daruvala nuvežė daktarui Frazeriui žemaūgių chromosomų nuotraukas, homoseksualus genetikas numojo į jas ranka dar atsainiau nei paprastai.

– Išsiurbsi jiems visą kraują, Farokai, per tave tie žemaūgiai nukraujuos mirtinai, – pareiškė Frazeris. – Kodėl tau nepalikus tų gaidžiokų ramybėj?

– Jei *aš* pavadinčiau ką nors gaidžiu, juk tikrai įsižeistum, – atkirto Farokas. Bet ko gi iš tikrųjų daktaras Daruvala tikėjosi? Genetika – kebli tema, nesvarbu, ar kalbėtum apie žemaūgiškumo, ar apie homoseksualumo geną.

Tokios ir panašios mintys užtvindė Faroką panieka sau dėl nesugebėjimo pabaigti darbą iki galo, tai yra dėl valios stokos atkakliai tęsti žemaūgių kraujo tyrimus. Daktaras Daruvala nė nesuvokė, kad mintį „pabaigti darbą iki galo", ar veikiau mintį apie nesugebėjimą „pabaigti darbą iki galo", pasiskolino iš ano interviu, kurio dalį vakar vakare girdėjęs per radiją, iš kvailų kažkokio rašytojo verkšlenimų. Bet galiausiai gydytojas nustūmė apmąstymus apie žemaūgių kraują į šalį.

Farokui šįryt reikėjo dar kai kam paskambinti.

Paslaptingasis aktorius

Skambinti Džonui D. buvo per anksti, bet daktaras Daruvala dar nebuvo pasakęs jam apie Rahulą; be to, gydytojas norėjo ypač pabrėžti, kaip svarbu Džonui D. ateiti į Dakvorto klubą papietauti su detektyvu Pateliu ir Nense. Nemenkai Faroko nuostabai, ragelį „Tadž Mahalo" numeryje pakėlė žvalus ir budrus Inspektorius Dharas.

– Atrodo, nebemiegi? – prašneko daktaras Daruvala. – O ką veiki?

– Skaitau pjesę, iš tiesų netgi dvi, – atsakė Džonas D. – O ką tu veiki? Argi dabar – ne tas metas, kai tau derėtų pjaustyti kam nors kelius?

Taip, tai tas pats garsusis, atsainusis Dharas; gydytojas pasijuto kalbąs su savo sukurtu personažu – sarkastišku, šaltu. Farokas ne-

delsdamas ir išklojo žinias apie Rahulą: kad šis pastaruoju metu esąs nebe vyras, o moteris, kad, atrodo, jam pavykę visiškai pasikeisti lytį. Bet Džono D. tai, regis, pernelyg nesudomino. Jį ne itin sužavėjo kvietimas papietauti Dakvorto klube, aktorių nelabai masino net galimybė dalyvauti pristveriant serijinį žudiką (ar žudikę).

– Man dar daug ką reikia perskaityti, – tiek tepasakė Džonas D. Farokui.

– Juk negali ištisą dieną skaityti, – paprieštaravo gydytojas. – O ką gi tu skaitai?

– Jau sakiau: dvi pjeses, – atsakė Inspektorius Dharas.

– Aišku, ruoši namų darbus, – tarė Farokas. Jis pamanė, kad Džonas D. mokosi vaidmenų tekstą „Schauspielhaus", Ciuricho dramos teatro, spektakliams. Aktorius galvoja apie Šveicariją, apie savo pagrindinį darbą, nutarė gydytojas. Vadinasi, Džonas D. jau svarsto galimybę važiuoti namo. Galų gale, argi kas laiko jį pririštą čia? O jei pabūgęs grasinimų jis atsisakė narystės Dakvorto klube, kurgi jam išvis dėtis? Bene kiurksoti savo numeryje „Tadž Mahale" ar „Oberojuje"? Džonas D., kaip ir Farokas, viešėdamas Bombėjuje tiesiog *apsigyvendavo* Dakvorto klube.

– Bet dabar, kai žudikas jau *žinomas*, absurdiška būtų atsisakyti klubo narystės! – sušuko daktaras Daruvala. – Juk jei ne šiandien, tai ryt jį būtinai sugaus!

– Sugaus *ją*, – pataisė gydytoją Inspektorius Dharas.

– Jį ar ją, kaip pavadinsi, taip nepagadinsi, – Farokas ėmė netekti kantrybės. – Svarbu štai kas: policija jau žino, ko ieško. Daugiau niekas nebus nužudytas.

– Taip, manau, septyniasdešimt nužudytųjų – pakankamai daug, – atsakė Džonas D. Daktarui Daruvalai dingtelėjo, kad jį bus apėmusi viena tų siutinančių nuotaikų.

– Tai kokias gi pjeses tu skaitai? – suirzęs paklausė Farokas.

– Šįmet turėsiu tik du pagrindinius vaidmenis, – atsakė Džonas D. – Pavasarį – Osborno „Der Entertainer" vaidinsiu Bilį Raisą, o rudenį – Fridrichą Hofreiterį Šniclerio „Das weite Land".

– Supratau, – atsakė Farokas, nors nei viena, nei kita pjesė jam nebuvo girdėta. Jis žinojo tik tiek, kad Džonas Daruvala – gerbia-

mas aktorius, tikras profesionalas, o „Schauspielhaus Zürich“ – modernus miesto dramos teatras, garsėjantis tiek klasikinių, tiek šiuolaikinių pjesių pastatymais. Faroko nuomone, jie pernelyg ignoravo komedijas; jis susimąstė, ar komedinius bei farso spektaklius dažniau rodo kiti Ciuricho teatrai, tarkime, „Bernhard Theater“ ar „Theater am Hechtplatz“, – kokia dabar padėtis Ciuricho miesto teatruose, jis nė nežinojo.

Apie teatrus gydytojas nusimanė tik tiek, kiek jam buvo pasakojęs brolis Džamšedas, o pats Džamšedas toli gražu nebuvo užkietėjęs teatro mėgėjas – jis tik nueidavo pasižiūrėti Džono D. Be gal kiek ir lėkštos Džamšedo nuomonės, Faroko nepasiekdavo beveik jokia informacija – ką nors išspausti iš atsargaus Dharo buvo nelengva. Gydytojas net nežinojo, ar dviejų pagrindinių vaidmenų per metus aktoriui pakanka, nenutuokė, ar Džonas D. pats nusprendė imtis tik dviejų tokių vaidmenų. Aktorius dar pridūrė vaidinsiąs kažkokiame spektaklyje pagal Diurenmatą ir kažkokioje Brechto pjesėje, tik šiuose spektakliuose jo vaidmenys nebus dideli. Prieš metus jis debiutavo kaip režisierius – pastatė kažkokį Makso Frišo kūrinį; be to, vaidino Volponę to paties pavadinimo Beno Džonsono pjesėje. Džonas D. prasitarė, kad kitais metais viliasi pastatyti Gorkio „Wassa Schelesnova“.

Gaila, kad visa tai jam tenka vaidinti vokiškai, pagalvojo daktaras Daruvala.

Be pribloškiančio pasisekimo sulaukusių Inspektoriaus Dharo filmų, Džonas D. niekad nevaidino kine; niekada nedalyvavo net kokioje nors peržiūroje. Negi jis per mažai ambicingas, neatsistebėjo daktaras Daruvala; jam atrodė, kad Dharas daro klaidą nesinaudodamas tokiu privalumu kaip tobula anglų kalba. Vis dėlto Džonas D. buvo sakęs, kad bjaurisi Anglija, o į Jungtines Valstijas nė kojos nenorėjo kelti; atvažiuodavo nebent į Torontą – aplankyti Faroko ir Julijos. Aktorius nenuklysdavo net iki Vokietijos dalyvauti kokioje nors aktorių atrankoje kino filmui!

Dauguma Ciuricho dramos teatro kviestinių žvaigždžių buvo vokiečių aktoriai ar aktorės, tarkime, Katarina Talbach. Džamšedas kartą sakė Farokui, neva Džonas D. užmezgęs romaną su vokiečių

aktore, bet pats Džonas D. tai paneigė. Dharas niekada nevaidino jokiame Vokietijos teatre ir niekad (bent kiek žinojo Farokas) nebuvo „užmezgęs romano“ su niekuo iš Ciuricho dramos teatro. Dharas draugavo su garsiąja Marija Beker, bet tai anaiptol nebuvo romantiška draugystė. Be to, daktaro Daruvalos nuomone, Marija Beker Džonui D. būtų kiek per sena. Kitąsyk Džamšedas pašnibždėjo matęs Džoną D. pietaujantį garsiajame „Kronenhalle“ restorane su Kristiana Hėrbiger – taip pat populiaria aktore, be to, ir panašaus amžiaus. Vis dėlto daktaras Daruvala įtarė, kad Džamšedo pastebėtieji pietūs su ja reiškė nė kiek ne daugiau nei bet koks kitas Džono D. bendravimas su visais kitais nuolatiniais Ciuricho dramos teatro aktoriais. Džonas D. bičiuliavosi ir su Fricu Šediviu, ir su Peteriu Erlichu, ir su Peteriu Arensu. Dharas buvo pastebėtas pietaujantis, ir net ne kartą, su dailiąja Eva Rik. Taip pat Džamšedas buvo sakęs dažnai matydavęs Džoną D. su režisieriumi Gerdu Haincu ir ne rečiau – su vietiniu siaubu, avangardistu Matiju Frėjumi.

Džonas D. kaip aktorius vengė avangardo, ir vis dėlto, matyt, tai netrukdė jam puikiai sutarti su vienu iš vyresnių kaip tik tokio Ciuricho teatro atstovų. Matijas Frėjus buvo režisierius, priešokiais ir pats parašantis vieną kitą pjesę; jis tyčia stengėsi braukti prieš plauką ir išsaugoti neperprantamo andergraundo veikėjo reputaciją – bent taip atrodė daktarui Daruvalai. Frėjus buvo maždaug Faroko amžiaus, bet atrodė vyresnis, kur kas labiau vėtytas ir mėtytas, žinoma, gyvenęs nepalyginti audringiau. Džamšedas buvo sakęs Farokui, kad Džonas D. su Matiju Frėjumi netgi dalijasi išlaidas už buto ar vasarnamio kalnuose nuomą; vienais metais jie nuomojo namelį Graubiundeno kantone, kitais išbandė Berno kantono aukštumas. Reikia manyti, jiems buvo tiesiog labai patogu nuomotis namelį perpus, kadangi Džonas D. dažniausiai leido ten laiką slidinėjimo sezonu, o Matijas Frėjus mielai traukdavo į kalnų žygius vasarą; be to, kaip manė daktaras Daruvala, Frėjaus draugai veikiausiai kitos kartos nei Džono D. draugai.

Bet Faroko žinių apie Džono D. kultūrinę aplinką buvo tik trupiniai. O aktoriaus širdies reikalai ir išvis buvo neaiškūs, atrodė, jis vengia bet kokių meilės ryšių, ir tai buvo sunkiai suprantama. Jis

lyg ir ilgokai palaikė ryšius su kažkokia mergina iš vienos leidyklos, lyg ir reklamos agente, jei Faroko neapgavo atmintis. Ji buvo daili, protinga mergina, jaunesnė už Džoną D. Retsykiais juodu kartu išsiruošdavo į kelionę, bet tik ne į Indiją – į Indiją Dharą atvydavo vien darbo reikalai. Tačiau jie niekada negyveno kartu. O štai dabar Farokui buvo pranešta, neva toji reklamos agentė ir Džonas D. tebuvę „geri draugai".

Julija manė, kad Džonas D. veikiausiai nenori vaikų, o tai galiausiai ir atstumia daugumą jaunesnių merginų. Tačiau dabar, sulaukęs trisdešimt devynerių, Džonas D. juk galėtų susirasti bendraamžę ar kiek vyresnę moterį – tokią, kuri jau būtų susitaikiusi su tuo, kad vaikų niekada neturės. Arba, kaip sakė Julija, galėtų susipažinti su kokia nors patrauklia išsiskyrusia moterimi, kurios vaikai jau suaugę. Džonui D. tai būtų idealus variantas, nutarė Julija.

Tačiau daktaro Daruvalos nuomonė buvo kitokia. Inspektorius Dharas niekad nerodė polinkio susisukti jaukų lizdelį. Džoną D. puikiausiai tenkino kalnuose nuomojami nameliai, kasmet vis kitoje vietoje. Netgi Ciuriche jis pabrėžtinai stengėsi neapsikrauti nuosavybe. Netgi butą, iš kurio galėjo pėsčiomis pasiekti teatrą, Ciuricho ežerą, Limato upę, „Kronenhalle" restoraną, – ir tą jis nuomojo. Nenorėjo įsigyti automobilio. Atrodė, didžiavosi įrėmintomis spektaklių programėlėmis, gal netgi vienu kitu Inspektoriaus Dharo plakatu; daktaras Daruvala numanė, kad Ciuriche šios indiškų filmų afišos turėjo atrodyti gryna egzotika Džono D. draugams. Jie negalėjo net įsivaizduoti, kad tie juokingi plakatai sutraukia paklaikusių žiūrovų minias, kokių Ciuricho dramos teatras nė sapnuote nesapnavęs.

Džamšedas buvo pastebėjęs, kad Džonas D. Ciuriche retai kada atpažįstamas. Jis toli gražu nebuvo garsiausias Ciuricho dramos teatro trupės aktorius. Nei charakterinis aktorius, nei itin ryški žvaigždė. Miesto restoranuose teatro mėgėjai kartais jį gal ir atpažindavo, bet tai dar nereiškė, kad prisimindavo pavardę. Vien moksleiviai, pažiūrėję kokią komediją, prašydavo autografo; vaikai kišdavo programėles pasirašyti bet kuriam pasitaikiusiam aktoriui.

Džamšedas sakė, kad Ciurichas stokoja pinigų ir neišgali skirti jų menams. Neseniai įsiplieskė skandalas, mat miestas pasigviešė uždaryti „Schauspielhaus Keller“ – avangardistų irštvą, jaunimo pamėgtą teatrą. Džono D. draugas Matijas Frėjus sukėlęs tokį triukšmą, kad tik laikykis. Kiek žinojo Džamšedas, teatrui amžinai trūko pinigų. Techniniam personalui nebuvo didinamas atlyginimas – bent jau ne kasmet; jei kas išeidavo iš darbo, nauji žmonės į tą vietą nebebūdavo priimami. Farokas ir Džamšedas neabejojo, kad Džonas D. kažin ko neuždirba. Bet pinigai jam, žinoma, ir nebuvo svarbu, juk Inspektorius Dharas tikrai neskurdo. Dharui juk nei šilta, nei šalta, jei „Schauspielhaus Zürich“ ir pusbadžiauja, gaudamas vos trupinius iš miesto biudžeto, iš bankų, iš privačių rėmėjų.

Julija laikėsi nuomonės, kad teatras iki šiol vis dar užmigęs ant laurų, vis dar gyvuoja šlovinga praeitimi, menančia ketvirtąjį ir penktąjį dešimtmečius, kai šiame teatre prieglobstį rasdavo bėgliai iš Vokietijos – ne tik žydai, bet ir socialdemokratai, ir komunistai, ir visokie kitokie, pasisakydavę prieš nacius ir dėl to netekę teisės dirbti ar net užsitraukę pavojų gyvybei. Buvo laikai, kai net „Viliaus Telio“ pastatymas atrodė itin įžūlus, kone revoliucingas – simbolinis smūgis naciams į paširdžius. Dauguma šveicarų bijojo veltis į karą, bet Ciuricho dramos teatras demonstravo pavydėtiną drąsą netgi tuomet, kai bet koks Gėtės „Fausto“ pastatymas galėjo tapti paskutiniu spektakliu teatro istorijoje. „Schauspielhaus Zürich“ scenoje anuomet galėjai išvysti Sartro ir fon Hofmanštalio kūrinių inscenizacijas, ir dar visai jauno Makso Frišo. Teatras priglaudė ir pabėgėlį žydą Kurtą Hiršfeldą. Tačiau šiais laikais, Julijos manymu, jau užaugusi nauja karta, ir daugumai jaunųjų intelektualų Ciuricho dramos teatras gali pasirodyti gana senamadiškas. Daktaras Daruvala įtarė, kad „senamadiškas“ teatras ir yra kaip tik tai, ko reikia Džonui D. Svarbiausia, kad Ciuriche jis – *ne* Inspektorius Dharas.

Kai žiniasklaida priskresdavo indų kino žvaigždės kamantinėti, kur šis gyvenąs, mat niekam nebuvo paslaptis, jog Bombėjuje jis užsibūnąs neilgai, Dharas (kaip jau įprasta, miglotai) atsakydavo: Himalajuose – „sniego buveinėje“. Bet iš tiesų Džono D. „sniego

buveinė" buvo Alpėse ir dar mieste ant ežero kranto. Gydytojas manė, kad Dharas, ko gero, Kašmyre paplitusi pavardė, tačiau nei daktaras Daruvala, nei Inspektorius Dharas Himalajuose niekada nė nebuvo buvę.

Staiga, akimirksnio impulso paakintas, gydytojas nusprendė iškloti Džonui D., ką nusprendęs.

– Aš daugiau neberašysiu scenarijų Inspektoriaus Dharo filmams, – pranešė aktoriui Farokas. – Sušauksiu spaudos konferenciją ir viešai paskelbsiu, kad Inspektoriaus Dharo kūrėjas – aš. Noriu baigti tai visiems laikams ir, kaip sakoma, paleisti nuo pavadžio tave. Žinoma, jei pats neprieštarauji, – pridūrė gydytojas ne visai užtikrintai.

– Aišku, neprieštarauju, – tuoj pat atsakė Džonas D. – Tik vis dėlto turėtum leisti tikram policininkui sugauti tikrąjį žudiką – į tai tau nederėtų veltis.

– Nė neketinu veltis! – ėmė gintis daktaras Daruvala. – Bet jeigu ateitum pietų... Pamaniau, gal ką nors prisimintum. Juk tu akylas ir gerai įsimeni detales.

– Apie kokias detales kalbi? – parūpo Džonui D.

– Apie bet kokias: gali būti svarbu viskas, ką prisimeni apie Rahulą ar išvis apie tai, kas anuomet dėjosi Goa. Pats gerai nežinau. Gali praversti *viskas*, ką prisiminsi, – atsakė Farokas.

– Prisimenu tą hipę, – tarė Inspektorius Dharas. Pirmiausia prisiminė jos svorį: šiaip ar taip, nunešė ją „Bardezo" viešbutyje laiptais iš antro aukšto į vestibiulį. Ji buvo išties masyvi. Visąlaik žiūrėjo jam į akis. Ir dar tas kvapas – Džonas D. iškart suprato, kad ji ką tik išsimaudžiusi vonioje.

O paskui, viešbučio vestibiulyje, ji tarė: „Jeigu ne per daug vargo, galėtumėte padaryti man didžiulę paslaugą." Parodė jam dirbtinį falą, neištraukdama iš kuprinės viso; Dharas prisiminė įspūdingus to daikto gabaritus ir pimpalo galvutę, dėbsančią į jį. „Galas atsisuka, – paaiškino jam Nensė, vis dar žiūrėdama tiesiai jam į akis. – Bet aš atsukti negaliu, neužtenka jėgų." Gaubtas išties buvo užsuktas taip tvirtai, kad Džonui D. teko sugriebti milžinišką pimpalą abiem rankomis. Bet kai tik dangtelis pradėjo suktis, Nensė

jį sulaikė. „To visiškai pakanka, – tarė. – Verčiau patausosiu jūsų jausmus, – pridūrė pernelyg tyliai. – Kažin ar jums būtų malonu sužinoti, kas yra šito daikto viduje.“

Tai buvo gana rimtas iššūkis: atlaikyti tiesiai į akis smingantį jos žvilgsnį, priversti ją nusigręžti pirmą. Džonas D. visą dėmesį sutelkė į mintį apie didįjį pimpalą joje; tikėjosi, kad jo akyse ji įskaitys, ką jis galvoja. O pats, jo manymu, Nensės akyse įžvelgė štai ką: dar visai neseniai ji flirtavo su pavojumi, galbūt tai ją netgi jaudino, bet dabar jau suabejojo, ar lįsdama į pavojų nebus suklydusi. Ir tada ji nukreipė žvilgsnį į šalį.

– Netelpa galvoj, kas išėjo iš tos hipės! – nejučia išsprūdo daktarui Daruvalai. – Neįtikėtina! Tik pamanyk: šitokia moteris – ir komisaro pavaduotojas Patelis...

– Iš tiesų gundausi ateiti tų pietų – jau vien pažiūrėti, kaip ji atrodo... po dvidešimties metų, – pasakė Inspektorius Dharas.

Vaidina, dingtelėjo daktarui Daruvalai. Dharui Nensė buvusi nebuvusi, jam nė motais, kaip ji dabar atrodo. Jis brandina kažkokią kitą mintį.

– Vadinasi... pietų ateisi? – paklausė gydytojas.

– Žinoma. Kodėl gi ne? – atsakė aktorius. Bet daktaras Daruvala suvokė: Džonas D. toli gražu ne toks abejingas, koks stengiasi pasirodyti.

Iš tiesų Inspektorius Dharas net neketino atsisakyti kvietimo papietauti Dakvorto klube; jis buvo nutaręs verčiau jau paguldysiąs galvą, nei atsisakysiąs narystės dėl grasinimo, ir dar pakišto taip nemandagiai – lavono burnoje. Jam ir iš tikrųjų nelabai rūpėjo, kaip Nensė dabar atrodo; jis buvo aktorius, profesionalas, ir žinojo – žinojo net prieš dvidešimt metų, – kad Nensė vaidino. Iš tikrųjų ji nebuvo tokia mergina, kokia siekė pasirodyti. Tada, prieš dvidešimt metų, netgi būdamas dar visai jaunas, Džonas D. perprato, kad Nensė apimta siaubo, tik bando apdumti akis.

Aktoriui magėjo pažiūrėti, ar Nensė vis dar bando apdumti akis, ar vis dar apsimetinėja. Galbūt dabar, galvojo Dharas, Nensė jau paliovusi vaidinti, gal dabar, po dvidešimties metų, ji tiesiog leidžia siaubui prasiveržti į paviršių.

Kai kas šiek tiek keista

Buvo be penkiolikos septynios, kai Nensė pabudo vyro glėbyje. Vidžajas buvo apkabinęs ją taip, kaip ji labiausiai mėgo – kaip tik tokia poza jai labiausiai patikdavo pabusti. Pati apstulbo suvokusi, kaip kietai išmiegojo visą naktį. Jautė prie nugaros prisispaudusią Vidžajo krūtinę, dailios jo rankos gniaužė jos krūtis, alsavimas vos vos judino plaukus. Detektyvo Patelio penis buvo sukietėjęs, Nensė juto jį, prigludusį prie jos strėnų, švelniai, bet primygtinai pulsuojantį. Suvokė, kaip jai pasisekė, kad turi tokį puikų vyrą – ir tokios geros širdies. Apgailestavo, kad gyvenimas su ja jam buvo toks nelengvas; Vidžajas nėrėsi iš kailio, kad tik ją apgintų. Ji ėmė trintis į jį, vos vos judindama klubus: tai buvo viena jo mėgstamiausių meilės pozų, jis mėgdavo iš užnugario įeiti į ją, gulinčią ant šono. Tačiau komisaro pavaduotojas neatsiliepė į gundančius žmonos klubų judesius, nors nuoga ji visada jį kerėdavo: jis negalėjo atsispirti baltai jos odai, šviesiam gymiui, jos putlumui. Policininkas paleido iš saujų jos krūtis, ir tuo pat metu, kai jis atšlijo, Nensė pastebėjo, kad vonios kambario durys praviros – eidami gulti jie visada jas uždarydavo. Miegamajame tvyrojo gaiva, dvelkė lyg ir muilu; vadinasi, jos vyras jau buvo atsikėlęs, net spėjo nusiprausti po dušu. Nensė atsigręžė į Vidžają, palietė drėgnus jo plaukus. Jis nesiryžo pažvelgti jai į akis.

– Jau beveik septynios, – pasakė jai detektyvas.

Detektyvas Patelis paprastai keldavosi prieš šešias, septintą jau būdavo išėjęs į darbą kriminalinių nusikaltimų skyriuje. Bet šįryt jis leido jai pamiegoti ilgėliau; atsikėlė, nusiprausė ir vėl smuko į lovą greta jos. Juk jis tik laukė, kol pabusiu, dingtelėjo Nensei. Bet ne tam, kad galėtume pasimylėti.

– Ką ketini man pasakyti? – paklausė Nensė. – Ko tu man dar nepasakei, Vidžajau?

– Iš tiesų nieko baisaus, tik šiokie tokie pietūs, – atsakė Patelis.

– Kas ir kur pietauja? – paklausė Nensė.

– Pietausime mes – Dakvorto klube, – atsakė jai policininkas.

– Nori pasakyti – su daktaru, – atspėjo Nensė.

– Manau, ir su aktoriumi, – tarė detektyvas.

– Oi, ne, Vidžajau... Ne, tik ne su Dharu! – sušuko Nensė.

– Manau, Dharas būtinai ateis, – pasakė Vidžajas. – Juk jie abu pažinojo Rahulą, – paaiškino. Dabar jam pasirodė, kad frazė, kurią pavartojo vakar kalbėdamasis su gydytoju („sulygintumėt užrašus“) – pernelyg šiurkšti, tad pamėgino pasakyti tą patį kitais žodžiais: – Tikriausiai būtų naudinga išklausyti, ką kiekvienas iš jūsų prisimenate. Gal pasipainiotų kokia vertinga detalė, kurios galėčiau įsikibti...

Jo balsas nutrūko. Skaudu buvo matyti žmoną tokią staiga sugniužusią. Nensė apsipylė ašaromis.

– Juk mes net nesame Dakvorto klubo nariai! – sukūkčiojo.

– Mus pakvietė – pietausime ten svečių teise, – paaiškino Patelis.

– Kai tik mane pamatys, jie pamanys, kad aš tikra bjaurybė, – suaimanavo Nensė.

– Jie žino, kad tu – mano žmona. Jie tiktai nori padėti, – ramino ją komisaro pavaduotojas.

– O kas, jeigu mane pamatys Rahulas? – paklausė Nensė. Šis klausimas niekad neišeidavo jai iš galvos.

– Ar tu pati atpažintum Rahulą? – paklausė Patelis. Detektyvo manymu, tikimybė, kad kuris nors iš jų gali atpažinti Rahulą, buvo visai menka; šitaip klausdamas jis tik gudravo – juk Nensė nebuvo pakeitusi išvaizdos.

– Kažin, bet galbūt, – atsakė žmona.

Komisaro pavaduotojas Patelis apsirengė ir išeidamas paliko žmoną vis dar nuogą miegamajame; Nensė be tikslo bukai naršė drabužius. Po truputį pradėjo jausti vis labiau slegiantį rūpestį: ką reikės apsivilkti, einant pietų į Dakvorto klubą? Vidžajas išeidamas pažadėjo grįšiąs iš nuovados namo ir nuvešiąs ją – Nensei nereikėsią važiuoti ten vienai. Bet detektyvas nebuvo tikras, kad žmona išgirdo, ką jis pasakė. Taigi, grįžti teks kiek anksčiau, mat komisaro pavaduotojas įtarė, kad ras ją taip, kaip palikęs – miegamajame, nuogą. Galbūt vieną kitą drabužį bus spėjusi ir pasimatuoti.

Kartais („geresnėmis dienomis") Nensė nuklysdavo į virtuvę – tai buvo vienintelė patalpa namuose, į kurią įspįsdavo saulė. Nensė išsitiesdavo ant stalo, ilgoje saulės šviesos drūžėje; saulė šviesdavo pro atvirą langą tik iš ryto, vos dvi valandas, bet ir to pakakdavo Nensei nusvilti, jei nepasitepdavo apsauginiu kremu. Kartą ji taip išsidrėbė ant stalo visiškai nuoga, ir kaimynė paskambino į policiją. Apkaltino Nensę, esą ši elgiasi „nepadoriai". Vėliau Nensė visada ką nors apsivilkdavo, tegul tiktai Vidžajo marškinėlius. Kartais užsidėdavo ir saulės akinius, nors mėgo gražiai įdegti, o nuo akinių likdavo balti ratilai apie akis – tikros „meškėno akys", kaip juos vadindavo pati.

Nensė niekada neidavo pirkti maisto, pasak jos pačios, nes elgetos tiesiog neleidžiantys jai praeiti. Nensė gamindavo pakankamai gardžiai, bet produktų tekdavo parnešti Vidžajui. Jokiais reklaminiais lankstinukais jie nepasitikėjo ir maisto niekad neužsisakydavo: Vidžajas parnešdavo tai, kas jam krisdavo į akis, o Nensė sugalvodavo, kaip kuo skaniau paruošti. Kartą ar du per mėnesį ji išeidavo nusipirkti knygų. Labiausiai mėgdavo turgelius, įsikūrusius tiesiog ant šaligatvio, prie Čerčgeito stoties ir Mahatmos Gandžio bei Hornbio gatvių sankryžoje. Pirkdavo beveik vien tik nukainotas knygas iš antrų rankų, dažniausiai prisiminimų; jos mėgstamiausia buvo „Kovų su britų viešpatavimu našlė", knyga baigėsi priešmirtiniu savižudžio laišku. Ji prisipirkdavo ir nukainotų amerikietiškų romanų – neišparduotų tiražų likučių; knyga retai kada kainuodavo daugiau nei penkiolika rupijų, kartais – vos penkias. Nensė tvirtino, esą elgetos nelendą prie tų, kurie perka knygas.

Kartą ar du per savaitę Vidžajas vesdavosi ją kur nors papietauti. Nors jie dar nebuvo spėję išleisti visų dirbtiniame fale buvusių pinigų, vis dėlto manė, kad negali leisti sau pietauti viešbučių restoranuose, nors ten Nensė jausdavosi saugiausiai, nes tarp kitų užsieniečių niekam nekrisdavo į akis. Dėl to jie net buvo susiginčiję, tiesa, tik kartą. Vidžajas pasakė Nensei įtariąs, kad viešbučių restoranai jai labiau patinka todėl, kad ten ji galinti įsivaizduoti, jog yra tik turistė, trumpam užsukusi čionai. Apkaltino ją, neva ji gailisi apsigyvenusi Indijoje ir svajojanti grįžti atgal į Valstijas. Bet ji pasistengė jam įrodyti, kad yra kitaip. Kai jie kitą kartą nuėjo pavalgyti į pamėgtą kinų restoraną „Kam Ling" Čerčgeito rajone,

kur dažnai pietaudavo, Nensė išsikvietė prie staliuko restorano savininką. Ir paklausė jo, ar žinąs, kad jos vyras – komisaro pavaduotojas. Restorano savininkas kinas iš tikrųjų pažino Patelį – šiaip ar taip, kriminalinių nusikaltimų skyrius buvo visai čia pat, kitapus Kraufordo prekyvietės.

– Jeigu jau taip, – parūpo Nensei, – kodėl niekad nepasiūlote mums papietauti už dyka?

Daugiau niekad jiems ten nebereikėjo mokėti už pietus, aptarnaujami būdavo irgi nepriekaištingai. Tada Nensė pareiškė, kad už sutaupytus pinigus vis dėlto galima kada pavalgyti ir viešbučio restorane ar bent bare, tačiau jei jie kartais taip ir padarydavo, tai tikrai nedažnai. O tais retais atvejais, kai pietaudavo viešbutyje, Nensė negailestingai išpeikdavo maistą, be to, visada pastebėdavo, jei restorane būdavo amerikiečių, ir prišnekėdavo apie juos bjaurių dalykų.

– Nedrįsk dar kada nors man prikišti, kad noriu grįžti į Valstijas, Vidžajau, – pasakė ji; šito jai niekada nebereikėjo kartoti. Komisaro pavaduotojas apie tai nebeužsiminė, o Nensė matė, koks jis patenkintas; kartą tai turėjo būti įvardyta – ir to užteko. Šitaip jie ir gyveno, kurstydami švelnią aistrą, bet nuolat ką nors nutylėdami. Buvo nepaprastai atsargūs. Nensei atrodė neteisinga, kad kažkokie pietūs Dakvorto klube gali šitaip ją sugniuždyti.

Ji apsivilko suknelę – tokią, su kuria žinojo tikrai nesirodysianti klube; vilktis apatinių net nesivargino – neabejojo, kad vis tiek dar teks persirengti. Nensė nuėjo į virtuvę, užsiplikė arbatos. Tada susirado tamsius akinius ir išsitiesė aukštielninka saulėkaitos ruože. Užmiršo pasitepti veidą apsauginiu kremu, – Bombėjuje ne taip paprasta rasti kremo nuo nudegimo, – bet patikino save pagulėsianti šitaip tik valandą; po pusvalandžio nusiimsianti akinius. Visai nepageidavo įsitaisyti „meškėno akių“, bet norėjo, kad daktaras Daruvala ir Inspektorius Dharas savo akimis pamatytų, kaip ji rūpinasi savimi, kokia ji sveika, lyg iš pieno plaukusi.

Nensė troško gyventi bute su gražesniu vaizdu pro langą; mielai būtų turėjusi galimybę grožėtis saulėtekiais arba saulėlydžiais. (Kuriems galams jie taupo tuos pinigus iš dirbtinio falo?) Augusi Ajovoje, Nensė būtų ypač džiaugusis atviros Arabijos jūros regi-

niu – buto langai turėtų būti vakarų pusėje. Bet, užuot mėgavusis jūros platybėmis, dabar ji, žvelgdama pro langą, matė tik kitų butų langus ir juose šmėžuojančias moteris, bet jos be perstojo sukosi, pernelyg užsiėmusios, kad ją bent pastebėtų. Nensė vylėsi, kad vieną gražią dieną galbūt pavyks pamatyti moterį, kuri paskambino į policiją ir apkaltino ją „nepadoriu elgesiu". Tačiau net nenutuokė, kaip reikėtų atpažinti tą anoniminę skundikę.

Ši mintis nejučia įskėlė kitą: ar ji atpažintų Rahulą? Iki šiol kur kas labiau nuogąstavo dėl to, kad Rahulas gali atpažinti *ją*. O kas, jei ji viena paprasčiausiai išeitų nusipirkti knygos – ir Rahulas ją pastebėtų, ir susigaudytų, kas ji tokia?

Ji taip ir gulėjo ant stalo, žvelgdama į saulės šviesą, kol saulė pasislėpė už gretimo pastato. Ką gi, dabar jau „meškėno akys" garantuotos, tarė sau, bet tuoj pat apsėdo kita mintis – kad ateis tokia diena, kai ji atsidurs visai šalia Rahulo ir nežinos, jog būtent Rahulas stovi šalia, užtat jis atpažins ją. Tai buvo jos didžiausia baimė.

Nensė nusiėmė akinius, bet liko nejudėdama gulėti aukštielninka ant stalviršio. Pagalvojo apie Inspektoriaus Dharo lūpų išlinkį. Jo lūpų forma buvo beveik tobula, ir Nensė prisiminė, kaip tasai išlinkis, kai pamatė jį pirmą kartą, iš pradžių pasirodė lyg draugiškumo išraiška, mažne viliojantis; tik paskui ji susigaudė, kad tai tebuvo pašaipus vypsnys.

Nensė žinojo, kad traukia vyrų akį. Per dvidešimt metų ji priaugo penkiolika svarų, bet šitokie papildomi kilogramai rūpesčių gali sukelti tik moteriai. Iš tiesų tie penkiolika svarų pasiskirstė labai tolygiai, nesusitelkė vien veide arba ant šlaunų. Nensės veidas visada buvo putlus, bet ir dabar dar nesudribęs, krūtys visada buvo didelės, bet stangrios, o dabar, dar labiau apsunkusios, daugumai vyrų atrodytų tik dar labiau viliojančios. Žinoma, jos padidėjo, kaip paplatėjo ir klubai, šiek tiek pastorėjo liemuo; visas jos kūnas su pabrėžtinai ryškiais linkiais atrodė putnus, geidulingas. Ji buvo daugmaž Dharo amžiaus, beveik keturiasdešimties, bet atrodė jaunesnė – ne tik dėl šviesaus gymio ir šviesių plaukų. Jaunesnę ją darė nuolatinis nervingumas. Nensė buvo negrabi lyg paauglė, kuriai atrodo, kad visi tik ir spokso į ją. O dėl šito buvo kaltas įsitikinimas, kad ją stebi Rahulas – visur, kad ir kur ji eitų.

Deja, minioje arba kokioje nors nepažįstamoje vietoje, kur žmonės iš tiesų ją nužiūrinėdavo, – o į ją išties žvalgėsi visi, tiek vyrai, tiek moterys, – Nensė taip susidrovėdavo, kad beveik nepajėgdavo nė žodžio išspausti. Manė, kad kiti varsto ją žvilgsniais todėl, kad ji šlykšti; geresnėmis dienomis pati sau atrodydavo tiesiog stora. Ir visada, kai tik atsidurdavo tarp nepažįstamų, prisimindavo pašaipųjį Dharo vypsnį. Anuomet ji buvo patraukli mergina, bet jis nė nepastebėjo; ji parodė jam milžinišką dirbtinį falą ir netgi paprašė (nuskambėti galėjo labai jau dviprasmiškai) atsukti dangtelį. Ir dar pridūrė verčiau pataususianti jo jausmus... ir nerodysianti, kas yra to daikto viduje. Tačiau jis tik pašaipiai vyptelėjo, ir tame šypsnyje nebuvo nė šlakelio pripažinimo, kad ji galbūt jį traukia. Nensė ir nusprendė, kad kelia jam tik pasibjaurėjimą.

Ji nusliūkino atgal į miegamąjį, nusivilko, šiaip ar taip, netinkamą suknelę. Vėl liko stovėti visiškai nuoga. Pati nustebo sumojusi, kad norėtų pasirodyti Inspektoriui Dharui kuo patrauklesnė – iki šiol manė, kad jo neapkenčia. Ir vis dėlto nežinia iš kur atsiradęs keistas įsitikinimas vertė ją pasipuošti – dėl jo. Nensė, aišku, žinojo, kad jis nėra tikras inspektorius, bet kažkodėl tikėjo, jog Dharas apdovanotas ypatingomis galiomis. Nensei atrodė, kad anaiptol ne jos mylimas vyras Vidžajas Patelis sugaus žudiką – ir, žinoma, ne tas juokingas daktarėlis taps didvyriu. Šitaip manyti nebuvo jokios priežasties – jokios kitos priežasties, išskyrus įtaigų aktoriaus vypsnį, – ir vis dėlto Nensė tikėjo, kad tik Inspektorius Dharas nušluos Rahulą nuo žemės paviršiaus.

Tik štai kas galėtų Dharui tikrai patikti? Turbūt jo akį patrauktų kas nors šiek tiek keista, nusprendė Nensė. Nuo jos gaktos iki bambos driekėsi vos įžiūrima šviesių plaukelių juosta, o bamba buvo stebėtinai pailga ir gili. Kai Nensė pasitepdavo pilvą kokosų aliejumi, šviesių plaukelių ruoželis trupučiuką patamsėdavo ir labiau krisdavo į akis. Jeigu ji apsivilktų sarį, bambą galėtų palikti nepridengtą. Galbūt Dharui patiks jos siaurutis kailiukas. Bent jau Vidžajui tikrai patinka, Nensė žinojo.

19. MŪSŲ PERGALIŲ MOTINA

Dar vienas autorius bando sukurti pabaigą

Antroji ponia Dogar irgi įtarė Dharą turint netradicinių seksualinių polinkių. Inspektorius Dharas niekaip neatsiliepė į neseniai ištekėjusios moters dėmesį, ir dėl to toji, kuri buvo Rahulas, tiesiog nerado sau vietos. Nors tiek ponas Setna savo smerkiančiu žvilgsniu, tiek daktaras Daruvala turėjo progą stebėti nevaisingą ponios Dogar flirtą, nė vienas iš dviejų džentelmenų neįvertino ponios Dogar ketinimų rimtumo. Buvusioji Rahulas taip lengvai nesusitaikys su mintimi, kad gali būti atstumta.

Kol Farokas prakaitavo mėgindamas pradėti rašyti pirmąjį meno kūrinį – scenarijų iš tiesų rimtam filmui, antroji ponia Dogar irgi kurpė įsibėgėjusios istorijos tęsinio apmatus; planą ji jau buvo surentusi. Vakarykščiai antroji ponia Dogar Dakvorto klube viešai iškoneveikė savo vyrą, kam šis per daug išgėręs. Ponas Dogaras, kuris, kaip visada, išlenkė taurelę viskio ir užgėrė jį dviem bokalais alaus, gerokai nustebo dėl tokių žmonos kaltinimų.

– Šįvakar *tavo* eilė vairuoti, o *mano* – gerti! – rėžė ponia Dogar.

Barėsi ji garsiai ir aiškiai, be to, tyčia taip, kad viską girdėtų greitas visus pasmerkti ponas Setna; jos pykčio proveržį nuklausė ir vienas padavėjas bei vienas berniukas patarnautojas. Negana to, priekaištais ji prapliupo kaip tik tokiu metu, kai Damų sode nutilo pokalbiai ir įsiviešpatavo tyla – iš visų dakvortiečių ten prie stalo tebesėdėjo tik susisieloję Banerdžiai.

Ponas ir ponia Banerdžiai vakarieniauti sėdo vėlai, neužsisakė jokių alkoholinių gėrimų. Ponia Banerdži taip susikrimto dėl pono

Lalo žūties, kad neįstengė ko nors pagaminti namie, o trūkinėjantis jos pokalbis su vyru Damų sode sukosi apie tai, kaip jie galėtų nors truputį paguosti velionio pono Lalo žmoną. Banerdžiams nė į galvą neatėjo, kad šitoks šiurkštus antrosios ponios Dogar protrūkis numatytas iš anksto, kaip ir jos ketinimai ilgai netrukus pasekti ponios Lal pavyzdžiu ir papildyti našlių gretas. Rahulas jau tada, kai tekėjo už pono Dogaro, nekantravo tapti jo našle.

Taip pat tyčia ponia Dogar atsigręžė į poną Setną ir paprašė:

– Mielasis pone Setna, gal būsite toks malonus ir iškviesite mums taksi? Mano vyras tokios būklės jokiu būdu negali vairuoti pats.

– Promila, prašau tave... – prasižiojo ponas Dogaras.

– Duok šen raktelius, – įsakė ponia Dogar. – Gali važiuoti taksi su manim, gali išsikviesti atskirą, bet prie vairo tikrai nesėsi.

Suglumęs ponas Dogaras padavė jai raktų kezulą.

– Sėdėk čia ir nejudėk – nemėgink kur nors šlaistytis, – paliepė ponia Dogar, o pati pakilo. – Lauk manęs čia, – prisakė vyrui – skirtajam ir čia pat atstumtajam vairuotojui.

Likęs vienas, ponas Dogaras dirstelėjo į Banerdžius, bet šie nusigręžė; net padavėjas – ir tas nesiteikė pažvelgti į pasmerktą girtuoklį, o indų nurinkėjas patyliukais nusliūkino į įvažiavimo keliuką parūkyti.

Rahulas stengėsi kuo tiksliau įvertinti, kiek laiko kas truks. Jis – ar veikiau *ji* (jeigu žmogų galima priskirti prie vyrų ar moterų vien pagal išorinius anatominius duomenis) – pro vestibiulio duris įsmuko į vyrų tualetą. Žinojo, kad čia šiuo metu nieko negali būti, mat aptarnaujančiam personalui į šį tualetą buvo draudžiama ir koją įkelti – išskyrus, žinoma, poną Setną, kuriam atrodė tiesiog nedovanotina šlapintis su samdomais darbuotojais ir kuris lyg niekur nieko naudojosi savo neginčytina teise įeiti pro duris su užrašu TIKTAI NARIAMS. Senojo Setnos žodis Dakvorto klube lėmė daugiau nei bet kurio nario. Bet dabar tualete negalėjo būti ir jo – ponia Dogar žinojo, kad jis kviečia taksi.

Tapusi moterimi, ponia Dogar nėmaž neapgailestavo, kad nebegali naudotis vyrų tualetu Dakvorto klube; apdailos elementas nė iš tolo negalėjo lygintis su moterų – bent jau Rahulo nuomone,

mat ji negalėjo pakęsti vyrų tualeto sienų apmušalų. Tigrų medžioklės motyvas jai atrodė tiek pernelyg nuožmus, tiek kvailas.

Ji praėjo pro pisuarus, pro tualeto kabinas ir praustuves, skirtas skustis, ir įžengė į tamsų sandėliuką, kuris vedė iki klubo drabužinės ir klubo baro; šiose patalpose naktimis niekas nesilankydavo, tad ponia Dogar norėjo užsitikrinti, kad sugebės čia orientuotis tamsoje ir nekliuvinėti. Pro didžiulius matinio stiklo langus vidun smelkėsi mėnesiena, atsispindinti nuo teniso aikštyno dangos ir baseino; tiesa, baseinas buvo remontuojamas, taigi, nenaudojamas – tik didelė, išbetonuota duobė, giliajame gale priversta statybinių atliekų. Klubo nariai jau lažinosi, spės ar nespės darbininkai paruošti baseiną iki artėjančio karštymečio.

Poniai Dogar į valias užteko mėnesienos šviesos, kad atsirakintų į drabužinę vedančias duris – neužtruko nė minutės, kol rado reikiamą raktą. Tuojau pat duris vėl užrakino. Kol kas tai buvo tik bandymas. Paskui ji susirado pono Dogaro spintelę, atrakino ir šią – tiko pats mažiausias raktas. Ponia Dogar įsitikino, kad šį rakčiuką lengvai surastų ir tarp kitų raktų. Įkišo jį į spynelę, atrakino, vėl užrakino – viską irgi darė apčiuopomis, nors mėnesienos užlietoje patalpoje matė beveik kaip dieną. Bet kai ateis čionai kitą naktį, mėnulis gali ir nešviesti.

Rahulas gana aiškiai įžiūrėjo relikvijų parodą – ant sienos sukabintas senas golfo lazdas. Tai buvo garsių praeities golfininkų lazdos, taip pat ir kai kurių gyvųjų, ne tokių garsių dakvortiečių, jau pasitraukusių iš aktyvių žaidėjų gretų. Poniai Dogar reikėjo įsitikinti, kad lazdas nesunku nukabinti nuo sienos. Šiaip ar taip, vyrų drabužinėje Rahulas lankėsi gana seniai – kai buvo dar vaikas. Ji pabandė nuimti kelias lazdas ir liko patenkinta, o tada grįžo į vyrų tualetą, prieš tai akylai apsižvalgiusi, ar kaip tik tuo metu ten nebus užsukę ponas Setna ar ponas Banerdžis. Žinojo, kad jos pačios vyras nebus pakilęs nuo staliuko Damų sode – jis visuomet daro, kas pasakyta.

Pravėrusi vyrų tualeto duris, ponia Dogar užmetė akį į vestibiulį, įsitikino, kad ten nėra nė gyvos dvasios, ir lyg niekur nieko grįžo į Damų sodą. Nosies tiesumu nudrožė prie Banerdžių staliu-

ko, nors Banerdžiai su Dogarais anaiptol nesibičiuliavo, ir pakuždomis ėmė aiškinti:

– Labai atsiprašau, kad pirmiau taip pratrūkau. Tačiau kai tik mano vyras padaugina, virsta tikru kūdikiu – žmogus jau nukvakęs, negalima juo pasikliauti. Ir ne tik automobilio negaliu jam patikėti! Kartą, po vakarienės – su visais drabužiais! – jau buvo beneriąs į baseiną, vos spėjau sulaikyti!

– Į *tuščią* baseiną? – pasitikslino ponas Banerdžis.

– Džiaugiuosi, kad suprantate, – atsakė ponia Dogar. – Apie tai ir kalbu! Jeigu neprižiūrėsiu jo kaip vaiko, dar susižalos!

Tai tarusi ji nuėjo pas vyrą, sėkmingai sudariusi ponams Banerdžiams įspūdį, koks nukvakęs ir linkęs į savigriovą tasai jos ponas Dogaras. Mat, pagal vieną iš plano, kurį taip kruopščiai kurpė ponia Dogar, variantų, jos vyro lavoną kas nors turėjo aptikti giliajame tuščio baseino gale. Dabar ji tiesiog iš anksto mėtė pėdas ir stengėsi apsidrausti – to neužmiršta nė vienas geras istorijų kūrėjas. Be to, žinojo, kad reikėtų paruošti ir atsarginių variantų, tad svarstė ir kitas galimas baigmes.

– Nesmagu, kad tenka šitaip apie tave tupinėti, mielasis, bet pasėdėk dar šiek tiek, o aš nubėgsiu pažiūrėti, ar neatvažiavo mūsų taksi, – prisakė ponia Dogar savo vyrui. Jam, vargšui, visai susisuko galva. Nors antroji jo žmona jau buvo perkopusi penkiasdešimtmetį, vis dėlto – dar gana jauna moteris, palyginti su tuo, prie ko jis buvo pripratęs; šiaip ar taip, senasis džentelmenas skaičiavo jau aštuntą dešimtį, o pastaruosius dešimt metų buvo našlys. Tikriausiai tokios nuotaikų permainos būdingos jaunesnėms moterims, nusprendė jis. Ir susimąstė, ar tik iš tikrųjų nebus per daug išgėręs. Jis prisiminė, kad antroji jo žmona turėjo brolį, kuris žuvo per automobilio avariją Italijoje, bet ar avarijos priežastis buvo alkoholis – šitai išgaravo iš atminties.

Dabar jau Rahulas prisigretino prie pono Setnos ir kuždėjo į ausį šiam; tiesa, ponas Setna griežtai smerkė moteris, kurios kužda vyrams į ausį, nesvarbu dėl ko.

– Mano mielas pone Setna, – čiulbėjo antroji ponia Dogar. – Nuoširdžiai viliuosi, kad atleisite man už tokį nemandagų elgesį,

bet mano vyrui tiesiog nevalia leisti slampinėti po klubo teritoriją – apie vairavimą ir išvis nėra ko kalbėti. Neabejoju, kad jis ir nuniokojo gėles.

Poną Setną tokia prielaida pribloškė, bet tuo pat metu jis labai norėjo patikėti, kad tai tikrai tiesa. Mat gėles iš tikrųjų kažkas naikino, nežinia, žmogus ar kokia kita pragaištis. Nenustatytas amaras pagraužė ištisus bugenvilijų plotus. Vyriausiasis mali nebežinojo nė ką manyti. Ir štai, pagaliau atsakymas! Ponas Dogaras šlapinosi į gėlynus!

– Jis... nelaiko šlapimo? – pasiteiravo ponas Setna.

– Nieko panašaus, – paneigė ponia Dogar. – Jis tyčia taip daro.

– Nori išnaikinti gėles? – nepatikėjo ponas Setna.

– Džiaugiuosi, kad suprantate, – tarė ponia Dogar. – Vargšas žmogelis. – Rankos mostu ji parodė į aplinkui žaliuojantį golfo aikštyną. – Žinoma, traukia ten tik sutemus. Kaip koks šuo – visada į tas pačias vietas!

– Ženklina teritoriją, ar ne? – susigaudė ponas Setna.

– Džiaugiuosi, kad suprantate, – pakartojo ponia Dogar. – Nagi, o kur mūsų taksi?

Jau sėdėdamas taksi senasis ponas Dogaras, regis, nesusigaudė, ar turėtų atsiprašyti, ar skųstis. Bet apsispręsti taip ir nespėjo: jaunoji žmona dar kartą jį nustebino.

– Ak, brangusis, niekada nebeleisk man šitaip su tavimi elgtis – bent jau ne viešoje vietoje! Man taip gėda! – sušuko ji. – Visi pamanys, kad laikau tave po padu. Neturėtum man šito leisti. Jei dar kada nors imčiau prikaišioti, kad negali vairuoti, štai ką turėtum daryti... ar tu klausaisi, ar iš tiesų per daug išgėrei? – subruzdo ponia Dogar.

– Ne... tai yra taip, klausausi, – atsakė ponas Dogaras. – Ir tikrai *ne per daug* išgėriau, – užtikrino žmoną.

– Turėtum mesti raktus ant grindų ir liepti man juos pakelti, lyg būčiau tavo tarnaitė, – išdėstė jam ponia Dogar.

– Ką? – suglumo jis.

– O tada pasakysi man, kad visada turi su savimi atsarginius raktus ir kad vairuosi pats – jei panorėsi ir kada panorėsi. Ir liepsi

man nešdintis – pasakysi, kad manęs namo neveši, net jei tavęs *maldaučiau*! – išaiškino ponia Dogar.

– Bet, Promila, aš juk niekada taip... – prasižiojo prieštarauti ponas Dogaras, bet žmona nutraukė jį per pusę žodžio.

– Prižadėk vieną dalyką: kad niekada man nenuolaidžiausi, – dėstė ji. Tada abiem delnais suspaudė jo veidą, skambiai pabučiavo į lūpas. – Pirmiausia liepsi man išsikviesti taksi, o pats liksi sėdėti prie stalo, lyg kunkuliuotum įniršiu. Paskui nueisi į vyrų tualetą ir švariai nusiprausi veidą.

– Nusiprausiu veidą? – nustebo ponas Dogaras.

– Negaliu pakęsti, kai nuo tavo veido sklinda maisto kvapas, mielasis, – paaiškino ponia Dogar savo vyrui. – Tiesiog nusiprausi veidą – švariai, šiltu vandeniu su muilu. O *tada* grįši namo, pas mane. Aš tavęs lauksiu. Štai kaip norėčiau, kad su manim elgtumeis. Tiktai pirmiausia privalai nusiprausti veidą. Pažadėk.

Jau daugelį metų ponas Dogaras nebuvo jautęs tokio geidulingo jaudulio, o šitaip sutrikdytas galbūt ir išvis niekad nebuvo. Sunku suprasti jauną moterį, nusprendė jis, bet pamėginti, žinoma, verta.

Pirmasis žingsnis pagal planą išdegė kuo sklandžiausiai, Rahulas tuo neabejojo. Kitą kartą ponas Dogaras elgsis būtent taip, kaip pasakyta. Elgsis su ja šiurkščiai ir palieps nešdintis. Tačiau ji, sėdusi į taksi, pavažiuosianti tik iki posūkio į Dakvorto klubą ar tris ketvirčius įvažiavimo keliuko – tik iki ten, kur nebesiekia gatvės žibintų šviesa. Tada paprašysianti vairuotojo palaukti – neva užmiršusi piniginę. Pereisianti golfo aikštyno pirmosios duobutės veją ir įsmuksianti į drabužinę pro užpakalines duris, kurias atsirakinsianti iš anksto. Ten nusiausianti batus ir tamsiame sandėliuke palūkėsianti, kol išgirsianti, kad jos vyras prausiasi veidą. O tada arba sukiužinsianti jam kiaušą vieninteliu kurios nors „pensininkės“ golfo lazdos smūgiu, arba, jei tik bus įmanoma, kilstelėsianti jo galvą už plaukų ir iš visų jėgų trenksianti į praustuvę. Pastarasis variantas ją masino labiau, nes labiau patiko lavono baseino dugne baigmė. Tada poniai Dogar liktų tik kruopščiai nuvalyti praustuvę, išvilkti vyro kūną pro užpakalines drabužinės duris ir įritinti į

tuščio baseino gilųjį galą. Taksi vairuotojui tikrai nereikėtų laukti ilgai – daugiausia dešimt minučių.

Vis dėlto užmušti jį golfo lazda, žinoma, būtų paprasčiau. Sukiužinusi vyrui kaukolę, įkištų jam į burną dviejų rupijų banknotą, o kūną sugrūstų į spintelę. Banknotą ponia Dogar jau nešiojosi rankinėje; toje pat pusėje kaip ir serijos numeris buvo mašinėle spausdintas tekstas:

...KADANGI DHARAS – VIS DAR NARYS

Rahulo dar laukė įdomi užduotis: pasirinkti vieną variantą iš dviejų. Jai lyg ir labiau patiko „atsitiktinės" žūties versija: seniokas netyčia įgarmėjo į tuščią baseiną, nieko nepadarysi, – tačiau masino ir antrasis variantas. Dar vieno dakvortiečio nužudymas, žinoma, sulauktų nemaža dėmesio, ypač jei Inspektorius Dharas dar nebūtų atsisakęs klubo narystės. Bet antroji ponia Dogar neabejojo: taip lengvai Dharas nepasiduos. Bent jau tol, kol nebus paragintas dar viena žmogžudyste.

Kaip tai nutiko ponui Lalui

Kitą rytą, dar prieš septynias, pasirodęs Dakvorto klube, ponas Dogaras atrodė susinepatoginęs ir visiškai nusivaręs – kuo tikriausias pagirių kamuojamas seniokas. Tačiau išsekino jį anaiptol ne alkoholis. Vakarykščiai ponia Dogar pamylėjo jį iš peties; nelaukė, kol taksi nuvažiuos nuo jų namų, nelaukė net kol ponas Dogaras atrakins duris – raktus buvo grąžinusi jam. Dar laimė, kad tarnai nepalaikė jų kokiais įsibrovėliais, mat ponia Dogar vyrą užgriuvo nedelsdama, dar prieškambaryje, nudraskė abiejų drabužius dar pirmame aukšte. Paskui privertė senioką tekiną pūtuoti laiptais jai iš paskos ir apsižergė, vos pasiekusi miegamąjį, tiesiog ant grindų, neleidusi nuropoti dar poros žingsnių iki lovos; ji tvarkė vyrą be gailesčio, pati – visą laiką viršuje ir nė neketindama užleisti pozicijos.

Tai, žinoma, buvo dar vienas variantas įgyvendinti pirmąją plano dalį... juk senasis ponas Dogaras, tyčia Rahulo užjodytas, gali kristi ir nuo širdies smūgio. Tačiau antroji ponia Dogar nusprendė, kad laukti kokius metus, kol vyrelis padės šaukštą dėl tokios „natūralios“ priežasties, per ilgai. Pernelyg nuobodu. Jei šitaip atsitiks artimiausioje ateityje – puiku. Jei ne – visada lieka golfo klubo drabužinės išeitis; šiuo atveju ponios Dogar laukė papildomas malonumas: įsivaizduoti, kaip bus surastas kūnas.

Jei susiklostytų taip, kad tektų rinktis šį variantą, ji elgtųsi šitaip: praneštų, kad vyras naktį negrįžo namo. Jo automobilis netrukus būtų atrastas Dakvorto klubo aikštelėje. Padavėjai paliudytų, kas įvyko tarp pono ir ponios Dogar iškart po pietų; be jokios abejonės, ponas Setna pasidalytų ir intymesne informacija. Galbūt niekam nė nešautų į galvą ieškoti pono Dogaro drabužinės spintelėje, kol švinkstantis kūnas nepradėtų dvokti.

Tačiau baseino versija Rahulą irgi masino. Banerdžiai valdžios atstovams prasitartų, kad senasis pusprotis jau ir anksčiau kartą neva mėginęs nerti į tuščią baseiną. Ponia Dogar ir pati galėtų atsidusti: „Na, ką aš sakiau?“ Jei vis dėlto įgyvendintas būtų šis variantas, Rahului užvis sunkiausia būtų nutaisyti kuo nuoširdžiausią veido išraišką. O gandas, esą senasis ponas Dogaras šlapinasi į bugenvilijas, jau sėkmingai sklido.

Gėdos smaugiamas atvykęs į Dakvorto klubą pasiimti automobilio, ponas Dogaras atgailaujama intonacija užkalbino nepatenkintą poną Setną – šį purtė vien nuo minties apie šlapinimąsi lauke.

– Ar aš ir jums pasirodžiau pernelyg smarkiai išgėręs, pone Setna? – paklausė ponas Dogaras garbiojo klubo patarnautojo. – Aš tikrai labai atsiprašau... jei elgiausi nederamai.

– Nieko tokio neatsitiko, – šaltai atsakė jam ponas Setna. Jis jau buvo pasikalbėjęs su vyriausiuoju mali apie bugenvilijas. Nevisprotis sodininkas patvirtino, esą kažkokia pragaištis naikinanti gėles tik kai kuriuose izoliuotuose plotuose. Amaro apniktų bugenvilijų ruožai – kaip sykis šalia penktosios ir devintosios golfo aikštelių; nė vienos šių aikštelių nematyti nei iš Dakvorto klubo pietų salės, nei iš golfo klubo patalpų; sėdintiesiems Damų sode jos irgi užstotos.

O patį Damų sodą supančių bugenvilijų krūmynuose pasiligojęs buvo tik vienas plotelis, ir tas pats gana įtartinai – tokioje vietoje, kurios iš klubo patalpų išvis nesimato. Ponas Setna nusprendė, kad tai puikiausiai patvirtina ponios Dogar šlapimo versiją – vargšas senolis ponas Dogaras ir iš tikrųjų šlapinasi į gėles!

Senajam patarnautojui ir į galvą nebūtų atėję, kad nusikaltėlis, šlapimu išnuodijęs gėles, galėtų būti *moteris* – netgi tokia šiurkšti švelniosios lyties atstovė kaip ponia Dogar. Tačiau žudikė, ruošdama terpę nusikaltimui, toli gražu nebuvo kokia pradedančioji mėgėja. Ji sistemingai niokojo bugenvilijas ištisus mėnesius. Viena iš daugelio priežasčių, dėl kurių naujajai poniai Dogar taip patiko suknelės, buvo ta, kad, segint sijoną, labai lengva apsieiti be apatinių. Savo ruožtu pimpalo Rahulas pasigedo dėl vienintelės priežasties – vyrams kur kas patogiau šlapintis lauke. Vis dėlto įjunkis myžalais laistyti tam tikrus į akis nekrintančius bugenvilijų ruožus anaiptol nebuvo koks tuščias įgeidis. Atkakliai laikydamasi šio keistoko papratimo, ponia Dogar nė akimirką neužmiršo savojo platesnių užmojų plano. Dar gerokai anksčiau, nei nelaimėlis ponas Lalas užklupo ją, tupinčią bugenvilijose prie lemtingosios devintosios duobutės (senos rakšties pono Lalo panagėj), Rahulas jau buvo susikūrusi visą veiksmų strategiją.

Rankinėje ji jau keletą savaičių nešiojosi dviejų rupijų banknotą su dakvortiečiams skirtu spausdintu rašteliu: JEIGU DHARAS LIKS NARYS, ŽUS IR DAUGIAU NARIŲ. Ponia Dogar visuomet manė, kad užvis lengviausia būtų nužudyti tokį dakvortietį, kuris netyčia užrioglintų ant jos, besišlapinančios vienoje iš slaptųjų tupyklų. Ir dar ji visuomet manė, kad tai atsitiks naktį – bent tamsiuoju paros metu. Įsivaizduodavo ką nors gerokai jaunesnį už poną Lalą – galbūt kokį įkaušusį klubo narį, kuris, prisisiurbęs per daug alaus, būtų nuklydęs į golfo aikštyno tamsą paklusdamas tam pačiam gamtos šauksmui kaip ir ponia Dogar. Ji net įsivaizdavo trumpą flirtą – tokiais atvejais būna užvis paprasčiausia.

„Oho! Ir tau prireikė nusunkti bulves, ką? Jei pasakysi, kodėl tau taip patinka daryti tai lauke, aš atskleisiu savo motyvus!" Arba: „O ką dar tau patinka daryti lauke?"

Ponia Dogar įsivaizdavo, kad galėtų sau leisti netgi bučinį ir šiek tiek pasiglamžyti – glamžytis jai buvo malonu. O paskui, kad ir kas būtų tasai sutiktasis, užmuš jį ir įkiš dviejų rupijų banknotą į burną. Iki šiol nebuvo pasmaugusi nė vieno vyro, bet, turėdama tokias stiprias rankas, neabejojo, kad pavyktų. Ji niekada nemėgo smaugti moterų, kur kas labiau traukė pasimėgauti paprasčiausio smūgio buku įnagiu jėga, bet vyrą pasmaugti nagai niežėjo, dar ir kaip: magėjo patikrinti, ar sena legenda nemeluoja... ar smaugiamas vyras prieš pat mirtį tikrai patiria erekciją, ar tikrai išsilieja sėkla.

Deja, poniai Dogar teko nusivilti: apie flirtą su ponu Lalu nebuvo ko ir svajoti, o pasimėgauti naujais potyriais jį smaugiant irgi nepavyko. Rahulas buvo beviltiška tinginė, retai kada prisiversdavo pasitiekti bent pusryčius. Ponas Dogaras, nors oficialiai jau buvo pensininkas, anksti rytą traukdavo į biurą, tad ponia Dogar pasinaudodavo proga iš pat ryto nusišlapinti golfo aikštyne – tokiu metu čia dar nebūdavo net labiausiai užkietėjusių golfo maniakų. Paskui ji išgerdavo arbatos Damų sode, suvalgydavo kokį vaisių ir traukdavo į sveikatingumo klubą pakilnoti svarmenų ar pašokinėti per virvutę. Taigi ponas Lalas ją gerokai nustebino, ankstyvą rytą kibęs draskyti bugenvilijų prie devintosios vejos.

Rahulas kaip tik vos spėjo nusišlapinti; ji atsistojo gėlyne ir išvydo tą sukriošusį prietranką, klibikščiuojantį tolyn nuo vejos, į brūzgynus. Ponas Lalas vijoklių raizgalynėje ieškojo tinkamos vietos pasidėti suknistą golfo kamuoliuką. Pakėlęs akis nuo gėlyno, išvydo tiesiog priešais išdygusią antrąją ponią Dogar. Seniokas siaubingai persigando – kokią akimirką ji manė, kad jo, ko gero, net nebereikės žudyti. Susigriebęs už krūtinės, ponas Lalas žingtelėjo atatupstas.

– Ponia Dogar! – sušuko. – Kas jums atsitiko? Nejaugi kas nors bus... jus *užpuolęs*?

Šitaip jis pats pakišo jai mintį; suknelę ji vis dar buvo pasikėlusi iki klubų. Akivaizdžiai sutrikusi nusileido sijoną žemyn. (Iki pietų ji persirengs sariu.)

– Ak, pone Lalai! Ačiū Dievui, tai jūs! – sušuko ponia Dogar. – Mane... na... manimi pasinaudojo, – paaiškino.

– Ak, koks baisus pasaulis, ponia Dogar! Kaip galėčiau jums padėti? Pagalbos! – užriko seniokas.

– Oi, ne, prašau jūsų, ne! Nieko kito nenoriu matyti – man taip gėda, – prisipažino ji.

– Gal galėčiau kaip nors jums pagelbėti, ponia Dogar? – neatlyžo ponas Lalas.

– Man skauda... sunku paeiti, – pasiguodė ji. – Jie bus mane sužaloję.

– *Jie!* – pašiurpo senis.

– Jeigu paskolintumėte kurią nors savo lazdą... kad galėčiau pasiramsčiuoti, – paprašė ponia Dogar. Ponas Lalas jau buvo beatkišąs jai savo geležinę lazdą, kuria naudojosi smūgiuoti į devintąją veją, bet čia pat persigalvojo.

– Geriausiai tiks ridenimo lazda! – pareiškė.

Ponas Lalas net uždusо, kol nutrepeno iki vejoje palikto golfo lazdų krepšio ir, kliuvinėdamas už vijoklių bei nudraskytų krūmokšnių, grįžo pas ponią Dogar. Buvo kone visa galva už ją žemesnis. Ji uždėjo vieną stambią leteną jam ant peties, antrąja sugriebė ridenimo lazdą. Taip per senioko galvą galėjo apžvelgti pievelę ir smūgiavimo takus – ten nebuvo matyti nė gyvos dvasios.

– Jūs atsipūskite pievelėje, o aš atridensiu golfo vežimėlį, – pasiūlė ponas Lalas.

– Taip, labai ačiū, taip ir padarykite, – atsakė ji.

Ponas Lalas tikslingai nukepėstavo pirmyn, bet ponia Dogar neatsiliko nė per žingsnį; nespėjo jis išnerti į atvirą veją, o ji smogė lazda ir partrenkė jį ant žemės. Ponas Lalas, kuriam smūgis kliuvo tiesiai už ausies, susmuko be sąmonės. Gulinčiam ji vožė dar kartą – kirto į atsuktą smilkinį, bet sulig antruoju smūgiu senis jau tysojo atsimerkęs, padėrusiu žvilgsniu. Ponia Dogar sumojo jau pirmu kirčiu užtvojusi jį mirtinai.

Surasti rankinėje dviejų rupijų banknotą nebuvo sunku. Ištisus dvidešimt metų smulkius banknotus ji susegdavo sidabriniu tušinuko dangteliu, kurį nugvelbė aname Goa kurorto vasarnamyje. Tą kvailą relikviją ji kartais net nublizgindavo. Toks improvizuotas spaustukas – „kišeninė sąsaga“, kaip vadino tetulė Promila, – vis

dar puikiausiai tiko nedideliam pluošteliui banknotų suspausti, be to, kruopščiai nušveistas sidabras blizgėjo, tad tušinuko dangtelį buvo nesunku rasti, o Rahulas negalėjo pakęsti, kai smulkūs daikčiukai pasimesdavo rankinėje.

Ji įbruko dviejų rupijų banknotą į pražiotą pono Lalo burną ir gerokai nustebo: kai negyvėlio burną užčiaupė, žandikaulis tuoj pat vėl atsiknojo. Iki šiol jai dar niekada neteko užčiaupti lavono burnos. Manė, kad negyvėlio kūno dalys turėtų būti paklusnios: manipuliuoti negyvomis galūnėmis ji buvo išties įgudusi ir niekad nesusidūrė su jokiais keblumais – kartais, norint papuošti pilvą piešinėliu, tekdavo patraukti į šalį alkūnę ar kelį, ir tai padaryti niekad nebuvo sunku.

Neklusni pono Lalo burna akimirką išblaškė dėmesį ir privertė Rahulą pamiršti atsargumą. Likusių smulkių kupiūrų pluoštą ji įsimetė atgal į rankinę, bet šilto ir šalto mačiusio tušinuko dangtelio – ne; tas tikriausiai nusirito į bugenvilijas. Poniai Dogar nebepavyko rasti jo ir vėliau, o būtent bugenvilijų tankumyne prisiminė laikiusi jį rankoje paskutinį kartą. Ponia Dogar spėjo, kad policija jau suka galvą, ką tas daiktelis galėtų reikšti, tikriausiai jau parodė tušinuko dangtelį poniai Lal ir ši užtikrino, kad ponas Lalas tokio tušinuko neturėjo. Ponios Dogar nuomone, policija turėjo prieiti išvadą, kad nė vienas dakvortietis nieku gyvu neleistų sau įsigyti tokio rašiklio; tiesa, jis buvo iš gryno sidabro, bet viską gadino neskoningai išgraviruotas žodis *India*. Rahulas mėgo visokius neskoningus daiktus. Be to, Rahulą linksmino mintis, kaip nesėkmingai policija mėgins sekti jos pėdsaku – ponia Dogar net neabejojo, kad toji pusė tušinuko taps tiktai dar viena grandele beverčių įkalčių grandinėje.

Kokia nors nedidelė tragedija

Kai ponas Dogaras atsiprašė pono Setnos ir iš Dakvorto aikštelės pasiėmė automobilį, senajam patarnautojui paskambino ponia Dogar.

– Ar mano vyras dar pas jus? – pasiteiravo. – Ko gero, nebe. Aš tik norėjau priminti jam, kad kai kuo pasirūpintų – jis toks užmaršus.

– Jis čia buvo, bet jau išvažiavo, – pranešė jai ponas Setna.

– Ar jis neužmiršo pasakyti, kad mums nebereikės pietums rezervuoto staliuko? Na žinoma, tikriausiai užmiršo. Šiaip ar taip, pietų mes neateisime, – pranešė Rahulas senajam patarnautojui.

Ponas Setna didžiavosi savo gebėjimu įsiminti visas dienos rezervacijas, tiek pietums, tiek vakarienei, taigi gerai žinojo, kad Dogarai staliuko neužsisakė. Bet kai pasakė apie tai poniai Dogar, ši jį nustebino.

– Ak, vargšas senelis! – sušuko. – Atšaukti užsakymą jis, žinoma, užmiršo, bet, pasirodo, vakar vakare buvo toks girtas, kad pirmų pirmiausia išvis užmiršo rezervuoti staliuką! Ko gero, būtų tikrai juokinga, jei nebūtų graudu, ar ne?

– Na, turbūt... – nesiginčijo ponas Setna, o Rahulas jau žinojo tikslą pasiekusi. Neilgai trukus ateis tokia diena, kai ponas Setna taps svarbiu liudytoju – ir paliudys, koks jau susmukęs buvo ponas Dogaras. Sukurti palankų foną – būtinas pasirengimo etapas. Rahulas neabejojo: ponas Setna nelabai tenustebs, kai ponas Dogaras taps auka: arba žmogžudystės drabužinėje, arba nelaimingo atsitikimo baseino dugne.

Tam tikra prasme šis žmogžudystės etapas, Rahulo nuomone, buvo pats smagiausias. Kai numatytas procesas dar tik prasidėjęs, variantų rinktis būna tiek daug – daugiau, nei galų gale prireiks, kai ateis metas padėti paskutinį tašką. Tiktai planuojant ir galėjo būti šitiek daug galimybių, tiek daug galutinio rezultato variantų. Tačiau galų gale viskas įvyksta pernelyg greitai, tai yra, jei nori apsisukti švariai, kažin kiek vilkinti jokiu būdu nevalia.

– Vargšelis! – pakartojo ponui Setnai ponia Dogar.

Iš tiesų, vargšas senelis, mintyse visiškai pritarė ponas Setna. Jei jau įsitaisai tokią žmoną kaip ponia Dogar, galvojo jis, ko gero, net šiokia tokia paguoda, kai, anot posakio, grabas į nugarą dunksi.

Senasis patarnautojas vos spėjo padėti ragelį, ir iškart į Dakvorto klubą paskambino daktaras Daruvala – pageidavo užsisakyti staliuką. Stalo reikėsią pietums, keturiems asmenims, pranešė gydytojas ponui Setnai ir išreiškė viltį, kad niekas dar neužsisakęs jo mėgstamiausio staliuko Damų sode. Laisvų vietų buvo į valias,

bet poną Setną didžiai piktino staliuko rezervavimas pietums tos pačios dienos rytą; niekas neturėtų šitaip pasikliauti paskutinės minutės įgeidžiu.

– Jums pasisekė – kai kas ką tik atsisakė staliuko, – pareiškė senasis patarnautojas gydytojui.

– Galite rezervuoti staliuką vidurdienį? – paklausė Farokas.

– Geriau būtų pirmą valandą, – pasiūlė ponas Setna – senasis patarnautojas smerkė ir gydytojo įprotį pietauti taip anksti. Pagal pono Setnos teoriją, ankstyvi pietūs buvo viena iš priežasčių, lemiančių gydytojo antsvorį. Kas gali būti negražiau pažiūrėti už *nediduką* pilvotą vyriškį, manė ponas Setna.

Vos daktaras Daruvala padėjo ragelį, jam pačiam, kaip buvo prašęs, paskambino daktaras Tata. Farokas išsyk prisiminė, ko norėjo Tatos Du paklausti.

– Gal prisimenate Rahulą Rai ir jo tetą Promilą? – paklausė Farokas.

– O kas jų neprisimena? – klausimu atsakė Tata Du.

– Noriu paklausti kai ko iš profesinės srities, – paaiškino daktaras Daruvala. – Jei neklystu, jūsų tėvas tyrė Rahulą, kai jam buvo gal dvylika ar trylika. Vadinasi, maždaug 1949-aisiais. Mano tėvas Rahulą tyrė anksčiau, kai jam buvo vos aštuoneri, gal dešimt. Į tėvą kreipėsi Rahulo teta Promila – jai nerimą kėlė tai, kad vaikui nežėlė kūno plaukai. Mano tėvas atsisakė ko nors imtis, tada, man regis, Promila nuvedė Rahulą pas jūsų tėvą. Norėčiau sužinoti, ar skundėsi tuo pačiu – neželiančiais kūno plaukais.

– Kaip kam nors galėjo ateiti į galvą kreiptis į jūsų – ar mano – tėvą dėl to, kad neželia kūno plaukai? – nesusigaudė daktaras Tata.

– Geras klausimas, – sutiko Farokas. – Manau, tikroji priežastis ieškoti gydytojo buvo neaiški Rahulo lytinė tapatybė. Galbūt jis ieškojo galimybės pasidaryti lyties keitimo operaciją.

– Mano tėvas nedarė lyties keitimo operacijų! – pasipiktino Tata Du. – Jis buvo ginekologas, akušeris...

– Žinau, žinau, – patikino daktaras Daruvala. – Bet juk galėjo būti taip, kad jo paprašė nustatyti diagnozę... Kalbu apie Rahulo reprodukcinius organus: ar buvo kokių nors nukrypimų nuo

normos, kurie galėtų tapti pagrindu keisti lytį – bent jau paties vaikino arba jo tetos nuomone. Jei jūs išsaugojote tėvo archyvus... *savojo* aš išsaugojau.

– Žinoma, aš tebeturiu visus jo archyvus! – sušuko daktaras Tata. – Misteris Subašas per dvi minutes atneš juos man ant stalo. Paskambinsiu jums po penkių minučių.

Šit kaip... vadinasi, netgi Tata Du savo sekretorių vadina *misteriu*; galbūt misteris Subašas, kaip ir Randžitas, yra šeimos darbuotojas, perėjęs iš tėvo sūnui. Daktaras Daruvala prisiminė, kad misteris Subašas (bent jau iš balso, kalbant telefonu) jam pasirodė esąs gerų aštuoniasdešimties metų senolis!

Praslinko visos dešimt minučių, bet daktaras Tata taip ir nepaskambino, ir Farokas nejučia susimąstė, koks jukinys veikiausiai tvyro Tatos Du archyvuose; ko gero, senojo daktaro Tatos užvestos Rahulo ligos istorijos misteris Subašas vis dėlto nelaikė po ranka. O gal išvydęs Rahulo diagnozę Tata Du delsia skambinti? Kad ir kaip būtų, Farokas perspėjo Randžitą neatsiliepsiąs į jokius skambučius, nebent vis dėlto paskambintų daktaras Tata.

Prieš nekantriai laukiamus pietus Dakvorto klube daktaras Daruvala dar turėjo priimti vieną žmogų, bet paliepė Randžitui sutartą susitikimą atšaukti. Bombėjuje kaip tik lankėsi daktaras Desajus iš Londono; jis pats operuodavo, o laisvalaikiu projektuodavo dirbtinius sąnarius. Jis buvo iš tų žmonių, kurių mintys srovena viena vaga, vienintelė įmanoma pokalbių su juo tema buvo dirbtinių sąnarių įsodinimas. Tad Faroko bandymai pasikalbėti su daktaru Desajumi Dakvorto klube virsdavo tikra kankyne Julijai. Jau verčiau ištverti Desajaus draugiją ligoninės priimamajame. „Kažin ar implantą prie skeleto geriau tvirtinti kaulų cementu, ar jūs verčiau rinktumėtės biologinės fiksacijos metodą?“ – daugmaž tokiu klausimu daktaras Desajus pradėdavo bet kokį pokalbį. Tai buvo jo įžanginė frazė vietoj kokio nors įprasto „Kaip laikosi jūsų žmona ir vaikučiai?“ Atšaukti numatytąjį susitikimą daktarui Daruvalai reiškė pripažinti, kad pernelyg menkai domisi savo profesine sritimi – ortopedija, bet dabar visos gydytojo mintys sukosi tik apie naująjį scenarijų – norėjosi tik rašyti.

Dėl to Farokas įsitaisė priešingoje stalo pusėje nei paprastai – norėjo išvengti ir įprasto reginio. Luošų vaikų ligoninės kiemas, kur mankštindavosi mažieji ligoniukai, blaškė gydytoją, jam nebuvo lengva nekreipti dėmesio į kai kuriuos paties operuotus vaikus, atliekančius fizinės terapijos pratimus. Daktaras Daruvala kur kas labiau gundėsi pasinerti į savo pramanytąjį pasaulį, nei likti akis į akį su tuo, kuriame gyveno iš tikrųjų.

Inspektoriaus Dharo kūrėjas iš esmės ir nenutuokė apie realiojo pasaulio dramas, verdančias aplink. Vargšė Nensė su visai baltais ratilais apie akis – „meškėno akimis" – puošėsi specialiai Inspektoriui Dharui. Populiarusis aktorius, nors ir ne scenoje, nors ir ne filmavimo aikštelėje, vis dar vaidino. Ponas Setna, toks greitas piktintis viskuo iš eilės, ką tik sužinojo, kad (ir kas tuo nepasipiktintų?) bugenvilijas naikina žmogaus šlapimas. Ir šis niekingas augalijos niokojimas buvo dar anaiptol ne vienintelis įsibėgėjęs žudymo procesas Dakvorto klube, kur Rahulas jau beveik regėjo save tapusią našle Dogar. Tačiau visos šios tikrovės detalės dar buvo nepalytėjusios daktaro Daruvalos. Ieškodamas įkvėpimo, gydytojas įsmeigė žvilgsnį į nuotrauką iš cirko, stovinčią ant rašomojo stalo.

Nuotraukoje buvo įamžinta gražuolė Suman – Suman, gebanti vaikštinėti dangumi. Kai daktaras Daruvala matė ją pastarąjį kartą, dar buvo netekėjusi – dvidešimt devynerių akrobatė, tikra cirko žvaigždė, visų vaikų akrobatų, dar tik besimokančių savojo amato paslapčių, idealas. Scenaristas manė, kad Suman, sulaukusiai dvidešimt devynerių, jau pats metas ištekėti ir imtis kur kas praktiškesnės veiklos, užuot vaikštinėjus žemyn galva cirko palapinės lubomis aštuoniasdešimties pėdų aukštyje, ir dar be apsauginio tinklo. Tokia nuostabi moteris kaip Suman būtinai turėtų ištekėti, galvojo scenaristas. Suman buvo akrobatė, ne aktorė. Savo personažams cirko artistams scenaristas neketino užkrauti atsakomybės daug vaidinti. Vaikinuko Ganešo vaidmeniui teks paieškoti iš tiesų rimto, žinomo aktoriaus, užtat jo sesutę Mažylę suvaidins *tikroji* Mažylė – iš Didžiojo Karališkojo cirko. Mažylė ir vaidins akrobatę, kalbėti jai nebūtina. (Pasirūpink, kad jai dialogų tektų kuo mažiau, pagalvojo scenaristas.)

Farokas statė arklį pirmiau vežimo: jis jau rinkosi aktorius filmui. Užtat scenarijuje dar nebuvo aprašyta, kaip vaikai išvis patenka į cirką – tai dar reikėjo sugalvoti. Štai tada daktaras Daruvala prisiminė naująjį misionierių; scenarijuje jis nesivadins Martinu Milzu, Milzas – pernelyg nuvalkiota pavardė. Scenaristas nutarė pavadinsiąs jį tiesiog ponu Martinu. Jėzuitų misija imsis globoti tuos vaikus, nes jų motina žuvo Šventojo Ignoto bažnyčioje – ją užmušė nesaugiai pastatyta Švenčiausiosios Mergelės statula. Be jokios abejonės, bent dalis atsakomybės dėl to tikrai tenka Šventojo Ignoto misijai. Taigi, vaikams pasiseks pakliūti į „teisingą" limuziną, tą, kurį vairuoja Vinodas, bet žemaūgiui, vadinamajam gerajam samariečiui, dar reikės gauti jėzuitų leidimą išvežti vaikus į cirką. O, nuostabi mintis, dingtelėjo daktarui Daruvalai. Štai kaip Suman susipažins su ponu Martinu! Amžiais kaišiojantis nosį ne į savo reikalus misionierius nuveš vaikus į cirką ir jau ten tasai pusgalvis nematytas iki ausų įsimylės dangaus žygeivę!

Kodėl gi ne? Jėzuitas greitai įsitikins, kad Suman geidžia labiau, nei trūks plyš išsaugoti skaistybę. Pramanytojo pono Martino vaidmeniui teks paieškoti tikrai gero aktoriaus, o personažą autorius sukurs kur kas patrauklesnį ir tvirtesnį nei tikrasis Martinas Milzas. Pagal scenarijų pono Martino sugundymas bus atvirkštinio atsivertimo istorija. Kita scenaristo mintis buvo gerokai pagardinta šelmyste: o juk Džonas D. būtų puikus ponas Martinas! Jis iš tikrųjų apsidžiaugtų – bent kartą gavęs vaidinti ne Inspektorių Dharą!

Koks puikus bus tas scenarijus – ir kokia nuostabi istorija, palyginti su realybe! Štai tada daktarą Daruvalą aplankė mintis, kad niekas nekliudo įtraukti į filmą ir savęs paties. Į pagrindinius personažus jis neketino veržtis – pakaks ir nedidelio vaidmenėlio, antraeilio personažo, kupino kilnių ketinimų. Bet kaipgi reikėtų aprašyti save, susimąstė Farokas. Scenaristas nežinojo esąs patrauklus, o jeigu parašytų esąs „nepaprastai protingas", tai nuskambėtų kaip koks pasiteisinimas; be to, kai rašai filmui, gali nusakyti tik personažo *išvaizdą*.

Gydytojo kabinete veidrodžio nebuvo, tad save jis prisiminė tik tokį, kokį visu ūgiu buvo daugybę kartų matęs didžiuliame Da-

kvorto klubo vestibiulio veidrodyje, ir tai neišvengiamai lėmė tam tikrą dakvortietišką daktaro Daruvalos savimonės priemaišą – jis įsivaizdavo save kaip elegantišką džentelmeną. O šitoks džentelmeniškas gydytojas galėtų gauti nediduką, bet lemtingą vaidmenį, mat filmo geradaris misionierius, žinoma, bus užvaldytas įkyrios minties, kad luošą Ganešo koją įmanoma išgydyti. Taigi, ponas Martinas nuveš berniuką pas gydytoją, o kaipgi kitaip – būtent pas daktarą Daruvalą. Gydytojas, apžiūrėjęs vaiką, praneš karčią tiesą: esama tam tikrų Ganešui tinkamų pratimų, kurie stiprina kojas, taigi sustiprintų ir luošąją, bet tik tiek ir tegalima padaryti, Ganešas visam laikui liks šlubas. (Kelios scenos, kaip luošas vaikinukas narsiai plūkiasi, stengdamasis atlikti tuos pratimus, bus pats puikiausias masalas publikos užuojautai sukelti, neabejojo scenaristas.)

Kaip ir Rahulas, daktaras Daruvala mėgavosi šiuo kūrybinio proceso etapu – siužeto dėliojimu. Koks džiaugsmas tyrinėti įvairiausias galimybes! Iš pat pradžių jų visada būna labai daug.

Tačiau euforija – ir žudiko, ir rašytojo – trunka neilgai. Farokas sunerimo, kad jo būsimasis šedevras po truputį jau virsta romantine komedija. Vaikai sėkmingai įsėda į laimingąjį limuziną, cirkas jiems tampa gelbėjimosi ratu. Suman iškeičia vaikščiojimą dangumi į santuoką su misionieriumi, šis savo ruožtu iškeičia misionieriavimą į santuoką su Suman. Netgi Inspektoriaus Dharo kūrėjas sugebėjo suuosti, kad šitokia pabaiga – pernelyg laiminga. Be jokios abejonės, turėtų atsitikti ir kas nors *bloga*, pagalvojo scenaristas.

Šitaip gydytojas ir sėdėjo savo kabinete luošų vaikų ligoninėje, nugara į pratybų kiemą. Šitokiomis aplinkybėmis, ko gero, kyla minčių, kad daktaras Daruvala trupučiuką gėdijosi savo ketinimų sumanyti kokią nors nedidelę tragediją.

Nei romantinė, nei komedija

Priešingai, nei manė Rahulas, policija anaiptol nesurado sidabrinio tušinuko dangtelio su išgraviruotu žodžiu *India*. Tuo metu, kai komisaro pavaduotojas apžiūrinėjo pono Lalo kūną, Rahulo pinigų

spaustuko bugenvilijų krūmuose nebebuvo. Rytmečio saulės spindulių užlietas sidabrinis niekutis taip ryškiai žibėjo, kad patraukė akylos varnos dėmesį. Dėl to blizgančio tušinuko dangtelio varna ir aptiko lavoną. Pirmiausia ėmėsi kapoti vieną velionio pono Lalo akį, paskui paukštį sudomino atviros žaizdos už ausies ir smilkinyje – ir kaip tik tada devintojoje vejoje nusileido pirmasis grifas. Varna neužleido pozicijų, šiaip ar taip, negyvėlis buvo jos radinys, bet netrukus grifų prisistatė ir daugiau. Varnai teko trauktis, bet nuskrisdama ji spėjo pasičiupti sidabrinį tušinuko dangtelį. Varnos visada stveria kokį pasipainiojusį blizgutį. Ta aplinkybė, kad laimikį ji tuoj pat ir pametė ventiliatoriuje Dakvorto klubo valgomosios salės palubėje, dar nereiškia, kad paukštis buvo visai kvailas. Tačiau tokiu ryto metu besisukančios ventiliatoriaus mentės čia tvykstelėdavo saulės šviesoje, čia vėl nirdavo į šešėlį, tad žybčiojimas irgi patraukė akylos varnos dėmesį. Žinoma, ne pati tinkamiausia vieta varnai nutūpti, ir padavėjas netrukus be jokių ceremonijų nuvijo šikantį paukštį.

O tasai blizgantis daiktelis, kurį varna taip tvirtai laikė snape, galų gale ir liko ten, palubėje, nuriedėjęs į ventiliatoriaus vidų – jis ir trikdė mechanizmo darbą. Daktaras Daruvala atkreipė į tai dėmesį, matė ir kaip ant mentės nutūpė šikalė varna. Taigi, sidabrinis tušinuko dangtelis dabar egzistavo tik sujauktoje daktaro Daruvalos atmintyje, o gydytojas jau buvo spėjęs pamiršti, kad antroji ponia Dogar primena jam kažką kitą – turbūt kokią nors seną kino žvaigždę. Farokas užmiršo ir netikėtai skausmingą susidūrimą su ponia Dogar Dakvorto klubo vestibiulyje. Tasai sidabrinis niekutis, kurį pametė iš pradžių Nensė, paskui Rahulas ir galiausiai – varna, galbūt jau pražuvo amžiams, nes jo suradimas tiesiogiai priklausė nuo labai jau ribotų daktaro Daruvalos sugebėjimų. Tiesą sakant, šio slaptojo scenaristo tiek atmintis, tiek stebėtojo talentas nebuvo kažin kokie. Tikriausiai protingiau būtų pasikliauti pačiu ventiliatoriaus mechanizmu: juk jis gali imti ir išspjauti kliūvantį tušinuko dangtelį – nuleisti lyg kokį stebuklą iš dangaus tiesiai detektyvui Pateliui (arba Nensei) į rankas.

Tokio pat atsitiktinio ir menkai tikėtino stebuklo būtų prireikę ir Martinui Milzui išgelbėti, nes mišios prasidėjo pernelyg vėlai,

kad spėtų užkirsti kelią įkyriai lendantiems patiems bjauriausiems prisiminimams. Buvo laikai, kai kiekviena bažnyčia primindavo Martinui Mūsų Pergalių Motiną. Kai jo paties motina atvažiuodavo į Bostoną, Martinas visada dalyvaudavo mišiose Mūsų Pergalių Motinos bažnyčioje Izabelės gatvėje – vos aštuonios minutės kelio pėsčiomis nuo „Ritz". Ano ilgojo Padėkos dienos savaitgalio, kai dar mokėsi devintoje klasėje, sekmadienio rytą jaunasis Martinas patyliukais išsmuko iš kambario, kuriuo dalijosi su Arifu Koma; turkas taip ir nepabudo. Įstypčiojęs į dviejų miegamųjų numerio svetainę, Martinas atkreipė dėmesį, kad motinos kambario durys praviros; vaikinas pamanė, kad tai tik dar vienas įprasto Veros nerūpestingumo ženklas, tad, prieš išeidamas į mišias, priėjo jų uždaryti.

Bet čia jį pašaukė motina.

– Martinai, čia tu? – paklausė Vera. – Eikš pabučiuoti manęs labo ryto.

Martinas klusniai nupėdino pas ją, nors jam nesinorėjo nė kojos kelti į jos iškvėpintą, sujauktą miegamąjį. Gerokai nustebo išvydęs, kad Vera, kaip ir jos lova, nėmaž nesusitaršiusi. Jam netgi pasirodė, kad motina spėjo nusiprausti po dušu, išsivalyti dantis ir susišukuoti. Patalai irgi nebuvo susimetę guzulais, paprastai bylojančiais apie kamuojančius košmarus. Negana to, Vera vilkėjo dailius, kone mergaitiškus naktinius marškinius. Tiesa, iš jų sprūdo prisirpusi jos krūtinė, bet anaiptol ne gašliai, kaip neretai pasitaikydavo. Martinas prisiartino ir atsargiai lūpomis palietė jai skruostą.

– Išeini į bažnyčią? – paklausė motina.

– Taip, einu į mišias, – patvirtino Martinas.

– Arifas dar miega? – pasiteiravo Vera.

– Manau, taip, – atsakė Martinas. Arifo vardas motinos lūpose priminė Martinui skausmingai keblią vakarykščią situaciją. – Tikriausiai tau nederėtų kamantinėti Arifo tokių... asmeninių dalykų, – staiga išbėrė Martinas.

– Asmeninių? Norėjai pasakyti – *seksualinių*? – pasitikslino Vera. – Klausyk, Martinai, man rodos, vargšui berniukui tiesiog *būtina* pasikalbėti su kuo nors apie tą kraupų apipjaustymą. Nebūk toksai šventoji nekaltybė!

– Man regis, Arifas – gana uždaras žmogus, – laikėsi savo Martinas. – Be to, – pridūrė, matyt, kažkas timpčiojo už liežuvio, – man atrodo, jis šiek tiek... sudirgęs.

Vera atsisėdo lovoje staiga susidomėjusi.

– Sudirgęs – *seksualiai*? – paklausė sūnaus. – O kuo remdamasis taip manai?

Kol kas tai neatrodė kaip išdavystė, tuo metu dar ne; Martinas nuoširdžiai tikėjo sakąs visa tai motinai vien tam, kad apgintų Arifą.

– Jis masturbuojasi, – ištarė tyliai.

– Dievulėliau, *tikiuosi*, kad tikrai taip! – sušuko Vera. – Žinoma, viliuosi, kad ir *tu* darai tą pat!

Martinas ant šio kabliuko neužkibo, tad tik atsakė:

– Norėjau pasakyti, jis masturbuojasi *nuolat* – beveik kasnakt.

– Vargšas vaikas! – užjautė Vera. – Kodėl man atrodo, kad tave tai piktina, Martinai?

– Man regis... to jau per daug, – paaiškino jai sūnus.

– O aš manau, kad tavo amžiaus berniukams masturbuotis – visai sveika. Negi nė karto neaptarei masturbacijos su tėvu? – pasidomėjo Vera.

„Aptarti“ šiuo atveju buvo netikslus žodis. Denis Martinui ausis išūžė šia tema: raminamu tonu be galo, be krašto aiškino apie visus tuos geidulius, jo manymu, kamuojančius Martiną, tvirtino, esą visa tai absoliučiai normalu... Ši tema buvo tikrai Denio mėgstama.

– Taip, – patvirtino Martinas. – Tėtis mano, kad masturbuotis yra... normalu.

– Nagi, matai? – sarkastiškai šūktelėjo Vera. – Jeigu jau tavo šventasis tėtušis tvirtina, kad tai normalu, tikriausiai visiems mums derėtų tai išmėginti!

– Aš pavėluosiu į mišias, – subruzdo Martinas.

– Ką gi, bėk, – atsakė motina.

Martinas jau buvo beuždarąs jos miegamojo duris, bet motina atsisveikindama mestelėjo dar šį tą:

– Jei tau įdomi mano nuomonė, mielasis, pasakysiu štai ką: manau, gerai pasimasturbuoti tau būtų sveikiau nei sėdėti mišiose. Ir neuždaryk durų – man patinka, kai jos praviros.

Martinas neužmiršo pasiimti rakto – tam atvejui, jei Arifas dar miegotų, kai jis grįš iš bažnyčios, ir jei motina tuo metu maudytųsi ar kalbėtų telefonu.

Kai baigėsi mišios, Martinas užmetė akį į vyriškus kostiumus „Brooks Brothers" vitrinoje; visiems manekenams buvo parišti Kalėdų atributika išmarginti kaklaraiščiai, tačiau Martino dėmesį prikaustė glotni manekenų oda – pernelyg priminė tobulai lygią Arifo veido odą. Jis tik trumpai stabtelėjo prie vitrinos, o paskui nosies tiesumu patraukė atgal į „Ritz" apartamentus. Atsirakinęs duris iškart apsidžiaugė susipratęs pasiimti raktą – pamanė, kad motina kalba telefonu; šiaip ar taip, buvo girdėti tik vieno pašnekovo balsas – Veros. Ne iš karto jis suvokė, kokias baisybes ji šneka.

– Tuojau tu man čiurkštelėsi dar kartą, – suokė jo motina. – Žinau, kad gali, tikrai dar išsičiurkši, juk aš jaučiu. Ir išsičiurkši jau labai *greitai,* tiesa? Juk tiesa?

Durys į jos miegamąjį vis dar buvo praviros – netgi plačiau, nei jai patiko, – ir Martinas Milzas išvydo nuogą jos nugarą, nuogus klubus ir plyšį aptakiame užpakalyje. Ji apžargomis jodė Arifą Komą, kuris tysojo po ja neišleisdamas nė garselio; Martinui liko tik džiaugtis, kad taip ir neišvydo savo kambario draugo veido.

Martinas patyliukais išslinko iš numerio, jam pavymui motina vis dar ragino Arifą „išsičiurkšti". Visą neilgą kelią atgal iki Izabelės gatvės Martinas suko galvą, ar nebus pats pakišęs Verai tokio sumanymo, atskleisdamas Arifo įjunkį masturbuotis. Galbūt jo motina jau ir anksčiau puoselėjo mintį sugundyti jo draugą, bet žinia apie masturbaciją neabejotinai buvo papildomas akstinas.

Martinas Milzas sėdėjo Mūsų Pergalių Motinos bažnyčioje toks pat apdujęs, koks buvo ir dabar, laukdamas mišių Šventojo Ignoto bažnyčioje. Brolis Gabrielius jau rimtai nerimavo dėl jo. Pirmiausia – nei šiokia, nei tokia naktinė malda: „Aš valgysiu kalakutą. Aš valgysiu kalakutą." Paskui, netgi tada, kai mišios baigėsi, misionierius liko klūpoti atlošiamame klaupte, tarsi ketintų šitaip sulaukti *kitų* mišių. Lygiai taip pat andai jis elgėsi Mūsų Pergalių Motinos bažnyčioje Izabelės gatvėje – laukė kitų mišių, tarsi vienų jam nebūtų pakakę.

Broliui Gabrieliui nerimą kėlė dar vienas dalykas: aiškiai įžiūrimos kraujo dėmės ant sugniaužtų misionieriaus kumščių. Brolis Gabrielius negalėjo žinoti, kaip nukentėjo Martino nosis: kraujuoti žaizdelė liovėsi ir ją beveik visiškai paslėpė vos įžiūrimas šašas ant vienos šnervės. Tačiau broliui Gabrieliui itin parūpo kruvinos kojinės, kurias Martinas Milzas gniaužė saujose. Sukrešėjusio kraujo buvo prilindusios panagės ir aplipę krumpliai, todėl brolis Gabrielius pabūgo, ar kraujas nebus ištryškęs iš delnų. Tik to ir trūko, kad mūsų jubiliejiniai metai virstų tikra sėkme, pagalvojo brolis Gabrielius, – kam nors atsivėrusių stigmų!

Bet kiek vėliau, atėjęs į rytines pamokas, Martinas atrodė, kaip sakoma, vėl stojęs į vėžes; jis gyvai bendravo su mokiniais ir kukliai su mokytojais, nors mokytojo darbo patirties turėjo daugiau nei dauguma Šventojo Ignoto mokyklos personalo. Stebėdamas, kaip naujasis scholastas elgiasi tiek su vaikais, tiek su darbuotojais, tėvas rektorius užgniaužė ankstesnius nuogąstavimus, kad tasai amerikietis gali būti kuoktelėjęs fanatikas. O tėvas Cecilijus įsitikino, kad Martinas Milzas iš tiesų žavus ir atsidavęs savo misijai, kaip jis ir tikėjosi.

Brolis Gabrielius niekam neprasitarė nei apie kalakutines maldas, nei apie kruvinas kojines, bet pastebėjo, kad šiaip jau rimtame ir nuoširdžiame scholasto veide protarpiais šmėkšteli nerimastinga, gal kiek svajinga šypsena. Atrodė, kad Martinui Milzui atgijo kažkoks prisiminimas, kurį galbūt pažadino kurio nors iš aukštesniųjų klasių moksleivių veidas; galbūt glotni, tamsoka kažkurio iš tų penkiolikmečių oda primena jam ką nors, ką jis kadaise pažinojęs... ar bent šitaip spėjo brolis Gabrielius. Šypsena buvo tyra, draugiška – beveik pernelyg draugiška, pagalvojo brolis Gabrielius.

Tačiau Martinas Milzas tik klaidžiojo prisiminimuose – tik tiek. Andai, kai jie po ilgojo Padėkos dienos savaitgalio grįžo į Pesendeno mokyklą, jis palaukė, kol bus išjungtos šviesos, ir tada išklojo tai, kas kirbėjo ant liežuvio galo.

– Krušlys, – tyliai ištarė Martinas.

– Ką sakai? – paklausė Arifas.

– Sakau: krušlys, galiu pasakyti – močkrušys, – atsakė Martinas.

– Ar tai koks žaidimas? – gerokai per ilgai patylėjęs paklausė Arifas.

– Puikiausiai žinai, apie ką kalbu, tu, *močkrušy*, – rėžė Martinas Milzas.

Dar ilgiau patylėjęs Arifas tarė:

– Ji mane privertė, na, lyg ir.

– Tikriausiai būsi susigavęs kokią ligą, – pareiškė Martinas kambario draugui. Sakė tai nerimtai, be to, nebūtų nė prasižiojęs, jeigu jam būtų bent dingtelėjusi mintis, kad Arifas galėjo pamesti galvą dėl Veros. Tad gerokai nustebo, kai Arifas užgriuvo jį tamsoje ir pamėgino šerti per veidą.

– Nedrįsk... niekada... šitaip kalbėti apie savo motiną! – suriko turkas. – Niekada šitaip nesakyk apie savo motiną! Ji tokia *graži*!

Grumtynes nutraukė bendrabučio budėtojas ponas Vimsas; nė vienas iš vaikinų rimčiau nenukentėjo, nė vienas ir nemokėjo muštis. Ponas Vimsas buvo minkštaširdis; jei tekdavo raminti pasiutesnius vaikinus, su jais tiesiog nesusitvarkydavo. Jis buvo muzikos mokytojas ir – tiesa, lengva šnekėti, kai gudrus esi po laiko, – veikiausiai homoseksualus, bet niekas jo tuo neįtarė, išskyrus nebent keletą liežuvingų mokyklos darbuotojų žmonų – iš tos padermės, kurios mano, kad bet kuris trisdešimties sulaukęs nevedęs vyras tiesiog privalo būti „ne tos pakraipos“. Poną Vimsą vaikinai mėgo, nors jis visiškai nedalyvavo mokykloje garbinamoje sportinėje veikloje. Rašydamas ataskaitą Drausmės komitetui, Martino ir Arifo vaidui jis neskyrė daug dėmesio, tik paminėjo, kad vaikinai „apsitekšnojo“. Žodį jis pavartojo nei šiokį, nei tokį, ir to pasekmės buvo gana liūdnos.

Vėliau, kai Arifui Komai buvo diagnozuota gonorėja, ir jis dar kategoriškai atsisakė prisipažinti mokyklos gydytojui, kur galėjęs pasigauti užkratą, įtarimas krito ant Martino Milzo. Tą nelemtą žodį „apsitekšnojo“ kiti susiejo su meilužių kivirču – bent jau tokia buvo vyriškesnės Drausmės komiteto vyrijos dalies nuomonė. Ponui Vimsui buvo nurodyta iškamantinėti vaikinus, ar juodu tikrai homoseksualūs ir ar tikrai „darė tai“. Prielaidą, kad Arifas su Martinu galėję „daryti tai“, bendrabučio budėtojas vertino mažne

su užuojauta, kur kas nuosaikiau, nei būtų įvertinęs bet kuris iš raumeningųjų mokyklos sportininkų.

– Jei judu, vaikinai, mylitės, tai ir tau, Martinai, reikėtų pasirodyti gydytojui, – priminė ponas Vimsas.

– Pasakyk jam! – paragino Martinas Arifą.

– Mes ne meilužiai, – užtikrino Arifas.

– Visiškai teisingai: mes ne meilužiai, – patvirtino Martinas. – Betgi sakyk! Sakyk, sakyk! Išdrįsk pasakyti!

– Ką pasakyti? – paklausė bendrabučio budėtojas.

– Jis neapkenčia savo motinos, – paaiškino Arifas ponui Vimsui. Ponas Vimsas buvo susidūręs su Vera, tad suprasti tai jam nebuvo sunku. – Tuojau jis pasakys, kad ta liga mane užkrėtė jo motina – štai kaip stipriai jos neapkenčia.

– Jis iškrušo mano motiną – ar veikiau ji iškrušo jį, – pasakė Martinas ponui Vimsui.

– Dabar suprantate, ką turėjau omeny? – tuoj pat atsiliepė Arifas Koma.

Daugumos privačių mokyklų kolektyvą paprastai sudaro dviejų rūšių darbuotojai: tikri šventieji ir nekompetentingi galvažudžiai. Martino ir Arifo laimei, jiems nuskilo „šventųjų" kategorijos bendrabučio budėtojas. Vis dėlto ponas Vimsas buvo net pernelyg geranoriškas, jis nepastebėdavo net tokių iškrypėliškų apraiškų, kokios bet kuriam normaliam žmogui būtų badžiusios akis.

– Martinai, prašau tave, – ėmė įkalbinėti bendrabučio budėtojas. – Lytiškai plintanti liga, ir dar vien berniukų mokykloje, – ne toks dalykas, apie kurį būtų galima meluoti. Kad ir kokie būtų tavo jausmai motinai, mes tikimės vieno – išsiaiškinti tiesą: ne tam, kad ką nors nubaustume, o tik tam, kad galėtume jums patarti. Kaip mums jus pamokyti, kaip žinoti, ką, mūsų nuomone, turėtumėte daryti, jeigu nepasakote mums tiesos?

– Mano motina išdulkino jį, kai manė, kad aš išėjęs į mišias, – paaiškino Martinas ponui Vimsui. Ponas Vimsas užsimerkė ir nusišypsojo; taip elgdavosi visada, kai mintyse skaičiuodavo, o mintyse skaičiuodavo, kai prireikdavo sutelkti kantrybę.

– Bandžiau tave apsaugoti, Martinai, – pareiškė Arifas Koma. – Bet jau matau, kad nieko nebus.

– Vaikinai... meldžiamieji... juk aišku, kad vienas iš jūsų meluoja, – įtikinėjo bendrabučio budėtojas.

– Gerai jau, pasakykim, – tarė Arifas Martinui. – Kaip manai?

– Gerai jau, gerai, – nusileido Martinas. Gerai žinojo, kaip jam patinka Arifas, ištisus trejus metus Arifas buvo vienintelis jo draugas. Tad jei jis nori suskiesti, esą juodu – meilužiai, tebūnie taip. Nebuvo pasauly kito žmogaus, kuriam įtikti Martinas būtų norėjęs taip, kaip Arifui. – Gerai, – dar pakartojo.

– Kas gerai? – paklausė ponas Vimsas.

– Gerai jau, mes – meilužiai, – atsakė Martinas Milzas.

– Net nenutuokiu, kodėl liga neprikibo prie jo, – pridūrė Arifas. – Jis turėjo užsikrėsti. Nebent yra kažkaip jai atsparus?

– Ar mus išmes iš mokyklos? – paklausė Martinas Milzas bendrabučio budėtojo. Vylėsi, kad taip ir bus. Galbūt tada motušė bent truputį prasikrapštytų akis, galvojo Martinas. Būdamas penkiolikos jis vis dar tikėjo, kad Verą įmanoma perauklėti.

– Mudu tik kartą pamėginome, ir viskas, – pasakė Arifas. – Mums net nepatiko.

– Ir daugiau niekad to nebedarėme, – paantrino Martinas. Tai buvo pirmas ir paskutinis melas jo gyvenime. Martinas net pasijuto apsvaigęs – beveik taip, lyg būtų pasigėręs.

– Bet vienas iš jūsų ligą turėjo pasigauti kur nors kitur, – logiškai samprotavo ponas Vimsas. – Noriu pasakyti, liga negalėjo *atsirasti* čia, iš niekur... iš jūsų pačių... jeigu nė vienas neturėjote lytinių santykių su trečiu asmeniu.

Martinas Milzas žinojo, kad Arifas Koma bandė skambinti Verai – ir kad ji nesiteikė kalbėtis su jaunuoju turku; žinojo tai, kad Arifas rašė Verai laiškus, bet Vera nė karto vaikinui neatsakė. Tačiau tik dabar Martinas suvokė, kokioms aukoms gali ryžtis draugas, kad tik apsaugotų jo motiną. Regis, išties bus įsimylėjęs ją iki ausų.

– Aš kartą lankiausi pas prostitutę. Ta šliundra mane ir užkrėtė, – pasisakė Arifas ponui Vimsui.

– Kur tu sugebėjai susirasti prostitutę, Arifai? – nepatikėjo bendrabučio budėtojas.

– Negi nežinote, kaip būna Bostone? – paklausė jo Arifas Koma. – Nakvojau su Martinu ir jo mama viešbutyje „Ritz“. Kai jie užmigo, patyliukais išslinkau iš viešbučio. Paprašiau durininko, kad iškviestų man taksi. O taksisto paprašiau, kad nuvežtų pas kokią kekšę. Beje, taip pat visi daro ir Niujorke, – išaiškino Arifas. – Ar bent jau tai vienintelis *man* žinomas būdas.

Taigi, Arifas Koma buvo išgrūstas lauk iš Pesendeno mokyklos už tai, kad užsikrėtė venerine liga nuo kekšės. Mokyklos taisyklių kodekse buvo gana miglotai apibrėžta nuostata, numatanti bausmę už peiktiną elgesį su merginomis ar moterimis; remdamasis šia nuostata Drausmės komitetas (nepaisydamas įnirtingo pono Vimso pasipriešinimo) ir nutarė išbraukti Arifą iš mokinių sąrašų. Buvo nuspręsta, kad seksas su prostitute ir yra tas „peiktinas elgesys su merginomis ar moterimis“, už kurį dera bausti visu griežtumu.

Ponas Vimsas mėgino užstoti ir Martiną. Tasai homoseksualus ryšys buvęs vienkartinis nuotykis, tiesiog seksualinis eksperimentas, kuris nepasikartos, tad jį derėtų visai užmiršti. Tačiau Drausmės komitetas primygtinai pareikalavo pranešti apie tai Verai ir Deniui. Vera reagavo paprastai – pakartojo, kad Martino amžiaus vaikinams sveikiau masturbuotis. Savo ruožtu Martinas motinai pasakė tik tiek (Denis šito, savaime aišku, negirdėjo): „Arifas Koma serga gonorėja, vadinasi, sergi ir tu.“

Arifą tuojau pat ir išsiuntė namo, vaikinai spėjo persimesti vos keliais žodžiais. Atsisveikindamas Martinas turkui tepasakė:

– Verčiau neskaudintum savęs mėgindamas užstoti mano motiną.

– Bet tavo tėvas man irgi patinka, – pasiaiškino Arifas. Tad Veros ir vėl niekas nekaltino žmogžudyste – ji išlipo iš balos sausa, nes niekas nenorėjo skaudinti Denio.

Užtat Arifo savižudybė buvo didelis smūgis. Kai į Martino pašto dėžutę Pesendeno mokykloje atkeliavo laiškas, Arifas jau prieš dvi dienas buvo iššokęs pro dešimto aukšto langą – iš tėvų buto Parko aveniu. „Užtraukiau nešlovę savo šeimai“, – tiek tebuvo para-

šyta atsisveikinimo laiškelyje. Martinas prisiminė, jog kaip tik dėl to, kad nemestų gėdos šešėlio tėvams, kad nesuterštų visos giminės garbės, Arifas per apipjaustymą neleido sau pralieti ašarų.

Kaltinti dėl to Veros buvo neįmanoma. Kai pirmąsyk po to liko akis į akį su Martinu, ji išklojo štai ką: „Tik nemėgink man aiškinti, kad dėl to kalta *aš*, brangusis. Pats sakei man, kad jis sudirgęs – seksualiai sudirgęs. Taip, tu šitaip sakei. Be to, juk nenorėtum įskaudinti tėvo, ar ne?“

Iš tiesų Denis net labai skaudžiai išgyveno žinią, kad jo sūnus paragavo homoseksualių santykių, net jeigu tai išties buvo tik vienkartinis nuotykis. Martinas prisiekė tėvui tiktai pabandęs ir užtikrino, kad jam visiškai nepatikę. Vis dėlto Martinas pats suvokė, kad Denis apie sūnaus lytinį gyvenimą žino vieną vienintelę detalę: kad jis dulkinosi su savo kambario draugu turku, kai abiem buvo penkiolika. Tačiau Martinui Milzui net neatėjo į galvą, kad *tiesa* apie jo lytinį gyvenimą Deniui būtų dar skaudesnė – tai yra, jei tėvas būtų sužinojęs, kad jo sūnus, sulaukęs trisdešimt devynerių, tebėra skaistus ir net niekada nebandė masturbuotis. Nepagalvojo Martinas ir dar apie kai ką: galbūt jis iš tiesų buvo įsimylėjęs Arifą Komą, o tai, be jokios abejonės, būtų kur kas labiau tikėtina ir nepalyginti labiau suprantama už beprotišką Arifo meilę Verai.

O štai daktaras Daruvala kaip tik „kūrė“ misionierių, vadinamą ponu Martinu. Scenaristas žinojo privaląs sugalvoti kokių nors įtikimų motyvų, pastūmėjusių poną Martiną apsispręsti tapti kunigu. Farokas jautė, kad netgi filme reikia bent *kaip nors* pagrįsti žmogaus pasiryžimą duoti skaistybės įžadus. Kadangi pažinojo Verą, scenaristas lyg ir turėjo atspėti, kad motyvai, paakinę *tikrąjį* misionierių duoti skaistybės įžadus ir sukti kunigystės keliu, buvo toli gražu ne iš tos medžiagos, iš kurios kurpiamos romantinės komedijos.

Išgalvota mirtis; tikri vaikai

Scenaristui pakako sveiko proto suvokti, kad mažumą įklimpo. Štai kur bėda: ką reikėtų nugalabyti? Tikrame gyvenime gydytojas vylėsi, kad cirkas taps išsigelbėjimu tiek Madu, tiek Ganešui. Tačiau scenarijui tokia pabaiga netiko: o paskui jie abu ilgai ir laimingai gyveno – ne, pernelyg netikroviška. Siužeto pabaiga atrodys kur kas realistiškiau, jeigu gyvas liks tik vienas iš jų. Mažylė buvo akrobatė, tikra žvaigždė. Daugiausia, ko galėjo tikėtis luošys Ganešas – tai virėjo padėjėjo ar cirko patarnautojo, cirko valytojo vaidmens. Pakliuvęs į cirką jis, be jokios abejonės, turėtų pradėti nuo paties dugno: jam tektų kuopti dramblių mėšlą ir plauti liūtų apšlapintas kėdutes. Taigi, garantuota mėšlina ir apšlapinta pradžia, o paskui, jei ypač pasisektų, Ganešas būtų pasiųstas talkinti virėjui į jo palapinę – tokio paaukštinimo vaikinukas galėtų tikėtis pačiu geriausiu atveju. Gaminti arba dalyti maistą – toks būtų aukščiausias jo karjeros laiptelis, nieko geriau luošam vaikui nėra ko nė tikėtis. Tas pat galiojo ir tikrajam Ganešui, ir pramanytajam scenarijaus personažui – toks yra realizmas, neabejojo daktaras Daruvala.

Vadinasi, mirti turėtų Mažylė, nusprendė scenaristas. Tik štai bėda: vienintelė priežastis, dėl kurios cirkas priglaudė luošą brolį, buvo ta, kad pageidavo talentingos jo sesers, o norėdami gauti seserį, negalėjo atstumti ir brolio – taip buvo sutarta. Tai kertinis pasakojimo akmuo, į kurį remiasi visas siužetas. Bet jei Mažylė žūtų, argi cirkas ir toliau laikytų Ganešą po savo sparnu? Kam cirkui reikalingas neįgalus vaikėzas? Štai dabar istorija jau kur kas geresnė, dingtelėjo Farokui. Netikėta našta užgula luošio pečius: Ganešas trūks plyš privalo susigalvoti kokį nors vaidmenį, kad cirkui apsimokėtų jį laikyti. Juk nešlubuojantis vaikinas vikriau suksis su kastuvu, kuopdamas dramblių mėšlą.

Tačiau scenaristas nuolatos stengėsi peršokti per save, ir tai jam buvo tikra pragaištis. Argi prieš pradėdamas sukti galvą, kokios veiklos cirke galėtų imtis Ganešas, neturėtų apsispręsti, kas pražudė Mažylę? Taigi ji – akrobatė, vadinasi, bet kada gali nukristi, gerai nepagalvojęs nutarė gydytojas. Galbūt mokosi vaikščioti dangumi

kaip Suman – ir nugarma žemėn. Bet iš tiesų tai būtų visiškai netikroviška. Mažylė nieku gyvu nesimokytų „Vaikščiojimo dangumi" pagrindinėje cirko palapinėje. Didžiajame Karališkajame Pratapas Singas „Vaikščiojimo dangumi" numerį ruošė tik trupės palapinėje, kur virvinės kopėčios driekėsi anaiptol ne aštuoniasdešimties pėdų aukštyje – žemyn galva pakibusią besitreniruojančią vaikštytoją nuo žemės skyrė pėda ar dvi, ne daugiau. Jeigu Farokas norėtų filmavimo aikštele rinktis tikrąjį Didįjį Karališkąjį cirką (o kaip tik taip jis ir ketino padaryti) ir jei norėtų pagrindiniams vaidmenims kviesti tikruosius savo mėgstamus cirko artistus (bent jau Mažylę, Suman ir Pratapą – būtinai), tuomet niekas jokiu būdu neturi mirti dėl kažkieno aplaidumo ar žūti per kokį banalų nelaimingą atsitikimą. Farokas ketino kaip įmanydamas gražiau pavaizduoti Didįjį Karališkąjį, vien tik pagirti ir šį cirką, ir cirko gyvenimą iš esmės – tiktai ne smerkti. Ne, Mažylės mirtis niekaip negali būti susijusi su pačiu cirku – šitai istorijai tai niekaip netinka.

Kaip tik tada daktaras Daruvala pagalvojo apie poną Gargą, tikrąjį Žmogų Rūgštį. Šiaip ar taip, Žmogus Rūgštis jau yra scenarijaus personažas, pagrindinis istorijos šunsnukis – kodėl nepasinaudojus juo? (Tikimybė, kad personažo prototipas gali paduoti autorių į teismą, įkvėpimo akimirką liko devintame plane.) Žmogų Rūgštį pakerėjo Mažylės žavesys ir talentas, jis negali susitaikyti su mintimi, kad ji kyla į tikras žvaigždes, o gal jam siaubingai apmaudu dėl to, kad nepavyko jos subjauroti, kaip pratęs subjauroti kitus. Kadangi Mažylė išslydo iš jo nagų ir atsidūrė Didžiajame Karališkajame, tas išgama sumąsto diversiją – cirkas dar paminės jo vardą! Jis aptaško rūgštimi liūtų jauniklį, o gal kurį nors iš žemaūgių klounų. Ir štai tada vargšę Mažylę sudrasko liūtas, ištrūkęs iš narvo dėl to, kad velnio išpera Žmogus Rūgštis nudegino rūgštimi spyną.

Štai dabar iš tikrųjų puiku! – apsidžiaugė scenaristas. Daktaras Daruvala net nepagalvojo, kokia ironija persisunkusi ši situacija: jis lyg niekur nieko kurpia planus, kaip nužudyti išgalvotąją Mažylę, ir tuo pat metu laukia *tikrosios* Madu kuo tikriausių tyrimų dėl ŽIV rezultatų. Tačiau Farokas dar kartą bandė peršokti sau per galvą: jau svarstė, kokiomis gudrybėmis apdovanoti Ganešą, kad

vaikinukas cirke taptų tiesiog nepamainomas. Juk vaikiščias – tik kuklus šlubis, paprasčiausias elgeta; jis nemitrus, jis amžinai liks raišas, o vienintelis triukas, kurį geba atlikti, – pokštas su paukščių išmatomis. (Scenaristas paskubomis brūkštelėjo pastabą: įtraukti į scenarijų triuką su paukščių išmatomis! Kadangi Mažylės laukia šiurpi mirtis liūto nasruose, būtinai reikia kokios nors juokingos detalės, komiško atokvėpio.)

Sulig šia mintimi sučirškė telefonas: skambino daktaras Tata, ir Randžitas perjungė skambutį į gydytojo kabinetą. Farokas vos spėjo įsismaginti, o čia vaizduotės rezgama grandinė ėmė ir nutrūko. Daktaras Daruvala suirzo; dar labiau jį suerzino daktaro Tatos pranešta informacija.

– Ak varge vargeli, vargšas senas tėtušis, – suaimanavo Tata Du. – Baiminuosi, kad tą kartą jis iš tiesų prašovė!

Daktaras Daruvala nebūtų labai nustebęs, jei būtų išgirdęs, kad daktaras Tata vyresnysis diagnozuodamas nuolat prašaudavo pro šikšnelę; šiaip ar taip, senasis nuokvaka net nesusigaudė, kad Vera laukiasi dvynių (suprato tai tik tada, kai jie gimė). Kaipgi jis susimovė *tą kartą*, baisiai niežėjo liežuvį paklausti. Bet Farokas susilaikė ir paklausė mandagiau:

– Tai jis iš tiesų apžiūrėjo Rahulą?

– Tai jau tikrai, apžiūrėjo, dar ir kaip! – patvirtino daktaras Tata. – Neeilinė turėjo būti apžiūra, kaip kažin ką! Mat Promila tvirtino, neva vyrutis vieną vienintelį kartą pamėgino su prostitute, ir paaiškėjo, kad yra impotentas! Vis dėlto įtariu, kad diagnozė jam nustatyta šiek tiek per anksti.

– Tai kokia gi ta diagnozė? – neiškentė daktaras Daruvala.

– Eunuchoidizmas! – sukliegė Tata Du. – Tiesa, šiais laikais dažniau vartojamas terminas „hipogonadizmas“. Vadinkite, kaip norite, tai tas pat: simptomas arba sindromas, kurį gali lemti keletas skirtingų priežasčių. Šiek tiek panašu į galvos skausmo ar svaigulio sindromą...

– Taip, taip, – nekantriai nutraukė jį daktaras Daruvala. Aišku kaip dieną: Tata Du paskubomis pavartė kokią nors literatūrą, o gal pasikalbėjo su kokiu išmanesniu akušeriu ginekologu; dauguma

akušerių ginekologų apie šiuos sutrikimus nutuokia geriau nei kiti gydytojai – galbūt dėl to, spėjo Farokas, kad yra pasikaustę hormonų klausimais.

– O kokie požymiai leidžia įtarti hipogonadizmą? – paklausė daktaras Daruvala Tatos Du.

– Jei vaikino arba vyro itin ilgos rankos ir kojos, jeigu jo rankų mojis, tai yra atstumas tarp abiejų į šonus ištiestų rankų pirštų galų, daugiau nei dviem coliais viršija jo ūgį. Taip pat atstumas nuo gaktikaulio iki žemės būna didesnis už atstumą nuo gaktikaulio iki viršugalvio, – ėmėsi aiškinti daktaras Tata. Kaip kažin ką, skaito iš knygos, dingtelėjo daktarui Daruvalai. – Be to, tokiam vyrui arba vaikinui stinga antrinių lytinių požymių, – kalbėjo Tata Du. – Na... žinote, ką turiu omeny: balsą, raumenų išsivystymą, penio išsivystymą, rombo formos gaktiplaukių tąsą pilvo kryptimi...

– Bet kaip jūs galite tvirtinti, kad vaikino antriniai lytiniai požymiai nepakankamai ryškūs, jei tam vaikinui dar nėra kokių penkiolikos metų? – paklausė daktaras Daruvala.

– Čia ir visa bėda: negalime, – pripažino daktaras Tata.

– Rahului 1949-aisiais buvo vos dvylika ar trylika! – sušuko Farokas. Išvis absurdiška, kad Promila bernioką išvadino impotentu vien dėl to, kad jam neatsistojo arba nepavyko išlaikyti erekcijos su prostitute, bet dar absurdiškiau, kad senasis daktaras Tata ja patikėjo!

– Ką gi, kaip tik tai ir turėjau omeny sakydamas, kad diagnozė buvo kiek per ankstyva, – pripažino Tata Du. – Lytinis brendimas prasideda berniukui sulaukus vienuolikos ar dvylikos – dažniausiai tai pranašaujantis pirmasis požymis būna sėklidžių apvalkalo sukietėjimas – ir trunka apie penkerius metus. Bet kai kurie dalykai, tarkime, tokie kaip krūtinės plaukuotumas, gali keistis dar ištisą dešimtmetį.

Sulig žodžiais „tai pranašaujantis pirmasis požymis“ išsisklaidė paskutinės daktaro Daruvalos abejonės: Tata Du tikrai skaito iš knygos.

– Trumpiau tariant, norite pasakyti, kad Rahulas tiesiog pradėjo bręsti šiek tiek pavėluotai. Tad iš tikrųjų buvo net gerokai per anksti tvirtinti, kad jis – kažkokios rūšies *eunuchas*! – sušuko Farokas.

– Na, tiesą sakant, nustatyti eunuchoidizmo diagnozę – ne visai tas pats, kas pavadinti žmogų „kažkokios rūšies eunuchu“, – paaiškino daktaras Tata.

– Jeigu tokia diagnozė nustatoma dvylikos ar trylikos metų berniukui, tai gali jį paveikti, juk tai pats imliausias įspūdžiams amžius. Ar ne? – paklausė daktaras Daruvala.

– Tas tiesa, – sutiko Tata Du. – Diagnozė būtų kur kas tikslesnė, jeigu ją nustatytume aštuoniolikamečiui, kuriam aiški mikrofalija.

– Jėzau Kristau, – išsprūdo daktarui Daruvalai.

– Ką gi, reikėtų neužmiršti, kad visa Rai padermė – kažkokie nenormalūs, – logiškai išmąstė daktaras Tata.

– Kaip tik ta šeimynėlė, kuri iš klaidingos diagnozės išlukštens viską, kas įmanoma, – leptelėjo daktaras Daruvala.

– Nevadinčiau to „klaidinga diagnoze“ – nebent šiek tiek per ankstyva, kad būtų visiškai tiksli, – suskato gintis Tata Du. Ir visiškai nekeista, kad kaip tik tuo metu panūdo kuo skubiau pakeisti temą. – Ak, tiesa, jau gavome jūsų mergaitės tyrimų rezultatus. Misteris Subašas sakė man, kad norite jų kuo skubiau.

Iš tiesų misteris Subašas buvo sakęs daktarui Daruvalai, kad testas ŽIV nustatyti trunka ne mažiau nei dvi dienas. O jeigu pirmojo tyrimo rezultatas būna teigiamas – ir ilgiau.

– Šiaip ar taip, ji sveika, – pranešė daktaras Tata. – Analizės rezultatas – neigiamas.

– Iš tiesų mikliai apsisukote, – atsakė daktaras Daruvala. – Ar tai tikrai tos mergaitės tyrimai? Madu? Jos vardas Madu?

– Taip, taip, – patikino daktaras Tata; dabar jau jis galėjo leisti sau pasirodyti nekantraująs. – Štai, kaip tik žiūriu į jos tyrimų rezultatus! Vardas – Madu. Atsakymas – neigiamas. Misteris Subašas ką tik padėjo jos aplanką man ant stalo.

Kažin kiek tam misteriui Subašui metų? – magėjo paklausti daktarui Daruvalai, bet šito pokalbio jis jau buvo sotus iki kaklo – spėjo pakankamai susierzinti. Ką gi, dabar bent jau galės išvežti mergaitę iš miesto. Jis padėkojo Tatai Du ir padėjo ragelį. Norėjo iškart vėl kibti į scenarijų, bet pirmiau paskambino į kabinetą Randžitui ir paprašė sekretoriaus pranešti ponui Gargui, kad Madu

nėra ŽIV nešiotoja. Pranešti Gargui gerų naujienų pats gydytojas nėmaž netroško.

– Iš tiesų mikliai apsisuko, – įvertino ir Randžitas; tačiau didžioji daktaro Daruvalos smegenų dalis vis dar tebebuvo užkimšta scenarijumi. Šiuo metu jis kur kas daugiau dėmesio skyrė *aniems* vaikams nei tiems, kuriuos apsiėmė globoti.

Vis dėlto gydytojas neužmiršo paprašyti Randžito, kad susiskambintų su žemaūgio žmona; reikėjo pranešti Dipai, kad Madu ir Ganešas atvažiuoja į cirką, o daktarui Daruvalai reikėjo sužinoti, kur šiuo metu cirkas yra (kad nereikėtų trankytis po visą Gudžaratą). Farokui derėjo paskambinti ir naujajam misionieriui – įspėti jėzuitą, kad savaitgalį teks praleisti kelionėje: važiuosią su vaikais į cirką, – bet jį jau vėl įsiurbė scenarijus. Pramanytasis ponas Martinas daktarui Daruvalai buvo kur kas įdomesnis už Martiną Milzą.

Deja, kuo gyviau scenaristas prisiminė Didįjį Karališkąjį cirką, kuo raiškiau vaizdavo jo artistų pasirodymus, tuo labiau baiminosi to kraupaus nusivylimo, kuris, neabejojo, apniks, kai juodu su Martinu Milzu nuveš *tikruosius* vaikus į Didįjį Mėlynąjį Nilą.

20. KYŠIS

Metas nešdintis

Lygindamas tikrąjį Martiną Milzą su savo pramanytuoju ponu Martinu Farokas pajuto šiokį tokį kaltės jausmą; scenaristą graužė įtarimas, tiesa, visiškai silpnas, kad jis perkūrė solidų pamišėlį į kvailą muilo burbulą. Pagal scenarijų, pirmą kartą aplankęs vaikus cirke, misionierius įmina į drambliašūdį, paslysta ir pargriūva. Daktaro Daruvalos dar neaplankė mintis, kad *tikrasis* misionierius, ko gero, bus įmynęs į didesnę bjaurastį nei paprastas drambliašūdis.

„Drambliašūdis". Ką gi, toks pavadinimas filmui, aišku, netiks. Farokas dėl viso pikto buvo užsirašęs jį paraštėje to puslapio, kur drambliašūdis pirmąsyk paminėtas, bet dabar išbraukė. Filmas tokiu pavadinimu Indijoje išvis būtų uždraustas. Be to, argi kas nors norėtų žiūrėti filmą „Drambliašūdis"? Žmonės nesivestų jo žiūrėti vaikų, o filmas, kaip vylėsi daktaras Daruvala, ir turėtų būti *vaikams* – jeigu išvis kam nors, atslinko niūri mintis. Jį vėl apniko abejonės savimi – senas geras scenaristo priešas; Farokas, regis, sutiko jį kaip kažin kada nematytą draugą.

Scenaristas gundėsi ir kitais netikusiais pavadinimais. „Limuzinų ruletė" – visai skoningas pavadinimas. Farokas baiminosi, kad filmas užgaus viso pasaulio žemaūgius, nesvarbu, koks būtų pavadinimas. Per įsislaptinusio scenaristo karjerą daktaras Daruvala sugebėjo įžeisti beveik visus iš eilės. O dabar, užuot kvaršinęs sau galvą, ar žemaūgiai tikrai įsižeis, gydytojas įniko svarstyti dar smulkesnę problemą: kuris iš kino leidinių pirmas klaidingai supras jo pastangas ir pradės tyčiotis. Du žurnalai, kurių jis labiausiai

nepakentė, buvo „Stardust“ ir „Cine Blitz“. Jo manymu, iš visos nešvarius kino kūrėjų baltinius taršančios spaudos šitie du labiausiai mėgo spausdinti skandalingus ir šmeižikiškus straipsnius.

Vien minties apie tuos žiniasklaidos stuobrius ir visas žurnalistikos padugnes pakako, kad Farokui pasišiauštų plaukai dėl spaudos konferencijos, kurioje jis ketino viešai paskelbti apie Inspektoriaus Dharo „mirtį“. Farokui dingtelėjo, kad jei tokią spaudos konferenciją mėgins surengti jis, nieko nepavyks sudominti, taigi, scenaristui teks prašyti, kad spaudos konferenciją surengtų pats Dharas, o tai reiškia, kad jam pačiam irgi reikėtų dalyvauti – kitaip visi palaikytų tai apgaule. Dar blogiau, Dharui ir kalbėti tektų pačiam, šiaip ar taip, kino žvaigždė juk jis. Visiems tiems pašlemėkams žurnalistams juk bus nė motais kažkokio daktaro Daruvalos motyvai visus mulkinti – jiems bus smalsu, kodėl Dharas sutikęs bendrininkauti. Kodėl Dharas visada palaikęs pasakėlę, esą aktorius ir sukūręs savąjį personažą? Taigi, kaip visuomet, netgi šitokioje tiesai atskleisti skirtoje spaudos konferencijoje, kokią įsivaizdavo Farokas, Dharui teks išberti scenaristo parašytą tekstą.

Vadinasi, didysis tiesos atskleidimas iš esmės bus tik dar vienas vaidmuo; negana to, apie pačią svarbiausią tiesą taip ir liks neužsiminta – apie tai, kad Inspektorių Dharą daktaras Daruvala sukūrė vien iš meilės Džonui D. Tokio prisipažinimo nevalia mesti į žiniasklaidos liūną. Farokas gerai žinojo, kad nėmaž nenorėtų išvysti, kokiais patyčių purvais būtų apdrabstyta šitokia meilė; kas jau kas, o „Stardust“ ir „Cine Blitz“ tikrai pasistengtų.

Pastaroji Dharo spaudos konferencija tyčia buvo sumanyta kaip farsas. Dharas ir vietą jai pasirinko ne bet kokią – „Tadž Mahalo“ baseiną; pasak jo paties, kas gali būti smagiau nei išvysti suglumusių, išsižiojusių užsienio svečių veidus. Žurnalistai tuoj pat ir pasipiktino, mat tikėjosi intymesnės aplinkos. „Ar jūs stengiatės pabrėžti, kad pats esate užsienietis, iš tikrųjų visai ne indas?“ Toks buvo pirmas klausimas. Ir štai koks buvo atsakymas: Dharas nėrė į baseiną. Jokio atsitiktinumo: jis tyčia gviešėsi aptaškyti žurnalistus. Atsakydavo tik į tuos klausimus, į kuriuos norėdavo atsakyti, kitus nuleisdavo negirdomis. Tai buvo interviu, kurį nuolat lydėjo

Dharo pūkštelėjimai į baseiną. Kol jis būdavo paniręs, žurnalistai, nesirinkdami žodžių, skubėdavo išsakyti, ką mano apie jį.

Farokas vylėsi, kad Džonas D. tik džiaugsis, galų gale išsivadavęs nuo Inspektoriaus Dharo vaidmens; pinigų aktoriui tikrai nestigo, ir šveicariškasis gyvenimas jam patiko labiau. Vis dėlto daktaras Daruvala įtarė, kad širdies gilumoje Dharas brangina tą neapykantą, kurią pats užmaišė žurnalistinių pamazgų katile; tai, kas sukėlė visų gandonešių kino žurnalistų įnirtį, galbūt ir buvo geriausias Džono D. vaidmuo. Farokas pagalvojo apie tai ir nutarė žinąs, ką rinktųsi Džonas D.: jokios spaudos konferencijos, jokios paviešintos tiesos. „Tegul sau suka galvą“, – štai ką pasakytų Dharas. Dharas dažnai taip sakydavo.

Scenaristas prisiminė ir dar vieną frazę; šiaip ar taip, ne tik pats ją parašė, bet ji dar buvo ir kartojama kiekviename Inspektoriaus Dharo filme, beveik pačioje pabaigoje. Dharui visuomet pasipindavo pagunda nuveikti dar ką nors – suvilioti dar vieną moterį, nudėti dar vieną niekdarį; bet Inspektorius Dharas visada žinodavo, kada sustoti. Žinodavo, kada darbas jau padarytas. Kartais kokiam nors kėslus rezgančiam barmenui, kartais bendradarbiui policininkui iš tų, kurie niekad nepasisotina, kartais kokiai nors gražiai moteriai, nekantraujančiai su juo pasimylėti, Inspektorius Dharas pasakydavo tą pat: „Metas nešdintis.“ O tada ir nešdindavosi.

Šiuo atveju, įvertinęs aplinkybes: kad nori padėti paskutinį Inspektoriaus Dharo epopėjos tašką ir visam laikui dingti iš Bombėjaus, – Farokas žinojo, ką jam patartų Džonas D. „Metas nešdintis“, – štai ką pasakytų Inspektorius Dharas.

Dar laukia ir patalinės blakės

Anais laikais, kai luošų vaikų ligoninės priimamajame bei gydytojų kabinetuose niekas nė nesapnavo apie oro kondicionierius, virš stalo, prie kurio, nugrimzdęs į apmąstymus, dabar sėdėjo Farokas, palubėje visą laiką sukosi ventiliatorius, o langas į pratybų kiemą nuolat būdavo atidarytas. Šiais laikais, kai lango niekas nebeatida-

rinėdavo, o patalpoje be paliovos raminamai dūzgė oro kondicionierius, Farokas buvo atkirstas nuo vaikų verksmo, sklindančio iš pratybų kiemo. Kai gydytojas eidavo per kiemą arba kai kas nors pakviesdavo pažiūrėti, kokią pažangą dėl fizioterapijos pratimų padaręs koks nors jo operuotas ligoniukas, vaikų ašaros jo pernelyg nenuliūdindavo. Šiek tiek skausmo Farokui siejosi su gijimo procesu – tai tiesiog neišvengiama, nes sąnarį po operacijos (*ypač* po operacijos) būtina judinti. Tačiau vaikai ne tik rėkdavo iš skausmo, bet dar ir verkšlendavo laukdami skausmo, o šitas apgailėtinas kniaukimas gydytoją erzindavo.

Farokas atsisuko į uždarytą langą ir pažvelgė į pratybų kiemą; net ir be garso, vien iš vaikų išraiškų, gydytojas skyrė, kuriems iš tikrųjų skauda, o kurie tik niekingai bijo laukiamo skausmo. Fizioterapijos specialistai, irgi be garso, įkalbinėjo vaikus judėti: štai vienam, kuriam neseniai pakeistas klubo sąnarys, būtina atsistoti, kitas, operuotu keliu, šnekinamas žengti žingsnį, dar vienas įtikinėjamas mankštinti naująjį alkūnės sąnarį. Pratybų kiemo vaizdas daktarui Daruvalai buvo tarytum sustojęs laike, gydytojas pagalvojo, kad jo sugebėjimas girdėti tai, kas negirdima, yra vienintelis abejonių nekeliantis jo žmogiškumo matas. Nors langas buvo uždarytas, nors tykiai dūzgė oro kondicionierius, daktaras Daruvala vis tiek girdėjo gailų verkšlenimą. Pats metas nešdintis, dingtelėjo jam.

Farokas atidarė langą, persisvėrė laukan. Jam smogė slegiantis, sūkuriuojančias dulkes nešantis karštis, nors oras (kaip Bombėjui) buvo dar gana vėsus ir sausas. Vaikų aimanos maišėsi su nenutrūkstamu automobilių tūtavimu ir pjūklo džyrinimą primenančiu mopedų džeržgimu. Daktaras Daruvala giliai įkvėpė viso šito į plaučius. Prisimerkęs įsižiūrėjo į dulkėtą tvaskesį. Nužvelgė pratybų kiemą kone prašalaičio akimis – tai buvo atsisveikinimo žvilgsnis. Paskui gydytojas išsikvietė Randžitą norėdamas išklausyti pranešimus.

Daktaro Daruvalos nėmaž nenustebino žinia, kad Dipa jau susitarė su Didžiuoju Mėlynuoju Nilu, – gydytojas nė nesitikėjo, kad žemaūgio žmonai pavyks išpešti ką geriau. Cirkas mėgins ko nors išmokyti talentingąją „seserį“. Tam skirs tris mėnesius: mergaitę

maitins ir rengs, skirs pastogę, pasirūpins ir jos luošu „broliu". Jei paaiškės, kad iš Madu įmanoma išugdyti artistę, abu vaikai galės likti Didžiajame Mėlynajame Nile. Jei ne – cirkas paleis juos į visas keturias puses.

Pagal Faroko scenarijų, Didysis Karališkasis Mažylei, kai ji tik pradėjo treniruotis, mokėjo tris rupijas per dieną; išgalvotasis Ganešas algos negavo – dirbo už maistą ir stogą virš galvos. Didysis Mėlynasis Nilas manė ir šiaip jau darąs paslaugą Madu, išvis ją priimdamas, tad mokėti nė nesiruošė. Tikrasis vaikiščias su sutraiškyta koja turėtų džiaugtis vien teise pavalgyti ir priglausti galvą; tikrasis Ganešas turės ir dirbti. Vaikų kelionę ten, kur gastroliuoja cirkas, apmoka tėvai, tuo atveju, jei jie našlaičiai, kelionės išlaidas padengia „rėmėjai"; Madu ir Ganešas į cirką atvažiuoja patys. O šiuo metu cirkas spektaklius rodo Džunagadhe – nedideliame, gal 100 000 gyventojų turinčiame, Gudžarato valstijos mieste.

Džunagadhas! Pirmyn teks važiuoti ištisą dieną, tiek pat truks kelionė atgal. Jų laukia skrydis į Radžkotą, iš ten dar dvi ar tris valandas kratysis automobiliu, kol pasieks mažesnį miestą; oro uoste juos pasitiks cirko vairuotojas, be jokios abejonės, koks nors nekvalifikuotas darbininkas, tikras nutrūktgalvis kelyje. Tačiau važiuoti traukiniu būtų dar blogiau. Farokas žinojo, kaip Julija nemėgsta, kai jis išvyksta su nakvyne, be to, Džunagadhe veikiausiai nebus kur prisiglausti, nebent vyriausybės remiamuose Apygardos namuose, kur utėlės gal tiktai tikimybė, užtat patalinės blakės – garantija. Be visų šitų džiaugsmų, dar laukia keturiasdešimt aštuonios valandos pašnekesių su Martinu Milzu ir nė minutės prisėsti prie scenarijaus. Scenaristas net pagalvojo, kad *tikrasis* daktaras Daruvala virto besiklostančios paralelinės istorijos personažu.

Hormonų šėlsmas

Paskambinęs į Šventojo Ignoto mokyklą perspėti naujojo misionieriaus dėl artėjančios kelionės, daktaras Daruvala nejučia susimąstė, ar tik jo kūrinys nebūsiąs pranašiškas. Jis jau buvo apibūdinęs pra-

manytąjį poną Martiną kaip „populiariausią mokyklos mokytoją“, ir še tau, tėvas Cecilijus jau pasakoja scenaristui, kad šįryt, apsilankęs pamokose, iškart susidarė įspūdį, kad Martinas Milzas per akimirką tapęs „nepaprastai populiarus – tiesiog iš pirmo žvilgsnio“. Jaunasis Martinas, kaip jį atkakliai vadino tėvas Cecilijus, jau spėjo įtikinti tėvą rektorių, kad į aukštesniųjų klasių mokymo programą leistų įtraukti Grehemo Grino kūrybą; nors ir prieštaringai vertinamas, Grehemas Grinas Martinui Milzui buvo vienas iš katalikybės didvyrių.

– Šiaip ar taip, šis romanistas populiarino katalikybės tiesas, – pridūrė tėvas Cecilijus.

Farokas, kuris nuo seno laikė save ištikimu Grehemo Grino gerbėju, įtariai paklausė:

– Katalikybės tiesas?

– Tarkime, savižudybę laikė mirtina nuodėme, – paaiškino tėvas Cecilijus. (Matyt, tėvas Julijonas leido Martinui Milzui su aukštesniųjų klasių moksleiviais analizuoti „Būties esmę“.) Daktarui Daruvalai, tegul trumpam, pasitaisė ūpas; galbūt per visą ilgą kelionę į Džunagadhą ir atgal kaip nors pavyks pakreipti pokalbį apie Grehemą Griną. Kažin ką dar tasai fanatikas laiko didvyriais, susidomėjo gydytojas.

Farokas jau senokai neturėjo su kuo pasikalbėti apie Grehemą Griną. Julija ir kai kurie apsiskaitę jos draugai labiau mėgo aptarinėti šiuolaikinius autorius, Faroką dėl pomėgio vis iš naujo skaityti tuos kūrinius, kurie, jo manymu, buvo klasika, jie laikė senamadišku. Daktarą Daruvalą šiek tiek gąsdino Martino Milzo išsilavinimas, bet galbūt Grehemas Grinas pakiš gydytojui ir scholastui kokių nors bendrų temų.

Daktaras Daruvala negalėjo žinoti, kad savižudybės tema Martinui Milzui rūpi kur kas labiau nei Grehemo Grino rašytojo talentas iš esmės. Katalikui savižudybė reiškė šiurkštų Dievo valios žmogaus gyvenime nepaisymą. Martinas galvojo apie Arifą Komą; reikia manyti, musulmonui buvo aptemęs protas – argi kas nors, būdamas sveiko proto, įsimylėtų Verą? Nebent tasai protas būtų visai kitaip sunarstytas.

Netekti teisės į bažnytines laidotuves – nieko baisiau Martinas Milzas negalėjo nė įsivaizduoti; vis dėlto Bažnyčia numatė ir išimčių: savižudžiui atleistina tuo atveju, jeigu jam pasimaišęs protas arba jei jis pats nesuvokia, kad žudosi. Misionierius vylėsi, kad turko savižudybę Dievas priskirs prie tų, kai nusižudo pakrikusio proto žmogus. Šiaip ar taip, Martino motina iškrušo vaikinui smegenis. Argi po to Arifas dar galėjo blaiviai mąstyti?

Vis dėlto, jei daktaras Daruvala negalėjo numatyti, kokia ta Martino Milzo katalikiškoji taip gydytojo mėgstamo autoriaus kūrinių interpretacija, juo labiau Farokas nenutuokė apie tam tikrą nemalonų įvykį, jau gerai įdienojus sukrėtusį Šventojo Ignoto mokyklą; tėvas Cecilijus bandė apie tai užsiminti, bet labai jau nerišliai. Misijos ramybę sudrumstęs nesutramdomas įsibrovėlis; teko kviesti policiją, kad pažabotų tą pasiutusį individą, kurio smurtavimą tėvas Cecilijus priskyrė prie „hormonų šėlsmo".

Farokui ši frazė taip patiko, kad net užsirašė.

– Tik pamanykite, tai buvo ne kas kita, o transvestitas prostitutė! – sušnibždėjo tėvas Cecilijus į ragelį.

– Kodėl jūs kuždate? – pasiteiravo daktaras Daruvala.

– Tėvas rektorius dėl to įvykio vis dar smarkiai prislėgtas, – lyg paslaptį patikėjo tėvas Cecilijus Farokui. – Gali įsivaizduoti tokį dalyką? Mus užgriuvo *hidžra*, ir dar tokiu metu, kai vyksta pamokos!

Daktaras Daruvala pamėgino įsivaizduoti reginį ir mažne pralinksmėjo.

– Galbūt jis, arba ji, panūdo užlopyti išsilavinimo skyles? – išsakė prielaidą tėvui Cecilijui.

– Tai tvirtino, kad atėjo kažkieno kvietimu, – pasakė tėvas Cecilijus.

– *Tai?* – nepatikėjo savo ausimis daktaras Daruvala.

– Na, jis ar ji, nesvarbu, kas būtų iš tikrųjų, užtat buvo stambus ir stiprus. Paklaikusi prostitutė, iš tų pamišėlių, kurie rengiasi priešingos lyties drabužiais! – kuždėjo tėvas Cecilijus. – Juk jie ryja hormonus, ar ne?

– Hidžros ne, – paprieštaravo daktaras Daruvala. – Estrogenų jie nevartoja. Jiems pašalinami kiaušai ir penis – vienu vieninteliu

peilio šmirkštelėjimu. O paskui žaizda prideginama verdančiu aliejumi. Lieka randas, panašus į moters makštį.

– Dievulėliau... verčiau nepasakotum! – išsprūdo tėvui Cecilijui.

– Kartais, bet nelabai dažnai, jiems chirurginiu būdu implantuojamos krūtys, – pridūrė daktaras Daruvala.

– Šitam buvo implantuoti kažkokie *gelžgaliai*! – energingai pareiškė tėvas Cecilijus. – Jaunasis Martinas tuo metu vedė pamoką. Su tuo ypata galynėtis teko tėvui rektoriui ir man, ir dar vargšui broliui Gabrieliui, kol sulaukėme policijos.

– Labai įdomu, – tarstelėjo Farokas.

– Dar laimė, kad niekas iš vaikų to nematė, – pridūrė tėvas Cecilijus.

– Argi transvestitams prostitutėms draudžiama atsiversti? – paklausė daktaras Daruvala, kuriam buvo vienas malonumas traukti per dantį bet kokį kunigą.

– Įsisiautėję hormonai, kaip kažin ką, – primygtinai tvirtino tėvas Cecilijus. – Neabejoju, šitas bus perdozavęs.

– Juk jau sakiau – estrogenų jie paprastai nevartoja, – patikino gydytojas.

– Tasai ypata ką nors tikrai suvartojo, – laikėsi savo tėvas Cecilijus.

– Gal dabar pat galėčiau pasikalbėti su Martinu? – paklausė daktaras Daruvala. – Ar jis vis dar veda pamokas?

– Jis dabar pietauja su mažiukais, o gal šiandien ir mažyliukų eilė, – atsakė tėvas Cecilijus.

Gydytojui jau buvo beveik metas eiti pietų į Dakvorto klubą. Daktaras Daruvala bandė palikti Martinui Milzui žinutę, bet tėvas Cecilijus taip vargo užsirašinėdamas, kad gydytojui neliko abejonių: teks dar kartą skambinti.

– Pasakykite jam tik tiek, kad paskambinsiu dar kartą, – galiausiai neteko kantrybės Farokas. – Ir dar pasakykite, kad būtinai trauksime į cirką.

– O, kaip smagu! – atsakė tėvas Cecilijus.

Havajietiški marškiniai

Detektyvas Patelis prieš pietus Dakvorto klube norėjo susitelkti, bet visus gerus ketinimus suardė incidentas Šventojo Ignoto misijoje. Lyg ir menkas nusižengimas, nieko ypatinga, bet apie tai pranešta pačiam komisaro pavaduotojui, nes įvykis priskirtas nusikaltimų, susijusių su Dharu, kategorijai. Prasižengėlis, pasirodo, buvo vienas tų transvestitų prostitučių, kuriuos per peštynes Folklando kelyje sužalojo Dharo vairuotojas žemaūgis, – hidžra sutrupintu riešu, mat Vinodas kaip reikiant užtvojo jai skvošo raketės kotu. Eunuchas transvestitas prisistatė į Šventojo Ignoto misiją ir ėmėsi šventinti vargšus senolius kunigus gipso tvarsčiu, ir dar paaiškino, neva Inspektorius Dharas visiems transvestitams prostitutėms paskelbęs, kad misijoje juos sutiks išskėstomis rankomis. Dharas dar patikinęs hidžras, kad ten visada galima rasti ir jį patį.

– Bet tai buvo ne Dharas, – hindi kalba aiškino hidžra detektyvui Pateliui. – Tai buvo kažkas kitas. Apsišaukėlis, apsimetinėjantis Dharu.

Kitu atveju Patelis būtų griuvęs juokais išgirdęs, kaip transvestitas prostitutė skundžiasi, neva kažkas kitas yra „apsišaukėlis“, bet dabar detektyvui ne juokai buvo galvoj, tad dėbtelėjo į hidžrą nekantriai, su panieka. Tai buvo aukštaūgė, plačiapetė, kaulėto veido kekšė, kurios mažos krūtys buvo įžiūrimos tik todėl, kad vilkėjo lyg maišas kadaruojančius havajietiškus marškinius atsegtomis dviem viršutinėmis sagomis. Palaidi marškiniai ir itin aptemptas ryškiai raudonas trumputis sijonėlis buvo absurdiškas derinys – prostitutės hidžros paprastai dėvi sarį. Be to, dažniausiai jos labiau nei ši pasistengia atrodyti kuo moteriškiau; šitos krūtys (kiek komisaro pavaduotojas galėjo įžiūrėti) buvo gana stangrios, netgi dailios formos, tačiau smakras akivaizdžiai apšepęs, o viršutinę lūpą dengė aiškiai matomas želiančių ūsų šešėlis. Galbūt hidžra nusprendė, kad havajietiškų marškinių spalvos užtektinai moteriškos, ką jau kalbėti apie piešinį: gėlių žiedus ir papūgas, tačiau moteriškumo ši apranga jai nepridėjo nė per nago juodymą.

Detektyvas Patelis tęsė kvotą hindi kalba.

– Kur gavai tuos marškinius? – paklausė.

– Juos vilkėjo Dharas, – atsakė prostitutė.

– Tai jau kažin, – suabejojo komisaro pavaduotojas.

– Juk jau sakiau – tai buvo apsišaukėlis, – priminė prostitutė.

– Kur rasi tokį kvailį, kuris sumanytų apsimetinėti Dharu, ir dar šmėkliuotų Folklando kelyje? – negalėjo patikėti Patelis.

– Atrodė, kad jis nė nežino esąs Dharas, – paaiškino hidžra.

– Aha, viskas aišku, – nusišaipė Patelis. – Tai buvo apsišaukėlis, bet pats nežinojo toks esąs.

Hidžra sugipsuotu riešu pasikasė kumpą nosį. Kvota Pateliui mirtinai įgriso, bet jis kol kas nepaleido hidžros – tik todėl, kad tas absurdiškas reginys padėjo detektyvui sutelkti mintis į Rahulą. Žinoma, Rahului dabar kokie penkiasdešimt treji ar ketveri, ir ji tikrai nekristų į akis kuo kvailiausiomis pastangomis *atrodyti* kaip moteris.

Komisaro pavaduotojui dingtelėjo, kad šitoks galėjo būti vienas iš Rahulo metodų, kuriais naudojantis jam pavyko išgalabyti šitiek žmonių tame pačiame Bombėjaus rajone. Galbūt į viešnamį jis užsukdavo vyro pavidalu, o išeidavo jau atrodydamas kaip nusivalkiojusi šliundra – bet galėjo išeiti ir atrodydamas kaip patraukli moteris, tegul ir ne pirmos jaunystės. Visą rytą iki tol, kol sutrukdė šitas vėjais jo laiką švaistantis hidžra, Patelis gana vaisingai dirbo; komisaro pavaduotojas naršė visą informaciją apie Rahulą ir buvo gerokai pasistūmėjęs į priekį. Pravertė ir naujųjų Dakvorto klubo narių sąrašas.

– Gal kada esi girdėjusi apie zenaną, vardu Rahulas? – paklausė Patelis hidžros.

– Tas pats senasis klausimas, – atsakė transvestitas.

– Bet dabar ji būtų jau *tikra* moteris – po lyties keitimo operacijos, – pridūrė detektyvas. Jis žinojo, kad kai kurioms hidžroms vien mintis apie visiškai lytį pakeitusius transseksualus kelia pavydą, bet anaiptol ne daugumai; dauguma hidžrų buvo kaip tik tai, kas ir norėjo būti, o normali moteriška makštis joms nė nebuvo reikalinga.

– Jeigu tik pažinočiau ką nors tos padermės, tikriausiai užmuščiau, – visai geraširdiškai tarė hidžra. – Na, dėl tų jos *kūno dalių*, –

pridūrė šypsodamasi; transvestitas, savaime aišku, tik juokavo. Detektyvas Patelis apie Rahulą žinojo daugiau nei šita hidžra; per pastarąsias dvidešimt keturias valandas detektyvas apie ją išsiaiškino daugiau, nei žinojo pastaruosius dvidešimt metų.

– Gali sau eiti, – tarė komisaro pavaduotojas hidžrai. – Tik marškinius, žinoma, paliksi čia. Pati pripažinai, kad juos pavogei.

– Juk neturiu nieko kito apsivilkti! – pasipiktino hidžra.

– Ką nors jau surasime, – pažadėjo policininkas. – Tik abejoju, ar tiks prie mini sijonėlio.

Išeidamas iš kriminalinių nusikaltimų skyriaus sutartųjų pietų į Dakvorto klubą, detektyvas Patelis pasiėmė popierinį maišelį; jame buvo apsišaukėliui Dharui priklausę havajietiški marškiniai. Komisaro pavaduotojas gerai žinojo, kad per pietus sulauks atsakymų anaiptol ne į visus klausimus, į kai kuriuos gal nė nebus įmanoma atsakyti, tačiau havajietiškų marškinių klausimas atrodė pakankamai paprastas.

Aktorius pataiko atspėti

– Ne, – tarė Inspektorius Dharas. – Šitokių marškinių nė už ką neapsivilkčiau. – Jis skubriai, abejingai dirstelėjo į popierinį maišelį, nesivargino net išsitraukti marškinių, ką ten, net neprisilietė.

– Etiketėje pažymėta, kad jie siūti Kalifornijoje, – pranešė aktoriui detektyvas Patelis.

– Nesu buvęs Kalifornijoje, – atsakė Dharas.

Komisaro pavaduotojas pasidėjo maišelį po kėde. Atrodė šiek tiek nusivylęs, kad havajietiški marškiniai taip ir nepralaužė ledų – pokalbis vėl įstrigo. Vargšė Nensė išvis nepravėrė burnos. Dar blogiau: ji sumanė apsivilkti sarį, ir dar susisupo juo taip, kad apnuogintų bambą; auksinių plaukelių takutis, kopiantis jos pilvu bambos link, sudirgino poną Setną nė kiek ne mažiau nei tas bjaurus popierinis maišelis, kurį policininkas pasidėjo po kėde. Maišėkas kaip tik patogus pakišti bombą, galvojo senasis patarnautojas. O kaip jį piktino vakarietės moterys, išsipuošusios indiškais drabužiais! Tuo

labiau kad itin balta šitos moters juosmens oda labai jau nederėjo su saulės nurudintu veidu. Tikriausiai įjunko gulinėti įsaulyje, akis užsivožusi lėkštelėmis, pagalvojo ponas Setna; jį trikdė bet koks, tegul menkas, liudijimas, kad moteris galėjo gulėti aukštielninka.

Savo ruožtu užkietėjusio smalsautojo daktaro Daruvalos žvilgsnis nevaldomai vis krypo į Nensės bambos kailiuką; kadangi įsitaisydama Damų sode ji prisitraukė kėdę prie pat stalo, gydytojas pasijuto sėdįs kaip ant adatų, mat dabar to stebuklo nebegalėjo matyti. Neilgai trukus Farokas susizgribo dirsčiojąs į Nensės „meškėno akis". Gydytojo nužiūrinėjama Nensė ėmė taip nervintis, kad išsitraukė iš rankinės saulės akinius ir pasikabino ant nosies. Ji šiek tiek priminė aktorę, kuri stengiasi susikaupti prieš išeidama į sceną.

Inspektorius Dharas puikiai žinojo, ką daryti, kai kas nors bando slapstytis po tamsiais akiniais. Nutaisęs pasitenkinimo kupiną išraišką, įsistebeilijo tiesiai į tuos akinius, tarsi sakydamas Nensei, kad *jo* akims jokie akiniai ne kliūtis, kad jis vis tiek aiškiai įžiūri jos akis. Dharas žinojo, kad šitai privers ją netrukus nusiimti akinius.

Tiesiog nuostabu – dabar *abu* vaidina! – dingtelėjo daktarui Daruvalai.

Ponui Setnai pasibjaurėjimą kėlė jie visi. Viešoje vietoje tokie netaktiški, tokie nemandagūs, lyg kokie nebrendilos paaugliai. Nė vienas net nedirstelėjo į valgiaraštį, nė vienas nesiteikė net antakio kilstelėti, kad padavėjas susiprastų atnešti aperityvo, ką ten, jie net tarpusavyje nesišneka! Poną Setną taip pat didžiai papiktino ir tiesiog prieš akis sėdintis paaiškinimas, kodėl detektyvas Patelis laisvai kalba angliškai: pasirodo, policininko žmona – kažkokia suskretėlė amerikietė! Neverta nė sakyti, kad tokią santuoką ponas Setna laikė mišria ir iš visos širdies tam nepritarė. Ir jau išvis senąjį patarnautoją užsiutino tai, kad Inspektorius Dharas štai lyg niekur nieko akiplėšiškai riogso Dakvorto klube, nors pono Lalo, kurio burnoje rastas perspėjimas, dar nė kūnas nespėjo atšalti! Nelemtas aktorius labai jau lengvabūdiškai užtraukia pavojų kitiems dakvortiečiams! Štai kiek informacijos prisilasiojo ponas Setna, nenuilstantis ir pavydėtinai įgudęs svetimų pokalbių klausytojas, tačiau šito anaiptol neužteko suprasti, kad žino toli gražu ne viską.

Tokiam žmogui kaip ponas Setna, bet kurią akimirką pasiruošusiam ką nors pasmerkti, pakako ir nedidelės informacijos nuotrupos, kad susidarytų aiškią nuomonę.

Žinoma, buvo ir kita priežastis, dėl kurios ponas Setna siaubingai niršo ant Inspektoriaus Dharo. Senasis patarnautojas buvo ne tik parsas, bet dar ir praktikuojantis zoroastras, tad nesunku atspėti, kaip reagavo į naujosios Inspektoriaus Dharo kvailystės afišas. Nuo pat anų laikų, kai dirbo Ripono klube ir verdančia arbata apliejo peruką dėvinčiam žmogynui kiaušą, ponas Setna dar nė karto nebuvo vėl šitaip užsiplieskęs teisuolišku pykčiu. Grįždamas namo iš Dakvorto klubo jis matė, kaip darbininkai klijuoja naujojo filmo plakatus, ir dabar tiesiogiai kaltino „Inspektorių Dharą ir Tylos Bokštus", kam užleido jį kraupiais sapnais – košmarai jam paprastai nesisapnuodavo.

Ponas Setna regėjo vaiduokliškai blyškią karalienės Viktorijos statulą – visai tokią, kokia kadaise stovėjo Viktorijos stotyje, tik sapne statula sklandė oru. Plūduriavo ore pakibusi per kokią pėdą virš pono Setnos numylėtos ugnies šventyklos grindų, o visi tikintieji parsai grūdosi pro duris laukan. Ponas Setna buvo tikras: jei nebūtų išvydęs tos šventvagiškos filmo afišos, nekamuotų ir tokie šventvagiški sapnai. Pašokęs iš miego jis užsimaukšlino meldimosi kepuraitę, bet apniko dar vienas bjaurus sapnas ir kepuraitė nuslydo nuo galvos. Šįsyk ponas Setna gulėjo parsų kaimo tarybos, Pančajato, katafalke – jį vežė į Tylos Bokštus; jis jau buvo negyvėlis, bet vis tiek užuodė savo paties laidojimo apeigų aromatą – smilkomo santalo dūmus. Staiga kvapą užgniaužė puvėsių tvaikas – dvokė grifų snapai ir nagai; ponas Setna pradėjo dusti ir vėl pabudo. Meldimosi kepuraitė voliojosi ant grindų, ir jam, pusiaumigam, pasirodė, kad ten lūkuriuoja pasikūprinusi varna; jis net beviltiškai pabandė nuvyti tą įsivaizduojamą paukštį.

Daktaras Daruvala į poną Setną dirstelėjo tik kartą. Išvydęs svilinantį žvilgsnį net pagalvojo, ar nebus darkart šliūkštelėta karštos arbatos. Ponas Setna gydytojo žvilgsnį suprato kaip kvietimą.

– Gal norite aperityvo prieš pietus? – paklausė patarnautojas sutrikusio ketverto. Kadangi „aperityvas" – ne tas žodis, kuris būtų

dažnai vartojamas Ajovoje, be to, Nensė niekada negirdėjo, kad taip būtų sakęs Diteris, o ir per visą bendrą gyvenimą su Vidžaju Pateliu jis niekad nebuvo ištartas, ji ponui Setnai neatsakė, nors tas stebeilijo tiesiai į ją. (Nensė šį žodį galėjo aptikti kuriame nors iš skaitytų nukainotų amerikietiškų romanų, bet nė nebūtų žinojusi, kaip tas „aperityvas" tariamas, ir būtų nusprendusi, kad siužetą puikiausiai galima suprasti ir be jo.)

– Galbūt ponia pasimėgauja kokiu nors gėrimu prieš pietus? – paklausė ponas Setna, vis dar žiūrėdamas į Nensę. Niekas iš sėdinčiųjų prie stalo neišgirdo, ką ji atsakė, bet senasis patarnautojas suprato, kad ji, beveik be garso krutindama lūpas, paprašė „Thums Up" kolos. Komisaro pavaduotojas užsisakė „Gold Spot" apelsininio sodos vandens, daktaras Daruvala pageidavo „London Diet" alaus, Dharas – „Kingfisher".

– Ką gi, atrodo, bus linksma, – pajuokavo daktaras Daruvala. – Du blaivininkai ir du alaus gėrovai! – Nesulaukęs pageidaujamos reakcijos į pokštą, gydytojas ryžosi ilgai prakalbai apie pietų valgiaraščio istoriją.

Dakvorto klube kaip tik buvo kinų virtuvės diena, deja, kulinariniu atžvilgiu – ir pati prasčiausia savaitės diena. Senais laikais, be kitų virtuvės darbuotojų, buvo ir virėjas kinas, ir anuomet kinų virtuvės diena būdavo bet kurio apsirijėlio svajonė. Tačiau kinas metė darbą klube ir atidarė nuosavą restoraną, o dabartiniai virėjai nesugebėjo deramai ruošti kiniško maisto; ir vis dėlto kartą per savaitę atkakliai mėgindavo.

– Turbūt saugiausia paragauti kokio nors vegetariško patiekalo, – patarė Farokas.

– Tuo metu, kai kūnus pamatėte jūs, – lyg perkūnija iš giedro dangaus pratrūko Nensė, – jie tikriausiai atrodė jau visai nekaip.

– Taigi, kad ir kaip būtų liūdna, pirmieji juos aptiko krabai, – patvirtino daktaras Daruvala.

– Bet piešinėlis išliko ryškus, ar ne? – paklausė Nensė. – Kitaip nebūtumėte įsiminęs.

– Taip, neabejoju, kad piešta buvo nenuplaunamu rašalu, – atsakė daktaras Daruvala.

– Piešta buvo skalbinių ženklinimo rašikliu – dobio parkeriu, – paaiškino jam Nensė, nors žvelgė, regis, į Dharą. Kadangi taip ir nenusiėmė akinių, buvo neįmanoma atspėti, į ką ji žiūri iš tikrųjų. – Žinote, tai aš juos užkasiau, – kalbėjo ji toliau. – Nemačiau, kaip jie krito, užtat girdėjau. Girdėjau kastuvėlio čiaukštelėjimą, – pridūrė.

Dharas vis dar įdėmiai stebeilijo į ją, bet viršutinės lūpos dar nebuvo perkreipęs vypsnys. Nensė nusiėmė akinius, įsidėjo atgal į rankinę. Bet ten kažką išvydo ir sustingo, taip ir sėdėjo tris ar keturias sekundes prikandusi apatinę lūpą. Paskui įkišo ranką vidun ir ištraukė sidabrinį tušinuką be dangtelio – tą patį rašiklį, kurį nešiojosi visur, kur tik eidavo, ištisus dvidešimt metų.

– Dangtelį pavogė jis... arba ji, – tarė Nensė. Ir padavė tušinuką Dharui, tas perskaitė nutrūkstantį įrašą.

– *Made in*... o kur pagaminta? – paklausė jos Dharas.

– Indijoje. Trūksta žodžio *India*, – atsakė Nensė. – Dangtelį, reikia manyti, pavogė Rahulas.

– Kas galėtų užsinorėti vogti tušinuko dangtelį? – paklausė Farokas detektyvo Patelio.

– Turbūt ne rašytojas, – atsakė Dharas ir padavė rašiklį daktarui Daruvalai.

– Tikras sidabras, – įvertino gydytojas.

– Tik jį vis reikia nušveisti, – atsiliepė Nensė. Komisaro pavaduotojas nusuko akis; žinojo, kad žmona dar praeitą savaitę blizgino tą daikčiuką. Daktaras Daruvala neįžvelgė nė menkiausio ženklo, kad sidabras būtų apsiblausęs ar patamsėjęs; rašiklis žvilgėjo, netgi išgraviruotas įrašas. Kai grąžino tušinuką Nensei, ji nebenukišo jo į rankinę – pasidėjo ant stalo šalia peilio ir šaukšto. Rašiklis spindėjo labiau ir už vieną, ir už kitą.

– Įrašą šveičiu senu dantų šepetėliu, – paaiškino ji.

Dabar jau žvilgsnį į šalį nukreipė netgi Dharas; jis nebesiryžo žiūrėti jai į akis, ir tai Nensei įkvėpė šiek tiek pasitikėjimo savimi.

– Ar tikrame gyvenime jums kada nors teko paimti kyšį? – paklausė Nensė aktoriaus.

Pagaliau ji išvydo ir vypsnį – to ir tikėjosi.

– Ne, niekad, – atsakė jai Dharas.

Dabar jau nusukti akis teko Nensei, ji įsmeigė žvilgsnį į daktarą Daruvalą.

– Kažin kodėl sumanėte slėpti... kad tai jūs – visų jo filmų autorius? – paklausė Nensė gydytojo.

– Aš karjerą jau buvau padaręs, – atsakė daktaras Daruvala. – Sumanymas buvo sukurti karjerą *jam*.

– Ką gi, sumanymas išdegė su kaupu, – tarė Nensė Farokui. Detektyvas Patelis siekė jos kairės rankos, kuri gulėjo ant stalo greta šakutės, bet Nensė patraukė ranką, pasidėjo ant kelių. Tada pasisuko į Dharą. – Ir kaip jums pačiam ji patinka? Jūsų karjera... – paklausė Nensė aktoriaus.

Šis atsakė nugludintu gūžtelėjimu pečiais, kuris dar labiau pabrėžė jo vypsnį. Akyse kažkas tvykstelėjo – kažkas tuo pat metu ir žiauraus, ir linksmo.

– Turiu ir kitą, pagrindinį, darbą... kitą gyvenimą, – atsakė Dharas.

– Jums gerai, – tarstelėjo Nensė.

– Mieloji, – tarė komisaro pavaduotojas, ištiesė ranką, paėmė žmonos ranką nuo kelių, suspaudė. Atrodė, kad Nensė kiek suglebo rotanginiame krėsle. Netgi ponas Setna išgirdo jos atodūsį; tiesa, senasis patarnautojas girdėjo ir beveik visa kita, o jei ko ir negirdėjo, perprato stebėdamas, kaip kruta lūpos. Ponas Setna puikiai mokėjo skaityti iš lūpų, be to, nors buvo toli gražu nebe jaunuolis, sugebėjo itin mitriai sukiotis aplink pokalbio dalyvius; stalas keturiems asmenims jam anaiptol nebuvo neįveikiama užduotis. Damų sode nusiklausyti pokalbių buvo kur kas paprasčiau nei pagrindinėje valgomojoje salėje, mat čia virš galvos buvo tik gėlių lapinė – jokių palubėje dūzgiančių ventiliatorių.

Pono Setnos požiūriu, šie pietūs jau dabar buvo kur kas įdomesni, nei jis tikėjosi. Lavonai? Pavogtas rašiklio dangtelis? Ir užvis labiausiai pribloškianti naujiena: pasirodo, daktaras Daruvala yra tikrasis autorius viso to šlamšto, iškėlusio Inspektorių Dharą į ryškiausias žvaigždes! Ponui Setnai ėmė rodytis, kad tam tikra prasme seniai tai žinojęs; senasis patarnautojas visada nujautė, kad Farokas – ne toks žmogus, koks buvo jo tėvas.

Ponas Setna pritykino prie stalo nešinas gėrimais, taip pat be garso ir pasišalino. Visa pagieža, kurią senasis patarnautojas jautė Dharui, dabar buvo nukreipta į daktarą Daruvalą. Parsas rašo scenarijus indų filmams? Parsas pajuokia kitus parsus? Kaip jis drįsta? Ponas Setna vos tvardėsi. Vaizduotėje jau girdėjo, kaip aidžiai driokstelėtų jo sidabrinis padėklas į daktaro Daruvalos viršugalvį – nuskambėtų kaip varpas! Senajam patarnautojui teko sutelkti visą valią, kad atsispirtų pagundai pridengti tos pabaisūnės moteriškės apžėlusią bambą jos pačios servetėle, kurią ji atsainiai numetė sau ant kelių, ir tiek. Šitokią bambą reikia visada laikyti uždengtą, o gal net išvis uždrausti! Vis dėlto ponas Setna iš paskutiniųjų pasistengė atvėsti, nes nenorėjo pražiopsoti, ką sako tikras policininkas.

– Norėčiau, kad jūs visi trys apibūdintumėte, kaip, jūsų manymu, Rahulas turėtų atrodyti šiandien. Neužmirškite atsižvelgti į tai, kad Rahulas dabar – moteris, – kalbėjo komisaro pavaduotojas. – Jūs pirmas, – tarė Patelis Dharui.

– Tuštybė ir absoliutus įsitikinimas savo fiziniu pranašumu padeda jai atrodyti jaunesnei, nei yra iš tikrųjų, – prabilo Dharas.

– Bet jai dabar turėtų būti penkiasdešimt treji ar ketveri! – įsiterpė daktaras Daruvala.

– Ateis ir jūsų eilė. Prašom leisti jam pabaigti, – sudraudė jį detektyvas Patelis.

– Ji tikrai neturėtų atrodyti penkiasdešimt trejų ar ketverių, nebent labai ankstyvą rytą, – kalbėjo Dharas. – Be to, turėtų būti puikios sportinės formos. Nuo jos iš tolo trenkia plėšrūnu. Ji iš tų, kurie persekioja aukas, turiu omeny, tas, į kurias nusitaikiusi seksualiai.

– Manau, ji buvo pakabinusi akį į jį, kai jis buvo dar jaunas vaikinas, – pareiškė daktaras Daruvala.

– O kas nebuvo? – karčiai paklausė Nensė. Tiktai jos vyras pažvelgė į ją.

– Prašom leisti jam pabaigti, – kantriai pakartojo Patelis.

– Be to, ji iš tų moterų, kurios mėgaujasi priversdamos vyrą jų geisti, net jei ketina jį atstumti, – tarė Dharas; jis tyčia žiūrėjo į Nensę. – Ir dar manau, kad ji, kaip ir velionė jos teta, yra itin dygi. Visada pasirengusi ką nors pajuokti, išsityčioti iš bet kokios idėjos – iš bet ko.

– Taip, taip, – nekantriai įkišo savo trigrašį daktaras Daruvala. – Tik neužmirškime, kad ji dar ir spoksoklė.

– Atsiprašau... *kas*? – nesuprato detektyvas Patelis.

– Dar vienas giminės bruožas – ji į visus spokso. Rahulas yra užkietėjusi spoksoklė, tai neįveikiamas potraukis, – paaiškino Farokas. – Ji taip elgiasi pirmiausia dėl to, kad tyčia stengiasi būti nemandagi, bet ir dėl to, kad negali sutramdyti smalsumo. Tokia buvo ir jos teta – šito jai buvo duota ir dribtelėta! Šitaip auklėtas ir Rahulas. Jokio kuklumo. Dabar, manau, ji itin moteriška, išskyrus akis. Akys liko vyro – ji visada tave nužiūrinėja, žvelgia iš aukšto.

– Jūs baigėte? – paklausė komisaro pavaduotojas Dharo.

– Manau, taip, – atsakė aktorius.

– Man taip ir neteko pamatyti jos aiškiai, – staiga prašneko Nensė. – Buvo tamsu... arba apšvietimas visai menkas, tik žibalinės lempos. Aš tiktai dirstelėjau į ją akies kraštu, be to, tuo metu sirgau – karščiavau, smarkiai. – Ji žaidė su gulinčiu ant stalo rašikliu – pasukdavo stačiu kampu į peilį ir šaukštą, paskui vėl padėdavo greta. – Ji maloniai kvepėjo, buvo tokia švelni, kaip šilkinė, bet ir stipri, – pridūrė Nensė.

– Nusakyk tokią, kokia ji *dabar*, o ne tada, – tarė Patelis. – Kokia ji turėtų būti dabar?

– Štai kas... – atsakė Nensė. – Man rodos, ji neįstengia pažaboti kažko savyje, na, jai tiesiog būtina daryti šį ar tą. Susilaikyti ji nepajėgia. Tie dalykai, kurių ji geidžia, stipresni už ją.

– O ko ji geidžia? – paklausė detektyvas.

– Juk žinai. Mes apie tai jau kalbėjome, – atsakė Nensė.

– Pasakyk *jiems*, – paprašė jos vyras.

– Ji seksualiai susijaudinusi, manau, tai nuolatinė jos būsena, – pasakė Nensė.

– Gana neįprasta penkiasdešimt trejų ar ketverių metų žmogui, – nusprendė daktaras Daruvala.

– Bet jausmas atsidūrus greta jos būtent toks, patikėkite, – užtikrino Nensė. – Geismas jai tiesiog liejasi per kraštus.

– Ar tai jums neprimena kokio nors pažįstamo? – paklausė detektyvas Inspektoriaus Dharo, bet Dharas vis dar žvelgė į Nensę,

net negūžtelėjo pečiais. – Arba jums, daktare? – paklausė komisaro pavaduotojas Faroko. – Niekas neateina į galvą?

– Kalbate apie ką nors, ką mes iš tikrųjų pažįstame? Kaip moterį? – paklausė daktaras Daruvala komisaro pavaduotojo.

– Būtent, – patvirtino detektyvas Patelis.

Dharas prašneko vis dar nenuleisdamas akių nuo Nensės.

– Ponia Dogar, – ištarė.

Farokas prispaudė abi rankas prie krūtinės toje vietoje, kur gerai pažįstamas skausmas šonkauliuose nusmelkė taip stipriai, kad užgniaužė kvapą.

– Labai gerai, iš tiesų *įspūdinga*, – įvertino detektyvas Patelis. Ištiesė ranką per stalą, patapšnojo Dharui per plaštaką. – Iš jūsų išeitų visai neblogas policininkas, net jeigu ir neimate kyšių, – tarė detektyvas aktoriui.

– Ponia Dogar! – aiktelėjo daktaras Daruvala. – Nagi *žinojau*, kad ji tikrai kažką man primena!

– Vis dėlto kažkas ne taip, ar ne? – paklausė Dharas komisaro pavaduotojo. – Turiu omeny, jeigu iki šiol jos nesuėmėte. Juk nesuėmėte?

– Būtent, – sutiko Patelis. – Kai kas negerai.

– *Sakiau* tau, kad jis perpras, kas ji tokia dabar, – pasakė Nensė vyrui.

– Taip, mieloji, – nesiginčijo detektyvas. – Bet Rahului tapti ponia Dogar – ne nusikaltimas.

– Kaip jūs tai išsiaiškinote? – parūpo daktarui Daruvalai. – Ak taip, žinoma! Naujų narių sąrašas!

– Tai buvo puikus startas, – patvirtino detektyvas Patelis. – Promilos Rai turtą paveldėjo jos dukterėčia – ne sūnėnas.

– Nežinojau, kad ji turi dukterėčią, – prisipažino Farokas.

– Ir neturėjo, – atsakė Patelis. – Rahulas, jos sūnėnas, išvažiavo į Londoną. O grįžo tas pats Rahulas jau kaip jos dukterėčia. Lyties keitimo operacijos Anglijoje visiškai legalios. O vardą teisėtai pasikeisti galima bet kur, net Indijoje.

– Rahulas Rai ištekėjo už pono Dogaro? – vis dar negalėjo atitokti Farokas.

– Tai irgi visiškai teisėta, – atsakė detektyvas. – Negi dar nesuprantate, daktare? Ir jūs, ir Dharas galite paliudyti, kad Rahulas tuo metu buvo Goa, gyveno „Bardezo“ viešbutyje, bet tai anaiptol neįrodo, kad Rahulas išvis buvo nusikaltimo vietoje! Be to, nuskambės labai jau neįtikimai, jei Nensė tvirtins atpažinusi, jog ponia Dogar – tas pats Rahulas iš dvidešimties metų praeities. Kaip pati jums sakė, Rahulo ji beveik nematė.

– Be to, anuomet jis dar turėjo penį, – pridūrė Nensė.

– Bet... per šitiek žmogžudysčių... negi neliko jokių pirštų atspaudų? – paklausė Farokas.

– Ant prostitučių kūnų pirštų atspaudų liko – šimtai, – atsakė detektyvas Patelis.

– O ant tos ridenimo lazdos, nuo kurios krito ponas Lalas? – paklausė Dharas.

– Labai gerai, – pagyrė jį komisaro pavaduotojas. – Bet ridenimo lazdos kotas buvo švariai nuvalytas.

– Tie piešinėliai! – dar bandė siūlyti daktaras Daruvala. – Rahulas visada įsivaizdavo esąs didis menininkas. Ponia Dogar veikiausiai irgi turi kokių nors piešinių.

– Piešiniai praverstų, dar ir kaip, – atsakė Patelis. – Bet šįryt aš pasiunčiau žmogų į Dogarų būstą, kad papirktų tarnus. – Detektyvas patylėjo, žvelgdamas tiesiai Dharui į akis. – Jokių piešinių. Rašomosios mašinėlės – ir tos nebuvo.

– Rašomųjų mašinėlių turėtų būti čia, klube, – pakišo mintį Dharas. – Tie užrašai ant dviejų rupijų banknotų – ar visi atspausdinti ta pačia mašinėle?

– Labai geras klausimas, – dar kartą pagyrė detektyvas Patelis. – Kol kas turime tris raštelius, atspausdintus dviem skirtingomis mašinėlėmis. Abi jos yra čia, šiame klube.

– Ponia Dogar! – dar sykį išsprūdo daktarui Daruvalai.

– Prašyčiau tyliau, – perspėjo komisaro pavaduotojas. Ir staiga parodė į poną Setną. Senasis patarnautojas dar bandė prisidengti veidą sidabriniu padėklu, bet detektyvas Patelis buvo pernelyg vikrus. – Kas tasai šniukštinėtojas? – paklausė detektyvas daktaro Daruvalos.

– Tai ponas Setna, – atsakė Farokas.

– Malonėkite čionai, pone Setna, – pakvietė komisaro pavaduotojas. Balso jis nepakėlė, net nedirstelėjo senojo patarnautojo pusėn. Tačiau kai ponas Setna apsimetė neišgirdęs, detektyvas pridūrė: – Puikiausiai mane girdėjote.

Ponas Setna pakluso.

– Kadangi nuklausėte mūsų pokalbį, o trečiadienį kiūtojote ausis pastatęs, kai kalbėjausi telefonu su žmona, dabar būsite toks malonus ir man padėsite, – tarė detektyvas Patelis.

– Taip, pone, – sulinksėjo ponas Setna.

– Kaskart, kai tik ponia Dogar užsuks į klubą, skambinsite man, – paliepė komisaro pavaduotojas. – Jeigu užsisakys staliuką pietums ar vakarienei, viską man pranešite. Menkiausią smulkmenėlę, kurią apie ją žinote jūs, noriu žinoti ir aš. Tikiuosi, aiškiai kalbu?

– Dar ir kaip aiškiai, pone, – patikino ponas Setna. – Ji sakė, kad jos vyras šlapinasi gėlynuose, ir dar sakė, kad vieną vakarą norėjo nerti į tuščią baseiną, – paskubomis sumarmaliavo jis. – Sakė, kad jis jau nukvakęs, ir dar kad girtuoklis.

– Visa tai galėsite papasakoti man vėliau, – nutraukė detektyvas Patelis. – O kol kas turiu jums tik tris klausimus. Paskui norėsiu, kad nešdintumėtės kuo toliau nuo šito stalo – taip toli, kad nebeišgirstumėte nė žodžio.

– Taip, pone, – sumurmėjo ponas Setna.

– Tą rytą, kai žuvo ponas Lalas... kalbu ne apie pietų metą, nes jau žinau, kad per pietus ji tikrai buvo čia... bet iš ryto, gerokai anksčiau, ar matėte čia ponią Dogar? Tai pirmasis klausimas, – pasakė komisaro pavaduotojas.

– Taip, ji buvo užsukusi perkąsti šiokių tokių pusryčių, labai anksti, – išklojo ponas Setna detektyvui. – Ji mėgsta pasivaikštinėti golfo aikštyne, kol dar nepradėję rinktis golfo žaidėjai. Paskui ji valgo truputį vaisių, tada eina mankštintis.

– Antras klausimas, – tęsė Patelis. – Ar po pusryčių, bet prieš pietus, ji persirengė?

– Taip, pone, – patvirtino senasis patarnautojas. – Pusryčiauti atėjo su suknele, gana suglamžyta. Per pietus dėvėjo sarį.

– Trečias klausimas, – tarė komisaro pavaduotojas ir padavė ponui Setnai vizitinę kortelę su telefono numeriais: kabineto kriminalinių nusikaltimų skyriuje ir namų. – Ar jos batai buvo sudrėkę? Na, kai atėjo pusryčiauti?

– Kad nepastebėjau, – prisipažino ponas Setna.

– Jums reikėtų ugdyti pastabumą, – papriekaištavo senajam patarnautojui detektyvas Patelis. – O dabar nešdinkitės kuo toliau nuo šio stalo – tai ne prašymas.

– Taip, pone, – sutiko ponas Setna ir išnyko kaip dūmas – tai jis gebėjo tobulai. Kol tie keturi išpuikėliai pietavo, senasis smalsuolis nė kojos nebekėlė į Damų sodą. Bet netgi iš tolo ponas Setna įžiūrėjo, kad moteris su apžėlusia bamba valgė atbulais dantimis; tasai storžievis jos vyras surijo savo porciją ir dar gerą pusę jos. Padoriame klube turėtų būti draudžiama valgyti vienam iš kito lėkštės, galvojo ponas Setna. Jis nusliūkino į tualetą ir įbedė akis į veidrodį, kuriame jo atspindys visu ūgiu, regis, kažkodėl drebėjo. Senasis patarnautojas viena ranka iškėlė sidabrinį padėklą ir tvojo juo per kitą plaštaką, bet garsas ne itin jį sužavėjo – išėjo tik duslus dunkstelėjimas. *Neapkenčiu* policininkų, nutarė ponas Setna.

Farokas prisimena varną

Damų sode ankstyvos popietės saulė pasislėpė už lapinės šelmens ir nebeliejo spindulių tiesiog pietautojams ant galvų; dabar šviesa smelkėsi pro augalijos sieną ir krito atskirais dryžiais. Staltiesė buvo nutaškyta mirguliuojančios šviesos lopinėliais ir besimainančiais šešėliais; daktaras Daruvala žvelgė į mažytį saulės deimančiuką, blyksintį ant sidabrinio rašiklio. Akinančiai baltas šviesos taškas tvieskė tiesiai gydytojui į akis, kol jis knaibė suzmekusias riebaluose kepintas daržoves; ištižęs murzinos spalvos patiekalas priminė jam liūčių sezoną.

Lietinguoju metų laiku visas Damų sodas būna nuklotas nudraskytais bugenvilijų žiedlapiais, pliki vijokliai vis dar atkakliai kabinasi į lapinės pinučius, o pro juos ruduoja apsiūkęs dangus ir

kliokia lietus. Visi pinti iš vytelių ir rotango palmės baldai sukrauti vieni ant kitų pokylių salėje – lietinguoju sezonu niekas nerengia pokylių. Golfo mėgėjai tūno klubo bare, gurkšnoja ir pro vinguriuojančiais vandens takeliais išmargintus langus ilgesingai žvelgia į įmirkusį aikštyną. Vejose vėjas blaško išmirusio sodo draiskanų gniutulus.

Kinų virtuvės dieną maistas visuomet sukeldavo Farokui sloguti, bet šįsyk jis negalėjo atplėšti akių nuo ryškių saulės atspindžių, kuriuos taškė sidabrinis tušinuko paviršius, – kažkas prikaustė gydytojo dėmesį, prikaustė ir nebepaleido, kažkas atkakliai kirbėjo atmintyje. Kas? Šviesos atspindys, kažkas ryškiai blizgantis... kažkas toks visiškai mažytis, toks vienišas, bet neabejotinai esantis, kaip labai tolimos kito lėktuvo šviesos, kurias kartais išvysti pro iliuminatorių, naktį skrosdamas mylių mylias tamsos virš Arabijos jūros.

Farokas atsigręžė į valgomąją salę, pažiūrėjo į atvirą verandą, pro kur andai įskrido toji šikalė varna. Daktaro Daruvalos žvilgsnis nuslydo prie ventiliatoriaus palubėje, to paties, ant kurio mentės nutūpė varna; gydytojas ilgai ilgai žvelgė, lyg laukdamas, kol jis sustos, kol mechanizmas pradės strigti už kažko kliūdamas... už ano blizgančio kažko, ką varna laikė snape. Kad ir kas tai buvo, šiaip ar taip, per didelis varnai praryti, pagalvojo daktaras Daruvala. Ir ryžosi durti pirštu į dangų.

– Žinau, kas tai buvo, – ištarė.

Niekas tuo metu nesikalbėjo, tad visi sužiuro į jį, o jis pakilo nuo stalo Damų sode, nužingsniavo į valgomąją salę ir atsistojo tiesiai po ventiliatoriumi. Tada nuo artimiausio stalo prisitraukė laisvą kėdę, bet užlipęs ant jos nė pirštų galiukais nepasiekė ventiliatoriaus.

– Išjunkite ventiliatorių! – sušuko daktaras Daruvala ponui Setnai, kuriam gydytojo keistenybės buvo anokia naujiena – kaip ir ekscentriškas jo tėvo elgesys kadaise. Senasis patarnautojas išjungė ventiliatorių. Beveik visi pietaujantieji salėje liovėsi kramtę.

Dharas ir Patelis pakilo nuo stalo Damų sode ir atskubėjo pas Faroką, bet gydytojas mostu vijo juos šalin.

– Nė vienas iš jūsų nėra pakankamai aukštas, – tarė jis. – Ūgio pakaktų tik *jai.*

Gydytojas parodė į Nensę. Regis, ir jis pasinaudojo geru patarimu, kurio komisaro pavaduotojas nepagailėjo ponui Setnai. („Jums reikėtų ugdyti pastabumą.")

Ventiliatorius jau sukosi lėčiau; kai trejetas vyrų užkėlė Nensę ant kėdės, mentės išvis nebejudėjo.

– Pasiekite ventiliatoriaus korpusą, virš menčių, – nurodė Nensei gydytojas. – Užčiuopiate griovelį?

Nensė apčiuopomis ėmė grabalioti mechanizmą; stambi jos figūra ant kėdės viršum jų atrodė išties pritrenkiančiai.

– Kažką užčiuopiu, – tarė ji.

– Braukite pirštais tuo grioveliu, – paliepė daktaras Daruvala.

– O ko aš ieškau? – paklausė jo Nensė.

– Užčiuopsite, – atsakė gydytojas. – Manau, tai jūsų tušinuko dangtelis.

Jiems teko ją prilaikyti, nes būtų nusprūdusi nuo kėdės – jos pirštai palietė daikčiuką mažne tą pat akimirksnį, kai gydytojas perspėjo, kas tai turėtų būti.

– Pasistenk nenučiupinėti – paimk už paties kraštelio ir nesuspausk, – įspėjo komisaro pavaduotojas žmoną. Nensė numetė radinį ant akmeninių grindų, o detektyvas pakėlė su servetėle už strypelio, skirto prikabinti prie kišenės.

– *India*, – ištarė Patelis – perskaitė įrašo pusę, kuri ištisus dvidešimt metų buvo atskirta nuo *Made in.*

Nensę nuo kėdės nukėlė Dharas. Ji pasirodė sunkesnė nei prieš dvidešimt metų. Iškart pasakė, kad jai reikėtų persimesti keliais žodžiais akis į akį su vyru; juodu stovėjo ir kuždėjosi Damų sode, tuo tarpu Farokas ir Džonas D. žiūrėjo, kaip vėl iš lėto pradeda suktis ventiliatorius. Paskui detektyvas su žmona vėl susėdo prie stalo, tada gydytojas ir aktorius grįžo pas juos.

– Be jokios abejonės, dabar jau rasite Rahulo pirštų atspaudų, – pasakė daktaras Daruvala komisaro pavaduotojui.

– Galbūt, – nesiginčijo detektyvas Patelis. – Kai ponia Dogar ateis čionai valgyti, vyriausiasis patarnautojas, tikiuosi, išsaugos mums

jos šakutę ar šaukštą, kad galėtume palyginti. Bet jos pirštų atspaudai ant tušinuko dangtelio dar neįrodo, kad ji buvo nusikaltimo vietoje.

Daktaras Daruvala papasakojo jiems apie varną. Savaime aišku, varna bus atsinešusi rašiklio dangtelį iš bugenvilijų tankynės prie devintosios vejos. Varnos juk minta dvėseliena.

– Tačiau ką Rahulas galėjo veikti su tušinuko dangteliu, turiu omeny – žudydama poną Lalą? – pasiteiravo detektyvas Patelis.

Nevilties apimtas daktaras Daruvala leptelėjo:

– Pasiklausius jūsų, galima pamanyti, kad teks sulaukti dar vienos žmogžudystės. O gal tikitės išpešti iš ponios Dogar išsamų prisipažinimą?

– Mums tereikia priversti ponią Dogar manyti, kad žinome daugiau, nei iš tikrųjų žinome, – atsakė komisaro pavaduotojas.

– O tai nesunku, – staiga prašneko Dharas. – Reikia iškloti žudikui, ką žudikas prisipažintų, jei sugalvotų prisipažinti. Triukas štai koks: turite priversti žudiką manyti, kad *žinote*, kas yra tikrasis žudikas.

– Būtent, – patvirtino Patelis.

– Argi ne taip buvo filme „Inspektorius Dharas ir pakartas mali“? – paklausė Nensė aktoriaus; ji turėjo omeny, kad tai buvo daktaro Daruvalos užrašyta replika.

– Labai gerai, – įvertino daktaras Daruvala.

Detektyvas Patelis nepatapšnojo Dharui rankos, tik kaukštelėjo per krumplį – vos kartą, gana smarkiai, desertiniu šaukšteliu.

– Surimtėkime, – tarė komisaro pavaduotojas. – Ketinu pasiūlyti jums kyšį – tai, ko visada troškote.

– Kad aš nieko netrokštu, – paprieštaravo Dharas.

– O aš manau, kad vis dėlto trokštate, – nesutiko detektyvas. – Manau, norėtumėte suvaidinti *tikrą* policininką. Manau, norėtumėte kai ką *iš tikrųjų* suimti.

Dharas neatsakė. Net nenusiviepė.

– Kaip manote, ar ponia Dogar jūsų vis dar geidžia? – paklausė jo detektyvas.

– Na žinoma! – sušuko daktaras Daruvala. – Pamatytumėt, kokiais žvilgsniais jį varsto!

– Aš klausiau *jo*, – susiraukė detektyvas Patelis.

– Taip, manau, ji manęs geidžia, – atsakė Dharas.

– Aišku, kad geidžia, – piktai drėbė Nensė.

– O jeigu paprašyčiau su ja pabendrauti, kaip manote, ar galėtumėte tai padaryti? Tai yra tiksliai taip, kaip pasakysiu? – paklausė detektyvas Dharo.

– O taip, tiktai pakiškite jam dialogą, jis viską suvaidins kaip reikiant! – sušuko daktaras Daruvala.

– Klausiu jūsų, – tarė policininkas Dharui. Šįsyk desertinis šaukštelis kaukštelėjo per krumplį taip, kad Dharas patraukė ranką nuo stalo.

– Norite paspęsti jai spąstus, tiesa? – paklausė aktorius komisaro pavaduotojo.

– Būtent, – patvirtino Patelis.

– O aš turėsiu veikti tiksliai pagal jūsų nurodymus? – dar paklausė aktorius.

– Taip, būtent, – atsakė komisaro pavaduotojas.

– Juk tu gali tai padaryti! – ėmėsi įtikinėti Dharą daktaras Daruvala.

– Ne apie tai kalbame, – tarė Nensė.

– Svarbu štai kas: ar jūs *norėtumėte* to imtis? – paklausė Dharo detektyvas Patelis. – Manau, tikrai norėtumėte.

– Gerai jau, gerai, – nusileido Dharas. – Taip. Taip, aš noriu to imtis.

Pirmąsyk per visus ilgai užtrukusius pietus Patelis nusišypsojo.

– Na štai, pagaliau įbrukau jums kyšį ir iškart pasijutau geriau, – tarė komisaro pavaduotojas Dharui. – Negi neaišku? Juk kaip tik tai ir yra kyšis – gauni tai, ko nori, mainais už ką nors kita. Pamanykit. Nieko ypatinga, ar ne?

– Dar pažiūrėsime, – atsakė Dharas. Jis nukreipė akis į Nensę ir susidūrė su įbestu jos žvilgsniu.

– Kažkur prapuolęs jūsų vypsnys, – tarė Nensė.

– Mieloji, – ištarė detektyvas Patelis, imdamas ją už rankos.

– Man reikia į tualetą, – pasakė ji. – Jūs man parodysite kur, – tarė pasisukdama į Dharą. Bet komisaro pavaduotojas sulaikė žmoną ir aktorių, dar nespėjusius atsistoti.

– Palaukite, kol dar neišėjote, išsiaiškinkime vieną smulkmeną, – tarė detektyvas. – Ką reiškia visi tie kliedesiai apie jūsų ir žemaūgio peštynes Folklando kelyje? Kaip suprasti tas nesąmones? – paklausė Dharo detektyvas Patelis.

– Tai buvo ne jis, – skubiai atsakė daktaras Daruvala.

– Vadinasi, tie gandai apie apsišaukėlį Dharą ne visai iš piršto laužti? – paklausė detektyvas.

– Tai ne apsišaukėlis, tai jo brolis dvynys, – paaiškino gydytojas.

– Turite *brolį dvynį*? – apstulbo Nensė.

– Identišką, – patvirtino Dharas.

– Sunku patikėti, – burbtelėjo ji.

– Jie identiški, bet vis tiek nevienodi, – pridūrė Farokas.

– Ne pats palankiausias metas jums įsitaisyti brolį dvynį Bombėjuje, – tarė aktoriui detektyvas Patelis.

– Nesibaiminkite, brolis dvynys niekur neįsivels. Jis misionierius! – paskelbė Farokas.

– Viešpatie, pasigailėk, – išsprūdo Nensei.

– Šiaip ar taip, aš tą dvynį kelioms dienoms išsivežu iš miesto – mažų mažiausiai vienai nakčiai, – pranešė jiems daktaras Daruvala. Ir buvo bepradedąs pasakoti apie vaikus ir cirką, bet niekas nenorėjo klausytis.

– Moterų tualetas, – tarė Nensė Dharui. – Kur?

Dharas ketino paimti ją už parankės, bet ji praėjo nepaliesta; jis nusekė Nensei iš paskos į vestibiulį. Beveik visi sėdintieji valgomojoje salėje nulydėjo ją akimis – moterį, kuri stovėjo ant kėdės.

– Jums tikrai bus neprošal porai dienelių išnykti iš miesto, – tarė komisaro pavaduotojas daktarui Daruvalai. Metas nešdintis, galvojo Farokas ir staiga suvokė: juk Nensė ir turėjo išeiti iš Damų sodo drauge su Dharu – net tai buvo suplanuota iš anksto.

– Norėjote, kad ji ką nors jam pasakytų – ką nors tokio, ką pasakyti gali tik ji ir tik akis į akį? – paklausė gydytojas detektyvo.

– Geras klausimas, – apsidžiaugė Patelis. – O jūs sparčiai mokotės, daktare, – pridūrė. – Galvą guldau, dabar jau parašytumėte kur kas geresnį scenarijų.

Trijų dolerių kupiūra?

Vestibiulyje Nensė tarė Dharui:

– Apie tave galvodavau ne ką mažiau nei apie Rahulą. Kartais mane nuliūdindavai.

– Niekada neturėjau tikslo tavęs liūdinti, – atsakė Dharas.

– O kokių tikslų turėjai? Kokie tavo ketinimai? – paklausė ji.

Nesulaukusi atsakymo, Nensė uždavė kitą klausimą:

– Kaip tau patiko mane kilnoti? Atrodo, kai susitinkame, tau vis tenka mane nešti. Kaip manai, aš pasunkėjau?

– Tikriausiai mudu abu priaugome šiek tiek svorio, – atsargiai atsakė Dharas.

– Aš sveriu visą toną, ir tu puikiai tai žinai, – pareiškė Nensė. – Bet aš nesu šiukšlė. Ir niekad nebuvau.

– Niekad ir nemaniau, kad tu šiukšlė, – užtikrino ją Dharas.

– Tau nederėtų taip žiūrėti į žmones, kaip žiūri į mane, – tarė Nensė. Na štai, ir vėl – jo lūpą perkreipė pašaipusis vypsnys. – Kaip tik tai ir turėjau omeny, – paaiškino Nensė. – Neapkenčiu tavęs už tai – už tai, kaip priverti mane pasijusti. Nes dėl to tiesiog nebegaliu negalvoti apie tave, net kai jau būni išnykęs iš akiračio. Galvojau apie tave visus tuos dvidešimt metų.

Ji buvo gerais trimis coliais aukštesnė už aktorių; kai staiga ištiesė ranką ir palietė jo viršutinę lūpą, pašaipusis vypsnys akimoju dingo.

– Štai, jau geriau, – tarė Nensė. – O dabar pasakyk ką nors.

Tačiau Dharas galvojo apie dirbtinį falą – ar Nensė jį tebeturi. Taip ir nesusizgribo, ką pasakyti.

– Žinai, turėtum jausti bent šiokią tokią atsakomybę už tai, kaip paveiki žmones. Ar kada nors pagalvojai apie tai?

– Galvoju apie tai visą laiką – aš ir *turėčiau* veikti žmones, – galų gale prasižiojo Dharas. – Juk aš aktorius.

– Na taip, žinoma, aktorius, – sutiko Nensė. Pastebėjo, kad jis ketino gūžtelėti pečiais, bet susilaikė. Dabar, kai jo lūpos nebebuvo perkreiptos vypsnio, Nensė netikėtai įžvelgė, kokios jos gražios – nė manyt nebūtų pamaniusi, kad jos gali šitaip traukti. – Ar tu *geidi*

manęs? Ar bent kartelį susimąstei apie *tai*? – Ji matė, kad jis mąsto, ką atsakyti, tad nė nelaukė atsakymo. – Juk tu nemoki perprasti, ko aš noriu, ar ne? – paklausė. – Taigi, kai susidursi su Rahulu, turėsi suktis apdairiau. Tu negali pasakyti man to, ką norėčiau išgirsti, kadangi anaiptol nesi tikras, kad aš tavęs geidžiu, tiesa? Tau teks įgusti perprasti Rahulą kur kas geriau, nei perpranti mane, – pakartojo Nensė.

– Tave galiu perprasti, – atsakė jai Dharas. – Tik stengiausi elgtis mandagiai.

– Aš tavim netikiu. Neįtikinai, – atrėžė Nensė. – Prasta vaidyba, – pridūrė, nors iš tikrųjų juo patikėjo.

Kai moterų tualete plovėsi rankas, Nensė išvydo tą absurdišką plautuvės įrangą: vanduo tekėjo iš vieno čiaupo – dramblio straublio. Nensė pasukiojo vieną iltį, paskui kitą, kol nustatė pageidaujamą vandens temperatūrą. Tada, prieš dvidešimt metų, „Bardezo“ viešbutyje net keturis kartus paeiliui išmirkusi vonioje, ji nepasijuto švari, o dabar vėl jautėsi susitepusi. Lengviau atsidusti galėjo nebent dėl to, kad šitas dramblys nemerkė jai akimi – bent tiek sukūrė Rahulo vaizduotė, kuriai, reikia manyti, idėją pakišo daugybės nužudytų moterų bambos.

Nensė pastebėjo ir atlenkiamą lentynėlę tualeto kabinoje – norint ją atlenkti, reikėjo patraukti už žiedo, įverto drambliui į straublį. Nensė susimąstė, kokios psichologinės priežastys lėmė, kad Rahulas pasirinko vieną dramblį ir atmetė kitą.

Grįžusi į Damų sodą, Nensė tiktai glaustai ir dalykiškai, vos keliais žodžiais nusakė, kas, jos manymu, Rahului tapo įkvėpimo šaltiniu piešti aukoms ant pilvų dramblius. Komisaro pavaduotojas ir gydytojas nuskubėjo į moterų tualetą norėdami pamatyti išdaviką dramblį savo akimis; tiesa, proga apžiūrėti tą karalienės Viktorijos laikų dvasia išgražintą čiaupą jiems pasitaikė ne iš karto – teko palaukti, kol tualete nebeliks nė vienos moters. Netgi žvalgydamasis iš tokio stebėtinai pagarbaus atstumo – iš paties atokiausio valgomosios salės kampo – ponas Setna įžiūrėjo, jog Inspektorius Dharas ir toji moteris su nepadoria bamba neturi apie ką kalbėtis, nors Damų sode buvo likę vienudu taip ilgai, kad nejauku net pagalvoti.

Vėliau, jau automobilyje, bet dar neišsukęs iš Dakvorto klubo įvažiavimo keliuko, detektyvas Patelis tarė Nensei:

– Man reikės grįžti į nuovadą, bet pirmiau parvešiu tave namo.

– Turėtum atsargiau rinktis, ko manęs prašai, Vidžajau, – atsiliepė Nensė.

– Atleisk, brangiausioji, – tarė Patelis. – Bet man labai rūpėjo sužinoti tavo nuomonę. Ar galiu juo pasitikėti? – Komisaro pavaduotojas išvydo, kad žmonos akyse vėl tvenkiasi ašaros.

– Gali pasitikėti manimi! – pravirko Nensė.

– *Žinau*, kad tavim galiu pasitikėti, mieloji, – tarė Patelis. – Bet... o juo? Kaip manai, jis susidoros?

– Jis padarys viską, ką liepsi, jei tik žinos, ko tu nori, – atsakė Nensė.

– Kaip manai, Rahulas užkibs? – paklausė jos vyras.

– O taip, – su kartėliu atsakė ji.

– Jėga, koks klientas tas Dharas, – žavėdamasis tarė detektyvas.

– Dharas žydras kaip trijų dolerių kupiūra, – atsakė Nensė.

Detektyvas Patelis nebuvo iš Ajovos, tad jam nebuvo lengva iš karto susigaudyti, kokia yra trijų dolerių kupiūra ir ar ji tikrai žydra, ką jau kalbėti apie tai, kad Bombėjuje banknotų niekas nevadina kupiūromis.

– Nori pasakyti, jis gėjus? Homoseksualus? – paklausė jis žmonos.

– Nė trupučio neabejoju. Gali manimi pasitikėti, – pakartojo Nensė. Vėl prašneko tik tada, kai jie jau buvo beveik privažiavę namus.

– Jėga, koks klientas, tai jau taip, – dar pasakė ji.

– Atleisk, mieloji, – dar sykį atsiprašė komisaro pavaduotojas matydamas, kad žmona niekaip nesiliauja verkti.

– Aš iš tikrųjų myliu tave, Vidžajau, – pralemeno ji.

– Aš irgi myliu tave, mieloji, – atsakė detektyvas.

Senas geras stūmtraukio principas

Saulė jau slinko vakarop ir Damų sode įkypi jos spinduliai skverbėsi pro lapinės pinučius; tokie pat rausvi, bugenvilijų žiedų atspalvio lopiniai mirguliavo ant staltiesės, nuo kurios ponas Setna nužėrė trupinius. Senajam patarnautojui atrodė, kad Dharas ir daktaras Daruvala jau nebepakils nuo stalo. Juodu jau senokai nebesikalbėjo apie Rahulą, ar veikiau ponią Dogar. Regis, abu vyrus dabar labiau domino Nensė.

– Kaip manai, kas su ja negerai – gal galėtum pasakyti tiksliai? – paklausė Farokas Džono D.

– Atrodo, pastarųjų dvidešimties metų įvykiai ją stipriai paveikė, – atsakė Dharas.

– Kad tave drambliašūdis! – sušuko daktaras Daruvala. – Nejaugi negali bent kartą pasakyti, ką iš tikrųjų manai?

– Gerai jau, – nusileido Dharas. – Atrodo, ji ir jos vyras iš tiesų skirti vienas kitam... na, nuoširdžiai myli vienas kitą ir panašiai.

– Taip, atrodo, tai svarbiausia, ką galima apie juos pasakyti, – sutiko gydytojas. Vis dėlto Farokas sumojo, kad šitas atradimas ne itin jį domina; šiaip ar taip, jis tebebuvo iki ausų įsimylėjęs Juliją, o juk santuokoje gyveno kur kas ilgiau nei detektyvas Patelis. – O kas vyko tarp judviejų: tavęs ir jos? – paklausė gydytojas Dharo.

– Na, kažkas, ką galėtum pavadinti senu geru stūmtraukio principu: truputis traukos, truputis atostūmio, – išsisuko nuo tiesaus atsakymo Džonas D.

– Dabar dar pasakyk, kad Žemė apvali, – susiraukė Farokas, bet aktorius tik gūžtelėjo pečiais. Staiga daktaras Daruvala pajuto, kad jį gąsdina ne Rahulas (arba ponia Dogar) – baimę gydytojui kėlė Dharas, ir tik todėl, kad gydytojas sumojo visiškai jo nepažįstąs, netgi po daugybės metų. Kaip ir anksčiau, pajutęs, kad bręsta kažkas nemalonaus, Farokas pagalvojo apie cirką, bet kai dar sykį pabandė užsiminti apie būsimąją kelionę į Džunagadhą, iškart suprato, kad Džonui D. tai kaip buvo, taip ir liko neįdomu. – Tikriausiai manai, kad sumanymas iš anksto pasmerktas žlugti – pa-

manykite, dar vienas „išgelbėkime vaikus“ mostas, – tarė daktaras Daruvala. – Moneta, kurią įmeti į laimės šulinį, kad išsipildytų noras. Lašas jūroje.

– Pasiklausęs tavęs gali pamanyti, kad tai *tu* manai, jog projektas pasmerktas nesėkmei.

Iš tiesų pats metas nešdintis, pagalvojo daktaras Daruvala. Ir staiga pastebėjo havajietiškus marškinius, kuriuos detektyvas Patelis paliko popieriniame maišelyje po kėde.

– Tu tik pažvelk. Komisaro pavaduotojas kai ką užmiršo. Kaip jam nebūdinga, – pareiškė Džonas D.

– Abejoju, ar tikrai užmiršo. Turbūt norėjo, kad tu pasiimtum, – pasakė daktaras Daruvala. Impulso paakintas gydytojas išskleidė ryškiaspalvį papūgų ir palmių margumyną tarp tvieskiančių gėlių žiedų – rėksmingi raudoni, oranžiniai, geltoni lopai neįtikėtinos džiunglių žalumos fone. Farokas pridėjo marškinius prie pečių Dharui. – Kaip tik tau tinkamo dydžio, – tarė gydytojas. – Tikrai jų nenori?

– Marškinių turiu į valias, daugiau man ir nereikia, – atsakė jam aktorius. – Atiduok šituos mano suknistam broliui dvyniui.

21. PABĖGIMAS IŠ MAHARAŠTROS

Apsauga nuo pasiutligės

Šįsyk rytą Julija užklupo jį užsikniaubusį ant stalelio svetainėje, veidu prispaudusį pieštuką prie stiklinio stalviršio. Iš trumpų brūkštelėjimų buvo aišku, kad Farokas įnirtingai ieškojo kūriniui pavadinimo. Buvo „Liūto myžalai“ (laimė, išbraukta), buvo „Hormonų šėlsmas“ (irgi išbraukta – Julija lengviau atsiduso), tačiau tas, kuris prieš pat nusmingant scenaristui, matyt, patiko, buvo apvestas apskritimu. Julija suabejojo, ar šitoks pavadinimas tikrai tiktų filmui. „Limuzinų ruletė“ – Julijai toks pavadinimas priminė vieną tų prancūziškų filmų, nepaisančių sveiko proto, – jų neįmanoma suprasti, net jei spėji perskaityti kiekvieną subtitrų žodį.

Tačiau skaityti naujųjų puslapių nebuvo kada: Julija tą rytą buvo užsiėmusi, tik spėk suktis. Ji pažadino Faroką pūstelėdama į ausį, o kol jis prausėsi, užplikė arbatos. Tualeto reikmenis ir drabužių pamainą jam jau buvo sudėjusi; neiškentė nepatraukusi per dantį dėl pirmosios pagalbos vaistinėlės – tikras paranoiko rinkinys, pareiškė Julija, juo labiau kad Farokas išvažiuojąs vos dviem dienoms.

Tačiau Indijoje daktaras Daruvala niekur nevažiuodavo neapsirūpinęs tam tikromis atsargumo priemonėmis; visada turėdavo eritromicino – patikimiausio antibiotiko nuo bronchito, taip pat lomotilo nuo viduriavimo. Tampydavosi net chirurgo reikmenų rinkinį: chirurginių siūlų ir jodoforu sterilizuotos marlės, miltelių bei tepalo su antibiotikais. Vietinėmis oro sąlygomis infekcija tuoj pat įsimeta net į menkiausią žaizdelę. Be to, gydytojas niekada niekur nevažiuodavo be rinkinio prezervatyvų pavyzdžių, kuriuos

dalydavo už dyką ir niekieno neprašomas. Visiems gerai žinoma, kaip Indijos vyrai nemėgsta naudotis prezervatyvais. Jei daktaras Daruvala sutikdavo kokį vyruką, mėgstantį pajuokauti apie prostitutes, to jam ir pakakdavo – gydytojo manymu, tai prilygo prisipažinimui. „Štai, kitąsyk išmėgink vieną iš šitų", – pasakydavo tokiam daktaras Daruvala.

Neužmiršo gydytojas įsidėti ir kokių šešių sterilių vienkartinių švirkštų su adatomis – tam atvejui, jei kam nors staiga prireiktų suleisti vaistų. Juk atsarga gėdos nedaro, cirko darbuotojus nuolat apkandžioja šunys ir beždžionės. Kažkas buvo daktarui Daruvalai sakęs, kad tarp šimpanzių paplitusi pasiutligė. Specialiai šiai kelionei Farokas apsirūpino trimis pradinėmis pasiutligės vakcinos dozėmis ir trimis dešimties mililitrų ampulėmis su žmogaus pasiutligės imunoglobulinu. Ir vakciną, ir imunoglobuliną būtinai reikėjo laikyti šaldytuve, bet mažiau nei keturiasdešimt aštuonių valandų kelionei turėtų pakakti ir termoso su ledu.

– Manai, tave kas nors apkandžios? – paklausė jo Julija.

– Galvojau apie naująjį misionierių, – atsakė Farokas; mat jam atrodė, kad jeigu jis pats būtų kokia pasiutusi Didžiojo Mėlynojo Nilo šimpanzė, jam išties magėtų krimstelėti Martinui Milzui. Tačiau Julija gerai žinojo: jis prisikrovė tiek vakcinos ir imunoglobulino, kad užtektų ir pačiam, ir misionieriui, ir abiem vaikams – ar maža kas, juk kokia pasiutusi šimpanzė gali užpulti visus.

Laiminga diena

Rytą gydytojas nieko kita taip karštai netroško, kaip perskaityti ir pataisyti naujuosius scenarijaus puslapius, bet turėjo pernelyg daug kitokių darbų. Dramblio numintas vaikiščias, aišku, buvo išpardavęs visus drabužius, kuriuos Martinas Milzas nupirko jam Mados gatvėje. Julija nieko kita ir nesitikėjo, tad nupirko tam nedėkingam nenaudėliui naujų drabužių. Teko kone grumtis, norint priversti Ganešą išsimaudyti vonioje – iš pradžių dėl to, kad jis nepageidavo nieko kita, tik važinėtis liftu, o paskui, kadangi iki tol dar niekad

nebuvo įkėlęs kojos į pastatą su balkonu Jūros bulvaro pusėje, jau nebenorėjo nieko, tiktai dairytis į atsivėrusį reginį. Be to, Ganešas stojo piestu, kai jie pamėgino apauti sveikąją jo koją sandalu, o sumanymas slėpti luošąją balta švaria kojinaite netgi Julijai nepasirodė vykęs – šiaip ar taip, kojinė greitai nebebūtų nei balta, nei švari. Sandalo teko atsisakyti, nes Ganešas ėmė skųstis negalįs paeiti – neva dirželis pernelyg spaudžia viršutinę pėdos dalį.

Atsisveikindamas pabučiavęs Juliją, gydytojas nubakštino nepatenkintą vaikiščią į laukiantį Vinodo taksi; ten, priekinėje sėdynėje, šalia vairuotojo, sėdėjo surūgusi Madu. Mergaitė irzo, kad gydytojas jos nesupranta, kad ir kokia kalba ji kalbėtų. Išbandė ir marathi, ir hindi, kol daktaras Daruvala susigaudė, kad ji nepatenkinta Vinodo parinktais drabužiais – Dipa žemaūgiui buvo tiksliai nurodžiusi, kaip reikėtų mergaitę aprengti.

– Aš ne vaikas, – piktinosi buvusi mažametė prostitutė, nors buvo visiškai aišku: Dipa ir siekė, kad mažoji kekšiukė atrodytų kaip vaikas.

– Cirkas nori, kad atrodytum kaip vaikas, – paaiškino daktaras Daruvala Madu, bet mergaitė nesiliovė pūstis; jos elgesys su Ganešu irgi buvo toli gražu ne seseriškas.

Madu pasibjaurėjusi dėbtelėjo į užburkusias Ganešo akis – šios buvo ką tik pateptos tetraciklino tepalu, tad dabar blizgėjo lyg padengtos kokia lipnia plėvele. Gydyti vaikiščią reikės dar gerą savaitę, jei ne ilgiau, tik tada akys atrodys normalios.

– O aš maniau, kad jie gydo tau akis, – negailestingai pareiškė Madu hindi kalba; Farokui susidarė įspūdis, kad kai bendraudavo su viena Madu ar vienu Ganešu, abu vaikai bent stengėsi kalbėti angliškai; dabar, būdami kartu, vartojo vien tiktai hindi ar marathi kalbas. Gydytojas iš bėdos galėjo susikalbėti hindi, bet marathi beveik išvis nesuprato.

– Svarbu, kad elgtumėtės kaip tikri brolis ir sesuo, – priminė jiems Farokas, bet luošasis elgetėlė buvo toks pat surūgęs kaip ir Madu.

– Jeigu ji būtų mano sesuo, aš ją prilupčiau, – pareiškė Ganešas.

– Na jau ne, su tokia koja nieko tu nepriluptum, – atrėžė Madu.

– Nagi, nagi! – sudraudė juos daktaras Daruvala; nusprendė kalbėti angliškai, nes beveik neabejojo, kad Madu supranta anglų kalbą ne ką prasčiau nei Ganešas, be to, jo paties manymu, angliškai jo žodžiai skambėjo autoritetingiau.

– Šiandien – jūsų laiminga diena, – tarė jis vaikams.

– Kas yra laiminga diena? – paklausė Madu gydytojo.

– Niekas, – atsakė Ganešas. – Tai nieko nereiškia.

– Tai tik posakis, – pripažino daktaras Daruvala, – bet nėra taip, kad visai nieko nereikštų. Tai reiškia, kad šiandien jums šypsosi sėkmė: jūs iškeliaujate iš Bombėjaus, važiuojate į cirką.

– Norite pasakyti, kad laimingi esame mes, o ne diena, – pareiškė dramblio numintas vaikiščias.

– Dar gerokai per anksti sakyti, kad mums šypsosi sėkmė, – pridūrė mažametė prostitutė.

Maždaug su tokia gaida jie atvažiavo į Šventojo Ignoto misiją, kur jau laukė savo tikslui visiškai atsidavęs misionierius. Martinas Milzas klestelėjo ant užpakalinės „Ambasadoriaus“ sėdynės trykšdamas nežabotu entuziazmu.

– Šiandien – jūsų laiminga diena! – paskelbė vaikams uolusis katalikas.

– Apie tai mes jau kalbėjome, – pasakė jam daktaras Daruvala. Buvo šeštadienis, dar tik pusė aštuonių ryto.

„Tadž Mahale“ – ne savose vežėčiose

Pusę devynių jie atvyko į Santa Kruso oro uosto vidaus skrydžių terminalą ir sužinojo, kad skrydis į Radžkotą atidėtas mažiausiai iki vakaro.

– Indijos oro linijos... – suaimanavo daktaras Daruvala.

– Bent jau nesigiria, – atitarė Vinodas.

Daktaras Daruvala nusprendė, kad laukti jie galėtų ir kokioje nors jaukesnėje vietelėje nei Santa Kruso oro uostas. Nespėjo Farokas visų paraginti ropštis atgal į žemaūgio taksi, Martinas Milzas jau kažkur nuklydo – ir grįžo su rytiniu laikraščiu; kol per pačias

ryto spūstis jie brovėsi atgal į Bombėjų, misionierius dosniai vaišino juos citatomis iš „The Times of India". Nebuvo ko nė tikėtis pasiekti „Tadž Mahalą" anksčiau nei pusę vienuoliktos. (Išties ekscentriškas daktaro Daruvalos sprendimas – skrydžio į Radžkotą laukti „Tadž Mahalo" viešbučio vestibiulyje.)

– Jūs tik paklausykite, – užsivedė Martinas. – „Nudurti du broliai... Policija vieną užpuoliką sulaiko, kiti du įtariamieji per neapsižiūrėjimą neša kudašių motoroleriu." Gana netikėta, kai tokiame kontekste vartojamas esamasis laikas, o ką jau kalbėti apie formuluotę „per neapsižiūrėjimą", – pareiškė anglų kalbos mokytojas. – O jau „neša kudašių"...

– „Nešti kudašių" čia gana populiari frazė, – tarė Farokas.

– Kartais būtent policija neša kudašių, – pareiškė Ganešas.

– Ką jis pasakė? – subruzdo misionierius.

– Kai įvykdomas nusikaltimas, policija dažnai neša kudašių, – ėmėsi aiškinti Farokas. – Jiems nesmagu, kad nesugebėjo užbėgti nusikaltimui už akių, o juo labiau kad negali sučiupti nusikaltėlio, tad pasipusto padus patys.

Vis dėlto apie detektyvą Patelį šito niekaip nepasakysi, galvojo daktaras Daruvala. Pasak Džono D., komisaro pavaduotojas ketino visai dienai užsidaryti su aktoriumi šio numeryje „Oberojuje" ir surepetuoti geriausią būdą prieiti prie Rahulo. Farokas jautėsi užgautas, kad jo nepakvietė dalyvauti; jie nepasisiūlė ir atidėti repeticijos, kol scenaristas grįš iš cirko; šiaip ar taip, juk reikės sugalvoti ir užrašyti dialogus, o jei rašyti dialogus ir nebuvo pagrindinis gydytojo darbas, tai eidamas antraeiles pareigas jis tai darė nuolat.

– Leiskite man pakartoti – norėčiau įsitikinti, kad supratau teisingai, – tarė Martinas Milzas. – Kartais, kai įvykdomas nusikaltimas, kudašių neša tiek nusikaltėliai, tiek policija?

– Būtent, – patvirtino daktaras Daruvala. Pats nepajuto, kad pasičiupo detektyvo Patelio mėgstamą žodį. Scenaristo dėmesį išblaškė pasididžiavimas; jis pagalvojo, koks gudrus, kone pranašiškas buvo sumanymas, kai scenarijuje taip pat nepagarbiai panaudojo „The Times of India". (Išgalvotasis ponas Martinas kur buvęs kur nebuvęs vis balsu skaito kokią nors kvailystę išgalvotiems vaikams.)

Gyvenimas mėgdžioja meną, kaip tik galvojo Farokas, kai Martinas Milzas paskelbė:

– O štai kur atgajus – bent viena atvirai išsakyta nuomonė.

Aišku, Martinas atsivertė „The Times of India“ nuomonių skyrelį ir dabar skaitė vieną iš laiškų.

– Jūs tik paklausykite, – tarė misionierius. – „Mūsų kultūra privalo keistis. Pradėti galėtume nuo pradinių mokyklų, mokydami berniukus nesišlapinti lauke.“

– Aha, lenk medį, kol jaunas, kitais žodžiais tariant, – pasakė daktaras Daruvala.

Dabar jau Ganešas pasakė kažką, kas prajuokino Madu.

– Ką jis pasakė? – paklausė Martinas Faroko.

– Sakė, kad siusioti daugiau ir nėra kur, tik lauke, – išvertė daktaras Daruvala.

Dabar jau kažką pasakė Madu – tai akivaizdžiai patiko Ganešui.

– O ką ji pasakė? – parūpo misionieriui.

– Kad jai labiau patinka šlapintis aikštelėse stovinčiuose automobiliuose, ypač naktį, – paaiškino jam gydytojas.

Kai jie privažiavo „Tadž Mahalą“, Madu burna buvo pilna betelio sulčių, iš lūpų kampučių jau varvėjo kraujo raudonumo seilės.

– Kad man jokių čiaumojimų „Tadž Mahale“, – perspėjo gydytojas. Mergaitė išspjovė ryškiaspalvę masę ant Vinodo taksi priekinio rato; žemaūgis ir durininkas sikhas pasibjaurėję žiūrėjo, kaip tiškalas tįsta iki pat žiedinio įvažiavimo kelio.

– Žinok, kad cirke jokio paano – nė į burną, – priminė gydytojas Madu.

– Kol kas mes dar ne cirke, – suniurusi burbtelėjo mažoji kekšiukė.

Žiediniame įvažiavimo keliuke grūdosi daugybė taksi, stovėjo visa eilė pažiūrėti prabangių automobilių. Dramblio numintasis vaikiščias kažką pasakė Madu ir ši kaipmat pralinksmėjo.

– Ką jis pasakė? – misionieriui vėl teko klausti daktaro Daruvalos.

– Pasakė, kad čia yra daugybė automobilių, kuriuose galima siusioti, – atsakė gydytojas. Tuoj pat nugirdo, kaip Madu giriasi

Ganešui jau sėdėjusi tokiame automobilyje kaip vienas iš tų prabangiųjų; neatrodė, kad ji būtų tik tuščiai pasigyrusi, bet Farokas atsispyrė pagundai perduoti šią informaciją jėzuitui. Nors daktaras Daruvala ir mėgavosi šokiruodamas Martiną Milzą, vis dėlto atrodė pernelyg nešvanku svarstyti, ką mažametė prostitutė galėjo veikti brangiame automobilyje.

– Ką pasakė Madu? – kamantinėjo Martinas Faroką.

– Pasakė verčiau pasinaudosianti tualetu, – sumelavo daktaras Daruvala.

– Šaunuolė, – pagyrė Martinas mergaitę.

Kai jos lūpos prasiskyrė ir ji nusišypsojo jam, burnoje sušmėžavo raudonai išteplioti dantys – galėjai pamanyti, kad mergaitei kraujuoja dantenos. Gydytojas nuoširdžiai vylėsi, kad tik dėl pernelyg lakios savo vaizduotės įžvelgė kažką gašlaus Madu šypsenoje. Kai jie įėjo į vestibiulį, daktarui Daruvalai visiškai nepatiko, kaip durininkas sekioja Madu žvilgsniu; atrodė, sikhas kažkaip suuodė, kad ji ne iš tos rūšies mergaičių, kurioms leista įkelti koją per „Tadž Mahalo“ slenkstį. Kad ir kaip Dipa būtų liepusi Vinodui ją aprengti, Madu vis tiek nė iš tolo nepriminė vaiko.

Viešbutyje visu pajėgumu veikė kondicionierius ir Ganešas jau žvarbo, net virpėjo; luošys nerimo, lyg nuogąstautų, kad durininkas sikhas bet kurią minutę gali išspirti jį lauk. „Tadž Mahalas“ – tikrai ne pati tinkamiausia vieta elgetai ir mažametei prostitutei, galvojo daktaras Daruvala, atsivežti juos čia veikiausiai buvo klaida.

– Mes tik išgersime arbatos, – užtikrino Farokas vaikus. – Reikės vis teirautis, ar dar neskelbiamas mūsų skrydis, – pasakė gydytojas misionieriui.

Martinas ir pats atrodė kaip pervažiuotas: vestibiulio prabanga pribloškė jį ne ką mažiau nei Madu ir Ganešą. Per tas kelias minutes, kurias daktaras Daruvala sugaišo tardamasis dėl ypatingo aptarnavimo su vadybininko pavaduotoju, kažkuriam iš žemesnio rango viešbučio darbuotojų jėzuitas ir vaikai spėjo užkliūti – šis paprašė juos palikti viešbutį. Kai šį nesusipratimą pavyko išsiaiškinti, vestibiulyje pasirodė Vinodas, nešinas popieriniu maišeliu su havajietiškais marškiniais. Žemaūgis nieko nesakydamas parei-

gingai taikstėsi su, jo manymu, Inspektoriaus Dharo haliucinacijomis – neva populiarusis aktorius įtikėjo esąs jėzuitų misionierius, besiruošiantis kunigystei. Daktaras Daruvala pats ketino grąžinti havajietiškus marškinius Martinui Milzui, bet pamiršo pasiimti maišelį iš žemaūgio taksi. (Žinoma, joks eilinis taksistas negalėtų nė kojos įkelti į „Tadž Mahalo“ vestibiulį, tačiau Vinodą visi pažinojo kaip Inspektoriaus Dharo vairuotoją.)

Kai Farokas padavė Martinui Milzui havajietiškus marškinius, misionierius net susijaudino.

– O, nuostabu! – sušuko. – Esu turėjęs lygiai tokius pat!

– Iš tikrųjų tai tie patys tavo marškiniai, – pripažino Farokas.

– Ne, ne, – sukuždėjo Martinas. – Anuos marškinius iš manęs pavogė – pasičiupo viena iš tų prostitučių.

– Prostitutė juos ir grąžino, – sušnibždėjo daktaras Daruvala.

– Tikrai? Argi ne puiku! – apsidžiaugė Martinas Milzas. – Ar ji atgailavo?

– *Jis*, ne ji, – patikslino daktaras Daruvala. – Ne, nemanau, kad jis būtų atgailavęs.

– Ką tai reiškia – *jis*?.. – nesusigaudė misionierius.

– Tai reiškia, kad ta prostitutė buvo *jis*, o ne ji, – paaiškino Martinui Milzui gydytojas. – Tai buvo eunuchas transvestitas – visi jie yra vyrai. Na... tam tikra prasme vyrai.

– O ką tai reiškia? *Tam tikra prasme*?.. – dar labiau nesuprato misionierius.

– Jie vadinami hidžromis – visi jie iškastruoti, – pakuždomis aiškino gydytojas. Kaip būdinga daugumai chirurgų, daktaras Daruvala, jei jau pradėdavo aiškinti, išklodavo visas detales – įskaitant žaizdos prideginimą karšta alyva, neužmiršdamas paminėti ir moteriškos kūno dalies, į kurią panašus tapdavo raukšlėtas randas, kai užgydavo žaizda.

Martinas Milzas grįžo iš vyrų tualeto persirengęs havajietiškais marškiniais; ryškiaspalvis drabužis itin pabrėžė jo nuoblyškį. Farokas įtarė, kad popieriniame maišelyje dabar atsidūrė tie marškiniai, kuriuos misionierius ką tik vilkėjo – vargšas Martinas juos apvėmė.

– Kaip gerai, kad pagaliau išvežame šiuos vaikus iš šito miesto, – oriai tarė uolusis katalikas gydytojui, o šis galėjo dar sykį pasimėgauti mintimi, kad tikras gyvenimas mėgdžioja meną! Kad taip dar šitas kvailys pagaliau užsičiauptų ir leistų scenaristui peržiūrėti keletą šviežiai parašytų puslapių!

Daktaras Daruvala suvokė, kad ištisą dieną murksoti „Tadž Mahale" jie niekaip negalės. Vaikai jau nerimo. Madu, žiūrėk, dar ims ir pasisiūlys kokiam atsitiktiniam viešbučio svečiui, o tasai drambliavaikis tikriausiai nepraleis progos ką nors nugvelbti – labiausiai tiktų koks sidabrinis niekutis iš suvenyrų kioskelio, nutarė gydytojas. Daktaras Daruvala netgi nedrįso palikti vaikų su Martinu Milzu, kol skambino Randžitui paklausti, ar nėra kokių naujienų. Tiesa, jokios žinios ir nelaukė, savaitgaliais nieko nevykdavo, pasitaikydavo nebent ypatingų atvejų, o tam yra budintis gydytojas – daktaras Daruvala tą savaitgalį nebudėjo.

Dar labiau nuotaiką Farokui sugadino mergaitės laikysena: Madu ne šiaip sėdėjo išsidrėbusi minkštame krėsle – tysojo pusiaugula, atsilošusi, kone iki pat klubų užsiplėšusi sijoną, be to, žvilgsniu įsisiurbdavo į akis kiekvienam pro šalį einančiam vyrui. Visa šitai, švelniai tariant, ne itin derėjo su pastangomis atrodyti vaikiškai. Dar blogiau, Madu, regis, buvo pasikvėpinusi; daktarui Daruvalai pasirodė, kad užuodžia Dipos kvepalus. (Vinodas, be abejonės, leido mergaitei naudotis kai kuriais Dipos daiktais, o mergaitei patiko žemaūgio žmonos kvepalai.) Be to, gydytojo manymu, „Tadž Mahalo" oro kondicionieriai veikė net persistengdami – čia buvo ne tik vėsu, bet net beveik šalta. Užtat Džunagadhe, vyriausybės išlaikomuose Apygardos namuose, kur gydytojas visiems užsakė nakvynę vienai nakčiai, jokių oro kondicionierių nebus – tik paprasti ventiliatoriai palubėje, o cirke, kur vaikams teks praleisti kitą naktį (ir vėliau visas kitas naktis), nebus išvis nieko, tik palapinės. Jokių ventiliatorių palubėje... tinkleliai nuo uodų – ir tie veikiausiai bus suplyšę. Daktaras Daruvala ūmai suvokė, kad dėl kiekvienos „Tadž Mahalo" vestibiulyje praleistos sekundės vaikams bus vis sunkiau prisitaikyti Didžiajame Mėlynajame Nile.

Ir pagaliau atsitiko kai kas, kas suerzino užvis labiausiai. Pasiuntinukas paskelbė, kad gauta žinutė Inspektoriui Dharui. Iškvietimo metodas „Tadž Mahalo“ viešbutyje buvo elementarus, nors kai ką jis netgi žavėjo. Pasiuntinukas drožė per vestibiulį nešinas lenta su prikabintais žalvariniais skambaliukais ir visus, esančius vestibiulyje, vaišino primygtiniu tilindžiavimu. Vaikinukas net nesuabejojo, kad atpažino Dharą, tad sustojo priešais Martiną Milzą ir dar smarkiau krestelėjo žvangančią lentą. Ant lentos kreida buvo išvedžiota: PONAS DHARAS.

– Suklydai, ne tas žmogus, – tarė daktaras Daruvala pasiuntinukui, bet šis lyg niekur nieko kratė kaip kratęs savo skambaliukus. – Sakau, suklydai, bukaproti tu! – užriko gydytojas.

Tačiau berniokas toli gražu nebuvo bukaprotis – tiesiog jis nė neketino trauktis be teisėtai jam priklausančių arbatpinigių. Vos pajutęs į delną įspraustą monetą, ramiausiai nukinkavo sau, vis dar tilindžiuodamas. Farokas įdūko.

– Eime iš čia, tuoj pat, – tarė staigiai.

– O kur mes eisime? – paklausė Madu.

– Jau važiuosime į cirką? – atsiliepė ir Ganešas.

– Ne, dar ne. Tiesiog trauksime palaukti kur nors kitur, – pranešė jiems gydytojas.

– Argi negerai čia? – nesuprato misionierius.

– *Pernelyg* gerai, – atsakė daktaras Daruvala.

– Prisipažįstu: tikrai neatsisakyčiau ekskursijos po Bombėjų, – pasakė scholastas. – Suprantu, kad jūs visi trys miestą gerai pažįstate, bet galbūt sutiktumėte kai ką parodyti ir man. Tarkime, kokį nors miesto sodą. Man patinka ir turgūs.

Kažin ar toks jau geras sumanymas – tampytis su Dharo dvyniu po viešas vietas, pagalvojo daktaras Daruvala. Bet jam šovė mintis: kodėl visos šitos draugės nenusivežus į Dakvorto klubą papietauti? Galėjo jaustis visiškai ramus, kad nesusidurs kaktomuša su Dharu „Tadž Mahale“ (kadangi Džonas D. buvo užsidaręs su detektyvu Pateliu „Oberojuje“ – repetuoti), dėl tos pačios priežasties negrėsė pavojus ir užrioglinti ant Džono D. klube. Tikimybė sutikti klube Rahulą irgi nebuvo didelė, bet net jei taip atsitiktų, gydytojas dėl to

per daug nesuko galvos: būtų nebloga proga dar sykį užmesti akį į antrąją ponią Dogar, o Farokas juk tikrai neiškrėstų nieko, kas sukeltų jai įtarimų. Bet kol kas buvo ankstoka traukti į Dakvorto klubą pietų, be to, gydytojui reikėjo paskambinti ir užsisakyti staliuką – kitaip ponas Setna elgsis su jais pabrėžtinai nemandagiai.

Bibliotekoje – pernelyg triukšmingi

Kai jie vėl susėdo į „Ambasadorių“, gydytojas paliepė Vinodui važiuoti į Azijos bendrijos biblioteką, įsikūrusią priešais Hornimano Rato sodus; tai buvo viena tų kunkuliuojančio miesto oazių – kitomis galėtume laikyti Dakvorto klubą ar Šventojo Ignoto misiją, – kur, kaip vylėsi gydytojas, Dharo broliui dvyniui būtų saugu. Daktaras Daruvala buvo Azijos bendrijos bibliotekos abonentas; kitąsyk, būdavo, ir užsnūsta kurios nors skaityklos aukštomis lubomis vėsoje. Impozantiškos literatūros genijų skulptūros tikriausiai nė nepastebėdavo scenaristo, tykiai užkopiančio ar nulipančio plačiais laiptais.

– Parodysiu tau pačią įspūdingiausią Bombėjaus biblioteką, – pasakė daktaras Daruvala Martinui Milzui. – Beveik milijonas knygų! Ir antra tiek knygų mėgėjų!

Vaikus gydytojas Vinodui liepė tuo metu tiesiog vežioti „šen ir ten“. Perspėjo žemaūgį, kad svarbu neleisti jiems nė kojos iškelti iš automobilio. Vaikams patiko važinėtis „Ambasadoriumi“ – šitaip jie galėjo niekam nekrisdami į akis klajoti po miestą, patys niekieno nepastebimi žvalgytis po plaukiantį pro šalį pasaulį. Madu ir Ganešas nebuvo pratę važinėtis taksi; juodu stebeilijo į viską iš eilės, tarytum patys būtų nematomi, lyg apšepęs žemaūgio „Ambasadorius“ būtų su poliarizuoto stiklo langais. Daktaras Daruvala net pagalvojo, kad šitaip jie elgiasi galbūt dėl to, kad žino su Vinodu esą saugūs; nei vienas, nei kitas iki šiol niekada negalėjo jaustis saugus.

Gydytojui tik akimirką šmėkštelėjo nuvažiuojančių vaikų veidai. Ir tą akimirką jie atrodė lyg išsigandę – bet ko gi jiems bijoti? Tik jau ne to, kad juos paliko vienus su žemaūgiu – Vinodo jie

nesibaidė. Ne, Farokas jų veiduose įžvelgė kur kas rimtesnį nerimą – kad pažadėtasis cirkas, į kurį turėjo iškeliauti, vis dėlto buvo tik sapnas, kad jie niekada neištrūks iš Bombėjaus.

„Pabėgimas iš Maharaštros", staiga dingtelėjo gydytojui, – ar tik ne geresnis pavadinimas nei „Limuzinų ruletė"? Gal ir ne, čia pat suabejojo Farokas.

– Bibliotekos man patinka, – pareiškė Martinas Milzas, kai jie lipo laiptais. Daktaras Daruvala pirmą kartą sumojo, kaip garsiai scholastas kalba – bibliotekai jis tikrai pernelyg triukšmingas.

– Čia saugoma daugiau nei aštuoni šimtai tūkstančių knygų, – sušnibždėjo Farokas. – Iš jų dešimt tūkstančių – rankraščiai!

– Džiaugiuosi, kad bent valandėlei likome vieni, – paskelbė misionierius tokiu balsu, kad sugaudė arkados kaldintos geležies sijos.

– Šššššš! – sušnypštė gydytojas.

Marmurinės statulos rūsčiai iš aukšto žvelgė į juos, o aštuoniasdešimt ar devyniasdešimt bibliotekos darbuotojų jau kažin kada ir patys persiėmė statulų rūstybe, tad daktarui Daruvalai nebuvo sunku nuspėti, kad misionierius už savo griausmingą balsą jau greitai gaus pipirų nuo vieno ar kito iš tų šlepetėtų, griežtai nusiteikusių individų, šmirinėjančių po priplėkusius Azijos bendrijos bibliotekos užkaborius. Norėdamas išvengti tokio susidūrimo, gydytojas įstūmė scholastą į pirmą pasitaikiusią skaityklą, kurioje nebuvo žmonių.

Į ventiliatoriaus palubėje mechanizmą buvo įkliuvusi virvelė, kurią timptelėjus ventiliatorius įsijungdavo ar išsijungdavo, tad dabar ji ritmingai bilsnojo į besisukančias mentes: tik šis garselis ir trikdė užsistovėjusią patalpos tylą. Ant drožinėtų tikmedžio lentynų dunksojo yrančios sudulkėjusios knygos, į knygų lentynas rėmėsi šūsnys sunumeruotų rankraščių kortelių, oda aptraukti platūs krėslai supo ovalų stalą, nužertą pieštukais, apdėliotą krūvelėmis popieriaus lapelių užrašams. Tik vienas iš tų krėslų buvo su ratukais, ir tas pats pakrypęs, mat kojas turėjo keturias, o ratukus – tik tris. Trūkstamuoju ratuku buvo prislėgta viena popieriaus lapelių šūsnis ant stalo.

Amerikietis, tikras uolumo įsikūnijimas, tarytum paakintas siutinančio, daugumai amerikiečių būdingo instinkto pasirodyti visų

galų meistrais, tučtuojau ėmėsi užduoties suremontuoti sulūžusį krėslą. Nors skaitykloje buvo dar šeši krėslai, į kuriuos gydytojas ir misionierius galėjo lyg niekur nieko atsisėsti. Daktaras Daruvala įtarė, kad invalidas krėslas be ratuko prastovėjo čia šitaip pakrypęs dešimt ar dvidešimt metų; galbūt jis nukentėjo dar anuomet, per Nepriklausomybės iškilmes, tai yra prieš gerus keturiasdešimt metų! Ir še tau – iš kažin kur išnyra kvailys ir jam tuojau pat panyžta nagai imtis baldą taisyti. Nejaugi visame mieste nebėra vietos, kur galėčiau šitą nevisprotį nusivesti, pagalvojo Farokas. Nespėjo gydytojas nė piršto pakrutinti, kad sulaikytų Martiną Milzą, o šis jau užrioglino krėslą aukštyn kojomis ant stalo. Dunkstelėjo kaip reikiant.

– Nagi, jūs tiesiog privalote man papasakoti! – pratrūko misionierius. – Netveriu, kaip noriu išgirsti jūsų atsivertimo istoriją! Na, savaime aišku, tėvas rektorius man pasakojo apie tai.

Na taip, savaime aišku, pagalvojo daktaras Daruvala. Tėvas Julijonas, be abejonės, bus nutapęs štai tokį Faroko portretą: iliuzijų apniktas, netikras atsivertėlis. Staiga, nemenkai gydytojo nuostabai, misionierius išsitraukė peilį! Tai buvo vienas tų šveicariškų armijos peilių, kokius labai mėgo Dharas – ne peilis, o visa instrumentų dėžė! Atlenkęs kažkokį įnagį, pažiūrėti primenantį skylmušą, jėzuitas stengėsi praurbinti skylę krėslo kojelėje. Ant stalo pabiro sutrešusios medienos pjuvenos.

– Nieko daugiau nereikia – tik naujos skylės varžtui, – pareiškė Martinas. – Negaliu patikėti, kad niekas nesusigaudė, kaip pritvirtinti tą ratuką!

– Manau, visi tiesiog sėdosi į kitus krėslus, – išsakė prielaidą daktaras Daruvala.

Kol scholastas grūmėsi su krėslo kojele, atlenktas įnagis staiga paukštelėjo vėl užsilenkdamas ir kartu nurėždamas Martinui smiliaus galiuką. Ant šūsnies lapelių užrašams iškart pliūptelėjo kraujas.

– Nagi, žiūrėk, persirėžei pirštą... – prasižiojo daktaras Daruvala.

– Nieko baisaus, – atšovė uolusis katalikas, bet buvo aišku kaip dieną: netgi tą Dievo žmogų krėslas jau ima pykdyti. – Norėčiau išgirsti jūsų istoriją iš pirmų lūpų! Nagi! Kaip viskas prasidėjo –

žinau. Buvote Goa, tiesa? Aplankėte mūsų Pranciškaus Ksavero šventuosius palaikus... kiek jų ten likę. Eidamas gulti galvojote apie tą piligrimę, kuri nukando šventojo Pranciškaus kojos pirštą...

– Atsiguliau išvis apie nieką negalvodamas! – užginčijo Farokas; pats nepajuto, kaip pakėlė balsą.

– Šššššš! Mes bibliotekoje! – priminė misionierius daktarui Daruvalai.

– Žinau, kad mes bibliotekoje! – užriko gydytojas – pernelyg garsiai, mat jie jau buvo nebe vieni. Iš už rankraščių kaugės išniro seneliokas, kurio anksčiau nebuvo matyti – jis ramiai sau snaudė, įsitaisęs krėsle kamputyje. Jo krėslas irgi buvo su ratukais, mat sklandžiai riedėjo artyn. Akivaizdžiai kivirčnus seniokas krėsle buvo ne itin patenkintas, išplėštas iš miego gelmės, į kurią jį nugramzdino literatūra, kad ir ką būtų skaitęs. Jis vilkėjo Neru stiliaus švarką stačia apykakle; ir drabužis, ir senio rankos buvo papilkėję nuo nuolatinio kontakto su spaudos dažais.

– Šššššš! – tiek jie teišgirdo iš senojo skaitytojo. Tada šis nuriedėjo atgal į savo kampą.

– Tikriausiai mums reikėtų susirasti kokią kitą vietelę mano atsivertimui aptarti, – sušnibždėjo Farokas Martinui Milzui.

– Aš dar turiu sutaisyti šitą krėslą, – paprieštaravo jėzuitas. Taškydamas krauju ir krėslą, ir stalą, ir stirtą popieriaus lapelių, Martinas Milzas sugrūdo nepasiduodantį ratuką į apversto krėslo kojelę; atlenkęs kitą, bet ne ką mažiau grėsmingai atrodantį įnagį – trumpą, storą atsuktuvą – jis kibo iš paskutiniųjų tvirtinti ratuką prie kojelės.

– Taigi... atsigulėte... ir užmigote, pasak jūsų, visiškai apie nieką negalvodamas. Ir kas tada?

– Susapnavau, kad aš – šventojo Pranciškaus kūnas... – pradėjo pasakoti daktaras Daruvala.

– Kūniški sapnai – net labai dažnas reiškinys, – sušnibždėjo misionierius.

– Šššššš! – sušnypštė iš kampo seneliokas su Neru švarku.

– Sapnavau, kad kuoktelėjusi piligrimė kanda man kojos nykštį! – iškošė Farokas.

– *Jautėte* tai? – paklausė Martinas.

– Aišku, jaučiau! – sušvogždė gydytojas.

– Tačiau lavonai juk nejaučia, tiesa? – atkreipė dėmesį scholastas. – Tiek to... taigi, *pajutote*, kad jums kanda į pirštą, o kas toliau?

– Kai pabudau, pirštas tvinkčiojo skausmu. Negalėjau tos kojos net priminti, aišku, negalėjau nė žingsnio žengti! Ir dar liko įkandimo žymės. Atkreipk dėmesį: ryškios dantų žymės, oda nebuvo pradrėksta. Tos žymės buvo visiškai *tikros*! *Įkandimas* buvo kuo tikriausias! – primygtinai kuždėjo Farokas.

– Aišku, jis buvo tikras, – sutiko misionierius. – Jums įkando kažkas tikras. Kas tai galėjo būti?

– Aš nakvojau balkone – gana aukštai nuo žemės! – kimiai sugargė Farokas.

– Pasistenkite pritildyti balsą, – sukuždėjo jėzuitas. – Norite pasakyti, kad į tą balkoną tikrai niekas negalėjo prasibrauti?

– Per užrakintas duris... per kambarius, kur miegojo mano žmona ir vaikai?.. – bandė svarstyti Farokas.

– Aha, *vaikai*! – tuojau pat pasigavo Martinas Milzas. – Kokio jie buvo amžiaus?

– Tik jau ne mano paties vaikai man įkando! – sušnypštė daktaras Daruvala.

– Vaikai kandžiojasi, dar ir kaip – šiaip sau arba pokštaudami, – pareiškė misionierius. – Girdėjau, kad vaikams tenka išaugti iš tikro *kandžiojimosi amžiaus* – kai jie būna ypač linkę kąsti bet kam ir bet kada.

– Ko gero, ir mano žmona galėjo staiga išalkti, – neiškentė neįgėlęs Farokas.

– O gal netoli balkono buvo aukštų medžių? – Martinui Milzui šovė nauja mintis; užsispyrėlį krėslą jis jau laistė ir krauju, ir prakaitu.

– Na taip, to ir reikėjo tikėtis, – atrėžė daktaras Daruvala. – Tėvas Julijonas ir jo beždžionių teorija. Įsisupusios ant vijoklių mane apniko kandžiosios beždžionės – bene tu taip manai?

– Štai kas svarbiausia: jums kažkas *iš tikrųjų* įkando, tiesa? – tarė jėzuitas. – Žmonės, vertindami stebuklus, dažnai susipainioja.

Taigi, stebuklas – ne tai, kad jums kažkas įkando. Stebuklas – kad jūs įtikėjote! Jūsų *tikėjimas* – štai kas yra tikrasis stebuklas! Ir visai nesvarbu, kad jį pažadino kai kas... gana kasdieniška.

– Tai, kas atsitiko su mano kojos pirštu, visai nebuvo *kasdieniška*! – suriko gydytojas.

Senolis skaitytojas su Neru švarku trūktelėjo artyn iš savo kampo su visu ratuotu krėslu.

– Ššššš! – sušnypštė.

– Ar mes jums trukdome skaityti, ar *miegoti*? – užsipuolė gydytojas ir senąjį džentelmeną.

– Liaukitės, juk iš tikrųjų jam trukdote. Jis atėjo čia pirma mūsų, – subarė Martinas Milzas daktarą Daruvalą. – Pažvelkite! – kaip vaiką pakvietė scholastas papykusį senąjį skaitytoją. – Matote šitą krėslą? Aš jį sutaisiau. Norite išmėginti?

Misionierius nukėlė krėslą nuo stalo, pastatė ant visų keturių ratukų ir ėmė stumdyti pirmyn atgal. Ponas su Neru švarku įtariai dėbčiojo į jį.

– Dėl Dievo meilės, juk jis turi kur sėdėti! – neištvėrė Farokas.

– Nagi, pamėginkite! – priskreto misionierius prie senojo skaitytojo.

– Man reikia paskambinti, – daktaras Daruvala jau kone meldė. – Dar neužsakiau staliuko pietums. Be to, turėtume grįžti pas vaikus – jie veikiausiai nuobodžiauja.

Bet čia gydytojui širdis į kulnus nusirito: jis pastebėjo, kad Martinas Milzas, užvertęs galvą, stebeilija į ventiliatorių palubėje – auksarankio meistro dėmesį patraukė įsipainiojusi virvelė.

– Skaitant tos virvutės pliaukšėjimas iš tiesų erzina, – pareiškė scholastas. Ir suskato ropštis ant ovalaus stalo, kuris nebuvo pasiruošęs išlaikyti žmogaus kūno svorio.

– Sulaužysi stalą, – įspėjo jį gydytojas.

– Nesulaužysiu aš jokio stalo – noriu sutaisyti ventiliatorių, – atsiliepė Martinas Milzas. Jėzuitas valandėlę klūpojo, paskui ėmė lėtai ir nerangiai stotis.

– Tavo užmačios man aiškios, dievaži, tau protas pasimaišė, – tarė daktaras Daruvala.

– Na jau, jūs tiesiog pykstate dėl to stebuklo, – pareiškė misionierius. – Juk aš visai neketinu to stebuklo iš jūsų atimti. Tiktai norėčiau, kad įžvelgtumėte, kur būta *tikro* stebuklo. Stebuklas – tai, kad jūs tikite, o ne kažkokia paika jūsų tikėjimą pažadinusi smulkmena. Įkandimas – tik priemonė tikslui pasiekti!

– Įkandimas ir buvo stebuklas! – užkaukė daktaras Daruvala.

– Ne, ne, štai dėl šito jūs ir klystate, – dar spėjo išberti Martinas Milzas, ir stalas nebeišlaikė. Krisdamas nuo griūvančio stalo, Martinas dar bandė stvertis ventiliatoriaus – laimė, nesėkmingai. Džentelmenas su Neru švarku buvo priblokštas: tuo metu, kai Martinas Milzas vožėsi žemėn, senasis skaitytojas kaip tik ryžosi išmėginti sutaisytąjį krėslą. Griūvantis stalas ir išgąstingas misionieriaus riksmas privertė senioką atsispirti smarkiau. Šviežiai praurbinta krėslo kojelė spjaute išspjovė ratuką. Kol abu: ir senasis skaitytojas, ir jėzuitas – voliojosi ant grindų, daktarui Daruvalai teko raminti įsiutusį bibliotekininką, ką tik su savo šlepetėmis įšiurenusį į skaityklą.

– Mes kaip tik ruošėmės išeiti, – pareiškė daktaras Daruvala bibliotekos darbuotojui. – Čia pernelyg triukšminga – visai neįmanoma susikaupti!

Pasruvęs prakaitu ir krauju, šlubuodamas, misionierius kėblino laiptais žemyn Farokui įpėdžiui, lydimas rūsčių statulų žvilgsnių. Norėdamas bent truputį atsipalaiduoti, daktaras Daruvala progiesmiu niurnėjo sau po nosimi:

– Gyvenimas mėgdžioja meną. Gyvenimas mėgdžioja meną.

– Ką sakote? – subruzdo Martinas Milzas.

– Šššššš! – sudraudė jį gydytojas. – Mes bibliotekoje!

– Nepykite dėl to savo stebuklo, – maldė jį uolusis katalikas.

– Tai buvo taip seniai. Dabar aš jau, ko gero, išvis nieko nebetikiu, – atsakė Farokas.

– Nekalbėkite šitaip! – sušuko misionierius.

– Šššššš! – sušnypštė gydytojas.

– Žinau, žinau, – patikino Martinas Milzas. – Mes bibliotekoje.

Buvo beveik vidurdienis. Vos išėję laukan, pliskinančioje saulėkaitoje juodu net neįžiūrėjo prie šaligatvio stovinčio taksi. Vinodui

teko pačiam išlipti jų pasitikti, netgi nusivesti į automobilį kaip kokius akluosius. Vaikai, sėdintys „Ambasadoriuje", liejo ašaras. Juodu jau nebeabejojo: cirkas – tik pramanas, o gal kokia apgaulė.

– Ne, ne, cirkas kuo tikriausias, – paramino juos daktaras Daruvala. – Ir mes ten keliausime, tikrai keliausime, tik atidėtas mūsų lėktuvo reisas.

Tačiau ką Madu ar Ganešas galėjo nutuokti apie lėktuvus? Gydytojas neabejojo, kad nė vienas jų nė karto nėra skridęs, vadinasi, jų laukia dar vienas siaubas – skrydis. Išvydę, kad Martinas Milzas visas kruvinas, vaikai sunerimo, kad bus patyręs kieno nors smurtą.

– Jei kas ir patyrė smurtą, tai nebent krėslas, – suburbėjo Farokas. Jis pyko pats ant savęs, nes per visą sumaištį užmiršo rezervuoti mėgstamąjį staliuką Damų sode. Ir gerai žinojo, kad ponas Setna ras būdą nubausti už šitokį neapsižiūrėjimą.

Nesusipratimas prie pisuaro

Ponas Setna ir iš tiesų sugalvojo bausmę: prie gydytojo mėgstamo staliuko pasodino poną ir ponią Kohinurus bei ponios Kohinur seserį – gerklingą senmergę. Pastaroji moteriškė tratėjo tokiu veriančiu balsu, kad netgi Damų sodo lapinės augalija nesugėrė jos šaižių prakalbų ir prunkštavimų. Galbūt ir tyčia ponas Setna pasodino daktaro Daruvalos draugę prie staliuko atokiausiame sodo kampe – čia padavėjai į svečius arba išvis nekreipdavo dėmesio, arba tiesiog jų nematydavo iš valgomosios salės. Prie pat stalo, atitrūkęs nuo lapinės sienos, kadaravo bugenvilijos vijoklio stiebelis ir lyg paukščio nagiukais brūkščiojo daktarui Daruvalai sprandą. Vis dėlto būta ir gerų naujienų: bent jau ne kinų virtuvės diena. Madu ir Ganešas užsisakė vegetariško kebabo – daržovės buvo skrudintos ar keptos ant iešmo. Šitokį patiekalą vaikai kartais valgydavo pirštais. Kol gydytojas dar puoselėjo viltis, kad galbūt niekas nepastebės, jog Madu ir Ganešas nemoka naudotis peiliu ir šakute, ponas Setna jau suko galvą, kieno galėtų būti tie vaikai.

Senasis patarnautojas atkreipė dėmesį, kad luošys berniūkštis nusispyrė savo vienintelį sandalą; sveikosios kojos kulnas buvo nusėtas nuospaudomis ne mažiau nei bet kurio save gerbiančio elgetos. Dramblio numintoji pėda vis dar buvo paslėpta kojinėje, bet ši iš baltos jau buvo virtusi pilkšvai ruda, be to, ir neapmulkino pono Setnos, kuris įžiūrėjo, kad slepiama pėda keistai plokščia – šlubčiodamas vaikiščias rėmėsi į žemę kulnu. Kojinės pado dalis prie pat pirštų tebebuvo beveik balta.

Nužiūrinėdamas mergaitę, senasis patarnautojas pačioje jos laikysenoje įžvelgė kažką pernelyg geidulinga; negana to, ponas Setna nusprendė, kad Madu, ko gero, kaip gyva nėra buvusi jokiame restorane – pernelyg jau atvirai spigino į padavėjus. Daktaro Daruvalos vaikaičiai tikrai būtų geriau išauklėti, o net jei prisiminsime, kaip Inspektorius Dharas žiniasklaidai tvirtino, neva visi jo vaikai būsią tik indai, šitie į garsųjį aktorių vis dėlto pernelyg nepanašūs.

Užtat pats aktorius, giliu pono Setnos įsitikinimu, atrodė *klaikiai*. Galbūt užmiršo užsimaskuoti įprastu grimo sluoksniu? Inspektorius Dharas atrodė liguistai išblyškęs, neišsimiegojęs; akį rėžiantys jo marškiniai tiesiog nežmoniški, kelnės iškruvintos; išvis jo fizinė būklė gerokai suprastėjo vos per vieną naktį – tikriausiai jį kamuoja stiprus viduriavimas, išmintingai nusprendė ponas Setna. Kaip kitaip būtų įmanoma vos per parą netekti kokių penkiolikos ar dvidešimties svarų kūno masės? O kas nutiko jo plaukams? Bene bus pradėję masiškai slinkti, ar vis dėlto jį nuskuto plėšikai? Čia pat jį aplankė kita, dar labiau tikėtina mintis: Dharą veikiausiai bus pakirtusi kokia nors lytiškai plintanti liga! Tokioje nesveikoje aplinkoje, kurioje kino žvaigždės garbinamos kaip kokie pusdieviai, pats gyvenimo būdas tampa itin palankia terpe užkratui plisti. Va šitai pagaliau nutupdys tą šunsnukį ant žemės, pagalvojo ponas Setna. Galbūt Inspektorius Dharas serga AIDS! Senajam patarnautojui iki maudulio knietėjo anonimiškai paskambinti į „Stardust“ ar „Cine Blitz“ redakciją – kaip kažin ką, bet kuris iš šitų kino paskalų žurnaliūkščių tokiu gandu dar ir kaip susidomėtų.

– Netekėčiau už jo, net jei jam priklausytų visas Karalienės Vėrinys ir *pusę* pasiūlytų man! – gerklojo ponios Kohinur sen-

mergė sesuo. – Netekėčiau už jo, net jeigu jis padovanotų man visą *Londoną*!

Jei tave kas permestų į Londoną, balselį čia vis tiek girdėčiau, pagalvojo daktaras Daruvala. Jis nenoriai knebinėjo jūros karšį savo lėkštėje; Dakvorto klubo virėjais galėjai pasikliauti – žuvį jie pervirdavo visada, Farokas pats nebegalėjo suprasti, kodėl jos užsisakė. Jis pavydžiai stebėjo Martiną Milzą, kuris pilna burna kirto mėsišką kebabą. Tiesa, mėsos gabalėliai vis krito nuo duonos riekelių – Martinas buvo nurakęs juos nuo iešmo ir mėgino susikurpti sumuštinį; misionieriaus rankos buvo aplipusios svogūno griežinėliais. Tamsžalio mėtos lapelio skivytas įstrigo tarp viršutinių priekinių Martino dantų. Manydamas, kad tai gana mandagus būdas įspėti jėzuitą, jog praverstų dirstelėti į veidrodį, Farokas tarė:

– Verčiau pasinaudotum tualetu čia, Martinai. Kur kas patogiau nei oro uoste.

Per pietus daktaras Daruvala nejučia vis dirsčiojo į laikrodį, nors žinojo, kad Vinodas protarpiais vis skambina į Indijos oro linijų biurą; žemaūgis prognozavo, kad pačiu geriausiu atveju lėktuvas gali pakilti nebent pavakariais. Tad pernelyg skubėti nebuvo ko. Gydytojas paskambino į savo kabinetą ligoninėje – sužinojo, kad jokių svarbių pranešimų nėra; jam skambinę tik vieną kartą, ir Randžitas tą reikalą sutvarkęs visiškai kompetentingai. Ponas Gargas skambinęs ir norėjęs sužinoti, kokiu adresu galima siųsti laiškus į Didįjį Mėlynąjį Nilą Džunagadhe; Gargas Randžitui pasakęs norįs parašyti laišką Madu. Labai keista, kad ponas Gargas adreso nepaklausė Vinodo arba Dipos – gydytojas ir pats jį gavo iš žemaūgio žmonos. Dar keisčiau, kad Gargas kažkodėl įsivaizdavo, jog Madu sugebės perskaityti laišką, bent atviruką – skaityti mergaitė nemokėjo. Vis dėlto gydytojas spėjo, kad ponui Gargui aptemo protas iš džiaugsmo, kai sužinojo, jog Madu nėra ŽIV nešiotoja; galbūt tas šliužas norėjo tiktai pasiųsti vargšui vaikui padėkos žinutę ar palinkėti kuo geriausios kloties.

Vis dėlto neatrodė, kad esama kokio nors būdo pasiųsti Martiną Milzą į tualetą – nebent tiesiai pasakyti, kad jam prie priekinių dantų prikibęs mėtos lapelis. Scholastas nusivedė vaikus į kortuo-

tojų salę; ten, tiesa, visai bergždžiai, bandė išmokyti vaikus lošti kažkokią „kvailio" atmainą. Neilgai trukus kortos buvo aptaškytos krauju – misionieriaus smilius atkakliai kraujavo. Užuot kibęs raustis po lagamino, dar ir likusio „Ambasadoriuje", gelmes ir ieškoti savų medicininių priemonių, – be to, gydytojas nė nebuvo įsidėjęs tokių paprastų dalykų kaip pirmosios pagalbos vaistinėlė ar „Band-Aid" pleistras, – Farokas paprašė pleistro pono Setnos. Senasis patarnautojas atnešė pleistro pakuotę į kortuotojų salę – kaip ir reikėjo tikėtis, susiraukęs kaip pintis, itin ceremoningai. Tvarstį Martinui Milzui jis atkišo ant sidabrinio padėklo, pats apdairiai likęs ištiestos rankos atstu. Daktaras Daruvala pasinaudojo proga pasiūlyti jėzuitui:

– Turbūt pirmiausia tau reikėtų nueiti į tualetą praplauti žaizdos, tik tada klijuoti pleistrą.

Tačiau Martinas Milzas nusiplovė pirštą ir užsilipdė žaizdą taip nė kartelio ir nedirstelėjęs į veidrodį virš praustuvės, o į didįjį veidrodį, kuriame atsispindėjo visu ūgiu, pažvelgė tik iš tolo, norėdamas dar kartą pasidžiaugti prarastais ir vėl atrastais havajietiškais marškiniais. Misionierius nė nepastebėjo tarpdantyje įstrigusio mėtos lapelio. Užtat pastebėjo ką kita: prie pat pisuaro vandens nuleidimo rankenėlės pritvirtintą popieriaus laikiklį. Tuojau pat atkreipė dėmesį, kad popieriaus ritinėlių esama prie kiekvienos vandens nuleidimo rankenėlės. O panaudoto popieriaus, regis, nebuvo galima nerūpestingai mesti į pisuarą: visos jų eilės gale stovėjo sidabrinis kibirėlis, panašus į ledo kibirėlį, tik be ledo. Panaudotas popierius buvo metamas į jį.

Tokia sistema Martinui Milzui pasirodė pernelyg pedantiška, pernelyg higieniška; misionierius pagalvojo, kad iki šiol dar niekad nusišlapinęs nesišluostė penio. Be abejo, kai žinai, kad atlikus reikalą teks šluostytis vyriškąją kūno dalį, pats šlapinimasis atrodo kur kas rimtesnis ir, žinoma, svarbesnis. Ar bent jau Martinas Milzas pamanė, kad popierius prie pisuarų skirtas kaip tik tam. Jis kiek apgailestavo, kad tuo metu nė vienas dakvortietis neatėjo šlapintis, mat nepamatęs, kaip elgiasi kiti, negalėjo būti visiškai tikras, kam reikalingi tie popieriaus ritinėliai. Martinas jau ketino baigti šla-

pintis taip, kaip pratęs, tai yra nesišluostyti popieriumi, bet čia į tualetą įslinko anaiptol ne draugiškai nusiteikęs senis patarnautojas, tas pats, kuris atnešė pleistro. Sidabrinį padėklą jis laikė paspaudęs po pažastimi, atrėmęs į tos pačios rankos dilbį – galėjai pamanyti, kad ponas Setna nešasi šautuvą.

Martinas Milzas nutarė, kad dabar, prie liudininko, pasinaudoti popierėliu tiesiog būtina. Jis pamėgino apsišluostyti, tarytum kaip tik šitaip visuomet baigtų atsakingą nusišlapinimo aktą, bet veiksmas buvo pernelyg neįprastas – popiergalis, vos užkliudęs penio galą, nupleveno į pisuarą. O kaip pagal taisykles reikėtų elgtis ištikus šitokiai bėdai? – susirūpino Martinas. Senojo patarnautojo akutės taip ir smigo į jėzuitą. Tarsi nuo senio žvilgsnio jį būtų aplankęs įkvėpimas, Martinas Milzas atsiplėšė kelis švarius lapelius ir, suspaudęs juos sutvarstytu smiliumi ir nykščiu, išgraibė pamestąjį iš pisuaro. Tada plačiu mostu įmetė visą popierių saują į sidabrinį kibirėlį, bet tas staiga pasviro ir vos neapvirto; misionieriui teko sugriebti jį abiem rankomis. Martinas pabandė raminamai nusišypsoti ponui Setnai, bet staiga susizgribo, kad, abiem rankomis stverdamas kibirėlį, nesuskubo įsikišti pimpalo atgal į kelnes. Galbūt kaip tik dėl to senasis patarnautojas skubiai nusigręžė.

Kai Martinas Milzas išėjo iš tualeto, ponas Setna kuo platesniu lankstu apėjo tą pisuarą, kuriuo naudojosi misionierius, – senasis patarnautojas pasistengė šlapintis kuo toliau nuo tos vietos, kur šlapinosi sergantis aktorius. Kaip kažin ką – tikrai lytiškai plintanti liga, pagalvojo ponas Setna. Senasis patarnautojas kaip gyvas nebuvo matęs, kad kas šlapintųsi šitaip absurdiškai. Jis net nenutuokė, kokia galėtų būti medicininė priežastis, dėl kurios kaskart pasiusiojus būtinai reikėtų nusišluostyti penį. Ponas Setna negalėjo guldyti galvos, kad tarp visų dakvortiečių nesama ir daugiau tokių, kurie naudotų popierių tokiu pat tikslu kaip ir Martinas Milzas. Daugybę metų senasis patarnautojas manė, kad tos popierinės servetėlės skirtos nusišluostyti *pirštams*. Ir dabar, nusišluostęs pirštus, ponas Setna kruopščiai įmetė popiergalį į sidabraspalvį kibirėlį, liūdnai galvodamas apie nepavydėtiną Inspektoriaus Dharo dalią. Dar ką tik buvęs pusdievis, dabar – mirtinas ligonis. Pirmąsyk nuo

anų laikų, kai verdančia arbata apipylė anam perukuotam dabitai kiaušą, ponui Setnai pasirodė, kad vis dėlto esama teisybės šiame pasaulyje.

Kol Martinas Milzas eksperimentavo tualete, daktaras Daruvala kortuotojų salėje spėjo susigaudyti, kodėl vaikams taip sunkiai sekasi perprasti „kvailį“ – ar bet kokį kitą kortų žaidimą. Niekas niekada nemokė jų pažinti skaičių; vaikai nemokėjo ne tik skaityti ar rašyti, bet ir skaičiuoti. Gydytojas kaip tik laikė iškėlęs pirštus ir atitinkamą kortą – tris pirštus ir širdžių triakę, – kai iš tualeto grįžo Martinas Milzas, vis dar pasipuošęs priekinius dantis žaliu mėtos lapeliu.

Nebijau jokio pavojaus

Lėktuvas į Radžkotą pakilo dešimt po penkių popiet – atsilikęs nuo grafiko kiek mažiau nei aštuonias valandas. Geresnių laikų matęs „Boeing-737“ su užrašu ant fiuzeliažo – įskaitomu, bet jau gerokai apsilaupiusiu:

KETURIASDEŠIMT METŲ LAISVĖS

Daktaras Daruvala greitai sumetė, kad tarnybą Indijoje šis lėktuvas turėjo pradėti 1987-aisiais. Kur jis skraidė iki tol – galima tik spėlioti*.

Tiesa, išvykimą dar šiek tiek užvilkino tai, kad viršilai, atsakingam už skrydžio saugumą, prireikė konfiskuoti Martino Milzo šveicarišką armijos peilį – itin parankų teroristo įnagį. Pilotas neva įsidėsiąs „ginklą“ į kišenę, o nusileidus Radžkote grąžinsiąs Martinui.

– Vargu ar man dar lemta jį pamatyti, – apgailėjo savo daiktą misionierius – nuskambėjo anaiptol ne stojiškai, Martinas kalbėjo veikiau kaip kankinys.

Pasitaikius progai patraukti jį per dantį, Farokui nereikėjo ieškoti žodžio kišenėje.

* Lėktuvai „Boeing 737“ pradėti gaminti 1967 m.

– Kažin ar tau dera tokią netektį imti į širdį, – pareiškė gydytojas. – Šiaip ar taip, esi davęs neturto įžadus, ar ne?

– Žinau, žinau, ką manote apie mano įžadus, – susiraukė Martinas. – Manote, jei jau esu davęs neturto įžadą, jokie materialūs daiktai manęs nebeturėtų žavėti. Tarkime, kad ir šitie marškiniai arba mano peilis, mano knygos. Ir dar jūs manote, kad jei jau daviau skaistybės įžadus, vadinasi, bet koks seksualinis potroškis man visiškai svetimas. Ką gi, pasakysiu jums štai ką: aš kaip įmanydamas priešinausi kunigystės pašaukimui ne tik dėl to, kad tie keletas daiktų, kuriuos turiu, man iš tiesų brangūs, bet dar ir dėl to, kad – man taip atrodė – buvau iki ausų įsimylėjęs. Ištisus dešimt metų gyvenau tiesiog apakintas meilės! Mane ne tik kamavo seksualiniai geiduliai – tai tapo įkyria idėja, tiesiog manija! Niekaip, ničniekaip negalėjau išmesti to asmens iš galvos. Jus tai stebina?

– Taip, iš tiesų stebina, – akimoju susikuklinęs prisipažino daktaras Daruvala. Jis jau pabūgo to, ką dar tasai prietranka, žiūrėk, sumąstys iškloti vaikų akivaizdoje, bet Ganešas ir Madu buvo pakerėti lėktuvo pasirengimo skrydžiui, tad jėzuito išpažintys jiems – nei galvoj, nei uodegoj.

– Atkakliai dirbau mokytoju anoje apgailėtinoje mokykloje – mano mokiniai buvo mažamečiai nusikaltėliai, o ne kokie mokslingi proto bokštai, – vien dėl to, kad privalėjau išbandyti save, – pasakojo Martinas Milzas daktarui Daruvalai. – Ten pat buvo ir mano aistros objektas. Jeigu būčiau išvykęs... pabėgęs... tiesiog pasipustęs padus, niekad ir nebūčiau sužinojęs, ar man pakaktų stiprybės atsispirti tokiai pagundai. Taigi likau. Prisiversdavau būti šalia to asmens... kaip įmanoma arčiau – žiūrėjau, ar įstengsiu nepasiduoti šitokiai traukai. Bet aš žinau, ką jūs manote apie kunigo malonumų atsižadėjimą. Jums atrodo, kad kunigai tokių paprasčiausių geismų tiesiog nejaučia, o net jeigu ir jaučia, tai kur kas silpniau nei jūs.

– Juk aš tavęs neteisiu! – tarė daktaras Daruvala.

– Kaip tik tai ir darote, – nesutiko Martinas. – Manote, kad žinote apie mane viską.

– O tas asmuo, tasai, kurį taip mylėjote... – ryžosi gydytojas.

– Irgi dėstė toje pačioje mokykloje, – atsakė misionierius. – Geismas mane kamavo taip, kad jaučiausi visiškas ligonis. Bet stengiausi laikytis štai taip arti savo aistros objekto! – Uolusis krikščionis pakėlė ranką prieš veidą. – Ir galų gale trauka ėmė silpti.

– *Silpti?* – pakartojo Farokas.

– Arba trauka nusilpo, arba aš ją įveikiau, – patvirtino Martinas Milzas. – Galų gale aš laimėjau.

– Ir *ką* gi tu laimėjai? – paklausė Farokas.

– Tiktai ne laisvę nuo geismo, – atsakė būsimasis kunigas. – Veikiau jau laisvę nuo geismo baimės. Dabar jau žinau, kad įstengčiau atsispirti bet kokiai aistrai.

– O kaipgi *ji*? – parūpo daktarui Daruvalai.

– *Ji?* – nesuprato Martinas Milzas.

– Turiu omeny: o ką *ji* jautė *tau*? – paaiškino gydytojas. – Ar bent žinojo, ką jai jauti tu?

– *Jis*, – atsakė misionierius. – Tai buvo *jis*, *ne* ji. Ar tai jus stebina?

– Taip, stebina, – sumelavo gydytojas. Iš tiesų nustebino tik tai, kad jėzuito išpažintis jo visiškai nenustebino. Gydytojas pats nesusigaudė, kodėl staiga taip subjuro nuotaika; Farokas kaip reikiant sunerimo, tik pats nežinojo, dėl kokios priežasties.

Tačiau lėktuvas jau riedėjo kilimo taku, ir netgi šitokio tingaus jo judėjimo pakako, kad Madu pultų į paniką; mergaitė sėdėjo kitapus tako nuo daktaro Daruvalos ir misionieriaus, bet panoro persėsti prie gydytojo. Ganešas tik apsidžiaugė galėdamas įsitaisyti sėdynėje prie lango. Martinas Milzas nevikriai išsirangė pasikeisti vietomis su Madu; jėzuitas atsisėdo greta susižavėjimu trykštančio vaikiščio, o mažametė prostitutė klestelėjo į sėdynę šalia Faroko.

– Tik nebijok, – tarė jai gydytojas.

– Nenoriu aš į jokį cirką! – sukniepštė mergaitė; ji įbedė akis į grindis tarp krėslų – už jokius pinigus nebūtų sutikusi net dirstelėti į langą. Ji toli gražu nebuvo vienintelė nepatyrusi skrajūnė lėktuve, tiesą sakant, atrodė, kad gẽrai pusei keleivių šis skrydis – pirmasis gyvenime. Viena ranka kilstelėjo palubėn sureguliuoti oro tiekimo – tuojau pat kilstelėjo dar gal trisdešimt penkios rankos. Ne-

paisydami nežinia kiek sykių pakartoto raginimo rankinį bagažą pakišti po krėslais, keleiviai atkakliai griozdino sunkius krepšius ant lentynėlės, kurią skrydžio palydovas vis vadino skrybėlių rezgine, nors skrybėlėtus asmenis lėktuve galėjai suskaičiuoti vienos rankos pirštais. Galbūt dėl atidėto skrydžio, o gal ir dėl kokios kitos priežasties salone dūzgė baisybė musių, į kurias įsijaudrinę keleiviai nekreipė jokio dėmesio. Kažkas jau vėmė, nors jie dar net nepakilo... Ir pagaliau lėktuvas atsiplėšė nuo žemės.

Dramblio numintam berniokui jau atrodė, kad pats galėtų skristi. Galėjai pamanyti, kad vien jo gyvybingumas kelia lėktuvą aukštyn. Mažasis elgetėlė, jei tik jam palieps, jodinės liūtais, galynėsis su tigrais, pagalvojo daktaras Daruvala. Gydytoją staiga sukaustė baimė dėl mažojo luošio. Ganešas, kaip kažin ką, užsiropštų į pačią palapinės palubę – visas aštuoniasdešimt pėdų. Galbūt kūnas rado būdą kompensuoti niekam tikusią koją – galbūt vaikiščio rankos nepaprastai stiprios. Kokie instinktai turės saugoti tą berniokią, svarstė gydytojas jusdamas, kaip Madu visa dreba jo glėbyje; mergaitė tykiai aimanavo. Jos širdelė taip daužėsi po menku krūties kauburėliu, kad smūgius gydytojas jautė krūtine.

– Jeigu mes išsitėkšime, tai sudegsime ar subyrėsime į mažyčius gabalėlius? – paklausė Madu, kone prispaudusi lūpas jam prie kaklo.

– Mes neišsitėkšime, Madu, – užtikrino gydytojas.

– Negali šito žinoti, – nenusileido ji. – O cirke mane gali suėsti koks laukinis žvėris, arba galiu nukristi iš aukštai. O kas, jeigu jiems nepavyks manęs nieko išmokyti arba jei mane muš?

– Paklausyk, – tarė jai daktaras Daruvala. Jis vėl tapo tėvu. Prisiminė savo dukteris – jų naktinius košmarus, jų nuobrozdas ir mėlynes, pačias nesėkmingiausias jų dienas mokykloje. Netikusius, nepataisomus pirmuosius jų vaikinus. Tačiau šitai mergaitei, kūkčiojančiai jo glėbyje, pasekmės galėjo būti kur kas baisesnės. – Pamėgink pažvelgti šitaip, – pasiūlė jai. – Tu *ištrūkai*.

Tačiau nieko daugiau nė negalėjo pasakyti – žinojo, iš kur ji ištrūko, bet nežinojo, kur nubėgs. Galbūt nuo vilko užšoks ant meškos... Tikiuosi, vis dėlto ne – tik tokia mintimi teko pasiguosti gydytojui.

– Kas nors vis tiek mane pribaigs, – sušnibždėjo Madu. Jusdamas, kaip kaklą tvilko jos karštas, negilus alsavimas, Farokas staiga sumojo, kodėl jam taip nupuolė ūpas išgirdus Martino Milzo prisipažinimą apie kamuojančią aistrą kitam vyrui. Jeigu Dharo brolis dvynys grumiasi su savo seksualiniais polinkiais, kokia šiuo atžvilgiu Džono D. padėtis?

Kadaise daktaras Dankanas Frazeris įtikino daktarą Daruvalą, kad homoseksualumą labiau lemia biologinės nei socialinės priežastys. Kartą Frazeris sakė Farokui, esą, jeigu vyriškis yra gėjus, tai tikimybė, kad jo brolis dvynys – irgi gėjus, siekianti penkiasdešimt du procentus. Be to, bičiulis ir bendradarbis daktaras Makferleinas Farokui įrodė, kad homoseksualumas yra nekintamas polinkis. („Jeigu būti homoseksualiam išmokstama, – sakė tada Makas, – kodėl neįmanoma išmokti nebebūti homoseksualiam?“)

Vis dėlto daktarą Daruvalą nuliūdino net ne staigus įsitikinimas, kad Džonas D. turbūt irgi homoseksualus; veikiau priežastis buvo visas šveicariškasis Džono D. gyvenimas – daugelis metų nuošalumo ir atsiribojimo. Vadinasi, dvynių tėvas visgi turėtų būti Nevilas, ne Denis! Ir ką gi tai sako apie mane, jei Džonas D. nenori nieko pasisakyti net man, susimąstė gydytojas.

Farokas nejučiomis apkabino mergaitę (tarytum *ji* būtų jo numylėtas Džonas D.). Tiktai vėliau jis pagalvojo, kad Madu veikiausiai tiesiog pasielgė taip, kaip buvo išmokyta elgtis: pati jį apkabino, bet prisiglaudė nederamai rangydamasi. Faroką tai pribloškė; jis atšlijo, kai Madu ėmė bučiuoti jam kaklą.

– Ne, prašau... – prasižiojo.

Bet čia jį užkalbino misionierius. Akivaizdu, dramblio numinto bernioko susižavėjimas skrydžiu sužavėjo ir Martiną Milzą.

– Tik pažiūrėkite į jį! – neiškentė jėzuitas. – Galvą guldau: išliptų pasivaikščioti lėktuvo sparnu, jei tik pasakytume jam, kad tai nepavojinga!

– Tai jau tikrai, – sutiko daktaras Daruvala, nors nė akimirką neatitraukė žvilgsnio nuo Madu veido. Tos mažametės prostitutės baimė ir sutrikimas pernelyg tiksliai atspindėjo paties Faroko jausmus.

– O ko tu nori? – sukuždėjo jam mergaitė.

– Ne... visai ne to, apie ką pagalvojai... tiesiog noriu, kad tu *ištrūktum*, – atsakė jai gydytojas. Tačiau mergaitei toks atsakymas nieko nereiškė, nuleido jį negirdom. Ji vis dar žvelgė į daktarą Daruvalą, ir pasitikėjimas jos akyse maišėsi su sutrikimu. Kraujo raudonumo lūpų kamputyje ištryško nenatūralus raudonis – Madu vėl kramtė paaną. Ten, kur ji pabučiavo Faroką į kaklą, odą ženklino ryškiaspalvė dėmė – tarsi vampyro įkandimo žymė. Gydytojas palietė ją ir išsitepė pirštų galiukus. Jėzuitas pastebėjo, kad jis apžiūrinėja savo ranką.

– Įsipjovėte? – paklausė Martinas Milzas.

– Ne, viskas gerai, – atsakė daktaras Daruvala, tik viskas anaiptol nebuvo gerai. Farokas buvo priverstas sau prisipažinti apie geismą žinąs netgi dar mažiau nei būsimasis kunigas.

Galbūt pajutusi, koks jis suglumęs, Madu vėl prisispaudė gydytojui prie krūtinės. Ir vėl paklausė to paties – tylut tylutėliai:

– O ko tu nori?

Gydytoją apėmė siaubas, kai suvokė, kad Madu klausimo potekstė – grynai seksualinė.

– Noriu, kad būtum vaikas, nes tu ir esi vaikas, – tarė Farokas mergaitei. – Gal pamėgintum būti tiesiog vaikas?

Madu nušvito tokia nuoširdžia šypsena, kad gydytojas kokią sekundę beveik patikėjo, jog bus supratusi. Visai kaip vaikas ji pirštais nužingsniavo jo šlaunimi. O paskui, jau visai nebe kaip vaikas, Madu tvirtai prispaudė delną prie daktaro Daruvalos penio. Negraibstė, nebandė užčiuopti – labai gerai žinojo, kur jis yra. Per vasarinių kelnių audeklą gydytojas pajuto Madu delno karštį.

– Bandysiu padaryti viską, ko norėsi, kad ir ko panorėtum, – pažadėjo jam mažametė prostitutė. Daktaras Daruvala akimoju atitraukė jos ranką.

– Liaukis! – užriko Farokas.

– Noriu sėstis šalia Ganešo, – pareiškė jam mergaitė. Farokas leido jai vėl pasikeisti vietomis su Martinu Milzu.

– Vienas toks dalykėlis... svarstau šit, – sukuždėjo misionierius gydytojui į ausį. – Sakėte, šiai nakčiai turėsime du kambarius. Tiktai du?

– Na... manau, gautume ir daugiau, – pralemeno gydytojas. Jam tirtėjo kojos.

– Ne, ne, visai ne ten lenkiu, – patikino Martinas. – Norėjau pasakyti, jūsų manymu, vaikai turėtų miegoti viename kambaryje, o mudu su jumis – kitame?

– Na taip, – patvirtino daktaras Daruvala. Kojos vis dar tirtėjo ir jis niekaip neįstengė pažaboti drebulio.

– Bet... na taip, žinau, jums pasirodys kvaila, bet... Manding, pasielgtume kur kas apdairiau, jeigu neleistume jiems miegoti kartu. Noriu pasakyti, tame pačiame kambaryje, – skubiai pridūrė misionierius. – Šiaip ar taip, reikėtų atsižvelgti į tai, apie ką galime tik spėlioti – na, apie tos mergaitės orientaciją.

– Jos *ką*? – leptelėjo gydytojas. Vieną koją jam pavyko suvaldyti, bet kita vis dar tirtėjo, nors pasiusk.

– Kalbu apie jos seksualinę patirtį, – paaiškino Martinas Milzas. – Vis dėlto reikėtų manyti, kad ji yra turėjusi... tam tikrų seksualinių ryšių. Štai ką noriu pasakyti: o kas, jeigu Madu panūs *sugundyti* Ganešą? Dabar suprantate, ką turiu omeny?

Daktaras Daruvala net pernelyg gerai suprato, ką Martinas Milzas turi omeny.

– Logiška, – tiek teatsakė jam gydytojas.

– Ką gi, mudu su berniuku galėtume nakvoti viename kambaryje, o judviem su Madu atitektų antras, sutinkate? Supraskite, tėvas rektorius tikriausiai smarkiai nepritartų sužinojęs, kad mano padėties žmogus nakvoja viename kambaryje su mergaite, – aiškino jam Martinas. – Jam gali pasirodyti, kad tai prieštarauja mano įžadams.

– Taip... prieštarauja tavo įžadams, – atsakė Farokas. Galų gale liovėsi tirtėti ir kita koja.

– Manote, aš beviltiškas kvailys? – paklausė jėzuitas gydytojo. – Turbūt jums atrodo, kad tik paskutinis pusgalvis gali įtarti Madu turint tokių *polinkių* – vien dėl to, kad vargšas vaikas buvo... kas buvo.

Farokas vis dar jautė neslūgstančią erekciją, nors Madu jį tik vos vos palietė.

– Ne, manau, kaip tik apdairu bent šiek tiek susirūpinti dėl jos... polinkių, – atsakė daktaras Daruvala. Kalbėjo lėtai tardamas kiekvieną žodį, nes tuo pat metu stengėsi prisiminti populiarią psalmę. – Kaipgi ten pasakyta... dvidešimt trečioji psalmė?.. – galiausiai paprašė scholasto, kad padėtų prisiminti tekstą. – Ak, taip: „Nors einu per tamsiausią slėnį..."

– „...nebijau jokio pavojaus..." – užbaigė Martinas Milzas.

– Taip, tiesa. „Nebijau jokio pavojaus", – pakartojo Farokas.

Daktaras Daruvala vylėsi, kad lėktuvas jau nebe Maharaštroje, kad jie jau skrenda viršum Gudžarato. Kraštas apačioje buvo plokščias ir plynas, vėlyvos popietės miglele aptrauktas atrodė ir išdžiūvęs. Dangus – toks pat rudas kaip ir žemė. „Limuzinų ruletė" ar vis dėlto „Pabėgimas iš Maharaštros"? Scenaristas niekaip negalėjo išsirinkti vieno pavadinimo iš dviejų. Priklausys nuo to, kas dar atsitiks, pagalvojo Farokas. Nuo to, kaip baigsis visa istorija.

22. DAKTARO DARUVALOS GUNDYMAI

Pakeliui į Džunagadhą

Radžkoto oro uoste kaip tik buvo išbandoma garsiakalbių sistema. Niekas pernelyg nesiskubino, tarsi garsiakalbiai oro uoste nė nebūtų svarbūs, tarsi niekas nesitikėtų jokio ypatingo atvejo, apie kurį prireiktų pranešti visiems.

– Vienas, du, trys, keturi, penki, – skaičiavo balsas. – Penki, keturi, trys, du, vienas. – Tą pat jis pakartojo dar ir dar sykį. Galbūt visai ne garsiakalbių sistemą jiems prireikė išbandyti, dingtelėjo daktarui Daruvalai. Galbūt sumanė pasitikrinti, ar gerai moka skaičiuoti?

Kai tik gydytojas ir Martinas Milzas atsiėmė bagažą, priešais juos išdygo lakūnas ir padavė misionieriui jo šveicarišką armijos peilį. Iš pradžių Martinas sutriko – jam visai išgaravo, kad dar Bombėjuje buvo priverstas atiduoti ginklą. Ir čia pat susigėdo, mat prisiminė palaikęs lakūną vagimi. Kol klostėsi ši vietinės reikšmės negrabaus bendravimo situacija, Madu ir Ganešas spėjo užsisakyti ir iškliukinti po dvi stiklines arbatos. Daktarui Daruvalai liko derėtis su arbatos prekiju.

– Mums teks vis stabčioti visą kelią iki pat Džunagadho, kad galėtumėte pasiusioti, – papriekaištavo Farokas vaikams. Bet Radžkote jiems teko laukti kone visą valandą, kol prisistatė vairuotojas. Visą tą valandą balsas per garsiakalbius skaičiavo nuo vieno iki penkių ir nuo penkių iki vieno. Galėjai išsikraustyti iš proto, tačiau Madu ir Ganešui bent jau į valias pakako laiko išsiusioti arbatą.

Vairuotojas buvo vardu Ramu. Jis buvo nekvalifikuotas pagalbinis cirko darbininkas, prisidėjęs prie Didžiojo Mėlynojo Nilo

Maharaštroje. Tądien jis jau antrąsyk sukorė kelią tarp Džunagadho ir Radžkoto. Rytą buvo atvažiavęs laiku pasitikti jų lėktuvo, o kai sužinojo, kad reisas atidėtas, grįžo atgal į Džunagadhą, į cirką – tik todėl, kad labai mėgo vairuoti. Į vieną pusę buvo maždaug trys valandos kelio, bet Ramu išdidžiai pranešė, kad su juo nesugaišią ir dviejų. Netrukus jie įsitikino tuo savo kailiu.

Ramu vairavo kretantį, palaikį „Land Roverį", aptaškytą purvo gurvuoliais (o gal išdžiūvusiu nelaimėlių pėsčiųjų bei gyvūnų krauju). Vairuotojas buvo liaunas vaikinas, aštuoniolikos, gal dvidešimties metų, su apsmukusiomis trumpkelnėmis ir suodinais marškinėliais. Tačiau labiausiai verta pažymėti detalė ta, kad jis vairavo basas. Sankabos ir stabdžių pedalų pamušas buvo visiškai nusitrynęs – lygus, metalu žvilgantis paviršius atrodė slidus, o greičio pamina akivaizdžiai nuo pernelyg intensyvaus naudojimo buvo ir visai nusidėvėjusi, tad pakeista medine atšaiža: pažiūrėti atrodė plonytė, netvirta lyg malksna, bet Ramu niekad neatitraukdavo dešinės kojos nuo jos. Kairiąja jis paprastai spausdavo ir sankabos, ir stabdžių paminą, tik pastarajai dėmesio beveik nekliūdavo.

Jie nugrumėjo per Radžkotą į prietemą. Prašvilpė pro vandens bokštą, moterų ligoninę, autobusų stotį, banką, vaisių turgų, Gandžio paminklą, telegrafą, biblioteką, kapines, „Havmore" restoraną ir „Intimate" viešbutį. Kai švilpė per turgų, daktaras Daruvala sumojo tiesiog nebeįstengsiąs žvalgytis. Čia buvo pernelyg daug vaikų, o ką jau kalbėti apie senukus, ne tokius mitrius kaip vaikai, kad spėtų laiku atšokti nuo skriejančio automobilio, juolab ką kalbėti apie vežimaičius, pakinkytus jautukais, apie kupranugarių karavanus, apie karves, asilus ir ožkas, ir ką kalbėti apie mopedus ir dviračius, ir apie rikšas su dviračiais ar triračiais vežimaičiais; o dar, aišku, netrūko ir kitų automobilių, sunkvežimių, autobusų. Miesto pakraštyje, šalikelėje, Farokas pastebėjo besivoliojantį negyvėlį, ar bent jau taip jam pasirodė, – dar vieną „nieką", kaip pasakytų Ganešas; tačiau švilpiant tokiu greičiu daktaras Daruvala nespėjo paprašyti Martino Milzo, kad patvirtintų, jog tasai prieš akis šmėkštelėjęs sustingęs veidas tikrai priklauso lavonui.

Kai miestas liko už nugaros, Ramu padidino greitį. Buvo akivaizdu: pagalbinis scenos darbininkas priklauso „atviro kelio" vairavimo mokyklai. O tai reiškė, kad jam neegzistuoja jokios lenkimo taisyklės; Ramu lyg niekur nieko švilpė priešpriešinio eismo juosta, užleisdamas kelią tik toms transporto priemonėms, kurios buvo didesnės už jo klerkalą. Negana to, giliu Ramu įsitikinimu, jo „Land Roveris" ir buvo pats didžiausias kelyje, jį pranoko nebent autobusai ir kai kurie rinktiniai – toli gražu ne visi – itin stambų krovinį gabenantys sunkvežimiai. Daktarui Daruvalai liko tik džiaugtis, kad keleivio sėdynėje įsitaisė Ganešas – į tą vietelę taikėsi ir jis, ir Madu, bet gydytojas pabūgo, kad mergaitė pernelyg blaškys vairuotojo dėmesį: milžiniškas greitis ir gundymas – sunkiai suderinami dalykai. Taigi mergaitė surūgusi kiurksojo tarp gydytojo ir misionieriaus ant užpakalinės sėdynės, o dramblio numintas berniokas nesustodamas malė liežuviu su Ramu.

Ganešas veikiausiai manė, kad vairuotojas mokės tik gudžarati kalbą, tad patyręs, jog Ramu – toks pat maharaštrietis kaip ir jis, kalbantis marathi ir hindi, elgetėlė pajuto tikrą įkvėpimo pliūpsnį. Farokas sugaudė tiktai jų pokalbio nuotrupas, bet daugmaž suprato, kad Ganešas pageidauja išsiaiškinti visas įmanomas su cirku susijusios veiklos rūšis, kokių galėtų imtis luošys su viena sveika koja. Bet kokių nors padrąsinančių atsakymų iš Ramu nesulaukė; šis pliurpė vien apie vairavimą, tuo pat metu demonstruodamas beprotišką pavarų perjunginėjimo techniką (tai jam atstojo stabdžius), ir užtikrino Ganešą, kad be visavertės dešinės kojos vairavimo sugebėjimais šis niekada jo nepralenksiąs.

Tiesa, Ramu garbei tenka pripažinti, kad kalbėdamas jis nė nedirsčiojo į Ganešą; visą vairuotojo dėmesį buvo prikausčiusi be paliovos auganti beprotybė kelyje. Vis labiau tirštėjo sutemos; netrukus bus ir visai tamsu, ir tuomet gydytojui galbūt pavyks atsipalaiduoti – juk lengviau, kai žinai, kad nė nepamatysi kaktomuša atšvilpiančios mirties. Naktį nebeliks nieko, tik staiga visai čia pat užkaukiantis garso signalas ir tiesiog į akis plykstelintys, atskriejantys akinantys žibintai. Farokas įsivaizdavo kūnų maišalynę kūl-

virsčia riedančiame „Land Roveryje“: kažkieno pėda, kažkieno plaštaka, kažkieno pakaušis, besimakaluojanti alkūnė, o jis nesusigaudys nei kas yra kas, nei kur juodas dangus, nei kur žemė (juk automobilio žibintai, be jokios abejonės, bus subyrėję, ir plaukai bus pilni stiklo šukių, smulkulyčių lyg smėlio smiltys). O paskui uždvoks benzinu, jo prisisunks jų drabužiai. Ir pagaliau jie dar išvys liepsnos kamuolį.

– Prablaškyk mane, – paprašė daktaras Daruvala Martino Milzo. – Nagi, netylėk. Papasakok ką nors, bet ką.

Jėzuitas, kurio vaikystė prabėgo Los Andželo greitkeliuose, atrodė, jaučiasi kuo ramiausiai ir svirduliuojančiame „Land Roveryje“. Jo nesudomindavo pakelėse riogsantys išdegusių automobilių griaučiai, jam nė motais buvo net protarpiais pasitaikančios aukštyn ratais apvirtusios ir vis dar tebeliepsnojančios mašinos, o gausios gyvulių maitos jo dėmesio sulaukdavo nebent tada, kai nepavykdavo atpažinti, koks gyvulys ten kritęs.

– Kas tai buvo? Matėte? – kamantinėjo misionierius, sukiodamas galvą į visas puses.

– Užmuštas išdaris, – atsakė daktaras Daruvala. – Prašau, papasakok ką nors, Martinai.

– Kad užmuštas – ir pats žinau, – atsakė Martinas Milzas. – O kas yra išdaris?

– Išromytas bulius, – atsakė Farokas.

– Štai dar vienas! – sušuko scholastas, vėl persisukdamas pažiūrėti.

– Ne, šį kartą – karvė, – paprieštaravo gydytojas.

– Pirmiau mačiau kupranugarį, – pareiškė Martinas. – Jūs matėte kupranugarį?

– Taip, mačiau, – patvirtino Farokas. – O dabar papasakok man kokią nors istoriją. Netrukus visai sutems.

– Kaip gaila – čia šitiek galima pamatyti! – neslėpė apmaudo Martinas Milzas.

– Dėl Dievo meilės, *prablaškyk* mane! – suriko daktaras Daruvala. – Juk žinau, kad tu mėgėjas pašnekėti! Tai ir kalbėk – papasakok ką nors!

– Na... o apie ką norėtumėte išgirsti? – lyg niekur nieko paklausė misionierius. Farokui panižo nagai jį užmušti.

Mergaitė jau miegojo. Vyrai pasisodino ją per vidurį baimindamiesi, kad gali atsiremti į kurias nors iš durelių – dabar šlietis ji galėjo tik į kurį nors iš jų. Užmigusi Madu sukiužo lyg skudurinė lėlė; jiems teko spaustis prie jos ir prilaikyti pečius, kad mergaitė nesimėtytų į visas puses.

Iškvėpinti jos plaukai brūkštelėjo daktarui Daruvalai per kaklą, kaip tik ten, kur ties gerkle buvo prasisegęs marškinių apykaklę; plaukai kvepėjo gvazdikėliais. Paskui „Land Roveris" pasviro į kitą pusę ir suglebusi Madu užvirto jėzuitą, bet jis, regis, to net nepastebėjo. Užtat Farokas net labai gerai jautė jos klubą, prisispaudusį prie jo klubo. Kai „Land Roveris" vėl trūktelėjo sukdamas į priešpriešinio eismo juostą, Madu petys įsirėmė į gydytojo šonkaulius, glebni jos ranka perbraukė jam šlaunį. Kartais, pajutęs ją alsuojant, Farokas pats sulaikydavo kvapą. Gydytojas toli gražu nelaukė tos būsimos nesmagios padėties, kai bus priverstas praleisti naktį viename kambaryje su Madu. Farokas troško prasiblaškyti, bet dėmesį nukreipti jam reikėjo anaiptol ne vien nuo nutrūktgalviško Ramu vairavimo.

– Papasakok apie savo motiną, – pasiūlė daktaras Daruvala Martinui Milzui. – Kaip ji laikosi? – Paskutinių vakaro gaisų pakako įžiūrėti, kaip įsitempė misionieriaus kaklas ir susiaurėjo akys. – O tavo tėvas? Kaip gyvuoja Denis? – skubiai pridūrė gydytojas, bet žodis – ne žvirblis; pirmosios frazės poveikio nebeužslopinsi antrąja. Farokas suprato, kad antrojo klausimo Martinas net neišgirdo – jis jau rausėsi po praeitį. Pro šalį skriejo nublokštų gyvūnų gaišenomis nuklotas kraštovaizdis, bet uolusis krikščionis jo net nebematė.

– Gerai, jeigu jau pats prašote. Keliais žodžiais papasakosiu šiokį tokį nutikimą apie savo motiną, – tarė Martinas Milzas.

Vis dėlto daktaras Daruvala išsyk suuodė, kad pasakojimas toli gražu nebus iš kelių žodžių. Misionierius nebuvo minimalistas ir pradėjęs ką nors pasakoti nešykštėdavo detalių. Tiesą sakant, Martinas ir išklojo viską, nepraleisdamas nė menkiausios smulkmenos,

ar bent jau viską, ką išsaugojo atmintis. Ir apie ypatingą Arifo Komos odą, ir apie masturbacijos kvapų įvairovę – paminėjo ne tik Arifą, bet ir kvapą, užsilikdavusį ant auklės, Los Andželo Kalifornijos universiteto studentės, pirštų.

Šitaip jie ir grumėjo per sutemų gaubiamus tyrus, per blausiai apšviestus miestelius, kur nosį kaipmat imdavo riesti sumišęs gaminamo valgio ir išmatų tvaikas, o ausis užgriūdavo triukšmas: vištų kudakavimas, šunų skalijimas ir nuožmūs įdūkusių, vos per plauką nenublokštų pėsčiųjų prakeiksmai. Ramu atsiprašė dėl iškulto vairuotojo pusės langelio: negana, kad vidun šniokšdamas veržėsi vėstantis nakties oras, keleivius, sėdinčius ant užpakalinės sėdynės, dar ir kapojo begalės skraidančių vabzdžių. Sykį kažkoks gyvis, didumo bene sulig kolibriu, rėžėsi Martinui į kaktą, tikriausiai spėjo ir įgelti, o paskui dar geras penkias minutes dūgzdamas blaškėsi ant grindų, kol pagaliau nusibaigė – kad ir kas jis buvo. Tačiau misionieriaus pasakojimas liejosi plačia srove – niekas nebegalėjo jo užtvenkti.

Kol baigė, jie pasiekė ir Džunagadhą. Kai įvažiavo į ryškiomis šviesomis tvieskiantį miestą, gatvėse išvydo minias žmonių: du priešingomis kryptimis plūstančius srautus. Iš garsiakalbio, įtaisyto ant stovinčio sunkvežimio, griaudėjo cirko muzika. Vienas srautas plaukė iš cirko – pažiūrėjusieji pavakario vaidinimą. Kiti, kurie veržėsi į priešingą pusę, grūdosi norėdami patekti į vakarinį spektaklį.

Reikėtų tam nelaimingam nuokvakai viską atskleisti, galvojo daktaras Daruvala. Reikėtų pasakyti, kad jis turi brolį dvynį, kad jo motina visada buvo šliundra, ir dar kad tikrasis jo tėvas veikiausiai – Nevilas Edenas. Denis pernelyg bukas, kad galėtų būti jų tėvas: tiek Džonui D., tiek Martinui Milzui proto duota ir dribtelėta. Farokas niekad nemėgo Nevilo, bet turėjo pripažinti: tam smegenų irgi netrūko. Tačiau Martino papasakota istorija atėmė Farokui žadą. Be to, gydytojas ir toliau manė, kad tik Džonui D. spręsti, kiek tiesos derėtų atskleisti jo broliui. Ir dar, nors daktaras Daruvala troško nubausti Verą visais įmanomais būdais, kokie tik ateitų į galvą, vienas Martino sakinys apie Denį tik dar labiau privertė

gydytoją prikąsti liežuvį: „Aš myliu savo tėvą, tiktai labai norėčiau, kad nereikėtų jo gailėtis."

Visas tolesnis pasakojimas buvo vien apie Verą; apie Denį Martinas nebeištarė nė žodžio. Gydytojas nusprendė, kad dabar anaiptol ne pats tinkamiausias metas pritrenkti jėzuitą žinia, jog kur kas labiau tikėtina, kad jo biologinis tėvas yra biseksualus paleistuvis, toksai niekingas šūdžius Nevilas Edenas. Šitokia žinia tikrai nesumažintų Martino gailesčio Deniui.

Be to, kalboms nebeliko ir laiko – jie privažiavo cirką. Dramblio numintas vaikiščias netvėrė jauduliu, atsiklaupęs ant priekinės sėdynės pro langelį mojavo miniai. Iš garsiakalbio kriokianti cirko muzika pažadino net Madu.

– Štai jūsų naujasis gyvenimas, – tarė daktaras Daruvala mažametei prostitutei. – Pabusk ir pamatysi.

Šimpanzė rasistė

Nors Ramu kaip pašėlęs mygo garso signalą, „Land Roveris" vos šliaužė, skindamasis kelią per minią. Keletas berniūkščių įsikibo į durelių rankenas bei užpakalinį buferį ir leidosi automobilio velkami. Visi akis pakabinę stebeilijo į užpakalinę sėdynę. Madu sudirgo, bet visai be reikalo – minia spoksojo ne į ją. Vietinių dėmesį prikaustė Martinas Milzas: baltasis čia anaiptol nebuvo dažnas reiškinys. Džunagadhas – ne iš tų miestų, per kuriuos driekiasi turistiniai maršrutai. O misionieriaus oda, gatvės žibintų nutvieksta, atrodė balta lyg tešla. Kadangi jie buvo priversti judėti taip lėtai, oras automobilio salone gerokai įkaito, bet kai tik Martinas pamėgino atsidaryti langelį, žmonės suskato kaišioti rankas vidun – tiesiog norėdami jį pačiupinėti.

Priekyje, gana toli, visos minios priešakyje ant kojūkų staipėsi žemaūgis klounas. Prie pat cirko žmonių grūdosi dar tirščiau, mat leisti žiūrovus vidun buvo per anksti; „Land Roveris" vėžlio greičiu prasispraudė pro gerai saugomus vartus. Kai tik atsidūrė aptvertoje teritorijoje, daktaras Daruvala lengviau atsiduso, apimtas pažįsta-

mo jausmo: cirkas buvo uždara erdvė kaip vienuolynas, apsaugota teritorija, iki jo neprasismelkė Džunagadho sumaištis – panašiai ir Šventojo Ignoto misija lyg kokia tvirtovė stūksojo vidur kunkuliuojančio Bombėjaus. Vaikai čia bus saugūs – su sąlyga, jei pasirodys esą verti likti cirke, su sąlyga, jei cirkas suteiks jiems progą pademonstruoti, ką sugeba.

Vis dėlto pirmiausia jie sulaukė lyg ir nieko gera nežadančio ženklo: Dipa jų nepasitiko. Žemaūgio žmona ir sūnus sirgo, tad negalėjo nė kojos iškelti iš savo palapinės. Beveik iškart daktaras Daruvala gavo pajusti ir skirtumą tarp Didžiojo Karališkojo ir Didžiojo Mėlynojo Nilo – pastarojo nenaudai. Čia nebuvo tokio žavesį ir orumą spinduliuojančio savininko kaip Pratapas Valavalkaras; Didžiojo Mėlynojo Nilo savininkas išvis negyveno cirke. Atvykėlių nelaukė ir pietūs savininko palapinėje – į tą jiems net neteko įžengti. Cirkui vadovavo administratorius, bengalas, pavarde Dasas; pono Daso palapinėje nebuvo jokio maisto, gultai išrikiuoti viena eile lyg kareivinėse, beveik jokių drapiruočių sienoms papuošti. Visa asla užtiesta kilimėliais; ryškiaspalvės kostiumams skirtos medžiagos rietimai kabojo pačioje palubėje, ties palapinės viršūne, kad niekam nesipainiotų po kojomis, o krintantys į akis šventyklos atributai išdėlioti šalia televizoriaus ir vaizdo leistuvo.

Viena lovelė, lygiai tokia pat kaip ir kitos, buvo skirta Madu; ponas Dasas įkurdino ją tarp dviejų vyresnių mergaičių, kurios (pasak jo) ją prižiūrėsiančios. Ponia Das, užtikrino juos cirko administratorius, irgi „pasirūpinsianti“ Madu. Beje, pati ponia Das net nepakilo nuo lovos su jais pasisveikinti. Sėdėjo kaip sėdėjusi ir siuvo žvynelius prie sceninio kostiumo. Tik tada, kai jie susiruošė eiti iš palapinės, ji užkalbino Madu.

– Susitiksime rytoj, – pasakė mergaitei.

– Kada iš ryto mums ateiti? – paklausė daktaras Daruvala, bet ponia Das, kuri atrodė rūsti lyg apgauta ir netikėtai vyro pamesta tetulė, jam net neatsakė. Netgi nepakėlė akių nuo siuvinio.

– Pernelyg anksti neateikite, mes žiūrėsime televizorių, – pasakė gydytojui ponas Dasas.

Na taip, žinoma, pagalvojo daktaras Daruvala.

Ganešui guolis būsiąs pataisytas virėjo palapinėje – ten ponas Dasas juos ir nulydėjo, ten ir paliko. Pareiškė, kad jam jau metas ruoštis pusės dešimtos vaidinimui. Virėjas, vardu Čandra, nusprendė, kad Ganešas atsiųstas jam pagalbon, tad ėmėsi rodyti luošiui virtuvės rakandus, tačiau Ganešas klausėsi tik viena ausimi – daktaras Daruvala žinojo, kad vaikiščiui labai maga pamatyti liūtus.

Kadhai – katiliukas. *Jhara* – kiaurasamtis. *Kisni* – kokosų trintuvė. Tačiau jie klausėsi ir kitų garsų – iš tamsos už virėjo palapinės atsklindančių liūtų krenkščiojimų. Žiūrovai vis dar nebuvo įleisti į pagrindinę palapinę, bet minia grūdosi tamsoje – nuolatinis prislopintas foninis gaudesys, antrinantis liūtų niurgzčiojimams.

Kol nepradėjo valgyti, daktaras Daruvala nė nepastebėjo uodų. Gydytojas, kaip ir visi kiti, valgė stovėdamas, iš nerūdijančio plieno lėkštės – bulvių ir baklažanų troškinį, pernelyg gausiai užkultą kmynais. Paskui jiems buvo pasiūlyta ir šviežių daržovių – morkų ir ridikėlių, svogūnų ir pomidorų, o visa tai jie nuskalavo vasarodrungniu apelsininiu sodos vandeniu. Senas geras „Gold Spot“ gėralas. Gudžarato valstijoje galiojo sausas įstatymas, mat čia gimė Gandis – nuoboda blaivininkas. Farokas pagalvojo, ko gero, naktį nė akių nesumerksiąs. Visas viltis buvo sudėjęs į alų – šis turėjo padėti jam atitrūkti nuo scenarijaus ir užmigti. Bet čia pat gydytojas prisiminė nakvosiąs viename kambaryje su Madu; vadinasi, iš tiesų geriau nemiegoti per naktį, o alaus neimti nė į burną.

Kol jie paskubomis dorojo ne itin sotų maistą, Čandra ėmėsi vardyti Ganešui daržoves, lyg manytų, kad per tą pačią nelaimę, kai susižalojo koją, vaikinukas bus praradęs ir kalbos dovaną. (*Aloo* – bulvė. *Chawli* – baltoji pupelė. *Baingan* – baklažanas.) Madu jis visiškai nepaisė, o mergaitė jau pastebimai virpėjo. Žinoma, savo menkame kelionkrepšyje ji turėjo turėti megztinį ar bent šaliką, bet visi jų daiktai liko „Land Roveryje“, kuris dabar pastatytas galaižin kur; kur nelabasis bus nujojęs jų vairuotoją Ramu – irgi galai žino. Be to, tuojau turėjo prasidėti ir vakarinis vaidinimas.

Išnirę tarp trupės palapinių, jie išvydo artistus, jau apsirengusius sceniniais kostiumais; kaip tik buvo įvedami drambliai. Pagrin-

dinės palapinės pakraštyje stovėjo išrikiuoti arkliai. Vieną darbininkas jau buvo pabalnojęs. Tuomet gyvūnų dresuotojas bakstelėjo lazda stambią šimpanzę ir gyvūnas liuoktelėjo geras penkias pėdas aukštyn. Kai šimpanzė klestelėjo į balną, arklys nervingai trūktelėjo į priekį, gal žingsnį ar du. Šimpanzė liko kiūtoti balne ant visų keturių; kai dresuotojas palietė balną lazda, beždžionė atliko salto ant arklio nugaros, paskui dar vieną.

Orkestras jau buvo savo vietose – ant pakylos kiek aukščiau arenos, į kurią vis dar plūdo žiūrovai. Svečiai, likę stoviniuoti palapinės sparne, painiotųsi artistams po kojomis, bet arenos administratorius ponas Dasas nė akių nerodė, nebuvo kam juos kur nors nuvesti ir pasodinti. Martinas Milzas pasiūlė patiems susirasti vietas, kol palapinė dar neprisigrūdo sausakimša; daktarą Daruvalą toks neoficialumas piktino. Kol gydytojas ir misionierius ginčijosi, kaip jiems pasielgus, šimpanzė, kūlvirsčiuojanti ant arklio nugaros, staiga išsiblaškė. Gyvūno dėmesį patraukė kažkas kita. Martinas Milzas.

Šimpanzė buvo senas patinas, vardu Gautamas, mat nuo pačios mažystės buvo neįtikėtinai panašus į Budą: galėdavo ištisas valandas sėdėti ta pačia poza ir stebeilyti į tą patį tašką. Ūgtelėjęs Gautamas šiek tiek praplėtė savo meditacinius sugebėjimus, įtraukdamas tam tikrus pasikartojančius veiksmus – kūlvirsčiai ant arklio nugaros galėtų būti puikiausias pavyzdys. Gautamas galėjo nepavargdamas be galo kartoti tą patį judesį; nesvarbu, ar arklys stovėdavo nejudėdamas, ar lėkdavo šuoliais, beždžionė pataikydavo dribtelėti į balną. Vis dėlto pastaruoju metu Gautamo entuziazmas vartytis kūliais, beje, kaip ir imtis bet kokios kitos veiklos, gerokai priblėso. Jo dresuotojas, vardu Kunalas, tokį emocinį nuosmukį aiškino stambuolio patino aistra Mirai, jaunai šimpanzių patelei. Mira buvo Didžiojo Mėlynojo Nilo naujokė, ir Gautamą neretai apnikdavo širdį maudžiantis jos ilgesys, kitąsyk pačiu netinkamiausiu metu.

Jei pastebėdavo Mirą atlikdamas salto, Gautamas nepataikydavo ne tik į balną – išvis nusprūsdavo nuo arklio. Dėl to Mira jodavo beveik pati paskutinė – gyvūnų procesijos, sukančios ratą aplink areną per didįjį įžanginį pasirodymą, uodegoje. Tad pastebėti ją

senis Gautamas galėdavo tik per apšilimą palapinės sparne; Mira buvo laikoma greta dramblių, nes šių Gautamas bijojo. Ekstazės apimtam stambuoliui šitokio Miros reginio – kol didžioji beždžionė laukdavo, kada prasiskleis uždanga ir pasigirs įžanginio maršo garsai, – visiškai pakakdavo. Gautamas mechaniškai vartaliodavosi kūlio, tarsi kiekvienam šuoliui jį vis įjungtų silpna elektros srovė, paleidžiama maždaug penkių sekundžių intervalu. Tačiau akies kraštu jis visada matydavo Mirą, tegul ir tolimą, bet niekur nedingusią, ir jos vaizdas jį nuramindavo.

Tačiau jei Mirą kas nors užstodavo, Gautamas siaubingai susigrauždavo. Vieninteliam Kunalui buvo leidžiama pereiti tarp stambuolio patino ir jo regimo Miros paveikslo. Ir pats Kunalas nesiartindavo prie Gautamo be lazdos rankoje. Gautamas buvo išties augalota šimpanzė; pasak Kunalo, beždžionė svėrė visus šimtą keturiasdešimt penkis svarus ir buvo mažne penkių pėdų ūgio.

Paprastai tariant, Martinas Milzas pataikė atsistoti netikusioje vietoje netikusiu metu. Jau po antpuolio Kunalas išsakė prielaidą, kad Gautamas galbūt palaikęs misionierių kitu šimpanzių patinu; Martinas ne tik užstojęs Gautamui Mirą, bet stambuolis patinas dar ir galėjęs pamanyti, kad misionierius siekia Miros dėmesio, mat Mira buvo itin meili patelė, o jos neslepiamas draugiškumas (šimpanzių patinams) nuolat įskeldavo Gautamui beprotiško įsiūčio priepuolius. Kodėl Gautamas galėjęs šitaip apsirikti ir palaikyti Martiną Milzą beždžione, Kunalas bandė aiškinti taip: scholasto oda esanti tokia balta, kad stambuoliui šimpanzei veikiausiai pasirodę, jog žmogus būti šitoks tiesiog negali. Martino odos spalva buvo naujiena Džunagadho gyventojams, kurie, šiaip ar taip, spigino į jį neatitraukdami akių ir dar aptapšnojo tiesiog važiuojančiame pro šalį „Land Roveryje“; ne ką menkesnė staigmena tai buvo ir Gautamui. O kadangi Gautamui Martinas Milzas pasirodė nepanašus į žmogų, stambioji beždžionė veikiausiai nusprendė, kad misionierius – šimpanzių patinas.

Matyt, maždaug šitokių loginių išvedžiojimų paakintas, Gautamas staiga liovėsi vartytis per galvą ant arklio nugaros. Šimpanzė suspiegė ir iššiepė iltis, o paskui atsispyrė nuo arklio pasturgalio,

peršoko dar vieną arklį ir užgriuvęs ant pečių ir krūtinės parbloškė misionierių žemėn. Tada Gautamas daug nelaukdamas suleido iltis apstulbusiam jėzuitui į kaklą. Martinui dar pasisekė, kad susizgribo prisidengti gerklę ranka, bet tai reiškė, kad beždžionės iltys perrėžė ir plaštaką. Kai viskas buvo baigta, Martino kakle žiojėjo gili durtinė žaizda, o delnas buvo perplėštas mažne nuo riešo iki nykščio galo. Misionierius neteko ir ausies lezgelio skivyto. Gautamas buvo pernelyg stiprus, kad kas nors įstengtų plėšte nuplėšti jį nuo bandančio priešintis scholasto, beždžionę šalin nuginti pavyko tik Kunalui, kai keliskart kaip reikiant šniojo lazda. Visą tą laiką Mira spiegė nesavu balsu; taip ir liko neaišku, ar jos riksmai reiškė atsaką į meilę, ar vis dėlto pasipiktinimą.

Svarstymų, kas galėjo paakinti šimpanzę pulti: rasiniai motyvai ar seksualinis įkarštis, ar ir viena, ir kita, – pakako visam vakariniam pasirodymui. Martinas Milzas neleido daktarui Daruvalai tvarstyti žaizdų, kol nebus pasibaigęs spektaklis. Jėzuitas primygtinai tvirtino, esą jo stoicizmas bus itin vertinga pamoka vaikams, nors gydytojui šitoks stoicizmas atrodė visai kvailas, „spektaklis turi tęstis“ rūšies. Madu ir Ganešą sutrikdė perplėštas Martino ausies lezgelis ir kiti kruvini nuožmaus užpuolimo ženklai; Madu beveik nė nežiūrėjo vaidinimo. Užtat Farokas žiūrėjo, net labai įdėmiai. Gydytojas neprieštaraudamas numojo ranka į kraujuojančias misionieriaus žaizdas. Ir tegul. Daktarui Daruvalai visiškai nesinorėjo pražiopsoti nė vieno cirko numerio.

Tobula pabaiga

Įdomesni vaidinimo numeriai buvo akivaizdžiai „pasiskolinti“ iš Didžiojo Karališkojo; kad ir „Dviračių valsas“ – specialiai šiam numeriui orkestras sugrojo „Geltonąją Teksaso rožę“. Liesa, raumeninga moteris, kurios gyslotas kūnas iš tolo spinduliavo jėga, atliko „Vaikščiojimą dangumi“ – perėjo lubomis skubriu, mechanišku žingsniu. Tačiau žiūrovai dėl jos nėmaž nesibaimino; netgi be apsauginio tinklo arenoje nebuvo justi tos mažne apčiuopiamos

stingdančios baimės, kad akrobatė gali nukristi. Suman atrodydavo tokia graži, tokia nesaugi – kaip ir turėtų atrodyti jauna moteris, žemyn galva pakibusi palubėje per aštuoniasdešimt pėdų nuo žemės, – o Didžiojo Mėlynojo Nilo dangaus vaikštytoja labiau priminė pusamžį robotą. Vadinosi ji ponia Bagvan; Farokas atpažino, kad ji – ir durklų svaidytojo asistentė, be to, dar ir jo žmona.

Durklų svaidymo numeris buvo toks: ponia Bagvan išsikėtojusi stovėdavo mediniame rate pririštomis rankomis ir kojomis; pats ratas buvo išdažytas taikinys, ponios Bagvan pilvas užstodavo kaip tik jo centrą. Numeriui prasidėjus, ratas būdavo įsukamas, sukdavosi vis greičiau ir greičiau, o ponas Bagvanas svaidydavo durklus į žmoną. Galiausiai, kai ratą sustabdydavo, medienoje smygsodavo durklai, tiesa, susmigę bet kaip, jokio kūno kontūro nebūtum įžvelgęs nė su žiburiu. Dar laimė, kad nė vienas durklas nebarkšodavo išsikėtojusiame ponios Bagvan kūne.

Ponas Bagvanas atlikdavo dar vieną numerį, vadinamą „Dramblių perėja". Šį triuką rodo bemaž visi Indijos cirkai. Ponas Bagvanas guli vidur arenos, vienas čiužinys paklotas po juo, kitu jis užklotas, o ant viršutinio patiesta lenta; tada ta lenta pereina dramblys – mindamas tiesiog ponui Bagvanui ant krūtinės. Farokas atkreipė dėmesį, kad šis vienintelis numeris netimptelėjo Ganešo už liežuvio pareikšti, jog šito galįs išmokti ir jis, nors luoša koja niekaip negalėjo sutrukdyti pagulėti po einančiu drambliu.

Kartą, kai poną Bagvaną ištiko ūmus viduriavimo priepuolis, „Dramblių perėjos" numeryje jį pavadavo žmona. Tačiau moteriškė „Dramblių perėjai" buvo pernelyg liesa. Sklido kalbos, kad paskui ją dienų dienas vargino vidinis kraujavimas, ir vėliau, kai pasveiko, ji niekada nebebuvo, kokia buvusi; dramblys pakenkė tiek jos mitybai, tiek būdui.

Farokas apie ponią Bagvan suprato vieną dalyką: ir jos vaikščiojimas dangumi, ir pasyvus indėlis durklų svaidymo numeryje iš esmės buvo tas pat – ne tiek išlavintas įgūdis ir net ne suvaidinta drama, o paprasčiausias mechaniškas atsidavimas lemčiai. Ar vyrui sudrebėtų ranka sviedžiant durklą, ar pati kristų iš aštuoniasdešimties pėdų aukščio – jai buvo vis tiek. Ponia Bagvan, kaip pa-

sirodė Farokui, iš tikrųjų buvo robotas. Galbūt tokia tapo po to, kai ją sumynė dramblys?

Apie daugmaž tokius pat jausmus Farokui prisipažino ir ponas Dasas. Trumpai aplankęs juos tarp žiūrovų, – cirko administratorius skubinosi atsiprašyti dėl tokio nuožmaus Gautamo antpuolio, be to, jam magėjo savo prielaidomis papildyti gydytojo ir jėzuito apmąstymus beždžionės rasizmo ir (arba) seksualinio pavyduliavimo tema, – ponas Dasas kaltę dėl blankaus ponios Bagvan pasirodymo mėgino suversti anam nutikimui su drambliu.

– Vis dėlto po vestuvių padėtis kitais atžvilgiais pagerėjo, – pripažino ponas Dasas. Mat kol buvo netekėjusi, mergina nuolat skųsdavosi dėl menstruacijų ciklo: anoks malonumas plūsti krauju, kybant žemyn galva. – Kol dar nebuvo ištekėjusi, jai, žinoma, nederėjo naudoti tamponų, – pridūrė ponas Dasas.

– Na taip, žinoma, – burbtelėjo priblokštas daktaras Daruvala.

Kai per pasirodymus stodavo tylos valandėlė, o taip nutikdavo gana dažnai, arba kai orkestras ilsėdavosi tarp dviejų numerių, jų ausis pasiekdavo smūgių garsai. Kunalas karšė kailį Gautamui, „baudė už prasižengimą“, pasak pono Daso. Juk gali nutikti ir taip, kad kituose miestuose, kur gastroliuos Didysis Mėlynasis Nilas, tarp žiūrovų pasitaikys koks atsitiktinis baltasis. Tad nieku gyvu negalima leisti Gautamui manyti, kad baltaodžiai vyrai – laimikis, kurį jam valia medžioti.

– Na taip, žinoma, – pakartojo daktaras Daruvala. Tykiame nakties ore stambuolės beždžionės riksmai ir Kunalo lazdos smūgiai sklido labai aiškiai. Kai vėl užtrenkdavo orkestras, tegul ir nepataikydamas į taktą, gydytojas, misionierius ir vaikai lengviau atsidusdavo.

Jeigu Gautamas užsikrėtęs pasiutlige, jis neišvengiamai nugaiš, bet jeigu ne – gyvens, tad verčiau gerai iškaršti kailį, – tokia buvo Kunalo pozicija. Užtat daktarui Daruvalai, kai imsis gydyti Martiną Milzą, verčiau laikytis prielaidos, kad šimpanzė galėjo būti pasiutusi. Staiga vaikai prapliupo juoktis.

Vienas iš liūtų paleido galingą čiurkšlę ant savo kėdutės, o paskui dar letena tekštelėjo balą – tai išvydę, prajuko tiek Madu, tiek

Ganešas. Vis dėlto Farokas jautė pareigą priminti dramblio numintam berniokui, kad plauti tą pačią kėdutę veikiausiai būsiąs pirmasis jo darbas.

Paskui – o kaipgi kitaip – atėjo eilė ir „Povų šokiui"; povus kaip visada vaidino dvi mažos mergaitės. Ir čia scenaristui šovė mintis, kad Mažylė turėtų vilkėti būtent povo kostiumą, kai ją sudraskys ištrūkęs liūtas. Bus geriausia, pagalvojo Farokas, jei liūtas sudraskys ją tik todėl, kad palaikys tikru povu. Šitai žiūrovams dar labiau sugrudins širdį... privers užjausti patį liūtą... O scenaristas realizuos seną savo nuojautą: neva liūtai tunelyje nerimsta dėl to, kad tuojau ateis ir jų eilė išeiti į areną, o prieš akis taip gundomai šmėžuoja mergaitės povai. Kai Žmogus Rūgštis aplies rūgštimi narvo spyną, liūtas, kuriam skirta ištrūkti, bus sudirgęs ir itin nepalankiai nusiteikęs visų povų atžvilgiu. Vargšė Mažylė!

Žiūrovai reikalavo pakartoti „Vaikščiojimo dangumi" numerį. Tačiau ponia Bagvan nebekopė į patį viršų ir nebeketino dar sykį aukštyn kojom pereiti lubomis – tai publikai ir pirmą kartą nepadarė kažin kokio įspūdžio. Akrobatė užlipo palubėn tik tam, kad dar sykį nusileistų įsikibusi trapecijos dantimis. Šitas nusileidimas ir sužavėjo publiką, tiksliau sakant, publiką sužavėjo ponios Bagvan *kaklas*. Jis buvo itin raumeningas – jai dažnai tekdavo laikytis trapecijų įsikandus dantimis, o kai ji, tvirtai sukandusi trapeciją, sukiodamasi leisdavosi iš pačios palubės, kaklo raumenys išsipūsdavo, nužerti žalios, pamažu auksine virstančios prožektorių šviesos.

– Tai sugebėčiau ir aš, – sukuždėjo Ganešas daktarui Daruvalai. – Mano kaklas stiprus. Stiprūs ir dantys, – pridūrė vaikiščias.

– Na taip, turbūt galėtum ir vaikščioti pakibęs žemyn galva, – atsiliepė gydytojas. – Tik neužmiršk, kad abi pėdas turėtum laikyti įtemptas, stačiu kampu – visas svoris tektų čiurnoms.

Nespėjęs net užbaigti sakinio Farokas susizgribo susimovęs. Juk sutraiškytoji luošio pėda nejudri ir remiasi į čiurną nepriekaištingai stačiu kampu. Tad išlaikyti pėdą stačiu kampu jam vieni juokai.

Įsibėgėjo absurdiškas baigiamasis numeris – šimpanzės ir žemaūgiai klounai lakstė po areną apsižergę mopedus. Pagrindinį

vaidmenį atliekanti šimpanzė buvo aprengta Gudžarato pienininko drabužiais, ir tai sužavėjo vietinę publiką. Dramblio numintasis berniokas prietemoje šypsojosi giedra šypsena.

– Vadinasi, lavinti man reikėtų tiktai *sveikąją* koją – ar tai norite pasakyti? – pasitikslino luošys.

– Pasakyti tau noriu štai ką, Ganešai: tavo darbas bus plauti liūtų myžalus ir kuopti dramblių mėšlą, – atsakė Farokas. – O jeigu labai labai pasiseks, galbūt pakliūsi dirbti į virtuvę.

Dabar, kaip ir pačioje pradžioje, į areną žengė poniai ir drambliai, orkestras grojo visu garsumu, nustelbdamas Gautamo egzekucijos triukšmą. Madu nė karto, nė kartelio nepasakė: „Ir aš taip sugebėčiau" – nė apie vieną numerį. Užtat štai šitas drambliakojis vaikiščias jau svaičioja, kad gebėtų išmokti vaikščioti dangumi.

– Ten, viršuje, – tarė Ganešas daktarui Daruvalai rodydamas į palapinės lubas, – aš netgi nešlubuočiau.

– Net negalvok apie tai, – sudraudė jį gydytojas.

Bet pats scenaristas jau nebegalėjo liautis apie tai galvojęs: juk būtų ideali filmo pabaiga! Kai liūtas sudrasko Mažylę, o Žmogus Rūgštis susilaukia teisėto atpildo (galbūt rūgšties kaip nors atsitiktinai išsilieja tiesiog jam ant šakumo), Ganešas suvokia, kad cirkas vien už gražias akis jo nelaikys – nebent jis sugalvotų, kokį galėtų įnešti indėlį. Niekas netiki, kad luošas berniukas gali išmokti vaikščioti dangumi, – Suman nesutinka jo mokyti, Pratapas neleidžia treniruotis ant kopėčių, įtaisytų trupės palapinėje. Vadinasi, mokytis vaikščioti dangumi jis nė neturi kur, išskyrus pagrindinę cirko palapinę; o jeigu sugalvos pamėginti, jam teks užkopti ant tikro įtaiso ir numerį išsyk atlikti iš tikrųjų – aštuoniasdešimties pėdų aukštyje, be apsauginio tinklo.

Kokia įspūdinga scena! – susižavėjęs galvojo scenaristas. Su apyaušrio brėkšma vaikinukas išsmunka iš virėjo palapinės. Pagrindinėje palapinėje – nė gyvos dvasios, niekas nemato, kaip jis sliuogia trapecijos virve į pačią palubę. „Jei krisiu, mane ištiks mirtis, – sako jo balsas. – Jeigu niekas nepamatys, kaip miršti, niekas ir nesukalbės už tave maldos." Puikiai pasakyta, pagalvojo daktaras Daruvala ir tuoj pat susimąstė, ar tikrai.

Kamera stovi ant grindų, apačioje, ir iš aštuoniasdešimties pėdų žvelgia į vaikinuką, pakibusį ant kopėčių žemyn galva. Jis abiem rankomis laikosi įsikibęs kopėčių kraštų, kol įbruka sveikąją koją į pirmą kilpą, o paskui luošąją – į antrą. Kilpų iš viso yra aštuoniolika, norint pereiti dangumi, reikia žengti šešiolika žingsnių. „Ateina akimirka, kai rankomis tenka pasileisti, – kalba Ganešo balsas už kadro. – Nežinau, kieno rankose būsiu tada."

Vaikinukas atgniaužia abi rankas, kabo laikydamasis tik kojomis. (Triuko gudrybė ta, kad būtina įsisiūbuoti visu kūnu; tik siūbuojant įgyta inercija leidžia žengti žingsnį pirmyn – ištraukti koją iš pirmosios kilpos, perkelti į kitą, ir nieku gyvu negalima liautis siūbavus. Būtina išlaikyti inerciją... varomoji jėga, stumianti pirmyn, turi išlikti stabili.) „Manau, ateina akimirka, kai privalai apsispręsti, kas iš tikrųjų esi", – sako vaikinuko balsas už kadro. Dabar kamera artėja iš apačios, galiausiai stambiu planu išvystame jo pėdas. „Ir tokią akimirką nebūni niekieno rankose, – toliau kalba balsas už kadro. – Tokią akimirką kiekvienas vaikščioja dangumi."

Kai kamera pasisuka kitu rakursu, matome, kad virėjas suuodė, ką veikia Ganešas; jis stovi sustingęs, užvertęs galvą – skaičiuoja žingsnius. Į palapinę susirinkę ir kiti artistai – Pratapas Singas, Suman, žemaūgiai klounai (vienas vis dar su dantų šepetėliu burnoj). Jie seka akimis luošo vaikino žingsnius ir skaičiuoja – gerai žino, kiek žingsnių reikia žengti, norint pereiti visą dangų.

„Tegul skaičiuoja kiti, – kalba Ganešo balsas už kadro. – O sau aš sakau štai ką: aš tiesiog einu. Ne *vaikštau dangumi* – tiesiog *einu*. Tai mano nedidelė paslaptis. Niekam kitam mintis apie paprasčiausią vaikščiojimą nepadarytų jokio įspūdžio. Niekas kitas nesugebėtų dėl to šitaip susitelkti. Tačiau man mintis apie *paprasčiausią vaikščiojimą* – ypatinga. Štai ką sau sakau: aš einu nešlubuodamas."

Visai neblogai, pagalvojo daktaras Daruvala. O paskui turėtų būti scena, kurioje vaikinukas jau pasirodo su artisto kostiumu – mėlynais ir žaliais žvyneliais žaižaruojančiu triko. Jis leidžiasi, įsikandęs trapecijos dantimis, sukiodamasis it vilkelis prožektorių šviesoje, o kostiumo žvyneliai į visas puses taško įvairiaspalvius atšvaitus. Ganešas kojomis taip ir nepaliečia žemės – nuslysta tie-

siai į laukiančio Pratapo glėbį. Pratapas pakelia vaikiną ant rankų, žiūrovų minia šėlsta. O paskui Pratapas išbėga iš arenos nešdamasis glėbyje Ganešą – mat po to, kai luošys perėjo dangumi, niekas neturėtų pamatyti jo šlubuojančio.

Gali išeiti netgi labai neblogai, pagalvojo scenaristas.

Po vaidinimo jiems pavyko rasti, kur Ramu pastatė „Land Roverį", užtat taip ir nerado paties Ramu. Kelionei per visą miestą į Apygardos nakvynės namus teko kviesti rikšas – jiems keturiems prireikė dviejų; Ganešas ir Martinas Milzas riedėjo pirmi, Farokas su Madu jiems iš paskos. Tai buvo triračiai rikšos – daktaras Daruvala tokių negalėjo pakęsti; senasis Laudžis triračius rikšas kartą išvadino mopedais, tempiančiais sodo šezlongą. Užtat Madu ir Ganešas mėgavosi kelione iš peties. Dardančiame rikšoje Madu viena ranka tvirtai suspaudė Farokui kelį. Įsikibo kaip vaikas – tai anaiptol ne bandymas seksualiai graibstytis, tvirtino sau daktaras Daruvala. Kita ranka Madu pamojo Ganešui. Žvelgdamas į ją, gydytojas be paliovos įtikinėjo save: galbūt tai mergaitei dar viskas susiklostys sėkmingai, galbūt ji sugebės atsikratyti praeities.

Ant priekyje važiuojančio rikšos atlanko, sergstinčio nuo purvo, Farokas išvydo kino žvaigždės veidą: galbūt Maduri Diksit, o gal Džajos Prados, panašumas buvo išgautas toks, kad nė neatpažinsi, kas ten tokia; šiaip ar taip, tikrai ne Inspektorius Dharas. O rikšos langelyje iš pigaus plastiko švietė Ganešo veidas – *tikrojo* Ganešo, priminė sau scenaristas. Pabaiga iš tiesų tobula, nesiliovė džiūgauti Farokas, ir juo nuostabiau, kad sumanymą pakišo *tikrasis* luošys.

Tamsios vaikinuko akys šokčiojančio rikšos langelyje švytėjo. Iš paskos riedančio rikšos priekinio žibinto spindulys vis nuslysdavo besišypsančio luošio veidu. Kadangi rikšas skyrė šioks toks atstumas, be to, buvo jau naktis, daktarui Daruvalai atrodė, kad bernioko akys visiškai sveikos – jis nebeįžiūrėjo nei akių kampučius vis dar aplipusių traiškanų, nei blizgančios tetraciklino tepalo luobelės. Ganešo buvo matyti tik veidas – ir iš tiek niekad nebūtum įspėjęs, kad vaikiščias luošas; jis atrodė kaip visiškai normalus, laimingas berniukas.

Gydytojas visa širdimi troško, kad tai būtų tiesa.

10 000 laiptelių naktis

Dalis Martino ausies lezgelio buvo nuplėšta – ir čia jau nieko nebuvo įmanoma padaryti. Užtat žmogaus pasiutligės imunoglobulino daktaras Daruvala sunaudojo netgi dvi dešimties mililitrų ampules: po pusę ampulės sušvirkštė į kiekvienos žaizdos sritį, tai yra į ausies lezgelį, į kaklą ir į delną, o likusią pusę ampulės suleido Martinui į sėdmenų raumenis.

Labiausiai nukentėjo ranka – žiojėjo didžiulė plėštinė žaizda. Gydytojas sutvarstė ją marle su jodoforu. Įkandis turėjo užsitraukti ir sugyti iš vidaus, tad daktaras Daruvala žaizdos nesiuvo, nepasiūlė ir jokių nuskausminamųjų. Gydytojui atrodė, kad misionierius mėgaujasi savo skausmu. Vis dėlto uoliojo krikščionio humoro jausmas buvo gerokai išvėsęs, tad jis nesugebėjo įvertinti daktaro Daruvalos pokšto, neva jėzuitui bus atsivėrusios „šimpanzinės stigmos". Negana to, gydytojas neatsispyrė pagundai iškloti Martinui Milzui, jog dabar, išvydus jo žaizdas, išsisklaidė paskutinės abejonės: kad ir kas būtų įkandęs Farokui Goa (ir kartu nulėmęs jo atsivertimą), tai tikrai buvo ne šimpanzė; šitokia raji beždžionė būtų visai nukandusi kojos nykštį, jeigu ne pusę pėdos.

– Kaip matau, vis dar pykstate dėl to savo stebuklo, – atsakė Martinas.

Tokia irzlumu atmiešta gaida vyrai palinkėjo kits kitam labos nakties. Farokas nėmaž nepavydėjo jėzuitui užduoties atvėsinti Ganešą – dramblio numintam berniokui ne miegai buvo galvoj, jis netvėrė savame kailyje laukdamas, kada išauš jo pirmoji tikra diena cirke. Savo ruožtu Madu, jeigu ir neknapsėjo nosimi, visgi atrodė nusinuobodžiavusi, apatiška.

Jie įsikūrė vyriausybės remiamų Apygardos nakvynės namų trečiame aukšte, gretimuose kambariuose. Iš Faroko ir Madu kambario dvivėrės stiklinės durys vedė į balkonėlį, gerokai apdirbtą paukščių. Kambariui priklausė ir vonios patalpa su tualetu ir praustuve, tačiau be durų: jas atstojo ant virbo pakabintas kilimėlis, kuris net nesiekė grindų. Vandens nuleisti tualete nebuvo kaip, tik nupilti iš kibiro, o šis (labai patogu) pastatytas po varvančiu čiau-

pu. Buvo ir toks, iš mandagumo sakykime, dušas: iš sienos styrojo vamzdžio galas be dušo galvutės. Apie dušo užuolaidą galėjai nebent pasvajoti, užtat nuožulnios grindys baigėsi atvira kanalizacijos anga, kurioje (kaip pasirodė pažiūrėjus iš arčiau) laikiną prieglobstį susirado žiurkė. Farokas suskubo pamatyti skylėje pradingstančią jos uodegą. Prie pat kanalizacijos angos voliojosi vos įžiūrimas apkramtytas gabaliukas muilo.

Kambaryje dvi lovos stovėjo pernelyg arti viena kitos, abi, be abejonės, apniktos gyvių. Abu tinkleliai nuo uodų pageltę, sustirę, vienas perplėštas. Vienintelio atsidarančio lango tinklelis išvis nedengė, be to, ir oro vidun pro jį patekdavo ne kažin kiek. Daktaras Daruvala linko atidaryti stiklines balkono duris, bet Madu pasipriešino: pareiškė bijanti, kad į kambarį gali įsmukti beždžionė.

Palubėje buvo ventiliatorius, bet veikė tik dviem režimais: arba sukosi taip lėtai, kad išvis nebuvo jokios naudos, arba taip greitai, kad plėšė nuo lovų tinklelius. Netgi pagrindinėje cirko palapinėje nakties oras buvo gana vėsus, užtat Apygardos nakvynės namų trečiame aukšte buvo tikra beorė keptuvė. Madu susidorojo su šia bėda pirmoji smukusi į dušą: ji pamirkė vandenyje rankšluostį, išgręžė, o tada nuoga išsitiesė lovoje ir užsiklojo drėgna audeklo skiaute. Išsidrėbė, žinoma, geresnėje lovoje – toje, kurios apsauginis tinklelis nebuvo perplėštas. Madu buvo smulkutė, bet ir rankšluostis – visai nedidelis: krūtis dar šiek tiek pridengė, bet šlaunų jau ne. Apdairi mergužėlė, pagalvojo gydytojas.

Tysodama lovoje ji tarė:

– Aš vis dar alkana. Mums nedavė nieko saldaus.

– Norėtum deserto? – paklausė daktaras Daruvala.

– Jeigu bus saldus, – atsakė ji.

Gydytojas nusinešė į vestibiulį termosą su likusiomis vakcinos nuo pasiutligės dozėmis ir imunoglobulino ampulėmis. Vylėsi rasiąs šaldytuvą, kadangi ledas termose jau težo. O kas, jeigu Gautamas rytoj įkąs dar kam nors? Kunalas pareiškė gydytojui, esą šimpanzių patinas „beveik neabejotinai" buvo pasiutęs. Bet, pasiutusio ar ne, lupti jo nederėjo; daktaro Daruvalos nuomone, tik antrarūšiuose cirkuose dresuotojai karšia kailį gyvūnams.

Vestibiulyje prie registracijos staliuko sėdėjo jaunas musulmonas ir klausėsi per radiją transliuojamos *qawwali* muzikos; jis valgė kažką panašaus į ledus, atrodė, religinių giesmių ritmu: nuolat kinkuodamas galvą, diriguodamas šaukšteliu, kol nunešdavo jį nuo indelio iki burnos. Ne, tai ne ledai, pasakė vaikinukas daktarui Daruvalai, atkišo šaukštelį ir pasiūlė paragauti. Iš tiesų ne ledai, tirštumas ne toks; tai buvo ryškiai geltonos kroko spalvos, cukrumi pasaldintas, kardamonu pagardintas jogurtas. Vestibiulyje išties stovėjo šaldytuvas – prikimštas tokių pat indelių; Farokas paėmė vieną Madu. O vakciną ir imunoglobuliną pasidėjo į šaldytuvą, prieš tai užsitikrinęs, kad vaikinukui nešaus į galvą jų užkąsti.

Grįžęs į kambarį, gydytojas aptiko Madu numetusią rankšluostį šalin. Mėgino paduoti jai gudžaratietišką gardėsį, nė nepažvelgdamas į ją; mergaitė, veikiausiai tyčia, pasirūpino, kad pasiimti indelį bei šaukštelį būtų kuo kebliau – neva nesusigaudė, kaip praskleisti tinklelį nuo vabzdžių, nors Farokas buvo tikras: apsimetinėja. Paskui ji sėdėjo lovoje nuoga ir kabino šaukšteliu saldų jogurtą, nenuleisdama akių nuo gydytojo, kuris sklaidė savo popierius.

Kambaryje buvo klibantis staliukas, storas žvakigalis, aptirpusiu vašku prilipintas prie nešvarios peleninės, dėžutė degtukų ir smilkymo virvelė uodams vaikyti. Išsidėliojęs prirašytus lapus, ranka palyginęs švarių lapų pluoštą, Farokas uždegė žvakę ir smilkymo virvelę, tada išjungė šviesą palubėje. Sukdamasis dideliu greičiu ventiliatorius būtų šiaušęs jo popierius ir pernelyg plazdenęs Madu tinklelį nuo uodų, tad gydytojas įjungė prietaisą nustatęs silpnojo veikimo režimą. Nors iš šitaip veikiančio ventiliatoriaus beveik nebuvo naudos, Farokas vylėsi, kad nuo tykaus dūzgimo Madu galbūt suims miegas.

– Ką darai? – paklausė jo mažoji prostitutė.

– Rašau, – atsakė jis.

– Paskaityk man, ką parašei, – paprašė Madu.

– Vis tiek nesuprasi, – nesutiko Farokas.

– Ketini eiti gulti? – paklausė mergaitė.

– Gal vėliau, – atsakė daktaras Daruvala.

Jis stengėsi išmesti ją iš galvos, bet tai nebuvo lengva. Ji nenuleido nuo jo akių, šaukštelis barkščiojo į jogurto indelį ritmingai, kaip blerbė ventiliatorius. Toks prikišamas mergaitės apsinuoginimas gydytoją prislėgė, bet ne todėl, kad ji būtų itin jį traukusi, o todėl, kad mintis staiga užvaldė suvokimas, koks baisus blogis grynuoju pavidalu būtų su ja pasimylėti (ar bent pagalvoti apie tai). Jis visai netroško su ja mylėtis (pajuto nebent vos vos liestelėjusį aistros šešėlį), bet akis badantis faktas, kad galėtų pasiimti ją bet kada, vos panorėjęs, bukino visus kitus pojūčius. Jam dingtelėjo, kad šitoks pats gryniausias blogis, toks baisus nukrypimas nuo normos, kokio nė neturėtų būti, tokia akivaizdi klaida nedažnai gali praslysti be jokių pasekmių, užtat dabar baisiausia ir buvo tai, kad, net jeigu jie pasimylėtų, nukentėjusiųjų veikiausiai nebūtų. Jeigu jis leistųsi jos sugundomas, tarsi ir nieko neatsitiktų, nebūtų jokio apčiuopiamo rezultato, ničnieko – išskyrus tai, kad šis nutikimas visiems laikams įsirėžtų atmintyje ir iki pačios amžinybės pabaigos tektų kęsti sąžinės graužatį.

Mergaičiukė tikrai lydima sėkmės: ji neužsikrėtusi ŽIV. Be to, Farokas, kaip visuomet keliaudamas po Indiją, turėjo prezervatyvų. Ir dar, Madu – ne ta merguželė, kuri paskui paleistų liežuvį; ji ne plepė. O šiomis aplinkybėmis galbūt nė neturėtų progos kam nors pasipasakoti. Ne vien sutešta vaiko nekaltybė įtikino Faroką šio blogio grynumu – tokio blogio, su kokiu jam dar neteko susidurti, kokio jis negalėjo net įsivaizduoti. Dar akivaizdžiau pragaištingą blogį liudijo akį rėžiantis mergaitės amoralumas, nežinia, ar įgytas viešnamyje, ar bjaurybės pono Gargo įdiegtas. Kad ir kas ją šitaip suluošino, mokėti už tai jam neteks, tik ne šiame gyvenime, nebent užgraužtų nuosava sąžinė. Daktaro Daruvalos dar niekad nebuvo apnikusios tokios juodos mintys, bet jis nevaikė jų, išmąstė iki galo, ir nė pats nepajuto, kaip pradėjo rašyti.

Tikriausiai išgirdusi jo rašiklio skrebenimą (nebuvo nė akimirką nuleidusi nuo jo akių), Madu, regis, užjuto, kad jos apžavai gydytojo nebeveikia. Nebeliko ir deserto. Ji išsiropštė iš lovos ir nuoga priėjo prie jo, dirstelėjo per petį, lyg galėtų perskaityti, ką jis parašęs. Scenaristas pajuto skruostą ir kaklą kutenančius jos plaukus.

– Paskaityk man – tik šitą dalelę, – neatlyžo Madu; atvirai prigludusi prie jo, persisvėrė per petį ir pirštais palietė popieriaus lapą – paskutinį užrašytą sakinį. Iš jos burnos vis dar sklido nosį riečiantis kardamonu gardinto jogurto kvapas, kvepėjo ir dar kažkuo, tarytum nuvytusiomis gėlėmis, galbūt krokais.

Scenaristas perskaitė jai balsu:

– „Du sanitarai su dočiais tekini neša Žmogų Rūgštį, kuris guli ant neštuvų susirietęs gemalo poza – veidas perkreiptas skausmo, iš tarpvietės vis dar vinguriuoja dūmelis."

Madu pareikalavo perskaityti sakinį dar kartą, paskui paklausė:

– *Kokia* poza?

– Gemalo, – atsakė daktaras Daruvala. – Kaip kūdikis motinos pilve.

– O kas yra Žmogus Rūgštis? – paklausė jo mažoji prostitutė.

– Toksai randuotas žmogus – kadaise nuplikytas rūgštimi, kaip ponas Gargas, – paaiškino jai Farokas. Paminėjus poną Gargą, mergaitės veide nevirptelėjo nė raumenėlis, tarsi ta pavardė jai nieko nesakytų. Gydytojas neketino net dirstelėti į nuogą jos kūną, nors Madu vis dar glaustėsi jam prie peties; Farokas jautė, kaip prakaitas pila tas vietas, kurios lietėsi prie mergaitės.

– O dūmelis vinguriuoja – iš kur? – paklausė Madu.

– Iš tarpvietės, – atsakė scenaristas.

– O kur tai yra? – paklausė mažametė prostitutė.

– Tu pati gerai žinai, kur tai yra, Madu, griūk atgal į lovą, – paliepė jis.

Ji pakėlė vieną ranką, parodė jam pažastį.

– Plaukeliai jau atauga, – pasakė. – Gali pačiupinėti.

– Matau, kad atauga, nereikia nė čiupinėti, – atsakė Farokas.

– Atauga ir visur kitur, – tarė Madu.

– Griūk atgal į lovą, – pakartojo gydytojas griežčiau.

Jis girdėjo, kaip pasikeitė jos alsavimas, tad tiksliai žinojo, kada mergaitė pagaliau užmigo. Pagalvojo, kad dabar jau ir pačiam saugu išsitiesti kitoje lovoje. Nors visiškai išsekęs, net nebuvo spėjęs užsnūsti, kai pajuto pirmąjį blusų, o gal patalinių blakių antpuolį. Atrodė, kad gyviai nešokinėja, vadinasi, ne blusos, įžiūrėti jų irgi

nepavyko; ko gero, vis dėlto patalinės blakės. Madu tikriausiai buvo pripratusi – nieko nė nepastebėjo.

Farokas nutarė verčiau pamėginsiąs nusnūsti balkone, tegul ir paukščių apšnerkštame; galbūt lauke netgi pakankamai vėsu, kad nepultų uodai. Bet, vos iškėlęs koją į balkoną, gretimame išvydo nėmaž neapsimiegojusį Martiną Milzą.

– Mano lovoje knibžda milijonai gyvių, – sušnibždėjo misionierius.

– Mano irgi, – atsakė Farokas.

– Netelpa galvoj, kaip tas berniokas gali miegoti, kai visu kūnu kažkas šliaužioja ir dar kandžiojasi, – nusiskundė scholastas.

– Tikriausiai čia kokiu milijonu gyvių mažiau nei ten, kur jis buvo pratęs miegoti Bombėjuje, – atsakė daktaras Daruvala.

Juodas dangus jau skydo, tamsa užleido vietą priešaušrio apyblandai; neilgai trukus dangus nusidažys tokia pat balintos arbatos spalva kaip ir žemė. Tokiame pilkšvai rusvų tonų fone misionieriaus tvarsčių baltumas tiesiog akino – marle lyg pirštine apmaukšlinta ranka, apmuturiuotas kaklas, užlipinta ausis.

– Nieko sau reginys, – tarė jam gydytojas.

– Verčiau pažvelgtum į save, – pasiūlė jam misionierius. – Ar bent kiek miegojai?

Kadangi vaikai buvo ką tik įmigę, ir pakankamai kietai, vyrai nusprendė pasižvalgyti po miestą. Šiaip ar taip, ponas Dasas juk perspėjo neprisistatyti į cirką pernelyg anksti – kad nesutrukdytų kitiems žiūrėti televizoriaus. Buvo sekmadienio rytas, tad gydytojas numanė, kad visose trupės palapinėse bus įjungtas tas kanalas, kuriuo transliuojama „Mahabharata“; populiarusis hinduistų epas sekmadienių rytais buvo rodomas jau daugiau nei metus – iš viso devyniasdešimt trys valandos trukmės serijos, o didžioji kelionė prie dangaus vartų (tokia epo pabaiga) dar truks iki kitos vasaros. Tai buvo bene sėkmingiausia pasaulyje muilo opera, vaizduojanti religiją kaip didvyrišką žygį, – legenda, prikimšta nesuskaičiuojamų pamokslų, ką jau kalbėti apie akluosius, pavainikius kūdikius, mūšius ir moterų grobimą. Per „Mahabharatos“ transliacijas įvykdavo rekordinis skaičius apiplėšimų, kadangi vagys gerai žinojo:

kone visi, kas gyvas Indijoje, tuo metu sėdi prilipę prie televizoriaus. Misionierių užgrauš krikščioniškas pavydas, dingtelėjo daktarui Daruvalai.

Jaunasis musulmonas vestibiulyje jau nebevalgė iš radijo sklindančios *qawwali* muzikos ritmu – religinės giesmės jį užliūliavo. Tačiau žadinti jo nė neprireikė. Apygardos nakvynės namų įvažiavimo keliuke nakčiai buvo sustoję gal šešetas triračių rikšų; visi vairuotojai, išskyrus vieną, miegojo įsitaisę keleivių sėdynėse. Vienintelis nemiegantis kaip tik baigė melstis, tad gydytojas ir misionierius nedelsdami jį nusisamdė. Su rikša jie nudardėjo per įmigusį miestą; Bombėjuje šitokios ramybės nerastum nė su žiburiu.

Prie Džunagadho geležinkelio stoties jie išvydo geltonai dažytą būdelę, kur keletas ankstyvųjų paukščių jau nuomojosi dviračius. Paskui pravažiavo kokosų plantaciją. Išvydo kelio ženklą – rodyklę į zoologijos sodą su leopardo paveikslėliu. Jie pravažiavo mečetę, ligoninę, „Relief“ viešbutį, daržovių turgų ir senuosius įtvirtinimus; matė dvi šventyklas, du vandens rezervuarus, keletą mangų guotų ir kažin kokį augalą: daktaras Daruvala tvirtino, kad tai – baobabas, Martinas Milzas ginčijo, kad tikrai ne. Paskui rikša nuvežė juos į tikmedžių giraitę. Jis ir pasakė keleiviams, esą čia – tako į Girnar Hilą pradžia; toliau jiems teksią traukti pėstiems. Girnar Hilas yra keleto kalnų sangrūda, ir norint pasiekti viršūnę reikės įveikti dešimt tūkstančių akmeninių laiptelių – šešių šimtų metrų pakilimą. Toks žygis paprastai trunka apie dvi valandas, informavo juos rikša.

– Kažin kodėl jis mano, kad mes užsimanysime per dvi valandas įveikti dešimt tūkstančių akmeninių laiptelių? – nesusigaudė Martinas. Bet kai Farokas paaiškino, kad šituos kalnus džainistai laiko šventais, jėzuitas tuoj pat įsigeidė kopti aukštyn.

– Juk ten nieko nėra, tik keletas šventyklų! – sušuko daktaras Daruvala. Reikia manyti, viršūnėje knibžda ir gausybė asketų, sadhu, praktikuojančių jogą. Dar veikiausiai ten galima aptikti kioskelių su toli gražu apetito nežadinančiais užkandžiais, o pakeliui galima susidurti su grobio tykančiomis beždžionėmis, ką jau kalbėti apie kiekviename žingsnyje gresiantį pavojų įmaknoti į žmogaus išmatas. (Virš galvų ten sklandys ereliai, tvirtino jiems rikša.)

Tačiau mėginti sustabdyti į šventą žygį pakilusį jėzuitą – bergždžias triūsas; gydytojas net susimąstė, kad šitas vargingas ropštimasis į kalną galbūt atstoja mišias. Vis dėlto kopdami jie sugaišo ne dvi valandas – netruko nė pusantros, veikiausiai dėl to, kad scholastas žingsniavo neįtikėtinai mitriai. Šabakštynuose netoli tako bruzdančios beždžionės, reikia manyti, skubino misionieriaus žingsnį: po susidūrimo su šimpanze įgijęs patirties, Martinas vengė bet kokių beždžionių padermės gyvūnų, net smulkiųjų. Erelį jie matė tik vieną. Prasilenkė su keliais sadhu – šie kopė viršun, kai gydytojas ir jėzuitas jau lipo žemyn. Buvo dar per anksti, tad dauguma užkandžių kioskų neveikė; radę vieną atidarytą, juodu pasidalijo apelsininio sodos vandens buteliuką. Gydytojui teko pripažinti, kad marmurinės šventyklos prie pat viršūnės išties įspūdingos, ypač pati didžiausia ir seniausia, dvylikto amžiaus džainistų šventovė.

Lipdami žemyn jau abu dvėsavo iškorę liežuvius, o daktaras Daruvala nusiskundė, kad nepakenčiamai įskaudo kelius; jokia religija nėra verta, kad dėl jos koptum dešimt tūkstančių laiptelių, pareiškė Farokas. Pakeliui išties pasitaikydavo žmogaus išmatų kauburėlių, ir tai jį slėgė, be to, per visą žygį gydytojas nuogąstavo, kad vežėjas bus nudardėjęs sau, tad į miestą jiems teksią spūdinti pėstute. Jeigu prieš kopdamas į kalną Farokas sumokėjo per daug, vežėjui nebeliko akstino jų laukti; jei per mažai – vežėjas galėjo užsigauti ir nelaukti.

– Bus tikras stebuklas, jei rasime rikšą neišnešusį kudašiaus, – pasakė Farokas Martinui. Bet stebuklas įvyko: rikša ne tik laukė jų – priėję arčiau gydytojas ir misionierius išvydo, kad ištikimasis vežėjas netgi švarina savo triratį.

– Tau išties reikėtų atsargiau vartoti žodį „stebuklas“, – tarė misionierius; tvarstis ant jo kaklo jau mažne maskatavo, nes kopdamas Martinas gerokai supluko.

Buvo jau pats metas žadinti vaikus ir vežti juos į cirką. Farokui buvo apmaudu, kad Martinas Milzas iki šiol delsė ir tik dabar išsakė tai, kas buvo akivaizdu. Scholastas apie tai užsiminė vos vieną kartą.

– Dieve brangus, – pratarė jėzuitas, – tikiuosi, elgiamės teisingai.

23. ATSISVEIKINIMAS SU VAIKAIS

Ne Čarltonas Hestonas

Po to, kai tas neįtikėtinas ketvertas išvyko iš Džunagadho Apygardos nakvynės namų, daktaro Daruvalos užmirštos vakcinos nuo pasiutligės ir imunoglobulino ampulės ištisas savaites voliojosi šaldytuve vestibiulyje. Vieną vakarą vaikinukas musulmonas, įjunkęs dažnai vaišintis krokų spalvos jogurtu, prisiminė, kad tasai užsigulėjęs paketėlis – gydytojo vaistai; visi bijojo juos ir liesti, bet galiausiai kažkas, sukaupęs drąsą, ryžosi išmesti. Apygardos nakvynės namuose liko ir viena kojinė bei vienišas kairiosios kojos sandalas – šiuos daiktus, dramblio numinto vaikiščio užmirštus tyčia, nakvynės namai paaukojo miesto ligoninei, nors ir sunku buvo patikėti, kad jais kas nors pasinaudos. Savo ruožtu Ganešas žinojo, kad cirke jam negali praversti nei kojinė, nei sandalas – jie beverčiai tiek virėjo padėjėjui, tiek dangaus vaikštytojui.

Luošys sekmadienio rytą basas įšlepsėjo į arenos administratoriaus palapinę; dar nebuvo dešimtos, tad ponas ir ponia Dasai (ir dar mažiausiai dvylika vaikų akrobatų) sėdėjo sukryžiavę kojas ant kilimėlių ir žiūrėjo per televizorių „Mahabharatą“. Nors ir privargo per žygį į Girnar Hilo šventyklas, gydytojas ir misionierius sugebėjo pristatyti vaikus į cirką per anksti. Niekas jų nepasitiko ir dėl to Madu tuojau pat pasijuto nesmagiai; ji atsitrenkė į augesnę mergaitę, bet ši vis tiek nekreipė į ją dėmesio. Ponia Das, nė sekundę neatplėšdama akių nuo ekrano, sumosavo abiem rankomis, bet suprasti, ką šis jos ženklas reiškia, buvo ne taip paprasta. Ar ji norėjo pasakyti „eikit sau!“, ar vis dėlto „sėskitės“? Laimė, arenos administratorius padėjo jiems susivokti.

– Sėskitės – bet kur! – paliepė ponas Dasas.

Televizorius akimoju prikaustė Ganešo ir Madu dėmesį; abiem buvo visiškai aišku, kad „Mahabharata“ – dalykas rimtas. Netgi elgetoms galiojo seniai nusistovėjusi sekmadienio ryto tvarka: jie dažnai žiūrėdavo filmą pro parduotuvių langus. Kartais tie, kurie neturėjo televizoriaus, patyliukais susirinkdavo prie atviro lango kokio nors buto, kur televizorius būdavo įjungtas; netgi nebuvo svarbu, kad nematydavo ekrano – bent jau girdėdavo mūšių griausmą ir giesmes. Gydytojas spėjo, kad apie populiarųjį serialą žino net mažametės prostitutės. Vienintelį Martiną Milzą gerokai suglumino ta pagarba, tvyranti trupės palapinėje; jėzuitas taip ir nepastebėjo, kad visi susikaupę žiūri religinį epą.

– Ar tai koks populiarus miuziklas? – sukuždėjo Martinas daktarui Daruvalai į ausį.

– Tai „Mahabharata“ – tyliau! – atsakė jam Farokas.

– „Mahabharata“ per televiziją? – išsprūdo misionieriui. – Visa? Juk ji bene dešimt kartų ilgesnė už Bibliją!

– Šššššš! – sušnypštė gydytojas. Ponia Das vėl sumosavo abiem rankomis.

Ekrane pasirodė Viešpats Krišna, „tamsusis“ – Višnaus įsikūnijimas. Jaunieji akrobatai žiūrėjo net prasižioję, apimti pagarbios baimės; Ganešas ir Madu tiesiog neteko amo. Ponia Das siūbavo pirmyn atgal, tylutėliai niūniuodama. Netgi arenos administratorius gaudė kiekvieną Krišnos žodį. Scenos gilumoje buvo girdėti raudojimas – matyt, Viešpaties Krišnos kalba buvo nepaprastai jaudinanti.

– Kas tasai vyrukas? – sušnibždėjo Martinas.

– Viešpats Krišna, – taip pat pakuždomis atsakė jam daktaras Daruvala.

Ponia Das dar sykį plastelėjo abiem rankomis, tačiau scholastas jau pernelyg užkaito, kad įstengtų nusėdėti ramiai. Filmui jau visai baigiantis, jėzuitas vėl palinko prie gydytojo ausies; šįsyk uolusis krikščionis netvėrė nepranešęs, kad Viešpats Krišna jam primenąs Čarltoną Hestoną.

Vis dėlto sekmadienio rytas cirke ypatingas ne vien dėl to, kad per televiziją transliuojama „Mahabharata“. Tai buvo vienintelis

rytas per savaitę, kai jauniesiems akrobatams nereikėjo treniruotis ar mokytis naujų triukų, sekmadieniais jie net nesimankštindavo, neugdydavo jėgos ar lankstumo. Sekmadienių rytai buvo skirti ruošai: jaunieji artistai tvarkydavo ir valydavo savo miegamąją kertę, kuopdavo mažytę trupės palapinės virtuvėlę. Jei paaiškėdavo, kad esama ištrūkusių žvynelių, jie pasiimdavo senas arbatos skardines, iki viršaus pripiltas blizgučių (kiekvienoje skardinėje vis kitos spalvos), ir imdavosi siūti prie kostiumų naujus žvynelius.

Ponia Das pakankamai maloniai išaiškino Madu kasdienio gyvenimo tvarką, kitos trupės mergaitės irgi jos neatstūmė. Viena vyresniųjų peržiūrėjo dėžes su kostiumais, išrinko keletą triko, kurie, jos manymu, turėjo tikti mažajai prostitutei. Madu šie apdarai sudomino, ji net panūdo tučtuojau juos pasimatuoti.

Ponia Das prisipažino daktarui Daruvalai, kad labai džiaugiasi, jog Madu kilusi ne iš Keralos valstijos.

– Merguželės iš Keralos kupinos visokių įgeidžių, – paaiškino arenos administratoriaus žmona. – Kasdien nori tik paties geriausio maisto ir dar kokosų aliejaus plaukams tepti.

Ponas Dasas kalbėjo su daktaru Daruvala lyg sąmokslininkas, prislopinęs balsą. Mergaitės iš Keralos – karšta padermė, tuo jos ir garsėja, bet jų privalumus nustelbiąs vienas trūkumas: jos tuojau pat stengiasi visus suburti ir bendromis jėgomis reikalauti savo teisių. O cirkas – anaiptol ne vieta komunistiniam maištui įsiplieksti. Arenos administratoriaus nuomonė sutapo su žmonos: gerai, kad Madu ne iš Keralos. Tik tokio padrąsinimo iš pono bei ponios Dasų gydytojas ir sulaukė – abu vieningai išreiškė išankstinį nusistatymą prieš merginas, kilusias iš kažkur kitur.

Ganešo jaunieji akrobatai neskriaudė – nekreipė į jį dėmesio. Kur kas labiau juos domino visas aptvarstytas Martinas Milzas. Visi buvo girdėję apie šimpanzės antpuolį, daugelis net matė įvykį savo akimis. Kruopščiai aptvarstytos žaizdos traukė jų žvilgsnius, tiesa, vaikai gerokai nusivylė, kai daktaras Daruvala griežtai atsisakė nuimti tvarstį nuo ausies – visiems magėjo išvysti, ar didelio gabalo trūksta.

– Kiek? Kiek jis iškando? Ar tiek? – kamantinėjo misionierių vienas akrobatų.

– Tiesą sakant, – prisipažino Martinas, – aš pats nemačiau, kiek ausies jis iškando.

Tada pokalbis pasisuko apie tai, ar galėjęs Gautamas praryti atkąstąjį lezgelio gabalą, ar vis dėlto ne. Daktaras Daruvala patyliukais kraipė galvą: regis, nė vienas iš vaikų nepastebėjo pribloškiančio misionieriaus panašumo į Inspektorių Dharą, o juk indiškus filmus jie, be abejo, žiūri. Bent kol kas juos domino tik pražuvęs Martino ausies lezgelio skivytas ir dar tai, ar stambuolė beždžionė galėjo tą kąsnį nuryti.

– Šimpanzės – ne mėsėdės, – pareiškė vienas vyresniųjų vaikinų. – Jeigu Gautamas jo ausį suėdė, šįryt turėtų būti pasiligojęs.

Kai kurie jaunieji artistai jau buvo baigę ryto ruošą, tad dabar skubinosi patikrinti, ar nebus Gautamas susirgęs; jie primygtinai kvietė misionierių eiti drauge. Daktaras Daruvala sumojo, kad jam nebereikėtų gaišuoti – Madu nuo to tikrai nebus geriau.

– Noriu dabar pat su tavim atsisveikinti, – tarė gydytojas mažametei prostitutei. – Tikiuosi, tavo naujasis gyvenimas bus laimingas. Prašau, tik būk atsargi.

Kai mergaitė abiem rankomis apsivijo jam kaklą, Farokas net krūptelėjo – manė, kad pabučiuos. Bet suklydo. Madu tenorėjo kai ką sukuždėti jam į ausį.

– Vežkis mane namo, – sušnibždėjo ji. „Namo“ – tai kur? Ką ji vadina namais, nesusigaudė gydytojas. Bet paklausti nespėjo – ji pasakė pati. – Noriu būti su Žmogum Rūgštimi, – sušnibždėjo. Štai šitaip, visiškai paprastai, Madu perėmė pravardę, kurią ponui Gargui prikibdė daktaras Daruvala. Scenaristas galėjo padaryti tik tiek – atplėšti jos rankas nuo savo kaklo ir nerimastingai pažvelgti jai į veidą. Laimė, pasipainiojusi vyresnė mergaitė nukreipė Madu dėmesį kitur – parodė jai ryškiaspalvį triko raudonais žvyneliais išsiuvinėtu priekiu ir oranžiniais išpuošta nugara. Farokas pasinaudojo proga išnykti.

Čandra sukurpė dramblio numintam vaikiščiui guolį virėjo palapinės šone; Ganešui teks miegoti tarp svogūnų ir ryžių maišų, o lovos galvūgalio lentą atstos sienelė, suręsta iš arbatos skardinių. Kad vaikinuko pernelyg nekamuotų gimtinės ilgesys, virėjas pado-

vanojo jam maharaštrietišką kalendorių: jame buvo pavaizduota Parvatė su savo drambliagalviu sūnumi Ganešu – Viešpačiu Ganešu, „ganų valdovu“ dievybe su viena iltimi.

Atsisveikinti Farokui buvo sunku. Jis paprašė virėjo dar išleisti dramblio numintąjį bernioką su juo pasivaikščioti. Juodu patraukė paspoksoti į liūtus ir tigrus, tačiau iki šėrimo mėsa buvo likę dar gana daug laiko, tad stambiosios katės miegojo arba buvo gana irzlios nuotaikos. Paskui gydytojas ir luošys nužingsniavo taku tarp trupės palapinių. Vienas žemaūgis klounas kibire trinkosi galvą, kitas greta skutosi; Farokas lengviau atsiduso įsitikinęs, kad nė vienas jų nebando mėgdžioti raišuojančio Ganešo eisenos, nors Vinodas buvo vaikinuką perspėjęs, kad šitaip būtinai atsitiks. Juodu stabtelėjo prie pono ir ponios Bagvanų palapinės: priešais ją blykčiojo išdėlioti durklų svaidytojo įnagiai – matyt, sekmadienis ponui Bagvanui buvo durklų galandymo diena. Tarpduryje stovėjo ponia Bagvan – kaip tik baigė išsipinti ilgą juodą kasą, siekiančią iki juosmens.

Vos išvydusi luošį, dangaus vaikštytoja pasišaukė jį. Daktaras Daruvala nedrąsiai sekė iš paskos. Visiems, kurie šlubuoja, būtina papildoma apsauga, pasakė ponia Bagvan dramblio numintam vaikiščiui, dėl to ji norėtų padovanoti jam Širdi Sai Babos medalioną – Sai Baba, tvirtino ji, esąs šventasis, visų tų, kurie baiminasi nukristi, globėjas.

– Dabar jis jau nebebijos, – paaiškino ponia Bagvan daktarui Daruvalai. Ji pakabino medalioną vaikinukui po kaklu – tai buvo plonytis sidabrinis skridinėlis su žaliaminės odos virvele. Žvelgdamas į ją gydytojas negalėjo atsistebėti, kaip ji, dar netekėjusi, kadaise vaikščiodavo dangumi, plūsdama mėnesinių krauju, – anais laikais, kai jai dar nederėjo naudoti tamponų. Dabar ji pereidavo dangumi mechaniškai – lygiai taip pat, kaip stovėdavo visai abejinga, kai vyras svaidydavo į ją durklus.

Ponia Bagvan nebuvo gražuolė, užtat jos plaukai – nuostabūs, žvilgantys. Tačiau Ganešas nesidairė į jos plaukus – stengėsi užmesti akį į palapinės vidų. Palubėje buvo nutiestas įtaisas, skirtas vaikščiojimo dangumi įgūdžiams ugdyti – kopėčias primenanti konstrukcija su aštuoniolika kilpų. Netgi ponia Bagvan negalėjo

vaikščioti dangumi nesitreniravusi. Be to, pritvirtinta palapinės palubėje, kadaravo ir trapecija, blizganti visai kaip ponios Bagvan plaukai; gydytojas įsivaizdavo, kad trapecija galbūt vis dar drėgna nuo seilių, kur ponia Bagvan buvo įsikirtusi dantimis.

Ponia Bagvan pastebėjo, kur krypsta vaikinuko žvilgsnis.

– Jis įsikalė kvailą mintį, kad norėtų tapti dangaus vaikštytoju, – paaiškino Farokas.

Ponia Bagvan griežtai nužvelgė Ganešą.

– Taip, tai iš tiesų kvaila mintis, – tarė ji luošiui. Paskui sugniaužė saujoje savo dovaną, Sai Babos medalioną, kabantį berniokui po kaklu, ir švelniai trūktelėjo gumbuota ranka. Daktaras Daruvala sumojo, kad ponios Bagvan rankos stambios ir tvirtos kaip vyro; gydytoją apėmė nemalonus jausmas, mat prisiminė antrosios ponios Dogar rankas, kokias matė paskutinį kartą – nerimastingai pašiojančias staltiesę, panašias į žvėries letenas.

– Netgi Širdi Sai Baba negali apsaugoti dangaus vaikštytojo nuo kritimo, – tarė ponia Bagvan Ganešui.

– Tai kas sergsti *jus?* – paklausė vaikinukas.

Dangaus vaikštytoja parodė jam savo pėdas, kurios basos slėpėsi po ilgu sariu, – pėdos buvo nuostabiai grakščios, netgi smulkios, o tai gerokai stebino, palyginus su stambiomis plaštakomis. Tačiau viršutinė pėdų ir priekinė čiurnų dalis buvo taip nutrinta, kad normalios odos nebelikę nė žymės, vietoj jos pėdas dengė surembėjęs, raukšlėtas ir sutrūkinėjęs audinys.

– Nagi paliesk, – paragino ponia Bagvan bernioką. – Jūs irgi, – pasiūlė ir gydytojui, šis tuojau pakluso. Farokas niekad nebuvo lietęs dramblio ar raganosio odos, galėjo tik įsivaizduoti, kokia ji kieta ir šiurkšti. Gydytojui nejučia ėmė lįsti į galvą mintys, kad turėtų būti kokio nors tepalo ar pavilgo, kuris padėtų užgydyti surembėjusios odos įtrūkius, bet tuojau pat sumojo: sugydžius suskirdusią odą, įtrūkius dengiantys randai trukdytų deramai justi pėdas trinančias kilpas. Dėl supleišėjusios odos pėdas varstė skausmas, bet tas pats skausmas padėdavo susivokti, ar pėda saugiai įkišta į kilpą – taip, kaip reikia. Jeigu neskaudėtų, poniai Bagvan tektų kliautis vien regėjimu, o kai reikia ištraukti pėdas iš kilpų ir vėl sėkmingai įkišti,

du pojūčiai (skausmas *ir* regėjimas) veikiausiai tarnauja patikimiau nei vienas.

Vis dėlto neatrodė, kad, išvydęs ir palietęs ponios Bagvan kojas, Ganešas būtų netekęs drąsos. Jo akys sparčiai sveiko, kasdien darėsi vis skaidresnės, o budriame luošojo vaikinuko veide švietė nepajudinamas tikėjimas ateitimi. Ganešas tiesiog žinojo galįs išmokti vaikščioti dangumi. Viena jo pėda jau dabar buvo pasiruošusi pradėti, tereikėjo pasirūpinti, kad kita ją pasivytų.

Jėzus automobilių aikštelėje

Tuo tarpu misionierius sukėlė tikrą sąmyšį šimpanzių narvų zonoje. Gautamas įnirto vos jį išvydęs – scholasto tvarsčiai bolavo dar skaisčiau nei oda. Negana to, valiūkė Mira vis tiesė ilgas rankas pro narvo virbus, lyg melsdama Martiną, kad apkabintų. Gautamas į tai atsakė galinga šlapimo čiurkšle misionieriaus pusėn. Pats Martinas manė, kad vertėtų kuo skubiausiai dingti iš šimpanzių akiračio, užuot stypsojus ir skatinus beždžionišką jų pasiutį, bet Kunalas pageidavo, kad misionierius dar pabūtų. Mat tai, jo įsitikinimu, būsianti puiki pamoka Gautamui: kuo nuožmiau stambuolis patinas reagavo į jėzuito artumą, tuo žiauriau dresuotojas pliekė beždžionę. Martino manymu, šitoks Gautamo auklėjimo būdas psichologiškai toli gražu nebuvo nepriekaištingas, ir vis dėlto jėzuitas pakluso dresuotojo nurodymams.

Gautamo narve ant apspurusios virvės kabojo sena padanga visiškai nudilusiu protektoriumi. Įdūkęs Gautamas tėškė padangą į narvo virbus, paskui vėl stvėrė ją ir suleido dantis į gumą. Kunalo atsako nereikėjo ilgai laukti: įkišęs pro virbus ilgą bambukinę lazdą, kaip reikiant bakstelėjo beždžionei. Mira plojosi aukštielninka.

Kai daktaras Daruvala galiausiai rado misionierių, šis bejėgiškai stypsojo stebėdamas brinkstančią beždžionišką dramą ir atrodė toks prasikaltęs, nors imk ir patį tupdyk už grotų.

– Dėl Dievo meilės, ko tu čia stoviniuoji? – prapliupo gydytojas. – Jeigu nueitum sau, visa tai savaime pasibaigtų!

– Ir aš taip manau, – sutiko jėzuitas. – Bet dresuotojas liepė man pasilikti.

– Kieno jis dresuotojas: šimpanzių ar *tavo*? – nesusilaikė Farokas.

Taigi, kai misionierius tarė „sudie“ Ganešui, jam riksmais ir stūgavimu antrino rasistė beždžionė. Buvo labai jau sunku patikėti, kad Gautamui visa tai gali tapti vertinga pamoka. Paskui abu vyrai nuspūdino Ramu įpėdžiui į „Land Roverį“. Paskiausia jie praėjo pro mieguistų, suirzusių liūtų narvus; tigrai atrodė tokie pat vangūs ir prastai nusiteikę. Padauža vairuotojas lyg niekur nieko pirštais braukė per plėšrūnų narvų grotas; retsykiais pro virbus šaute šaudavo didžiulės katės letena (išleistais nagais), bet Ramu su nesutrikdomu pasitikėjimu savimi visada spėdavo laiku atitraukti ranką.

– Dar visa valanda, kol gausite mėsytės, – uždainavo Ramu, kreipdamasis į liūtus ir tigrus. – Dar visa valanda!

Buvo nesmagu, kad išvykimą iš Didžiojo Mėlynojo Nilo ženklina tokia pašaipos, jei ne užmaskuoto žiaurumo gaida. Daktaras Daruvala tik vieną kartą atsigręžė pažvelgti į tolstančią dramblio numinto vaikiščio figūrėlę. Ganešas klibikščiavo atgal į virėjo palapinę. Kai ėjo šitaip krypuodamas, atrodė, kad dešiniam kulnui tenka atlaikyti dviejų ar trijų berniukų svorį; panašiai kaip šuns ar katės piršto pavidalo rudimentinė atauga, dešinės vaikinuko kojos pirštai ir minkštoji pado dalis po jais niekada neliesdavo žemės. Nenuostabu, kad jis panūdo vaikščioti dangumi.

Farokui ir Martinui vėl teko patikėti gyvybę padūkėliui Ramu. Atgal į Radžkoto oro uostą jie lėkė vidury dienos. Tad dabar kuo aiškiausiai matė viską: ir maita nudrabstytas šalikeles, ir visas kliūtis kelyje, pro kurias „Land Roveris“ prasmukdavo tik per plauką. Daktaras Daruvala ir šįsyk būtų neatsisakęs kokio trikdžio, kuris padėtų nukreipti dėmesį nuo Ramu vairavimo, bet dabar jis sėdėjo priekinėje sėdynėje, o saugos diržų automobilyje nebuvo. Martinas Milzas laikėsi nagais įsikirtęs į priekinės sėdynės atlošą, jo galva kyšojo virš Faroko peties, tad misionierius veikiausiai visiškai užstojo bet ką, ką Ramu galėjo pamatyti galinio vaizdo veidrodėlyje – tiesa, Ramu ir nesidairė į tai, kas galėjo juos pasivyti, be to, kažin ar kelyje buvo dar kas nors toks greitas, kad sugebėtų priartėti iš užnugario.

Kadangi Džunagadhas buvo tarpustotė pakeliui į Giro miško nacionalinį parką – paskutinius plotus, kur laisvėje tebegyvena Azijos liūtai, – Ramu panoro sužinoti, ar jie tame miške buvo (nebuvo), o Martinui Milzui iškart parūpo, ką Ramu pasakęs. Ilga bus kelionė, dingtelėjo gydytojui: Ramu mals liežuviu hindi ir marathi kalbomis, o jam, Farokui, teks nertis iš kailio mėginant versti. Misionierius iškart pasigailėjo, kad jie taip ir liks neišvydę Giro nacionalinio parko liūtų. Galbūt kitą kartą, kai atvažiuosią aplankyti vaikų, užsuksią ir į nacionalinį parką. Tačiau gydytojas įtarė, kad tuo metu Didysis Mėlynasis Nilas jau rengs pasirodymus kokiame nors kitame miestelyje. Keletą Azijos liūtų galima pamatyti miesto zoologijos sode, pranešė jiems Ramu; jie dar galėtų skubomis užmesti akį į liūtus ir vis tiek suspėti į lėktuvą Radžkote. Bet Farokas išmintingai atmetė šį pasiūlymą; pernelyg gerai suprato: jei jie nors truputį uždels išvažiuoti iš Džunagadho, Ramu tik dar smarkiau mins greičio pedalą, lakdindamas juos į Radžkotą.

Net pokalbis apie Grehemą Griną nepadėjo gydytojui išsiblaškyti taip, kaip jis vylėsi. Jėzuito „Būties esmės" „katalikiškoji interpretacija" buvo visai ne tai, ką tikėjosi išgirsti Farokas, priešingai, jam ji pasirodė siutinanti. Netgi tokio tikėjimu persunkto romano kaip „Galybė ir šlovė" nederėtų aptarinėti vien iš griežtai katalikiškų pozicijų, tvirtino daktaras Daruvala; gydytojas iš atminties pacitavo savo mėgstamą pastraipą: „Vaikystėje visada ateina akimirka, kai durys atsiveria ir įsileidžia ateitį."

– Gal galėtum paaiškinti, kuo šita frazė tokia jau katalikiška? – bandė provokuoti scholastą gydytojas, bet Martinas meistriškai pakeitė temą.

– Pasimelskime, kad tos durys atsidarytų ir įleistų ateitį mūsų vaikams cirke, – pareiškė jėzuitas. Tai šunsnukis, tegul jį bala!

Farokas nebesiryžo dar ko nors klausti Martino apie motiną: netgi Ramu vairavimas baugino jį ne taip baisiai, kaip perspektyva išgirsti dar vieną istoriją apie Verą. Iš tiesų Farokas norėjo daugiau išgirsti apie homoseksualius Dharo dvynio polinkius; labiausiai gydytojui rūpėjo, ar tokių polinkių turi ir Džonas D., bet jis nesumąstė, kaip būtų geriausia išprovokuoti Džono D. brolį dvynį kreipti

pokalbį šia linkme. Vis dėlto apie tokius dalykus netgi su Martinu šnekėtis lengviau nei su Džonu D.

– Minėjai, kad buvai įsimylėjęs vyrą ir kad galiausiai tavo jausmai jam išblėso, – prasižiojo gydytojas.

– Taip, tiesa, – gana sausai patvirtino scholastas.

– Bet ar galėtum paminėti kokį nors konkretų momentą arba atskirą epizodą, ženklinantį tos aistros pabaigą? – paklausė Farokas. – Galbūt kas nors atsitiko? Gal buvo koks įvykis, kuris tave įtikino? Kas padėjo tau suvokti, kad esi pajėgus atsispirti šitokiai traukai, kas nulėmė norą tapti kunigu? – Daktaras Daruvala pats suprato, kad vaikščioja vingiais ir nedrįsta stverti jaučio už ragų, bet nuo kažko juk reikėjo pradėti.

– Suvokiau, kad Kristus visada su manimi. Kad Jėzus niekad nebuvo manęs apleidęs, – atsakė uolusis krikščionis.

– Nori pasakyti, regėjai *viziją*? – paklausė Farokas.

– Tam tikra prasme, – mįslingai atsakė jėzuitas. – Mano santykiai su Jėzumi garmėjo į bedugnę. Ir tada priėjau išvadą – labai cinišką. Jokia pasipriešinimo stoka atsidavimo požiūriu negali prilygti fatalizmui – gėda prisipažinti, bet anuomet buvau užkietėjęs fatalistas.

– Tai tau iš tikrųjų pasirodė Kristus ar vis dėlto ne? – mygo jį gydytojas.

– Iš tiesų tai buvo tik Kristaus statula, – pripažino misionierius.

– Nori pasakyti, ji buvo tikra? – pasitikslino Farokas.

– Aišku, kad tikra! Stūksojo mokyklos, kurioje dirbau mokytoju, automobilių aikštelės pakraštyje. Matydavau ją kasdien, tikriau sakant, netgi du kartus per dieną, – kalbėjo Martinas. – Paprasčiausia balto akmens statula, vaizduojanti Kristų tradicine poza.

Ir čia, sėdėdamas švilpiančio „Land Roverio" užpakalinėje sėdynėje, uolusis katalikas iškėlė abi rankas į dangų delnais aukštyn, matyt, vaizduodamas maldaujamą pozą.

– Nelabai skoninga – Kristus automobilių aikštelėje! – įvertino daktaras Daruvala.

– Tai nebuvo koks ypatingas meno kūrinys, – atsakė jėzuitas. – Kiek prisimenu, statula kartais nukentėdavo nuo vandalų.

– Net neįsivaizduoju kodėl, – sumurmėjo Farokas.

– Taigi, kad ir kaip būtų, sykį užsibuvau mokykloje iki vėlyvo vakaro... kaip tik ruošiausi statyti dar vieną mokyklos vaidinimą, kažkurį miuziklą... net nebeprisimenu kurį. O tasai, dėl kurio buvau taip pametęs galvą... na, jis irgi užsivakarojo mokykloje. O paskui nebegalėjo užvesti automobilio – važinėjo tokiu sukiužusiu senu kledaru, – tad ir paprašė manęs, kad pamėtėčiau iki namų.

– Vaje, – tarstelėjo daktaras Daruvala.

– Kaip jau sakiau, mano jausmai jam buvo jau gerokai išvėsę, ir vis dėlto negalėčiau tvirtinti, kad buvau visiškai atsparus jo žavesiui, – prisipažino misionierius. – Ir staiga lyg iš dangaus nukrito tokia proga... Jis buvo tiesiog skausmingai arti, ranka pasiekiamas, ir tai buvo taip akivaizdu... Ar bent supranti, ką turiu omeny?

Daktaras Daruvala, kuris anaiptol neužmiršo gluminančios nakties viename kambaryje su Madu, atsakė:

– Taip, žinoma, puikiai suprantu. Ir kas tada atsitiko?

– Apie tai ir kalbėjau sakydamas, kad buvau baisiai ciniškas, – pasakė scholastas. – Mane užvaldė toks absoliutus fatalizmas, kad nusprendžiau: jei jis bent pirštą pakrutins, jei žengs bent žingsnelį mano pusėn, aš atsiliepsiu. Pats, žinoma, nerodysiu nė menkiausios iniciatyvos, bet į jo dėmesio ženklus atsakysiu tuo pačiu – žinojau, kad taip ir bus.

– Ir?.. Tu atsiliepei?.. Jis žengė pirmąjį žingsnį?.. – kamantinėjo gydytojas.

– O tada aš nebegalėjau rasti savo automobilio – aikštelė iš tiesų didžiulė, – pasakojo toliau Martinas. – Prisiminiau, kad visuomet stengiuosi palikti automobilį kuo arčiau Kristaus...

– Nori pasakyti, Kristaus statulos, – pertraukė jį Farokas.

– Taip, žinoma, Kristaus statulos, – patvirtino jėzuitas. – Statydavau automobilį tiesiai priešais ją. Ir kai galiausiai jį radau, buvo taip tamsu, kad nebegalėjau įžiūrėti statulos, netgi sėdėdamas automobilyje. Tačiau tiksliai žinojau, kur Kristus yra. Juokingas akimirksnis... Sėdėjau ir laukiau, kad tasai vyriškis mane paliestų, bet tuo pat metu akylai žvelgiau į tamsą – kaip tik į tą vietą, kur žinojau esant Jėzų.

– Na ir kaip?.. Tasai vyriškis tave palietė?

– Nesuteikiau jam tokios progos – įjungiau automobilio žibintus, – atsakė Martinas Milzas. – Ir išvydau Kristų, akinamai baltą, automobilio žibintų nušviestą. Jis stovėjo kaip tik ten, kur ir žinojau jį būsiant.

– O kur *kitur* galėjo būti statula?! – sušuko daktaras Daruvala. – Ar jūsų šalyje statulos bastosi iš vienos vietos į kitą?

– Sutelkdamas dėmesį vien į statulą, iš esmės nuvertini mano išgyvenimą, – pareiškė jėzuitas. – Juk toji statula – tik įrankis. Iš tikrųjų aš pajutau Dievo artumą. Jutau vienovę su Jėzumi – ne su statula. Ir dar jutau, kaip aiškiai rodoma, ką man asmeniškai reiškia tikėjimas Kristumi. Net tamsoje, net kol sėdėjau laukdamas, kad man nutiktų kažkas baisaus, nepaliko įsitikinimas, kad jis ten yra. Kristus su manimi, jis manęs neapleido. Vis dar mačiau jį.

– Atrodo, kažkurio minties vingio taip ir nesugebėjau perprasti, – prisipažino daktaras Daruvala. – Na, tavo tikėjimas Kristumi – tai viena. Bet apsisprendimas tapti kunigu... Kaip tasai Jėzus automobilių aikštelėje įkvėpė tau norą tapti kunigu?

– Ką gi, tai jau visai kas kita, – atsakė Martinas.

– Kaip tik šito ir negaliu suprasti, – tarė Farokas. O tada ėmė ir išklojo: – Ar kaip tik tada ir užgeso tavo aistra? Noriu pasakyti... na... ar tavo homoseksualumas po to dar kada nors buvo pabudęs... kaip sakoma...

– Homoseksualumas? – pakartojo jėzuitas. – Juk tai visai nesvarbu. Aš nesu homoseksualus. Nesu ir heteroseksualus. Išvis nesu seksuali būtybė – jau nebe.

– Na jau, – suabejojo gydytojas. – Bet jeigu pajustum seksualinį potraukį, tai būtų potraukis tos pačios lyties atstovui, tiesa?

– Šis klausimas nebeturi jokios reikšmės, – atsakė scholastas. – Negaliu tvirtinti, kad seksualiniai pojūčiai man absoliučiai svetimi, bet seksualinei traukai aš sykį jau atsispyriau. Jeigu prireiks, nebeiškils keblumų atsispirti ir kitą kartą.

– Bet tai, kam stengiesi atsispirti, yra homoseksualus potraukis, ar ne? – neatlyžo Farokas. – Na, pasamprotaukime teoriškai... juk samprotauti tu gali, ar ne?

– Tokių dalykų kaip mano įžadai aš nesvarstau, – atsakė jėzuitas.

– Nagi, prašau tiesiog padaryti man malonumą. Jeigu kas nors atsitiktų... jeigu dėl kokios nors priežasties staiga atsisakytum ketinimų tapti kunigu... tada būtum homoseksualus, ar ne? – kamantinėjo daktaras Daruvala.

– Meldžiamasis! Tu neprilygstamas užsispyrėlis! – sušuko Martinas Milzas, visai geranoriškai.

– Tai *aš* užsispyrėlis? – suriko gydytojas.

– Aš nei homoseksualus, nei heteroseksualus, – ramiai pareiškė jėzuitas. – Juk šios sąvokos nebūtinai taikomos *polinkiams,* ar ne? Aš patyriau tik laikiną polinkį.

– Ir jis praėjo? Visiškai? Nieko iš jo nebeliko? Ar tai nori pasakyti? – neatlyžo daktaras Daruvala.

– Meldžiamasis, – pakartojo Martinas.

– Tu pavirtai asmeniu be seksualinės orientacijos po susidūrimo su statula automobilių aikštelėje, ir vis dėlto neigi net tikimybę, kad man galėjo įkąsti šmėkla? – suriko daktaras Daruvala. – Ar aš teisingai seku tavo minties giją?

– Pačiomis savaime šmėklomis aš netikiu, – atsakė jėzuitas.

– Bet juk tiki, kad išgyvenai vienovę su Jėzumi. Pats pajutai Dievo artumą – automobilių aikštelėje! – plyšojo Farokas.

– Man regis, mūsų pokalbis, kai šitaip rėkauji, blaško vairuotojo dėmesį, – pasakė Martinas Milzas. – Galbūt diskusiją šia tema vertėtų pratęsti vėliau, kai būsime saugiai atvažiavę į oro uostą?

Iki Radžkoto jiems buvo likusi dar gera valanda kelio, o Ramu ir toliau kas kelios mylios tik per plaukelį išsilenkdavo mirties, paskui dar privalomas laukimas oro uoste, tuo labiau kad reisą gali vėl atidėti, galiausiai – skrydis. O paskui – ką gi, sekmadienio popietę ar vakarą kelionė iš Santa Kruso į Bombėjų gali trukti keturiasdešimt penkias minutes, jeigu ne visą valandą. Dar blogiau, net ir sekmadienis buvo neeilinis – 1989-ųjų gruodžio 31-oji; tačiau nei gydytojas, nei misionierius nenutuokė, kad šiandien – paskutinė senųjų metų diena. Jeigu pirmiau ir žinojo, spėjo visai užmiršti.

Šventojo Ignoto misijos jubiliejaus šventė buvo numatyta pirmąją Naujųjų metų dieną, bet tai Martinui Milzui irgi išrūko iš gal-

vos. O Naujųjų metų sutiktuvės Dakvorto sporto klube tradiciškai būdavo linksmos: rengiamas pobūvis, kuriam galiojo aprangos kodas, su šokiais ir gyva muzika, ir prašmatni vidurnakčio vakarienė, ir net tokia neregėta, tik kartą per metus pasitaikanti prabanga kaip šampanas. Nė vienas dakvortietis, jei tik neišvykęs iš Bombėjaus, savo noru nepraleistų Naujųjų metų sutiktuvių klube.

Džonas D. ir komisaro pavaduotojas Patelis jau žinojo, kad Rahulas dalyvaus pokylyje – juos informavo ponas Setna. Didumą dienos juodu repetavo, ką Inspektorius Dharas turėsiąs kalbėti, šokdamas su antrąja ponia Dogar. Julija jau išlygino Faroko fraką, kurį teko ilgokai vėdinti balkone, kol išsivadėjo rutuliukų kandims naikinti tvaikas. Tačiau tiek Naujųjų metų pokylis, tiek Dakvorto klubas Farokui šiuo metu buvo ne galvoj. Visą dėmesį gydytojas buvo sutelkęs į kelią, likusį iki Radžkoto, o iš Radžkoto jam dar reikės parsikapstyti ir iki Bombėjaus. Jeigu jau nebegali nė minutės ištverti Martino aiškinimų, Farokui teks užmegzti kokį nors kitą pokalbį.

– Galbūt išties reikėtų pasikalbėti apie ką nors kita, – pasiūlė daktaras Daruvala. – Ir pasistenkime nekelti balso.

– Kaip nori. Aš tikrai galiu pažadėti, kad nekelsiu balso, – patenkintas pareiškė misionierius.

Tačiau Farokas taip ir nesusigraibė, apie ką juodu galėtų pasikalbėti. Jis bandė sumąstyti kokią nors ilgą asmeninę istoriją, ką nors, kad galėtų kalbėti ir kalbėti pats, ir dar taip, kad misionierius netektų žado ir nepajėgtų kaišioti savo trigrašio. Tarkime, gydytojas galėtų pradėti kad ir šitaip: „Žinai, aš pažįstu tavo brolį dvynį“ – būtų nebloga gana ilgos asmeninės istorijos įžanga. Ir Martiną Milzą garantuotai pavyktų užkišti, kaip kažin ką! Bet, kaip ir anksčiau, Farokui atrodė, kad šią istoriją valia pasakoti ne jam, kad spręsti apie tai turėtų Džonas D.

– Ką gi, turbūt galėčiau dar šį tą pasakyti, – tarė scholastas; jis mandagiai palūkėjo, gal gydytojas prašneks pirmas, bet laukė nelabai ilgai.

– Labai gerai – sakyk, – paragino jį daktaras Daruvala.

– Manau, tau nederėtų imtis persekioti homoseksualų, – išdrožė jėzuitas. – Tik jau ne šiais laikais. Ne mūsų dienomis, kai taip

jautriai reaguojama į viską, kas bent iš tolo trenkia homofobija. Kažin kodėl tu taip nusiteikęs prieš homoseksualus?

– Nei aš nusiteikęs, nei ką! Ir joks aš tau homofobas! – prapliupo daktaras Daruvala. – Ir dar, man regis, tau visai nė motais mano siūlymas pasikalbėti apie ką kita!

– O tau, regis, visai nė motais susitarimas nekelti balso, – atsiliepė Martinas.

Mažoji Indija

Radžkoto oro uoste vis dar vyko garsiakalbių sistemos patikra, tik buvo pakilusi į naują lygmenį, jau buvo demonstruojami ir aukštesnio lygio skaičiavimo sugebėjimai. „Vienuolika, dvidešimt du, trisdešimt trys, keturiasdešimt keturi, penkiasdešimt penki", – bėrė nenuilstantis balsas. Atspėti, kuo šitai baigsis, buvo neįmanoma, galėjai pamanyti, kad truks iki begalybės. Balsas buvo be jokių emocijų, o skaičiavimas – toks mechaniškas, kad daktarui Daruvalai netrukus pasirodė, jog išsikraustys iš proto. Užuot klausęsis skaičių virtinių ar kentęs Martino Milzo jėzuitiškas provokacijas, Farokas nusprendė papasakoti istoriją. Nors tai buvo tikra istorija iš gyvenimo ir, kaip netrukus įsitikins gydytojas, skausminga pasakoti, ji nukentėjo dėl to, kad dar niekada nebuvo pasakota, nes net tikros istorijos, pakartotos bent kelis sykius, nusigludina ir tampa sklandesnės. Vis dėlto gydytojas tikėjosi, kad šis jo pasakojimas išsklaidys misionieriaus įtarimus dėl tariamos jo homofobijos, mat Toronte daktaras Daruvala užvis geriausiai sutarė su vienu bendradarbiu, kuris buvo homoseksualus. Negana to, Gordonas Makferleinas buvo geriausias Faroko draugas.

Deja, scenaristas labai jau nevykusiai pasirinko, nuo ko pradėti pasakoti. Daktarui Daruvalai reikėjo pradėti nuo to, kaip susipažino su daktaru Makferleinu, užsiminti, kad sutapo jų nuomonės dėl netikslaus žodžio „gėjus" vartojimo; įdomiai galėjo suskambėti dar ir tai, kad juodu iš esmės palaikė homoseksualumo biologijos tyrimus, į kuriuos gilinosi Mako širdies draugas, gėjus genetikas. Jei

daktaras Daruvala būtų pirmiausia išdėstęs šias detales, gal būtų išvengęs išankstinių nepalankių Martino Milzo nuostatų. Bet, pradėjęs pasakojimą Radžkoto oro uoste, Farokas smarkiai prašovė, paminėdamas daktarą Makferleiną tik tarsi kokį praeities intarpą, lyg Makas būtų nelabai reikšmingas prašalaitis, o ne artimas draugas.

Jam nieku gyvu nereikėjo pradėti pasakojimo nuo to epizodo, kurį ir išklojo pirmiausia: apie tai, kaip jį kartą pagrobė kvanktelėjęs taksistas. Rašydamas scenarijus veiksmo filmams Farokas įsitaisė neišraunamą įprotį bet kokį pasakojimą pradėti nuo pačios žiauriausios scenos, kokią tik galėjo sukurti (ar šiuo atveju prisiminti). Tačiau rasinio priekabiavimo epizodas, kurį gydytojas išklojo iš pat pradžių, suklaidino klausytoją misionierių, šiam susidarė įspūdis, kad Faroko draugystė su Gordonu Makferleinu – tik pasakojimo detalė, o labiausiai akcentuojamas gydytojo įniršis dėl to, kad, būdamas indas emigrantas, Toronte patyrė nemalonių priekabių. Pasakojimas galiausiai išėjo nei šioks, nei toks, mat Farokas tenorėjo atskleisti, kaip nuoskauda, nukentėjus vien dėl to, jog Kanadoje buvo akivaizdus spalvotasis emigrantas, sutvirtino jo draugystę su homoseksualu, kuris ir pats ne kartą savo kailiu buvo patyręs diskriminaciją – tik kitos rūšies.

Buvo vienas pavasario penktadienis; dauguma Faroko bendradarbių išsyk po pietų pasistengė dingti iš darbo, mat skubinosi į vasarnamius už miesto; savo ruožtu Daruvalos mėgo savaitgalius leisti Toronte, nes jų antrieji namai buvo ne kur nors gamtoje, o Bombėjuje. Farokui netikėtai teko atidėti planinę operaciją, tad ir jis galėjo išeiti namo anksčiau, kitaip būtų paprašęs Makferleino, kad pavėžėtų, arba išsikvietęs taksi. Makas savaitgaliais irgi niekur neišvykdavo iš Toronto ir penktadieniais paprastai dirbdavo iki vėlumos.

Buvo dar gana anksti, spūsčių valanda neprasidėjusi, tad Farokas nutarė galiuką paėjėti pėsčias, o paskui pasigauti taksi gatvėje, galbūt prie muziejaus. Metro jis jau keletą metų vengė, mat ten buvo patyręs ne itin malonų nutikimą, kai kažkam užkliuvo jo rasė. Na taip, visko pasitaikydavo ir gatvėje, kitąsyk jį kas nors išplūsdavo pro pravažiuojančio automobilio langą, tik niekas niekad nėra išvadinęs jo parsu; Toronte nedaug rastum tokių, kurie

išvis būtų girdėję, kas yra tie parsai. Išgirsti jam tekdavo maždaug štai ką: „Susmirdęs pakis!“, arba: „Indpalaikis!“, arba: „Babu!“, arba tiesiog: „Čiuožk namo!“ Iš jo gana šviesios odos ir juodut juodutėlių plaukų nelengva buvo atspėti rasinę priklausomybę, jo tautybė nebuvo tokia atpažįstama kaip daugumos indų. Kartais jį išvadindavo arabu, porą sykių – netgi žydu. Jo gyslomis tekėjo protėvių iš Persijos kraujas, tad jį iš tiesų buvo galima palaikyti Artimųjų Rytų gyventoju. Vis dėlto, kad ir ką būtų manę tie rėkalotojai, viena jiems nekėlė abejonių: jis – svetimas, užsienietis, kitos rasės.

Kartą jį netgi išvadino makaronininku! Anuomet Farokas net pagalvojo: koks pusprotis galėjo palaikyti jį pietiečiu italu? Bet dabar jau žinojo: tokiems priekabiautojams tikroji jo tautybė visiškai nė motais, svarbu viena: jis – ne toks kaip jie. Vis dėlto dažniausiai visos užgaulios užuominos reiškė tą patį – ką, tegul ir ne visai tiksliai, galima įvardyti „spalvotojo imigranto“ sąvoka. Kanadoje, regis, išankstinė neigiama nuostata galiojo abiem šios sąvokos dalims: iš veido bruožų atpažįstamas imigrantas buvo nė kiek ne geresnis už tą, kurio kitokia odos spalva.

Farokas liovėsi važinėti metro po vieno susidūrimo su trimis paaugliais. Iš pradžių vaikiščiai nė neatrodė grėsmingi, veikiau tik padykę. Šioks toks pavojaus šešėlis šmėkštelėjo nebent dėl to, kad jie tyčia susėdo prie pat jo: du iš abiejų pusių, trečiasis kitapus tarpo tarp sėdynių, nors vagone buvo gausybė laisvų vietų, sėstis vaikigaliai galėjo bet kur. Vaikiščias, įsitaisęs iš kairės, kumštelėjo gydytojui į ranką.

– Klausyk, – tarė, – mes susilažinome. Kas tu toks?

Tiktai vėliau daktaras Daruvala suvokė, kodėl jie iškart nepasirodė grėsmingi: vilkėjo uniforminius švarkelius su mokyklos ženklu, ryšėjo kaklaraiščius. Po to įvykio gydytojas galėjo paskambinti į jų mokyklą, bet to nepadarė.

– Klausiu: kas tu toks? – pakartojo vaikiščias. Tik tada Farokas pajuto grėsmę.

– Aš gydytojas, – atsakė daktaras Daruvala.

Abipus jo sėdintys vaikinai buvo nusiteikę atvirai priešiškai – jį išgelbėjo tas, kuris sėdėjo priešais.

– Mano tėtis – gydytojas, – kvailai leptelėjo berniokas.

– Tu irgi ketini tapti gydytoju? – paklausė jo Farokas.

Kiti du tuoj pat atsistojo, drauge nusitempė ir trečiąjį.

– Užsikrušk, – pasiūlė pirmasis Farokui, bet gydytojas suvokė, kad šita bomba nebepavojinga – išimtu sprogdikliu.

Po šito įvykio jis niekad nebevažiavo metro. Bet vėliau jo laukė kur kas bjauresnis nutikimas, palyginti su juo, metro incidentas pasirodė visai menkas. Po paties nemaloniausio įvykio Farokas pasijuto toks prislėgtas, kad net nebeįstengė prisiminti, kur prie jo privažiavo taksi: prieš Universiteto ir Džerardo gatvių sankryžą ar už jos. Šiaip ar taip, jis buvo ką tik išėjęs iš ligoninės, žingsniavo užsisvajojęs. Vis dėlto vieną keistenybę prisiminė: taksi buvo su keleiviu, negana to, keleivis sėdėjo priekinėje sėdynėje. Vairuotojas tarstelėjo:

– Į jį nekreipk dėmesio. Tiesiog draugas, kuris neturi ką veikti.

– Aš ne keleivis, – pridūrė vairuotojo draugas.

Vėliau Farokas prisiminė, kad taksi nepriklausė nei „Metro“, nei „Beck“, tai yra nė vienai iš dviejų taksi bendrovių, kurių paslaugomis jis naudodavosi dažniausiai. Galbūt netgi buvo vienas iš tų nelegalų.

– Klausiu: kur trauki? – toliau kalbino vairuotojas daktarą Daruvalą.

– Namo, – atsakė Farokas. (Jam pasirodė beprasmiška pridurti, kad ketinęs šiek tiek paėjėti pėsčias. Šiaip ar taip, taksi. Kodėl gi nesėdus?)

– O kur tie namai? – paklausė taksisto draugužis iš priekinės sėdynės.

– Rasel Hil Roudas, į šiaurę nuo Sen Klero aveniu, šiek tiek į šiaurę nuo Lonsdeil Roudo, – paaiškino gydytojas; jis sustojo, sustojo ir automobilis. – Tiesą sakant, ketinau užsukti bokalo alaus, tik tada traukti namo, – pridūrė Farokas.

– Sėsk, kad nori, – pasiūlė vairuotojas.

Daktaras Daruvala nepajuto jokio nerimo tol, kol įsitaisė užpakalinėje sėdynėje ir taksi trūktelėjo iš vietos. Priekyje sėdintis taksisto draugužis sodriai atsirūgo, taksistas nusijuokė. Vairuotojo sėbras buvo priešais save ant lango atlenkęs saulės skydelį, dėtuvei

stigo durelių. Farokas nebegalėjo prisiminti, ar tik ne ten paprastai būna pritvirtintas taksisto pažymėjimas su nuotrauka ir pavarde – o gal vis dėlto ant organinio stiklo pertvaros, skiriančios priekinę ir užpakalinę sėdynes? (Pati pertvara savaime buvo keistas reiškinys, daugumoje Toronto taksi tokių pertvarų nebuvo.) Šiaip ar taip, taksisto pažymėjimo niekur nebuvo matyti, o automobilis jau riedėjo pernelyg greitai, kad daktaras Daruvala galėtų išlipti. Gal pasitaikys raudonas šviesoforo signalas, tada spruksiu, dingtelėjo gydytojui. Bet kurį laiką šviesoforai nebandė jų sustabdyti, o kai vienas atmerkė raudoną akį, taksistas lyg niekur nieko vis tiek nušvilpė per sankryžą. Kaip tik tada priekyje sėdintis vairuotojo draugužis atsigręžė į Faroką.

– Tai kurgi tamstos tikrieji namai? – paklausė.

– Rasel Hil Roudas, – pakartojo daktaras Daruvala.

– Kur gyvenai prieš tai, šikniau tu? – užriko vairuotojas.

– Aš gimęs Bombėjuje, bet išvykau iš ten dar būdamas paauglys. Esu Kanados pilietis, – atsakė Farokas.

– Nagi, ką sakiau? – mestelėjo vairuotojas draugui.

– Tai ir vežkime jį namo, – atsakė tas.

Vairuotojas dirstelėjo į galinio vaizdo veidrodėlį ir staigiai apsuko automobilį. Farokas pasijuto priplotas prie durelių.

– Mes tau parodysime, kur tavo tikrieji namai, babu*, – rėžė vairuotojas.

Dabar jau gydytojas būtų galėjęs pabėgti. Bet, kai vos šliaužė transporto spūstyje ar sustodavo, sankryžoje užsidegus raudonam šviesoforo signalui, daktaras Daruvala neišdrįsdavo net mėginti. Kartą, kai lėkė gana greitai, vairuotojas staiga užgulė stabdžius. Gydytojas galva rėžėsi į organinio stiklo pertvarą. Čia pat vairuotojas iki dugno nuspaudęs greičio paminą įtrėškė Faroką į sėdynės atlošą. Daktaras Daruvala pajuto, kaip tempia odą – sparčiai kilo gumbas; kai jis ryžosi atsargiai apsičiupinėti tinstantį antakį, kraujas jau kapsėjo į akį. Keturi siūlai, gal net šeši, bylojo jam jautrūs gydytojo pirštai.

* Indiškas kreipinys, reiškiantis „pone".

Mažosios Indijos teritorija nėra didelė; ji tęsiasi Džerardo gatve nuo Koksvelo iki Hiavatos gatvių, kai kas sakytų – net iki Vudfildo. Tačiau visi sutiktų, kad, pasiekus Grinvudą, Mažosios Indijos teritorija jau pasibaigusi, be to, į Mažąją Indiją gerokai koją įkėlusi ir kinų bendruomenė. Taksi sustojo prie Ahmado bakalėjos Džerardo ir Koksvelo gatvių sankryžoje, turbūt neatsitiktinai – kaip tik prieš įstrižai sankryžos įsikūrusią Kanados etninės imigracijos tarnybą. Čia vairuotojo draugas ir ištempė Faroką lauk iš automobilio.

– Štai tu ir namie – čia ir pasilik, – pareiškė daktarui Daruvalai taksisto draugužis.

– O dar geriau, babu, varyk atgal į savo Bombėjų, – pridūrė taksistas.

Nušvilpiantį automobilį gydytojas aiškiai matė tik viena akimi, be to, jam taip palengvėjo išsprūdus iš tų galvažudžių nagų, kad dorai nė nežiūrėjo, kokia ten mašina. Raudona, galbūt raudona ir balta. Jei Faroko akis ir užkliuvo už kokių skiriamųjų ženklų, užrašų ar numerio, jis paskui nieko nebeprisiminė.

Penktadienį Mažojoje Indijoje jau beveik viskas buvo uždaryta. Matyt, niekas nė nepastebėjo, kaip gydytojas buvo šiurkščiai išspirtas iš automobilio; niekas nebandė prie jo artintis, nors jis buvo apkvaitęs ir kruvinas – akivaizdžiai sunkiai gaudėsi aplinkoje. Nedidukas pilvotas vyriškis su tamsiu kostiumu – balti marškiniai nutaškyti kraujo, srūvančio iš prakirsto antakio, dėmėmis – viena ranka gniaužiantis gydytojo reikmenų krepšio rankeną. Jis žengė pirmyn. Ant šaligatvio riogsojo gembinė su sukabintais kaftanais, plazdenamais pavasarinio vėjelio. Vėliau Farokas suko galvą stengdamasis prisiminti krautuvėlių pavadinimus. „Pindi siuviniai“? Nirmos madų ateljė? Buvo dar viena šviežių vaisių ir daržovių krautuvėlė – „Singo ūkis“? Iškaba ant Jungtinės bažnyčios durų skelbė, kad sekmadienių vakarais čia veikia ir Šri Ramo hinduistų šventykla. Kreiveno ir Džerardo gatvių kampe įsikūręs restoranas gyrėsi „tradicine indiška virtuve“. Pasipainiojo ir pažįstama „Kingfisher lager“ alaus reklama – ATRASKITE VIDINĘ JĖGĄ. Afiša, žadanti VAKARĄ SU AZIJOS SUPERŽVAIGŽDĖMIS, švietė tais

pačiais veidais kaip visada: Dimpl Kapadija, Sanis Deolas, Džaja Prada – ir Bapio Lahirio muzika.

Daktaras Daruvala niekada nesilankydavo Mažojoje Indijoje. Ir dabar jam atrodė, kad manekenės su sariais parduotuvių vitrinose jam priekaištauja. Toronte Farokas beveik nesusidurdavo su indais, neturėjo čia ir artimų draugų indų. Būdavo, parsai atveža jam susirgusius savo vaikus – veikiausiai, kaip spėjo daktaras Daruvala, užkliuvę už jo pavardės telefonų knygoje. Tarp visų manekenių vitrinoje buvo viena blondinė, irgi su sariu, – Farokui ji pasirodė tokia pat sutrikusi kaip ir jis.

Kažkas spoksojo į jį pro „Radžos juvelyrinių dirbinių" langą, veikiausiai pastebėjęs, kad jis visas išsikruvinęs. Netoli Ašdeilo ir Džerardo gatvių sankryžos buvo įsikūręs Pietų Indijos vegetariškų patiekalų restoranas. „Chaat Hut" užkandinė gundė paragauti „visokių skonių kulfi deserto, faludos gėrimo ir paano". Dar viena užkandinė, „Bombay Bhel", viliojo iškaba, siūlančia tradicinius užkandžius: PATYS TIKRIAUSI *GOL GAPPA*... *ALOO TIKKI*... IR KITA. Čia galėjai gauti ir „Thunderbolt" alaus – YPAČ STIPRUS ŠVIESUSIS ALUS... SMAGYBIŲ DVASIA. Vėl sariai – vitrinoje Hiavatos ir Džerardo gatvių kampe. „Šri bakalėja" – didžiulė kaugė imbierų šaknų, net netelpa krautuvėlėje, driekiasi iki pat šaligatvio. Gydytojo žvilgsnis užkliudė Indijos teatrą... „Silk Den" restoraną... Dž. S. Adisono santechnikos parduotuvėje Vudfildo ir Džerardo gatvių kampe Farokas išvydo pasakišką varinę vonią su puošniomis čiaupų rankenėlėmis – riaumojančių tigrų galvomis: tokioje pat jis maudydavosi dar būdamas vaikas senajame Ridž Roude, Malabar Hilo rajone. Daktaras Daruvala pravirko. Stebeilydamas į praustuves, vamzdžius ir visokius kitokius Viktorijos epocha dvelkiančius vonios kambario įrangos atributus, staiga sumojo, kad iš vidaus į jį žvelgia susirūpinęs vyras. Vyriškis išėjo laukan.

– Jūs sužeistas – gal galėčiau kuo padėti? – paklausė žmogus; jis nebuvo indas.

– Aš gydytojas, – tarė daktaras Daruvala. – Jei galėtumėt, prašau iškviesti man taksi. Aš žinau, kur važiuoti.

Taksisto jis paprašė parvežti atgal į vaikų ligoninę.

– Tikrai nori į vaikų ligoninę, ponuli? – paklausė vairuotojas; jis buvo iš Vest Indijos, juodaodis – netgi labai juodos odos. – Kad man neatrodai panašus į sergantį vaiką.

– Aš gydytojas, – paaiškino Farokas. – Ten dirbu.

– Kas tau taip padarė, ponuli? – paklausė taksistas.

– Pora vyrukų, kuriems nepatinka tokie kaip aš – ar tokie kaip tu, – atsakė gydytojas.

– Žinau tokius – jų pilna visur, – pasakė vairuotojas.

Daktaras Daruvala lengviau atsiduso įsitikinęs, kad jo sekretorius ir medicinos sesuo jau išėję namo. Kabinete jis turėjo drabužių pamainą; pirmiausia reikės užsiūti žaizdą, marškinius išmesiąs... paskui paprašysiąs sekretoriaus, kad nuneštų kostiumą į valyklą.

Jis veidrodėlyje apžiūrėjo prakirstą antakį, apsiskuto aplink žaizdą. Tai buvo nesunku, jis buvo pratęs skustis žiūrėdamas į veidrodį. Paskui pasiruošė prokaino injekciją ir siūlus, bet pagalvojęs sutriko – tai padaryti žiūrint į veidrodį bus jau kur kas kebliau, ypač jį glumino siuvimas. Galiausiai Farokas paskambino į Makferleino kabinetą ir pasakė sekretoriui, kad paprašytų Mako užsukti pas jį, kai jau bus susiruošęs traukti namo.

Pirmiausia Farokas bandė aiškinti Makferleinui, esą dėl sužalojimo kaltas neatidus vairuotojas: pernelyg staigiai nuspaudęs stabdžius ir inercija bloškusi Faroką stačia galva į organinio stiklo pertvarą. Nors tai buvo tiesa, ar bent jau iš dalies tiesa, Farokui užstrigo balsas; baimė, nuoskauda, įniršis – visa tai atsispindėjo jo akyse.

– Kas iš tikrųjų tau šitaip padarė, Farokai? – paklausė Makas.

Tada daktaras Daruvala ir išklojo daktarui Makferleinui viską – pradėjo nuo anų trijų paauglių metro vagone, nenutylėjo ir užgaulių šūksnių iš pravažiuojančių automobilių. Kol Makas užsiuvo žaizdą – prireikė penkių siūlų, – Farokas spėjo pavartoti frazę „spalvotasis imigrantas“ daugiau kartų nei iki tol per visą gyvenimą, net kalbėdamas su Julija. Žinojo niekad Julijai nepasakosiąs apie Mažąją Indiją: pakankama paguoda buvo tai, kad išliejo nuoskaudą Makui.

Pats daktaras Makferleinas irgi būtų turėjęs ką papasakoti. Tiesa, sumuštas niekad nebuvo, bet grasinimų girdėjo, patyrė ir

pažeminimų. Kartais sulaukdavo vėlyvų telefono skambučių – jau triskart keitė telefono numerį. Būta skambučių ir į kabinetą; du iš ankstesniųjų jo sekretorių pasiprašė atleidžiami iš darbo, pabėgo ir viena medicinos sesuo. Būdavo, po kabineto durimis kas nors pakiša kokį laišką ar raštelį; šiuos galbūt rašydavo jo buvusių pacientų tėvai, gal kolegos gydytojai, o gal kas kitas iš vaikų ligoninės personalo.

Makas padėjo Farokui surepetuoti, kaip nupasakosiąs šį „nelaimingą atsitikimą" Julijai. Verčiau jau kaltinti ne taksistą – taip skambės įtikimiau. Juodu išgalvojo kažkokią puskvaišę moteriškę, kurios automobilis stovėjęs prie kelkraščio – ji neva sumaniusi trūktelėti iš vietos net nepažiūrėjusi, ar kas nevažiuoja gatve, ir taksistui nelikę kitos išeities, tik žaibiškai spausti stabdį. (Dar kartą apšmeižta niekuo dėta moteris prie vairo!) Susizgribęs, kad susižalojo ir kraujuoja, Farokas paprašęs taksisto tučtuojau vežti jį atgal į vaikų ligoninę; laimė, Makferleinas dar tebebuvęs darbe ir susiuvęs žaizdą. Nieko baisaus – tik penki siūlai. Tiesa, balti marškiniai nukentėjo nepataisomai, juos tekę išmesti, o kostiumo būklė paaiškėsianti, kai jį grąžins valykla.

– Kodėl nenori papasakoti Julijai, kas iš tikrųjų atsitiko? – paklausė Makas.

– Ji manimi nusivils – dėl to, kad net nebandžiau ko nors imtis, – atsakė Farokas.

– Štai tuo aš smarkiai abejoju, – tarė Makferleinas.

– Aš pats savimi nusivylęs, kad net nebandžiau ko nors imtis, – prisipažino daktaras Daruvala.

– Čia jau nieko nepadarysi, – atsakė Makas.

Pakeliui į namus Rasel Hil Roude Farokas ėmė klausinėti Mako apie šio darbą AIDS slaugos ligoninėje – Toronte tokia ligoninė buvo visai nebloga.

– Aš ten tik savanoris, – bandė aiškinti Makferleinas.

– Juk tu *gydytojas*, – nesusigaudė Farokas. – Noriu pasakyti, darbas ten turėtų būti tikrai įdomus. Bet nesuprantu, ką ten gali nuveikti ortopedas.

– Nieko, – atsakė Makas. – Ten aš – ne gydytojas.

– Aišku, kad gydytojas! – užginčijo Farokas. – Juk gydytojas – visur gydytojas! Tikriausiai ligonius ten kamuoja pragulos, ar ne? Mes žinome, kaip pagelbėti tiems, kuriuos kankina pragulos. O skausmas? Juk reikia malšinti ir skausmą?

Daktaras Daruvala pagalvojo apie morfiną – nuostabų narkotiką, kuris atjungia plaučius nuo smegenų. Juk AIDS slaugos ligoninėje dauguma ligonių veikiausiai miršta nuo kvėpavimo funkcijos sutrikimo, ar ne? Argi morfinas nebūtų ypač pravartus tokiais atvejais? Kvėpavimo sistemos bėdos, aišku, nepasikeistų, tačiau ligonis šito bent nesuvoktų.

– Be to, ligoniams, prirakintiems prie lovos, juk nyksta raumenys, – kalbėjo Farokas. – Tu, žinoma, galėtum pamokyti artimuosius pasyvios mankštos pratimų ar padalyti teniso kamuoliukų ligoniams gniaužyti...

Daktaras Makferleinas nusijuokė.

– Slaugos ligoninėje yra gydytojų. Jie specializuojasi gydyti AIDS, – paaiškino. – O aš ten – visiškai ne gydytojas. Tai man ir patinka: aš ten – tik savanoris.

– O kaipgi kateteriai? – neatlyžo Farokas. – Jie tikriausiai užsikemša, odoje įsimeta infekcijos židiniai... – Jo balsas nutrūko: Farokas svarstė, ar būtų įmanoma kateterį atkimšti praplovus antikoaguliantu, bet Makferleinas neleido jam baigti minties.

– Aš ten nesiimu visiškai jokio mediko darbo, – tarė Makas.

– Tai ką darai? – nustebo daktaras Daruvala.

– Vieną vakarą dirbau skalbykloje, – atsakė Makferleinas. – Kitą budėjau prie telefono.

– Bet tai juk gali daryti bet kas! – išsprūdo Farokui.

– Taip, bet kuris savanoris, – patvirtino Makas.

– Paklausyk. Tarkime, ligonį ištinka priepuolis nuo nekontroliuojamos infekcijos, – pradėjo iš naujo daktaras Daruvala. – Ką darai tada? Suleidi į veną valiumo?

– Kviečiu gydytoją, – atsakė daktaras Makferleinas.

– Bene juokauji? – nesusilaikė daktaras Daruvala. – O kaip maitinimo vamzdeliai? Tarkime, išsprūsta. Kas tada? Ar jūs turite savo rentgeno aparatą, ar tenka vežti ligonį į ligoninę?

– Kviečiu gydytoją, – pakartojo Makferleinas. – Juk tai slaugos ligoninė – ten ligoniai slaugomi, o ne tikisi pasveikti. Kartą naktį balsu skaičiau vienam, kuris negalėjo užmigti. Pastaruoju metu rašau laiškus vieno vyriškio artimiesiems ir draugams – jis nori su visais atsisveikinti, bet pats nemoka rašyti.

– Neįtikėtina, – išsprūdo daktarui Daruvalai.

– Ten ligoniai pakliūva numirti, Farokai. Mes bandome jiems pagelbėti, palydime iki anapus. Negalime padėti jiems taip, kaip esame pratę padėti daugeliui savo pacientų, – bandė paaiškinti Makferleinas.

– Vadinasi, tu nuvažiuoji ten... na, pasirodai, – pradėjo iš naujo Farokas. – Prisistatai į darbą... pasakai kam nors, kad atvykai... O kas toliau?

– Paprastai slaugė pasako man, ką reikia daryti, – atsakė Makas.

– Slaugė pasako gydytojui, ką reikia daryti! – sušuko daktaras Daruvala.

– Na štai, pagaliau pradedi suprasti, – tarė daktaras Makferleinas.

Jie privažiavo jo namus Rasel Hil Roude – labai toli nuo Bombėjaus. Labai toli ir nuo Mažosios Indijos.

– Jei nori žinoti, ką iš tikrųjų apie tai manau, – tarė Martinas Milzas, kuris pertraukė Faroko pasakojimą tik kokius šešis kartus, – tai manau štai ką: tą savo vargšą draugą Makferleiną tikriausiai varai iš proto. Na taip, lyg ir akivaizdu, jis tau patinka. Bet kieno požiūriu galima tvirtinti, kad jis tau patinka? Tavo paties, heteroseksualaus gydytojo, požiūriu.

– Juk aš toks ir esu! – užriko daktaras Daruvala. – Aš ir esu heteroseksualus gydytojas! – Bent keletas žmonių, laukiančių Radžkoto oro uoste, regis, šiek tiek nustebo.

– Trys tūkstančiai aštuoni šimtai devyniasdešimt keturi, – pranešė balsas iš garsiakalbio.

– Štai kas svarbu: ar tu galėtum jaudintis dėl kokio *nuklaikusio* gėjaus? – paklausė misionierius. – *Ne* gydytojo, ir dar tokio, kuriam buvusios nebuvusios visos tavo problemos – kuriam nė motais kažkoks rasizmas ar kas gali nutikti, tavo žodžiais tariant,

„spalvotajam imigrantui"? Pats tvirtini, kad nesi homofobas, bet ar įmanoma, kad tau bent kiek nusmelktų širdį dėl tokio žmogaus?

– O kodėl man išvis *turėtų* rūpėti toks žmogus? – užbaubė Farokas.

– Kaip tik tai ir norėjau pasakyti apie tave. Negi dar nesupranti, ką turiu omeny? – kalbėjo misionierius. – Tu – tipiškas homofobas.

– Trys tūkstančiai devyni šimtai keturiasdešimt devyni, – monotoniškai blerbė balsas iš garsiakalbio.

– Tu net nesugebi išklausyti pasakojimo, – rėžė daktaras Daruvala jėzuitui.

– Meldžiamasis! – teatsakė Martinas Milzas.

Įlaipinimas vėl šiek tiek užtruko, mat valdžios atstovai dar sykį konfiskavo scholasto grėsmingąjį šveicarišką armijos peilį.

– Ar negalėjai įgrūsti to sušikto peilio kur į krepšio dugną? – aprėkė daktaras Daruvala scholastą.

– Kai tu šitaip nusiteikęs, kas galėtų būti kvailiau nei atsakinėti į tokios rūšies klausimus? – pareiškė Martinas.

Kai jie galų gale įlipo į lėktuvą, Martinas tarė:

– Klausyk. Mudu abu nuogąstaujame dėl tų vaikų – nemanyk, kad to nesuprantu. Bet mes jų labui padarėme viską, ką galėjome.

– Nebent dar galėjome juos įsivaikinti, – tarstelėjo daktaras Daruvala.

– Ką gi, kaip tik to padaryti mes ir negalėjome, ar ne? – atsakė jėzuitas. – Noriu pasakyti štai ką: mes bent jau sudarėme jiems tokias sąlygas, kad jie galėtų padėti sau patys.

– Tuojau apsivemsiu, – burbtelėjo Farokas.

– Cirke jiems saugiau nei ten, iš kur juos ištraukėme, – laikėsi savo uolusis krikščionis. – Kiek dar būtų praėję savaičių ar mėnesių, kol berniukas būtų visai apakęs? O kiek laiko dar būtų atseikėta mergaitei, kol užsikrėstų kokia nors baisia liga – net pačia baisiausia? Ką jau kalbėti apie tai, kad lig tol jai būtų tekę nežinia ką ištverti. Be jokios abejonės, tu ir dabar nerimauji dėl jų. Aš – irgi. Bet nieko daugiau mes nė negalime padaryti.

– Ar tik ne fatalistą girdžiu šnekant? – nesusilaikė Farokas.

– Meldžiamasis, ne! – sušuko misionierius. – Tie vaikai dabar – Dievo rankose, štai ką norėjau pasakyti.

– Tikriausiai dėl to aš ir nuogąstauju, – atsakė daktaras Daruvala.

– Tau iš tikrųjų įkando ne beždžionė! – suriko Martinas Milzas.

– Juk ir pats sakiau, kad ne beždžionė! – atrėžė Farokas.

– Tau tikriausiai įkando gyvatė – *nuodinga* gyvatė, – pareiškė misionierius. – O gal tave krimstelėjo patsai velnias.

Pagaliau stojo tyla – beveik ištisoms dviem valandoms; lėktuvas spėjo nusileisti, Vinodo taksi jau nardė tarp sekmadieninio eismo srautų pakeliui iš Santa Kruso į Bombėjų – ir staiga Martinas Milzas sumąstė, ką dar galėtų pridurti.

– Be to, – pareiškė jėzuitas, – nuojauta man kužda, kad tu kažką nutyli. Kažko man nepasakai. Tarsi kažkas jau beveik sprūsta nuo lūpų, bet tu susilaikai ir prikandi liežuvį.

Aš tau nepasakau nė *pusės*! – kad kiek būtų užkaukęs gydytojas. Bet ir vėl prikando liežuvį. Įkypa vėlyvo pavakario šviesa krito ant akį rėžiančių plakatų, kuriuose švietė pasitikėjimo savimi kupinas Martino Milzo brolio dvynio veidas. Tiesa, dauguma „Inspektoriaus Dharo ir Tylos Bokštų“ afišų jau buvo nukentėjusios, nuplėšytos ar apdrabstytos purvais, bet pašaipusis Dharo vypsnys, regis, pasiekė juos net per draiskanų skivytus, net per nešvarumų gurvuolius.

Realybėje Džonas D. kaip tik tuo metu repetavo visai kitokį vaidmenį, mat antrosios ponios Dogar gundymo tikrai nebuvo galima priskirti Inspektoriaus Dharo žanrui. Rahulas – toli gražu ne kokia tipiška filmo merguželė. Jeigu daktaras Daruvala būtų žinojęs, kas įkando jam, gulinčiam hamake „Bardezo“ viešbučio balkone, jis būtų sutikęs su Martino Milzo prielaida – mat Farokui ir iš tikrųjų įkando patsai velnias... ar veikiau – pati velnienė: antroji ponia Dogar pageidautų būti vadinama moteriška gimine.

Vos įriedėjęs į Bombėjų, žemaūgio taksi trumpai įstrigo grūstyje netoli iraniečių restorano – vis dėlto „Lucky New Moon“ ar „Light of Asia“ jis negalėtų prilygti, dingtelėjo daktarui Daruvalai. Gydytoją kamavo alkis. Prie pat restorano, netgi iškilusi viršum jo,

žvilgsnį traukė dar viena Inspektoriaus Dharo afiša, tiesa, beveik visiškai suniokota: kino žvaigždės kūne žiojėjo skylė nuo skruosto iki pat juosmens, tik pašaipusis vypsnys liko nenukentėjęs. Greta sužaloto Dharo buvo ir Viešpaties Ganešo atvaizdas; galbūt drambliagalvė dievybė skelbė kokią artėjančią religinę šventę, bet transporto grūstis išsijudino anksčiau, nei Farokas spėjo išsiversti skelbimo tekstą.

Drambliagalvis dievas buvo striukas ir nutukęs, bet savo garbintojams – neprilygstamai gražus; Viešpaties Ganešo dramblio veidas buvo raudonas kaip kiniška rožė, jame lyg lotoso žiedas skleidėsi svajinga šypsena. Aplinkui jo keturias žmogiškas rankas spietėsi bitės – veikiausiai priviliotos kvapaus ichoro, sruvenančio jo dieviškomis gyslomis, o trys visa reginčios akys žvelgė į Bombėjų nepaprastai maloningai: šitoks geranoriškumas bemaž nusvėrė Dharo pašaipą. Išvirtęs Viešpaties Ganešo pilvas beveik siekė jo žmogiškas pėdas; kojų pirštų nagai buvo ilgi ir ryškiai nulakuoti kaip moters. Įkypai krintančioje šviesoje tviskėjo jo vienintelė sveika iltis.

– Tų dramblių prikarstyta visur! – sušuko jėzuitas. – O kas atsitiko kitai jo ilčiai?

Mitas, kuris vaikystėje Farokui patiko labiausiai, bylojo, kad Viešpats Ganešas iltį nusilaužė pats ir sviedė į mėnulį – už tai, kad mėnulis šaipėsi iš drambliagalvio dievo, iš jo apkūnumo ir nerangumo. Ta pasaka patiko ir senajam Laudžiui, jis ir papasakojo apie tai Farokui su Džamšedu, kai šie buvo dar maži. Tiktai dabar daktarui Daruvalai šovė į galvą suabejoti, ar tasai mitas tikras; galėjo būti ir taip, kad tai tik asmeninis Laudžio mitas – seniokas kitąsyk nesidrovėdavo vieno kito sukurti.

Buvo, žinoma, ir kitų mitų, netgi kelios skirtingos Ganešo gimimo istorijos. Pasak versijos, atkeliavusios iš Pietų Indijos, Parvatė išvydusi šventąjį žodį „Om“, ir vienas vienintelis jos žvilgsnis jį pavertęs dviem besiporuojančiais drambliais, iš jų ir gimęs Viešpats Ganešas, o drambliai vėl įgiję šventojo žodžio pavidalą. Vis dėlto esama ir niūresnio varianto, kuris liudija pagarsėjusį Parvatės ir jos vyro, Viešpaties Šivos, seksualinį priešiškumą; neva Šivos jausmus

Parvatės sūnui gerokai užnuodijęs pavydas; beje, niekur nerasime aprašo, kad sūnus Parvatei gimęs natūraliu būdu – panašiai, kaip nebuvo apsieita be aukštesnių jėgų įsikišimo, kad gimtų ir kūdikėlis Jėzus.

Niūresnis mito variantas pasakoja, esą pats Šiva pikta akimi nurėžęs galvą naujagimiui Ganešui, kuris gimė anaiptol ne su dramblio galva. Kūdikis galėjęs išgyventi tik tuo atveju, jeigu pavyktų rasti kieno nors kito – atsigręžusio šiaurės pusėn – galvą ir pritvirtinti naujagimiui. Galiausiai nuožmaus mūšio lauke buvo aptiktas nelaimėlis dramblys, o šiam nurėžti galvą nebuvę taip paprasta ir per grumtynes viena iltis nulūžusi.

Tačiau Farokui labiau patiko mitas apie mėnulį – galbūt dėl to, kad šį vaikystėje išgirdo pirmiausia.

– Atsiprašau... ar girdi mane? – nenurimo Martinas. – Klausiau, kas atsitiko kitai to dramblio ilčiai.

– Pats ją nusilaužė, – paaiškino daktaras Daruvala. – Kai jį galutinai užkniso, sviedė ją į mėnulį.

Žemaūgis piktai dėbtelėjo į gydytojo atspindį galinio vaizdo veidrodėlyje; Vinodas buvo doras hinduistas ir jam visiškai nepatiko daktaro Daruvalos piktžodžiavimas. Viešpaties Ganešo, savaime aišku, niekada niekas „neužkniso“, tokios rūšies irzlumas – tiktai mirtingiesiems būdinga silpnybė.

Misionierius giliu atodūsiu pasistengė išreikšti savo neišsemiamą kantrybę, kurią jam tenka pasitelkti, norint ištverti amžiną gydytojo dirglumą.

– Na štai, ir vėl, – tarė jėzuitas. – Vėl bandai kažką nuo manęs nuslėpti.

24. PATI VELNIENĖ

Pasiruošimas susitikti su Rahulu

Nors komisaro pavaduotojas Patelis skaudžiai įžeidė poną Setną, amžinai visus ir viską smerkiantis patarnautojas vis dėlto mėgavosi savo naujuoju – policijos informatoriaus vaidmeniu. Išpuikimas buvo pono Setnos antrasis prigimimas, be to, komisaro pavaduotojo atskleistas tikslas – įvilioti į spąstus antrąją ponią Dogar – didžiai tenkino senąjį parsą. Vis dėlto ponas Setna kaltino detektyvą Patelį, kad nepasitiki juo visiškai; senąjį patarnautoją siaubingai erzino, kad, gavęs konkrečius nurodymus, taip ir nesužinojo viso plano. Visų prieš Rahulą rezgamų kėslų sėkmė tiesiogiai priklausė nuo to, kaip Rahulas reaguos į Džono D. seksualines viliones. Tad, repetuodami antrosios ponios Dogar gundymą, tiek tikras policininkas, tiek aktorius buvo priversti apsvarstyti ne vieną galimą išeitį. Dėl to jie ir laukė, kol iš cirko sugrįš Farokas: ne tik norėjo, kad scenaristas pasiūlytų Dharui bent keletą dialogo frazių, bet Dharui reikėjo ir atsarginio varianto, jei pirmieji jo bandymai suartėti būtų paversti niekais.

Šįsyk užduotis parašyti dialogą buvo sudėtingesnė už visas, prie kurių daktaras Daruvala buvo pripratęs: reikėjo numatyti ne tik įvairius galimus Rahulo atsako variantus – scenaristo pečius dar užgulė būtinybė nuspėti, kas poniai Dogar galėtų patikti, tiksliau sakant, kas galėtų žavėti ją seksualiai. Koks Džonas D. trauktų ją labiau: džentelmeniškas ar šiurkštus? O koks flirtas jai labiau patiktų: jei Dharas meilintųsi taktiškai ir atsargiai ar jei atvirai rėžtų sparną? Scenaristas galėjo pasiūlyti tiktai tam tikras

pokalbio gaires: Dharas galėtų ją kerėti ar erzinti, gundyti ar priblokšti, tačiau konkrečiomis aplinkybėmis jam neišvengiamai teks improvizuoti ir kliautis spontanišku sprendimu. Džonas D. bus priverstas pasitikėti nuojauta, kuri galbūt pakuždės jam, kas gali suveikti. Po daug ką atskleidžiančių pokalbių su Dharo broliu dvyniu daktarui Daruvalai liko tik spėlioti, kokia gali būti ta Džono D. nuojauta.

Farokas nesitikėjo aptikti detektyvo Patelio ir Inspektoriaus Dharo, laukiančių jo paties bute Jūros bulvare. Pirmų pirmiausia daktaras Daruvala gerokai nustebo, kad jie taip pasipuošę, mat vis dar buvo užmiršęs, kad šiandien – paskutinė senųjų metų diena. Susigaudė tik išvydęs, ką vilki Julija. Bet vis tiek nesuprato, kodėl Naujųjų metų sutikimo pokyliui visi išsipuošė taip anksti – į pobūvį Dakvorto klube niekas nepradėdavo rinktis anksčiau nei aštuntą ar devintą valandą vakaro.

Tačiau niekas nenorėjo gaišti rengdamasis, kai brangų laiką reikėjo skirti repeticijoms, tam, kad galėtų surepetuoti Dharo dialogų variantus, reikėjo sulaukti, kol scenaristas grįš iš cirko ir pasiūlys tinkamiausias replikas. Farokas pasijuto pamalonintas – nors dar neseniai buvo neapsakomai nusivylęs, kad jo neįtraukė į patį įvykių epicentrą, – ir vis dėlto kaustė jaudulys: pastarąsias tris naktis jis be paliovos rašė, tad baiminosi, kad gali būti išsirašęs. Be to, jis nepakentė Naujųjų metų sutiktuvių: ta naktis tik dar labiau paaštrindavo jo įgimtą polinkį pasinerti į nostalgiją (ypač Dakvorto klube), nors Julija džiaugdavosi proga pašokti.

Daktaras Daruvala prisipažino apgailestaująs, kad nėra kada papasakoti jiems visiems, kaip sekėsi cirke – mat ten nutikę išties įdomių dalykų. Tada Džonas D. pristigo jautrumo ir ne itin pagarbiai leptelėjo, esą jo pasiruošimas gundyti antrąją ponią Dogar – „tau ne koks cirkas", norėdamas pasakyti, kad savo kvailas cirko istorijas gydytojui derėtų pasilaikyti geresniems ir ne tokiems įtemptiems laikams.

Detektyvas Patelis buvo dar tiesmukesnis, išsyk stvėrė jautį už ragų. Sidabrinio tušinuko dangtelis ne tik visas nusėtas Rahulo pirštų atspaudais – ant jo nutiškęs ir lašelis kraujo; pavykę

nukrapštyti išdžiūvusio kraujo trupinėlį ir ištyrus jį paaiškėję, kad kraujas – žmogaus, tos pačios grupės kaip ir pono Lalo.

– Vis dėlto norėčiau jums priminti, daktare, – tarė komisaro pavaduotojas, – kad mums vis tiek dar reikės nustatyti, ką Rahulas veikė su tušinuko dangteliu... *tuo metu*, kai buvo nužudytas ponas Lalas.

– Dar reikia, kad ponia Dogar prisipažintų, jog tasai tušinuko dangtelis priklauso jai, – įsiterpė Džonas D.

– Taip, ačiū už pastabą, – sutiko detektyvas Patelis. – Bet neužmirškime, kad tas tušinuko dangtelis savaime dar nėra inkriminuojantis įkaltis. Iš tikrųjų mums svarbiausia įrodyti, kad niekas kitas negalėjo nupiešti tų paveiksliukų. Sužinojau, kad tokių piešinėlių autorystę galima nustatyti panašiai kaip parašo autentiškumą, bet mums dar teks išprovokuoti ponią Dogar *piešti*.

– Jei būtų įmanoma sugalvoti kokį nors būdą pasiūlyti jai, kad *parodytų*, kaip viskas turėtų vykti... tarp mūsų, – pasakė Dharas scenaristui. – Galbūt galėčiau jos paprašyti, kad mestelėtų bent menką užuominą, kas jai labiausiai patinka... turiu omeny, kas ją labiausiai jaudina seksualiai. Arba galėčiau sukurti situaciją, kad ji susigundytų mane paerzinti – kalbu apie atvirai seksualines priekabes, – kalbėjo aktorius.

– Taip, taip, bendras vaizdas man aiškus, – nekantriai pertarė jį daktaras Daruvala.

– Reikia neužmiršti ir tų dviejų rupijų banknotų, – priminė tikras policininkas. – Jeigu Rahulas rezga kėslus nužudyti dar ką nors, galbūt tokių banknotų turi pasiruošusi ir daugiau – su iš anksto atspausdintais grasinimais ar perspėjimais.

– O tai jau būtų, kaip jūs sakote, inkriminuojantis įkaltis, – tarė Farokas.

– Neatsisakyčiau surinkti visas tris detales: įrodyti Rahulo sąsają su tušinuko dangteliu, gauti piešinėlį ir rasti banknotų su perspėjimais, – atsakė Patelis. – Šitiek įkalčių užtektų į valias.

– Kaip manote, kokį santykių plėtotės tempą reikėtų rinktis? – paklausė Farokas. – Gundymas paprastai prasideda nuo tam tikros įžangos – turėtų įsiplieksti abipusės traukos kibirkštis. Paskui jau

skiriamas slaptas pasimatymas – ar mažų mažiausiai reikia aptarti susitikimo vietą. Galbūt toks pasimatymas netgi turėtų įvykti.

Scenaristas nepasijuto daug narsiau, kai Inspektorius Dharas atsainiai mestelėjo:

– Manau, slapto pasimatymo norėčiau išvengti, jeigu įmanoma – jeigu nebūtina, kad mūsų santykiai nueitų taip toli.

– *Manai?* Vadinasi, dar *nežinai*? – sušuko daktaras Daruvala.

– Štai kas: man reikia dialogo bet kokiam nenumatytam atvejui, – tarė aktorius.

– Būtent, – patvirtino detektyvas Patelis.

– Komisaro pavaduotojas parodė man tų piešinėlių nuotraukas, – pasakė Džonas D., jo balsas staiga užstrigo. – Bet juk turėtų būti ir daugiau piešinėlių, tokių, kurių niekas nematė... kuriuos ji slepia, laiko sau vienai...

Daktaras Daruvala vėl nejučia prisiminė berniuką, andai šaukusį: „Jie skandina dramblius! Dabar drambliai supyks!"

Julija nuėjo padėti Nensei baigti apsirengti. Nensė atsitempė pas Daruvalas visą lagaminą drabužių, mat niekaip negalėjo apsispręsti, ką vilkėti Naujųjų metų sutikimo pobūvyje, ir netekusi vilties nutarė prašyti Julijos pagalbos. Galiausiai moterys išrinko stulbinančiai paprastą apdarą: siaurą aptemptą berankovę suknelę – pilką, su uždara stačia apykakle; prie jos Nensė pasipuošė paprastu vienaeiliu perlų vėriniu. Vėrinį daktaras Daruvala iškart atpažino – jis buvo Julijos. Gydytojas pasitraukė iš draugijos į miegamąjį ir vonią, bet pasiėmė liniuoto popieriaus pluoštą, rašymo padėklą ir alaus butelį. Jautėsi neapsakomai pavargęs, o nuo karštos vonios ir šalto alaus kaipmat suėmė miegas, bet net užmerktomis akimis jis regėjo galimus Džono D. ir antrosios ponios Dogar pokalbio variantus – o gal vis dėlto rašė dialogą Rahului ir Inspektoriui Dharui? Tai buvo viena iš daugelio kliaučių: scenaristas jautė, kad nepažįsta personažų, į kurių lūpas turi sudėti žodžius.

Julija spėjo pasakyti Farokui, jog Nensė, niekaip neišsirinkdama, ką apsivilkti, taip susijaudino, kad net išpylė prakaitas – vargšei moteriškei teko išsimaudyti Daruvalų vonioje; tai išgirdus, scenaristo mintys neišvengiamai nuklajojo. Vonioje vis dar tvyrojo

kažkoks kvapas – turbūt ne kvepalų ir ne vonios aliejaus, bet nepažįstamas, *ne* Julijos kvapas, ir pats jo nepažįstamumas gydytojo sąmonėje susipynė su prisiminimais apie anas dienas Goa. Tam, kad sugalvotų pirmąją frazę Inspektoriui Dharui, scenaristas privalėjo apsispręsti, kokį išeities tašką pasirinkti, tai yra nutarti, ar Džonas D. turėtų iškart atskleisti žinąs, jog ponia Dogar kadaise buvo Rahulas. Galbūt jis vis dėlto turėtų pasakyti žinąs, kas ji buvo anksčiau, prisipažinti pažinojęs ją andainykštę – kažin ar šitai būtų veiksmingas pirmasis gundymo žingsnis? (Maždaug „aš jau seniai tavęs trokštu" ar panašiai.)

Nensės sprendimą apsirengti kuo kukliau – netgi susišukavo ji visai paprastai: sukėlė plaukus ir apnuogino kaklą – lėmė siekis apsisaugoti, kad Rahulas jos neatpažintų. Nors komisaro pavaduotojas ne kartą ir ne du tikino žmoną smarkiai abejojąs, ar Rahulas išvis gali ją atpažinti, Nensės baimė niekaip neslūgo. Tą vienintelį kartą, kai Rahulas ją matė, Nensė buvo nuoga, apsiskleidusi plaukais. Todėl dabar Nensė pageidavo plaukus sukelti, o suknelė, kurią galiausiai išsirinko, turėjo, kaip ji pasakė Julijai, sukelti „nuogumo priešingybės" įspūdį.

Vis dėlto, nors pilka, tiesaus kirpimo suknelė atrodė išties griežtai, paslėpti itin moteriškų, aptakių Nensės klubų ir putlios krūtinės buvo absoliučiai neįmanoma; o jos plaukai, paprastai krintantys iki pečių, buvo pernelyg vešlūs ir nepakankamai ilgi, kad pavyktų suimti į tvarkingą kuodelį ir visiškai pakelti nuo kaklo; jei ji dar sumanytų ir šokti, šukuosena neišvengiamai išsidraikytų. Susegtos sruogos išsipeštų ir neilgai trukus visos pastangos atrodyti kuo santūriau eitų šuniui ant uodegos. Scenaristas sumanė, kad Nensė turėtų šokti su Dharu; paskui jau paplūdo ištisas galimų tolesnių scenų srautas.

Farokas apsijuosė rankšluosčiu ir kyštelėjo nosį į svetainę, kur Julija kaip tik siūlė svečiams užkandžių. Vis dėlto, nors vidurnakčio vakarienės Dakvorto klube laukti buvo dar ilgai, kąsnis visiems strigo gerklėj. Gydytojas sugalvojo pasiųsti Dharą žemyn, į skersgatvį, kur laukė žemaūgis su „Ambasadoriumi". Daktaras Daruva-

la žinojo, kad Vinodas pažįstamas su daugeliu „Šlapiojo kabareto" egzotiškų šokių šokėjų; galbūt tarp jų atsirastų kokia viena skolinga žemaūgiui paslaugą.

– Noriu, kad pobūvyje dalyvautum ne vienas – su mergina, – tarė Farokas Džonui D.

– Su striptizo šokėja? – nustebo Džonas D.

– Pasakyk Vinodui: kuo labiau išsipusčiusią ras, tuo geriau, – atsakė scenaristas. Jis spėjo, kad Naujųjų metų naktis „Šlapiajame kabarete" išties ypatinga; kad ir kokią šokėją pavyktų nučiupti, iš Dakvorto klubo jai teks išvykti anksti. Bet tai Farokui nebuvo kliūtis; pagal jo planą, moters išvykimas prieš vidurnaktį turėjo tapti siužeto dalimi. Scenaristas gerai žinojo: kad ir kas ji būtų, jos apranga net geriausiu atveju tikrai nebus kukli, o ji pati tikrai neatrodys lyg iš akies traukta dakvortietė. Be jokios abejonės, ją pastebės kiekvienas.

Gavęs nurodymą taip vėlai, Vinodas neturėjo kažin kiek variantų rinktis. Iš visų „Šlapiajame kabarete" aptiktų moterų jis pasikvietė egzotiškų šokių šokėją, vardu Miurielė. Ji Vinodui pasirodė jautresnė nei kitos striptizo šokėjos. Šiaip ar taip, kažkas iš žiūrovų andai sviedė į ją apelsiną, ir dėl šitokios akivaizdžios nepagarbos ji smarkiai susikrimto. Tad kvietimas šiek tiek pašokti Dakvorto klube, o ypač kvietimas pašokti su Inspektoriumi Dharu, Miurielės akimis, turėjo prilygti palypėjimui ant gerokai aukštesnio visuomenės laiptelio. Taigi, nors ir nebuvo perspėtas iš anksto, Vinodas pagirtinai mitriai pristatė egzotiškų šokių šokėją į Daruvalų butą.

Kai daktaras Daruvala pagaliau apsirengė, Džonui D. buvo likę ne kažin kiek laiko parepetuoti dialogą. Be to, dar reikėjo tiek Nensei, tiek Miurielei išaiškinti, kaip elgtis, o detektyvas Patelis turėjo pasikalbėti telefonu su ponu Setna. Detektyvas išklojo senajam patarnautojui gana ilgą nurodymų sąrašą, tad tasai užkietėjęs svetimų pokalbių klausytojas tikrai negalėjo skųstis pretekstų piktintis ir smerkti stoka. Dharą ir egzotiškų šokių šokėją į Dakvorto klubą nuvešiąs Vinodas; Farokas ir Julija drauge su Pateliais kitu automobiliu seksią iš paskos.

Džonas D. nutaikė progą išsitempti daktarą Daruvalą į balkoną. Kai juodu liko vieni, Dharas prašneko:

– Farokai, norėčiau šį tą išsiaiškinti apie savo personažą. Kai kurios tavo siūlomos replikos seksualiniu požiūriu skamba labai jau dviprasmiškai – švelniai tariant.

– Stengiausi apsidrausti nuo bet kokių įmanomų netikėtumų, numatyti, pasak tavęs, nenumatytus atvejus, – paaiškino scenaristas.

– Bet, kiek suprantu, aš juk turėčiau domėtis ponia Dogar kaip moterimi – tai yra taip, kaip dėl jos seilę varvintų bet kuris vyras, – pasakė Dharas. – Ir vis dėlto, regis, tavo tekste apstu užuominų, esą kadaise aš domėjausi Rahulu kaip vyru, tai yra kaip vienas vyras, jaučiantis potraukį kitam vyrui.

– Taip, – atsargiai patvirtino Farokas. – Norėjau sudaryti įspūdį, kad tu smalsus, gal net šiek tiek seksualiai agresyvus, kad tave domina seksualinė įvairovė... galbūt tave net galima palaikyti biseksualiu...

– Arba net homoseksualiu. Galbūt, bent iš dalies, aš domiuosi ponia Dogar tik todėl, kad dar neužmiršau, kaip smarkiai mane traukė Rahulas? – pertraukė jį Džonas D. – Tiesa?

– Na, maždaug, – nesiginčijo daktaras Daruvala. – Noriu pasakyti, mes juk manome, kad Rahulas kadaise geidė tavęs, ir dar mes manome, kad dabar tavęs *vis dar* geidžia ponia Dogar. Išskyrus tai, regis, daugiau nieko tikro ir nežinome.

– Bet man tu sukūrei pernelyg seksualiai neperprantamą personažą, – pasiskundė aktorius. – Man pačiam nebeaišku, kokio lizdo aš paukštis. Galima pamanyti, kad tuo ir remiesi: kuo keistesnis pasirodysiu, tuo, tavo manymu, didesnė tikimybė, kad ponia Dogar užkibs. Ar tikrai taip?

Tie aktoriai – tikrai nepakenčiama padermė, pagalvojo scenaristas. Iš tiesų daktaras Daruvala norėjo pasakyti štai ką: tavo brolis dvynys bent vienu metu jautė aiškų polinkį į homoseksualumą. Ar tau tokia patirtis irgi pažįstama? Tačiau pasakė Farokas visai ką kita:

– Aš nežinau, kaip reikėtų priblokšti serijinį žudiką. Aš tiktai stengiuosi vieną tokį privilioti.

– O aš tiktai prašau, kad patikslintum mano personažą, – atsakė Inspektorius Dharas. – Visuomet lengviau vaidinti, kai tiksliai žinai, kas turėtum būti.

Štai tau ir senasis gerasis Dharas, pagalvojo daktaras Daruvala. Sarkastiškas iki gyvo kaulo. Farokui akmuo nuo širdies nusirito išvydus, kad kino žvaigždė atgavo pasitikėjimą savimi.

Kaip tik tuo metu į balkoną išėjo Nensė.

– Tikiuosi, nesutrukdžiau? – paklausė, bet nė nelaukdama atsakymo nuėjo prie turėklo ir atsirėmė.

– Ne, ne, – sumurmėjo daktaras Daruvala.

– Vakarai šitoje pusėje, ar ne? – paklausė Nensė, rodydama tiesiai į saulėlydį.

– Kiek žinau, saulė visada leidžiasi vakaruose, – atsakė Dharas.

– O jeigu perplauktum jūrą, jei iš Bombėjaus plauktum skersai Arabijos jūrą, kokią šalį priplauktum? – paklausė Nensė. – Tegul bus, jei plauktum ne visai į vakarus – šiek tiek į šiaurės vakarus, – pridūrė ji.

– Na... – galvodamas prasižiojo daktaras Daruvala. – Į vakarus... šiek tiek į šiaurės vakarus – Omano įlanka, paskui – Persijos įlanka...

– Tada Saudo Arabija, – įsiterpė Dharas.

– Toliau, – paragino jį Nensė. – Kas dar toliau į vakarus, šiek tiek į šiaurės vakarus?

– Tada per Jordaniją pateksi į Izraelį... toliau – Viduržemio jūra, – tarė Farokas.

– Arba gali keliauti per Šiaurės Afriką, – pasiūlė Inspektorius Dharas.

– Na taip, – sutiko daktaras Daruvala. – Per Egiptą... o kas toliau, už Egipto? – paklausė jis Džono D.

– Libija, Tunisas, Alžyras, Marokas, – išvardijo aktorius. – Paskui gali išnerti per Gibraltaro sąsiaurį arba, jei nori, gali kliudyti Ispanijos pakrantę.

– Taip, ten ir norėčiau keliauti, – patvirtino Nensė. – Taigi, Ispanijos pakrantė... Kas toliau?

– Dabar jau atsidūrei Atlanto vandenyne, – pasakė daktaras Daruvala.

– O dar toliau? – neatlyžo Nensė. – Dar toliau į vakarus ir truputį į šiaurės vakarus?

– Niujorkas? – spėjo daktaras Daruvala.

– Kelią iš ten aš jau žinau, – staiga pasakė Nensė. – Iš ten keliauju tiesiai į vakarus.

Kur ji atsidurtų toliau, nežinojo nei Dharas, nei daktaras Daruvala: nei vienas, nei kitas gerai neišmanė Jungtinių Valstijų geografijos.

– Pensilvanija, Ohajas, Indiana, Ilinojus, – išvardijo Nensė. – Tikriausiai prieš patekdama į Pensilvaniją dar turėčiau kirsti Naująjį Džersį.

– Kurgi tu keliauji? – paklausė daktaras Daruvala.

– Namo, – atsakė Nensė. – Namo – į Ajovą. Ajova – iškart už Ilinojaus.

– Tikrai nori keliauti namo? – paklausė jos Džonas D.

– Nė už ką, – atsakė Nensė. – Niekada nenorėjau grįžti namo.

Scenaristas atkreipė dėmesį, kokia tiesia linija jos nugara driekiasi pilkosios aptemptos suknelės užtrauktukas – užsegta buvo netgi statmena apykaklė, iki pat viršaus.

– Jeigu neprieštarauji, – tarė jai Farokas, – verčiau paprašytum vyro, kad šiek tiek prasegtų suknelės užtrauktuką. Jei nuleistum jį truputėlį žemiau, kad ir tarp menčių, tiesiog būtų patogiau. Turiu omeny, šokti, – pridūrė gydytojas.

– Ar nebūtų geriau, jei jį prasegčiau aš? – paklausė aktorius. – Na, kai šoksime?

– Taip, būtų užvis geriausia, – sutiko daktaras Daruvala.

Vis dar žvelgdama į vakarinį horizontą nudažiusį saulėlydį, Nensė tarė:

– Tiktai neatitrauk per daug. Man nusišvilpt, kas parašyta scenarijuje – jei atitrauksi per daug, iškart ir sužinosi.

– Metas, – ištarė detektyvas Patelis. Nė vienas iš jų nežinojo, kiek laiko jis jau stovi balkone.

Gerai, kad išeidami jie vengė žvelgti vieni kitiems į veidus, nes visuose atsispindėjo ta pati artėjančių įvykių baimė; jie šiek tiek priminė gedėtojus, susiruošusius į vaiko laidotuves. Komisaro pavaduotojas buvo nusiteikęs kone tėviškai: draugingai patapšnojo per petį daktarui Daruvalai, šiltai spustelėjo ranką

Dharui, apglėbė per juosmenį savo nerimastingą žmoną: įprastu judesiu išskėtė pirštus ir prispaudė delną prie duobutės strėnose, kur, kaip žinojo, ją protarpiais nusmelkdavo skausmas. Šitaip jis tarytum sakė jai: aš kontroliuoju padėtį, viskas bus gerai.

Bet paskui, kai Vinodas išvežė Dharą ir Miurielę, jiems teko laukti policininko automobilyje, atrodė, ištisą amžinybę. Komisaro pavaduotojas sėdėjo prie vairo, scenaristas – priekyje, šalia jo; Farokas pageidavo, kad Dharas ir Miurielė jau būtų pradėję šokti, kai į klubą atvažiuos Daruvalos ir jų svečiai Pateliai. Julija įsitaisė užpakalinėje sėdynėje su Nense. Detektyvas vengė susidurti su žmona žvilgsniais galinio vaizdo veidrodėlyje, taip pat Patelis stengėsi pernelyg nespausti vairo – nenorėjo, kad kas nors pastebėtų, kaip jis nervinasi.

Pravažiuojančių automobilių šviesos tekėjo Jūros bulvaru it vanduo, o kai saulė galų gale paniro į Arabijos jūrą, rausva vandens plynė greitai nusidažė sodriu purpuru, paskui patamsėjo iki burgundiško vyno spalvos ir galiausiai visai pajuodo – jūra mainė spalvas kaip gyjanti kraujosruva. Gydytojas ištarė:

– Tuodu tikriausiai jau šoka.

Detektyvas užvedė variklį ir tuojau įsiliejo į tekantį automobilių srautą.

Daktaras Daruvala, mėgindamas, tiesa, labai jau nevykusiai, pasirodyti esąs optimistiškai nusiteikęs, tarė:

– Nagi, pričiupkime tą kalę. Metas įkišti ją už grotų.

– Tiktai ne šiąnakt, – ramiai atsakė detektyvas Patelis. – Šiąnakt jos dar tikrai nepričiupsime. Lieka tikėtis, kad ji praris jauką.

– Praris, – atsiliepė Nensė nuo užpakalinės sėdynės.

Komisaro pavaduotojas nieko nebenorėjo sakyti, tad tik nusišypsojo. Vylėsi, kad atrodo visiškai pasitikintis savimi. Tačiau tikras policininkas gerai žinojo: kaip reikiant pasiruošti susitikimui su Rahulu – tiesiog neįmanoma.

Kol kas – dar tik šokiai

Ponui Setnai teko sukti galvą, kas dedasi, o mąsli išraiška anaiptol nebuvo viena iš tų kelių, kurias senojo parso veide būdavo galima įžvelgti dažniausiai. Bet kam, vos užmetus akį į gaižią, nepasitenkinimo kupiną patarnautojo miną, turėjo būti aišku: ponas Setna didžiai niekina Naujųjų metų sutiktuves, o pobūvis Dakvorto klube, jo manymu, – besaikės ir beprasmės prašmatnybės pavyzdys. Parsai naujuosius metus, vadinamus Pateti, pasitinka pačioje vasaros pabaigoje arba rudens pradžioje, o po dviejų savaičių švenčia pranašo Zaratustros gimtadienį. Kai Dakvorto klube vyko Naujųjų metų pokylis, ponas Setna *savuosius* naujuosius metus jau kadai buvo sutikęs. Dakvortietiškąjį Naujųjų metų pokylio variantą ponas Setna laikė anglofilų puoselėjama tradicija. Išvis šlykštu jam buvo tai, kad paskutinė metų diena daugeliui Dakvorto klubo narių – dviguba proga švęsti, mat ji kaip tik sutapo su lordo Dakvorto savižudybės metinėmis, šįmet jau devyniasdešimtosiomis.

Be kita ko, senajam patarnautojui atrodė, kad visa vakaro programa išdėstyta labai jau kvailai. Dakvortiečiai iš esmės buvo jau ne pirmos jaunystės publika, o ypač šiuo metų laiku; kadangi narystės klube tekdavo laukti ištisus dvidešimt dvejus metus, lyg ir neverta stebėtis, kad kol tapdavo nariu, neretas sulaukdavo ir gana garbaus amžiaus, be to, žiemą beveik visas jaunimas būdavo išvykęs studijuoti, dauguma į Angliją. Vasaros mėnesiais, kai studentiškoji dakvortiečių karta grįždavo į Indiją, Dakvorto klubas pastebimai atjaunėdavo. Užtat dabar čia buvo susirinkęs vien senimas, o tokiems juk išties reikėtų vakarieniauti padoriu laiku. Bet kur tau: gėrimai ir šokiai iki vidurnakčio, ir tik tada patiekiama vakarienė, kitaip tariant, giliu pono Setnos įsitikinimu, viskas – būtinai nuo antro galo. Juk tokius seneliokus reikėtų pamaitinti anksti, o tada jau tegul sau šoka, jei dar pajėgs. Pernelyg daug šampano į tuščią skrandį nesveika niekam, o tokiems pusamžiams žmonėms kaip dakvortiečiai – ypač. Kai kurios poros netgi pritrūkdavo kvapo sulaukti vidurnakčio vakarienės. O argi ne toks šito kvailo vakaro tikslas, beje, vienintelis – ištverti iki pusiaunakčio?

Štai Dharas, šitaip išsidirbinėdamas, iki vidurnakčio tikrai ne-trauks, galvojo ponas Setna, stebėdamas šokantį aktorių. Vis dėlto Dharas jam padarė įspūdį: senasis patarnautojas negalėjo atsistebėti, kaip aktorius atsigavęs – vos prieš dieną jis atrodė išties klaikiai. Šeštadienį tasai ligotas žmogus buvo baltas lyg šmėkla ir nusišlapinęs šluostėsi penį popierėliu – reginys šleikštus kaip reta. O štai šiandien, sekmadienio vakarą, jis jau gražiai įrudęs, tvirtas, raumeningas ir dar trypia šokių aikštelėje taip, kad žiežirbos žyra. Galbūt ta jo lytiškai plintanti liga vis dėlto atsitraukė, galvojo ponas Setna, o Dharas lyg niekur nieko sukosi šokio sūkury su Miuriele. Ir kur tasai kino gliaumas sugebėjo pastverti šitokią bobą?

Ponas Setna prisiminė, kad ant Bombėjaus Eroto rūmų viršdurio nuosvyros kadaise buvo pakabinta didžiulė drapiruotė, o šioje pavaizduota moteris – labai jau panaši į Miurielę. (Ta moteris, žinoma, ir buvo ne kas kita, o pati Miurielė; „Šlapiasis kabaretas“ buvo jos žingsnis karjeros laipteliais žemyn iš Bombėjaus Eroto rūmų.) Ponas Setna kaip gyvas nebuvo regėjęs, kad kas nors iš dakvortiečių vilkėtų ką nors panašaus į jos aprangą. Rūbas nusagstytas žaižaruojančiais melsvai žaliais blizgučiais, iškirptė siekia neįtikėtinas žemumas, užtat sijonėlis dengia vos pusę šlaunų... o užpakalis toks aptemptas, kad ponas Setna mažne laukė, kad ant grindų pažirtų atitrūkę blizgučiai. Stangrus, riestas šokėjos užpakalis – Miurielė dar anaiptol nebuvo sudribusi; nors amžiumi ji akivaizdžiai keletu metų lenkė Dharą, vis dėlto atrodė, kad ne ji, o jis šokių aikštelėje pirmas pristigs kvapo, užtat prakaitavo ji už abu. Jų šokis apsiėjo be elegancijos ar meilikavimo; jie šoko agresyviai, kone nuožmiai, vienas su kitu elgėsi pabrėžtinai šiurkščiai – šitai didžiai pasipiktinusį patarnautoją įtikino, kad šokis skirtas tik viešumai, kad tai tik gašli užuomina apie įnirtingus jų meilės žaidimus nuošalesnėje aplinkoje.

Pro pono Setnos akis neprasprūdo, kad visi susirinkusieji tik ir spoksojo į tuodu šokėjus. Žinojo ponas Setna ir tai, kad jie tyčia laikosi toje šokių aikštelės dalyje, kuri gerai matyti iš pagrindinės valgomosios salės, tad dauguma porų tiesiog priverstos stebėti pašėlusius jų sukinius. Užvis arčiausiai šokių aikštelės stovėjo staliu-

kas, kurį ponas Setna buvo rezervavęs ponui ir poniai Dogarams; iki menkiausių smulkmenų laikydamasis detektyvo Patelio nurodymų, senasis patarnautojas pasirūpino pasodinti antrąją ponią Dogar taip, kad ničniekas neužstotų šokančio Dharo reginio.

Savo ruožtu Daruvalos su savo svečiais įsitaisė Damų sode su vaizdu į valgomąją salę; iš ten, kur sėdėjo, gydytojas ir detektyvas galėjo stebėti ponią Dogar, bet ne šokių aikštelę. Anaiptol ne į Dharą jie ir norėjo žvalgytis. Dar laimė, kad toji baltapūkė dičkė susiprato paslėpti savo kailiniuotą bambą, nutarė ponas Setna; Nensė buvo apsirengusi kaip kokia panelė mokytoja – arba auklė, arba dvasininko žmona, – bet senasis patarnautojas vis tiek užuodė jos nežabotumą, jos polinkį elgtis nenuspėjamai ir nepaaiškinamai. Ji sėdėjo nugara į ponią Dogar ir pro pinučius žvelgė į tirštėjančią tamsą; bugenvilijos tokiu metu žvilgėjo it aksomas. Šviesūs ir pažiūrėti tokie švelnūs pūkučiai ant apnuoginto Nensės sprando ponui Setnai priminė jos apžėlusią bambą.

Šalia gydytojo elegantiško smokingo ir juodo šilkinio kaklaraiščio labai jau rėžė akį komisaro pavaduotojo apsiglamžęs Neru stiliaus kostiumas; ponas Setna nusprendė, kad dauguma dakvortiečių niekad nesusiduria su ta visuomenės dalimi, kuri bet kada atpažintų policininką iš drabužių. O štai Julijos suknelė senojo patarnautojo nepiktino: padori suknelė, ilga, kone šluojanti grindis, ilgomis rankovėmis, parauktomis ties riešais, ir su normalia iškirpte: ne kokia smaugianti aukšta apykaklaite, bet ir ne gašliai gilia – užsibaigianti gerokai aukščiau, nei net labai norėdamas galėtum įžiūrėti griovelį tarp krūtų. Ak, tie seni geri laikai, ilgesingai pagalvojo ponas Setna; tarsi antrindamas jo mintims, orkestras užgrojo lėtą melodiją.

Dharas ir Miurielė, vos atgaudami kvapą, gal net kiek per daug suglebo kits kito glėbyje; ji, apsivijusi abiem rankomis, pasikabino jam ant kaklo, jo ranka savininkiškai gulėjo ant tankiai blizgučiais nusagstyto jos klubo. Atrodė, kad ji kažką kužda jam į ausį, nors iš tikrųjų Miurielė tik patyliukais dainavo žodžius dainos, kurią grojo orkestras; ji žinojo visas dainas, kurias šis orkestras galėjo sugroti, ir dar daugybę kitų, – o Inspektorius Dharas klausėsi jos kuždesio

ir supratingai šypsojosi. Jo veide šmėkštelėjo pažįstamas pašaipus vypsnys, virtęs kone kvaila šypsena – toji paniekos išraiška, kupina tuo pat metu ir pasitenkinimo, ir nuobodulio. Iš tikrųjų Dharui patiko klausytis Miurielės ir juokingo jos akcento; šokėja jam pasirodė net labai smagi. Tačiau antrosios ponios Dogar tai, ką ji matė, toli gražu nelinksmino. O matė ji Džoną D. – šokantį su išsipusčiusia šliundra, laisvo elgesio moterimi, ir dar ne ką jaunesne už pačią ponią Dogar. Nusičiupti tokią moterį – vienas juokas, be jokios abejonės, Dharas galėtų pasiieškoti ir geresnės, galvojo Rahulas.

Šokių aikštelėje orūs dakvortiečiai, kurie ryžosi šokti, tik laukė lėto šokio, jie stengėsi laikytis kuo toliau nuo Dharo ir Miurielės, kuri – plika akimi matyti – tikrai nebuvo dama. Ponas Setna, patyręs svetimų pokalbių klausytojas ir neprilygstamas meistras skaityti iš lūpų, lengvai suprato, ką ponas Dogaras pasakė žmonai:

– Nejaugi aktorius atsitempė į pokylį tikrą prostitutę? Tenka pripažinti – išties atrodo kaip šliundra.

– Manau, ji striptizo šokėja, – atsakė ponia Dogar – Rahulas buvo gerai išaštrinusi akį ir tokius dalykus perprasdavo iš menkiausių detalių.

– Galbūt ji aktorė? – bandė spėti ponas Dogaras.

– Ji iš tiesų vaidina, bet nėra aktorė, – užtikrino ponia Dogar.

Kiek pavyko įžiūrėti Rahulą, Farokui pasirodė, kad transvestitas bus paveldėjęs roplišką savo tetos Promilos žvilgsnį; to skvarbaus žvilgsnio varstomas pasijusdavai taip, lyg ji nužiūrinėtų kažkokią kitą gyvybės formą – tik ne tokią pat kaip ji žmogišką būtybę.

– Iš čia sunkoka nuspėti, – prašneko daktaras Daruvala. – Nesuprantu, ar ji trokšta jo, ar norėtų užmušti.

– Kalbant apie ją, – atsakė komisaro pavaduotojas, – viena ir kita veikiausiai yra tas pat.

– Kad ir ką ji jaustų, jis neabejotinai ją traukia, – pasakė Nensė. Sėdėjo taip, kad Rahulas galėtų matyti tik jos nugarą. Tai yra Rahulas būtų mačiusi tik jos nugarą, jei būtų bent pažvelgusi jos pusėn. Tačiau Rahulas buvo pakabinusi akis vien tik į Džoną D.

Kai orkestras vėl trenkė greitesnį šokį, Dharas su Miuriele leidosi šokti dar agresyviau, sakytum lėtasis interliudas ar artimas

fizinis kontaktas būtų įlieję jiems naujos energijos. Keletas pigių blizgučių jau išties atitrūko nuo Miurielės suknelės – jie žaižaravo ant šokių salės grindų, blykčiodami sietyno atšvaitais, grikšėjo po kojomis, kai Dharas ar Miurielė juos užmindavo. Neišsenkanti prakaito srovelė virvėjo į Miurielės iškirptę, o pradrėkstas Dharo riešas šiek tiek kraujavo, raudonos kraujo dėmelės margino jo baltų marškinių rankogalį. Jis taip tvirtai spaudė Miurielę prie savęs, apglėbęs per juosmenį, kad aštrus blizgutis įbrėžė ranką. Jis pats tik probėgšmais dirstelėjo į žaizdelę, o Miurielė suėmė jo riešą abiem rankomis ir prispaudė lūpas prie įbrėžimo. Šitaip jie ir šoko toliau – jo riešas liko glaustis prie jos lūpų. Ponas Setna nebuvo regėjęs šitokių dalykų, nebent kine. Senasis patarnautojas nesusigaudė, kad kaip tik tai ir mato dabar – filmą, kurio scenarijų parašė Farokas Daruvala, o pagrindinį vaidmenį atlieka Inspektorius Dharas.

Kai Miurielei atėjo metas išvykti iš Dakvorto klubo, ji pasistengė sukelti nemenką sambrūzdį. Užsimetusi skraistę sušoko paskutinį šokį (vėl pasitaikė lėtas); vestibiulyje iškliukino kone sklidiną taurę šampano. Ir galiausiai, užsikvempusi Vinodui ant galvos, leidosi žemaūgio nuvedama į „Ambasadorių“.

– Nieko sau triukšminga kalė, – pareiškė ponas Dogaras. – Tikriausiai iškeliavo atgal į savo viešnamį.

Rahulas tiktai dirstelėjo į laikrodį. Antroji ponia Dogar buvo artimai pažįstama su Bombėjaus padugnių gyvenimu, tad žinojo, kad nenumaldomai artėja pirmojo numerio Eroto rūmuose metas, o jeigu Dharo šliundra iš „Šlapiojo kabareto“ – ką gi, ten pirmasis pasirodymas prasideda penkiolika minučių vėliau.

Kai Dharas pakvietė šokti Sorabdžių dukterį, nauja įtampa suvirpino tiek pagrindinę valgomąją salę, tiek Damų sodą. Nors sėdėjo nugara į veiksmo vietą, Nensė iškart perprato, kad įvyko kažkas ne pagal scenarijų.

– Jis pakvietė šokti kažką kitą, ar ne? – paklausė ji; veidą ir sprandą išpylė raudonis.

– O kas ta mergina? Mūsų planuose jos nebuvo, – tarė detektyvas Patelis.

– Galite juo pasitikėti, jis – tikras improvizacijų meistras, – bandė raminti kitus scenaristas. – Jis visada supranta, kas esąs ir koks jo vaidmuo. Gerai žino, ką daro.

Nensė knebinėjo vėrinio perlą, nykštys ir smilius pabalo.

– Tikrai kad žino, – sumurmėjo ji.

Julija atsisuko, bet šokių aikštelės iš jos vietos nesimatė, ji išvydo tik neslepiamą pasibjaurėjimą ponios Dogar veide.

– Tai mažylė Emė Sorabdži, tikriausiai bus grįžusi atostogų iš savo mokslų, – pasakė daktaras Daruvala žmonai.

– Juk ji dar paauglė! – sušuko Julija.

– Man ji atrodo truputį vyresnė, – atsiliepė tikras policininkas.

– Genialus ėjimas! – pareiškė scenaristas. – Dabar ponia Dogar nebežino, ką ir manyti!

– Žinau, kaip ji jaučiasi, – tarė jam Nensė.

– Viskas bus gerai, brangioji, – pasakė komisaro pavaduotojas žmonai. Bandė paimti ją už rankos, bet ji atsitraukė.

– Paskui – jau aš? – paklausė Nensė. – Turiu laukti savo eilės?

Mažne visi sėdintieji salėje neatitraukė akių nuo šokių aikštelės. Visi stebėjo prakaitu plūstantį nesutramdomą kino žvaigždę, jo masyvius pečius ir pūpsantį alaus pilvą; mažylę Emę Sorabdži jis suko taip, tarsi svertų tik jos drabužiai, o pati būtų visai besvorė.

Nors Sorabdžiai ir Daruvalos bičiuliavosi nuo seno, vis dėlto daktaras Sorabdžis ir ponia Sorabdži gerokai nustebo, kai Dharas, impulso pastūmėtas, pakvietė Emę šokti, ir juo labiau kad ji sutiko. Emė buvo kvailoka dvidešimtmetė merguželė, buvusi universiteto studentė – namo ji grįžo ne atostogų, o visam laikui, nes tėvai nusprendė nebeleisti jos į universitetą. Savaime aišku, jos Dharas neglamžė, priešingai, elgėsi kaip tikras džentelmenas, galbūt net pernelyg žavingai, bet jaunoji panelė atrodė pakerėta. Juodu šoko jau visiškai kitaip nei Dharas su Miuriele; gyvybingą jaunos mergaitės strakinėjimą patraukliai atsvėrė užtikrinti, taupūs vyresnio vyro judesiai.

– Dabar jis jau gundo vaikus! – pasipiktinęs pareiškė ponas Dogaras žmonai. – Atrodo, jis nori pašokti su visomis iš eilės – pamatysi, pakvies ir tave, Promila!

Plika akimi buvo matyti, kokia ponia Dogar prislėgta. Atsiprašiusi ji smuko į moterų tualetą, o ten teko prisiminti, kad vienu atžvilgiu būti moterimi išties bjauru: norint nusišlapinti, tenka nuolat laukti eilėje. Norinčiųjų buvo pernelyg daug, tad Rahulas per vestibiulį prasmuko į uždarytas, tamsias senojo klubo administracijos patalpas. Vis dėlto pro langą sruvo vaiski mėnesiena – šviesos pakako, kad ji įžiūrėtų spausdinti. Į rašomąją mašinėlę, esančią arčiau lango, įsuko dviejų rupijų banknotą. Spontaniškai, paklusdama staiga apėmusiems jausmams, ant pinigo išspausdino:

JAU NEBE NARYS

Šitas raštelis buvo skirtas Dharo burnai; ponia Dogar paslėpė jį rankinėje, kur šis banknotas puikiai tiko į porą kitam – su tekstu, iš anksto paruoštu jos vyrui:

...DĖL TO, KAD DHARAS – VIS DAR NARYS

Apsirūpinusi šiais dviem banknotais su užrašais ponia Dogar aprimo – visada jausdavosi geriau, pasiruošusi bet kokiam nenumatytam atvejui. Ji išniro į vestibiulį ir smuko atgal į moterų tualetą, kur eilė jau nebebuvo tokia ilga. Kai Rahulas grįžo prie stalo pagrindinėje salėje, Dharas šoko jau su kita partnere.

Poną Setną, kuriam sekti Dogarų pokalbį buvo vienas malonumas, net virpulys nukrėtė, kai nuklausė pono Dogaro pastabą savo vulgariajai žmonai:

– Dabar jau Dharas šoka su ta augalota angle, kuri atvažiavo kartu su Daruvalomis. Atrodo, ji – baltoji mišrios sutuoktinių poros pusė. Jos vyrelis panašus į apgailėtiną valstybės tarnautoją.

Tačiau poniai Dogar naujosios šokėjų poros pamatyti nepavyko. Dharas jau buvo nušokdinęs Nensę į tą šokių aikštelės pakraštį, kurio iš pagrindinės salės nesimatė. Pora tik retsykiais šmėkštelėdavo akiratyje ir vėl pradingdavo. Iki šiol Rahulas dičkės blondinės beveik nebuvo pastebėjusi. Kai ponia Dogar dirstelėjo į Daruvalų staliuką, Daruvalos buvo įsitraukę į pokalbį su tuo akivaizdžiai ne

savo rogėse sėdinčiu, pasak jos vyro, „apgailėtinu valstybės tarnautoju". Koks nors žemo rango teismo pareigūnas, spėjo Rahulas, o gal koks valdingas nežymus guru, būsimą žmoną vakarietę sutikęs kokiame nors ašrame.

Staiga Dharas ir ta sunkiasvorė moteris įsisuko į regėjimo lauką. Ponia Dogar jautė, su kokia jėga tuodu laikosi įsikibę vienas kito: didelė moters ranka buvo tvirtai apglėbusi Dharo kaklą, o jo dešinės rankos žastas – įspraustas į jos pažastį (lyg jis mėgintų ją kilstelėti). Moteris buvo aukštesnė už partnerį; iš to, kaip ji laikėsi apsivijusi jo kaklą, Rahulas negalėjo suprasti, ar ji stengiasi prispausti Dharo veidą sau prie kaklo, ar, priešingai, nori sutrukdyti jam trintis į ją nosimi. Į akis krito tai, kad jie įnirtingai kuždasi, bet nė vienas nesiklauso, ką sako kitas: abu kažką primygtinai šnibždėjo tuo pat metu. Kai šokio sūkury jie vėl pradingo iš akių, Rahulas nebegalėjo ištverti; ponia Dogar pati pasikvietė vyrą šokti.

– Jis ją pričiupo! Juk sakiau – jam pavyks! – subruzdo daktaras Daruvala.

– Tai dar tik pradžia, – atitarė komisaro pavaduotojas. – Kol kas – dar tik šokiai.

Laimingų Naujųjų metų

Pono Dogaro laimei, pasitaikė lėtas šokis. Žmona stumte nustūmė jį pro keletą virtuliuojančių porų, kurias nervino po kojomis vis dar treškintys Miurielės blizgučiai. Galiausiai Dharas ir stambioji šviesiaplaukė atsidūrė ponios Dogar akiratyje niekieno neberužstojami.

– Ar taip ir parašyta scenarijuje? – kuždėjo Nensė aktoriui į ausį. – Juk tai ne pagal scenarijų, šunsnuki tu!

– Mudu turėtume sukelti šiokią tokią sceną, tarkime, suvaidinti senų įsimylėjėlių barnį, – pakuždomis atsakė jai Dharas.

– Tu pernelyg tvirtai mane apkabinęs! – pasipiktino Nensė.

– O tu spaudi man nugarą, – neliko skolingas jis.

– Mielai sutraiškyčiau tave negyvai! – sušnibždėjo Nensė.

– Ji jau čia, – tylutėliai ištarė Dharas. – Nenuleidžia akių nuo mūsų.

Rahulą nusmelkė nepakeliamas skausmo dūris, kai išvydo, kaip ta šviesi mergšė suglebo Dharo glėbyje – o juk iki šiol stengėsi jam atsispirti, tas visiškai aišku. Dabar jau poniai Dogar atrodė, kad Dharas kaip įmanydamas prilaiko sunkiasvorę moteriškę, kitaip dičkė blondinė, ko gero, būtų susmukusi ant grindų, mat užgriuvo aktorių visu masyviu kūnu, lyg jame nebebūtų likę nė lašo gyvybinės energijos. Abiem rankomis apsivijo jo kaklą, sunėrė pirštus jam už sprando ir visu veidu įsirausė į petį – kažkaip nerangiai, nes buvo aukštesnė. Rahulas matė, kad Dharas vis dar kažką kužda partnerei į ausį, o ši purto galvą. Nuo blondinės dvelkė kažkokiu maloniai jaudinančiu nuolankumu, lyg ji būtų jau pasidavusi; Rahului ji priminė moterį, kuri leistų ją pamylėti ar nužudyti net nekvėptelėjusi, net nepabandžiusi skųstis – lyg smarkiai karščiuojantis ligonis, dingtelėjo Rahului.

– Ji mane atpažino? – pakuždomis paklausė Nensė ir sudrebėjo, paskui kluptelėjo. Dharui teko iš visų jėgų ją prilaikyti.

– Ji negali tavęs atpažinti ir neatpažino – jai tiesiog smalsu, kas vyksta tarp mudviejų, – atsakė aktorius.

– O kas vyksta tarp mudviejų? – sušnibždėjo Nensė. Jis pajuto, kad ten, kur ji sunėrusi pirštus, krumpliai rėžiasi jam į stuburą.

– Ji artėja, – įspėjo Dharas Nensę. – Ji tavęs neatpažino. Tik nori paspoksoti. Dabar pat tai ir padarysiu, – sušnibždėjo jis.

– Ką padarysi? – kvėptelėjo Nensė; jai visiškai išrūko iš galvos – tiesiog paralyžiavo Rahulo baimė.

– Atitrauksiu užtrauktuką, – atsakė Dharas.

– Tik ne per daug, – įspėjo Nensė.

Aktorius staigiai apsuko Nensę; jam teko pasistiebti, kad galėtų dirstelėti jai per petį, bet norėjo užsitikrinti, kad ponia Dogar matys jo veidą. Džonas D. pažvelgė tiesiai Rahului į akis ir nusišypsojo, net vylingai mirktelėjo žudikui. Tada, tiesiog Rahulo akivaizdoje, prasegė užtrauktuką Nensei ant nugaros. Užčiuopęs liemenėlės sąsagą, sustojo ir prispaudė delną jai tarp nuogų menčių – Nensė sruvo prakaitu, Dharas pajuto, kaip ji sudrebėjo.

– Ar ji žiūri? – sušnibždėjo Nensė. – Neapkenčiu tavęs, – pridūrė.

– Tiesiog akis pakabinusi, – pakuždomis atsakė Dharas. – Dabar ją ir stversiu. Keičiamės partneriais!

– Pirmiau užsek užtrauktuką iki viršaus! – sušnypštė Nensė. – Užtrauk, tučtuojau!

Dešine ranka Džonas D. užsegė jai užtrauktuką, o ištiesęs kairiąją pastvėrė už riešo antrąją ponią Dogar – jos ranka buvo šalta, sausa, gyslota, visai kaip stora virvė.

– Kitam šokiui pasikeiskime partneriais! – pasiūlė Inspektorius Dharas, nors dar tęsėsi tas pats lėtas šokis. Ponas Dogaras akimirką susverdėjo, bet Nensė, kuriai, ištrūkus iš Dharo glėbio, gerokai palengvėjo, jėga prisitraukė senelioką prie krūtinės. Iš šukuosenos išsprūdusi plaukų sruoga uždengė jos skruostą. Niekas nė nepastebėjo jos ašarų, kurias lengvai buvo galima supainioti su riedančiais prakaito lašais.

– Labas vakaras, – tarstelėjo Nensė. Ponui Dogarui nespėjus nė prasižioti, ji uždėjo delną jam ant pakaušio ir prispaudė senioko skruostą sau tarp peties ir raktikaulio. Paskui ryžtingai pasisuko, stumdama partnerį kuo toliau nuo Dharo ir Rahulo. Nenumanė, ar dar ilgai teks laukti, kol orkestras užgros greitesnę melodiją.

Užtat lėtas šokis, kiek jo buvo likę, kuo puikiausiai tenkino Dharą ir Rahulą. Džono D. akys atsidūrė kaip tik viename lygyje su plonyte mėlyna gysliuke, besidriekiančia ponios Dogar kaklu; tobulos formos duobutėje virš krūtinkaulio prigludęs pūpsojo pakabutis ant sidabrinės grandinėlės – vienas akmuo, juodut juodutėlis ir blizgantis, panašus į oniksą. Smaragdo žalumo suknelė su gilia iškirpte glaudžiai aptempė krūtis, jos rankos buvo tvirtos, oda labai lygi, partnerio ji laikėsi stebėtinai lengvai. Toks pat lengvas buvo ir žingsnis; kad ir į kurią pusę ją sukdavo Džonas D., ji spėdavo krypteleti pečius, o akys taip ir prilipo prie jo akių, lyg ji skaitytų pirmą naujos knygos puslapį.

– Labai jau šiurkštus mostas – ir ne itin vikrus, – prašneko antroji ponia Dogar.

– Pavargau stengdamasis nekreipti į tave dėmesio, – atsakė aktorius. – Man jau bloga nuo begalinio apsimetinėjimo, kad nežinau, kas tu esi... kas tu *buvai*, – pridūrė Dharas, bet ji, kaip ir anksčiau, laikėsi už jo švelniai, ramiai, o jos kūnas klusniai kartojo jo kūno judesius.

– Dievulėliau, koks tu provincialas! – atsiduso ponia Dogar. – Argi vyras negali tapti moterimi, jeigu nori?

– Iš tiesų jaudinanti mintis, – atsakė Inspektorius Dharas.

– Juk tu nesišaipai, ką? – paklausė ponia Dogar.

– Aišku, ne, – užtikrino aktorius. – Tiktai kai ką prisimenu. Prieš dvidešimt metų niekaip nesugebėjau sutelkti drąsos prie tavęs prieiti – net nežinojau, nuo ko pradėti.

– Prieš dvidešimt metų aš dar nebuvau *visiška* moteris, – priminė jam Rahulas. – Jei vis dėlto būtum pamėginęs prieiti – ką būtum daręs?

– Tiesą sakant, buvau dar per jaunas, kad susimąstyčiau apie *darymą*, – atsakė Dharas. – Manding, tik troškau tave *regėti*!

– Bet šiandien tau veikiausiai jau nebepakaktų vien tik mane regėti, – tarė ponia Dogar.

– Aišku, ne! – patvirtino Inspektorius Dharas, bet jam taip ir nepakako drąsos spustelėti jai ranką; ji buvo tokia sausa ir vėsi, jos prisilietimas toks lengvas, bet drauge – ir kieta, kone sudiržusi.

– Prieš dvidešimt metų aš pati *bandžiau* prieiti prie tavęs, – prisipažino Rahulas.

– Turbūt pernelyg subtiliai – anuomet aš nieko nepastebėjau, – atsakė Džonas D.

– Ten, „Bardezo“ viešbutyje, sužinojau, kad tu paprastai miegi hamake balkone, – ėmėsi pasakoti Rahulas. – Ten ir sumaniau tave aplankyti. Tu visas buvai prisidengęs tinkleliu nuo uodų, kyšojo tik pėda. Aš apžiojau tavo kojos nykštį. Čiulpiau, iš tikrųjų įkandau. Bet ten buvai ne tu. Tai buvo daktaras Daruvala. Aš taip pasišlykštėjau, kad daugiau nieko nė nemėginau.

Ko jau ko, o šitokio posūkio Dharas nesitikėjo. Iš visų numatytų pokalbio variantų dabar, išgirdus šią nepaprastai įdomią istoriją, nė vienas netiko. Bet Dharą, karštligiškai besigraibstantį žodžių,

išgelbėjo orkestras, užgrodamas kur kas greitesnį šokį. Šokėjai būriais traukėsi iš šokių aikštelės, tarp kitų ir Nensė su ponu Dogaru. Nensė palydėjo senelioką iki jo staliuko; kai pasodino, vargšas ponas Dogaras jau sunkiai gaudė kvapą.

– Kas jūs, mieloji? – sušvogždė dusdamas.

– Ponia Patel, – atsakė Nensė.

– A... – ištarė jis. – O jūsų vyras?.. – Ponas Dogaras turėjo omeny „Ką veikia jūsų vyras?“ Seniokui parūpo, kokios rūšies valstybės tarnautojas jis yra.

– Mano vyras – ponas Patelis, – atsakė Nensė ir nedelsdama pasišalino; stengdamasi kiek įmanoma nekristi į akis šokėjams, ji grįžo prie Daruvalų staliuko.

– Manau, ji manęs neatpažino, – pasakė Nensė jiems. – Bet negalėjau į ją net pažvelgti. Ji atrodo taip pat, tik susenusi.

– Jie vis dar šoka? – paklausė daktaras Daruvala. – Galbūt – ir kalbasi?

– Juodu šoka *ir* kalbasi – tiek težinau, – atsakė Nensė scenaristui. – Negalėjau į ją žiūrėti, – pakartojo.

– Viskas gerai, mieloji, – tarė komisaro pavaduotojas. – Nieko daugiau tau nereikės daryti.

– Norėsiu būti šalia, kai ją pristversi, Vidžajau, – pasakė Nensė vyrui.

– Gali atsitikti ir taip, kad pričiupsime ją kur nors, kur tau visiškai nesinorės būti, – atsakė detektyvas.

– Prašau, leisk man dalyvauti, – neatlyžo Nensė. – Ar mano užtrauktukas užtrauktas? – staiga paklausė ir nusisuko, kad Julija galėtų pamatyti jos nugarą.

– Užtrauktas iki pat viršaus, mieloji, – užtikrino Julija.

Ponas Dogaras, likęs prie stalo vienas, bandė atgauti kvapą ir siurbė šampaną; ponas Setna tuo tarpu apkrovė jį užkandžiais. Ponia Dogar ir Dharas šoko salės pakraštyje, kur pono Dogaro akys nesiekė.

– Buvo laikai, kai nepaprastai tavęs geidžiau, – suokė Rahulas Džonui D. – Buvai toks gražutis bernaitis.

– O aš tavęs vis dar geidžiu, – atsakė jai Dharas.

– Atrodo, tu geidi visų iš eilės, – pareiškė ponia Dogar. – Kas buvo ta striptizo šokėja? – paklausė. Į šį klausimą Dharas neturėjo paruošto atsakymo.

– Striptizo šokėja, ir tiek, – pasakė.

– O storulė blondinė – kas ji? – nenurimo Rahulas. Bent jau šitai daktaras Daruvala buvo numatęs.

– Sena istorija, – atsakė aktorius. – Tik kai kam, regis, sunku susitaikyti su mintimi, kad viskas baigta.

– Juk tu galėtum gauti bet kurią moterį, taip pat ir jauną merginą, – tarė ponia Dogar. – Kodėl pasirinkai mane?

Po tokio klausimo neišvengiamai turėjo eiti ta dialogo dalis, kurios aktorius paniškai bijojo; tam, kad galėtum atsakyti pagal scenarijų, reikėjo tuo scenarijumi aklai pasikliauti. O aktoriui tolesnė Faroko pasiūlyta frazė nekėlė jokio pasitikėjimo.

– Norėčiau šį tą sužinoti, – tarė Dharas Rahului. – Ar tavo makštis tikrai suformuota iš buvusio penio?

– Koks tu storžievis, – atsakė ponia Dogar ir staiga prapliupo juoktis.

– Man ir pačiam gaila, kad neįmanoma švelniau suformuluoti tokio klausimo, – prisipažino Džonas D. Ji dar smagiau užsikvatojo ir nejučia suspaudė jį tvirčiau; Dharas tik dabar pajuto, kokios iš tiesų stiprios jos rankos. – Turbūt reikėjo klausti ne taip tiesmukai, – vėl prabilo jos juoko paskatintas Dharas. – Tarkime, būčiau paklausęs šitaip: ar ta tavo makštis jautri? Ar ten jauti daugmaž tą pat, ką jautei peniu?

Aktorius nutilo, jis nebeprisivertė tęsti. Scenaristo sukurtas dialogas strigo – Farokas, rašydamas replikas, dažnokai prašaudavo pro šikšnelę.

Be to, ir ponia Dogar liovėsi juoktis.

– Vadinasi, tau tiesiog smalsu, ar ne? – paklausė. – Tave paprasčiausiai traukia keistenybės, tiesa?

Rahulo kaklu, plonyte mėlyna gysliuke, nuvirvėjo drumzlinas prakaito lašelis ir dingo griovelyje tarp stangrių krūtų. Džonui D. dingtelėjo, jog šoka jie ne taip energingai, kad piltų prakaitas. Vylėsi, kad tinkamiausia akimirka – kaip tik dabar. Jis apglėbė ją per

juosmenį, tvirčiau prispaudė prie savęs, ji nesipriešino, jos kūnas atkartojo jo judesius; kai juodu įsisuko į tą šokių aikštelės zoną, kurią jau siekė ponios Dogar vyro – ir pono Setnos – akys, Dharas pastebėjo, kad senasis patarnautojas suprato jo ženklą. Ponas Setna tuoj pat apsisuko ir iškurnėjo iš salės vestibiulio pusėn, o aktorius vėl nušokdino ponią Dogar į atokesnį šokių aikštelės pakraštį.

– Aš – aktorius, – kalbėjo Džonas D. – Galiu būti bet kas, kas tik panorėtum, kad būčiau. Galiu padaryti viską, ko įsigeisi. Jeigu tik sutiktum nupiešti man paveikslėlį.

(Aktorius ir pats nejučia krūptelėjo; už šitą kliurką irgi reikėjo dėkoti Farokui.)

– Nei šioks, nei toks pasiūlymas, – pareiškė ponia Dogar. – Įdomu, *ką* turėčiau tau nupiešti?

– Tiesiog pakišk man mintį, kas tave jaudina. Tada aš galėsiu tai padaryti, – atsakė Dharas.

– Tu pasakei „nupiešti paveikslėlį" – girdėjau, kad taip pasakei, – laikėsi savo ponia Dogar.

– Turėjau omeny, tik pasakyk, kas tau patinka – turiu galvoj seksą, – aiškino jai aktorius.

– Ką tu turi omeny, aš suprantu, bet vis tiek pasakei „nupiešti", – šaltai tarė Rahulas.

– Juk tu buvai menininkė, argi ne? Ar ne tiesa, kad ruošeisi stoti į meno mokyklą? – paklausė aktorius. (Kur nelabasis nešioja poną Setną? – sunerimo Dharas. Kur jis užstrigo? Džonas D. pabūgo, kad Rahulas pradeda kažką užuosti.)

– Nieko aš toje meno mokykloje neišmokau, – pasakė jam ponia Dogar.

Ponas Setna jau buvo įsmukęs į pagalbines patalpas šalia vestibiulio, bet susizgribo, kad be skaityti skirtų akinių neįžiūri, kas parašyta ant elektros dėžutės jungiklių, o akiniai liko ten, kur buvo laikomi visada – virtuvės stalčiuje. Senajam patarnautojui prireikė kokios sekundės apsispręsti, ar verta nuspausti visus jungiklius iškart.

– Tas sukriošęs pusgalvis veikiausiai bus nusitrenkęs pats, – spėjo pasakyti daktaras Daruvala detektyvui Pateliui.

– Bent pamėginkime nesikarščiuoti, – atsiliepė policininkas.

– Jei šviesa neužges, tegul Dharas improvizuoja, jeigu jau tikrai yra toks improvizacijų meistras, – pareiškė Nensė.

– Aš geidžiu tavęs visai ne kaip kokios keistenybės, – staiga prapliupo berti Dharas. – Žinau, kad tu stipri. Manau, esi ir agresyvi – ir tikriausiai rastum būdą save išreikšti. – (Tai bene pats prasčiausias iš Faroko parašytų dialogų, pagalvojo aktorius. Šaudymas į dangų tuščiais šoviniais, ir tiek.) – Noriu, kad pasakytum man, kas tau patinka. Noriu, kad pasakytum, ką turėčiau daryti.

– Noriu, kad man paklustum, – atsakė Rahulas.

– Jei tik pageidausi, galėsi mane surišti, – nuolaidžiai pasiūlė Dharas.

– Turėjau omeny kai ką daugiau nei vien tai, – pasakė ponia Dogar.

Sulig šiais jos žodžiais šokių aikštelė ir visas pirmas Dakvorto klubo aukštas paskendo aklinoje tamsoje. Visi susirinkusieji aiktelėjo kaip vienas, orkestras apgraibomis dar bandė groti – muzikantams užteko kvapo dar keliems akordams, dar keliems pučiamųjų ūktelėjimams. Iš pagrindinės salės atsklido nedarnus pliaukšėjimas – kažkas gana dirbtinai bandė paploti. Triukšmas virtuvėje bylojo apie ten kilusią sumaištį. O paskui sugriaudėjo kita muzika: pokylio dalyviai ėmė ekspromtu skimbčioti peiliais, šakutėmis ir šaukštais į vandens stiklines.

– Tik neišliekite šampano! – sušuko ponas Banerdžis.

Jam atsakė mergiškas juokas – veikiausiai Emės Sorabdži.

Džonas D. pabandė tamsoje pabučiuoti ponią Dogar, bet ši buvo mitresnė: jo burna tik priartėjo prie jos, o ji jau stvėrė dantimis apatinę jo lūpą. Kai šitaip laikė įsikandusi jo lūpą, jos karštas, trūksmingas kvapas tvoskė jam į veidą; tuo tarpu vėsios, sausos jos rankos atsegė kelnių praskiepą ir minkė tarpukojį tol, kol jam atsistojo. Dharas abiem rankomis sugniaužė jos sėdmenis, tie tuojau pat įsitempė. Ji nepaleido jo apatinės lūpos: laikė sukandusi taip stipriai, kad jam suskaudo, bet vis dėlto nepakankamai stipriai, kad prakąstų iki kraujo. Ponas Setna tiksliai vykdė nurodymus: šviesa plykstelėjo ir tuoj pat vėl užgeso; ponia Dogar paleido Džoną D. –

patraukė ir dantis, ir rankas. Kai jis atitraukė rankas nuo jos užpakalio, norėdamas užsisegti kelnių užtrauktuką, fizinis kontaktas nutrūko. Šviesos tuojau vėl įsižiebė, bet Dharas su ponia Dogar jau visai nebesilietė.

– Užsimanei piešinio? Parodysiu tau piešinį, – tyliai tarė Rahulas. – Galėjau visai nukąsti tau lūpą.

– Aš nuomoju numerį ir „Oberojuje“, ir „Tadž Mahale“, – pasakė jai aktorius.

– Ne, ne, aš pasakysiu tau kur, – paprieštaravo ponia Dogar. – Pasakysiu per pietus.

– Per pietus čia? – paklausė Dharas.

– Rytoj, – pridūrė Rahulas. – Būčiau nukandusi tau nosį, jeigu tik būčiau panorėjusi.

– Ačiū už šokį, – ištarė Džonas D. Pasisukęs eiti sau, vis dar nesmagiai jautė erekciją, tvinkčiojo ir apatinė lūpa.

– Atsargiai, nenuversk kokios kėdės ar neužkliūk už stalo, – perspėjo ponia Dogar. – Tu tenai dydžio sulig drambliu.

Nuo žodžio „dramblys“, ir dar iš Rahulo lūpų, Džonui D. kone pakirto kojas. Jis kėblino per pagrindinę salę, o akyse vis dar stovėjo drumzlinas, tuojau pat pranykęs jos prakaito lašas, jis vis dar jautė jos vėsias, sausas rankas. Ir dar tasai jos kvapas, kai ji alsavo tiesiai jam į burną, sukandusi jo apatinę lūpą... Džonas D. įtarė, kad šito jau niekad nebegalės išguiti iš atminties. Pagalvojo apie plonytę mėlyną gysliukę jos kakle, nėmaž netvinkčiojančią kraujagyslę – tarytum ponia Dogar būtų išvis be pulso ar žinotų kokį paslaptingą būdą pristabdyti normalų širdies plakimą.

Kai Dharas atsisėdo prie stalo, Nensė negalėjo į jį net pažvelgti. Komisaro pavaduotojas Patelis irgi nežiūrėjo į Džoną D., bet tik todėl, kad pernelyg susidomėjęs stebėjo poną ir ponią Dogarus. Tuodu ginčijosi: ponia Dogar nebenorėjo sėstis, ponas Dogaras nesutiko keltis iš užstalės – ir čia detektyvui krito į akis viena paprasta, bet smarkiai gluminanti detalė: Dogarų šukuosenos buvo beveik vienodos. Stebėtinai tankius savo plaukus ponas Dogaras, nežinia kokios tuštybės paakintas, kirposi markizės de Pompadur stiliumi: trumpai pakirpta ant sprando, išskusta virš ausų, o priekyje stulbi-

nančiai vešli banga, kurią jis nešiojo įžūliai atmetęs virš kaktos. Jo plaukai buvo pasidabravę, atskiros sruogos ir visai pražilusios. Ponios Dogar plaukai buvo juodi su sidabrinėmis (veikiausiai padažytomis) sruogomis, bet šukuosena – lygiai tokia pat kaip ir vyro, tik gal kiek prašmatnesnė. Šitaip susišukavusi, ji šiek tiek priminė ispanę. Markizės de Pompadur stilius! Tik pamanykite! – pagalvojo detektyvas Patelis. Jis išvydo, kad poniai Dogar galų gale pavyko įkalbėti vyrą atsistoti.

Vėliau ponas Setna praneš komisaro pavaduotojui, apie ką kalbėjosi ponas ir ponia Dogarai, bet policininkas nesunkiai atspėjo ir pats. Ponia Dogar pasipiktino, neva vyrelis suskubęs prisisiurbti per daug šampano; ji tvirtino nė minutės nebekęsianti jo girtumo, liepsianti tarnams paruošti vidurnakčio vakarienę namie, ten jai bent jau neteksią viešai raudonuoti dėl tokio neapdairaus pono Dogaro elgesio.

– Jie išeina! – nusistebėjo daktaras Daruvala. – Kas atsitiko? Tu ją sujaudinai? – paklausė scenaristas aktoriaus.

Dharas gurkštelėjo šampano, bet gėrimas nutvilkė lūpą. Veidu sruvo prakaitas, šiaip ar taip, Džonas D. juk šoko visą vakarą, o rankos pastebimai virpėjo; visi matė, kaip jis pastatė ant stalo šampano taurę ir paėmė stiklą vandens. Bet krūptelėjo ir nuo vandens gurkšnio. Nensė prisivertė į jį pažvelgti, o tada jau nebegalėjo nukreipti žvilgsnio į šalį.

Komisaro pavaduotojas vis dar mąstė apie šukuosenas. Apsikirpęs markizės de Pompadur stiliumi senasis ponas Dogaras atrodė lyg moteriškesnis, bet jo žmoną ta pati šukuosena darė vyriškesnę. Detektyvas nutarė, kad ponia Dogar jam panaši į toreadorą; savaime aišku, detektyvas Patelis kaip gyvas nebuvo savo akimis matęs toreadoro.

Faroką smaugte smaugė smalsumas išgirsti, kurį iš jo dialogų panaudojęs Džonas D. Prakaito išpiltas kino žvaigždė vis dar vargo su skaudama lūpa. Gydytojas atkreipė dėmesį, kad Dharo apatinė lūpa sparčiai tinsta, vis labiau ryškėjo ir paraudimas lyg nuo sumušimo. Gydytojas abiem rankomis pamojo padavėjui ir paprašė atnešti didelę taurę ledo – vien ledo.

– Vadinasi, ji tave pabučiavo, – tarė Nensė.

– Sakyčiau, veikiau įkando, – paprieštaravo Džonas D.

– Bet ką gi tu jai *pasakei*? – nerimo daktaras Daruvala.

– Ar susitarei susitikti? – paklausė Dharo detektyvas Patelis.

– Rytoj per pietus, čia, – atsakė aktorius.

– Per pietus! – išsprūdo scenaristui nusivylimo kupinas atodūsis.

– Vadinasi, pradžia padaryta, – tarė policininkas.

– Taip, manau, taip. Šiaip ar taip, tai jau šis tas, tik nenumanau kas, – pasakė Dharas.

– Vadinasi, sulaukei *reakcijos*? – nerimo Farokas. Jis jau kone puolė į neviltį, taip jam magėjo išgirsti visą anų dviejų pokalbį – žodis žodin.

– Tik pažvelk į jo lūpą! – pasiūlė gydytojui Nensė. – Aišku, kad sulaukė, dar ir kokios!

– Ar paprašei jos nupiešti paveiksliuką? – neatlyžo Farokas.

– O tai jau buvo baugoka, mažų mažiausiai nuskambėjo keistai, – nelabai aiškiu atsakymu išsisuko Dharas. – Vis dėlto tikiuosi, kad ji man kažką parodys.

– Per *pietus*? – nenustygo daktaras Daruvala.

Džonas D. tik gūžtelėjo pečiais. Visa šita klausimų lavina jį jau akivaizdžiai nervino.

– Leisk jam tiesiog kalbėti, Farokai. Netrauk kiekvieno žodžio kaip su kabliu, – sudraudė vyrą Julija.

– Tai kad jis nekalba! – sušuko gydytojas.

– Ji sakė, kad norėtų, jog aš jai paklusčiau, – pasakė Dharas komisaro pavaduotojui.

– Ji įsigeidė jį surišti! – užriko Farokas.

– Sakė turinti omeny kai ką daugiau nei vien tai, – atsakė Dharas.

– O kas gali būti „daugiau nei vien tai“? – sukluso daktaras Daruvala.

Padavėjas atnešė taurę ledo ir Džonas D. prispaudė leduką prie lūpos.

– Dėk ledo gabalėlį į burną ir lėtai čiulpk, – patarė gydytojas, bet Džonas D. ir toliau šaldė lūpą savaip.

– Ji man įkando ir iš išorės, ir iš vidaus, – tiek tepasakė.

– Ar pavyko užsiminti apie lyties keitimo operaciją? – toliau kamantinėjo scenaristas.

– Kaip tik ši tema jai pasirodė juokinga, – atsakė Džonas D. – Ji iš tikrųjų juokėsi.

Išryškėjo aiškios įkandimo žymės Džono D. apatinės lūpos išorinėje pusėje – įžiūrėti jas buvo nesunku net mirgančioje Damų sodo žvakių šviesoje. Kraujosruvos buvo gilios, sužalota lūpa tiesiog akyse mainė spalvą: iš blyškiai violetinės virto sodriai raudona, tarytum ponios Dogar dantys būtų ją sutepę.

Nemenkai vyro nuostabai, Nensė užsisakė antrą šampano taurę; detektyvas Patelis buvo šiek tiek priblokštas jau tada, kai ji paėmė pirmą. Nensė iškėlė taurę lyg sveikindama visus, susirinkusius Damų sode.

– Laimingų Naujųjų metų, – ištarė nesikreipdama į nieką konkrečiai.

Auld Lang Syne

Galų gale buvo patiekta vidurnakčio vakarienė. Nensė tik paknebeno savąją porciją, vėliau ją sudorojo jos vyras. Džonas D. dėl skaudamos lūpos negalėjo valgyti jokio aštresnio maisto. Jis neprasitarė kitiems, kokią erekciją jam sukėlė ponios Dogar glamonės, ir juo labiau neužsiminė, kad ji sakiusi, esą jis dydžio – sulig drambliu. Dharas nutarė pasakysiąs apie tai detektyvui Pateliui, bet vėliau, kai pasitaikys proga pasikalbėti akis į akį. Kai policininkas atsiprašęs pakilo nuo stalo, Džonas D. nusekė paskui jį į tualetą ir viską išklojo ten.

– Man visai nepatiko, kaip ji atrodė išeidama iš čia, – tik tiek jam atsakė detektyvas.

Kai grįžo prie stalo, daktaras Daruvala pasakė sumąstęs planą, kaip „pateikti“ rašiklio dangtelį; į planą buvo įtrauktas ir ponas Setna, viskas skambėjo gana sudėtingai. Džonas D. pakartojo turįs vilčių, kad Rahulas jam ką nors nupieš.

– Šito ir pakaktų, ar ne? – paklausė Nensė vyro.

– Bent jau praverstų, – sutiko komisaro pavaduotojas.

Jį kamavo bloga nuojauta. Dar kartą atsiprašęs nuo stalo, nuėjo paskambinti į kriminalinių nusikaltimų skyrių. Ir pasiuntė pareigūną visą naktį stebėti Dogarų namų; jeigu ponia Dogar kur nors išsiruoštų, norėjo, kad pareigūnas ją sektų, be to, praneštų jam pačiam – nesvarbu, kiek būtų valandų.

Dharas detektyvui pasakė nemanąs, kad Rahulas ketinusi nukąsti jam lūpą, jam netgi neatrodą, kad sukąsti lūpą buvęs sąmoningas, tyčinis sumanymas, jis netikįs ir kad šitaip ji norėjusi jį pagąsdinti. Aktoriaus nuomone, ponia Dogar tiesiog neįstengė susilaikyti, o visą tą laiką, kol buvo sukandusi jo lūpą, jis jautęs, kad ji negali prisiversti jo paleisti.

– Negaliu tvirtinti, kad ji *norėjo* man įkąsti, – pasakė Dharas detektyvui. – Man rodos, ji tik nebepajėgė neįkąsti.

– Taip, suprantu, – atsakė detektyvas ir atsispyrė pagundai pridurti, kad tiktai filmuose visos žmogžudystės būna aiškiai motyvuotos.

Kai komisaro pavaduotojas pakabino ragelį, jį dar vestibiulyje pasiekė ilgesinga melodija. Orkestras grojo senąją škotiškąją *Auld Lang Syne**, o šampano padauginę dakvortiečiai baubė negailestingai niokodami dainą. Patelis nelengvai persiyrė per pagrindinę salę, mat dauguma klubo narių, apnikti sentimentų, kėlėsi nuo stalų ir sverdėjo į šokių aikštelę bliaudami dainos tekstą. Tarp kitų skubinosi ir ponas Banerdžis su žmona iš vienos pusės ir našle Lal iš kitos, atrodė ryžtingai nusiteikęs šokti su abiem iš karto. Neatsiliko ir daktaras bei ponia Sorabdžiai, mažylę Emę palikę prie stalo vieną.

Kai detektyvas pagaliau parsikapstė iki Daruvalų staliuko, Nensė kaip tik kabinėjosi prie Dharo.

– Kaip kažin ką, ta mergaičiukė tik ir svajoja dar sykelį su tavim pašokti. Žiūrėk, sėdi vienui viena. Kodėl tau jos nepakvietus? Įsivaizduok, kaip ji jaučiasi. Juk pats užvirei tą košę, – dūzgė Nensė

* *Auld Lang Syne* (maždaug „Seniai prabėgusios dienos"; lietuviškas variantas – „Už mūsų jaunas dieneles") – Roberto Burnso eilėraštis (1788), kuriam pritaikyta škotų liaudies melodija; angliškai kalbančiuose kraštuose ši daina dažnai dainuojama Naujųjų metų naktį, iškart po vidurnakčio.

jam į ausį. Sutuoktinio skaičiavimu, ji ištuštino tris šampano taures – ne tiek ir daug, bet paprastai Nensė išvis negerdavo, be to, beveik nieko nevalgė. Dharas gana sėkmingai tramdė savo pašaipųjį vypsnį ir stengėsi Nensės verčiau išvis nepastebėti.

– O kodėl tau nepakvietus šokti *manęs*? – suskubo Džonui D. pagalbon Julija. – Atrodo, Farokas bus visai mane užmiršęs.

Netaręs nė žodžio, Dharas nusivedė Juliją į šokių aikštelę; Emė Sorabdži lydėjo juos žvilgsniu.

– Man visai patinka tavo sumanymas dėl rašiklio dangtelio, – tarė detektyvas Patelis daktarui Daruvalai.

Scenaristas vos ne loštelėjo, sulaukęs tokio netikėto įvertinimo.

– Tikrai? – paklausė. – Visa bėda, kad ponia Dogar turi manyti, jog dangtelis buvo jos rankinėje – visą laiką ten ir buvo.

– Sutinku, kad jei Dharui pavyktų nukreipti jos dėmesį, ponas Setna galėtų pakišti dangtelį, – teatsakė jam policininkas.

– Tikrai? – pakartojo daktaras Daruvala.

– Būtų šaunu, jei jos rankinėje aptiktume ir kitų dalykų, – balsu mąstė komisaro pavaduotojas.

– Turi omeny, banknotų su spausdintais perspėjimais ar net piešinių? – paklausė gydytojas.

– Būtent, – patvirtino Patelis.

– Būtų baisiai gerai, jei galėčiau išrašyti *šitai*! – pareiškė scenaristas.

Staiga prie stalo išdygo Julija; ji neteko šokių partnerio, nes Džoną D. nukabino Emė Sorabdži.

– Tai besarmatė mergiščia! – pareiškė daktaras Daruvala.

– Eime, *Liebchen*, pašoksime, – tarė jam Julija.

Pateliai prie stalo liko vieni, tiesą sakant, jie liko vieni visame Damų sode. Pagrindinėje salėje kažkoks nenustatytos tapatybės vyras miegojo pasidėjęs galvą ant stalo; visi kiti šoko arba bent ramstė šokių salės sienas – matyt, dėl graudaus malonumo visa gerkle plėšti *Auld Lang Syne*. Padavėjai jau įniko rinkti maisto likučius nuo stalų, bet nė vienas nedrumstė ramybės detektyvui Pateliui ir Nensei, tebesėdintiems Damų sode. Ponas Setna visiems buvo griežtai prisakęs šiai porai nelįsti į akis.

Nensės šukuosena iširo, plaukai išsidraikė ant pečių. Ji bandė atsisegti perlų vėrinį, bet nesugraibė sąsagos, vyrui teko pagelbėti.

– Labai gražūs perlai, ar ne? – tarė Nensė. – Bet jeigu tuoj pat negrąžinsiu jų poniai Daruvalai, tikrai užmiršiu ir grįšiu namo su visu vėriniu. Paskui dar pamesiu ar kas nors pavogs.

– Pasistengsiu rasti tau tokį pat vėrinį, – pažadėjo detektyvas Patelis.

– Ne, – paprieštaravo Nensė. – Pernelyg brangu.

– Tu puikiai padirbėjai, – pagyrė ją vyras.

– Juk mes sučiupsime ją, Vidžajau, tiesa? – paklausė ji.

– Taip, mieloji, būtinai, – patikino jis.

– Ji manęs neatpažino! – sušuko Nensė.

– Juk sakiau tau, kad neatpažins, ar ne? – tarė detektyvas.

– Ji manęs net nematė! Žiūrėjo kiaurai, tarsi manęs nė būt nebūtų! Per visus tuos metus manęs nė neprisiminė! – nusiskundė Nensė.

Komisaro pavaduotojas paėmė ją už rankos. Nensė pasidėjo galvą jam ant peties; jautėsi tokia tuščia, kad nepajėgė net pravirkti.

– Atleisk, Vidžajau, bet šokti aš, ko gero, negaliu. Negaliu, ir tiek, – pasakė Nensė.

– Nieko baisaus, mieloji, – atsakė jai vyras. – Juk ir aš nešoku, gal užmiršai?

– Be reikalo jis prasegė tą mano užtrauktuką, to visiškai nereikėjo, – pasakė ji.

– Tai padėjo kurti bendrą vaizdą, – atsakė Patelis.

– Ne, to visai nereikėjo, – laikėsi savo Nensė. – Be to, man nepatiko, kaip jis tai padarė.

– Tau ir neturėjo patikti – toks buvo sumanymas, – atsakė žmonai policininkas.

– Tikriausiai ji bandė išvis nukąsti jam lūpą! – sušuko Nensė.

– Ko gero, jai prireikė nemaža pastangų susilaikyti, – atsakė komisaro pavaduotojas. Ši jo frazė kažkodėl išplėšė Nensę iš tuštumos; galų gale ji įstengė pravirkti vyrui ant peties. Atrodė, kad orkestras niekada nebaigs groti senos, įkyrėjusios dainos.

– „Už mūsų jaunas dieneles pakelkime taures!..“ – kriokė ponas Banerdžis.

Ponas Setna pastebėjo, kad Julija ir daktaras Daruvala – pati rimčiausia šokėjų pora salėje. Daktaras ir ponia Sorabdžiai šoko nervingai – nedrįso išleisti iš akių dukters. Vargšę Emę jie parsivežė namo iš Anglijos, kur jai sekėsi ne kažin kaip. Tėvai įtarė, kad ji skrajojo iš vakarėlio į vakarėlį, o dar blogiau – ją pernelyg traukė vyresni vyrai, ir tai jau niekam nebuvo paslaptis. Universitete ji nė iš tolo neprasidėjo su bendramoksliais studentais, užtat kaip išmanydama korėsi ant kaklo vienam iš dėstytojų – ir dar vedusiam. Ačiū Dievui, jis bent jau nepasinaudojo tokia proga. O štai dabar daktaras ir ponia Sorabdžiai turėjo kamuotis regėdami, kaip jų mergaitė šoka su Dharu. Nuo vilko ant meškos, pagalvojo ponia Sorabdži. Situacija buvo itin nepatogi: būdama artima Daruvalų draugė, ponia Sorabdži negalėjo atvirai išdėti savo nuomonės apie Inspektorių Dharą.

– Ar žinai, kad tavo filmus galima pamatyti ir Anglijoje – galima gauti vaizdajuosčių? – kalbėjo Emė aktoriui.

– Tikrai? – atsiliepė jis.

– Kartą surengėme vyno degustacijos vakarėlį ir išsinuomojome tavo filmą. Tačiau tie, kurie kilę ne iš Bombėjaus, nežinojo nė ką apie tave manyti. Jiems tavo filmai pasirodė pasiutusiai keisti.

– Taip, – sutiko Inspektorius Dharas. – Ir man pačiam taip atrodo, – pridūrė.

Tai ją prajuokino; jis iškart užuodė, kad Emė – gana palaido būdo mergina, ir jam trupučiuką pagailo jos tėvų.

– Visas tas muzikos ir žmogžudysčių mišinys, – kalbėjo Emė Sorabdži.

– Nepamiršk dar netikėto aukštesniųjų jėgų įsikišimo, – pridūrė aktorius.

– O, taip! Ir dar visos tos moterys! Tau po kojomis krenta daugybė moterų! – suokė Emė.

– Tai jau taip, – nesiginčijo Dharas.

– „Už mūsų jaunas dieneles pakelkime taures, žvaliau išgerkime, brolau, už jaunas dieneles!“ – pačiais tikriausiais asilų balsais bliovė ne pirmos jaunystės šokėjai.

– Man labiausiai patiko „Inspektorius Dharas ir narvinių žudikas“ – jis pats seksualiausias, – čiulbėjo mažylė Emė Sorabdži.

– O aš mėgstamiausio neturiu, – prisipažino jai aktorius. Spėjo, kad merginai kokie dvidešimt dveji ar treji. Būtų visai maloni permaina, bet jį erzino, kad Emė nenuleidžia akių nuo jo lūpos.

– Kas nutiko tavo lūpai? – galiausiai paklausė pakuždomis – jos išraiška išliko jaunatviškai mergiška, bet balsas nuskambėjo vylingai, kone kaip sąmokslininkės.

– Kai užgeso šviesa, šokdamas įsirėžiau į sieną, – pasiaiškino Dharas.

– Man atrodo, tai tos pabaisūnės moteriškės darbas, – ryžosi iškloti Emė Sorabdži. – Atrodo, ji tau įkando!

Džonas D. tiesiog šoko toliau; lūpa taip ištino, kad nutaisyti pašaipųjį vypsnį būtų buvę pernelyg skausminga.

– Žinai, visi mano, kad ji – tikra baidyklė, – pareiškė Emė; Dharo tylėjimas šiek tiek pakirto jos pasitikėjimą savimi. – O kas buvo ana moteris, su kuria šokai pirmiausia? – paklausė Emė. – Ta, kuri paskui išėjo?

– Striptizo šokėja, – atsakė Inspektorius Dharas.

– Eik jau, negali būti! – sušuko Emė.

– Taip, pati tikriausia, – patikino Džonas D.

– O kas ta šviesiaplaukė ponia? – neatlyžo Emė. – Man atrodė, kad ji tuoj pravirks.

– Buvusi draugė, – atsakė aktorius; merguželė pradėjo jį varginti. Atrodo, jaunos merginos supratimu, intymumas reiškia galimybę išgauti atsakymus į visus klausimus.

Džonas D. neabejojo, kad Vinodas jau laukia už durų; žemaūgiui tikrai turėjo pakakti laiko nuvežti Miurielę į „Šlapiąjį kabaretą“ ir grįžti. Dharas troško griūti į lovą – vienas, norėjo užsidėti ant lūpos naują ledo kompresą. Ir dar jis norėjo atsiprašyti Faroko. Labai jau nedraugiškai leptelėjo, esą pasiruošimas gundyti ponią Dogar – „tau ne koks cirkas“; juk Džonas D. puikiai žinojo, ką daktarui Daruvalai reiškia cirkas; argi sunku buvo pademonstruoti šiek tiek jautrumo ir pasakyti, kad pasiruošimas susitikti su Rahulu – „ne kokia pramoga“? O štai dabar priskreto ta nepasotinama Emė Sorabdži, besigviešianti įklampinti jį (ir įklimpti pati) į kokią niekam nereikalingą bėdą. Pats metas nešdintis, pagalvojo aktorius.

Kaip tik tuomet Emė vogčia dirstelėjo per Dharo petį – norėjo tiksliai žinoti, kur jos tėvai. Krivuliuojanti trijulė patikimai užstojo Emę nuo daktaro ir ponios Sorabdžių akių – ponas Banerdžis nėrėsi iš kailio, tuo pat metu šokdindamas ir žmoną, ir našlę Lal, – tad merguželė skubiai pasinaudojo ta brangia vienumos akimirka, mat gerai žinojo vos trumpai valandėlei išsivadavusi nuo įdėmaus tėvų žvilgsnio. Putlios lūpos liestelėjo Džono D. skruostą; paskui ji vos girdimai kvėptelėjo aktoriui į ausį:

– Galiu pabučiuoti tą lūpą, kad greičiau sugytų!

Džonas D. nė akim nemirktelėjo, šoko, ir tiek. Nesulaukusi jokio atsako, Emė pasijuto neužtikrintai, tad sukuždėjo jau gailiau – ar bent dalykiškiau:

– Man patinka vyresni vyrai!

– Tikrai? – pratarė kino žvaigždė. – Ką gi, man irgi, – prisipažino Inspektorius Dharas kvailiukei merginai. – Man irgi!

Šitaip jos ir atsikratė – tai visada suveikdavo. Galų gale Inspektorius Dharas galėjo išsinešdinti.

25. JUBILIEJAUS DIENA

Tai būta ne beždžionės

Buvo 1990-ųjų sausio pirmoji, pirmadienis. Taip pat ir Šventojo Ignoto mokyklos Mazagaone jubiliejaus diena – misija pradėjo skaičiuoti šimtas dvidešimt šeštuosius gyvavimo metus. Sveikintojai buvo pakviesti pavakario arbatėlės, prilygstančios ankstyvai vakarienei, o prieš ją, pagal šventės tvarkaraštį, buvo numatytos specialios popiečio mišios. Ta pačia proga ketinta ir oficialiai pristatyti Martiną Milzą Bombėjaus katalikų bendruomenei, dėl to tėvas Julijonas ir tėvas Cecilijus susikrimto išvydę, koks sumaitotas scholastas grįžo iš cirko. Vakarykščiai Martinas ne juokais išgąsdino brolį Gabrielių, mat tas sužalotą figūrą su kadaruojančiais kruvinais tvarsčiais palaikė klajojančia kokio nors kadaise persekioto jėzuito dvasia – vietos nerandančia siela žmogaus, kuris buvo kankinamas ir galiausiai nužudytas.

Dar tą patį vakarą, kiek ankstėliau, uolusis katalikas įkalbėjo tėvą Cecilijų išklausyti jo išpažintį. Bet tėvas Cecilijus buvo toks pavargęs, kad užsnūdo, taip ir nespėjęs duoti Martinui išrišimo. Tiesa, ir Martino išpažintis, kaip jam įprasta, atrodė, truks be galo – tėvas Cecilijus ėmė knapsėti nosimi taip ir nespėjęs suvokti jos esmės. Senajam kunigui susidarė įspūdis, kad Martinas Milzas nė neturi ką išpažinti, nebent viso gyvenimo polinkį amžiais skųstis.

Išpažintį Martinas pradėjo išvardydamas keletą nusivylimų savimi – pradėjo dar nuo noviciato Masačusetse, Šventojo Aloyzo vienuolyne, laikotarpio. Tėvas Cecilijus stengėsi klausytis kuo įdėmiau, nes scholasto balse išgirdo lyg ir primygtinumo gaidelę; ir vis

dėlto jaunasis Martinas pasižymėjo neprilygstamu gebėjimu rasti savyje begalę ydų, tad vargšas kunigas neilgai trukus pajuto, kad jo dalyvavimas visai beprasmis. Tarkime, Martinas prisipažino, kad kadaise, kai dar buvo Šventojo Aloyzo vienuolyno novicijus, jam jokio įspūdžio nepadaręs vienas didžiai šventas įvykis: į Masačusetso noviciatą buvusi atvežta ypatinga relikvija, šventojo Pranciškaus Ksavero ranka, bet Martinas likęs visiškai abejingas. (Tėvui Cecilijui tai nepasirodė tokia jau baisi nuodėmė.)

Bažnyčios tarnas, atvežęs nukirstą šventojo ranką, buvęs garsusis jėzuitas, tėvas Teris Finėjus; tėvas Finėjus nesavanaudiškai užsikrovęs priedermę vežioti auksinį relikvijorių po visą pasaulį. Martinas išpažino, esą jam ta šventoji ranka pasirodė ne ką daugiau nei paprasčiausia skeleto galūnė po stiklu, lyg kas būtų ją apgraužęs – tarytum kokia išėda, pareiškė Martinas Milzas. Scholastui tik dabar pavykę sutelkti pakankamai drąsos ir prisipažinti, kad buvęs apniktas šitokių šventvagiškų minčių. (Tuo metu tėvas Cecilijus jau saldžiai šnarpštė.)

Ir tai dar buvo ne viskas; Martinui nerimą kėlė tai, kad jam prireikė daugybės metų, kol rado jį tenkinantį dieviškosios malonės sąvokos paaiškinimą. Kartais scholastas susizgribdavo sąmoningai vengiąs apie tai galvoti. Šitai senajam tėvui Cecilijui išties vertėjo išgirsti, nes Martinas Milzas buvo pavojingai pritvinkęs abejonių. Išpažindamas nuodėmes, jaunasis Martinas galiausiai pasieks ir pastarąjį nusivylimą savimi – dėl to, kaip elgėsi pakeliui į cirką ir grįždamas atgal.

Scholastas kaltino save, kad myli luošą berniuką labiau nei mažametę prostitutę; prostitucija savaime kėlė jam neįveikiamą šleikštulį, ir dėl to mergaitės likimui jis buvęs kone visai abejingas. Be to, daktaras Daruvala užvedęs kalbą kebliais homoseksualumo klausimais ir išprovokavęs jėzuitą prarasti savitvardą; Martinas apgailestavo dėl tos intelektualinės arogancijos, kurios neišvengęs kalbėdamas su gydytoju šia tema. Kai Martinas išpažino šitai, tėvas Cecilijus jau taip saldžiai pūtė į akį, kad nė pats nepajuto, kaip knaptelėjo klausykloje ir kakta įsirėmė į groteles, pro jas išlindusią jo nosį Martinas Milzas ir pamatė.

Išvydęs senojo kunigo nosį, Martinas suvokė, kad tėvui Cecilijui nė motais viskas, kas dedasi šiame pasaulyje. Martinas visai nesiekė, kad jo nuodėmklausys pasijustų nesmagiai, ir vis dėlto jam neatrodė teisinga palikti senioką miegantį šitokia nepatogia poza. Todėl misionierius patyliukais pasišalino nuo klausyklos ir patraukė ieškoti brolio Gabrieliaus – tada vargšas brolis Gabrielius ir persigando, palaikęs aptvarstytą scholastą kažkokio persekiojamo senų laikų krikščionio pamėkle. Kai siaubas atlėgo, brolis Gabrielius nuskubėjo žadinti tėvo Cecilijaus, o šis po to nebegalėjo užmigti kiaurą naktį, mat neįstengė prisiminti, ką jam išpažinęs Martinas Milzas ir ar jis suteikęs scholastui išrišimą.

Savo ruožtu Martinas miegojo palaimingu miegu. Nors išrišimo ir negavo, išsakęs visus tuos kaltinimus sau, pasijuto geriau, o atlikti išsamią išpažintį nebus vėlu ir rytoj – galbūt šįsyk paprašysiąs tėvo Julijono, kad išklausytų. Nors tėvas Julijonas baugino kiek labiau nei tėvas Cecilijus, vis dėlto tėvas rektorius buvo ir truputį jaunesnis. Taigi, apsivalęs sąžinę, ir dar švarioje lovoje be jokių blakių, Martinas ramiausiai išmiegojo visą naktį. Vieną minutę draskomas abejonių, o kitą jau sklidinas tvirto tikėjimo, misionierius buvo gyva prieštara ant dviejų kojų, jo nepatikimumu galėjai pasikliauti.

Nensė irgi išmiegojo visą naktį, jeigu ir ne palaimingu miegu, bent jau miegojo. Žinoma, pagelbėjo ir šampanas. Ji neišgirdo net telefono skambučio – detektyvas Patelis nuėjo atsiliepti į virtuvę. Buvo Naujieji metai, ketvirta valanda ryto, ir iš pat pradžių komisaro pavaduotojas lengviau atsiduso išgirdęs, kad skambina *ne* tas pareigūnas, kuris buvo įpareigotas stebėti Dogarų namus senajame Ridž Roude, Malabar Hile. Skambino iš žmogžudysčių skyriaus – pranešta apie nužudytą prostitutę viename iš neva geresniųjų viešnamių Kamatipuros raudonųjų žibintų rajone. Įprastu atveju tokiais pranešimais niekas nekvaršintų galvos komisaro pavaduotojui, tačiau ir už bylą atsakingam tardytojui, ir patologui anatomui neliko abejonių: nusikaltimas susijęs su Dharu. Ant nužudytos kekšės pilvo ir vėl nupieštas dramblys, be to, pastebėta tam tikra nauja bauginanti detalė, kurią, skambinančiojo nuomone, detektyvas Patelis tikrai norėsiąs išvysti savo akimis.

Niekas nebūtų pasikeitę, jei jaunesnysis inspektorius, turėjęs stebėti Dogarų namus, irgi būtų visą naktį ramiai pūtęs į akį. Pareigūnas prisiekinėjo, kad ponia Dogar nebuvo nė kojos iškėlusi iš namų – kažkur išėjęs tik *ponas* Dogaras. Jaunesnysis inspektorius, kuriam po to komisaro pavaduotojas skirdavo tik tokias užduotis, kad jis negalėtų smarkiai pasišiukšlinti, tarkime, raštu atsakinėti į skundus, tvirtino, esą tai tikrai buvęs ponas Dogaras – atpažinęs senioką iš būdingos krypuojančios eisenos, be to, figūra buvo gunktelėjusi. Ir dar menamasis ponas Dogaras vilkėjęs laisvą, apdribusį kostiumą – pilką. Kostiumas buvęs vyriškas, tik gerokai per platus jį vilkinčiam žmogui – tikrai ne tas pats, kurį ponas Dogaras dėvėjęs per Naujųjų metų pobūvį Dakvorto klube. Po kostiumu ponas Dogaras vilkėjęs baltus marškinius, prasegtus pakaklėje. Seniokas įlipęs į taksi apie antrą valandą nakties, grįžęs kitu taksi maždaug be penkiolikos keturios. Budintysis pareigūnas (kurį komisaro pavaduotojas netrukus pažemins tarnyboje nuo jaunesniojo inspektoriaus iki konsteblio), didžiai patenkintas savimi, priėjo išvadą, esą ponas Dogaras lankėsi pas meilužę arba pas prostitutę.

Aišku, pas prostitutę, pagalvojo detektyvas Patelis. Tik, deja, ne *ponas* Dogaras.

Minėto neva geresnio už kitus Kamatipuros viešnamio madam komisaro pavaduotojui pasakė, kad jos viešnamyje galioja tvarka išjungti šviesas apie pirmą ar antrą valandą nakties – priklausomai nuo klientų antplūdžio (arba jų stokos). Išjungus šviesas, ji įsileidžianti tik tokius svečius, kurie pageidauja pasilikti iki ryto, o už visą naktį su kuria nors iš jos mergaičių madam prašydavo ne mažiau nei šimto rupijų. „Seniokas“, atvažiavęs jau po dviejų, kai viešnamis skendėjo tamsoje, pasiūlė tris šimtus rupijų ir užsiprašė pačios mažiausios mergaitės.

Detektyvas Patelis iš pradžių pamanė, kad madam veikiausiai norėjusi pasakyti „jauniausios“, bet ši patikino, neva džentelmenas tikrai prašęs ne jauniausios, o mažiausios mergaitės, šiaip ar taip, tokią ir gavęs. Aša buvusi mažytė, smulkučiukė, pasak madam, maždaug penkiolikos. Vadinasi, ne daugiau nei trylikos, spėjo komisaro pavaduotojas.

Kadangi šviesos jau buvo išjungtos ir vestibiulyje nebebuvo daugiau merginų, menamojo senio, be pačios madam ir Ašos, niekas daugiau nė nematė – jis, madam nuomone, nė nebuvęs *toks* jau senas. Kiek prisiminė madam, nebuvo ir gunktelėjęs, bet ji (kaip ir pažeminimo tarnyboje neišvengsiantis pareigūnas) pastebėjusi, kad jis vilkėjęs pilką, apdribusį kostiumą. „Jis" buvęs itin kruopščiai nusiskutęs, tik su siauručiu ūsų siūleliu – ūsus, reikia manyti, prisiklijavo, nutarė detektyvas Patelis. Šukuosena irgi buvusi gana neįprasta... čia madam iškėlė rankas aukštai viršum kaktos ir pridūrė:

– Bet virš sprando ir ausų pakirpta trumpai.

– Taip, žinau, markizės de Pompadur stilius, – suburbėjo Patelis. Žinojo, kad plaukai tikrai nebuvo pasidabravę, su visai žilomis gijomis, bet dėl viso pikto vis tiek paklausė.

– Ne, plaukai buvo juodi, su sidabrinėmis gijomis, – atsakė madam.

Niekas nepastebėjo, kada „senis" išėjo. Madam pažadino kažkokia vienuolė. Viešnamio vyresnioji kažką išgirdo – jai pasirodė, kad kažkas mėgina atidaryti duris iš gatvės pusės. Kai nuėjusi patikrinti, aptikusi už durų vienuolę – galėjo būti gal trečia valanda nakties.

– Ar daug vienuolių klaidžioja šiame rajone tokiu paros metu? – paklausė jos komisaro pavaduotojas.

– Aišku, ne! – sušuko madam.

Vienuolės ji pasiteiravusi, ko prireikę, ir vienuolė paaiškinusi ieškanti krikščionės mergaitės iš Keralos valstijos; madam ją patikinusi, kad jos įstaigoje nesą jokių krikščionių iš Keralos.

– Kokios spalvos buvo vienuolės abitas? – paklausė Patelis, nors atsakymą žinojo iš anksto – „pilkas"; taip madam ir atsakė. Atogrąžų klimato juostose pilkas vienuolės abitas – anokia keistenybė; kita vertus, pilką abitą veikiausiai ne taip jau sudėtinga sukurpti iš pilkojo kostiumo, kurį ponia Dogar vilkėjo įeidama į viešnamį. Galbūt apdribusį kostiumą ji buvo užsivilkusi ant abito, o paskui visai nesunkiai ant kostiumo užsimetė abitą; tikėtina, kad kai kurios abito ir kostiumo dalys buvo tos pačios ar bent iš tokios

pačios medžiagos. Baltieji marškiniai, ko gero, irgi turėjo ne vieną paskirtį: susuktus juos buvo galima apsivynioti apie kaklą lyg aukštą apykaklę arba prisidengti jais galvą lyg vienuolės gobtuvu. Detektyvas spėjo, kad menamoji vienuolė ūsų neturėjo. („Aišku, ne!“ – patvirtino madam.) O dėl to, kad vienuolė buvo prisidengusi galvą, madam nė negalėjo pastebėti markizės de Pompadur stiliaus šukuosenos.

Negyvą mergaitę madam aptiko taip greitai tik todėl, kad nebegalėjo užmigti: pirmiausia pratrūko rėkaloti vienas iš visai nakčiai užsibuvusių klientų, o paskui, kai jis galiausiai nutilo, madam išgirdo vandens burbuliavimą, nors arbatai buvo tikrai ne metas. Nužudytos mergaitės kambarėlyje užkunkuliavo vanduo ant kaitinimo spiralės užkaistame virdulyje – šitaip madam ir surado kūną. Jei ne ši aplinkybė, būtų atėjusi ir aštunta ar devinta valanda ryto, kol kitos prostitutės būtų pastebėjusios, kad smulkučiukė Aša dar neatsikėlusi.

Komisaro pavaduotojas paklausė madam apie tą ją pažadinusį garsą – kai kažkas klebeno duris, mėgindamas atidaryti iš gatvės. Ar garsas nebūtų buvęs lygiai toks pat, jei duris vienuolė būtų atidariusi *iš vidaus,* o paskui uždariusi paskui save? Madam pripažino, kad iš garso atskirti, iš kurios pusės daromos durys, tikrai neįmanoma; trumpiau tariant, jei nebūtų išgirdusi durų trakštelėjimo, nebūtų pamačiusi tos vienuolės. O paskui, kai sėdo į taksi važiuoti namo, ponia Dogar jau nė iš tolo nebepriminė vienuolės.

Detektyvas Patelis pasistengė kaip įmanydamas mandagiau užduoti savaime suprantamą klausimą:

– Kaip manote, ar tasai ne toks jau ir senas ponas ir vienuolė galėjo būti vienas ir tas pats asmuo?

Madam tik gūžtelėjo pečiais; ji abejojo, ar atpažintų bent vieną iš jų. Kai komisaro pavaduotojas pamėgino ją mygti, madam pasiteisino nė nespėjusi dorai prasikrapštyti akių, mat abu: ir ne toks jau senas ponas, ir vienuolė – pažadinę ją iš miego.

Kai detektyvas Patelis grįžo namo, Nensė dar nebuvo pabudusi; jis suskubo atspausdinti ir itin kritišką ataskaitą, kuri nuridens budintį pareigūną karjeros laiptais žemyn – į kriminalinių nusikal-

timų skyriaus korespondencijos padalinį. Komisaro pavaduotojas norėjo būti namie, kai pabus žmona, be to, nenorėjo skambinti Inspektoriui Dharui ir daktarui Daruvalai iš policijos nuovados. Tegul jie dar šiek tiek pamiega, maloningai nutarė detektyvas Patelis.

Komisaro pavaduotojas išsiaiškino, kad Ašai buvo švariai nusuktas sprandas dėl dviejų priežasčių: pirma, ji buvo labai smulki, ir antra – buvo visiškai atsipalaidavusi. Rahulas veikiausiai įkalbėjo ją atsigulti kniūbsčią, tarsi pageidaudama sekso būtent tokia poza. Tik seksu, savaime aišku, nė nekvepėjo. Pajuodę prostitutės paakiai ir gili kraujosruva ant kaklo, iškart po smakru, piršo išvadą, kad ponia Dogar iš užnugario sugriebė Ašą už veido, o tada staigiai atlošė smulkučiukės mergaitės galvą, suktelėjo į vieną pusę – ir kaklo kaulai neišlaikę trakštelėjo.

Tada Rahulas apvertė Ašą aukštielninką – kad galėtų palikti ant pilvo tradicinį piešinėlį. Pats piešinys, nors iš esmės niekuo nesiskyrė nuo ankstesniųjų, vis dėlto buvo nutepliotas ne taip kruopščiai, tartum paskubomis, o tai gerokai stebino – niekas ponios Dogar iš viešnamio nevijo, skubėti jai nebuvo kur. Ir vis dėlto kažin kas mygo Rahulą pasiskubinti. Užtat nuo minėtos „naujos ir bauginančios" nusikaltimo detalės detektyvui Pateliui kone susuko vidurius. Apatinė negyvos mergaitės lūpa buvo kiaurai perkąsta. Šitaip žiauriai įkąsti, kol Aša dar buvo gyva, tikrai nebuvo įmanoma – jos riksmas būtų sukėlęs ant kojų visą viešnamį. Na jau ne, žudikas aukai įkando jau negyvai, jau po to, kai papuošė jos pilvą piešinėliu. Be to, ir žaizda kraujavo pernelyg negausiai, tai neabejotinai įrodė, jog Ašai įkąsta, kai jos širdis jau nebeplakė. Vadinasi, sumanymas aukai įkąsti ir vertė ponią Dogar skubintis piešti, dingtelėjo policininkui. Žudikė negalėjo sutelkti dėmesio ir deramai baigti piešinio – ją pernelyg gundė Ašos apatinė lūpa.

Nors kraujo ištryško visai nedaug, Rahulas vis tiek išsitepė, o tai jai buvo neįprasta. Tikriausiai tai ponia Dogar įjungė elektrinę spiralę ir užkaitė virdulį; jos veidas ar bent jau lūpos turėjo būti išterlioti prostitutės krauju. Kai vanduo sušilo, Rahulas tikriausiai pamirkė kokį negyvos mergaitės rūbo kampą ir apsišluostė kraują. O tada jau – vienuolės pavidalu – nešė kudašių, visai pamiršusi

kaistantį vandenį. Vanduo užburbuliavo – ir prišaukė madam. Sumanymas apsimesti vienuole buvo neblogas, bet visais kitais atžvilgiais Rahulas šį darbą atliko labai jau atgrubnagiškai.

Nensė pabudo apie aštuntą, ją kamavo pagirios, bet detektyvas Patelis nė akimirkos nesudvejojęs išklojo žmonai viską, kas atsitiko naktį. Paskui išgirdo, kaip ji žiaukčioja vonioje. Komisaro pavaduotojas pirmiau paskambino aktoriui, tada – scenaristui. Dharui pasakė apie perkąstą aukos lūpą, gydytojui – ne; kalbėdamas su daktaru Daruvala detektyvas norėjo ypač pabrėžti, kaip svarbu parašyti Dharui kuo geresnį scenarijų pietums su ponia Dogar. Patelis abiem pasakė turįs suimti Rahulą šiandien pat – tam, kad gautų arešto orderį, įkalčių, tegul ir netiesioginių, vylėsi turįs pakankamai. Taigi, sulaikyti ją veikiausiai galėsiąs, o štai ar pakaks įrodymų pateikti kaltinimus – jau kitas klausimas. Čia jau detektyvui teko kliautis aktoriaus ir scenaristo pagalba: kad sulaikytosios nereikėtų tuojau ir paleisti, juodu turėjo pasirūpinti, kad per pietus atsitiktų dar kas nors.

Komisaro pavaduotoją Patelį kiek padrąsino vienas dalykas, apie kurį jam papasakojo anas vėpla lengvatikis pareigūnas. Kai užsimaskavusi ponia Dogar išlipo iš taksi ir nušliurino į namus, šviesos įsižiebė pirmame aukšte – ne miegamajame – ir liko degti netgi įdienojus. Komisaro pavaduotojas vylėsi, kad Rahulas piešė.

Savo ruožtu daktaras Daruvala po penkių bemaž bemiegių naktų įsitikino, kad tai dar ne pabaiga: viltims kaip reikiant išsimiegoti kol kas nebuvo lemta išsipildyti – net Naujųjų metų rytą jį pažadino anksti. Sausio pirmąją nebuvo numatyta jokių operacijų, nereikėjo priimti ir jokio ligonio, tad gydytojas vylėsi pūsiąs į akį kiek lenda. Bet, vos sulaukęs žinių iš detektyvo Patelio, scenaristas pats nedelsdamas paskambino Džonui D. Iki pietų Dakvorto klube nuveikti reikėjo dar labai daug ką, taip pat ir viską deramai surepetuoti, o tai gana kebli užduotis, nes vaidmuo buvo numatytas ir ponui Setnai. Komisaro pavaduotojas jau spėjo pranešti apie tai senajam patarnautojui.

Apie Ašos apatinę lūpą Farokas sužinojo iš Džono D.

– Reikia manyti, Rahulas galvojo apie *tave*! – sušuko daktaras Daruvala.

– Ką gi, mes jau žinome apie jos įjunkį kandžiotis, – atsakė gydytojui Dharas. – O pirmasis, kuriam ji krimstelėjo, atrodo, buvai *tu*.

– Kaip dar šitai reikėtų suprasti? – apstulbo daktaras Daruvala; Džonas D. dar nebuvo jam pasakęs, kad ponia Dogar prisipažino suleidusi dantis į gydytojo kojos nykštį.

– Viskas prasidėjo nuo tavo dešinės kojos nykščio dar Goa, – paaiškino Džonas D. – Tai Rahulas tada tau įkando. Tu niekada ir neklydai: tai tikrai būta ne beždžionės.

Ne ta Madu

Tą pirmadienį Didžiojo Mėlynojo Nilo cirke Džunagadhe dramblio numintą vaikiščią, likus dar gerokai laiko iki pirmojo šėrimo mėsa, pažadino nesiliaujantis liūtų kosčiojimas; jie urzgavo čia garsėliau, čia pritildami – ritmingai, tarsi kvėpavimo tempu. Rytas toje Gudžarato srityje išaušo gana žvarbus. Pirmąsyk per visą gyvenimą Ganešas išvydo savo kvapą šaltame ore, o kvėpuojant liūtams iš narvų pliūpčiojo ištisi garų debesys.

Musulmonai atgabeno medinį vežimaitį, kaupiną mėsos, gausiai nutūptą musių. Jie iškėlė visą vežimo dugną ir padėjo ant žemės tarp virėjo palapinės ir stambiųjų kačių narvų – ant lentos, didumo daugmaž su dvivėrėmis durimis, kūpsojo kaugė žalios jautienos. Net žvarbiame ryto ore debesys musių dūzgė viršum mėsos, kurią Čandra čia pat kibo rūšiuoti. Kartais į jautieną įsimaišydavo ir avienos gabalų, ir šią virėjas skubindavosi atskirti. Aviena buvo per brangi, kad sušertum tigrams ir liūtams.

Stambiosios katės jau pasiuto riaumoti: plėšrūnai užuodė mėsą, o kai kurie net matė, kaip virėjas išsirankioja gardesnius avienos gabalus. Jei dramblio numintą vaikiščią ir išgąsdino liūtų bei tigrų, godžiai draskančių žalią mėsą, reginys, daktaras Daruvala to niekada nesužinos, taip pat nesužinos, ar luošys pasijuto prislėgtas matydamas, kaip liūtai slidinėja įmynę į mėsos taukus. Tai buvo viena iš labai nedaugelio cirko gyvenimo detalių, kurios gydytojui keldavo šleikštulį.

Dar tą patį pirmadienį kažin kas sumanė pasipiršti Madu. Kaip ir derėjo, su šiuo pasiūlymu būsimasis jaunikis pirmiausia kreipėsi į poną ir ponią Dasus. Arenos administratorius su žmona gerokai nustebo. Juk mergaitė dar netgi nepradėjo treniruotis, o kadangi buvo visiškai nepamokyta, net nesušmėžavo tarp kitų artistų; vis dėlto kažkoks ponas įsigeidė ją vesti: tvirtino sekmadienį atėjęs pažiūrėti vėlyvojo cirko vaidinimo – ten mergaitė ir kritusi jam į akį. Ir še tau: jau kitą rytą jis prisistato cirko vyresnybei prisipažinti apie staiga įsiplieskusią amžiną meilę iš pirmo žvilgsnio!

Bengalas arenos administratorius su žmona turėjo savų vaikų, bet nė vienas jų nepageidavo susieti viso gyvenimo su cirku. Tačiau ponas ir ponia Dasai treniravo begalę kitų vaikų, išugdė nemaža cirko akrobatų; tiems savo kone įvaikiams jie visada būdavo geri, elgdavosi su jais padoriai, o ypač sergėjo mergaites. Šiaip ar taip, deramai išmokytos, tos mergaitės nebuvo visiškai bevertės – ir ne tik cirke. Atsiskleisdavo jų žavesys, be to, jos užsidirbdavo ir šiek tiek pinigų, tik neturėdavo kur išleisti, tad arenos administratorius su žmona tiesiog kaupdavo tuos pinigus jų kraičiui.

Ponas ir ponia Dasai sąžiningai patardavo mergaitėms, išsakydavo savo nuomonę, ar vedybiniai pasiūlymai verti dėmesio, ar juos verta priimti arba bent derėtis; paprastai jie visas savo įdukras padoriai ištekindavo, prisidėdavo ir prie jų kraičio. Arenos administratorius su žmona taip prisirišdavo prie cirko vaikų, kad neretai atsisveikindavo plyštančia širdimi. Anksčiau ar vėliau beveik visos mergaitės iškeliaudavo iš cirko, o tos, kurios likdavo, tapdavo trenerėmis.

Tačiau Madu buvo dar labai jauna, jos sugebėjimai dar visiškai nespėjo atsiskleisti, be to, neturėjo ir jokio kraičio. Ir atsitik tu man: jos įsigeidžia turtingas džentelmenas, gerai apsirengęs, tikras miestietis, turįs Bombėjuje nekilnojamojo turto, besisukantis pramogų versle. Negana to, kad jis pasiperša Madu, dar ir pribloškia poną ir ponią Dasus dosnumu: vargšę mergaitę jis imsiąs į žmonas ir *be* kraičio. Be jokios abejonės, ikivedybinėse derybose nebuvo apsieita be tam tikrų diskusijų esminiais klausimais, tai yra aptarta arenos administratoriui ir jo žmonai prideranti kompensacija, mat

(ką gali žinoti?) galbūt Madu vieną gražią dieną taptų tikra Didžiojo Mėlynojo Nilo žvaigžde. Vis dėlto, pono ir ponios Dasų nuomone, jiems buvo pasiūlytas išties nemenkas atlygis už paniurėlę mergiotę, iš kurios galbūt niekad neišeitų cirko akrobatė. Tai anaiptol ne tas atvejis, kai tenka išsiskirti su miela mergaite, prie kurios jie per ilga prisirišo, kurią spėjo ir pamilti, – su Madu persimesta vos keliais žodžiais, dorai net nesusipažinta.

Galbūt bengalams ir galėjo ateiti į galvą paklausti gydytojo ar misionieriaus nuomonės, galbūt ponas ir ponia Dasai dėl būsimosios santuokos galėjo pasitarti bent jau su Dipa, tačiau žemaūgio žmona vis dar sirgo. Tai kas, kad būtent Dipa įžvelgė mergaitės galimybes tapti bekaule akrobate? Žemaūgio žmona tebebuvo prikaustyta prie patalo savo palapinėje. Be to, cirko administratorius šiek tiek griežė dantį ant Vinodo. Ponas Dasas pavydėjo žemaūgiui jo taksi verslo; po to, kai pasitraukė iš Didžiojo Mėlynojo Nilo, Vinodas nesikuklindavo pasigirti savo sėkme, dar ir gerokai pagražindamas. O arenos administratoriaus žmona jautėsi nepalyginti pranašesnė už žemaūgio žmoną, taigi tartis su Dipa jai būtų buvę per žema, net jeigu Dipa būtų buvusi sveika. Be to, ponia Das greitai įtikino vyrą, kad šios piršlybos – tikrai naudingas sandėris. (Kam jau kam, o Dasams – iš tiesų naudingas.)

Jeigu pačios Madu pasiūlymas tekėti nesudomintų, jie nevarytų kvaišelės mergiščios iš cirko, tačiau jei tai netikėlei mergiotei pakaktų sveiko proto suvokti, kokia laimė nukrito iš dangaus, arenos administratorius ir jo žmona sutiktų ją išleisti, išlydėtų su visais palaiminimais. Apie luošą jos brolį ponas iš Bombėjaus, regis, nieko nežinojo. Ponas ir ponia Dasai jautėsi šiek tiek atsakingi už tą dramblio numintą bernioką ir negalėjo palikti jo likimo valiai; juodu nusprendė, kad bus išmintingiausia pažadėti daktarui Daruvalai ir Martinui Milzui, jog suteiksią Ganešui visas įmanomas galimybes siekti sėkmės. Arenos administratorius ir jo žmona visiškai nesijautė įsipareigoję kalbėtis su Dipa apie Ganešo ateitį, šiaip ar taip, tą šlubą vaikiščią aptiko ne ji – ji tikino atradusi tik bekaulę mergaitę. Be to, dar gali būti ir taip, kad žemaūgio žmona susigriebusi kokią nors užkrečiamą ligą.

Skambutis gydytojui arba misionieriui mažų mažiausiai būtų buvęs suprantamas mandagumo gestas. Tačiau cirke nebuvo telefono; norint paskambinti, būtų reikėję važiuoti į paštą ar į telegrafą. Bet Madu gerokai nustebino arenos administratorių ir jo žmoną tučtuojau ir besąlygiškai priimdama pasiūlymą tekėti. Pasipiršęs ponas jai visai nepasirodė per senas (šito labiausiai baiminosi ponas Dasas), ji nepasibjaurėjo ir jo išvaizdos trūkumais (ponios Das nuomone, kaip tik tai galėjo būti rimčiausia kliautis). Cirko administratoriaus žmoną purtė vien pažvelgus į pono veidą bjaurojantį randą – veikiausiai likusį po nudegimo, spėjo ji, – tačiau Madu apie tai net neužsiminė, atrodė, kad mergaitei tas kraupus trūkumas išvis nė motais.

Galbūt nujausdamas, kad daktaras Daruvala nieku gyvu tam nepritars, cirko administratorius apdairiai pasiųs telegramą Martinui Milzui; misionierius ponams Dasams sukėlė ne tokio susikausčiusio žmogaus įspūdį, jų nuomone, tai turėjo reikšti, kad jis ir lengviau sukalbamas. Be to, atrodė, kad jėzuitui mergaitės perspektyvos rūpi šiek tiek mažiau – ar bent jau gydytojo nerimas buvo aiškiau matyti. Ir dar, kadangi Šventojo Ignoto misija minėjo garbingą jubiliejų, mokyklos raštinė buvo uždaryta, vadinasi, telegramą Martinas gausiąs ne anksčiau nei antradienį. Tuo metu ponas Gargas jau bus parsivežęs jaunąją žmoną į „Šlapiąjį kabaretą".

Savaime aišku, bengalas nepamiršo ir savų interesų, tad pasistengė, kad telegramos tekstas skambėtų kuo optimistiškiau.

> TOJI MERGAITĖ MADU / JOS LAIMINGA DIENA / PIRŠLYBOS ITIN PALANKIOMIS SĄLYGOMIS, JAUNIKIS PUSAMŽIS, BET KLESTINTIS VERSLININKAS / JI PATI ŠITO NORI, NORS JO GALBŪT DAR NEMYLI, NEPAISO NETGI JO RANDO / LUOŠASIS BERNIUKAS LIEKA ČIA, JAM SUTEIKIAMA GALIMYBĖ SUNKIAI DIRBTI / GALITE BŪTI RAMŪS / DASAS

Kai žinia pasiekė daktarą Daruvalą, jis įmanydamas būtų pats sau užtvojęs: juk turėjo tai numatyti! Dėl kokios kitos priežasties

ponas Gargas būtų teiravęsis Randžito Didžiojo Mėlynojo Nilo adreso? Juk aišku, kad ponas Gargas, kaip ir daktaras Daruvala, gerai žinojo, kad Madu nemoka skaityti; Žmogus Rūgštis nė neketino rašyti mergaitei laiško. Ir dar, pranešęs Farokui žinią (kad Gargas klausė cirko adreso), ištikimasis sekretorius užmiršo paminėti, jog Gargas dar pasiteiravęs, *kada* gydytojas turįs grįžti iš Džunagadho. Tą patį sekmadienį, kai daktaras Daruvala išvyko iš cirko, ponas Gargas nuskubėjo ten.

Faroko toli gražu neįtikino Vinodo versija, esą Gargas iki ausų įsimylėjęs Madu, tad niekaip negalėjęs su ja išsiskirti. Galbūt ponas Gargas pats nesitikėjo, kad šitaip baisiai jos ilgėsis, aiškino žemaūgis. Dipa savo ruožtu pabrėžė, koks reikšmingas esąs faktas, kad Žmogus Rūgštis iš tiesų *vedė* Madu, o jeigu jau vedė, vadinasi, tikrai neketina siųsti jos atgal į viešnamį. Žemaūgio žmona net pridūrė, kad Madu, ko gero, tai tikrai buvusi laiminga diena.

Tačiau jubiliejaus dieną šios naujienos daktaro Daruvalos nepasieks. Joms teks palūkėti. O drauge su jomis lauks ir kur kas prastesnė žinia. Ją pirmasis išgirs Randžitas. Sekretorius savo nuožiūra nutars kol kas apsaugoti gydytoją nuo tokių blogų naujienų – be jokios abejonės, nedera pirmąją naujųjų metų dieną užgriūti žmogaus su šitokia žinia. Tačiau Tatos Du kabinetas netgi šventinį pirmadienį dirbo visu pajėgumu – Tatai Du nebūdavo jokių švenčių. Randžitui apie bėdą pranešė sukriošėlis daktaro Tatos sekretorius misteris Subašas. Du seni sekretoriai skalijo telefonu kits ant kito lyg du itin priešiškai nusiteikę, bet bedančiai šunys.

– Turiu kai ką pranešti, bet tik pačiam daktarui, – pareiškė misteris Subašas, net nesiteikęs prisistatyti.

– Tada turėsite palaukti iki rytojaus, – pasakė tam puspročiui Randžitas.

– Skambina misteris Subašas, iš daktaro Tatos kabineto, – vis dėlto prisistatė sekretorius, gana įsakmiai.

– Vis tiek teks palaukti iki rytojaus, – nepasidavė Randžitas. – Daktaro Daruvalos šiandien čia nėra.

– Tai svarbi informacija – daktaras tikrai norėtų sužinoti kuo skubiau, – pareiškė misteris Subašas.

– Tada pasakykite man, – pasiūlė Randžitas.

– Na... jai pasitvirtino, – dramatiškai pranešė misteris Subašas.

– Turėsite šiek tiek paaiškinti, – tarė Randžitas.

– Toji mergaitė, Madu – jos ŽIV mėginys teigiamas, – patikslino misteris Subašas.

Randžitas sumojo, kad ši žinia prieštarauja įrašui, kurį buvo matęs Madu sveikatos lape; Tata Du pats buvo pranešęs daktarui Daruvalai, kad Madu tyrimo rezultatas neigiamas. Randžitas nutuokė, kad, žinodamas, jog Madu – ŽI viruso nešiotoja, daktaras Daruvala nė už ką nebūtų išleidęs jos į cirką.

– ELISA testas teigiamas, rezultatai patvirtinti ir „Western Blot" tyrimu, – porino misteris Subašas.

– Bet daktaras Tata pats pranešė daktarui Daruvalai, kad Madu tyrimų rezultatai *neigiami*! – pasišiaušė Randžitas.

– Tai buvo ne tos Madu tyrimų rezultatai, – lyg niekur nieko pareiškė senasis misteris Subašas. – Jūsiškės Madu rezultatas teigiamas, ji – viruso nešiotoja.

– Tai iš tiesų didelė klaida, – pareiškė Randžitas.

– Tai *jokia* klaida, – pasipiktino misteris Subašas. – Paprasčiausiai buvo dvi Madu. – Tarsi šiuo atveju kas nors galėtų būti „paprasčiausiai".

Visą šį telefoninį pokalbį Randžitas uoliai atspausdino mašinėle ir padėjo ataskaitą ant daktaro Daruvalos stalo; remdamasis nauja informacija, medicinos sekretorius drąsiai galėjo daryti išvadą, kad ponas Gargas ir Madu kits kitą apdovanojo ne vien chlamidijomis, bet ir šiuo tuo rimčiau. Tačiau kai ko Randžitas negalėjo žinoti, o būtent – kad ponas Gargas nuvažiavo į Džunagadhą ir atsiėmė Madu iš cirko; galbūt Gargas sumąstė susigrąžinti mergaitę į Bombėjų tik sužinojęs, kad Madu *nėra* ŽI viruso nešiotoja, o gal ir ne. „Šlapiojo kabareto" ir Kamatipuros viešnamių pasaulyje tam tikras fatalizmo lygis – gyvenimo standartas.

Žinia apie ne tą Madu daktaro Daruvalos irgi kol kas nepasieks. Kokia prasmė skubintis pranešti tokias pragaištingas naujienas? Šiaip ar taip, Randžitas juk manė, kad Madu – vis dar Džunagadhe, vis dar cirke. O ponas Gargas – ką gi, daktaro Daruvalos sekre-

torius neabejojo, kad Žmogus Rūgštis nė kojos nebuvo iškėlęs iš Bombėjaus, bet klydo. Kai į daktaro Daruvalos kabinetą paskambino Martinas Milzas, Randžitas neįžvelgė būtinybės pasakyti misionieriui, kad Madu vis dėlto – ŽI viruso nešiotoja. Martinas norėjo, kad gydytojas iš naujo aptvarstytų jam žaizdas, mat tėvas rektorius išsakęs nuomonę, jog švarūs tvarsčiai labiau pritiktų jubiliejaus iškilmėms. Randžitas Martinui pasakė, kad gydytojo reikėtų ieškoti namie. Tačiau Farokas buvo iki ausų pasinėręs į darbus – su Džonu D. ir senuoju ponu Setna repetavo būsimuosius pietus su Rahulu, tad ragelį pakėlė Julija ir pažadėjo perduosianti žinią gydytojui. Ji gerokai nustebo išgirdusi, kad Dharo brolį dvynį apkandžiojo tarsi ir pasiutusi šimpanzė. Savo ruožtu nustebo ir Martinas, jis net pasijuto skaudžiai užgautas, kad daktaras Daruvala nė žodeliu neprasitarė žmonai apie tą nelaimingą atsitikimą.

Julija mandagiai priėmė jėzuito kvietimą atvykti į jubiliejaus proga rengiamą arbatėlę su užkandžiais. Ji netgi pažadėjo pasirūpinsianti, kad Farokas atvyktų į Šventojo Ignoto misiją dar prieš iškilmių pradžią – tuomet jam į valias užteksią laiko iš naujo aptvarstyti Martinui žaizdas. Scholastas padėkojo Julijai, bet, vos padėjo ragelį, jį užgriuvo neįveikiamas svetimumo jausmas. Indijoje jis dar neišbuvo nė savaitės, ir staiga paaiškėjo, kad viskas, kas nepažįstama, iš jo reikalauja duoklės.

Pirmų pirmiausia Martiną pritrenkė tėvo Julijono reakcija į jo išpažintį. Tėvas rektorius buvo nekantrus ir linkęs ginčytis, išrišimą suteikė lyg nenoromis, skubotai, o paskui, gana netikėtai, iškart pareikalavo, kad Martinas kaip nors susitvarkytų savo purvinus, kraujo prisisunkusius tvarsčius. Kunigas ir scholastas iškart įklimpo į keblią padėtį, kai iš esmės nesuprato vienas kito. Kai Martinas Milzas per išpažintį prisipažino kur kas labiau mylįs luošąjį berniuką, o mažametės prostitutės išvis nepajėgsiąs taip pamilti, tėvas Julijonas jį pertraukė ir pasiūlė mažiau kvaršinti galvą dėl savo sugebėjimų mylėti. Tuo tėvas rektorius norėjo pasakyti, kad Martinui derėtų daugiau dėmesio skirti Dievo meilei ir Dievo valiai, o savo paprastą žmogišką vaidmenį vertinti kukliau. Juk Martinas esąs Jėzaus draugijos narys, tad atitinkamai turėtų ir elgtis; jis – ne koks

egocentriškas socialinis darbuotojas, ne koks kilniaširdis geradarys, be paliovos pats save vertinantis, kritikuojantis ir pašlovinantis.

– Tų vaikų likimą lemsi ne tu, – rėžė tėvas Julijonas scholastui. – Ir nė vienas iš jų nesikankins nei daugiau, nei mažiau dėl to, kad *tu* juos myli, ar dėl to, kad *tu* nesugebi jų pakankamai mylėti. Pasistenk liautis tiek daug galvojęs apie save. Tu – tiktai Dievo valios įrankis, ir ne pats save tokį sukūrei.

Misionieriui tai nuskambėjo pernelyg tiesmukai, negana to, Martinas Milzas gerokai sutriko. Regis, tėvo rektoriaus nuomone, vaikai jau niekur nebegali pabėgti nuo savo lemties, o šitoks požiūris jėzuitui – pernelyg jau kalvinistiškas; Martinas pabūgo, kad tėvą Julijoną bus per daug paveikęs ir hinduizmas – visos tos šnekos apie vaikų „likimą“ labai jau trenkė tikėjimu karminiais dalykais. O kuo jam užkliuvo socialiniai darbuotojai? Kas gi čia blogo? Argi patsai šventasis Ignotas Lojola nebuvo itin uolus socialinis darbuotojas? O gal tėvas rektorius norėjo pasakyti tik tiek, kad Martinui nedera pernelyg *asmeniškai* rūpintis cirko vaikų likimu? Jeigu scholastas ir įsikišo į jų gyvenimą, mėgindamas padėti, tai dar anaiptol nereiškė, kad nuo šiol jis turi jaustis atsakingas už kiekvieną juos ištikti galinčią smulkmeną.

Pakliuvęs į tokias dvasines ūkanas, Martinas Milzas išėjo pasivaikščioti po Mazagaoną ir nejučia nuklydo į čia pat plytintį lūšnyną – tą patį, kurį pirmiausia jam parodė daktaras Daruvala, tą patį, kuriame kadaise buvo sukamas filmas ir kuriame nenaudėlė jo motina nualpo, kai ją užmynė ir palaižė karvė. Martinas prisiminė, kaip apsivėmė, išsisvėręs pro važiuojančio automobilio dureles.

Vėlyvą šio įtempto pirmadienio rytą gyvenimas lūšnyne virte virė, bet misionieriui pasirodė paprasčiau šitą apgailėtiną egzistenciją matyti mikrokosminiu lygmeniu, tad, užuot apžvelgęs Sofijos Zuber kelią kiek akys aprėpia, Martinas kiūtino panarinęs galvą ir nudelbęs akis į savo lėtai judančias kojas. Šitaip daugumos lūšnyno gyventojų jis matė tiktai pėdas daugmaž iki čiurnų; veidus regėjo tik vaikų – vaikai, savaime aišku, kaulijo išmaldos. Į jo akiplotį pateko ir ėdesio ieškančių šunų letenos bei šniukštinėjančios nosys. Pamatė jis ir mopedą, įstumtą, o gal su visu vairuotoju įgriuvusį

į atliekų nutekamąjį griovį; vairas apipintas serenčių girlianda, tarsi mopedas būtų paruoštas kremuoti. Paskui Martinas išvydo karvę – ne tik kanopas, o visą karvę, nes gyvulys tysojo paslikas. Apeiti ją buvo ne taip lengva. Martinas ir iki tol sliūkino koja už kojos, bet, vos stabtelėjęs, išsyk pasijuto supamas minios; kiekviename turistams skirtame vadove turėtų būti įrašytas patarimas didelėmis raidėmis: jeigu eini per lūšnyną – šiukštu nė akimirką nesustok.

Atgręžusi ilgą, orų ir liūdną snukį, karvė žvelgė į jį musių aptūptomis akimis. Glotniame gyvulio šone šlapiavo kruvinas lopas: atrodė, tik nubruožtas žalo kailio lopinėlis, nuobrozda ne didesnė už žmogaus kumštį, tačiau joje knibždėte knibždėjo musių. Bet iš tiesų ta pažiūrėti nekalta nuobrozda buvo gili žaizda – karvę kliudė automobilis, gabenantis laivo stiebą, kuris ir susmigo gyvuliui į šoną. Tačiau Martinas susidūrimo nematė, o aplinkui šurmuliuojanti minia neleido jam kaip reikiant įžiūrėti karvės mirtinos žaizdos.

Staiga minia prasiskyrė praleisdama procesiją – Martinas išvydo tik srautą paklaikėlių, barstančių gėles. Kai maldininkai praplūdo pro šalį, karvė liko nuberta rožių žiedlapiais, keletas net prikibo prie žaizdos drauge su musėmis. Viena karvės koja styrojo ištiesta – gyvulys gulėjo ant šono – ir beveik siekė šaligatvio kraštą. O ten, nutekamajame griovyje, vos per sprindį nuo karvės kanopos, nekliudomas pūpsojo (neabejotinai) žmogaus išmatų kupstas. Iškart už tos taikiai gulinčios ir niekam nekliūvančios šūdų krūvelės prekijas buvo įsirengęs prekystalį. Jis siūlė kažką, kas Martinui Milzui pasirodė visai beprasmė prekė – galaižin kokie ryškiai raudoni milteliai, bet misionierius abejojo, ar tai galėtų būti kokie prieskoniai ar išvis kas nors valgoma. Šiek tiek miltelių nubyrėjo į griovį, mirguliuojančios raudonos dulkelytės aplipo ir karvės kanopą, ir išmatų krūvelę.

Štai tokį Indijos mikrokosmą išvydo Martinas: mirtinai sužalotą gyvulį, religinę procesiją, tirštus musių debesis, neįtikėtinai ryškias spalvas, žmonių įpročio šikti kur pakliūva liudijimus – ir visa tai, savaime aišku, buvo persmelkta gausybe įvairiausių susimaišiusių kvapų. Misionierius buvo perspėtas: jeigu nesugebėsiąs pažvelgti toliau, kas slypi už šito apgailėtino luobo, Šventojo Ignoto

misijai iš jo bus ne kažin kiek naudos – kaip, beje, ir bet kuriai misijai bet kokiame panašiame pasaulyje. Giliai sukrėstas scholastas susimąstė, ar išties turi pakankamai smarvės tapti kunigu. Martino dvasinė būsena buvo visai išklibusi, tad galima tik džiaugtis, jog žinios apie Madu jį pasieks tik kitą dieną.

Parvežk mane namo

Dakvorto klubo Damų sode virš lapinės spinduliavo vidurdienio saulė. Tačiau bugenvilijų sąžalynai buvo tokie tankūs, kad saulės spinduliai prasismelkė tik pro siauručius, lyg smeigtuku pradurtus plyšelius, nužerdami staltieses ryškios šviesos karoliukais tartum pabirusiais vėrinio briliantais. Nensė pakišo delnus po plonais kaip adata spinduliais. Kai ji žaidė su šviesa, mėgindama vestuviniu žiedu sugauti atspindį, detektyvas Patelis prabilo.

– Neprivalai būti čia, mieloji, – tarė jai vyras. – Juk žinai, bet kada gali važiuoti namo.

– Aš noriu čia būti, – atsakė Nensė.

– Norėčiau tave perspėti: nesitikėk, kad pajusi pasitenkinimą, – kalbėjo komisaro pavaduotojas. – Kažkodėl net kai pavyksta juos pričiupti, pasitenkinimo pilnatvės taip ir nesulauki.

Daktaras Daruvala, be paliovos dirsčiojantis į laikrodį, tarstelėjo:

– Ji vėluoja.

– Jie *abu* vėluoja, – atsiliepė Nensė.

– Dharas ir *turi* vėluoti, – priminė jai policininkas.

Dharas laukė virtuvėje. Taip buvo sutarta: kai antroji ponia Dogar ateis, ponas Setna įdėmiai stebėsiąs, kaip auga jos susierzinimas, o kai jam pasirodysią, kad ji jau sudirgusi kaip reikiant, pasiųsiąs Dharą pas ją. Daktaras Daruvala rėmėsi teorija, kad sudirgimas turėtų priversti Rahulą elgtis neapdairiai.

Tačiau kai ji vis dėlto atėjo, nedaug trūko, kad jie būtų jos nepažinę. Tai, ką ji vilkėjo, Vakarų moterys paprastai vadina „maža juoda suknute“: sijonas buvo trumpas, į apačią truputį platėjantis, suknelės liemuo – aptemptas, pailgintas, liekninantis. Nedidelė,

stangri ponios Dogar krūtinė – atidengta kaip tik tiek, kiek reikia. Jeigu dar būtų užsimetusi juodą drobinį švarkelį, dingtelėjo daktarui Daruvalai, atrodytų visai kaip moteris, atėjusi į dalykinį susitikimą. Be švarkelio tokia apranga labiau tiktų kokiam kokteilių vakarėliui Toronte. Tarsi tamtyč skirta dakvortiečiams paerzinti, suknelė buvo be rankovių, tik su siaurutėmis petnešėlėmis; taigi, raumeningi Rahulo pečiai ir žastai, ką jau kalbėti apie plačią krūtinę, masyvumu tiesiog badė akis. Ji pernelyg raumeninga, kad galėtų vilkėti tokią suknelę, pagalvojo Farokas; tik paskui jam atėjo į galvą, jog veikiausiai, ponios Dogar nuomone, kaip tik tai turėjo padaryti įspūdį Dharui.

Vis dėlto iš ponios Dogar judesių nebūtum atspėjęs, kad ji suvokia esanti įspūdingų gabaritų, trykšte trykštanti fizine jėga moteris. Į Dakvorto klubo valgomąją salę ji įžengė nėmaž neagresyviai. Netgi priešingai: elgėsi mergiškai, mažne droviai; užuot žirgliojusi tiesiai prie staliuko, leido ponui Setnai paimti ją už parankės ir palydėti – tokios jos daktaras Daruvala kaip gyvas nebuvo matęs. Šitokia moteris niekada nepultų šaukštu ar šakute dzingsėti į vandens stiklinę. Tai buvo ypač moteriška moteris, iš tų, kurios veikiau prie stalo mirtų badu, nei atkreiptų į save nepageidaujamą dėmesį. Ji sėdės prie stalo šypsodamasi ir lauks Dharo tol, kol klubas užsidarys ir kas nors išveš ją namo. Matyt, detektyvas Patelis vis dėlto buvo pasirengęs tokiai permainai, nes paskubomis ėmė kuždėti scenaristui į ausį – ponia Dogar vos spėjo atsisėsti prie stalo.

– Nėra prasmės versti jos laukti, – tarė komisaro pavaduotojas. – Šiandien ji – visai kita moteris.

Farokas pasikvietė poną Setną ir liepė pranešti Džonui D., jog jam jau metas „atvykti“, o komisaro pavaduotojas nenuleido akių nuo ponios Dogar – stebėjo, ką ji daro su rankine. Staliukas buvo skirtas keturiems, kaip ir siūlė scenaristas, nors sumanymas buvo Julijos. Kai prie keturviečio staliuko sėdi tik du žmonės, tvirtino Julija, moteris rankinę paprastai pasideda ant vienos iš tuščių kėdžių, ne ant žemės – o Farokas ir siekė, kad rankinė atsidurtų ant kėdės.

– Ji vis tiek pasidėjo rankinę ant žemės, – sumurmėjo detektyvas Patelis.

Daktaras Daruvala niekaip negalėjo sutrukdyti Julijai dalyvauti ir *šįsyk*; dabar ji ir pasakė:

– Tai todėl, kad ji – netikra moteris.

– Dharas tuo pasirūpins, – patikino komisaro pavaduotojas.

Farokas neįstengė galvoti nieko kita, tik kad šitokia ponios Dogar permaina kelia jam siaubą.

– Tai dėl pastarosios žmogžudystės, ar ne? – paklausė gydytojas policininko. – Kai nužudė tą mergaitę, jai gerokai atlėgo, žmogžudystė ją paveikė kaip raminamųjų dozė, tiesa?

– Atrodo, nužudžiusi tą mergaitę ji pati pasijuto jauna, – atsakė Patelis.

– Tikriausiai jai ne taip lengva pasijusti jaunai, – nusprendė Nensė. – Tik pamanykite, kiek vargo vien tam, kad pasijustum kaip jauna mergaitė.

Sulig tais jos žodžiais prie ponios Dogar staliuko išdygo Dharas; jis nepabučiavo jos. Prisiartino jai iš užnugario, nepastebėtas, ir uždėjo abu delnus ant nuogų pečių, galbūt netgi užsikvempė, nes ji, regis, įsitempė, bet jis tik bandė paspirti jos rankinę. Kai pagaliau pavyko, ponia Dogar rankinę pakėlė ir pasidėjo ant tuščios kėdės.

– Mes užmiršome šnekučiuotis, – tarė komisaro pavaduotojas. – Juk negalime kiurksoti čia tylėdami ir akis išsproginę spoksoti į juos.

– Prašau, užmušk ją, Vidžajau, – sumurmėjo Nensė.

– Aš neginkluotas, mieloji, – pamelavo komisaro pavaduotojas.

– Kokią bausmę jai skirtų įstatymas? – paklausė policininko Julija.

– Indijoje egzistuoja ir aukščiausia bausmė, – atsakė detektyvas. – Bet retas kuris nusikaltėlis nuteisiamas mirties bausme.

– Mirties bausmė pakariant, – pridūrė daktaras Daruvala.

– Taip, bet Indijoje teisia ne prisiekusiųjų teismas, – tarė Patelis. – Nusikaltėlio likimą lemia vienas vienintelis teisėjas. Įkalinimas iki gyvos galvos sunkiųjų darbų kalėjime – kur kas dažnesnis nuosprendis už mirties bausmę. Jos nepakars.

– Reikėtų užmušti ją dabar pat, – pakartojo Nensė.

Jie matė poną Setną, kuris šmižinėjo aplink ponios Dogar stalą lyg kokia nervinga šmėkla. Užtat nematė kairės Dharo rankos – ši buvo po stalu. Tikriausiai, kaip visai pagrįstai spėjo stebėtojai, ant Rahulo šlaunies arba kelių.

– Nagi, kalbėkimės, – linksmai paragino visus Patelis.

– Velniop tave, velniop Rahulą, velniop Dharą, – rėžė Nensė Pateliui. – Tave – irgi velniop, – grįžtelėjo į Faroką. – Tavęs gal ne, tu man patinki, – pasakė Julijai.

– Ačiū, mieloji, – atsakė Julija.

– Šūdas, šūdas, šūdas, – kartojo Nensė.

– Vargšė tavo lūpa, – tuo metu sakė ponia Dogar Džonui D. Ponas Setna nuklausė šią frazę, tiek suprato ir sėdintieji Damų sode, nes matė, kaip Rahulas palietė Dharo apatinę lūpą ilgu smiliumi – tik liestelėjo, lengvai, lyg brūkštelėdama plunksnele. Apatinė Dharo lūpa švietė sodriu mėlynumu.

– Tikiuosi, šiandien tu nenusiteikusi kandžiotis, – atsakė jai Džonas D.

– Šiandien aš nusiteikusi puikiai, – pareiškė ponia Dogar. – Norėčiau žinoti, kur tu mane vesies, ką su manim darysi, – pridūrė koketiškai. Nesmagu buvo net žiūrėti – ji akivaizdžiai laikė save nuostabiai jauna ir dailia. Kai susičiaupdavo, ir šiaip gilios raukšlės abipus žiauraus burnos rėžio dar labiau pagilėdavo, šypsodamasi koketiškai papūsdavo lūpas, lyg ketindama pasidažyti prieš veidrodį. Nors makiažas žymę beveik paslėpė, vis dėlto buvo galima įžiūrėti raudoną, patinusį įdrėskimą, kertantį vieną žaliais šešėliais padažytą akies voką, dėl to ji mirkčiojo, tarsi jai graužtų pačią akį. Tačiau žaizdelė buvo visiškai menka, tik dėmesio nevertas įbrėžimas – tik tiek prostitutė, vardu Aša, ir sugebėjo padaryti mėgindama gintis: atmetė vieną ranką, galbūt dar vildamasi iškabinti Rahului akį, ko gero, sekundę ar dvi anksčiau, nei Rahulas nusuko jai sprandą.

– Kažkur persibrėžei akies voką, ar ne? – pastebėjo Inspektorius Dharas, bet nepajuto, kad ponios Dogar šlaunys būtų bent trupučiuką įsitempusios – ji suglaudė po stalu šlaunis, švelniai suspausdama jo plaštaką.

– Tikriausiai net per miegus galvojau apie tave, – svajingai sučiulbo ji. Kai užsimerkė, akių vokai sumirguliavo sidabriškai žalsvais atšvaitais lyg driežo, kai prasičiaupė, sublizgo ilgi, drėgni dantys – šiltos jos dantenos buvo stiprios arbatos atspalvio.

Džonui D., vos pažvelgus į ją, sutvinkčiojo lūpa, bet jis prisivertė laikyti delną prispaustą prie vidinės jos šlaunies pusės. Nuo šios scenarijaus dalies jį stačiai pykino. Nelauktai netikėtai Dharas sviedė klausimą:

– Na kaip, ar nupiešei man paveikslėlį, ko norėtum?

Dabar jau jis pajuto, kaip įsitempė abiejų jos šlaunų raumenys – kojomis ji dar tvirčiau suspaudė jo ranką, be to, kietai sučiaupė lūpas, o plačiai atmerktos akys smigo į jo lūpą.

– Tik jau nesitikėk, kad parodysiu juos *čia*, – tarė ponia Dogar.

– Leisk bent dirstelėti, – ėmė melsti Džonas D. – Kitaip pernelyg skubinsiuos valgyti.

Jei jo nebūtų taip skaudžiai žeidęs vulgarumas, ponas Setna būtų atsidūręs tikrame svetimų pokalbių klausytojo rojuje; patarnautojas visas drebėjo, ir krečiamas pasipiktinimo, ir slegiamas atsakomybės. Senajam parsui atrodė, kad dabar itin keblus momentas nešti jiems valgiaraštį, bet gerai žinojo privaląs būti kuo arčiau rankinės.

– Šlykštu net pagalvoti, kokiais kiekiais žmonės kemša į save maistą, kas gali būti bjauriau, nei apsiryti? – aiškino ponia Dogar. Dharas pajuto, kaip atsileido jos šlaunys; atrodė, kad išlaikyti dėmesį sutelktą ji įstengia visai trumpai, kaip vaikas, galėjai pamanyti, kad seksualinė įtampa atslūgo dėl visiškai nekaltos priežasties – vos paminėjus maistą.

– Galime ir išvis nevalgyti – juk dar nieko neužsisakėme, – priminė jai Dharas. – Galėtume dabar pat ir išeiti, – pasiūlė jis, bet tai tardamas jau buvo pasiruošęs, jeigu prireiktų, sulaikyti ją kėdėje kaire ranka. Džoną D. būtų apėmęs siaubas vien nuo minties, kad gali atsidurti vienudu su ja „Oberojaus“ ar „Tadž Mahalo“ numeryje, bet jis žinojo: detektyvas Patelis nieku gyvu nebeišleis Rahulo iš Dakvorto klubo. Vis dėlto ponia Dogar buvo tokia stipri, kad jai beveik pavyko atsistoti, nepaisant prie kėdės slegiančios Dharo

rankos. – Tik vieną piešinėlį, – maldavo jos aktorius. – Nagi, parodyk man bent ką nors.

Rahulas lėtai iškvėpė orą per nosį.

– Aš pernelyg gerai nusiteikusi, kad ant tavęs supykčiau, – pasakė. – Bet žinok: tu tikras neklaužada, baisiai išdykęs berniukas.

– Parodyk, – neatlyžo Dharas. Jam pasirodė, kad jos šlaunimis perbėgo nesąmoningas virpulys, panašus į tą, koks kartais nuvilnija arklio šonu ir būna matomas plika akimi. Kai ji pasisuko paimti rankinės, Džonas D. pakėlė akis į poną Setną, bet senąjį parsą, regis, surakino scenos baimė; patarnautojas stypsojo greta, vienoje rankoje gniauždamas valgiaraščius, kitoje – savo sidabrinį padėklą. Kaip tas sukriošęs bukaprotis nudrėbs ponios Dogar rankinę, jei abi rankos užimtos? – prašmėžavo mintis Džonui D.

Rahulas pasidėjo rankinę ant kelių; Dharas suspėjo pajusti jos dugną, nes rankinė akimirką rėmėsi į jo riešą. Piešinių buvo daugiau nei vienas ir ponia Dogar, regis, sekundę sudvejojo, prieš ištraukdama visus tris; kol kas ji delsė parodyti jam bent vieną. Laikė juos suglobusi dešine ranka, o kairiąja numetė rankinę atgal ant tuščios kėdės – kaip tik tą akimirksnį ponas Setna ėmėsi veiksmų, tik labai jau padrikai. Pirmiausia paleido iš rankų padėklą – šis aidžiai žvangėdamas nusirito akmeninėmis valgomosios salės grindimis. Paskui senasis patarnautojas užrioglino ant nukritusio padėklo – reikia pripažinti, atrodė, kad užkliuvo visiškai natūraliai, – ir valgiaraščiai, išsprūdę iš jo rankos, šleptelėjo poniai Dogar ant kelių. Ji instinktyviai stvėrė juos, o senasis parsas susverdėjo ir rėžėsi į svarbiąją kėdę. Rankinė nulėkė žemėn dugnu aukštyn, bet niekas neišbyrėjo – tol, kol ponas Setna negrabiai ją pakėlė, vis dar apverstą. Tada jau visas jos turinys pažiro į visas puses. Iš trijų piešinių, kuriuos Rahulas akimirką paliko ant stalo be priežiūros, Džonas D. pamatė tik vieną – viršutinį. Bet ir to užteko į valias.

Piešinyje pavaizduota mergina stulbinančiai priminė pačią ponią Dogar – tokią, kokia ji galėjo būti jaunystėje. Žinoma, Rahulas niekad nebuvo jauna mergina, bet portretas priminė Džonui D., kaip ji atrodė Goa prieš dvidešimt metų. Ant jos buvo užrioglinęs

dramblys, tik ne bet koks – su dviem straubliais. Vienas jų – išdygęs ten, kur ir turėtų būti normalaus dramblio straublys, – buvo giliai sugrūstas merginai į burną: taip giliai, kad galas išlindo per pakaušį. Antrasis straublys, kuris iš tiesų buvo absurdiškai pavaizduotas dramblio lyties organas, smigo į moters makštį – šio galas styrojo moters nugaroje, tarp menčių. Džonas D. spėjo pamatyti, kad daugmaž ties moters sprandu abu straubliai liečiasi, pastebėjo aktorius ir tai, kad dramblys merkia akį. Kitų dviejų piešinių Dharui niekada nebus lemta pamatyti – ir dėl to jis nėmaž neapgailestaus. Kino žvaigždė vienu šuoliu atsidūrė už ponios Dogar kėdės ir pastūmė į šalį poną Setną, kuris nevikriai grabaliojo pabirusius daiktus.

– Leiskite man, – tarstelėjo Dharas ir pasilenkęs suskato rinkti išblaškytą turtą. O ponia Dogar po šios nakties žmogžudystės vis dar jautėsi tokia pakylėta, kad jos neuždūkino netgi ta neva netyčinė nelaimė.

– Ak, rankinės! Su jomis gyva bėda! – šūktelėjo Rahulas. Ir tarsi nejučia brūkštelėjo riešu Inspektoriui Dharui per sprandą. Dharas, priklaupęs tarp ponios Dogar ir tuščiosios kėdės, rinko nuo žemės pažirusius daiktus ir dėjo ant stalo. Pakėlęs gana nerūpestingai parodė jai sidabrinį rašiklio dangtelį, tada lyg niekur nieko padėjo jį tarp veidrodėlio ir drėkinamojo kremo indelio.

– O kur pats rašiklis? Jo nemačiau, – tarė aktorius. – Galbūt jis taip ir neiškrito iš rankinės?

Jis padavė Rahului vis dar artipilnę rankinę ir apsimetė ieškąs pastalėje, kur galėjo nuriedėti rašiklis – tas pats sidabrinis tušinukas, kurį Nensė šitaip uoliai blizgino ištisus dvidešimt metų.

Džonas D., vis dar klūpodamas, pakėlė galvą; tokia poza jo veidas atsidūrė viename lygyje su jos nedidelėmis, tobulos formos krūtimis. Ponia Dogar laikė rankoje rašiklio dangtelį.

– Duosiu rupiją, jei pasakysi, ką galvoji, – tarė Inspektorius Dharas – šią frazę jis bent kartą pasakydavo kiekviename filme.

Rahulo lūpos prasiskyrė; ji kiek pašaipiai žvelgė į Dharą iš viršaus. Jos akis perbrėžtu voku mirktelėjo kartą, paskui dar kartą. Rahulas suspaudė lūpas ir dar sykį lėtai iškvėpė per nosį, tarsi šitaip suvaldytas kvėpavimas padėtų jai mąstyti.

– Maniau, kad šitą daikčiuką pamečiau, – lėtai ištarė ponia Dogar.

– Atrodo, kad pametei patį rašiklį, ne dangtelį, – atsakė Džonas D. Jis taip ir liko klūpoti, nes manė, kad jai patinka žiūrėti į jį iš viršaus.

– Rašiklio aš niekada nė neturėjau, tiktai dangtelį, – paaiškino Rahulas.

Dharas pakilo ir vėl atsistojo už jos kėdės – saugojo, kad ji nesuglobtų piešinių. Kai Džonas D. vėl klestelėjo ant savo kėdės, Rahulas akis įsmeigusi stebeilijo į rašiklio dangtelį.

– *Šitą* ramiai galėjai ir pamesti, – tarė jai Džonas D. – Vis tiek niekam nereikalingas.

– Štai čia tu smarkiai klysti! – sušuko ponia Dogar. – Tai nepaprastai patogus pinigų spaustukas!

– Pinigų spaustukas, – nesusigaudydamas pakartojo aktorius.

– Žiūrėk, – pratarė Rahulas. Tarp viso išbarstyto turto, kurį Džonas D. surinkęs sudėjo ant stalo, palaidų banknotų nebuvo; Rahului teko pasirausti rankinėje. – Su tais pinigų spaustukais irgi gyva bėda, – aiškino ponia Dogar. – Paprastai jie būna skirti dideliam pinigų pluoštui... visai saujai, kokią, na, pats supranti, vyrai mėgsta išsitraukti iš kišenės.

– Taip, žinau, – patvirtino Inspektorius Dharas. Jis įdėmiai stebėjo, kaip ji krapšto iš rankinės smulkius banknotus. Ištraukė dešimties rupijų banknotą, dvi penkines... o paskui aktorius pastebėjo ir du dviejų rupijų banknotus – su spausdintu tekstu, kurio ten neturėjo būti. Jis vogčia dirstelėjo į poną Setną ir senasis patarnautojas protekine nušlumšėjo per salę į Damų sodą.

– Štai, žiūrėk, – pakartojo Rahulas. – Kai turi vos kelis smulkius pinigus – o jų daugumai moterų prireikia arbatpinigiams ar kokiam elgetai pakišti, – šitoks pinigų spaustukas tiesiog nepakeičiamas. Juo gali suspausti vos kelis banknotus, bet labai patogu...

Ponios Dogar balsas nutrūko, mat ji pastebėjo, kad Dharas, uždėjęs delną ant piešinių, pamažu traukia juos per staltiesę. Rahulas staigiai tiestelėjo ranką, spėjo sugriebti Džono D. mažąjį pirštą ir taip staigiai kilstelėjo aukštyn, kad išnarino. Bet Džonui D. vis tiek

pavyko nužerti lapus sau ant kelių. Mažasis dešinės rankos pirštas stirksojo lyg stačiu kampu išdygęs iš krumplio – to krumplio sąnarys ir išniro. Tačiau Dharas sugebėjo pridengti piešinius kaire ranka, neleisdamas poniai Dogar jų pagriebti. Ji vis dar bandė grumtis, vis dar stengėsi dešine ranka išplėšti piešinius, bet jai už nugaros jau išdygo detektyvas Patelis: apglėbęs iš užpakalio alkūnės linkiu surakino kaklą, o kairę ranką užlaužė už kėdės atlošo.

– Jūs suimta, – pranešė komisaro pavaduotojas Rahului.

– Rašiklio dangtelis atstoja pinigų spaustuką, – tarė Inspektorius Dharas. – Juo ji susega smulkius banknotus. Kai traukė vieną, skirtą įkišti ponui Lalui į burną, spaustukas veikiausiai iškrito ir nuriedėjo prie kūno. Visa kita jau žinote. Štai, ant tų poros dviejų rupijų banknotų kažkas atspausdinta mašinėle, – parodė Dharas tikram policininkui.

– Perskaityk, – paprašė Patelis.

Ponia Dogar tarytum sustingo, sėdėjo nekrustelėdama, tiktai laisvoji dešinė ranka, nors ir nebebandė išplėšti piešinių iš Džono D., liko pakibusi virš staltiesės, lyg Rahulas būtų sumaniusi visus juos palaiminti.

– „Jau nebe narys", – balsu perskaitė Dharas.

– Šitas – skirtas tau, – tarė komisaro pavaduotojas.

– „...nes Dharas – vis dar narys", – perskaitė Džonas D. ir antrąjį užrašą.

– O kam skirtas šis? – paklausė policininkas Rahulo, bet ponia Dogar sėdėjo ant kėdės suakmenėjusi, tik jos ranka vis dar dirigavo virš staltiesės įsivaizduojamam orkestrui; ji nė akimirką neatplėšė žvilgsnio nuo Inspektoriaus Dharo. Kol juodu pešėsi, viršutinis piešinys apsiglamžė, bet Džonas D., pasidėjęs ant staltiesės, kruopščiai visus tris išlygino. Labai saugojosi, kad nė nedirstelėtų į juos.

– O jūs – talentinga piešėja, – tarė komisaro pavaduotojas Rahului, bet ponia Dogar vis dar vėrė žvilgsniu Inspektorių Dharą.

Daktarui Daruvalai liks tik graužtis nagus, kad neatsispyrė pagundai apžiūrėti piešinius: antrasis buvo dar bjauresnis už pirmąjį, o trečiasis – išvis pats šlykščiausias. Gydytojas sumojo nebeįstengsiąs užmiršti jų iki grabo lentos. Vienintelei Julijai pakako

sveikos nuovokos likti sėdėti Damų sode; žinojo, kad artintis nėra jokios prasmės, nieko gero iš to nepeš. Tačiau Nensę tarytum kas vertė stoti akis į akį su pačia velniene; vėliau ji kaskart pasijus nejaukiai prisiminusi paskutinius žodžius, kuriais persimetė Dharas su Rahulu.

– Aš iš tikrųjų tavęs geidžiau, neapsimetinėjau, – pasakė aktoriui ponia Dogar.

Nemenkai daktaro Daruvalos nuostabai, Džonas D. jai atsakė:

– Neapsimetinėjau ir aš.

Nensei tikriausiai sunku buvo tai ištverti: juk ji šitiek prisikentėjo, o dabar štai aiškėja, kad buvusi visiškai nereikšminga, visas dėmesys buvo sutelktas anaiptol ne į ją. Nensę vis dar graužė nepakeliamas kartėlis, kad Rahulas jos net neprisiminė.

– Aš irgi buvau Goa, – pranešė Nensė žudikei.

– Nieko nebesakyk, brangioji, – perspėjo ją vyras.

– Aš smarkiai karščiavau, o tu įsmukai pas mane į lovą, – varė toliau Nensė.

Ponia Dogar, regis, nuoširdžiai nustebo. Įsistebeilijo į Nensę taip, kaip pirmiau žiūrėjo į rašiklio dangtelį, vis giliau rausdamasi prisiminimuose.

– O, nejaugi tai tikrai tu, brangioji? – pagaliau paklausė Rahulas Nensės. – Po šimts, kas gi tau atsitiko?

– Reikėjo mane nužudyti, kol turėjai tokią galimybę, – pasakė jai Nensė.

– Tu man ir šiaip atrodai negyva, – atsakė ponia Dogar.

– Užmušk ją, Vidžajau, – paprašė Nensė vyro.

– Juk perspėjau, mieloji, pasitenkinimo tai nesuteiks.

Nieko daugiau komisaro pavaduotojas jai nė nebesakys.

Kai prisistatė uniformuoti konstebliai ir jaunesnieji inspektoriai, detektyvas Patelis liepė slėpti ginklus. Rahulas suimama nesipriešino. Atrodė, kad ponia Dogar tiesiog spinduliuoja giliu, nesuvokiamu pasitenkinimu, kurį patyrė praėjusią naktį, žudydama; šią pirmąją naujųjų metų dieną ji nekunkuliavo agresija, ją ištiko tik vienas trumpas smurto proveržis – kai išnarino Džonui D. pirštą. Serijinės žudikės veidas buvo romus, jame švietė šypsena.

Savaime aišku, komisaro pavaduotojas nuogąstavo dėl žmonos. Pasakė jai pats privaląs tučtuojau važiuoti į kriminalinių nusikaltimų skyrių, bet ją, be abejo, kas nors parvešiąs namo. Dharo žemaūgis vairuotojas jau čia – Vinodas apie save paskelbė slampinėdamas po Dakvorto klubo vestibiulį. Detektyvas Patelis spėjo, kad Dharas galbūt sutiksiąs nuvežti Nensę namo savo asmeniniu taksi.

– Prastas sumanymas, – tepasakė Nensė vyrui.

Julija pasiūlė, kad Nensę galį parvežti juodu su daktaru Daruvala. Dharas paklausė, ar ji nenorėtų parvažiuoti namo su Vinodu – viena, tiktai su žemaūgiu vairuotoju. Tuomet jai nereikėtų su niekuo kalbėtis.

Nensei šis pasiūlymas patiko labiausiai.

– Šalia žemaūgių jaučiuosi saugiai, – prisipažino. – Man patinka žemaūgiai.

Kai ji pasišalino drauge su Vinodu, detektyvas Patelis paklausė Inspektoriaus Dharo, kaip šiam patikę būti tikru policininku.

– Filmuose geriau, – atsakė aktorius. – Filmuose viskas bent jau vyksta taip, kaip ir turėtų vykti.

Kai komisaro pavaduotojas išsivežė Rahulą, Džonas D. leido daktarui Daruvalai atstatyti į vietą išnarintą pirštą.

– Tik nežiūrėk – verčiau žiūrėk į Juliją, – paliepė gydytojas. Tada trūktelėjo išsuktą pirštą – sąnarys trakštelėjo ir grįžo į vietą. – Rytoj padarysime rentgeno nuotrauką, – pasakė daktaras Daruvala. – Galbūt reikės įtverti. Bet tik tada, kai nustos tinti. O kol kas šaldyk pirštą ledu.

Sėdėdamas prie stalo Damų sode, Džonas D. galėjo pasinaudoti šiuo patarimu nebent panardindamas mažąjį pirštą į vandens stiklinę; ledas buvo jau beveik ištirpęs, tad daktaras Daruvala pasikvietė poną Setną ir paprašė atnešti daugiau. Senasis parsas buvo skaudžiai nusivylęs, kad niekas nesusiprato pasveikinti jo puikiai atlikus savo vaidmenį, tai buvo matyti plika akimi. Todėl Dharas tarė jam:

– Pone Setna, viską padarėte nepriekaištingai, tiesiog nuostabu. Tarkime, kaip sugalvojote suklupti, užkliuvęs už savo padėklo...

O dar tas padėklo žvangėjimas – toks triukšmas išties padėjo nukreipti dėmesį. Ir dar tas jūsų tyčinis ir toks žavus nerangumas... negaliu atsigėrėti.

– Labai ačiū, – padėkojo ponas Setna. – Tiktai aš nežinojau, kur dėti tuos valgiaraščius.

– Irgi suveikėte tobulai: tik pamanykite, numesti valgiaraščius jai ant kelių! Geriau ir negalėjo būti, – užtikrino Inspektorius Dharas.

– Labai ačiū, – pakartojo senasis patarnautojas ir nučiūžino toks patenkintas savimi, kad net užmiršo atnešti ledo.

Visi taip ir liko nepietavę. Daktaras Daruvala pirmas prisipažino, kad jam žarna žarną ryja; Julija, kuriai didžiulis akmuo nusirito nuo širdies, kai tik ponia Dogar pranyko iš akiračio, irgi neslėpė kaip reikiant išalkusi. Džonas D. sėdo valgyti drauge su jais, nors maistui atrodė visai abejingas.

Farokas priminė ponui Setnai, kad taip ir neatnešęs ledo; senasis patarnautojas pagaliau pastatė ant stalo sidabrinį dubenėlį su ledu – tai buvo dubenėlis, kokiuose paprastai laikomos šaldytos tigrinės krevetės, tad kino žvaigždė įkišo į jį sutinusį mažąjį pirštą su šiokia tokia įžeisto žmogaus išraiška veide. Nors pirštas vis dar tino, ypač ties išnirusiu sąnariu, vis dėlto spalvos ryškumu nė iš tolo negalėjo lygintis su Dharo lūpa.

Aktorius nesikuklindamas plempė alų – kur kas gausiau, nei įprastai leisdavo sau vidury dienos; kalbėjo vien apie tai, kada būtų geriausia išvykti iš Indijos. Mėnesio pabaigos tikrai nelauksiu, manė jis. Paklausė gydytojo, ar jam tikrai būtina dalyvauti visose prideramose „Inspektoriaus Dharo ir Tylos Bokštų" reklamos akcijose. Juk dabar, kai narvinių žudikas iš tikro gyvenimo jau sulaikytas, kalbėjo Dharas, galbūt trumpą jo viešnagę Bombėjuje (bent kartą, dėl įvairovės) lydės ir vienas kitas *palankus* atsiliepimas. Kuo ilgiau jis balsu svarstė apie tai, tuo labiau įtikėjo, kad Indijoje iš tikrųjų jo niekas nebelaiko; galiausiai Džonas D. nusprendė, kad juo greičiau grįš į Šveicariją – juo geriau.

Gydytojas pasakė, kad, jo manymu, juodu su Julija irgi išvyksią atgal į Kanadą anksčiau, nei ketinę; daktaras Daruvala dar pridūrė net neįsivaizduojąs, kad artimiausioje ateityje galėtų vėl pasirody-

ti Bombėjuje, o kuo ilgiau čia negrįšiąs... ką gi, tuo sunkiau būsią išvis kada nors sugrįžti. Julija nesikišo į jų pokalbį. Gerai žinojo, kaip vyrai nemėgsta jaustis sukrėsti; jie virsta tikrais kūdikiais, kai aplinka nesileidžia jų valdoma, kai pasijunta įsėdę į svetimas vežėčias. Tuo labiau kad Julija jau ne kartą ir ne du girdėjo Faroką saikstantis, esą nė kojos nebekelsiąs į Indiją – ji gerai žinojo, kad jis vis tiek grįžta.

Vėlyvos popietės saulė įkypomis šviesos juostomis skverbėsi pro Damų sodo lapinės pinučius; šviesa ilgomis drūžėmis suraižė staltiesę, ant kurios nubirusius trupinius smagindamasis šakute spraigė bene pats populiariausias Bombėjaus kino aktorius. Ledas tigrinių krevečių šaldymo dubenyje visai ištirpo. Daktarui ir poniai Daruvaloms buvo jau pats metas važiuoti į iškilmes Šventojo Ignoto misijoje; Julijai teko vyrui priminti, kad pažadėjusi Martinui Milzui, jog atvyksią anksčiau. Juk nėra ko stebėtis, kad jubiliejiniame pobūvyje su arbatėle, kai teks prisistatyti visai vietos katalikų bendruomenei, scholastas norėtų pasirodyti bent jau su švariais tvarsčiais.

– Kodėl jį reikia tvarstyti? – parūpo Džonui D. – Kas jam šį kartą atsitiko?

– Tavo brolį dvynį apkandžiojo beždžionė, – paaiškino aktoriui Farokas. – Tikėtina, pasiutusi.

Pastaruoju metu labai jau gausiai visi aplinkui kandžiojasi, pagalvojo Dharas, bet dienos įvykiai gerokai prislopino jo pomėgį švaistytis dygiomis pastabomis. Pirštas tvinkčiojo, lūpa, jis žinojo, atrodė klaikiai. Inspektorius Dharas net nepravėrė burnos.

Daruvalos taip ir paliko jį sėdintį Damų sode; kino žvaigždė užsimerkė, galėjai pamanyti, kad užsnūdo. Prisisiurbė per daug alaus, pasiskubino su išvada kaip visuomet akylas ponas Setna; paskui senasis patarnautojas priminė sau, kad Dharas, jo giliu įsitikinimu, susigavo lytiškai plintančią ligą. Senasis parsas persvarstė savo išvadą, nutarė, kad Dharą palaužė tiek alus, tiek liga, ir paliepė indus nurinkinėjantiems vaikiščiams nedrumsti aktoriui ramybės – tegul sau sėdi nekliudomas prie stalo Damų sode. Pono Setnos amžinas nepasitenkinimas Dharu buvo gerokai aptirpęs, senasis patarnau-

tojas mažne skraidė padebesiais – tik pamanykite, pati ryškiausia indų kino žvaigždė įvertino nedidelį antraplanį jo vaidmenį, tiesiai pasakė, kad jo atlikimas buvęs nuostabus ir tobulas!

Tačiau Džonas D. nemiegojo, jis tik stengėsi nusiraminti ir susitelkti, o šitoks darbas aktoriui – duona kasdieninė. Jis mąstė apie tai, kad jau labai daug metų nejuto jokio seksualinio potraukio nė vienai moteriai, bet Nensė šįsyk išties sužadino geismą – pačiam atrodė, kad jį įkaitinti galėjo jos įniršis; dar labiau Džoną D. glumino ta kvaitinanti aistra, kurią jam sugebėjo įplieksti antroji ponia Dogar. Vis dar neatsimerkdamas aktorius mėgino įsivaizduoti ironišką paties veido išraišką – bet ne pašaipųjį vypsnį. Jam jau trisdešimt devyneri – esant tokio amžiaus lyg ir nepadoru suvokti, kokia pačiam neaiški jo seksualinė tapatybė. Galiausiai jis nusprendė, kad įkaitino jį anaiptol ne ponia Dogar – veikiausiai tiesiog atgijo trauka, kurią kadaise jautė anam, senajam Rahului dar anomis dienomis Goa, kai Rahulas tebebuvo tarytum ir vyras. Ši mintis paguodė Džoną D. Stebėdamas jį, ponas Setna tarėsi įžvelgęs pašaipųjį vypsnį miegančio kino žvaigždės veide; paskui tikriausiai atklydo kokia nors raminanti mintis, nes vypsnys sušvelnėjo, virto paprasta šypsena. Jis prisimena senus laikus, įsivaizdavo senasis patarnautojas... senas geras dienas, kai dar nebuvo susigavęs kažkokio mirtino užkrato. Bet iš tikrųjų Inspektorius Dharas mėgavosi viena nuostabia mintimi.

Tai prakeikimas, tikiuosi, nuo šiol nepradėsiu domėtis *moterimis*, pagalvojo aktorius. Tada jau tikrai įmaknočiau į neįsivaizduojamą kebeknę.

Tuo pat metu daktarui Daruvalai teko patirti kitokios rūšies ironiją. Atvykęs į Šventojo Ignoto misiją jis susiprotėjo pirmąsyk atsidūręs krikščioniškoje aplinkoje nuo tada, kai paaiškėjo, kas iš tikrųjų įkando jam į kojos nykštį. Suvokimas, kad jo atsivertimą į krikščionybę lėmė tik meilingas transseksualo serijinio žudiko įkandis, dar labiau prislopino ir šiaip jau gerokai nuvėsusį daktaro Daruvalos religinį įkarštį. Pasirodo, pirštą jam krimstelėjo anaiptol ne piligrimės, andai apkandžiojusios šventąjį Pranciškų Ksaverą, šmėkla – ką gi, šitokia žinia nori nenori nuviltų bet ką. Be to, ir tėvas Julijonas labai jau netikusiu metu pataikė pasakyti:

– Ak, daktaras Daruvala, mūsų garbusis auklėtinis! Ar pastaruoju metu jums nenutiko daugiau jokių stebuklų?

Šitaip įgeltas, gydytojas nebeatsispyrė pagundai aptvarstyti Martiną taip, kad iš tolo badytų akis. Beždžionės dantų paliktą žaizdą scholasto kakle daktaras Daruvala pridengė storu marlės sluoksniu ir dar aprišo taip, kad atrodė, jog tvarstis skirtas paslėpti milžinišką gūžį. Perrėžtą plaštaką jėzuitui taip sutvarstė, kad Martinas beveik nebegalėjo pakrutinti pirštų. Padirbėjo ir prie nudrėksto ausies lezgelio: pasitelkęs kaugę marlės ir pleistro, kruopščiai užlipdė visą ausį. Tad uolusis katalikas ta ausimi tam kartui liko visai kurčias.

Tačiau švarūs, baltumu tvieskiantys tvarsčiai tik dar labiau sustiprino naujojo misionieriaus didvyriškumo įspūdį. Net Julija – ir ta neteko amo. Po sutemų gaubiamą vienuolyno kiemą istorija pasklido it gaisras: amerikietis misionierius ištraukęs du valkatas vaikus iš Bombėjaus gatvių pragaišties, išvežęs juos į cirką, kur jiems būsią saugu, ir ten jį užpuolęs kažin koks laukinis žvėris. Pakampėje stoviniuojantį visai suniurusį daktarą Daruvalą pasiekė žinia, kad Martiną Milzą sumaitojęs *liūtas*; neva vien dėl save menkinti linkusios prigimties scholastas tvirtinęs, kad jam įkandusi beždžionė.

Gydytojas pasijuto dar labiau prislėgtas, kai atpažino šios neįtikėtinos versijos autorę – tai buvo anoji pianinu kliunkinusi panelė Tanudža; savo sparnuotuosius akinius ji buvo pakeitusi lęšiais, ir, regis, ne bet kokiais, o su rausvu atspalviu – dėl to jos akys žioravo raudonai lyg kokios laboratorinės žiurkės. Jos kūnas, kaip ir anksčiau, begėdiškai veržėsi iš pernelyg aptemptų vakarietiškų drabužių pančių; ji atrodė lyg kokia gašli moksleivė, įsispraudusi į senstelėjusios tetulės suknelę. Tebedėvėjo ji ir tokią pat liemenėlę pakietintais stačiais kaušeliais, tad nenormaliai pakeltos jos krūtys styrojo atsikišusios į priekį tarsi nugriuvusios bažnyčios smailės. Kaip ir anuomet, kryželis, kadaruojantis tarp šitaip šarvuotų jos krūtų, regėjosi, pasmerkė mirštantį Kristų dar baisesnėms kančioms, o gal taip tik atrodė daktarui Daruvalai, neapsakomai karčiai nusivylusiam religija, kurią išpažinti jis ėmė po to, kai jam įkando Rahulas.

Jubiliejaus dienos iškilmės buvo kaip tik tokia šventė, kokia gydytojas šiuo metu džiaugtis gebėjo užvis mažiausiai. Jam buvo šiek tiek šleikštu nuo šitokio gausaus krikščionių susibūrimo nekrikščioniškame krašte; tvyranti religinio bendrininkavimo nuotaika slėgė, jis jautėsi dūstąs lyg uždarytas ankštoje patalpoje. Julija užklupo jį nusišalinusį nuo visų, galbūt net atvirai atsiribojusį, įnikusį į bendros dvasios anaiptol neatitinkančią veiklą: Farokas apžiūrinėjo kadai mokyklą baigusių abiturientų vinjetes vestibiulyje ir jau buvo nuklydęs iki kiemo laiptų apačios, kur stūksojo Kristaus su sergančiu vaiku skulptūra, prikniedyta prie sienos greta gesintuvo. Julija suprato, kodėl Farokas stoviniuoja būtent čia: vylėsi, kad jį galbūt kas nors užkalbins, o jau tuomet jis pasinaudosiąs proga išsakyti, kaip ironiškai atrodo šitoks Jėzaus ir įnagio kautis su gaisru sugretinimas.

– Vešiuos tave namo, – perspėjo jį Julija. Ir tik tada pastebėjo, koks jis atrodo pavargęs, koks svetimas šioje aplinkoje, koks sutrikęs. Krikščionybė iškrėtė jam bjaurų pokštą, Indija jau nebebuvo jo šalis. Julija pabučiavo jį į skruostą ir tik tada suprato, kad jis verkia.

– Prašau, tik parvežk mane namo, – atsakė jai Farokas.

26. SUDIE, BOMBĖJAU

Na, ką gi

Pirmąją naujųjų metų dieną Niujorke mirė Denis Milzas. Martiną Milzą ir daktarą Daruvalą žinia pasiekė tik sausio antrąją, antradienį. Kaip delsties priežastis buvo nurodytas laiko skirtumas, Niujorkas dešimčia su puse valandos atsilieka nuo Bombėjaus, nors tikroji priežastis buvo kita: Vera Naujuosius metus sutiko anaiptol ne su Deniu. Denis, kuriam buvo jau beveik septyniasdešimt penkeri, mirė vienui vienas. Vera, jau sulaukusi šešiasdešimt penkerių, Denio kūną aptiko tik sausio pirmosios vakare.

Vera grįžo į viešbutį dar neatitokusi po slapto pasimatymo su jaunu aktoriumi, kylančia žvaigžde, kuris vaidino lengvo alaus reklamoje, – jos amžiaus moteriai lyg ir ne visai tinkamas kandidatas trumpam meilės romanui. Žinoma, ji nė nepastebėjo niauraus situacijos ironiškumo: Denis mirė, ant numerio durų optimistiškai pasikabinęs kortelę NETRUKDYTI. Patologas anatomas nustatė mirties priežastį: Denis uždusо, užspringęs savo paties vėmalais, kurių (kaip ir jo kraujo) mažne dvidešimt procentų sudarė alkoholis.

Vera išsiuntė dvi telegramas; jokių medicininių išvadų neminėjo, bet vis tiek sugebėjo menkinama fraze pranešti Martinui, kad Denis mirė apsvaigęs nuo alkoholio.

TAVO TĖVAS MIRĖ PRISISPROGĘS NIUJORKO VIEŠBUTYJE.

Iš tos telegramos sūnui puikiai atsiskleidė beribis jos savanaudiškumas, mat Denio mirtis sukėlė nemaža nepatogumų: Verai dabar teksią visą antradienį vaikštinėti po parduotuves. Denis su Vera išsiruošė iš Kalifornijos į Niujorką tik trumpam, tad nei vienas, nei kitas neapsikrovė daiktais, būtinais norint ilgėliau ištverti Niujorko klimatą sausio mėnesį.

Tolesnis Veros telegramos Martinui tekstas buvo kupinas pagiežos.

KADANGI DENIS BUVO KATALIKAS, NORS VARGU AR PAVYZDINIS TOS PADERMĖS EGZEMPLIORIUS, ESU TIKRA, PAGEIDAUTŲ, KAD SURENGTUM JAM TINKAMAS LAIDOTUVIŲ APEIGAS AR PASKUTINĮ PATEPLIOJIMĄ, AR KAIP TEN TAI VADINASI.

„Vargu ar pavyzdinis egzempliorius“ buvo to žanro frazė, kokių Vera prisigaudė vaidindama drėkinamojo kremo reklamoje anais senais, nelabos sūnaus jaunystės laikais.

Paskutinė užgaulė buvo itin būdinga Verai – net prisidengusi gedulu, ji sugebėjo įgelti sūnui.

SAVAIME AIŠKU, PUIKIAI SUPRASIU, JEI TAVO NETURTO ĮŽADAI SUTRUKDYS TAU PAREMTI MANE, IŠTIKTĄ TOKIOS BĖDOS. MAMA

Ir daugiau nieko, tiktai Niujorko viešbučio pavadinimas. Nors paminėjo Martino neturto įžadus, Vera, aišku, nepasisiūlė pati apmokėti jam kelionę.

Daktarui Daruvalai skirtoje telegramoje Vera irgi atsiskleidė visu gražumu.

NET NEĮSIVAIZDUOJU, KODĖL DENIO MIRTIS TURĖTŲ PAKEISTI TAVO SPRENDIMĄ NEATSKLEISTI MARTINUI TIESOS APIE JO BROLĮ DVYNĮ.

Nieko sau, vadinasi, tai buvo mano sprendimas, dingtelėjo daktarui Daruvalai.

PRAŠAU, NEBELIŪDINK VARGŠO MARTINO DAR VIENA BLOGA ŽINIA.

Aha, vadinasi, viskas dėl „vargšo Martino", kad tik jis nenuliūstų, pagalvojo daktaras Daruvala.

KADANGI MARTINAS NETURTĄ PASIRINKO KAIP PROFESIJĄ, O DENIS NESUGEBĖJO DERAMAI MANĘS APRŪPINTI, GAL BŪSI TOKS KILNIAŠIRDIS IR PAGELBĖSI MARTINUI ĮSIGYTI LĖKTUVO BILIETĄ? PAGALVOK: JUK DENIS TIKRAI NORĖTŲ, KAD JIS BŪTŲ ČIA. VERA.

Vienintelė gera naujiena, kurios daktaras Daruvala tuo metu dar nežinojo, buvo ta, kad Denis ne tik nesugebėjo Veros deramai aprūpinti, bet ir paliko su dar menkesniais ištekliais, nei ji numanė. Kad ir koks menkas buvo jo turtas, Denis viską testamentu užrašė Katalikų bažnyčiai, tvirtai įsitikinęs, kad jei ką nors paliktų Martinui, šis su pinigais pasielgtų būtent taip. Galų gale net Verai veikiausiai neatrodytų, kad dėl tokios sumos verta kautis.

Bombėjuje kitą dieną po jubiliejaus iškilmių plūstelėjo tikra naujienų lavina. Denio mirtis ir Veros manipuliacijos užgriuvo drauge su pono Daso atsiųsta žinia, kad Madu ką tik ištekėjusi ir išvykusi iš Didžiojo Mėlynojo Nilo; nei Martinas Milzas, nei daktaras Daruvala nėmaž neabejojo, kad tasai Madu sutuoktinis – ne kas kitas, o ponas Gargas. Farokas tuo buvo taip tvirtai įsitikinęs, kad jo trumpa telegrama arenos administratoriui bengalui buvo teiginys, ne klausimas.

SAKOTE, KAD ŽMOGUS, UŽ KURIO IŠTEKĖJO MADU, BUVO SU RANDU. MANAU, NUDEGINTA RŪGŠTIMI.

Ir gydytojas, ir misionierius stačiai įdūko, kad ponas ir ponia Dasai tiesiogine prasme pardavė Madu tokiam tipui kaip Gargas,

bet Martinas primygtinai įtikinėjo Faroką susilaikyti neišplūdus arenos administratoriaus. Stengdamasis paskatinti Didžiojo Mėlynojo Nilo šeimininką remti bent jau dramblio numintojo luošio pastangas, daktaras Daruvala baigė telegramą ponui Dasui į Džunagadhą gana mandagia gaida.

MANAU, BERNIUKU GANEŠU BUS TINKAMAI PASIRŪPINTA.

Jis ne manė, tiktai *vylėsi.*

Kadangi paskui dar atėjo Randžito perduota misterio Subašo žinia (kad ŽIV mėginio rezultatai, kuriuos Tata Du pasakęs daktarui Daruvalai, iš tiesų buvę ne tos Madu), gydytojo viltys dėl Madu ateities buvo gerokai menkesnės nei dėl Ganešo. Randžitas nenutylėjo, kad misteris Subašas pranešęs naujieną lyg niekur nieko, visiškai atsainiai – sukriošėlis sekretorius net atsisakęs pripažinti, jog įsivėlė klaida, – ir tai stūmė į pasiutimą, bet netgi nuoširdžiausias daktaro Tatos atsiprašymas nebūtų pakeitęs fakto, kad Madu užsikrėtusi ŽIV. Kol kas mergaitė nesirgo AIDS, ji tik buvo viruso nešiotoja.

– Kaip tu gali sakyti „tik"? – prapliupo Martinas Milzas; atrodė, kad dėl tokio medicininio nuosprendžio mergaitei jis susikrimto labiau nei dėl žinios apie Denio mirtį. Šiaip ar taip, Denis jau daugybę metų viena koja buvo grabe.

Buvo dar priešpietis ir Martinui teko nutraukti pokalbį telefonu – jo laukė pamoka. Farokas pasižadėjo informuoti misionierių apie tolesnius dienos įvykius. Šventojo Ignoto mokyklos aukštesniųjų klasių moksleivių laukė katalikiškoji Grehemo Grino „Būties esmės" interpretacija, o daktaras Daruvala tuo tarpu mėgino surasti Madu. Tačiau netruko įsitikinti, kad Gargo telefonas išjungtas; ponas Gargas akivaizdžiai nugulė ant dugno. Vinodas daktarui Daruvalai pasakė, kad Dipa su Gargu jau kalbėjusi; pasak žemaūgio žmonos, „Šlapiojo kabareto" savininkas skundęsis gydytoju.

– Gargas yra manantis, kad tu per daug lendi su savo moralais, – paaiškino žemaūgis.

Tačiau gydytojas norėjo pasikalbėti su Madu – ar su Gargu – anaiptol ne apie moralę. Galai nematė to Gargo, daktaras Daruvala buvo pasiryžęs užgniaužti pasidygėjimą juo, tik norėjo paaiškinti Madu, ką *reiškia* būti ŽIV nešiotoja. Vinodas davė jam suprasti, kad bet kokie bandymai kalbėtis su Madu tiesiogiai pageidaujamų rezultatų neduos.

– Geriau suveikia kitu būdu, – pasiūlė žemaūgis. – Tu pasakai man. Aš pasakau Dipai. Dipa pasako Gargui. Gargas pasako mergaitei.

Daktarui Daruvalai nebuvo lengva susitaikyti su mintimi, kad tai esąs geresnis būdas, bet gydytojas pradėjo po truputį suprasti žemaūgio „gerojo samariečio" veiklos esmę. Mažamečių prostitučių gelbėjimas iš viešnamių buvo Vinodo ir Dipos laisvalaikio užsiėmimas, jie ir toliau darys ką darę, bet jei sėkmingas rezultatas taps būtinybe, jų pastangos gali gerokai sumenkti.

– Pasakyk Gargui, kad jį pasiekė klaidinga informacija, – tarė daktaras Daruvala Vinodui. – Pasakyk jam, kad Madu ŽIV tyrimo rezultatas teigiamas.

Štai kas įdomu: jeigu Gargas pats neužsikrėtęs, jam pavojus beveik nė negresia – menkai tikėtina, kad jis užsikrėstų ŽIV nuo Madu. (Viruso prigimtis tokia, kad vyras nuo moters užsikrečia labai retai.) Liūdniau, jeigu pats Gargas yra viruso nešiotojas – tai reikštų, kad veikiausiai būtent jis užkrėtė Madu.

Žemaūgis tikriausiai pajuto, koks prislėgtas jaučiasi gydytojas; Vinodas žinojo, kad patikimai funkcionuojantis gerasis samarietis tiesiog negali ilgai krimstis dėl kiekvienos pasitaikančios nedidelės nesėkmės.

– Mes tik parodome joms, kur tinklas, – bandė paaiškinti Vinodas. – Mes nesame jų sparnai.

– Sparnai? Kokie dar sparnai? – nesusigaudė Farokas.

– Ne kiekviena mergaitė yra sugebanti skraidyti, – atsakė žemaūgis. – Ne visos jos yra krintančios į apsauginį tinklą.

Daktarui Daruvalai dingtelėjo, kad būtų itin pravartu perduoti šią pamoką Martinui Milzui, tačiau scholastas vis dar bruko aukštesniųjų klasių moksleiviams į galvas praskiestą Grehemą Griną.

Tad, užuot skambinęs Martinui, gydytojas paskambino komisaro pavaduotojui.

– Patelis klauso, – atsiliepė šaltas balsas.

Fone ritmingai tarškėjo rašomosios mašinėlės, abejingai burzgė motociklo variklis, čia nuslopstantis, čia užkriokiantis visu garsumu. Lyg kontrapunktas jų telefoniniam pokalbiui vis pasigirsdavo ir vėl nutildavo šaižus dobermanų, nepatenkintų savo būtimi kiemo šunidėje, kiauksėjimas. Daktaras Daruvala įsivaizdavo, kad kažkur ten, kur jau nesiekia jo klausa, koks nors suimtasis išpažįsta savo nekaltumą arba primygtinai tvirtina sakąs tiesą. Gydytojui netikėtai parūpo, ar Rahulas irgi ten. Kažin ką ji vilki?

– Žinau, kad tokia byla kriminalinių nusikaltimų skyrius veikiausiai neužsiims, – iš anksto atsiprašė Farokas, o paskui išklojo komisaro pavaduotojui viską, ką žinojo apie Madu ir poną Gargą.

– Gausybė sutenerių galiausiai veda savo geriausias mergaites, – pasakė gydytojui detektyvas Patelis. – Gargas vadovauja „Šlapiajam kabaretui“, sąvadavimas – jo antraeilės pareigos.

– Norėčiau rasti progą pasakyti jai, ko reikėtų laukti, – tarė daktaras Daruvala.

– Ji dabar – kito vyro žmona, – atsakė Patelis. – Nejaugi nori, kad pasakyčiau kito vyro žmonai, jog ji turėtų pasikalbėti su tavim?

– Galbūt galėtum jos *paklausti*? – paprašė Farokas.

– Negaliu patikėti, kad kalbuosi su Inspektoriaus Dharo kūrėju, – pareiškė komisaro pavaduotojas. – Kaipgi ten buvo pasakyta?.. Ta frazė man, ko gero, patinka užvis labiausiai. „Policija niekada nieko neklausinėja – policija sulaiko arba kabinėjasi.“ Argi ne tokie buvo žodžiai?

– Taip, tokie, – pripažino daktaras Daruvala.

– Vadinasi, norėtum, kad aš prie jos kabinėčiausi – ir prie Gargo? – paklausė policininkas. Nesulaukęs gydytojo atsakymo, komisaro pavaduotojas kalbėjo toliau: – Kai Gargas išspirs ją į gatvę arba kai ji nuo jo pabėgs, galėsiu atvesdinti ją į skyrių apklausti. Tada jau galėsi su ja pasikalbėti. Tik štai kokia kliautis: jeigu jis išgrūs ją arba jei ji pabėgs pati, aš jos nerasiu. Kiek supratau iš tavo pasakojimo, ji pernelyg daili ir pernelyg sumani, kad taptų gatvine prostitute. Ji

paklius į viešnamį, o kai tik atsidurs viešnamyje, gatvėje nebesirodys. Kas nors aprūpins ją maistu, drabužių nupirks madam.

– O kas bus, kai ji susirgs? – paklausė gydytojas.

– Esama tokių gydytojų, kurie lankosi viešnamiuose, – paaiškino Patelis. – O kai ji bus jau tokia sunki ligonė, kad dirbti prostitute nebegalės, ją veikiausiai išmes į gatvę – taip pasielgtų dauguma madam. Bet tuo metu ji, šiaip ar taip, jau bus neliečiama.

– Ką reiškia „neliečiama“? – paklausė daktaras Daruvala.

– Kai esi gatvėje ir sunkiai sergi, niekas prie tavęs nelenda. O kai niekas prie tavęs net nesiartina, esi neliečiamas, – paaiškino policininkas.

– Tuomet jau galėtum ją rasti, – pratarė Farokas.

– Taip, tuomet mes *galbūt* ją rastume, – patikslino Patelis. – Bet tada vargu ar dar būtų prasmės jai aiškinti, ko reikėtų laukti.

– Trumpiau tariant, nori pasakyti: pamiršk ją. Tiesa? – paklausė gydytojas.

– Tavo darbas – gydyti luošus vaikus, ar ne? – staiga paklausė komisaro pavaduotojas.

– Taip, – patvirtino daktaras Daruvala.

– Ką gi, šios srities aš neišmanau, – tarė detektyvas Patelis, – bet spėju, kad jūsų darbe sėkmės tikimybė šiek tiek didesnė nei raudonųjų žibintų rajone.

– Supratau, ką nori pasakyti, – tarė Farokas. – O kokia tikimybė, kad Rahulas bus pakarta?

Valandėlę policininkas tylėjo. Vienintelis atsakas į gydytojo klausimą buvo rašomųjų mašinėlių kaukšėjimas; tas garsas aidėjo nuolat, tik retsykiais jam atliepdavo motociklo variklio krenkštimas ir dobermanų skalijimo kakofonija.

– Girdi rašomųjų mašinėlių kaukšėjimą? – galų gale paklausė komisaro pavaduotojas.

– Aišku, girdžiu, – patikino daktaras Daruvala.

– Rahulo bylos apimtis bus milžiniška, – pažadėjo jam Patelis. – Tačiau netgi negirdėtas aukų skaičius teisėjui įspūdžio nepadarys. Prisimink, kas buvo dauguma tų aukų. Visiškai nesvarbūs asmenys.

– Kitaip tariant, prostitutės, – patikslino daktaras Daruvala.

– Būtent, – patvirtino Patelis. – Mėginsime remtis kitu argumentu – kad Rahulą reikia įkalinti su moterimis. Juk anatomiškai ji *yra* moteris...

– Vadinasi, jai sėkmingai atlikta visiško lyties pakeitimo operacija, – pertarė jį gydytojas.

– Bent jau šitaip man sakė. Aš pats, žinoma, netikrinau, – pridūrė komisaro pavaduotojas.

– Žinoma, ne... – sumurmėjo daktaras Daruvala.

– Noriu pasakyti, Rahulo negalima įkalinti su vyrais – Rahulas yra moteris, – kalbėjo detektyvas. – O laikyti uždarytą vienutėje pernelyg brangiai kainuoja; įkalinus iki gyvos galvos tai ir išvis neįmanoma. Vis dėlto, jei Rahulas kalės su moterimis, neišvengiamai kils viena problema. Juk ji stipri kaip vyras, o jos byloje apstu nužudytų moterų... supranti, ką turiu omeny?

– Nori pasakyti, ji gali būti nuteista mirties bausme vien todėl, kad būtų pernelyg keblu ją uždaryti moterų kalėjime? – paklausė Farokas.

– Būtent, – pakartojo Patelis. – Tai mūsų svariausias argumentas. Bet vis tiek netikiu, kad ji bus nuteista pakarti.

– O kodėl? – paklausė gydytojas.

– Šiais laikais beveik nebebūna taip, kad ką nors pakartų, – atsakė komisaro pavaduotojas. – Labiausiai tikėtina, kad ji bus nuteista iki gyvos galvos, bausmę atliekant sunkiųjų darbų kalėjime. Bet paskui kas nors atsitiks. Galbūt ji nužudys kokią kitą kalinę.

– Arba apkandžios, – pridūrė daktaras Daruvala.

– Už apkandžiojimą jos tikrai nepakars, – pasakė policininkas. – Bet kas nors būtinai atsitiks. Tada jau *teks* ją pakarti.

– Tai užtruks, – spėjo Farokas.

– Būtent, – patvirtino Patelis. – Ir niekam nesuteiks pasitenkinimo, – pridūrė detektyvas.

Daktaras Daruvala jau žinojo, kad pastaroji frazė – tam tikras komisaro pavaduotojo leitmotyvas. Ji paakino gydytoją užduoti klausimą apie kitką.

– O ką darysi tu? Tu pats ir tavo žmona? – paklausė Farokas.

– Kaip tai suprasti? – detektyvo Patelio balse pirmąsyk suskambėjo nuostaba.

– Na... ar pasiliksite čia? Bombėjuje, Indijoje? – paaiškino gydytojas.

– Bene siūlai man darbą? – paklausė policininkas.

Farokas nusijuokė.

– Na ne, – prisipažino. – Man tik smalsu, ar liksite čia.

– Juk tai mano šalis, – atsakė jam komisaro pavaduotojas. – Tai *tu* čia iš tikrųjų ne namie.

Farokas pasijuto nesmagiai; iš pradžių Vinodas, o dabar dar ir detektyvas Patelis – iš abiejų gydytojas šį tą sužinojo. Ir abiejų pamokų esmė ta pati: kartais tenka susitaikyti su tuo, kas nesuteikia pasitenkinimo.

– Jei kada nors lankysitės Kanadoje, – išsprūdo Farokui, – mielai pasikviesčiau jus į svečius, viską aprodyčiau.

Dabar jau nusijuokė komisaro pavaduotojas.

– Kur kas labiau tikėtina, kad susitiksime, kai vėl atvažiuosi į Bombėjų, – pasakė Patelis.

– Aš nebegrįšiu į Bombėjų, – primygtinai pareiškė daktaras Daruvala. Jau anaiptol ne pirmą kartą jis taip nedviprasmiškai išsakė savo nuomonę šiuo klausimu.

Detektyvas Patelis mandagiai išklausė ir nesiginčijo, bet daktaras Daruvala aiškiai pajuto: komisaro pavaduotojas juo nepatikėjo.

– Na, ką gi, – pasakė Patelis. Daugiau ir nebuvo ką pridurti. Ne „lik sveikas“, tiktai „na, ką gi“.

Nė žodelio

Martinas Milzas atliko dar vieną išpažintį tėvui Cecilijui, tam šįsyk jau pavyko neužmigti. Scholastas buvo kaltas dėl pernelyg skubotų išvadų: Denio mirtį ir motinos prašymą, kad jis strimgalviais skristų į Niujorką jai padėti, Martinas šia prasme suvokė kaip ženklą. Šiaip ar taip, jėzuitai juk nenuilstamai siekia paklusti Dievo valiai, o Martinas buvo itin uolus; scholastas ne tik stengėsi

perprasti Dievo valią, bet neretai dar ir manydavo, kad nuojauta jam pakužda, kokia ta Dievo valia esanti. Šiuo atveju, išpažino Martinas, motina vis dar sugebanti priversti jį pasijusti kaltą, mat jis ketinąs ir dumti į Niujorką, vos jai pirštu pamojus; taip pat jis pasisakė nenorįs važiuoti. Martinas pasiskubino su dar viena išvada: esą šitoks jo silpnumas – nesugebėjimas atsispirti Verai – rodo, jog jo tikėjimas per silpnas, kad galėtų priimti kunigo šventinimus. Dar blogiau: anoji mažametė prostitutė ne tik metė cirką ir vėl pasinėrė į nuodėmingą gyvenimą, bet dar ir beveik neabejotinai anksčiau ar vėliau mirs nuo AIDS; Madu lemtis esąs dar grėsmingesnis ženklas – Martinas jį suprato kaip perspėjimą, kad būtų labai jau nenusisekęs kunigas.

– Visa tai labai jau aiškiai skirta man atskleisti, kad aš nesugebėsiu atgaivinti tos malonės, kuria Dievas mane apdovanojo sykiu su pirmaisiais šventinimais, – išklojo Martinas tėvui Cecilijui, kuris nuoširdžiai apgailestavo, kad šitos išpažinties klausosi jis, o ne tėvas rektorius; kas jau kas, o tėvas Julijonas tikrai sugebėtų nutupdyti šitą pernelyg savimi pasitikintį kvailį ant žemės. Koks akiplėšiškumas – kokia puikybė! – kiekvieną menkiausią abejonę savimi laikyti paties Dievo siųstu ženklu! Kad ir kokia būtų Dievo valia, tėvas Cecilijus nėmaž neabejojo, jog Martinas anaiptol nėra toks išskirtinis, kad jos jam tektų tiek, kiek jis įsivaizduoja gaunąs.

Kadangi iki tol visada stengdavosi Martiną ginti, tėvas Cecilijus gerokai nustebino pats save tardamas:

– Jeigu tu iš tiesų šitaip abejoji savimi, Martinai, galbūt tau *nereikėtų* tapti kunigu.

– O, labai ačiū, tėve! – sušuko Martinas.

Tėvas Cecilijus apstulbo išgirdęs, koks palengvėjimas nuskambėjo dabar jau *buvusio* scholasto balse.

Išgirdęs pribloškiantį Martino sprendimą – palikti vadinamąjį „Gyvenimą“, nebebūti „vienu iš mūsų“, kaip save vadina jėzuitai, – tėvas rektorius gerokai suglumo, bet pasistengė reaguoti filosofiškai.

– Indija – ne kiekvieno nosiai, – pareiškė tėvas Julijonas, linkęs tokį staigų Martino sprendimą grįsti pasaulietinėmis priežastimis. Kitaip tariant, kaltink Bombėjų. Šiaip ar taip, tėvas Julijonas buvo

anglas ir leido sau abejoti *amerikiečio* misionieriaus tinkamumu; Martiną tėvas rektorius su tam tikromis išlygomis vertino iškart, jo dar nepažinodamas, remdamasis tik tam tikromis smulkiomis kliautimis jo asmens byloje. Indas tėvas Cecilijus, priešingai, apgailestavo dėl Martino sprendimo išvykti; pasak kunigo, scholastas esąs geras, energija trykštantis mokytojas, kaip tik toks, kokio labai reikią Šventojo Ignoto mokyklai.

Brolis Gabrielius, kuris Martiną mėgo ir net žavėjosi juo, vis dėlto negalėjo užmiršti tų kraujo prisisunkusių kojinių, kurias scholastas maigė rankose, ką jau kalbėti apie „Aš valgysiu kalakutą" maldą. Senasis ispanas, kaip ir dažniausiai, patraukė į menę su ikonų kolekcija; gausybė kančios paveikslų tose rusiškose ar bizantiškose ikonose buvo bent jau tradiciniai, ir tai brolį Gabrielių veikė raminamai. Jono Krikštytojo nukirsdinimas, Paskutinė vakarienė, Nuėmimas nuo kryžiaus – net visus šiuos šiurpius reginius ištverti buvo lengviau nei tą Martino Milzo vaizdą, kuris vargšui broliui Gabrieliui, ko gero, amžiams įstrigo atmintyje: nuklaikęs kalifornietis su išsitaršiusiais kruvinais tvarsčiais – lyg koks sudėtinis daugelio kadaise žiauriai nužudytų misionierių paveikslas. Galbūt ir iš tikrųjų vien Dievo valia Martinas Milzas pašauktas skristi į Niujorką.

– *Ką* tu susiruošei daryti? – sušuko daktaras Daruvala – mat per tą laiką, kol gydytojas kalbėjosi su Vinodu ir detektyvu Pateliu, Martinas ne tik išdėstė aukštesniųjų klasių moksleiviams katalikiškąją „Būties esmės" interpretaciją, bet suskubo savaip „interpretuoti" ir Dievo valią. Pasak Martino, Dievas nenorįs, kad jis taptų kunigu, – Dievas norįs, kad jis skubiai skristų į Niujorką!

– Palauk, norėčiau išsiaiškinti, ar viską teisingai supratau, – tarė Farokas. – Tu ėmei ir sumąstei, kad Madu tragedija – tavo asmeninė nesėkmė. Žinau, kaip jautiesi, iš tiesų mudu abu – kvailiai per visą pilvą. Be to, suabejojai, ar tavo tikėjimo stiprumo pakanka, kad galėtum priimti kunigo šventinimus, tiktai todėl, kad vis dar leidiesi manipuliuojamas motinos, kuri visą gyvenimą nieko kita ir neveikė, tik manipuliavo visais iš eilės. Taigi, nori skristi į Niujorką – vien tam, kad įrodytum, jog ji vis dar gali stumdyti tave kaip

įsigeidusi, ir dėl Denio, nors Deniui jau tikrai nė motais, ar tu būsi Niujorke, ar ne. O gal tu tiki, kad Denis apie tai sužinos?

– Labai jau viską supaprastini, – paprieštaravo Martinas. – Jei mano tikėjimas ir nepakankamai stiprus, kad tapčiau kunigu, tai dar nereiškia, kad esu galutinai jį praradęs.

– Tavo motina – šliundra, – rėžė daktaras Daruvala.

– Ir vėl bandai viską supaprastinti, – pakartojo Martinas. – Be to, nieko nauja man apie ją nepasakei.

Pagunda buvo tokia, kad gydytojas vos ištvėrė. *Pasakyk* jam, pasakyk *tučtuojau*! – primygtinai dūzgė galvoje.

– Aišku, pinigus aš tau grąžinsiu – neprašau, kad padovanotum man lėktuvo bilietą, – kalbėjo Martinas Milzas. – Šiaip ar taip, mano neturto įžadas jau nebegalioja. Aš vis dar esu kvalifikuotas mokytojas. Žinoma, mokytojaudamas kažin kiek neuždirbsiu, bet grąžinti skolą už lėktuvo bilietą tikrai pakaks, jeigu tik sutiksi šiek tiek palaukti.

– Nesvarbu tie pinigai! – užriko Farokas. – Galiu nupirkti tau tą lėktuvo bilietą – galiu nupirkti *dvidešimt* bilietų! Bet tu juk išmeti į šiukšlyną savo tikslą, elgiesi kaip tikras papaikėlis! Tu pasiduodi – ir dar dėl kvailiausių įmanomų priežasčių!

– Ne tos priežastys lemia, o mano abejonės, – pasakė Martinas. – Tu tik pažvelk į mane. Man trisdešimt devyneri. Jeigu man buvo skirta tapti kunigu – jau kažin kada ir turėjau juo tapti. Tas, kuris sulaukęs trisdešimt devynerių vis dar bando „atrasti save“, negali būti labai patikimas.

Pasakei kaip tik tai, ką tau būčiau pasakęs aš, pagalvojo daktaras Daruvala, bet ištarė tik tiek:

– Nesuk galvos dėl bilieto, nupirksiu aš tau tą bilietą.

Jam buvo skaudu matyti tą kvailį tokį sugniuždytą – taip, Martinas išties buvo kvailys, bet kvailys, kupinas idealizmo. Dėl to idealizmo daktaras Daruvala prie jo kažkaip ir prijunko. Be to, Martinas buvo tiesus ir atviras – tikra brolio dvynio priešingybė! Kokia ironija, pagalvojo gydytojas: jam atrodė, kad iš Martino Milzo vos per savaitę sužinojo apie Džoną D. daugiau nei iš paties Džono D. per trisdešimt devynerius metus.

Daktaras Daruvala susimąstė, ar Džono D. užsisklendimas ir atsiribojimas, jo neperprantamas būdas ir nebenuplėšiama kaukė – ar visa tai gali būti ne prigimtinės savybės, o būdo bruožai, įgyti drauge su Inspektoriaus Dharo vaidmeniu. Bet tuojau pat gydytojas priminė sau, kad Džonas D. aktoriumi tapo anksčiau nei Inspektoriumi Dharu. Jeigu egzistuoja penkiasdešimt dviejų procentų tikimybė, kad homoseksualaus vyriškio identiškas brolis dvynys – irgi homoseksualus, kokiems dar Džono D. ir Martino Milzo bruožams galioja ta pati tikimybė? Staiga daktarui Daruvalai dingtelėjo, kad lieka ir keturiasdešimt aštuonių procentų tikimybė jiems būti *nepanašiems*. Vis dėlto gydytojas smarkiai abejojo, ar Denis Milzas gali būti tikrasis dvynių tėvas. Be to, Farokas pernelyg prisirišo prie Martino, net pamėgo jį, kad galėtų toliau apgaudinėti.

Pasakyk jam, pasakyk *tučtuojau*! – įtikinėjo Farokas pats save, bet neišspaudė nė žodžio. Viską, ką norėjo iškloti Martinui, daktaras Daruvala galėjo pasakyti tik pats sau.

Tu visiškai neprivalai rūpintis Denio palaikais. Tavo tėvas veikiausiai Nevilas Edenas, o jo palaikai jau daugybę metų ilsisi ramybėje. Tu visiškai neprivalai padėti savo motinai, kuri yra šliundra ir dar blogiau. Tu net nežinai, kokia ji iš tikrųjų, tiksliau, žinai ne viską. Ir dar, yra vienas toks žmogus, su kuriuo tu, ko gero, norėtum susipažinti; galbūt judu netgi galėtumėte vienas kitam padėti. Jis galėtų išmokyti tave atsipalaiduoti, galbūt net šiek tiek pasilinksminti. O tu galėtum išmokyti jį šiokio tokio atvirumo, galbūt net kaip nebūti aktoriumi, bent ne visą laiką.

Tačiau balsu gydytojas šito neištarė. Nė žodelio.

Daktaras Daruvala apsisprendžia

– Vadinasi... jis – atsimetėlis, negali baigti, ką pradėjęs, – pasakė Inspektorius Dharas apie savo brolį dvynį.

– Bent jau sutrikęs tai tikrai, – atsakė daktaras Daruvala.

– Trisdešimt devynerių metų vyrui nei šis, nei tas vis dar ieškoti savęs, – pareiškė Džonas D. Aktorius mažne tobulai nutaisė

teisuoliško pasipiktinimo intonaciją, tarytum jam pačiam „savęs paieškos“ būtų visiškai nepažįstamas reiškinys.

– Manau, jis tau patiktų, – atsargiai ištarė Farokas.

– Ką gi, juk tu – *rašytojas*, – labai jau nevienaprasmiškai mestelėjo Dharas.

Daktaras Daruvala susimąstė: nejaugi jis nori pasakyti, kad tai man spręsti, ar jiedviem verčiau susitikti, ar vis dėlto ne? O gal jis turi omeny, kad vien tiktai rašytojas ir gali gaišti laiką sapalionėms, kad dvyniai *turėtų* susitikti?

Juodu, saulei leidžiantis, stovėjo Daruvalų buto balkone. Arabijos jūra žioravo kiek blausesniu purpuru nei pamažu gyjanti Džono D. lūpa. Įtvertas sužalotas mažylis pirštas netikėtai pravertė aktoriui – tapo puikiu rodomuoju įrankiu. Dharas kitąsyk mėgdavo rodyti pirštu.

– Prisimeni, kaip į šitą vaizdą sureagavo Nensė? – paklausė aktorius, rodydamas į vakarus.

– Peržvelgė visą kelią iki pat Ajovos, – atsakė gydytojas.

– Jeigu jau apsisprendei nebegrįžti į Bombėjų, Farokai, galėtum šitą butą užleisti komisaro pavaduotojui ir poniai Patel, – šią frazę aktorius pasakė nutaisęs mažne tobulą abejingumo intonaciją. Scenaristas nejučia net susižavėjo tuo užmaskuotu savo paties sukurtu personažu; Dharas buvo beveik tobulai paslaptingas. – Nesiūlau buto jiems padovanoti – mūsų gerasis detektyvas būtinai palaikytų tai kyšiu, – toliau kalbėjo Dharas. – Bet galbūt galėtum jį parduoti už kokią nors juokingą kainą, tarkime, už šimtą rupijų. Arba galėtum iškelti sąlygą: tegul Pateliai iki gyvos galvos išlaiko tarnus – tegul nukaršina Naliną ir Rupą. Neabejoju, pats nenorėtum, kad senukai atsidurtų gatvėje. O gyventojų bendrija – ką gi, esu tikras, kad dėl Patelių niekas neprieštaraus, juk kiekvieno daugiabučio gyventojai tik ir svajoja apie kaimyną policininką. – Dharas vėl bedė įtvaru vakarų pusėn. – Manau, galėdama gėrėtis tuo vaizdu Nensė pasijus kiek geriau, – pridūrė.

– Atrodo, tu kaip reikiant visa tai apmąstęs, – įvertino Farokas.

– Tiktai sumanymas – ir tinka tik tuo atveju, jeigu tu niekad nebegrįši į Bombėjų, – atsakė Džonas D. – *Iš tikrųjų* niekad.

– O tu? Ar pats dar kada nors sugrįši? – paklausė jo daktaras Daruvala.

– Nebent po milijono metų, – atsakė Inspektorius Dharas.

– Ar tik nesu kažkur girdėjęs *šitos* frazės, – apsidžiaugė Farokas.

– Pats ją ir parašei, – priminė jam Džonas D.

– O tu vis primeni, – atitarė gydytojas.

Jie užsibuvo balkone, kol Arabijos jūra nusidažė persirpusios vyšnios spalva, beveik visai pajuodo. Julijai teko nurinkti nuo staliuko stikliniu stalviršiu Džono D. kišenių turinį, kad galėtų patiekti ten pietus. Tokį įprotį Džonas D. išlaikė nuo vaikystės. Įėjęs į namą ar į butą, nusivilkdavo švarką, nusispirdavo batus ar sandalus ir iškraustydavo kišenes daiktus sudėdamas ant artimiausio stalo – šis ritualas padėdavo jam pasijusti jaukiau, mat įpročio šaknys siekė senus laikus ir buvo susijusios su Daruvalų dukterimis. Kol dar gyveno su tėvais, mergaitėms užvis smagiausias žaidimas būdavo galynėtis su Džonu D. Jis aukštielninkas išsitiesdavo ant kilimo, kartais ir ant sofos, o jauniklės mergaičiukės šokdavo ant jo, aplipdavo iš visų pusių. Jis niekada jų neužgaudavo, tik stengdavosi nusipurtyti nuo savęs. Tad Farokas ir Julija niekada nebambėdavo dėl turto iš kišenių, netvarkingai sumesto ant stalo visuose namuose ar butuose, kur tik jiems teko gyventi, kai namuose jau nebebuvo vaikų, su kuriais Džonas D. galėtų eiti ristynių. Raktai, piniginė, kartais net pasas... o šįvakar ant stiklinio staliuko Daruvalų bute Jūros bulvare atsidūrė dar ir lėktuvo bilietas.

– Vadinasi, ketvirtadienį išskrendi? – paklausė Julija.

– Ketvirtadienį! – sušuko daktaras Daruvala. – Juk tai jau poryt!

– Iš tikrųjų į oro uostą teks važiuoti trečiadienį iš vakaro – lėktuvas išskrenda paryčiais, – atsakė Džonas D.

– Vadinasi, jau rytoj vakare! – sušuko Farokas. Gydytojas paėmė iš Julijos rankų Dharo piniginę, raktus bei lėktuvo bilietą ir padėjo ant indaujos.

– Nedėk čia, – sudraudė Julija – ant indaujos ji kaip tik statė dubenis su pietų valgiais. Tad daktaras Daruvala nunešė Džono D. kišenių turinį į vestibiulį ir padėjo ant žemo staliuko prie pat

durų – ten, gydytojo nuomone, už jų būtinai užklius akis ir išeidamas Džonas D. neužmirš nieko pasiimti.

– Kokia prasmė užsibūti ilgiau? – paklausė Džonas D. Julijos. – Juk ir patys ilgai nebedelsite, ar ne?

Daktaras Daruvala šiek tiek užtruko vestibiulyje, mat neiškentė neįkišęs nosies į Džono D. bilietą. „Swissair", tiesioginis reisas į Ciurichą. Reisas 197, lėktuvas pakyla ketvirtadienį, 1.45 nakties. Pirma klasė, vieta – 4B. Dharas visuomet rinkdavosi vietą prie tarpo. Kadangi buvo alaus gėrovas, tekdavo dažnai vaikščioti šlapintis, o kai skrydis trunka devynias valandas, nelabai smagu nuolat laipioti per kieno nors kojas.

Tada gydytojas ir apsisprendė – žaibiškai, kol ėjo į kambarį pas Juliją ir Džoną D., dar anksčiau, nei atsisėdo prie pietų stalo. Šiaip ar taip, Dharas pats pasakė, kad Farokas – rašytojas. Kaip tik rašytojo priedermė suveikti, kad atsitiktų, kas turi atsitikti, jeigu tik turi tokią galimybę. Juk juodu – broliai dvyniai; visai nebūtina, kad vienas kitą pamiltų, bet neprivalo ir būti vieniši.

Farokas vakarieniauti sėdo laimingas (tai, ką kiti vadino pietumis, jis atkakliai tebevadino vakariene), meiliai šypsodamasis Džonui D. Žinosi, kaip nuolat vaidinti man paslaptingą ir vaišinti dviprasmybėmis, pagalvojo. Bet pasakė visai ką kita:

– Iš tiesų, kurių galų tau delsti? Gali išvykti bet kada – tai kodėl ne dabar?

Abu: ir Julija, ir Džonas D. – sužiuro į daktarą Daruvalą, tarytum šį būtų ištikęs koks priepuolis.

– Na, aš tavęs, aišku, pasiilgsiu, bet juk netrukus vėl susitiksime, vienur ar kitur. Kanadoje, o gal Šveicarijoje... Norėčiau šiek tiek pabūti kalnuose.

– *Tu?* – apstulbo Julija. Farokas negalėjo pakęsti kalnų. Inspektorius Dharas tik įsistebeilijo į jį.

– Na taip, juk labai sveika, – atsakė gydytojas. – Įkvėpti Šveicarijos... oro... – nutęsė išsiblaškęs, nes mintyse pridūrė „linijos" – galvojo apie „Swissair", apie tai, kaip nupirks Martinui Milzui pirmos klasės bilietą į šios bendrovės lėktuvą, skrendantį ankstyvą ketvirtadienio rytą 197-uoju reisu į Ciurichą. Būtinai

reikia gauti 4A vietą. Farokas vylėsi, kad buvusiam misionieriui patiks sėdėti prie lango... ir bendrauti su itin įdomiu bendrakeleiviu, sėdinčiu greta.

Jie šauniai papietavo, visi trys išties smagiai praleido laiką. Žinodamas, kad netrukus teks skirtis su Džonu D., daktaras Daruvala paprastai būdavo surūgęs. Bet šįvakar gydytojas jautėsi itin pakiliai.

– Džonui D. šovė į galvą pritrenkianti mintis apie šį butą, – pranešė Farokas žmonai.

Juliją sumanymas sužavėjo, trijulė dar ilgai jį aptarinėjo. Detektyvas Patelis – išdidus žmogus, Nensė irgi. Jeigu užjustų, kad butas siūlomas jiems kaip labdara, galbūt sureaguotų pernelyg jautriai; visa gudrybė – priversti juos manyti, kad daro Daruvaloms paslaugą sutikdami pasirūpinti senaisiais tarnais – juos „nukaršinti". Kalbėdami apie komisaro pavaduotoją, jie neslėpė susižavėjimo, o apie Nensę galėjo šnekėtis ištisas valandas – ji, be jokios abejonės, buvo sudėtinga asmenybė.

Šnekučiuotis su Džonu D. būdavo lengviau, kai kalba sukdavosi apie ką nors kitą; aktorius kaip įmanydamas vengė tiktai pokalbių apie save patį. Šnekos kaip vandens buvo ir apie tai, ką komisaro pavaduotojas pasakė gydytojui telefonu: esą tikimybė, kad Rahulas bus nuteista pakarti, labai nedidelė.

Julijai ir Džonui D. nedažnai tekdavo matyti Faroką tokį atsipalaidavusį. Gydytojas pasisakė didžiai trokštąs pasimatyti su dukterimis ir vaikaičiais, vis kartojo norįs dažniau susitikti ir su Džonu D. – susipažinti su jo „šveicariškuoju gyvenimu". Abu vyrai į valias prisisiurbė alaus, ilgai užsisėdėjo balkone, net spėjo išsekti Jūros bulvaru plūstantis transporto srautas. Julija vakarojo su jais.

– Žinai, Farokai, aš iš tiesų dėkingas už viską, ką mano labui esi nuveikęs, – pasakė aktorius.

– Man pačiam buvo smagu, – atsakė scenaristas. Farokui teko ryti ašaras – jis buvo sentimentalus žmogus. Sugebėjo pasijusti visai laimingas, sėdėdamas tamsos užtvindytame balkone. Kone raminamai veikė net nepaliaujamai iš apačios plūstanti kvapų banga: Arabijos jūros gaiva ir miesto šutas, net amžiais užsikimšusių

kanalizacijos vamzdžių ir nuolatinis žmogaus išmatų tvaikas. Daktaras Daruvala primygtinai pasiūlė tostą Denio Milzo garbei; Dharas mandagiai išgėrė už Denio atminimą.

– Ne jis buvo tavo tėvas – dėl to esu beveik tikras, – pasakė Farokas Džonui D.

– Dėl to ir aš beveik neabejoju, – atsakė aktorius.

– Ko tu toks laimingas, *Liebchen*? – paklausė Faroko Julija.

– Jis laimingas, nes išvažiuoja iš Indijos ir ketina nebegrįžti, – svariai atsakė Inspektorius Dharas, mažne tobulai nutaisęs kompetentingo žmogaus intonaciją. Tai Faroką trupučiuką suerzino, mat pats įtarė, kad sprendimas išvykti iš Indijos ir niekada nebegrįžti – tik jo bailumo apraiška. Džono D. nuomonė apie gydytoją, regis, buvo kiek panaši į jo nuomonę apie brolį dvynį – laikė jį atsimetėliu, nesugebančiu baigti pradėto darbo. Su sąlyga, žinoma, *jei* Džonas D. patikėjo, kad gydytojas iš tikrųjų niekada nebegrįš į Indiją.

– Dar pamatysite, kodėl jaučiuosi laimingas, – pasakė jiems daktaras Daruvala. Jis užsnūdo balkone ir Džonui D. teko nešte nunešti jį į lovą.

– Tu tik pažvelk į jį, – tarė Julija. – Šypsosi per miegus.

Sielotis dėl Madu laiko pakaks ir kurią kitą dieną. Taip pat ir nuogąstauti dėl dramblio numintojo vaikiščio, Ganešo, lemties. O kai sulauks kito gimtadienio, daktarui Daruvalai sueis šešiasdešimt. Tačiau dabar, šią akimirką, gydytojas įsivaizdavo dvynius, drauge skrendančius „Swissair" 197-uoju reisu. Devynios valandos ore – šitiek laiko tikrai turėtų pakakti užmegzti vienokius ar kitokius santykius, manė gydytojas.

Julija dar bandė skaityti lovoje, bet Farokas blaškė jos dėmesį, net garsiai nusijuokė per miegus. Tikriausiai per daug išgėrė, dingtelėjo žmonai. Paskui ji pastebėjo, kad jo antakiai susimetė tarpuakyje, veidu nuslydo šešėlis. Kaip apmaudu, galvojo daktaras Daruvala; jam taip norėjosi skristi kartu su jais – kad galėtų juos stebėti, pasiklausyti, apie ką kalbasi. Kuri vieta bus kitapus tako nuo 4B? – susimąstė gydytojas. 4J? Farokas daugybę kartų buvo skridęs į Ciurichą. 197-uoju reisu paprastai skraidydavo „Boeing-747"; gydytojas vylėsi, kad 4B ir 4J vietos tikrai šalia, skiriamos tik tako.

– Ketvirta J, – tarė jis skrydžio palydovei.

Julija padėjo knygą ir įsistebeilijo į jį.

– *Liebchen,* – sukuždėjo, – arba tu pabusk, arba įmik kaip reikiant.

Bet jos vyras jau vėl palaimingai šypsojosi. Daktaras Daruvala buvo kaip tik ten, kur ir norėjo būti. Ankstyvas ketvirtadienio rytas, tiksliau, 1.45 nakties, „Swissair" 197-ojo reiso lėktuvas pakyla iš tarptautinio Saharo oro uosto. Kitapus tako greta kits kito sėdi dvyniai, spigina vienas į kitą, nė vienas neįstengia pratarti nė žodžio. Prireiks šiek tiek laiko, kol kuris nors iš jų ryšis pralaužti ledus, bet gydytojas tvirtai tikėjo: visų devynių valandų jie neištylės. Nors aktorius žinojo kur kas daugiau ir galėjo papasakoti begalę įdomių dalykų, Farokas būtų statęs už buvusį misionierių – kad pirmam liežuvis atsiriš jam. Martinas Milzas ir mals liežuviu ištisą naktį, jei tik Džonas D. neprabils gindamasis.

Julija matė, kaip jos vyras per miegus pasičiupinėjo pilvą. Daktaras Daruvala tikrino, ar gerai užsegtas saugos diržas; paskui jis atsilošė, pasiruošęs mėgautis ilgu skrydžiu.

Tiesiog užsimerk

Kita diena buvo trečiadienis. Daktaras Daruvala iš balkono vėl stebėjo saulėlydį, šįsyk – su Dharo broliu dvyniu. Martinas verste užvertė gydytoją klausimais apie lėktuvo bilietą. O scenaristas mitriai išsisukinėjo – kaip žmogus, iš anksto apgalvojęs būsimą pokalbį.

– Skrisiu į Ciurichą? Labai keista, juk atskridau ne per Ciurichą, – nesusigaudė buvęs misionierius.

– Aš – nuolatinis „Swissair" klientas, – paaiškino jam Farokas. – Kadangi dažnai naudojuosi jų oro linijų paslaugomis, man suteikia nemažą nuolaidą.

– Ak štai kaip. Suprantu. Ką gi, labai dėkingas. Girdėjau, iš tiesų puiki oro linijų bendrovė, – kalbėjo buvęs scholastas. – Bet juk tai pirmos klasės bilietas! – staiga sušuko Martinas. – Aš neįstengsiu grąžinti pinigų už pirmos klasės bilietą!

– Nieku gyvu neimsiu tavo pinigų, – pareiškė gydytojas. – Juk jau sakiau: aš – nuolatinis klientas, už pirmos klasės bilietą man suteikė ypatingą nuolaidą. Net nemėgink grąžinti man pinigų, tą bilietą aš gavau pusvelčiui.

– Ak taip, dabar suprantu. Tik niekad nesu skridęs pirmąja klase, – pasakė dar ką tik buvęs toks uolus katalikas.

Farokas matė, kad Martinas susidūrė su nauja mįsle – nesusigaudydamas apžiūrinėjo antrąjį bilietą: iš Ciuricho į Niujorką. Ciuriche lėktuvas turėjo leistis šeštą valandą ryto, o Niujorko lėktuvas, į kurį Martinui reikėsią persėsti, pakyla tik pirmą valandą dienos – ilgokai laukti, – pagalvojo ką tik jėzuitų luomą palikęs vyras. Be to, ir pats bilietas į Niujorką buvo kažkoks kitoks.

– Bilietas į Niujorką – be datos, – nerūpestingai ėmėsi aiškinti Farokas. – Reisas tiesioginis, lėktuvai skraido kasdien. Tau visiškai nebūtina išskristi į Niujorką tą pačią dieną, kai nusileisi Šveicarijoje. Bilietas galios bet kurią dieną – su sąlyga, jei pirmos klasės salone bus laisvų vietų. Pamaniau, gal panorėsi dienelę kitą paviešėti Ciuriche, galbūt praleisi ten savaitgalį. Bus geriau, jei į Niujorką atvyksi kaip reikiant pailsėjęs.

– Tu išties nepaprastai geras man. Tik neįsivaizduoju, kuo reikėtų užsiimti Ciuriche... – kalbėjo Martinas. Ir su šitais žodžiais aptiko čekį, liudijantį apmokėtą viešbučio numerį, popierėlis buvo įkištas į lėktuvo bilietą.

– Trys paros „Zum Storchen“ viešbutyje – tai tikrai padorus viešbutis, – paaiškino Farokas. – Tavo kambarys – su vaizdu į Limato upę. Galėsi pasivaikščioti po senamiestį, nueiti prie ežero. Esi kada nors buvęs Europoje?

– Ne, nesu, – atsakė Martinas Milzas. Jis vis dar stebeilijo į viešbučio apmokėjimo čekį. Įskaičiuota buvo viskas, taip pat ir maitinimas.

– Na, ką gi, – ištarė daktaras Daruvala. Kadangi komisaro pavaduotojui ši frazė pasirodė tokia reikšminga, gydytojas nutarė išbandysiąs ją pats; atrodo, suveikė, bent jau Martiną Milzą paveikė taip, kaip reikėjo. Per pietus atsimetėlis jėzuitas nesivėlė į jokias diskusijas, atrodė lyg išsikvėpęs. Julija sunerimo, kad galbūt mais-

tas negardus, o gal nelaimėlis Dharo brolis dvynys bus sunegalavęs, bet daktaras Daruvala, kuriam per gyvenimą teko patirti nesėkmių savo kailiu, žinojo, kas graužia buvusį misionierių.

Džonas D. suklydo: jo brolis dvynys nebuvo ištižėlis, lengvai metantis vos pradėtą darbą. Martinas Milzas iš tiesų atsisakė savo tikslo, bet apsisprendė vis dėlto netapti kunigu, kai kunigystė buvo jau ranka pasiekiama – kai liko žengti vos žingsnį ir tai net nebebuvo sunku. Niekas iš jo neatėmė teisės būti įšventintam, jis pats pabūgo nesugebėsiąs būti geras kunigas. Sprendimas atsitraukti, kuris kitiems galėjo pasirodyti toks staigus, nulemtas paprasčiausio įgeidžio, pačiam Martinui nenukrito iš dangaus; jam galėjo atrodyti, kad apsispręsti prireikė viso gyvenimo.

Dėl itin kruopščių saugumo patikrinimų Martinui Milzui reikėjo prisistatyti į tarptautinį Saharo uostą dvi ar trys valandos iki lėktuvui pakylant. Farokui atrodė, kad važiuoti kokiu kitu taksi, ne Vinodo, būtų nesaugu, bet Vinodo paslaugų jie negalėjo prašyti – žemaūgis vežė į oro uostą Dharą. Tad daktaras Daruvala išsikvietė kitą iš Vinodo „Mėlynojo Nilo Ltd." bendrovės neva „prabangiųjų" taksi. Tik pakeliui į Saharo oro uostą gydytojas pirmąsyk sumojo, kaip ilgėsis šito buvusio misionieriaus.

– Prie šito jau baigiu priprasti, – ištarė Martinas.

Jie kaip tik važiavo pro šalikelėje dryksančią šuns maitą, ir Farokas pamanė, kad Martinas nori pasakyti apsiprantąs su begale keliuose užmuštų gyvūnų. Bet Martinas paaiškino turėjęs omeny, kad baigia priprasti prie šitokių nelabai garbingų išvykimų.

– Nepamanyk ko nors – niekad nesu įsivėlęs į jokį skandalą ar pakliuvęs į rimtą nemalonę, nebuvo taip, kad sprukčiau iš miesto lydimas prakeiksmų, – kalbėjo jis toliau. – Veikiau jau išsliūkinu patyliukais. Tikriausiai aš – tik laikinas trikdis, trumpam priverčiąs nesmagiai pasijusti tuos, kurie ryžosi manimi pasitikėti. Tiesą sakant, ne kitaip jaučiuosi ir pats. Neišgyvenu triuškinančio nusivylimo ar netekties – tik silpną gėdos jausmą, kuris paskui išsisklaido.

Iš tikrųjų pasiilgsiu šito avigalvio, galvojo daktaras Daruvala, bet balsu pasakė štai ką:

– Padaryk man paslaugą – tiesiog užsimerk.

– Ar pakelėj voliojasi dar koks negyvėlis? – paklausė Martinas.

– Gali būti, – atsakė gydytojas. – Bet užsimerkti prašau ne dėl to. Tiesiog užmerk akis. Jau užsimerkei?

– Taip, jau užsimerkiau, – patvirtino scholastas. – Ką ketini daryti? – paklausė nervingai.

– Atsipalaiduok, – paragino jį Farokas. – Trupučiuką pažaisime.

– Nepatinka man visokie žaidimai! – sušuko Martinas. Tuojau pat atsimerkė ir apsidairė lyg paklaikęs.

– Užsimerk! – užriko daktaras Daruvala.

Nors klusnumo įžadas Martinui nebegaliojo, jis pakluso.

– Noriu, kad įsivaizduotum aną automobilių aikštelę su Jėzaus statula, – pasakė jam gydytojas. – Matai ją?

– Taip, žinoma, – atsakė Martinas Milzas.

– Ar Kristus vis dar ten, šalia automobilių aikštelės? – paklausė jo Farokas.

Tasai pusprotis atsimerkė.

– Na... šito aš nežinau, aikštelę jie nuolat plečia, – pasakė Martinas. – Aplinkui amžiais būdavo prigriozta visokios statybininkų įrangos. Galbūt kaip tik anoje aikštelės dalyje prasidėjo kokios nors rekonstrukcijos, galbūt statulą teko perkelti kur nors kitur...

– Visai ne tai turėjau omeny! – suriko daktaras Daruvala. – Turėjau galvoj štai ką: ar *vaizduotės akimis* vis dar matai tą sušiknistą statulą? Jėzus Kristus tamsioje automobilių aikštelėje – vis dar *matai* jį?

– Na taip, savaime aišku, – prisipažino Martinas. Jo akys buvo kietai užmerktos, tarsi jį būtų persmelkęs aštrus skausmas, užsičiaupęs jis suspaudė ir lūpas, nosis susiraukšlėjo. Jie važiavo pro lūšnyną, apšviestą tik šiukšlėmis kūrenamų laužų, bet žmogaus išmatų smarvė stelbė net degančių atliekų dvoką.

– Ar jau viskas? – neatsimerkdamas paklausė Martinas.

– Nejaugi šito neužtenka? – paklausė gydytojas. – Dėl Dievo meilės, atsimerk!

Martinas atsimerkė.

– Toks ir buvo visas žaidimas? Jau viskas? – nerimo jis.

– Juk matei Jėzų Kristų, ar ne? Tai ko dar nori? – tarė Farokas. – Turėtum suprasti, kad galima būti geru krikščioniu, kaip mėgsta sakyti patys krikščionys, ir tuo pat metu *nebūti* katalikų kunigu.

– O, tai štai ką turėjai omeny! – išsprūdo Martinui Milzui. – Taip, žinoma, aš tai suprantu!

– Negaliu patikėti, kad tavęs pasiilgsiu, bet kaip kažin ką, taip ir bus, – vis dėlto pasakė jam daktaras Daruvala.

– Be jokios abejonės, aš tavęs irgi pasiilgsiu, – atsakė jam Dharo brolis dvynys. – Ypač štai tokių mūsų pasišnekučiavimų.

Oro uoste prie kontrolės punkto rikiavosi įprasta eilė. Juodu atsisveikino (netgi apsikabino), bet daktaras Daruvala stebėjo Martiną iš tolo. Gydytojas perėjo policijos užkardą, kad galėtų toliau lydėti jį akimis. Sunku buvo pasakyti, kuo Martinas traukė aplinkinių dėmesį: tvarsčiais ar vis dėlto panašumu į Dharą, kuris vieniems badė akis, o kai kuriems kitiems liko visai nepastebimas. Gydytojas buvo dar sykį pakeitęs Martinui tvarsčius: kaklo žaizdą dabar dengė nedidelė pleistro juostelė, o sužalotas ausies lezgelis liko ir visai neaprištas – atrodė ne itin patraukliai, bet žaizda buvo jau beveik visai užsitraukusi. Tiktai ranką vis dar slėpė marlinė pirštinė. Visiems, kurie išsprogindavo akis, šimpanzės auka mirktelėdavo ir nusišypsodavo; tai buvo nuoširdi šypsena, visai ne pašaipusis Dharo vypsnys, bet Farokui buvęs misionierius dar niekad neatrodė tokia tiksli Dharo kopija. Visų Inspektoriaus Dharo filmų pabaigoje Dharas nueina tolyn nuo kameros; šiuo atveju kamerą atstojo daktaras Daruvala. Farokas jau vos tvėrė jaudulį, ir pats nežinojo kodėl: ar dėl to, kad Martinas vis labiau jam priminė Džoną D., ar vis dėlto jo širdies stygą suvirpino pats Martinas.

Džono D. niekur nebuvo matyti. Daktaras Daruvala žinojo, kad aktorius visada suskumba pirmas įlipti į lėktuvą – bet kokį lėktuvą; tačiau gydytojas vis tiek akylai jo dairėsi. Estetine prasme Farokas būtų smarkiai nusivylęs, jei Inspektorius Dharas ir Martinas Milzas būtų susidūrę dar eilėje prie registracijos posto; scenaristas troško, kad dvyniai vienas kitą pirmąsyk pamatytų jau lėktuve. Geriausia – sėsdamiesi į savo vietas, pagalvojo daktaras Daruvala.

Martinas lūkuriavo, paskui pasislinko pirmyn, vėl sustojo – ir visą tą laiką atrodė beveik visai normaliai. Tiesa, buvo kiek graudu žiūrėti į jo ploną, atogrąžų klimatui pritaikytą juodą kostiumą, kurį Martinas vilkėjo ant havajietiškų marškinių; be jokios abejonės, Ciuriche jam teks nusipirkti kokį šiltesnį drabužį. Pagalvojęs apie tai, daktaras Daruvala susiprato įbrukti jam kelis šimtus Šveicarijos frankų – paskutinę akimirką, kad Martinas nebeturėtų kada atsisakyti. Farokas pastebėjo, kad Martinas įsitaisęs keistoką, tiesa, vos pastebimą įprotį – laukdamas eilėje užsimerkti. Kai tik eilė sustodavo, jis užsimerkdavo ir nusišypsodavo, o kai trūktelėdavo per žingsnį į priekį, Martinas pajudėdavo drauge tarsi atsigavęs. Farokas žinojo, ką tas nevisprotis daro. Martinas Milzas vis užsimerkdavo pažiūrėti, ar automobilių aikštelėje tebėra Jėzus Kristus.

Net visas tuntas indų darbininkų, grįžtančių iš Persijos įlankos, neišblaškė buvusio jėzuito dėmesio – jis taip ir liko susitelkęs į dvasines pratybas. Darbininkai buvo iš tokių, kokius Faroko motina Mehera kadaise vadino sugrįžėliais iš Persijos, tiktai šitie parskrido ne iš Irano, o iš Kuveito – jų dviaukščiai ar triaukščiai nešuliai tiesiog sprogo per siūles. Be prikimštų lagaminų, jie tempėsi ir porolooninius čiužinius, o dirbtinės odos kelionkrepšiai buvo išsipūtę nuo viskio butelių, rankinių laikrodžių, įvairiausių skutimosi kremų ir kišeninių skaičiuotuvų – kai kas net nesidrovėjo nugvelbti stalo įrankių iš lėktuvo. Kartais darbininkai keliaudavo ir į Omaną – arba Katarą, arba Dubajų. Meheros laikais vadinamieji sugrįžėliai iš Persijos saujose gniauždavo ir aukso. Mūsų dienomis, spėjo Farokas, daug aukso veikiausiai niekas nesiveža. Ir vis tiek lėktuve visi prisisiurbia. Bet net stumdomas labiausiai įsismarkavusių sugrįžėlių iš Persijos Martinas Milzas vis tiek nuolatos markstėsi ir šypsojosi. Kol Jėzus niekur nedingo iš automobilių aikštelės, Martino pasaulis negalėjo sugriūti.

Visas Bombėjuje jam likusias dienas daktaras Daruvala apgailestaus, kad *jis*, kad ir kaip užmerktų akis, vis tiek negali išvysti jokios padrąsinančios vizijos: nematė ne tik Kristaus – netgi automobilių aikštelės, ir tos nepamatė. Farokas pasiguodė Julijai, kad jį vėl kamuojąs pasikartojantis sapnas, kurio nebuvo sapnavęs jau

seniai – nuo pat anų laikų, kai pirmąsyk išvyko iš Indijos į Austriją. Tokie sapnai būdingi paaugliams, andai aiškino jam senasis Laudžis: dėl vienos ar kitos priežasties staiga atsiduri viešoje vietoje nuogas. Kadaise pernelyg savimi pasitikintis užsispyrėlis tėvas pasiūlė Farokui gana menkai tikėtiną sapno interpretaciją. „Tipiškas šviežiai iškepto imigranto sapnas“, – štai ką pareiškė Laudžis. Galbūt ir taip, dabar Farokas buvo linkęs patikėti. Jam jau daugybę sykių teko išvykti iš Indijos, bet dabar bus pirmas kartas, kai jis iškeliaus iš gimtosios šalies *tvirtai žinodamas*, kad niekada čionai nebegrįš. Iki šiol dar niekada nebuvo dėl to toks tikras.

Būdamas jau suaugęs žmogus, didumą gyvenimo Farokas nugyveno graužiamas nesmagaus jausmo (ypač stipriai jis apnikdavo būtent Indijoje), kad nesąs tikras indas. Nejaugi Toronte jo iki dienų galo nebepaliks nesmagus jausmas, kad taip ir nesugebėjo galutinai pritapti ten? Nors ir buvo Kanados pilietis, daktaras Daruvala gerai žinojo nesąs kanadietis; jis niekada nepasijus „susitapatinęs“ su kanadiečiais. Tulžinga senojo Laudžio pastaba persekios Faroką iki grabo lentos: „Imigrantas – visą gyvenimą imigrantas.“ Kai iš ko nors išgirsti tokį pagiežingą teiginį, gali, žinoma, jį atmesti, bet pamiršti – nepamirši; kai kurios mintys pasisėja taip giliai, kad sudygusios tampa regimos, mažne apčiuopiamos, lyg realūs objektai.

Tarkime, kad ir rasinės užgaulės – ką jau kalbėti apie savigarbą, nukenčiančią dėl jų. Arba kokie nors dar subtilesni anglosaksiškieji niuansai, su kuriais Kanadoje Farokas susidurdavo gana dažnai ir kurie versdavo jį pasijusti amžiams įkalintą pašalyje. Tai galėjo būti paprastas atšiaurus žvilgsnis – tokia gerai pažįstama giži veido išraiška, kurią kitąsyk išvysti persimesdamas keliais kasdieniškiausiais žodžiais. Arba kas nors imasi įdėmiai apžiūrinėti tavo parašą ant kredito kortelės, lyg jis nieku gyvu negalėtų atitikti tavo parašo čekyje. Arba dar, kai koks nors pardavėjas, duodamas grąžą, nejučia pernelyg ilgai užsižiūri į tavo delną, nes šio spalva akivaizdžiai skiriasi nuo plaštakos viršaus spalvos. Mat tasai skirtumas didesnis, nei jam atrodytų savaime suprantamas, tai yra didesnis nei *jo* delno ir plaštakos viršaus atspalvių skirtumas. („Imigrantas – visą gyvenimą imigrantas.“)

Kai Farokas pirmą kartą išvydo Suman „Vaikščiojimo dangumi“ numerį Didžiajame Karališkajame cirke, jam ir į galvą neatėjo, kad ji gali nukristi; Suman atrodė tobula – tokia nepaprastai graži, jos žingsniai – neįtikėtinai tikslūs. O paskui jis kartą pastebėjo ją, prieš pat pasirodymą stovinčią pagrindinės palapinės užkulisiuose. Farokas kiek nustebo, kad ji nedaro apšilimo, nemankština raumenų. Net kojų – ir tų nejudino, stovėjo visiškai sustingusi. Tikriausiai bando susikaupti, dingtelėjo daktarui Daruvalai. Jis nenorėjo, kad Suman pastebėtų jį spoksantį – nenorėjo jos blaškyti.

Kai Suman atsigręžė, Farokas sumojo, kad ji iš tikrųjų nepaprastai susitelkusi, mat nė antakio krustelėjimu neišsidavė išvis jį atpažinusi, nors paprastai būdavo labai mandagi. Ji žiūrėjo kažin kur pro jį, galbūt net kiaurai jį. Šviežia pudžos žymė ant jos kaktos buvo kiek išsiterliojusi. Kliautis buvo visai nereikšminga, bet, vos išvydęs tą išterliotą dėmelę, daktaras Daruvala suvokė, kad Suman – mirtinga. Būtent tą akimirką Farokas suprato, kad ji vis dėlto gali nukristi. Ir daugiau jau niekad nebegalėjo be įtampos žiūrėti, kaip ji žingsniuoja dangumi. Jeigu kada nors kas nors praneštų jam, kad Suman nukrito ir užsimušė, daktaras Daruvala ir įsivaizduotų ją, dryksančią ant aslos, su išterliota dėmele. („Imigrantas – visą gyvenimą imigrantas“; ši frazė – tokia pat išterliota dėmė.)

Galbūt daktarui Daruvalai būtų buvę lengviau, jei būtų galėjęs sprukti iš Bombėjaus tuojau pat, iškart po dvynių. Tačiau karjerą baigusios kino žvaigždės ir buvę misionieriai išvykti gali kur kas greičiau nei gydytojai; chirurgą juk kausto įsipareigojimai: operacijų grafikas, sveikstantys pacientai. Beje, scenaristai, kaip ir kiti rašytojai, kitąsyk irgi turi iškuopti savo jukinį.

Farokas žinojo, kad jam jau niekad nebepavyks pasikalbėti su Madu; geriausiu atveju galėtų perduoti jai žinią per Vinodą ar Dipą, taip pat iš jų sužinoti apie jos būklę. Gydytojas netgi apgailestavo, kad mergaitei nenusišypsojo laimė mirti cirke; tokia mirtis, kokią jis skyrė savo išgalvotajai Mažylei – ją, kaip žinoma, sudraskė liūtas, palaikęs tikru povu, – buvo bent jau kur kas greitesnė nei ta, kuri, gydytojo manymu, neišvengiamai tykojo Madu.

Scenaristas nepuoselėjo ir kažin kokių vilčių, kad cirke gali pasisekti tikrajam Ganešui – bent jau tokios sėkmės, kokios susilaukė išgalvotasis Ganešas, jis tikrai neregės. Dramblio numintasis berniokas niekada nevaikščios dangumi – labai gaila, šitokia pabaiga tikrai buvo tobula. Tačiau jei tikrasis luošys įsitvirtintų kaip virėjo padėjėjas – ir šito į valias pakaktų, kad Farokas liktų patenkintas. Su šia mintimi gydytojas parašė draugišką laišką ponui ir poniai Dasams į Didįjį Mėlynąjį Nilą; žinoma, dramblio numintasis vaikiščias akrobatu niekad netaps, bet gydytojas pageidavo, kad cirko administratorius ir jo žmona paskatintų Ganešą deramai talkinti virėjui. Daktaras Daruvala parašė ir dar vieną laišką į cirką – ponui ir poniai Bagvanams, durklų svaidytojui ir jo žmonai bei asistentei, taip pat dangaus vaikštytojai. Galbūt dangaus vaikštytoja būtų tokia gera ir pamėgintų *švelniai* įtikinti dramblio numintąjį bernioką mesti iš galvos kvailą mintį, neva ir jis gebėtų išmokti atlikti „Vaikščiojimo dangumi“ numerį. Gal ponia Bagvan galėtų *parodyti* Ganešui, kaip iš tikrųjų sunku vaikščioti dangumi. Galbūt net leistų luošiui pamėginti – tegul išbando kopėčias, įrengtas jos gyvenamojoje palapinėje, tada pats įsitikintų, kad vaikščioti dangumi ne jo nosiai, be to, tai būtų pakankamai saugu.

Farokas neužmiršo ir savo naujojo scenarijaus – vėl pavadino jį „Limuzinų rulete“; grįžti prie senojo pavadinimo jį paakino mintis, kad „Pabėgimas iš Maharaštros“ skamba pernelyg optimistiškai, jei ne išvis neįtikėtinai. Reikia pripažinti, kad nors praėjo visai nedaug laiko, scenarijus jau ėmė kliuvinėti. Siaubingasis Žmogus Rūgštis, ašaringa scena, kai liūtas sudrasko cirko žvaigždę (mažą, nekaltą mergaitę)... Farokas išsigando, kad tokie ir panašūs elementai pernelyg aiškiai susišaukia su Paryžiaus Gran Ginjolio siaubų teatru – dabar jam pasirodė, kad iš ten jis pasiskolinęs ir Inspektoriaus Dharo siužetų pagrindą. Ko gero, scenaristui vis dėlto taip ir nepavyko nutolti nuo ankstesniojo žanro tiek, kiek jis įsivaizdavo.

Vis dėlto Farokas bandė ginčyti tą nuomonę apie save, su kokia jam galaižin kiek kartų teko susidurti skaitant gausias jo filmų recenzijas. Jis buvo kaltinamas esąs *deus-ex-machina* tipo rašytojas, vos kas, tuojau kviečiantis pagalbon visus įmanomus dievus

(ar kokias nors dirbtines priemones), kad padėtų išsikapanoti iš siužetinės kebeknės. Juk tikras gyvenimas ir yra *deus-ex-machina* žanro makalynė, pagalvojo daktaras Daruvala. Nagi, tik prisiminkime, kaip jis kaktomuša sudūrė Dharą ir jo brolį dvynį – *kas nors* juk turėjo tai padaryti! O argi ne jis susigaudė, kas turėtų būti tasai žvilgantis daikčiukas, kurį varna šikalė laikė snape ir paskui pametė? Nagi taip, tikras *deus-ex-machina pasaulis*!

Tačiau scenaristas vis dar nesijautė saugus. Farokas sumanė, kad kol neišvyko iš Bombėjaus, būtų gerai šnektelėti su Balradžu Gupta, režisieriumi. Galbūt tikrai „Limuzinų ruletė" – nelabai didelis nuokrypis nuo scenaristui įprasto žanro, bet daktaras Daruvala norėjo paprašyti Guptos patarimo. Farokas buvo tikras, kad šitoks scenarijus indiškam filmui nelabai tiktų – abejotina, ar Balradžas Gupta išsitektų nedideliame cirke, veikiausiai nei veiksmo vieta, nei siužetas jo net nesudomintų, – tačiau, be Guptos, scenaristas nepažinojo jokio kito režisieriaus.

Daktaras Daruvala lyg ir turėjo iš anksto žinoti, kaip beviltiška kalbėtis su Balradžu Gupta apie meną – netgi šitokį, švelniai tariant, netobulą. Gupta tą „meną" užuodė akimoju, Farokas net nespėjo išdėstyti jam visos siužeto santraukos.

– Sakai, mergaitė *miršta*? – pertraukė jį Gupta. – Bet, tikiuosi, pasirūpinai ją paskui atgaivinti?

– Ne, – prisipažino Farokas.

– O gal vaiką galėtų išgelbėti dievas ar dar kas nors? – paklausė Balradžas Gupta.

– Tai ne toks filmas, štai ką bandau tau paaiškinti, – tarė Farokas.

– Tada verčiau siūlyk jį bengalams, – patarė Gupta. – Jei užsimojai kurti meninį realizmą, tokį filmą geriau statyti Kalkutoje. – Nesulaukęs scenaristo atsakymo, Balradžas Gupta pridūrė: – Galbūt tai galėtų būti užsienio filmas. „Limuzinų ruletė" skamba labai jau prancūziškai!

Farokas ketino pasakyti, kad misionieriaus vaidmuo netgi labai tiktų Džonui D. Dar scenaristas būtų mielai pridūręs, kad Inspektorius Dharas, tikroji indų kino žvaigždė, galėtų suvaidinti du vaidmenis: painiojami du asmenys – būtų visai įdomu! Džonas

D. vaidintų misionierių ir tas pats Džonas D. pasirodytų kokiame epizode kaip Inspektorius Dharas! Vis dėlto daktaras Daruvala iš anksto žinojo, ką Balradžas Gupta atsakytų į *tokį* pasiūlymą: „Tegul iš jo šaiposi kritikai, šiaip ar taip, jis – kino žvaigždė. Bet kino žvaigždės neturėtų tyčiotis patys iš savęs.“ Režisierius tai jau buvo sakęs, Farokas girdėjo savo ausimis. Tačiau jei „Limuzinų ruletę“ imtųsi sukti europiečiai arba amerikiečiai, Džonas D. misionieriaus vaidmenį matytų kaip savo ausis. Europiečiams ir amerikiečiams Inspektorius Dharas buvo niekas; jie primygtinai reikalautų, kad šį vaidmenį atliktų kokia nors *jų* žvaigždė.

Daktaras Daruvala nieko nebesakė. Manė, jog Balradžas Gupta pyksta ant jo už tai, kad apsisprendė nebetęsti Inspektoriaus Dharo serijos. Be to, žinojo, kad Gupta jau griežia dantį ant Džono D. už tai, kad išdūmė iš Bombėjaus beveik nė piršto nepakrutinęs dėl „Inspektoriaus Dharo ir Tylos Bokštų“ reklamos.

– Man regis, pyksti ant manęs, – atsargiai pradėjo iš naujo Farokas.

– Oi ne, nė truputėlio! – suskato neigti Gupta. – Niekad nepykstu ant žmonių, kurie nusprendžia, kad pavargo kalti pinigą. Šitokie žmonės – pats tikriausias žmogiškumo simbolis. Negi nesutinki?

– Taip ir *žinojau*, kad pyksti ant manęs, – atsakė daktaras Daruvala.

– Papasakok man, kokia tavo meniškame filme bus meilės istorija, – pareikalavo Gupta. – Kaip tik ji lems, ar tu nuskęsi, ar išplauksi, nepaisant visų kitų kvailysčių. Mirštantys vaikai... gal verčiau pasiūlyk tai Pietų Indijos socialistams? Štai *jiems* gal ir patiktų!

Daktaras Daruvala pamėgino nupasakoti, kokia šiame scenarijuje bus meilės istorija – taip, tarsi pats ja tikėtų. Amerikietis misionierius, būsimasis kunigas, įsimyli gražuolę cirko akrobatę; Suman – tikra akrobatė, ne aktorė, bandė aiškinti scenaristas.

– Akrobatė! – sukliegė Balradžas Gupta. – Gal tau galvoj pasimaišė? Bene nesi matęs, kokios jų šlaunys? Moterų akrobačių šlaunys būna tragiškos! O ekrane jos atrodo netgi dar stambesnės, nei yra iš tikrųjų!

– Ir kaip man šovė į galvą kalbėtis apie tai su tavim? Bene iš tikrųjų bus pasimaišę, – sutiko Farokas. – Bet kas pasiryžęs aptarinėti su tavim rimtą filmą – aiškiai ne viso proto.

– „Rimtas“ ir yra demaskuojantis žodis, – pareiškė Balradžas Gupta. – Kaip matau, sėkmė tavęs ničnieko neišmokė. Gal tau koks varžtelis praskydo? Gal protas pasisuko? – užstaugė režisierius.

Scenaristas dar bandė taisyti režisieriaus kalbos klaidas, kurių tas privėlė bandydamas plūstis angliškai.

– Manding, sakoma šitaip: „Gal tau varžtelis atsisuko?“ ir „Gal protelis praskydo?“ – tarė jam daktaras Daruvala.

– Juk taip aš ir sakiau! – suriko Gupta; kaip ir dauguma režisierių, jis buvo visada teisus. Gydytojas pakabino ragelį ant šakutės, o scenarijų įdėjo į lagaminą. „Limuzinų ruletė“ buvo pirmas daiktas, atsidūręs lagamine; paskui scenarijų užklojo Torontui skirti drabužiai.

Tiesiog Indija

Vinodas nuvežė daktarą ir ponią Daruvalas į oro uostą; žemaūgis visą kelią iki pat Saharo liejo ašaras, tad Farokas rimtai baiminosi, kad bet kada gali į ką nors atsitrenkti. Galvažudys taksistas jau neteko savo svarbiausio kliento – Inspektoriaus Dharo, o štai dabar, tarsi dar būtų maža vienos tragedijos, praranda ir asmeninį gydytoją. Buvo pirmadienio vakaras, beveik vidurnaktis; simboliška – afišų klijuotojai lipdė ant sienų naujus plakatus, slėpdami „Inspektoriaus Dharo ir Tylos Bokštų“ afišas, lyg pabrėždami, kad tai jau paskutinis Dharo filmas. Naujieji plakatai buvo ne kokio nors kito filmo reklama, jie skelbė kitokio turinio renginį – Kovos su raupais dieną. Šis turėjo vykti kaip tik rytoj – sausio trisdešimtąją, antradienį. Taigi Julija ir Farokas iš Indijos išskris Kovos su raupais dieną, 2.50 nakties, „Air India“ 185-uoju reisu. Maršrutu: Bombėjus–Delis–Londonas–Torontas (tik persėsti iš vieno lėktuvo į kitą nereikės). Vis dėlto Daruvalos neketino įveikti viso ilgo skrydžio nesustodami: pusiaukelėje kelias dienas paviešėsią Londone.

Nuo to laiko, kai Dharas ir jo brolis dvynys išskrido į Šveicariją, daktaras Daruvala nesulaukė iš jų beveik jokios žinios ir dėl to jautėsi baisiai nusivylęs. Iš pat pradžių Farokas sunerimo, kad tuodu galbūt ant jo supyko, gal iš to susitikimo neišėjo nieko gero. O paskui atėjo atvirukas su Aukštutinio Engadino vaizdeliu: kažkoks *Langläufer*, slidininkas, šliuožia slidėmis per baltutėlį užšalusį ežerą, šį iš visų pusių supa kalnai, dangus virš galvos – akinamai žydras, be debesėlio. O pats laiškelis, parašytas pažįstama Džono D. rašysena, buvo viena trumputė frazė, Farokui – irgi pažįstama, kadangi ją ne kartą buvo taręs Inspektorius Dharas. Visuose filmuose, kai patrauklusis detektyvas pasimylėdavo su nauja moterimi, iškart po to jiems kas nors būtinai sutrukdydavo – jie niekad neturėdavo laiko pasikalbėti. Galbūt nuaidėdavo šūvių papliūpos, o gal koks nors šunsnukis padegdavo jų viešbutį (ar netgi lovą). Tada jau užvirdavo kvapą gniaužiantis veiksmas: Inspektoriui Dharui ir jo mylimajai nebebūdavo kada persimesti nė žodeliu, mat tekdavo kautis dėl savo gyvybės. O paskui – neišvengiamas postovis, būtina trumputė pauzė prieš naują sprogimų griausmą. Žiūrovai, jau pritvinkę neapykantos, tada ir laukia firminės Dharo frazės meilužei. „Beje, – sako jis jai, – ačiū." Kaip tik tai Džonas D. ir parašė ant atviruko su Aukštutinio Engadino vaizdeliu.

Beje, ačiū.

Julija tvirtino Farokui, esą tai – jaudinantis laiškelis, mat atviruką pasirašė abu dvyniai. Pasak jos, šitaip Kalėdų atvirukus ar sveikinimus gimtadienio proga pasirašą jaunavedžiai, bet daktaras Daruvala (remdamasis savo patirtimi) pateikė kitą pavyzdį – šitaip pasirašo ligoninės personalas, įteikdamas grupinę dovaną kuriam nors iš gydytojų: pasirašo registratorė, pasirašo sekretoriai, pasirašo slaugės, pasirašo kiti chirurgai. Tad kuo jau tasai parašas toks ypatingas ar „jaudinantis"? Džonas D. visada pasirašydavo vien paprasčiausia „D." O greta, ant to paties atviruko, nepažįstama rašysena pakraigliotas vardas: „Martinas". Vadinasi, jie klajoja kažkur kalnuose. Farokui liko tik viltis, kad Džonas D. nemėgina išmokyti savo prietrankos brolio dvynio slidinėti!

– Dabar bent jau žinome, kad jie kartu ir kad jiems gerai kartu, – pasakė Julija, tačiau Farokui šito buvo maža. Jį pjaute pjovė smalsumas, magėjo sužinoti kiekvieną jų pirmojo pokalbio žodį.

Kai jie atvažiavo į oro uostą, apsiašarojęs Vinodas įteikė gydytojui dovaną.

– Galbūt jau niekada manęs nebepamatai, – pasakė žemaūgis.

Dovana buvo keturkampė, kieta ir sunki; Vinodas ją supakavo į senus laikraščius. Šliurpščiodamas nosimi žemaūgis vargais negalais pralemeno, kad dovaną Farokas turėtų išvynioti tiktai įlipęs į lėktuvą.

Kiek vėliau gydytojas pagalvojo, kad veikiausiai kaip tik tokius žodžius pasako teroristai, įteikdami nieko pikta neįtariantiems keleiviams pakuotę su bomba; sulig šia mintimi pratrūko plyšoti metalo detektorius ir daktarą Daruvalą tučtuojau apsupo išsigandę ginkluoti vyrai. Paklausė jo, kas yra suvyniota į laikraščius. Ką jis galėjo atsakyti? Kad žemaūgio dovana? Apsaugininkai paliepė gydytojui išvynioti paslaptingąjį daiktą, patys atsitraukė atokiau; atrodė, kad jie pasirengę veikiau ne šauti, o pasipustyti padus – „nešti kudašių“, kaip tai būtų įvardijęs „The Times of India“ straipsnelyje apie incidentą. Tačiau jokio incidento neįvyko.

Suvyniota laikraščiuose buvo žalvarinė plokštė, kurią daktaras Daruvala išsyk atpažino. Vinodas nuplėšė tą užgaulų perspėjimą, andai pritvirtintą Jūros bulvaro daugiabučio, kur gyveno Daruvalos, lifte.

TARNAMS NAUDOTIS LIFTU DRAUDŽIAMA.
NEBENT KARTU VAŽIUOTŲ VAIKAI

Julija Farokui pasakė, kad Vinodo dovana „jaudinanti“, bet apsaugininkai, nors ir lengviau atsikvėpė, ėmė kamantinėti gydytoją, iš kur atsiradusi ta plokštė su užrašu. Norėjo įsitikinti, kad ji nenulupta nuo kokio nors istorinio, valstybės saugomo pastato – jiems buvo nė motais, jeigu plokštė pavogta iš kur nors kitur. Galbūt skelbimo tekstas jiems patiko nė kiek ne labiau nei Farokui ar Vinodui.

– Suvenyras, – užtikrino juos daktaras Daruvala. Nemenkai gydytojo nuostabai, pareigūnai leido jam neštis plokštę į lėktuvą. Vis dėlto tampytis su tokiu gremėzdu anaiptol nebuvo patogu; netgi pirmosios klasės salono palydovai nesidrovėdami niurzgėjo, esą tas daiktas visiems painiojasi po kojomis. Pirmiausia privertė Faroką plokštę išvynioti (dar kartą), o paskui taip ir paliko jam krūvą sumaigytų nereikalingų laikraščių.

– Primink man, kad daugiau nė kojos nekelčiau į jokį „Air India“ lėktuvą, – nusiskundė gydytojas žmonai, bet pakankamai garsiai, kad artimiausias skrydžio palydovas išgirstų.

– Šitai aš tau primenu kiekvieną kartą, – atsakė Julija, irgi gana garsiai. Koks nors kitas taip pat pirmąja klase skrendantis keleivis galėjo palaikyti juos tipiška turtinga pora, nuolat užgauliojančia menkesnius už save žmogelius, kurių kasdienis darbas – jiems patarnauti. Tačiau toks įspūdis būtų buvęs klaidingas; Daruvalos tiesiog buvo atstovai tos kartos, kuri nesitaiksto su jokiu nemandagumu – buvo pakankamai išsilavinę ir pakankamai nebejauni, kad nepakęstų jokio nepakantumo. Vis dėlto nei Farokui, nei Julijai net į galvą neatėjo, kad skrydžio palydovai, ragindami patraukti iš kelio lifto plokštę, išsiauklėjimo pristigo galbūt ne todėl, kad ji būtų kliuvusi, o dėl paties skelbimo teksto; gal ir juos įkiršino tai, kad tarnams naudotis liftu draudžiama, nebent kartu važiuotų vaikai.

Tai buvo vienas tų smulkių nesusipratimų, kurių niekada niekas nė nebandys aiškintis; labai tinkamas gaižus finalinis akordas tam, kuris paskutinį kartą išvyksta iš tėvynės, pagalvojo Farokas. Nepradžiugino jo ir „The Times of India“ numeris, į kurį Vinodas buvo suvyniojęs nudžiautąją plokštę. Pastaruoju metu žiniasklaidoje garsiai nuskambėjo pranešimas apie apsinuodijimą maistu rytiniame Delyje. Du vaikai mirė, dar aštuoni atsidūrė ligoninėje, užvalgę kažkokio „nešviežio“ maisto, iškapstyto iš šiukšlių krūvos Šakurpuro rajone. Žinias apie tai daktaras Daruvala sekė itin atidžiai; jis gerai žinojo, kad vaikai mirė užvalgę anaiptol ne „nešviežio“ maisto – kvailas laikraštpalaikis vengė tiesiai rašyti „pašvinkusio“ arba „užteršto“.

Farokas laukė nesulaukė, kada lėktuvas pagaliau pakils. Kaip ir Dharas, gydytojas pasirinko vietą šalia tarpo – jis irgi ketino nesikuklindamas gerti alų, tad ir jam reikės dažnai vaikščioti nusišlapinti; prie lango įsitaisė Julija. Londone jie nusileis maždaug dešimtą ryto vietos laiku. Tad visą kelią iki Delio teks skristi tamsoje. Gydytojas pagalvojo, kad nors dar neišskrido iš Indijos, jos tiesiogine žodžio prasme jau nebepamatys.

Galbūt Martinui Milzui ir knietėtų pasakyti, esą tai Dievo valia (kad daktaras Daruvala visam laikui atsisveikino su Bombėjumi), bet pats gydytojas tokį teiginį būtų užginčijęs. Tai buvo ne Dievo valia, tai buvo tiesiog Indija, kuri – ne kiekvieno nosiai, kaip pasakė tėvas Julijonas, nors daktaras Daruvala to ir nežinojo. Tai *ne* Dievo valia, Farokas buvo tvirtai tuo įsitikinęs; tai – tiesiog Indija, ir to daugiau nei pakanka.

Kai „Air India" lėktuvas, skrendantis 185-uoju reisu, atsiplėšė nuo tarptautinio Saharo oro uosto kilimo tako, Dharo galvažudys vairuotojas vėl suko ratus Bombėjaus gatvėmis; žemaūgis vis dar ašarojo – buvo pernelyg susikrimtęs, kad galėtų bent pagalvoti apie miegą. Vinodas parvažiavo į miestą per vėlai – paskutinis pasirodymas „Šlapiajame kabarete" buvo jau pasibaigęs, o žemaūgis vylėsi ten nutaikysiąs progą susitikti su Madu; ką gi, jos ieškoti teks kitą naktį. Toks važinėjimas po raudonųjų žibintų rajoną jį slėgė, nors ši naktis niekuo nesiskyrė nuo bet kurios kitos – Vinodui galėjo pasipainioti kokia nuklydusi bėglė, kurią jis galėtų išgelbėti. Trečią valandą nakties viešnamiai Vinodui priminė žlugusį cirką. Buvęs klounas įsivaizdavo narvus su žvėrimis, tysančiais be gyvybės žymių, virtines palapinių, kuriose glaudžiasi išsekę, sužaloti akrobatai. Jis nuvažiavo toliau.

Buvo jau beveik keturios ryto, kai Vinodas pastatė „Ambasadorių" skersgatvyje prie Daruvalų daugiabučio Jūros bulvare. Niekas nepastebėjo, kaip jis prasmuko į pastatą, bet žemaūgis, sunkiai alsuodamas, slampinėjo po vestibiulį tol, kol užlodė visus pirmo aukšto šunis. Tada Vinodas nuklibikščiavo atgal į savo automobilį; jam tik šiek tiek pataisė ūpą gerklojantys gyventojai, taškantys bjauriausius įžeidimus jo adresu – tuos pačius gyventojus kiek anksčiau įkiršino žinia, kad pavogta jų itin svarbi lifto lentelė su įrašu.

Kad ir kur važiavo žemaūgis, miesto gyvenimas tarytum nepasiekė jo, bet jis vis tiek niekaip neprisivertė grįžti namo. Priešaušrio brėkšmoje Vinodas sustabdė „Ambasadorių“ Mazagaone, panūdęs persimesti keliais juokeliais su eismo reguliuotoju.

– Kur išgaravo visas transportas? – paklausė Vinodas konsteblio. Policininkas laikė rankoje lazdą, lyg jam reikėtų išsklaidyti minią ar beįsiplieskiantį maištą. Bet gatvėje nebuvo nė gyvos dvasios: nė vieno vienintelio automobilio, nei dviračio, netgi pėsčiojo. Netrūko tik miegančiųjų ant šaligatvio; bet net tie keli, kurie jau budo, kol kas tiktai sėdosi ar kiūtojo klūpomis. Konsteblis atpažino galvažudį Dharo vairuotoją – nebuvo tokio policininko, kuris nepažinotų Vinodo. Konsteblis papasakojo, kad būta sujudimo – Sofijos Zuber keliu paplūdo religinė procesija, – bet Vinodas sugebėjo su ja nesusidurti. Vienišas eismo reguliuotojas pasakė, kad būtų labai dėkingas, jei žemaūgis pavėžėtų jį Sofijos Zuber keliu: dėl viso pikto – norėjo įsitikinti, kad nieko rimtesnio nebevyksta. Tad Vinodas, įsisodinęs į automobilį vienišą konsteblį, atsargiai nuriedėjo per vieną geresnių Bombėjaus lūšnynų.

Pamatė jie ne kažin ką; šaligatvių gyventojai jau pamažu budo iš miego, bet lūšnyno įnamiai vis dar miegojo. Tame Sofijos Zuber kelio ruože, kur beveik prieš mėnesį Martinas Milzas vos neužropojo ant mirtinai sužeistos karvės, Vinodas ir eismo reguliuotojas spėjo pamatyti tolstančios procesijos uodegą – keletą giedančių sadhu, lydimų įprastų žiedlapių barstytojų. Šalikelės nutekamajame griovyje juodavo didžiulis sukrešėjusio kraujo klanas; ankstesnis sambrūzdis bei religinė procesija ir buvo ne kas kita, tik karvės maitos išgabenimas. Keletas fanatikų iki šiol sugebėjo palaikyti karvės gyvastį.

Šitoks fanatizmas – irgi ne Dievo valia, būtų pasakęs daktaras Daruvala; tokios iš anksto nesėkmei pasmerktos pastangos irgi „tiesiog Indija“, ir to daugiau nei pakanka.

27. EPILOGAS

Savanoris

Vieną gegužės penktadienį, praslinkus daugiau nei dvejiems metams po to, kai Daruvalos grįžo iš Bombėjaus į Torontą, Farokas pajuto knietulį parodyti savo draugui Makferleinui Mažąją Indiją. Važiavo jie Mako automobiliu. Buvo pietų pertrauka, bet Džerardo gatvėje jie įstrigo tokioje transporto spūstyje, kad greitai paaiškėjo, jog pietauti nebebus kada: vos suskubsią pasiekti Mažąją Indiją, tuojau teksią sukti atgal, į ligoninę.

Pastaruosius aštuoniolika mėnesių juodu visada pietaudavo drauge – nuo pat tos dienos, kai paaiškėjo, kad Makferleino ŽIV tyrimo rezultatas teigiamas; Mako gyvenimo draugą daktarą Dankaną Frazerį, gėjų genetiką, jau daugiau nei prieš metus į kapus buvo nuvaręs AIDS. Farokas taip ir nerado, kuo pakeisti Frazerį pokalbiams apie žemaūgių kraujo projektą, o Makas taip ir neįsitaisė kito vaikino.

Daktaro Daruvalos ir daktaro Makferleino pokalbis apie tai, kaip Makui klostosi gyvenimas su AIDS sukeliančiu virusu, būdavo nedaugiažodis – tiesiog tobulas emocinio santūrumo pavyzdys.

– Kaip tau sekasi? – paklausdavo daktaras Daruvala.

– Gerai, – būdavo, atsako daktaras Makferleinas. – Nebevartoju antiretrovirusinio azidotimidino – perėjau prie dideoksinozino. Nesakiau?

– Ne. O kodėl? Bene mažėja T limfocitų?

– Galima pasakyti ir taip, – sako jam Makas. – Nebesiekia ir dviejų šimtų. Be to, vartodamas azidotimidiną jaučiausi baisiai

sumautai, tad Švarcas nusprendė pakeisti vaistus – skyrė dideoksinoziną. Dabar jaučiuosi geriau, lyg ir pažvalėjau. Profilaktiškai dar vartoju „Bactrim“ – apsaugai nuo *pneumocystis carinii* plaučių uždegimo.

– O... – būdavo, išspaudžia Farokas.

– Iš tikrųjų nėra taip blogai, kaip tau galbūt atrodo. Jaučiuosi puikiai, – tikina Makas. – Jeigu nebeveiks dideoksinozinas, juk dar yra ir dideoksicitidinas, tikiuosi, ir daug visokių kitokių preparatų.

– Džiaugiuosi, kad laikaisi tokios pozicijos, – vis išsprūsdavo Farokui.

– O kol kas, – būdavo, sako Makferleinas, – bandau žaisti tokį žaidimėlį. Susikaupiu ir įsivaizduoju savo sveikus T limfocitus – stengiuosi pamatyti, kaip jie priešinasi virusui. Matau, kaip T limfocitai pliekia iš šautuvų į virusus, kaip virusai krinta kulkų pakirsti... na, bent jau tokia mano žaidimo esmė.

– Švarcas tokį sumanė? – klausia daktaras Daruvala.

– Ne, sumanymas – *mano*!

– Užuodžiu Švarco stilių.

– Dar lankau ir paramos grupę, – būdavo, priduria Makferleinas. – Paramos grupė – vienas iš tų dalykų, susijusių su galimybe išgyventi kuo ilgiau.

– Iš tikrųjų, – tarsteli Farokas.

– Taip, iš tikrųjų, – patikina Makferleinas. – Ir dar, žinoma, tai, ką jie vadina ligos suvaldymu – tai reiškia, kad neturėtum būti pasyvus, neturėtum besąlygiškai tikėti viskuo, ką sako gydytojas.

– Vargšas Švarcas, – į tai atsakydavo daktaras Daruvala. – Ką gi, džiaugiuosi, kad tavo gydytojas – ne *aš*.

– Aš tuo irgi džiaugiuosi, – pritardavo Makas.

Toks kaskart ir būdavo maždaug dviejų minučių trukmės pokalbis – paprastai dviejų minučių užtekdavo temai išsemti, bent jau jie stengdavosi neskirti tam daugiau laiko. Pietų pertraukos valandą jie mėgdavo skirti kitiems dalykams – kad ir netikėtam daktaro Daruvalos įgeidžiui parodyti daktarui Makferleinui Mažąją Indiją.

Anuomet irgi buvo gegužės mėnuo, kai tie chuliganai rasistai nuvežė Faroką į Mažąją Indiją prieš jo valią; taip pat buvo penk-

tadienis, diena, kai dauguma Mažosios Indijos krautuvėlių, regis, buvo uždaryta, o gal nedirbo tiktai mėsinės? Daktaras Daruvala susimąstė, ar negalėjo taip būti dėl to, kad vietiniai musulmonai uoliai dalyvauja penktadienio pamaldose, – tai buvo vienas iš daugelio tų dalykų, kurių jis nežinojo. Farokas suvokė tik tiek, jog labai nori, kad Makferleinas pamatytų Mažąją Indiją, taip pat staiga jis panoro, kad ir visos aplinkybės būtų tokios pat – toks pat oras, tos pačios parduotuvės, tie patys manekenai (tiek to, sariai gali būti ir kiti).

Be jokios abejonės, tokį sumanymą daktarui Daruvalai įkvėpė kažkas, ką jis perskaitė laikraščiuose, galbūt pranešimai apie „Paveldo frontą". Farokas gerokai sunerimo paskaitęs apie „Paveldo frontą" – bukagalvių neonacių grupuotę, sutelkusią baltųjų pranašumą skelbiančius padugnes. Kadangi Kanadoje galioja neapykantos kurstymą draudžiantys įstatymai, daktaras Daruvala negalėjo suprasti, kodėl leidžiama gyvuoti tokioms grupuotėms kaip „Paveldo frontas", skleidžiančioms pačią tikriausią rasinę neapykantą.

Makferleinas be vargo rado, kur pastatyti automobilį, kadangi Mažoji Indija, kaip ir anąsyk, buvo ištuštėjusi – šiuo atžvilgiu ji nėmaž nepriminė tikrosios Indijos. Farokas sustojo prie Ahmado bakalėjos Džerardo ir Koksvelo gatvių sankryžoje; jis mostelėjo ranka įstrižai sankryžos, rodydamas Kanados etninės imigracijos tarnybos pastatą užsklęstais langais ir durimis – atrodė, kad tarnyba uždaryta visiems laikams, o ne todėl, kad buvo penktadienis.

– Štai čia mane išgrūdo iš automobilio, – paaiškino daktaras Daruvala.

Juodu nužingsniavo Džerardo gatve. „Pindi siuvinių" neliko nė pėdsako, užtat ant šaligatvio tebestovėjo gembinė su bejėgiškai kabančiais kaftanais.

– Kai buvau čia aną kartą, – pasakė Farokas Makui, – diena buvo vėjuota. Vėjas plazdino kaftanus.

Rodo ir Džerardo gatvių kampe vis dar veikė Nirmos madų ateljė. Pastebėjo jie ir „Singo ūkį", siūlantį pirkti šviežių vaisių bei daržovių. Praėjo Jungtinės bažnyčios fasadą – čia tebeveikė ir Šri Ramo hinduistų šventykla; šios dvasininkas, kunigas Lorensas

Pušis, ateinančio sekmadienio pamaldoms buvo parinkęs įdomią temą. Gandžio citata tarsi koks perspėjimas skelbė tikintiesiems: „Pakanka visko patenkinti poreikius visų, patenkinti dar ir godulį – pristinga."

Atrodė, kad sunkūs laikai atėjo ne tik Kanados etninės imigracijos tarnybai – kinai irgi gyveno ne pačias geriausias dienas: „Sėkmės miesto" paukštienos bendrovė buvo uždaryta. Kreiveno ir Džerardo gatvių kampe įsikūręs „tradicinių indiškų patiekalų" restoranas, kuris anksčiau vadinosi „Nirala", dabar buvo persivadinęs „Hira Moti", o pažįstama „Kingfisher lager" alaus reklama (kaip visuomet) siūlė ATRASTI VIDINĘ JĖGĄ. MEGAŽVAIGŽDŽIŲ afiša skelbė apie Džitendros ir Bali, „Patel Rap" dainos atlikėjo, gastroles; čia turėjo koncertuoti ir Sapna Mukerdži.

– Ėjau čia srūdamas krauju, – pasakė Makui Farokas. „Kala Kendaro", o gal „Sonali" vitrinoje tebestovėjo tas pats šviesiaplaukės moters su sariu manekenas – tarp kitų ji ir dabar atrodė lyg ne čia pakliuvusi. Daktaras Daruvala pagalvojo apie Nensę.

Juodu praėjo „Satyam" – „parduotuvę visai šeimai", perskaitė seną skelbimą apie „Mis Divali" grožio konkursą. Jie vaikštinėjo šen ir ten tai viena, tai kita Džerardo gatvės puse be jokio tikslo. Farokas balsu minėjo pavadinimus. „Kohinoor" prekybos centras, „Madras Durbar" restoranas, „Apollo" vaizdajuosčių nuoma (žadanti AZIJOS FILMUS), Indijos teatras – ŠIANDIEN – TAMILŲ FILMAI! Kai jie priėjo „Chaat Hut" užkandinę, Farokas paaiškino Makui, ką reiškia „chaat" ir „visokių rūšių užkandžiai". Užsukę į „Bombay Bhel", jie vos suskubo užkąsti *aloo tikki* ir išgerti po bokalą „Thunderbolt" alaus.

Prieš išvažiuodami atgal į ligoninę, gydytojai dar užsuko į Dž. S. Adisono santechnikos parduotuvę Vudfildo ir Džerardo gatvių kampe. Farokas ieškojo anos pasakiškos varinės vonios su puošniomis čiaupų rankenėlėmis – riaumojančių tigrų galvomis: visai tokios pat, kokioje jis maudydavosi dar būdamas vaikas senajame Ridž Roude, Malabar Hilo rajone. Ta vonia neišėjo jam iš galvos nuo pat ano visai nenumatyto apsilankymo Mažojoje Indijoje. Tačiau ji buvo jau parduota. Užtat Farokas aptiko kitą karalienės

Viktorijos stiliaus puošybos šedevrą. Tai buvo praustuvė su stilizuotomis iltimis vietoj čiaupo rankenėlių – visai tokia pat, kokia pakerėjo Rahulo vaizduotę Dakvorto klubo moterų tualete; pats čiaupas buvo dramblio galvos formos, vanduo liejosi iš straublio. Farokas palietė abi iltis: vieną – karšto vandens, kitą – šalto. Makferleinas, išvydęs praustuvę, net pašiurpo, bet daktaras Daruvala nupirko ją net nesudvejojęs; tai buvo akivaizdžiai britų vaizduotės kūrinys, bet pagamintas Indijoje.

– Bene ji turi tau kokią sentimentalią vertę? – pasiteiravo Makas.

– Ne visai, – atsakė Farokas. Ir čia pat susimąstė, ką su tuo bjauriu gremėzdu reikės daryti; daktaras Daruvala gerai žinojo, kad Julija nenorės net žiūrėti ton pusėn.

– Tie vyrai, kurie tave atvežė ir išmetė čia... – staiga prasižiojo Makas.

– Ką norėtum apie juos sužinoti?

– Kaip manai, ar jie yra atvežę čionai ir dar ką nors? Taip, kaip atvežė tave?

– Nuolat, – atsakė Farokas. – Tai yra, man atrodo, kad šitaip jie ką nors atveža čionai nuolat.

Makui pasirodė, kad Farokas jaučiasi siaubingai prislėgtas, tą jam tiesiai ir pasakė.

Kaip man kada nors susitapatinti? – pagalvojo daktaras Daruvala.

– Kažin, ką turėčiau daryti, kad pasijusčiau esąs kanadietis? – paklausė jis Mako.

Iš tiesų, jeigu tik galima tikėti laikraščiais, pastaruoju metu vis labiau jaučiamas pasipriešinimas imigracijai; demografai pranašavo „neigiamą reakciją rasiniu pagrindu". Daktarui Daruvalai atrodė, kad pasipriešinimas imigracijai iš esmės yra rasistinis reiškinys; gydytojas itin jautriai reagavo į terminą „akivaizdžios mažumos". Jis gerai žinojo, kad ši frazė netaikoma nei italams, nei vokiečiams, nei portugalams, kurių banga plūstelėjo į Kanadą šeštajame dešimtmetyje. Iki pastarojo dešimtmečio daugiausia imigrantų atvykdavo iš Didžiosios Britanijos.

Bet dabar padėtis pasikeitė. Naujųjų imigrantų banda plūdo iš Honkongo, iš Kinijos, iš Indijos – pusė pastarųjų dešimties metų atvykėlių buvo Azijos šalių piliečiai. Toronte imigrantai sudarė mažne keturiasdešimt procentų visų gyventojų – tai daugiau nei milijonas žmonių.

Makferleinas sielojosi, matydamas Faroką tokį nusiminusį.

– Dievaži, Farokai, – tarė Makas, – suprantu, kad būti imigrantu šioje šalyje tau ne koks cirkas, bet nors galiu patikėti, kad anie banditai, kurie išgrūdo tave iš automobilio Mažojoje Indijoje, kabinėjasi ir prie kitų imigrantų mieste, vis dėlto *netikiu*, kad jie, kaip tu sakai, „nuolat“ blaško žmones po visą miestą.

– Turėjai omeny – „tau ne kokia pramoga“? Tu pasakei: „tau ne koks cirkas“, – pasitikslino Farokas.

– Kaip pavadinsi, taip nepagadinsi, – atsakė Makferleinas.

– Žinai, ką man kartą yra pasakęs tėvas? – paklausė daktaras Daruvala.

– Ar tik ne „imigrantas – visą gyvenimą imigrantas“? – spėjo Makferleinas.

– O... vadinasi, aš tau jau sakiau, – tarė Farokas.

– Sakei tiek kartų, kad ir skaičių pamečiau, – patvirtino Makas. – Tik aš manau, kad tu apsisukęs vis galvoji apie tai.

– Nuolat, – pakartojo Farokas. Ir pagalvojo, kad Makas – išties tikras jo draugas; jautėsi dėkingas lemčiai už tai.

Daktaras Makferleinas ir įkalbėjo daktarą Daruvalą laisvalaikiu padirbėti savanoriu Toronto sergančiųjų AIDS slaugos ligoninėje; toje pačioje ligoninėje mirė Dankanas Frazeris. Farokas dirbo ten daugiau nei metus. Iš pradžių jam kilo šiokių tokių įtarimų dėl savo paties motyvų, tais įtarimais Farokas pasidalijo su Maku; šio patartas, pasikalbėjo apie savo ypatingą susidomėjimą slaugos ligonine ir su vyriausiuoju slaugytoju.

Farokui buvo nesmagu pasakoti visiškai nepažįstamam žmogui apie savo santykius su Džonu D. – apie tai, kad tas jaunuolis, kurį daktaras Daruvala laikė kone įsūniu, visuomet buvo homoseksualus, tik gydytojas apie tai sužinojo, kai Džonui D. buvo bemaž keturiasdešimt; apie tai, kad netgi dabar, kai Džono D. seksualinė

orientacija niekam nebekelia abejonių, Farokas ir tasai nebe toks ir jaunas „jaunuolis“ vis dar šia tema nesikalba (nebent labai paviršutiniškai). Daktaras Daruvala pasisakė ir Makferleinui, *ir* vyriausiajam slaugytojui norįs artimiau pažinti AIDS sergančius ligonius, kadangi siekia geriau perprasti paslaptingąjį Džoną D. Ir dar Farokas prisipažino, kad jį kamuoja nuolatinė baimė dėl Džono D. Niekada nepaliko siaubą kelianti mintis, kad jo mylimas beveik sūnus gali mirti nuo AIDS – tai buvo bene pati didžiausia iš visų Faroko baimių. (Taip, reikia pripažinti, jis baiminosi ir dėl Martino.)

Emocinis santūrumas, lydėjęs daktaro Daruvalos ir daktaro Makferleino draugystę – jų itin nežodingi pokalbiai apie ŽIV užsikrėtusio Makferleino būklę tėra vienas pavyzdys, – sutrukdė Farokui prisipažinti bičiuliui, kad paniškai bijo stebėti ir kaip iš lėto nuo AIDS miršta Makas. Bet šią jo baimę, tegul ir neišsakytą, gerai suprato ne tik abu gydytojai, bet ir vyriausiasis slaugytojas, visiems jiems buvo aišku ir tai, kad ši baimė Farokui tapo dar vienu motyvu siekti artimiau susipažinti su AIDS slaugos ligoninės veikla.

Daktaras Daruvala vylėsi, kad kuo natūraliau išmoks elgtis sergančiųjų AIDS akivaizdoje – ką jau kalbėti apie gėjų draugiją, – tuo artimesni taps jo santykiai ir su Džonu D. Juodu ir šiaip jau gerokai suartėjo po to, kai Džonas D. pasisakė Farokui visuomet buvęs gėjus. Žinoma, anaiptol nepakenkė ir daktaro Daruvalos draugystė su daktaru Makferleinu. Bet argi „tėvas“ gali kada nors pasijusti esąs pakankamai artimas „sūnui“ – štai kur visa bėda, ar ne? – kartą paklausė Mako Farokas.

– Verčiau nemėgink *pernelyg* suartėti su Džonu D., – patarė jam Makferleinas. – Neužmiršk: tu jam – ne tėvas. Ir tu – ne gėjus.

Pirmieji daktaro Daruvalos bandymai įsilieti į slaugos ligoninės gyvenimą toli gražu nebuvo sklandūs. Kaip ir buvo perspėjęs Makas, Farokui teko susitaikyti su mintimi, kad jis nėra *jų* gydytojas, kad jis čia – tik savanoris. Jis be paliovos kamantinėjo visokiausių medicininių dalykų, savo klausimais tiesiog varydamas slauges iš proto; be to, daktarui Daruvalai dar teko išmokti ir paklusti slaugių nurodymams. Jam teko gerokai pasistengti, kad prisiverstų visą profesinę patirtį nuleisti iki pragulų gydymo lygio; vis dėlto niekas

taip ir neįstengė jo pažaboti, kai jis vis pasigviešdavo prirašyti ligoniams lengvų fizinių pratimų, saugančių nuo raumenų nykimo. Farokas taip gausiai dalijo ligoniams teniso kamuoliukus spaudyti, kad viena slaugių galiausiai prikibdė jam Daktaro Kamuoliaušio pravardę. Ilgainiui ta pravardė jam netgi ėmė patikti.

Farokas sugebėjo įstatyti kateterius, kaip ir suleisti morfijaus, jei kas nors iš gydytojų ar slaugių paprašydavo. Apsiprato su maitinimo vamzdeliais, bet ne su priepuoliais – ištverti šiuos būdavo sunku. Vylėsi, kad jam niekad neteks išvysti mirštančio Džono D., kamuojamo nevaldomo viduriavimo... žaibiškai po kūną plintančios infekcijos... vis labiau kylančios temperatūros.

– Aš irgi viliuosi, – pasakė jam Makas. – Bet jei nebūsi pasirengęs stebėti, kaip mirštu aš, iš tavęs, metui atėjus, man nebus jokios naudos.

Daktaras Daruvala norėjo būti viskam pasirengęs. Paprastai jo, savanorio, pareigos būdavo atlikti kasdieniškiausius darbus. Vieną vakarą jam teko išskalbti visą patalynę bei rankšluosčius – būtent tokiu darbu prieš keletą metų išdidžiai gyrėsi Makferleinas. Kartais jis balsu skaitydavo ligoniams, kurie nebepajėgė skaityti patys. Kartais už juos rašydavo laiškus.

Vieną vakarą, kai Farokas budėjo prie skirstomojo skydo, paskambino kažkokia perpykusi moteris; ji niršo, mat ką tik buvo sužinojusi, kad šioje slaugos ligoninėje mirštąs jos vienturtis sūnus, o apie tai niekas jai oficialiai nepranešęs – netgi pats sūnus. „Tiesiog netveriu įsiūčiu", – pati prisipažino ji. Moteris pageidavo pasikalbėti su kokiu nors atsakingu asmeniu – pasikalbėti su sūnumi ji neprašė.

Daktarui Daruvalai pasirodė, kad nors jis ir nėra „atsakingas asmuo", moteriškė galėtų kalbėtis ir su juo. Jis buvo jau pakankamai gerai susipažinęs su slaugos ligoninės taisyklėmis ir galėjo patarti, kaip elgtis atėjus aplankyti sergančiojo – kada galima ateiti, perspėti, kad būtina gerbti ligonio teisę į asmenines paslaptis, ir panašiai. Bet moteriškė net neketino viso to klausytis.

– *Jūs* – ne atsakingas asmuo! – kažkelintą kartą šaukė ji. – Noriu pasikalbėti su *gydytoju*! – plyšojo toliau. – Noriu pasikalbėti su tos jūsų įstaigos *vyriausiuoju*!

Daktaras Daruvala jau buvo pasirengęs jai prisistatyti: iškloti vardą, pavardę, profesiją, amžių; jei panorėtų – netgi pasisakyti, kiek turįs vaikų ir vaikaičių. Bet nespėjo nė prasižioti – ji sukliegė:

– O kas jūs toks? Ką jūs ten veikiate?

Daktaras Daruvala atsakė jai taip tvirtai, taip išdidžiai, kad nustebino pats save.

– Aš – savanoris, – tarė gydytojas. Ši sąvoka nejučia paglostė jam širdį. Kažin, dingtelėjo Farokui, ar pasijusti pritapusiam prie šalies ir jos gyventojų taip pat malonu, kaip ir būti savanoriu?

Apatinis stalčius

Po to, kai daktaras Daruvala išvyko iš Bombėjaus, išvykimų būta ir daugiau; pasitaikė netgi vienas išvykimas ir sugrįžimas. Suman, neprilygstamoji dangaus vaikštytoja, paliko Didįjį Karališkąjį cirką. Ji ištekėjo už verslininko, prekiaujančio pieno produktais. Bet vėliau, ne kartą aptarusi tai su cirko savininku Pratapu Valavalkaru, Suman grįžo į Didįjį Karališkąjį – ir net ne viena, o drauge su savo pienininku vyru. Tik visai neseniai gydytoją pasiekė žinia, kad Suman vyras tapo vienu iš Didžiojo Karališkojo cirko vadybininkų, o Suman ir vėl vaikščioja dangumi – ir tebėra ryškiausia cirko žvaigždė.

Taip pat Farokas sužinojo, kad iš Didžiojo Karališkojo pasitraukė Pratapas Singas; arenos administratorius ir žvėrių dresuotojas išėjo drauge su žmona Sumi bei visa jaunųjų akrobatų trupe, tarp jų ir tikrąja Mažyle; jie persikėlė į Naująjį didįjį cirką. Priešingai nei „Limuzinų ruletės“ Mažylės, tikrosios joks liūtas nepalaikė povu ir nesudraskė; tikroji Mažylė sėkmingai atlikinėjo akrobatinius triukus ir gastroliavo su cirku iš vieno miesto į kitą. Jai, kaip spėjo Farokas, jau turėjo sueiti vienuolika ar dvylika.

Dar viena naujiena, kurią išgirdo daktaras Daruvala, buvo tokia: Naujajame didžiajame „Vaikščiojimo dangumi“ numerį atlikdavo tokia mergina, vardu Ratna, o nuostabiausia, kad ji gebėjo pereiti dangumi *atbula*! Dar gydytojas sužinojo, kad tuo metu, kai Naujasis didysis cirkas gastroliavo Čanganačeryje, Mažylės vardas

buvo pakeistas į Čoti Rani, tai reiškia – Mažoji Karalienė. Galbūt Pratapas šitokį naują vardą jai išrinko ne tik todėl, kad Čoti Rani buvo skambus ir tinkamas vardas cirko artistei, bet dar ir todėl, kad Mažylė jam buvo tokia ypatinga; Pratapas visada sakydavo, kad ji – absoliučiai geriausia. Taigi, paprasta Mažylė dabar tapo Mažąja Karaliene.

Beje, Dipa ir Šivadžis, žemaūgis žemaūgio sūnus, ištrūko iš Didžiojo Mėlynojo Nilo. Šivadžis buvo it iš akies trauktas tėvas – toks pat ryžtingas, o kalbant apie talentą, kur kas pranašesnis už Vinodą akrobatas ir mažų mažiausiai ne prastesnis klounas. Jo gabumai ir lėmė, kad juos abu su motina priėmė Didysis Karališkasis cirkas, o tai, be jokios abejonės, buvo rimtas žingsnis aukštyn, palyginti su Didžiuoju Mėlynuoju Nilu, – Dipai savų ar net Vinodo gabumų niekad nebūtų pakakę taip sėkmingai palypėti karjeros laiptais. Faroką pasiekė žinia, jog Šivadžis „Bezdančio klouno“ triuką, ką jau kalbėti apie jo firminį tapusį numerį, vadinamą „Nepakliūk drambliui po kojomis“, atlikdavo taip tobulai, kad kitų Indijos cirkų klounams liko tik raudonuoti iš gėdos.

Tačiau kitų artistų, liejusių prakaitą Didžiajame Mėlynajame Nile, lemtis negailėjo; jiems jau niekur nepavyko ištrūkti. Dramblio numintojo vaikinuko niekad netenkino virėjo padėjėjo pareigos, jam nedavė ramybės kur kas aukštesni siekiai. Durklų svaidytojo žmona ponia Bagvan, kaip nė viena kita mechaniškai atlikdavusi šį numerį, bergždžiai stengėsi išsklaidyti Ganešo iliuzijas, kad panorėjęs cirko triukų galėtų išmokti ir jis. Jis daugybę kartų krito nuo treniruočių kopėčių, įrengtų Bagvanų gyvenamojoje palapinėje, bet nė už ką nesutiko skirtis su viltimi, kad „Vaikščiojimas dangumi“ yra numeris, įkandamas ir jam.

Scenarijui Farokas sugalvojo tiesiog tobulą pabaigą: luošys vaikinukas išmoksta vaikščioti nešlubuodamas, tiesa, tik tada, kai eina dangumi; tačiau tikrajam Ganešui šitokios pabaigos nebuvo lemta sulaukti. Bet ir tikrasis Ganešas neketino nurimti, neišmėginęs tikrojo, cirko spektakliams skirto, įrenginio. Beveik galėjai pamanyti, kad būtent daktaras Daruvala visa tai sugalvojo, kad būtent jis tai aprašė. Bet – tik beveik; tikrasis Ganešas, žinoma, nebuvo

toks iškalbingas, nebuvo ir balso už kadro. Dramblio numintasis berniokas, reikia manyti, pažvelgė žemyn, mažiausiai vieną kartą – šito pakako suprasti, kad apačion verčiau nesidairyti. Pagrindinės palapinės kupolą nuo žemės skyrė aštuoniasdešimt pėdų tuščios erdvės. Kadaruodamas įkišęs kojas į virvines kilpas, Ganešas kažin ar turėjo laiko tokioms poetiškoms mintims, kokias dėstė Faroko išgalvotas personažas.

(„Ateina akimirka, kai rankomis tenka pasileisti. Ir tokią akimirką nebūni niekieno rankose. Tokią akimirką kiekvienas vaikščioja dangumi.“) Na jau kažin. Vargu ar šitokie apmąstymai galėjo spontaniškai užgimti virėjo padėjėjo galvoje. Veikiausiai dramblio numintasis vaikiščias padarė ir dar vieną klaidą – skaičiavo kilpas. Šiaip ar taip, nesvarbu, skaičiavo ar ne, vis dėlto net lakiausios vaizduotės nepakaktų, norint įsivaizduoti jį iš tikrųjų sėkmingai įveikiantį padangių kopėčias.

(„Štai ką pats sau sakau: aš einu nešlubuodamas.“) Kokia būtų buvusi diena, – galvojo daktaras Daruvala. Sprendžiant iš to, kur buvo rastas sumaitotas luošio kūnas, Ganešas neįveikė nė pusės kelio dangumi. Kopėčias sudarė aštuoniolika kilpų, vadinasi, „Vaikščiojimo dangumi“ numerį sudarė iš viso šešiolika žingsnių. Ponia Bagvan, kurios nuomonė šiuo atveju buvo svariausia, manė, kad dramblio numintasis berniokas krito žengęs keturis ar penkis žingsnius. Daugiau nei keturių ar penkių jis niekada nėra įveikęs ir mokomųjų kopėčių kilpomis, pasakė dangaus vaikštytoja.

Iki Toronto šios žinios keliavo ilgai. Ponas ir ponia Dasai savo apgailestavimą išsakė laišku, bet laiškas pasiklydo dėl netiksliai užrašyto adreso ir smarkiai pasivėlino. Arenos administratorius ir jo žmona pridūrė, kad ponia Bagvan dėl šios nelaimės kaltino save, nors visą laiką buvo tvirtai įsitikinusi, kad išmokyti luošio vaikščioti dangumi – visiškai neįmanoma. Be jokios abejonės, patyrusi šitokį sukrėtimą, ji ir pati nebegalėjo deramai sutelkti dėmesio. Kita žinia iš pono ir ponios Dasų buvo dar liūdnesnė: kai ponia Bagvan išskėstomis rankomis ir kojomis sukosi pririšta taikinio centre, ją sužeidė jos vyras, durklų svaidytojas ponas Bagvanas. Tiesa, žaizda nebuvusi labai rimta, bet dangaus vaikštytoja nė nelaukė, kol

deramai sugis. Jau kitą vakarą ji ėjusi dangumi – ir nukritusi. Įveikė maždaug tokį pat kelią palapinės lubomis kaip ir Ganešas – ir krito nė neriktelėjusi. Jos vyras sakė, esą, kai užsimušęs dramblio numintasis vaikiščias, jai visuomet iškildavę keblumų žengiant ketvirtą ir penktą žingsnį.

Ponas Bagvanas po to nė karto nebepaėmė į rankas durklo, netgi tuomet, kai jam buvo pasiūlyta rinktis bet kokį pageidaujamą taikinį – tiesa, vien tik iš mažų mergaičių. Našlys beveik visiškai pasitraukė iš aktyvios cirko veiklos, atlikdavo vien tik „Dramblių perėjos" numerį. Atrodė, kad šį pasirodymą su drambliais jis pavertė tarytum kokia bausme sau – bent jau šitaip arenos administratorius laiške papasakojo daktarui Daruvalai. Ponas Bagvanas guldavo po dramblio kojomis: iš pradžių klodavo vis mažiau čiužinių tiek po savimi, tiek ant savęs – po lenta, kuria žengdavo dramblys. Galiausiai čiužinių atsisakė išvis. Buvo sužaloti jo vidaus organai, rašė arenos administratorius ir jo žmona. Ponas Bagvanas pasiligojo, teko išsiųsti jį namo. Neilgai trukus poną ir ponią Dasus pasiekė žinia, kad ponas Bagvanas mirė.

Dar kiek vėliau daktaras Daruvala sužinojo, kad ligos palaužė juos visus. Laiškų iš pono ir ponios Dasų jis nebesulaukė. Didžiojo Mėlynojo Nilo cirkas išnyko nuo žemės paviršiaus. Paskutinius spektaklius jie rodė Punoje; lyg ir labiausiai pagrįstas pasakojimas apie Didžiojo Mėlynojo Nilo lemtį bylojo, kad cirkas nukentėjęs nuo potvynio, tiesa, potvynis buvęs nedidelis, ne iš tų, kurie viską šluoja ir sukelia dideles katastrofas, bet dėl jo cirke visai pašlijusi higiena. Taip ir nenustatyta liga pražudė keletą stambiųjų kačių, akrobatus išguldė nesiliaujantis viduriavimas bei aštrus skrandžio ir plonosios žarnos uždegimas. Štai taip, nepaprastai greitai, Didžiojo Mėlynojo Nilo tiesiog nebeliko.

Galbūt pragaištingas ženklas buvo Gautamo mirtis? Senoji šimpanzė nugaišo nuo pasiutligės nepraėjus nė dviem savaitėms po to, kai apkandžiojo Martiną Milzą, – vėjais nuėjo visos Kunalo pastangos lazda išmokyti stambuolį patiną šiokios tokios drausmės. Vis dėlto iš jų visų daktaras Daruvala ryškiausiai prisiminė ponią Bagvan – jos sudiržusias pėdas ir ilgus, juodus žvilgančius plaukus.

Dramblio numintojo berniuko (dabar jis jau nebe luošys) mirtis kažką sunaikino Faroko širdyje – nedidelę, bet svarbią dalelę. Tai, kas ištiko tikrąjį Ganešą, smarkiai paveikė gydytoją scenaristą: staigiai ir lemtingai sugniuždė jo ir šiaip jau gerokai prislopusį pasitikėjimą savo kūrybinėmis galiomis. „Limuzinų ruletė“ nė iš tolo negalėjo prilygti tikram gyvenimui. Galų gale teisingiausi pasirodė tikrojo Ganešo ištarti žodžiai. „Ką dramblys padaro, to nepataisysi“, – štai ką andai sakė luošys.

Kaip ir ponas Bagvanas, kuris pasitraukė iš aktyvios cirko veiklos ir apsiribojo vien „Dramblių perėjos“ numeriu, galiausiai nuvariusiu jį į kapus, taip ir „Limuzinų ruletė“ nugrimzdo į gilią užmarštį. Scenarijus atsidūrė daktaro Daruvalos rašomojo stalo stalčiuje namuose – gydytojas nė nemanė laikyti kopijos savo kabinete ligoninėje. Jei jį ištiktų staigi mirtis, jis nenorėtų, kad tą filmu netapusį scenarijų aptiktų kas nors kitas, išskyrus Juliją. Vienintelis egzempliorius atgulė į aplanką su užrašu:

SAVININKAS – INSPEKTORIUS DHARAS

Mat Farokas buvo tvirtai įsitikinęs, kad Džonas D. – vienintelis asmuo, kuris sumąstytų, kaip geriausia su šiuo kūriniu pasielgti.

Be jokios abejonės, jeigu kas nors kada nors sumanytų statyti „Limuzinų ruletę“, kompromisų nebūtų išvengta; kompromisai – būtina kino verslo sudėtinė dalis. Kas nors, savaime aišku, pasakytų, kad balsas už kadro „sukuria emocinę distanciją“ – tai buvo paplitusi nuomonė apie balsą už kadro. Dar kam nors nepatiks, kad mergaitę sudrasko liūtas. (O gal Mažylė galėtų likti gyva, tegul prikaustyta prie invalido vežimėlio, bet laiminga iki pat filmo pabaigos?) Ir dar, nepaisant tikrąjį Ganešą ištikusio likimo, scenaristui nepaprastai patiko scenarijaus pabaiga – tokia, kokia buvo parašyta; kas nors, žinoma, panorėtų prikišti nagus ir prie jos, bet pabaigos daktaras Daruvala nė už ką nesutiktų keisti. Gydytojas suprato, kad „Limuzinų ruletė“ niekada nebus tokia tobula kaip anuomet, kai jis ją rašė ir tikėjo esąs kur kas geresnis rašytojas, nei buvo iš tikrųjų.

Stalčius buvo pernelyg gilus varganiems šimtui aštuoniolikai puslapių. Tarsi siūlydamas apleistam scenarijui draugiją Farokas ant viršaus sudėjo ir chromosomų nuotraukas; po Dankano Frazerio mirties daktaro Daruvalos žemaūgių kraujo tyrimo projektas galutinai nuvyto – gydytojo entuziazmas rinkti žemaūgių kraują jau buvo nėmaž ne gyvybingesnis už velionį gėjų genetiką. Jei kada nors kokia nors aplinkybė ar koks nors žmogus dar sugundytų daktarą Daruvalą grįžti į Indiją, šįsyk gydytojas jau niekaip nebegalėtų tvirtinti, kad jį parvilioję žemaūgiai.

Retsykiais daktaras Daruvala vis dėlto išsitrauks „Limuzinų ruletę“ iš stalčiaus ir paskaitinės tobulą scenarijaus pabaigą, kaip luošys žengia dangumi, mat tik šitokia saviapgaule gydytojas galės atgaivinti *tikrąjį* Ganešą. Scenaristą iki šiol nepaprastai žavėjo tas epizodas, kai vaikinukas, jau perėjęs dangumi, leidžiasi dantimis įsikandęs trapecijos, sukdamasis ryškioje prožektorių šviesoje, o žaižaruojantys jo kostiumo žvyneliai į visas puses taško ryškius atšvaitus. Farokui labiausiai patiko, kad luošys taip niekada ir nepaliečia kojomis žemės – nusileidžia tiesiai į ištiestas laukiančio Pratapo rankas ir šis aukštai iškelia berniuką prieš džiūgaujančią minią. O paskui Pratapas išbėga iš arenos su visu Ganešu glėbyje, mat po to, kai luošys vaikščiojo dangumi, niekam nevalia pamatyti jo šlubuojančio. Juk šitai galėjo išdegti, galvojo scenaristas, šitai *turėjo* išdegti.

Daktarui Daruvalai suėjo šešiasdešimt dveji, jis vis dar buvo palyginti sveikas. Šiokių tokių rūpesčių kėlė nebent antsvoris, mat jis taip ir neatsikratė įjunkio skaniai bei gausiai pavalgyti, ir vis dėlto gydytojas vylėsi dar pagyvensiąs dešimtmetį kitą. Tad gali atsitikti ir taip, kad Džonas D. ir pats jau bus įkopęs į septintą dešimtį, kai „Limuzinų ruletė“ pateks į jo rankas. Buvęs Inspektorius Dharas iškart supras, kam buvo numatytas misionieriaus vaidmuo, be to, aktoriaus nesaistys pernelyg glaudūs asmeniniai ryšiai nei su pačiu siužetu, nei su kuo nors iš personažų. Ir jeigu norint ekranizuoti „Limuzinų ruletę“ teks taikstytis su vienokiais ar kitokiais kompromisais, Džonas D. sugebės įvertinti scenarijų objektyviai. Daktaras Daruvala neabejojo: buvęs Inspektorius Dharas žinos, kaip pasielgti su turima medžiaga.

Tačiau kol kas – bent iki gyvos jo galvos, tą Farokas tvirtai žinojo – scenarijui teks gulėti apatiniame stalčiuje.

Dabar jau lyg ir blėsta

Praėjus beveik trejiems metams po to, kai išvažiavo iš Bombėjaus, nusišalinusiam scenaristui pakliuvo perskaityti žinią apie sugriautą Babri mečetę; neslūgstantis priešiškumas, kurį jis kadaise pašiepė filmo „Inspektorius Dharas ir pakartas mali" scenarijumi, įsiliepsnojo visu smarkumu, virto karo veiksmais. Fanatikai hinduistai nepaliko akmens ant akmens iš šešiolikto amžiaus Babri mečetės, maištuose žuvo daugiau nei keturi šimtai žmonių – ministras pirmininkas paragino šaudyti maištininkus be perspėjimo tiek Bopale, tiek Bombėjuje. Hinduistų fundamentalistų visiškai nesužavėjo pono Rao pažadas mečetę atstatyti; šie fanatikai ir toliau tvirtino, neva mečetė stovėjusi kaip tik ten, kur kadaise gimęs hinduizmo dievas Rama – vietoj sugriautos mečetės jie jau pradėję Ramos šventyklos statybas. Priešiškos grupuotės dar ilgai žvangins ginklais, žinojo daktaras Daruvala. Smurto atsargos niekada neišseks – juk smurtas išlieka ilgiausiai.

Madu taip niekad ir nepavyks surasti, bet detektyvas Patelis nepaliaus apie ją klausinėjęs; mažametė prostitutė dabar jau turėjo būti suaugusi moteris, jeigu tik sugebėjo taip ilgai išgyventi su pragaištinguoju ŽI virusu, nors tai menkai tikėtina.

„Jeigu mes išsitėkšime, tai sudegsime ar subyrėsime į mažyčius gabalėlius?" – andai klausė Madu daktaro Daruvalos. „Kas nors vis tiek mane pribaigs", – sakė ji gydytojui. Farokas niekaip negalėjo atsikratyti minčių apie ją. Vis įsivaizduodavo Madu su ponu Gargu: regėjo, kaip juodu drauge keliauja iš Džunagadho į Bombėjų, pasprukę iš Didžiojo Mėlynojo Nilo. Nors tai ir būtų laikoma didžiai nepadoriu elgesiu, juodu veikiausiai liestųsi, gal netgi nesislapstydami – jaustųsi saugūs, pasikliaudami klaidinga žinia, kad, be nereikšmingo chlamidijų užkrato, jiems nėra ko daugiau baimintis.

Antrosios ponios Dogar lemtis susiklostė beveik taip, kaip ir pranašavo komisaro pavaduotojas: ji neįstengė atsispirti siaubingoms pagundoms, kurių, kalint su moterimis, pasitaikė į valias. Galiausiai ji nukando vienai kalinei nosį. Tada Rahulas buvo pasiųsta į ypač sunkių darbų kalėjimą ir ten neištvėrusi sumaištavo; karti jos taip ir neprireikė – ją mirtinai sumušė sargybiniai.

Kitame iš daugelio nežymių gyvenimo vingių Randžitas galiausiai išėjo į pensiją ir dar kartą vedė. Daktarui Daruvalai taip ir nebuvo lemta pažinti moters, kurios vedybinis skelbimas „The Times of India" pažinčių skiltyje sudomino ištikimąjį sekretorių taip, kad jis vėl leidosi apraizgomas santuokos pančiais, bet patį skelbimą gydytojas perskaitė – Randžitas jį jam atsiuntė. „Patraukli nenusakomo amžiaus moteris, išsiskyrusi ne dėl savo kaltės, neturinti vaikų, ieško subrendusio vyriškio, pageidautina – našlio. Mano, kad tvarkingumas ir paslaugumas – vis dar vertingos dorybės." Iš tikrųjų, taip ir yra, pagalvojo gydytojas. Julija pajuokavo, kad Randžitą veikiausiai bus pakerėjusi nepriekaištinga jos teksto skyryba.

Poros kūrėsi ir byrėjo, bet polinkis poruotis, kaip ir smurtas, visada išlieka nenugalimas. Ištekėjo netgi mažylė Emė Sorabdži. (Dieve, padėk jos vyrui.) Numirė ponia Banerdži, bet ponas Banerdžis našlavo neilgai – vedė našlę Lal. Šitokiomis „neskaniomis" poromis ponas Setna, visada ištikimas sau, iš visos širdies piktinosi.

Reikia pripažinti, kad niekad iš vėžių neiškrypstantis senasis patarnautojas ir toliau tvirta ranka valdė Dakvorto klubo valgomąją salę bei Damų sodą; sklido šnekos, kad jo savininkiškumo jausmą dar labiau sustiprino neseniai atrastas naujas – perspektyvaus aktoriaus – talentas. Daktaras Sorabdžis parašė daktarui Daruvalai, esą ponas Setna ne sykį buvo užkluptas vyrų tualete rėžiantis ilgus monologus priešais veidrodį, matyt, tobulino aktorinį meistriškumą. Be to, buvo pastebėta, kad senasis patarnautojas vergiškai atsidavęs komisaro pavaduotojui Pateliui, jei ir ne visur garbųjį detektyvą lydinčiai šviesiaplaukei milžinei žmonai. Matyt, garsusis arbatos laistytojas parsas manė esąs dar ir perspektyvus policininkas. Be jokios abejonės, kriminalinių nusikaltimų tyrimą ponas Setna laikė aukštesne svetimų pokalbių klausymosi forma.

Neįtikėtina, bet senasis patarnautojas galų gale kai kam, regis, net pritarė! Komisaro pavaduotojas ir jo amerikietė žmona tapo Dakvorto klubo nariais pažeisdami visas nusistovėjusias klubo tradicijas, bet tai nėmaž nepiktino pono Setnos, nors daugeliui tradicijas puoselėjančių dakvortiečių ir nepatiko. Juk visiems aišku kaip dieną: teisės tapti nariu komisaro pavaduotojas tikrai nelaukė eilėje dvidešimt dvejus metus; tiesa, detektyvas Patelis atitiko „bendruomenės lyderio“ reikalavimą, tačiau dėl šitokio greito jo priėmimo piršosi išvada, kad kažkas savaip interpretavo taisykles – kažkas ieškojo (ir rado) jose spragų. Daugeliui dakvortiečių policininko narystė prilygo tikram stebuklui, bet tuo pat metu tai buvo laikoma skandalu.

Kur kas *menkesnis* stebuklas, detektyvo Patelio nuomone, buvo tai, kad Mahalakšmėje laisvėn ištrūkusios kobros niekada niekam neįkirto, mat tos kobros (pasak paties komisaro pavaduotojo), „įsiliejo“ į Bombėjaus gyvenimą, taip ir nesulaukus nė vieno vienintelio pranešimo apie nukentėjusius nuo jų.

Išvis ne stebuklas, netgi ne menkas stebukliukas, buvo tai, kad daktarui Daruvalai nesiliovė skambinėti moteris, kuri mėgino apsimesti vyru – skambindavo ir tada, kai Rahulas jau sėdėjo kalėjime, ir net po jos mirties. Gal ir keista, bet daktarą Daruvalą šiek tiek guodė mintis, kad įkyri skambinėtoja nebuvo Rahulas. Kaskart, tarsi skaitytų iš rašto, skambintoja iš eilės rėždavo tą pat, nepraleisdama nė žodžio. „Tavo tėvui buvo nurėžta galva, visiškai nurėžta, nulėkė nuo pečių! Mačiau ją riogsančią ant keleivio sėdynės, kol liepsnos dar nebuvo apsiautusios automobilio.“

Farokas įgudo įsiterpti į neslopstančią papliūpą.

– Žinau, žinau, – tardavo daktaras Daruvala. – „Jis gniaužė vairą ir negalėjo paleisti, nors pirštai jau gruzdėjo“ – dabar sakysi šitai, ar ne? Jau esu girdėjęs.

Tačiau balsas taip lengvai nepasiduodavo.

– Aš tai padariau. Aš ištaškiau jam galvą. Aš žiūrėjau, kaip jis dega, – tratėdavo moteris, bandanti kalbėti vyro balsu. – Ir aš sakau tau: taip jam ir reikėjo. Visa jūsų šeimyna šito nusipelnė.

– Et, užsikrušk, – išmoko atsakyti Farokas, nors šiaip jau nemėgo svaidytis riebiais žodeliais.

Kartais jis pasileisdavo „Inspektoriaus Dharo ir narvinių žudiko“ (šis filmas Farokui patiko labiausiai) vaizdajuostę, kartais pažiūrėdavo „Inspektorių Dharą ir Tylos Bokštus“ – buvusio scenaristo nuomone, nepelnytai neįvertintą, bene menkiausiai žinomą iš visų Inspektoriaus Dharo filmų. Tačiau savo geriausiam draugui Makui Farokas niekada neprisipažins rašęs scenarijus – neprasitars nė žodeliu. Inspektorius Dharas buvo dalelė gydytojo praeities. Džonas D. jau beveik visiškai išsivadavo nuo Dharo. Daktarui Daruvalai sekėsi sunkiau – dar reikėjo pasistengti.

Ištisus trejus metus dvyniai smaginosi jį kamuodami: nei Džonas D., nei Martinas Milzas dorai nepapasakojo, kas įvyko tarp jųdviejų lėktuve, skrendančiame į Šveicariją. Kadangi gydytojui baisiai magėjo viską smulkiai išsiaiškinti, dvyniai tyčia jį painiojo; reikia manyti, taip elgėsi vien tam, kad jį paerzintų, – argi gali kas būti smagiau už susierzinusį Faroką? Labiausiai siutinantis (ir mažiausiai įtikėtinas) buvusio Inspektoriaus Dharo atsakymas buvo toks: „Nebeprisimenu.“ Savo ruožtu Martinas Milzas tvirtino prisimenąs viską. Tačiau Martinas kaskart kiekvieną smulkmeną pasakodavo vis kitaip, o jei staiga teikdavosi ką nors prisiminti Džonas D., aktoriaus versija būtinai skirdavosi nuo buvusio misionieriaus versijos.

– Nagi, pamėginkime pradėti nuo pat pradžių, – ragindavo daktaras Daruvala. – Mane domina tasai pirmasis atpažinimo akimirksnis – tas suvokimas, kad atsidūrėte akis į akį su savo, kaip sakoma, antruoju „aš“.

– *Aš* įlipau į lėktuvą pirmas, – pareikšdavo jam abu dvyniai.

– Visuomet, kai skrendu iš Indijos, aš elgiuosi taip pat, – primygtinai tvirtino atsargos Inspektorius Dharas. – Susirandu vietą, pasiimu iš palydovės man priklausantį tualeto reikmenų komplektą. Tada, kol kiti keleiviai dar lipa į lėktuvą, užsidarau tualete ir nusiskutu ūsus.

Bent jau šitai buvo tiesa. Šitaip Džonas D. elgdavosi visada, kad iškart nusimestų Inspektoriaus Dharo kailį. Tai buvo nepajudinamas faktas, vienas iš nedaugelio, kuriuos Farokas galėjo laikyti atramos tašku: kai dvyniai susitiko, abu buvo beūsiai.

– Aš jau sėdėjau savo vietoje, kai iš tualeto išėjo kažkoks vyras; man pasirodė, kad jį pažįstu, – porino Martinas.

– Tu ramiausiai žiūrėjai sau pro langą, – tuoj pat paprieštaravo Džonas D. – Net neatsisukai į mane, kol aš atsisėdau šalia ir ištariau tavo vardą.

– Iškart kreipeisi į jį vardu? – čia daktaras Daruvala visada paklausdavo to paties.

– Žinoma. Juk vos išvydęs, tą pat akimirksnį supratau, kas jis toks, – atsakė buvęs Inspektorius Dharas. – Ir pamaniau sau: Farokui tikriausiai atrodo, kad jis baisiai gudrus – negali ištverti neparašęs scenarijaus visiems.

– Nei jis pavadino mane vardu, nei ką, – tikino gydytoją Martinas. – Prisimenu: pamaniau, kad tai pats šėtonas ir kad šėtonas sumanė pasirodyti mano pavidalu, lygiai tokios pat išvaizdos kaip aš – koks siaubas! Maniau, tu – mano tamsioji pusė, mano nuodėmingasis „aš".

– Norėjai pasakyti – tavo *protingesnioji* pusė, – į tai Džonas D. irgi visada atsakydavo vienodai.

– Jis išties buvo kaip tikras velnias, – skiedė Martinas Farokui. – Toks bauginančiai arogantiškas.

– Aš tiktai pasakiau jam, kad žinau, kas jis toks, – pasiteisino Džonas D.

– Nieko panašaus tu nesakei, – užginčijo Martinas. – Pasakei štai ką: „Prisisek suknistą saugos diržą, vaikine, nes dar nugriūsi – tai bent staigmenėlė tavęs laukia!"

– Ką jau ką, o šitai tu tikrai galėjai pasakyti, – tarė Farokas buvusiam Dharui.

– Man taip ir nepavyko įsiterpti nė žodžiu! – nusiskundė Džonas D. – Tik pamanyk: aš viską apie jį žinau, o jis sau pliurpia neužsičiaupdamas! Taip ir malė liežuviu iki pat Ciuricho!

Daktarui Daruvalai teko pripažinti, kad Martinas Milzas išties galėjo elgtis šitaip.

– Man vis sukosi galvoje: tai tikrai šėtonas. Atsisakau ketinimų tapti kunigu – ir še tau, sutinku patį velnią, ir ne bet kur – pirmosios klasės salone! Ir dar jis visąlaik sėdėjo išsiviepęs, – pa-

reiškė Martinas. – Toks pašaipus, *šėtoniškas* vypsnys – bent man taip atrodė.

– Jis iš karto užsivedė apie Verą, mūsų šventąją motiną, – pasakojo Džonas D. – Vis dar skridome virš Arabijos jūros: tamsu nors į akį durk ir viršuj, ir apačioj, – kai jis atsikapstė iki siužeto apie kambario draugo savižudybę. Aš dar nebuvau spėjęs pratarti nė žodžio!

– Netiesa, – pasipriešino Martinas. – Jis be paliovos mane pertraukinėjo. Vis kamantinėjo: ar tu gėjus, ar dar šito nežinai? Nuoširdžiai sakau: pamaniau, kad šitokio storžievio dar kaip gyvas nesu sutikęs!

– Juokiasi puodas, kad katilas juodas, – pasišiaušė aktorius. – Pats paklausyk, ką šneki. Sutinki lėktuve savo brolį dvynį ir šneką pradedi nuo sąrašo visų tų, su kuriais yra miegojusi tavo motina. O paskui dar išvadini storžieviu *mane*!

– O tu mane išvadinai atsimetėliu anksčiau, nei spėjome pasiekti kreiserinį aukštį, – rėžė atgal Martinas.

– Juk pirmų pirmiausia, prieš pradėdamas bet kokį pokalbį, turėjai jam pasakyti, kad esi jo brolis dvynys, – bandė mygti Džoną D. Farokas.

– Nieko panašaus, – užginčijo Martinas Milzas. – Pasakė jis štai ką: „Blogą žinią tu jau girdėjai: mirė tavo tėvas. O štai ir gera žinia: jis nebuvo tavo tėvas."

– *Taip* ir pasakei? – netikėdamas šūktelėjo daktaras Daruvala Džonui D.

– Nebeprisimenu, – į tokius klausimus aktorius visada turėdavo paruoštą atsakymą.

– Nagi, bent pasakykite, kuris iš jūsų pirmas ištarė žodį „dvynys"? – nenustygo gydytojas.

– Aš paklausiau skrydžio palydovės, ar įžvelgianti bent šiokį tokį mūsų panašumą – ji pirmoji ir ištarė žodį „dvyniai", – atsakė Džonas D.

– Tai kad ne visai taip, – tuoj pat paprieštaravo Martinas. – Skrydžio palydovei jis pasakė štai ką: „Mes buvome išskirti vos gimę. Pamėgink atspėti, kuriam kliuvo pagyventi smagiau?"

– Jam pasireiškė visi klasikiniai neigimo etapo požymiai, – pareiškė Džonas D. – Be paliovos klausinėjo, ar galiu pasiūlyti kokių nors mūsų giminystės ryšio *įrodymų*.

– Jis elgėsi nedovanotinai begėdiškai, – pasiskundė Farokui Martinas. – Pasakė: juk neimsi neigti, kad bent kartą esi patyręs aistrą kitam vyrui – štai tau ir įrodymas.

– O tu išties akiplėša, – tarė gydytojas Džonui D. – Iš tikrųjų esama tik penkiasdešimt dviejų procentų tikimybės...

– Supratau, kad jis gėjus, tą pat akimirksnį, kai jį pamačiau, – pertraukė jį pasitraukęs kino žvaigždė.

– O kada supratote, kiek dar daug... kitų dalykų jus sieja? – kamantinėjo daktaras Daruvala. – Kada suvokėte, kokių turite bendrų būdo bruožų? Kada išryškėjo akivaizdžiausi jūsų panašumai?

– O, gerokai anksčiau, nei nusileidome Ciuriche, – tučtuojau išpyškino Martinas.

– *Kokie* panašumai? – nesusigaudė Džonas D.

– Kaip tik tai ir turėjau omeny, kai minėjau aroganciją – jis arogantiškas ir nemandagus, – pasakė Martinas Farokui.

– O kada tu apsisprendei nebeskristi į Niujorką? – klausė gydytojas misionieriaus. Daktarui Daruvalai ypač magėjo sužinoti, kaip dvyniai ištrinko galvą Verai.

– Dar prieš nusileisdami aptarėme telegramos tai kalei tekstą, – pasakė Džonas D.

– Ir koks gi buvo tas telegramos tekstas? – nenustygo Farokas.

– Nebeprisimenu, – visada tą pat atsakydavo Džonas D.

– *Aišku,* kad prisimeni! – suspiegė Martinas Milzas. – Juk pats ir parašei! Man jis neleido prisidėti nė žodžiu, – paaiškino Martinas daktarui Daruvalai. – Sakė esąs dantis praėdęs kurti trumpus sąmojus ir primygtinai reikalavo netrukdyti jam parašyti teksto.

– Visa tai, ką *tu* norėjai jai pasakyti, į telegramą nebūtų sutilpę, – priminė Džonas D. broliui dvyniui.

– O tai, ką jai parašė jis, buvo neapsakomai žiauru. Tiesiog negalėjau patikėti, koks jis kitąsyk žiaurus. O juk jis jos net nepažįsta, – išklojo gydytojui Martinas Milzas.

– Jis pats manęs prašė išsiųsti tą telegramą. Jam neužkliuvo nė vienas žodis, – paaiškino Farokui Džonas D.

– Bet ką gi jūs jai parašėte? Koks buvo tos nelemtos telegramos tekstas? – neištvėręs ėmė šaukti daktaras Daruvala.

– Žiaurus neapsakomai, – pakartojo Martinas.

– Nieko geriau ji ir nenusipelnė, ir tu pats tai žinai, – atšovė buvęs Inspektorius Dharas.

Kad ir kas buvo parašyta toje telegramoje, daktaras Daruvala žinojo, kad Vera nebeilgai gyveno ją gavusi. Farokas, dar būdamas Bombėjuje, sulaukė tik vieno isteriško jos skambučio. Vera paskambino jam į kabinetą ir paliko žinutę Randžitui.

– Skambina Veronika Rouz, aktorė, – prisistatė ji daktaro Daruvalos sekretoriui. Randžitas iškart susigaudė, kas ji tokia; jis niekad nepamirš spausdinęs jos ligos istoriją: Verai neva maudę kelius, bet paaiškėję, kad bėda ginekologinio pobūdžio, „makšties niežėjimas", įvardijo tai daktaras Laudžis Daruvala. – Pasakyk supistam daktariūkščiui: žinau, kad tai jis mane išdavė! – išklojo Vera Randžitui.

– Jums vėl... skauda kelius? – paklausė jos senasis sekretorius.

Daktaras Daruvala jai taip ir neatskambino. O Vera mirė, taip ir nebegrįžusi į Kaliforniją; kaip mirties priežastis buvo nurodyti migdomieji vaistai, kuriuos ji gerdavo reguliariai, nereguliariai užgerdama degtine.

Martinas pasiliko Europoje; pasak jo paties, jam patikusi Šveicarija. Taip pat ir žygiai po Alpes – nors buvęs scholastas niekad nebuvo linkęs į sportinę veiklą, vis dėlto dabar mėgavosi tokiomis kelionėmis su Džonu D. Kalnų slidinėjimas jam liko neįkandamas (dėl pernelyg nekoordinuotų judesių), bet stovėti ant slidžių jis vis dėlto išmoko, mielai leisdavosi į žygius slidėmis ar pėsčiomis. Leisti laiką su broliu jam buvo tikras džiaugsmas. Netgi Džonas D., tegul ir pavėluotai, galų gale pripažino, kad leisti laiką kartu – džiaugsmas jiems abiem.

Buvęs misionierius sukosi kaip bitė: dėstytojavo Miesto universitete (dėstė pagal nespecializuotų studijų programą), taip pat dirbo mokytoju amerikietiškoje Ciuricho tarptautinėje mokykloje; beje, aktyviai dalyvavo ir Šveicarijos jėzuitų centro veikloje. Ret-

sykiais lankydavosi ir kitose jėzuitų išlaikomose institucijose: Bazelyje ir Berne buvo jaunimo centrai ir studentų namai, Fribūre ir Bad Šėnbrune – suaugusiųjų mokymo centrai. Martinas Milzas gebėjo kalbėti įkvėptai ir prikaustyti auditorijos dėmesį. Farokui liko tik spėlioti, ar šitai reiškė naują „Kristaus automobilių aikštelėje" žanro pamokslavimą; buvęs toks uolus katalikas neprarado polėkio tobulinti kitų žmonių pažiūras.

Džonas D. toliau dirbo savo darbą; gal ir ne genialus, bet patyręs aktorius puikiausiai tenkinosi Ciuricho „Schauspielhaus" siūlomais vaidmenimis. Bičiuliavosi su teatralais, su universitetine publika, su asmenimis iš nepriekaištingos reputacijos leidyklos. Savaime aišku, jis dažnai susitikdavo ir su Faroko vyresniuoju broliu Džamšedu bei jo žmona (Julijos seserimi) Žozefina.

Su šiuo visuomenės sluoksniu Džonas D. supažindino ir savo brolį dvynį. Iš pat pradžių visus masino tokia keistenybė – nuo gimimo išskirtų dvynių istorija negali nesudominti, – bet paskui Martinas su daug kuo nuoširdžiai susibičiuliavo; po trejų metų buvęs misionierius draugų, ko gero, turėjo daugiau nei aktorius. Pirmasis Martino meilužis buvo Džono D. ankstesnis partneris, ir daktarui Daruvalai tai pasirodė keista; dvyniai apie tai pokštavo – veikiausiai tam, kad paerzintų gydytoją (bent taip atrodė jam pačiam).

Jei jau prakalbome apie meilužius, reikia paminėti, kad mirė Matijas Frėjus; kadaise visą Ciurichą šiurpinęs avangardistas buvo ilgalaikis Džono D. partneris. Apie tai Farokui pranešė Julija; ji jau senokai žinojo, kad Džonas D. ir Frėjus – pora.

– Juk Frėjus mirė ne nuo AIDS, tiesa? – paklausė gydytojas žmonos.

Julija dėbtelėjo į jį taip, kaip, ko gero, būtų dėbtelėjęs pats Džonas D.; jos veide pasirodė šypsena iš atminties gelmėse gerokai apiblukusių kino afišų – šypsena, labai jau primenanti geliantį Inspektoriaus Dharo vypsnį.

– Ne, Frėjus mirė ne nuo AIDS, jį ištiko infarktas, – pasakė Julija vyrui.

Niekas man niekad nieko nepasako! – netvėrė apmaudu gydytojas. Tai kone prilygo anam dvynių pokalbiui lėktuve, kai abu

kartu skrido „Swissair“ 197-uoju reisu iš Bombėjaus į Ciurichą. Tas pokalbis be paliovos audrino Farokui vaizduotę – labiausiai dėl to, kad Džonas D. ir Martinas Milzas amžiais vikriai išsisukinėjo nuo tiesių atsakymų.

– Nagi, paklausykite, abudu, – tarkime, sako dvyniams daktaras Daruvala. – Nepamanykite, kad šniukštinėju, aš gerbiu jūsų abiejų asmeninį gyvenimą, bet juk puikiai žinote, kaip mane domina dialogai. Tasai jus susiejęs artumo jausmas... man juk akivaizdu, kad judu – *iš tikrųjų* artimi... ar jis tarp jūsų užgimė jau per pirmąjį susitikimą? Taip, artimas ryšys tarp jūsų tikrai turėjo užsimegzti dar lėktuve! Jus, be jokios abejonės, sieja kai kas daugiau nei vien abiejų jaučiama neapykanta velionei motinai – o gal ir išties jus suvienijo ta telegrama Verai?

– Telegrama – ne dialogas; maniau, tave domina tik mūsų *dialogas*, – lyg niekur nieko atsakė Džonas D.

– Šitoks telegramos tekstas niekad gyvenime nebūtų užgimęs *mano* galvoje, – tuoj pat atsiliepė Martinas Milzas.

– Aš negalėjau įterpti nė žodelio, – pakartojo Džonas D. – Tarp mudviejų nevyko joks dialogas. Martinas skėlė begalinius monologus – vieną po kito.

– Na taip, jis aktorius, – aiškino Martinas Farokui. – Žinau, kad jis, kaip sakoma, gali *kurti* personažą, bet, sakau tau, buvau tvirtai įsitikinęs, kad jis – šėtonas. Na, pats tikriausias.

– Devynios valandos – pakankamai ilgas laikas pasikalbėti su bet kuo, – Džonas D. mėgo kartoti šią frazę.

– Skrydis truko beveik devynias valandas penkiolika minučių, – patikslino Martinas.

– Turiu prisipažinti, netvėriau savame kailyje, nekantraudamas nešdintis iš lėktuvo, – pareiškė Džonas D. daktarui Daruvalai. – Jis nenuilsdamas kalė man į galvą, esą tai Dievo valia, kad mudu susitikome. Maniau, išprotėsiu. Išsivaduoti nuo jo galėjau nebent užsidarydamas tualete.

– Tu buvai mažne *apsigyvenęs* tame tualete! Alų siurbei nesidrovėdamas. Be to, tai iš tikrųjų buvo Dievo valia – dabar jau supranti, ar ne? – paklausė Martinas Džono D.

– Tai buvo *Faroko* valia, – atsakė jam Džonas D.

– O tu – ir iš tikrųjų pats velnias! – rėžė broliui dvyniui Martinas.

– Ne, tikri velniai – jūs *abu*, – nesusilaikė daktaras Daruvala, nors jau pradėjo suvokti, kad myli juos abu, tegul ir ne visai vienodai. Jis kaskart nekantraudamas laukdavo susitikimų su jais, laukdavo laiškų ar telefono skambučių. Martinas rašė jam ilgus laiškus; Džonas D. savo ruožtu laiškų beveik nerašydavo, užtat dažnai skambindavo. Kartais, kai paskambindavo, sunku būdavo suprasti, ko jis nori. Retsykiais, tiesa, nedažnai, sunku būdavo susigaudyti, *kas* skambina: Džonas D. ar senasis Inspektorius Dharas.

– Sveikas, čia *aš*, – pasilabino jis su Faroku vieną rytą; sprendžiant iš balso, buvo gerokai apdujęs. Ciuriche turėjo būti ankstyva popietė. Džonas D. pasisakė ką tik kvailai papietavęs; kai aktorius pietus ar vakarienę pavadindavo „kvailais“, tai paprastai reikšdavo, kad jis išgėręs ko nors stipriau nei alaus. Jam pakakdavo išgerti taurę kitą vyno, kad apsvaigtų.

– Tikiuosi, tau šįvakar nereikia į sceną! – lyg ir papriekaištavo daktaras Daruvala ir tuoj pat pasigailėjo kalbąs lyg koks pernelyg priekabus tėtušis.

– Šįvakar vaidina mano dubleris, – atsakė jam aktorius.

Farokas ne kažin ką nutuokė apie teatrą; jis nežinojo, kad Ciuricho miesto teatre vieną personažą kuria keli aktoriai, be to, buvo tikras, kad Džonas D. pastaruoju metu turi tiktai nedidelį, antraplanį vaidmenį.

– Įdomu: vaidmuo nedidelis, bet vis tiek turi dublerį, – atsargiai pratarė gydytojas.

– Mano „dubleris“ – Martinas, – prisipažino Džonas D. – Pagalvojome: kodėl nepamėginus? Žiūrėsime, ar kas nors pastebės.

Farokas vėl pratrūko lyg koks pernelyg priekabus tėtušis.

– Tau derėtų kur kas labiau rūpintis savo karjera! – išbarė daktaras Daruvala Džoną D. – Juk Martinas gali būti beviltiškas! O kas, jei jis visai nesugeba vaidinti? Žiūrėk, privirs tau košės, dar apsijuoksi!

– Mes repetavome, – pareiškė senasis Inspektorius Dharas.

– Taigi, ir spėju, kad tu vaidinai *jį*, – atsakė Farokas. – Kaip kažin ką, skaitei paskaitą apie Grehemo Grino kūrybą – išdėstei Martino mėgstamiausiąją „katalikiškąją interpretaciją“. Na, gal dar pasirodei viename iš tų jėzuitų centrų, rėžei kokią itin dvasingą kalbą – įkurdinkime po Jėzų kiekvienoje automobilių aikštelėje, duokim ir dribtelėkim daugiau, nei reikia... na, ir panašiai.

– Taip, – pripažino Džonas D. – Buvo baisiai smagu.

– Judviem turėtų būti gėda – *abiem*! – sušuko daktaras Daruvala.

– Pats mus ir suvedei, – priminė Džonas D.

Farokas žinojo, kad dvyniai pastaruoju metu išoriškai tapo kur kas panašesni, nei buvo anksčiau. Džonas D. numetė šiek tiek svorio, Martinas prisiaugino kelis svarus – kad ir kaip neįtikėtina, buvęs jėzuitas pradėjo lankytis sporto klube. Plaukus jie irgi kirposi vienodai. Ištisus trisdešimt devynerius metus buvę atskirti, dvyniai, regis, iš peties ėmėsi užduoties būti tikrai identiški.

O tada stojo ta ypatinga transatlantinė tyla, trikdoma tiktai ritmingo pypčiojimo – galėjai pamanyti, kad tas garsas skaičiuoja laiką. Galiausiai Džonas D. pratarė:

– Taigi... tikriausiai ten kaip tik dabar leidžiasi saulė.

Kai Džonas D. sakydavo „ten“, jis visada turėdavo omeny Bombėjų. Priskaičiavęs dešimt su puse valandos, daktaras Daruvala nusprendė, kad ten, ko gero, išties daugmaž saulėlydžio metas.

– Kertu lažybų: ji dabar sėdi balkone ir tiesiog žiūri į saulėlydį, – kalbėjo toliau Džonas D. – Už kokį variantą statytum tu?

Daktaras Daruvala žinojo, kad buvęs Inspektorius Dharas kalba apie Nensę ir vakarinės pusės vaizdą iš jos balkono.

– Taip, ten turbūt kaip tik leidžiasi saulė, – atsargiai sutiko gydytojas.

– Tikriausiai dar per anksti, kad mūsų gerasis policininkas būtų grįžęs namo, – toliau kalbėjo Džonas D. – Taigi, ji viena, bet kertu lažybų: sėdi balkone ir žiūri, kaip leidžiasi saulė.

– Taip, tikriausiai tavo tiesa, – nesiginčijo daktaras Daruvala.

– Nori lažintis? – neatlyžo Džonas D. – Kodėl tau jai nepaskambinus ir nepatikrinus, ar ji balkone? Iš to, kiek laiko jai reikės prieiti prie telefono, neklysdamas atspėsi, ar tikrai taip.

– Kodėl negalėtum pats jai paskambinti? – paklausė Farokas.

– Aš niekada neskambinu Nensei, – atsakė Džonas D.

– Ji tikriausiai apsidžiaugtų sulaukusi tavo skambučio, – pamelavo Farokas.

– Anaiptol, – nesutiko Džonas D. – Tačiau galvą guldau: ji balkone. Nagi, paskambink jai!

– Aš nenoriu jai skambinti! – sušuko daktaras Daruvala. – Be to, ir sutinku su tavim – ji tikriausiai balkone. Vadinasi... lažybas tu laimi iš anksto arba mudu išvis nesilažiname. Ji – balkone. Tuo ir pasitenkink.

O kur kitur Nensė galėtų būti? – pagalvojo gydytojas; dabar jau neabejojo, kad Džonas D. kaip reikiant užmynęs ant kamščio.

– Prašau, paskambink jai. Prašau, Farokai, paskambink dėl manęs, – neatlyžo Džonas D.

Iš tiesų tai nebuvo sunku. Daktaras Daruvala paskambino į buvusį savo butą Jūros bulvare. Garso signalai tęsėsi be galo, gydytojas jau buvo bededąs ragelį. Bet Nensė pagaliau atsiliepė. Jis išgirdo slopų jos balsą, ji atrodė prislėgta, sugniužusi, nieko nesitikinti. Gydytojas paplepėjo su ja apie šį bei tą, apsimetė skambinąs be jokio rimto reikalo – tiesiog šiaip sau sumanęs. Vidžajas dar negrįžęs iš kriminalinių nusikaltimų skyriaus, pranešė jam Nensė. Juodu vakarieniausią Dakvorto klube, tik šiek tiek vėliau nei paprastai. Ji žinojo, kad mieste ir vėl kažkas susprogdino bombą, bet nežinojo jokių detalių.

– Ar šįvakar gražus saulėlydis? – lyg tarp kitko paklausė Farokas.

– O taip... bet žara dabar jau lyg ir blėsta, – atsakė Nensė.

– Ką gi, nebetrukdysiu, žiūrėk, kol visiškai užges, – net pernelyg širdingai baigė pokalbį Farokas. Tada paskambino Džonui D. ir pasakė, kad Nensė iš tiesų sėdėjusi balkone; Farokas persakė jam, kaip ji apibūdino saulėlydį: „žara dabar jau lyg ir blėsta“. Atsargos Inspektorius Dharas nusičiupo tą frazę – kartojo tol, kol daktaras Daruvala neapsikentęs užtikrino, kad jau išgavęs tikslią intonaciją – pasakęs būtent taip, kaip sakė Nensė. Ogi jis iš tikrųjų geras aktorius, pagalvojo buvęs scenaristas; iš tiesų įspūdinga, kaip tiksliai Džonas D. gebėjo atkartoti Nensės balso negyvumą.

– Žara dabar jau lyg ir blėsta, – nesiliovė Džonas D. – Na, kaip skamba?

– Taip, kaip reikia – pagavai jos intonaciją, – patikino Farokas.

– Žara dabar jau lyg ir blėsta, – pakartojo Džonas D. – Jau geriau?

– Taip, nepriekaištingai, – atsakė daktaras Daruvala.

– Žara dabar jau lyg ir blėsta, – pasakė aktorius.

– Užteks, – ištarė buvęs scenaristas.

Pagaliau leista naudotis liftu

Daktaras Daruvala dar ne taip seniai buvo Dakvorto klubo Narystės tarybos pirmininkas svečio teisėmis, tad klubo taisykles gerai žinojo; viena jų, niekada nelaužoma, skelbė, kad bet kuris kandidatas būtinai turi laukti dvidešimt dvejus metus ir tik tada įgyja teisę tapti tikru klubo nariu. Jeigu koks nors dakvortietis mirdavo, – pavyzdžiui, kaip ponas Dogaras, kurį ištiko stiprus širdies smūgis bemaž iškart po to, kai sužinojo, kad antrąją ponią Dogar mirtinai sumušė kalėjimo prižiūrėtojai, – narystės proceso tai nepaspartindavo. Tokio netakto Narystės taryba negalėjo sau leisti: kito dakvortiečio mirties atveju niekad nebuvo manoma, kad „atsilaisvino vieta". Net po pono Dua mirties neatsirado „laisvos vietos" naujam nariui. Pono Dua netektis išties buvo skaudi; jo kurtumas viena ausimi kadai buvo tapęs klubo legenda – nepamirštama teniso partijos trauma; ausį jam sužalojęs dvejetų turnyro partneris, pavydėtinai taikliai šveitęs šalin raketę (po to, kai dukart suklydo servuodamas). Pasimiręs vargšas ponas Dua galiausiai apkurto ir antrąja ausimi, bet po jo mirties į klubą nebuvo priimtas nė vienas naujas narys.

Vis dėlto Farokas žinojo ir tai, kad netgi griežčiausiose Dakvorto klubo taisyklėse įmanoma rasti įdomią spragą, tegul ir vieną vienintelę. Pagal galiojančius nuostatus, jei koks nors dakvortietis oficialiai atsisakytų narystės, kitaip nei dakvortiečio mirties atveju, naujas narys pasitraukusiojo vietą galėjo užimti tuojau pat; tokiu atveju išvengiama viso nuo seno įprasto proceso: nominacijos, rinkimų ir būtinybės atsidurti laukiančiųjų dvidešimt dvejus

metus sąraše. Jei šia išimtimi būtų pradėta naudotis per dažnai, be jokios abejonės, ilgainiui ji būtų sukritikuota ir panaikinta, bet dakvortiečiai narystės klube niekad neatsisakydavo. Netgi išvažiavę iš Bombėjaus gyventi kitur, uoliai mokėdavo nario mokestį ir likdavo nariai; dakvortietis yra dakvortietis amžiams.

Prieš trejus metus išvykęs iš Indijos – pasak jo paties, visam laikui – daktaras Daruvala vis tiek niekada neužmiršdavo susimokėti Dakvorto klubo nario mokesčio; netgi gyvendamas Toronte gydytojas skaitinėdavo klubo leidžiamą mėnraštį. Tačiau Džonas D. nelauktai netikėtai pasielgė absoliučiai nedakvortietiškai, negirdėtas dalykas – jis atsisakė klubo narystės! Pasitraukusio Inspektoriaus Dharo vietą „savaime" užėmė komisaro pavaduotojas Patelis. Buvusią kino žvaigždę pakeitė tikras policininkas, visų nuomone, išties pasižymėjęs „bendruomenės lyderis". Jeigu kas nors ir bandė raukytis dėl jo žmonos, šviesiaplaukės milžinės, visur sekiojančios gerbiamajam detektyvui įpėdžiui, tai tokių prieštaravimų niekas atvirai neišsakė, tik vargšas ponas Setna buvo pasmerktas per amžius prisiminti kailiuku apžėlusią Nensės bambą ir aną dieną, kai ji, pasilypėjusi ant kėdės, grabaliojo palubės ventiliatoriaus mechanizmą, ką jau kalbėti apie tą vakarą, kai šoko su Dharu ir išėjo iš klubo apsipylusi ašaromis, ir kitą dieną, kai išdūmė iš klubo įdūkusi (išvažiavo su Dharo žemaūgiu).

Daktarui Daruvalai dar lemta išgirsti, kad detektyvas Patelis ir Nensė tapo ginčytinais Dakvorto klubo naujokais. Tačiau senasis klubas – tą gydytojas gerai žinojo – buvo tik dar viena oazė, kur Nensė galbūt galėjo viltis atrasianti sielos ramybę, o komisaro pavaduotojas galėsiąs pasimėgauti bent trumpučiu atokvėpiu nuo visos bjaurasties, neišvengiamai lydinčios jo profesiją. Būtent šitaip Farokui patiko įsivaizduoti Patelius – atsipalaidavusius, išsipleikusius Damų sode, stebinčius, kaip pro šalį plaukia gyvenimas, kur kas lėtesnis už tą, kurį gyvena jie. Juk ir jie nusipelnė šiokio tokio atgajaus, argi ne taip? Ir dar, nors darbai užtruko ištisus trejus metus, klubo baseinas galų gale buvo suremontuotas; pačiais karščiausiais mėnesiais prieš lietingąjį sezoną Nensei tikriausiai bus malonu paplaukioti.

Niekada taip ir nebus viešai pripažinta, kad Džonas D. suvaidino Patelių geradario ir Nensės angelo sargo vaidmenį. Tačiau Džono D. pasitraukimas iš klubo, atvėręs kelią Pateliams, buvo toli gražu ne viskas, ką jis nuveikė jų labui. Juk būtent Džonas D. pakišo mintį, kad iš Daruvalų balkono atsiveriantis vaizdas vakarų pusėn irgi turėtų padėti Nensei pasijusti geriau. Net nesivargindami abejoti gydytojo motyvais, Pateliai nedelsdami persikraustė į butą Jūros bulvare – neva dėl to, kad galėtų „nukaršinti" senuosius tarnus.

Vienu iš savo nepriekaištingai mašinėle atspausdintų laiškų komisaro pavaduotojas Patelis daktarui Daruvalai pranešė, kad nors užgaulus skelbimas lifte nebebuvo pakeistas nauju – tai yra nebebuvo pakeistas po to, kai kažkas pavogė jį *antrą* kartą, – senieji Daruvalų tarnai vis tiek laiptais pūkščia aukštyn ir žemyn. Senos taisyklės stačiai įaugo Nalinui ir Rupai į kraują, įsišaknijo visam laikui ir pasirodė esančios gajesnės už bet kokius skelbimus. Tarnai savo noru atsisakė naudotis liftu, įsisenėjusių nuostatų buvo tiesiog nebeįmanoma pakeisti. Policininkas išreiškė nuoširdų palankumą vagiui. Gyventojų bendrija įpareigojo detektyvą Patelį sučiupti niekdarį, bet komisaro pavaduotojas prisipažino daktarui Daruvalai, kad bylos tyrimas beveik nejudąs į priekį; tiesa, jis pats įtariąs, kad *antrasis* vagis buvo jau nebe Vinodas, o Nensė.

Pastatas ramybę prarado ilgam, mat tiesiog nepadoriu nakties ar paryčio metu kažkas vis atkakliai užlodydavo pirmo aukšto šunis. Pirmo aukšto gyventojai skundėsi, esą šunys naktį skalija dėl to, kad juos tyčia įkiršinąs visiems gerai žinomas smurtingos išvaizdos žemaūgis taksistas, buvęs daktaro Daruvalos ir atsistatydinusio Inspektoriaus Dharo asmeninis vairuotojas. Tačiau detektyvas Patelis kaltę linko versti atsitiktinai iš Čaupačio paplūdimio atklystantiems elgetoms. Netgi kai vestibiulio duryse buvo įmontuota spyna, protarpiais kažkas vis tiek uždūkindavo šunis, o pirmo aukšto gyventojai atkakliai tvirtino, esą žemaūgis suradęs būdą neteisėtai įsibrauti į vestibiulį; keletas saikstėsi matę nuburzgiantį balkšvą „Ambasadorių". Bet komisaro pavaduotojas tokius įtarimus sutrynė į miltus, nes šunys pašėldavo skalyti ir 1993-iųjų

gegužę – praėjus daugiau nei mėnesiui po sprogimų, nusinešusių daugiau nei du šimtus gyvybių, tarp kitų ir Vinodo.

Šunys naktimis vis dar loja, rašė daktarui Daruvalai detektyvas Patelis. Juos įkiršina Vinodo šmėkla, ne kas kitas – dėl to Farokas nė kiek neabejojo.

Daruvalų namuose Rasel Hil Roude ant pirmo aukšto vonios kambario durų kabojo lentelė, kurią, nudžiovęs iš lifto, jiems padovanojo žemaūgis. Skelbimas iškart prikaustydavo Daruvalų draugų torontiečių žvilgsnius.

TARNAMS NAUDOTIS LIFTU DRAUDŽIAMA.
NEBENT KARTU VAŽIUOTŲ VAIKAI

Žvelgiant iš laiko perspektyvos gali pasirodyti, kad lemtis išties žiauriai pasielgė su buvusiu klounu, palikdama jį gyvą po ano siaubingo nelaimingo atsitikimo Didžiajame Mėlynajame Nile. Regis, dievai tiesiog žaidė Vinodo likimu: treptelėjęs dramblys nulakdino jį nuo sūpuoklių į žiūrovų tribūnas, paskui jis nėrė į privačių taksi verslą ir iškilo iki vietinio masto žvaigždės, bet dabar visa tai atrodė taip nereikšminga. Net žemaūgio žygdarbis, kai jis suskubo išgelbėti Martiną Milzą, pakliuvusį tarp neįprastai nuožmių prostitučių, ilgainiui virto mažne pajuokos vertu mostu. Daktarui Daruvalai atrodė siaubingai neteisinga, kad Vinodas paguldė galvą per sprogimą, kai kažkas pakišo bombą „Air India“ pastate.

1993-iųjų kovo dvyliktosios popietę ant įvažiavimo į pastatą nuožulnumos, netoli nuo Omano banko biuro, ištiško sprogmenų prigrūstas automobilis. Žuvo daugybė praeivių gatvėje, nemaža aukų buvo ir banke, įsikūrusiame „Air India“ pastato dalyje arčiausiai sprogimo epicentro. Omano bankas buvo visai sugriautas. Vinodas tuo metu galbūt laukė keleivio, kokiais nors reikalais užsukusio į banką. Žemaūgis sėdėjo savo taksi, kurį buvo nelemtai pasistatęs kaip tik greta automobilio su bomba. Paskui vien tik komisaro pavaduotojas Patelis galėjo paaiškinti, kodėl po sprogimo visa gatvė buvo nužerta skvošo rakečių kotais ir senais, sumaigytais teniso kamuoliukais.

Reklaminiame skyde virš „Air India“ bendrovės ženklo buvo įtaisytas laikrodis; po sprogimo dar dvi ar tris dienas jis visąlaik rodė tą patį laiką – 2.48. Daktarui Daruvalai kažkodėl parūpo, ar Vinodas suskubo pastebėti, kiek valandų. Komisaro pavaduotojas leido suprasti, kad žemaūgis žuvo akimirksniu.

Patelis pranešė, kad, netgi išpardavus varganą Vinodo „Mėlynojo Nilo Ltd.“ turtą, tų pajamų veikiausiai nepakaks žemaūgio žmonai ir sūnui pragyventi, tačiau Šivadžiui visai neblogai sekėsi Didžiajame Karališkajame cirke – jis uždirbo tiek, kad galėjo išsiversti pats ir išlaikyti motiną. Negana to, Dipa ne taip seniai buvo gavusi gana solidų palikimą. Ji gerokai apstulbo, kai sužinojo ne šiaip sau esanti paminėta pono Gargo testamente. (Žmogus Rūgštis mirė nuo AIDS nepraėjus nė metams po to, kai Daruvalos išvyko iš Bombėjaus.) Su „Šlapiojo kabareto“ ištekliais Vinodo „Mėlynajam Nilui Ltd.“ nebuvo ko nė lygintis, o Dipai atiteko pakankamai didelė striptizo klubo dalis, kad ji galėtų kabaretą išvis uždaryti.

Egzotiški šokiai iš tiesų niekad nebuvo tikras striptizas – kurti striptizo klubus Bombėjuje oficialiai draudžiama. „Šlapiajame kabarete“ netgi egzotiški šokiai buvo ne ką daugiau nei merginų šou, skirti klientų vaizduotei įaudrinti. Klubo lankytojai, kaip kartą pareiškė Miurielė, buvo begėdiški šlykštūnai, bet apelsiną vienas žiūrovų sviedė tik dėl to, kad egzotiškų šokių šokėja nenusimetė drabužių. Miurielė buvo striptizo šokėja, kuri niekad neišsirengdavo, panašiai kaip Gargas buvo gerasis samarietis, kuris iš tikrųjų *nebuvo* joks gerasis samarietis, – ar bent šitaip manė daktaras Daruvala.

Džonas D. buvo įsirėminęs vieną Vinodo nuotrauką; laikė ją pasistatęs ant rašomojo stalo savo bute Ciuriche. Fotografija buvo ne iš tų laikų, kai žemaūgis vairavo taksi ir kai buvęs Inspektorius Dharas jį pažinojo geriausiai; tai buvo sena nuotrauka, dar iš cirko. Šis Vinodo portretas Džonui D. visada labiausiai patiko. Nuotraukoje įamžintas žemaūgis vilki klouno kostiumą; apsmukusios taškuotos kelnės tokios trumpos, kad atrodo, jog Vinodas ne stovi, o klūpo. Viršutinė aprangos dalis – aptempti berankoviai marškinėliai, ruožuoti įvijomis juostelėmis. Vinodas šypsosi tie-

siai į objektyvą, jo šypseną dar labiau platina kita, didesnė, išpiešta veide – nupieštų lūpų kampučiai siekia spindinčių žemaūgio akių kampučius.

Čia pat, Vinodui už nugaros, šonu į objektyvą dunkso įspūdingas begemotas plačiai pražiotais nasrais. Labiausiai nuotrauka pribloškia tuo, kad joje aiškiai matyti: žemaūgis, netgi stovėdamas išsitempęs visu ūgiu, be vargo tilptų į žiojinčius begemoto nasrus. Keistai smygsančius apatinius begemoto dantis Vinodas panorėjęs galėtų pasiekti; tie dantys – ilgumo sulig jo ranka. Anuomet trumpulis klounas veikiausiai jautė iš žvėries nasrų tvoskiantį karštį, kvapą, prašvinkusį pūvančiomis daržovėmis, – mat pats Vinodas neseniai buvo pašėręs begemotą salotomis, kurių gūžes anas rijo net nekramtytas. „Kaip kokias vynuoges", – sakė tada žemaūgis.

Netgi Dipa nebegalėjo prisiminti, kada Didysis Mėlynasis Nilas laikė begemotą; tuo metu, kai į cirką atėjo ji, žvėris jau buvo nugaišęs. Kai žemaūgis žuvo, Džonas D. atspausdino Vinodui epitafiją ant apatinio nuotraukos su begemotu krašto. Mintį epitafijai akivaizdžiai pakišo prisiminimas apie uždraustąjį liftą – tą išrinktųjų liftą, kuriuo žemaūgiui niekad oficialiai nebuvo leista naudotis. „Dabar kartu važiuoja vaikai", – skelbė atminimo tekstas.

Visai neblogas antkapio užrašas, pamanė iš pareigų pasitraukęs scenaristas. Farokas buvo surinkęs visą pluoštą Vinodo nuotraukų, daugumą jų per visus pažinties metus jam dovanojo pats žemaūgis. Parašęs Dipai užuojautos laišką, daktaras Daruvala norėjo pridėti ir nuotrauką, kuri, kaip vylėsi, turėjo patikti žemaūgio našlei ir sūnui. Tačiau išrinkti vieną buvo nelengva – gydytojas turėjo jų pernelyg daug; žinoma, dar daugiau Vinodo paveikslų liko įstrigę jo atmintyje.

Kol Farokas vargo stengdamasis išrinkti pačią gražiausią Vinodo nuotrauką, kurią ketino pridėti prie laiško Dipai, žemaūgio našlė parašė jam pati. Tai buvo tik atvirukas iš Ahmedabado, kur tuo metu gastroliavo Didysis Karališkasis, bet daktarui Daruvalai buvo svarbiausia, kad Dipa išvis susiprato jam parašyti. Ji tenorėjo pranešti gydytojui, kad juodu su Šivadžiu – gyvi ir sveiki. „Vis dar krintame į tinklą", – rašė žemaūgio našlė.

Jos laiškelis padėjo Farokui parinkti tinkamiausią nuotrauką: joje Vinodas buvo užfiksuotas luošų vaikų ligoninės palatoje. Žemaūgis tuo metu sveiko po traumos, patirtos per nelemtą „Dramblio ant sūpuoklių" numerį. Čia Vinodo šypsenos neplatina nupieštas klouno vypsnys, bet ir natūrali žemaūgio šypsena pakankamai plati. Trumpapirštėje, trišakį primenančioje rankoje Vinodas gniaužia lapelį su savo talentų sąrašu, tarp kurių – ir gebėjimas vairuoti automobilį; žemaūgis spaudžia saujoje visą savo ateitį. Daktaras Daruvala tiktai miglotai prisiminė išvis tada jį nufotografavęs.

Farokui nuojauta kuždėjo, kad tokiomis aplinkybėmis dera kitoje nuotraukos pusėje užrašyti keletą malonių žodžių; Dipai nereikės priminti, kur ir kada daryta nuotrauka – tuo metu ji irgi gulėjo toje pačioje ligoninėje, moterų palatoje, sveikdama po klubo operacijos. Gydytojas kaip įkvėpimo šaltinį pasitelkė epitafiją, kurią Vinodui buvo užrašęs Džonas D., ir pratęsė uždraustojo lifto temą. „Pagaliau jam leista naudotis liftu", – parašė buvęs scenaristas, mat, nors Vinodas ir nepataikė nukristi į tinklą, vis dėlto gyventojų bendrijos primesta taisyklė jam pagaliau nebegaliojo.

Ne žemaūgiai

Kada nors, kai daktaro Daruvalos jau nebebus, kokie apie jį išliks prisiminimai? Žinoma, jis bus prisimenamas kaip geras gydytojas – geras vyras ir geras tėvas, taip pat ir visais atžvilgiais geras žmogus, tik niekam tikęs rašytojas. Bet ar jis vaikštinėtų Bluro gatve, ar sėstų į taksi Aveniu Roude, veikiausiai niekas, į jį pažvelgęs, neatsisuktų pažiūrėti antrąsyk, mat išoriškai jis atrodo puikiausiai pritapęs prie aplinkos. Elegantiškai apsirengęs imigrantas – ne kitaip, koks nors malonus natūralizuotas kanadietis, na, galbūt dar – koks pasiturintis turistas. Jis nedidukas, o štai svorio perteklių jam galima ir prikišti – žmogui, kuris jau artėja prie gyvenimo saulėlydžio, neprošal būtų kiek sublogti. Vis dėlto daug priekaištų dėl išvaizdos jis tikrai nesusilauktų.

Kartais jis atrodydavo kiek pavargęs – šioks toks nuovargio šešėlis užklodavo paakius; o gal tiesiog kažin kur nuklajodavo mintys, kurias jis dažniausiai būdavo linkęs pasilaikyti sau. Niekas negalėtų net įsivaizduoti, kokį gyvenimą jis nugyveno, mat diduma to gyvenimo prabėgo būtent mintyse. Galbūt tai, kas išoriškai atrodė kaip nuovargio žymė, iš tiesų buvo ne kas kita, tik apraiška neeilinės vaizduotės – tiesa, taip niekad ir neradusios tinkamos terpės prasiveržti.

AIDS slaugos ligoninėje Farokas visada liks Daktaru Kamuoliaušiu, bet dauguma jį šitaip vadino iš meilės, ne iš pagiežos. Vienintelis ligonis, kuris, užuot spaudžiojęs kamuoliukus, juos *šokdino*, slauges ir kitus darbuotojus erzino nelabai ilgai. Kai koks nors ligonis mirdavo, jo teniso kamuoliukus slaugės būtinai grąžindavo daktarui Daruvalai. Gydytoją tiktai trumpam buvo pakandusi religija – dabar jis jau nebebuvo tikintis. Tačiau tie mirusių ligonių teniso kamuoliukai Farokui buvo mažne kažkokios šventos relikvijos.

Iš pradžių jis niekaip negalėjo sugalvoti, ką daryti su tais senais kamuoliukais; išmesti neprisiversdavo, o atiduoti kitam ligoniui, jo manymu, būtų prasta mintis. Galiausiai rado būdą jų atsikratyti, bet pavertė tai savotišku ritualu. Nuo tol užkasdavo kamuoliukus Julijos prieskoninių žolynų darželyje, kur juos retsykiais išsikapstydavo šunys. Daktaras Daruvala nėmaž nepykdavo, jei šunys žaisdavo su jo kamuoliukais; gydytojui netgi atrodė, kad tai visai tinkama senų kamuoliukų gyvavimo pabaiga – ciklas tęsiasi.

Žolynų darželis, žinoma, nukentėdavo, bet Julija su tuo taikstėsi; šiaip ar taip, tai anaiptol nebuvo vienintelė jos vyro išmonė. Ji gerbė jo turiningą ir slaptą vidinį gyvenimą, kuris – o kaipgi kitaip – turėjo vienokiomis ar kitokiomis keistenybėmis pasireikšti ir išorėje; nieko kita ji ir nesitikėjo. Julija žinojo, kad Farokas mėgsta pasitraukti į savo vidinį pasaulį. Jis visada buvo svajotojas, o kai metė rašyti, svajoti pradėjo netgi šiek tiek daugiau.

Kartą Farokas prisipažino Julijai svarstęs, ar įmanoma, kad jis gali būti avataras. Pasak hinduizmo mitologijos, avataras yra dievybė, nusileidusi į žemę ir į ką nors įsikūnijusi ar įgijusi kokį kitą

regimą pavidalą. Nejau daktaras Daruvala iš tiesų manė, kad gali būti dievo įsikūnijimas?

– Kurio dievo? – paklausė jo Julija.

– Nežinau, – kuo kukliau atsakė Farokas. Savaime aišku, jis negalėjo būti Viešpats Krišna, „tamsusis“ Višnaus avataras. Tad kieno avataras įsivaizdavo esąs? Iš tiesų jis buvo dievybės įsikūnijimas nė kiek ne labiau nei genialus rašytojas; kaip ir dauguma žmonių, jis tebuvo užkietėjęs svajoklis.

Užvis geriausia jį įsivaizduoti kokį snieguotą vakarą, kai Torontą jau gaubia ankstyvos sutemos. Sningant jį visuomet apima melancholija, mat snigo visą tą naktį, kai mirė jo motina. Jeigu sninga rytais, Farokas eina pasėdėti į svečių kambarį, kur ir užgeso Mehera; spintoje iki šiol kabo keletas jos drabužių, sariai vis dar išsaugoję jos kvapą, tai reiškia – svetimos šalies, jos maisto ir prieskonių kvapsnius.

Tačiau dabar įsivaizduokime daktarą Daruvalą gatvėje, stovintį sniege prie pat žibinto stulpo, iš viršaus užlietą šviesos. Įsivaizduokime jį ant šiaurrytinio Lonsdeilo ir Rasel Hil Roudo kampo; ši Forest Hilo sankryža Farokui gerai pažįstama, čia jis jaučiasi ramus – ne tik dėl to, kad vos kvartalas skiria nuo namų, bet dar ir dėl to, kad nuo šio kampo gali apžvelgti gatvę, kuria eita tokią daugybę kartų – čia jis lydėdavo į mokyklą vaikus. Atsigręžęs į priešingą pusę, ant kalvos išvystų Dievo gailestingumo bažnyčią... kur andai yra praleidęs keletą apmąstymų valandų, saugiai užsisklendęs savo anuometiniame tikėjime. Nuo šio gatvės kampo daktaras Daruvala įžiūri ir metodistų maldos namus bei vyskupo Strono mokyklą, kur sėkmingai atsiskleidė jo dukterų gebėjimai; netoli ir Aukštesnioji Kanados kolegija, kurią būtų galėję lankyti jo sūnūs, jei tik jis būtų turėjęs sūnų. Vis dėlto, prieštaravo pats sau gydytojas, sūnų jis turįs, net du: jei atskirai skaičiuosime Džoną D. ir atsargos Inspektorių Dharą.

Farokas užvertė galvą, atkišdamas veidą krintančiam sniegui; jautė, kai snaigulės drėkina blakstienas. Nors Kalėdos jau buvo seniai praėjusios, daktarui Daruvalai buvo malonu išvysti, kad kai kurių kaimynų namai vis dar išpuošti Kalėdų savaitės pažibučiais – namai

atrodė neįprastai spalvingi ir smagūs. Farokas žvelgė į gatvės žibinto šviesoje krintantį sniegą ir jį apėmė toks skaidriai baltos vienatvės jausmas, kad jis kone užmiršo, kodėl šį snieguotą žiemos vakarą stoviniuoja sankryžoje. Iš tikrųjų jis laukė žmonos, Julijos mergautine pavarde Cilk – ji turėjo atvažiuoti jo pasiimti. Julija važiavo iš kažkokios moterų grupės susitikimo; išvažiuodama paskambino Farokui ir sutarė, kad jis lauks ant gatvės kampo. Daruvalos ruošėsi pavakarieniauti naujajame restorane netoli Harbourfronto. Juodu buvo ištikimi Harbourfronte rengiamų autorinių skaitymų klausytojai.

Restoranas daktarui Daruvalai atrodė niekuo neypatingas, be to, ir vakarieniauti teksią gerokai anksčiau, nei gydytojui patiktų. O autorinių skaitymų Farokas negalėjo pakęsti: rašytojai beveik niekad nesugeba skaityti balsu. Jeigu skaitai pats, gali ramiai sau, nesigėdydamas, užversti knygą ir pasiimti kitą arba pasileisti kokią vaizdajuostę; buvęs scenaristas vis labiau įjunko žiūrėti filmų įrašus. Nuo tradicinio alaus bokalo – be to, vakarieniaudamas jis dažnai išgerdavo ir taurę vyno – Faroką suimdavo snaudulys, gydytojas jausdavosi pernelyg mieguistas skaityti. Harbourfronte jį amžinai kamuodavo baimė, kad sėdėdamas tarp publikos pradės knarkti ir įstums Juliją į keblią padėtį; Julija nepaprastai mėgo tuos skaitymus, kurie gydytojui juo toliau, juo labiau priminė kažkokias ištvermės pratybas. Dažnai per vieną vakarą skaityti į sceną kopdavo pernelyg daug autorių, tarsi tai būtų kokia prikišama demonstracija, kaip Kanadoje gerbiami ir remiami menai. Dažniausiai būdavo dar ir pertrauka – bene svarbiausia priežastis, dėl kurios daktaras Daruvala nepakentė teatro. Be viso kito, Harbourfronte per pertrauką juos apspisdavo itin apsiskaitę Julijos draugai; apie literatūrą jie išmanė kur kas daugiau nei Farokas ir patys tai žinojo.

Šį vakarą (Julija buvo jį perspėjusi) savo kūrybą turėjo skaityti kažkoks indų rašytojas ar rašytoja – daktarui Daruvalai tai amžiais būdavo gyva bėda. Jis visada pajusdavo kone apčiuopiamą kitų lūkestį, kad jam lyg ir derėtų kokiu nors reikšmingu būdu pasijusti „susijusiam" su tuo autoriumi, tarsi egzistuotų kažkoks atpažįstamas „tai", kurį rašytojas perteiks arba teisingai, arba neteisingai. Jeigu rašytojas būdavo indas, netgi Julija ir jos apsiskaitę draugai

domėdavosi Faroko nuomone, o tai reiškė, kad jis būdavo mygiamas *turėti* savo nuomonę *ir* išsakyti savo požiūrį. Neretai jis taip ir nesusidarydavo jokios aiškiai išreiškiamos nuomonės ir per pertrauką mėgindavo slėptis; kartais, savo paties gėdai, nusišalinęs scenaristas pertrauką pratūnodavo tualete.

Nelabai seniai Harbourfronte savo kūrybą skaitė vienas gana garsus parsų rašytojas; daktarą Daruvalą buvo apėmusi nuojauta, kad Julija ir jos draugai tikisi, jog gydytojas bus pakankamai agresyvus ir užkalbins rašytoją, mat Farokas buvo skaitęs visai pelnytai išgirtą jo romaną ir liko didžiai sužavėtas. Romane buvo pasakojama apie nedidelį, bet tvirtą parsų bendruomenės ramstį Bombėjuje – dorą ir gailiaširdį šeimos tėvą, kurį užgriuvo rimti išbandymai, kuriam teko susidurti su politine korupcija bei apgaulėmis tais laikais, kai Indija kariavo su Pakistanu.

Kaip Julija ir jos draugai galėjo tikėtis, kad Farokas ryšis užkalbinti tą rašytoją? Argi daktaras Daruvala ką nors nutuokė apie tikrąsias parsų bendruomenes – tiek Bombėjuje, tiek Toronte? Apie kokią „bendruomenę“ gydytojas galėtų leisti sau kalbėti?

Visa, ką galėjo Farokas, tai porinti pasakas apie Dakvorto klubą – apie ledi Dakvort ir jos pomėgį apsinuoginti, švytruoti savo garsiosiomis krūtimis. Norint žinoti šią istoriją, anaiptol nebūtinai reikėjo būti dakvortiečiu, o kokių gi dar istorijų žinojo daktaras Daruvala? Tiktai savo paties gyvenimo istoriją, visiškai netinkamą pasakoti pirmosios pažinties proga. Lyties keitimo operacijos ir serijiniai žudymai, meilės įkandžio nulemtas atsivertimas, pražuvę vaikai, kurių *neišgelbėjo* cirkas, Faroko tėvas, ištaškytas į skutus... o kaip su nepažįstamu žmogumi kalbėtis apie dvynius?

Daktarui Daruvalai rodėsi, kad jo istorija – kažkokia universalios žmogaus istorijos priešingybė; jo istorija buvo tiesiog keista, kaip keistas ir svetimas buvo jis pats. Kad ir su kuo Farokas susidurdavo, kad ir kur nuklysdavo, visur jo tykojo begalinis svetimumas, ir to svetimumo atspindį jis nešiojosi širdies užkaboriuose. Tad dabar, tykiai krintant sniegui, Forest Hile stovėjo bombėjietis ir laukė savo vienietės žmonos, kad nuvežtų jį į Toronto senamiestį, kur juodu sėdės ir klausysis, kaip savo kūrybą skaito kažkoks

nežinomas rašytojas iš Indijos – galbūt sikhas, o gal hinduistas, gal musulmonas, galbūt netgi dar vienas parsas. Tikėtina, kad skaitovų bus ir daugiau.

Kitapus Rasel Hil Roudo jis pastebėjo moterį su nedideliu berniuku, šlapias sniegas buvo aplipęs jiems pečius ir plaukus; kaip ir daktaras Daruvala, juodu stovėjo po gatvės žibintu; ryški žibinto šviesa atsispindėjo sniege, išaštrino budrių motinos ir sūnaus veidų bruožus. Atrodė, kad juodu irgi kažko laukia. Berniukas, matyt, nekantravo kur kas mažiau nei jo motina. Vaikas stovėjo atlošęs galvą ir iškišęs liežuvį gaudė krintančias snieguoles; įsikibęs motinos rankos, jis šiek tiek siūbavo visu kūnu, o ji vis iš naujo, vis tvirčiau sugriebdavo jo ranką, lyg baimindamasi, kad išslys. Retsykiais trūktelėdavo jį, kad nustotų siūbuoti, bet suveikdavo neilgam; taip pat niekas nebūtų privertęs berniuko įtraukti liežuvį – vaikas atkakliai laikė jį iškištą ir gaudė snaiges.

Daktaras Daruvala visur ir visada buvo gydytojas ortopedas, tad ir dabar negalėjo nesipiktinti matydamas, kaip moteris tampo sūnų už rankos – berniukas buvo visiškai atsipalaidavęs, kone suglebęs. Gydytojas pabūgo, kad ko neatsitiktų vaiko alkūnės ar peties sąnariui. Tačiau moteris visai nenorėjo sužeisti sūnaus, ji tik nekantravo, be to, turbūt nebuvo lengva išlaikyti jį, taip pakibusį ant jos rankos.

Kokią akimirką daktaras Daruvala nesislėpdamas šypsojosi šitai Madonai su kūdikiu; jie buvo taip ryškiai gatvės žibinto apšviesti, kad jis turėjo susigaudyti, jog ir pats stovi po žibintu, vadinasi, – taip pat ryškiai matomas jiems. Tačiau Farokas užmiršo, kur esąs – ne Indijoje, – nepagalvojo ir apie tai, kad jo rasinis kitoniškumas gali sukelti moteriai tam tikrų įtarimų: dabar ji žvelgė į tą nepažįstamą žibinto šviesos nutviekstą veidą (tokį ryškų nepaliaujamai krintančių snaigių baltume), kaip, ko gero, žiūrėtų į netikėtai iš kažkur atsiradusį didelį palaidą šunį. Kurių galų tasai užsienietis jai šypsosi?

Akivaizdi moters baimė daktarą Daruvalą ir užgavo, ir sugėdino; jis tuoj pat liovėsi šypsotis ir nukreipė žvilgsnį į šalį. Ir sumojo stovįs ne ant to sankryžos kampo, ant kurio turėtų. Juk Julija aiškiai pasakė, kad lauktų ant Lonsdeilo ir Rasel Hil Roudo šiaurės

vakarinio kampo, kitaip sakant, kaip tik ten, kur stovėjo motina su sūnumi. Farokas puikiai suprato: jei pereis gatvę ir atsistos greta jų dabar, moters galvoje kils visiška sumaištis; geriausiu atveju ji tiktai išsigąs, blogiausiu galbūt pratrūks klykti, gal šauktis pagalbos, galbūt iškoneveiks jį taip garsiai, kad net sukels ant kojų kaimynus, o tie, žiūrėk, dar ims ir iškvies policiją!

Taigi skersai Rasel Hil Roudą daktaras Daruvala nukėblino nevikriai, slinkdamas šonu, nuleidęs galvą, kone paslapčiomis – ir, žinoma, šitaip tik pakišo moteriai dar vieną pretekstą įtarti jį turint nusikalstamų kėslų. Sliūkindamas per gatvę Farokas atrodė kaip pats tikriausias sėlinantis grobuonis. Pro moterį su vaiku jis praėjo skubriu žingsniu, beveik protekine, nė nepasisveikino – mat neabejojo, jog pasisveikindamas sukeltų jai tokį panikos priepuolį, kad ji, ko gero, dar pultų po automobilio ratais. (Gatvėje nebuvo matyti nė vieno automobilio.) Daktaras Daruvala sustojo per gerus dešimt jardų nuo tos vietos, kur jo dairysis Julija. Taip ir stypsojo ten lyg koks iškrypėlis, telkiantis drąsą pulti iš pasalų; suvokė, kad ten, kur įsitaisė, šviesos ratas vos siekia šaligatvio kraštą.

Moteris – vidutinio ūgio, vidutinio kūno sudėjimo ir jau gerokai išsigandusi – ėmė žingsniuoti pirmyn atgal, drauge tempdamasi ir sūnų. Buvo jauna, gal dvidešimt kelerių metų, dailiai apsirengusi, bet nei apdaras, nei jaunystė nebegalėjo paslėpti pastangų grumtis su vis labiau augančiu siaubu. Iš jos veido išraiškos daktarui Daruvalai buvo visiškai aišku, kad ji mano jau perpratusi šlykščius jo kėslus. Po šituo elegantišku paltu – juodos vilnos, su juoda aksomine apykakle ir juodais aksominiais atvartais – be jokios abejonės, slepiasi nuogas vyriškis, nekantraujantis pademonstruoti visas savo grožybes jai ir jos vaikui. Motina nusigręžė, atsuko tai pasibaisėtinai juodai figūrai virpančią nugarą, bet jos berniukas irgi jau buvo pastebėjęs nepažįstamąjį. Vaikas nėmaž jo nebijojo, jam buvo smalsu. Jis nesiliovė timpčioti paklaikusios motinos rankos, o jo liežuvėlis vis dar buvo iškištas; berniukas tiesiog negalėjo atplėšti akių nuo egzotiško užsieniečio.

Daktaras Daruvala stengėsi sutelkti dėmesį į sniegą. Ir nė pats nepajuto, kaip iškišo liežuvį – nesąmoningai pamėgdžiojo berniuką;

daktarui Daruvalai jau daugybę metų sningant nebešaudavo į galvą iškišti liežuvio. Tačiau dabar jaunoji motina jau matė, kad tasai tarp sūkuriuojančių snieguliių stypsantis užsienietis – dar ir beprotis: apatinis žandikaulis atkragęs, liežuvis išleistas, o akys mirksi, kai kokia snaigė nusileidžia ant blakstienų.

Farokas ir pats jautė, kokie apsunkę jo akių vokai, atsitiktiniam stebėtojui jie netgi pasirodytų papurtę – tai lėmė amžius, nuovargis, nemažas per daugelį metų išgerto alaus ir vyno kiekis. Tačiau įsibauginusiai jaunajai motinai daktaras Daruvala jau tikriausiai priminė patį tikriausią Rytų demoną; atokiau nuo gatvės žibinto ant jo veido krito šešėlis, jo akys atrodė pusiau pridengtos, kaip gyvatės.

Tačiau jos sūnus nėmaž nebijojo užsieniečio, negana to, išvydęs iškištą Faroko liežuvį, turbūt pajuto, kad juos susiejo ypatingas ryšys. Ši dviejų draugiškai iškištų liežuvių sąsaja berniuką paveikė akimoju. Toks vaikiškas, netgi nesąmoningas Faroko poelgis, matyt, bus nušlavęs visiškai natūralų vaiko nenorą kalbėtis su nepažįstamaisiais. Staiga jis trūktelėjo ranką, išsiveržė iš motinos gniaužtų ir, ištiesęs rankas, tekinas pasileido priblokšto indo link.

Siaubo surakinta motina net nesugebėjo aiškiai išrėkti sūnaus vardo. Galugerklyje tik kažkas sugargaliavo, ji gaiktelėjo lyg prismaugta. Sekundę suabejojusi, pasileido sūnui įpėdžiui – klupdama, nevikriai, tarytum kojos būtų virtusios ledu ar akmeniu. Dabar jau liko tik susitaikyti su lemtimi – juk ji gerai žino, kas tuojau atsitiks! Vos ji prisiartinsianti, juodasis paltas atsilaposiąs – ir ji tiesiog prieš akis išvysianti *išties* neperprantamų Rytų vyrišką lyties organą.

Nenorėdamas dar labiau jos gąsdinti, daktaras Daruvala apsimetė nepastebįs, kad vaikas bėga būtent prie jo. Vaizduotė jau bruko jam, ką šiuo metu galvoja moteris: „Ak tie iškrypėliai, tikri klastūnai!“ O ypač tie, spalvotieji, su kartėliu mintyse pridūrė gydytojas. Padėtis susiklostė kaip tik tokia, kokių visiems užsieniečiams įkalta į galvą baimintis („spalvotiesiems“ – ypač). Visiškai nieko nevyko, ničnieko, bet jaunoji moteris buvo tikra, kad ji pati ir jos sūnus atsidūrė per žingsnį nuo šokiruojančio, galbūt netgi traumuojančio įvykio.

Farokas vos spėjo prikąsti liežuvį – būtų surikęs: „Atleiskite, žavioji ponia, bet čia iš tikrųjų nieko nevyksta!“ Pats būtų pasipustęs padus, būtų movęs tolyn nuo vaiko, bet įtarė, kad šis, ko gero, greitesnis; negana to, bet kurią akimirką galėjo atvažiuoti Julija, ir še tau – pamatytų jį, kiek kojos neša sprunkantį nuo moters ir mažo berniuko! Tai jau būtų pernelyg absurdiška.

Kaip tik tą akimirką berniukas jį palietė – švelniai, bet ryžtingai timptelėjo už rankovės. Paskui mažučiukė pirštinėta rankytė sugniaužė irgi pirštine apmaukšlintą gydytojo smilių. Daktarui Daruvalai nebeliko kitos išeities, tik pažvelgti žemyn, į išplėstas akutes, žiūrinčias į jį iš apačios. Berniuko skruostai baltutėlio sniego fone, atrodė, šviečia rausvumu.

– Atleiskite, – užkalbino jį mažasis džentelmenas, – iš kur jūs?

Na štai, klausimų klausimas, ar ne? – pagalvojo daktaras Daruvala. Tai jam visada būdavo klausimų klausimas. Būdamas jau suaugęs, Farokas visą gyvenimą į jį atsakydavo tikrą tiesą, kuri širdies gilumoje nuskambėdavo kaip melas.

„Aš iš Indijos“, – būdavo, atsako gydytojas, bet tai – tik žodžiai, jis nesijausdavo iš Indijos, skambėdavo kažkaip neteisingai. „Aš iš Toronto“, – kartais atsakydavo ir taip, bet labiau šelmiškai nei rimtai. Kitąsyk norėdavo pasirodyti protingas, tuomet sakydavo: „Aš iš Toronto per Bombėjų.“ O kai panūsdavo apsimesti dar protingesnis, atsakydavo šitaip: „Aš iš Toronto per Vieną ir Bombėjų.“ Galėjo tęsti ir toliau, pasiūlyti dar įmantresnį melą – pasisakyti esąs iš *visur*.

Panorėjęs jis visuomet gebėdavo pabrėžti savo išsilavinimo europietiškumą, Bombėjuje prabėgusiai vaikystei galėjo sukurti aromatingą masalos mišinį, pagardindamas savo akcentą hindi prieskoniu; taip pat galėjo ir nurėžti bet kokį pokalbį negailestingu, bejausmiu torontietišku santūrumu. („Kaip jums tikriausiai žinoma, Toronte gyvena daug indų“, – įsigeidęs galėdavo pasakyti ir šitaip.) Daktaras Daruvala galėjo įtikinti, kad visur, kur teko gyventi, jautėsi visiškai kaip namie, nors iš tikrųjų jautėsi kaip tik priešingai.

Tačiau mažo berniuko tyrumas pareikalavo iš gydytojo kitokios tiesos; vaiko veide daktaras Daruvala neįžvelgė nieko, tik ne-

slepiamą smalsumą – tik absoliučiai nuoširdų norą sužinoti. Gydytoją sujaudino ir tai, kad mažylis vis dar laikosi įsikibęs jo smiliaus. Farokas suvokė, kad jau nebėra laiko suregzti kokį gudrų atsakymą ar dviprasmybę: siaubo apimta motina buvo jau visai čia pat, akimirka bus pražiopsota ir niekad nebegrįš.

– Iš kur jūs? – klausė jo vaikas.

Daktaras Daruvala pats labai norėjo tai žinoti, labiau nei bet kada troško pasakyti tiesą ir (dar svarbiau) pajusti, kad jo atsakymas – natūralus ir nesuteptas, kaip tas krintantis sniegas. Pasilenkęs prie pat vaiko ausies, kad berniukas išgirstų kiekvieną žodį, gydytojas pats spustelėjo patiklią jo rankutę ir traškiame, žiemiškame ore atsakė kaip įmanydamas aiškiau.

– Aš – iš cirko, – tarė Farokas net nesusimąstęs – atsakymas išsprūdo spontaniškai. Tačiau plačioje vaiko šypsenoje ir spindinčiose susižavėjimu akyse akimirksniu plykstelėjo toks džiugesys, kad daktaras Daruvala iškart sumojo atsakęs teisingai. To, ką išvydo laimingame berniuko veidelyje, jis dar niekada nebuvo pajutęs savo šaltoje antrojoje tėvynėje. Atsakymu vaikas patikėjo nedvejodamas, be jokių išlygų, ir tuo suteikė daktarui Daruvalai tokį malonumą, kad dar didesnio nei jis, nei bet kuris kitas spalvotasis imigrantas nė negalėjo patirti.

Netoliese sutūtavo automobilis, moteriškė trūktelėjo sūnų į šalį; berniuko tėvas, moters vyras – nesvarbu, kas jis toks, – padėjo jiems įlipti į mašiną. Farokas neišgirdo nieko, ką sakė motina, užtat berniuko vyrui pasakyti žodžiai įstrigs jo atmintyje.

– Į miestą atvažiavo cirkas! – štai ką pasakė vaikas.

Jie nuvažiavo, o daktaras Daruvala liko; dabar jau visas gatvės kampas atiteko jam vienam.

Julija vėlavo. Farokas ėmė nervintis, kad jiems nebepakaks laiko pavalgyti prieš begalinius skaitymus Harbourfronte. Tuomet jam nebereikėtų baimintis, kad gali užsnūsti ir pradėti knarkti; užuot knapsėjęs nosimi, tiek susirinkusius klausytojus, tiek nelaimėlius autorius pavaišintų tuščio skrandžio urzgimu.

Vis dar snigo. Gatvė buvo tuštutėlė, nepasirodė joks automobilis. Gana toli viename lange mirkčiojo Kalėdų eglutės girlianda.

Daktaras Daruvala pabandė suskaičiuoti žiburėlius. Įvairiaspalvės lemputės, žybsinčios pro lango stiklą, priminė jam žaižaruojančių žvynelių taškomus atspindžius – tų tvyksčiojančių blizgučių, kuriais gausiai išsiuvinėjami cirko akrobatų kostiumai. Kažin ar esama ko nors dar nuostabesnio už tokius atspindėtos šviesos blyksnius, dingtelėjo Farokui.

Pro šalį riedėjo automobilis; jis gviešėsi išsklaidyti kerus, apraizgiusius gydytoją, mat daktaras Daruvala dabar buvo labai toli nuo Lonsdeilo ir Rasel Hil Roudo sankryžos – kitoje pasaulio pusėje.

– Varyk namo! – šūktelėjo jam kažkas pro pravažiuojančio automobilio langą.

Likimo ironija: gydytojas šito net neišgirdo, mat būtų galėjęs atsakyti, kad iškeliauti namo ne taip paprasta, pasakyti lengviau nei padaryti. Iš nuvažiuojančio automobilio ištrūko ir daugiau garsų, bet juos užslopino sniegas – tolo nutolo juokas, galbūt ir kokia rasistinė užgaulė. Tačiau daktaras Daruvala viso šito negirdėjo. Jo žvilgsnis atitrūko nuo lange žybsinčios Kalėdų eglutės ir nukrypo aukštyn; iš pradžių jis sumirksėjo, kai kelios snaigės nusileido tiesiai į akis, o paskui leido sau suvis užsimerkti – akių vokus užklojo sniego vėsa.

Farokas regėjo drambliakojį berniuką su kostiumu, nusagstytu mėlynais ir žaliais žvyneliais – tikrame gyvenime mažasis elgetėlė niekada nevilkėjo tokio drabužio. Farokas matė Ganešą – šis, sekamas prožektoriaus akies, sukdamasis leidosi iš aukštybių, dantimis tvirtai įsikandęs trapecijos skersinio. Luošys ką tik dar kartą sėkmingai perėjo dangumi – padarė tai, ko tikrovėje niekada nebuvo ir niekad nebebus. Tikrojo luošio nebebuvo tarp gyvųjų, vien tiktai nusišalinusio scenaristo vaizduotėje Ganešas buvo mitrus dangaus vaikštytojas. Tasai filmas veikiausiai niekada nebus pastatytas. Ir vis dėlto vaizduotės akimis Farokas regėjo, kaip dramblio numintasis berniukas nešlubčiodamas žingsniuoja dangumi. Daktarui Daruvalai šitai buvo tikra, taip pat tikra, kokia tikra buvo ir Indija, kurią gydytojas manė amžiams palikęs praeityje. Jis jau žinojo, kad jam dar lemta išvysti Bombėjų. Farokas suprato, kad neįmanoma pabėgti iš Maharaštros, kuri – anaiptol ne cirkas.

Tai buvo ta akimirka, kai jis suprato dar būtinai sugrįšiąs – ir ne vieną, o daugelį kartų, vis grįšiąs ir grįšiąs atgal. Jį parsiviliodavo pati Indija, žemaūgiai, bent šįsyk, niekuo dėti. Farokas tai suvokė taip pat aiškiai, kaip aiškiai girdėjo ir publikos aplodismentus dangaus vaikštytojui. Daktaras Daruvala girdėjo, kaip audringai jie ploja dramblio numintajam berniukui, kuris, įsikandęs trapecijos, skriejo žemyn, girdėjo luošiui skirtus jų susižavėjimo šūksnius.

Julija, kuri sustabdžiusi automobilį jau laukė savo užsisvajojusio vyro, neapsikentusi spustelėjo garso signalą. Bet daktaras Daruvala neišgirdo. Farokas vis dar klausėsi plojimų – jis tebebuvo cirke.

Autoriaus pastabos

Šis romanas – ne apie Indiją. Indijos aš nepažįstu. Buvau joje tik kartą, mažiau nei mėnesį. Visą viešnagės laiką jaučiau, kad ši šalis atkakliai nesileidžia pažįstama, – ji kaip buvo, taip ir liko man svetima. Užtat gerokai anksčiau, nei ten nuvykau, ėmiau vaizduotis žmogų, gimusį Indijoje, bet iš jos išvykusį – personažą, kuris nuolat grįžta į gimtinę. Jį vis traukia grįžti, bet Indija jam jau svetima, ir tas jausmas stiprėja su kiekvienu apsilankymu. Ji ir lieka svetima – netgi jam.

Mano bičiuliai indai siūlė: „Tegul jis būna indas – tikras indas, ir vis dėlto – *ne* indas." Pasak jų, tasai žmogus, nesvarbu kur, netgi ten, kur gyvena, kokioje nors kitoje šalyje, ne Indijoje, – visur turėtų jaustis svetimas. Paslaptis ta, kad jis visur svetimšalis. „Tau tereikia gerai parinkti detales", – sakė jie.

Į Indiją vykau pakviestas Martino Bello ir jo žmonos Mary Ellen Mark. Martinas ir Mary Ellen prašė parašyti jiems scenarijų apie Indijos vaikus – cirko artistus. Tą scenarijų ir romaną rašiau lygiagrečiai – daugiau nei ketverius metus; scenarijų peržiūrinėju iki šiol, jo antraštė irgi „Cirko sūnus", nors siužetas nesutampa su romano siužetu. Tikriausiai perrašinėsiu scenarijų, kol bus susuktas filmas – jei tik taip kada nors įvyks. Martinas ir Mary Ellen atvėrė man Indiją, tam tikra prasme dovanojo ir „Cirko sūnaus" sumanymą.

Esu labai dėkingas draugams indams, kurie buvo su manimi Bombėjuje 1990-ųjų sausį – pirmiausia Anandai Jaisingh, – ir

tiems Didžiojo Karališkojo cirko artistams, kurie negailėjo man laiko, kai gyvenau drauge su cirku Džunagadhe. Daugiausia esu skolingas keturiems bičiuliams indams, kurie daug kartų skaitė rankraštį, – tik jų padedamas ir parašiau šią knygą, mat jie ištaisė begalę klaidų, kurių privėliau iš neišmanymo. Visus juos norėčiau paminėti, nes jų indėlis tiesiog neišmatuojamas.

Dėkoju Dayanitai Singh iš Naujojo Delio, Farrokhui Chothiai iš Bombėjaus, daktarui Abrahamui Verghese'i iš El Paso (Teksasas) ir Ritai Mathur iš Toronto. Taip pat norėčiau padėkoti savo draugui Michaelui Ondaatje, kuris supažindino su Rohintonu Mistry'u, o šis su Rita. Mano draugas Jamesas Salteris, neįtikėtinos tolerancijos bei geros valios žmogus, leido man gudriai pasinaudoti keliomis pastraipomis iš grakštaus jo romano „Pramoga ir tuštybė". Dėkui, Džimai.

Kaip visuomet privalau padėkoti ir kitiems rašytojams: savo draugui Peteriui Matthiessenui, kuris perskaitė juodraštį ir išmintingai pasiūlė operaciją; draugams Davidui Calicchio, Craigui Novai, Gail Godwin ir Ronui Hansenui (ką jau kalbėti apie jo brolį dvynį Robą) irgi teko ištverti pirmuosius rankraščio variantus. Jaučiuosi skolingas Vedui Mehtai – susirašinėdamas su juo gavau vertingų patarimų.

Kaip paprastai nuoširdžios padėkos verti ir gydytojai. Ačiū daktarui Martinui Schwartzui iš Toronto – kad atidžiai perskaitė priešpaskutinį rankraščio variantą. Taip pat dėkoju daktarui Sherwinui Nulandui iš Hamdeno (Konektikutas) ir daktarui Burtonui Bersonui iš Niujorko – už klinikinių achondroplazijos tyrimų duomenis. (Man jau baigus rašyti romaną buvo aptiktas achondroplaziją lemiantis genas; Kalifornijos universiteto Irvine tyrimų grupės vadovas biologijos daktaras Johnas J. Wasmuthas man parašė apgailestaująs, kad nesuskubo perskaityti „Cirko sūnaus" prieš spausdindamas straipsnį, kuriame aprašė geną, lemiantį achondroplastinį žemaūgiškumą. „Būčiau mielai nuplagijavęs kai kuriuos jūsų teiginius", – tvirtino jis. Manau, pagrindinis šios knygos personažas, mano išgalvotas daktaras Daruvala, būtų apsidžiaugęs.)

Negaliu nepaminėti June Callwood ir Johno Flannery'o, Toronto „Casey House" slaugos ligoninės direktoriaus, didžiadvasiškumo. Didžiulės padėkos nusipelno ir trejetas neprilygstamų padėjėjų – Heather Cochran, Alison Rivers ir Allanas Reederis, talkinę man ketverius metus, kol rašiau „Cirko sūnų". Tačiau tik vienas skaitytojas perskaitė – arba išklausė skaitomą balsu – kiekvieną visų rankraščių puslapį. Tai mano žmona Janet. Už tai, kad kantriai ištvėrė tūkstančius puslapių – apie priverstines keliones neverta nė kalbėti, – su meile dėkoju jai iš visos širdies.

Galiausiai noriu su begaline šiluma padėkoti savo redaktoriui Harvey Ginsbergui, kuris man atnešus 1094 puslapių rankraštį jau buvo išėjęs į pensiją. Vis dėlto Harvey tekstą suredagavo.

Kartoju: aš nepažįstu Indijos, o „Cirko sūnus" – romanas ne „apie" Indiją. Vis dėlto veiksmas vyksta Indijoje, tai pasakojimas apie indą (bet kartu – *ne*indą), kuriam Indija per amžius taip ir liks nepažįstama ir nesuvokiama šalis. Jei man išties pavyko taikliai parinkti detales, tai mano draugų indų nuopelnas.

J. I.

TURINYS

1. VARNA ANT VENTILIATORIAUS PALUBĖJE

2. NERIMĄ KELIANČIOS ŽINIOS

3. TIKRAS POLICININKAS

4. SENI LAIKAI

15. DHARO BROLIS DVYNYS

16. PONO GARGO MERGAITĖ

17. KEISTI PAPROČIAI

18. ISTORIJA, KURIĄ IŠJUDINO MERGELĖ MARIJA

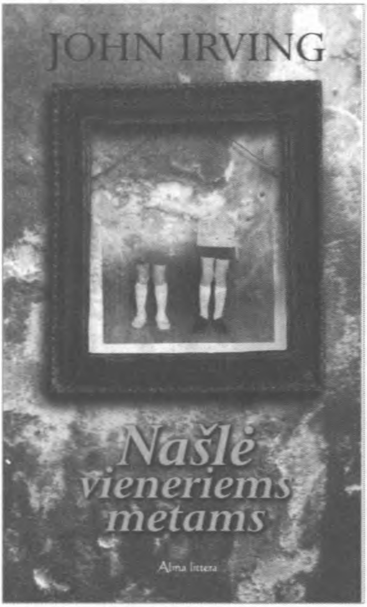
19. MŪSŲ PERGALIŲ MOTINA

20. KYŠIS

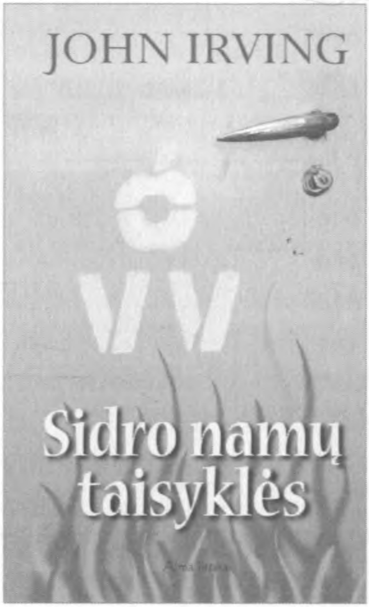
21. PABĖGIMAS IŠ MAHARAŠTROS

22. DAKTARO DARUVALOS GUNDYMAI

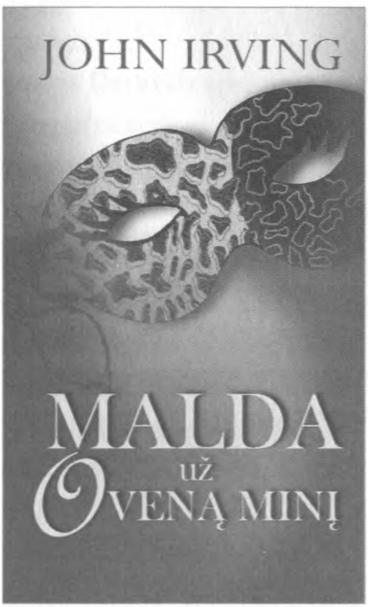
KITOS JOHNO IRVINGO

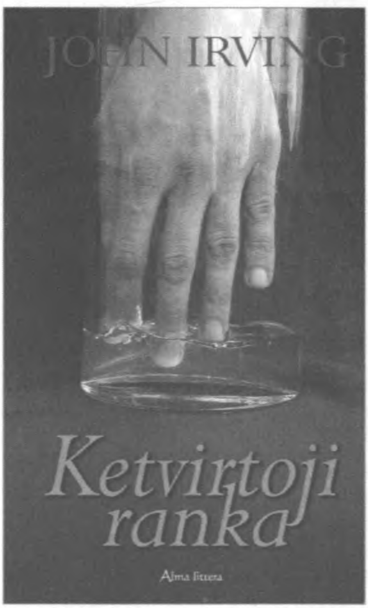
NAŠLĖ VIENERIEMS
METAMS

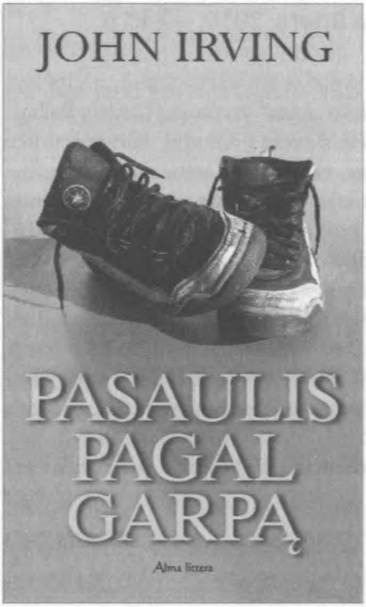
SIDRO NAMŲ
TAISYKLĖS

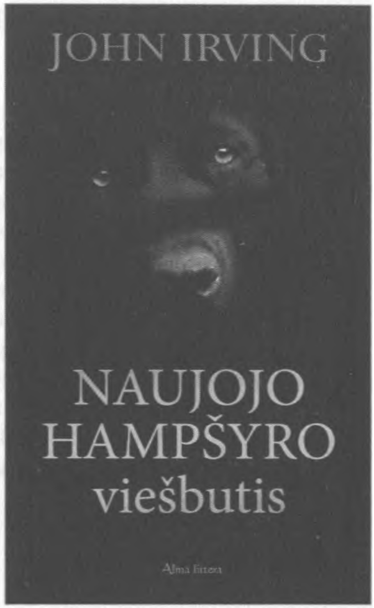
MALDA UŽ OVENĄ MINĮ

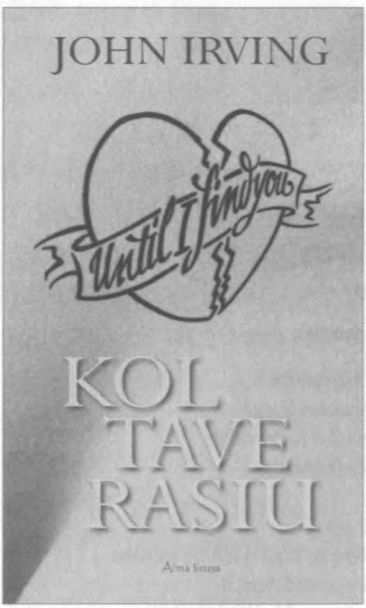
KETVIRTOJI RANKA

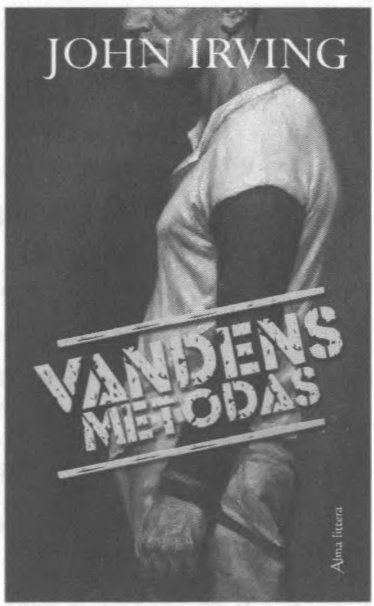
PASAULIS PAGAL GARPĄ

„NAUJOJO HAMPŠYRO“ VIEŠBUTIS

KOL TAVE RASIU

VANDENS METODAS

Irving, John

Ir32 Cirko sūnus: romanas / John Irving; iš anglų kalbos vertė Aurelija Jucytė. – Vilnius: Alma littera, 2010. – 840 p.

ISBN 978-9955-38-540-0

Naujas Johno Irvingo romano „Cirko sūnus“ vertimas į lietuvių kalbą. Šioje knygoje rašytojas vėl sutelkia dėmesį į žmones, kuriems sunku prisitaikyti šiame pasaulyje: imigrantus, visuomenės atstumtuosius, paniekintuosius dėl fizinės negalios, susipainiojusius dėl savo seksualinės orientacijos. Personažų sutiksime įvairiausių: Bombėjuje gimusį gydytoją, laisvalaikiu slapčia rašantį scenarijus, kuris Indijoje jaučiasi toks pat svetimas kaip ir savo kituose namuose Toronte; kino žvaigždę, susitapatinusį su vaidinamu personažu; jo brolį dvynį, kuris ruošiasi tapti kunigu, bet abejoja savo pašaukimu; būrį įvairiausių cirko artistų, žemaūgių ir luošių, prostitučių ir transseksualų, policininkų, Holivudo atstovų, šviesiaplaukę amerikietę hipę, jėzuitų misionierių... Istorijos centre – serijinis žudikas transseksualas, žudantis prostitutes ir paliekantis akį merkiančio dramblio piešinėlį ant lavonų, taip pat daugybė praeities nuotrupų, užvedančių pagrindinius personažus ant žudiko pėdsakų.

UDK 820(73)-3

John Irving

CIRKO SŪNUS

Romanas

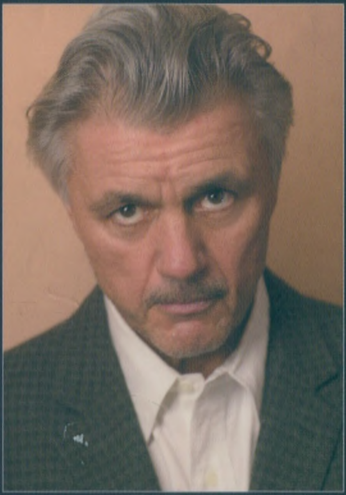
Iš anglų kalbos vertė *Aurelija Jucytė*

Redaktorė *Edita Vaskelaitė*
Korektorė *Gražina Stankevičienė*
Viršelio dailininkas *Edvardas Jazgevičius*
Maketavo *Jurga Morkūnienė*

Tiražas 4000 egz.
Išleido leidykla „Alma littera“, Ulonų g. 2, LT-08245, Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė AB spaustuvė „Aušra“, Vytauto pr. 23, LT-44352 Kaunas
Interneto svetainė: www.ausra.lt
Užsakymas 62

Naujai į lietuvių kalbą išverstas „Cirko sūnus“ – tikra puota skaitytojui. Čia Johnas Irvingas, ištobulinęs įspūdingus pasakotojo gebėjimus, stačia galva neria į netikėtas erdves: žmogžudysčių bylą, atmieštą iškrypėlišku seksualumu. Romano veiksmas kunkuliuoja Bombėjaus mieste, kuriame įsikūręs Bolivudas ir kurio gatvėse knibždėte knibžda benamių vaikų, prostitučių ir įvairaus plauko keistuolių. Šitos spalvingos visatos centre – daktaras Farokas Daruvala, svajotojas, nesijaučiantis kaip namie nei gimtajame Bombėjuje, nei antrąja tėvyne tapusioje Kanadoje. Grįžęs į Bombėjų, Daruvala atsiduoda savo keistokoms aistroms: rinkti žemaūgių kraują (kad galėtų ištirti jų genų pakitimus) ir lankytis cirke. Laisvu laiku geros širdies, bet išsiblaškęs gydytojas dar rašo klaikių, bet nepaprastai populiarių kino filmų scenarijus.

Sykį, prieš dvidešimt metų, daktarui Daruvalai teko padirbėti patologu anatomu – nustatyti dviejų žmogžudystės aukų mirties priežastį. Ir štai dabar, praėjus dvidešimčiai metų, likimas jį vėl suveda su tuo pačiu žudiku. Šio piktadarysčių šaknys siekia tokią tolimą praeitį, kad daktarui Daruvalai teks perkratyti visą savo margą gyvenimą...

Nuotraukos autorius © Jane Sobel Klonsky

Johnas Irvingas (g. 1942 m.) – JAV rašytojas, lietuvių skaitytojams gerai pažįstamas kaip romanų „Pasaulis pagal Garpą“, „Sidro namų taisyklės“, „Malda už Oveną Minį“, „Ketvirtoji ranka“, „Našlė vieneriems metams“, „Kol tave rasiu“, „Naujojo Hampšyro“ viešbutis“, „Vandens metodas“ autorius.

9 789955 385400

www.almalittera.lt